
POSTILLA ORTHODO

Biblioteka Jagiellońska
stdr0000434

LIBR UNIVERS IAGELL CRACOV

POSTILLA ORTHODOXA,

To iest:

WYKŁAD ŚWIENTYCH

Ewánieliy Niedzielnych, y Świąt Vroczystych przez cáły Rok, z PIsmá Świętego, y z DOktorów KOśćiołá POwszechnego, z wielką pracą zebrány, y ku náuce wiernych CHrześcjáńskich ludzi z pilnośćią nápisány:

PREZ IEGO MOŚCI KSIĘDZA MARCINA BIAŁOBRZESKIEGO, Biskupá Kámienieckiégo, y Opátá Mogilskiégo. &c.

CZĘŚĆ PIERWSZA, od Advventu do Wielkieynocy.

W KRAKOWIE,

W Drukárniéy Łázárzowéy: Roku Páńskiégo, M.D.Lxxxj.

IN EFFIGIEM SERENISSIMI AC BELLICOSISSIMI PRINCIPIS, STEPHANI I. Diuina fauente clementia Poloniæ Regis, & Magni Ducis Lituaniæ, &c. felicißimi,

ANDREÆ TRICESII EPIGRAMMA.

Acer Hyperboreo dum bello fulminat orbe,
Subdit & imperijs obuia quæq; suis.
Sic oculos Stephanus, sic ora augusta ferebat,
Qui benè Sauromatûm sceptra superba regit.

SERENISSIMO AC POTENTISSIMO PRINCIPI, ET DOMINO, DOMINO STEPHANO, DEI GRATIA Regi Polonię, Magno Duci Lituanię, Rusśię, Prusśię, Masouię, Liuonię, Transyluanięq; Principi: &c. &c.

DOMINO suo clementisśimo, S. P. D.

UM HUIC OPERI DEO Opt. Max. auspice manum admouerem, Serenisśime Rex, nihil æquè cogitabam, quàm ut ea scriberé, quæ ad ueræ pietatis studium, & Ecclesiæ Dei commodum salutare, spectarent. Talem namq; laborem subire, & potisśimùm inualescentibus indies religionis disśidijs, utilisśimum fore existimaui; tanquam ex quo in omnes Ecclesiæ Christi partes, salutaria ad uitam fidelium rectè instituendam præcepta depromi, et propterea adiuuante Deo, religionis fideiq; Catholicæ fructus, amplificari, illustrariq; posśunt. Qua in cogitatione cùm essem aliquandiu uersatus, atq; iam dispicerem, quomodo isto officio tutò, et maiore cum fructu defungi posśim; uidissemq; pijs hominibus multis, id maximè dolere, quòd pauci sint, qui dum scribunt, non tam aduersarios conuitijs, contumeliaq; (sic enim eas accipiunt) onerare, quàm teterrimum illud, funestisśimumq; animorum de religione disśidium, cum summa beneuolentia et humanitate componere studeant; quiq; ob dictionis acerbitatem, non magis causæ pluribus ad perpetuam in sua senten

tia permansionem, quam omnibus ad unitatem et concordiam præbeant: eum tandem scribendi modum rationemq; sum complexus, ut ubiq; orationem magis ueram & liberalem, quàm acerbam mordacemq; sequutus esse uidear; ut potiùs docendo pastoris, adhortando patris, monendo chari hominis suscipiam officia ac partes, quàm ut aduersarius si reprehendam, alienus si irrideam, inimicus si pungam, cuiquam uidear, in illamq; odiosam & inutilem morositatem incidam. Est enim in arguendo quidam modus, quo si multi apud liberas mentes, quæ cogi non possunt, uterentur; iam pridem se concordia, atq; adeò Catholica Ecclesia Christi, liberali disciplina conseruanda, rectiùs haberet; et se ciues à squalore mentium, in pristinum candorem maiore ex parte uindicauissent. Videtur enim errare is, qui imperium credat citiùs amplificari, ui quod fit, quàm quod amicitia adiungitur. Quapropter multi sunt hac ætate nostra doctissimi uiri, qui libris non solùm Latinis, sed etiam natiua lingua conscriptis, atq; in lucem editis, ueritatem fidei Catholicæ strenuè, adhibita tamen modestia, defenderunt, atq; ob hunc susceptum laborē, suæ in Ecclesiam pietatis, magnam dederunt significationem. Quis enim de Christiana Repub: benè sentiens, æquo animo ferat, uerbum Dei à ministris (hoc enim nomen delegerunt) perperàm accipi, & omni antiquitate contempta, communiq; doctorum iudicio repudiato, Euangelij scripturam, quæ in Spiritu & ueritate consistit, ad prauitatem dogmatum suorum confirmandam rapi, & obtorto quasi collo duci atq; conuerti? O miseros ductores, qui id sibi lucro & quæstui habent, si quamplurimos, & potissimùm imperitos ac rudes, ad amplectendam suam doctrinam alliciant, quam per urbes, agros, uicatim, compitatim, ostiatimq; prædicant, scripta proponant, ex quibus omnes tanquam impuris lacunis, aquas minimè salutares hauriant, & pro antidoto exitiale uene-

num bibant: Hæc uerò pestis tanta est, ut quotidiè infinita imperitorum hominum millia, animo et corpore funditùs intereant; hic dolor est uiro Catholico omnium dolorum tristissimus, et nullo unquam tempore leniendus. Itaq; non mirum est, si docti ac pÿ uiri, partim zelo pietatis & religionis, partim fraternæ charitatis, tantos in scribendo labores insumant, ut hominum animis ex semine uerbi Dei, fructus fidei constantis uberrimos, facere non negligant; et cùm dicendo omnibus prodesse non possunt, manu scribendo prædicant: & rectè quidem, nam scriptura, ad plures uenit uberior, quàm transiens sermo. Hi inquam tales, ac tanti, quanquam elegantissimè multa scripsissent, tamen et ego exemplum laborantium in uinea domini secutus, operæprecium me facturum putaui, si omne meum studium eò potissimùm conferrem, ut Postillam Polonicam, ad utilitatem Catholicorum nostræ gentis ac regni, conscriberem; persuasus, illam, cùm Catholicæ religioni, tum omnibus de Ecclesia benè sentientibus, uehementer utilem fore. Confiteor quidem rem tam grauem ingenio meo, quod sentio quàm sit exiguum, longè imparem, & potiùs formidandam, quàm suscipiendam fuisse; sed quoniam candido, ac pio in patriam et Ecclesiam Christi Catholicam animo, profecta est, non est mihi dubiū, quin is, cui in interpretando ullo Euangelÿ loco satisfactum non fuerit, posteaquàm omnia pro uirili me fecisse uiderit, in optimam partem sit accepturus. Quod si uerum uetus illud uerbum est: Abs quouis homine, cùm est opus, beneficium accipere gaudeas; & in communi periculo, ubi formidandum est omnibus naufragium, nullius in naue, quamuis insulsi, consilium esse reÿciendum: Siq; et hoc labefactatæ Catholicæ religionis tempore, quicunq; fidelium, quantus quantus ille sit, Ecclesiæ manus auxiliatrices adhibuerit, is eam magno beneficio affecisse uideri possit: certè idipsum officium, si quem æquum est facere, is faciat;

 si Episcopus

si Episcopus, cuius est munus, scire et docere legem, fidelibus, uerbo, fide, et charitate prælucere, hoc officium præstet, tum uerò id demum iuuat, tum est laudabile, tum rectum atq; expetendum. Non immemor ergò officij in Ecclesia filij Dei, feci quod potui; feci autem certè, non ut placerem cuiquam, aut obsequerer; sed ut Dei gloriam, eiusq; Ecclesiæ utilitatem, promoueam. Si qui facta mea more suo obtrectationibus impugnabunt, ab illis ueniam non precabor: scio enim malis aliquorum ingenijs, neminem satisfacere posse. Me, satis est, Polonis opus hoc lingua populari scriptum desudasse; non gloriolæ studio, à qua ego semper abhorrui, sed ut qui legerint, iuuari in fide Catholica, confirmariq; possint. Quod quidem, non ex mei capitis sensu, sed ex præcipuis ueterum et recentiorum Theologorũ scriptis, est per me consarcinatum, ut uerè et meum et non meum dici possit. Illi enim authores, illi primi inuentores sunt & fuerunt, ego uerò grana ex illis excerpta, huic operi inserui. Ipsum autem opus à me elaboratum, & nunc editum, S. M. V. duabus de causis dedicare uolui. Altera, ut hoc uolumen, pro tantis, tamq; immortalibus beneficijs, quibus me S. R. M. uestra ornatum uoluit amplissimè, perpetuam grati animi mei significationem habeat. Nam quod ad dignitatis Episcopalis fastigium euectus, & in ordinem Senatorium amplissimum ascitus sum; non à meis meritis, sed S. R. M. Vestræ singulari in me gratia, profectum est: illi totum hoc acceptum fero, feramq; dum uiuam: nec ideò quasi honores istos, qui mihi ipsius liberalitate obtigerunt ampliores, maximi faciendos esse iudicem; multi enim ad honores diuersa uia obrepere solent; sed iudicium de me tuum, illáq; meæ et augendæ et ornandæ dignitatis egregia uoluntas, ita me tibi deuinxerunt, ut secundum Deum omnia me tibi debere liberè et ingenuè profitear. Ornari enim ab ornatissimis, laudari ab his, qui ipsi in laude uixe-

runt, uiuunt, & uiuent, ijsq; principibus, magnum & præclarum semper est habitum. Dedicaui ergo S. R. M. Vestræ, non quasi meritis in me ipsius aliquid meum opponere possim: magnitudini enim illorum beneficiorum, non modò omnia mea paria non sunt, sed ne minima quidem ex parte respondent; sed quia tuæ uirtuti proprium id perpetuumq; est, ut quemadmodùm Deus, pro incomparabilibus in genus humanum beneficijs, paruo thure contentus est; ita tu pro magnis parua, si modò ab optimò animo profecta sunt, benignè accipias, ac laudes: bona spe & ego sum, studium hoc in te meum fore tibi & iucundum & gratum. Altera est, atq; haud scio an maior causa, tuum in promouenda religione Catholica perspectum mihi studium, illaq; tibi pro omnibus ornamentis ipsius, & perpetua, & grata Deo propugnatio suscepta. Scit enim Maiestas Vestra Rerumpub: felicitatem, non tam opibus, ac præsidijs Principum niti, quàm pietate ac religione: ideoq; cultum Dei tanta diligentia frequentas, ut nulla prætereat dies, qua non ipse, ubi ubi es, ad rem diuinam audiendam accedas; celebrando illo incruento Sacrificio corporis et sanguinis Domini nostri Iesu Christi, omni honore et reuerentia pleno, magna cum deuotione intersis: adeoq; non aulæ tantùm, sed toti populo tuo, præclaro hoc pietatis exemplo præluceas. Equidem Serenissime Rex, mihi res tuas domi forisq;, præclarè, clementer, fortiterq; gestas cogitanti, sæpè in mentem uenit mirari, nostram Rempub: Polonam hoc tempore gloriosissimis uictorijs ornari, maximis ex hoste ereptis prouincijs amplificari, omniaq; quodammodo maiorum nostrorum facta reuocari, et illustrari: hac enim mundi senecta, ut bonorum Principum magna penuria est, ita Respubli: citiùs minui, quàm augeri confirmariq; uidemus, et comperimus: Sed dum pietatem in Deum singularem, & sapientiam regiminis tui considero, gratulor potiùs, eiusmodi Regem patriæ ob-

tigisse,

tigisse, quàm admiror consequentia facta: mirarerq; potiùs; non is thæc sub Principe tam bono fieri, et in conspectum totius orbis incurrere, quæ æquare pauci, superare nemo possit. Tantùm refert Regem pium, religiosum, Catholicumq; esse. Ut enim iustus et misericors Deus, illos Principes, qui ueram religionem tuentur euehere, & in multas generationes benedicere: ita eos, qui à prisca maiorum pietate deficiunt, uel à Pseudoprophetis seducti, nouum et falsum cultum introducunt, punire, et sub potenti manu sua humiliare solet ac deijcere. Principium itaq; tibi sit, tibi finiat omnia Christus, et idem ponet inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Viue, & uale Serenissime Rex, non minùs corpore, quàm anima et spiritu. Viueq; in Christo uitam, qua dignior nemo est, quàm longissimam. Hic te cælitùs demissum, Ecclesiæ Catholicæ inclytiq; huius Regni defensorem, ac propugnatorem, fortem, sanctum, atq; inuictum faciat in terra; idem omnibus pulcherrimis optatis, cùm summa laude potitus fueris, in diuturna pace nobiscum beatum florentemq; reddat, pertæsumq; huius uitæ, tandem in regno suo beatissimum, et corona triumphali donatum in ordinem æqualium tuorum asserat atq; asciscat. Quod quidem nos, quoties sacris altaribus incruentum illud Sacrificium oblaturi astiterimus, tum etiam alijs nostris quotidianis precibus, ab illius Diuina Maiestate efflagitare supplices nunquam intermittimus. Datum in Monasterio Claræ Tumbæ, siue Mogilensi, die II. Augusti, Anno à restituta salute generi humano M. D. LXXXI.

S. R. M. Vestræ,

deditissimus deuotissimusq; seruitor,

Martinus Bialobrzeski,
Episcopus Camenecensis, &
Abbas Mogileñ. &c. &c.

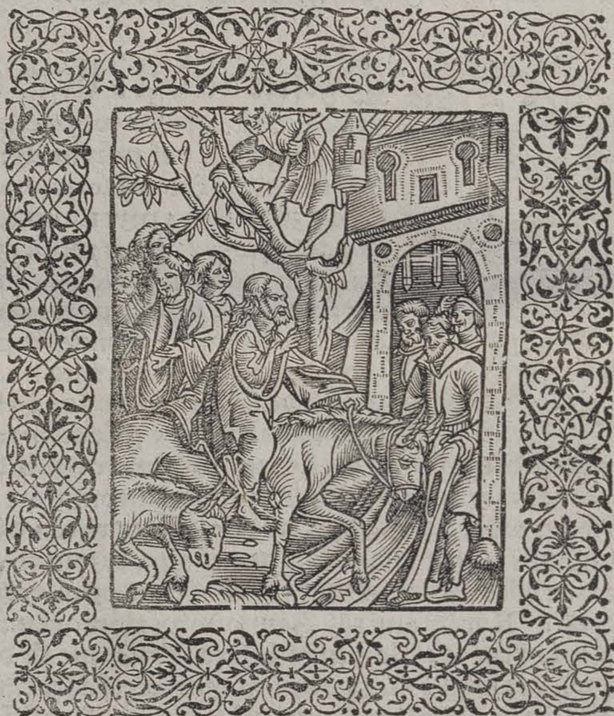
Ewányelia

A

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE Piérwſzą Adwentu, według opiſánia Máttheuſzá S. w Kápit: 21.

B

C

D

Gdy ſye przyblizáli do JE-
ruzálem/ á przyßli do Betfage ná gó-
re Oliwną. TEdy JEzus poſłał
dwu zwolenników ſwoich/ mówiąc
im: Idźćie do miáſteczká które ieſt
E przećiwko wam/ á tám nátychmiaſt
naydźiećie OSlice vwiązáną y O-
ſle przy niéy: odwiążćieß y przy-
wiedźćie do mnie. A ieſliżeby wam
kto co rzékł/ tedy powiedźćie/ iż Pan ich potrzebuie/ á nátych-
miaſt puśći ie. A to wßytko ſtáło ſye/ áby ſye wypełniło co ieſt
powiedźiano przez Proroká mówiącégo: Powiédźćie córce Sy-

on/ o to KRól twóy idźie do ćiebie ćichy / śiedząc ná Oślicy y A
ná oślećiu iéy iárzmem vſkromnionéy. Szedßy tedy Zwolen=
nicy/ vczynili ták iáko im roſkazał Jezus: y przywiedli Oślicę
y ośle / y nákłádli ná nie odźienia ſwoie / á onégo ná wiérzchu
poſádźili. A wielka tłußcza roſpoſtárłá ßáty ſwoie ná drodze/
á drudzy obłámowáli gáłęźié z drzéw / y miotáli ná drodze. A
tłußcze które przed nim ßły / y które zá nim/ wołáły mówiąc:
Hozanná Synowi Dawidowému/ błogoſłáwiony który przy=
chodźi w imię Páńſkié/ Hozanná ná wyſokośći. B

ROzum ludzki vczy tego / áby
zá dobrodźieyſtwo/ wdźięczność y dźięki/ie=
den drugiemu był powinien: iż ieſli go od=
dáć nie może kto ie bierze/onemu który ie ię
ßczodrze vżycza: przy namniéy powinien ná
tę powinność / áby ie wdźięcznie przyiąwßy/
dźięki zá nié czynił. Vczą teğ nas ludźie y nie
mé źwiérzętá ſmyſłem ſwoim: które dobro= C
dźieiom ſwoim vczynność przećiwko ſobie
wdźięcznośćią oddawáią / ták / iż Hiſtorye
powiádáią/ że niekiedy to było/że Lwi okru
tni którzy w mocy przodek máią przed wßyt=
kimi źwiérzęty/ nád ludźmi którzy im dobrodźieyſtwo czynili/dobrodźieyſtwē
im to tákim oddawáli/że im byli poſłußni: iáko Antoniuſowi Kárákalli Cé
ſárzowi Rzymſkiému: którégo iego Lew chowány / w ten dźień gdy go zá=
bić miano/ z domu puśćić nie chćiał/ ále go zęboma trzymał/áby nie wycho=
dźił: potym ſkoro wyßedł zábit. Opátowi Zozymie człowiekowi dobreᵛ/był
poſłußny Lew dźiki. Rycérzowi też Hánnonowi tłomoki ná ſobie nośił/&c.
A ieſliż nie tylo Lwi okrutni / ále y inßé beſtye wdźięczné ſą dobrodźieyſtwá D
od ludźi: dáleko więcéy ludźie máią mieć w tym więtßé ſtáránié/áby ich byli
wdźięcznymi / żeby ſye nie ſtáli gorßymi niż beſtye. A ieſliż zá dobrodźiey=
ſtwá powinien ieſt człowiek człowiekowi: iáko więcéy powinien Pánu Bo=
gu/który iż ieſt Pan nád Pány/y Król nád Królmi: przeto iego dobrodźiey=
ſtwá nam czynioné/nie ſą máło ważné: ále ſą wielkié/ hoyné/ y ludzkié do=
brodźieyſtwá dáleko przewyßáiącé. Powinniſmy tedy Pánu Bogu ſtwo=
rzyćielowi náßému/ wdźięczność/ y dźięki/zá ták iego zacné dobrodźieyſtwá:
gdyż też nád to niczego inßégo/ od nas zá nié nie potrzebuie / áni żąda.

¶ Ale miedzy ták zacnémi dobrodźieyſtwy/które nam Pan Bóg náß hoy=
nie y ßczodrze vczynić raczył/ ieſt to nawiętßé/ którégo dźiś pámiątkę roczną E
obchodźić y świećić záczynamy: którégo to dobrodźieyſtwá / świádectwem
Páná náßégo/ wielé Królów y Prorokow widźieć pożądáli/ á nie widźieli.
Lecz iż ſye to nam ſtáło/ ſerdecznie/ świętobliwie / nabożnie / zá nié BOgu
Oycu dźiękowáć mamy: iż ták raczył vmiłowáć świát / że Syná ſwego ie=
dnourodzonégo nam dał/ nam zeſłał ná świát / áby káżdy który weń wierzy
nie zginął/ ále miał żywot wieczny.

Tego Syná Bożégo zeſłánia z niebá / á iego ná świát przyßćia roczni=
cę z poſtánowienia Kośćiołá świętégo / vſtáwą od Apoſtołów/ ták w Ko=
śćiele ręcznym / iáko w Kośćiele ſerc náßych podáną / dźiś wſpomináć y z

Summá przemo wy tá ieſt/ iż po= kázuie być tho rzecz powinną zá dobrodźieyſtwo káżdé wdźięcz=ność pokázowáć: gdyż y Beſtie to czynią. &c. Prze= to zá dobrodźiey= ſtwá BOżé/ po= winniſmy dźięki y wdźięczność. Cælius lib: 3. cap: 19. Antiquarum Lectionum.

Lucæ 10. ver: 24.

Ioan: 3. verſu 16.

A pilną wdzięcznośćią v siebie vważáć / y w rozumie náßym to przyßćié Páńſkié ná świát/ rozmyśláć mamy : vcząc ſye pilnie Hiſtoryéy tego z Ewányeliſtów świetych/ á vmieiąc ią/ y iéy wßytkim ſercem wierząc / y ná nie záwżdy pámietáiąc/ nią ſye ćießyli y one wyznawáli. Jákóż y nie bez przyczyny/ nie dźień nie dwá/ ále Niedźiel kilká/ w recznym Kośćiele záwżdy / káżdégo dniá wiernym śpiéwáią / iáko Anyół od Bogá był do Pánny poſłány / iáko iéy zwiáſtował od tegóż Páná BOgá Syná / co PAnná z Anyołem zá rozmowe miáłá / iáko Pánieńſtwo ſwé w czyſtośći záchowáłá/ y iáko PAnu Bogu poſłußną będąc/woléy ſye iego pozwoliłá : á zá tym w czyſtośći wiecznéy zoſtawßy / Syná BOŻEgo poczełá / ⁊c. czego iednák nas dniá dźiśieyßégo począwßy / áż do świetégo národzenia Páńſkiégo / w Kośćiele re-
B cznym vczą/śpiéwániém/Kazániém/y Ceremoniámi : żeby káżdy / ták máły iáko wielki / vmiał té táiemnice zbáwienia ſwégo / y wßytkę Hiſtorią / ná świát przyßćia w żywot pánieńſki/iednourodzonégo ſyná Bogá oycá wßechmogącégo : którégo tákim ſpoſobem zeſłał ná ten świát / áby nas odkupił y zbáwił.

Trudno ſye tedy wymówić maß / ábyś káżdy tych táiemnic zbáwienia twoiégo vmiéć niémiał : gdy ták ná náuce twoiéy czás trawiąc niemáły / y nádto/ gdyć ie w wyznániu wiáry twoiéy w Kredźie ták łácwie podano/że ie káżdy vmiéć może : bo APoſtołowie ták cie w háſle y w wyznániu wiáry twoiéy / táiemnice poczećia zbáwićielá twego naprzód vczą / iż gdy wyznawaß/ że wierzyß w Jezu Chriſtá/Syná Bożégo iedinégo Páná náßégo ; w-
C net wyznawaß w wierze twoiéy / że ten który był iedinym SYnem BOżym przed poczećiém w żywoćie czyſtéy Pánny/ ten á nie inßy / począł ſye z Duchá świetégo/y národźił ſye z MAryéy PAnny/⁊c. á baczyß/że ćie Kredo vczy/że przed poczećiém był iſtotnym y iedinym Synem Bożym/ piérwéy niż ſye począł : iáko potym ßérzéy Séym świetych ludźi w Nicénie/ ten członek wiáry Chrześćijáńſkiéy rosßérzyli/ y nam wierzyć zoſtáwili w té ſłowá :

Wierzymy w iednégo Páná náßégo Jezuſá Chriſtuſá/ SYná BOżégo iednourodzonégo/ y z Oycá národzonégo przed wßytkimi wieki : Bogá z bogá : świátłość z świátłośći : BOgá prawdźiwégo/ z Bogá prawdźiwégo: vrodzonégo/nieſtworzonégo/ który ieſt w boſtwie równéy iſtnośći z Oycem:
D przez którégo wßytki rzeczy ſye ſtáły. Tenże dopiéro Bóg prawdźiwy z Bogá prawdźiwégo / á iednovrodzony Syn Bogá Oycá przed wßytkimi wieki będący/iáko háſło wiáry náßéy Chrześćijáńſkiéy wyznawa / dla nas ludźi y dla náßégo zbáwienia ſſtąpił z niebá / y ćiáło wźiął z Duchá świetégo/ z Máryéy czyſtéy Pánny człowiekiem ſie ſtał/⁊c.y to ieſt ſummá wiáry náßéy: y wßyſcy którzy téy wiáry nie wyznawáią/ którzy niewierzą/ nie ſą z Apoſtolſkiégo Kośćiołá : Symoná Mágá náßládowcy ſą/ iego diſcypułów náuki ſłucháią:á z Apoſtoły Chriſtá Páná/y z iego KOśćiołem świetym niwczym ſye niezgadzáią. Bo Symon Magus álbo Czárnokśieżnik/ napiérwßy náuką ſwą przećiwnik Chriſtuſów / y Apoſtołów iego świetych / vwierzywßy y okrzćiwßy ſye przez Philippá Apoſtołá / niémiał cześći z Apoſtoły w mowie
E Chriſtá Páná : przeto że w gorzkośći grzéchów żył / á prawégo ſercá ku Pánu Bogu niémiał : á gdy ſye vpámietáć niechćiał od złośći ſwoich/ záślepiłá go złość iego/ y był bluźniércą Páná Chriſtuſowym/ á nieprzyiaćielem Apoſtolſkim / ták oſób iáko y náuki ich : y ſtał ſye głową wßytkich Heretyków y bluźniérców PAná Chriſtuſowych : y którzy tego Mágá náśláduią/ ći Apoſtolſkiégo y Niceńſkiégo Krédá nie wyznawáią áni wierzą: przeto téż nie ſą áni Piotrowéy/ áni Apoſtolſkiéy Kátédry/ áni náuki ich/ ále Symoná maga/ y iego potomſtwá / Ceryntá/ Ebioná/ Márcioná/ Sámoſetaná/ Aryußá/y inßych/których plemię trwa áż do tych czáſów: y nurkowie ći/któ-

ARchányoł Gábryel zwiáſtował PANnie czyſtéy Máryéy Syná.

Kredo APoſtólſkié/ Háſło wiáry świetéy.

KREdo Oyców świetych á práwych Oyców wiáry CHrześćijáńſkiéy w Nicenie.

Acto: 8.á verſu 9. ad 25.

Wßyſcy ponurznicy plemie Symoná Mágá ſą.

rzy ſye

rzy ſye w Polßcze v nas nurzáią/plemie ſą Magowé/ y vczniów iego/ y prze= A
to Boſtwo Páná Chriſtuſowé bluźnią. Lecz áby prawdziwi Chrzeſcijánie
w Apoſtolſkiéy wierze trwáli/ y iéy ſye vczyli ; oto im Credo ſwoie y Niceń=
ſkié wiáry wyznánié zoſtáwili.

Dla czego Adwent ieſt poſtánowiony.

☞ Adwentu Páńſkiégo náuká/w Ceremoniách pokazánie oczywiſté/
ieſt czás nie máły poſtánowiona : áby wiáre ſwą posilali y vmácniáli/náu=
ką Ewányeliéy świetéy: áby poznawáli wielkie dobrodzieyſtwo miłégo Pá=
ná Bogá/który dla nich ták wielkié vczynnoſći raczył vczynić / że im onégo

Lucæ 10. ver: 24.

Syná ſwego zeſłał zniebá/ którégo z wielką chućią oczekawáli Prorocy świe=
ći/ Królowie zacni/ lud wybrány Boży/ który wierzył że miał przyść MEſ=
ſyaß / który miał zetrzyćielem być Szátáná przeklętégo. Którégo tedy oni B
zeſłánia prágneli zniebá/ my tego iuż mamy.

Prágneli Prorocy Meſſyaßá. Iſaiæ 64.

A iżbyś temu wierzył/ że z wielką chućią prágneli zbáwićielá tego / po=
każe to z piſmá Prorockiégo/ którzy oń do PAná Bogá wołáiąc mówili:
Prágniemy od ćiebie Pánie Boże tego/ ábyś rozerwał niebo/ y ábyś zſtąpił.
Zniebá Prorok przyśćia zbáwićielá prágnął/ y żądał/ bo mu Duch świety
pokazał że on Syn BOży / który był iſtotnie w BOgu Oycu / tu ná świát
przyść miał/á że nie od Máryéy początek ſwóy miał/ iáko plemie SYmoná
Magá bluźni. A iż nie tylo Jzáiaß / ále y inßy prágneli przyśćia tego zbá=
wićielá/ iáſna rzecz ieſt.

Pſal: 143. verſu 5. Pſal: 105. ver: 4. Pſal: 101. ver: 14. Pſal: 84. verſu 8. Aggæi 2. ver: 8.

¶ Abowiém Dawid ták o niego prośi : Zchil miły Pánie nieb twoich/ á
rácz zſtąpić : á náwiédz nas w zbáwićielu twoim/ bo ty powſtawßy PAnie/ C
ſmiłuieß ſye nád Syonem : przetóż rácz nam pokázáć miłośierdzie twoie/ á
zbáwieni będziemy.

¶ Aggeus Prorok opowiáda przyśćié iego gdy mówi : przyydzie pożądli=
wy od wßytkich narodów : to ieſt/ on Meſſyaß przyydzie/ którégo pożądáią
wßytki ludzkié narody.

Zacha: 9. ver: 9. Exodi 4. ver: 13.

¶ Záchátyaß Prorok tákże nápomina Jeruzálem/ o przyśćiu iego gdy mó
wi : Niebóy ſye Córko Syon/ oto Król twóy przyydzie.

¶ A Moiſes oń proßąc mówi: Rácz poſłáć miły Pánie tego/którégo po=
ſłáć maß.

☞ A iż Prorocy prágnąc tego zbáwićielá/ y czás krótki oczekawánia ie[go]
przyśćia opiſowáli: opowiádáią nam to ich piſmá: Swiadczy o tym Jzáiaß D
który ták powiáda.

Iſaiæ 14. verſu 1.

¶ Nie dáleko ieſt iuż/ że czás iego przyydzie / á dni iego iuż ſye przedłużáć
nie będą: ábowiém zlutuie ſye Pan nád Jákobem.

¶ Dániel Prorok opowiáda / iż gdy przekłádał proſby ſwé przed oblicz=
nośćią Bożą/áby ſye ſmiłowáć raczył nád narodem Zydowſkim: tedy mu ſie
vkazał Gábriel / y opowiedział mu ſmilowánié Bożé/ przez Meſſyaßá obie=
cánégo/ opowiádáiąc mu y zámierzáiąc pewny czás przyśćia iego témi ſło=

Danie: 9. ver: 24.

wy : Siedmdziesiąt tegodni ſą vkrócone nád ludem twoim/ y nád świętym
miáſtem twoim/ áby ſye dokonáło przeſtępſtwo / á grzéch áby wziął koniec :
ázeby byłá zgłádzona nieprawość/ á byłá przywiedziona ſprawiedliwość
wiekuiſta : ázeby ſye ſpełniło PRoroctwo / y widzenié : y áby był pomázan E
świety nád świetymi. Gdzie nic inßégo Gábriel Archániół Prorokowi nie=

Czás Meſſyaßowégo przyśćia. Leuit: 25. verſu 8.

powiedział/iedno pewné przyśćié Meſſyaßowé/y práwie czás pewny náznà=
czył/áby żądzéy y proſbie Prorockiéy doſyć vczynił. Bo ráchuiąc tegodnié o=
byczáiem piſmá ś. dzień zá rok/ iáko P. Bóg roſkázuie : tedy siedmdziesiąt
tégodniów vczynią 4 9 9 lat. Y ták ſye ſtáło/że w wykonániu tego po=
cztu lat/ ráchuiąc od dniá tego y roku/kiedy Archányół z Prorokiem mówił:
to ieſt od dwudzieſtégo roku Królá Perſkiégo Artáxerxá Longimaná / w=
łaśnie ſye Pan Chriſtus národził / ták iáko Archányół czás był opowiedział.

Baczyć

A Baczyć tedy káżdy może z tych powyszéy nápisánych Proroctw / iáko z wielką żądzą / y iáko wielkiemi prosbámi prágneli Prorocy swięci tego to zbáwicielá / ktory przyść miał ku zbáwieniu wszech ludźi.
Alebych y powyszych Proroctw/pożądliwosci Prorockiéy był zámilczał/iedno sam Introit ná mszéy Adwentowéy ná swiádectwo wźiął/tedybych tęż dowiódł/że prorocy wielką chućią prágneli/áby był zesłan ten zbáwiciel:przypátrz sye iedno/ z iáką żądzą Izáiasz woła do Páná Bogá/gdy mówi: Spuśććie rose niebiosá zwierzchu/ á obłoki niech spuszczą spráwiedliwégo : niech sye ziemiá otworzy / á vrodźi zbáwicielá : y spráwiedliwosć niech spól wznidźie : Ja PAn stworzyłem go : to iest/ ciáło tego zbáwicielá w żywocie Pánienskim : bo tá ziemiá/ to iest/ żywot Pánienski / w ten czás sye otworzyłá/
B kiedy tego zbáwicielá vrodźiłá. Otóż Chrześćijáninie/którégo oni swięci ták z wielkim nabożeństwem prágneli y pożądáli/my go iuż nam dánégo mamy: bo nam iest dány/ nam iest národzony z czystéy Pánny : nam mówię/ná które ostáteczné wieki tego swiátá przyszły.

Isaiæ 45. versu 8.

Iáko Bóg Syná stworzył.

1. Cor: 10. ver: 11.

☞ Ale żebysmy tym wdźięczniéyszy dobrodźieystwá Bogá Oycá byli/ przypátrzmy sye kto to iest / którégo nam dał. JEst nam dány ten/ który nas z duszné smierci ożywia: który [†] nas ćiemne oswiéca: [*] niepráwosci nász odpuszcza: [a] Mądrosć dawa: [c] Wiárę nászę pomnaża: [n] Nas oczyśćia : [o] Nas poswięca : [u] Odpoczynek duszom nászym dawa : [x] Od grzéchów [†] y zátráceniá wybawia : [a] Z mocy Szátáńskiéy wyrywa : [c] Ciálem swym kármi/y krwią swoią napawa: [n] Rozum do wyrozumieniá pismá: [o] y Duchá s.
C nam dáie : [u] y krwią swą nas omywa : [x] Wiecznym sędźią nászym będźie : [†] Złé potępi : á dobré zbáwi/ ꝛc. Z ktorych to spraw tego nam zesłánégo Páná może káżdy pobaczyć/żeć to nieledá Pan y zbáwićiel iest nam posłan ; bo té spráwy żadnému człowiekowi stworzonému/ żadnému swiętému / żadnému Synowi Bożému przysposobionému / żadnému Duchowi stworzonému nie przynależą : y bluźnierstwoby to było / áby ktoréy rzeczy stworzonéy/tákié spráwy miáły być przyznáné. Są to tedy spráwy onégo PAná / ktoregom pokazał być wiecznym Bogiem z Bogá/ y być wiecznym synem Oycowskim/ [a] który formę abo kształt BOży bez początku ná sobie odnosił/wedle náuki Páwłá S. który iáko JAn swięty swiadczy: [c] Bogiem był/pierwéy niż sye z
D Pánny národźił. [n] Y przeto go nam pismo swięté/wielkimi y zacnymi Titułyzdobi/ które iedno onému sámému osobliwie służą.

Co nam czyni Christus.
Ioan: 5. versu 21.
[†] Ioan: 8. versu 12.
& cap: 1. ver: 9.
[*] 1. Ioan: 1. ver: 9.
[a] Lucæ 21. ver: 15.
[c] Lucæ 7. versu 5.
[n] Tit: 2. versu 14.
[o] Ephes: 5. ver: 26.
[u] Mat: 11. ver: 29.
[x] Mat: 1. ver: 21.
[†] Lucæ 19. ver: 10.
& Ioan: 12. v: 47.
[a] Matt: 12. ver: 28.
[c] Ioan: 6. ver: 54.
[n] Lucæ 24. v: 45.
[o] Ioan. 20. ver: 22.
[u] Apoca: 1. ver. 5.
[x] Ioan: 5. v: 22 et 27
[†] Ioan: 5. ver: 29.
[a] Philip: 2 ver. 6.
[c] Ioan. 1. versu 1.

Zowie go ábowiém pismo swięté Synem BOżym iedinym : [o] SYnem Bożym iednourodzonym : [†] Synem BOżym własnym : [*] Synem BOżym prawdźiwym : [a] Synem BOżym miłym : [c] Obrázem Bogá niewidomégo : [n] Mocą naywyszégo: [o] Figurą istności bożéy: [u] Mądrością Bożą : [x] Dźiedźicem wszytkich rzeczy : [†] Pánem z niebá : [*] Pánem chwały: Bogiem mocnym Isáie 9. v. 6. [c] Bogiem nád wszytko ná wieki chwalebnym: [n] Bogiem prawdźiwym: JEhową/Jeremie 23. v. 6. Głową Anyołów/ Col: 2. v. 10. Ephes: 3. v. 10. Królem wiecznym / Luce 1. v. 33. Joan: 18. v. 36. et 37. [o] Wybáwićielem swiátá: [u] Sprawcą żywotá/y wybáwienia wiecznégo/ Heb:
E 5. v. 9. [x] Swiátłośćią prawdźiwą : Slóńcem spráwiedliwośći / Málá: 4. v. 2. Wszytko wiedzącym/ Joan: 2. v. 24. et 25. et Káp: 21. v. 17. Prawdą/ Joan: 14. v. 6. [†] Zmartwychwstániém y żywotem : [*] Sędźią żywych y vmárłych: Stróżem dusz wiernych/1 Petri 2. v. 25. y Pánem przez ktorégo przysięgał Apostół S. Rom: 9. ver: 1. 1. Tes: 5. ver: 27. A widźisz Chrześćijáński człowiecze/ iákié to są imioná / iákié przezwiská / y iáké Tituły Pismá swiętégo Pánu/ którégo ná swiát przyśćié rospámiętywamy. Jákoż tákiégo Páná prágnąć niémieli oni wszyscy/ ktorzy przyśćia iego czekáli: było czego prágnąć Chrześćijáninie : bo to nie człowiek swięty iáki/ nie stwo-

[n] Pokázánie Tytuły Páńskié.
[o] Ioan: 1. versu 18.
& cap: 3. ver: 16.
[†] Rom: 8. versu 32.
[*] 1. Ioan: 5. ver: 20.
[a] Matt: 3. ver: 17.
[c] Coloss: 1. ver: 15.
[n] Lucæ 1. ver: 35.
[o] Hebræ: 1. ver: 3.
[u] 1. Cor: 1. ver: 24.
[x] Hebræ: 1. ver: 2.
[†] Ioan: 3. versu 31.

*1. Cor: 2. ver: 8.
[c] Rom: 9. ver: 5.
[n] 1. Ioan: 5. ver: 20.
[o] 1. Ioan: 4. v: 14.
[u] Acto: 3. ver: 15.
[x] Ioan: 1. versu 9.
† Ioan: 11. ver: 25.
* Acto: 10. v: 42.

rzenié iákié zacné przyść miáło/ ále on Bóg prawdziwy y wieczny/ któremu A
té Tituły y przemianki przynależą/[a] miał w ciele z Pánny wźięty ſye pokazáć/
y z námi obcowáć. Przetóż vcz ſye Chrześćijáński człowiecze / roſpámiety-
wáć przyśćié ná świát Syná BOżégo z niebá (iákoć o tym ſam opowiáda)
przyśćié JEhowy to ieſt BOgá prawdziwégo/ którzyć ták z wielkimi dobro-
dźieyſtwy przyſzedł: y który iáko Bóg/ tákié Tituły/które ſtworzeniu nieprzy-
należą/ ná ſobie odnośi.

Przez Bogá tylo przyśiegáć Piſmo káże.
Exodi 23. v: 13.
Deut: 10. v: 20.
Ierem: 5. ver: 7.
[a] Baruch 3. v: 38.

A tu niech ſye wſtydźi plemię Simoná Magá/ vczniowie Sámozetáń-
ſcy/ Ebiońſcy/ y Ariáńſcy: którzy widząc iáko tego Páná Máyeſtatu/ Pi-
ſmo święté nam záléca/ bez wſtydu ſtworzeniém go zową/od Máryéy pán-
ny poczynáiąc bytność ieg. Jákóż mogą ſtworzeniu ty Tytuły przyſpoſobić
y przywłaſzczyć? Lecz iż o tym Boſtwie PAńſkim/y wieczności iego / będźie B
ná inſzych mieyſcách dowodów z piſmá świętégo doſtátek/ná ten czás poka
záwſzy przeſtrogę wiernym / przećiwko MAgowym vczniom / w tym nápo-
minamy/ áby poznawſzy prawdźiwą wiárę od Apoſtołów vczoną y podáną/
którą iáśniéy wyłożyli Oycowie w Nicénie/ iéy ſye mocnie trzymáli/ y wie-
rzyli/że Syná Bożégo iednourodzonégo przyśćié ná świát tych dni świętych
wſpomináią / zá to iemu dźiękuiąc/ że ſye thák vniżył / y kſztałt człowieczy
przyiąć raczył/ z Pánny ſye národziwſzy.

Philip: 2. v: 7. et 8.

Syn BOży przyſzedł z Niebá.

Ioan: 3. versu 31.
1. Ioan: 5. ver: 20.

☞ Nużem pokazał/ kto przyſzedł: że SYn BOży bez poczętéy wiecz-
nośći. Pokazałem ſkąd przyſzedł: że wedle Proroctwá Proroków / wedle
świádectwá Apoſtołów/wedle opowiedzenia sáméǧ P. Chriſtá/z niebá przy- C
ſzedł. Y przeto JAn Krzćićiél mówi: Kto z niebá przyſzedł/ y kogo poſłał
Bóg/ nád wſzytki ieſt. Drugi Jan opowiáda/ kto z niebá przyſzedł/ ták mó-
wiąc: wiémy iż przyſzedł Syn Boży. Pytaſz ſkąd? Jan Krzćićiél świadczy
z niebá. Pytaſz zásię od kogo przyſzedł ten iednourodzony Syn? tenżeć Jan
Krzćićiél powiáda/ że od Oycá z táiemnéy myśli Oycowſkiéy. Co tenże Jan
święty zowie łonem oycowſkim/który nie przed Janem tylo był/ ále ieſt przed
Abráhamem/ był y ieſt przed ſtworzeniém świátá.

Ioan: 1. v: 14. & 18.
Ioan: 8. versu 58.
Ioan: 17. versu 5.

Z tych świádectw Páná náſzégo / y poſłów iego iáſnych pokázuie ſye /
że Bóg Oyćiec ná świát poſłał Syná ſwego: á poſłał go z niebá. A zátym
ieſli niebył przed narodzeniém z Pánny Máryéy/ iákóż z niebá mógł przyść? D
y iáko w Niebie w łonie Oycowſkim był? Dwá kſztałty mieć ſye wyznawa
Zbáwićiél náſz/ Boży: y człowieczy.

Dwoiáki kſztałt Páná CHriſtuſá pokázuie.
† Ioan: 8. ver 14.
[x] Ibidem ver: 42.
* Ioan: 16. ver: 28.
[a] Ioan: 8. ver. 16.
[o] Ibidem ver: 23.
[u] Ibidem ver: 54.
[x] Ioan: 8. ver: 28.

¶ Boży gdy mówi: † Wiém ſkądem przyſzedł: [x] Bom z Bogá poſzedł. Y
wykłáda z którégo BOgá gdy mówi: * Wyſzedłem od Oycá/y przyſzedłem
ná świát: [a] Poſłał mię Oyćiec: [o] ZWyſoká ieſtem: [u] SYnemem ieſt oné-
go Bogá / którégo wy Zydowie Bogiem wáſzym być wyznawaćie.

¶ Człowieczy kſztałt wyznawa Pan mówiąc: [x] Gdy podnieśiećie SYná
człowieczégo/w ten czás poznaćie mnie być tym: y wſzędy gdźie ſye Synem
człowieczym zowie / kſztałt człowieczy pokázuie y wyznawa. Ná kſztałt
człowieczy przynależy iego z PAnny národzenié/ obrzezánié/ ofiárowánié w
Kośćiele Sálomonowym/po świećie chodzenié/poſty/ modlitwy/ćiérpienié/ E
dręczenié/ śmierć/ etc. Otóż obacz káżdy bluźniérſtwo plemienia Symoná
Magá / y Ebioná iego vczniá / które przećiwko iáſnym ſłowom PAńſkim
mówią y vczą ſwych nurków/ które nurzáią/bálámucąc ie ná ſwoie bluźniér-
ſtwo: bo ieſli człowiek tylo Jezus Chriſtus/ národźił ſye Synem Bożym/ á
piérwéy Synem Bożym nie był/ tedyć fałſzywé piſmá będą/ które pokázuią
że z niebá przyſzedł/z Oycá poſzedł/ ná świát od Oycá przyſzedł. A ieſliż z nie-
bá przyſzedł Synem Bożym/iákóż ták vczy piſmo y ſam Pan/ tedyć przyſzedł
álbo wedle ćiáłá/ álbo wedle boſtwá. Jeſli wedle ćiáłá przyſzedł w żywot

Wywody iż Chriſtus z niebá przyſzedł/y przeto był piérwéy niż ſye począł.

Pánieńſki:

A Pánienſki: tedy piérwéy był człowiekiem/ niż ſye z PAnny národził: piérwéy człowieczeńſtwo miał w niebie/ niż ná świát ſye począł w żywocie. Jákóż byli y tácy Heretykowie/ którzy powiádáli/ że z niebá Ciało CHRiſtus przyniósł: y ći nurkowie podobno ich zácżuli náuki/ gdyż oná prawdźiwá ieſt powieść/ że błąd ſam być nie może: y gdźie vczyniß ieden błąd/ wnetże ich náſláduie więcéy. Jedno niechay ná to pátrzą: iż ieſli ſye człowiek národził Synem Bożym/ tedy Bóg ieſt człowiekiem/ to ieſt/ w człowieku dopiero ſtał ſye Bogiem: á piſmo świeté żadnégo człowieká nie zowie Bogiem prawdźiwym/ JEhową/ ſtworzyćielem: iákóż Páná Chriſtuſá tymi Tytułámi zwáło ieſli Bogiem piérwéy nie był/ niż człowiekiem?

Ci co z ćiákem Chriſtuſá z niebá ſtąpić vczyli: ták ie zwano: Noetius, Valentinus, Eutyches, y ich vczniowie.

Lecz iuż przećiwko tym bluźniérſtwom doſyć ſye pokazáło wywodów:
B że nie człowiek ſtał ſye Bogiem/ ále Bóg wieczny ſtał ſye człowiekiem: zoſtawßy zupełnym Bogiem/ przyiął to czym niebył: czego my rocznice dźiś obchodźimy/ że Bóg w Pánieńſkim żywoćie ſtał ſye człowiekiem: y tych táiemnic wiáry náßéy tego czáſu ſye vczymy/ y zá to Bogu dźiękuiemy/ y tego ieſteſmy wdźięczni: á czego ogárnąć rozumem nie możemy/ to wiárą w ſercu wierzymy/ á ięzykiem śpiéwamy/ y vſty wyznawamy/ to wielkié dobrodźieyſtwo miłégo Bogá.

☞ A iż nie tylo to iedno ieſt przyśćié ná świát Syná Bożégo/ ále ieſt czworákié/ przeto to czworákié przyśćié/ przez té cztérzy Niedźiele Adwentowé roczczytamy: á to czworákié przyśćié Ewánielie niedźielné nam pokázuią.

Przyśćie PAńſkié czworákié.

C ¶ Pierwßé przyśćié w żywot naświętßéy Pánny/ iáko ſye ſtáło/ Lukaß święty w Ewányeliéy ſwéy/ którą tego czáſu káżdy dźień czytáią y śpiéwáią/ vczy. 1.

¶ Wtóré przyśćié potężné Chriſtá Páná/ y ogromné będźie ná ſąd iego/ gdźie nas wßytkich ſądźić będźie/ opowiáda tenże Lukaß S. w Ewányeliéy wtóréy niedźiele w Adwent: iż kto by ſye pokornym przyśćiém PAńſkim ná świát wzgárdźił/ niech obaczy/ iż ten pokorny/ w Máyeſtácie ſwym/ będźie wielkim ſędźią/ y powßechnym odpłácćą złych y dobrych. Dla Sądu iego PRorocy ſrogość wypiſuią/ gdy go zowią/ dniem gniewu/ vćiſku/ y nędze/ dniem ćiemności y mgły/ [a] ogniem trawiącym/ dniem ſrogim/ ꝛc. 2.

Lucæ 21. ver: 27.
Sophoniæ 1. v: 15.
Ioel: 2. v: 2. et 3 v: 11
Amos 5. ver: 20.
[a] Mala: 3. ver. 2.

¶ Trzećié przyśćié Páná náßégo roſpámiętywamy tego Adwentu/ które
D bywa do káżdégo vmiéráiącégo człowieká/ o którym ſam PAn ták mówić raczy: Czuyćie bo niewiećie/ któréy godźiny Syn człowieczy przyydźie. A tákié przyśćie PAńſkié/ Conterfetuie Ewányelia niedźiele trzećiéy Adwentu. Bo Jan S. Krzćićiel/ będąc w więźieniu/ y widząc bliſką śmierć ſwoie/ poſłał do Chriſtuſá Páná/ Zwolenniki ſwé/ w pewnym poſelſtwie/ tego ſye wywiáduiąc/ ieſliż on który był ná ten świát przyßedł/ y któregó on pálcem odkupićielem świátá pokazał/ miał téż do odchłáni piekielnych ſtąpić/ á wßytki zátrzymáné Oyce z támtąd wybáwić. A przeto do niego przez vcznie mówił: Ty ieſteś który przyść maß/ to ieſt do nas do Limbu/ niechćiał Jan S. z tego świátá zyść/ áż piérwéy z Chriſtuſem Pánem/ przez vcznie ſwé rozmowe miał: przeto z vſtáwy KOśćiołá świętégo Ewányelia tá nápomina/
E áby káżdy z táką wiárą vmiérał/ w któréyby o Pánu Chriſtuśie żádnéy wątpliwośći niémiał/ ieſli chce Páná ſwego łáſkáwé przyśćié ku zbáwieniu dußy iego/ czáſu śmierći ſwéy oględáć. 3.

Matt: 24. ver: 42.
Matt: 11. verſu 3.

¶ Czwarté przyśćié Páná á zbáwićielá náßégo bywa w ſercá náße/ przez łáſkę Duchá S. y przez wnętrzné nádchnienié iego. O tákim przyśćiu maß v Janá S. Jeſli mię kto miłuie mowę moię chowáć będźie: á Oyćiec móy vmiłuie go/ y do niego przyydźiemy y mießkánié wnim vczynimy. Do tákiégo przyśćia Pańſkiégo w nas/ áby być mogło/ Ewányelia Niedźiele czwartéy Adwentu/ Janá świętégo Krzćićielá ſłowá przypomináiąc/ nas nápomi- 4.

Ioan: 14. verſu 23.

na mó-

Matth: 3. versu 3.

ná mówiąc: Spráwuyćie drógę Pánu/ y prostuyćie ją Bogu swému/ to iest A
w dobrych spráwách/ y w cnotliwych vczynkách.

☞ To czworákié przyśćié Páńskié tego czásu Adwentu/ mamy v śie-
bie vważáć y rozmyßláć. Ale iż pierwßé przyśćié Páńskié ná świát / było v-
bożuchné/ y iákoby świátu temu wzgárdzoné/tedy áby sye wierni z tego po-
kornégo przyśćia PAńskiégo nie obrażáli / czyni przestrogę EWAnyelistá

Zachar: 9. ver. 9.

Máttheuß w dźiśieyßéy Ewányeliéy Proroctwem Zácháryaßowym / iż tá-
kim sposobem/Syn Boży król wieczny/y on Pan którégoś powyßßéy Tytu-
ły czytał/ w vbóstwie sye národźić miał: á wypisuiąc vbogié przyśćié Páń-
skié ná świát/ á zátym y do JEruzálem wiechánié / ták tego Proroctwem
dowodźi:

Przodek téy Ewányeliéy áż do połowice należy ná kwietną Nie dźiele y tam iest iéy dostateczny wykład.

A to sye wßytko stáło / áby sye wypełniło co iest B
powiedźiano przez PRoroká mówiącégo: PO-
wiedźcie Córce SYon: Oto Król twóy idźie do
ciebie cichy/ śiedząc ná Ośliçy/ y ná Ośleciu iéy/
iárzmem vskromionéy.

Ioan: 3. versu 17.

Ták być musiáło zrządzenia Boskiégo: że syn Boży przyßedł ná świát/
Nie áby sądźił/ ále áby go sądzono: Nie áby ná świećie Krolował / ále áby C
od grzéchów zbawiał: Nie áby moc świátá tego pokázował/ ále áby náuką
y cudámi wßytkim ludźiom dobrze dźiáłał. MOwi tedy Prorok do Córki

MEssyaß wedle świátá vbogi. *Isaiæ 35. versu 4. & cap: 45. ver: 15.*

Syońskiéy/to iest do narodu żydowskiég: że Messyaß ich przyść miał do nich
vbogo wedle świátá: ále ná okup Duß ich bogáto: iáko o thym Izáiaß
świadczył: że Izráel miał być od Messyaßá odkupiony: Miał być zbáwion
zbáwieniém wiecznym: które zbáwienié ná świećie być nie mogło / bo ná
nim niémáß nic wiecznégo. A iż duß á nie ćiał / Messyaß miał być zbáwi-

Psal: 33. ver: 23.

ćielem: świadczy o tym Dawid w Zołtárzu: Odkupi Pan duße sług swoich
y nie opuśći wßytkich którzy weń vfáć będą. A ná drugim mieysu: A on od-
kupi Izráel ze wßytkich niepráwośći iego. Messyaßowá tedy moc miáłá być

Isa: cap: 61. v: 1. et 2.

MEssyaßowe spráwy.

ná świećie táka/ iáką Izáiaß opisał: W przepowiádániu słowá Bożégo ći- D
chym/ w vléczeniu skrußonych serc/ w opowiádániu niewolnikom wybáwie-
nia z ieńctwá/y w przepowiádániu roku wdźiecznie miłégo Páńskiégo: A

Ezech: 36. ver: 25.

iáko EZechiel świadczy w wylaniu ná lud wody czystéy / áby byli omyći z
grzéchów y z niepráwośći swoich.

¶ Próżno tedy Zydowie inßégo Messyaßá czekáią/którégo powiádáią/ że
ma przyść bogáty/ y Król mocny tego świátá: gdyż Prorocy prawdźiwégo
Messyaßá wypisuiąc/ ty trzy vrzędy ná świećie nań kłádą.

Vrzędy Messyaßá/ które. 1.

¶ NAprzód powiádáią iż miał być náuczyćielem / y miał vczyć dróg
swych: to Izáiaß w Kápitule wtóréy w wier: 3. y w iedenastéy w wier: 2.
opowiáda.

2.

¶ Wtóry vrząd miał mieć ten/ áby naród ludzki wybáwił z grzéchu/ á ży- E
wot wieczny im dał.

3. *Oseæ: 2. versu 24. Isaiæ 42. v: 1. et 4.*

¶ Trzeći że miał dáć Zakon nowy/ y miał wezwáć do niego lud nie swóy/
to iest nie ZYdowski: iáko o tym piße Ozeaß/ y Izáiaß/ gdy mówi: Dałem
duchá mégo nań: Sąd narodom mówić będźie/y Zakonu iego wyspy morskie

Isaiæ 2. versu 3. Micheæ 4. ver: 2. Psal: 83. versu 8. Ierem. 31. à ver: 31. ad finem.

oczekáwáć będą. O czym też wßytko Kápitulum wtóré/v tego Izáiaßá iá-
śnie opowiáda: że z Syonu Messyaßów Zakon miał wyniść / á słowo Bo-
żé z Jeruzálem: y ten Zakonudawcá MEssyaß / wedle DAwidá miał dáć
błogosłáwieństwo. O czym ßérzéy czytay v Jeremiaßá Proroká we trzy-

dźiestym

A dźiestym piérwszym. A iż Pan Christus wszytki té vrzędy w sobie zyśćić ra-
czył : przeto iest prawdźiwym Messyaszem : którym ácz teraz Zydowski na-
ród gárdźi iáko vbogim/ ále ogladáią go potym Pánem wszytkiégo swiátá
y wszytkich narodów czásu wtórégo przyśćia iego ná sąd powszechny/ gdźie
sye wypełnią w nim/ y ony wszytki Proroctwá/ które o iego wszechmocnośći
Máyestatu Królewskiégo powiádáią.

MEssyasz vbogi ná powszechnym sądźie Pan wsze-go swiátá.

A iż Mattheusz z Záchàryaszá wiedźie to swiádectwo: tedy czytelnik ma
być ná tym ostrożny/ iż Mattheusz S. nie wedle textu Prorockiégo tu przy-
wodźi pismo/ále tylo potrzebie folguiąc: z pismá pokázuiąc tóż wyrozumie-
nié/ które Záchàryasz w Duchu baczył. Skutek tedy ieden iest choć sye sło-
wá odmieniły : bo ták w Záchàryaszu słowo od słowá iest nápisano : RA-
B duy sie dostátecznie Córko Syońska: Bądź wesołá Córko Jerozolimska : o-
to Król twóy przyydźie k tobie sprawiedliwy/ á zbáwićiel ten vbogi/ y ćichy/
wsiadszy ná Oslicę y ná oslątko / źrzébię téy oslice / etc. to iest własny text v
Proroká y szérszy : ále z Ewányelistą iedenże sens.

Czemu Ewányelistá z Prorokiem słowo od słowá sye nie zgadza.

¶ Cóż tu rzeką oni/ którzy káżdą czćionkę w Pismie s. każą śćisliwie zá-
chowywáć / y ná Literze sáméy záſadzáią duszné zbáwienié/ mówiąc : Nie-
przyday do pismá: nie vmnieyszay pismá/ etc. A widźisz że tu Ewányelistá v-
mnieyszył słów Prorockich : nie włożył tego / áby sye Syon / y Córká Jero-
zolimska rádowáłá : niedołożył / iáki to był Król / który do niéy wiecháć ná
Oslicy miał/ że to był Król sprawiedliwy/y zbáwićiel/ etc. co iednák potrzeb-
C nie miał włożyć : bo tá córká Syońska Jeruzálem : y iéy medrcy Zakonni/
rozumieli o Christusie/ że był obżércą/opilcą/ przyiaćielem iáwnogrzésznych/
pełen Diabelstwá/ etc. Otóż z potrzeby przećiwko ich potwarstwom miał
Ewányelistá włożyć / że był sprawiedliwy/ y zbáwićiel. Gdyby tu MAt-
theusz Ewányelistá ná sąd tych/co sye w róznych Sektách y bluźniérstwách
Ewányelikámi zwáć nie wstydzą przyszedł / osądźiliby go pewnie tákim są-
dem/iáko oni nas Kátoliki/które Papieżnikámi zową/sądzą:powiádáiąc że
smy przeklęći / iż pismá swiętégo vmnieyszamy / y do pismá S. przydawa-
my : máiąc sámi siebie w téy mierze gołębiczkámi prośćiuchnémi / rzekomo
szczérégo pismá násláduiąc. Lecz to sámi teraz baczą w swoim rozerwá-
niu/ iesli szczérégo Pismá/ nic nie przydawáiąc y nic nie vmnieyszáiąc/ násłá-
D duią. Czuią LVterani to szczéré pismo SAkrámentarzów. Czuią wszyscy
wobec to szczéré pismo/Ebionitów/ Sámozetanów/ Nestoryanów : ták/ że
iuż teraz wyznáć muszą/ dawszy téy y tákiéy swéy woléy bluźniérstwá Christá
PAná przyczynę: że dáleko od szczéréğ pismá obłądźili : którégo ná obelżenié
bostwá Páná Christusowéğ/y ná rozerwánié iednośći Kośćiołá Swiętégo
Chrześćijáńskiégo/ ták surowie/ srodze/ y nie wstydliwie vżywáią. Mogli-
by iuż teraz obaczyć/ że nie pismo S. ále wyrozumienié złé pismá swiętégo/
błędy w Kośćiele Christusowym / y bluźniérstwá w wierze iego czynią. Bo
w stárożytnym Kośćiele/ iesli co tákowégo było w Céremoniách/ y w bogo-
módlstwie/ w postách/ y w modlitwách/ wedle przećiwników iego rozumie-
nia/ przydánégo : nic tám nie naydźiesz/ czegoby do skutku chwały Christá
E páná niepostánowiono: wczymby czći y chwały iego nieprzestrzegano : czym
by wszechmocnośći y wiecznośći Bostwá syná Bożégo nie vczczono : ták iż
wszytko to co sye widźiáło nieprzyiaćiołom Kośćiołá Christusowégo nád sło-
wo Boże przydánégo w nim/ snádnie sye pokázáć może cześć y chwałá Bogá
w Tróycy iedinéğ. Ale wprzydatkách y w wyszpóconych wykłádźiech pismá
swiętégo/ v tych co sye Ewányelikámi zową/ nic nienaydźiesz iedno szárpá-
nié/ opáczné wykłády/ bluźniérstwá/ rozerwánia / nowomyslné rozumienia
tegóż pismá swiętégo / z którégo ták wielé błędów częstémi odmiánámi náu-
ki swéy czynią y vczą.

Matt: 11. ver: 19.
Ioan: 8. versu 52.

EWányelikowie Mátheuszowi s-więtemu nie prze puśćiliby.

Jáko Ewányelikowie Pismá v-żywáią.

Prawdźiwy

Przydánie do Piſmá świetego dwoiákie ieſt.

☞ Prawdziwy tedy on rozdział ieſt/ ſtárych Doktorów/ że dwoiákie ieſt A
przydánie do piſmá świetégo.

1.

¶ Jedno ieſt wypełniáiącé: co ſye ták rozumie/ iż czegoby piſmo świeté
ku czći y chwale PAnu BOGu iáśnie niedołożyło / y nieobiáwiło: Że ſye to
przez ludźi świeté Duchem S. nápełnioné iáśniey pokazáło/ y ku czći á chwa-
le miłégo Bogá ſye przyczyniło. Jáko to Abráhám w poſłuszeńſtwie ſwoim
przećiwko Pánu Bogu pokazał / gdy mu Pan Bóg ſyná ofiárowáć kazał:
gdźie mu nieroſkazał tego / áby on drwá do ofiáry SYná ſwego / ná tymże
Synie Izááku nieść miał/ y áby ie nań włożyć miał/ áby go pierwéy mieczem
zábić miał/ potym ſpalić: á wżdy ſye tego Abráhám nád roſkazánie Boże
domyślał/ y tákie vczynnośći poſłuszeńſtwá przykłádał: to czyniąc/ áby tym B
lepiéy Bożému przykazániu doſyć vczynił: Co iáko PAn Bóg od niego w-
dźięcznie przyiął/ świadczy Hiſtorya. Siłáć ludźie świeći tákimże ſpoſobem
do doſkonálszégo wypełnienia roſkazánia Bożégo przydawáli/ z chući onéy
zápáliſtéy ku PAnu Bogu: áby mogli do tego wszytki przywieść / żeby tym
śnadniéy y pilniéy wolą Bożą pełnili: gdyż wiedźieli że ono szérokie ieſt ro-
ſkazánie y bárzo zwięźliwé/ miłowáć Páná Bogá ze wszytkiego ſercá/ ze w-
szytkiéy myśli/ y ze wszytkiéy duszé: Przeto wielkie ſtáránie / ták w CEremo-
niách/ iáko w poſtánowieniu poſtów / modlitw/ czuynośći/ ćiáłá zniewole-
nia pod poſłuszeńſtwo wiáry/ y dobrych vczynków/ czynili/ áby wszytkiégo
człowieká Pánu Bogu nábyli. Do tákowégo tedy ſkutku woléy Bożéy wy-
pełnienia/ w Kośćiele ſtárożytnym/ pobożné y Chrześćijáńſkie ſpráwy po- C
ſtánowioné były: które ſwowolni ludźie wzgárdźiwszy/ przydátkámi do Pi-
ſmá świetégo názwáli/ áby pobożność ludźiom Chrześćijáńſkim ohydźili.

Dla czego ludźie świeći vſtáwiáli pobożné ſpráwy.

Geneſ: 22. á ver: 1. ad 9.

2.

¶ Drugie przydawánie do piſmá ieſt/ które piſmo káźi y rozrywa/ w roz-
máite błędy y Sekty: y ſtąd iuż łácwie poznasz/ gdźie tákie przydánia do pi-
ſmá świetégo náleść możesz. Nie nas ábowiém Kátoliki roſtárgneło y ro-
zerwáło piſmo: ále Heretyki: którzy ſye Tytulem Ewányelickim zową. Té
nie szczére piſmo/ ále przydatki ich do Piſmá; nie thylo od nas Kátolików/ z
których poszli/ ále też oné od śiebie ſámych/ rozerwáły / y róznémi náukámi
roſtárgnęły. Otóż káżdy obacz szczérość y prawdę tych którzy ná Kátoliki to
wkłádáią/ áby oni mieli przydáwáć do piſmá świetégo to coby było piſmu ś. D
przećiwnégo: ſámi ſye niechay oſądzą/ á to niech o ſobie powiádáią: A temu
niech ſye przypátrzą/ że y Apoſtołowie iáko paſtérze/ y iáko piſmá świetégo
prawdźiwi wykłádácze/ roſkazáną formę Krztu świetégo odmienili/ iż które
Krzćić mieli w imię Oycá Syná y duchá świetégo Bogá w Tróycy iedinégo/
tedy ie Krzćili w imię P. Jezu Chriſtá: nie tylo że dźień Sobotni odmieni-
li świećić w Niedźiele / przećiw piſmu / obrzezánie precz zwiernych znieśli /
ále y ofiáry Żydowſkie w piſmie roſkazáné wyrzućili/ y śiłá w piſmie ſtárégo
y nowégo Zakonu vmniéyszáli.

Apoſtołowie vmnieyszáli piſmá y odmieniáli ie.

Acto: 2. ver: 38. & cap: 10. v: 48.

Byłoby tu mieyſce pokázáć to/ że Apoſtołowie świeći y Páweł/ wedle
potrzeby zbáwienia ludzkiégo vmnieyszáli piſmá / y odmieniáli wedle duchá
świetégo náuki/ y powodu: ále iż indźiéy będźie o tym / tedy to opuszczáiąc E
ták powiádam: APoſtół y Ewányeliſtá MAttheusz S. nic w tym nie wy-
kroczył/ że zupełnégo Proroctwá Zácháryaszowégo w text Ewányeliéy ſwéy
nie włożył: gdyż wedle potrzeby wszytek ſens / álbo ſkutek Proroctwá wło-
żył: y nic przećiwnégo temuż to Proroctwu nie nápiſał.

Zgadza iuż Ewányelią y Apoſtołá z PROroctwem Zácháryaszowym.

Szedszy tedy Zwolennicy vczynili ták iáko roſkazał JEzus.

☞ Apoſtołowie iáko poſłuszni Pánu ſwemu/ nie pytáią PAná/ co by

mu po téy

A mu po téy Oślicy było/ po źwierzećiu sprośnym/ niczemnym / ktorą dla kálek y ludźi zeszłych w máietnośći chowano : nie mówią/ PAnie coć potym ? dla czegóż po tákié źwierzę każesz/ ktoré ćię wiecey zelży / niż ći vczćiwośći iákiey przyniesie ? ázaż nam z tobą pierwsza drógá do IEruzálem bez Osłá/ y téy sprośnéy Oślice? Pewna rzecz/ gdyby byli dwornie ná Páńskié spráwy pátrzáli / iego prostotą swą nie słucháli : mieliby byli ocásią mówienia / y przyczynę iego przedśięwźięćia hámowánia/ y mowienia / czemu to chćiał vczynić. Ták kto się prostą náuką Christá Páná hydźi / á przyczyn w niéy chce szukáć / naydźie wprostoćie Ewányeliéy o co pytáć/ czemu ták ? iáko to być może? A ludzki rozum chce záwżdy vczynić Ewányelią y słowá Christusá Páná/ Arystotelesowym pismem y Philosophią tego świátá : gdy z Philo-
B sophiéy chce słowá żywotá wiecznégo / do rozumnych wedle świátá wywodów przystosowáć. Ano wierzyć Ewányeliéy roskazano : nie Argumenty iéy dochodźić : ktory vwierzy á okrzći się zbáwion będźie/ Pan mówi : nie ktory wywodámi mądrémi sztuki Philozophiéy tego świátá w niéy wypráwuie. Bo iedná rzecz z tych dwu muśi być ná wierzchu: álbo Ewányelia przed Philozophią głupstwem być muśi / álbo Philozophia tégo świátá téy BOżéy mądrośći vstąpić muśi : bo się iedná z drugą zgodźić nigdy nie mogą : gdyż iest iedná v drugiéy głupstwo/ y iákoby ostátnié kráie/ ták od śiebie są dáleko.

☞ Nie byłoby tedy nigdy błędów miedzy wiernymi / by dwie rzeczy wierni mieli.

C ¶ Naprzód/ kiedyby w prostośći Ewányeliéy słucháli/ á prostému roskazániu Páná Christusowému posłuszni byli : nie pytáiąc dwornie / czemu to ták : żeby o nich ták mówiono/ iáko tu o Zwolennikách: Vczynili iáko im roskazał Pan.

¶ Druga (iáko S. Cypryan vczy) przyczyná błędów miedzy wiernymi/ że iednégo pástérzá/ ktory iest ná mieyscu Bożym/ bráterstwo Chrześćiiáńskié wyznáwáć niechce.

A té dwie przyczynie Chrześćiiánom wszytkim są ocásią błedów / że słowom Christusowym w prostośći niewierzą/ Christusá niesłucháią/ á pástérzá zwierzchniégo znáć niechcą. A ono pismo świeté dwoiákiego posłuszeństwá nas vczy.

D ¶ Naprzód roskázuie vrzedom świeckim/ Królom/ Kśiążetom/ przełożonym być nam posłusznym / nie tylo dobrym ále y złym : y kto się vrzędowi sprzećiwia/ BOgu się sprzećiwia: gdyż káżdy vrząd od Bogá/ y z woléy Bożéy iest.

¶ POwtóré/ ma zásie PAn Christus vrzedniki/ o ktorych mówi : Kto was słucha/ mnie słucha : kto was wzgardza/ mnie wzgardzá : kthoré ták święty Páwel wiernym opisuie gdy mówi : A onże dał iedné Apostoły / drugié Proroki/ niktoré Ewányelisty / drugié pástérzmi y Doktormi/ ku zbudowániu Ciáłá Christusowégo/ ábyśmy zábieżeli wszyscy w iedność wiáry y vznánia syná Bożégo. Przeto pod posłuszeństwem tych vrzedów Christá Pá-
E ná/ wykonywa się doskonáłość Kośćiołá świetégo / wykonywa się posłuszeństwo wiáry/ do ktorégo nas Páweł ś. obowiezuie: gdy na przykład Apostolski nas vczy : ábyśmy ná kształt ich/ dla imienia Páńskiégo/ przyieli posłuszeństwo wiáry w postánowionym porządku od Páná Christusá / ktory Piotrowi kazał páść owce. A przetóż kto Piotrowéy Stolice nieznà/ y iéy niesłucha/ ten Apostolską wiárę tráći : gruntu skálnégo wiáry niéma : ále tułáć się od błedu do błedu muśi : o czym iednák ná swym mieyscu.

Z posłuszeństwá tedy Apostolskiégo (ktorégo násládowáć mamy wszyscy czyniąc to prostym vmysłem co Pan każe) Ewányelistá wypisuie co się stáło.

APOstolskié posłuszeństwo.

Do prostoty Chrześćiiáńskiéy nas wiedźie.

Marci 16. ver:16.

Extrema są/ Philosophia świátá á Ewányelia.

Co czynić áby błedów nie było w Kośćiele.

1.

2.

Pismo święté dwoiákiego posłuszeństwá nas vczy. 1.

Rom:13. v: 1. & 2.

Titum 3. versu 1.

1. Petri 2. ver: 18.

2.

Lucæ 10. ver: 16.

Ephes: 4. ver: 11.

Vrzednicy Christusowi ktorzy.

Rom: 1. versu 5.

Ioan: 21. ver:15.16. & 17.

Matth:16. ver:18.

Przywiedli

A **PRzywiedli Oślice y Ośle: y nákłádli ná nie odzienia ſwoie/ á onégo ná wiérzchu poſádzili.**

Kto ozdobe napiérwéy czyni Pánu.

☞ Już tu Apoſtołowie wykonáli/ y wypełnili roſkazanié Páńſkié/ bo przywiedli to co kazał: á zátym záczyna ſye iuż Páńſki wiazd do JEruzálem / ktorému ozdobe czynią napiérwéy APoſtołowie: bo naprzód odzienié ſwoie kłádą ná źwiérzetá / choć im tego PAN nieroſkazał: przedsie oni ku wietſzéy poczćiwośći Pánu / zdobią oslice ſzátámi ſwoimi: á PAn od nich to wdźiecznie przyymuie. A baczyſz że PAn Chriſtus/wdźiecznie to przyymuie co ku czći iego ieſt / choć thego nie roſkázuie? iákóż y tego wdźiecznie **B** przyiąć niéma/ co ſye dźieie ku czći y chwale iego/ choć też w piſmie tego ták wyrázliwie niémaſz?

Duchowny wykład kłádźienia odźiénia Apoſtolſkiégo.

Tákći Apoſtołowie świeći/ ná ty źwiérzetá Żydowſki y Pogáńſki lud/ náuki Páná Chriſtuſowéy odzienié piérwéy włożyli/ tóż Chriſtuſá ná nich poſádzili: bo oni imie/ żywot świety/ meke y wſzytki ſpráwy iego / narodom ludzkim pokazáli: wſzemu swiátu to opowiádáli / do swietéy wiáry iego przywiedli/ y ták Chriſtuſá PAná ſwego/ iáko ná ony źwiérzetá / ná rózné y byſtre narody ludzkié wſádźili.

☞ Gdy tedy ták roſpoſtárli ſzáty ſwé/ ná onéy Oslicy/ y gdy iuż Páná ná nie wſádźili/ tedy też pobudźili y one Tłuſzczą/ która ná dźień Swiety Wielkonocny ſzłá / á przy Chriſtuſie ſye zábawiáłá/ że iuż chwałe/ y poczćiwość iemu wyrządzáłá/ták iáko o tym Ewányeliſtá swiadczy: **C**

A wielka Tłuſzcza roſpoſtárlá ſzáty ſwoie ná drodze/ á drudzy obłámowáli gáłezie z drzéw y miotáli ná drodze.

Tłuſzcza Apoſtołów náſzláduie.

Wyźrzawſzy tłuſzcza v Apoſtołów/ iáką poczćiwość vczynili Pánu/ niechćieli też vpośledźić poſług ſwoich przećiwko niemu/ y czynili iuż wiecéy niż Apoſtołowie: bo iuż odzienia nie żáłowáli / áby oſłowie ie deptáli / co byłá dźiwna ſpráwa: bo nigdźiéy nie czytamy/ áby ludźie zwyćiezcom / kthórym **D** poczćiwość wielką wyrządzáli/ ſzátámi ſwoimi dróge ſłáć mieli: á to ieſzcze dźiwnieyſza/ że ták bez rozmyſłu/ bez pobudki ludzkiéy/ y roſkazánia/ tego ſie domyslili: Tákći gdźie Pan Bóg co ſpráwuie/ predko ſpráwy odmienia ná wolą ſwoie/ iż człowiek to czynić muśi co on chce. Ták Apoſtołowie bez rozmyſłu mówili rozlicznémi ięzyki w dźień świąteczny. TAk Saul gdy był ná Króleſtwo Żydowſkié pomázan od Sámuelá/ bez rozmyſłu prorokował z inſzymi Proroki. Czemu pytaſz? odpowiádáć Hiſtoria: Odmienił mu Pan Bóg ſerce inaczéy/ y czynił to co byłá Boża wola: gdy zá pomázániém Prorockim wſtąpił duch Boży weń. Odmienił Pan Bóg ná Stolicy wyſokiéy zá pomázániém/Saulá/że był inſzym człowiekiem. Ták y podźiś czyni tym/ ktoré ná Stolicé wyſokié wynośić raczy. **E** TAk vczynił y téy tłuſzczéy/ że ich ſercá do tákiéy poſługi obrócił / która nigdy ſłycháná nie byłá przedtym/ áby ták ktorému Pánu wyrządzono.

Acto: 1. verſu 4.
1. Reg: 10. ver: 10.
Ibidem verſu 9.
Człowiek ná wezwániu vrzedowym odmienia ſye.

Duchowny wykład odźienia.
Acto: 2. ver: 45. & cap: 4. ver: 34.
Duchowny wykład gáłązek.

¶ Ale to byłá figurá rzeczy przyſzłych/że wybráni Chriſtá Páná/nie tylo odźienia/ále wſzytkiégo co ná swiećie mieli/ náoſtátek y zdrowia żáłowáć dla Páná Chriſtuſá niemieli. A ći záśie co gáćili rózgámi Pálmowémi drógę PAnu / poczćiwość mu wyrządzáiąc/ dawáli to znáć w duchu/ że iáko Palmowé drzewo záwżdy źielone/ták Chriſtuſowé Króleſtwo/ktoré wnim wyznawáli być/ miáło záwżdy kwitnąć/ á nigdy nie vſtáwáć.

A **A tłuſzcze które przed nim ſzły y zá nim/ wołáły mó-**
wiąc: Hozánná Synowi Dawidowému/ błogo-
ſłáwiony który przyſzedł w imię Páńſkie.

☞ Tu ſye káżdy przypátrzyć może/ táiemnéy rádźie Bogá Oycá/ któ-
rą nie przez Senat JEruzolimſki / nie przez ſtárſzé duchowné Pháryzeuſze/
Doktory w Zakonie/ ále przez tłuſzczą proſtą/ dźieći/ y gmin poſpolity/ czyni
ſławę ſynowi ſwemu/ y Królem błogoſłáwionym być go świátu opowiáda/
y wielkimi głoſy obwoływa/ ták że ná wołánie onégo ludu/ wſzytko miáſto
B ſye poruſzyło/ gdy PAn w miáſto wiechał: Prorockim Piſnem prowádźili
Páná/ y Dawidowémi słowy wſzytkiégo dobrégo mu winſzowáli.

Lud proſty Pánu náſzému chwałę y cześć czyni / nie Doktorowie áni Pháryzeuſzowie.

Pſa: 117. v: 25. et 26

A práwie rzeczy przećiwné tá tłuſzcza poſpolita / thymże ſtárſzym du-
chownym Jerozolimſkim wyznawa: bo w piſmie vczeni y Kápłani Zakon-
ni/ nie dawno przed tym Páná Chriſtuſá zwáli przeklętym/ który przyſzedł w
imię Belzebubowe/ Luce 11. v. 15. Ci zás krzyczą go być błogoſłáwionym/
który przyſzedł w imię Boże. Doktorowie náuczeni w Zakonie/ z ſtárſzymi
w Jeruzálem/ powiádáią przed Piłatem że niemáią Królá iedno CEſárzá:
ći głoſem wielkim wołáią/ CHRJſtuſá Páná być Królem Jzráelſkim bło-
goſłáwionym: y wyznawáią błogoſłáwioné być Króleſtwo Oycá ich Dawi
dá/ które przyſzło w imię Boże/ w Królu Chriſtuśie. Oni myślili y żądáli /
C áby zátráćili Chriſtuſá: ći wielkimi głoſy życzą mu zdrowia y ſzczęśliwośći.
Oni gniewáią ſye y fráſuią ſye z téy poczćiwośći / która Chriſtuſowi P. wy-
rządzona byłá: ći z wielkim weſelém wołáią/ Hozánná Synowi Dawidowé-
mu: y wyznawáią go Królem Jzráelſkim.

Vkázuie te ſpráwe tłuſzczéy przećiwną być ſpráwóm Pháryzeyſkim.

Ioan: 19. verſu 15.

¶ A iż tu Ewányeliſtowie to słowo Żydowſkie Hozánná wſpomináią/
tedy to słowo/ ku czći á chwale Pánu Bogu było częſto od Żydów mienioné:
á naywięcéy w świeto ich/ które zową Kuczki: tám tego świętá kiedy wy-
znawáli álbo imioná PAńſkie/ álbo dobrodźieyſtwá wźięté od PAná: tedy
zá káżdym wyznániém imion y dobrodźieyſtw Páńſkich/ wołáli y podźiś wo-
łáią Hozánná. Które słowo ták ſye wykłada.

D
Hoſánná/ to ieſt {
Prosimy zbaw nas.
Prosimy wſpomóż nas.
Pánie prosimy day ſzczęśćie.
Pánie niech ſye fortunnie wiedźie.
Záwitay Pánie. }

TO słowo ták z Żydoſtwá przetłumáczáią.

Hieronym⁹ in Epiſt: ad Damaſum
Beda.
B. Thomas.
Lodouicus.
Carthuſianus.
Lantſpergius.
Helmeſius.
Hoſánná wykłáda.

Niektórzy zásie Hoſánná ták rozumieią/ iákoby mówili do Páná Bo-
gá/ prosim rácz zbáwić Syná Dawidowégo/ y rácz mu być pomocen/ iżby
mu ſye wſzytko wedle myśli wiodło/ y Króleſtwo iego co nadáléy ſye rozſze-
rzyło. A co pierwéy inſzym Królom mówili/ niechay żywie KRól: temu
Królowi mówią: błogoſłáwionyś któryś przyſzedł w imię BOże: á przyſze-
E dłeś iáko dawno od nas oczekawány / y pożądány: przyſzedłeś w imię Bo-
że: to ieſt nie w imię ſwoie: nie ſam od śiebie: ále od Bogá który ćię posłał.

1. Reg 10. ver. 24.

Pozdrowienié náſzému KRólowi/ ináksze niż inſzym.

A gdy mu mówią że był Synem Dawidowym: ták to maſz z Páwłá ś.
rozumieć/ który ták mówi o Chriſtuśie / że ſye ſtał Bogu Oycu z naśienia
Dawidowégo wedle ćiáłá. Synem tedy Dawidowym był Chriſtus / iáko
człowiek vrodzony z Pánny od czáſu: SYnem Bogá Oycá wiecznym/ iáko
on który z Bogá wyſzedł y ná świát przyſzedł.

Jáko rozumieć gdy mu mówią ſynu DAwidów.

Ioan: 8. verſu 42. & cap: 16: ver: 28.

☞ Tu iuż z téy tłuſzcze potrzebá nam bráć przykład.
¶ Naprzód ábyſmy wiárę téy tłuſzczéy która o pánu wyznawáli náſzládowáli.

Co czynić mamy téy tłuſzczéy náſzláduiąc.

¶ Nádto żebyſmy Królestwo iego vczćiwośćią przyßláchćiáli/ przez żywotá náßégo świete obcowánié : zwłócząc z siebie stárego JAdámá odźienié/á miecąc ie ná dróge przed Páná Chriſtuſá : to ieſt oną drógą ćiáſną/ do wiecznégo Króleſtwá / zrzućiwßy odźienié grzéchów / stáraymy ſye ábyſmy weßli. A

¶ Potrzećié/nie leńmy ſye przed świátem y iego mocarzmi Chriſtá Páná wyznawáć/ prawde iego powiádáć/ Króleſtwá iego wyznáwáć : y vſtáwicznie oto Páná Bogá prośić/ Oycá wßytkiego miłośierdźia/ áby raczył Króleſtwo Syná ſwego rosßérzáć/y fortunić/wſpół z prawdźiwymi ſługámi ieǧ.

1. Theſſ:5. ver:18.

¶ Oſtátecznie/ we wßytkich ſpráwách náßych / dawaymy cześć y chwałe Pánu Bogu : we wßytkim dźieki czyniąc iemu. Bo gdy ták czynić bedźiemy prawdźiwymi vczeſtnikámi onéy Proceſſyéy Chriſtuſa Páná bedźiemy. B

Oſłá z Piſmá świetégo zálécenié.

☞ Ale iż tá Proceſſya Páńſka ná ſproſnym źwiérzećiu Oślicy álbo oślećiu byłá/ mógł by ſye kto dźiwowáć iż ták plugáwé źwiérze Pan do posługi ſwéy obrał : ále dźiwowáć ſye przeſtánie / gdy obaczy że y Ośieł w Piſmie świetym ma ſwe zálécenié.

¶ Naprzód / że Pan BOG Oſłá z człowiekiem niéiáko porownał : bo gdy kazał wßytki rzeczy piérworodné ná ofiáre ſobie zábijáć: Oſłowi á człowiekowi przepuśćił/ á miáſto Oſłá owce kazał ofiárowáć.

Exodi 13. verſu 13.
Num: 22. ver: 25. 27. & 30.
Iudic: 15. ver: 19.
Bóg Oſłá ſproſnégo źwiérzećiá nie przebaczył.
Geneſ:42. ver:26.

¶ Nádto o żadnym źwiérzećiu nie czytamy w piſmie świetym/któréby ludzkie słowá mówiło / y Aniołá widząc poznáło / iedno o Oślicy : z żadnégo źwiérzecia zebu wodá nie wyßłá / iedno z zebu Oſłowégo : ták że ſye SAmſón tą wodą ſprácowány pośilił. C

¶ A do tego wßytkiégo ießcze y to przypomniéć może/że Abráhám/Pátryárchowie/ Królowie/ Sedźiowie / żadnych źwiérząt do potrzeby y do iázdy ſwéy wiecéy nie vżywáli iedno oſłów / którégo też y Pan Chriſtus czeſto do potrzeby miéwał: bo gdy ſye vrodźił w Betleem/Ośieł przy iego národzeniu był : Ná Oſle do Egiptu przed Herodem viechał/ y z Egiptu záśie do źiemie Zydowſkiéy przyiechał. Atóż y tu ná tym mieyſcu ná Oſle do JEruzálem wiechał. Poſpolite to tedy źwiérze było do posługi ludźiém nie tylo proſtym ále też y zacnym. Ŗ niedźiw że y Pan Chriſtus ná nim do JEruzálem iechał.

In Apologetico.

Lecz iednák y tu zámilczéć niechce tego co TErtulian DOktór zacny w piérwßym Kośćiele o Chrześćijánách piße. Ze Pogáni nas Chrześćijány Oſłámi zwáli / y Obraz Páná CHRiſtuſów z vßymá Oſlimi ná wzgárde Chrześćijánom málowáli/ żeby ie Oſłámi być z Miſtrzá ich pokazáli : bo ták mówili / iáko Ośieł ládáczym żywie / nedze ſkrómnie ćierpi / głód wytrwa / praca nieśie/ ná bićié ieſt ćierpliwy / ták którégo Chriſtus/ ten Chrześćijáńſki oźienie do náuki ſwéy/ tákim go wnet przemieni/ że równo z Oſłem wßytko ſkromnie ćierpi. D

POkazáło ſye tedy iuż doſtátecznie / dla czego PAn tym źwiérzećiém niegárdźił.

Dálßa Hiſtorya co PAN w Kośćiele Jerozolimſkim czynił / wykłáda.

☞ Co ſye dotycze dálßéy Hiſtoriéy iáko wiechał do Jeruzálem/ y potỹ wßedł do KOśćiołá / y wygániał wßyſtki kthórzy kupowáli y przedawáli w Kóśćiele/ powiádáiąc że ono był Dom modlitwy / nie Dom kupiectwá : tedy dwu ſye rzeczy człowiek Chrześćijáńſki vczyć ma. E

¶ NAprzód iż PAn Chriſtus/Dom Boży/Dom modlitwy/ y Domem ſwoim názwał/pokázuie ſye być onym prawdźiwym Bogiem któremu ku czći ku chwale Kośćioły buduią. A iż ták śmiele Kośćiół BOży wyprzątał/ pewnie nie czynił tego śmiáłośćią ludzką/ ále potężnośćią Boſtwá / którym wßytkim nieprzyiaćiołom ſwoim ſrogim ſye ſtał:ták że ſie go wßyſcy bali/ rzućić ſye náń nieśmieli.

A ¶ DRuga rzecz którey sye vczyć masz / masz obaczyć zákámiáłą złość
Pháryzeyską / y inszych stárszych w Zakonie: którzy chwały Christusowi Pá-
nu od dźiatek zayźrząc nápominali go / áby sobie tey poczćiwośći im nie dał
wyrzadząć. Lecz Pan pismem Prorockim to pokazał/ że z vst máłucz- Psal: 8. versu 3.
kich dźiatek miáłá mu być chwałá wyrządzona : á gdźieby więc tey chwały
dźiatki iemu były nie czyniły/tedy Christus P. opowiedźieć im raczył/ Zeby Lucæ 19. ver: 40.
były kámienie cześć y chwałę iemu wyrządzáły/ y wyznawáły. A niedźiw
bo mocny iest Pan BOG/ iáko Jan Swiety Krzćićiel/ do tychże zákámiá- Matth: 3. versu 9.
łych Zydów mówił : Y z kámienia vczynić SYny Izráelskie. Która to
zákámiáłość serc przełożonych Zydowskich gdy słyszymy / stáraymy sye áby
sercá násze zmiekczone ku Pánu BOgu były : ábyśmy mogli z tą tłuszczą y z
B témi dźiatkámi/ tegóż Páná wiecznie chwalić/y cześć ie^v dostáteczną czynić/
z dobrym sumnieniem/ y sercem czystym / kthóremu niech będźie chwałá ná
wieki wiekom. Amen.

Summá Ewányeliey tey tá iest.

Naprzód vczy wszytek naród ludzki/ á naywiecey Zydowski/ áby Mes- 1.
syaszá poználi/ á iego przyieli / iáko dawno sobie obiecánego.
Powtóre vkázuie / że ten Messyasz miał być wedle Proroctwá spráwie- 2.
dliwy Zbáwićiel/vbogi/ y cichy. A iż to sye wszytko w Christusie spełniło :
C tedy Christus prawdźiwy Messyasz iest.
Potrzecie Apostolskie posłuszeństwo/ tłuszczey wielkie vczynnośći/y wy- 3.
rządzánia poczćiwośći/ dźiatek máłych chwałá/którą Christusowi PAnu /
wszyscy wedle wezwánia swego dawáli/ nas Ewányelia vczy : ábyśmy tákże
do chwały y czći Páná Christusowey/weń prawdźiwie wierząc/ ochotni byli:
iesli chcemy do Jeruzálem nászego/ to iest do sumnienia y sercá
nászego / wdźiecznie Christusá Páná przyiąć.
Co nam day Pánie Boże. Amen.

D EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W NIEDZIELE wtorą Adwentu, według opisánia Lukaszá S. w Kápit: 21.

E BEdą znáki ná Słońcu / y Kśie-
życu/ y ná gwiazdách/ á ná ziemi vćiśnie
nie wielkie w ludźiech / prze wzbudzenie
szumu morskiego/ y nawáłnośći iego / tak
że ludźie będą schnąć przed stráchem/ y o-
czekawániem tych rzeczy które przyydą na
wszytek świát. Abowiem mocy niebieskie
będą wzruszone/ á w ten czás vyźrzą Syná człowieczego przy-

A

B

chodzącégo w obłoku/ z mocą wielką/ y z Máieſtatem. A gdy
ſie té rzeczy poczną dźiać/ pátrzaycie á podnieście głowy wáße:
bo ſye przybliża odkupienie wáße. Y powiedźiał im podobień- C
ſtwo: Pátrzcie ná figowé drzewo/ y ná wßytkie drzewá/ gdy
iuż z śiebie podawáią owoc/ wiécie iż iuż bliſko láto. Tákże y
wy/ gdy vyźrzycie iż ſye té rzeczy dźieią/ wiédzcieß iżeć bliſko
ieſt Króleſtwo Boże. Záprawde powiádam wam/ iż nie prze-
minie rodzay ten/ áż ſye to wßytko oſtánie. Niebo y ziemiá prze-
miną/ ále słowá moie nie przeminą.

Jedy MOyzéß Prorok on D
zacny/ przeßłé y przyßłé rzeczy świátu poká-
zował/ o czym przed tym niewiedźiał/ iż nie-
bo/ źiemie/ słóńce/ miesiąc/ gwiazdy/ Bóg
wßechmogący ſtworzyć raczył: thedy w on
czás świát poznał/że to nie były rzeczy przez
początku/ ále od początku od BOgá ſtwo-
rzoné: á opiſuiąc tenże MOyzeß to ſtworze-
nié Bóſkié wßytko/ ták wypiſuie dźién trze-
ći ſtworzenia BOżégo: Rzékł B O G nie-
chay ſtáną świátłá ná twiérdzy niebieſkiéy/ E
y niechay czynią różność miedzy dniem y no-
cą: á niech będą ná znáki/ná czáſy/ná dni/ y ná látá/ áby świéciły ná twiér-
dzy niebieſkiéy/ á oświécáły źiemie: y ſtáło ſye ták. Y vczynił BOg dwie
świetle wielkié: świátło wietßé/ áby było nádedniem: świátło mnieyßé/ áby
było nád nocą y gwiazdy. Y poſtánowił ie ná twiérdzy niebieſkiéy/ áby świé-
ćiły nád źiemią/ ꝛc. Sták wielką pilnośćią przećiwko mniémániu medrzców
świátá Moyzeß opiſuie/ iáko Pan Bóg ſtworzywßy niebo y źiemie to dwoie
świátło świátu temu potrzebné/ ſtworzyć y ná pożytek dáć raczył. Co gdy
Pogáni widźieli iż ták potrzebné y pożyteczné świátu ty świátła były/ iuż

Geneſ: 1. à ver: 14. ad 19.

TV Aſtronomowie niektórzy do wodzą ſwych Práktyk y diuinátiy/ zákazánych Prá- wem BOżym y ludzkim gdy mówi: niech będą ná znáki/ lecz omylnie.

A Słońce nie zá ſłońce / które ieſt początek niebieſkiéy wßytkiéy świátłości / Xenocrates.
iuż Miesiąc nie zá miesiąc/áni gwiazdy/ ále zá bogi to ſtworzenié Boże ták Alcmæon Crotoniates.
ßláchetné być rozumieli/ y ták powiádáli : Że Słońce Miesiąc y inße plá- Lucilius.
nety dla tego Bogámi były/że żywymi rzeczámi ie być rozumieli: gdyż vſtá- Plutarchus.
wicznie ná niebie chodzą/ y porządku ſwego namniéy nie odmieniáią. A nie Clinia apud Pla-
tylo pogánie té plánety zá Bogi mieli y chwalili/ iáko byli Atlantes y inßy tonem in 10. de
Stoicy : ale téż y oni obłędliwi Heretykowie/ Mánicheußowie/ Chrześćijá- Legibus.
ny ſye zowiąc/ Słońcu y Miesiącowi Bożé czći y chwały wyrządzáli. A o- Cyprianus lib: 2.
błędliwości tákié z Bożéy nieznáiomości pochodziły: Pochodziły téż y ſtąd/ Cap: 5. de Origi:
że widzieli y dowcipem rozumu tego dochodzili/że kiedy Słońce ták nie świé- erroris.
ći świátu/ ták nie świéci ziemi/iáko świéćić ma : tedy ziemiá nie może nigdy Plutarchus,
B tákich pożytków do vżywánia ludzkiégo podáwáć : y przeto ciż mędrzcy po-
gáńſcy / Niebo Oycem / á Ziemie mátką wßytkich rzeczy być powiádáli :
bo iednák z niebá máiąc ziemia poſilenié / y podpomożenié/ dáie pożytki w-
ßytkim ná niéy żywiącym. R przetoć Pan Bóg przez tegóż Moyzeßá złości
ludzkié obiecuiąc káráć / Niebo im záwrzéć obiecał gdy mówi : Dam wam Leuit: 26. ver: 19,
niebo miedziáné/ y ziemie żelázną : Da Pan Bóg tobie miáſto dżdżá/ proch Deut: 28. ver: 23,
ná ziemie twoie/y popiół ſpádnie z niebá ná ćie dokąd niezginieß. Otóż ba-
czyć możeß / gdzie niebo ziemie nieposila dżdżem pogodnym / ſłoneczną po-
godą/ tedy ziemiá ginie wpożytkach : á przytym człowiek żywności niémáiąc
zginąć muśi : My tedy ácz iuż Pogáńſkich błędów zá łáſką miłégo Bogá
C ieſteſmy prożni/ wiémy że Słońce/ Miesiąc/ gwiazdy/ y plánety/ Bogowie
nie ſą:ále iż iednák doznawamy tego/że z niebá dobrodzieyſtwo ieſt żywności
náßéy którą z ziemie mamy : tedy nie Słońcá/áni gwiazd/ áni plánet chwa-
lić mamy/ ále ſámégo Páná bogá/ſtworzyćielá tych wßytkich rzeczy/ chwa-
lić ieſteſmy powinni : y prosić/ iż iáko on temuż ſłońcu ſwemu roſkazał w- Matth: 5. ver: 45.
ſchodźić y záchodźić/ złym y dobrym ku pożytku : ták że by raczył odmiány
niebá ſwego ná nas nie przepußczáć/y nas nie trapić vćiſkámi y boiaźnią.

Bo to iáſné rzeczy ſą / że Elementá álbo żywioły wßytki kiedy z ſwéy
miáry wychodzą/ á gwałtem ſye z námi obchodzą/ ſtráßliwé nam rzeczy ſą.
Abowiém ogniá gwałtownégo/wody bez miáry topiącéy/wiátru gwałtow-
nie przychodzącégo / ziemie drżącéy / kto ſye nieboi / kiedy té ELementá w-
D ſkrómności ſwéy ſye nie záchowywáią : nie tylo ludźiem/ ále y beſtiam ſtrá-
ßliwé y ſrógié bywáią. A ieſliż té rzeczy które nam ſą ták poſpolité/ iż przez
nich żyć nie możemy : kiedy gwałtownie ſye z námi obchodzą/ ſą nam ſtraß-
liwé : cóż rozumiémy iáko ſtráßliwßé té rzeczy ſą y będą nam/ kiedy gwał-
towną odmiáne ku karániu náßému przynioſą/ y pokażą : Z Hiſtoryéy czy-
tamy/ iż kiedy które Króleſtwo PAn BOg ſkáráć miał znácznie / tedy álbo
woyſká ná powietrzu/álbo troie ſłońcá nád przyrodzenié/ álbo ſłupy ogniſté
pokázowáć raczył : kiedy záśię wßytek świát głodem/morem/ walkámi/ ká-
ráć ma/ ſtráßliwémi Kometámi tákié przygody przeznáczáć raczy: y śmier-
ći álbo zeßćié z świátá ludzi zacnych / Césárzów/ Królów świátu pożytecz-
nych/ tákże témiż znákámi pokázowáć raczy. Które znáki gdy ſye vkázują ná
E niebie/wiedzą wßyſcy iákié ſtráchy y boiaźni ná ludzi przychodzą: á to ießcze
PAn Bóg łáſkáwie ludźiem pokázuie : cóż kiedy ſye tákié rzeczy ogromné y
ſtráßliwé ná niebie/ ná ziemi/ ná morzu pokażą/ że ſye wßytká moc niebá/zie-
mie/ y morzá wzrußy do niezwykłéy y ſtráßliwéy odmiány : o któréy tu Pan
Chriſtus w Ewányeliéy opowiádáć raczy : á nie tylo opowiáda/ ále iáko łá-
ſkáwy przyiaćiél naß przeſtrzéga nas wiernych ſwoich/ábyſmy nietylo o tym
wiedźieli/ ále téż y oni którzy tákich odmian doczekáią/ áby ſye w onych ſtrá-
chách posiláli : wiedząc to pewnie / że ták miáło być dla téy przyczyny/ żeby
ſye do przyścia Páńſkiégo ná ſąd pilniéy gotowáli/ y ku iego przyśćiu godni

y gotowi byli. Stąd tedy káżdy może pobaczyć/iákiego ma páná á zbá- A
wićielá ſwego Jezuſá Chriſtuſá: ktory w káżdey rzeczy / w ktorey nas prze-
ſtrzéc miał/ z pilnośćią wielką / przeſtrzéc raczył: czyniąc to dla tego/ ábyſ-
my we wßytkim opátrznymi byli: gdyż ono ieſt dawna y prawdźiwa przy-
powieść/ że nas mniey oné przygody obrażáią/ w ktorych bywamy przeſtrze-
żeni: y przetoż Pan z tych wßytkich dobrodźieyſtw/ y ze wßytkich przeſtrog
nam vczynionych pokázuie ſye nam / wiernym y życzliwym przyiaćielem: á
Ioan: 15. verſu 15. opowiáda to w onych słowiech gdy mowi: Już was nie bede zwał ſługámi/
ále zowie was przyiaćiołmi moimi: bo wßytko com słyßał od Oycá/obiáwi-
łem wam. A iż nie tylo rzeczy około zbáwienia náßego potrzebné / ále też y
przygody ktoré ciáło náßé ná ziemi żywiącé/w ſtrách/y w wielką boiaźń przy- B
wieść miáły nam opowiedźieć raczył: tym wietßa iego łáſká y chec przećiw-
ko nam ſye pokazálá. Jákié to tedy przygody być máią/ przed drugim ie-
go przyśćiem ná ſąd/ Ewányeliſtá w Ewányeliey dźiśieyßey/ ták opiſuie:

BEdą znáki ná Słóńcu/ ná Kśieżycu / y ná Gwiazdách.

☞ Przyczyná tey rozmowy Páńſkiey ze Zwolenniki byłá tá: bo gdy
ſye dźiwowáli Zwolennicy ochedożnému budowániu/ Kośćiołá Jerozolim-
ſkiego PAn im opowiádáć raczył / że miał ten czás przyść / że on KOśćioł:
zburzon y wniwecz obrocon być miał/y kámień ná kámieniu zoſtáć niemiał. C
Dowiádowáli ſye tedy Zwolennicy czáſu/ y co by zá znák tego był / kiedyby
ſye to począć miáło. Powiedźiał im tedy Pan cztérzy znáki.
1. ¶ Jeden: że miáło przyść tákich niemáło/ ktorzy MEſſyaßámi mieli ſye
Euſeb: lib: Eccle: czynić: iákoż ták ſye potym ſtáło: bo Judas/Teudas/Rochab/álbo Bár-
Hiſto: 4. cap: 6. kozbá/ ći ſye Meſſyaßámi czynili: ále iż fáłßywie: pobici ſą z wielkim zámor-
dowániem ludu Zydowſkiego.
2. ¶ Drugi znák dawał PAn Chriſtus ſpuſtoſzenia Kośćiołá JErozolim-
Znáki Kośćiołá ſkiego / przenáßládowánié tychże Apoſtołow / z ktorymi mowił: iż ie mieli
ſpuſtoſzenia kto- Zydowie dla imienia iego przeßládowáć/ poćiągáiąc do więźienia/ do Kro-
ré były. low/ do Stároſtow/ y do ćiemnic.
3. ¶ Trzeći znák: przyßłé niepokoie y rozruchy miedzy narodámi ludzkimi/ D
y Krolestwy: tákże opowiedźiał im/ że miáły być ziemie drżenia/ mory/ gło-
dy/ y ſtráchy z niebá: co wßytko ſtáło ſye wedle Hiſtorykow/ niż JEruzá-
lem zginęło.
4. ¶ Czwarty znák opowiedźiał PAn témi słowy mowiąc: A gdybyśćie
vyźrzeli/ że otaczáią woyſkiem miáſto Jeruzálem/iuż wiedźćie że ſye przybliży
w ten czás Kośćiołá ſpuſtoſzenié / y wielkié vtrapienié narodu Zydowſkieg/
bo tám iuż pomſtá Boża bedźie.
☞ Lecz ábyſmy tym ſnádniey wyłożyli text Ewányeliey świetey/ te-
dy czynimy pierwey przeſtroge: że dwoiákim ſpoſobem wykłádáią text ten
Ewányeliey/ A bedą znáki ná Słońcu y ná Mieśiącu. E
¶ Naprzod tedy przed drugim przyśćiem Páńſkim ná ſąd ty wßytki zná-
ki iſtotnie wypełniáć ſye bedą: bo iednák y Prorocy Swięći / o tym piſáli/ y
dawno przedtym powiádáli. Do trzech tedy rzeczy Pan Chriſtus mowe ſwą
y Proroctwo obrácáć raczy: Naprzod do rzeczy niebieſkich: to ieſt do słoń-
cá Kśieżycá y gwiazd / mowiąc témi słowy: Ze bedą znáki ná słońcu/ y ná
mieśiącu. Chceß wiedźieć co to zá znáki? inßy Ewányeliſtowie wypiſuią:
Matt:24. ver:29. y gdźie Lukaß mowi/bedą znáki ná słońcu: tám Mátthéuß S. dokłáda: Ze
Apoc: 6. ver: 12. słońce bedźie záćmioné. A Jan S. w obiáwieniu: Ze z czérnieie iáko wor
Ioel 2. verſu 31. włośiány: co iednák przedtym y Joel Prorok Prorokował/gdy mowi: Słoń-

ce obroći

A ce obróci ſye w ćiemnośći. A co ſye tycze o Kśieżycu / tóż go też podka- Znáki té iſtotnię ſye wypełnią.
co y słónce: bo iáko tenże Joel świadczy: Obróci ſye w ciemnosć/y ſam bę-
dźie iáko krew. Przeto Mattheuß S. o tymże Mieśiącu powiada: Kśieżyc Matt:24. ver:29.
nie da świátłośći ſwoiey. O gwiazdách tákże świadczą ćiż Ewányeli-
ſtowie/że nie tylo świátłość ſwą ſtrácą/ále też y zniebá pádać ná ziemię będą. Marci 13. ver: 25.
CO ſye tycze Słóncá / to ſye iuż pokazáło / że świátłość ſwą zá wolą
Bożą tráci: iáko ſtráciło ná on czás / gdy SYn BOży Chriſtus PAn naß Lucæ 23. ver: 45.
ćierpiał. A iż PAn BOg ták to ſprawić raczył / że mieśiąc y gwiazdy / od
słóncá świátłość ſwą máią: tedy gdy słónce gniewem BOżym záćmione
będźie/łácwie mieśiąc y gwiazdy świátłość ſwą ſtrácą. A ták pewnie wie-
dźieć mamy/ że iáko Pan Bóg gdy Zakon ſwóy ludźiem dawał/ z wielką o- Exodi 19. ver: 16.
B gromnośćią y ſtráchem ludzkim to czynić raczył: ták gdy będźie chćiał z te-
góż przykazánia ſwego/ liczby od ludźi wßytkich ſłucháć/ y przeſtępné káráć/
z więtßą ießcze ſrogośćią będźie przyśćié iego: ták/ że ſye wypełni ono Proroc-
two DAwidá Proroká: BOG naß iáwnie przyydźie / y nie będźie milczał: Pſal: 49. verſu 3.
ogień przed oblicznośćią iego będźie pałał / á w około iego ßum wiátrów
gwałtownych. Táki tedy ieſt wedle litery wykład/ który niepochybi/ ále
ſye zyśćić muśi onégo czáſu gdy dźień Páńſki przychodźić będźie. Hieronymus & Chryſoſtomus.
¶ Ale też niektórzy wykłádáią / iż choć słónce wedle Proroká Izáiaßá /
czáſu dniá przyśćia na ſąd Páná náßégo/ śiedmkroć iáśnieyßé będźie niż te- Iſaiæ 30. verſu 26.
raz: Kśieżyc tákże ták iáſny będźie/iáko teraz słónce: przedśie iednák świa-
C tłość ſędźiégo/ y Mayeſtatu iego ták będźie iáſna / że słónce y mieśiąc przed
iáſnośćią Tronu iego zgáſną. Auguſtyn S. ten to záćmienie słóncá y mie- Auguſti: Epi: ad Heſichium.
śiącá / tákże y gwiazd wykláda na ludźie wierné/ przełożoné/ duchowné/ y
świeckié w KOśćiele PAná Chriſtuſowym / którzy w przenáßládowániu
wielkim/ które przyydźie przed ſądnym dniem od Antychryſtá / záćmią ſye w
Kośćiele Bożym: bo od prawdźiwéy wiáry odſtąpi ich bárzo wiele:y z ſług
Chriſtuſowych/ſtáną ſye ſłudzy Antychryſtowi. Tákże kiedy Syn człowieczy
przyydźie ná świát ſądźić narodu ludzkiégo / záledwie naydźie wiárę ſwoię
ná ziemi: ták będźie on Kośćiół PAná Chriſtuſów/ wybrány iáko Słońce/
piękny iáko mieśiąc / w przednieyßych członkách ſwoich bárzo záćmiony /
dla przenáßládowánia Antichryſta y náuk iego.
D ☞ Aleby pytał/ co to będźie zá Antichryſt: gdyż JAn świety ießcze 1. Ioan: 2. ver: 18.
zá ſwoiégo wieku powiádał być wielé Antichryſtów? Odpowiádam z Opiſanie Antychryſtá.
Doktory Chrześćiјáńſkimi/ że národźi ſye ná świát Tyran/y mocarz świá-
tá/wiodąc ród zŻydów/ktorému ſye żadna moc/y żaden mocarz z tęg świa
tá záſtáwić nie będźie mógł/ y iego mocy przełomić. Ten wiárę P. Chriſto-
ſowę/ ácz iéy nie znißczy do końcá/ ále ią ſrodze wygłádźi / opák wierzyć ro-
ſkázuiąc Ewányeliéy/ y burząc ią náuką y mocą / rozumem y gwałtem/mę-
kámi y dárámi: owo wßytkim ſpoſobem będźie przećiwny Pánu Chriſtuſo-
wi y náuce iego. A iż mocarzem y Pánem będźie świátá tego / wßytkiego
łácwie dokaże co będźie chćiał / y by Pan Bóg nieſkróćił dni onych pánowá- Matt:24. ver:22.
E nia iego / nie byłoby zbáwioné wßelkié ćiáło: to ieſt y wybráni Páńſcy zá-
ledwieby przenáßládowániu iego wytrwáli.
Lecz ießczeby pytał / będźież miał iáką nową náukę bluźnić Chriſtuſá/ Jeśli będźie miał moc iáką.
iego Ewányelią pſowáć/ iego Kośćiół nißczyć/iego wiárę wymiátáć/y iego
odkupienié wßech ludźi hydźić? Ná to témi ſłowy odpowiádam. Niedár-
mo JAn S. pokrzćił ony Heretyki / zá czáſu iego będącé Antichryſty/ bo to
widźiał że ich náuká byłá przećiwna we wßytkim Pánu Chriſtuſowi: y prze-
to Ebioná/ y Ceryntá/ názywał Syny diabelſkimi / że náukę diabelſką vczy-
li/ przećiwiáiącą ſye wiecznośći Syná Bożégo. Niedármo Auguſtyn S.
Aryußá Heretyká názwał rodźićielem Antichryſtá: bo to widźiał że iego náu-

ká táka byłá/ którey ten Tyran y pożércá świátá Antichryst/ przećiwko Synowi Bożému vżywáć będzie. Niedármo Doktorowie Chrześćijáńscy Heretyki którzy psuią iedność Kośćiołá Swiętégo/ chwałę miłégo Bogá Sákrámentá lżą/ pastérzá zwiérzchniégo z Kośćiołá wymiátáią/obrządki y Cerémonie KOśćielné psuią / nie krwáwą ofiáre / wizerunk oney krwáwey ná Krzyżu Páná Christusá/ co Mßą zowiemy wymiátáią/ náuce swéy żadnégo sędziégo niećiérpią : tákié wßytki zowią przechodniámi Antichrystowymi. Pytaß czemu to:tá iest przyczyná:że kiedy Antichrist on okrutnik/y pożércá świátá przyydźie : do gotowey náuki/ którey ći vczą przećiw Pánu Christusowi przyydźie. Coć pokázuie przez przykłády. Antichryst ták ná świećie gdy będźie pánował/ troiákiey náuki przećiw Pánu Christusowi vżywáć będźie/ iáko Jan S. wypisał w lisćiéch swych. A B

Antychrist troiákiey náuki vżywáć będźie.

1. Ioan: 4. v: 2. et 3. & 2. Ioan: 1. ver: 7.

¶ Naprzód będźie vczył y roskázował wierzyć/ że Pan Christus nie przyßedł wćiele : to iest nie zstąpił z niebá w żywot Pánny czystéy / áni był przed tym niż sye człowiekiem zstał.

1. Ioan: 2. ver: 22.

¶ Drugą náukę roskaże wierzyć/ że JEzus nie był Christusem/ to iest/ nie był onym obiecánym MEssyaßem / y zbáwićielem powßechnym / wßytkich ludźi/ áni skrußyćielem onégo stárégo węża/ á zdrayce Rayskiégo.

1. Ioan: 2. ver. 22.

¶ Trzećia náuká iego będźie/ że będźie przał Oycá y SYná/ to iest/ iż nie będźie wyznawał/ áby Christus Jezus był prawdźiwym synem Bogá Oycá wßechmogącégo/ SYnem onym włásnym / y iednourodzonym / od wieku z Oycem będącym/ y z niego vrodzonym. C

Toć wßytká náuká Antichrystowá będźie przećiwko Pánu Christusowi. Ale onże ią sam wymysli ? Nie on/bo do gotowéy przyydźie. Vczył théy náuki MAchomet / vczą iéy y podźis iego wßyscy náśládówcy/ którzy iego náukę w wielkiey powadze máią : iáko są TAtárowie/ TVrcy/ którzy iákmiárz iuż swą tą náuką są stráßliwi wßytkiému świátu : bo nie tylo iéy vczą ále też mieczem y gwałtem Chrześćijány do niéy przyćiskáią / KRólestwá/ y Páństwá ich posiadáią / oné sámy morduią / y zábijáią / ták/ że iuż przed tą Antichrystową náuką/ wßytek świát Chrześćijáński mdleie/ boiąc sye mocy gwałtownéy y wielmożnośći onégo/ kthóry mieczem / y słowem tę náukę rosßérza/ y rozmnaża. Y obawáć sye trzebá/ że ten którégo tá náuká ták ßeroce y potężnie iest rozmożoná/żeby tego to Antichrystá/ y ostátniégo okrutniká świátá nie wypłodźił/ z tych potężnych mocarzów/ które swéy wiáry obrońcámi/y rozmnożyćielámi ma : gdyż to ná oko widźiémy/ że tá moc Turecka / ták ná téy Antichrystowéy náuce zásiádłá / ták MAchometá swego Prorokátáwy czći y wiáry broni/że dla niego niczeg sobie nie ważą: zdrowia y máiętnośći ná to wydawáią/áby Máchomet swą náuką wßędy po wßytkim świećie zacnym y sławnym był. By Augustyn s. tych czásów żył/których my żywiemy / á tákiey potężnéy wedle świátá náuce sye przypátrzył ßczérze / przećiwko Christusowéy náuce będącey / y ták potężnie ná świećie pánuiącéy/ názwałby był bez pochyby Máchometá/ iáko Aryußá názwał/włásnym rodźićielem Antichrystá : bo by to był obaczył/co y my widźiémy/ że nie inßą náuką Królestwo Páná Christusowé/ y wiárę świętą iego/ nißczyć y psowáć będźie/ iedno náuką Máchometową/ którą y teraz tóż Królestwo Christusá Páná/ y też wiárę iego Cesárzowie Tureccy psuią y gubią. D E

Jesli sam tákie náuki wymyślać będźie.

Powiádáią że ten Antichryst/ ma sye vrodźić z rodu Zydowskiégo: LEcz nie nowiná / że onégo Antichrystá Máchometá / y náuki iego potężni obrońcy Césárzowie Tureccy z Zydówek sye rodzą/ iáko y dźisieyßy Amurat z Zydówki sye národźił. Którzykolwiek tedy będźie Antichryst/ y którégokolwiek roku/ bostwá y wiáry Páná Christá tłumić nie będźie inßą náuką/iedno oną Oycá swego Máchometá : gdyż on náuką swą nádewßytko tego broni/

Z kogo sye národźi.

A że Pan Christus nie iest Synem Bożym/ że nie przyszedł z niebá y nie złączył
sye z ciáłem w żywoćie Pánieńskim/ że Bóg on wszechmogący oycem iego nie
iest/ bo Bóg MAchometów nie rodzi / áni rodzić może. Otóż iuż nierozu-
miém / któręby przećiwnieyszą náukę Christusowi Antichryst wymyslić miał/
nád tę którą Máchomet wymyslił. A nie wymyslił iéy sam z siebie/ále ią ze-
brał z inszych Antichrystów/ którzy przed nim żyli/ to iest z inszych Heretików.
A iż ták znácznie miedzy wszytkimi inszymi Antichristámi / ten rodźićiel An-
tichrystów Máchomet/miał świát náuką swą opánowáć:przeto przez Janá
świetégo w obiáwieniu iego w bestiéy z ziemie wychodzącéy / którą widział — *Apoc: 13. ver: 11.*
ze dwiemá rogómá / podobnymi báránkowym/ iest przeznáczon y opowie-
dzian: którégo dla tego że dwiema rogómá podobnymi báránkowym wypi-
B suie: że dwiemá zakony/ stárym/ y nowym/ ták náukę swą splótł / że sye zda
być coś do prawdy podobnégo : bo y báránká Páná Christusá tám nie prze-
pomniał / y MOyzeszá z Proroki nie przebaczył : álem o tym széroce pisał w
Księgách/ którem wydał o żywoćie MAchometowym / y iáko iest fálszywa
náuká Alkoranu iego. Gdy tedy piszę że Máchomet iest włásny Antichryst/
nie o iego osobie tego rozumiém który iuż dawno zdechł: ále rozumiém o ná-
uce/ nad którą y on ostátni okrutny Antichryst przećiwko PAnu Christuso-
wi inszéy niewymysli/ iedno tę álbo téy podobną/ potężnie y srodze rozśiewáć
będźie : y tą będźie chćiał wszytek świát nápełnić.

¶ Pátrzże dáléy y drugiego przykłádu : powiáda PRorok że kiedy przyy-
C dźie on ostátni przećiwnik Christusów / mocny Antichryst / ma vstáć w Ko- — *Danie: 11. ver: 31.*
śćiele Bożym vstáwiczna ofiárá. Tá ofiárá iáko Doktorowie Chrześćijáń- — *& cap: 12. ver: 11.*
scy świadczą/ iest Ciáłá y Krwie Páná nászego Jezu Christá/ pod osobámi
chlébá y winá : którą Kośćiół powszechny Chrześćijáński / począwszy od A-
postołów ofiáruie we Mszéy Pánu Bogu. Zaż iuż tá ofiárá ná wielu miey-
scách miedzy Chrześćijány nie vstáłá ? iásné rzeczy są/oczy to násze widzą iáko
sye tą Chrześćijáńska Mszą wielé ludźi Chrześćijáńskich brzydźi: Antichryst
tedy kiedy przyydźie / iuż naydźie gotową náukę przećiwko téy ofierze : nay-
dźie wiele tákich ludźi którzy ią iuż wyrzućili : ták/ że mu nie trzebá będźieno-
wéy náuki szukáć ku wygłádzeniu ofiáry Chrześćijáńskiéy : bo téy będźie prze-
strzégał/ którą przechodniowie iego Antichrystowie Heretikowie/ iuż w sercá
D ludzkié w szczépili. A pewnie że pracą będźie máłą miał o wszytko/ gdyż iuż
wszytek świát ChRześćijáński iego błedów iest pełen. A iż od obłedliwych
Kácérzów/ począwszy od onégo Symoná czárnoksieżniká / o którym Dźiete
Apostolskié świadczą/ ták przez długi czás temu to Antichrystowi śćiele sye
drógá/ y słáć będźie póki nieprzyydźie : tedy máło sye może dźiwowáć káżdy/
że czásu przyśćia iego/ będźie bárzo rzadka prawdziwa wiárá Páná Christu-
sowá : ták iż ią ledwie w wybránych swoich znaydźie : bo nie tylo prośći lu-
dźie któré przez gwiazdy Augustyn S. rozumié/ ále też y ná wysokich Stoli-
cách duchownégo y świetskiégo stanu ludźie / któré przez Słońce y miesiąc
rozumié/od wiáry Páná Christusowéy szwankowáć będą : dla téy przyczyny/
E że vstáwicznie iásność wiáry świetéy Chrześćijáńskiéy od tych przechodniów
ANtichrystowych ćmi sye/ y znienagłá ku zelżywośći y do máléy powagi
przychodźi. Otóż gdy przyydźie srogość okrućieństwá onégo Tyránná
łácnym sposobem ludźie one wiárę opuszczą/ któréy w dobrym pokoiu będąc/
máło v siebie vważáli / przeto że gruntu iéy prawdziwégo niemieli : ná czás
sye z niéy rádowáli/ á czásu przenásládowánia/ stáłośći w niéy mieć niebędą.

☞ Lecz pytałby ieszcze : długóż będźie pánował ten okrutnik świátá/ — *JAko długo pá-nowáć będźie.*
y przećiwnik Páná Christusów Atichryst tu nád ludźmi ná świećie ? Od-
powiádam/ Nie Chrześćijáńska rzecz iest/dowiádowáć sye czásów przyszłych
y co sye w nich dźiać ma / PAnu BOgu to poruczáć / który ie ma w swoiéy

Acto: 1. v:6. et 7. mocy: gdyż y ſam PAn Chriſtus o to Apoſtoły ſwé ſtrofowáć raczył/ że ſye A
bádáli przyſzłych rzeczy/ ták o dniu ſądnym/ iáko y o nápráwieniu KRole-
ſtwá Izráelſkiego. Wſzákóż Doktorowie Chrześcijáńſcy z piſmá świetégo/
to ieſt z Dánielá Prorocká/ y z obiáwienia IAná S. ták powiadáią/ że prze-
Danie: 7. ver: 25. náſzládowánié Antichryſtá nie długi czás trwáć ma: bo iedno przez czás/
& cap: 12. ver: 11. czáſy/ y połowice czáſu/ iáko Prorok Dániel mówi/ trwáć ma. A IAn S.
Apoca: 11. ver: 3. w obiáwieniu iáſniey wypiſuie: że ma trwáć czterdzieści y dwá miesiącá:
12. ver: 14. 13. v: 5. które miesiące czynią dni tysiąc/ dwieśćie/ ſześćdziesiąt: co vczyni półczwártá
Tempus tempora látá. Bo iáko Chriſtus ćierpiał przenáſzládowánia ná świećie od Pháryzeu-
& dimidium tem ſzów/ licem náznáczonych/ w piſmie vczonych/ Biſkupów y Kśiążąt Ká-
poris. płáńſkich/ pułczwártá látá/ to ieſt 42. miesiącá; Ták KOśćiół Chriſtá
Dies 1260. PAná od tego TYránná Antichryſtá/ będźie przenáſzládowánié ćierpiał o- B
krutné/ półczwártá látá. Nie nayduiemy tedy v Doktorów áby wiecéy po-
wſzechnie świátu pánowáć miał: y przeto ſam PAN mówi/ że muſzą być
ſkrócone dni oné.

Ja tu Doktorów świętych mniémánié kłádę/ którzy dochodźili tego z
tych mieyſc piſmá świetégo/ ktorém powyſzéy opiſał. Oſtátek Pánu Bo-
Marci 13. ver: 32. gu polécáć mamy/ Oycu onému niebieſkiemu: który o dniu onym ſądnym
ſam wiedźiéć raczy: tákże y o ſpráwách które ſye przed nim dźiać będą. Bo
gdy Pan Jezus Chriſtus/ ſwego przećiwniká Antichryſtá człowieká grzechu/
ſyná zátracenia/ zá Bogá ſye máiącégo/ który w Kośćiele iego roſkazowáć
będźie/ zábiie duchem vſt ſwoich: wnet iuż przyydźie koniec wſzytkiemu: á zá- C
tym dźień ſądu powſzechniégo będźie.

¶ Rzékłbys podobno/ iákóż on może zá krótki czás ták rosſzérzyć Páń-
ſtwo ſwoie/ y wiárę ſwą ná wſzytek świát? Wiédz o tym iáko wiárá
iego przez Antichryſty przechodnie/ iákom piérwéy pokazał/ zdawná ſye po-
troſze wkrada y ſzérzy/ że iuż wielé ludźi opánowáłá ná wſzytkim świećie:
tákći y Królestwo iego zgotuie ſye: zgotuią mu ie Tyrannowie ći/ kthórzy
Apoc: 13. ver: 7. máią woyne zawżdy z świętymi Chriſtuſowymi/ iáko IAn S. powiáda: to
ieſt z ludźmi Chrześcijáńſkimi: bo im ieſt daná moc zwyćiężáć ie/ áż do zá-
mierzonégo czáſu. Otoż ći wſzyſcy ná tego to ANtichryſtá robią/ iáko owi
náuką ChRiſtuſowi przećiwną wiárę mu ſzérzą. Ták ći mieczem ſwym
Chriſtuſá PAná wierné hołduiąc/ KRóleſtwo iego roſpośćiéráią y roz- D
mnażáią.

Gdy tedy iuż ná onym oſtátku świátá przyydźie ten Tyran/ nie tylo té
TYranny mordowniki Chrześcijan pożrze: ále też y oſtátek świátá łácwie
podhołduie: ták náuką/ iáko y mieczem. Wiec nie rozumiéy áby mu ſye An-
tichryſtowé Króleſtwo krótkim czáſem gotowáło: dawno mu iuż gotuią:
to tylko że náuká y Króleſtwo iego/ połczwártá látá tylo górę okrućienſtwá
wyleći: że żaden naród/ iezyk/ pokolenié/ nie będźie któréby nie chwaliło téy
Apoc: 13. ver: 7. 8. & 16. beſtyéy/ y imienia iéy ná czelech ſwoich nie nosiło/ iáko świádczy IAn S.
w ſwoim Ziáwieniu.

Rácz że P. JEzu Chriſte zbáwićielu wſzech ludźi/ wiárę ſwą świętą ku
czći y ku chwale ſwéy/ w wiernych ſwoich záchowáć: áby w onych Antichry- E
ſtowych troſkách y kłopotách/ ćiebie Páná ſwego nie opuſzczáli/ ále do ćie-
bie ſye vćiekáli: á ty iáko miłośierny Pan był ich obrońcą. Day im ſtáłość/
przymnóż wiáry/ záchoway ie w ſwym błogoſłáwieńſtwie ná tym świećie/
á po śmierći rácz im dáć wieczné Króleſtwo.

Origenes & Ambroſius. ☞ Niektórzy zásie Doktorowie/ ták té ſłowá Páńſkié rozumieią: iż kiedy
ſrogié karánié Jerozolimſkiego miáſtu/ przed iego ſkáżeniém: y wſzytkiemu ś-
wiátu/ przed powſzechnym ſtráſzliwym ſądem/ Chriſtus P. opowiádał: tedy

ich ony

A ich oné wielkié y stráßliwé przygody ták konterfetował / iáko niekiedy Prorocy/ gdy przygody miástu/ które miáły być gniewem BOżym wzburzoné/ konterfetowáli y opowiádáli.

¶ Ták Izáiaß/ kiedy spustoßenié Bábilońskié wypisował / y vtrápienié w onym mieśćie nieznośné ludźi/ táką nędzę im opowiádał / iż z okrutnégo gniewu Bożégo / á srogiégo vtrapienia ich / ták sye im zdáć miáło/ iákoby áni Słońce/ áni miesiąc / áni gwiazdy im świéćiły : gdyż ie ták nędzá y żal okryć miáłá/ że tá świátłość namniey im vćiechy vczynić niémiáłá. Isaiæ 13. versu 10.

¶ Tákżeć y Ezechiel/kiedy Pháráonowi Królowi Egiptskiému/z Egiptem Króleſtwem iego / spustoßenié opowiádał / y gniewu BOżégo pómstę ostrą : tedy w ten czás groził mu tym / że Słońce od niego obłokiem miáło B być záſłonioné : Miesiąc ćiemny : y iásnośći niebieskie smętné. Ezech.32.v:7.et 8

¶ Amos tákże Prorok/ gdy Izrá̈elowi/ Rdom wßytkim / pómstę Bożą y obćiążliwość wielkiégo iego karánia opowiádał / tedy im mówił : że im słońce w południe miáło zayść/ y iásność niebieska vstáć. Amos 8. versu 9.

Dla tego Prorocy / pómstę miłégo BOgá nád ludźmi złymi ták opisowáli/ áby sye srogośći gniewu Bożégo zlęknawßy vpámiętali/ y do Páná Bogá náwróćili : gdyż to ieſt rzecz pewna/ że ludźiem w gorzkośći sercá/ w wielkich vćiſkách położonym / wßytek świát ták sye zbrzydza / iż wßytko w smutek á w żal sye obraca: y słońce/miesiąc/gwiazdy/które p. bóg dał ná poćiechę świátu/ták sye im w smutku obrzydzáią/ że przeklináią y dni oné/ któ-
C rych żywią. Otóż y ten wykład prawdziwy ieſt : że przyydą té dni przed onym powßechnym sądem/ że Pan Bóg ták náßé złośći náwiedźi/ okrutną zápálczywośćią gniewu swego ludźie ták kárác będźie raczył : iż choć nie záwżdy ná záćmioné słońce pátrzyć będą/tedy sye im iásność słoneczna/w więtßy żal niż w poćiechę będźie obrácáłá: y świátłość miesiącá y gwiazd/namniéy ich ćießyć nie będźie:gdy widźiéć y baczyć będą świátá zniſzczenié/y odmienność: á dźień Páński przybliżáiący sye/ złym y dobrym stráßliwy: który iáko Piotr S. piße/ przyydźie po onych plagách od Páná Chriſtusá pokazánych/ iáko złodźiéy : á w ten dźień wielkim pędem niebiosá przéydą/ á żywioły od ogniá sye rospłyną : á ziemiá y té rzeczy które są ná niéy/ będą wypaloné. Tákći sye té słowá Páńſkié ſkutkiém w słońcu/ w Miesiącu/ w gwiazdách/ w lu-
D dźiach/ w iásnośći Máyeſtatu Syná Bożégo wypełnią. 2. Petri 3. ver:10.

☞ Drugié Proroctwo Pan opowiádáć raczy/ témi słowy.

Ná ziemi vćiśnienié wielkie w ludźiách.

Dawáią przyczynę tego Ewányeliſtowie/ czemu vćiſk wielki przyßły być ma : bo powiádáią : że będźie wzrußenié walk y woyen/przeto że powſtánie Króleſtwo przećiwko Króleſtwu/y naród przećiwko narodowi : á tám niezmierną nienawiśćią przećiwko sobie powſtawßy/ swoie máiętnośći nißczyć/ żywność psowáć/ y sámi sie wygłádząć będą. W których to vćiſkách/ będą
E ßukáć rády/ á mieć iéy nie będą : y ták bez rády będąc ginąć będą. Bo brát brátá ná śmierć wydawáć będźie : Oyćiec syná : y zwrußą sye Synowie przećiwko rodźicom/y zdrowie bráć im będą : Głody zá tym niezmierné przyydą/ choroby/y powietrza : owo ze wßech ſtrón będźie ludzkie ſtrapienié. Przyydźie téż y ziemie drżenié nie zwykłé y stráßliwé / przez które wielkié vtrapienié ludźie wezmą : bo ziemiá drżeniém porußy sye z mieyscá swego : będą przeniesioné góry w mórzá : á náoſtátek ogniem będźie gorzáłá/y zgołá żadnégo beſpieczeńſtwá ludźie mieć niebędą. To Pan Chriſtus v Mátthęußá ták opowiáda: † Będą mory/głody/ziemie drżenia mieyscámi. * A dla tego będą ludźie prágnąć śmierći/á nie przyydźie: [a] Będą prośić gór áby ie przy-

Iob 9. versu 6.
Psal: 17. ver: 8. &
Psal: 45. versu 3.
Sopho: 1. ver: 18.
† Matt: 24 ver: 7.
* Apoc: 9. versu 6.

kryly/ á

[a] *Apoc:6. ver.15. 16. & 17.* *Oseæ 10. verſu 8.* *Lucæ 23.verſu 30.*

krylý/á nie przykryią : Królowie ziemſcy/ Kśiążetá/ przełożeni/mocarze tego A
świátá/ pokryią ſye do iáſkiń w góry mówiąc : O by nas góry przykryły/áby
nas zákryć mogły od tego/ który siedzi ná Tronie MAieſtatu/ y od gniewu
Báranká ! Abowiém przychoddzi dźień gniewu y troſki. Owo krótko po-
wiádáiąc wſzytko ſtworzenié przećiwko człowiekowi powſtánie : Niebo y zie-
miá iemu ſye ſprzećiwi. A dziwowáć ſye temu nie potrzebá / bo to iáſna
rzecz ieſt/która záwſze widzimy w domiech náſzych: Jż gdy Oyćiec czeládny
ieſt dobréy myśli/wſzytká czeladká z nim weſoła: gdy zásie on ieſt ſmutny/ y
czeladź iego żáłoſna ieſt. Tákci właſnie nam ſye ſtánie. Bo gdy PAn Bóg
nam łáſkaw/ tedy my iego ſtworzenié / wſzytko powoliéy mamy : gdy zásie
gniéw ieſt iego przećiwko nam/ tedy wſzytko ſtworzenié ieſt przećiwko nam. B

☞ Lecz iż to vćiśnienié ludzkié / Pan pokázuie w Ewányeliéy / nie ty-
lo z niebá y z ziemie / ále też kłádźie przyczyne vdrzeczenia tego ludzkiégo y
morzo : tedy dáie znáć/ że wſzytki elementá/ oburzą ſye ná człowieká/ co Pan
Chriſtus ták w Ewányeliéy pokázuie/ vtrápienié niezmierné ludzkié/powiá-
dáiąc : Bedzie

Wzburzenié ſzumu morzkiégo y náwałnośći iego / ták że ludźie bedą ſchnąć.

Apoc: 16. verſu 3. *Apoc:20.ver: 13.* *Pſal 92. v:3. & 4.*

CO ſye z morzem dźiać bedźie piſmo opowiáda. Bo nawálnośćiámi
ſwémi bedźie czynić ogromné trząſkánié iáko Piorun : obróći ſye w krew/ y C
wydáć muśi vmárłé : mieyſcámi wodá w nim ginąc bedźie/y wpádáć z wiel-
kim grzmieniém w głebokośći ziemie : y bedą dźiwné podnieśienia morzkiéy
wody : bedą nawálnośći wielkié/ podnioſą ſye rzéki/ z ſzumem y z dźwiekiem
ſtráſzliwym. Przeto Prorocy przed przyśćiém Páńſkim/ vważáiąc v śie-
bie ten ſtráſzliwy oſtáteczny dźień ták być gorzki / y żáłoſny narodowi ludz-
kiému / tedy też ſtráſzliwym go być bárzo opiſáli.

Malach: 4. ver:1.

¶ Mówi ták Máláchiaſz o tym dniu Páńſkim: Oto przyydźie dźień pod-
pálony by Komin : á bedą wſzyſcy pyſzni/ y ći którzy czynią bezbożnosć/ iáko
zdźbło/ które ſpali on dźień gdy przyydźie.

Pſal: 96. verſu 3.

¶ O tym ſrogim dniu y Dawid ták mówi : Ze ogień go vprzédźi/ y zápali
około niego nieprzyiaćioły iego. D

Sopho:1. a ver:14. ad 18.

¶ A Sophoniaſz : Dźień Páńſki wielki bliſki ieſt/ y chutki : bedźie tám
vtrápiony mocny : bo dźień támten dźień gniewu / dźień vtrápienia y vći-
ſku/ dźień nieſzcześćia y nedzé/dźień ćiemnośći y mroku/ dźień mgły y wichru.
Vtrapi ludźie/ że bedą chodźić iáko ślepi : przeto że Pánu z grzeſzyli.

1.Petri 4. ver: 18.

¶ Onégo dniá Piotr S. powiáda / Sprawiedliwy záledwie bedźie zbá-
wiony : y dokłáda: á bezbożny y grzéſzny gdźie ſye vkáże ?

☞ Przeto ſą niéktórzy / którzy máło vważáiąc ſrogośći dniá onégo/ y
ſumnienia ſwego/ pożądáią przyśćia tego dniá / y powiádáią ludźiem / żeby
iuż miał bliſko być / ták iákoby właſnie o nim wiedźiéć mieli : gdyż o thym
dniu oſtátecznym / iáko PAN CHRIſtus v MArká świetégo powiáda :

Marci 13. ver: 32.

Nikt nie wié/ áni Aniołowie w niebie. E

Amos 5. ver:18.

¶ Powiáda Prorok Amos do tákowych: Biádá pożądáiącym dniá Páń-
ſkiégo. Cóż wam ponim ? Dźień ten Páńſki ćiemnośći/á nie świátłośći ieſt/
mrok á nie bláſk w nim. Czego mu poświadcza Izáiaſz gdy mówi.

Yſaiæ 13. ver:9. 10. & 11.

¶ Oto dźień Páńſki przyydźie okrutny/ y pełen wielkiéy niełáſki y gniewu/
y zápálczywośći/ y ku złożeniu ziemie w puſtynią/ á ku ſtráceniu z niéy grzéſz-
ników iéy. Abowiém gwiazdy Niebieſkié / y świátłość ich / nie roſpoſtrzą
świátá ſwego / záćmiło ſye ſłońce w ześćiu ſwoim / y księżyc nie bedźie ſye
błyſzczéć w świátłośći ſwéy / y náwiedźie złé rzeczy okregu świátá / y prze-

ćiwko bez-

A ćiwko bezbożnym nieprawość ich / y uczynie/ że vſtánie pychá niewiernych/ á chlube mocarzów poniże.

Z boiáźnią tedy oczekawány on dźień od wſzytkich być ma / który wſzytkim z vćiſkiem przyydźie: á z tákim vćiſkiem/ który ludźie wyſuſzáć bedźie/ y bedą ſchnąć

Przed ſtráchem y oczekawániém tych rzeczy/ które przyydą ná wſzytek świát.

☞ Z niezwykłych przygód / niezwykła boiaźń y ſtráchy być y przyść muſzą. Nie tylo tedy ten ſtrách ná ludźie przyydźie grzéſzné/ ále też y ná wy-
B bráné: bo ták ſam Pan mówić raczy: Bedźie w ty czáſy vtrapienié wielkié/ iákié nie było od początku świátá áż do tego czáſu/ áni bedźie. A gdyby nie były vkrócone oné dni / nie byłoby zbáwioné wſzelkié ćiáło: ále dla wybránych bedą ſkrócone oné dni. Skąd baczyć káżdy może/że y wybráni PAńſcy wolnymi nie bedą od onych przyſzłych złych przygód. Wſzyſcy tedy ludźie/ y źli y dobrzy/ vdreczeni ſtráchem y vtrápieniém bedą: á gdy złé rzeczy widźieć bedą/ bać ſye bedą bárźiéy / ſpodźiéwáiący ſye gorſzych. A żeby kto nie rozumiał/ żeby ſye to dźiać miáło w iednym Króleſtwie/ w iednéy źiemi: Chriſtus Pan opowiáda/ że ták bedźie po wſzytkim świećie: bo gdyż niebo wſzytek świát okrywa/ á z niebá ſye té ſtráchy pocznią / przez wzruſzenié y odmiáne biegów y plánet niebieſkich/ tedyć wſzytkiému świátu ten ſtrách poſpoli-
C ty bedźie:

Abowiém mocy niebieſkié bedą wzruſzoné.

☞ To ieſt odmienią ſye / y ſpraw ſwoich porządkiem ſwym zwykłym ſpráwowáć nie bedą / káźić y pſowáć ſye bedą/ y odmiáne w ſobie wielką pokázowáć.

Zowią też niektórzy té mocy niebieſkié Anyoły/ y pewny ich ieden porządek ták nazwány / iż ći moc boſką pokázuią y ſpráwuią w cudách/ y w dźiwnych ſpráwách mocy Bożéy. Iż tedy oni ná on czás ſpráwowáć y exekwowáć bedą te moc Páná Bogá ná niebie y ná źiemi / wſzytki rzeczy odmieniáiąc:
D przeto tu mówi/ Virtutes: to ieſt Anyeli/ którzy ná ſobie ten Tytuł odnoſzą / y ſą ſzáfárze mocnych ſpraw Bożych/ wzruſzą ſye/y z ſpráwámi ſtráſzliwémi/ świát gromić/ y żalu á boleśći ludźiem przydáwáć bedą: á to wſzytko dźiać ſye bedźie/ ná pómſte złych ludźi: nieprzyiaćiół Bożych.

☞ Lecz króćiuchno pokażemy/ iáko ſtárádawná ludźie świeći to pokazáli/ co ſye przed tym niż Chriſtus Pan ná ſąd przyydźie dźiać bedźie. Powiáda ták S. Ieronim S. że w Żydowſkich Kronikách nálazł to nápiſano/ Że przez pietnaćie dni/wielkim vtrápieniém świát bedźie karan: które to dni ieſli ieden po drugim zá ſobą pójdą/czy rozdźiał czáſu nie máły od śiebie mieć bedą/ nam nie dał znáć: które dni tym porządkiem być opowiáda.

¶ Piérwſzy dźień ten znák mieć bedźie: że rzéki y morze podnioſą ſye w-
E zgórze łokiet cztérdźieśći: y bedą wody ich ſtáć iáko mur.

¶ Drugiégo dniá vpádną wody w głebokość źiemie / ták iż záledwie ich kto widźieć bedźie mógł: o czym Prorokuie Izáiaſz gdy mówi: WYſchnie morze/ y rzéki ſpuſtoſzeią y wyſchną rć.

¶ Trzećiégo dniá beſtie okrutné y ſproſné morſkié/ wyſzedſzy ná brzég/ ryk y wołánie wielkié vczynią / ſtráſzliwé wſzytkim ludźiem ná świećie: bo to czuć bedą/ że

¶ Wody w morzu y w rzékách zginą / bo ſye zágoré wodá ogniem nád przyrodzenié/ á to ſye ſtánie dniá czwartégo.

Matt:24. ver: 21. & 22.

Diony: cap:11. coeleſt: Hierar:

Hiero: in Annalib: Iudæorum dicit ſe inueniſſe hos dies, iudicij diem præeuntes.

1.

2.

Iſaiæ 19.

3.

4.

5. ¶ Potym záśię dniá piątégo nie tylo morze/ rzéki/ potoczki máłé y wiel- A
kie/ ále téż y ziemiá wßytká krwią bedzie nápełniona : o czym Prorokuie Izá-
Ioel 2. versu 13. iaß w Kápitule trzydziestéy y czwartéy/w wier:7. y Joel/Gdy mówi imie-
niem PAnſkim : Dam cudá ná niebo y ziemie/ krew/ogień/ y dym.
6. Szóſtego dniá / bedzie powßechné ziemie drżenié / które ták ſrogié od
Apoc: 16. ver:18. początku świátá nie było : bo tym trzesieniém ſtrawią ſye góry/ iáko Woſk
Micheæ 1. ver: 4. od ogniá/ y pádáć ſye bedą : o czym Prorokuią Micheaß / y Dawid Proro-
Psal:96. v: 4 et 5. cy Swieci. Támże śiódmégo dniá thymże drżeniém ziemie kámienié y góry
7. ſkálné łupáć y ßczépáć ſye bedą / y z mieyſcá ná mieyſce przechodzić / tłukąc
ſye iedna o drugą.
8. ¶ Oſmégo dniá/ bedzie zgromádzenié żáłoſné ptáſtwá niebieſkiégo : żá- B
łoſnym hukániem / wrzeßczeniém / piſkániém/ pokázuiąc to / że wkrótkim
czasie przybliża ſye dokonánié ich.
9. ¶ Dziewiątego dniá / tákże źwiérzetá wedle narodów ſwoich zgromá-
dzą ſye/ ryczą c nad zwyczay ſwóy/ y żáłośnie á ſtráßliwie becząc. Téż tóż po-
kazuiąc/ że zginienié ich predkié.
10. ¶ Dziesiatégo dniá/zrowna ſye wßytko ná ziemi: nie bedzie Páná áni vbo-
giégo : Krola áni vrzednika : wßyſcy bedą ták ſtrapieni / że iuż roſkázowáć
ſye żadnemu nie bedzie chciáło. Przeto/
11. ¶ JEdenaſtego dniá/ wyßedßy z domów y z onych miéyſc/ gdzie ſye byli
zataili y ſkryli / do kupy bedą ſye ſchodzić : lámentuiąc y narzekaiąc/ ná ták
wielkie vtrápienia/ y práwie ſchnąc / ćiężßych rzeczy ſpodziewáiąc ſye : tám C
rády áni pomocy przećiwko gniewu Páńſkiému żaden mieć nie bedzie mógł :
przeto tym wiecéy żáłoſni bedą.
12. ¶ Dwánaſtégo dniá/ to ſye iśćić bedzie/ co Pan Chriſtus powiedźiéć ra-
Matt: 24.ver:29. czył : Ze gwiazdy bedą pádáć z niebá/ y mocy niebieſkié bedą wzrußoné.
13. ¶ Trzynaſtégo dniá/ wßyſcy ludzie pomrą : gdyż ſtátut ieſt od Bogá po-
Hebræ. 9. ver:27. ſtánowiony / wßytkim ludziem vmrzéć : á potym wedle Páwłá S. przyydzie
ſąd powßechni Boży. A przeto gdy wyznawaß w Krédzie/że Chriſtus PAn
ma ſądzić żywé y zmárłé : nie rozumiéy tego/ áby tám żywi ludzie iácy mieli
1.Theſſ:4. ver: 15. zoſtáć : ále ták rozumiéy : że Páweł święty y Kredo náßé/oné żywémi zowie/
które té przygody y niebeſpieczeńſtwá / té ſtráchy y vćiſki przyßłego dniá ſąd-
nego/ zaſtáną. Ci ábowiém/ iuż ogromność ſądu Páńſkiégo/ na ſobie odno- D
śić zaczną : y iuż choć pomrą/ iákóż wßyſcy pomrzéć mußą : tedy iuż ná ćie-
léch ſwych/ ſrogi dźień Páńſki vczuli. Vmárłé tedy dawno/ iáko ſye świát
począł / vmárłemi w Kredzié wyznawamy : á żywé oné rozumiémy / którzy
vczuwßy ſrogość dniá ſądnégo/wnet przed nim pomárli. Niéktórzy vmár-
łé rozumieią/ ludzie złé y niewierné / którzy iuż dawno oſądzeni ſą. A żywé
rozumieią oné być/ którzy ácz pomárli ćiałem / ále żywią z Pánem Chriſtu-
ſem. Tákże tedy rozumiéy w Krédzie członek wiáry twéy / który ták wyzna-
waß : Z tamtąd/ to ieſt z Niebá przyydzie/ to ieſt PAn Chriſtus/ ſądzić ży-
wych y zmárłych.
14. ¶ Cztérnaſtégo dniá/ zápali ſye ogień nád przyrodzenié/ y bedzie gorzáło E
niebo y ziemiá : przez który ogień wßytko ſye wypoleruie z plugáwośći. A
ták wypełnią ſye ony wßytki Proroctwá/ ták Prorockié/iáko y Apoſtolſkié :
Ze Pan Chriſtus w ogniu gwałtownym ma przyść ná ſąd : kthóré to piſmá
Deut: 32. ver: 22. czytáć możeß v Proroków : iáko v Moyzeßá / który powiáda : Ze ten ogień
Psal: 49. ver: 3. w gniewie Páńſkim przepali/ áż do głebokośći piekielnéy : grunty gór wßyt-
2.Theſſ:1.v:7.et 8 kich ſpali/ y ziemie ze wßytkimi vrodzáymi iéy. Tóż Dawid S. PAweł w li-
2. Petri 3. ver:10. śćiéch ſwych y Piotr powiádáią.
15. ¶ Pietnaſtégo dniá/ od początku tych kázni BOżych/ſąd PAńſki przyy-
dzie : y to ſye wypełni co tu Pan mówi.

A wten

A A w ten czás vyźrzą Syná człowieczégo przycho-
dzącégo w obloku/ z mocą wielką y z Máieſtatem.

A poſle Anyoły ſwoie z trąbą y z wielkim głoſem/ y zgromádzą wybráné
iego od cztérzech wiátrów/ od wierzchu niebios áż do kráiów ich.

☞ Toć będźie ſpráwá Anyelſka/ że oni poſłuszeńſtwem ſwym táką pil-
ność pokażą: że ktorych tu ludźi ſtróżmi byli/ té wſzytki ná ſąd Páńſki poſtá-
wią. A ták ziemiá wodá y inſze Elementá/ muſzą wydáć ćiáłá ludzkié/ iákim-
kolwiek obyczáiem śmierći z tego świátá zeſzłé. Bo ſam Pan z rośkazánia 1. Theſſ:4.ver:16.
ſwego/ zá głoſem Archányołá y zá trąbą Bożą ſſtąpi z niebá: á zátym vmár-
B li powſtáną: y ták ſye ziſzczą oné ſłowá Chriſtuſá PAná: Wſzyſcy ktorzy w Ioan: 5. verſu 28.
grobiech ſą/ vſłyſzą głos ſyná Bożégo. A wypiſuie Mátheuſz ś. ktory to głos
byé ma/ gdy wprzypowieśći ták mowi: Oto oblubieniec przychodźi/ zaydźcie Matt: 25. ver: 6.
mu wſzyſcy drógę. Dokłádáią inſzy Ewányeliſtowie co ſye tám dźiać będźie:
Bo nátychmiaſt po onym ogromnym głosie/ áby wſzyſcy ludźie zmárli po-
wſtáli: y wnet ſkoro powſtáną/ tedy vyźrzą znák Syná człowieczégo ná nie- Matt:24.ver:30.
bie: to ieſt/ znák Krzyżá świętég więcéy iáſniący niż ſłońce: który znák wier-
nym Páná Chriſtuſowym dla poćiechy: á niewiernym dla ſtráchu ná niebie
będźie pokazány. A iż nie inſzy znák ná niebie pokaże ſye iedno ten: Swiad-
czą o tym Doktorowie święći: Auguſtinus Sermone 63. ád fratres in E-
remo/ et SErmone 130. de tempore Feria ſexta in paraſceue/ de Cruce et
C latrone. Hieronimus in Math: 24. Eutimias in Mat: 24. Teophilactus
in Mat:24. Chriſoſtomus ad Kap: 24. Math: Homilia 77. et Tomo 2.
ad locum Máth: 16. Non ſapis ea que Dei ſunt: Homilia 55. et Antiquiſ-
ſimus Origenes Homilia 30. in Káp: 24. MAth: Ci wſzyſcy ták rozu-
mieią/ że nie inſzy znák będźie widźian ná niebie/ iedno znák Krzyżá świętégo:
bo iáko IADAMOwi po zgrzeſzeniu Ray był zágrodzony płomieniſtym Geneſ: 3. ver: 24.
mieczem / y oſtrym ná obie ſtronie: ták Krzyżem Swiętym złym ludźiem y
niewiernym/ znák Krzyżá świętégo ná niebie położony/ Niebo zámknie. Bo
ten znák zwyćieſtwá Chriſtuſá Páná / Chorągwią prawdźiwą będąc/ wſzyt-
ki nieprzyiaćioły záſmući/ á wierné poćieſzy. A przeto mówi PAn Chriſtus: Matt:24. ver:30.
D ZE będą płákáć ná ten czás/ pátrząc ná ten znák pokolenia ludzkié / to ieſt/
niewierni.

Moc tedy y Máieſtat Páńſki/ pokaże ſye w przyſzćiu ná ſąd tego Páná:
y oglądáią go wſzyſcy ći / którzy go bluźnią y ſzárpáią w BOſtwie iego ná
świećie: nieinaczéy/ iedno iáko oni Zydowie/ którzy go tu bili/ y pcháli wło-
czniámi ná ziemi. Ci téż którzy ſye brzydzą pieczęći Męki zbáwićielá ſwego/
to ieſt Krzyżá świętégo/ y ná wzgárdę téyże męki PAnſkiéy/ pſuią y łamią
ten znák / niech ſye rozbaczą/ że Krzyż którym ſye tu brzydzą ná świećie/ y ná
który pátrzyć niechcą / będźie im pokazány czáſu dniá oſtátecznégo: ná któ-
ry pátrzyć muſzą: y którym ſye tu brzydźili / trudno áby téż y tám z wierny-
mi nań pátrzyć z poćiechą mieli.

E Toć ieſt iuż doſtáteczny wykład/ około vćiſków tego świátá/ przed ſąd-
nym dniem/ y około przyſzćia Páńſkiégo wtórégo ná ſąd: który iż ieſt w pi- Marci: 13. ver:32.
ſmie wątpliwie opiſány/ bo ná iednym mieyſcu mówi/ Ze będźie we dnie: ná Acto: 1. verſu 11.
drugim/ Ze będźie w północy: ná trzećim/ Ze będźie poránu: tedy to dla tego Matt:25. verſu 6.
czyni/ áby pokazáło/ że dźień Páńſki niewiádomie przyydźie. †A iáko błyſká- Pſal: 5. verſu 5.
wicá ieſt prędka/ ták dźień Páńſki przyydźie prędko. Przeto nam záwſze trze- †Mat:24.ver:27.
bá czuć/ y w oſtrożnośći ſye mieć/ gdyż niewiémy godźiny áni dniá.

A Gdy ſye té rzeczy poczną dźiać / pátrzćie á pod-

nieśćie głowy wáſzé / bo ſye przybliża odkupienié A
wáſzé: y powiedział im podobieńſtwo: pátrzcie ná
Figowé drzewo / y ná wſzelákié drzewá: gdy iuż z
siebie podawáią owoc/ wiećie iż iuż bliſko láto: ták
że y wy gdy vyzrzyćie/ iż ſye té rzeczy dzieią/ wiedz-
ćie iżeć bliſko ieſt Króleſtwo Boże.

☞ Nie dármo PAn vżywa przypowieśći z Figowégo drzewá: które B
gdy ná wioſne á ná ćiepło odżywia liśćié ſwé przez źime ſtrácone/ odżywia y
pożytki ſwoie w on czás / kiedy żadnéy krzywdy od źimna niéma/ y żadnych
niewczáſów nie ćiérpi. Dawa tą przypowieśćią álbo podobieńſtwem Pan
znáć/ że wybráni iego/ w ten czás dopiéro práwie ożywą / kiedy świát zniſz-
czeie/ y kiedy tákiémi przygodámi vtrapiony bedźie: ábowiém záwżdy to o-
biecował pan ſwoim: iż iáko on ná świećie roſkoſzy y przyiáźni niemiał/ że też
ták y ieg wybráni w nienawiśći tu ná świećie być mieli/ y w przenáſzládowá-

Ioan: 15. ver: 20.
Iob 12. ver: 6. & cap: 12. a ver: 7. ad 14.
Psal: 143. a ver: 12. ad 15.
Habac: 1. v: 3. et 4.

niu: Jeſlić mnie przenáſzládowáli Pan mówi / tedyć y was przenáſzládowáć
bedą. Lecz y Prorocy ná to nárzékáli záwżdy: Ze źli ná źiemi ſzczeſliwi ſą/ do
brze ſye im wodźi/ przygód ná ſye niémáią/ bydło/ y owce nie chudnieią/ dźiat- C
kámi/ y wſzelákim ſzcześćiém ſye ćieſzą: Ci záśie co ſye P. bogá báli y boią/ w
vtrapieniu żyli y żywą ná świećie. Otóż wybránych poćiechá/ ſkázá świátá
ieſt: á gdy ie Pan Bóg bierze z świátá / dopiéro ochłodzenié y weſelé ſye im
záczyna: przeto ich śmierći y męczenictwá/ ich národzeniém zowiemy.

Apoc: 21. ver: 4.

¶ Każe tedy Pan ſwoim wiernym/ czáſu onych przygód przyſzłych/ pod-
nośić głowy ſwé: to ieſt: każe im być weſołémi y nie ſmućić ſye: ále rázem y
duſzné y ćieleſné oczy/ ku Pánu BOgu podnośić: gdyż ſye iuż przybliżáć be-
dźie ich odkupienié. Abowiém iuż ná on czás Pan BOg otrze wſzeláką łzę z
oyczu ich/ kłopoty wſzytki ich miną/ y fráſunki vſtáną: bo ſye ich odkupienie
przybliży.

Matt: 25. a ver: 31. ad finem

PRzyczyná poćiechy/ zbáwienia wybránych Páńſkich tá bedźie / że on D
iáko owce ná on czás bedą odłączeni przez Anyoły odezłych: y ſtáną ná prá-
wicy: á źli które Kozłámi ſam Pan Chryſtus zowie/ ſtáną ná lewicy. Do-
brzy vſłyſzą/ łaknąłem/ nákarmiliśćie mię: prágnąłem/ nápoiliśćie mię: by-
łem nágim/ przyodźialiśćie mię: etc. Pódźćieſz błogoſłáwieni Oycá moiégo:
weźćie Króleſtwo wam zgotowáné/ etc. A złym záśie mówić bedźie: Łá-
knąłem/ nie nákarmiliśćie mię: prágnąłem/ nie nápoiliśćie mię: nágim był/
nie odźialiśćie mię/ etc. Jdźćieſz przeklęći ná wieczny ogień. Tákieć bedźie
láto wybránym: á táka źimá przeklętym. A przeto Pan mówi: Jż kiedy ſye
té przygody świátá iśćić bedą / w ten czás ſye wybránym przybliży KRóle-
ſtwo Boże. A potwiérdza tego Pan przyśięgą mówiąc:

Záprawdę powiádam wam: Jż nie przeminie ro- E
dzay ten/ áż ſye to wſzytko ſtánie.

☞ Rodzay który by tu Pan rozumiał/ Doktorowie świeći wykłádáią/
Hieronim S. naród ludzki rózumié: który nieprzeminie/ wygłádzony nie be-
dźie/ áż wſzytki té przygody świátá ſye ziſzczą. Chryzoſtom święty rozumié
y wykłáda té ſłowá / o narodźie ludźi wiernych y ſpráwiedliwych: że choć ie

Alphonsus THostatus Episc: Abuleñ.

świát przenáſláduie/ Antichryſt gubi/ y gubić bedźie: przedśie iednák trwáć
bedą áż do dniá ſądnégo. Niektórzy záśie rozumieią naród Żydowſki/ iż

A trwáć ma/ choć v wſzech ludzi wzgárdzony/ áż do ſądnégo dniá.
Ale iuż iákokolwiek bądź/tedy pewniſmy tego/że ſłowá Páńſkié iśćić ſye będą : bo y ſam Pan tóż dokłáda mówiąc :

Niebo y ziemiá przeminą / ále ſłowá moie nie przeminą.

To ieſt niebo y ziemiá odmienią ſye/ ſłowá moie nie odmienią ſye.
☞ Tych ſłow ieſt troiákié wyrozumienié.
❡ Jedno ieſt/ktoré ſye ták wykłáda : Ze ieſt dwoiákié Niebo : Jedno zwierzchnié y niewidomé/cáłé/ y wieczné/ gdzie Pan Bóg wybránym ſwoim *Clemens lib:2. recogni.*
B widzieć ſye dáie : Drugié ieſt widomé / obłoczné y odmienné : rozmáitémi Plánetámi od Páná Bogá ozdobióné: á to ieſt ku ſkáżeniu dniá oſtátecznégo ſtworzoné: ábowiem iż dla potrzeby człowieczéy ſtworzoné ieſt: tedy gdy człowieká nie będzie/y to vſtáć muſi : O czym ták Piotr S. mówi : Niebá *2.Pet:3.v:7.et 10.* ktoré teraz ſą/ y ziemiá/ ſchowáné ſą ogniowi : y żywioły goráiącé zniſzczeią. Co y Páweł S. poświadcza do Koryntów. Lecz nie tylo Apoſtołowie y *1. Cor: 3. verſu 13.* Doktorowie świeći ták rozumieli : Ze wſzytki rzeczy widomé / máią ſye ſtopić w ogniu : Ale też y Philozophowie : Jáko Zeno/ Cleantes/ Chryſippus/ *Euſebius lib:15. Euangelicæ præparationis.* y inſzy Szkoły Stoickiéy/ álbo Sekty.
❡ Drudzy záśie rozumieią : żeby niebá niemiáły zguby żadnéy w ſobie odnieść/áni zniſzczenia : ále tylo przez ogień wyczyśćioné y wypolerowáné być
C máią. Ták y Gréccy Mędrcy choć Pogáńſcy/ rozumieli : Jáko Heráklides *Oecumeni⁹ in Collectaneis ſuis.* Epheſius / et Empedokles Athenaeus/ ták/ że świát do zepſowánia nie przyydźie/ iedno do odnowienia.
❡ Trzećia Opinia ieſt Auguſtyná S. Ze powietrzné wſzytki obłoki/y biegi niebieſkié Sphery Plánet/ wſzytki té rzeczy odnowią ſye przed onym ſądnym dniem : Ták/że ich przedśię cáła y zupełna iſtotá zoſtánie: Ale iáko S. Piotr piſze : Nowé niebá y Nowa ziemiá sſtánie ſye : nie ſtárych rzeczy ze- *2. Petri 3. ver: 13.* pſowániém / ále odmienieniém.
Ták tedy rozumiéć maſz té ſłowá Páńſkié/ że nieśćiągáią ſye ná ſkáżenié niebá y ziemie/ ále ná odmiáne.
D ☞ A co mówi ſłowá moie nie przeminą : tedy tym nieprzeminą że ſą ſłowá Boſkié/ ktorych ſkutek wypełnić ſye muſi.
☞ Zámykáiąc tedy te mowe ſwą Pan Chriſtus : Dwu rzeczu wſzytkich wobec wiernych vczy : dla tego áby czuyniéy oczekawáli dniá Páńſkiég.
❡ Naprzód : áby ſye ſtrzymawáli od obżárſtwá/ y pijáńſtwá/ tákże y od vśilnéy prácéy tego świátá: bo tákowé dźień PAńſki nieináczéy iedno iáko ptaki śidło vłowi.
❡ DRugiéy rzeczy Pan vczy/żeby iego wierni czuli: modląc ſye ná kożdy czás : á to áby byli nálezieni godnémi / vyść tego wſzytkiégo/ co ma przyść. A iżeby dobrym ſumnieniém mogli ſtánąć przed Synem człowieczym. Co rácz wſzytkim dáć Boże Oycze przez Jezu Chriſtá Syná twego. Amen.
E

Summá Ewányeliéy téy tá ieſt

Naprzód / Chriſtus PAn ſrogość ogromnych znáków przed ſądnym dniem pokázuie : kthórą gdy czytáli świeći ludźie / bárzo ſye iéy ſtracháli / y *1.* głębokim ſercá ſwego wzdychániém Páná Bogá o łáſkę proſili. A Hieronim S. ták mówił : Jeſli iém/ ieſli pije/ záwżdy mi on głos w vſzách brzmi : *Chryſoſtomus.* Wſtáńćie vmárli/pódźćie ná ſąd : czegoby wſzytkim wiernym potrzebá/áby ná ſrogość dniá oſtátniego ták pámiętáli.

Powtóre/ vkázuie że Syn człowieczy / to iest Pan Christus wedle czło- A
2. wieczeństwá / przyydźie z mocą wielką/ y z Maiestatem ogromnym: przed
którym káżdy z spraw swoich/ dobrych y złych/ liczbe czynić musi.
3. Potrzecié: że w dźisieyszéy Ewányeliey przestroge czyni swym wiernym/
y opowiáda to/ że kiedy świátu źle bedźie / ich sye dobré przybliżáć bedźie: y
kiedy świát vstánie/ ich sye weselé pocznie. Przeto wierni niech sye tu wszelá-
kich złości záprzą/ spráwiedliwie/ trzeźwie/ y pobożnie żywią:
chcąli prawdźiwymi vczesnikámi Królestwá niebie-
skiégo być. AMEN.

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W NIEDZIELE Trzecią Adwentu według opisánia Máttheuszá S. w Kápit: 11. B

C

D

Vslyszawszy tedy Jan bedąc w
wiezieniu o dźiwnych spráwách Christu- E
sowych / postawszy dwu ze Zwolenni-
kow swoich / rzekł mu: Rtyżeś iest ten
który masz przyść / czyli inszégo czekamy?
Odpowiedźiawszy Jezus powiedźiał im:
Szedszy powiedźcieſz Janowi coście sły-
szeli y widźieli: Iż ślepi widzą / chromi
chodzą/ tredowáci oczyśćionémi zostáią / głuszy słyszą/ vmár-

A li wstáią / vbodzy Ewányelią przyymuią / á błogosłáwiony
kto sye ze mnie nie pogorßy. A po ich odeßciu/począł Jezus mó-
wić o Janie/ do onéy tłußczéy : R przeczéście wyßli ná pußczą
widzieć trzćinę chwieiącą sye od wiátru? Albo y coście wyßli
widzieć/człowieká w miekki vbiór vbránégo? Oto którzy sye w
miekkie odzienié vbiéráią/w domiéch Królewskich są ? Przecz-
żeście tedy wyßli widzieć Proroká ? Oto wam powiádam / iż
zacnieyßégo niżli Proroká. Abowiém ten to iest/o którym nápi-
B sano iest : Oto ia posyłam ANyołá mego przed oblicznośćią
twoią/ który przepráwi dróge twoie przed tobą.

Jáko pierwßéy niedziele Adwentu Páńskiégo/rospámietawálismy przyśćié Páná náßégo pokorné / w żywot przeczystéy Pánny / w którym sye dla nas człowiekiem sstał / vniżywßy sye z Máyestatu Boskiégo: Jáko Páwel s. tego iest świádkiem/ pißąc do Philipensow/ y opowiádáiąc im to / że sye Syn Boży vniżyć raczył/ przyiąwßy ná sie kßtałt człowieczy:Ten syn Boży/który był figurą istoty Bożéy/y który kßtałt boży záwżdy ná sobie odnosił ; sstał sye pokornym człowiekiem / wziąwßy ćiáło z Pánny ; sstał sye sługą z Páná ; sstał sye vbogim/ábysmy iego vbostwem bogátymi byli: Cosmy z náuki Kośćiołá swietégo w pierwßą Niedziele Adwentu v siebie vważáli : y z Ewányeliéy onéy Niedziele sye vczyli / która do nas tákie nápominánié czyniłá z Proroká Záchárjaßá. Oto król twóy przyßedł tobie ćichy y pokorny. etc. Jákosmy tedy to przyßcie pierwßé Páńskié rospámietawáli w pierwßą Niedziele/ták wtóréy Niedziele Adwentu vczylismy sye z Ewányeliéy drugiég przyßcia Páńskiégo/które bedzie czásu ostátniégo powßechnégo sądu : przyßćié srogié/iáko ogień wßytko trawiącé. R przeto on dzień przyßcia ták srogiégo Páńskiégo zową Prorocy / dzień gniewu/ nedze/ vćisku/ kłopotu/ y wielkiéy gorzkośći : á sam Pan opowiada być on dzień przyßcia swego/ w wielkiéy mocy y w wielkim máiestaćie/ z stráchy wielkimi / co Ewányelia przeßłéy Niedziele iásnie pokázowáłá/ etc. A iż trzećié przyßćié PAńskié / bywa przy śmierći káżdégo człowieká wiernégo Chrześćijáńskiégo : tedy téy trzećiéy Niedziele Adwentu Kośćiół Boży / to iest członki wierné Páná Chrystusowé / ná ßáfowánié słowá Bożégo postánowioné/ ten Kośćiół/ stáráiąc sye o wßytkich zbáwienié / vczy wierné náśládowce Páná Chrystusowé/ z przykłádu JAná świetégo Krzćićielá/ iáko sye máią spráwowáć / gdy sye ostátni dzień śmierći im przybliża. Abowiém JAn S. iuż w wiezieniu bedąc / śmierć swoie predką bacząc / vdał sye w tákiéy przygodźie nie do kogo inßégo/ iedno do PAná á zbáwićielá náßégo Jezu Chrystá/ y posłał tám vcznie swé dla dwu rzeczy.

C

D

E

¶ Naprzód dla tego/ áby dał znáć Pánu Chrystusowi/ iż wieźniem bedąc dla prawdy / predko sye z świátem rosstáć miał. Posłał tedy vcznie swé z wiezienia : dawáiąc znáć / iż iáko przed národzeniém iego/ vprzedził tu był/

Phili: 2. v:7. et 8.

Hebræ: 1. ver: 3.
Philip: 2. ver: 6.
Matt: 20. ver: 28.
2. Cor: 8. ver: 9.

Zacha: 9. ver: 9.

Sophon: 1. ver: 15.
Malach: 3. ver: 1.

Summá przemowy to pokázuie/ iż przeßłych Niedziel Adwentu z Ewányeliy vczono/ dwoiákiego przyßćia Páńskiégo pokornego w żywot Pánieński możnégo ná sąd przyßły powßechny: A tá niniey ßa Ewányelia vczy przyßćia Páńskiégo przy śmierći káżdego wiernégo / y iáko mą káżdy dobrze vmrzeć/pokázuie.

áby przyśćie iego wßytkim opowiedźiał/ ták też y przed śmierćią iego/to ieſt A
Páná Chriſtá vprzédzał śmierćią ſwą do odchłáni/gdźie były od Adámá du=
ße wybránych BOżych zátrzymáne / áby im rychłe przyśćie zbáwićielá ich o=
powiedźiał / y poćiechę im pożądliwą / duſzą ſwą do nich przyßedßy im ob=
wieśćił/á one ták ſmutné poćießył. A ták/áby y ná swiećie/y do odchłáni zá=
trzymánych Oycow/ przechodniem Páná Chriſtuſowym był.

¶ Druga przyczyná poſłánia przez JAná S. Zwolenników byłá tá/ áby
przed śmierćią ſwą zbáwienie vczniów ſwoich/ w wierze Páná Chriſtuſowey
dobrze poſtánowił : y przeto ie do niego poſłał : áby oni widząc ſpráwy/ cu=
Ioann: 1. ver: 29. — dá/ y náukę Páná Chriſtuſowe / poználi go być onym Báránkiem Bożym /
który był przyßedł dla zgłádzenia grzéchów wßytkiégo świátá : y którégo był B
Jan S. przed témiż ſwémi vczniámi pálcem vkazał mówiąc : oto Báránek
Boży/ ꝛc.

Przyklad z Janá S. iáko ma człowiek dobrze vmrzeć.

Przypátrzyć ſye tedy może káżdy z poſtępków tych JAná S. iákim ſpo=
ſobem przybliżał ſye do ſkończenia żywotá ſwego : y iáko ſye ſtárał / áby nie
tylo z zbáwieniém duße ſwéy / ále też y z zbáwieniém duße vczniów ſwoich z
tego świátá zßedł. A temu przypátrzywßy ſye / może ſye ſnádnie káżdy ná=
uczyć / iáko dobrze vmrzeć ma. Dobrze vmrzeć vczy nas ſam Pan / gdy do
Matt. 24. ver: 42. — nas mówi: Czuyćie/ábowiém niewiéćie któréy godźiny ſyn człowieczy przyy=
Ibidem verſu 44. — dźie. Y ná drugim mieyſcu : A wy bądźćie gotowi : ábowiém któréy ſye go=
dźiny nieſpodźiéwaćie/ Syn człowieczy przyydźie. Każe Pan wiernym ſwo=
im áby czuli/ áby byli gotowi/ y ná omylny czás áby ſye namniéy nieſpußczá= C
li : gdyż wiádomośći żadnéy niémáią/ kiedy ie Pan przed ſię powołáć raczy.
Vczże ſye tedy Chrześćijáńſki człowiecze z JAná Krzćićielá/ dobrze vmrzeć :
Pſal: 115. ver: 15. — Gdyż droga ieſt przed oblicznośćią Bożą/ śmierć wybránych iego : Y błogo=
Apoca: 14. ver: 13. — ſłáwieni vmárli/ którzy w Pánu Bogu vmiéráią.

Smierć wybránych Bożych droga. 1. Pokázuie iáko dobrze vmrzeć káżdy może.

☞ Ale żebyś miał krótką náukę / co to ieſt dobrze vmrzeć/ y w Pánu
Bogu vmrzeć/ tedy tákći to krótko pokázuię.

¶ Naprzód przez wßytek żywot twóy/ vcz ſye vmiéráć : to ieſt/niech ćię
ßcześćie tégo świátá przećiwko Bogu y iego przykazániu nie vnośi : á nieß=
cześćie/niech ćię od nádźieie prawdźiwéy w Pánu Bogu nie odwodźi: ále y w
ßcześćiu y w nießcześćiu / mów záwżdy z Páwłem świętym : Móy żywot
Chriſtus ieſt : á vmrzeć ieſt mi zyſk : bo pożądam być rozdźielonym z świá= D
Phili: 1. v: 21. & 23. — tem/ á żyć z Pánem Chriſtuſem. Y ná drugim mieyſcu : Zywe iá: ále coż mó=
Galat: 2. ver: 20. — wie/że bych iá żył ? Nie iá żywę: ále żywie we mnie Chriſtus/ który mię vmi=
łował/ y ſam śiebie zá mnie wydał. Otóż baczyć możeß Páwłá świętégo/
że przez wßytek żywot ſwóy/ ták ſye vmrzeć vczył/ że w ćiele ſwym iuż nie on
żył/ to ieſt nie żył iáko ćiáło iego chćiáło/ ále żył w nim Pan Chriſtus/ to ieſt
wßytki roſkazánia Páná Chriſtuſowé / wypełniáły ſye w ćiele onym Páwłá
świętégo.

2. Roſpámiętywánie krztu vczy dobrze vmrzeć.

¶ Jeßcze ieſt y druga náuká/ áby człowiek Chrześćijáńſki dobrze vmárł :
á to żeby záwżdy pámiętał / iáko ſye w Pánu Chriſtuſie odrodźił. Bo iáko
z pierwßégo Jádámá w grzéchu ſye vrodźił : ták przez dobrodźieyſtwo wtó= E
régo Jádámá PAná Chriſtuſá / w niewinnośći ſye odrodźił. Pytaß kiedy
ſye to ſſtáło ? áto ſye ſſtáło w ten czás/ kiedyś Krzeſt przyiął : bo Páweł S.
Galat: 3. ver: 27. — ták nas tego vczy : Wßyſcy którzyśćie ſye okrzćili / oblekliśćie ná śię Páná
Rom: 6. v: 3. et 4. — Chriſtuſá. Y ná drugim mieyſcu : Aza niewiéćie bráćia/ iż wßyſcy którzyſmy
ſye w imię Páná Chriſtuſá okrzćili/ w śmierć iego ieſteſmy okrzczeni : y ieſte=
ſmy przez Krzeſt pogrzebieni w śmierć iego : dla tego/ iż iáko on od śmierći
zmartwychwſtał / ták my też ode Krztu/ w odnowieniu żywotá mamy cho=
dźić. Chceßże tedy dobrze vmrzeć ? pámiętayże záwżdy ná Krzeſt twóy :
pámiętay żeś tám porzućił ſtárégo Jádámá : żeś ſye tám odrzékł Szátáná

y ſpraw

A y spraw iego : żes tám przyoblekł ná sie Christusá : żes sye tám stał z sługi Szátáńskiego/ przysposobionym Synem BOga wßechmogącégo. Spráwuyże sye w onéy ßczéréy w wierze Páná Christusowéy / ktorąs przyiął : nie wrácaiąc sye do vczynków ciemnośći : czyń vczynki świátłośći : á ták bez pochyby dobrze vmrzeß.

¶ Ostáteczn e : ten dobrze vmrze / kthóry widząc bliski koniec żywotá swego/ ná kßtałt Janá S. do Páná Christusá sye vcieka : á nie tylo sam/ále też y dom swóy / dźiatki y sługi do niego odsyła : iáko JAn świety vczynił: który przed bliską śmiercią swą ßle do Páná Christusá dla tego/ áby y sam w mocney wierze iego vmárł / y w téyże wierze Zwolenniki swé zostáwił.

B Tákże y ty Chrześcijáński człowiecze/ czuieß bliską śmierć swoie/ poßliż do Páná Christusá: to iest/ stáray sye ábyś przyiął nie tylo wiárą/ ále też y vsty twoimi Páná Christusá. Pytaß iáko to vsty ? ták/ maß przyiąć Páná Christusá w sákrámentćie naświetßym ciáłá y krwie iego : gdyż on ták tobie czynić roskázuie/ gdy mówi : Bierzćie/ iedźćie/ to iest ciáło moie/ które zá was bedźie wydané : to czyńćie ná pámiątke moie : á té słowá do wßytkich wiernych swoich PAn mówi : áby záwżdy / á naywiecéy ostátecznégo czásu żywotá czesnégo swego / káżdy pod osobą chlebá prawdźiwé Ciáło Páńskié brał/ y iego vżywał/ áby wedle obietnice Páńskiéy wieczny żywot otrzymał : Gdyż kto tego chlebá vżywa / bedźie miał żywot wieczny. Dobrze tedy vmrzeß kiedy z Pánem CHRistusem vmiéráć bedźieß : kiedy Ciáło iego naświetßé

C przyymieß : kiedy dom twóy/ dźiatki twé / y czeladke twą do niego poßleß : to iest kiedy ią iemu oddaß/ iemu zléćiß/ w iego błogosłáwieństwo porucżyß. etc. Alesmy podobno dłużéy o tym pisáli/ niż to mieysce potrzebowáło : przeto iuż do wykłádu Ewányeliéy przystepuiemy.

Trzeći sposob dobrze vmrzeć/ pokázuie.

Matt: 26. ver: 26.

Ioan: 6. versu 5.

A gdy vsłyßał Jan bedąc w wiezieniu o dźiwnych spráwách Christusowych/

☞ Przedtym niż Jan S. posłał do Páná Christusá swé Zwolenniki / wypisuią Ewányelistowie / iż Pan Christus / nie tylo że Apostoły swé rozesłáć był raczył/ ná przepowiádánié Ewányeliéy po wßytkiéy ZYdowskiéy ziemi : ále też ßląc ie/ dał im moc cudów czynienia / Diabelstwá wygániánia / wrzodów y wßelákiéy niemocy vzdrawiánia / mówiąc témi słowy do nich : Idźćie do stráconych owiec z domu Izráelskiégo : á powiádayćie/ że sye przybliżyło Królestwo niebieskié : niemocné vzdrawiayćie/ tredowáte oczyßczayćie/ vmárłé wskrzéßayćie / Diabły z opetánych Ciał wypedzayćie/ etc. Szli tedy Apostołowie/ y obchodźili miástá y wsi ziemie Zydowskiéy : nápominaiąc wßytki / áby sye vpámietáli : Czárty z opetánych wygániáiąc / y niemocné vzdrawiáiąc. Co bacząc Zwolennicy Janá S. ßli do niego do ćiemnice/ y powiedźieli mu to wßytko co czynili Apostołowie Páná Christusowi : powiedźieli mu też y to / że y sam Pan Christus po miástách ZYdowskich chodząc vczył/ y wielkié cudá czynił. Co Jan S. od Vczniów swych vsłyßawßy/ z onéy ćiemnice gdźie siedźiał w okowách / posłał dwu Zwolenników do Christusá Páná/ ták iáko Ewányelia świadczy mówiąc :

D

E

Okázuie co sye dźiało przed początkiem Ewányeliéy.

Matt: 10. á ver: 5. ad 9.
Marci 6. ver: 7.
Lucæ 9. versu 1.

Posłał dwu ze Zwolenników swoich.

☞ Ale żebysmy lepiéy ten text Ewányeliéy Swietéy wyrozumieli/ tedy tu mamy sye przypátrzyć wßytkim okolicznośćiam / które nam Ewányelia pokázuie/ to iest/ ábysmy obaczyli/

¶ Kto do Páná Christusá posłał?
¶ Z którégo mieyscá posłał?
¶ Kogo y o co posłał? To kiedy sye pokaże tedy łácwie text Ewánye-

yeliéy świetéy káżdy wyrozumiéć może. A
☞ Naprzód tedy Ewányelia vkázuie/ kto do Páná Chrystusá posłał/
gdy mówi: Vsłyszawszy Jan S. ꝛc.
¶ Jan tedy świety do Páná Chrystusá posłał. Pytasz co to był zá Jan:
On to Jan Krzćiciel Páná Christusów / który z niepłodnégo Oycá Zachá-
ryaszá y Mátki Elżbiéty/stáréy białéygłowy/przez Anyelskié opowiedzenié/
poczęty y národzony. On to iest Jan: który ieszcze w żywoćie v mátki swéy/
duchem świetym napełniony był / y poznał w żywoćie Pánny czystéy MA-
ryéy/ zbáwićielá swego Páná JEzu Christá / y vrádował sye przyśćiu iego
w on czás / gdy Pánna MArya nawiedzáłá Elżbiéte powinowátą swą / y
Zácháryaszá Kápłaná Oycá Janá s. Jáko o tym Lukasz S. świadczy. On B
to iest Jan/ który ták wysokim záleceniém iest pochwalon od Páná Christu-
sá / Ze miedzy wszytkimi / którzy sye rodzą z niewiast/ żaden nadeń świeto-
bliwszy nie był: y w którym wszyscy Prorocy skończenié wzięli. Ten Jan ná-
rodził sye był z spráwiedliwych przed Pánem BOgiem rodziców/ którzy we
wszytkich przykazániách y vspráwiedliwieniách Páńskich/ bez przygány żyli:
potym sam w żywoćie swym ták świetobliwie żył/ iż od wszytkiégo pospoli-
towánia ludzkiégo wyłączywszy sye/ ná puszczy Judskiéy mieszkał/ odzienié z
sierśći wielbłądowéy máiąc / pásem skórzánym sye przepásuiąc / korzonki y
miód leśny iedząc/ pokute y od grzéchów vpámietánié opowiádáiąc/ grzész-
né od grzéchów náwracał: ták iż sye go y Heród Król obawiał/ wiedząc go
być mężem spráwiedliwym y świetym. Jan tedy wietszy nád wszytki Pro- C
roki/ dla niewinności żywotá / Anyołem przez Proroká názwány: Mąż S.
y spráwiedliwy: przechodźień Páná Christusów/ áby iemu dróge gotował/ y
iego opowiedźiał: Káznodźieią pokuty świetéy: ták zacny/ták świety/ po-
słał był do Páná Chrystusá vcznie swoie.
☞ Ale chcesz wiedźieć mieysce skąd do Páná posłał ꞉ átoć Ewányelia
pokázuie gdy mówi: Bedąc w więzieniu.
¶ Z więzienia tedy posłał do Páná Chrystusá. Czy był zásłużył to wię-
zienié/ ták Swiety człowiek ꞉ powiáda Ewányelia / iż bez żadnéy winności
był wsádzon do więzienia od Herodá KRólá/ którégo zwano Antipas tego
złégo Królá iż napominał ten świety człowiek / áby nierządnie nie mieszkał D
z żoną brátá swego Philippá/ tedy go on oto poymawszy / chował rok cáły
w więzieniu: á ná prosbe dźiewki onéy cudzołożnice HErodiadis / dał go
potym w ciemnicy śćiąć. R tákié było zeszćié z świáta tego świetégo mężá
Janá. Ale Heród ten nie tylko w tym okrutnym był że JAná Swietégo
dał śćiąć/ ále y w tym że Páná Jezusá do siebie od Pilatá posłánégo wzgár-
dził/dawszy go ná pośmiéch wszytkiému dworowi swemu. Ten był SRny
swé pomordował: Kápłáństwo Zydowskié zniszczył: który potym od Gaiu-
sá Césárzá Rzymskiégo pozwány do Rzymu/ Króléstwo Gáliléyskié strácił/
y do Lugdunu iáko wygnániec odesłan/ współ y z Herodiadą: gdźie potym
w nedzy wielkiéy pomárli. Ták sye Pan BOg pomśćił nád tym Królem
złym przelánia krwie Janá świetégo / y inszych złośći y niepráwośći iego. E
Tuć sye pokázáć może /iákim sposobem świát † poważa v siebie ludźie
świeté/ y w iákiéy roskoszy ná świećie są ludźie świeći / którzy bez wszelákiéy
winnośći/ záwżdy ná świećie przenásládowánia ćierpią: á nie tylo to w no-
wym Zakonie może sye pokázáć / ále y w Zakonie przyrodzonym / tákże y w
Zakonie stárym.
¶ W Zakonie przyrodzonym/ Káim zły Ablá brátá swego zábił/ Genes:
4. v. 8. Ezau brátá swego JAkobá przenásládował/ Genes: 27. ver: 41.
ták iż przed nim vćiekáć musiał. Jozeph od bráciéy swéy przedan/ Genes:
37. ver: 28.

W Zakonie

Wypisuie Janá świeteg zacność
Lucæ 1. v:.5. & 7.
Lucæ 1. a ver: 39. ad 45.
Mat: 11. v: 11. & 13.
Lucæ 1. versu 6.
Matt: 3. a ver: 1. ad 5.
Marci 6. ver. 20.
Malach: 3. ver: 1.
Jan S. niewinnie ćierpiał więzienié.
Marci 6. a ver: 17. ad 30.
Lucæ 21. versu 11.
† Przez to słowo świát/ nie rozumiéy ábych ozdobe niebá y źiemie y wszego okregu pod Słońcem od páná Bogá stworzonég rozumiéć miał: y ty ták nie rozumiéy ále rozumiéy ludźie od duchá y łáski miłego BOgá próżné / á poddáné wszytkim chćiwośćiam tego świátá w pysze/w łákomstwie/nieczystośći/

A ❡ W Zakonie piſánym Saul zły Dawidá dobrégo przenáßládował.† Jo-
as/którégo Joiadás Káplan od królowéy Jzráelſkiéy Atalièy máłym dzié-
ciatkiem/ od śmierci z mátką wyſwobodził/ y przy Kośćiele potáiemnie wy-
chował/ y potym ná Króleſtwo pomázał/ Atália złą KRólową zámordo-
wawßy/* gdy po śmierci Joiády KApláná y BJſkupá/ obrócił ſye z ludem
ſwym do bałwochwálſtwá/á z tego przez Zácháryaßá ſyná Joiády był nápo
minan do chwały miłégo Bogá wßechmogącégo/ zá roſkazaniém iego/ mie
dzy kośćiołem á ołtarzem/od ludu Zácháryaß vkámienowan ieſt. Ták źli lu-
dzie oddawáią dobrodzieyſtwo Swietym PAńſkim ná świecie. Jzáiaß
Prorok zacny/ nápoły ode złych przetárty. JEremiaß vkámienowány: y
inßy Prorocy pobići. Ták/ że też Pan ná on naród Zydowſki ták nárzékáć
B raczył: Jeruzálem/ które zábijaß Proroki/y kámienuieß tych/kthórzy do cie-
bie byli poſłáni:przez którém cie zgromádzić chćiał do zbáwienia/iáko kokoß
zgromadza dziatki pod ſkrzydłá/ á niechćiałoś.

❡ Krótko tedy pokazawßy z przyrodzonégo y z ſtárégo Zakonu/że ludźie
świeći záwżdy od świátá/ to ieſt ludźi złych/ y przenáßládowánie ćierpieli y
vßánowánia żadnégo od nich niémieli. Mniémam że ſye y temu nikt dźiwo-
wáć nie bedźie/ gdy ſłyßy że Jan człowiek świety niewinnie był do ciemnice
wſádzon od złégo Królá: gdyż potym ſam Syn BOży niewinnie od złych
ná Krzyżu ćiérpiał y vmárł: Apoſtołowie iego dla prawdy od świátá pobi-
ći ſą/ y wybráni iego rozmáyté przenáßládowánié záwżdy ćiérpieli. Jż tedy z
C ćiemnice poſłał Jan S. Zwolenniki do Páná Chriſtuſá/ to ſye w tym poká-
zuie/ że Jan świety tákież ßcześćié od świátá ćiérpiał/iákie ćiérpieli wßyſcy
wybráni Boży.

❡ Ale kogoż był poſłał y po co? Ewányelia świeta ták to nam dáie
znáć/ poſłał dwu ze Zwolenników ſwoich.

❡ Nie iednégo ále dwu poſłał: naprzod dla tego/áby żywot towárzyſki
zálećił/ który też niekiedy y SAlomon zálécał/ gdy powiádał że lepiey dwie-
má być niż iednému:częśćią dla ſpólnéy pomocy/częśćią dla ſpólnégo przyy-
źrzenia/ częśćią też y dla ſpolnéy poćiechy. Powtoré dla tego/że wiedźiał/
że w vśćiech dwu álbo trzech ieſt prawdźiwé świádectwo. Otóż áby tym
prawdźiwßé świádectwo wydawáli o PAnie CHRiſtuſie/ dwu był poſłał.
D Abowiém iuż Jan S. vlubił był wiecéy v ſiebie ſłáwe/ cześć/ y roſkazánié
P. Chriſtuſowé: y ſtárał ſye o tym/áby Vczniowie ieg iuż wiecéy Chriſtuſá
Páná ważili/ czuli/ y ſłuchali/ niż iego ſámégo: y przeto ie do PAná Chri-
ſtuſá poſyłał: żeby obaczywßy ſpráwy/ náuke y cudá Páńſkié/ iuż wiecey o
Pánie/ niż o Janie trzymáli/ y zátym Páná náßládowáli: gdyż Jan świety/
iuż żywot ſwóy ſkończywał/ á Pan Chriſtus Ewányelią ſwą záczynał.

Może ſye tu ießcze vczyć káżdy z JAná świetégo téy náuki: iż iáko o-
nému áni ćiemnicá/ áni więźienie/ áni okowy nic nie przeßkadzáły do vrzedu
iego/ áby Páná Chriſtuſá opowiádał/ y obiáśniał: ták káżdému/ który z ſer-
ca ſłuży Pánu Bogu/ ma być to ná náuke/ áby w przenáßládowániu/w v-
E ćiſkách/ od powinowáctwá ſwego które Pánu Bogu powinien nie odſtepo-
wał: áby onych ſpraw/które mnożą cześć y chwałe Pánu Bogu/nie przeſta-
wał: przykład biorąc nie tylko z Janá/ ále też y z Páwłá świetégo/ który w-
ćießkim więźieniu bedąc/ do Kośćiołów liſty ſwé rozſyłał/ potwiérdzáiąc y
poćießáiąc ie w wierze P. Chriſtuſowéy. A náoſtátek kiedy y z Silą był vbi-
czowan/y do ćiemnice wſádzon/nie zápomniał p.bogá/ále o pół nocy z tym-
że Silą chwałe pánu Bogu wedle zwyczáiu ſwego czynił. Coż oni rzeką któ-
rzy nietylo w niebeſpiecznych y niefortunnych rzeczách/ále też w ßczeſliwych
y fortunnych od PánáBogá niedbáią? Niechayże ſye z tego mieyſca Ewán-
yeliéy świetéy vczą/ áby y wßcześćiu y w nießcześćiu P. BOgá nie zápomi-

ſtośći/y w inßych złośćiách ſye ko-
cháiące/tákié lu-
dźie Piſmo świe-
te świátem ná-
zywa.

† 4. Reg: 11 a v: 2. ad 17.

* 2. Parali: 24. a v: 17. ad 23.

Zli ludźie źle do-
brodźieyſtwá do-
brym zwykli od-
dawáć.
Matt: 23. ver: 37.

Przyczyny wy-
piſuie dla czego
dwu poſłał.
Eccleſ: 4. a ver: 9. ad 13.
Deut: 19. ver: 15.
Matt: 18. ver: 16.

Epheſ: 4. verſu 1.
Coloſſ: 4. verſu 3.
2. Tim: 1. ver: 8.
Philemo: v: 1. et 9.
Acto: 16. ver: 23. 24. & 25.

nali y do niego ſye vćiekáli. A
Ale przypátrzmy ſye z iákim poſelſtwem Jan świety tych dwu Vczniów
ſwoich/do Páná Chriſtuſá był poſłał : ábowiém ták roſkazał go im pytáć :

Y tyżeś ieſt on który maß przyść / czyli inßégo czé- kamy.

Jákoby rzékł : y tyżeś ieſt on Meſſyaß / którégo Prorocy przyśćié prze-
powiádáli / Pátryárchowie figurámi znáczyli / Sybille Pogáńſkié opowiá-
dáły/Królowie y zacni ludźie widźieć prágneli ? w którym wßytkich wybrá-
nych y świetych Bożych byłá nádźieiá zupełna zbáwienia : Y tyżeś ieſt on/
ktoryś miał przyść/ábyś Bogá Oycá vbłagał/naród ludzki odkupił/y témiß B
vpadek Anyelſki z niebá nagrodźił / moc ßátáńſką znißczył / piekło zburzył/
á niebo wybránym ſwym otworzył ? Y tyżeś ieſt on ktoryś ieſt w Ráiu obie-
can / który głowę węża chytrégo Szátáná zetrzéć maß/ iego moc zgłádźić/

Geneſ: 3. ver: 15.

y Króleſtwo wywroćić ? Y tyżeś ieſt on Niebieſkiégo żywota náuczyćiél/
wódz prawdźiwy do niebá/ posrzednik ludzki / vbłagánié zá grzéchy / lekarz
duſ̈ny/ y ćieleſny/náuczyćiél prawdźiwy/ Król obiecány/ćichy/pokorny. Ká
plan y ofiárá rázem? Téć ſye rzeczy w tym pytániu Janowym przez Vcznie
iego zámykáią : bo ßéroki wykład zámykáią w ſobie té ſłowá. Y tákimi ſło-
wy o Meſſyaßu przyßłym zwykli ſye byli dowiádowáć oni / ktorzy ſye iego
przyśćia ſpodźiewáli : przeto y posłowie Żydów Jerozolimſkich tegóż Janá C
świetégo domniémawáiąc ſye áby MEſſyaßem był/ták go pytáli: Ty ktoś
ieſt ? A tu zásie Jan Zwolennikóm ſwym każe pytáć. Tyżeś ieſt. ꝛc.
☞ Leczby kto wątpił podobno / żeby JAn S. tákim pytániém przez

Pokázuie / że nie dla śiebie Jan ś. z tákim pytániém słał do PANA Chriſtuſá.

Vcznie ſwé/ miał wątpić o Pánu Chriſtuśie/żeby nie miał być prawdźiwym
Meſſyaßem / y iákoby z niewiádomośći wywiádowáć ſye miał o iego przy-
ßćiu ná świát? Tedy tákie wątpliwému ták odpowiádamy. Jan S.ießcze
w żywoćie v mátki ſwéy Chriſtuſá poznał : á którégo niemowiątkiem w ży-
woćie mátce ſwéy rádośćią pokazał/ tego potym ná on czás/ gdy go Krzćił
w Jordanie/ przez obiáwienié y głos Bogá Oycá doſkonale poznawßy/pál-
cem ſwym vkazał mówiąc : Oto báránek Boży : oto ten który głádźi grzé-

Ioan: 1. a ver: 29. ad 35.

chy świátá:y áby doſtáteczniéy ſłuchácze ſwé o P.Chriſtuśie náuczył/témi ie D
ſłowy nápomina:Ten ieſt o którymem powiádał:Zá mną idźie mąż który ſye
przedemną ſtał : bo był piérwßy niżli ia/ á iam go nieznał / ále żeby był ob-
iáwion w Jzráelu/ przetom ia przyßedł krzcząc wodą. Y dał świádectwo
Jan mówiąc : Jzem widźiał Duchá zſtępuiącégo iáko Gołębicę z Niebá/ y
trwał nád nim : á iamći go nieznał : ále który mie posłał Krzćić w wodźie/
ten mi powiedźiał/ná kogobym vyżrzał Duchá zſtępuiącégo / y trwáiącégo
ná nim/ ten ći ieſt który Krzći w duchu świetym/ y widźiałem ia y świádec-
twom wydał/że oto ten ieſt Syn Boży. Jáſna tedy rzecz/że Jan świe-
ty nic nie wątpił o Pánu Chriſtuśie/że on był prawdźiwym Meſſyaßem/ iáko

Ioan: 3. a ver: 27. ad finem.

y JAN S. w trzećim Kápitulum Ewányeliéy doſtáteczné o tym świádec- E
two wydał : á zátym byłá inßa przyczyná / dla ktoréy Jan z tákim pytániém
słał Vcznie ſwoie : którą Ewányeliſtowie znácznie pokázuią.
Widźiał Jan S. Krzćićiél/ że Vczniowie iego znáczną nieprzyiaźń prze-

Przyczyny posłánia JAná S. do Páná Chriſtuſá.

ćiwko Pánu Chriſtuſowi pokázowáli : naprzód / kiedy bráli ſobie zá krzyw-
dę/ iż oni z Pháryzeußámi poſty wypełniáli / á Zwolennicy Chriſtuſowi ich
niepośćili/ y przeto z Pánem Chriſtuſem ćiż Vczniowie Janá S. w tákié ſye
pytánié wdáli: Czemu my y Pháryzeußowie / częſtokroć ſye pośćimy/á twoi

Matt: 9. ver: 14.

Zwolennicy czemu ſye niepoßczą ? bráli ſobie to zá krzywdę / co y Licemier-
nicy : á tá nienawiść vroſłá/ iáko z Ewányeliéy Janá świetégo ſye pokázuie/

ſtąd/że

A ſtąd/że baczyli to iż od Janá S. Krzczenia/y náuki ludźie odſtawáli/á gmi-
nem wielkim do Páná Chriſtuſá ßli/ y przyſtawáli: co widząc Diſcipułowie
Janowi/ ták do ſwego Miſtrzá Janá mówili: Miſtrzu/ on który był z to-
bą zá Jordanem/ (to ieſt którégoś ty Krzćił w Jordánie/ który ſye tobie v-
niżył) á to teraz Krzći/ y wßyſcy do niego idą / y gárną ſye zá nim. Ná co
im ták Jan ś. rzékł: nie może człowiek nic wźiąć/ieſliby mu nie było dano z
niebá/wy ſámi bedźiećie mi świádkámi/żem powiedźiał:Nie ieſtem ia Chri-
ſtuſem/ále iż ieſtem poſłan przed nim: ktoć ma oblubienice/oblubieniec ieſt/
á przyiaćiel oblubieńców który ſtoi á ſłucha go: wielce ſye ráduie dla głoſu
oblubieńcowégo: á tá rádość moiá wypełniłá ſye: On ći muſi róść / á ia
muße ſchodźić: y kto z wierzchnich ſtrón przyßedł/ nád wßytki ieſt: á kto ieſt
B z źiemie/ z źiemie ieſt y o źiemi mówi: ále kto z niebá przyßedł nád wßytki ieſt:
y co widźiał y co ſłyßał/ o tym świadczy / á świádectwá iego żaden nie przy-
muie/ etc. Aczkolwiek tákié świádectwo Jan S. przed nimi dawał o Pá-
nu Chriſtuśie/przedśie oni nienáwiśći ſwéy vkoić w ſobie nie mogli: ále ſły-
ßąc o cudách które czynił/ záyźrząc tego / ßli znowu do Janá do ćiemnice/ y
ieli mu powiádáć/ wßytki cudá y ſprawy Páná Chriſtuſowé/ o których tylko
ſłyßeli. Co bacząc Jan święty: bacząc y to/że iego nápominánié o PAnu
Chriſtuśie máło v nich ważné było/ niechcąc ich w błedźie po ſobie zoſtáwić/
odſyła ie do Páná Chriſtuſá: áby oni vſłyßawßy náuke iego / vyźrzawßy cu-
dá wielkié które czynił / vwierzyli temu świádectwu / kthóré o nim do nich
C czynił:a przytym áby y to oglądáli/że iuż potrzebá było áby był Jan vmniey-
ßony/ á Chriſtus áby róſł: áby oglądáli że JAn z ſpráwámi ſwemi/ koniec
miał wźiąć/ á ſpráwy Chriſtuſowé miáły ſye rozßérzáć y trwáć: y przeto ie
poſyła z tákim pytániém/tyżeś ieſt ten który przyść maß/etc. Jákoby rzékł ſły-
ßeliśćie doſyć odemnie świádectwá iáſné / żeć to ieſt prawdźiwy MEſſyaß/
którému wy z ſpraw iego / ſławy y poczćiwośći zayźrzyćie: ſłyßeliśćie moie
świádectwo / żeć on ieſt wietßy niż ia/ godnieyßy w ſpráwách ſwoich niż ia/
á do tąd nie chcećie mi wierzyć: idźćieß ſámi do niego: pytayćieß go/ ieſliże
on ieſt ten/ który przyść miał/ á tym ieſli ieſt/ o którym nie tylo ia do was ále
y Prorocy wßyſcy wßemu świátu świádectwo wydawáli.

D Dla vczniów tedy ſwych/ iákom powyßéy pokazał/ nie dla wątpliwo-
śći ſwéy / JAn S. z tym poſelſtwém poſłał był do PAná / áby oni widząc
Boſką náuke/ y wielkié znáki które czynił/ vwierzyli w niego: w czym áby ie
y ſam Pan Chriſtus potwiérdźić raczył/vczyniwßy wielkié cudá przed nimi/
táką im odpráwę dał:

Szedßy powiédźćieß Janowi cośćie widźieli y ſłyßeli.

☞ Grecki text ták tu ma/ y Chrizoſtom S. ták té ſłowá przetłumácza:
powiédźćie co widźićie y ſłyßyćie. Tu pewnémi Pan ſpráwámi ſwémi vmoc-
E niác raczy w wierze Zwolenniki Janowé/ bo ie tym potwiérdza/ ná co ſámi
pátrzyli/ y czego ſłucháli: bo iáko Lukaß S. świadczy: Téy godźiny kiedy
té Vcznie Pan od ſiebie odpráwował / tedy wielé vzdrowił chorych/ od cho-
rób y niedoſtátków ich/ wielom ślepych dał wzrok/ opętánych od Szátáná
wiele odſwobodźił/ etc. ná co iż oni pátrzyli/ przeto ich ták od práwuie: Po-
wiédźcie JAnowi:

Slepi widzą/ chromi chodzą / tredowáci oczyśćio-nymi zoſtáią / głußy ſłyßą / vmárli wſtáią/ vbo-

Ioan: 3. a ver: 27. ad finem.

Lucæ 7. v:21. et 22.

dzy Ewányelią przyymuią/ á błogosłáwiony któ- A
ry sye zemnie nie pogorszy.

Tu Christus Pan znáki prawdziwego Messyaszá Janowym Vczniom
opowiáda : ábowiém ták Jzáiasz PRorok MEssyaszá y cudá które czynic
Ysaiæ 35.v: 4.5.et 6
miał opisuie w té słowá : PAn BOg sam przyydzie y zbáwi was : Ná ten
czás otworzą sye oczy slepych / y vszy głuchych bedą otworzone : ná ten czás
skoczy chromy iáko Jeleń/ á rozwiązany bedzie iezyk niemych/ rc. A ná dru-
Ysaiæ 61.v: 1.2.et 3.
gim mieyscu : DVch PAński nádemną / przeto iż mie pomázał : posłał mie
ábym zwiástował cichym/ ábym léczył skruszoné sercá/ á żebym kazał ieńcom
o swobodzie/ á zámknionym o otworzeniu : ábym kazał rok vblágány Pánu/ B
y dzień pomsty Bogá nászégo : żebym cieszył wszytki załosné / á iżebym prze-
Cudá są pewnémi znakami ludzkiéy świetobliwośći / y przez nie postanowion Zakon stáry y nowy.
łożył pociechę wszem którzy płáczą. A iż o Messyaszu dawno tákié swiádec-
two było/ że tákié cudá czynić miał/ tedy Pan dawnym pismem Prorockim/
onym sye być MEssyaszem dowodzi/ ktory z tákimi cudámi y z táką náuką
przyśc miał : bo iednák kto chce áby mu wierzono/ musi tákié skutki czynic/
którémiby sye wiárá w inych potwiérdzálá : y ták sye záchowuie w spráwách
świetych ludzi : chciálli który áby mu drudzy wierzyli/ musiał piérwéy táki
Exodi 4. versu 1.
skutek / którzyby był wiáry godny pokázáć : Ták MOyzesz żądał od BOga
znaków z strony vrzedu swego / ná on czás własnie gdy miał przeciwko Fá-
ráonowi isć/ bez ktorégo to známieniá nie wierzyłby mu był Pháráon : Ták C
Matt: 10.v: 7.et 8.
Apostołowie / do czynienia rozmáitych známion moc bráli od Páná/ gdy
mieli nową wiáre kázáć : O nichże pisze : że po w niebowstąpieniu Páńskim/
Marci 16.ver: 20.
gdy wiáre kazáli/ P. Bóg powieści ich potwiérdzał czynieniém rozmáitych
2. Cor: 12. ver: 12.
cudów : przetóż sye też Páwel S. z tego rádował/ że były vczynioné nád nim
známioná Apostolstwá iego/ w dziwnych znákách y w mocy. Tákże y ZRdzi
Chrystusowi Pánu mówili: Cóż ty zá znáki czynisz że chcesz ábysmyć wierzyli :
Ioan: 4. ver: 48.
á on sam ták rzekł do nich/ nie vyźrzyćieli znáków á cudów/ nieuwierzyćie.
Dla tegóż też iż chciał P. Christus/ żeby Zwolennicy Janowi wierzyli/ á iego
zá Messyaszá mieli/ rozmáité przed nimi známioná czynił/ mówiąc im : po-
wiedzćież Janowi coście widzieli/ y słyszeli. Jákoby rzekł: nie potrzebá ábym
to wam miał széroko vkázowáć/ żem ia iest ten Messyasz / który iest dawno D
obiecány : co y té cudá y skutki które czynię wam pokázuią : które tákowé są
iákowé wszyscy Prorocy opowiadáli / że ie miał Messyasz czynić : to iest sle-
pé oswiécáć / głuchym słyszenié przywráćáć / chromé vzdrawiáć/ rc. y inych
wiecéy tym to podobnych czynić.

Stąd tedy káżdy Chrześcijáński człowiek obáczyć może/ że wiárá w Pá-
ná Bogá / ták w stárym iáko y Nowym Zakonie znákámi y cudámi rosłá :
y wiárá Páná Christusowá nie tylo przepowiádániém słowá Christusowégo/
ále też y cudámi / rozmnożenié y ozdobę swą wzięłá. Ták ią szczepił Piotr/
Páwel/ Andrzéy/ y inszy świeći Apostołowie/ y náuką y cudámi : y tak ią roz-
mnożyli. A nie tę wiáre od sześćidziesiąt lat záczętą przez Lutrá / Zwingliu- E
szá/ y insze Heretyki : ále one/ którą Piotr y Páwel S. ták széroce rozmnożyli
Rom: 1. versu: 8.
w Rzymie / że sye ztámtąd rozeszłá po wszytkim świećie / iáko to iesczę zá ży-
HERetycy cudów żadnych nie máią / przeto że złą wiáre máią.
wotá Páwel S. iásnie wyznał. W téy wierze y po dziś dzień/ nie iest nowi-
ná być cudóm y znákóm / które ták przy niéy trwáć bedą áż ná wieki. A iż
Heretykowie w Zborzech swoich cudów żadnych nie máią / áni mieć mogą :
Przeto iż wiáry dobréy nie máią : tedy dla tego z cudów / które PAN chciał
mieć prawdziwym znákiem przyścia swego ná świát/ oni sye z nich nátrząsá-
Czárt nic dobrégo narodowi ludzkiemu nie życzy
ią / y Szátáńskiéy mocy ie przypisuią : nie pámiętáiąc ná to / że Szátan iest
ták wielki nieprzyiaćiel narodowi ludzkiemu / iż mu nigdy nic dobrego nie ży-

czy/ iedno

A czy/ iedno wßytko złé: Przeto go Pan mężobóycą / zábiiáczem/ y w powße- Ioan: 8. ver: 44.
dniéy modlitwie złym/názwáć raczył: od którégo złego/modlimy ſye záwżdy Matth: 6. ver: 13.
ábyſmy byli záchowáni. Łacwie tedy obáczyć może káżdy / iáko ten może
dobrze czynić narodowi ludzkiemu / który ich ieſt morderzem / zábiiáczem / y
wßytkiégo złego mu życzy. Jáko maß przykład w Jobie/ w ludziach opetá-
nych/o których Ewányelia swiadczy/ w Symonie Czárnokſiężniku/w dzié- Acto: 8. verſu 9.
wce opętáney w Dzieiách Apoſtolſkich y w inßych. Ale o tym ßérzéy ná in- Acto: 16. ver. 16.
ßym mieyſcu: doſyć ná tym / żeſmy pokazali iż Pan Chriſtus cudámi które
czynić raczył/przed vczniámi Janowymi/ swiadczył ſye być prawdziwym o-
biecánym Meſſyaßem: y z tym poſelſtwem do Janá ich Miſtrzá ie odeſłał.
B A po ich odeßciu/począł Pan Jezus mówić do tłußczéy o Janie té ſłowá:

Y przéczześćie wyßli ná pußczą widzieć trzćinę chwieiącą ſye od wiátru:

☞ Po dániu zdrowia chorym / y niedołężliwym: po opowiedzeniu / że
vbodzy Rybitwi którzy go náßládowáli/ wßytkę ziemię Ewányelią nápełni-
li/y nápełnić okwićie mieli: którzy/y w duchu/y w máietnośćiach tego swiá-
tá vbogimi byli: po nápomnieniu/ áby ſye z Páńſkiéy pokornéy / y od swiátá
wzgárdzonéy oſoby / nikt nie gorßył: gdyż nie tylo Janowi Zwolennicy / y
Pháryzeußowie/ ále też y ſámi Chriſtuſowi Zwolennicy/ mieli być wzgorßeni Marci 14. ver: 27.
C z Pańſkiéy męki / á potym wiele innych / którzy y do tego czáſu / y póki swiát
ſtáć będźie gorßyć ſye będą: lekce ſobie vważáiąc/ álbo boſtwo / álbo czło-
wieczeńſtwo Páńſkié: Po téy/mówię/ przeſtrodze/ áby ſye nikt z Páná/z iego
ſpraw / z obcowánia z grzéßnymi/ z wzgardzánia Cerémoniy / y traditiy Ży-
dowſkich/ z pokory/ z męki y z śmierći okrutnéy iego / nie gorßył: á w wierze
iego poddawał ſam śiebie/ y rozum ſwóy pod ſłowo iego/ y pod roſkázánié/ 2. Cor: 10. ver: 5.
iuż pokázuie Pan przed tłußczą/ iákim był Jan S. w żyćiu ſwoim swiętobli-
wym / y w ſpráwách ſwoich pobożnych / gdy mówi: Y przéczześćie wyßli ná
pußczą widźieć trzćinę chwieiącą ſye od wiátru:
¶ Byli podobno niektórzy w onéy tłußczéy / którzy gdy poſelſtwo Jano-
wych posłáńców ſłyßeli/rozumieli o Janie S. że niewiedźiał/ coby był Pan
D Chriſtus. Byli też y niektórzy / którzy o krzćie y náuce iego máło trzymáli/
y lekce go v śiebie ważyli: Znał to Pan Chriſtus/ przeto Janá S. przed ni-
mi zálécał. A czynił to gdy vczniowie iego poßli precz: áby nie był rozu- Czemu Pan Chriſtus Janá chwali przed obcymi.
mian / iżby dla pochlébſtwá chwałę y ſłáwę iemu dawał: álbo żeby mu ſye
przypodobał: iáko zwykli czynić oni/którzy ſye ludźiem chcą podobáć/ tedy ie
przed ich przyiaćioły / ſługámi / álbo przed nimi ſámymi/ wynośić/ y zálécać
zwykli. Tákimi Sálomon Król mądry brzydząc ſye/mówił: lepiéy kiedy ćię Ecclesſ: 7. ver: 6.
mądry karze / á niż kiedy ćię pochlébcá łágodnémi ſłowy zwodźi: Bo pod Prou: 27. v: 5. et 6.
czás lepßé ſą rány od tego który miłuie / niż zdrádliwé cáłowánia od onego/
który pochlebuie.
E Chceßże zálecáć kogo z cnoty/ y z záchowánia: ſtrzeż ſye ábyś obłudnie te- Náuká iáko ieden drugiego zálecáć ma.
go nie czynił: czyń to / nie dla przypodobánia v niego / ále dla ſławy dobréy
iego/áby cnotliwy człowiek z cnoty ſłáwę odnośił. Ták tu Pan czynił/ kie-
dy Janá S. od ſtáteczności zálécał gdy mówił: Że Jan nie ieſt chwieiącą
trzćiną ſye od wiátru. Powiáda Páweł S. Że nie to ieſt człowiek doświad- 2. Cor: 10. ver: 18.
czony / który ſam śiebie záléca/ále on którégo Bóg záléca. Ma być tedy v
nas Jan S. wielkiégo zálécenia: gdyż o nim od Bogá Chriſtuſá/tákié swiá-
dectwo ieſt/któré nam nic inßego nie pokázuie/ iedno ſtáteczność/ á ſpráwie- Státeczność Janá S. pokázuie.
dliwość Janá S. Státeczność w tym / iż go vkázuie być w náuce nieomyl-
nym/ ále ſtałym: bo dla téyże náuki od niego ſtátecznie przepowiádánéy/ nie

tylo więzienie / ále y śmierć potym podiął : czego miedzy ludźmi ználeść nie A
może : bo miedzy nimi wßytkich wieków ná świecie/odmienność záwżdy pá-
nowałá / á nawięcey w przyymowániu náuk/ ták/że też y ná on czás v Ży-
dów / choć wielkimi rzędámi ná początek Kazánia Janowégo gromádźili ſie
ludźie do niego : lecz potym gdy do ćiemnice w ſádzon był / máłe iuż dbánie
człowieká poſpolitégo było o nim/ y máła pámięć byłá ná náuke iego. Prze-
tóż ſłußnie on poſpolity gmin ludzki /trzćiną chwieiącą ſye od wiátru/ mógł
być názwan/ dla ich nie vſtáwicznośći. Ale Jan S. tego przyſłowia ná ſo-
bie odnosić nie mógł/który ſtátecznie trwał przy wßytkim wyznániu ſwym /
które czynił o Pánu Chriſtuſie / o ſpráwiedliwośći pokuty świętéy / o żyćiu
ßczérym á prawdźiwym ná świećie/y o prawdźie którey był przepowiádáczem B
áż do śmierći.

¶ Mogą ſye też té ſłowá Páná Chriſtuſowé y ták rozumieć/ gdy mówi :
Trzćine chwieiącą ſye od wiátru/iákoby rzékł: Izaliżeśćie wy z domów wá-
ßych y z máiętnośći dáleko idąc ná pußczą/do tákiego człowieká ßli/którégo-
byśćie byli rozumieli być nieuſtáwicznym w vmyśle/ y w náuce iego ? czyby-
śćie byli do tákiego ßli / kthóryby ſye był odmiennośćią w powieśći ſwéy
chwiał / iáko ſye chwieie trzćiná od wiátru ? czybyśćie go byli wnet nieuſtá-
wicznym być niepoználi ? ále nigdyśćie go ták wielkim gminem przynim bę-
dąc inákßym nie poználi/ iedno świętym / ſpráwiedliwym / prawdźiwym y
ſtátecznym / przetośćie nigdy wniwczym mu przygány nie dáli / y ná náuce C
ięg nigdyśćie ſye nie omylili: Którégośćie tedy ták ſtátecznym być rozumieli/
teraz macie go ták rozumieć/ iáko trzćine chwieiącą ſye ? Nie godźi ſye tego
wam o nim trzymáć: ále tóż rozumiéyćie o nim co y piérwéy : żeć on przy ná-
uce ſwey/ którą o mnie iáko przechodźień móy przepowiádał/ którą was do
przyśćia mego ná świát gotował/ trwa nieomylnie.

Nápomina do ſtátecznośći y nie odmiennośći wiáry.

☞ Tuby było mieyſce pokázáć onych ludźi nieuſtáwiczność / którzy
wßelakim wiátrem náuki náwiedzeni / od ſtátecznośći wiáry y nabożeńſtwá
ſwego prędko ſye odmieniáią : ábowiém oni ſą włáśnie iáko trzćiná chwieią-
cą ſye:którzy prędkie ſerce máią do wierzenia:á wtym w czym natrzwálßy y
naſtátecznieyßy być mieli/ to ieſt w wierze/ która ieſt v Páná Bogá powa-
żnieyßa nádewßytko/ tám bywáią naodmiennieyßy : Co iednák piſmo świę- D
té głupim á ßalonym przypiſuie : którzy ſye odmieniáią iáko mieśiąc : czego
żaden ſtáteczny y ſpráwiedliwy nie vczyni : ále záwżdy trwáią przy praw-
dźie iáko Słóńce : A przeto też Piſmo świeté káżdégo do ſtátecznośći przy-
wodząc ták nápomina : Bądź ſtałym w dródze PAná Bogá twégo / y nie-
day ſye odwodźić od prawdy ſmyſłu twoiégo : bo nie vſtáwiczné ludźie / nie
tylko trzćiną chwieiącą ſye/ ále też prochem/ który miece wiátr/ Piſmo názy-
wa : y táka nieuſtáwiczność/ ludźiom lekkim/ złym/ od woléy Bożéy odſtę-
puiącym/ przypiſuie. Bo iáko ſpráwiedliwégo/ y w ſtátecznośći boiáźni
Bożéy trwáiącego/ ślicznému drzewu ßczepionému przy ćiekących wodách/
y dawáiącému piękny owoc porownawa : Thák złośliwégo w ſpráwách
ſwych y w wierze przećiw PAnu BOgu nieuſtáwicznégo / lichym prochem/ E
który wiátr z mieyſcá ná mieyſce przenośi/ názywa. Przeto nie tylo oni/ któ-
rzy ſą nieuſtáwiczni w wierze / ále y oni którzy ſą nieuſtáwiczni w ſłowiéch
ſwoich/ w ſpráwách potocznych/ tákié táż trzćiną chwieiącą ſye názwáć káż-
dy może. Od tákich wßytkich ſpraw nieuſtáwicznośći Jan S. wolnym był.

Eccleſ:27. ver: 13.

Eccleſ: 5. ver: 12.

Pſal: 1. v: 3. & 4.

Ale iż do ſtátecznośći ſwéy/miał y inßé ſpráwy zalécenia godné / przeto
Pan Chriſtus tym więcéy go w ſpráwách zálécáć nie przeſtawa gdy mówi :

Spráwiedliwość Janá świętégo.

ALe cóśćie wyßli widźieć człowieká w miękki v-
biór vbránégo.

Jákoby

A Jákoby rzekł: Widźieliśćie człowieká w gruby vbiór vbránégo / y po-
ſtem á ſrogośćią odźienia/ doſyć vtrapionégo. Zaléca go tedy tu Pan ze
dwu rzeczy/ z vboſtwá/ y z ſrogośći żywotá. Bo iż w grubym odźieniu cho-
dźił/ w pokármiech ćiáło ſwé trapił/ winá y pićia pijánégo nie pił: Przeto
tákié od Páná zalecenié wźiął. A iż Pan Chriſtus pochwala ták ſrogi ſpo-
ſób żywotá w Janie S. tedy ſtąd vroſło / iż wßyſcy iákmiarz świeci nowé-
go Zakonu/ do tákiégo ſpoſobu żywotá vdawáli ſye/ y dobrowolné vbóſtwo/
ták téż y ſrogość vdręczonégo żywotá / zá nawiętßé błogoſłáwienſtwo ſobie
ná świećie obiéráli. Miedzy niezliczonym orßakiem dam kilku ná przykład
onych/ którzy ná pußczy żywiąc/ ćiáło ſwé vbóſtwem/ grubym odźieniém/ po-
B ſty ták dręczyli/ że im ſkórá przyſycháłá do kośći: A ći byli Pánu Bogu mili y
wdźieczni: y ich imioná będą ná wieki w błogoſłáwieńſtwie: Jáko ſą AN-
toni/ Mákáry Arſeni/ Hilárion/ Báſyli/ Benedykt / Bernat/ Dominik/ Fráń-
ćißék/ S. ꝛc. ći gdyż inßych nie miánuie/ mogą być wßytkim Chrześćijáńſkim
ludźióm ná przykład/ iż przez ták ſrogi żywot PAnu Bogu ſye podobáli/ áby
wßyſcy wierni ich náßláduiąc / w wierze prawdźiwéy y w tákim świętobli-
wym żywoćie żywiąc/ temuż Pánu á ſtworzyćielowi ſwemu podobáć ſye mo-
gli.

W pokućie ſrogi żywot wiernych Pánu Bogu ſye podoba.

☞ Alęby podobno rzékł: coż po tym ták ſrogim żywoćie? y tákim vdrę-
czeniu ćiáłá? gdyż Pan Chriſtus iáſnie tego nie roſkázał. Ná to tákći krót-
ko odpowiádam: Jeſli wbogaczu roſkoßnie vżywáiącym/ ták onę roſkoß po-
C gánił / że dla niéy w piekle go być pokazał / tedyć zátym idźie/ żeć oné po-
chwalić muśiał/ którzy ſkromnośćią/ powściągliwośćią/ poſtem/ y grubym
odźieniém/ ćiáło ſwé nietylo od roſkoßy oddaláli / ále ie téż ćięßko dręczyli: z
czego tu Pan záleca Janá świętégo. Záleca téż ludźie/ którzyby we włośie-
nicy y wpopiele pokutę czynili. NApomina w pośćie/ modlitwie/ wczuyno-
śćiách/ áby iego náßládowcy czuyni byli/ ꝛc. czegoby pewnie nie czynił / kie-
dyby ſwoich wiernych pod ſrogośćią żywotá pokutuiącégo mieć niechćiał.

Lucæ 16. ver: 19.

¶ Ale chćiałby podobno wiédźieć przyczyny dla czego tákiégo żywotá ſro-
giéß/ Chrześćijáńſkiému człowiekowi potrzebá/ ſłuchay. Jáko bowiém w o-
dźieniu y w iedzeniu/ w roſkoßnym ćiáłá wychowániu/ wßytki byſtrośći/ do
złégo pochodzą: ták odiećiem rzeczy tych roſkoßnych ćiáłu/ téß chćiwośći y
D byſtrośći w ćiele ſye hámuią: y ták mdleią / że ćiáło przećiwko dußy nigdy
nie może wſkóráć.

Przyczyny dla czego potrzebny pokutuiący żywot.

¶ Nádto chćiwość oná wrodzona/ która ieſt máćicą wßego złégo w czło-
wieku/ y tá omdléć muśi/ kiedy ią kto z roſkoßy wyzuie/ á czyſtym żywotem
przyćiśnie.

¶ A iż Piſmo świeté opowiáda/ że zá tego świátá roſkoßy/ ták wielé v-
dręczenia y męki być máią / iáko roſkoßy było: tedy ſłußnie ludźie świeći to
czynili y czynić máią / áby co namniéy/ tego świátá roſkoßy vżyli / ieſli chcą
co namniéy zá nie ćiérpieć. Do czego ćiż ludźie świeći/ mieli y máią nie ty-
lo Janá S. ná przykład / ále ſámégo Páná Chriſtuſá / którégo wßytek ży-
E wot był w poſtách ſrogi/ w modlitwách vſtáwiczny/ w vbóſtwie y w niedo-
ſtátku/ w prácách y w pielgrzymowániu/ w prágnieniu y w vdręczeniu/ ták/
iż o ſobie powiedźiéć raczył/ Jż niémiał kedy ſwéy głowy ſkłonić. y przeto go
Prorok názwał Jzáiaß mężem boleśći/ niedołężliwym/ chorym/ y nędznym.
Cóż tedy lepßégo ieſt Chrześćijáńſkiému człowiekowi/ co milßégo było onym
świętym ludźiem/ iedno według możnośći ſwéy / Páná á zbáwićielá ſwego
náßládowáć/ tyle ile im onże zbáwićiel ich do tego dopomágáć raczył?
Báczyć tedy możeß / że głupié á ßáloné to ieſt onych pytanié / czemuby ſro-
giégo żywotá náßládowáć mieli: gdyż nie tylo vſty ále y ſkutkiem PAN
Chriſtus táki żywot pochwálić/ y ná przykład wiernym zoſtáwić raczył.

Matt: 8 ver: 20.
Iſaiæ 53. verſu 3.

Heretykowie żywotowi pokutuiącemu nieprzyiaćiele ſą.

Marloratus in Caput 3 Matthæi.
Caluinus in Harmonia Euãgelica.

Heretykowie iáko fáłeſznie ponicowáli żyćié Jáná świetégo.

Chytræus de veſtitu Ioannis in Caput 3 Matthæi.

☞ Náuczyciele oni: którzy pokućie świetey/ y żywotowi Chrześćijáń- A
ſkiému vpámietálému nieprzyiaćiele ſą/ dźiwnie tu to mieyſce wykłádáią/
áby ſrogość odźienia y żyćia JAná S. w lubiezné żyćié obróćili: kthórych o
Jánie świetym vſzczypliwé piſmá króćiuchno vkaże.
¶ Kálwin y vczeń iego Márlorat/ kiedy ſpoſób żyćia w iedzeniu/ y w pi-
ćiu/ tákże y w chodzeniu JANA S. wypiſáli/ tedy áby tám nic ſrogiégo y
zdręczonégo żywotá nie dotkneli/ ták piſzą: Ze Jan S. w iedzeniu/ y w pi-
ćiu tákże y w chodzeniu/ proſtych y robotnych ludźi ſpoſobu vżywał/ y ná
kſztałt ich żył y chodźił: á temu ſye nie przypátrzyli/ że Chriſtus Pan nie przed
Kśiążety áni Pány Zydowſkimi/ iego ſrogośći żyćia y grubośći iedzenia zá-
léca/ ále przed proſtymi y robotnymi ludźmi: w tym dawáiąc znáć/ że dáleko B
ſrożſzy żywot wiódł Jan S. dáléko w grubſzym odźieniu chodźił/ niż on lud
proſty robotny: gdyż onému ludowi proſtému żywot Janów zá wielkié po-
dźiwienié był/ y dla niezwyczáinośći tákiégo żyćia/ y tákiégo chodzenia/ w-
ſzyſcy ſye gárneli do niego widźieć go y dźiwowáć mu ſye.
¶ Drudzy záśie áby iákokolwiek mogli pokázáć/ że Jan świety nic ná ſo-
bie ſrogiego żyćia nie odnośił/ tedy śmieli piſáć/ iż w płótnie z nići śierśći
wielbłądzey/ iáko Strigelius/ álbo w czámlećie/ iáko Chytreus Jan S. cho-
dźił: co iáko prawdźiwie piſáli/ ſam Luter ich náuki głowá ieſt świádek/ in
Poſtilla Dominice 3. Aduentꝰ. który ták piſze: że Jan świety nośił ná ſobie
odźienié/ z grubey śierśći wielbłądzéy dla téy przyczyny: áby żywot ſrożſzy
wiódł/ áby ćiáło ſwé dręczył/ áby czyſtość żywotá záchował: we wſzytkim C
tym dáiąc przykład Káznodźieiom świetéy Ewányeliéy. Otóż nie chćie-
liśćie ſłucháć ſtárych Doktorów/ którzy z Ewányeliéy wybaczywſzy ſrogość
żywotá Janá świetego/ y grubość odźienia iego/ piſáli/ że ku wietſzey poko-
rze y ku wietſzemu vdręczeniu ćiáłá ſwego/ máło grzéchámi obćiążonégo ták
chodźił! Słucháyćieſz waſzégo Lutrá: który obłędliwéy náuki waſzéy począ-
tek ieſt: á wſtydźćie ſye pletliwégo piſmá waſzégo/ żeśćie to śmieli piſáć co
ieſt wſzytkiey prawdźie przećiwnégo. Bo chcąc wygłádźić y z hidźić Kláſz-
torné ſrogie żyćié/ ich grubé Kápice/ poſty/ modlitwy y inſzé pobożné ſpráwy/
radźibyśćie byli z Janá S. roſkoſzniká/ z iego grubégo odźienia Axámit/ z
iego rzemiennégo páſá Jedwabby vczynili: ále próżno przećiwko prawdźie: D
tá was zwyćięża y potępia. Aza nie wiéćie że Jan S. był Heliaſzem: nie
tylo w niewinnośći żywotá/ ále też y wſpoſobie żyćia ná świéćie: áza He-
liaſz w miekkim odźieniu chodźił: Czytay o nim w Kśięgách Królewſkich/
żeć go niedármo koſmátym mężem zwano: bo w grubym y koſmátym odźie-
niu chodźił. Tákżeć pewnie y ten wtóry Heliaſz roſkoſznégo odźienia nie vży-
wał/ áni żadnym roſkoſznikiem był/ iáko wy go chcećie w ſwym piſmie wy-
konterfetowáć. Ale doſyć nam nátym/ że ſam Pan Chriſtus to wyzná-
wa/ iż nie w miekkim odźieniu chodźił: y vkázuie to/ że ći którzy w miekkich
odźieniach chodzą nie do iego dworu/ ále do dworu KRólów tego świátá
przynależą/ gdy mówi:

4. Reg: 1. ver: 8.

Oto którzy ſye w miekkié odźienié vbiéráią/ w domiéch Królewſkich ſą. E

Lucæ 7. verſu 25.

☞ Tu Máttheuſz S. odźienié tylo miekkié wſpomina/ á Lukáſz S.
Páńſkié słowá powiádáiąc/ nie tylo o odźieniu/ ále też y o deliciách álbo ro-
ſkoſzách tego świátá ták Páńſkié słowá mówi: Oto którzy w odźieniu koſz-
townym chodzą/ y w roſkoſzách żywią/ w domiéch Królewſkich przebywáią.
Jákoby rzékł: którzy w koſztownych ſzátách chodzą/ roſkoſznie żywią/ tácy
nie ná puſzczy mieſzkáią/ ále w domiéch Królewſkich téy ozdoby y pompy

A vżywáią. Zá którą ozdobą gdyż poſpolićie idźie pychá/próżna chwałá/y wie-
lekroć wzgárdá bliżniégo/ tedy bez grzéchu to rzadko bywa.
Niechay tedy nikt tego nie powiada/áby w zbytnie koßtownym odzie-
niu/ grzéch być niemiał: gdyż nie dla potrzeby ták wielé / iako dla roſkoßy y
ozdoby próżnéy chwały koßtownych ßat ieſt vżywánié. Przeto Páwel świe-
ty ſtan Zenſki od koßtownégo vbiérania odwodząc ták piße: Aby koßtow- 1. Tim: 2. ver: 9.
nego odźienia nie vżywáły: A bogacz przypłacił koßtownégo odźienia męká- Lucæ 16. ſu ver 19.
mi piekielnémi. W prawdźie żeć piſmo świeté ochędoſtwa w odźieniu nięza-
brania/y owßem vpomina do chędogiégo vżywánia ßat: ale zbytku/ z któ-
rego idźie pychá/tego zábrania: gdyż też zbytek máło potrzebny / y owßem
więcey ßkodliwy ieſt. Ale ſłuchaymy iáko dáley Pan záleca do tłußcze
B Janá świetégo.

Przeczześćie tedy wyßli widźieć Proroká: oto wám powiádam iż zacnieyßégo niż Proroká.

Zacnieyßy nád inßé Proroki był Jan S. dla pewnych przyczyn. Czym IAN S. ieſt wietßy nad inßé Proroki.
¶ Naprzód dla tego/ że co inßy Prorocy Piſmem opowiádáli/ y którégo 1.
Meſſyaßá obiecowáli/ iż przyść miał/ Jan go S. nie piſmem/nie obietnicą/
ále pálcem vkazał.
¶ Nádto Prorocy duchem tylo Páná Chriſtuſá / y dźień iego widźieli/ 2.
Jan ś. oczymá go widźiał/vßymá iego mowę ſłyßał/rękomá iego ćiáło krzćił
C w Jordánie.
¶ Potrzećié/Prorocy obiáwienia bogá w Tróycy iédynego iáſnie niémieli: 3.
ále tylo pod zaſłoną w táiemnicy / y w obiáwieniach tego dochodźili / że
Máyeſtat Tróyce Swietéy nieiáko poznawáli: JAn S. iáſnie MAyeſtat
Tróyce świetéy poznał ćieleſnymi ſmyſłámi ſwymi: bo Oycá w głośie z nie-
bá mówiącégo ſłyßał: Syná Bogá Oycá Krzcząc w Jordanie widźiał: Du-
chá świetégo/w oſobie gołębiczéy nád Synem Bożym widząc poznał: cze-
go żadnému z Proroków/ y widźieć y poznáć od Páná Bogá nie dano ieſt.
Wietßy tedy Jan nád wßytki PRoroki/ gdyż wietßé dáry niż wßyſcy
Prorocy od Páná Bogá otrzymał. Przeto go też Pan zacnieyßym nád inßé
D Proroki opowiádáć raczy. A náoſtátek przywodząc ſłowá Boże przez Má- Malach 3. ver: 1.
láchiaßá Proroká/ Anyołem go názywáć raczy témi ſłowy:

Abowiém ten ieſt o którym nápiſano ieſt: o to ia poſyłam Anyołá mego/ przed oblicznoścą twoią.

Ku wywyßeniu zacnośći Janá S. nietylko go wietßym/ niż Pro-
rocy byli Pan opowiádáć raczy/ ále go też y Anyołem być mieni: á to czym
ze dwu przyczyn. Naprzod z ſtrony świetobliwégo żywotá/ á potym z ſtro-
ny godnośći vrzędu iego. On tedy/który był náturą człowiek: bo ták o
nim S. Jan Ewányeliſtá piße/ że był człowiek poſłány od Bogá / któremu Ioann: 1. verſu 6.
było Jan imie: názwan ieſt od Páná Anyołem: nie względem nátury: bo- Pokázuie dla cze
E wiém rozna ieſt ludzká náturá od Anyelſkiéy: ále dla świętobliwośći / dla go IAn świety
ſnáżnośći/y czyſtośći żywotá/y dla niewinnośći w któréy żył. Bo żyć w ćiele/ názwan ieſt Anyołem.
bez ćiáłá/to ieſt żyć ná tym świećie w czyſtośći ßczéréy/ ták ná ćiele iák y ná CHryſologus ſermone 107.
vmyśle/ Anyelſki to żywot ieſt / nie człowieczy: á iż ták Jan S. żył: prze-
to też ſłußnie Anyołem był názwan: ſłußnie mu y oné tytuły od Oyców S. Auguſtinus de ſanct: ſermone 22.
ſą przypiſáné/że był ßkołą cnoty/ náuczyćiel żywotá/ miſtrz świętobliwośći/
kßtałt ſpráwiedliwośći/ zwiérćiádło dźiewicéy czyſtośći / przykład wſtydli- BErnhardus ſermone de excellentia Ioannis Baptiſtæ.
wośći/ drógá pokuty/ Trąbá niebieſka/ Syná Bożégo poſeł/ Oycá niebie-
ſkiégo táiemnicá/ chorąży Królá niebieſkiégo / wßytkiégo świátá przykład/

wßytkich ludzi ná świecie poczćiwość/ Anyelſkie weſele/ Krewny Páná Chri- A
ſtuſów/ pochodnia świátá/ Męczenników iáſność/ prawdy opowiádácz/ y
wßytkiéy świętobliwości przykład. ꝛc. Ták święci Doktorowie Janá świę-
tégo tytułámi zdobili: á nie dármo: bo widzieli że go ſam Pan Chriſtus An-
yołem názwáć raczył.

☞ Ale iż nie tylo z ſtrony świętobliwégo żywotá ANyołem był ná-
zwan/ ále też y z ſtrony vrzędu/ dla którégo był poſłan: iáſnie to Pan poká-
zowáć raczy témi słowy gdy mówi:

Który przepráwi drógę twoię przed tobą.

Inßy Prorocy poſłáni byli / áby przyßćie PAńſkie opowiádáli / á JAn
S. przyßedł / áby drógę iemu przepráwił: czemu iáko doſyć czynił / znácznie B
Matt: 3. à ver: 1. Ewányeliſtowie pokázuią: Bo chodził po wßytkiéy kráinie Jordáńſkiéy/o-
ad 13. powiedáiąc Krzeſt pokuty ná odpußczenie grzéchów: nápominaiąc wßyt-
kich / áby gotowali drógę PAnu, onému PAnu / który po nim miał przyść/
który mocnieyßy był niżli on / któremu on nie był godzien y botów nosić: y
który miał Krzćić duchem świętym. Tákim tedy vrzędem był ozdobiony
y tákim Anyołem był Jan S. bo tákie poſelſtwo ſpráwował/ które też y An-
Lucæ 2. ver: 10. yołowie ſpráwowáli/ gdy mówili do páſterzów: Opowiedamy wam weſelé
wielkie: iż ſye wam národził zbáwićiel / który ieſt Chriſtus. Kiedy tedy
porownaß Janá S. poſelſtwo z Anyelſkim / ſnádnie obaczyß / że tóż poſel-
ſtwo Janá świętégo co y Anyołowie opowiádáli. Bo powiádáli Páná Je-
zu Chriſtá/ zbáwićielá wßytkich ludzi. Lecz Pan Chriſtus nie tylko od C
Anyołów/nie tylo od Janá S. ále też y od czártów świádectwo odniósł/że
Matt: 8. ver: 29. był Zbáwićiel ludzki / y potempcá á znißczyćiel Szátáńſki: które świáde-
ctwá my v ſiebie vważáiąc: y nie omylnie wierząc / daymy cześć y chwałę
Pánu Jezuſowi teraz y ná wieki. Amen.

Summá Ewányeliéy téy tá ieſt

1. Poſelſtwo Zwolenników Janowych do PAná CHRiſtuſá/ nie z ſtrony
wątpliwośći Janowéy / ále z ſtrony niedowiárſtwá vczniów Janowych/ D
áby przez ſámégo Páná Chriſtuſá/ przez náukę y cudá iego / do wiáry praw-
dziwéy iego przyſtąpili.

2. Cudá y dobrodzieyſtwá Páná CHRiſtuſowé / które czynił nád ludźmi
vłomnymi y chorymi / tákże vmárłé wſkrzéßáiąc / to pokázuią y świadczą/
że był prawdziwym Meſſyaßem: gdyż z tákimi cudámi od Proroków był o-
powiedziány.

3. Vkázuie ſye przez słowá Páná Chriſtuſowé w Ewányeliéy/ wielka cześć
y godność Janá S. któréy nie tylo nád wßytki Proroki więtßym/y święto-
bliwßym ieſt pokazan / ále też y Anyołem dla świę-
toblíwégo żywotá ieſt názwan. E

AMEN.

A EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W NIEDZIELE Czwartą Adwentu według opiſánia Ianá S. w Kápit: 1.

B

C

D

Osłáli ZYdowie z IEruzálem Káplany y Lewity do niego/ áby go ſpytáli: Ktoś ty ieſt? A ón wyznał/ y nie záprzał/ á wyznał że nie ieſtem ia Chriſtus. Tedy go oni pytáli: Cóżeś tedy? Heliaſzemeś? Y rzékł nie ieſtem. Tedyś ieſt Prorokiem? Y odpowiedźiał: Nié. Rzekli mu tedy: Któżeś ieſt/ ábyſmy v-
E mieli dáć odpowiedź tym którzy nas poſtáli? Cóż powiádaſz o ſobie? A on rzekł: Ja głos wołáiącégo ná puſzczy/ Spráwuyćie drógę PAńſką/ iáko powiedźiał Izáiaſz Prorok. A którzy byli poſtáni/ byli z Pháryzeuſzow. Tedy ſpytáli go/ y rzekli: Czemuż tedy Krzćiſz/ ponieważeś nie ieſt CHriſtuſem/ áni Heliaſzem/ áni PRorokiem? Odpowiedźiał im Jan/ mówiąc: Jać Krzczę wodą/ ále w pośrzód was ſtánął/ którego wy nie zna-

cie. Tenći

cie. Tenći ieſt który pomnie ma przyść / który ſye przedemną A
ſtał : któremum ia nie ieſt godzien/ bym rozwiązał rzemyczek v-
bótá iego. Té ſye rzeczy w Betániey działy z one ſtrone Jor-
daná/gdzie był Jan krczący.

Summá przemowy tá ieſt / iż iuż czás ieſt blißko rocznego obchodzenia/ národzenia Páná Jezu Chriſtá wedle ćiáłá z Mátki pánny przeczyſtéy Máryéy: Tedy ku obchodzeniu ták zacnégo dobrodzieyſtwá do świetobliwośći nápomina áby kázdy gotował ſerce ſwé P. Chriſtuſowi w prawdziwéy wierze/ y w świetobliwych ſpráwách. rć.

Rzeczách przyrodzonych powiá-
dáią Mędrzcy / że w biegu przyrodzonym / tá ieſt
własność: iż gdy do ſwego kréſu przychodzi/pręd-
ßy bywa . Co ſye pokázáć może z przykładu B
powßechnégo : bo y człowiek długą drógą idąc /
gdy do onégo mieyſcá przychodzi / do którégo ćią-
gnie ;- gdy go iuż bliſko bywa/ iuż z wietßym weſe-
lem dodáie ſobie chući/ y rączßośći/ áby co rychléy
był tám kedy vmyślił. Toć ſye iednák y námi
Chrześćijány dzieie tego czáſu/ którégo dobrodziey-
ſtwo przyßcia/ Zwiáſtowánia/ y w ćielenia/ w żywot PAnieńſki Páná nąßé-
go Jezu Chriſtá obchodzimy : á day Pánie Boże ábyſmy nabożnie obchodzi-
li. Już to czwarta Niedzielá iáko do tego kréſu wßyſcy ćiągniemy/ ábyſmy
roczną pámiątkę tákiego dobrodzieyſtwá Bożégo z nabożeńſtwem roſpá-
miętywáli. Którégo dobrodzieyſtwá iáko oni ſtarzy ludzie święći z wielkim C
ſtárániem prágneli / ſtąd to obaczyć káżdy może / gdy ſłowá ich we Mßéy
śpiéwáné przed sie weźmie : Wołáli ná niebo áby ſpuśćiło roſſę z góry/á o-
błoki áby ſpuśćiły ſpráwiedliwégo: Krzyczeli áby źiemiá ſye otworzyłá/(źie-
mię tu rozumiéy żywot Pánieńſki/) á zrodziłá zbáwićielá/ rć. Otóż czego oni
ták pożądliwie prágneli / tegoſmy iuż ſą iſtotnymi vczesnikámi : czego oni
czekáli my iuż mamy: czego oni prośili áby ſye ſtáło/my iuż to co ſye ſtáło
roſpámiętywáć mamy/ y ieſteſmy powinni. A iż iuż czás bliſki ieſt tego ták
zacnégo świętá/Rocznice národzenia ná świát Páná nąßégo Jezu Chriſtá :
tedy imeſmy tego kréſu bliżßy/tym bądźmy śpießnieyßymi do tego/ ábyſmy
ſercá nąßé nam vrodzonému Pánu pilnie zgotowáli : y o to ſye ſtáráli/iáko-
byſmy PANA tego vczynkámi świątłośći / y wiáry potężnośćią/ y ſtátecz- D
nośćią/ w ſercá nąßé wdzięcznie przyięli. Do czego ábyſmy tym pośpieß-
nieyßymi byli/ Kośćiół święty Chrześćijańſki dziśieyßą Ewányelią nas przy-
ſpoſabia nápominaiący/ ábyſmy gotowáli drógę Pánu / iáko nas PRorok
Izáiaß vczy : y Jan S. Káznodzieyſkiégo vrzędu vżywáiąc/ do téyże náuki
Żydy/ Káplany/Lewity/y inßé wßytki/ którzy od niego bádáli ſye drógi zbá-
wiennéy nápominał mówiąc: Proſté czyńćie śćießki Bogu wáßému/czyńćie
godné pożytki pokuty: bo káżdé drzewo nie czyniąc dobrégo pożytku/będźie
wysieczoné/ y do ogniá wrzuconé.

Isaiæ 45. verſu 8.

Isaiæ 40. verſu: 3.

Matt: 3. v: 3. & 8.
Lucæ 3. verſu 9.

Chceßże tedy Chrześćijáńſki człowiecze / áby ſye w ſercu twoim Pan
Chriſtus vrodził/ áby do niego przyść raczył / áby ſye przeniósł w duße twą/ E
ſtárayże ſye ábyś godné pożytki pokuty czynił : ábyś był drzewem płodnym/
w cnotách/w miłośierdziu : á on z iśći obietnice ſwą/* iż przyydźie do ćiebie/
y mießkanie w twoim ſercu ſobie vczyni. Tegoć przyßcia w nas Páná
Chriſtuſá tá czwarta Niedzielá Adwentu vczy.

Sapien: 7. ver: 27. In animas ſanctas transfert.
* Ioan: 14. ver: 23.

☞ Ale ábyś to zrozumiał/iákowégo ßczęśćia dußá Chrześćijáńſkiégo
człowieká ieſt/ która przez łáſkę ma w ſobie Páná Chriſtuſá/ krótko to poká-
żę. A iż rzeczy przećiwné podle śiebie położoné/ znácznié bywáią rozezná-
né : tedy pokáżę y to iáko nießczęśliwa dußá ieſt Chrześćijáńſkiégo człowie-
ká/która Chriſtá Páná łáſki niéma.

Chriſtus

A ¶ Christus Pan mówi: [a] przezemnie nic nie możećie czynić: [c] Jam ieſt ży- [a] Ioan: 15. verſu 5.
wot: iam ieſt prawdá: [n] Kto prágnie niech do mnie przyydźie/ y weźmie ode- [c] Ioan 14. verſu 6.
mnie napóy żywotá. Mówi powtóre: [o] Jam ieſt máćicá/ á wy ieſteśćie lá- [n] Ioan: 7. verſu 37.
toróſlki: [u] wßeláką látoroſlkę która we mnie nie czyni pożytku / oderznie ią Apoc: 22. ver: 17.
Oyćiec móy niebieſki/ y zárzuci. [†] Trwayćież tedy we mnie/ á ia w was: bo iá- [o] Ioan: 15. verſu 5.
ko látoroſl nie może podáć owocu ſámá z ſiebie: ażby trwáłá w máćicy: ták [u] Ibidem verſu 2.
y wy ażbyśćie we mnie trwáli. Przypátrzże ſye pilnie/ co maß zá pożytki/ [†] Ibidem verſu 4.
ieſli Chriſtuſá maß: á co zá niepożytki ieſli go niémaß? Niémaß Chriſtu-
ſá? tedy nic niémaß: bo bez niego nic nie ieſteś: nic niémaß/ bo nic dobrégo
nie możeß vczynić. Chriſtus żywot wieczny ieſt/ á ty Chriſtuſá niémaß/ tedy
żywotá wiecznégo niémaß: ſtudnicé ożywiaiącéy niémaß. Muſi tedy łá-
B knąć y prágnąć duſzá twoiá bez niego ná wieki. Ktemu bez Chriſtuſá ieſteś
látoroſlą odćiętą od wßytkiéy łáſki Bożey / y vſchłą / á do ogniá wiecznégo
nágotowáną. Przeto ſłußnie S. Auguſtin ták nápiſał: Wßytek doſtátek
tego świátá/ okrom Páná Bogá/ okrom Chriſtuſá Syná Bogá Oycá/ nę-
dzá ieſt / niedoſtátek ieſt / wieczné zlichocenié ieſt. Cóż tedy ná źiemi
bez Páná Chriſtuſá ieſt? co człowiek bez niego ma? wielką nędzę ma.
Jeſli tedy bez Páná Chriſtuſá człowiek ták nędzny ieſt/ że we wßytkim duſzá
iego wielką nędzę ćierpi/ tedyć zátym idźie/ iż kto Páná Chriſtuſa ma/ przez
łáſkę iego/ ten wßytko dobré ma: ma żywot wieczny: wßytko przezeń y w
nim może ſpráwowáć: ma ochłodę duchá świetégo/ ieſt látoroſlą rodzayną:
C żywie w nim Pan Chriſtus: pożyteczny ieſt Pánu Bogu/ ſobie y bliźniému:
żywie ná świećie iák ná vſtáwicznych godźiech/ bo ma beſpieczné ſumnienié:
Owo krótko: kto Chriſtuſá ma/ wßytko dobré ma / wßytko błogoſłáwień-
ſtwo ma/ wßytko co duſzy iego potrzebnégo y pożytecznégo ieſt/ ma. A
iż ták pożyteczna rzecz ieſt mieć Chriſtuſá w ſercu ſwoim / ſtáráć ſye mamy
wßyſcy/ ábyſmy go co narychléy v ſiebie gośćiem mieli / dróge wdźięczności
iemu zgotowáli/ y ná potomny długi czás v ſiebie go záchowáli / ábowiém
ták godnie y przyſtoynie/ rocznice národzenia iego obchodźić będźiemy.

Strzeżmy ſye tego Chrześćijánie mili / czego ſye dopuśćili Żydowie /
y przez co do wzgárdy v Páná Bogá przyßli. Abowiém ći z wielką pożądli-
wośćią oczekawáli Meſſyaßá/ y prágnęli go: á kiedy przyßedł: nie tylo żeby
D go przyiąć mieli/ y iemu być poſłußni/ ále y znáć go niechćieli: y mówili to/
co piſmo o nich dawno powiádáło: że ćiężki im był ku widzeniu. Właſnie w Sapien: 2. ver: 15.
tym Żydowie byli podobni ludźiem niktórym chorym / którzy ſkárżą ſye ná
choroby/ prágną áby byli zdrowi/ lékárzá czekáią pożądliwie: á ſkoro do nich
lékarz przyydźie/ ták go oni wzgárdzáią/ y ſłucháć niechcą: przeto że ſye im zá-
raz nie wedle myśli ßáńcuie/ á nie mogą być záraz zdrowi. Tákći właſnie
z Meſſyaßem ſwym Żydowie vczynili: przez długi czás żądáli y prágnęli go:
á gdy przyßedł wzgárdźili go: iáko o tym Jan święty świadczy gdy mówi:
Do ſwych właſnych przyßedł/ iáko do ſwéy właſności/ á ſwoi go nie przyięli. Ioan: 1. verſu 11.
Otóż ábyſmy z niewdźięcznymi Żydámi w pocżćie nie ſtáneli: vkażmy tę
E Pánu wdźięczność / że nie tylo rocznice národzenia iego poczćiwie y ozdo-
bnie ſpráwowáć/ święćić/ y v ſiebie vważáć będźiemy: ále też to czynić będźie-
my świętobliwie/ ſnażnie/ y pobożnie. Ku czemu ábyſmy więtßy pochop wźię-
li/ będźiem ſye tego z wykłádu Ewányeliéy świętéy vczyć: ktho̍ra co wſobie
zámyka/ y iákié náuki odnoſi z pilnośćią pokaże.

Poſłáli Żydowie z Jeruzálem Kápłany y Lewi-ty/ do Jana Krzćićielá.

☞ Tu ſye pokázuie poſelſtwo Żydowſkié do Jordaná/ kędy Jan był/

do tegóż

do tegóż Janá posłáné. Którégo posłánia przyczyne potrzebá nam piérwéy A
pokázáć.
Pan Bog grunt wiáry Swietéy przyszłégo MEssyaszá zákłádáiąc ná
świecie w ludziách: nie tylko przez Proroki w onym narodzie ZYdowskim
który go znał/ ále też przez Sibille dziewice pogáńskié / świádectwá wydá-
wáć raczył/ ták Zydom iáko y pogánom: że Messyasz świátá wszego odku-
piciel przyść miał. A iáko dzień gdy sye przybliża / Jutrzenką gwiazdą iuż
nie dáleki sye być pokázuie: ták kiedy iuż Messyasz práwie przyść miał/ tedy
Ioan: 1. versu 8.
przed sobą świádká posłał: który ácz sam nie był świátłością/ ále dla tego
był posłány/áby świadczył o świátłości wnet przychodzącéy. Otóż ten świá-
dek był Jan świety.
Acz ten świádek ták w świetobliwym żywocie żył / iż go wszyscy ludzie B
Lucæ 3. v:15.et 16.
zá podziwienié v siebie mieli: y iáko Lukasz S. świadczy/że sye nádziewáli/
á práwie wszyscy myślili w sercách swoich / nie onliby był Messyaszem: tedy
on sam świádek z tego błedu ludzie wywodził mówiąc: Przyydzie mocniey-
szy niżli ia/ któremu ia nie iestem godzien rozwiązáć rzemyczká v nóg iego.
Lecz iednák że do onégo świádectwá kthóre on wydawał / máło sye ludzie
przykłániáli o przyszłym Messyaszu/ máło myśląc / Janá v siebie wielce v-
ważáli: widząc iego nową náuke vczyć/nowy krzest czynić/wszytke Zydow-
ską ziemie krzćić etc. .z czeg go sławili wszedy/dobrorzeczyli mu wszyscy/ták/że
też to przełożeni w Jeruzálem słysząc co vczył y czynił / chcieli sye dowiedzieć/
czyiąby to mocą y dla czego by to czynił. Posłáli tedy z Jeruzálem do nieg. C
☞ Każdé słowo tu w Ewányeliéy niedármo iest włożoné. Bo iesliż wie-
dzieć chcesz skąd posłano / Ewányelistá wypisuie mówiąc: Posłáli ZYdo-
wie z Jeruzálem.
¶ Jeruzálem ná on czás y dawno przed tym było Miásto bogáctwy/za-
cnością / wielkością / ochedostwem / wszytki insze Miástá przewyszáiącé.
Thren: 1. versu 1.
Przeto Prorok zwał to Miásto KSiążeciem powiátów / Pánią narodów/
2.Paral.9.ver.20.
pełné ludu/ pełné Złotá y Srebrá etc. Z tego tedy Miástá ták zacnégo/ták
3. Reg:10.ver:27.
stárádawnégo posłáli Zydowie poselstwo.
¶ Chcesz wiedzieć coby to zá Zydowie byli / którzy posłáli poselstwo:
Tego czásu w Jeruzálem Zydowskimi Biskupy byli/Annasz y Káyphasz.
Byli to naprzód Biskupi Zydowscy: Vczeni w Zakonié Pháryzeuszowie/Le- D
wite/ vczeni Doktorowie / y inszy wszyscy stárszy ludu onégo Jerozolimskie-
go. Ci wszyscy zgromádziwszy sye w iedno / ráde czynili coby stym począć/ iż
Jan przyszedszy z puszczéy iął chodzić po wszytkiéy kráinie Jordańskiéy/ opo-
wiádáiąc krzest pokuty ná odpuszczenié grzéchów. Słyszeli też o wielkim
tłumie ludzi który sye do niego gárnął. Przypátrowáli sye y czásowi/y wy-
baczyli to/że sye pismá prorockie onych czásow wypełnić miáły iż miał przyść
Dan:9.v:25.et 26.
Messyasz: Widzieli blisko koniec dniów Dánielowych/ który był práwie té-
mi tegodniámi Rok opisał / kiedy sye Messyasz národzić miał: Baczyli że
Ná czterzy częśći ná ten czás iuż królestwo Zydowskié rozdzielone było / do reku obcych.
Sceptrum Królewskié z ich narodu ná obce ludzi Herody/Idumeyczyki by-
ło przyszło/á mieli to Proroctwo Oycá swego Jákobá wté słowá: † Nie be-
dzie oddalon Sceptr z Judy (Sceptrum rozumié tu zá KRóléstwo Ju- E
dskié) áni Książe z biódr iego / áż ten przyydzie który ma być zesłan: A ten
bedzie oczekawánié narodów. Już tedy to baczyli że z narodu swego Kró-
† Genes:49.v:10.
lá nie mieli. Mieli tedy pewną nádzieie iż Christus Messyasz iuż onych czá-
Zydowie iákiego Messyaszá czekáli/cielesnym sposobem rozumieiąc Proroctwá Izáiaszá y MAláchyaszá.
sów przyść miał/á ony z niewoléy wybáwić/królestwo Rzymiánom wydrzeć
y od Herodów ie wyswobodzić: bo tákiego MEssyaszá czekáli/którzyby był
od wszytkich nieprzyiaciół ich wyswobodziwszy ie/ Jeruzálem Miásto perłá-
mi y drogiémi kámieńmi osádził/ stolec wielmożności swéy wnim podniósł/
wszytkié[v] świátu znimi roskázował: * A oni żeby byli podeptáli wszytki bez-
bożné: á żeby inszy narodówie byli popiołem pod stopámi nóg ich: A JE-
** Malach: 4.v:2.*

ruzálem

A ruzálem z nimi áby ſye záwżdy weſeliło/oni w nim roſkoßámi opływáli / we wßelákiéy ſławie y w dobrym mieniu: A narodowie wßytcy y iezyki aby do nich przychodźili/ y oglądáli chwałe ich Meſſyaßá: A Meſſyaß iáko PAn y KRól nád Królmi / áby kładł ná nie známioná / yżeby po wßytkim świećie chwałe iego zwiáſtowáli narodom: A naród żydowſki rozpróßony po wßech kráinách/ áby przywodźili zá dar temu to Meſſyaßowi ná koniéch/ ná Woziech/ w Kolébkách / ná Muléch y ná Kárách do gory SYon/ y do Miáſtá Jeruzálem ⁊c. á iákiego pierwéy/ tákiego y teraz narod Żydowſki Meſſyaßá oczekawa. Z wielką tedy pilnośćią y z wielkim ſtárániém oczekawáli ná on czás Meſſyaßá: á widząc z iednéy ſtrony Jana / że ſye z zacnégo Kápłaná vrodźił/dźiwem Bożym z ſtáréy niepłodney mátki / że też rzeczy wielkiéy ſye
B ważył/gromádźić do śiebie ták wielki orßak ludźi: Z drugiéy ſtrony/widźieli go vbogim/Vrząd Káznodźieyſki ná ſobie odnoßącym/ w grubym odźieniu chodzącym/byli pod wielkim wątpieniém: bo iedni Meſſyaßem go być rozumieli: drudzy záśie vboſtwem iego obrażáiąc ſye wątpili/áby on być miał. Ták tedy z ſpólną rádą narádźiwßy ſye / poſłáli do niego poſły / chcąc ſye wywiedźieć co by był zacz:

Pytáiąc go/ ktoś ty ieſt.

☞ Przeßłéy niedźiele piſáliſmy poſelſtwo Janá S. do Páná Chriſtuſá/ iáko był poſłał Zwolenniki ſwé do niego / pytáiąc go ieſliby był onym obiecánym Meſſyaßem. W dźiśießéy záśie Ewányeliéy/ ślą Żydowie do JA-
C ná/ pytáiąc go też/ ieſliżeby on nie był Meſſyaßem od Bogá pomázánym.

Kiedy Jan S. vczniе ſwé ſłał do Páná Chriſtuſá z tym pytániém: Chriſtus Pan cudámi ſwémi pokázał ſye przed poſłáńcy Janowymi/że był Meſſyaßem: á po odpráwie poſłow Janowych / zacnym zaleceniém przed tłuſzczą Janá S. wynośił y ſławił. Kiedy záśie ŻYdowie z Jeruzálem poſłáli do Janá/ chcąc wiedźieć ieſliby on był Meſſyaßem/ wyznał Jan S. że nie on był Meſſyaßem/Ale go im opowiedźiał być w pośrzodku ich/y wielkimi go chwałámi wyſławiał: y tákié świádectwo dał o nim / że trudną mieli mieć omówkę / áby o nim to ieſt o Meſſyaßu niewiedźieli: Gdyż Jan S. iáwnie/ y ozdobnie/ wßytkim wobec go opowiedźiał. Pytáią go te-
D dy poſłowie Żydowſcy: Ktoś ty ieſt?

¶ Wielka przyczyná do tego poſelſtwá byłá/ Kazánié y Krzeſt Janá S. y zdáło ſye to v duchownych ſtárßych żydowſkich/że Jan S. iákąś nową religią záczynał: do któréy świętobliwym żywotem ſwym/y wymowną náuką mógł wielé ludźi pociągnąć. To bacząc ſtárßy Biſkupi y Kápłani / nießkáć w tym niechćieli/áby do niego poſłáć niémieli/y wywiedźiéć ſye z niego / czyiąby to mocą czynił. Było záprawdę co pochwalić w tych to ſtárßych duchownych Żydowſkich / iż ták pilnie zábiégáli rzeczom nowym / y wczás dowiádowáli ſye/iákimby ſpoſobem/krzeſt y Kázanié ſwé Jan S. ſtánowił. Należáło ná nich áby ſye o nowéy náuce dowiádowáli/ y ieſliby byłá przećiwko Zakonowi Moyzeßowému/ áby iéy zábieżeli y niedopußczáli.
E By byli ták przednieyßy náßy duchowni/nowym náukam gdy do Polſki przychodźiły z Niemiec z ßkoły Luterowéy zábiegáli/ y o tym ſye ſtáráli/ áby onych miniſtrów byli pytáli co byli zacz/ziáką byli náuką przyßli/ nie wkrádliby ſye byli ták łácwie do Oyczyzny náßéy: y nie námnożyłoby ſye było ták wielé obłędliwych wiar/y bluźniérſtw o Pánu Bogu. Lecz iż tákiéy pilnośći nie było / iákaby byłá miáłá być: otóż przyßły ná nas tákowé złé rzeczy. Zá czym chwalić muße Żydowſkich duchownych pilność: że nowo záczętéy náuce od Janá S. zábiegáli: iáko gánić muße niedbáłość tych/ którzy w Polßcze máiąc ſto władzéy y rozumu / nowym náukam nie tylo nie zábie-

Isai:66.v:19.et 20
Isaiæ 66.v:11.et 18

gáli/ ále niedbálſtwem ſwym iákoby ná nie zezwaláli. A
Byłá tedy rozmowá tych poſłów z Janem S. ále byłá ßérßa niż ią Ewányeliſtá opiſał/ co ſye iáſnie z textu dálßégo Ewányeliéy pokazuie. Bo znáć że nie tylo go pytáli ktoby był/ ále go też właſnie pytáć muśieli/ ieſli on nie był Chriſtuſem: ták iáko od ludzi był mniéman. Nie ládá pokuſá przypádłá to byłá ná Janá S. By ten był Tytuł/ tá godnośc/ tá zacnośc/ od ták zacnych ludzi ták zacnégo miáſtá/ człowiekowi prágnącemu prożnéy chwały był ofiárowan/ podobnoby go był życzył ſobie: y te ozdobe ná śie wziął/ á wyznał być ſye Meſſyaßem. Ale iż ták świetému człowiekowi przynieśiono było táki Tytuł/ który prawde znał/ y dla prawdy vmárł: tedy wypiſuie Ewányeliſtá S. iáką im ná to odpowiédź dał/ gdy mówi: B

A on wyznał/ y nie záprzał: á wyznał że nie ieſtem ia Chriſtus.

☞ Wyznał to czym nie był: nie záprzał czym był: wyznał prawde iáko ſye godziło wyznáć przepowiádáczowi prawdy: á nie záprzał tego kogo opowiádáć miał.

¶ Kedy ieſt nie wątpliwa prawdá/ tám ieſt y prośćiuchné wyznánié iéy. Przykład máią bráć wßyſcy z Janá S. naywiecéy Káznodźieie/ áby byli wßedzie y záwße prawdziwymi/ prawde wßedy przepowiádáli: przyiaćiołom y nieprzyiaćiołom rownie ią ſtawili: gdyż przy prawdzie ßczéréy ſtáć máią/ C
Ioannis 14. pámietáiąc że Chriſtus prawdá ieſt: á kto przy prawdzie ſtoi/ przy Chriſtuśie ſtoi: kto bez prawdy ieſt/ bez Chriſtuſá ieſt. Przeto Páwel Swięty ták do
Ephes: 6. ver: 14. prawdy nas nápominaiąc mówi: STóycie przepáſawßy biodrá wáße w prawdźie/ y obleczeni w Páncérz ſpráwiedliwośći. Czemu Páwle świety każeß nam w prawdźie ſtáć? Wielka przyczyná ieſt dla czego to czyni.
3. Eſdræ 4. ver: 35. Bo prawdá nádewßytki rzeczy ieſt namocnieyßa. Tá Kośćioł BOży z fálßu wyprząta: tá Páná Bogá prawdziwie vczy: wtéy kto ma vfność/ że wßytkich przećiwnych rzeczy bedźie wybáwion: bo ták PAn mówi: Miéyćie vfność w prawdźie/ á prawdá was wybáwi. Prawdziwym tedy być/ w prawdźie chodzić/ w prawdźie Pánu BOgu ſłużyć/ záwżdy ſye to Pánu BOgu podobáło: bo iáko obłudy fáłßu nie lubi Pan BOG/ y brzydźi ſye nią/ ták w prawdźie y w ßczérośći ſye kocha. Piſmo powiáda że fáłßywé vſtá zábijáią duße: tedyć zátym idźie/ że prawdziwé vſtá/ ożywiáią duße. Ku téy tedy prawdźie/ która Pánu Bogu miła/ wßytki wobec Jan S. wyznániém ſwym przywodźi: áby káżdy prawde mówił z bliżnim ſwoim/ o ſobie y o ludźiách prawde mówił/ iáko tu Jan S. o ſobie y o Pánu Chriſtuśie ßczérą prawde mówił. A iż ták wolnie y poteżnie wyznawał prawde: przeto/ ácżby był mógł być mian v ludźi zá Chriſtuſá/ nieunioſłá go tá prożna chwałá: ále ſye tym wyznał być/ czym był. D

☞ Ale dla czego Ewányeliſtá trzykróc powtarza té ſłowa/ y wyznał y nie záprzał ꝛc. Jeſt temu pewna przyczyná: ábowiém chćiał vkázáć tym ſpoſobem mówienia/ iż iáko Jan S. o wielką rzecz od Pháryzeußów był pytan/ y wietßym niż był/ mniéman był być: Ták z wielkim vśiłowániem o ſobie omowe czynił/ áby nic domniémánia ludzkiégo w ſobie nie zoſtáwił: Bo kiedy ludźie o nim rozumieli/ żeby był CHriſtuſem: baczył to Jan S. że mu w tym BOſką cześć y chwałe wyrządzáli: gdyż CHRiſtus miał być/ y był Bogiem y człowiekiem: przeto Jan potrzykroć ſye wymawia wßytkim/ áby o nim nie rozumieli ták wyſoce: á iemu BOſkiéy chwały nie przypiſowáli. Bo żaden człowiek nałákomßy ták pilnie nigdy ſkárbów ſwoich nie ſtrzegł/ iáko świeći Páńſcy ſtrzegli tego/ áby cześć y chwałá Boża nigdy w cześć y E

w chwałe

A w chwale ich nie byłá przymieſzána. Przeto y Páweł S. tak vczy: Sámému 1. Tim: 1. ver: 17.
PAnu Bogu cześć y chwałá ná wieki wiekom. Czytamy w dźieiach Apo= Acto: 14. ver: 12.
ſtolſkich / kiedy Páwłowi S. y Bárnábaſzowi mieſzczánie w Mieśćie Li= 13. & 14.
ſtrys/dla cudów które dźiáłáli/ chwałe Bożą wyrządzáć chcieli / á zá Bogi
ie chwalić: oni wielkim vśiłowániem záhámowali ie mówiąc: Meżowie Li=
ſtryyſcy co czynićie? Téżeſmyć y my śmiertelni/wam podobni ludźie/ktorzy
wam opowiedamy / abyście ſye nawróćili od tych marnych rzeczy do Boga
żywégo / ktory vczynił niebo y źiemie. A nietylo słowy temi niedopuśćili ſo=
bie chwały Bożéy czynić: Ale też rozdarciem ſukien ſwoich predkim w tłuſz=
czą w bieżeniém y wołániém/ pokazáli to/ że tego byli niegodni/ y od nich te=
go mieć niechćieli. Tákimżeć ſpoſobem Jan S. kilkakróć powtórzeniém
B wyznánia ſwego od ſiebie one cześć y chwałe Meſſyaſzowe oddalał y odpe=
dzał: wiedząc wielki przed Pánem BOgiem grzech być/ gdy ſobie człowiek
przywłaſzcza chwałe Bożą. Abowiém tym Ewá z Jádámem/pierwſzy ro=
dźice náſzy/ że Bogámi być chćieli/ niewinność y błogosłáwieńſtwo ſtracili: Geneſ: 3. v: 5. & 6.
tym Anyołowie ná głebokość piekielną z niebá zrzuceni ſą/ że Luciperowi na
to pozwolili/ iż chćiał równy być naywyſzſzému/ y ſtolec ſwóy położyć równo Iſaiæ 14. v: 13. et 14.
z ſtworzyćielem ſwym. Ludźie tedy święci/ wiedząc iáki to przed Máie=
ſtatem Bożym grzéch ieſt przyymowáć ná ſie cześć Bożą / ſtrzegli ſye tego
pilnie záwżdy/áby od niéy prożni byli. Lecz ludźie tego świátá/nietylo ſobie
chwałe Bożą przypiſowáli/ále ſye też y Bogámi v ludźi czynili/iáko Ezechi=
C el Prorok w Królu Tirſkim wſzytki opiſuie tak mówiąc: Vniosło ſye wzgó= Ezech: 28. ver: 2.
re ſerce twoie (Pan Bóg mówi przez Proroká do pyſznégo Królá) ták/żeś
rzekł: ia ieſtem Bóg/ á ná ſtolcu Bożym vśiadłem poſrzód morzá. A tyś
ieſt człowiekiem á nie Bogiem/ y pokłádałeś ſerce twé iáko ſerce Boże/ ꝛc.
Zli ludźie prze ſerce pyſzné ſwé/ Bogámi ſye czynili. Wié to Pan Bóg ieſli
y dźiśieyſzych czáſów tácy ſye nienáyduią miedzy Chrześćijány: acz w praw=
dźie nie naydźieſz tákiego żadnego/ ktorycby rzékł o ſobie żeby BOg był: ál=
kiedy w ſpráwy ich weyzrzyſz / téć o thym świadczą / że ſą takowymi. Abo=
wiem kiedy ſobie więcey przypiſuią czci y chwały od ludźi/ á niż im przyſtoi:
kiedy ſobie żywią / więcey niż Pánu Bogu: kiedy zá wźięté dobrodźieyſtwa Teodás y Ju=
Pánu Bogu nie dźiekuią/ á od PAná Bogá być ie nie wyznawáią: kiedy w dás Galileus ná=
D ſpráwach ſwoich boiáźni miłégo Bogá nie przekłádáią/ y práwie ią z pámie= zwali ſye byli
ći ſwéy zkłádáią: tedy wſzyſcy czci y chwały Pánu Bogu nie tylo nie czynią/ Meſſyaſzmi/y po
ále ią też iemu odeymuiąc / ſámi ſye w néy zoſtáć y przyſobie ią mieć chcą: ćiągneli zá ſobą
gdyż nád ſie inſzégo wietſzégo mieć niechcą. Tácy wſzyſcy mieli by ſye v= śiłe ludźi/ tak iż
czyć z Janá S. iż iáko on wyznał prawdźiwie / że dalekim był od tego / áby z Teodaſzem 400
był Chriſtuſem / áby iégo chwały vżywáć miał/ áby iego poczćiwośći dotknąć ich zábito: á z Ju=
ſye miał: Ták y oni hárdégo ſercá ludźie máią wyznáć/ że ludźie ſą mkczem= daſzem Gáliley=
ni przed Panem Bogiem/nic niewładnący od ſiebie/iedno od Páná BOgá/ czykiem więcéy.
bez którégo áni iſtnośći/ áni bytnośći/ áni żywotá/ áni máietnośći/ áni mo= Dźiało ſye to
cy/ áni rozumu mieć nie mogą. przed tym poſel=
☞ Ale cóż Jan wyznał? wyznał mówiąc: Nie ieſtem Chriſtus. ſtwem do Janá s.
E To ieſt / nie ieſtem on MEſſyaſz obiecány: nie ieſtem ono naśienie w Ráiu
obiecáne ku ſtárćiu głowy wężowéy: nie ieſtem ono błogosłáwieńſtwo / w Geneſ: 3. ver: 15.
ktorym wſzytki narody ludzkie błogosłáwioné być máią: [a] nie ieſtem on pożą= Geneſ: 22. ver: 18.
dliwy od wſzytkich narodów: [c] nie ieſtem on kwiatek z róſzczki Jeſſe: Nie ie= [a] Gen: 49. ver 10.
ſtem on naród Dawidów/ [n] który ſtolice iego ma záśieść ná wieki: nie ieſtem [c] Iſaiæ 11. verſu 1.
ia tedy tym/ bom nie ieſt Chriſtuſem. Co gdy vſłyſzeli poſłowie: [n] Iſaiæ 9. ver. 7.

Pytáli go dáléy/cóżeś tedy ieſt/ Heliaſzem ieſteś.

☞ Gdy iuż obaczyli z wyznánia iego że nie był Chrystusem: á rozumieli A
z Máláchiaszá Proroká/ iż on Heliasz Thesbites miał być przechodniém Mes-
Malach: 4. v: 5.
syaszowym ná ten świát: tedy wnet zá tym ieli go pytáć/ ieslizby nie on He-
liaszem był: gdyż go widzieli w odzieniu y wżywności bárzo HEliaszowi po-
dobnégo.

¶ LEczby tu kto pytał. Wszák IANá S. Krzćicielá národzenié dosyć
ozdobné y sławné było w Jeruzálem y we wszytkim widoku Jerozolimskim:
Lucæ 1. v: 65. et 66
Bo ták Lukasz powiáda: że národzenié Jáná S. z Helżbiety rozniosło sye
było/ po wszytkich górách Żydowskich: y vważáli to w sercách swoich wszy-
scy ktorzy to słyszeli mówiąc: Coć sye zda co to zá dziecie bedzie? Abowiém
reká Páńska byłá z nim. Znáczné tedy národzenié Janowé czyniło dostáte- B
czną wiádomosć wszytkim/ że on był syn Zácháryaszá Káplaná Jerozolim-
skiégo. A gdyż widzieli czyy syn był/ á Heliasz znowu sye národzić nie mógł:
Czemu go pytáli/ iesliżby nie on Heliaszem był?

Ná co ták odpowiádam: że w Żydostwie miedzy inszémi błedy które sye
Pythágorás náuke przechodzenia dusz z ćiáłá do ćiáłá potwierdzáiąc powiáda: że Euphorbá Troiáná dusze w sobie miał/ przeto sye Euphorbą być mienił. Ták Ennius Poetá chełpił sye mieć dusze Homerá POety naiwyższégo. Y Julian on Cesarz kthórégo zwano Apostatá powiádał: że dusze Alexándrá wielkiégo w sobie miał. Czytáy o tym Socra: Hist: Cap: lib: 6.
były wkrádły z Pogáństwá do wiáry Żydowskiéy/ tedy też y ten ieden przy-
tułał sye był do nich/ którégo Pytágorás Philozoph w szkole swoiéy vczył/ że
dusza człowiecza/ z iednégo ćiáłá do drugiégo przechodziłá: (Pytágorás ten-
że vczył/ żeby do ćiał ludzkich/ y dusze bestyy przechodziły) y ták w prześciu
dusz z ćiáłá do ćiáłá/ odrodzenié onych vmárłych ludzi/ w onych żywych być
miáło/ z których dusze bráli. Ci tedy posłowie/ iż téy obłedliwéy Pogán-
skiéy náuki w sobie przywáre mieli: † Ták rozumieli: że iáko odpoczynął C
duch Heliaszów nád Helizeuszem/ ná on czás kiedy go Pan Bóg brał wogni-
stym wozie ognistémi końmi do Niebá: Ták o tymże duchu Heliaszowym
rozumieli/ żeby w Janie S. być y żyć miał: y przeto go być Heliaszem zwáli:
to iest żeby sye Heliasz w nim odrodzić miał/ á on żeby rządzić sye duchem
HEliaszowym miał: którey opiniéy iż iéy było w Żydostwie pełno/ tedy też
y o Chrystusie Pánie rozmáićie rozumiał pospolity człowiek: ták/ iż niektó-
rzy opowiádáli go być Janem Krzćićielem: * Jáko Heród mniémał: bo gdy
słyszał o cudách które Pan czynić raczył/ mówił: Jan któregom ia śćiął o-
żył/ á JEzusem go zową. [a] Drudzy zásie rozumieli o PAnie/ áby był Elia-
szem. Drudzy áby był Jeremiaszem/ á drudzy rozumieli go być iednym z Pro- D
roków. A to wszytko mniémánie mnożyło w nich ono powtarzáiące sye od-
rodzenié/ [c] które z przechodzenia dusz do ćiał być rozumieli.
† 4. Reg: 2. ver: 15.
** Matt: 14. ver: 2.*
[a] Matt: 16. ver: 14.
[c] Vide Corneliũ Iansenium Episcopum GAndauen: in Comment: concordiæ Euangelicæ cap: 15.

Już tedy łácwie káżdy pobáczyć może/ dla któréy przyczyny pytáli Janá
świetégo/ iesliby był HEliaszem: choć go wiedzieli być Synem Zácháryaszo-
wym. Jan im ná to ták odpowiedział:

Nieiestem: To iest HEliaszem.

☞ Co sye w tym dzieie: Pan Chrystus zowie go Heliaszem być gdy mó-
wi: [n] Heliasz przyszedł á niepoználi go/ ále vczynili z nim co iedno chćieli: A
[n] Matt: 17. ver: 12.
on tu sam powiáda że nie iest Heliaszem. Ná to tá iest krótka odpowiedź.
JAn nie był Heliaszem wedle persony/ iáko oni rozumieli go być: áni E
wedle odrodzenia duchá Heliaszowégo: ále był HEliaszem wedle świádec-
Lucæ 1. versu 17.
twá Anyelskiégo/ w mocy/ y w duchu: bo ták hoynie duchá Bożégo w sobie
miał iáko Heliasz: y w mocy prawdy ták stale trwał/ iáko y HEliasz: abo-
wiém iáko Heliasz Achábowi Królowi Izráelskiému/ y Jezábeli Zenie iego
potežnie sye o chwałe y wiáre miłégo Bogá zástáwiał: ták Jan S. Hero-
dowi Królowi y Herodiádzie/ karząc ie z cudzołożtwá/ potężnym był áż do
śmierći. Nádto podobnym poselstwem HEliaszowi równy iest JAn S.
bo iáko Heliasz przed dniem sądnym wedle Proroctwá Máláchiaszá Proro-
Malachiæ 4. v: 5.
ká/ przyydzie y opowié dźień srogiégo sądu Messyaszowégo/ ták Jan świety

przyszedł

A przyßedł y opowiedział przyßćié ná świát Messyaßowé. Obádwá tedy prze-
chodniámi ſą. Jan przyßedł przed Ewányelią/przed dniém łáſki/która nam
przyßłá przez Chriſtuſá P. y wßytkim go opowiedział: Heliaß przed dniém
gniewu/ dniém ſtráßliwym/ ſądu Messyaßowégo/ álbo Páná Chriſtuſowé-
go/przyydzie ; y wßytkim obywátelom ziemſkim opowiádáć go będzie.
Podobnémi tedy ſpráwámi Jan S. był Heliaßem/ále nie oſobą: y dla
tego ſye HEliaßem być nie wyznał iákom wyßéy pokazał. Co obaczywßy
posłowie Zydowſcy pytáią go dáléy:

Tedyś ieſt Prorokiem: y odpowiedział: nié.

☞ A to trzećié pytánié Zydowſkié zśćiągáło ſye do tego/że nie ládá kim
B rozumieli być Janá S. ále gdy ſłyßeli od niego że nie był Chriſtuſem / ſły-
ßeli też że nie był Heliaßem/iednák proſtym człowiekiem go być nie rozumie-
iąc/ pytáią go/ ieſliby był Prorokiem: á iż go pytáli/ieſliby był Prorokiem/
iednÿ z ſtárych Proroków/ álbo ſtárym Prorokóm podobnym: tedy od nie-
go te odpowiedź vſłyßeli/ iż ſye Prorokiem być nie poczytał.
¶ Ale y tu by kto pytał. Wßák ſam PAn Chriſtus názwał go PRoro-
kiem/y więtßym niż Prorokiem: y oycá ieğ Zácháryaßá to było o nim świá- *Matt: 11. verſu 9.*
dectwo ; A ty dźiećie Prorokiem naywyßßéğ będźieß wezwan/bo przeydźieß *Lucæ 1. verſu 76.*
przed oblicznośćią Páńſką gotowáć drógi iego. ꝛc. Gdyż tedy ták zácnémi
świádectwy Prorokiem był/ czemu ſye on nie mienił być Prorokiem? Ná
to ták odpowiádam.
C Ze Jan świety prawdźiwą omowę vczynił o ſobie że nie był tákim Pro-
rokiem/ o iákiégo go oni pytáli: bo go oni pytáli iáko Grecki text w ſobie
ma / tákim ſpoſobem: Jeſteś ty on Prorok? To ieſt / On/ o którym nam
Moyzeß nápiſał: Proroká z twego narodu/y z bráciey twoiéy/iáko mnie w-
zbudźi tobie PAn BOg twóy: tego będźieß ſłuchał: bo włożę ſłowá moie *Deut: 18. ver: 15. 18. & 19.*
w vſtá iego / y będzie mówił to wßytko co roſkaże: A kto nie będzie chćiał
ſłucháć ſłów iego/ ia będę mśćićielem. Otóż iż táki Prorok od Moyzeßá o-
powiedziány Messyaßem być miał/ którégo wßyſcy ſłucháć byli powinni/ á
iż posłáńcy Zydowſcy pytáli Janá / ieſliżby on przez MOyzeßá opowiedźiá-
nym onym Prorokiem był/ tedy prawdźiwą im odpowiedź dał: że áni onym/
D áni tákim Prorokiem nie był. Nie był tedy Prorokiem/ áni onym naywyſ-
ßym od MOyzeßá powiedźiánym: áni iednym z vmárłych / iáko poſpolity
człowiek rozumiał: áni z liczby onych Proroków/ którzy przyßłé rzeczy powiá-
dáią: gdyż on iuż będącé pokázował. Bo Prorocy o Chriſtusie przyßłym po-
wiádáli/on go pálcem iuż ná świećie będącégo pokazał. Otóż nie Proro-
kiem ále wyſßym niż wßyſcy Prorocy był.
☞ Gdyż tedy y z ſtrony świętéy pokory / tákże też y z ſtrony ich pytá-
nia/ y mniemánia Prorokiem ſye być nie wyznał tákim / iákim go być mnié-
máli: tedy iuż dáléy go pytáią mówiąc:

Któżeś ieſt/ ábyſmy mogli dáć odpowiedź tym któ-
E rzy nas posłáli.

Posłáni byli częśćią dla pytánia / częśćią też dla tego/ áby widźieli y
przeyźrzeli co ſye około JAná działo: przeto gdy áni w mowie/ áni w ſprá-
wách/ áni w żyćiu / áni w náuce/ nic tám podeyźrzánégo nie widźieli / tedy
ieli ſye pilniéy pytáć / iákiéby poſelſtwo názad mieli odnieść tym / którzy ich
posłáli: y obaczywßy że ſye Jan vwieść nie dał/ do żadnégo tytułu / który
mu ofiárowáli/ iuż go powagą tych którzy ie posłáli do tego przywodzą/ áby
ſye wyznał czymby był. Mówią tedy: Nieprzyßliſmy do ćiebie z potrzeby ná-
ßéy áni wolą náßą/áleſmy posłáni od naywyſßych Biſkupów/Kápłanów/y

Doktorów / otóż ſye nam nie godzi ztąd odéyść bez pewnéy wiádomośći od A
ćiebie: Ktoś ieſt/ **Cóż powiádaß o ſobie:**

☞ Rzecz tu podziwieniu dziwna: Janowi Krzćićielowi ná świádec-
two któréby o ſobie wydał wierzyć chćieli/ y gotowi byli: á Pánu Chriſtuſo-
wi potym to ná oczy wymiátáli/ że on o ſobie świádectwo wydawał mó-
Ioan: 8. verſu 13. wiąc: TY ſam o ſobie świádectwo wydáieß/ á świádectwo twoie nie ieſt
prawdziwé.

Tu ſtąd obaczyć káżdy może / że Jan S. v Zydowſkich Kápłanów/ y
Doktorów/ wietßéy powagi/ y wietßego mniémánia był/ niż Pan Chriſtus:
który/ choć tákiéy powagi był / y takiégo záwołánia / przedsie świádectwo B
iego v nich o nim málo ważné było.

¶ Lecz z tych posłánców powßechna náuká być ma wßytkim ſługom/ y
ſłużebnicom/ áby Pánom ſwym chutliwie y wiernie ſłużyli/ w rzeczách tych/
które im zlécáią ku ſpráwowániu/ áby ie y z pilnośćią ſpráwowáli/ y do Pá-
nów ſwych odpowiedzi wiernie odnosili. Słuchaymyß tedy iáko im Jan
S. odpowiáda ná ich pytánié.

Ja głos wołáiącégo ná pußczy.

☞ Nie vdáie ſye tu Jan/ áby pokazał zacny naród ſwóy/ áni ſye vdáie
do wyniesienia siebie w chwałe y w cześć tego świátá/ ále proſto vrząd ſwóy
opowiada/ który wypełniał/ y który przez Izáiaßá Proroká dawno był opo- C
Iſaiæ 40. verſu 3. wiedziány. Jákoby rzékł: prágniećie teß wiedzieć com ieſt/ y co ieſt zá vrząd
moy/ átóż wam krótko powiádam. Wiećie bez pochyby / co przedtym
dawno Izáiaß Prorok powiedział/ iż miał ten czás przyść/ że miáła być po-
ćießona Sinágogá Zydowſka/ y grzéchy wßego świátá przez Meſſyaßá mia-
ły być zgłádzoné. A niż to przyść miáło/ przepowiedział Izáiaß: Iż przedtym
ná pußczy miał być wznowión głos/ przepowiádáiącégo ten czás być bliſki/
y nápominaiącégo wßech ludzi ku odnowieniu żywotá/ ku zgotowániu dró-
gi temu Pánu który przyść miał. A iż iuż ten czás przyßedł/ y Meſſyaß iuż
ieſt w śrzodku was / otóż ia wołam wielkim głoſem / y nápominam was
wßytkich do pokuty / y do vpámietánia/ do odnowienia żywotá/ y do pole-
pßenia: áby przyßedßy w krótkim czáśie MEſſyaß/ mniéy złości nálazł mie- D
dzy wámi / y gotowßé was nálazł ku przyiećiu siebie.

¶ Proroctwo ná które tu Jan S. pátrzył/ ieſt v Izáiaßá ták nápiſané:
Iſaiæ 40. v. 1. 2. et 3 Ćießćie ſye ćießcie ſye ludu móy/ mówi Pan Bóg wáß: mówćie ku ſercu Je-
rozolimſkiému/ á przyzowćie go/ boć ſye iuż ſkończyła złość iego / odpußczo-
ná ieſt niepráwość iego/ wzięło z ręki PAnſkiéy ſowićie zá wßytki grzéchy
ſwoie: á zátym téß ſłowá PRorok mówi/ które tu JAn o ſobie być opowie-
dział: Głos wołáiącégo ná pußczy. Jákoby rzékł Jan: nie ia ále inßy
przez mie woła ná pußczy/ to ieſt Chriſtus: y przetom ieſt nie ſwóy głos/ ále
onego Chriſtuſá którégo oczekawaćie: y iáko głos ſłowo przechodzi/ wßákże
zá nim wnet ſłowo wymiówiono bywa: Ták Jan S. głoſem był onégo ſło- E
wá wiecznégo Bogá Oycá niebieſkiégo.

Był tedy głoſem nie tylo Meſſyaßá iuż w śrzodku Zydów będącégo/ ále
téż y ſłowá onégo w vmysle Bogá Oycá niebieſkiégo wiecznie vrodzonégo.
A przypátrz ſye iáko y oſobá / y głos / z ſobą ſye zgadzáią. Oſobá nie w
roſkoßy żywiąca/ nie ná mieyſcu roſkoßnym mießkáiąca/ ále to piérwéy wy-
pełniáiąca/ czego vczyłá. Głos záśie nie do czego inßégo nápomináiący/ ie-
dno do ſrogośći żywotá/ do pokuty/ y do vpámietánia. Przyczyná dla cze-
go táki Doktór y táki głos: áby dróge zgotował przyßłe[v] Meſſyaßowi/ któ-
ry náuke ſwą od tegóż głoſu począć miał/ to ieſt od pokuty y od vpámietá-

nia. Słu-

A nia. Słuſznie tedy mówi że był głoſem wołáiącym onégo / który ná po-
czątku náuki ſwey namniey ſye nie oodkroczył od niego: y ná czele Ewanye-
liey ſwoiey ten grunt záſadźił/ áby wßyſcy pokutę czynili/ y Ewanyeliey wie- *Marci 1. verſu 19.*
rzyli/ która wßytkim odpuſzczenié grzechów przyniosłá.
¶ Jan tedy iż był iákoby wykłádaczem słow Meſſyaßowych/ słuſznie głoſem
Meſſyaßowym ieſt nazwan przez Proroká. A iż ſye Jan głoſem Chriſtuſo-
wym názwał/ Káznodźieią pokuty będąc ná puſzczy / w tym opiſał wßytki *Káznodźieie iácy*
Káznodźieie/ czym być máią: bo niemáią być niczym inßym / iedno głoſem *być máią.*
Chriſtuſowym: to ieſt/ nie słowa ſwoie/ nie wymysły ſwé/ ani wymysły ludz-
kie/ ále słowá Páná ſwego ßczérze y prawdźiwie powiádáć máią. Chri-
ſtus Pan przez Káznodźieię ſwego Janá/ y ſam przez ſie vczy pokuty / vpá-
B mietánia / y wiáry: áby ſtátecznie wierzono było Ewányeliey: chceſzli ty
być głoſem ieg/ chceſzli być naśládowcą Janowym/ tegóż vcz: gotuy dróge
Pánu/ nie Szátánowi: pokućie/ nie ſwéy woley: pobożnośći/ nie ſwowol-
nośći: poſłuſzeńſtwu/ nie wzgárdźie: zgodźie/ nie ſwarowi: miłośći / nie o-
błudnośći: gdyż Pan Bóg nie ieſt roſtárgnienia / nie ieſt BOg niezgody /
iedno pokoiu.
¶ Vkázuie nádto Jan święty z przykłádu ſwego / że Káznodźieiá ma
być głoſem wołáiącym/ ták iáko go tenże Prorok Izáiaß vczy mowiąc: Wo- *Iſaiæ 58. verſu 1.*
łay á nieprzeſtaway: iáko trąbá podnoś głos twoy / á opowiáday ludowi
moiemu złośći ich/ á domowi JAkobowemu nieprawośći ich. Ten tedy
C Janá naśláduie Káznodźieiá/ który wymiata na oczy złośliwym złośći ich/
á grzéßnym nieprawośći ich: w czym iáko Jan S. był pilny/ czytay v Łuká- *Lucæ 3. v. 7. 8. et 9.*
ßá/ y v inßych Ewányeliſtów. Lecz y ſam text dźiśieyßéy Ewányeliey
vkázuie pilność iego vrzędu/ gdy powiáda czego vczył mówiąc:

SPráwuyćie dróge PAńſką / iáko powiedźiał Izáiaß Prorok.

☞ Spráwowáć dróge Páńſką nic inßégo nie ieſt/ tylko żyć wedle ro-
ſkazánia Páńſkiégo/ á nie żyć wedle namiętnośći ćieleſnych: bo drógá ćiałá
ludzkiégo álbo tego świátá/ ieſt pychá/ łákomſtwo/ porubſtwo/ y inße na-
D miętnośći ćieleſné. Drógá Páńſka ieſt pokorá / ſnážność / modlitwy/ poſt/
iáłmużny/ czuynośći/ miłośierdźié/ y inße cnotliwé ſpráwy. Nie kazał te-
dy Jan S. ćieleſnych y tego świátá dróg gotowáć: bo té obrzydliwé v
Páná BOgá ſą: ále kazał gotowáć drógi PAńſkié: to ieſt kazał gotowáć
ſpoſob życia wedle woléy y roſkazánia Páńſkiégo: co tu drógą Páńſką na-
zwał: A OCiec iego ZAcháryaß króćiuchno ią wysłowił mówiąc: Bez *Lucæ 1. verſu 74. & 75.*
ſtráchu wyſwobodzeni z rąk nieprzyiaćielſkich / ábyſmy Pánu służyli w świe-
tobliwośći y w ſpráwiedliwośći przed nim/ przez wßytki dni żywota náßégo.
☞ Ale słuchaymy z iákimi posły ſpráwę miał Jan święty/ do których
to Proroctwo Izáiaßowé powiedźiał. Powiáda Ewányelia/ iż oni

E Którzy byli posłáni/ byli z Pháryzeußów.

Nie bez przyczyny to kłádźie Ewányeliſtá: bo onego czáſu przy Phá-
ryzeußách zakon Boży/ iego vmieiętność/ iego wykład / iego powagá byłá:
nád to wßytká świętobliwość żywotá/ wßytko nabożeńſtwo/ wßytki Cere-
monie/ obrządek/ trádycie/ przy nich y v nich były. Kiedy tedy mowi/ że po-
słowie byli z Pháryzeußów/ álbo Licemierników: dáie znáć / iż z pocztu lu-
dźi onych byli/ którzy v wßego gminu Żydowſkiégo/ ták w zakonie/ iáko y w
nábożeńſtwie/ y w zacnośći byli nazacnieyßy. Dáie też to znáć/ że posłowie
od nich posłáni / odnieśli im poſelſtwo to o przyßłym Meſſyaßu/ które Jan

świety świadczył o nim/ áby pokazał / że żadną niewiádomośćią obmówić A
sye nie mogą / áby o Messyaszu wiedźieć niemieli : y ztąd iuż wymówki zá-
dnéy mieć nie mogą/ áby táiemné było przyszćié Messyaszowé do nich. Otóż
ieśli dobrym vmysłem posłáli byli do JANA S. czemu mu nie wierzyli/
áni świadectwu iego ? czemu prawdę iego ná stronę odrzućili ? A ieśli złym
y pokrytym vmysłem/ iáko ich zła náturá byłá/czemu go ták zacnémi Tytu-
łámi zdobili ? áza czytáli kiedy / żeby sye MEssyasz miał národźić z narodu
Lewi ? z Mátki stárey niepłodnéy iáko sye Jan vrodźił ? áza Messyasz przez
cudów ná świát miał przyść / iáko Jan przyszedł ? á wżdy widząc iż w sobie
Jan żadnéy spráwy Messyaszowéy nie odnosił/ kazáli go pytáć / ieśliby nie
był Messyasz : tu znáć/żeć nie dobrym vmysłem/ále pokrytym do niego słáli: B
á wżdy go ná zdradźie pieknémi Tytuły zdobili/ áby go wczym vłowili: y prze
toć iego prawdę / iego świádectwo / o MEssyaszu máło v siebie ważyli :
Matth: 3. ver: 7. znał to Duchem świetym Jan / y przeto słusznie Jászczórczym narodem ie
nazwał. Ci tedy w dálszą rzecz w dawáiąc sye z Janem S. pytáią go.

Czemuż tedy krzćisz / ponieważeś nie iest / áni Christusem/ áni HEliaszem/ áni Prorokiem.

☞ Jákoby rzekli : Wiemy z Proroków/że Christus gdy przyydźie/ma
Ezech:36.ver:25. krzćić/y ma wylać ná nas wodę czystą/á bedźiem oczyśćieni od wszytkich nie
Isaiæ 44. versu 3. práwośći nászych: ma wylać wodę ná wszytki prágnące/ ma być studnia od-
Zachar:13. ver: 1. kryta w domu Judá/ ku omyćiu grzésznégo/ y miesiecznéy niewiásty : Wié- C
my tedy że Christus/ to iest Messyasz ma krzćić : á ty gdyżeś nie iest Christu-
sem / czemu vrząd Christusów sobie przywłaszczasz ? czemu ludźie próżną ná-
dźieią karmisz ; czemu ie záwodźisz / y oszukawasz. Ale iż JAnów krzest od
krztu Páná Christusowégo przyszłego/ dáleko rózny był/tedy pokázuie JAn/
że on nie Christusowym ále swoim krztem krzćił mówiąc :

Jać krzczę wodą/ ále pośrzód was stánął/ którégo wy nie znaćie.

Tu iest mieysce pokázáć to/ ieślize krzest Janów / iest równy krztu Pá- D
nu Christusowému: ále iżesmy o tym dostátecznie pisáli w Kátechysmie ná-
szym; tu / iáko nakrócéy sye z tym odpráwimy : to pokazawszy / iż ácz krzest
JANow ku odpuszczeniu grzéchów nie był / tedy iednák był potrzebny dla
trzech rzeczy.

¶ Naprzod że znáczył krzest Páná Christusów/ w którym miáło być od-
pusczenié grzéchów.

¶ Druga/áby przez zwiérzchnią Ceremonią predzéy do wnetrznych spraw
przywiodł té które krzćił : y ták P. Christusowi dróge zgotował w ich ser-
cách: ábowiém krzćił/ku pokućie przyprawuiąc nápominániém swym ludźi:
á iáko brud z ćiáłá omywał wodą / ták przez náuke zmázy duszné/pokutą o-
mywáć kazał : áby przez nie mogli miéć odpusczenié grzéchów. E

¶ Trzećia/ przyczyná JAná świetégo potrzebnégo krztu tá iest/ áby
tym iáśniéy był oznáymion Pan Christus : á ći którzy sye krzćili / áby pewné
piątno iuż od Janá obiáśnionégo Chrystusá ná sobie odnośili : y ilebykróć
ná Janów krzest wspomnieli / áby téż y ná onégo pámietáli / któremu Jan
nie był godźien y rzemyká v trzewiká rozwiązáć : o którym im powiádał/ że
Ioan: 1.v: 30. et 31. był piérwszy/y wietszy niż on : O czym ták sam Jan krzćićiel świadczy : Aby
był obiáwiony w Jzráelu ten/który po mnie ma przyść/á przedemną sye stał:
dla tegom ia przyszedł/ ábych krzćił wodą. etc.

Dla tych tedy przyczyn potrzebny był krzest JAnów : który to Jan/ nie

A dla tego krzćicielem názwány ieſt / że śiłá ludzi okrzćił / bo też y Apoſtołowie
śiłá ludzi okrzćili/ á krzćićielmi nie ſą názwáni: ále on krzćićielem dla tego ná-
zwan ieſt/ że ſámégo Meſſyaſzá Páná Chriſtuſá krzćił w Jordanie. Matth: 3. ver: 13.
☞ Ale pokazawſzy potrzeby Janowégo krztu : dowiedzmy ſye praw-
dyli Ewányelikowie vczą/ áby krzeſt Janów miał być równy Pánu Chriſtu-
ſowému. Co áby ſye iáśniéy pokazáło/ mamy wiedźieć/ co przynależy y przy-
należáło do krztu Páná Chriſtuſowégo. Trzy tedy rzeczy do krztu PAná
Chriſtuſowégo przynależą. Które ſą/ Duch/ Wodá/ y krew odkupienia/ y o-
mycia grzéchów náſzych.
¶ Iż przynależy do krztu Páná Chriſtuſowégo Duch S. JAn święty
tenże świádczy/ mówiąc : On was będźie krzćił w Duchu świętym : które- Matth: 3. ver: 11.
B go Duchá S. tenże Jan zowie ogniem dla tego/ że trawi iáko ogień grzéch
człowieczy.
¶ Iż do tegóż krztu przynależy wodá/ świádek ſam Pan v Janá Ewán-
yeliſty : Jeśli ſye kto nie odrodźi z wody. etc. Ioan: 3. verſu 5.
¶ Przynależy też krew Páná Chriſtuſowá/ która ieſt náſzé odkupienié/ iá-
ſné świádectwo v JANá w obiáwieniu : Omył nas z grzéchów náſzych Apoc: 1. verſu 5.
krwią ſwą : Bo krew Chriſtuſá Páná zá nas ieſt przelána.
Tu ſye tedy iuż przypátrz/ ieſliże w Janowym krzćie / té rzeczy były/ te-
dy go porównáć z Chriſtuſowym możeſz. Ale iż nie były: Bo Jan S. ſam o
tym świádczy : że on wodą tylo krzćił : A Chriſtus krzćić miáł/ y krzcił wo- Lucæ 3. verſu 16.
C dą y Duchem S. Tedy obłędliwie ći vczą/ którzy go/ to ieſt krzeſt Janów ró
wnáią Chriſtuſowému. A przeto ácz Jan ſam rozdźiał czynił záwżdy krztu
ſwego od Chriſtuſowég: Wſzákże iednák y ſam Pan dał rozſądek o tym do-
ſtáteczny/ gdy do Zwolenników ſwoich mówił : Jan krzćił wodą/ á wy bę- Acto: 1. verſu 5.
dźiecie okrzczeni Duchem S. w krótkim czáśie.
Ale żeby práwie doſtátecznie káżdy rozdźiał Krztu Janowégo/ y Páná
Chriſtuſowégo wiedźiał / niech ſye tego vczy z ſłów Páwłá S. które o tym Acto: 19. a ver: 1.
mówił : á nápiſano ie w Dźieiách Apoſtolſkich / w té ſłowá : Sſtáło ſye/ vd 8.
gdy Apollo był w Koryntćie/ iż Páweł ſchodźiwſzy zwierzchnie kráiny/ przy-
ſzedł do Ephezu/ y nálazł tám niektóré Zwolenniki/ y rzékł do nich : Wźięli-
żeśćie Duchá S. gdyśćie vwierzyli? á oni mu odpowiedźieli / áni ſmy ſły-
D ſzeli ieſli ieſt duch święty. Tedy on rzékł : w kimżeśćie tedy pokrzczeni? Oni
odpowiedźieli w Janowym Krzćie. Páweł potym rzékł : Janći Krzćił lud
Krztem pokuty / powiádáiąc áby w tego który miał przyść po nim wierzyli/
to ieſt w Jezuſá. Co oni vſłyſzawſzy / pokrzćić śię dáli w imie Páná JE-
zuſá. A gdy Páweł włożył ná nie ręce/ przyſzedł Duch Swięty ná nie/ y mó-
wili ięzyki y prorokowáli.
Tu ſye iáśnie pokázuie różność Krztu Chriſtuſowégo/ y Janowégo :
bo ácz byli krzczeni krztem Janowym / przedśię iednák krzczono ie powtóré
Krztem Chriſtuſowym áby Duchá Swiętégo przyięli. Otóż ieſli ieden był
Janów y Chriſtuſów Krzeſt iáko omylnicy powiádáią : dla czego Páweł s.
rozdźiał miedzy Krzty vczyniwſzy / krzćił znowu wierné w imie Páná Jezu-
E ſá Chriſtuſá? Nie potrzebá tedy więcéy dowodów o tym/ gdy ſam Jan/
po nim Pan Chriſtus / po Pánu Chriſtuśie Páweł Swięty iáſny rozdźiał y
różność / miedzy témi Krzty pokazáli. Ale o tym iuż doſyć / bo y ſam text
vczy/ iáki Krzeſt był Janów/ bo wodą tylo.
☞ W poſrzód tedy was ſtánął / kthórégo wy nieznaćie/ (dokłáda
Máttheuſz/ Tenći was okrzći Duchem świętym) : á

Ten ieſt który po mnie ma przyść.

Jákoby rzékł/ iuż ſye národźił: nie mieſzka ná puſzczy od poſpolitowánia

ludzi/

ludzi/ iáko ia: zwámi żywie/ w pośrzodku was ieſt / w wáſzym Kośćiele w A
Jeruzálem/ y w Bóżnicách bywa/á wy go nie znaćie. Ten po mnie przyydźie/
do krzczenia y przepowiádánia Ewányeliey KRólestwá Bożego: y áby do-
konał tego com ia zácząl. A ták ſye ſtáło: bo powiádáią Ewányeliſtowie/
że potym / to ieſt po ſwoim okrzczeniu / po pośćie / y po pokuśie/ przyſzedł

Mat: 4. v: 12. et 17. Christus począł kazáć y krzćić / gdy Jan był wſádzon do ćiemnice

Pan Jezus do źiemie Zydowſkiey/ y kazał/ y Krzćił. Po Janie tedy Chri-
ſtus przyſzedł: to ieſt gdy Jan był wſádzon do ćiemnice/ † iáko Márek S.
świadczy. Christus Pan zaczął y náukę y Krzeſt. A ſłuſznie mówi Jan/
że w pośrzód narodu Zydowſkiego był ſtánął: bo pośrzednikiem będąc mie-
dzy Bogiem y ludźmi / to pośrzednictwo w źiemi Zydowſkiey w śrzodku na-
rodu ſwego Zydowſkiego ſpráwowáć począł. Ale o tym ná inſzym mieyſcu. B

† *Mar: 1. v: 14. et 15*

☞ Opowiáda go Jan S. dáley mówiąc:

Który ſye ſtał przedemną.

Pierwey ſye Jan począł niż Christus ſześćią Mieśiecy.

Ioan: 17. verſu 5.

Bo pierwſzy był niż on/ pierwſzy nie ćiáłem/ bo ſye Jan pierwey począł/
á P. Christus po nim aż ſzóſtego Kśieżycá: ále pierwſzym go być Jan powiá-
da/ nie z ſtrony poczęćia w Mátce / z którey ſye národźił/ ále z ſtrony BO-
ſtwá / którym nie tylo pierwſzym był niż JAN / ále pierwſzym niż wſzytko
ſtworzenie: bo wedle tego Boſtwá był obiáśniony v Bogá Oycá chwałą /
y iáſnośćią/pierwey niżeli świát był: y przeto tu Jan S. o nim mówi: Który
ſye ſtał przedemną. A áby doſtoyność iego / á ſwą niegodność poka-
zał/ ták go wyſoce záléćił / że mu ſye nie godnym czynił odwiązáć rzemyká v C
bótá mówiąc:

Któremum ia nie ieſt godźien rozwiązáć rzemyká v bótów iego.

☞ A záprawdę ták ieſt / iż ieſt tákowa godność PAná CHRiſtuſá/ z
ſtrony tego iáko był przed Janem: to ieſt iáko był Bóg y człowiek/że żadne
ſtworzenie napokornieyſzemu ſłużbánu iemu godnie ſłużyć nie może. A iż ſye
ták w pokorę wielką vdáie Jan ś. niedźiwuy ſye: bo ludźie święći/im do nay-
więtſzey świętobliwośći przychodzą/tym ſą napokornieyſzymi. Przykład maſz
w Pánnie czyſtey Máryiey/ kiedy Mátką BOżą zoſtálá / tedy dźiewką ſye D
Páńſką á nie Mátką názwálá. Ták y Páweł S. kiedy wybránym naczy-
niem páńſkiem zoſtał/tedy tytułu Apoſtolſkiego czynił ſye niegodnym. Ták
też y Jan S. że chćiał być napodleyſzy ſługą Páńſkim/z pokory to czynił/nie
z niegodnośći: gdyż był nádewſzytki / co ſye z niewiaſt rodzą / w świętobli-
wośći y w łáſce BOżey / nawiętſzy: A grubymi grzéchámi nigdy PANA
Bogá nie obráził. Przeto nie z ſtrony niegodnośći/ále z ſtrony pokory/ták v-
niżenie o ſobie trzymał / gdyż potym zacnieyſzą posługę PAnu Chriſtuſowi
vczynił/ niż rzemyká v botow rozwiązánie: bo go okrzćił/rękomá ſwoimi w
Jordanie/ iáko maſz v Ewányeliſtów S.

Pokorę ludźi świętych pokazuie/ iáka ieſt.

Lucæ 1. verſu 38.

1 Cor: 15. ver: 9.

Matth: 11. ver: 11.

Marci 1. verſu 9.

☞ Ale to świádectwo Janá S. o Pánu Chriſtuśie y o zacnośći iego
gdźie ſye dźiało/ Ewányelia pokázuie mówiąc: E

To ſye dźiało w Betáberze / zá Jordanem / gdźie był Jan krzcząc.

Czytáią zdawná / żeby ſye to dźiać miáło / nie w Betáberze / ále w Be-
tháníey: Lecz omylność ieſt/ y była piſárzów / którzy omylnie to mieyſce pi-
ſáli: co dawno obaczyli ſtárſzy Doktorowie: y nie Betháńia/ ále Betháberá
Piſáli y czytáli być mieyſcem krztu Chriſtuſowego. Bo Betháńia od Je-
ruzálem tylo piętnáśćie ſtáian byłá / w bók gory Oliwney. W tey Bethá-

Origenes, CHriſoſtomus Homil: 16 in Io: Theophylactus in Ioan: cap. 11. & 12.

Ioan: 11. verſu 18.

niey Chri-

A niéy Chryſtus Pan Lázárzá wſkrzesił od vmárłych / y czeſto przebywał: A Ibidem ver: 44.
Bethábera miáſteczko było miedzy miáſty narodu Beniamin/ v brodu Jor Ioſuæ 18. ver: 22.
danu rzéki / która dzieliłá Gálileą y Judeą. V téy Bethábery Gedeon ro-
ſkazał Ephráimczykom/ áby záſkoczyli Mádyánczykom v wody Jordáno- Iudi:7.v:24. et 25
wéy / y tám zábili dwoie Xiążąt Mádyánſkich/ Orebá / y Zeba/ y gonili
Mádyánczyki / nioſąc głowy/ Orebá/ y Zebá/ aż zá Jordan. W Bethaberze
tedy v brodu rzéki Jordanu/ gdzie ludzi nawiecéy ßło/ y iáchało/ Jan krzcił/
y świádectwo o Chryſtuśie Meſſyaßu wydawał / nie w Bethániéy. Do téy
Bethábery PAn Chryſtus był vſtąpił zápálczywośći y gniewu Zydowſkie- Ioan: 10. ver: 40.
mu: iáko o tym maß v Janá S. y tám mießkał: y wiele ich przychodziło do 41. & 42.
niego/ y wyznawáli że JAn krzćićiel prawdziwie o nim świadczył / y támże
B wiele ich weń vwierzyło. Náoſtátek áby omyłká niwczym ſye nie zoſtáwi-
łá czytelnikowi/ tedy przeſtrzégam / że inßé miáſteczko było też ná pußczy /
które zwano Betharába/ o którym maß w Xięgách JOzue / á inße to było Ioſuæ 15. verſu 6.
Bethábera/ gdźie Jan S. Krzćił. W Betáberze Jan S. pokute y v-
pámiętánié ZYdom opowiádał / á ku pokućie krzćił: á czynił to áby godnie
Meſſyaßá y iego náuke przyieli. Tymże ſpoſobem nas KOśćiół S. nápo-
mina przez dźiśieyßą Ewányelią / ábyſmy zgotowáli w ſercách náßych drógę
Pánu/ to ieſt/ z práwégo ſercá do tego ſye przygotowáli/ iżebyſmy godnie/ y
przyſtoynie rocznice národzenia iego ná świát obchodźili/ á nabożnie w ſer-
cá y w ſumnienia náßé go przyieli / á on ſye w nas duchownym obyczáiem
C áby vrodźił/ przez łáſkę ſwoię/ y przez ſwoie błogoſłáwieńſtwo/ tudźiéż y przez
duchá świętégo w ſercá náßé poſłánié. Co nam rácz dáć Pánie Jezu Chryſte.
AMEN.

Summá Ewányeliéy téy tá ieſt

Naprzód poſłáli Zydowie z Jeruzálem poſły z cechu Licemierniczégo / 1.
do Janá S. pytáiąc go coby był.
Powtóré: Jan S. wyznał czym nie był/ to ieſt że nie był Chryſtuſem/ 2.
áni Heliaßem wedle perſony/ áni Prorokiem ſtárych Proroków. Téż nie zá-
D przał czym był/ bo ſye wyznał głoſem wołáiącym ná pußczy/ wedle Proroc-
twá o nim przez Jzáiaßá Prorokowánégo dawno.
Potrzećié/ pokázuie różnosć Janá S. y Chryſtuſá Páná/ z ſámych ſłów/ y z 3.
wyznánia Janowégo / tákże rozdźiał Krztu Páná Chryſtuſowégo / y Janá
świętégo. Te różnosć vkázuiąc/ że Janá S. Krzeſt tylo wodą był/ á Páná
Chryſtuſów wodą y duchem świętym: y przeto inßy y poważnieyßy: iáko téż
y zacnosć Chryſtuſá Páná byłá/ więtßa y poważnieyßa/ któréy
ſye Jan niegodnym ſługą czynił.
AMEN.

E

Ná dźień

NA DZIEN NARODZENIA PANA A ZBAWICIELÁ NÀSZÉGO, NAPRZÓD HIstoria, á potym wykład Ewányeliéy. A

HISTORIA B

Zwiástowánia/ poczećia/ y národzenia wedle ćiáłá Páná JEzu CHristá Zbáwicielá nászégo/ z Ewányelistów zebrána.

C

D

By człowiek Chrześćiáński dostáteczną wiádomość miał/ o Zwiástowaniu/ poczećiu/ y národzeniu/ wedle ciáłá p. Jezu Christá/ zdáło sye ták/ ábysmy wszytek porządek teȝ ná pismie podáli/ zebrawszy porządnie z Ewányelistów Swietych. Poczniemy tedy Historyą od Zwiástowánia przez Anyołá/ która sye tákim sposobem poczyna. E

Lucæ 1. a ver: 26. ad 57.

POtym szóstégo Ksieżycá/ to iest/ po onym iáko sye Anyoł Páński vkazał Zácháryaszowi OZcowi JAná S. Krzćićielá/ á

vkazał

A vkazał mu ſye był w Kośćiele w JEruzálem/ w on czás kiedy ofiáre zápału
wedle vrzedu Káplánſkiégo ſwego ofiárował/ y tám mu powiedźiał / że by-
łá wyſłucháná modlitwá iego/ y Zony iego Helżbiéty / y miáłá mu porodźić
Helżbiétá ſyná/ ktoryby był wielkim przed Pánem BOgiem/ y pełen Duchá
S. ießcze w żywoćie Mátki ſwéy/ktorému roſkazał dáć imie Jan. A iż Zá-
cháryaß nie wierzył : Pan Bóg przez Anyołá Gábryelá odiął mu mowe / áż
do czáſu wypełnienia powieśći Anyelſkich. Po téy tedy ſprawie Lukaß świe-
ty powiada/że ßoſtégo Kśieżycá poſłan ieſt tenże Anyół Gábryel od Bogá
do Miáſtá Gálileyſkiégo / ktorému imie Názáret ; do Pánny poſlubionéy
Meżowi/ ktorému imie było Jozeph z domu Dawidowego; á imie PAnnie
Máryja. Wßedßy tedy ANyół do niéy : rzekł : Zdrowaś łáſki pełna PAn
B ztobą / Blogoſłáwionaś ty miedzy niewiáſtámi. Ktora gdy vſłyßáłá / zá-
trwożona byłá z tych słów iego : y myśliłá coby to zá pozdrowienié było. Y
rzekł do niéy Anyół: Nie bóysie Máryja/ábowiém nálázłáś łáſke v Bogá: o-
to pocznieß w żywoćie / y porodźiß ſyná / y wzowieß imie iego Jezus : Ten
bedźie wielkim/y Synem naywysßégo wezwan bedźie : y da mu PAn BOg
ſtolec Dawidá Oycá iego/ y bedźie Krolował w domu Jákobowym ná wie-
ki/ á Króleſtwu iego nie bedźie końcá. Y rzekłá Maryja do Anyołá. Já-
kóż to ma być/gdyż ia meżá nieznam ? A odpowiedźiawßy Anyół rzékł iéy:
Duch ś. sſtąpi w ćie/á moc Bogá naywysßégo záſłoni tobie : á przetóż co ſie
z ćiebie národźi świetégo/bedźie wezwan Synem Bożym. A oto y Elżbiétá
C powinowáta twoiá/ y tá poczełá Syná w ſtárośći ſwoiéy : oto ten kśieżyc
ßóſty iéy ieſt ktorą zową niepłodną : bowiém nie bedźie niepodobné v Bogá
żadné słowo. Y rzekłá Máryja : oto służebnicá PAńſka/ niechay ſye zemną
dźiéie według słowá twoieg : y odßedł Anyół od niéy. A oná téż powſtawßy
z onégo mieyſcá gdźie z Anyołem rozmawiáłá poßłá ná góry z kwápienié m/
do miáſtá Judſkiégo Jeruzálem/y weßłá do Domu Zácháryaßowégo/y po-
zdrowiłá Elżbiéte. Y sſtáło ſye iż iáko ſkoro vſłyßáłá Elżbiétá pozdrowienié
od Máryjéy : rozrádowáło ſye Dźiéćiątko w żywoćie iéy : y nápełnioná ieſt
Duchá świetégo Elżbiétá/ták/że záwołáłá głoſem wielkim / y rzekłá : Bło-
goſłáwionáś ty miedzy niewiáſtámi : y błogoſłáwiony owoc żywotá twégo:
y ſkąd mi to : że przyßłą do mnie MAtká Páná mego ? ábowiém oto iáko
D ſkoro ſye sſtał głos pozdrowienia twego w vßách moich/rozrádowáło ſye
wielką rádośćią dźiéćiątko w żywoćie moim : á błogoſłáwionáś ktoraś v-
wierzyłá : ábowiém ſye to wßythko wypełni / co tobie ieſt powiedźiano od
Páná. Y rzekłá Máryja : Wielbi Dußo moiá Páná :
Y vrádował ſye duch moy/ w Bodze Zbáwićielu moim.
Jż weyźrzał ná pokorę służebnice ſwoiéy : bo oto ſtąd mie będą zwáć
błogoſłáwioną/ wßyſcy narodowie.
Bo mi vczynił wielkié rzeczy/ ten ktory mocny ieſt: y świeté imie ieg.
A miłośierdźié iego od rodzáiu do rodzáiu/tym ktorzy ſye go boią.
Vczynił mocność wrámieniu ſwoim/roſpróßył pyßné myslą ſercá ſweg.
E Złożył mocarze z ſtolcá/ á wywyßył pokorné.
Łáczné nápełnił dobrá/ á bogacze próżné opuśćił.
Przyiął Jzráelá ſługe ſwego / wſpomionął ná miłośierdźié ſwoie.
Ták iáko mówił ku Oycom náßym/ Abráhámowi y potomſtwu iego
ná wieki. Mießkáłá tedy Máryja z nią iákoby przez trzy mieśiącé: á po-
tym ſye wróciłá do domu ſwego. Potym Chriſtowé národzenié tákié było.

Gdy byłá poślubioná Mátká Jezuſowá MAryja Joze- *Matt: 1. a ver: 18. ad finem.*
phowi / piérwéy niż ſye zeßli / náleźioná ieſt máiąca w żywoćie z
duchá świetégo. Ale Jozeph mąż iéy będąc człowiekiem ſpráwie-

dliwym/ niechćiał iéy ſławić/ ále ią chćiał potáiemnie opuśćić. A gdy to my- A
ślił/ álić oto Anyół Páńſki vkazał mu ſye we śnie mówiąc: Jozephie Synu
Dawidów/ nie obawiay ſye przyiąć kſobie Máryéy żony twoiéy/ bo to co ſye
w niéy záczeło/ z duchá świetégo ieſt/ á porodźić ſyná/ y názowieß imie iego
Jezus: przeto iż on wybáwi lud ſwóy od grzéchów iego. A to wßytko ſtáło
ſye ieſt/ áby ſye wypełniło/ co był Pan powiedźiał przez Proroká mówiącégo.
Iſaiæ 7. verſu 14. Oto Pánná bedźie miáłá w żywoćie/ y porodźi Syná: y názową imie iego
Emánuel/ co ſye wykłáda/ Bóg z námi. Jozeph potym ze ſnu powſtaw-
ßy/ iáko mu był Anyół Páńſki przykazał/ ták vczynił/ y przyiął kſobie żone
ſwoie. A nie poznawał iéy/ dokąd nie porodźiłá Syná ſwego piérworodnégo/
y názwał imie iego Jezus.

Lucæ 2. à verſu 1. ad 22. Ewányelia ná piérwßéy Mßéy ná Jutrzni/ tá ieſt.

Stáło ſye tedy w oné dni/ że wyßedł wyrok od Auguſtá B
Céſarzá/ żeby był popiſan wßytek świát: á ten piérwßy popis ſtał
ſye od Stároſty Syryyſkiégo Cyryná. Tedy ßli wßyſcy ná popis/
káżdy do ſwoiégo Miáſtá. ßedł też y Jozeph z Gálileiéy z Miáſtá
Názáret do ziemie Judſkiéy/ do miáſtá Dawidowégo/ áby też był popiſan
z Máryą poślubioną żoną ſwoią/ która byłá brzemienną. Y ſtáło ſye gdy
tám byli/ wypełniły ſye dni Máryéy áby porodźiłá: Y porodźiłá Syná ſwe-
go piérworodnégo: y vwinąwßy go w pieluchy/ położyłá we żłobie/ ábo-
wiém niémieli innégo mieyſcá w gośćinnym domu. A byli Páſtérze w onéyże
kráinie czuiący/ y ſtrzegący ſtráży nocnéy nád ſwą trzódą. A oto Anyół Pán-
ſki ſtánął przy nich/ y iáſność Boża oświéćiłá ſye około nich/ y polękáli ſye C
z wielkiégo ſtráchu: y rzékł im Anyół/ niebóyćie ſye/ ábowiém opowiádam
wam weſelé wielkié/ które bedźie wßytkiému ludu/ że ſye wam dźiś národźił
zbáwićiel/ który ieſt Chriſtus Pan w mieśćie Dawidowym: á oto wam dáie
zá znák: Naydźiećie málucżkié dźiéćiątko w pieluchy vwinioné/ y położoné
w żłobie. A nátychmiaſt ſtánełá przy onym Anyele wielkość rzeßéy niebieſkiéy/
którzy chwalili Bogá mówiąc: Chwałá Bogu ná wyſokośćiách/ á ná ziemi
pokóy ludźiem dobréy woléy. Y ſtáło ſye ieſt gdy odeßli od nich Anyoło-
wie do niebá/ rozmawiáli páſtérze miedzy ſobą: pódźmy áż do Betlehem/ y
oglądaymy to słowo które ſye ſtáło/ które vczynił Pan y okazał nam. Y
przyßli z kwápieniém/ y nálezli Máryą y Jozephá/ y dźiéćiątko położoné we D
żłobie. A vyźrzawßy dowiedźieli ſye o słowie/ które im było powiedźiano o
tym dźiéćiećiu. A wßyſcy którzy vſłyßeli/ dźiwowáli ſye/ y z onych rzeczy któ-
ré im powiedźiáné były od páſtérzów. A Márya lepak záchowywáłá wßyt-
kié té słowá/ vważáiąc ie w ſercu ſwoim. Potym ſye záśie wróćili páſtérzo-
wie/ wielbiąc y chwaląc Bogá ze wßytkiégo co ſłyßeli y widźieli/ ták iáko im
było powiedźiano: á gdy były wypełnioné ośm dni/ áby było obrzezáné dźie-
ćie/ názwano ieſt imie iego Jezus/ które wezwano ieſt od Anyołá/ piérwéy
niżli ſye w żywoćie poczeło.

Matt: 2. à ver: 1. ad 13.

Gdy ſye tedy národźił Jezus w Betlehem Judſkim/ zá
dni Herodá Królá: Oto medrcy od wſchodu słońcá przyiecháli E
do Jeruzálem mówiąc: Gdźie ieſt który ſye národźił Król Ży-
dowſki: bośmy widźieli gwiazde iego ná wſchód słońcá/ y przyie-
cháliſmy/ chcąc mu cześć á chwałe dáć. Vſłyßawßy to Heród Król/ záfrá-
ſował ſye y wßytko Jeruzálem z nim. A zebrawßy wßytki Kśiążetá kápłań-
ſkié/ y Doktory którzy ludźie náuczáli/ pytał pilnie od nich gdźieby ſye był
miał Chriſtus národźić: á oni mu powiedźieli/ że w Betlehem Judſkim. Bo
Micheæ 5. ver: 2. ták nápiſał Prorok: A ty Betlehem ziemio Judſka/ żadnym ſpoſobem nie
ieſteś mnieyßą miedzy głównieyßémi miáſty Judſkimi: bo mi z ćiebie wyni-
dźie wódz/ który ma rządźić lud móy Jzráelſki. Tedy Heród kryiomo przy-

zwawßy

A zwawßy medrców/pilnie ſye z nich wywiádował czáſu gwiazdy/ktora ſye im
vkazáłá. Potym odſyłáiąc ie do Bethlehem / rzékł : Iáchawßy pytayćie
ſye z pilnośćią o dźiéćieciu : á gdźiebyśćie ie náleźli/ dayćieß mi znáć/ żebym
też y ia iáchawßy dał mu cześć á chwałe. Ktorzy wyſłuchawßy Królá odie-
cháli : álić gwiazdá oná ktora widźieli ná wſchód ſłońcá / ßłá przed nimi/ áż
przyßedßy ſtánełá (nád onym mieyſcem) gdźie było dźiéćiątko. Vyźrzawßy
tedy gwiazde vrádowáli ſye rádośćią bárzo wielką. A wßedßy w dóm/náleźli
Dźiéćiątko z Máryą mátką iego : á vpadßy vczynili mu cześć á chwałe. Po-
tym otworzywßy ſkárby ſwé/ofiárowáli mu dáry/ Złoto Kádźidło y Mirre.
A wźiąwßy odpowiédź we ſnie/żeby ſye nie wracáli do Herodá: inßą drógą
wrócili ſye do ſwéy kráiny.

B A Po ich odiácháníu/dniá czterdźieſtégo od porodzenia/
gdy były wypełnioné dni oczyßczenia Máryéy / podług zakonu Lucæ I. a verz 22. ad 25.
MOyzeßowégo/ nieśli go do Ieruzálem/ áby ſtawili PAnu do
Kośćiołá Sálomonowégo / iáko opiſano ieſt w Zakonie PAńſkim : ázeby
z nim ofiáre oddáli/z roſkazánia zakonu/P. Bogu. O czym Ewányelia w
dzień S.ktory poPolſku zową/Gromnic/iáſnie opowiáda. A gdy ſye oni za-
cni Królowie y mądrzy/do Herodá nie wrócili ná zad/iął myſlić pobić dźiat
ki wßytki w Bethlehem/ á gdy ták iuż vczynić vmyſlił / Oto Anyół Páńſki Matt: 2. a ver:13. ad finem.
vkazał ſye we ſnie Iozephowi/mówiąc: Wſtań/á weźmi dźiéćie y Mátke ie-
C go/ y vćiekay do Egiptu/ bądźże tám ázći zás powiem. Boć przyydźie to/ że
Heród bedźie ßukał dźiéćieciá / chcąc ie ſtráćić. A wſtawßy Iozeph wźiął
dźiéćie y Mátke iego w nocy/ y odßedł do Egiptu : támże był áż do śmierći
Herodowéy : áby ſye ſpełniło co PAn powiedźiał przez Prorokâ mówiącé-
go : Z Egiptu wezwałem Syná mego. Tedy Heród widząc że był omylon Oſeæ II. verſu I.
od Medrców/ rozgniewał ſye bárzo/y zeſławßy/dał pobić wßytkie dźieci któ
ré były w Bethlehem y we wßytkich gránicách iego / ode dwu lat y niżéy /
wedle czáſu ktorégo ſye był wywiedźiał od Medrców. Ná ten czás ſye zyśći-
ło/ to co był powiedźiał Ieremiaß Prorok/mówiąc : Głos w Ramie ſłyßan Ierem: 31. ver: 15.
ieſt/płácz y krzyk bárzo wielki/Ráchel płaczącéy ſynów ſwoich/á niechćiáłá
ſye dáć vtulić/ że ich niémáß. Potym gdy vmárł Heród/ oto Anyół Páńſki
D vkazał ſye Iozephowi w Egiptćie/mówiąc:Wſtań/weźmi dźiéćie y Mátke
iego/ á idź do ziemie Izráelſkiéy : boć zmárli ci / ktorzy ſtáli o żywot dźiéćie-
ćiá. Ktory powſtawßy wźiął dźiéćie y mátke iego/y przyßedł do ziemie Izrá-
elſkiéy. Ale vſłyßawßy że Archelaus Królował w Iudſkiéy ziemi ná miey-
ſcu Herodá Oycá ſwego / obawiał ſye tám iść : ále bedąc vpomniony przez
ſen/ vdał ſye w ſtrony Gálileyſkié. Tám przyßedßy/ mießkał w mieśćie ktoré
zową Názáret : áby ſye wypełniło/ co było przepowiedźiano od Proroków/
że Názáreyczyk bedźie názwan. A tu wątpliwośći zoſtáwić niechce.
¶ Máteuß S. powiáda/ iże było przez Proroki opowiedźiano / áby Ná-
záreyſkim miał być názwan: á gdyż tego v żadnégo z Proroków niemáß/ták
E iáſnie iáko MAteuß S. nápiſał: dla czego tenże Máteuß piße / iż to było
przepowiedźiano od Proroków ? Ná to ták odpowiádamy. Iż Pan Chri-
ſtus ſpráwámi ſwémi/ nietylo ſłowy Prorockimi był opowiádány / ále też y
figurámi był przeznáczony/w pewnych Pátryárchách / ludźiách onych które
BOg Oyćiec mieć chćiał nieiáką figurą y kßtałtem Syná ſwego : Miedzy
ktorémi był Iozeph/ ſyn Iákobów / ktorégo od bráćiéy przedánié / znáczyło Geneſ: 37. ver: 28.
przedánié Chriſtuſá Páná náßégo : ten w tym/że był zbáwićielem ludźi czá- Geneſ: 41. ver: 45.
ſu głodu/ przeznaczał zbáwićielá wßego świátá Chriſtá Páná. Tego tedy & cap: 49. ver: 26
pod figurą Chriſtá páná Oyćiec Iákob gdy z inßymi ſyny błogoſłáwił w E-
giptćie iuż vmieráiąc/ názwał go Názáreyczykiem / miedzy wßytką bráćią

ieǧ/témi słowy. Błogosłáwieństwá Oycow Jozephowych/niechay beda ná A
Nume:6.per totū. głowie Jozephowéy/ná wierzchu Názáreuszá miedzy bráćia iego. Jozeph/
áni ślubem był Názáreus/ áni w Názáret sye wychował/ á Názáreuszem był
názwány: pewnie nie z strony siebie/ále z strony onégo którégo znáczył/Chri
stá pána: że ten prawdziwie Názáreus miał być názwan / iáko w Názáret
vchowány. W Jozephie tedy PAn Christus był przeznáczon / że miał
być Názáreus názwan.
¶ Był tákże do tego przezwiská przeznáczon y w Sámsonie: Sámson w
tym / że był wybáwićielem ludu ZYdowskiégo z reku PHilistynów / znáczył
wybáwićielá zniewoléy Czártowskiéy powszechnégo wszech ludzi Christá pá
ná. A iż/gdy go Anyół Mátce y oycu obiawiał/ że sye z nich niepłodnych v- B
rodzić miał/ku wybáwieniu ludu Izráelskiégo z niewoléy Philistińskiéy / w
Iudicum 13. ver:5. czym znáczył CHRistusá/ názwał go/ iż miał być Názáreyskim/ to iest/ po-
świeconym z dziećińskwá swego Bogu: Tedy to właśna figurá byłá Chri-
stá Páná: że on/iáko powszechny zbáwićiél/miał być názwan Názáreyskim/
y iemu właśnie ten Tytuł przynależał: bo był nie tylo poświecony BOgu
Matt: 17. versu 5. Oycu/ ále świety nád świetymi / w którym sye Bogu Oycu dobrze vpodo-
báło. Co tedy pod figurámi sye działo w Jozephie y w Sámsonie/ w
Pánu Christusie właśnie sye ziśćiło / á ktoré imie Názáréyskiégo oni pod fi-
gurą odnośili/ to sye istotnie w Pánu Christusie wypełniło.
Gdy tedy czytasz v Máttheuszá/ że sye w Christusie wypełniło to co było
przepowiedziano od PRorokow: o figurách á nie o piśmie to rozumiéy: Bo C
równie figurámi/ iáko y pismem Christus Pan był nam przeznáczony/y opo-
wiedziány: gdyż też y Ksiegi Judicum/ álbo Sedziów Zydowskich/ od siła
Prorokow były y są nápisané / y podziś Ksiegámi Prorockimi ie ZYdowie
zową. A ponieważże w tych Ksiegách tá figurá Christá Páná w Sám-
sonie opisána byłá: tedy słusznie Máttheusz S. dołożył w Ewányeliéy swéy
tych słow/ áby sye wypełniło co było przepowiedziano od Prorokow / to iest
w Ksiegách Sedziów Zydowskich/ y w Genesim / to iest w Ksiegách pier-
wszych rodzáiu ludzkiégo/ od Moyzeszá nápisánych.
☞ Ten wykład dla tegom nápisał/áby medrkowie/którzy chcą żeby w
piśmie wszytko iáśnie mieli / tu ludzi nie záwodzili / á nie vczyli/ iżby sye E- D
wányelistá Máttheusz S. ná czym omylić miał / á duch świety áby próżno
Ioan: 14. ver: 17. przez Ewányelistę swego to mówić y wiernym obiáwić miał/ gdyż iest duch
prawdy/ y náuczyćiel wszytkiéy prawdy. Ale iuż o národzeniu ná świát Pá-
ná Jezu Christá pisáć bedziemy.

Národzenié PAná Iezu CHristá wedle ciáłá po stworzeniu świátá sstáło sye iest,

¶ Wedle ráchunku PHiloná/ we trzy tysiące lat/wdziewieć set w sześćdziesiąt/ y w rok. Ten ráchunek z pilnośćią obráchował Joannes Boulese/ Zydowskiégo Jezyká DOktor PAryski / y być prawdziwym nápisał Libro ad MJSticos SAcrae scripturae sensus/ etc. E

¶ A wedle ráchunku GJlib: GEnebrárdá/ Doktorá w Swietym piśmie Páryskiéǧ/w iego chronográphiéy we cztéry tysiące/ we stu/ we dwudziestu / y w iednym roku/w sześć miesiecy/ y w szestnaśćie dni: którégo w tym ráchunku násláduie/Symon Werepaeus w swoich Prekácyách.

Wykład

A WYKLADEWANYELIEY S. W DZIEN POcieſznégo národzenia z Pánny czyſtéy, Páná Iezu Chriſtá Zbáwicielá náſzégo, którą nápiſał Lukaſz S. we wtórym Kàp: B która Ewányelia iz ieſt ſłowo od ſłowá w Hiſtoryéy národzenia Pàńſkiégo nápiſana, tu dla tego włozona nie ieſt.

C

D

Ażdy który ſye Chrześcijáńſkim imieniem/ to ieſt Chrześcijáninem być mieni,: który znáiomość Chriſtá Páná w ſobie ma,: który z ſłowá Bożégo odrodził ſye w Pánu Chriſtuſie ,: który ná krzćie imie y E wiáre iego przyiął / gdy ſye przypátrzy pilnie/ ták zacnéy / ták ſłáwnéy / ták wielkiéy ſpráwie/którą Bóg Oyćiec z niewymowné láſki ſwéy dla narodu ludzkiégo ſpráwić raczył/ czego my dźiś rocznice obchodzim: Káżdy mówie Chrześcijáńſki człowiek gdy to czeg rocznice obchodzi dobrze v śiebie vważy,: muśi rad nierad z Apoſtołem S. Páwłem záwołáć: O głebokośći

Rom: 11. a ver:33. ad 36.

bogactw/ mądrośći y wiádomośći Bożéy! iáko ſą nieogárnioné ſądy iego A
y niedoſzłé drógi iego! bo kto poznał vmyſł Páńſki? álbo kto był porádni-
kiem iego? Albo kto mu pierwéy dał/ á będźie mu oddano? Ták zápraw-
de ieſt: że kto weyźrzy práwie pilnie w tę ſpráwę BOżą/ która ſye ſtáłá w
národzeniu Syná Bożégo z Pánny czyſtéy/ zdźiwić ſye muśi: bo wymówić
tego żaden nie może/ iáka to byłá dźiwna ráda y ſpráwá Bogá Oycá Nie-
bieſkiégo: który w ten czás/ kiedy nawięcéy obfitowáłá złość/ kiedy nam-
niéy ná świećie było Bożéy znáiomośći y pobożnośći/ w ten czás raczył po-
kázáć obfituiącą łáſkę ſwoię z tym dobrodźieyſtwem/ że zeſłał Syná ſwe-
go/ żeby ſye z Pánny ná świát národźiwſzy naród ludzki/ nieprzyiaćioły iego/
z nim poiednał: oné z grzéchu odkupił/ y z gniewu Oycowſkiégo wybáwił.
Ale przypátrz ſye/ iáko tę dźiwną rzecz/ dźiwnym ſpoſobem ſpráwowáć ra- B
Iſaiæ 7. verſu 14. czył. Było dawné PRoroctwo Izáiaſzá Proroká/ który ták mówił: Da
wam Pan ſam známię/ Oto PAnná pocznie y porodźi SYná/ á będźie ná-
zwano imię iego Emánuel/ to ieſt z námi PAn Bóg. Y ná drugim mieyſcu:
Iſaiæ 11. v: 1. & 2. Y wynidźie różczká z korzenia Ieſſe (to ieſt z narodu Dawidowégo/ bo Ieſ-
ſe był Oyćiec Dáwidów) á kwiát z korzenia iego wyniknie/ á odpocżynie ná
nim Duch Páńſki. etc. Té Proroctwá do ſáméy Pánny przeczyſtéy Máry-
iéy córki Ioáchymá y Hánny przynależáły. Tá tedy Pánną będąc/ miáłá
porodźić Emánuelá Syná BOżégo. Ale pátrz ktoby ſye tego ſpodźiewał!
Márya przeczyſta iuż nie w liczbie ſye náyduie Pánienek: Ale ſye náyduie w
liczbie mężátek/ bo byłá poſlubioną Mężowi Iozephowi. Przypátrzże ſye C
iáko to dźiwnie Bóg Oyćiec ſpráwić raczył. Pánnę dał Mężowi w Małżeń-
ſtwo: Pánná przedśię pánieńſtwá nie vtráćiłá: Pánną będąc Mátką zoſtá-
łá: Mátką zoſtawſzy/ Syná porodźiwſzy/ pánieńſtwá nie vtráćiłá/ áni ná-
ruſzyłá: y ták onégo świętégo Kośćiołá ciáłá pánieńſkiégo wedle Ezechielá
Ezech: 44. ver: 2. Proroká nikomu fórtá otworzona nie byłá/ iedno BOGV Izráelſkiému/
który z niéy wyniść y národźić ſye raczył? Záprawdę snádniéy było wedle
świátá o czyſtośći pánieńſkiéy wierzyć/ gdyby byłá Pánną/ Pánną będąc v-
rodźiłá: á niż poſlubioną będąc Mężowi/ to wierzyć/ że przedśię pánną byłá/
Prou: 21 ver: 30. y vrodźiwſzy/ Pánną zoſtáłá. Ale prawdźiwie Piſmo powiáda/ że niémáſz
rády/ niémáſz mądrośći/ niémáſz roſtropnośći/ przećiwko PAnu BOGV. D
Przeto też co ſye v świátá niepodobnégo zdáło/ to PAn BOg podobno v-
czynić raczył. Vczynił iáko ten który wſzytko może/ że rázem Márya y mał-
żonką y Pánną byłá: Mátką y rodźićielką/ choć nigdy Mężá nieznáłá.

¶ Ale przypátrz ſye y drugiéy dźiwnéy ſpráwie Bożéy/ Tá Pánná Meſſy-
Micheæ 5. ver: 2. aſzá porodźić miáłá/ w Miáſteczku w Bethlehem wedle Proroctwá. Lecz
przeczyſta Márya z Iozephem mężem nie byli Mieſzczánmi áni obywátelmi
Miáſtá Bethlehem/ ále mieſzkáli w Mieśćie Názáreth. Któż ſye kiedy ſpo-
dźiéwał/ áby to Proroctwo národzenia Meſſyaſzowégo w Betlehem miáło
ſye w Pánnie czyſtéy Máryéy wypełnić? Márya w Bethlehem nie mieſzká/
w Názáreth poczęłá/ w Názáreth żywot ćieſzki noſi/ iuż ieſt práwie ná zle-
żeniu/ nie był czás potemu/ áby miáłá kędy z domu z Názáreth iść: á wżdy E
pátrz iáko Bóg Oyćiec wto vgodźił/ że ſye w Betlehem Syn iego národźił!
Przeto Pánná czyſta Márya choć bárzo bliſko czás był porodzenia SYNá
Bożégo/ zá pewną przyczyną popiſu/ idźie do Bethlehem/ áby nie w Názá-
reth/ ále w Bethlehem porodźiłá/ á wtym/ żeby ſye Proroctwo wypełniło.
Człowiek pogáńſki/ Céſarz Rzymſki/ roſkazániem ſwym Páńſkie poſtáno-
wienié ták wykonał/ że rádá Páńſka ſwym trybem/ y ſwą drógą ták poſzłá/
iż iéy świát wybaczyć nie mógł: A co raz wyſzło z vſt Bożych przez Proroki/
to ſye dźiwna Boża ſpráwá wykonáć y ziśćić muśiáło. Idźie tedy Pánná/
Iſaiæ 52. v: 9. et 10. ćieſzka od brzemienia/ áby porodźiłá w Bethlehem: áby wedle Proroctwá

Pan Bóg

A PAn Bóg poćieſzył lud ſwóy / y okazał moc ſwoie przed oblicznośćią wſzyt-
kich narodów / y áby oglądáły wſzytki gránice ziemſkié zbáwićielá BOgá
ſwego.
☞ Pokazałem to/czemu ſye káżdy Chrześćijáńſki człowiek zdźiwić mu-
śi / gdy v siebie vważy / iáko dźiwną rádą y ſpráwą Bóg Oyćiec ná zbáwie-
nié ludzkié ná świát dáć raczył Syná ſwego: iákim dźiwnym ſpoſobem vro-
dźić ſye raczył. A iż nie Anyołom/áni inſzému ſtworzeniu iedno nam ludźiom
ku náſzeᵛ pożytku / národźić ſye raczył : Tedy to národzenié iego ku wielkiéy
poćieſzé/ y ku wielkiemu weſelu náſzému ma byé. Gdyż nietylo Prorocy/ Ale
y Anyołowie Boży nam to weſelé / iáko opowiedźieli/ ták też y do niego nas
nápominąli y nápomináią. Woła do nas Prorok ſłowy Bożémi mówiąc:
B Cieſzćieśie ludu móy mówi BOg wáſz : O to Pan Bóg w mocy przyydźie/ Iſaiæ 40. verſu 1.
á rámie iego będźie pánowáć. Oto zapłátá iego znim / á ſpráwá iego przed 10. & 11.
nim : iáko páſtérz będźie páśł trzódę ſwoię ; w rámieniu ſwoim zgromadźi
báránki/ y wzánádrzu ſwoim będźie ie nośił. Przyſzedł tedy iuż ten páſtérz/
przyſzedł ten BOg w mocy ſwéy/ który pánuie y pánowáć będźie w rámie-
niu ſwoim/ to ieſt w mocy ſwoiéy. Cieſzmyſz ſye wſzyſcy z przyſzćia iego.
Cieſzmy ſye iáko zwyćieſcy : którzy doſtawſzy korzyśći/ dźielą ſye łupy. Cieſz- Iſaiæ 9. verſu 3.
my ſye przed Pánem Bogiem/że my to iuż mamy/czego pierwſzy ludźie bár-
zo pożądáli. Cieſzmy ſye weſelem wielkim / iáko Anyół w páſtérzach nam
roſkázuie : bo ſye nam národźił zbáwićiél/który ieſt Chriſtus Pan. Czego my
C dźiś rocznicę obchodźimy. Národźiło ſye ono náśienié / które ſtárło ſtáré- Geneſ: 3. ver: 15.
go wężá/ czártá. Národźiło ſyé ono błogoſłáwieńſtwo wſzytkiégo ludz- Geneſ:22. ver: 18.
kiégo národu / z náśienia Abráhámowégo. Już przyſzło Książe zbiódr Geneſ:49.ver 10.
Judowych od Jákobá prorokowány/ który miał byc zeſłan / którégo Jákob
názwał Syloch/ to ieſt Meſſyaſz/ oczekawánié wſzytkich národów ludzkich.
Przyſzedł Prorok od Moyzeſzá przepowiedźiány. † Národźiło ſye dźiećie od Deute: 18. ver: 15.
Izáiaſzá opowiedźiáné/ * y dány ieſt nam ſyn dźiwny/porádny/mocny/Bóg †Iſaiæ 7.verſu 14.
y Oyćiec wiecznośći / Książe pokoiu/ y Emánuel. Czegóż nam ieſzcze nie- *Iſaiæ 9. verſu 6.
doſtawa ? Tego podobno / ábyſmy wdźięcznie przyięli to dźiećie/ wdźięczni
byli temu Synowi : by záśie dla niewdźięcznośći náſzéy BOg Oyćiec ſye nie Pſal: 2. verſu 12.
rozgniewał/ á zátym ábyſmy niezginęli z drógi ſpráwiedliwośći. Lecz nie ro-
D zumiém áby który Chrześćijánin tákim być miał/ żeby y wdźięcznośćią y dźiek
czynieniém Bogu Oycu zá tákié dobrodźieyſtwo/ doſyć czynić wedle możno-
śći ſwéy niémiał/á chwały iemu y czći przyſtoynéy nie oddawał: gdyż niczym
inſzym/ ſtworzyćielowi ſwemu/ Pánu ſwemu/ Pánu nád Pány ták zacnégo
dobrodźieyſtwá oddáć nie może/ iedno chwałą á dźiek czynieniém. Ale tę
ſpráwę dźiwną y oſobną rádę od BOgá Oycá ſpráwioną/ z textu Ewán-
yeliéy lepiéy wybaczymy : do któréy wykłádu iuż przyſtępuiemy. Sſtáło ſye
tedy w oné dni/ że

E Wyſzedł wyrok od Auguſtá Céſárza/ żeby był po-piſan wſzytek świát.

☞ Wyrok ten wyſzedł od záłożonégo Rzymu w śiedm ſet/ w pięćdźie- Ab Vrbe condita,
śiąt/ y we dwie lećie/ cztérdźieſtégo Wtórégo roku pánowánia Oktawiuſzá drudzy rachuią
Céſárzá. Abowiém Oktáwiuſz Céſárz/ mſcząc ſye śmierći Juliuſzá/ któręgo żeby był 5 4. Io-
był Juliuſz iáko powinowátégo ſwego przywłaſzczył zá Syná / zwalczywſzy annes GAgneius,
y pobiwſzy M. Bruthá/ Márká Antoniégo / Kleopátrę żonę Antoniégo / PARISinus, in
Królową Egiptſką/y Egiptſkié Króleſtwo podbiwſzy pod ſwą moc/ták z- Lucam, ſed falſæ et
mocnionym Pánem zoſtał / że wſzytkiému świátu był ſtráſzliwy. Ten ná- quoniam Octaui-
przód od ludu Rzymſkiégo odniósł ten Tytuł Auguſtus : to ieſt rozmnoży- us mortuus eſt ab
Vrbe condita, An-
no 767. qui erat
Annus Domini 15

Vt testis est Orosius.

Kośćiół Iáni który był Numá krol wtóry Rzymski zbudował/ Oktáwius trzykroć záwiérał: pánowánia swego/ Roku 15. y 16. Trzećikroć 42.

Iosephus lib: Antiquitatū 18. cap: 1.

Iosephus lib: Antiquitatū, vt supra

ćiél: dla dwu przyczyn. Przodkiem dla rozmnożenia Páństwá Rzymskiégo: A
A potym dla rozmnożenia wielkiégo pokoiu. Bo zá iego pánowánia wszytki
woyny stánely/ á pokóy po wszytkim swiećie státecznie trwał/ táki iáki nigdy
nie był przedtym. Y przeto ná znák tego pokoiu/ Kośćiół w Rzymie/ kthóry
zwano Templum Iani/ trzećikroć zámkniony: y trwał w zámknieniu lat
dwánaśćie. Gdy tedy táki pokóy ná swiećie był/ áby Césarz Oktáwius wiá-
domość miał iáko było šérokié iego Páństwo/ roskazał nie tylo kráiny mocy
iego poddáné/ ále też y ludźie w nich popisowáć: dlatego áby wiedźiał licz-
be ludźi sobie poddánych: áby też wiedźiał y máietnośći opisánych poddá-
nych swych: aby káżdy wedla máietnośći swéy/ płát Césárzowi iáko zwiérz-
chniému Pánu płáćił: iáko o thym swiadczy Iozephus/ gdy ták mówi: ZR- B
dowie ná przodku popisu/ od Césárzá roskazánégo/ trudnymi sye czynili/ y
sprzećiwiáli sye temu popisowi. Ale potym námówieni przez Biskupá Ioá-
zárá/ nie tylo dáli sye sámi popisáć/ ále też y swoie máietnośći šácowáć.
A iżem tu przypomniał Iozephá Zydowskiégo Historyká: tedy ná prze-
stroge káżdému opowiádam: że ten Iozephus obłądźił sye w pisániu swym
w czásie popisu tego/ o którym tu piše Ewányelistá: bo kłádźie ten popis
być/ dopiéro czásu onégo/ kiedy Archelaus Heród po Oycu swym/ był wy-
gnan z Królestwá Zydowskiégo/ y posłan do Wiédniá Fráncuskiég miástá/
ná exilium/ to iest/ zá wygnánicá/ álbo wywołánica/ tego czásu kiedy Ro-
penius pierwšy był Stárostá w Zydostwie/ látá Oktáwiušowégo Páństwá
piećdźiesiątégo pierwšégo: Ale w tym Iozephus bárzo sye omylił/ iáko inšy C
wšyscy Historykowie swiadczą o tym. Lecz nam dosyć ná tym/ że o tym
popisie o którym Ewányelistá mówi/ y Historyk Zydowski swiádkiem iest.
Wyrok tedy Césárski o popisániu wšytkiégo swiátá/ ták ma być rozu-
mian. Ze wielkość tylo KRólestw y kráin Ewányelistá tu rozumiał/ gdy
wšytek swiát miánował: bo nie wšytek swiát Augustowi był poddány.
Gdyż Gotthom/ Ormiánom/ Indom/ y inšym dálšym narodom/ Augustus
nie roskázował. Otóż wielką cześć swiátá zá wšytek swiát tu Ewányelistá
nápisał: gdyż też y to mogło być/ że CEsarz Augustus/ ku rozmnożeniu
chwały swéy v wšytkich ludźi/ tákié listy był wydał/ áby wšytek swiát był
popisan/ iżeby był rozumian być wšytkiégo swiátá Pánem/ choć nie wšyt- D
kiemu swiátu roskázował.
¶ Ale nie mniémay/ żeby to dármo Bóg Oyćiec vczynić raczył. Iż czásu
národzenia Syná swego/ ná swiećie táki pokóy był spráwion: Bo we wšyt-
kich spráwách Syná Bożégo/ miáły sye Pismá Prorockié wypełnić: przeto
y w národzeniu iego wedle ćiáłá/ o pokoiu powšechnym którégo sye náro-
dźić miał/ Pismá spełnić sye musiáły/ że sye Syn BOży czásu pokoiu náro-
dźić miał. Słuchay Proroków/ iáko o tym dawno przedtym pisáli.

Isaiæ 2. v: 3. et 4.

¶ TAk nápisał Izáiaš czásu onégo kiedy z Syonu wynidźie zakon/ to
iest/ kiedy nowégo zakonu národźi sye dawcá: Bo stáry zakon był ná Sy-
nai górze dány przez P. Bogá w rece Moyzešowé: A nowy w Sion/ to iest
w Ieruzálem/ które było Miásto pod zamkiem Sion/ przez Christusá Pá- E
ná przepowiedány/ roskazány/ y dány: Przeto mówi Prorok tenże Izáiaš
kiedy słowo Páńskie wynidźie z Ieruzálem/ to sye stánie: kiedy sye tákié sprá-
wy przez Messyašá poczynáć bedą/ y kiedy przyydźie ten dawcá zakonu: sku-
ią miecze swoie ná lemiešé/ á włocznie swoie ná siérpy: Niepodniesie ná-
ród przećiwko narodowi mieczá/ áni sye bedą wiecéy ćwiczyć ku bitwie. etc.

Isaiæ 9. v: 6. et 7.

Y tenże Prorok ná drugim mieyscu. Národźi sye nam dźiećie/ które bedźie
Kśiążećiem pokoiu/ á bedźie rozmnożoné pánowánie iego/ á pokoiu końcá
nie bedźie.
Gdy sye tedy národźił Pan w wielkim pokoiu ná swiát/ słušnie Kśią-

żećiém po-

A zećiem pokoiu názwan iest. A iż w pánowániu iego pokoiu końcá niémász :
nie o tego świátá pokoiu rozumiéy/którégo świát nie lubi/ále pokóy wwy-
bránych iego w dobrych ich sumnieniach / który pokóy własnym swym po-
koiem Pan Christus názwał/ y od pokoiu tego świátá go odłączył. Prze-
bywa ten pokóy w ludziach nie łákomych/ sumnienié swoié w dobréy woléy
spráwuiących : którym sye tu ná świećie záczyna / á końca w błogosławień-
stwie im obiecánym mieć niebedźie. Prawdźiwie tedy Prorok mówi : że
pokoiu tego Kśiążećia/ w iego pánowániu końcá nie bedźie. Bo sye dla te-
go czásu pokoiu ná świát národźił/ áby dał znáć/że pokóy/ y doczesny y wie-
czny/on sam dáie wiernym swym/którzy są dobréy woléy j dobrég sumnienia.
¶ Ale przypátrzmy sye/ co y DAwid KRól y Prorok o pokoiu tym przez
B Ewányeliste opisánym / czásu národzenia MESsyaszá prorokował/ témi
słowy : Spádnie iáko deszcz ná wełne : á iáko krópié / które pádną ná zie- Psal:71.v:6.7.et 8
mie. Wznidźie zá dniów iego spráwiedliwość y obfitość pokoiu. Opánuie
od morzá do morzá. Co sye wypełniło w tym/ że wierné swoié ma od słońcá
wschodu áż do zachodu/którzy go chwalą/poczćiwość mu wyrządzáią/cześć W czym PAN Christus iest Królem y Pánem ná wieki.
czynią/ y do sądnego dniá czynić bedą : Dań y hółd/ KOśćiołom ku czći / y
chwale iego zbudowánym/ á sługom Kośćielnym/ Biskupom/ Klasztorom
y inszému duchowieństwu/dáią.&c. Y ták pánuie iáko Prorok tenże powiáda/
od morzá do morzá / y áż do końcá okręgu świátá / ták przed nim vpadáią Ps:71.v:9.10.et 11.
Murzyni/królowie Thársey/Insuły morzkié/y wszytko mocárztwo ziemskié.
C tóż czásu dni iego národzenia / byłá okwitość pokoiu. Bo wszytek iákmiárz
świát / iednégo Páná słuchał / iednému posłuszeństwo / y hółd dawał : iáko
Ewányelistá powiáda. Co iż ták miáło być/ tenże Prorok Dawid świad-
czył o tym dawno/ gdy mówił : stáło sye w pokoiu mieysce iego/to iest/miey- Psal: 75. versu 2.
sce y czás národzenia iego/ miáło być/ y było w pokoiu.
Národźił sye tedy Christus Pan czásu pokoiu. Bo ták á nieináczéy być
miáło/ áby sye Proroctwá wypełniły. A iáko to dźiw wielki był / táki
ná świećie pokóy / który przed tym nigdy nie był / áni po nim wiecéy nie be-
dźie ; á stał sye dla národzenia Christusá Messyaszá: Ták nam ma sye to po
kázáć/ iáko wielki ten iest miłośnik spráwiedliwośći y pokoiu/który sye wtá-
kim pokoiu národźić raczył. Abowiém iáko obrawszy sobie przeczystą dźie-
D wice zá mátkę dał znáć / iáko sye w stanie dźiewiczym kocha : Ták gdy czás
ták wielkiégo pokoiu do národzenia swego obrał / dáie to znáć / iáko sye w
zgodźie y w pokoiu kocha. Którą zgode y pokóy / nie tylo národźiwszy sye
przez Anyoły/ále téż y vmiéráiąc/wszytkim wobec wiernym zostáwić y zálećić
raczył/ áby sye w nim kocháli/ w nim mieszkáli/ ieśli chcą práwymi vczniámi Ioan:13.v:34.et 35.
Christá Páná być.
☞ Ná znák tedy że Pan pokoiu sye rodźił ná świát/ y tenże świát w
wielkim pokoiu był / oto wyrokiem Augustá CEsárzá był popisan wszytek
świát : A

E Ten piérwszy popis ostał sye od Stárosty Syryyskiégo Cyryná/ álbo iáko drudzy piszą Quiryná.

Piérwszym popisem tu zowie pod roskázowániem Cyrynowym popis/
który sye dźiał w Zydostwie : nie dla tego / áby przed nim niémiáły być po-
pisy insze/ ále dla tego że táki powszechny popis kráin nigdy nie był zá roska-
zániém Rzymskiégo CEsárzá : przeto piérwszym od powszechnośći iest ná-
zwan. A iż stárostá Syryyski w Zydostwie czynił popis/ przyczyná tego byłá/
że ná ten czás ziemiá Zydowska Stárosty niémiáłá : gdyż w niéy królował
Heród z dopuszczenia Césárzá Rzymskiégo.

☞ Ale y ten popis niedáremno ſye ſtał/ bo ſye ſtał dla dwu rzeczy. A
¶ Naprzód dla tego áby ſye pokazał on czás / który dawno przedtym o-
Geneſ: 49. ver: 10. powiedźiał Jákob PAtryárchá / że ſye Syloch/ to ieſt MEſſyaß národźić
miał w ten czás/ kiedy oddaloné miáło być Sceptrum Królewſkié z narodu
Judſkiégo : y Król niémiał być z rodu iego. Popis tedy ten pokázuie iż iuż
pod roſkazániém obcégo narodu Króleſtwo Zydowſkié było : y przeto wedle
Proroctwá czás národzenia Meſſyaßowégo pewny iuż był.
¶ Druga przyczyne Ewányeliſtá pokázuie / áby zá przyczyną tego popi-
ſu Pánná z Názáret do Betlehem ßłá/y tám porodźiłá: bo iuż káżdy ná ten
popis do powiátowégo miáſtá ſwego iść muſiał / áby y imieniem właſnym
był wpiſan/ y powinny Czyńß od ſiebie Céſárzowi zápłácił. A dla téy przy- B
czyny iáko powiáda Ewányeliſtá :

**Szedł też y Jozeph z GAlileiéy z miáſtá Názá-
ret/ do źiemie Judſkiéy ꝛc. z Máryą poślubioną
żoną ſwoią/ która byłá brzemienna.**

Vrzedu być po-ſłußnym potrzebá. ☞ Idźie Jozeph z Pánną czyſtą Máryą/z Názáret do Betlehem/po-
ſłußeńſtwu doſyć czyniąc. Słucha/ y poſłußny ieſt wierny Boży JOzeph/ z
naświętßą Pánną małżonką ſwą/ Pogáńſkiégo Céſárzá : nic go to nieobra-
Ioan: 19. verſu 11. zá/ że mu pogánin roſkázuie : bo to wiedźiał/ żeby był mocy nád nim niémiał
I. Petri 2. ver: 18. by mu byłá nie dána od Bogá. Znał vrząd być od Bogá : znał że vrzedowi C
ták dobrému iáko y złému ma być káżdy poſłußen / którému też y ſam PAn
Matt: 22. ver: 21. poſłußeńſtwo y podatek roſkázáć raczył gdy mówił: Oddawaycie to/co ieſt
Céſárſkiégo Céſárzowi/ á co Bożégo Bogu. Nie lekkoć to poſłußeńſtwo
Jozephowi y Máryéy przyßło/ gdyż y dom ſwóy y żywność ſwoie opuściw-
ßy/nakłádem ſwym przez góry y nie máłą dróge iść y pielgrzymowáć muſieli:
á wzdy bez wßelákiéy wymówki/ iáko poddáni poſłußni PAnu ßli / áby ro-
ſkazániu powßechnému doſyć vczynili. ALe czemu ßli/EWányeliſtá
powiáda :

**PRzeto / iż JOzeph był z Domu y z pokolenia
Dawidowégo.** D

☞ Tu Ewányeliſtá rzecz bárzo potrzebną pokázuie/ gdy JOzephá z
narodu DAwidowégo być opiſuie : bo iednák w tym dáie znáć / że nie tylo
Jozeph był z narodu Dawidowégo : ále też y PAnná Márya poslubiona
małżonká iego : ponieważ ſye ták záchowywáło/ że z roſkazánia zakonu Bo-
żégo/ że z iednégo narodu powinni ſye byli w małżeńſtwo póymowáć. Jo-
zeph tedy będąc z narodu Dawidowégo / poiął z tegóż narodu Pánne : á iż
oboie było iednégo Dawidowégo narodu : przeto też oboie ßli ná popis do
powiátowégo miáſtá Betlehem/które Ewányeliſtá miáſtem Dawidowym
zowie/ iż ſye tám Dawid vrodźił / y tám był wychowan : y z Oycem ſwoim E
Jeſſe tám pochowan. A iż Pan Chriſtus z narodu Dawidowégo miał być
vrodzony : przeto Ewányeliſtowie z pilnośćią národzenié Chriſtuſowé wy-
piſuiąc/ o tym ſye ſtáráli / iákoby JOzephá z narodu Dawidowégo być po-
kazáli : y przeto Máttheuß S. wiedźie ród Jozephów wypiſuiąc naród Pá-
ná Chriſtuſów/ począwßy od Abráhámá/ y Dawidá/ áż do Mátáná którégo
Syn był Jákob/ á Jákobów Syn był Jozeph/ małżonek Máryéy/ z któréy
Dowodźi tego/ iáko Chriſtus był ſynem Dawidowym. ſye národźił Pan Jezus / który ieſt wezwan Chriſtus. Bo Jákob po bráćie
ſwoim Heli zmárłym/przez potomſtwá wedle zakonu wźiął małżonkę brátá
ſwego Heli/ y wzbudźił po nim potomſtwo/bo miał Syná z nią JOzephá/

A który był Małzonkiem Máryéy Pánny. Otóż JOzeph był SYnem włá-
ſnie Jákobowym : o czym MAttheuß S. pißé : á Heli był iego Oycem/
wedle małzeńſtwá pierwßégo / iáko Lukaß S. powiáda. LEcz iż ták
pilnie naród Dawidów áż do Jozephá małzonká Pánny Máryéy prowádzą
Ewányeliſtowie/ przyczyná tá ieſt : áby to pokazáli / że Pánná MArya na-
rodu Dawidowéy byłá/ z téy przyczyny że Jozephową małzonką byłá : gdyż
mu ſye inßégo narodu żony poiąć niegodziło. Przeto y Páwel S. gdy zá-
czynał kazáć Ewányelią Chriſtá Páná / naprzód pokazał ród tego Páná /
którégo Ewányelią powiádáć miał / pißąc do Rzymiánów : Páwel ſługá
Jezu Chriſtuſów/powołány Apoſtół/ odłączony ná Ewányelią Bożą/ któ-
rą był obiecał przez Proroki ſwoie w świętych piſmiéch o Synu ſwoim/ któ-
B ry mu ſye ſtał z narodu Dawidowégo według ciáłá / który okazány ieſt że
ieſt Synem Bożym podług mocy/ ꝛc. Pan Chriſtus tedy iż wedle ciáłá ieſt
Synem Dawidowym/ á Synem Bożym wedle boſtwá / tedyć Chriſtus ieſt
Bóg y człowiek prawdziwy : á on Bóg / iáko tenże Páwel świadczy / który
ſye pokazał w ciele / BOg błogoſłáwiony ná wieki / który ieſt z Żydów po-
dług ciáłá.

Rom:1. a v:1.ad 5.

Chriſtus ieſt bóg y człowiek.

1. Tim. 3. ver: 16.

Rom:9.v:1.4.et 5.

DRudzy DOktorowie ták powiádáią/ że Heli tenże był/co y Joachym/
który był Oycem Pánny czyſtéy Máriiéy. Otóż Lukaß Ewányeliſtá/ dla
tego Jozephá pißé być Synem tego to Heli/ iż Jozeph dziéwkę v niego po-
iął/ to ieſt/Pánnę czyſtą Máriią: Ták iáko y v nas w Polßcze ſye záchowy-
C wa/ że Zięćiá zowie Oyciec żenin y Mátká Synem : iáko też y Noemi ſtára/
Ruth niewiaſtkę ſwoie Syná ſwego Żonę/dziéwką ſwoią zwáłá. Czytay o
tŷ w Księgach Ruth/ßérzéy. Lecz dla tego ſye oboie zdánie Doktorów wło-
żyło / áby czytelnikowi nic ſye wątpliwośći nie zoſtáwiło w wyrozumieniu
Ewányeliſtów: dla czego ieden Heli/á drugi Jákobá/Oycem zową być Jo-
zephá Małzonká Pánny Máriiéy. Ale komuby ießcze máło na Ewányę-
liſtách było/żeby wiáry dáć niechćiał/ żeby Jozeph Małżonek Pánny Má-
riiéy był z narodu DAwidowégo / niechże Anyołowi wierzy / który go zwał
Jozephem Synem Dawidowym / mówiąc : Jozephie Synu Dawidów/nie
bóyśie wziąć MARiiéy zá Małzonkę ſobie : Bo co w niéy ieſt poczętégo/ z
DVchá S. ieſt/ ꝛc. Y drugi raz gdy mu kazał vćiekáć do Egiptu / y zás
D wróćić ſye z Egiptu / iáko w Hyſtoryiéy národzenia PAńſkiégo maß ßéro-
ce wypiſano.

Drugi wykład z Doktorów świętych/ iáko rozumieć Ewányeliſty Máthеußá y Lukaßá.

Ruth: 1. ver: 11. & cap: 2. ver: 2. & cap: 3. verſu 1.

Matt:1. verſu 20.

Pokazawßy tedy/ dla czego Jozeph z Pánną MARiią z Názáreth do
Bethlehem do popiſu ßli / y to że byli oboie z narodu Dawidowégo : Przy-
pátrzmy ſye dáléy co ſye ſtáło/ gdy w Bethlehem byli. Ewányeliſtá ták po-
wiáda:

Y ſtáło ſye gdy tám byli/ wypełniły ſye dni Má-ryiéy áby porodziłá.

☞ Páwel S. ten czás Chriſtuſowégo národzenia ták wypiſuie. A gdy
E przyßło wypełnienié czáſu/ zesłał Bóg Syná ſwego który ſye ſtał wedle płci z
Niewiáſty : ſtał ſye pod zakonem : áby tych którzy byli pod zakonem odku-
pił. Vrodzić ſye raczył Pan wedle czáſu iáko inßy człowiek: Pánná go w ży-
wocie nosiłá/ iáko práwégo człowieká dziewięć miesięcy : porodziłá go iáko
człowieká/ ále dziwnieyßym ſpoſobem niż człowiek ſye rodzi. Poczęcié iego
niewinné/ vrodzenié bez boleśći máćierzyńſkiéy / bez trudnośći / bez obrázli-
wośći Pánieńſtwá/ bez winnośći rodziców/ bez grzéchu y zmázy / bez ſmut-
ku y żáłośći/ ꝛc. Ták ſye vrodził on człowiek/ który ſye dla odkupienia y zbá-
wienia wßytkich ludzi rodził : który tym ſye ſtał czym nie był ; to ieſt/ nie był

Galat:4.v.4.et 5.

człowiekiem

człowiekiem/ y ſtał ſye człowiekiem : á tym czym był/ to ieſt Bogiem wiecz- A
nym być nieprzeſtał. Wielka á dźiwna ſpráwá : wielka á dźiwna dobroć :
wielka á dźiwna pokorá tego Páná. Kto to kiedy ſłyßał? Kto przed tym wi-
dźiał? Kto z ludźi ná świecie poznał/ áby Bóg człowiekiem ſye ſtáć miał/ y
wedle czáſu przyrodzonégo w żywocie Pánieńſkim odpoczywał / á z czáſem
przyrodzonym ná świát ſye narodźić miał? To niekiedy Prorok w Duchu ś.
widząc/ wydźiwić ſye teʸ nie mógł/ y mówił : Pánie ſłyßałem ſłyßenié twoie/
y zlękłem ſye/ gdyś wyßedł ná zbáwienié ludu twego/ ná zbáwienié z Chriſtu-
ſem twoim : Vſłyßałem to/ y zádrżał żywot mόy : od głoſu tego / zádrżáły
wárgi moie. Prorok nie widzeniu iſtotnému/ nie obiáwieniu iáſnému/ nie o-
glądániu rzeczy/ któraby ſye iuż ſtáłá : Ale tylo obiáwieniu przez Duchá S.
tey dźiwnéy ſpráwie przyßłégo Wćielenia Páńſkiégo/ zdumiał y zdźiwił ſye/ B
y wßytek zádrżał. Jákóż my z dumieniem wielkim dźiwowáć ſye temu nie
mamy co ſye iuż ſtáło/ y co tu nam Ewányelia powiáda/ że PAN y BOG
náß ták ſye zniżył z wyſokiégo Máieſtatu do ták głebokiéy pokory / że ſye
práwie obnáżywßy / w vboſtwie / iáko navbożßy człowiek / w pielgrzym-
ſtwie/ w vbóſtwie/ vrodźić ſye raczył.

Habacuc 3. ver: 2. 13. & 16.

☞ Ale przypátrz ſye pilnie mieyſcu/ ná którym ſye dni wypełniły / áby
Pánná porodźiłá. Powiáda Ewányeliſtá : że w Bethlehem wypełnił ſye
czás porodzenia : Nie rozumiéy áby tylo dla tego/ áby ſye Micheaßowé Pro
roctwo wypełniło/ iż ſye w Bethlehem vrodźić miał : Ale téż dla tego / iż
mieyſce onému który ſye rodźił / ſwoim przezwiſkiem przynależáło. Beth- C
lehem ábowiém wykłáda ſye/ dom chlebá. W domu tedy chlebá wypełnił
ſye czás onému/ áby ſye vrodźił/ który miał być chlebem żywym/ który z nie-
bá zſtąpił/ y który chlebem Ciáłá ſwego wierné ſwoie kármić miał do żywotá
wiecznégo.

Bethlehem iáko ſye wykłáda.

¶ Lecz ieſliby ſye kto dźiwowáć chćiał/ iáko P. Chriſtus prawdźiwie miał
ſye vrodźić / gdy nie wedle biegu przyrodzonégo poczęty ieſt : y iáko zupełny
czás w żywoćie Pánieńſkim trwáć mógł/ iáko inßy człowiek/ gdy nie ták ſye
począł iáko człowiek! Táki niech ſye przypátrzy/ iáko był Adam pierwßy
Oyćiec náß prawdźiwym człowiekiem / y iáko prawdźiwé człowieczeńſtwo
ná ſobie odnośił / choć nie wedle biegu przyrodzonégo człowiekiem ſye ſtał.
Tákże y Ewá pierwßa Mátká náßá/ opacznym obyczáiem od przyrodzenia D
człowiekiem ſye ſtáłá: nie z naśienia ludzkiégo ále z kośći: á wżdy w żeńſkim
ſtanie prawdźiwy̆ człowiekiem byłá. A gdyż Adam wtóry P. Chriſtus/ z Ada
mem pierwßy̆ być miał nieiáko zrównany: tedy iáko on ſtáry Adam nád przy
rodzenié człowiekiem był/ ták ten wtóry Adam P. Chriſtꝰ/ nád przyrodzenié
człowiekiem ſye ſtał. Teʸ gdy ſye kto pilnie przypátrzy/ dźiwowáć ſye nie bę-
dźie: gdyż Apoſtoł ś. Páweł pokázuie to do Kor: pißąc/ że on pierwßy Adam
odnośił figure ná ſobie tego wtórégo Adámá/ który ſye ſtał wßytkim ku oży-
wieniu / iáko on był / ku vmorzeniu. Stáry Adam ku śmierći wßytkim ſtał
ſye / ten nowy ku żywotowi. Onégo ſtárego ziemiá bez Oycá y Mátki tu ná
świát wydáłá : Tego nowégo Mátká bez Oycá/ z ßczéréy krwie ſwéy ſprá-
wą Duchá ś. poczęwßy porodźiłá/ iáko to Ewányeliſtá opowiáda mówiąc : E

Geneſ: 2. verſu 7.

Geneſ: 2. ver: 22.

1. Cor: 15. a ver: 45. ad 50.

Y porodźiłá Syná ſwego pierworodnégo.

☞ O święté y zacné porodzenié : MAryja Pánná porodźiłá bez bole-
śći/ Syná ſwego oglądáłá : oná/ która ſye názwáłá dźiéwką Páńſką / ſtáłá
ſye Mátką y rodźićiélką Bożą : MAryja oná vbożuchna / v świátá wzgár-
dzona/ Stáłá ſye Pánią świátá / ſtáłá ſye Królową Niebieſką : Bo Páná
świátá y Królá Niebieſkiégo porodźiłá. Stáłá ſye Królową miłośierdźia/
Mátką łáſki / bo nam KRólá miłośierdźia y PAná łáſki porodźiłá.

Jáko pánná Márya ieſt Królową Niebieſką Mátką miłośierdźia. ꝛc.

O Márija

A O Márija czyſtßa nád Anyoły/świetßa nád Pátryárchy/doſtoynieyßa nád Prorokí/wźietßa nád wßytek ludzki naród: Ty ieſteś ktoraś nam vrodźiłá wßytkich nas zbáwićielá: twego żywotá owoc/ vpadáiąc chwalimy: chwaląc wzdychamy: wzdycháiąc/ łzámi ſye od rádośći oblewamy/ żeſmy przez ćie zbáwićielá doſtáli/ odkupićielá przyieli/ y ochłodę Duß náßych mamy: tyś nam vrodźiłá Emánuelá/naśienie ſpráwiedliwé/pokolenie Dawidowé/ błogoſłáwieńſtwo Abráhámowé/ WEżá ſtárégo ſkrußyćielá/ Króleſtwá Szátáńſkiégo woiownika/ Piekłá zburzyćielá/ śmierći wieczney ſkrußyćielá/ Syná y PAná DAwidowégo: tyś vrodźiłá nád przyrodzenié człowieká y BOgá prawdźiwégo/ y tákąś ſye Mátką sſtáłá/ że ſye tobie podobna ná świát nie vrodźiłá: tyś po porodzeniu Panną zoſtáłá/ co ſye żadney Córce
B Ewiney nie tráfiło. Ewá nam płácz/boleść/ náoſtátek śmierć przyniosłá: tyś Pánno rádość/ poćiechę/ y żywot wieczny nam porodźiłá. Bądźże/ nie tylo od Anyołá posłá BOżégo do ćiebie posłánégo/ ále też y od nas grzeßnych pozdrowiona: ktoraś nie tylo łáſki Bożéy byłá pełná/ áleś Bogá łáſki w ſobie nośiłá/ Bogá twego y náßégo w żywoćieś miáłá/ y nameś go ku poćieße y zbáwieniu vrodźiłá: z czego ſye ráduiemy y Bogá Oycá chwalimy/ że miedzy námi grzeßnymi/ nálazł ćiebie iedne y te ſáme w ktoréy mu ſye to vpodobáło/ áby w tobie ták czyſtéy Pánnie obrał mieyſce Synowi ſwemu iednourodzonému: y przez ćie/áby go nam dał ku náßému zbáwieniu y odkupieniu. Porodźiłáś tedy Syná/ á Syná ſwego nie Jozephowégo/bo z ćiebie ſáméy bez meſkiéy ſpráwy vrodźił ſie/ y przeto właſnie ſynem twoim ieſt.
C ❡ Lecz iż Szátan nie przeſtawa nigdy téy Pánny ná ſławie dźiewictwá iéy ßárpáć przez ſwé Apoſtoły/tedy z ſłów téy dźiśieyßéy Ewányeliéy/ bárzo náßczérbiał poczćiwośći pánieńſtwá iey: bo gdźie Ewányeliſtá mówi/ porodźiłá Syná ſwego piérworodnégo/ to Czárt przez ſwé vcznie ták wykłada: dla tego Ewányeliſtá mówi piérworodnégo/ względem dźiatek drugich/ które potym z Jozephem miáłá: bo być rzeczon nie może piérworodny/iedno przećiwko wtórorodnému. A ták przez Helwidiußá Heretyká ßárpał y ßczérbił/niepokaláné dźiewictwo Pánny czyſtéy Máryéy. Lecz y dźiśieyßégo czáſu/ miedzy Sámozetany y nowymi Aryany tákich naydźieß doſyć/ ktorzy też náukę HElwidiußowę/ ku zelżywośći pánieńſtwá czyſtéy PAnny MAryéy
D rozśiewáią/ y vczyć ſye iéy nie wſtydzą. — *Wykład doſtáteczny tego ſłowá/piérworodny*

Ná co Szátánowi y iego vczniom ták odpowiádamy. Że tu Ewányeliſtá nie zowie Chryſtá Páná/ áby on był właſnie piérworodnym SYnem Pánny Máryéy: ále go zowie onym piérworodnym wßytkiégo ſtworzenia: *Coloſſ: 1. ver: 15.* piérworodnym miedzy wielą bráćiéy/ iáko Páwel świety o tym świadczy. A *Rom: 8. verſu 29.* przeto do Żydów to iáſnie pokázuie/ że Chriſtus Pan nie Pánny Máryéy był piérworodnym/ ále ná świećie wßytkich rzeczy piérworodnym był: bo gdy Bogá Oycá niebieſkiégo ſłowá przywodźi Páweł S. że nie do Anyołów/ ále do Syná ſwego ony ſłowá Proroká Dawidá mówił/Tyś ieſt Syn móy iam ćiebie dźiś vrodźił: A záśie/ Ja mu będę Oycem á on mi będźie Synem/ ꝛc. *Hebræ: 1. verſu 5.* Tedy iákim był piérworodnym tu ná świećie/ ták pokázuie mówiąc: A gdy *Hebræ: 1. verſu 6.*
E záśię wwodźi ná świát piérworodnégo/mówi: A niech mu chwałę dáią wßyſcy Anyeli Boży. Wwiodł Bóg Oyćiec ná świát piérworodnégo/ to ieſt Chriſtuſá Syná ſwego: á ktorégo piſmo zowie iego być iednourodzonégo/ tego zowie y piérworodnégo: á piérworodnégo świátá/ to ieſt/ wßytkich rzeczy ná świećie. Otóż nie wwiódł piérworodnégo MAryéy ná ten świát/ ále piérworodnégo świátá tego/ y wßytkich rzeczy ná nim będących. Ażeby to tákim ſpoſobem rozumiał/ iż ták tu piérworodny od Ewányeliſty włożon ieſt/ á nie z ſtrony błogoſłáwioney Pánny/tedy ćie ſam Grecki text tego vczy/ gdźie té ſłowá Łukaßá S. ták ſye czytáią/Syná ſwego onégo piér-

worodnégo. Ze to słowo onégo / nie do Pánny Máryéy ſye ściaga/ ále ſye A
rozumié być go piérworodnym / względem wßytkich ſwych wiernych/ któ-
rych ſye sſtał piérworodnym / w odnowieniu y w odrodzeniu: álbo wßyt-
kiégo ſtworzenia / które ſye w nim odnowiło.
Nádto/ ieſli rozumiéß áby Piſmo piérworodnégo záwżdy rozumiáło/
dla wtórorodnégo y trzeciorodnégo ⁊c. Tedy w Bogu Oycu ſámym piérwéy
musiáłoby ſye to rozumieć: Gdyż Piſmo/ rownie Syná Bogá Oycá / iáko
Ioan: 1. versu 14. iednourodzonym / ták piérworodnym zowie: Jeſli tedy Syna Bożégo w z-
Ioan: 3. versu 16. gledem wtórorodnégo w Bogu Oycu piérworodnym zowie; Tedy Bóg Oy
1. Ioan: 4. ver: 9. ciec nie iednégo włáſnégo Syná ma / ále ich włáſnych wiecéy miec bedźie:
Hebræ: 1. ver: 6. Co mówić y wierzyć ieſt niezmierny y nieznosny błąd. Otóż ſye pokázuie
że piérworodny w piſmie / nie záwżdy ſye rozumié względem wtórorodnégo. B
ALe Piſmo piérworodnégo rozumié / iż ießcze przed nim żaden ſye był nie
vrodźił.
A wßákże ieſli ten text Lukaßá S. właſnie chceß o Pánnie Máryéy ro-
zumieć gdy mówi: Y porodźiłá Syná ſwego piérworodnégo/ tedy ták rozu-
mieć maß/ że go tu piérworodnym zowie że z Pánny przed nim żaden ſye był
Exodi 13. versu 2. nie vrodźił. Bo iednák piſmo piérworodnégo tego záwżdy zowie y zwáło/ któ-
& cap:34. ver.19. ry napiérwéy otwarzał żywot Máćierzyńſki: to ieſt który ſye napiérwéy ro-
dźił: y ten był Pánu Bogu záwżdy poświecony. Otóż iuż rozumiéy/ to sło-
wo piérworodny w piſmie świetym / á niedáy ſye vwodźić błedom Szátań-
ſkim/ ábyś kiedy miał ßczypáć/y ßczérbić wieczné dźiewictwo Pánny czyſtéy C
Máryéy.
☞ Porodźiłá tedy piérworodnégo Syná ſwego tá Pánná przeczyſta:
porodźiłá nas wßytkich zbáwićielá/ á tym porodzeniém / znáć że ſye byłá nie
ſprácowáłá/áni boleściámi byłá źieta: Bo ſámá o nim praca miáłá iáko E-
wányeliſtá świadczy mówiąc:

Y owinąwßy go w pieluchy położyłá we żłobie/á-bowiém nie mieli inego mieyscá / w gośćinnym domu.

Nic Ewányeliſtá nie opuśćił w ſwéy Hiſtoryéy / co było potrzebnégo D
nam wiedźieć o národzeniu PAná JEzu Chryſtá / bo y czás / y mieyſce/ w
mieśćie Bethlehem národzenia iego ták nápiſał/że wniwczym wątpliwośći
nie zoſtáwił. Náoſtátek y co ſye dźiało iuż z vrodzonym Chryſtem dáie znáć:
bo y goſpode/ ſtáynia/ żłób/ pieluchy/ pilnie wypiſuie / áby żadnéy wątpli-
wośći nie zoſtáwił/ że ſye Chryſtus Pan vrodźił/iáko práwy człowiek: któręgo
vrodzonégo vboga mátká/rekomá ſwémi omywáłá:y w pieluchy obwijáłá.
Pokázuie też y to w iákim vbóſtwie y w iákim niedoſtátku Syn BOży
vrodźić ſye raczył/ gdyż nie w Páłacu Królewſkim/ iáko mu ſye godźiło/ nie
w domu dla ludźi zbudowánym / nie w gmáchu kedy ludźie mießkáli / ále w
Stáyni kedy bydło odpoczynek ſwóy miáło / tám ſye PAn Niebá y źiemie / E
SYn iednourodzony BOgá Oycá vrodźił: którému vbóſtwu iego by był
Páwel S. przyczyny niedał/ podobnobyſmy wątpili dla czego ſye to sſtáło:
ále iáſnie powiáda te być przyczynę: Wiécie łáſke Páná náßégo Jezu Chry-
2. Cor: 8. ver: 9. ſtá(do Koryntów mówi)że ſye sſtał vbogim dla was/bedąc bogátym/ábyś-
ćie wy iego vbóſtwem sſtáli ſie bogátymi. Który tedy dźiedźicem był
Hebræ: 1. versu 2. wßytkich rzeczy źiemſkich y niebieſkich / áto dla nas w ſtáyni ſye rodźi/ w żło-
bie leży/ vwiniony w pieluchy / vbogi: w wielkim vbóſtwie źimno ćierpi / z
mátką niéma ſye gdźie podźiec / y w ſtáyni miedzy bydłem leży. Táki ſobie
ſtan obrał/ y tákié vbóſtwo dla nas y dla zbáwienia náßégo/Pan náß y zbá-
wićiel náß.

Ćießćie ſye

A Cieszćie sye vbodzy/ národźił sye wam Chrystus vbogim. Nie miéyćie v-fności w bogáctwách bogáći/ gdyż vbogiégo Chrystusá náśládowáć mu-śićie: który y vbogo sye národźił/ y dla was w vbostwie ná świećie żył: prze-to vbogich nie wzgardzayćie/ sámi w duchu vbodzy bądźćie/ Máiestatowi Bożému vniżayćie sye/ chcećieli áby wam vbóstwo Páná Jezu Christá po-żyteczné było.

Lecz iednák áby káżdému wiádomo było/ że ten który sye ták rodźił/ był Pánem niebá y Anyołów/ przeto też iego národzenié/ nie przez kogo inszégo ále przez Anyoły świátu było opowiedźiáné/ iáko Lukasz S. w dźisieyszéy Ewányeliéy powiáda:

B **A byli Pástérze w onéy kráinie czuiacy y strzegacy stráży nocnéy nád swą trzódą. A oto Anyół Páński stanął przy nich/ etc.** Grécki text ma/ stánął nád gło-wámi ich/ nie ná źiemi/ ále ná powietrzu/ y przeto im był strászliwszy.

Już tu zacność národzenia Páńskiego Ewányelistá powiáda: bo strze-gącym pástérzom trzódy swéy od wilków/ Anyół Boży z iásnośćią Bożą o-powiáda im národzenié JEzu Christá. A gdy mówi/ że w nocy Anyół pá-stérzom sye vkázał/ dáie znáć/ że sye PAn Christus w nocy vrodźić raczył/ ták iáko pismo święté to było dawno opowiedźiáło/ w té słowá: Gdy spo- Sap:18.v:14.15.16

C koyné milczenié wszytki rzeczy trzymało/ á Noc w swym biegu pół drogi miáłá/ wszechmocna mowá twoiá Pánie/ wyszedszy z niebá z Królewskich stolic przyszłá: duży boiownik w pośrodek źiemie przyszedł/ nie omylné ro-skázánié twoie niosąc. etc.

☞ Ale przypátrzmy sye/ czemu pástérzom prostym opowiáda Anyół Páńskié národzenié/ á nie iákim inszym ludźiem zacnym.

¶ Piérwsza przyczyná/ że sye Pan Christus vbogim vrodźić raczył/ prze-to go też Anyół vbogim napiérwéy opowiedźiał.

¶ DRuga/ że tenże Pan Christus dawno przedtym Pátryárchom lu-dźiem prostym/ około pásterstwá sye paráiącym/ był obiecány: przeto też

D pástérzom był napiérwéy opowiedźiány: bo tácy dla swéy prostośći y po-kory prędzéy tákiému obiáwieniu vwierzyć mieli/ y vbóstwem Páná Chri-stusowym vbogim iego národzeniém w żłobie położonym/ gárdźić y gorszyć sye niémieli: áby przez to káżdy obaczył/ że Pan BOg prostymi á vbogimi nie gárdźi/ y owszem im táiemnice swoie obiawia. A iáko vczynił prostym Apostołom swoim/ ták vczynił tymto pástérzom. Czynił y inszym którzy go w prostośći sercá náśládowáli: o czym ták święty Páwel świádczy: iż PAn 1.Cor:1.v:27.et 28.
Bóg rzeczy mdłé/ prosté/ y wedle świátá nikczemné wybráć raczył ná świe-ćie/áby mądré y potężné świátu/ nikczemnymi pokazał.

¶ Trzecia przyczyná/ czemu sye Anyół naprzód pástérzom pokazał iest

E tá: ábowiem Pástérz sye był národźił/ który opuśćiwszy dźiewięćdźiesiąt y dźiewięć owiec ná puszczy/ przyszedł szukáć ná świát iednéy/ która byłá zginę-łá: y ták iéy pilnie szukáć przyszedł/ że ią wilkom odeymuiąc/ zdrowie swé zá nię położył. Słusznie tedy národzenié onégo pástérzá/ pástérzom na-przód przez Anyołá było opowiedźiáné.

¶ Ostáteczna przyczyná iest/ táiemnicá Boża/ która dał znáć/ że pásté-rzom którym tu do rządu owce swoie/to iest lud swóy/ podawa/ iesli w vrzę-dźie swoim będą pilni y czuyni/ strzegąc owiec swoich/ od obłądzenia wiáry świętéy/ dobrégo rządu/ poczćiwégo żyćia/ etc. tákim PAn Bóg gotów dáć poćiechę y obiáwiáć im święté táiemnice swoie.

Jákob Pátryárchá. Gen:35.ỹ 21.

☞ Piszą Doktorowie / iż tym pástérzom Anyół vkazał sye / nie dáleko miástá Betlehem/ná onym mieyscu/ gdźie Jákob Pátryarchá wróćiwszy sye z Mezopotámiey niekiedy mieszkał v wieże/która zwano Eder : to iest wieżá trzódy: bo tám okolo tey wieże trzódę mieyská pásiono. Tám tedy v téy wieże Anyół Páński w iasnosci vkazawszy sye pásterzom/ ćiesząc ie żeby sye nie báli/bo sye byli oney iasnośći Anyelskiey bárzo polekáli / y poćieszywszy ie tę im nowinę opowiáda mówiąc :

Nie bóycie sye / opowiádam wam weselé wielkié/ które bedźie wszyckiemu ludu / że sye wam dźiś národził zbáwićiel który iest Chrystus Pan / w mieśćie Dawidowym.

Káżdé słowo Anyelskié z osobna ma swoie táiemnice / które po słówku rozbiérać bedziemy.

☞ Niebóyćie sye.

Luce 1. versu 30.

Marci 16. ver: 6.

Tobiæ 6.versu 14. Iob 1. versu 20.& cap: 2. versu 7.

Ten iest zwyczay dobrych Anyołów / że komu sye vkázuią / naprzód z boiáźni y z strachu ich wyswobodzáią : iáko masz przykłady iásné w Pismie swietym : Vkazał sye Gabryel Pánnie przeczystey Máryéy / gdy sye Pánná zlęknąwszy zdumiałá / wnet zásmuconą poćieszał/ y nápominał/ żeby sye nie bałá : ciesząc ią łáską Bożą/ któréy byłá pełna. Drugi przykład masz w onych pániách swietych gdy v grobu páńskiégo Anyół sye im vkazał/y zmartwychwstánié Páńskié opowiedźiał : gdy sye polekáły / poćiesza ie mówiąc : nieboycie sye. A inszych przykładów tákich naydźiesz w Pismie niemáło. Złych Anyołów zásie dáleko rózny zwyczay / bo oni gdy poczną kogo strászyć/ tedy ná zágubienié strászą. Ták strászył Czárt siedm meżów oney Sáry Ráguelowéy dźiéwki/ że ich zdrowia zbáwił : ták y Jobá skoro go deptáć poczał/ nie tylo go strachu nápełnił/ ále y srogimi wrzody y szkodámi skárał. Trudno tedy od Czártá złégo kto sye spodźiéwáć ma czego dobrégo.

☞ Opowiádam wam weselé wielkié.

Ioan: 8. versu 56.

Słusznie powiáda weselé wielkie : bo rzecz y nowinę niesłycháną opowiáda. Wielkié to było y piérwszé/ Messyaszá národzenié. A iesli Abráhám w Duchu tylo widząc wiárą národzenié tego Páná / które sam PAn Chrystus dniem swoim zowie / rádował sye y weselił : Cóż rozumiesz iákieby był miał wielkie weselé / gdyby był oczymá ćielesnémi ten dźień ogladał? Co rozumiesz y o inszych/ którzy wielkim tesknieniem y pożądliwośćią/ prágneli tego dnia ogladáć / iákiéby byli wielkie weselé mieli / gdyby byli to národzenié Páńskié ćielesnémi oczymá ogladáli? Wielkie tedy to weselé było/ bo go wiele y zacni ludźie z wielkim prágnieniém pożądáli.

☞ Które bedźie wszytkiému ludu.

Psal: III. versu 4. Ysaiæ 9. versu 2.

A iż to národzenié nie tylo pásterzom ále wszytkiému ludu miáło być pożyteczné : przeto weselé ANyół powiáda wszytkim ludźiom ná swiecie mieszkáiącym. O fortunni pásterze/ którzy gdy sye swiátłość tego swiátá ná swiát rodźiłá/posłá w swiátłośći ogladáli/ y od niego ták wdźieczné poselstwo vsłyszeli : bo w onych ćiemnościách nocnych / ták iáko był Dawid dawno opowiedźiał/ miáłá wznisć swiátłość w ćiemnościách / ludźiom prostégo sercá : y onym / którzy mieszkáli w kráinie ćiemney śmierći/ swiátłość im poćieszenia weszłá.

Ze sye

A ☞ Ze sye wam dźiś vrodźił zbáwićiel.
Mówi Anyół/ pokázuiąc pewny czás národzenia Páńskiego/ że sye ná-
rodźił dźiś. A ieslić sye onégo dniá národźił/ tedyć sye był przedtym nie vro-
dźił. A iż dla tego sye vrodźić miał/ y vrodźił / áby posrzednikiem był wszyt-
kich wobec ludźi/tedy sye wszytkim wobec ku weselu národźił. Ták PAwel
S. o tym pisze. Jeden iest Bóg / ieden posrzednik BOgá y ludźi / człowiek 1. Tim: 2. ver: 5.
Christus Jezus. Człowiek tedy Christus Jezus dźiś sye vrodźił/ Anyół mó-
wi: tedy dźiś istotnym posrzednikiem vrodźił sye: á męką / ofiárą / prácą/
kazániem / Modlitwą/ kończył to posrzednictwo prawdźiwé / dla którégo
sye był vrodźił. A ácz pismo powiáda/ że ten Báránek Christus/ który nie o- Isaiæ 53. versu 7.
tworzył vst swoich gdy go bito / y tárgano / od początku świátá zábit iest ; Apoc: 13. ver: 8.
B Nie rozumiéy/áby to w istoćie być miało : gdyż ieszcze sye był nie vrodźił : ále
że męká iego y zábićié od początku świátá w Ablu/ y w inszych figurách byłá Genes: 4. versu 8.
przeznáczona : Przeto Pismo święté to przeznáczenié iego zámordowániem
zowie. A gdyż męká Páńska piérwéy byłá pożyteczna/y piérwéy zbawiá-
tá niż sye stálá : przeto ią Pismo święté od początku świátá być powiáda.
Abowiém wszyscy/w przyrodzonym y w stárym zakonie / w przyszłégo Mes-
syaszá wierząc/byli ná drodze zbáwiennéy y są zbáwieni: Ták iáko my wierząc
wprzyszłégo. Czás tedy nie omylny/gdy Anyół pásterzom powiáda/ mó-
wił im/ że dźiś sye wam národźił zbáwićiel : to iest : wszytkich przeszłych lu-
dźi/ którzy o przyszćiu y o národzeniu iego wierzyli/y wszytkich przyszłych/któ-
C rzy wen wierzą/ iest y będźie prawdźiwym zbáwićielem : y przeto y Christu-
sem y Pánem być go zowie / żeby inszégo Christusá y inszégo PAná do zbá-
wienia powszechnégo/żaden nie oczekawał. Przeto w dźiejách Apostolskich
tegóż poświadcza Piotr S. gdy mówi : Jezus Názáráński / Mąż w cno- Actor: 2. ver: 22.
tách doświadczony od Bogá znákámi y cudámi/ które czynił BOg przezeń 23. & 36.
w posrzodku was/ ten przez złé ręce ná Krzyżu zábit iest / y przeto zápewné
wiédźćie wszyscy z domu Zydowskiégo/iż go Bóg Pánem y Christusem vczy-
nił. Tenżeć to Pan y Christus dźiś sye vrodźił/ iáko Anyół powiáda.

A to wam dáie zá znák : Naydźiećie máluczkié
D dźiećie w pieluchy vwinioné/y położoné w żłobie.

☞ Byłoć to záwżdy w narodźie Zydowskim / że prágnęli znáków wi-
dźieć/ gdy im co Anyeli opowiádáli/ czemu oni nie dowiérzáli. Co Páwel
S. iednym słowem vkázuie gdy mówi : Zydowie szukáią znáków/ ꝛc. Czego 1. Cor: 1. ver: 22.
przykłádów w Pismie wiele masz/ ták w stárym iáko y w nowym zakonie.
Lecz przypátrz sye iáki znák Anyół dawa tym pásterzom: Nie dáie im iakie-
go zacnégo znáku / nie opowiáda dźiwnégo z niebá známienia / nie vkázuie
tego świátá wielkiéy ozdoby; ále zá wszytek znák/dźiećie opowiáda vwinio-
né w pieluchách/y w żłób włożoné. Każe áby szli y to dźiećie oglądáli: które/
ácz przed nimi Pánem y zbáwićielem názwané/przedśię iednák tego Páná v-
E ćisk/ każe im oglądáć : áby mu sye przypátrzyli/że nie w przednieyszym páłacu
onégo Miástá/ále w stáyni; nie w miękkiéy kolébce/ále w iásłách; nie w ćie-
płéy izbie/álbo komnáćie/ále ná źimnie ; nie miedzy ozdobnymi y zacnymi lu-
dźmi/ ále miedzy wołem á osłem; ten Pan y zbáwićiel wszégo świátá / vwi- Isaiæ 1. versu 3.
niony w pieluszki/ leżéć y odpoczywáć raczył. Które to pieluchy położoné/są
ná znák / y ná sprzećiwienié wszytkim onym którym lubé są roskoszy tego
świátá/ y którzy rospustnie vżywáią bogactw wedle lubieżnośći swych.
¶ Ten tedy znák Anyół pásterzom Zydowskim dawał / że sye Pan y zbá-
wićiel świátá wszégo národźił. Ale przy tym znáku przypátrzyć sye też káżdy
może dźiwnému cudu drugiemu/który Pan Bóg wszechmogący nie w Zydo-

stwie / ále w pogáństwie vczynić raczył/ czásu narodzenia Syná iego ie- A
dnorodzonégo. W Rzymie bowiém/iáko o tym piszą Fulgos: lib: 1. cap: 4.
et Sabell: lib: 9. cap: 8. tego dnia kiedy sye Pan Christus w Bethlehem
národzić raczył: z iednéy studnice wyniknęło zrzódło oleiu: przez który Pan
BOG okázáć pogáństwu raczył / że sye tego dnia národził ten / który ludz-
kiégo zbáwienia miał być studnicą y zródłem miłosierdzia / y swiátłością
pogáńską. Co iáko iest rzecz wielka y podziwna/ káżdy rozum człowieczy to
v siebie dobrze vważyć może. Bo miéysce tego y podzis ieszcze w Rzymie v-
kázuią. A nie tylo to/ ále y co inszégo mogłoby sye ná plác przywieść / co
sye tego dnia ták zacnégo nie tylo v Zydów / ále y v pogánów dziáło: przez
co sye okazáło iáśnie národzenié PAná ták zacnégo: ále dla krótkości o- B
pusczam.

Były tedy znáki pewné národzenia Páná tego/ który miał swiát wszytek
zbáwić/ nie tylo v Zydów którzy znáków záwzdy prągneli/ ale też y v pogá-
nów: iednym ná pociechę y ná weselé/drugim zásie ná strách y ná boiazń.
Ale przypátrzmy sye iuż/ co sye dáléy działo/ gdy ten znák Anyół dał pásté-
rzom. Powiáda Ewányelistá:

**A nátychmiast stánetá przy onym Anyele wiel-
kość rzészey niebieskiéy/ którzy chwalili Bogá mó-
wiąc: Chwała Bogu ná wysokości.** C

☞ Aby iednégo Anyołá vkazánié y rozmowá nie byłá máło ważną: y
áby też ono dziécie národzoné więtszégo poważenia v pástérzów było: y áby
sye iego vbóstwem nie hidzili: wnet zastępy Anyelskié ogladáli / y spiewánié
ich wdzieczné vsłyszeli. W czym Anyołowie dawáli znáć onym to pásté-
rzom/ iż ácz sye był on Pan ták vbogo ná swiát národził/tedy w niebie iego
wielka powagá byłá/ któremu ták wielki orszak zastępów Anyelskich z rádo-
ścią służyli: á Pánu ná wysokości Oycu wszechmogącému chwałę wzdawáli
mówiąc: Chwałá ná wysokości Bogu.

¶ Tu Anyołowie to pokázuią / że tá spráwá w národzeniu tego Páná z
sáméy dobroći Bogá Oycá sstáłá sye iest: przeto iemu zá to od nas wszyt- D
kich wespółek y z Anyoły ma być ná wiek wiekom cześć y chwałá. Tá Bo-
za chwała / iż od człowieká grzéchem zmázánégo być nie mogłá/ tedy iuż te-
raz przez tego zbáwićielá národzonégo we wszytkich ludziách wiernych sye
náprawiłá. A dla tego mówię wiernych: że żaden Bogu Oycu prawdziwéy
chwały dáć nie może/ który Syná iego Páná Jezu Christá wiárą nie zna.
Daymyż tedy cześć y chwałę Pánu Bogu/ wyznawáiąc mocy iego/ wyzna-
wáiąc madrość/ lutość/ spráwiedliwość/miłosierdzié/ prawdę iego swiętą:
który z madrości swéy náprawić nas raczył / z spráwiedliwości w SYnie
swoim odkupić nas raczył / z mocy swéy Szátáná y Królestwo iego zwoio-
Ioan: 3. versu 16. wał/ y nam go ostábił. Z miłosierdzia Syná swego zesłał: ták naród ludz-
ki vmiłowawszy / że go im dla zbáwienia dał / áby káżdy który weń wierzy/ E
nie zginął/ ále miał żywot wieczny. Zá to tedy wszytko iego dobrodzieystwo/
zá tę łáskę niezmierną dla nas vczynioną/daymy cześć y chwałę pánu Bogu/
którą ták będziem iemu wyrządzáć.

¶ Naprzód poznawszy tákié y ták zacné dobrodzieystwo / będziem wy-
znawáli/ żeśmy nigdy Bogu swemu tego nie zásłużyli / co on z łáski swéy dla
nas y zbáwienia nászégo vczynić raczył.

¶ Nadto ieszcze ták chwałę będziem czynić státeczną Pánu y Bogu Oycu
nászému/ gdy go státeczną á gruntowną wiárą wierzyć y wyznáwáć będzie-
my / iż on iest przawdziwy człowiek z PAnny národzony: iest prawdziwy

A Bóg w myśli Bogá Oycá vrodzony/ Syn iego iednourodzony z Bogá oycá
ſye rodzący/ Bóg z Bogá/ świátłość z świátłośći/ Bóg prawdźiwy z Bo-
gá prawdźiwégo/ vrodzony/nie ſtworzony/áni vczyniony/ iedney iſtnośći bo-
ſkiéy z Oycem/ ꝛc. Ták kiedy będźiem gruntowną wiárą wierzyć/ y wyzna-
wáć Syná: chwałę Bogu Oycu y iemu wdźięczną czynić będźiemy.

¶ Więc do tego kiedy myslą/ wolą/ vſty/ wyznániém/ cnotliwémi ſprá-
wámi dźięki Pánu Bogu czynić będźiemy/ tedy ták ſtáteczną chwałę y cześć
iemu wyrządzáć y czynić będźiemy. Wzdawáią tedy Anyołowie cześć y chwa-
łę Bogu/ ludźiem záſie ná źiemi pokóy rozdawáią mówiąc:

Y ná źiemi pokóy ludźiem dobrey woli.

B ☞ Grécki text tych słów ma táki wykład: Ná źiemi dobra wola bo-
ża przećiwko ludźiem. Jákoby rzékł: pokóy y ziednoczenié ſtáło ſye ná źiemi
nie z ludzkich zaſług/ ále z dáremnéy dobrowolnéy łáſki Bożéy/ którą vczynić
raczył przećiwko ludźiem z ſzczéréy łáſki y dobrotliwośći ſwéy. Lecz my
przypátruiąc ſye náſzému textowi/ y iego przetłumáczeniu/ nayduiemy że tu
oni Anyołowie trzy ſkutki z tego národzenia wſzemu świátu opowiedźieli.

¶ Piérwſzy/ iż ono národzenié miáło vczynić chwałę Bogu.

¶ Wtóry/ miáło też pokóy duſzny ná źiemię przynieść.

¶ Trzeći/ miáło pokazáć ludźiem dobrą wolą Bożą/ to ieſt dobré vpodo-
bánié Bożé w ludźiách onych/ którzy wierzą w Páná Chriſtuſá.

C Té tedy ſkutki/ gdyż wiémy że ſye iuż zyśćiły nam wiernym tego Páná
národzonégo: iuż mamy przez kogo wdźięczna ieſt náſzá chwałá Pánu Bo-
gu: mamy pokóy duſzny on/ iż iuż poiednáni ieſteſmy z Bogiem Oycem przez *Rom 5. verſu 10.*
śmierć Syná iego: poználiſmy y poznawamy záwżdy/ iáką dobrą wolą Pan
BOg przećiwko nam okazáć raczył: ſtáraymyż ſye żebyſmy tych dobro-
dźieyſtw Páńſkich wdźięczni byli/ świádectwom o Pánu Chriſtuſie od Pro-
roków/ Apoſtołów/ ná oſtátek Anyołów nam podánym/ zupełnie wierzyli:
w pokoiu Páná Jezu Chriſtá nam dźiś danégo/ dźiś národzonégo záwżdy ży-
li/ iáko nas Páweł S. nápomina mówiąc: Pokóy Páná Jezu Chriſtá nie- *Coloſſ: 3. verſu 15.*
chay ſye weſeli w ſercách wáſzych: który gdy w nas będźie/ záchowa nas tu
ná świećie w dobrym ſumnieniu/ w Bożéy y bliźniégo miłośći/ á po śmierći
D domieśći nas do chwały wieczney: Co rácz dáć Pánie Jezu Chriſte/ Amen.

Summá Ewányeliey téy tá ieſt

Powieść prawdźiwa/ o národzeniu Páná Chriſtuſowym/ iáko zá przy- I.
czyną popiſu od Céſárzá roſkazánégo/ Pánná z NAzáret z JOzephem do
Bethlehem ſzli/ y tám ſye dni národzenia Chriſtuſá Páná wypełniły/ tám
porodzony/ tám w pieluchy obwiniony/ tám w żłób włożony/ tám miedzy
dwiemá źwierząt poznány/ tám poznał WOł dźierżawcę ſwego/ á Oſieł *Iſaiæ 1. verſu 3.*
E Jáſle Páná ſwego/ wedle Proroctwá Jzáiaſzá Proroká.

Pokázuie Ewányelia/ że ſye Pan Chriſtus národźił/ kiedy był ná świe- II.
ćie wielki pokóy: národźił ſye w pielgrzymſtwie/ w vbóſtwie/ źimie/ w nocy/
iáko ſye to w wykłádźie téy iáſnie pokazáło.

Oſtátecznie pokázuie świádki tego národzenia/ że świádczyli o nim/ na- III.
przód ieden Anyół do páſtérzów/ á potym wielka rzéſza Anyelſka/ chwałę
Bogu czynili/ pokóy ná źiemi opowiádáli/ ludźiem wolą Bożą dobrotliwą
oznaymiáli/ áby y w niebie y ná źiemi/ to národzenié Chriſtá PAná dobro-
rzeczné y błogoſłáwioné było.

AMEN.

WYKLAD EWANYELIEY S. KTORA NA Mszéy wielkiéy w dzién národzenia Páná CHristá, w KOsciele powszechnym Chrzescjánskim spiewáią: nápisána v Janá S: w Káp: piérwszym. A B

W Poczatku było Słowo/ á
Słowo było v BOgá : á BOg był C
Słowo. To było ná poczatku v Bo
gá. Wszytkie rzeczy przez nie sye stá
ły/ á bez niego niestáło sye nic co sye
stáło: w nim był żywot/ á żywot był
świátłością ludzką : á świátłość
w ciemnościách świeci / á ciemno
ści iéy nie ogárneły. BYł czło
wiek posłány od Bogá/ którému imie było Jan. Ten przyszedł D
ná świádectwo / aby świádectwo wydał o świátłości : áby
wszyscy wierzyli przezeń. NJe byłci on świátłością / ále áby
świádectwo wydał o świátłości. Byłác świátłość prawdzi
wa / która oświeca káżdégo człowieká przychodzącégo ná ten
świát. Ná świecie był / y świát przezeń sye stał / á świát go
nie poznał. Do własności przyszedł / a swoi go nie przyieli. A
ktorzygokolwiek przyieli / dał im moc / być syny Bożymi / tym
ktorzy wierzą w Jmie iego: ktorzy nie ze krwie/ áni z woléy ciá E
łá/ áni z woléy mężá/ ále sye z Bogá narodzili. A słowo ciáłem
stáło sye iest / y mieszkáło w nas. Y widzielismy chwałe iego/
chwałe iáko iednorodzonégo od OYcá / pełnégo łáski y prawdy.

A ECz to ieſt rzecz wiádoma z
Piſmá S. iż bádáć ſię wyſoce o ſkrytych
táiemnicách Páńſkich / ieſt człowiekowi
bárzo niebeſpieczno. Bo ieſli w iáſność ſło-
neczną / która ieſt ſtworzona / oczymá ćiele-
ſnémi śmiele y beſpiecznie żaden pátrzyć nie
może / dáleko więcey w one iáſność wieczną
nie ſtworzoną y nikomu niedoſzłą rozumem
y dowćipem ludzkim / nikt pátrzyć niemógł /
áni może: áby ią kiedy wyrozumieć y wybá-
B czyć mógł. A ſnać mogłoby ſię to pokázáć
z wiela przykłádów / że im kto wyższéy o téy
niedoſzłéy iáſnośći / o tym nieogárnionym Máieſtáćie BOgá w Tróycy ie-
dinégo chćiał wiedźieć y rozumieć / ſprośnie vpadał. Przyczynę tego S. Pá-
weł dáie powiádáiąc: Że PAn BOG mieſzka w iáſnośći niedoſtąpioney / y
niedoſzłéy: żaden go człowiek nie widźiał áni widźieć może: á który chce czło-
wiek ſkrytośći tego máieſtatu bádániem dóyść / przyćiśnion będźie od chwa-
ły iego: gdyż iáko Páweł S. świadczy / oné rzeczy niebieſkié widźimy teraz
przez zwierćiádło w podobieńſtwie / ále na on czás / to ieſt w przyſzłym ży-
woćie / oglądamy twarzą w twarz: á iáko IAn S. świadczy / oglądamy
C go tám / tákiégo iáki ieſt. Wyſoce tedy ſkrytośći táiemnic Páńſkich bá-
dáć ſię człowiek trudno ma: pámiętáiąc ná to / co Páweł S. mówi: że nie-
ogárnioné ſą ſądy iego / y niedośćignioné drógi iego: gdyż té ſpráwy doſko-
nałéy wiádomośći Bożéy przyſzłému wieku / y przyſzłému żywotowi od Bo-
gá záchowáné ſą. Przeto Doktorowie świeći / kiedy te táiemnice álbo pi-
ſáć álbo o niéy mówić chćieli / iáko iednourodzony Syn Boży z wnętrznośći
vmyſłu BOgá Oycá ſię rodźi wiecznie / bez początku / y bez dokonánia: zá-
wżdy ták wyznawáli / że im niepodobna rzecz byłá tego rodzáiu táiemnice wie-
dźieć: y dokłádáli: mowić o téy táiemnicy vmyſł vſtawa: głos nie tylo móy /
ále y Anyelſki milczy: bo to ieſt rzecz nád wſzytkié mocarzſtwá / nád Anyo-
ły / Cherubiny y Seráphiny wyżſza / wſzytek z myſł przewyżſzáiąca: tego áni
D Apoſtołowie wiedźieli doſkonále / áni Prorocy poználi / áni Anyeli wiedzą /
áni żadné ſtworzenié vznáło: Syn BOży tylo to wié / który táiemnice OY-
cowſkié vznał y vmié. Baczyć tedy káżdy może / z iákim ſtráchem tego ſię
ważyć ten ma / który o tym álbo mówić álbo piſáć ma.

Lecz iż żywot náſz wieczny ná tym zależy / ábyſmy poználi onégo praw-
dźiwégo Bogá Oycá / y tego którégo zeſłał ná świát Iezuſá Chriſtuſá: tedy
iednák iż wſzytkich nas zbáwienié w tym należy vznáć BOgá Oycá / poznáć
Syná iego Iezu Chriſtá / káżdy pilnie ſię o tym ſtáráć ma / iákoby od zbá-
wienia wiecznégo nie odpadł: co go rychléy potkáć może / kiedy wiádomośći
tákiéy o Bogu Oycu y Synu iego mieć y vmieć niebędźie / iáką nam Piſmo
E święté podáło. A iż tę náukę Piſmá S. proſtą wiárą trzymáć / Chrześći-
áńſka mądrość ieſt: czyſtym ſercem poważáć / prawdźiwé nabożeńſtwo ieſt:
przez nie Boſkie ſpráwy rozmyſláć / pobożność ieſt: w niéy trwáć / zwyćię-
ſtwo ieſt: przez nie zwyćiężáć / wieczna ſzczęśliwość ieſt. Bo tákiégo Piſmá
Bóg Oyćiec przez Syná ſwego tylo nam poznánia ſwego y Syná ſwego v-
dźielić raczył / y ták go wiele oznaymić ile go nam było do zbáwienia náſzé-
go potrzebá: tedy nic dáléy / nic wyżſzéy piſáć tu o Synu Bożym z Oycá ſię
wiecznie rodzącym nie będźiemy / iedno to / co nam Piſmo święté włáśnie o-
znaymiło. Bo ieſli którégo wieku / tedy tego w którym żywiemy wieku tego
nieſzczęśliwég / ieſt wielka potrzebá tego dla wiernych Páná Chriſtuſowych /

Summá przemowy pokázuie / że ſkrytośći táiemnic BOżych bádáć ſię ieſt rzecz niebeſpieczna / á wſzákże poznáć Oycá y syná / ieſt rzecz potrzebna y Chrześćiáńſka.

1. Tim: 6. ver: 16.

Prou: 25. ver: 27.

1. Cor: 13. ver: 12.

1. Ioan: 3. verſu 2.

Rom: 11. verſu 33.

Ambro: lib: 1. de fide ad GRatianũ Auguſtum.

TERtullianus de Trinitate.

Ioan: 17. verſu 3.

Z piſmá S. tyle znamy Bogá Oycá y syná ilé nam potrzebá.

áby tá

áby tá Ewányelia od Janá S. nápisána / byłá státecznie wyłożona/ o tym słowie które było v Bogá/ było Bogiem/ y potym ciáłem sye sstáło/ to iest człowiekiem sye sstáło.

¶ O tym y tákim słowie tu Jan S. pisząc / iáko pierwszym onym wieku swego Chrześcijánom/ przeciwko obłędliwościam y Kácerstwam wszytkim przestrogę vczynił/ ták wszytkim wobec Chrześcijánom nie omylną náukę podał/ iáko o tym słowie wierzyć máią / chcąli do wiecznégo zbáwienia przyść.

Dla czego Jan święty Ewányelią pisał.

Bo zá wielkimi przyczynámi Jan S. do tego przywiedzion iest/ że tę Ewányelią będąc w Azyiéy nápisał. Bo widząc że inszy Ewányelistowie máło o Bostwie Christá Páná pisáli/ które iuż Czártowscy posłańcy Kárpokrás / Cerintus/ Hebion/ y inszy szárpáli/ niszczyli/ y psowáli : on sam áby práwie y zupełnie bostwo iego pokazał/ oto dzisieyszą Ewányelią dla tego pisał.

Błędy stáré o synu Bożym/ które dziś wznowioné są.

Drugim zásie którzy byli z tegóż cechu szatáńskich vczniów/ którzy w ten czás tylo poczynáli go być / kiedy sye z Pánny národził : powiádáiąc że przedtym niż sye począł nie był / ále od poczęcia był w żywocie / á od narodzenia był ná świecie: y tym Jan S. dzisieyszą Ewányelią vstá zátkał/ y fálsz ich pokazał: gdy im ná początku słowo być v Bogá opowiáda / przez które sstáło sye wszytko : y tóż słowo á nie insze w ćieloné być pokázuie. Lecz sye to iáśniéy z wykłádu Ewányeliéy pokaże/ którą we trzydzieści y we dwie lecie po wniebowstąpieniu Páńskim dla Kácerstw wyszéy námienionych nápisał : która sye ták záczyna.

NA początku (Cyryllus wykłáda : W początku/ to iest w Oycu) było słowo / Grécki text ták w sobie ma : Było ono słowo.

Słowo y mowá/ przetłumáczáią z Greckiég/ ále iednáko sye rozumiéć ma.

☞ Są niektórzy vczeni/ którzy przetłumáczáią słowo Gréckié logos/ nie słowem ále mową : iż gdzie stáry wykłádácz przetłumáczył/ ná początku było słowo : oni ná początku byłá mowá : ácz słowo to logos oboie rzecz w sobie zámyka / y równie słowo iáko y mowę / ná Láciński y Polskié przełożyć go może : ále to przełożenié/ ná początku byłá mowá / tego wieku od niektórych vczniów Sámozetáńskich/ y Aryáńskich/ opácznym obyczáiem obrácáné y wykłádáné iest/ y często bywa : gdy tę mowę iuż nie do ináczszego sposobu być rozumieią / y vczą rozumiéć inszych które z prawdy zwodzą / y zwiedli/ iedno do mowy mówiącéy: to iest: iż Bożą mowę w vstách swych Pan Christus nosił/ y był iéy nád insze przepowiádácz : á iákoby wykłádácz był woléy Bożéy/ wedle onégo pismá : Położę słowo moie w vstách iego etc. do czego też ciągną ná tenże sens / álbo ná to wyrozumienié / y oné słowá w obiáwieniu Janá S. y w widzeniu iego/ gdzie stoi : Miánuie sye imię iego słowo Boże: to iest: to imię słowo Boże ná sobie odnosi/ z nazwiská dla szafunku iego/ nie z istoty boskiéy/ etc. Wszedy tu ci páduchowie mowę z przyczyny vrzędu száfunku woléy Bożéy y słowá Bożégo/ zową y rozumieią : bo sye im widzi snádniéy do swego błędu tych słów (byłá mowá) vżywáć. Abowiém ták oni wykłádáią : Christus Bożé táiemnice/ y Dekret wieczny odkupienia nászégo/ z łoná Oycowskiégo napierwszy nam opowiedział : przeto oną mową był/ o któréy Jan S. mówi : Ná początku byłá mowá. Bárzo blisko od Máchometá. A iáko iáie iáiu podobné: ták náuká Máchometská z tą Sámozetáńską podobné są sobie. Bo Páná Christusá Máchomet Verbum Dei/ to iest/ słowem Bożym zowie : dla tego iż słowem BOżym száfował/ iego vczył / iego był wielkim y prawdziwym Káznodzieią / y nád insze Proroki naywiętszym/ y Pánu Bogu namilszym w słowie Bożym Prorokiem. Cóż ci Sámozetani álbo iáko sye zową Aryani/ nád Máchometá vczą więcéy ? inszégo niewiém iedno to : że páná Christusá słówki pięknémi SYnem

Deut: 18. ver: 18.

Apoc: 19. ver: 13

Mowe Logos iáko Heretykowie opáczą z Máchometem.

A Bożym zowa / ále go iſtota prza. Lecz o tym ná inßym mieyſcu. MY tu
z ſtárym wykłádáczem zezwaláiac / ſłowo Logos Greckié / ſłowem wykłá-
damy dla tych przyczyn.

¶ Naprzód że nie tylo w piſmie świetym to imie /Słowo/ Synowi Bo-
żému iednourodzonému ieſt prawdziwie przywłaßczoné / ále też y w piſmie
ſtárych Philozophów/ którzy byli w Cháldeiéy/ w Egiptćie / w Grecyéy/ y
w Jtáliéy : bo ći w BOgu álbo w boſtwie poználi być iedne perſone álbo
oſobe/która po Grécku Nun/to ieſt iáko Láciınnicy zowa mentem/á po pol
ſku/ mysla názwáli.

¶ Doßli y poználi druga perſone w tymże boſtwie/która logon po Grèc-
ku być miánowáli/Synem onéy myśli zowac. Co áby byłá prawdá/ ſłowá
B Merkuryßá medicá y Philozophá przednieyßégo Egiptſkiégo tu ná świá-
dectwo włoże/ który ták mówi : Rozumna mysl oná Bóg/ żywot y iáſnosć
w ſobie máiac/ vrodził logon/ to ieſt ſłowo/ iákoby druga myśl / podpomo-
życielke wßytkiégo. Bo ſłowo iego pochodzacé / zewßad ieſt doſkonálé / y
podpomagáiacé ıc. Tóż o tych dwu ſłowiéch Gréckich / Nun y Logon
trzymáli/ Orpheus/ Plato y wßyſcy náßládownicy Plátonowi : nie wykłá-
dáiac logon mowa/ ále ſłowem myślnym Bożym. Otóż iż właſniéy przy-
należy to imie Słowo/ Synowi Bożému / nie tylo Piſmo świeté ták vczy/
ale y Philozophowie ſtárzy ták vczyli.

¶ Nádto obaczam/że w tym imieniu ſłowo/proſtosć nátury ſyná Bożég
C lepiéy ſye znáczy: gdyż Syn Boży wedle nátury ieden y iedyny ieſt. Włá-
śniéy tedy przez ſłowo iedynosć iego wyraża ſye/ niż przez mowe : bo w mo-
wie ſłów wielé / á przedsie mowá rośćie z ſłowá : bo przodek mowy ſłowo
ieſt. Ták tedy iuż biorac wykład z ſtárym wykłádáczem / nie gánimy ále
owßem pochwalamy iego wyłożenié/témi ſłowy: Ná poczatku było ſłowo.

☞ Moyzeß y Dawid Swieći Prorocy dáia przyczyny y pokázuia / ná
którym poczatku to ſłowo było. Ták powiáda o tym Moyzeß. Ná
poczatku ſtworzył Pan Bóg Niebo y Ziemie / á ziemiá byłá nie vżyteczna y
próżna / y ćiemnośći były nád przepáśćiámi / á duch Páńſki vnáßał ſye nád
wodámi. Y rzékł Bóg/niechay ſye ſtánie świátło : y ſtáło ſye świátło.
D Rzékł zás Bóg/niechay ſye ſtánie twiérdza miedzy wodámi : y ſtáłá ſye
twiérdza/ to ieſt Niebo. Ták ßeśćkroć Moyzeß powtarza rzékł Bóg: áby
to pokazał/ że ſłowem Bożym wßytko ieſt ſtworzono/ á bez niego nic ſye nie
ſtáło co ſyckolwiek ſtáło. Czego Dawid Prorok poświadcza Pſal:
32. ver: 6. mówiac : Słowem Bożym niebá vgruntowáné ſa / á Duchem
vſt iego ſtánełá wßytká moc ich. Gdy tedy ſłyßyß kiedy mówi Ewán-
yeliſtá : Ná poczatku było ſłowo : á z Moyzeßá baczyß że wßytki ſye rzeczy
ſtáły przez ſłowo : tedy ſnádnie báczyć iuż możeß/ ná którym poczatku było
to ſłowo. Abowiém pokázuie ſye iż ná onym/ kiedy wßytki rzeczy ná świećie
od Páná Bogá ſtworzoné ſa : y kiedy ie Pan Bóg ſtwárzáć poczał. Ná o-
E nym poczatku było to ſłowo/ przez które rzeczy widomé y nie widomé ſtwo-
rzoné ſa. Tu wiecznosć tego to ſłowá ſnádnie obaczyß : bo gdyż iuż by-
ło przedtym niż wßytki rzeczy były / y było ná poczatku onym kiedy wßytki
rzeczy poczatek bráły/ á przedtym żadna rzecz poczatku nié miáłá/ áni ſtwo-
rzona byłá/ tedy to ſłowo bez poczatku ieſt/ które ná poczatku wßytkich rze-
czy było. Nie ieſt tedy czáſem zámierzoné to ſłowo/ które przed wßytki-
mi czáſy było.

☞ Ale pilnie przypátrzyć ſye maß/ co to/ y które to ſłowo ieſt/ którégo
tu wiecznosć vkázuiemy : O tym tu ſłowie mówie / które ćiáłem ſye ſtá-
ło / y które w onym ćiele Synem ſwoim Bóg Oyćiec wyznał mówiac : Ten

W Poniedźiá-
łek Wielkonocny
czytay.

Teſtatur Theodo-
retus in libris de
curatiōe Græcarū
affectionum & la
tiſsimè.
Steuchus in libris
de perenni Philo-
ſophia.

Geneſ: 1. verſu 1.

Poczatek álbo
principiū w świe
tym Piſmie tro-
iáko ſye rozumié.
1. Zá wiecznosć/
gdy przykłáda do
tego ſłowo Bóg/
y Boża náture o
piſuie Iſaiæ 43.
verſu 13.

1. Ioan: 1. verſu 1.
2. Zá poczatek
ſtworzenia/ iáko
ieſt Gene: 1. ver: 1.
3. Zá bytnosć
ná poczatku w-
ßytkich rzeczy/iá-
ko tu ieſt Ioan: 1.
verſu 1.

Matt: 3. verſu 17.

Ioan: 3. versu 16.

ieſt Syn móy miły. O którym y Jan S. mówi: Ták Bóg vmiłował świát/ A
iż ſyná ſweg̃ iednourodzonégo dał/ aby wßelki który wierzy weń/ nie zaginął.

Słowo o którym tu Jan S. piße/ ćiáłem ſye ſtáło/ y tóż Synem Bożym w ćiele było.

A ieſliże to ſłowo które ſye ſpráwą DVchá S. Ciáłem ſtáło / y ták złączoné
z ćiáłem /Synem Bożym było/y ieſt/ przed wßytkimi rzeczámi ſtworzonémi/
y ná początku wßytkich rzeczy ſtworzonych było/iákóß z świádectwá Ewán-
yeliéy dźiśieyßéy było: tedyć to ſłowo wieczné ieſt / á nie od Máryiéy ſye po-
częło: Ciáło z MAryiéy pánny y od Máryiéy ieſt: ſłowo złączoné z ćiáłem
wieczné ieſt/ początku żadnégo áni dokonánia nie ma: bo nie poczęło ſye kie-
dy inßé rzeczy ſye poczynáły / ále iuż było. Nádto ponieważ ſam OY-
ćiec niebieſki to ſłowo od wieków będącé Synem ſwoim názwał: tedyć bez
wątpienia ieſli Bogu Oycu wierzymy: to ſłowo Synem prawdźiwym/ wła- B
ſnym/ y iednourodzonym Bogá Oycá ieſt.

Dla czego ſłowem á nie Synem/ Syná Bożégo Jan S. názwał.

¶ Aleby rzekł: dla czegoż Jan S. zárázem Synem BOżym / tego ſło-
wá nie przezwał/ ále ſłowem? Ná to odpowiádamy: Że to vczynił dla
mdłości wyrozumienia náßégo: bo / gdyby był záraz imie Synowſkié wło-
żył: tedyby rozum nàß o ćielesnym vrodzeniu tego Syná wnet co tákiégo ro-
zumiał/ y myślił. Otóż áby był rozum ludzki od wßelákiégo ćieleſnégo rodze-
nia tego Syná odſtrychnion/ ſłowem go ſnádniéy y lepiéy Ewányeliſtá o-
piſał: aby do duchownégo wyrozumienia ćieleſny rozum ludzki odwróćił/ y
vkazał: że iáko ſłowo w myśli człowieczéy rodźi ſye piérwéy niż vſty wyni-
dźie/y tám piérwéy w myśli obraz onéy rzeczy vmnoży ſye o któréy człowiek
mówić ma: ták niéiákim podobieńſtwem w myśli Bogá Oycá to ſłowo ie- C
go rodźi ſye: które támże ſye poczyna y rodźi z doſkonáłością wßeláką.
A iż w Oycu ſye rodźi/ tedy z Oycem iednégo przyrodzenia y nátury ieſt. A że
Oyćiec rodźi kßtałt ſwóy w myśli ſwéy/ to ieſt/ ſámego śiebie wyrozumienié:

Syn Boży iáko z BOgá Oycá ſye rodźi.

tedy ſam w ſobie poczyna y rodźi to ſłowo/ o którym tu Ewányelia mówi.
Y które Bóg Oyćiec od myślnégo ſwego poczęćia y rodzenia Synem ſwoim
zowie: y ſam Syn Boży tákie ſwoie rodzenie/ poßćie z Bogá być mieni gdy
mówi: Jam z Bogá poßedł.

Ioan: 16. ver: 27.

Ioan: 4. versu 24.

A niechay to nikogo nie obraża/gdy ſłyßy że BOg Oyćiec rodźi to ſło-
wo/ álbo Syná/ y nic tu niech ćieleſnégo nie rozumie: bo BOG Duch ieſt/
ćiáłá nie ma / y rodzay w nim ten nad wyrozumienié wßelakié ieſt: Bo nie-
chay wié ten / ktoby ſye tym obrażáć miał/ że Bóg rodźi y vrodźił tego Sy- D
ná: gdyż Páweł S. iáśnie to powiáda/ że nie mówił nigdy tego do Anyołów
ále do ſyná/ Syn móy ty ieſteś: iam ćie dźiś vrodźił: A vrodźiłem ćie przed
Jutrzenką. V Páná Boga záwżdy/dźiś/niémaß przeßłégo áni przyßłégo
czáſu. Otóż vrodźił ſyná Oyćiec od wieku: przez Prorocká mówi: dźiśiem
ćie vrodźił. A iż Pan Bóg on Oyćiec wßytkiégo rodzący ieſt/ſłuchay co o
tym mówi przez Izáiaßá: Izaż ia który innym każe rodźić / ſam nie będę
rodźił mówi Pan? A wiec ia który innym rodzenié dawam / ſam niepło-
dnym będę? Mówi Pan Bóg twóy: iákoby rzékł/rodzę y płodny ieſtem.

Hebræ: 1. ver: 5.
Pſal: 109. ver: 3.
Pſal: 2. versu 7.

Iſaiæ 66. versu 9.
BOg Oyćiec rodźi/y płodny ieſt.

Otóż iuż może káżdy rozumieć / dla czego JAn S. nie Synem / ále ſło-
wem/ Syná Bożégo názwał: bo do rodzáiu Syná Bożégo/ z Oycá/ ſłowo E
wietßé podobieńſtwo odnosi w ſobie/ iákom iuż pokazał.

Czás kiedy ſłowo to było/ naprzód Jan S. opiſał.

☞ Lecz iuż pokazawßy wieczność tego ſłowá które było ná początku/
które ciáło wźięło z pánny/ y Synem Bożym ieſt: przypátrzmy ſye dáléy iá-
ko/ y kedy to ſłowo było. Jan S. Ewányeliſtá ták pokázuie.

A ſłowo było v Bogá.

VKázuie mieyſce kedy to ſłowo było.

Które ſłowo? Ono ſłowo które było ná początku. Gdźież było? v Bo-
gá. Cze v Bogá? Przeto że mieyſcá inßégo nie było/gdy nic nie było. Nie

mógło

A mogło tedy indziéy być/iedno v Bogá bo nie było nic iedno Bóg. Otóż tego słowá áni mieysce żadné ogárnąć nie mogło áni ogárnęło / bo gdy v BOgá było/ á Bóg nieogárniony iest/ tedy y ono nieogárnionym iest/ y było.

4. Esdræ 8. ver: 21. Ierem: 32. ver: 19. Słowo Boże/ to iest: Syn BOży iest nieogárniony.

¶ Ale iákoż to słowo v Bogá było? Jáśniéć tego pokázáć nie mogę iáko: ále iákom przez podobieństwo pokazał słowo być Synem Bogá Oycá/ ták też przez podobieństwo pokaże / iáko to słowo było v BOgá. Było tedy v Bogá słowo/ to iest Syn BOży/ iáko mądrość iest v mądrégo / rádá v porządnégo/ moc v mocnégo. Acz té rzeczy w ludziách odmienność ciérpią/ y przeto nie własné podobieństwo do Páná Bogá máią/ w którym iest wszytká doskonáłość: ále ich dla tego vżywamy/ że doskonálszych y nászému rozumowi podobnieyszych nie mamy. V Bogá tedy to słowo było/ które **B** zá czásem wolą Oycowską nam opowiedźiáło. V BOgá było / przeto iż Pan Bóg przez wyrozumienia sam siebie to iest przez mądrości swéy nigdy nie był. V Bogá było/ bo iásnośćią chwały y ksztaltem istności iego było. V Bogá było/bo nie rozdźielnéy nátury z Oycem było. V BOgá było/ bo ono v Oycá było. A iż nie v siebie było ále v Bogá/tedy dwie personie z osobná tu Ewányelistá pokázuie/Bogá/y słowo/które było v Bogá. Bo kto v kogo iest / inszy iest od onégo v kogo iest. Rozdziela tu tedy Ewányelistá persony/ Słowo/ to iest Syná/ y BOgá Oycá: gdyż iedne istotę Boską w tym pokázuie/ że kładźie słowo być v Bogá.

Jáko słowo v bogá było.

Hebræ: 1. versu 2. Ioan 14. ver: 10. Persony w BOstwie Ewányelistá pokázuie.

C ☞ Ale áby kto nie rozumiał/ że y to słowo które było v Bogá / co inszégo było nád to/ v kogo było: dokłáda Ewányelistá tego gdy mówi:

A Bóg był słowo.

Grecki text ma/ A Bóg był ono słowo.

Tu iuż pokázuie/ że to słowo nie z wypuszczenia głosu/ áni vmysłu iákiégo wypowiedzenié iest/ ále iest rzecz istotna: bo Bóg iest ono słowo. A dosyć tu czyni Ewányelistá onému pytániu gdyby kto pytał/co to iest ono słowo? Tedy odpowiáda/á Bóg był ono słowo. Ale sye przypátrz iáko Ewányelistá rzecz po rzeczy pieknie stosuie.

¶ Naprzód vkazał wieczność słowá / gdy ná początku wszytkich rzeczy stworzonych być to słowo opowiedźiał.

D ¶ Potym vkazał rozdźiał osób w iednéy istności Bostwá/ gdy mówił to słowo być v Bogá.

¶ Potrzecié vkázuie iedne náturę nierozdźielną tego słowá z Oycem gdy mówi: A Bóg był ono słowo. Przeto áby nikt nie rozumiał tego/żeby rozné słowo od Bogá Oycá było. Abowiém BOg v którégo było słowo ieden był/ieden iest/ towárzyszá nie ma/ sam iest/ y sam był. Jesliż tedy w iedności Bostwá iedyny y nierozdźielny był y iest BOg: á Ewányelistá vkázuie że słowo było Bogiem: tedyć ono słowo onymże Bogiem było / v którégo było: gdyż wielości BOgow tám nie było: która wielość tymby sye pokázowáłá/gdyby Bóg był inszy on/v którégo było słowo: á inszy zásie/ono słowo/ które było Bogiem. Musi tedy tu z Ewányelistą káżdy wyznáć ie**E**dność Bostwá w słowie/ to iest w Synu / y w Bogu / to iest w Oycu: które to słowo/ iż było v Bogá/nie mogło być iedno Bogiem: Bo w Bogu co iest/ Bóg iest: y przeto Ewányelista Bogiem go prawdźiwie okrom przysády zowie/ iednéy nátury y iednégo Bostwá z OYcem. Bo gdyż pisząc pokázuie iedność Bostwá BOgá Oycá z Synem / y iedność ich nátury: tedy tu iedność rozumiem nierozdźielnym sposobem: iż to Bostwo ich iest iedyné/ nierozdźielné/iednostáyné. A czynie to dla tákich/którzy iedność nátury Boskiéy ták rozumieią iáko iest iedná náturá we wszytkich ludziách/choć persony rózné. Tákich obłędników náuká w Polszcze nie dawnych czásów széroce

Isaiæ 45. ver: 7. Ibidem 44. v: 24.

Jáko Heretykowie iedne náturę w BOgu rozumieią.

byłá powiádána: przećiwko którym w nászym Kátechyzmie doſtáteczniesmy piſáli/ y błąd ich świętym piſmem potłumili. A

☞ A Bóg był ono ſłowo. Wiecznośći Syná Bożégo/ ſłowá tego które było v Bogá/ ták Ewányeliſtá dowodźi. Co ná pocżątku nie ſtworzonégo ieſt ále było/ á v BOgá było/ Bóg ieſt. Słowo ono/ to ieſt SYn Boży/ nie ſtworzoné ná pocżątku v Bogá było / tedy Bóg ieſt. Tego dowodu zwątlić żaden nie może / który Ewányeliéy téy wierzy / á prawdźiwie ią rozumié. Ale przypátrzmy ſye z piſmá/ iáko to ſłowo Bogiem prawdźiwym być niéma.

Coloſſ: 2. verſu 3.
Cor: 1. verſu 24.
† Hebræ:1. ver: 3.
Słowo Boże ięzemu ieſt Bogiem.

¶ Jeſt naprzód mądrośćią y vmieiętnośćią Bożą/ieſt mocą BOżą/ †figurą iſtoty Bożéy/ pocżątku áni dokonánia dni niémáiąc. Czy mógł kiedy być Oyćiec bez mądrośći / bez vmieiętnośći/ bez mocy/ y bez figury iſtoty ſwéy? z tym záwżdy był: przeto z tym Synem/ z tym ſłowem záwżdy był. A iż Oycá mądrość/ vmieiętność/ moc/ y iſtotá / Bóg ieſt: tedyć ſłowo ono/to ieſt Syn Bogá Oycá/Bóg ieſt: gdyż mądrośćią/ vmieiętnośćią/ mocą/ y kſztałtem iſtoty Oycowſkiéy ieſt. B

Libro 3. de doctrina Chriſtiana cap: 2.
Jáko punktowáli Aryani to mieyſce Ewányeliéy.

¶ Ale tu ná tym mieyſcu ſtrzédz ſye máią Kátolicy punktowánia Aryáńſkiégo/ które Auguſtin S. pokázuie/ iáko ſtárzy Aryáni ten text punktowáli. Ná pocżątku było ſłowo. Tu punkt pierwſzy. A ſłowo było v Bogá. wtóry punkt. A Bóg był. Tu trzeći punkt kładli. A czwarty poczynáli: Słowo to było ná pocżątku v Bogá. BO y podźiś domyſzla ſye Szátan wielé błedów ſtárych wzbudzáć: y ma Aryuſz z náuką ſwą siłá obrońców/y náſzládowców: przeto ná przeſtrogę Kátolikom/ to Aryáńſkié czytánié téy Ewányeliéy włożyliſmy. C

¶ Pilnie ſye téż przypátrzyć Heretykom Sámozetánom/ y Aryánom náſzégo wieku/ którzy dźiwnym ſwym wykłádem nicują te Ewányelią/ gdy pozwaláią tego/ że Chriſtuſá tu Ewányeliſtá ſłowem zowie/ y Bogiem go być zezwaláią/ z ſtrony dobrodźieyſtw które nam poczynił: iż żywotá á zbáwienia náſzégo ieſt wódz/ ſprawcá y záchowcá ⁊c. Ale ty człowiecze Chrześćijáńſki nie wiérz im: boć ich náuká z Ewányeliſtą ſye nie zgadza. A iáko ſtárzy Aryani / iuż punkty / iuż nicowánym wykłádem pſowáli wieczność y Boſtwo prawdźiwé Chriſtá Páná / ták y ći czynią: boć y BOgiem/ y SYnem Bożym nie właſnie/ ále pokrycie/ ſłowy tylo/ nie ſkutkiem/ przezwiſkiem/ nie właſnośćią/ ſłowy/ á nie iſtotą/ Syná Bożégo zową. Ale iuż przypátrzmy ſye dálſzéy powieśći Ewányeliſty Jana świętégo. D

To było ná pocżątku v Bogá.

☞ Aby kto nie rozumiał ſłowo ono/ które było ná pocżątku/ żeby niémiało być iednéy wiecznośći z Bogiem Oycem: przeto powtarzáiąc mówi/ to było / to ieſt ſłowo/ ná pocżątku v Bogá. Jákoby rzékł: záwżdy było v Bogá. A powiáda/ to było: nie inſzé/iedno to które było BOgiem / które było v Bogá/ które było ná pocżątku wſzytkich rzeczy: tóż było ná pocżątku v Bogá/ nie było drugim Bogiem/ ále iednym bogiem z onym/ v którégo było ná pocżątku. Záwżdy BOg v Bogá był/ ále nie dwá Bogowie/ iedno ieden: bo ten bóg ſłowo/ było ná pocżątku v Bogá / to ieſt v Oycá: y nie mówi Ewányeliſtá/ á Bóg był v Bogá: ále vkazawſzy ſłowo być bogiem/ rzékł/ á ſłowo było v Bogá: to ieſt Syn w Oycu był / Bóg w Bogu/ świátłość w świátłośći. Owo nie możeſz iednégo wſpomniéć/ iáko ćię wnet trzech iáſność nie ogárnie. A záśie gdy o trzech myſliſz / do iednośći záwżdy zwróćić ſye muſiſz: gdy Oycá wſpomniſz/ trudno ábyś ná Syná wſpomniéć niémiał/ y o duchu świętym zábaczyć miał: gdyż ich ieſt iedná iſtność/iedno E

Dictum Gregorij Nazianzeni.

boſtwo

A Boſtwo/ iedná wiárá/ y iedná chwałá. Lecz Ewányeliſtá gdy wypiſał
náture/ wiecznoſć/ Boſtwo/ onégo ſłowá/ to ieſt Syná Bożégo/ obráca ſie
iuż do ſpraw boſkich iego gdy mówi:

Wßytki rzeczy przez nie ſye oſtáły.

☞ Vkázuie Ewányeliſtá moc w ſtworzeniu wßytkich rzeczy onégo
ſłowá o którym piérwéy piſał: bo powiada/ wßytko: to ieſt niebo/ źiemia/
morze/ Anyeli/ rzeczy widomé y niewidomé/ ná źiemi y w niebie/ wßytko
przez to ſłowo oſtáło ſye. Ták o tym y Páweł S. świadczy/ gdy ſtworze-
nié wßytkich rzeczy Synowi Bożému przypiſał/ którégo tu Jan S. ſłowem
B przez które ſie wßytko oſtáło zowie. Przezeń/ to ieſt przez Syná/ vczynił y wie- Hebræ. 1. ver: 2.
ki. Y ná drugim mieyſcu: W nim wßytki rzeczy ſą ſtworzoné/ ták ná niebie Colo: 1. v: 16. & 17.
iáko y ná źiemi/ widomé y niewidomé: bądź tronowie/ bądź pánowánia/
bądź kśieſtwá/ bądź mocárſtwá: wßytki rzeczy przezeń y w nim ſą ſtwo-
rzoné: y on ieſt przed wßytkimi: á wßytki rzeczy w nim zależą. Przez Syná Jáko té ſłowá ro-
tedy Bóg Oyćiec wßytko ſtworzyć raczył: A nie ſtworzył przezeń wßytkich zumiéć maß przez
rzeczy/ iáko przez ſługe/ ále ſtworzył iáko przez ſłowo ſwoie/ iáko przez mą- Syná ſtworzył
drość: y iáko przez moc ſwoie. Przeto Páweł S. dokłáda tego: Że wßytki Oyćiec wßytko.
rzeczy przezeń y w nim. A iáko mądry mądrze co czyniąc/ ſpráwe ſwą z mą-
drégo poſtępku záléca: ták Bóg Oyćiec przez mądrość ſwą wßytko ſlicznie
C y ozdobnie ſtworzyć raczył. A ieſli wßytki rzeczy przezeń ſye oſtáły/ to ieſt
przez Syná BOżégo: tedy on ſtworzony nie ieſt/ bóby ſam przez sie ſtwo-
rzony być muśiał: gdyż wßytko ſtworzył. Jeſli wßytko ſtworzył: tedy ſtwo-
rzył y czás. Był tedy przed wßytkim czáſem on który ſtworzył czás.
☞ Ale áby té ſłowá (Przezeń ſye oſtáły) zgorßenia komu nie czyniły:
żeby nie rozumiał/ przezeń iáko przez ſługe: potrzebna rzecz áby ſye pokazáło/
że to ſłowo przezeń/ równie Oycu y ſynowi w piſmie świętym wſpráwách ich
bywa przyczytáné/ y iedynéy nátury Boſkiéy równé ſpráwy w Oycu y w ſy-
nie pokázuie. Co áby byłá prawdá: pokaże to z Páwłá S. Ten o wezwániu
Koryntów mówiąc ták piße: Wiernyć ieſt Bóg/ przez którégo ieſteście po- 1. Cor: 1. verſu 9.
wołáni w towárzyſtwo Syná iego Jezu Chryſtá Páná náßégo. Jeſliby tedy
D té ſłowá/ przez którégo/ ták rozumieć że iáko przez ſługe: tedy Bóg Oyćiec w
powołániu Koryntów ſługą á nie Pánem będźie: bo przezeń powołáni ſą w 1. Cor: 1. verſu 1.
towárzyſtwo SYná iego. Tákże kiedy Páweł S. mówi: Páweł Apo-
ſtół Jezu Chryſtá przez wolą Bożą rc. muśiáłoby zá témi ſłowy/ przez wolą
Bożą iść: że Bóg przez którégo wolą Páweł Apoſtołem ſye oſtał/ oſtał ſye
był ſługą Páwłowym do tego vrzędu. Y ná onym mieyſcu gdźie mówi do
wiernégo káżdégo: A ták iużeś nie ſługá ále Syn: á ieſli Syn/ tedy ieſteś Galat: 4. ver: 7.
dźiedźic/ przez Bogá. A iż przez Bogá káżdy wierny oſtáwa ſye dźiedźicem
Króleſtwá niebieſkiégo: Cóż/ ſługą tu w téy rzeczy Páná BOgá vczyni/ że
przezeń ſye to dźieie? to być nie może. Bo ſługą nigdy Bóg nie był v nikogo/
áni będźie: choć piſmo mówi że przezeń ſye dźieie wßytko. Otóż té ſło-
E wá przezeń ſye oſtáły álbo oſtáło/ iż równie w piſmie Bogu Oycu iáko y ſy-
nowi przyczytáné bywáią: w Oycu y w ſynie iedynéy nátury boſkiéy ſpráwy
pokázuią: á nie záwżdy poſłußeńſtwo w ſobie odnoßą. Przeto ſye iuż po-
kazáło/ iż Bóg Oyćiec przez Syná ſwego nie iáko przez ſługe/ ále iáko przez
mądrość y moc ſwoie/ wßytko ſtworzyć raczył.

A bez niego nie oſtáło ſye nic/ co ſye oſtáło.

☞ To ieſt/ w rzeczách ſtworzonych/ widomych y niewidomych: nic
ſye nie oſtáło bez tego ſłowá/ przez które ſye oſtáło wßytko. A iáko Słońce

wßytko iáſnością ſwą oświéca : ták Bóg Oyćiec przez Syná ſwego wßytko A
ſtworzył. Otóż ilekroć ná niebo y ná ziemie pátrzymy : tedy ná wßechmoc-
ność ſamowładce onégo wſpomnimy/ który dla nas to wßytko ſtworzyć ra-
Słowo BOże wßechmocné. czył : á ſtworzył przez pracéy/ przez fráſunku/ przez trudnośći/bez pomocy/
iedno ſámym ſłowem/ bez którégo nic ſye nie ſtáło. Dawid S. Prorok
vmyśł ſwóy ćießył tym to wßechmogącym ſłowem przećiwko wßytkim nie-
beſpieczeńſtwom/ gdy wyliczáiąc dolegliwośći ludzkié od tego ſłowá poćie-
Pſal: 106. ver: 20. che ie bráć opowiádał / mówiąc : Choré ſłowem ſwoim Pan bóg vzdrawia:
Pſal: 10. verſu 18. 19. & 20. więźnie wybawia : iáko Jozephá w Egiptćie/ o którym ták mówi : zdręczy-
li w pećiéch nogi iego / żelázo przeniknęło duße iego/ áż przyßło ſłowo iego /
to ieſt Bożé/ poſłał Król y odwiązał go. Zimna y chmury/ wiátry/ y gro-
Pſal: 148. ver: 8. my/ Pan Bóg ſłowem ćißy/ y vſpokaia : ſpußcza śnieg / ſpußcza Kryßtał B
Pſal: 147. ver: 16. 17. 18. iáko ßtuki / y przed oblicznością zimná iego nikt nie wytrwa / á ſłowem to
ſwoim Pan Bóg wßytko ſtopi. Dotąd tedy P. Bóg tym ſłowem ſwoim/
wßytko ſpráwuie / wßytko rządzi/ wßytko záchowywa / ták iż ſye ono zá-
Ioan: 5. verſu 17. wżdy pełni/ co Syn Boży mówić raczył : Oyćiec móy áż do tego czáſu prá-
cuie/ y ia prácuię : nie nowé rzeczy tworząc / ále ſtworzoné rządząc y záchowywáiąc.

W nim był żywot.

☞ A to do Boſtwá Páná Chriſtuſowégo przynależy/iż go tu Ewán- C
yeliſtá żywotem być zowie : á tákim żywotem / że wßytkich rzeczy przezeń
ſtworzonych w nim był żywot : y on im dał żywot : bo z nátury ſwéy żywo-
tem był : y przeto wßytko ożywił/ y wßytki rzeczy w żywoćie záchował y zá-
Ioan: 5. verſu 26. chowywa. A przeto o ſobie ták mówił: Jáko Oyćiec żywot ma ſam w ſobie/
ták dał Synowi mieć żywot ſámému w ſobie : Wźięło ſłowo/ to ieſt / Syn
od OYcá żywot/ nie nábytym obyczáiem iáko my / ále rodząc ſye z Oycá ży-
wiącégo przed wieki. Ma tedy żywot z nátury/ rodzący ſye z OYcá / nie
Ioan: 6. verſu 57. znábyćia : y przeto mówi : iáko mie poſłał żywy Oyćiec/y ia żywę dla Oycá:
Bo żywy OYćiec/ vrodził Syná w którym był żywot z nátury Oycowſkiéy :
którym żywotem wßytko ſtworzenie ożywił / y pomárłé ożywi : Bo mówi :
Ioan: 11. verſu 25. Jam ieſt zmartwychwſtánié y żywot : A ná drugim mieyſcu : Jam ieſt ży- D
Ioan: 14. verſu 6. wot. Otóż iáko w nim był pierwéy żywot / iż wßytko ożywił/ ták y teraz
Ioan: 5. verſu 25. wßytko ożywia y záchowywa w cále : y potym czáſu zmartwychwſtánia
☛ cap: 11. ver: 25. wßytko ożywi. O czym czytay Janá S. w ßóſtym y w iedenaſtym Kápit:

A żywot był świátłośćią ludzką.

☞ Zywot który ieſt ſłowo/powiáda być świátłością ludzką/nie świá-
tłością która ieſt powßechna/ ták ludziom iáko y wßemu ſtworzeniu : ále ty-
lo do ludzi przynależeć powiáda te świátłość. Skąd znáć/że nie o ćieleſnéy y
czeſnéy świátłośći rzecz ſtoſuie : ále o dußnéy álbo duchownéy świátłośći
mówi : którą dáie on żywot/który w ſłowie onym Oycowſkim ieſt. Bo w o- E
nym ſłowie ieſt żywot powßechny wßytkich: Bo przez nie żywią wßytki rze-
Ioan: 6. verſu 68. czy : ieſt żywot dußny/bo ſłowá wiecznégo żywotá ma. Abowiém ſłowá o-
négo żywotá/ vznáć Páná BOgá dáią/ y żywotá wiecznégo w chwale iego/
wßytkim ochłodę dawáią. A iáko dla wiecznéy chwały/ y dla onégo Króle-
ſtwá ludźie ſtworzeni ſą : ták go mieć y doſtąpić nie mogą/ iedno przez Chri-
ſtuſá/który ieſt dawcą tego to żywotá wiecznégo wßytkim ludziom : y prze-
Pſal: 35. ver: 10. to o nim Dawid S. mówił/ V ćiebie Pánie ieſt ſtudnicá żywotá : á w świá-
tłośći twoiéy oglądamy świátłość. A ieſli inßé rzeczy ſtworzoné ſą dobré y
ſláchetné : Tedy nádewßytki ludziem nazacnieyßa rzecz ieſt on żywot wie-

A czny/dla którégo ſą ſtworzeni/y którégo przez Syná Bożég doſtępują: y dla
czego go świátłośćią ludzką być EWányeliſtá piſze : A nie mówi áby tá
świátłość byłá świátłośćią Zydów tylo / álbo ludźi ſpráwiedliwych : ále o-
powiáda ią być świátłośćią wſzytkich ludźi. Dáiąc to znáć : że wſzyſcy przy-
należą do téy świátłośći/ która ieſt żywot wieczny przez Iezu Chriſtá Syná
Bożégo / który ieſt tą świátłośćią/ y dawcą á ſprawcą tego żywotá/ które- *Ioan: 8. verſu 12.*
go tu świátłośćią Ewányeliſtá zowie. Bo iáko świátłość wſzytki rzeczy od- *& cap:10.ver:28.*
kryté czyni : Ták Syn BOgá OYcá Chriſtus przez ſłowo ſwoie/ baczenié y
rozum wſzytkim dáie / który ie táko z ćiemnośći oświeca / ták y poznánia do-
brych y vczćiwych rzeczy wſzytkich vczy / y do nich ie przywodźi : y przeto E-
wányeliſtá dokłáda:

B
A świátłość w ćiemnośćiách świéći.

☞ Gdyż iuż wiémy w kim żywiemy/ w kim ſye ruſzamy / y w kim ieſte- *Acto: 17. ver:28.*
ſmy. Wiémy też kto ieſt żywotem / y kto nam y docześny / y wieczny żywot
dáie : że nikt inſzy/ iedno Syn BOży : bo kto ma Syná Bożégo/ ma żywot *1. Ioan: 5. ver: 12.*
wieczny/kto go niema/niema żywotá:tedy łácwie nam poznáć/która to ieſt
świátłość / która w ćiemnośćiách świéći/ á ćiemnośći iéy nie ogárnęły. Bo
tá świátłość nie inſza ieſt iedno ono ſłowo/które było ná początku/które by-
ło v BOgá/ które było BOg/ które było ná początku v BOgá / przez które
C wſzytko ſye ſtáło/ w którym był wſzytkich ludźi żywot / y które wſzytkim rze-
czam żywiącym żywot dáie. Ono to tedy ſłowo które ſye Ciálem ſtáło/y
Synem Bożym ieſt y było / będąc żywotem y świátłośćią ludzką/ przyſzed-
ſzy ná świát w ćiele człowieczym/ świéćiło. Ale głupié ſercá ludzkié/ ſpráwy
ich ćiemné/téy świátłośći nie przyięły: bo prawdy y wiáry Syná Bożégo nie
przyięły. Bo zwierzecy człowiek ſtawſzy ſye przed roſpuſtą świátá tego ćiem- *1. Cor: 2. ver: 14.*
nym/nie mógł poznáć onych rzeczy/które były Duchá Bożégo. Iż tedy o-
néy świátłośći nie przyięły ćiemnośći złych ſpraw ludzkich/á woláły ćiemno-
śći Szátáńſkich náſládowáć : Nie ſtáło ſye to świátłośćią: bo tá świéćiłá
y w ćiemnośćiách : ále ſye ſtáło onymi / którzy ſye ſprzećiwiáli świátłośći y *Iob 24. verſu 13.*
niechćieli náſládowáć dróg iéy/ áni chodźić śćieſzkámi iéy. Przyczynę tego
D Ieremiaſz S. powiedźiał : Grzéchy ich záhámowáły wſzelákié rzeczy dobré *Ierem:5. verſu 25.*
od nich. Y przeto iáko Ian S. świadczy:Więcéy vmiłowáli ludźie ćiemność *Ioan: 3. verſu 19.*
niż świátłość: ábowiem ich vczynki były złé/przeto záslepiłá ie złość ich/ták/ *Sapien: 2. ver: 21.*
że nie wiedźieli / áni wyrozumieli práwéy świátłośći : y w ćiemnośćiách cho- *Pſalmo 81.*
dźili : á nie wládą ćiemnośćiách / ále w ćiemnośćiách odchłáni wiecznéy. *Iudæ 1. verſu 13.*
Przeto Piſmo ták powiáda : drógá złych ludźi ćiemna ieſt / nie wiedzą gdźie *Prou: 4. ver: 19.*
vpádną. O których y Izáiaſz ták mówi : Biádá wam / którzyśćie głębokié- *Iſaiæ 29.v:15.et 16*
go ſercá / ábyśćie od Páná zákryli wáſzé ſpráwy y rády : w ćiemnośćiách ſą
ſpráwy wáſzé : y przetóż mówićie któż nas widźi ? któż nas zna ? złośliwa to
ieſt myśl wáſzá/y ſprzećiwiaćie ſye ią ſtworzyćielowi wáſzému. Otóż tácy lu-
dźie máią/ y mieli záwżdy tákie ćiemnośći / iż téy świátłośći Syná Bożégo
E ogárnąć nie mogą:bo tá świátłość boiącym ſye Páná Bogá ieſt obiecána:o
czym świadczy Prorok mówiąc : Wznidźie wam boiącym ſye imienia moie- *Malach: 4.ver:2.*
go świátłość ſpráwiedliwośći. Czego y Dawid w Zołtarzu poświadcza/gdy
mówi : świátłość weſzłá ieſt ſpráwiedliwému/ á ludźiom proſtégo ſercá we- *Pſal: 96. verſu 11.*
ſzłá rádość. Boiący ſye tedy Páná BOgá / poználi tę świátłość : to ieſt/
poználi ſłowo ono w ćieloné/ Syná Bożégo w ćiele/ z nimi obcuiącégo : bo
ták oná świátłość pokazána świátu byłá/ iáko Ian S. powiáda mówiąc:
Iż żywot iáśnie obiáwiony ſye nam ſtał / y widźieliſmy go / y świadczymy/ *1. Ioan: 1. verſu 2.*
y opowiádámy wam żywot wieczny/który ſye vkazał nam. Oni tedy/ któ-

rzy świátłości nie przyięli/ omówki nie máią/ áni mieć mogą: bo záſłone ſo- A
bie grzéchámi vczynili/ áby téy świátłości nie poználi: álbo ią poznawßy/
o nie nic niedbáli: bo tá świátłość nie táyna byłá/ którey wßytká ziemiá Zy-
dowſka dobrodzieyſtw/ cudów/ y náuki/ nápełniona byłá/ która przedtym
przez Proroki opowiedziána byłá. A gdy iuż prawie ná świát przyść miáłá
tá świátłość/ Syn BOży/ bez świádectwá pewnégo nie przyßłá: ále doſyć
z głośnym y wiádomym świádectwem/ o którym też y Ewányeliſtá ná tym
mieyſcu Ewányeliéy powiáda gdy mówi:

Był człowiek od BOgá posłány/ któremu było imie Ian: ten przyßedł ná świádectwo. B

☞ O Ianie S. krzćicielu/ y o iego świádectwie które o Chriſtuſie czy-
nił do Zydów v Iordanu/ krzcząc naród Zydowſki/ iáko go do tego gotował
áby Chriſtuſá Páná przyięli/ w przeßłé dwie niedzieli Adwentu ßeroce ſye
pokazáło: tu powtárzáć tego nie potrzebá: iedno to obáczyć. Przyßedł Ian
S. Krzćićiel świadczyć o świátłości: tedy iuż łácwie wyrozumieć może
káżdy/ o którey to świátłości: bo nie o inßey/ iedno o Synu Bożym Chri-
ſtuſie Pánie. Chriſtus tedy był świátłość oná/ o którey Ian świadczył. W
téy świátłości Ewányeliſtá powiáda był żywot. Bo żywot był świátłością:
y był żywotem wßytkich rzeczy które ſye ſstáły: y ſtworzoné ſą przez ſłowo C
ono/ w którym był ten żywot: które ſłowo ná początku v Bogá było/ było
Bogiem/ było ná początku ſtworzenia wßytkich rzeczy. Pátrzże iáko
długą rzeczą/ y doſyć iáſną Syná Bożego wieczność/ boſtwo/ y wßechmoc-
ność opiſał Ewányeliſtá/ wiodąc od wiecznych czáſów iego bytność boſką.
A żeby pokazał/ że nie o inßym ſłowie mówił y piſał/ iedno o Synie Bożym
Chriſtuſie Pánie w ćielonym y národzonym z Pánny/ prowádzi powieść ſwoie
áż do świádectwá Iáná S. Krzćićielá/ którą czynił o tym ſłowie wiecznym/
Ioan. 1. v:14. et 18. á z Pánny národzonym/ Synem Oycowſkim go zowiąc/ iednourodzonym/
w łonie ſkrytości Oycowſkiey będącym/ pełnym łáſki y prawdy/ etc. Slepi
tedy oni ſą prawie/ którzy tu nád ták iáſné pokazánié ſyná Bożégo od Ewán
yeliſty/ inßy wykład przećiwko boſtwu Syná BOżégo wymyßláią z tych D
ſłów Ewányeliéy świetey dziśieyßey: nád którą nic iáſnieyßégo być nie może
o wieczności y boſtwie ſłowá álbo Syná BOżégo Chriſtá Páná zbáwićielá
náßégo.

Byłáć świátłość prawdziwa/ która oświeca káżdégo ná świát przychodzacégo.

☞ Którą świátłość názwał był pierwey świátłością ludzką/ tę teraz
zowie świátłością prawdziwą przećiwko fáłeßney świátłości medrców tego
świátá Philozophów/ kthórzy świátłością być rozumieli ſwoie zabobony E
których vczyli/ y w nich błogosłáwieństwo ludziem pokázowáli. Powiádáli
iż vznáć prawdę/ którey oni vczyli byłá to świátłość/ lecz oni ſámi prawdy
nie ználi áni iey znáć mogli: bo prawdziwey znáiomości o Pánu Bogu któ-
ry ieſt naywyſßa prawdá niémieli.

¶ ZOwie też tu prawdziwą świátłością Chriſtuſá PAná/ przećiwko
świátłości Zydowſkiey oney/ którą oni chełpili ſye mieć z Zakonu ſtárégo:
która świátłość byłá nie prawdziwa: ále ſam Chriſtus Pan byłá świátłość
prawdziwa/ która oświecáłá káżdégo człowieká ná świećie/ ták náuką świe-
tą/ iáko y duchem świetym/ y przeto prawdziwą świátłością Ewányeliſtá go

A zowie: bo nie iednégo człowieká oświéca/ ále káżdég ná świecie/ ktorykolwiek
ſobie nie czyni záſłony do téy świátłości. Oświécáli ludzie náuką świe-
tą wiele ćiemności y niewmieietności ludzkich: iáko czynił Jan S. Krzći-
ćiél/ y Apoſtołowie: ále oni czynili to iáko ſłudzy świátłości onéy prawdzi-
wéy/ od ktoréy wßyſcy ſámi oświécenié byli wźieli / bo nie byli oni świátło-
ścią oną prawdźiwą/ ále przez łáſkę Páná Chriſtuſowe oświéceni będąc/ onéy
świátłości prawdźiwéy/ ktoréy byli vczeſtnikámi/ byli też y ſługámi.
¶ A iż tu mówi Ewányeliſtá / iż tá świátłość oświéca káżdégo człowie-
ká: tedy tu rozumié nie świátłość łáſki BOżéy: bo nie wßyſcy iey ludźie
przez PAná Chriſtuſá przyieli / bo onym tylo łáſki Bożéy świátłość ſłuży /
ktorzy wierzą iż Jezus ieſt prawdźiwy Syn Boży. O świátłości tedy przyro-
B dzonéy Ewányeliſtá tu to mieyſce rozumié: to ieſt / że Syn Boży ſtworzyć
raczył wßytki ludźie świátłością rozumu/ y wyrozumienia rzeczy tych/ któ-
ré poddał pod baczenié y rozum iego / y tą świátłością rozumu/ rózny ieſt
káżdy człowiek od źwierząt/ y niemych beſtiy. Rózna tedy to ieſt świátłość
przyrodzona/ od onéy świátłości która ieſt z łáſki Bożéy/ bo owá rozeznawa
co złe á co dobrze/ á tá ſye para w onéy dobroći / która czyni człowieká przy-
iemnym P. BOgu: á należy z wiáry: bo okrom wiáry ćiemnieie tá świá-
tłość: należy y z prawdy onéy/ która ieſt Chriſtus: y kto od prawdy odbłą- Sapien: 5. verſu 6.
ka ſye/ piſmo powiáda/ że świátłość ſpráwiedliwośći nie będźie mu iáſnieć/
á ſłońce wyrozumienia nie wznidźie tákiému. Oświéca tedy prawdźiwa
C iáſność Chriſtus káżdégo człowieká/ álbo świátłością przyrodzoną rozumu/
á to czyni wßytkim ludźiem wobec/ álbo świátłością łáſki Bożéy/ á czym to
wiernym ſwoim / wdźięcznie od niego tę świátłość przyymuiącym.
¶ Kedy też Ewányeliſtá powiáda / iż tá świátłość oświéca káżdégo
człowieká przychodzącégo ná świát/ ták to rozumiéy/ iákoby rzekł/ rodzącég
ſye ná świát: gdyż ten iedno świát ieſt ieden od Bogá ſtworzony/ ná którym
ludźie y rodzą ſye/ y vmiéráią: o którym piſmo powiáda/ że wßytek ieſt poło- 1. Ioan: 5. ver: 19.
żony we złości: ná który to świát Syn BOży gdy przyßedł / nie tylo że w-
dźięczności żadnéy nie poznał po nim / ále też y mießkánia ſwobodnégo ná
nim niémiał: iáko Ewányeliſtá tego dokłáda gdy mówi:

D NA świećie był/ á świát przezeń ieſt vczyniony/ á
świát go nie poznał.

¶ Ewányeliſtá znowu pokázuie wßechmocność onégo ſłowá przez
które ſtáło ſye wßytko/ á okrom nieg nic ſye nie ſtáło: bo to źiemię zbudowá-
ło/ niebo ſtworzyło/ świát ten ſpráwiło/ etc. o tymże piße Jan S. mówiąc: ná
świecie był.
¶ O tym / że ono ſłowo y mądrość Boża ná świecie być miáłá / Báruch
Prorok mówiąc o mądrości BOżéy ták świádczy: BOg náß/ który wyná- Baruch 3. ver: 32. 33. & 38.
E lazł drógę kárności/ który zgotował źiemię w wiecznym czáśie/ y nápełnił ią
źwiérzęty / który wypußcza świátło y gwiazdóm roſkázuie: ten potym wi-
dźian ieſt ná źiemi y z ludźmi obcował. O którym też y Páwel S. do Ty-
moteußá pißąc ták mówił: Bóg obiáwion ieſt w ćiele: á to ſye ſtáło w on 1. Tim: 3. ver: 16.
czás wypełniony / kiedy zeſłał BOG Syná ſwego/ który ſye ſtał płcią z nie- Galat: 4. ver: 4.
wiáſty/ etc. Był tedy ná świećie on/ przez którégo świát ſye ſtał.
¶ On Bóg który od wieku był/ wßytko ſtworzył y ſpráwił doſkonále/ ten
á nie inßy ten świát ſtworzył: bo ſye ten świát przezeń ſtał / ná którym ſye
on potym w ćiele pokazał: którégo boſtwá z Ewányeliéy ták tu dowodźim. Dowód Boſtwá
Przez którégo ten widomy świát ſtworzon ieſt/ on ieſt prawdźiwym Bogiem. P. Chriſtuſowég

Ale przez ſłowo które ſye wćieliło álbo człowiekiem ſtáło/ ten świát ieſt A
ſtworzon.
Tedy ono ſłowo wćielone ieſt prawdziwy Bóg ſtworzyćiel świátá. ꝛc.
Ze przez to ſłowo świát ieſt ſtworzon / áto maß świádectwo z Ewán-
geliey: maß z Páwłá S. gdy mówi o tymże ſłowie/ które ieſt ſtworzyćielem :
Ná początku PAnie / to ieſt Synu BOży/ tyś ziemię zbudował ; á ſprawą
rąk twoich/ ſą niebá: tron twóy Boże ná wiek wiekom. A ná drugim miey-
ſcu S. Páweł/ Przezeń/ to ieſt/ przez to ſłowo wćielone / które Bóg Oyćiec
Synem ſwym być wyznał / wßytki rzeczy ná niebie y ná ziemi ſtworzone ſą.
przezeń mówi : to ieſt/ſpołeczną mocą Oycowſką/w ſpół z Oycem/ ſtworzył
wßytko : ták iáko piſmo świádczy. Czytay Sapientiae 9. ver: 9. Prouerb:
8. a ve: 22. ad 32. y v Janá 5. ve: 17. et 19. Tu Aryani miáſto ſtworze- B
nia świátá/ſwym obłedliwym wykłádem ták powiádáią : Swiát przezeń ſye
ſtał : to ieſt/ świát ſye przezeń odrodził / to ieſt/ludzie ná świećie mießkáiący
przezeń odrodzili ſye od báłwochwálſtwá / od ćiemnośći świátá / od Zydo-
ſtwá/y od pogáńſtwá : odrodzeni ſtáli ſye iednym ludem BOżym odrodzo-
nym/ y odnowionym. Gdy tedy PAn CHRiſtus błedy / ſtrácony świát/
álbo ludzie ná świećie mießkáiące odnowił; nic inßego nie vczynił/ iedno iá-
koby go z nowu ſtworzył : A ták to świátá odrodzenie/ſtworzeniem zową.
Ale iáko w inßych rzeczách/ ták y w tym ſurowie błądzą. Abowiem odrodze-
nie świátá/nie ſtáło ſye w národzeniu z pánny czyſtey Chriſtá Páná/które tu
Ewányeliſtá tylo pokázuie : bo tu vmyſł Ewányeliſty ieſt/ vkázáć co to by- C
ło/ co ſye z pánny vrodziło : że to było ono ſłowo/ które było Bóg/ które by-
ło ſtworzyćiel : tóß ſye ćiáłem ſtáło/ które świát ſtworzyło : á ſtawßy ſye ćiá-
łem/ nie záraz odrodziło świátá / ále po wßytkim iuż pielgrzymowániu ſwo-
im/ po śmierći / po zmartwychwſtániu / po wniebowſtąpieniu / y po Du-
chá S. zeſłániu / tám dopiero odrodzeni ſą ludźie / y náukámi iego y dobro-
dzieyſtwy. Bo po zmartwychwſtániu ſwoim/ Chriſtus Pan dopiero ſye y
ſam odrodził/ ſſtárego żywotá w nowy/ y ſámiż Aryani / zmartwychwſtá-
nie Chriſtá Páná / nie tylo odrodzeniem zową / ále też y ſynoſtwo BOże/ od
zmartwychwſtánia iemu właſnie przyczytáią.
Pátrzże ich fálßu/ y chytrośći ßátáńſkiey/ w którey ſye vwikłáli / odſtą-
piwßy od prawdy ßczerey Ewányeliey świetey. Bo kedy Ewányeliſtá po- D
wiáda/ że Syn Boży/ſłowo ono Boże/ ſtworzył ten świát/ná który ſye po-
tym vrodził : Tu oni mówią : świát odrodził. A gdy ich pytaß ; áza przez
národzenie ſwoie z pánny Chriſtus Pan świát odrodził; Oni powiádáią/nie:
ále iáko ſye Synem BOżym ſtał w zwroconym Zywoćie / to ieſt po zmar-
twychwſtániu : ták też y świát odrodził / po zmartwychwſtániu : bo ſye
tám vrodził znowu / do żywotá nieśmiertelnego : y tám wßytko odrodził/
práwym Synem Bożym ſtawßy ſye.
Ná co im odpowiádam/ ieſli Chriſtus PAn práwym Synem Bożym
nie był áż po zmartwychwſtániu ſwoim/tedy nie Syn Boży zá nas ćierpiał/
ále proſty człowiek : á to ieſt przećiwko wßytkiemu piſmu świetemu. A ták E
y ná ten ich fáłeßny wykład tych ſłów Ewányeliey o odrodzeniu świátá od-
powiádamy : Jeſli Chriſtus Pan po zmartwychwſtániu odrodził świát/
to ieſt ludźie ná świećie : Tedyć nie w ten czás kiedy ſye wćielił / to ieſt/ kiedy
ſprawą Duchá S. ćiáło wziął / y národził ſye z pánny/ kiedy ná świećie był/
kiedy do ſwych przyßedł á nie przyieli go / kiedy go świát nie poznał : Boć
ich w ten czás nie odrodził/kiedy go nie przyieli/kiedy go nieználi : á przedsię
Jan świety powiáda ten ná świećie był/ y tego świát nieznał / który świát
ſtworzył. Otóż o ludziách odrodzonych nie możeß tego rozumieć / ále o tym
świećie ſtworzonym który rządzi Słońce/mieśiąc/ y który zásiadł pod twier-

dzą nie-

Hebræ: 1. ver: 10.
Ibidem verſu 8.
Coloſſ: 1. ver: 16.
Per quē. ſczt cooperantem potentiam cū patre : vt ſcripturæ teſtantur.

Aryáńſki obłedliwy wykład IAná S. ſłów tych/ świát przezeń ſie ſſtał.

A dzą niebieską. Ani też tego świátá odrodzenia národzeniu CHRistusowému przypisáć możeß: gdy odrodzenié to nie po národzeniu z pánny/ ále po wßytkim wykonániu prac Christá Páná stáło sye. Otóż baczyß dáleką różność tego wykłádu/ od Ewányelisty świetégo vmysłu. Bo iego vmysł był áby vkazał co to zá słowo było / które sye ciáłem sstáło / y z Pánny vrodziło. A przeto wypisuie iego wieczność/ wßechmocność/ y v Bogá bytność: á ci bákámutowie / nád wyrozumienié wßytkich Oyców świetych/ tè słowá Jáná S. nápisáné śmieią nicowáć ná kużnią Sámozetáńską / Aryáńską/ y Máchometską/ przećiwko wßytkiemu pismu świetému.

☞ Lecz pokazálismy iuż z náuki pismá świetégo właśny wykład tych
B słów/ świát przezeń sye sstał/ y świát go nie poznał/to iest ludzie mießkáiący ná świećie/ nie poználi go: á nie inßy ludzie obcy/ ále naród on kthóremu był obiecan/ iáko to Jan S. o tym powiáda mówiąc:

Do własności przyßedł/á swoi go nie przyieli. Rom: 10. ver: 16.

CO PAweł S. krótko wykłáda mówiąc: Nie wßyscy są posłußnymi Ewányeliey: Powtárza tu Ewányelistá kilkákroć niewdźięczność ludzką w tym/ że Christusá Páná przyiąć niechćieli. Naprzód kiedy mówi / ćiemnośći go nie ogárnęły. Potym gdy mówi/ świát go nie poznał. Potrzećié gdy powiáda / swoi go nie przyieli. W tym troim dawáiąc znáć/ że Rom: II. versu 7.
C Christus Pan wdźiecznie nie był przyiety: á slepotá w tey mierze byłá przyßłá ná Jzráelá / iáko Páweł do Rzymiánów świadczy. Niémáß sye tedy 1. Ioan: 3. versu 13,
czemu dźiwowáć/ kiedy wybránych Christusowych świát nie lubi: ábowiém & cap: 4. ver:17.
onégo sámégo pierwéy w nienawiśći miał: o czym czytay v Jáná S. Byli iednák zásie y ci/ którzy go przyieli/ y zá to iáką zapłáte wźieli/ Ewányelistá świadczy témi słowy:

A którzygokolwiék przyieli/ dał im moc być Synmi Bożymi/ tym którzy wierzą w imię iego/ którzy nie ze krwie/ áni z woléy ciáłá/áni z woléy męD žá/ ále sye z Bogá národźili.

☞ Jákoby rzékł/ iż Christus iest y był/ z nátury Synem Bogá Oycá/ z niego wiecznie vrodzony: przeto te moc miał y ma: áby on przyrodzony Syn Boży/ od wieku z Oycem będący/ ták iáko wßechmogący Pan/ Syny sposobioné Bożé/ przez wiáre swoie Bogu Oycu zgromadzał/ y sposabiał. Bo ináczéy żaden ná świećie przysposobionym synem Bożym być nie mógł/ Ephes: 1. versu 5.
iedno przez onégo Syná Bożégo wiecznégo z oycá vrodzonégo: iáko o tym Ioelis 2. versu 28.
Páweł świadczy do Ephezów. A v Joelá/ † tákże y v Jeremiaßá/tákié no- † Ierem:31. ver:31.
wé przymiérze obiecał Pan vczynić z narodem ludzkim / że mieli być Synmi * Ibidē v:9. et 20
E iego przysposobionymi: bo ták mówi: *Będą mi zá Syny ɿc. A którzyż sstáli sye syny? którzy vwierzyli w imię Syná BOżégo: którzy go przyieli: którzy wiárą vználi łáskę BOgá Oycá przezeń dáną: ći sye sstáli Synmi przysposobionymi. A Owi zásie którzy nie poználi syná Bożégo/ ći w gniewie Bożȳ zostáli / y iuż ná strácenié wieczné osądzeni są. Przez Syná tedy Bożégo onégo wiecznégo Christusá wiárą iego y mocą/ sstawamy sye synámi Bożymi przysposobionymi. Przeto niémamy tego áni od świátá/ áni od Oycá/ áni od mátki wedle ciáłá/ iedno od sámégo Syná Bożégo. A przeto Ewányelistá odłącza ten ród/ który sye Bogu oycu z Christá Páná rodźi/ od ciáłá / y ode krwie: to iest od mátki cielesnéy y od oycá: gdyż to duchowné

CHristus PAN iáko duchownym sposobem rodźi Bogu oycu swemu.

odrodzenié/nie ieſt z woléy ćiáłá/to ieſt mátki : áni z woléy meżá/to ieſt oycá A
ćieleſnégo : bo nie ieſt ćieleſné rodzenié/ ále niebieſkié. Przeto nie mógł go dáć
áni Abrahám narodowi ſwemu : áni MOyżeß Zakonowi ſwemu : áni DAwid
pokoleniu ſwemu : áni Aaron Kápłanom ſwoim : áni Prorocy Diſcipulom
ſwoim : Sam Syn Boży zupełnie ten rodzay ſynom ludzkim dáie : od-
Epheſ: 5. ver: 27. radzáiąc ie przez ſłowo y dobrodzieyſtwá ſwé: czyniąc ie Bogu Oycu czyſté/
Tit: 2. ver: 14. & cap:3. ver: 5. et 6. bez zmázy y zmarßczku / y wßelákiéy przyſády świátá tego / á żeby té Syny
świátá tego/ſynmi Bożymi Syn Boży/ ſłowo ono wieczné/ mocą ſwą czy-
nić raczył : tedy on Syn Boży/ ono ſłowo wieczné Bogá Oycá/pátrz czym
ſye dla tego ſtáło. Ták to pokázuie Ewányeliſtá mówiąc:

A ſłowo ćiáłem ſye ſtáło/ y mießkáło w nas. B

Nie mówi iáko Aryanowie wykłádáią / który gdy bogátym był ſtał ſye
vbogim : ále zgołá mówi : ſłowo/ które było przed początkiem wßytkich rze-
czy/ które było v Bogá/które było BOgiem prawdziwym/ które było żywo-
tem/ y świátłośćią ludzką/ to ſye ćiáłem ſtáło/to mießkáło miedzy námi: te-
goſmy chwałe widzieli/ iáko iednorodzonégo od Oycá: To ná świećie było:
tego świát nie przyiął/ choć przez nie świát ſye ſtał/y ſtworzon ieſt. Otóż
iáſnie Ewányeliſtá vkázuie / które to ſłowo ćiáłem ſye ſtáło : a ſtawßy ſye
Phil. 2.v:6.7.et 8. ćiáłem/w vboſtwie żyło/áni ſye gwałtem w to wdawáło/áby ſye rowné Bo
gu Oycu czyniło : Ale ſye vniżyło/ y práwie wynißczyło w kßtałćie ſłużebni-
czym / przyiąwßy prawdziwé ćiáło człowiecze/ nápełnioné duſzą/ w podo- C
Rom. 8. verſu 3. bieńſtwie ćiáłá grzéßnego / ále bez grzéchu y wßelákiéy winnośći. To ſło-
wo/ choć ſye ćiáłem ſtáło / onym ſłowem y Bogiem być nie przeſtáło/áni ſye
w człowieká Boſtwo odmieniło:áni człowieczeńſtwo w Boſtwo: ále w ie-
dnéy poſtáći człowieczéy/y w iednéy perſonie / był prawdziwy BOG y czło-
wiek Chriſtus Pan/który ćiáło przyiął z pánny ſpráwą duchá S. iáko o tym
inßy Ewányeliſtowie opiſuią/ prowádząc naród Chriſtuſów z ludzi / ieden
od Abráhámá/á drugi od Adámá.

☞ Ale czemu Ewányeliſtá nie mówi BOg ćiáłem ſye ſtał : álbo Bóg
człowiekiem ſye ſtał : álbo ſłowo człowiekiem ſye ſtáło : álbo ſłowo ćiáło
przyięło: álbo ſłowo z ćiáłem ſye złączyło: ale proſto ſłowo ćiáłem ſye ſtáło : D
By był mówił: Bóg ćiáłem ſye ſtał: Tedy Patripáſsyani Heretycy mie
liby byli obrone błędu ſwego : boby byli mówili : BOg Oyćiec człowiekiem
ſye ſtał : y którzy tylo imiony perſony Boſkié rozdzieláli / doſtátecznie ſwego
błędu obronićby byli mógli. By też był nápiſał/ſłowo człowiekiem ſye ſtáło:
tedyby byli mogli Heretycy rozumieć/ iákoż przedſie rozumieli/ być go czło-
wiekiem z niebá niebieſkim/ z ćiáłem obłudnym/z wiátru vczynionym/tylo ná
okazánié być człowiekiem / przyiąć człowieczeńſtwo ná czás / álbo ſye z nim
złączyć ná czás. Otóż áby wßytkim błędom vſtá zámknął Ewányeliſtá/ná-
piſał ſłowo ćiáłem ſye ſtáło / to ieſt : ćiáło to w którym wßyſcy ludzie ná
świećie żywą/okrom grzéchu / ſłowo ták nierozdzielnie przyięło/że ſye ćiáłem E
ſtáło : nie mówi/ ćiáłem zoſtáło/ á ſłowem być przeſtáło : Ale mówi/ ćiáłem
ſye ſtáło : á onym ſłowem być nie przeſtáło. Ciáłem ſye żywym ſtáło/ bo
Contra Apollinariſtas. mießkáło známi : żywé było/ iádło/ ſpáło/ piło/chodziło/ robiło/ſmuciło ſye/
vmárło/y vmiéráiąc duße ożywiáiąca/ono ćiáło Bogu Oycu poléciło. Cá-
łym tedy człowiekiem było/ gdy zupełnym człowiekiem vmárło.

¶ A iż to ſłowo/ od Boſkiégo przyrodzenia ſwego / różną rzecz/ to ieſt/
ćiáło człowieczé wzięło : wielka to łáſká BOża ieſt : że ſye tym nie brzydził co
z grzéchu pomázánégo y oßpáconégo było. A ieſliż Syn Boży Chriſtus/
ſłowo ono Bożé/ ćiáło náßé wzięło w nierozdzielność Boſtwá ſwego: wiet-

ßa vſność

A ßa vfnosć nam ſtąd być ma : iż kthóry ſye ćiáłem náßym nie brzydźił / że ſye y námi nie brzydźi/ vczynić nas ſynmi Bożymi przyſpoſobionymi / á bráćią ſwą przywlaßczoną ; dla których ſye prawdźiwym w ich ćiele człowiekiem ſtał/ y których ćiáło dla tego przyiął / aby ie w ich ćiele odkupił / y z nimi w nim obcował/iáko to Ewányeliſtá témi ſłowy wypiſuie. A mießkáło w nas To ieſt/ Emánuel on obiecány Syn/ który ieſt nam dány / dźiwny / y porádny ; on Bóg/o którym Izáiaß powiedźiał ; A to ćiáłem ſye ſtawßy / obcował z ludźmi / mießkał z nimi / y zyśćił w ſobie wßytki obietnice : gdy ſſtąpiwßy z niebá człowiekiem ſye ſſtał. *Iſaiæ 7. verſu 14. Iſaiæ 9. verſu 6.*

Y widźieliſmy chwałe iego.

B Widźieliſmy cudá/ſpráwy/które chwałe iego pokázowáły : pokázowáły y Boſtwo ono/ które było w ćiele : gdyż ſpráwá cud ták wielkich/ ná człowieká y ná iego ſpráwy nie przynależáłá : gdyż też y Pan ſam z onych cudów które czynił wierzyć w ſie kazał/ y boſtwo ſwé znácznie imi pokázował. A iż z cudów nád ludzkié przyrodzenié czynionych / tá chwała byłá ſyná Bożego ná świećie : przeto ią nie od świátá Ewányeliſtá w nim być opiſuie : ále ią zowie chwałą oną/ iemu od oycá iáko iednourodzonému ſynowi z nátury Oycowſkiéy dáną/ mówiąc : iż widźieli chwałe iego/ *Ioan: 6. ver:36.& cap:10.v.25.et 38.*

Chwałe iáko iednourodzonégo od Oycá.

C ☞ Tu kłádźie różność miedzy PRorockimi y Apoſtolſkimi cudámi : bo oni iáko ſłudzy Boży / duchem świetym cudá czynili : iáko o tym świadczy Páweł s. do Rzymiánów : Chriſtus Pan czynił cudá iáko iednourodzony Syn Bogá Oycá. Przeto Prorocy y Apoſtołowie z cud które czynili/ chwały ſwéy nie odnośili/ iedno chwałe Pánu Bogu w tym czynili. Tu Ewányeliſtá z onych cudów/ które ſyn Boży czynił/ chwałe ſámému Chriſtuſowi przypiſuie/ gdy mówi/ że w onych cudách chwałe iego widźieli. A gdy go iednourodzonym zowie od Oycá / ono rodzenié wieczné y iedyné/tego to ſłowá z Oycá iáśnie opiſuie : bo żaden nie ieſt iednourodzony Bogá oycá/ iedno Syn iego / to ieſt ſłowo ono wieczné iego/ o którym tu IAn S. wßytke Ewányelią ſtośuie : kthóry przez wieczné rodzenié / z OYcá te chwałe wźiął wßechmocnośći/ którą tu ták wielkié cudá y dźiwy czynił. *Rom: 15. verſu 19.*

D ¶ Zowie go też tu iednourodzonym/ nie z ſtrony poczećia z duchá świetégo w żywocie Pánieńſkim / iáko ARyani obłedliwie vczą ; boby go zwał iednourodzonym máćierzyńſkim/ nie iednourodzonym od Oycá onego ſámowładce rzeczy wßytkich / gdyż poczećié iego w żywoćie ſpráwą duchá świetégo ze krwie/ y z ćiáłá / czyſtéy Pánny ſſtáło ſye : ále gdy go zowie iednourodzonym od Oycá : tedy dáie znáć iż on z iſtnośći Oycowſkiéy wiecznie ſye rodźi/ iáko promień od ſłóncá/ iáko świátłość od ogniá/ y iáko ſłowo w vmyſle człowieczym/ iákoſmy to powyßéy doſyć ßéroce pokázáli.

Iuż mniémamy / żeſmy doſyć ßéroce wiernym Páńſkim pokazáli wykład prawdźiwy téy Ewányeliéy/ o boſtwie y wiecznośći ſyná Bożego Chriſtuſá PAná / tákże też y o prawdźiwym iego człowieczeńſtwie : w którym iż E zupełność boſtwá mießkáło iſtotnie y prawdźiwie / przeto ono człowieczeńſtwo Chriſtuſá Páná zowie Ewányeliſtá : *Coloſſ: 2. verſu 9.*

Pełné prawdy y łáſki.

TAk pełné/ że z pełnośći téy wßyſcy bierzemy / z pełnośći téy łáſká y prawdá przez Iezu Chriſtá ſſtáłá ſye nam : wźieliſmy przezeń y bierzemy vſtáwicznie tu ná świećie łáſke duchá świetégo / łáſke miłoſierdźia oycowſkiégo /łáſke błogoſłáwieńſtwá cześnégo : Wźieliſmy prawde iego/ to ieſt ſyná Bożégo poznánia : iego pocżćia z oycá od wieków wiecznych : iego náro-

dzenia

dzenia z mátki/ zá czáſów Auguſtá Céſárzá : iego poczęcia z duchá świetégo A
w żywocie PAnny przeczyſtéy ſpráwą duchá Swietégo/ á z Zwiáſtowánia
Archányelſkiégo. Teſmy prawde wzieli z piſmá świetégo: któréy gdy bedziem
náśládowáć/ nie tylo przywłaßczonymi Synmi Bożymi ſstaniemy ſye / ále
też ſstániemy ſye y dziedzicmi onégo Króleſtwá wiecznégo / które nam dla
téy y tákiéy wiáry ieſt obiecáné : y bedziemli iéy náśládowáć / á zupełnie ią
trzymáć/bez pochyby bedzie nam dáné. Co nam day Pánie Chriſte. Amen.

Summá Ewányeliéy téy tá ieſt

1. INßy Ewányeliſtowie / opiſuią Chriſtá Páná docześné národzenié z
Pánny/ Jan S. świadczy go być ná poczatku wßytkich rzeczy ſtworzonych. B
Inßy Ewányeliſtowie miedzy ludźmi iego obcowánié kłádą/ Jan S. v Bo-
gá go być świadczy. Inßy Ewányeliſtowie /człowiekiem go być powiádáią/
Jan świety prawdziwym Bogiem go być vkázuie. Inßy Ewányeliſtowie
człowiekiem miedzy ludźmi Chryſtuſá Páná opiſuią / Jan świety Bogiem
v Bogá ná poczatku bedącym/ być go vczy. Inßy Ewányeliſtowie/ iż cu-
dá wielkié czynił opiſuią / Jan S. że świát ten wßytek / y rzeczy widomé y
niewidomé ſtworzył/iáſnie pokázuie. A to ieſt ſummá wßytkiéy Ewányeliéy.

¶ Jeſliby cie też kto pytał / ábyś dał iemu poczet wiáry ſwéy / o ſłowie
Bożym/ które ieſt ſyn Boży/ kedy było przed tym niż świát ? Odpowiéß mu
że było ná poczatku wßytkich rzeczy ſtworzonych. Bedzie cie pytał / v ko- C
go było ? odpowiéß że było v Bogá. Spyta cie/co to było zá ſłowo ? od-
powiéß Bóg było. JEſli cie ſpyta/ co czyniło ? odpowiéß wßytki rzeczy
ſtworzyło. Spyta cie co dziś czyni ? odpowiéß oświeca káżdégo człowie-
ká/ który ſye rodzi ná świát. Jeſli pytáć bedzie/ kedy przyßło ? powiéß przy-
ßło ná świát do ſwoich. Jeſli cie ſpyta iáko przyßło ? odpowiéß ciáłem ſie
ſstáło. Spyta cie czemu ? odpowiéß áby dáło moc ludziem być ſyny Bo-
żymi którzy w nie wierzą. Spyta cie kiedy przyßło ? odpowiéß kiedy ſye wy-
pełnił czás/ y kiedy przyßedł Jan poſłány iemu świádek od BOgá. Z ko-
go przyßło ? Odpowiéß z Pánny czyſtéy Máryéy. A to ieſt druga Summá
wßytkiéy Ewányeliéy.

D

PIEśń dziek czynienia zá dobrodzieyſtwo Národzenia Syná Bożégo Jezu Chriſtá: może być ſpiewána/ Ná te note/ Grates nunc omnes. &c.

1. DZiekuymy wßyſcy z téy wielkiéy dobroći/ która nie by-
łá iuż temu chwilá / Piąty wiek przeßedł / áż ßóſty nádßedł / żá- E
den w niebo nie wßedł.

2. Aż ſye národził y przyßedł nam kwoli ná té niſkośći / PAN
z wyſokośći/ raczył potłumić/ wniwecz obróćić/ Króleſtwo ßátáńſkié.

3. Zátoć dziekuiem wßechmogący Oycze/ Królu niebieſki/ Pánie Anyelſki/
náß zbáwićielu/ wieczny prawdziwy odkupićielu.

4. Ześ nas odkupił/ ſwą mocą wybáwił/ przez Syná ſwego / národzoné-
go/ twą nam łáſke dał/ ná wieki zbáwił/ namilßy Syn twóy.

5. Jemu cześć chwałe daymy/ wßyſcy z Anyoły/ Bądź pochwalon PAnie
náß miły.

Huic oportet, vt canamus &c.

A

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W DZIEN Szczepaná S: męczeniká, według opisánia Mátth: S. w Kápit: 23.

B

C

D

PRzeto mówię wam: Oto ia
posyłam do was PRoroki y Mędrce / y
DOktory: á niektóré z nich zábiiecie y v-
krzyżuiecie: niektóré będźiećie biczowáć
w bożnicách wáſzych / y będźiecie ie prze-
ſládowáć od miáſtá do miáſtá / áby ſye
zlałá ná was wſzeláka krew ſpráwiedli-
wa/ktora wylaná ieſt ná ziemi/ode krwie
E Ablá ſpráwiedliwégo/ áż do krwie Zácháryaſzá ſyná Báráchia-
ſzowégo / ktorégośćie zámordowáli miedzy Kośćiołem y ołtá-
rzem. Záprawdę powiádam wam/że przyyda té wſzytki rzeczy
ná ten to rodzay. O Jeruzálem/Jeruzálem/ktoré zabiiaſz Pro-
roki / y kámienuieſz té ktorzy do ćiebie posłáni ſą. Jlemkroć
chćiał zebráć ſyny twoie / ták iáko wiec kokoſz zgromadza kur-
czetá ſwoie pod ſkrzydłá / á tyś niechćiáło: Oto będźie wam

zostáwion dom wász pusty. Abowiém powiádam wam nie A
vyźrzycie mie od tychmiast/ áż rzeczecie: Błogosłáwiony który
przychodzi w Imie Páńskie.

Dniá wczoráyszégo/ roczni-
cesmy czynili národzenia ná świát PAná
á zbáwicielá nászégo Jezu Christá: y vczy-
lismy sye tego miedzy inszémi náukámi/ że
ten Pan ná swiát národzony/ wszytkim o-
Ioan: 1. versu 12. nym którzy go przyieli wiárą/dał moc/áby B
byli synmi BOżymi przyspósobionymi/ á
zátym y dźiedźicámi Królestwá niebieskié-
go. Co áby sye iásnie pokazało/że wierni P.
CHRistusowi/ są synmi przyspósobionymi
bożymi/ y dźiedźicmi wiecznégo królestwá/
dźis Kosćiół swiety Chrześcijáński/ w s-
wietym Szczepanie to nam pokázuie/ który meczeństwem swym/ stał sye y
przywłaszczonym synem BOżym/y dźiedźicem Páńskiégo Królestwá: y po-
kazał to wszytkim wobec wiernym/ że dla tego PAn Christus ná ten swiát
národźił sye/ áby sye nie tylo swiety Szczepan/ ále káżdy z nas národźił do C
niebá ku wiecznému żywotu. Bo Christus Pan/ przez czesné národzenié z
pánny/národźil sye ná świát/áby my z świátá zchodząc przez smierć/rodźili-
śmy sye niebu/ które przed národzeniem PANá CHRistusowym/żadnénu
otworzoné nie było. A iż wiernym násládowcom páńskim/którzy prawdą y
vczynkiem násláduią Páná/też y żywotá swego dla niego nie lituiąc; náro-
dzenié Syná BOżégo ná świát płátné y pożyteczné iest; vkázuie to ná oko
dźień swiety dźisieyszy/ w meczeństwie/ y w śmierći Szczepaná S. który iż
dla Páná Christusá zdrowie vtráćił doczesné/ zá to wieczny żywot wźiął/ á
nam sye wiecznym przykłádem stał: iż ieśli chcemy/ z Pánem nászym wiecz-
nie żyć/ muśim dla niego vtrapienié ćiérpieć: gdyż też on sam w Apostolech
Matt: 5. v: 11. et 12. swoich/ do tego nas nápomina mówiąc: Błogosłáwieni iestescie/gdy wam D
złorzéczyć ludźie będą/ y gdy was od siebie wyłączáć/ y wygániáć będą dla
syná człowieczégo: Weselcie sye/ y ráduyćie sye/ ábowiém zapłáta wászá o-
Act: 5. v. 40. et 41 kwita iest w niebie. R dla tegoć Apostołowie Páńscy/kiedy byli biczowáni/y
od Senatu duchownégo Żydowskiégo/ z rády y z miástá Jeruzálem wyga-
niáni/ szli weselący sye: ábowiém godni byli/ dla imienia PAná Christuso-
wégo/ ćiérpieć przenásládowanié.
Jest też znáczny przykład Szczepaná S. który przenásládowánié ćiér-
piąc dla Páná Christusá/ nie tylo mocnie bronił wiáry iego świetéy/ nie ty-
lo trwále stał w wyznániu iego/ y wzywániu imienia iego swietégo: ále też
pełen wiáry swietéy będąc/ pełen łáski Bożéy/ pełen Duchá S. śmierć pod- E
iął/ dla zbáwićielá swego PAná JEZV Christá/ iáko sye z iego Historyéy
szerzéy pokaże.
Wczorá tedy/obchodźilismy wiecznégo Królá nászégo národzenié: dźiś
obchodźmy/ y rospámietywaymy/ rycérzá onego Królá zwyćiestwo: który
przez meczenicza korone/ zwyćiężywszy świát śmiercią doczesną/ dostąpił
y z łáski Bożéy przyszedł do żywotá wiecznégo. Dniá wczoráyszégo Król
y PAN nász w nászym ćiele z Zywotá Pánieńskiégo ná ten świát wyszedł/ á
dniá dźisieyszégo/ Szczepan Rycérz tego Królá národzonégo/ z tego ćiáłá
grzéśnégo wyszedszy/ nowym zwyćiężcą sstawszy sye/ wszedł do KRólestwá

wiecznégo.

A wiecznégo. Pan nász záchowawszy w cále swoie Bostwo / w nászym ćiele ná
ten świát przyszedł ná nędzę/ iego wybrány Szczepan świety złożywszy przez
śmierć żywot doczesny/ ná roskosz wźięt iest do niebá. Pan nász národźił sye
z Anyelskim weselem / Szczepan S. sługá iego / odrodźił sye zábity Zydow-
skim kámieniem. Z národzenia Páńskiégo weselili sye Anyeli / z przyięćia do
KRólestwá niebieskiégo Szczepaná S. rádość mieli wszyscy niebiescy oby-
wátele. A iáko Pan Christus ná świát národzony / był pieluchámi obwi-
niony/ y w żłobie położony : ták Szczepan S. dla Páná Christusá zábity /
odźieniém nieśmiertelnośći w szérokośći niebieskiéy/ był od Páná Christusá
obdárzony. Ták Pan Christus / zstąpieniem ná świát vczynić raczył / áby
nie tylo Szczepaná S. ále wszytki wierné swé / do chwały niebieskiéy pod-
B nieść y wywyszyć raczył. Vniżyć sye raczył áby wierné swé podwyszył. V-
márł áby śmierć zniszczył. Zmartwychwstał / áby wierné swé wiecznym ży-
wotem dárował. Nie trácą tedy pracéy swéy oni wszyscy/ którzy zá przykłá-
dem Szczepaná S. mocnie w wierze Christusá Páná stoią. Nie trácą y oni
którzy vtrapienié dla imienia iego ćiérpią. Tákże y oni nie trácą / kthórzy
zdrowia swégo dla niego/y wiáry iego nie lituią. Bo nie tylo/ że świeta pá-
mięć ich trwa ná świećie : nie tylo / że chwałá cnót ich / y zbożnégo życia /
brzmi w vszách wszytkich ludźi : nie tylo że są żywym przykłádem wszytkim
ludźiem ná świećie / pobożnośći y stałéy wiáry : ále nádewszytko to otrzy-
máli/ że Pan á Król ich Christus Pan / otárł z oczu ich łzy boleśći/ y obdá-
C rował ie tákim błogosłáwieństwem/ kedy iuż żalu/bolu/ pracéy/ nędze/ y żá-
dnégo vtrapienia nie vznáią: á w wieczney roskoszy ná wieki żyć będą : á iáko
złym/ y ná tym y ná onym świećie/ gniéw Boży wszytko złé obiecuie/ iáko o
tym dźisieysza Ewányelia świadczy ; ták dobrym/ácz ná tym świećie vtra-
pionym/łáská Boża y wszelákié poćiechy od Páná Bogá są zgotowáné. Lecz
to w krótkim wykłádźie Ewányeliéy okaże sye / która wedle litery/ trzy rze-
czy w sobie zámyka.

¶ Naprzód przenásládowánié wybránych sług Bożych / którzy słowem
Bożym prawdźiwie száfuią/ y száfowáli.

¶ Nádto pokázuie / że PAn Bóg mśćić sye raczy krzywd wszytkich wy-
bránych sług swoich/ nád tymi którzy ie gnębią/y przesláduią ná świećie.

D ¶ Potrzećié pokázuie/ iáką pomstą y káraniém/ mśći sye PAn Bóg nie-
wdźięcznośći onych / którzy wzgardzáią nápominánié Bożé / które do nich
czyni przez sługi swé : posyłáiąc ie dla vpámiętánia / y náwrócenia onych/
którzy więcéy świátu y iego pożądliwośćiam służą á niż Bogu stworzyćielo-
wi swemu y iego roskazániu.

Piérwsza częsc Ewányeliéy.

E Oto ia posyłam do was Proroki/ y mędrce/ y Doktory/ etc.

☞ Pismo S. Proroki dwoiákié zowie / iedny którzy przeszłé y przyszłé
rzeczy powiádáli/ iáko byli/ MOyzesz który przeszłé sprawy Bożé pisał : Da-
wid/ Izáiasz/ Jeremiasz/ Ezechiel/ y inszy którzy przyszłé rzeczy opowiádáli.
Drugié zásie Proroki zowie/ którzy tymże duchem świetym iáko stárzy Pro-
rocy/ iuż nie przeszłé áni przyszłé rzeczy opowiádáią / ále EWányelią/ y inszé
pismo świeté ludźiem wykłádáią y opowiádáią : vkázuiąc drogę zbáwienną/
náuczáiąc wiáry w Páná Jezu Christá/ y vczynków dobrych / pokuty/ y od-

pußczenia grzéchów. Té y tákié/ zowie Pan Prorokámi / medrcámi/ y Do- A
ktormi/ przeto / że ie raczył dáć ludowi swému zá náuczyćiele/ y słowá Bo-
żégo wykłádácze. Tácy byli Apostołowie / y Apostolscy vczniowie/ Kázno-
Marci 16. ver: 15. dźieie / którym rzeczono od Páná Chrystusá : Idąc po wßytkim świećie prze-
powiádayćie Ewányelią wßytkiému stworzeniu ꝛc.

¶ Tákié Proroki/ y po dźiś Pan Chrystus w Kośćiele swoim mieć raczy/
y mieć bedźie do sądnégo dniá. Bo oni Prorocy/ przyßłé rzeczy powiádáiący /
Matth: 11. ver: 13. w Janie Krzćićielu przestáli być : choć pismo pokázuie/ że byli y tákowi mie-
Acto: 15. ver: 32. dzy Apostoły/ którzy przyßłé rzeczy opowiádáli/ iáko w Dźieiách Apostolskich
& cap:21.ver: 10. czytáć możeß. A iż tu Pan raczy mówić do Zydów/ iż do nich słał Proroki :
tedy pokázowáć raczy iáśnie bostwo swoié/ bo iáwna rzecz iest/ że Pan Bóg B
Ierem: 7. ver: 25. Proroki słał/ wedle onych słów/ które mówił v Jeremiaßá Proroká: Słałem
do was wßytki sługi moie Proroki/ powstawáiąc o świtániu/ á słąc. A nie
vsłucháli mię/ áni nákłonili vchá swégo/ ále zátwárdźili ßyie swoie/ á gorzéy ie-
ßcze czynili niżli Oycowie ich. Otóż baczyć możeß/ że Bóg Proroki posyłał /
á gdyż tu widźiß y słyßyß Páná mówiącégo / Posyłam do was Proroki : á
Bóg tylo Proroki posyła : tedy Pan Chrystus iest onym prawdźiwym BO-
giem/ który Proroki posyłał. A przeto Piotr S. dowodząc w tym Bostwá
1. Petri 1. versu 11. Páná Chrystusowégo/ ták piße : ZE Prorocy duchem Páná Chrystusowym
Lege in Orthodo- mówili/ y duch iego przez nie mówił. Prawdźiwy tedy iest Bóg Pan Chry-
xa nostra Confeßi- stus/ bo Proroki posyłał : duchem iego Prorocy mówili / y przyßłé rzeczy o-
one Cap: 10. powiádáli. C

Wielka łáská Páná náßégo / który się ták o nas stára / iż nas opátruie/
y po dźiś dźień Proroki swémi/ ábyśmy przez nie prawdę ználi. Przeto Páweł
S. iáśnie to pokázuie / że był posłan ná przepowiedánié Ewányeliéy / nie od
Galat: 1. versu 1. ludźi/ ále przez Páná JEzu Chrystá : który o téy spráwie posłáńców swych
Ioan: 6. versu 57. ták mówić raczył : Jáko mię posłał żywy Oyćiec / ták ia téż was posyłam :
& cap:20.ver:21. powagę w tym posłáńców swych pokázuiąc : iż iáko on od Bogá Oycá/ dla
zbáwienia wßech ludźi był posłan / ták on zásie posłáńce swé pásterze/ Ká-
Ephes: 4. ver: 12. znodźieie/ Doktory/ medrce w piśmie świetym posyła/ ku vbudowániu ćiáłá
swego/ to iest Kośćiołá Chrześćijáńskiégo : ku doskonáłośći świętych iego
wiernych/ ku spráwie posłußeństwá ꝛc. iáko to Páweł święty do Ephezów D
opowiáda.

Biádá ludźiem bywa bez chlebá ćielesnégo/ bo ćiáło ich bez niego mdleie
y vmiéra : ále więtßa biáda iest/ kiedy niedostawa chlebá słowá Bożégo. A
przeto Pan przez Proroká przeklectwem tym niedostátku słowá Bożégo o-
Amos 8. ver: 11. biecał káráć oné / kthórym gniewliwy był/ ták mówiąc : Przepußczę ná nie
głód/ nie głód chlebá y wody/ ále głód słowá mego/ mówi Pan Bóg. Otóż
wielkié iest przeklectwo Bożé/ kedy słowá Bożégo niémaß : więtßé/ kedy fál-
ßywie od fálßywych Proroków iest przepowiádáné. BO iáko prawdźiwé
słowo Bożé czyni człowieká sposobnégo do zbáwienia : ták fálßywé/ czyni go
2. Petri 2. ver: 21. sposobnym do potępienia. Lepiéy tedy człowiekowi/ iáko Piotr S. powiá-
dá/ drógi prawdźiwéy nie vznáć/ á niż vznawßy/ zásie wstecżyć się od niéy : E
Lucæ 12. ver: 47. bo sługá wiedząc wolą Páná swego / á nie czyniąc iéy / bedźie karan wielki-
mi plagámi. Mamy tedy Páná Bogá prośić/ áby Pan Bóg wßechwładcá/
nie raczył ná nas przepußczáć głodu słowá swego Swiętégo / ále áby nam
raczył dáć dobré y prawdźiwé ßáfárze iego : á fálßywych Proroków Herety-
ków/ áby nas raczył vchowáć/ y ich obłedliwéy náuki. A przy prawdźiwym
Kośćiele Rzymskim/ to iest który Páweł w Rzymie z Piotrem przednieyßym
Apostołem przepowiádáli/ ßczépili/ rozmnożyli/ y krwie rozlániém/ y żywo-
tá ná śmierć wydániém zápieczętowáli/ raczył nas záchowáć.

¶ Słáł/ y słał Pan prawdźiwé Proroki / to iest Apostoły / Ewányelisty/

Doktory/

A Doktory/ Káznodźieie / słowá Bożégo ßáfárze : ále ich źli ludźie / nie tylo że
nie słucháią / ále ie zá ich posłußeństwo / zá ich prácą / nie tylo prześláduią/
ále też morduią/ y zábiiáią/ rozumieiąc/ że Pánu Bogu posługę czynią / gdy
iego sługi prawdźiwé wzgardzáią/ y morduią. Przyczyná tá iest/ dla czego
to czynią/ ábowiém Páná Bogá nie znáią. A przeto/ gdy Pan BOg / przez
swoie sługi vkázuie im złości ich/ oni / nie tylo że sye ze złości niechcą vznáć/
ále też złość do złości przydawáiąc/ ony które miłowáć mieli/ zá ich prácą/ y
stáránié / morduią y zábiiáią. Dawnoć źli ludźie ná świećie nád dobrémi
przewodzą /y nád nimi sye páctwią : Lecz Pan Bóg krzywd wiernych swo-
ich surowie mśći sye nád nimi / gdy y oni z potomstwem ich / y miástá mie-
B ßkánia ich / tráći/ nißczy/ wygładza / y wniwecz obráca/ czego mamy przy-
kład w dźisieyßéy Ewányeliéy z onych Zydów zákámiáłych ; którzy/ iż Pro-
roki/ y Páná wßytkich Proroków / nie tylo prześládowáli / ále y zámordo-
wáli ; zá ten ich zły vczynek Pan Bóg y sámy potráćił : y miásto mießkánia
ich wniwecz obróćił/ iáko im to PAn á zbáwićiel nasz Christus w dźisieyßéy
Ewányeliéy ná oczy wymiátáć raczył mówiąc :

Wtóra część.

C **Jeruzálem / Jeruzálem / które zábiiaß Proroki/ y kámienuieß te którzy do ćiebie są posłáni. etc.**

☞ Nie nowiná narodowi Zydowskiému byłá / mordowáć Proroki : y
rzadki v nich swą śmierćią vmárł. Páctwili sye dosyć więźieniem / ćiemni-
cámi/ y mordowániem nád nimi. Ale iáko im to Pan Bóg oddał/ iáko ie zá
to skarał / źiemię y miásto ich iáko znißczył / y wniwecz obróćił / ßéroce sye o
tym nápisáło w Niedźiele dźiesiątą po S. Tróycy.

¶ Ale przypátrz sye łásce Páńskiéy przećiwko Zydówskiéy niewdźięczno-
śći: chćiał Pan zgromádźić ie/ iáko kokoß zgromadza kurczątká swé: á Chri-
stus Pan powiáda że niechćieli. Co to iest? Bóg chce Zydy do siebie zgromá-
D dźić/ á oni niechcą. Zaż P. bóg nie wßechmocny iest? Zaż nie może człowieká
od złego odwróćić/ á do dobrégo náwróćić ? Lecz widźiß/ że go ták P. Bóg
zostáwił przy wolnym vmyśle/ y wolnéy woléy iego/ że też Bogá stworzyćielá
swego słucháć niechce ; y woléy iego pełnić / choc ią dobrze wie/ niechce.

Tu ná tym mieyscu plác iest wielki mówić y pisáć o swobodnéy woléy
człowieczéy/ ieśliże ták iest człowiek zniewolony w woley swoiéy/ że nic zgołá
dobrégo vczynić ná świećie nie może / áni y pomyślić / iáko Luter z swoimi
zwolenniki vczy / y przeto / Bogá/ y złégo/ y dobrégo w człowieku/ spráwcą
być vczy.

Wierzyłbych tu był Lutrowi/ że człowiek z nátury zepsowánéy swéy/ do
E żadnégo dobrégo vczynku nie był/ áni mogł być sposobny ; by mie to nie há-
mowáło / że Bóg wßechmocny z łáski swéy wolą swoie ták oznaymić czło-
wiekowi raczył/ że wßyscy sye ludźie stáli vmieietnymi woléy PAná BOgá Isaiæ 54. versu 13
swego. Oznaymił Pan/ czego sye człowiek káżdy strzédz ma: Oznaymił co Ioan: 6. versu 45.
iest grzéch : Oznaymił karánié zá grzéch/ y niepełnienié woléy swoiéy. Poka-
zał zásie/ wczym sye kocha/ co iest wola iego / czym człowiek przychodźi do
łáski iego/ czym otrzymawa łáskę Bożą/ y wieczny żywot. Do tego/ dał mu
rozum/ którym rozeznawa złé/ y dobré: pokazał mu błogosłáwieństwo/ po-
kazał y przeklęctwo/ á iáko Pismo mówi : położył przed nim ogień/ y wodę/ Eccles: 15. ver:17.
y dał mu táki wolny smysł / że gdźie chce może śćiągnąć rękę swoie : ieśli

chce do wody/ tám vzna ochłode : iesli chce do ogniá / tám poczuie zdrecze- A
nié ſpárzenia. Otóż poki Pan Bóg ták był człowiekowi woléy ſwoiéy nie o-
znaymił : vmyſł iego/ y wola w tym zniewoleniu byłá/o ktorym Luter z ſwo-
ią ßkołą powiáda. Ale nam/ ktorym weßłá świátłość onégo dniá/ktory
mroku niema Páná JEzuſá Chriſtuſá w ßczeſliwośći wieczney/ nauki be-
ſpieczney/oznaymienia woléy Oycowſkiéy: nie może Luter/ z ſwémi chwal-
cámi téy niewoléy przypiſáć / ábyſmy iuż oświéceni Ewányelią S. iuż náv-
czeni od Páná Chryſtuſá/ y Apoſtołów iego / iuż wyćwiczeni w ßkole Duchá
S. niemieli znáć / czym ſye Pan Bóg brzydźi/ á co lubi : co mu niemiłego/
á co miłego : co przyymuie od nas / á czym gárdźi. Gorßymi nas Luter v-
czynił Chrześćiiány / y wierné Páná Chriſtuſowé w tym zniewoleniu woléy B
Geneſ: 4. ver: 7.
náßéy/ktoréy vczył/á niż Kaimá/ktoremu Pan Bóg mówił: Pod mocą twą
bedzie pożądliwość twoiá/ á ty pánowáć iéy bedźieß. Kaim z świádectwá
De libero arbitrio lege aſſertionem Catholicã fratris C. de capite fontium, ordinis minorum Generalem miniſtrum.
słów Bożych/był pánem pożądliwośćiam ſwoim: Chrześćiiánin/z świádec-
twá słów Lutrowych / Zwinglikowych / Kálwinowych / ieſt niewolnikiem/
v pożądliwośći ſwych: O ślepoto wieczna tych/ktorzy nád słowo Boże/nád
Piſmo święté zniewolonégo człowieká Chrześćiiáńſkiégo czynią: że z niego
rozumnégo/ wolą Bożą wiedzącégo/ ták ſproſną beſtyią czynią / od rozſąd-
ku rzeczy złéy y dobréy ták dálekiégo/ że záledwie nie pniem/ álbo kámieniem
mieć go chcą ! Ale/żeſmy o tym Artykule w káthechyzmie náßym/doſyć ßero-
ko piſáli/tákże téż y ná wielu mieyſcách w Poſtylli w téy náßéy: przeto ßero-
ko tu o tym piſáć niechcemy; mieyſcá tylo z Piſmá S. pokażemy: iż czło- C
wiek Chrześćiiáńſki/ zá wſpomożeniem łáſki Bożéy/ wolą ſwoią ſwobodną/
może czynić ſpráwy Pánu Bogu ſye podobáiącé : Co Pan Chriſtus ták po-
Marci 8. ver: 34.
kázuie mówiąc : Jeſli kto chce iść zá mną / niechay ſye ſiebie záprzy / á krzyż
Matt: 19. ver: 17.
ſwóy niechay weźmie/y niechay zá mną idźie. A ná drugim mieyſcu : Jeſli
Lucæ 14. ver: 16.
chceß do żywotá wniść / chowáy przykazánié. A w onéy przypowieśći/
Matth: 22. ver: 3.
gdźie do zgotowánéy wieczerzéy przez ſługi ſwé PAn wzywał wezwánych/ á
oni niechćieli/ ále káżdy z nich nálazł ſwą omówkę/y wzgárdźili/y posły Pań-
ſkié/ y wieczerzą. Otóż/ te náukę Chrześćiiáńſką/o ſwobodnéy woléy/y vmy-
ſle/ zámykamy troim dowodem z Piſmá.
Iſaiæ 1. verſu 19.
¶ Naprzód onym/kedy Pan mówi przez Izáiaßá: Jeſli chćieć bedźiećie y
wola wáßá bedźie mię ſłucháć: dobrá z źiemie bedźiećie pożywáć. D
¶ Drugié świádectwo / ktoré Moyżeß do Zydów mówił : Obierz ſobie
Deut: 30. ver: 19.
żywot/aby żył/ ty/y naród twóy: gdym przed tobą iáſnie opowiedźiał/dobré/
przeklectwo/ y błogosłáwieńſtwo. Ktoć ſobie obiéra/ tenći ma wyſwo-
bodzoną wolą/ y wolny vmyſł. Człowiek ſobie obiéra/ bo Chriſtus PAn
mówi : Jeſli chceß do żywotá wniść/ chowáy przykazánié : Moyżeß mówi/
obierz ſobie żywot : Tedyć człowiek/ma ſwobodną wolą/ y wyſwobodzony
vmyſł/ obiéráć y złé y dobré.
¶ Trzeći dowód maß w dźiśieyßéy Ewányeliéy/ chćiałem zgromádźić ſy-
ny twé/ á niechćiáłoś. Tu iáſnie pokázuie / że ſwoią winą/ y ſwoią wolą Zy-
dowie Páná ſłucháć niechćieli. Pokázuie téż/ że P. bóg nie przyniewala niko- E
go/áni poniewolnégo ſługę mieć chce: ále mu ten wdźięcznieyßy/y miły/ktory
dobrowolnie z chući ſwéy iemu ſłużi/iego ßuka/ iego miłuie/iego náßláduie.
Przeto ſye káżdy Chrześćiiáńſki człowiek ma ſtrzédz / áby mu tego nie
4. Reg: 17. ver: 13.
mówiono słowem Bożym/ co mówiono narodowi Zydowſkiem : Mowiłem
do was przez vſtá wßytkich Prorokow mych: Powróććie ſye od dróg wáßych
złośliwych/ á ſtrzeżćie przykazánia mego/ y onych obrzadków zakonu mego/
ktorém oycom wáßym roſkazał : á wyśćie nie ſłucháli : áleśćie zátwárdźili
Krzcżyce wáße/iáko y Oycowie wáßy/ktorzy mię ſłucháć niechćieli. Tákże
Jerem: 25. á ver: 5. ad 8.
y przez JEremiaßá mówił Pan do Zydów : POwróććie ſye od dróg złych

wáßych/

A wáßych/y pohámuyćie myśli złé wáßé: á wyśćie mie nie ſłucháli/y tymeśćie
mie do gniewu przywiedli. A ná trzećim mieyſcu: Wzywałem was/nie- Prou:1.ver:24.25. & 26.
chćieliśćie: wyćiągałem rekę ſwą/ nie był żaden ktoryby weyzrzał: Otoż ia
czáſu vpadku wáßego śmiać ſye bede/ á bede ſye pośmiewał z was/ gdy ſye
wam wßytko złé przyda. Nie day Pánie Boze áby nas Katolików/to ieſt/
ſtárożytnych Chrześćijan/ tákié grozby Páńſkié potykáć miáły.

Trzecia część.

B **Oto bedzie wam zoſtáwion dóm wáß puſty. Abowiém wam powiádam / nie vyzrzycie mie od tych-miaſt/ áż rzeczećie: błogoſłáwiony który przyſzedł w imie Páńſkié.**

☞ Dwoiákim ſpoſobem zá złośći Pan Bóg zwykł kárác lud ná świe-
ćie/ á nawiecéy Zydy lud ſwóy wybrány. Ná zdrowiu: morem/głodem/y mie-
czem. Ná máietnośćiách: ſpuſtoßeniém kráin / w niewolą nieprzyiaćielſką
podánim/naród w naród przenieſieniém: á ſtąd vtrapienié/fráſunki/vćiſki
C tákié ná ludzie były / że z żywotem tym cześnym teſknili ná świećie: Co ſye
to z piſmá pokázáć może. W Zakonie przyrodzonym/ zá on grzech/ że brá- Geneſ: 46.ver: 6.
ćia przedáli JOzephá brátá ſwego / Oyćiec Jákob/ ze wßytkimi Syny/ y ze
wßytkim narodem ZYdowſkim/ byli przenieſieni do Egiptu: y tám ták
bárzo zá ten grzéch zdręczeni/ przez lat cztéryſtá y trzydźieśći byli/ że płácz ich Exodi 2.verſu 23.
wſtąpił áż do Máieſtatu przed Páná BOgá/ który zlitowawßy ſye / posłał Vide Petrum Al-
Moyzeßá do Egiptu/ ich wybáwićielá/ iáko o tym czytáć możeß / we któ- phonsũ ex Iudæo
rych Kśięgách Moyzeßowych. Chriſtianum fa-
A gdy przyßli Zydowie do Ziemie obiecánéy / á poczeli ſye mießáć z po- ctũ, in Dialogis
gány/náśláduiąc bałwochwálſtwá/y porubſtwá z białémigłowámi pogáń- Articulo 2. Et Ra-
ſkimi/ dawał ie Pan Bóg Mádyjánitom/ Philiſtinom/ y inßym pogánom/ bi Samuelẽ in pa-
D w wielkié vtrapienié/ y w wielką niewolą. A gdy ie potym wybáwić raczył raſtaſi veri Meſsiæ
z rąk pogáńſkich/ iáko Kśięgi Sedźiów Zydowſkich iáśnie pokázuią/ y dáć Cap: 6.
im raczył ſwobodną źiemię którą był obiecał / á oni przećiwko Pánu Bogu
rozmáićie grzeßyli: ſłał do nich Prorokí áby ie od złośći/ y od bałwochwál-
ſtwá hámowáli: które oni pobili/á pobiwßy w piekných grobách pochowá-
li. Dla czego zemśćił ſye Pan Bóg ſrodze bałwochwálſtwá ich/ y przelánia
krwie niewinnéy Prorockiéy/y ſkarał ná zdrowiu y ná máietnośći. Bo nie ty-
lo że ie pogáni mordowáli/y zábijáli/ ále ie też wßytki y z Królmi ich do źiem 4. Reg: 18. a ver: 9. ad 13.
ſwoich przenieśli: Jzráelá z Królem ich Sámáriyſkim Oſee / do Aſsiriy̆éy
przez Sálmánáſárá Królá Aſsiriyſkiego: á naród Judſki do Bábilonìéy z 2. Paral:36. a ver: 17. ad 22.
E Królem ich Jerozolimſkim Sedechiaßem/ y ze wßytkim rodem y domowni-
ki iego/ przez Nábuchodonozorá Królá Bábilońſkiego: kedy byli w niewo-
léy y w vtrapieniu śiedmdźieśiąt lat.
❡ Po náwróceniu tedy z niewoléy Bábilońſkiéy/Zydowie iuż Proroków
niémieli/ którzyby im przyßłé rzeczy powiádáć mieli: tylo mieli wykłádácze
Zakonu Bożégo/którzy ie vczyli znáć woléy Bożéy: miedzy którymi byli/któ-
rzy dobrze vczyli/ o których Pan á zbáwićiél náß do Zwolinników mówić ra-
czył.† Ná Kátédrze/to ieſt Stolicy MOyzeßowéy záśiedli Szkrybowie/ to
ieſt w Zakonie vczeni wykłádácze/ y Pháryzeußowie/ to ieſt władnicy Zako-
nu / y obrzadków iego: cokolwiek mówią czyńćie: ále wedle ſpraw ich nie-

Oſee ſyn Elá-mów oſtátni król Jzráelſki. Króleſtwo Judſkié po Jzráelſkim ſkázoné/ y Jeruzálem w lat ſto trzydźieśći y półczwartá.
† Mat:23.v.2.et 3.

rządźcie ſye. Już po niewoléy Bábilońſkiéy/Zydowie ácz Kośćiół mieli zbu- A
Hebræ: 9. ver: 4. dowány przez Zorobabelá y Nehemiaßá / przedśie ſkrzynie Bożéy od Moy-
zeßá zbudowánéy niémieli : y przeto áni tablic Dźieśięćiorgá przykazánia/ á-
ni Mánny ſchowánéy w świętéy ſkrzyni/ áni Laſki Aaronowéy kthóra byłá
zákwitnełá niémieli : ábowiém to był wßytko JEremiaß Prorok przed nie-
Deut: 34: verſu 1. wolą Bábilońſką w górze / ná którą był MOyzeß wſtąpił/ w ſkále w iednéy
2. Mach: 2. ver: 4. ſkrytéy ſchował/ y drzwi do onéy iáſkiniéy ták záprawił / że ich iuż potym ni-
gdy niemożono naleść. Już tedy nád Prorokámi páſtwić ſye nie mogli/ áni
ich mordowáć / bo ich niemieli. Wßákże iednák około Zakonu dźiwnie vwi-
kłáné ſpráwy mieli : że więcéy ná Ceremoniách zbáwienié ſwé záſadzáli : wię-
céy ná ludzkich wymyſłách/y vſtáwách/niż ná Zakonie Moyzeßowỹ przeſta- B
wáli: Łupieſtwá/y łákomſtwá nie náſyceni byli: y chwałę Bożą ná łákom-
ſtwie byli záſádźili. Przyßedł tedy P. Chriſtus/ktory ie od tego odwrácáć ra-
czył : lecz iáko Prorokom Oycowie ich nieprzepuśćili/ale ie mordowáli/ták y
Páná wßytkich Proroków zá pieniądze kupili/ y kupiwßy poimáli/ y hánie-
bnie zámordowáli. Dla któréy przyczyny to ſye wypełniło / co w dźiśieyßéy
Ewányeliéy Pan powiáda: Ze ſye ná nie zgromádźiłá krew wßytká ſpráwie-
dliwa ku ich pomśćie : áby y oni y domy ich / áby zdrowie y máietnośći ich /
wiecznỹ/ſrogim/y nigdy nieulęczonỹ karániém/y ſpuſtoßeniem było pokara-
Amos 2. verſu 6. no. Bo ták im było dawno powiedźiano przez Proroká : Ze zá te złość nigdy
powróceni do ſwobody być niémieli : y ſpuſtoßenié wieczné/ tudźież niewolą
wieczną ćierpieć dla tego/ że przedáli zá ſrebro ſpráwiedliwégo. Ten ſprá- C
wiedliwy Chriſtus Pan był / którégo zá ſrebro kupili / y zamordowáli : dla
czego dom ich / to ieſt Króleſtwo/ miáſtá/ y Rzeczpoſpolita ich / wniwecz
ſye obróćiłá : y puſtki iuż/ gdźie ich Króleſtwo y máiętnośći były.

Ták tedy iuż ſye pokazáło/ że Pan Bóg lud ſwóy wybrány Zydowſki/zá
złośći ich/ ták ſurowie/ y ſrodze karáć raczył : á nie ták wiele złosci ich / iáko
nie vpámiętáłośći/ y zákámiałośći ſercá. Ale to wßytko ná náuke wier-
nych ieſt nápiſano/ áby cudzémi przygodámi karáli ſye : á pámiętáli ná oné
Lucæ 13. verſu 3. słowá Páná Chriſtuſowé / które do nich mówi : Jeſli pokuty czynić nie bę-
dźiećie/ wßyſcy rázem poginiećie / gdyż pokutá przed PAnem BOgiem ieſt/
wßytkich grzéchów zgładzcą/iáko o tym czytáć możeß w Ezechyelu w oſmy-
naſtym/w wiérßu 21. D

A iż Pan Bóg nie tylo mieczem nieprzyiaćielſkim puſtoßy Króleſtwá /
miáſtá/ dla złośći/ y grzéchów/ ale też y powietrzem ſrogim : czytay o tym
Leuitici 26. ver: 25. Deut: 28. ver: 21. 3. Regum 8. ver: 37. Dla których
to grzéchów/y głód ſrogi Pan Bóg przepußcza ná świát/ to ieſt/ ná ludźie
ſwowolné ná świećie żywiącé / iáko ná tychże mieyſcach piſmá S. wyßßéy
nápiſánych czytáć możeß.

☞ Zábijáli tedy Zydowie wßytki Proroki / á zá to pomſtá táka przyść
ná nie miáłá/ że ſye Pan miał mśćić krwie wßytkiéy przelanéy/począwßy od
Ablá ſpráwiedliwégo / áż do krwie Zácháryaßowéy / ſyná Báráchyaßowé- E
go/ którégo zábili Zydowie miedzy kośćiołem y ołtarzem.
ORigenes homilia Byli niektórzy/ którzy tego Zácháryaßá Oycá Janá S. krzćićielá rozu-
26. & Theophila- mieli być : drudzy záśie / rozumieli Proroká Zácháryaßá iednego ze dwuna-
ctus in Matthæū. śćie mnieyßych proroków: przeto że Oycá miał/któréğ zwano tym imieniem
Báráchyaß: ále zá czáſow Zácháryaßá Proroká/kośćiół ießcze nie był/ tákże
też o męczennictwie Zácháryaßá/Oycá Janá S. krzćićielá wżadnym piſmie
nie czytamy/ przeto/ áni o tym/ áni o Proroku może ſye to rozumieć. Muſi
ſye tedy rozumieć/ o Zácháryaßu onym/ o którym nápiſano ieſt w Kśięgách
Paralipomenon/ który miał Oycá/ dwoim imieniem názwánégo: Joiádą/

y Báráchiaßem

A y Báráchyaß/ który miał ſyná Zácháryaßá / którégo z roſkazánia Królewſkiégo vkámienowano było w ſieni kośćielnéy : o czym ták powiáda Hiſtorya : Ze kiedy ZAcháryaß Kápłan / hámował KRólá JVdſkiégo Joáſá z bałwochwálſtwá/y z przeſtępſtwá przykazánia Páńſkiégo/ vkámienowáli go zá to z roſkazánia Królewſkiégo : bo nie roſpomniał ſye Król Joás ná miłoſierdźié/które z nim vczynił Joiadá/Oyćiec Zácháryaßá zábitégo:iż go był y od śmierći wybáwił/ wychował/ y Królem vczynił/iákom to piſał ßérzéy w niedźiele trzećią Adwentu. Tom chćiał pokázáć o tym Zácháryaßu/ ábych wniwczym czytelnikowi wątpliwośći nie zoſtáwił. Ták tedy odpráwiwßy krótko wykład Ewányeliéy/ Hiſtorya męczenictwá S. Szczepa-
B ná tu wypißémy/ iáko ieſt nápiſana w dźieiách Apoſtolſkich.

2.Paral:24.a vers 20. ad 23.
W ſieni Kośćielnéy był ołtarz ofiar Holocauſtorum : Otóż miedzy tym ołtarzem á ćiałem Kośćielnym zábit Zácháryaß/który gdy vmiérał/ mowił : Niech tho baczy Pan/á niech dochodźi tego.

Hiſtoria S. Sczepaná Męczęniká.

W Siedmi mężach które obráli Apoſtołowie do poſługi ſtołowéy/ y dla poſługi vbogich / Obráli Sczepaná mężá pełnégo wiáry/ y Duchá S. który będąc pełen łáſki / y mocy/ czynił cudá y známioná wielkie miedzy ludem. Y powſtáli potym niektórzy z bóżnice/którą zową Libertyńſką/y Cyryneyſką/y Alexándryyſką/
C y tych którzy byli z Cylicyéy/y z Azyéy/ gadáiąc ſye z Szczepanem świętym/ á nie mogli ſye przećiwić mądrośći y duchowi który mówił. Tedy podwiedli męże/ którzyby powiádáli iż go ſłyßeli/ á on mówi ſłowá bluźniérſkié przećiwko Moyzeßowi y Bogu. Porußyli tedy lud / y ſtárßé / y Doktóry zakonné/ á zbiegßy ſye porwáli go/ y przywiedli gi do rády / y poſtáwili fałßywé świádki/którzyby mówili : Ten człowiek nie przeſtawa mówić ſłów bluźniérſkich przećiwko temu mieyſcu świętému / y przećiw zakonowi : Bośmy ſłyßeli gdy on mówił : Jż Jezus Názáráńſki ſkáźi to mieyſce/y odmieni podánia które nam podał Moyzeß: y pátrząc pilnie nań wßyſcy którzy siedźieli w rádźie/ widźieli oblicze iego/ iáko oblicze Anyelſkié.

Acto:6. ver:5. & a ver: 8. ad finem, & cap:7. per totũ.

D TEdy rzekło Książe kápłáńſkié/ieſliby to ták było: A on rzékł: Mężowie brácia y oycowie posłuchayćie : Bóg chwały vkazał ſye oycu náßému Abráhámowi gdy był w Mezopotámiéy/ piérwéy niż mießkał w Chárán: y rzékł do niego:wynidź z źiemie twoiéy y z rodźiny twoiéy/ á pódź do źiemie którą ia vkaże tobie : Tedy wyßedł z źiemie Chaldeyſkiéy/y mießkał w Chárán. A potym gdy vmárł Oyćiec ieg/ przewiódł go do téy źiemie w któréy wy teraz mießkacie. Y nie dał mu dźiedźictwá w niéy /áni ná ieden krok: ále obiecał mu ią dáć w dźierżáwę / y potomſtwu iego po nim/gdy niémiał Syná. Mówił tedy zás BOg do niego : Jż będźie plemię iego obcym w cudzéy źiemi/ y w niewolą ie podbiją/ y będą
E ſye źle obchodźić z nimi przez cztéry ſtá lat : á naród którému będą ſłużyć/ ia będę ſądźił mówi Pan : á potym wynidą y będą mi ſłużyć ná tym mieyſcu. Y dał mu Zakon obrzezowánia. [†]A ták zrodźił Jzáaká/y obrzezał go ośmégo dniá:[*] á Jzáák Jákobá:[a] á Jákob dwánaśćie Pátryárchów. A Pátryárchowie zayźrząc Jozephowi/[c] przedáli go do Egiptu:y był z nim Bóg y wyrwał go ze wßytkich vćiſków iego: [n] y dał mu łáſkę y mądrość przed oblicznośćią Pháráoná Królá Egiptſkiégo/y vczynił go vrzędnikiem piérwßym nád Egiptem / y nád wßytkim domem ſwoim. Przyßedł tedy głód niemáły ná wßytek Egipt y ná źiemię Chánáán/ y śćiſk bárzo wielki / y niémieli pokármów oycowie náßy: A gdy vſłyßał Jákob/[o] że było zboże w Egiptćie/po-

Geneſ: 12. ver: 1.
Gen:15.v:13.& 14.
Geneſ: 17. ver:10.
[†] Gen:21.v:2.et 4.
[*] Gene:25.ver:25.
[a] Gene:29.a v:32. ad finem. & cap: 30. a ver:5.ad 25. et ca:35.v:18.et 22.
[c] Geneſ:37.v: 28.
[n] Gen.41. ver:37.
[o] Geneſ:42.ver:2.

ſtał ná=

Geneſ: 45. ver: 3. ſtał napiérwéy oyce náße: á we wtórym przyßciu poznan ieſt Jozeph od brá- A
ćiéy ſwéy/ y obiáwił ſye ieſt Pháráonowi ród iego. Poſławßy potym JO-
Geneſ: 46. ver: 1. zeph/ przyzwał Jákobá oycá ſwoiégo/ y wßytke rodżine ſwoie/w ſiedmidźie-
Geneſ: 49. ver:32. śiąt y w pięći oſobách. Tedy ziechał Jákob do Egiptu/ y vmárł tám y ſam
Geneſ 50. ver:13. y oycowie náßy. Y przenieśieni ſą do Sychem : y położeni ſą w grobie/ który
Ioſuæ 24. ver: 32. kupił † Abráhám za ſrebro/v Synów Hemor/Syná Sychemowégo. A gdy
†Geneſ 23. ver:16. ſye przybliżał czás obietnicy/którą był vczynił Bóg Abráhámowi/róſł lud y
Exodi 1. v: 7. et 8. rozmnożył ſye w Egiptćie/ áż náſtał inßy Król w Egiptćie/kthóry nie wie-
Ibidem verſu 22. dźiał o Jozephie. TEn podchodząc ród náß/ vtrapił oyce náße/ áby wykłá-
Exo:2. a v:2. ad 11. dali dźiatki ſwoie/ażeby nie były żywioné. Tegóż czáſu národźił ſye Moyzeß/
Hebræ: 11. ver:23. y był wdźięczny Bogu/ którégo chowano trzy kśiężyce w domu oyca ſwego: B
á gdy go wyłożono / wźięłá go córká Pháráonowá / y chowáłá go ſobie zá
Syná. Y náuczon był MOyzeß wßelákiéy mądrośći Egiptſkiéy/y był możny
Exo:2. a v.11. ad 23 w ſłowiéch y w vczynkách ſwoich. A gdy mu dochodźiło czterdźieśći lat/
wpádło w ſerce iego/ áby náwiedźił bráćią ſwoie/ Syny Jzráelowé. A gdy
vyźrzał iednégo/ á on ćierpi krzywdę/ obrónił go á pomśćił ſye zá onego któ-
ry krzywdę ćiérpiał/ zábiwßy Egiptczyká. Y mniemiał/ żeby rozumieli brá-
ćia/ iż Bóg przez ręce iego dawał im zbáwienié : ále oni nie rozumieli. Po-
tym y drugiégo dniá vkazał ſye im kiedy ſye wádźili / y iednał ie w pokoiu
mówiąc : Mężowie ieſteśćie bráćia : czemu ieden drugiému beſpráwie czynić
á ten który krzywdę czynił bliźniemu/odpędźił go mówiąc: któż ćie poſtáno-
wił Kśiążęćiem/ y ſędźią nad námi ? czyli mię chceß też zábić/ iákoś wczoráj C
zábił Egiptczyká ? ná to ſłowo MOyzeß vćiékł/y był przychodniem w źiemi
Mádiánſkiéy / gdźie zrodźił dwu ſynów. A gdy ſye wypełniło czterdźieśći
Exo:3. a v:2: ad 11. lat / vkazał mu ſye ná pußczéy gory Synai Anyół w ogniu płomiennym we
krzu. MOyzeß widząc / dźiwował ſye temu widzeniu : á gdy przyſtępował
chcąc obáczyć / ſſtał ſye ieſt do niego głos Páńſki / mówiąc : JA ieſtem
Bóg oyców twoich/ Bóg Abráhámów / Bóg Jzáákow/ BOg JAkobów.
Zádrżawßy Moyzeß nieśmiał oglądáć. Y rzékł mu Bóg : zdyym bóty z nóg
twoich : bo to mieyſce ná którym ſtoiß / źiemiá święta ieſt. Widząc widźiá-
łem vtrapienié ludu mego/ który ieſt w Egiptćie/y ſłyßałem łkánie y wzdy-
chánié ich/ y ſſtąpiłem ábym ie wybáwił. A ták teraz pódź/poßle ćie do E-
giptu. Tego MOyzeßá którégo ſye záprzeli mówiąc : kthóż ćie vſtánowił D
Kśiążęćiem y wódzem ? tego Bóg Kśiążęćiem y odkupićielem poſłał z ręką
Exo.7.8.9.10.11.14 Anyelſką/ który mu ſye okazał w krzaku. TEn ie wywiodł czyniąc cudá/ y
Exo 16. v: 1. & 6. znáki w źiemi Egiptſkiéy/ y w czérwonym morzu/ y ná pußczéy przez czter-
Deut: 18. ver: 15. dźieśći lat. Ten ieſt Moyzeß który powiedźiał Synom Jzráelſkim : Proro-
ká wzbudźi wam Bóg z bráćiéy wáßéy podobnégo mnie / tegóż ſłucháć be-
Exo:19. v:3. et v:19 dźiećie. Ten to ieſt który był w Kośćiele na pußczéy z Anyołem/ kthóry ma-
wiał do niego ná górze Synai/ y z Oycy náßymi / który wźiął ſłowá żywotá
Exo:32. a v.1. ad 7 áby ie nam dał. Którému niechćieli być poſłußni oycowie náßy/ále wzgárdźi-
li y odwróćili ſye ſercy ſwémi do Egiptu/ mówiąc do Aaroná : Vczyn nam
Bogi ktorzyby ßli przed námi / bo MOyzeßowi temu który nas wywiódł z E
źiemie Egiptſkiéy/ niewiémy co ſye ſſtáło. Y vczynili Cielcá w támté dni/y
ofiárowáli ofiárę báłwánowi/ y kocháli ſye w vczynkách ſwoich. A Bóg od-
wróćił ſye/ y wydał ie áby ſłużyli Rycérſtwu Niebieſkiemu / ták iáko napi-
Amos 5. a ver:25. ſano ieſt w Kśięgách Proroćkich : Jzażeśćie mi ofiárowáli zápalné y krwá-
ad finem. wé ofiáry przez czterdźieśći lat ná pußczéy / domie Jzráelſki ? y przyięliśćie
przybytek báłwáná Molochá/ y gwiazdy Bogá wáßego Rempham/y figu-
ry kthórycheśćie náczynili ábyśćie im modłę czynili. A záprowádzę was zá
Exodi 25. ver:40 Bábilon. Przybytek świádectwá był z oycy náßymi ná pußczy/ iáko ſpráwił
Hebræ:8. v:2. et 5. im Bóg/ mówiąc do Moyzeßá/ áby gi vczył podług kßtałtu który widźiał.

Który

A Który wziąwszy oycowie náſzy / wnieśli gi z JEzuſem do dźierżáwy pogáń-
ſkiéy/ które wygnał Bóg od oblicza oyców náſzych/ aż do dni Dawidowych/
który nálazł łáſke przed Bogiem/ y prosił żeby nálazł przybytek BOgu JA-
kobowému. A SAlomon zbudował mu Dóm. Ale naywyſzy nie mieſzka w
budowánych reką/iáko Prorok powiáda: †Niebo mi ieſt Stolcem/á ziemiá
podnożkiem nóg moich. COż mi zá dóm zbudujećie? mówi Pan: álbo które
ieſt mieyſce odpoczywánia mego? zaż nie reká moiá to wſzytko vczyniłá? twar
déy krzczyce/ á nie obrzezánych ſercé y vſzu: wy ſye záwſze duchowi świetému
ſprzećiwiaćie: iáko oycowie wáſzy ták y wy. Którégo z Prorokow nie prze-
náſládowáli Oycowie wáſzy? Y pozábijáli té/ ktorzy opowiádáli o przyśćiu
ſpráwiedliwégo / którégośćie wy teraz zdraycámi y mężobóycámi byli: któ-
B rzyśćie wźieli Zakon zrządzeniém Anyelſkim/á nie ſtrzegliśćie go. Co ſły-
ſząc oni kráiáło ſye im ſerce ich / y zgrzytáli nań zebámi. A on bedąc pełen
Duchá Swietégo/pilno pátrząc w niebo/ widźiał chwałe Bożą/ y JEzuſá
ſtoiącégo ná práwicy mocy Bożéy/ y rzékł: Oto widze niebioſá otworzoné/
á Syná człowieczégo ſtoiącégo ná práwicy mocy Bożéy. Krzyknąwſzy tedy
wielkim głoſem / zátkáli ſobie vſzy / á iednoſtáynie ſye nań obórzyli / y wy-
rzućiwſzy go z miáſtá vkámienowáli. A świádkowie złożyli byli ſzáty ſwoie v
nóg młodźieńcá którégo zwano Saulus. Y Kámienowáli Szczepaná wzy-
wáiącégo Bogá/ y mówiącégo: Pánie JEzuśie przyymi duchá moiégo. A
poklęknąwſzy ná koláná wołał wielkim głoſem mówiąc: Pánie nie poczytay
C im tego zá grzéch. A gdy to wymówił/záſnął w Pánie. Day P. Boże ábyſmy
my téż/ ták duchy náſzé w opieke twoie zlécáli czáſu śmierći náſzéy. Amen.

Ioſuæ 3. verſu 14.
1. Reg: 16. ver: 13.
Pſal. 131. verſu 5.
3. Reg: 6. verſu 1.
1. Paral:17.ver.12.
Acto:17. ver:24.
†Iſaiæ 66.v:1.et 2
3. Reg: 8. ver: 27.
2.Paral:6. ver:18.
Jákié Pan BOg
cudá czynić ra-
czył/gdy kośći ś-
wietégo Szczepa
ná náleźiono/ zá
czáſow Honory-
uſzá CEſárzá nie
dáleko JEruzá-
lem / y potym v
wód Thábilitáń
ſkich. Czytay Au-
gu: lib:22. de Ci-
uitate Dei Cap: 8.
Pagina 1346.

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W DZIEN Janá S. Ewányeliſty, według opiſánia tegóz Janá swiętégo w Kápit: 21.

D

GDY to powiedźiał/ rzékł
mu: Podź zá mną. Obroćiwſzy ſye
Piotr / vyźrzał onego Zwolenniká
E którégo miłował Jezus / á on idźie
zá nim/który téż leżał przy wieczerzy
ná pierśiách iego / y który mówił:
Pánie / kto ieſt co ćie wyda? Tego
tedy gdy vyźrzał PJotr / rzékł do
Jezuſá/ Pánie/ á ten co? Rzékł mu
Jezus: Jeſli chce áby trwał dokąd nie przyyde/co tobie do te-
go? ty pódź zá mną. Wyſzłá tedy tá rzecz miedzy brácią / że on

Zwolennik nie miał vmrzeć. Ano nie rzekł mu Jezus/ żeby nie- A
miał vmrzeć: ale chce áby ták trwał dokąd nie przyyde / co to-
bie do tego? Tenći to ieſt Zwolennik / ktory świadectwo dáie
o tych rzeczách / y nápiſał ie / á wiemy iż prawdziwe ieſt świá-
dectwo iego.

Niá wczoráyßego vczył nas Ko-
ściół powßechny Chrześćijáńſki / iáko przez śmierć
męczenniczą Sczepan S. wßedł do chwały Kró-
leſtwá niebieſkiég: y iáko doczeſnym żywotem ſtrá- B
conym / nábył ſobie wiecznégo żywotá. W czym
dał náukę wiernym/ z Páwłem S. Apoſtołem/ iż
2. Tim: 2. ver:12. ieſli dla PAná Chryſtuſá ćierpieć będziemy / tedy
też y z nim Królowáć będziemy. Y pokazał w S.
Sczepanie to/co Apoſtołowie wßytkim nam wo-
Acto: 14. ver:21. bec opowiedzieli/ iż przez wiele fráſunków potrze-
bá nam wniść do Króleſtwá Bożego. Dniá záſie dziśieyßego tenże Ko-
ściół powßechny/ dáie nam ná przykład/żywotá Chrześćijáńſkiego naślado-
wánia / JAná S. Ewányeliſty tego : ktorégo PAn náß nád inße tu miło-
Ioan: 13. verſu 23. wáć ná świećie raczył : ktory ná perśiách Páńſkich odpoczywał czáſu wie-
czerzéy oſtátniey ; y dla tego o nim dziśieyßa Ewányelia powiáda/że go mi- C
Chriſtus Pan Iana S. nád inße miłował. łował PAn Jezus. Ktorey to w nim PAńſkiey miłośći nád inße Apoſtoły
Ewányelia S. té znáki pokázuie.

¶ Naprzód/ że go táiemnic ſwych vczynił vczeſnikiem/ á to/ gdy ſye prze-
Matt:17. v:1. & 2. mieniał ná górze Tábor: Janá / Piotra / y Jákobá / przy téy ſpráwie tylo
Marci 5 verſu 37. miał. Tégóż Janá S. kiedy od vmárłych wſkrzéſił dziewkę Archyſynágogá
Ioan:19. verſu 27. przy ſobie miał: temuż ná krzyżu vmieráiąc mátkę ſwoie namileyßą polecił.
Tegóż Apoſtołem / Ewányeliſtą / y Prorokiem mieć chćiał: Ewányeliſtą/
kiedy Ewányelią S. piſał / w ktorey mu táiemnice Boſtwá ſwego więcey
niż inßym powierzyć raczył: Prorokiem/ kiedy mu obiáwił wielkie táiemni-
ce ná Wyſpie Patmos / ktoré nam opiſał w ſwoim obiáwieniu. Y w oney D
go ſpráwie nie pomáłu vmiłowáć raczył/ kiedy go z kotłá oleiu wrzącego
Euſebius lib:3. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. oſwobodził. Abowiém iáko Hiſtorya świadczy / gdy zá czáſów Domityáná
CEſárzá Rzymſkiégo / przez Burmiſtrzá w Ephézie ná to był przymußon/
áby ſye Páná Chryſtuſá záprzał; A on niechćiał tego vczynić/ áni od przepo-
wiádánia imienia iego chćiał poprzeſtáć: kazał go Burmiſtrz we wrzący o-
léy wrzućić: w ktorym gdy był / gorącośći namniey nie vznał : y ták z onégo
kotłá iáko z łáźniéy zdrowo wyßedł. Pił potym iádowitą trućiznę dla wiá-
ry y imienia PAńſkiégo : ále y tá mu nic nießkodziłá. Ták PAn Chryſtus
miłośniká ſwego/ od gwałtownéy śmierći / y od rozmáitych niebeſpieczno-
śći/ wyſwobodzić raczył. Z tegóż to tedy miłośniká Páńſkiégo/ ma-
my żywotá Chrześćijáńſkiégo przykład bráć: á vczyć ſye / że nie tylo oni do E
chwały Króleſtwá niebieſkiégo weßli / ktorzy przez męki korone męczeniczą
dla PAná Chryſtuſá ná ſobie odnieśli/ y żywot ſwóy zań położyli: Ale też y
oni/ktorzy bez rozlánia krwie ßczérze á prawdziwie Pánu Chryſtuſowi ſłuży-
li/ iego vprzéymie miłowáli/ y wyznawáli/wiárę świętą iego wiernie powiá-
dáli/ y ßczépili.

Troiákie męczenictwo być pokázuie. ☞ Lecz tu z tego mieyſcá pokázuiemy / iż męczenictwo nie tylo ono
ieſt ktoré przez krwie rozlánie bywa : ále też y w onych ieſt/ktorzy dla wyzná-
nia wiáry Páńſkiey ćierpią ſkromnie prześládowánia / vrągánia/ ßkody/ y
niebeſpieczeńſtwá / choć też do śmierći rozlánia krwie zá tym nie przycho-

A dzą. Meczenictwo tedy troiákie być náyduiemy.
¶ Naprzód/ w onych którzy ie ćiérpieli/ ná nie nie zezwaláiąc. A tákimi
meczenikámi były dźiatki od HErodá pobité: które ácz ná meczeniczą ko- *Matth: 2. ver:16.*
rone nie zezwaláły/ ále iż dla Páná Chrystusá śmierć podiely/ przeto BOgu
Oycu były miłe/ y wdźięczné: bo Syná iego PAná JEZV Chrystá/ choć nie
vsty ále śmierćią wyznáły: y w imie iego krwią z ćiał ich rozláną sye krzćiły:
Przeto zá meczeniki PAńskié Kośćiół ie wyznawa/ iáko o tym bedźie dniá
iutrzeyszégo.
¶ Drugie/ meczeństwo pismo pokázuie w onych/ którzy/ dobrowolnie
dawáli ćiáłá swé ná meki y ná śmierć dla wiáry y imienia PAná Chrystusá/
dla Kośćiołá iego świetégo/ y dla spráwiedliwośći iego: Tácy byli wszyscy
B meczenicy/ poczawszy od Szczepaná S. Apostołowie/ y inszy kthórych iest
wielka liczbá przed Máiestatem Bożym.
¶ Trzećié meczenictwo pismo pokázuie/ któré bywa tylo wolą/ chućią/
y vmysłem: á nie skutkiem/ áni vczynkiem: które to meczenictwo przy o-
nych iest/ którzy záwżdy są gotowi/ nie tylo máietnośći/ ále y zdrowia/ gdy-
by tego byłá potrzebá/ dla Páná Jezu Chrystá postrádáć. Tákim meczeni-
kiem był JAn S. którégo świetą pámieć dźiś odchodźimy: byli y są tákimi
wszyscy meczenicy/ którzy dla miłośći Páńskiéy/ dla miłośći cnót/ od Chry-
stá Páná wźietych/ tu ná świećie ćiérpią prześládowánia od złych: którzy
Chrystá Páná słowem y vczynkiem náśládują/ iego roskazánia słucháią/ sá-
C mi sobie dla Królestwá Bożego gwałt czynią. A tácy rownie ták sye PAnu
Bogu podobáią iáko y oni/ którzy krew dla niego przeléwáli. Skąd káż-
dy báczyć może/ choć czásów dźisieyszych Chześćiáńskiego prześládowánia
niemász/ iáko zá okrutników Césárzów Rzymskich było: przedsye Chrześći-
áński człowiek korone meczeniczą może ná sobie odnośić/ kiedy vmysł me-
czenictwá bedźie miał: kiedy sye w PAnie wiecéy niż w świećie bedźie ko-
chał: kiedy przy słowie/ woléy y spráwiedliwośći iego bedźie stał: kiedy swo-
wolnośći ćiálu swemu nie bedźie dopuszczał: á krzyż swóy od PANA ná sye
włożony/ bedźie skromnie nośił/ y ćiérpliwie PAńskie przepuszczenia bedźie
ćiérpiał: Pánu Bogu służąc/ w świetobliwośći y w spráwiedliwośći żywo- *Lucæ 1. versu 75.*
tá: iemu sye bedźie poruczał/ y w nim nie omylną nádźieie pokłádał. Ták
D czynił Jan S. Ewányelistá: y przeto choć rozlániem krwie meczenikiem
nie był: Meczenikiem przedśie był wedle vmysłu: y przeto rowną z mecze-
niki korone od Páná swego otrzymał: którégo iáko Pan Chrystus vmyło-
wáć był raczył/ z Ewányeliéy dźisieyszéy iáśnie sye pokaże/ która trzy rzeczy
w sobie zámyka.

Piérwsza część.

☞ Naprzód rospráwá/ którą Pan Chrystus po zmartwychwstániu
E swoim/ v morzá Tyberyádskiégo miał z Piotrem Apostołem swoim/ przy
Tomaszu bliźniaku/ Nátánelu/ y przy Synách ZEbedeuszowych/ Jákobie
y Janie: † tudźież téż y przy dwu inszych Zwolennikách/ gdy łowili Ryby w
morzu: ták iż gdy cáłą noc próżno robili/ á zgołá nic nie vłowili/ poránu stá-
nął Pan Jezus ná brzegu morskim ták nieznácznie/ że go Zwolennicy nie po-
ználi: y stánąwszy mówił do nich: dźieći/ á maćie co ku iedzeniu? á oni odpo-
wiedźieli że niémieli: Y roskazał im zárzućić ná práwą strone łodźiéy sieć: Co
gdy vczynili/ záieli ták wielé Ryb/ że śiećią władáć nie mogli. Wnet tedy
Jan S. Ewányelistá domyślił sye/ iż ono Pan Chrystus był/ co im kazał ná
práwą strone łodźiéy sieć przełożyć/ y mówił do Piotrá: PAN iest: co gdy

Jákob inszy był brát Páński.
Brát Judy y Sy- moná/ z Alpheu- szá oycá á z Ma- ryéy Kleophe mátki.
† *Ioan 21. a 1. vers per totum Capit.*

Piotr vſłyßał/ nágim będąc okrył ſye ſuknią / y puśćił ſye w morze/ á drudzy A
przypłáwili ſye ná łodźi / bo iedno dwieśćie łokći od brzegu byli/ ćiągnąc z
ſobą śiéć z rybámi. Tám ná brzég wyśiadßy/ náleźli węglé nałożoné y ry-
bę ná nim położoną/ y chléb : Zá roſkazániém záśię Páńſkim/ y oné ryby któ-
ré poymáli w morzu byli/ Piotr wyćiągnął z całą śiéćią ná brzég. Wezwał
ich tedy Pan do iedzenia mówiąc : chodźćie obiedwayćie : y śiedli y iedli : á
żaden go pytáć nie śmiał/ ktoby był/ choć iuż rozumieli że Pan był. Pan
Jezus tedy ſam/ wźiął chléb/ y dawał im/ y rybę tákież. A to iuż był trzeci
raz kiedy ſye Pan pokázáć raczył Zwolennikom ſwoim/ po zmartwychwſtá-
niu ſwoim. A gdy było po obiedźie/ rzékł Symonowi Piotrowi Jezus: Sy-
monie Janów/ miłuieß mię więcéy niżli ći? rzékł mu: owßem Pánie: ty wiéß B
że ćię miłuię. Rzékł mu : pás báránki moie. Rzékł zás do niego : SYmonie
Janów/ miłuieß mię? Rzékł Piotr : owßem Pánie : ty wiéß że ćie miłuię.
Rzékł mu JEzus pás báránki moie. Rzékł do niego trzeci raz : SYmonie
Janów miłuieß mię? záſmućił ſye Piotr / że mu to rzékł trzeci raz : miłuieß
mię? y rzékł mu : Pánie ty wßytko wiéß/ ty wiéß iż ćię miłuię. Rzékł mu Je-
zus : Pásże owce moie. Záprawdę záprawdę powiádam tobie / gdyś młod-
ßym był / opáſowałeś ſye y chodźiłeś gdźieś chćiał : ále gdy ſye ſſtárzeieß /
podnieśieß ręce twoie/ á drugi ćię opáße/ y powiedźie gdźie ty niezechceß. A
to mówił dáiąc znáć którą śmierćią miał obiáśnić Bogá.

Po tych wßytkich rozmowách z Piotrem/ y gdy mu iuż kazał báránki y
owce ſwoie páść/ páſtérzem zwierzchnim go czyniąc nád wiernymi ſwymi: C
y práwie zlećiwßy iemu potrzykroć/ áby ie páſł/ to ieſt áby o nich pracą miał/
áby ie opátrował / áby mdłé potwiérdzał/ y pośilał : bo mu ták rzeczono od
Páná : á ty náwrócony/ potwiérdzay bráćią twoię : á tu mu iuż kazał Pan

Lucæ 22. v: 31. et 32

páść owce y báránki ſwoie. Vżywa Pan z rzeczy nam wiádomych przykłádu:
Bo páſtérz który páśie owce/ iuż wßytko ſtáránié o nich ma / áby zdrowé

Jáką pracą páſtérz proſty ma o owcách: Táką P. CHRiſtus zlećił Piotrowi o ſwoich wiernych.

karmił y páſł ná paßy dobréy/ choré opátrował/ y léczył/ puſté/ y od ſtádá v-
ćiekáiące/ áby do ſtádá przypądzał y karał; ſtádá nie roſpußczał/ od wilków
y wßelákiégo niebeſpieczeńſtwá owiec ſtrzégł ; o wßytkich które w ſtádźie
ma áby pracą / pilność / y ſtáránié pilné w nocy y wednie miał. Toć
ieſt páść owce y páſtérzem być owiec/ y bydlątek nam do pożytku dánych.

PJotrá tedy pod podobieńſtwem owiec czyni Pan páſtérzem ſwoich D
wiernych ludźi: bo mu był piérwéy powiedźiał/ że miał być Rybitwem ludz-

Matth: 4. ver: 19.

kim/ y iuż nie ryby w wodźie/ ále ludźi miał poymáwáć/ których y páſtérzem
potrzykroć być mu roſkazał. Bo go trzykroć pytáć raczył / ieſliby go miło-
wał nád inßé : trzykroć też Piotr odpowiádał że go miłował. Bo iáko ſye
go trzykroć záprzał / ták záśię po trzykroć miłość Pánu wyznał. Tu
káżdy obáczyć może/ że ſámému Piotrowi wierné ſwé w pracą y w opiekuń-
ſtwo Pan poruczył/ iáko onému/ który w wyznániu prawdźiwéy wiáry o Pá-
nu Chriſtuśie był vſtámi/ y ich powßechnym rzecznikiem. Obiecał mu też to
był Pan/ że mu miał dáć klucze Króleſtwá niebieſkiégo/ iż coby był związał

Matt: 16. ver 19.

ná źiemi/ miáło być związano na niebie : á coby był rozwiązał/ miáło być ro- E
związano. Zyśćił mu to tedy / kiedy mu dawał moc potrzykroć páść bárán-
ki y owce ſwoie : czego nie vczynił żadnému z Apoſtołów : A przeto w Gréc-
kim textćie/ co v nas ſtoi pás owce/ oni máią rządź owce moie. W czym ſye
pokázuie/ że wßytek rząd w owcách ſwoich iemu Pan poruczyć raczył / iáko
zwierzchniemu páſtérzowi. Lecz ábych iuż krótko ten wykład záwiązał:
biorę Bernatá S. ſłowá/ który ták mówi : Ty Pietrze / Piotrá rozumieiąc

Lib: 2. de Conſideratione ad Eugenium.

nie tylo Apoſtołá/ ále iego namieſtniki Biſkupy Rzymſkié; ieſteś ten które-
mu dano klucze / y którému poruczono owce. Sąć y drudzy/ którzy Niebo
otwiéráią y Vrzędu páſtérſkiégo przeſtrzégáią ; ále ty ieſteś tym chwale-

A bnieyßym/ boś nád inßé od Chrystusá imię y vrząd Pástérski wziął. Máią oni swé osobné trzody ; ále tobie wßytká trzódá wiernych zlécona iest: á nie tylo owiec/ ále y pástérzów / ty iesteś sam ieden pástérz. A iesli mię pytaß skąd to wiém ? odpowiádam/ że z słowá Páńskiégo: bo nikomu z Biskupów nikomu z Apostołów ták osobliwie nie są poruczoné owce przez Páná/ gdy mówił/ iesli mię miłuieß Pietrze pás owce moie/ iáko Piotrowi. Ale któré owce Pánie ? Czy w mieście iákim / czy w Kráinie / czy w Króleſtwie ? Pan od powiádáć raczy: Owce moie: to iest wßytki wobec wierné moie. Nikogo tu Pan nie wyłącza/ gdy wßytki iemu poléca/ etc. Póty S. Bernat. Y ná drugim mieyscu / gdy Pan mówi do Piotrá áby pásł owce iego: tedy każe mu ie páść vsty / myslą / vczynkiem / nápominániém / karániém / przykłá- *Sermone 2. de resurrectione.*
B dem dobrym/ y modlitwą zá nie. Y mówi mu/ pás owce moie: to iest karm ie náuką Swiętą / násycay ie wiáry / vcz ie y przykłádem dobrégo żywotá.
Przeto tenże Piotr będąc postánowionym zwierzchnim pástérzem/ y iáko sie sam zowie będąc stárßym y swiádkiem Chrystusowych mąk / do Pástérzów drugich tákié nápominánié czyni: Páście tę która między wámi iest / trzódę Bożą/ opátruiąc nie z przymußenia/ ále z dobréy woléy według BOgá: nie dla nievczćiwégo zysku / ále dobrowolnie: áni ták iákobyście byli Pány nád Księżą/ ále ábyście byli przykłádem owcom z chuci. Roskazał Pan Piotrowi áby rządził/ to iest/ áby pásł wßytki wierné owce iego: On zásię náucza drugié pástérze iákim sposobem oni máią páść owce sobie ták zlécone. Je[v] *1. Petri 5. v:2. et 3.*
C pástérz pástérzów Chrystus ten rząd w owcách zlécił ; on iáko namiestnik zwierzchniégo pástérzá / vczy y nápomina inßé pástérze / iemu ku pomocy dáné/ iáko sye z owcámi máią obchodźić / y iáko ie máią rządźić. Lecz iuż textowi Ewányeliéy przypátrzmy sye: która naprzód to pokázuie że Pan roskazał Piotrowi/ áby zá nim ßedł mówiąc:

Podź zá mną.

☞ Ták sye zwidziáło Pánu/ áby Piotr któremu klucze Króleſtwá niebieskiégo od Páná były zlécone/ y zá którégo Pan/ BOgá Oycá prosił/ áby nie vstáłá wiárá iego/ ßedł zá Pánem. Ten Piotr iż miał dla Páná Chrystusá żywot swóy położyć w stárości swéy / przeto mu PAN mówi: Podź zá *Matt: 16. ver: 19.* *Lucæ 22. ver: 32.*
D mną. To iest: iákom ia dla zbáwienia ludzkiégo ná Krzyżu vćierpiał y vmárł: ták y ty dla Ewányeliéy moiéy ná krzyżu vmrzeß. Ja w Jeruzálem mieście czelnym Zydowskim ; ty nie w JEruzalem/ ále w mieście czelnym wßégo świátá / to iest w RZYmie/ śmierć krzyżową podéymieß: Gdyś był młód / chodźiłeś gdźieś chćiał: ále w stárośći póydźieß tám gdźie ćię powiodą. Co iednák wßytko sye wypełniło. Bo zá Neroná Cesárzá Rzymskiégo/ roskázowánia iego roku trzynastego/ Piotr dla imienia y wiáry Páná Chrystusowéy śmierćią krzyżową z roskazánia Cesárskiégo zábit iest/ głową do ziemie obrócony: ábowiém ták chćiał/ dlatego/ że Pan Chrystus głową ku górze ná krzyżu był przybity. Tegóż dniá y Páweł śćięt iest/ y widźiałem té mieyscá gdźie sye ná śmierć idąc z sobą żegnáli témi słowy: Mówił *Po śmierći Páná Chrystusowéy/ w lat trzydźieśći y siedm.*
E Páweł Piotrowi/ ná drodze Hostyeńskiey: Pokóy z tobą grunćie Kośćiołá y pásterzu wßytkich báránków Chrystusowych: któremu Piotr odpowiedźiał: idź w pokoiu Káznodźieio dobrych/ posrzedniku y wodzu zbáwienia wiernych. A ták rozłączono ie od siebie: Piotrá ná górę która Jánikulum zową: á Páwłá ná inßé mieysce/ kędy śćinano. Piotrá ná krzyżu záwießono: á Páwłá śćięto. Strácono też cztérdźieśći y siedm męczenników/ któré był Piotr náwrócił y okrzćił. Tákim tedy sposobem Piotr PAná náßládował/ y ták zá Pánem ßedł.
¶ Lecz tych czásów między Ewányeliki náyduią sye niektórzy/ którzy po-

Piotr iż był w Rzymie tego dowody/ y był 25 lat tám Biskupem.

wiádáią/ áby Piotr w Rzymie być niemiał: y zátym/ żeby też w Rzymie nie A
był vkrzyżowan. Który wymyślny fałß Vrban Riégiérs Zwolennik Lute-
rów śmiał vczyć przećiwko wßytkim dawnym Doktorom/ y wßytkim Hi-
storyam. Krótko tedy niewstyd tego to fálßérzá pokáżemy/ iż Piotr w
Rzymie był/ y iáko BJskup RZymski tám vczył lat dwádzieścia y pieć.
Swiadczą o tym stárodawni Doktorowie świeci/ y vczniowie Apostolscy.
Czytay Dźiwißá Areopágite w liście do Tymoteußá swego towárzyßá/ á
vczniá Pawłá S. ten pißąc iáko z tego świátá Piotr y Páweł zeßli/ iáśnie to
pokázuie/ iż w Rzymie meczenikámi zostáli.
Tákże LJnus Papież który po S. Pietrze stolice Biskupstwá Rzym-
skiégo trzymał/ Látá Páńskiégo śiedmdźiesiątégo trzećiégo/ pißąc Chrze- B
śćijánom ná wschod słońcá będącym/ opowiáda im/ że Piotr S. w Rzy-
mie meczeniczą koroną z ßedł z świátá.
Abdyaß Bábiloński Biskup od Apostołów postánowiony iáśnie świad
czy Piotrá świetégo w Rzymie być poymánégo/y tám vkrzyżowánégo: á
przez MARCellá Zwolenniká iego/ z krzyżá złożonégo/ y pochowánégo.
Swiadczy o tym Dionisius/ álbo Dźiwiß BJskup Corynćski/ który był w
Rzymie po Pánu Chrystusie w piećdźiesiąt lat: ten do Rzymiánow ták mó-
wi: Wy máiąc świéżé nápominánié od Piotrá y Pawłá świetęğ wßczépie-
nié Kościołá Rzymskiégo wźieliśćie: ábowiém oni dwá Apostołowie Piotr
y Páweł/ tu w tym mieśćie rázem vczył/ y iednégo czásu rázem meczenictwo
podieli/ y koroną meczeniczą z świátá zeßli. C
Jgnácyus vczeń S. Janá Ewányelisty pißąc do Társensów/ iáśnie po-
wiáda Piotrá vkrzyżowánégo. A Jrenaeus Biskup Lugduński pokázuie
mieysce kedy/ mówiąc: Kiedy Máttheuß Ewányelistá Żydóm Ewányelią
ich iezykiem pisał/ tedy w ten czás w Rzymie Piotr y Páweł Ewányelią o-
powiádáli/ y Kośćioł Chrystusów ßczépili: bo przez té dwá Apostoły w
Rzymie Kośćioły vbudówáné są.
Tóż powiáda TErtullian/ że Piotr y Páweł przepowiádánié Ewányе-
liéy świetéy w Rzymie krwią swą zápieczetowáli:
Euzebius Cesariensis w swéy Historyéy ták piße: że zá czásu Klaudi-
usá Césarzá boskim zrządzeniem Piotr s. wßytkich Apostołów Apostoł prze-
dnieyßy do Rzymu przyßedł/ y tám stał sye piérwßym Biskupem Chrześci- D
áńskim/ będąc piérwéy Biskupem w Antyochiéy: do Rzymu przyßedßy/ piec
y dwádźieśćiá lat tám był Biskupem/ y przepowiádáczem słowá Bożego.
Czego y Jeronim S. poświadczá. Tákże y Ambroży: Atánásy S. Dámá-
scen/ Leo/ Bernardus/ y inßych bárzo wiele Doktorów świetych. Opu-
ßczam Historyki/ którzy wßyscy to pißą y twiérdzą/ że Piotr S. Apostoł przy-
ßedł do Rzymu látá od zbudowánégo Rzymu ośmsetnégo piątégo/ y przez
Neroná Césárzá okrutnégo krzyżową śmiercią zábit/ á Páweł śćiet.
¶ Tom chćiał krótko pokázáć z stárodawnych Doktorów/ y vczniów A-
postolskich: że Vrban Riegiers ßczérym fałßem to mówił y pisał/ áby Piotr
s. w Rzymie być niemiał: gdyż świádectwem prawdźiwych ludźi świetich E
ináczéy sye pokazáło. Teć śmierć Chrystus Pan Piotrowe podobną śmierći
swéy krzyżowéy przepowiedźiał w tych słowiéch kthóré do Piotrá mówił:
Pódź zá mną.
Ale Piotr iuß rozumieiąc że Pan o śmierći iego mówił/ chćiał sye dowie-
dźieć od Páná o onym Zwolenniku/ którégo PAn miłował/ który ná pier-
śiách Páńskich ná wieczerzy ostátniéy odpoczywał/ którému czásu śmierći
ná Krzyżu mátke swoie polećił w opieke: tego zá sobą idącégo gdy vyźrzał/
iął oń Páná pytáć mówiąc:

Lib: 3. cap: 1. & 3. contra Hæreticos.

Vixit Anno Domini 150. lib: 3. aduersus Marcionem.

Lib: 2. Historiæ Ecclesiast: & lib: de temporibus.

De viris Illustrib⁹

Vide PAulum Orosim lib: Histor: 6. cap:6. Lege & alios omnes, qui vitas Petri & Pauli descripserunt.

Ioan: 13. versu 23.

Ioan: 19. versu 27.

A

Wtóra częsc.

PAnie á ten co?

☞ TO iest wtóra cześć Ewányeliéy: w któréy sye pokázuie/ iż Piotr Apostół był w tym dworny/ to iest/ bádał sye o tym co náń nie przynáleżáło. BO słysząc iż sam vmrzeć miał gwałtowną śmiercią / chćiał też o JAnie wiedźieć / iáką śmiercią z tego świátá zyść miał. Tu Piotr ludzkiego obyczáiu náśládował: bo pospolićie / gdy ná ludźi co niemiłego álbo nielubégo przychodźi / rádźiby nedzy swéy mieli towárzystwo: y powiádáią: iż nie ták
B bárzo trapi oná nedzá / álbo oná przygodá która iest powszechna / iáko oná która iest osobliwa: y rośćie wiec stąd ludźiem wielki frásunek vtrapionym/ kiedy insze szczesliwymi widzą: boby chćieli żeby nedze ich wszyscy byli vczestnicy: y bywa to vtrapienié niemałé ludźiem vdreczonym ná świećie przez niescześćié. Ná co to lekárstwo iest / áby baczył człowiek że Pan BOG rozmáićie wzywáć raczy ludźie do ich powołánia/ dáiąc im ná świećie rózne szcześćia/ kłádąc ná nie rozliczné brzemioná/ áby ie káżdy nióśł wedle swego wezwánia. Otóż iesli ćie co dolega/ á chcesz skrómnie dolegliwość ćiérpieć/ nie bądź dwornym w szcześćiu cudzym: y owszem ná twoie wezwánié pátrz/ á ćiérp skrómnie co ná ćie Pan Bóg włożył: pámietáiąc ná to/ że káżdy ma
C swego molá co go gryźie. Kiedy tedy w swoim wezwániu człowiek skrómnie żyć bedźie w boiáźni bożéy / á dwornie ná spráwy cudzé pátrzyć nie bedźie/ nie ták go bárzo nedzá vtrapić może która ćiérpi / przeto pan Christus dwornéá nie potrzebné bádánié Piotrowé o Janie/ ták hámowáć raczy.

Contra curiositatem vide. Iob 9. ver: 2. et 3. Psal: 130. versu 1. Prou: 25. ver: 27. Eccles: 3. ver: 22.

Jesli chce áby trwał dokąd nie przyyde/ co tobie do tego? Ty pódź zámną.

☞ Drudzy ták wykłádáią: ták chce/ áby trwał/ dokąd nieprzyyde. Ten wykład recznie w pisanych Kśiegách náyduie sye. A ták czytał niekiedy Augustyn S. vwiedźiony pismem pisárzów niebácznych / którzy miásto
D si Láćińskiego pisali sic: gdyż Gréckié Kśiegi Ewányeliéy niémáią aduerbium sic/ ále coniunctionem si/ przeto Augustin S. tym popsowánym pisániem vwiedźiony/ vdał sye ná to słowo sic do duchownégo ále dálekiégo wykłádu/ powiádáiąc żeby tu Pan rozumiéć miał żywot bogomyslny / w tych słowiéch gdy mówił/ ták go chce miéć: Janá kłádąc figurą bogomyslnégo żywotá/ á Piotrá prácowitégo. Lecz káżdy pobaczyć może/ że to iest gwałtowny wykład/ który namniéy nienależy do Páńskich słów. Pokażemy tedy że Pan Christus inszym vmysłem mówił té słowá do Janá S. á niż Apostołowie/ y po Apostołéch Chrześćijáńscy Doktorowie niektórzy rozumieli.

Ták y AMbrożyy S. czyta. Sic, in commentarijs super Psamum 45. & super primum versum, octonarij 20. Psal: 118.

¶ Apostołowie słysząc té słowá od Páná ták rozumieli/ że Jan S. Ewányelistá vmrzeć niémiał: á Doktorowie niektórzy Chrześćijáńscy mieli o tym
E rozmáité opinie álbo mnimánia. Jedni powiádáli żeby Jan S. nie vmárł/ ále żeby żywo był przeniesion z Enochem y z Heliaszem do Ráiu/ á z nimi współ potym przed sądnym dniem/ żeby miał przećiwko nauce Antichrystowéy przyść ku przepowiádániu Páná Christusá: y tám dopiéro żeby miał być zábit wespół z nimi. Drudzy zásie rozumieli go w grobie ieszcze żywégo leżéć/ y ták spáć áż do sądnégo dniá. A iáko piérwszy ku obronie swego mnimánia bráli to sobie zá dowód / że w grobie Janá S. żadnégo znáku ćiáła nie było. Ták ći drudzy dowodźili swéy opiniéy tym/ że w grobie Janá S. iákoby od iákiégo oddechu / źiemiá sye wzgóre podnosiłá y zniżáłá. Ták

z tego ſłowá Lácińſkiego ſic/ dziwnego mnimánia v ludzi vczonych ſye było námnożyło. Lecz my wßytkim tym ták odpowiadamy/ że przeciwko pi- A
Hebræ: 9. ver:27. ſmu świetému / Janá S. nieśmiertelnym czynić nie możemy/ gdyż Státut
Pſal: 88. ver: 49. ieſt wßytkim ludziem raz vmrzeć: á iáko drugie piſmo świadczy / iż káżdy człowiek który żywie śmierć oglądáć muſi. A przeto ſamże Jan S. ſłowá Páná Chriſtuſowe té wykłádáiąc powiáda: że Pan Chriſtus nie mówił tych ſłów dlatego áby Jan niémiał vmrzeć: ále tym ſpoſobem ie mówił/ że nie gwałtowną śmiercią iáko Piotr/ ále dobrowolną y przyrodzoną miał z tego świátá zéyść: Co ſye pokaże ná końcu z iego Hiſtoryéy: á teraz iuż do trzeciéy częśći Ewányeliey przyſtępuiemy/ gdzie JAn S. iuż wypiſuie/ ſpráwy ſwoie mówiąc: B

Trzecia część.

Tenći to ieſt Zwolennik/ który świádectwo dáie o tych rzeczách/ y nápiſał ie: á wiemy iż prawdziwé ieſt świádectwo iego.

☞ Zdádzą ſye té ſłowá/ iákoby od ſtárßych ná on czás Kośćiołá Chrześćijáńſkiego były przydáne. Wßákże y od ſámego Ewányeliſty Janá świe- C
Ioann: 3. verſu 11. tégo ſłußnie ſą nápiſáne: gdyż to co wiedział piſał / á co widział o tym świadczył. A iż Ewányelią ſwą przeciwko Heretykom/ CErintowi/ y Ebionowi piſał/ którzy fálßywie o Chriſtuśie Pánie vczyli: tedy tu on wyznawa/ że prawdziwie o Chriſtuśie Pánie piſał. Przeto żeby wierni tegóż Páná Jezu CHRiſtá prawdziwie poználi/ y w nim prawdziwą vfność mieli: nie wedle náuk Kácerſkich/ Ebioná y Cerintá: ále wedle náuki onego który w tákiéy łáſce będąc v Chriſtuſá/ o tymże Chriſtuśie Pánie ſwym/ ſzczérą prawdę piſał. Dayże nam to Pánie JEzu Chriſte/ ábyſmy ćiebie Páná náßego z náuki miłośniká twégo Janá S. Ewányeliſty świádká prawdziwégo twégo ználi/ y chwalili/ iáko prawdziwégo Bogá y człowieká / dla pożytku zbáwienia duß náßych: które ábys mieć raczył w opiece ſwoiéy/ y w obronie/ ćiebie zbáwićielá náßego prośimy. Rácżże nam dáć/ od prawdy Ewányéliey twoiéy nieodſtępowáć/ Kácerſkich náuk ſye wyſtrzegáć / tu ná świecie pobożnie żyć/ á po żywoćie cześnym / on wieczny rácz nam dáć/ Gdźie królueß z OYcem/ y z Duchem S. Bóg wieczny y prawdziwy Amen. D

Hiſtorya Iená S. Ewányeliſty, ták iáko ią S. Hieronym nápiſał

JAn S. Apoſtół którégo Pan Jezus nád inßé miłował był ſyn Zebedeußów/ á brát Jákubá Apoſtolá/ którégo Heród Zydóm kwoli dla Páná Chriſtuſá y wiáry iego dał śćiąć w Jeruzálem. Ten Jan S. po wßytkich Ewányeliſtách Ewányelią ſwą piſał: bo gdy Cerint Heretyk z inßémi ſwego cechu Kácérzmi/ á nawiecéy kácérſtwo Ebiońſkie pſowáło y niſzczyło prawdziwą wiárę Chrześćijáńſką / o wiecznośći Syná Bożégo/ powiádáiąc go/ iż przed Máryą Pánną nie był/ to ieſt iż przed poczęciem w żywoćie Pánny czyſtéy Máryey nie był: Biſku- E

A pi w Azyéy prosili JANá S. áby przeciwko tym Kácérstwom nápisał Ewányelią: Co práwie przymuszony prosbámi ich vczynił: że BOskie wieczné Christusá Páná národzenié tudzież ná przodku swéy Ewányeliey piszac o słowie które było ná początku/ wypisał. Była y druga przyczyna/ dla któréy Ewányelią nápisał: abowiem gdy czytał Mattheuszá/ Marká y Lukaszá Ewányelie/ zeznawał to/ iż prawdziwé sprawy PAnskie y náuke opisáli/ ále iedno iednego roku: to iest/ onégo ktorego vkrzyżowan iest po wsádzeniu Janá S. do ciemnicé. Opuściwszy tedy on rok/ który trzey Ewányelistowie opisáli/ lat onych drugich sprawy Christusá PAná opisał/ które sye działy przed więzieniem Jana S. krzciciela: iáko to może káżdy pobáczyć/ który pilnie wszyckich czterzech Ewányelistów czyta. Pisał też y list ieden

Przyczyny czemu Jan S. Ewányelią pisał.

B którégo początek iest táki: Co było od początku/ cośmy słyszeli/ cośmy oczymá nászémi widzieli/ cośmy dostátecznie ogladali. etc. Ten list wszyscy Koscielni Doktorowie/ y vczeni mężowie JAná świetégo Ewányelisty być powiádáią. Dwá insze które sye poczynáią: Piérwszy: Stárszy/ pániey Elektcie/ y synom iey/ które ia miłuię w prawdzie/ etc. Wtóry list ktory sye ták poczyna: Stárszy/ namileyszému Gaiuszowi którégo ia miłuię w prawdzie. etc. Powiádáią być té dwá listy niektórégo JAná Kápłaná albo Praesbiterá. Tego Janá świetégo Ewányelisty dziś w Ephezie grób pokázuią.

Listy które własne Janá S.

Czternastégo tedy roku/ w wtórym po okrutnym CEsárzu NERonie Chrześcijáńskim przenásládowániu/ zá roskázowánia Césárza Domicyaná

C do Pátmos wyspu morskiego był wywołány/ y zasłány. Tám bedac/ widział y pisał Apokálipsym: to iest/ Księgi Ziáwienia/ álbo obiáwienia táiemnic dziwnych Bożych. Ale gdy był zábit Domicyan/ á sprawy wszytki iego dla okrucieństwá zbytniego iego były podniesioné albo zwyciężone: Jan świety wrócił sye do Ephézu/ y tám áż do czásów TRáiáná CEsárza Rzymskiego trwał: y ták długo żyw bedac/ Kościoły w Azyéy wszytki rządził: á potym sześćdziesiatégo ośmégo po męce Páná Christusowéy roku/ w wielkiey stárości vmarł: y tám wedle miásta onégo gdzie mieszkał pogrzébion.

D
Supplementum ex Abdia Babyloniæ Episcopo, & Eusebio lib: 3. Eccle: Historiæ.

NO śmierci Timoteuszowéy/ którégo był Páwel S. zostáwił Biskupem w Ephézie/ Jan S. Biskupem został: y gdy Páná Christusá sye záprzéć niechciał/ w gorácy oléy był wrzucony: w którym kotle gorácégo oleiu/ namniéy nie był obrażon. A gdy sye z wyspu morskiégo Pátmos wrócił/ wszytko czynił co sie czynić godziło do rozmnożenia wiáry świetéy Christusá PAná: nie tylo w

E Ephézie gdzie Biskupem był/ ále wszedy w Azyéy kościoły budował: Kápłány święcił y postánawiał/ wedle potrzeby oney kráiny/ kthóre potym do miást y do wsi rozsyłał ku przepowiádániu wiáry PANA nászégo JEzu Christá.

To co S. Hieronim opuścił wypisuiac żywot Janá S. z inszych stárodawnych Doktorów Kościołá świetégo Chrześcijáńskie przydano iest.

☞ Miedzy cudámi zásie które czynił w imie Páná swego Jezu Christá/ té przednieysze być wypisuią.

¶ Zbóyce okrutnégo modlitwą swą vczynił Zwolennikiem Páná Christusowym.

¶ Druzyánne vczciwą Pánią/ Małżonke człowieká zacnégo Andronika: y Kálimáchá młódzienicá rodu zacnégo/ od Wężá iádowitégo zámordowá-

négo wſkrzéśił od vmárłych/ onémi słowy: Wſtań w imię PAná náßégo A
JEzu Chriſtá ku chwale świętéy iego: y ták témi słowy vmárłé wſkrzéßał.

¶ Perły álbo Kámienié drogié/ które Kráton Philozoph dwiemá Vczniom ſwym/ bráćiéy bogátym ná wzgárdę bogactw tego świátá kupić kazał/ á potym przed wielkośćią ludźi kazał w proch ſkrußyć/ Modlitwą do pierwßéy cáłośći zupełnéy ſpoił: y iáko z przyrodzenia ſwego cudné były/ ták cudné y koßtowné po zepſowániu ſye zſtáły. CO widząc Kráton mędrzec wielki tego świátá/ ze ſwémi wßytkimi w Páná Iezu Chriſtá vwierzył y okrzćił ſye: á potym KAznodźieią wiáry PAná Chriſtuſowéy był/ PErły oné modlitwą Janá S. ſpoioné/ przedawßy y w iáłmużnę obróćiwßy.

¶ Kwóli tym/ którzy dobrá ſwoie przedawßy vbogim byli pieniądze rozdáli/ á tego potym żałowáli: áby ie w wierze Páná Chriſtuſowéy B
potwierdźił/ z kijów drewniánych Modlitwą ſwą złoté kije poczynił: á z kámyków morſkich perły/ y drogié kámienie przemienił. Y ták onych dwu dobrzcześnych ſwych żáłuiących/ których imioná były Atticus y Eugenius/ ku ſtáteczněy wierze Chrześćijáńſkiéy nawróćił/ y w prawdźie Ewányeliéy świętéy vtwierdźił.

¶ Wſkrzéśił potym od vmárłych Syrykum Stákteum/ młódźieńcá zacnégo/ Syná iednéy wdowy zacnéy w rodzáiu y w małżeńſtwie.

¶ Porwány potym gwałtem od pogánów/ do Kośćiołá Diany BOginiéy/ áby iéy modły y chwałę czynił: á gdy był przywiedźión ku onému Kośćiołowi/ nápomniawßy ludźie/ áby odeßli od niego/ on Kośćiół ze wßytkimi Báłwány modlitwą ſwą obálił/ y wniwecz obróćił. C

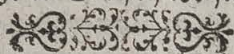
¶ Smiertelny iad trućizny który mu Aryſtodemus/ Biſkup onégo KOśćiołá DJany pić dał/ wypił: ále mu oná Trućizná nic nie ßkodźiłá: y owßem onych dwu oną trućizną zábitych którzy ią przed tym pili niż Jan S. Suknią ſwoią przez tegóż Aryſtodemuſá do ciał vmárłych poſłáną wſkrzéśił: przez który cud/ y Aryſtodemuſá Biſkupá Diany/ y Burmiſtrzá w Ephezie rázem do Páná CHRiſtuſá náwróćił: którzy potym Kośćiół wielki zbudowáli ku chwale y czći Pánu Bogu w Tróycy iedynemu/ y ku pámiątce y przemiánkowi Janá S. Ewányeliſty.

☞ Tákié tedy zacné cudá czyniąc przez imię Páná Jezu Chriſtá/ á vczyniwßy Pánu Bogu modlitwę/ wiedząc przez obiáwienié Páná Chriſtuſowé śmierć ſwoie/ nápomniawßy wßytki do zgody y miłośći Chrześćijáńſkiéy/ w dźień zmartwychwſtánia Páńſkiégo/ máiąc lat dźiewięćdźieśiąt y ſiedm/ wßedł do grobu ſobie vczynionégo: y zdiąwßy ßátę ſwoię zwierzchnią/ poſłał ią po onym wßytkim grobie: gdźie długą modlitwę do Bogá Oycá y do Syná iego Páná Jezu Chriſtá vczynił. D
A gdy iuż kończył modlitwę ſwą/ świátłość z niebá cáłą godźinę grób on z Janem Apoſtołem ogárnełá: A w tym záwołał: Ty ze mną ieſteś Pánie Jezu Chriſte. Potym onym wßytkim którzy z nim byli rzékßy/ Pokóy wam bráćia: Pan BOg niechay wam błogosłáwi: przykryycie mię źiemią vmárłégo/ położył ſye w grobie y vmárł.

Vide Ioachimum Perionium, Benedictum Cormæniacensum in vita ſancti Ioannis Apoſtoli & EVangeliſtæ.

Tegośmy tu Hiſtorią piſáli/ który przy śmierći Janá S. był. Lecz y inßy ſtárodawni Doktorowie o śmierći Janá S. tóż piſáli/ iáko Doroteus/ Gregorius Turonenſis/ y inßy. Gdy tedy oná świátłość zniknełá/ á źiemią ćiáło przykryć chćiano: ćiáłá/ áni widźieć/ áni naleść mogli: ále miáſto ćiáłá Mánnę nálezli białą: Która zá czáſów Grzegorzá Turoneńſkiego Biſkupá ießcze w grobie byłá ták okwićie/ że ią téż y po świećie roznoßono/ y zá lékárſtwo od rozmáitych niemoc dawano. Dźiało ſye to tyśiąc lat od wieków náßych. A tu ieſt koniec żywotá cudów/ y ſpraw Janá S. Ewányeliſty/ wiernym Chrześćijánom ná przykład/ y ná náukę nápiſány: áby baczyli/ E

A iáko PAn Chrystus sługi swoie miłowáć raczy: á zátym áby spraw y náuki
wiernych sług Páńskich/Apostołów/y Ewányelistów náśládowáli/ieśli chcą
z nimi do wiecznego błogosłáwieństwá przyść. Co rácz dáć wiernym swym
Pánie Boże w Tróycy iedyny. Amen.

EWANYELIA ZIEY
B
WYKLADEM W DZIEN niewinnych Dziatek, od HEródá Aská- lonity, Syná Herodá Antipátrá Idumey- czyká pobitych, według opisánia Mátth: S. w Kápit: 2.

C

O ich odiáchániu / oto An-
yół Páński vkazał sye we śnie Joze-
phowi / mówiąc: Wstań a weźmi
dźiécie y Mátkę iego/ y vćiekay do
EGIptu/bądźże tám/ ázći zás po-
D wiém. Boć przyydźie to / że Herod
będźie szukał dźiéćiećiá/chcąc ie strá-
ćić. On wstawszy / wźiął dźiécie y
mátkę iego w nocy/ y odszedł do E-
giptu. Támże był áż do śmierci Herodowéy: áby sye spełniło
co Pan powiedźiał przez Proroká/ mówiącégo: Z Egiptu we-
zwałem Syná mego. Tedy Heród widząc że był omylon od
Medrców: rozgniewał sye bárzo/ y zesławszy dał pobić wszyt-
E kie dźieci które były w Bethlehem / y we wszytkich gránicach
iego ode dwu lat y niżéy/ wedle czásu kthórego sye był wywie-
dźiał od Medrców. Ná ten czás sie ziśćiło to/ co był powie-
dźiał Jeremiasz Prorok/ mówiąc: Głos w Ramie słyszan iest/
płácz y krzyk bárzo wielki/ RAchel płáczącéy synow swóich / á
niechćiáłá sye dáć vtulić/ że ich niemász.

Spráwy HEro- dowé.
Aſkálonitá dźie- ći pobił
Antypás Janá krzćićiela śćiął/ y z CHriſtuſá ſye pośmiéwał.
JAkubá wietßé- go brátá JAná EWányeliſty ſy- ná ZEbedeußá/ y Sálomi/ Brát Agryppy Hero- dá dał śćiąć/ y Piotrá był poy- mał.
Acto:12.℣.2.& 4.

Rzeßłych dni świętych pokazáli- A
śmy/ iácy ludźie ſtáli ſye dźiedźicámi KRólеſtwá
niebieſkiégo: y iáko ćiałem vmárßy/ ſtáli ſye dußą
żywą w błogoſłáwieńſtwie Króleſtwá Chriſtuſá
Páná národzonégo. Abowiém Szczepan święty
męczenik/męczenikow wßytkich Nowégo Teſtá-
mentu przednieyßy: wßytkim męczenikom/ ktorzy
dla Páná Chriſtuſá krew ſwoie przeléwáią/ vká-
zał drógę do onégo Páná / ktorégo widźiał w o-
tworzonym niebie ſtoiąceǧ ná práwicy mocy Bo
żéy : To ieſt/do Páná Chriſtuſá. Ażeby kto nierozumiał/że iedno ći wcho- B
dzą do Króleſtwá Bożégo/ ktorzy męczeńſką koroną/ zchodzą z tego świá-
tá/ dniá wczoráyßégo/ z Janá S. Ewányeliſty / vczono wßytkich/ że niety-
lo męczenicy / ále y wßyſcy ktorzy ſtale trwáią przy P. Jezu Chriſtćie/ y przy
wierze iego/ choć przyrodzoną śmierćią vmiéráią/Pánu Bogu ſą mili/y ſtá-
wáią ſye dźiedźicmi Króleſtwá iego. Lecz podobno rzekłby kto/ że Bog
Oyćiec dorosłymi ludźmi tylo oſadza KRóleſtwo ſwoie / lub męczenikámi/
lub y onémi ktorzy go wyznawáią w ſtałośći wiáry Syná iego P. Jezu Chri
ſtá : á máłe dźiatki od niego wydźiedźicza/ iáko niemowiątká/iáko oné kto-
ré wyznánia wiáry nié máią/ ꝛc. Temu dźiſieyßégo dniá zábiegáiąc Kośćioł
Boży/pokázuie to w tych niewinnych dźiatkách dla P.Chriſtuſá pobitych/że C
y dźiatki máłé/od króleſtwá Bożégo nie ſą wydźiedźiczoné : y owßem ſą dźie-
dźicmi Króleſtwá Páná Jezu Chriſtá. Niemowimy tu o dźiećiach pogáń-
ſkich/ ktoré żadney obietnice nié máią zbáwienia : ále o dźiećiach ludźi wier-
nych/ ktorym dáné ſą obietnice y z naśieniém ich. Bo iáko Abráhám oyćiec
wßytkich wierzących wźiął obietnice Páńſkié nie tylo ſam / ále y z narodem
ſwoim/ żywiąc z tymże potomſtwem pod poſłußeńſtwem roſkazánia BO-
żégo : ták wßyſcy wierni náßládowniсy w wierze y w poſłußenſtwie Abrá-
hámá S. odnoßą błogosłáwioné obietnice Bożé/ nie tylo ná ſobie/ále téż y
ná dźiatkách ſwoich. A iż piße że ći ktorzy Abráhámá naßláduią w wierze y
w poſłußeńſtwie odnoßą błogoſłáwieńſtwo ſobie y narodowi ſwemu : tedy
niech to nikogo nieobráża / gdyż to ieſt rzecz iáſna z piſmá : że Abráhám y D
wiárą y poſłußeńſtwem Pánu Bogu ſye podobał. O wierze iego ták Pi-
Genes: 15. ver: 6. ſmo mowi : Vwierzył Abráhám Pánu Bogu / poczytano mu było ku ſprá-
Genes: 12. verſu 1. wiedliwośći. O poſłußeńſtwie iego piſmo powiáda : że y pielgrzymowá-
Genes: 22. ver:16. nié/ y Syná iedynégo ſwego Izáaká ofiárowánié : tákże obrzezánié ſámégo
Gen.17.v:23.et 24 śiebie/ y wßytkiégo pogłowia meſkiégo w domu iego/ bárzo ſye Pánu BO-
gu podobáło. Co Jákub S. Apoſtoł w liśćie ſwoim iáſnie pokázuie/ gdy A-
bráhámá nie tylo z wiáry/ ále téż y z poſłußeńſtwá / to ieſt z vczynkow zále-
Iacobi 2 a ver:21. ad 24. cá mowiąc : ABráhám Oyćiec náß / zaż nie z vczynkow vſpráwiedliwion
ieſt : ofiáruiąc Syná ſwego Izáaká ná Ołtarzu. Widźiß że wiárá dopomá-
gáłá mu z ſpołu vczynkow iego : y z vczynkow wiárá ieſt ſkonána/ták/że A-
bráhám przyiaćielem Bozym názwan ieſt. Już tedy káżdy baczyć może/ E
że onym ſłużą obietnice Páńſkié / ktorzy y wiárą y poſłußeńſtwem Páná Bo-
gá náßláduią. Ná tákich potomſtwo obietnice ſye Páńſkié śćiągáią / iáko
ſye śćiągáły ná potomſtwo Abráhámowé.

A iż té dźiatki niewinné / ktoré pierwéy rozlániém krwie ſwéy y śmier-
ćią ſwoią á niż vſty wyznáły Páná Chriſtuſá/były z narodu Abráhámowégo/
były z poſłußeńſtwá obrzezánia iego. Przeto téż ſtáły ſye dźiedźicmi nie tylo
błogoſłáwieńſtwá Abráhámowégo/ ále téż y onégo KRóleſtwá wiecznégo
niebieſkiégo : bo odnośiły ná ſobie w męczenictwie ſwoim imię Páná JEzu

Chriſtá/

A Christá/ y imie oycá iego: poświadczáiąc krwią swoią niewinnie przeláną/ że
sye stały męczenikámi Bogá Oycá/ dla Syná iego iedynégo PAná JEZV
Christá. A iż té dziatki obrzezáné były/ tedy zmázy grzéchu pierworo-
dnégo ná sobie nie miáły. Niewinnémi tedy będąc/ niewinną krew swoie
dla Páná Christusá przeláli. Dla ktoréy niewinności/ nietylo że są przyieté
przed stolec Máiestatu BOżégo/ ále też śpiewániém swym chwalą PAná
Bogá: śpiewániem tákim/ ktorégo inszy śpiéwáć nie mogą. Przyczyne te dá- Apoc:14. ver:3.4. & 5.
ie Jan S. w swym obiáwieniu mówiąc: Ci są/ ktorzy z niewiástámi nie są
splugáwieni/ bo pánny są: Ci chodzą zá Báránkiem gdziekolwiek idzie: Ci
kupieni są ze wszech piérwastkámi BOgu y Báránkowi/ á w vśćiéch ich nie
iest náleziony kłamstwo/ bo przez zmázy są przed tronem Bożym. Ták
B PAN BOG raczył obiáwić Janowi S. Ewányeliśćie/ iáką z niewinnych
dziatek w Królestwie swoim chwałe sobie postánowić raczył: Nam ná ná-
uke/ żebyśmy wiedzieli/ że y dziatki máłé są dziedzicmi Królestwá BOżégo/
ieśli w posłuszeństwie krztu świętégo vmieráią: Ták iáko té/ ktoré w posłu-
szeństwie obrzezánia pomordowáné są. O tákich dziatkách PAn CHRistus
mówić ráczy/ że tákowych iest Królestwo niebieskié. Marci 10. ver:14.
¶ Ale sye kàżdy przypátrz/ dziéciątko Pan Christus nie dawno národzoné/
przez Anyoły zbáwićielem názwáné: przez mądré Króle w stáyni národzenia
nálezioné/ chwaloné/ y dárámi obdárzoné: w pieluchách będącé/ iuż ma
prześládowce/ iuż vciekáć musi do Egiptu z wielką pracą y trudnością
C mátki swéy/ y Jozephá: á iż y sam w swym ćiele náśládowánié ćierpiał: nie
dosyć było ná tym: przeto ćierpiał y w dziatkách wybránych niewinnie pobi-
tych dla siebie/ ktoré były ćiáłem z ćiáłá iego/ iáko Páweł święty o wiernych
świadczy: Ephes: 5. ver: 30. Lecz iáko insze wszytki rzeczy/ ktoré byli Proro-
cy opowiedzieli/ zyśćić sye musiáły: ták y tá vćieczká Christusá Páná do E-
giptu/ y ten mórd dziatek/ iż był dawno przez Proroki przepowiedzian/ zyśćić
sye musiał: Bo ták iáko sye Pánu Bogu podobáło/ ták sye stáć musiało. A
żeby káżdy temu wierzył/ że Prorocy o tym opowiadáli/ Ewányelistá Mát-
theusz S. w Ewányeliéy dziśieyszéy té proroctwá przywodzi/ iáko to Ewán-
yelia szérzéy pokázuie/ ktora wedle litéry trzy rzeczy w sobie zámyka.

D

Piérwsza częsc.

☞ Naprzód opowiáda/ iákié stáránié Pan BOg o swoich mieć raczy w
tych słowiech gdy mówi: **Po ich odiáchániu**/ to iest/ po odiá-
cháníu medrców Królów z Bethlehem/ ktorzy nie wracáiąc sye do Herodá
wedle wziętéy odpowiedzi we śnie/ wróćili sye inszą drogą do swych kráin.
Oto Anyół PAński vkazał sye we śnie Jozepho-
E **wi mówiąc: wstań/ á weźmi dziéćie y mátkę iego/**
y vćiekay do Egiptu. ꝛc.
Mógł BOg Oyćiec okrom vćieczki do Egiptu Syná swego záchowáć
od Herodá/ y od wszytkich iego niebespieczności/ á nie raczył tego vczynić
dla tych przyczyn.
¶ Piérwsza/ áby to pokazał/ że nie ná roskosz ále ná pracą/ y ná nędze ná
ten świát Syná swego posłał/ á że Królestwo Syná iego nie było tego świá-
tá/ iáko to sam Pan potym przed Piłatem wyznáć raczył.
¶ Wtóra/ áby swoim wiernym dał przykład vstępowáć gniewu okru-

tnikow: iáko tego potym vsty swémi Pan Christus vczyć raczył. A
¶ Trzecia przyczyná/ że sye iuż w tym znáczyło/ że Christusá Páná wdzie-
ćinstwie wyniesiono z Zydostwá do pogáństwá/ iż Królestwo Christusowé
miáło być z Zydostwá do pogáństwá przeniesioné/ á on miał być zbáwićie-
lem/ nietylo Zydowskim ále też y pogáńskim.
¶ Czwarta/ áby sye Proroctwá wypełniły/ które Ewányelia przywodzi.
☞ A tu pilnie trzebá sye przypátrzyć textowi/ który ták mówi wedle
Gréckiego textu: Ocućiwszy sye/ weż dziecie y mátke iego. Nie mówi/ weż
żone twą/ álbo Syná twego/ álbo dziécie twoie/ ále mówi: Ocknąwszy
wstan/ weż dziécie/ y mátke iego. We wszytkich tych słowiéch znáczy sye/
iż Jozeph w małżeństwie z Pánną Máryą mieszkáiąc opiekunem Pánny/ y B
dziéćiątká był/ któremu Anyół mówi: áby one swą małżonke więcéy v siebie
zá mátke Páńską miał/ á niż zá żone swą: gdyż iuż wiedział/ że ono dziécie/
które sye z niéy vrodziło/ z Duchá S. poczęte było. A iż z włásnéy krwie Pán-
ny czystéy ciáło Páná Christusowé sprawioné było/ przeto Anyół mówi: weż
dziécie y mátke iego.
☞ Ale przypátrz sye káżdy/ iáka práca Bogu Oycu iest o swoich/ przy-
kład tu iest tego. Násádził sye Heród áby dzieciątko PAná JEzusá strácił.
BOg Oyćiec mocą swą/ dla krzywdy Syná swego/ mógł go zetrzeć y wni-
wecz obróćić áby Syn iego wolen był. A iż tego vczynić niechćiał/ ták w to
vgodzić raczył/ że Syná swego od niebespieczeństwá oswobodził. Dáiąc w
tym znáć człowiekowi wiernému Chrześćiáńskiému: że gdy raczy/ od niebe- C
spieczeństwá wszelákiégo wierné swé oswobadza. Jáko oswobodził Moyze-
szá od vtonienia. Abráhámá z ziemie Cháldeyskiéy. Izáaká od zábitéy smier-
ći ná ofiáre Jákobá z niebespieczeństwá od Ezau brátá iego. Jozephá z stu-
dniéy/ w którą go byli brácia iego wrzućili † y z ciemnice w któréy niewinnie
śiedział w Egiptcie/ etc. Prawdáć to iest/ iż Pan BOg przepuszcza ná swoie
wierné sługi/ wielkié dolegliwośći: ále gdy świát mniéma/ żeby iuż zginąć
mieli zá długim vtrapieniém: áli P. bóg podkłáda moc swoie ku ich pociesze-
niu. * Ták y Noego wybáwił od potopu. Lotá z Sodomy. Syny Izráelskie
z Egiptu. Dawidá/ z ręku Saulá Królá. Eliaszá/ od okrutnéy KRólowéy
Jezábel. Trzech mądrych Królów od Herodá. Páwlá S. z rozmáitego nie-
bespieczeństwá. [a] Zwolenniki od nawáłnośći morskiéy. Athánázego S. od D
Aryuszá Heretyká/ y inszych wiernych swoich bez liczby. A w tym sye iśći ono
pismo: [c] Zna Pan Bóg którzy są iego. N drugié: Strzeże Pan Bóg dusz sług
swoich. N trzećié: Strzeże Pan onych wszytkich/ którzy go miłuią/ á wszytki
grzészniki potráći. Z którégo pismá Chrześćiáński człowiek vczyć sye ma/ iácy
są v Páná Bogá w opiece: ábowiém ći którzy go miłuią y którzy mu służą.

Anyół Páński vkazał sye we śnie Jozephowi.

☞ O snách które sye ludziem dzieią/ iest tu mieysce pisánia: ábowiém
w pismie świętym sny są zákazáné áby im nie wierzono. A zásie w tymże pi-
smie dosyć mieysc/ kedy wielé sye przez sen ludziem rzeczy dobrych y pożytecz- E
nych obiawiáło/ y P. bóg potrzebnych wielé rzeczy obiawiał. Jáko Pháráo-
nowi Królowi Egiptskiému obiáwił żyzność zbożá przez śiedm lat/ á potym
głód przez drugié śiedm lat. Nábuchodonozorowi tákże Królowi Bábi-
lońskiemu obiáwił Bóg/ co zá Monárchie miáły być po nim ná świećie/ y
iáko możné Królestwá: Co sye we wszytkim iśćiło/ y podźiś sye iśći.
[n] Judás MAchábeusz Hetman Zydowski/ gdy miał z Nikánorem Hetmá-
nem Królá Demetryuszá zwieść bitwe/ vkazał mu sye Onias vmárły Biskup
Zydowski przez sen/ y vmocnił go áby sye Nikánorá nie bał y woyská iego.
A Jeremiasz Prorok vmárły/ tákież przez sen dał mu złoty miecz/ który mie-

Exodi 2. a ver: 5. ad 10.
Genes: 11. ver: 31.
Genes: 22. ver: 11.
Genes: 27. ver: 43.
Genes: 37. ver: 28.
† Genes: 41. v: 14.
* Gen: 7. ver: 7. & cap: 8. versu 16.
Genes: 19. ver: 23.
Exodi 14. ver: 30.
1. Reg: 19. ver. 10.
3. Reg: 19. ver: 3.
Acto: 23. ver: 31. 24. versu 22. 28. versu 1.
Matt: 2. versu 12.
[a] Matt: 8. ver: 26.
[c] 2. Tim: 2. ver 19.
Psal: 96. ver: 10.
Psal: 144. ver: 20.
Deut: 18. ver: 10.
Genes: 41. a ver: 1. ad 8.
Danie: 2. versu 1. & a v: 30. ad 36.
[n] 2. Mach: 15. a v: 12. ad 17.

A czem świetym názwał/ ktorym miał porážić nieprzyiacioły Izráelskié/ y ták sye też sstało. Też Abimelechowi Krolowi Geráre we śnie Pan Bog obiawił/ że Sará nie siostrą/ ále żoną byłá Abráhámowa/ ktorą on był wźiął Abráhamowi mniemaiąc áby siostrą iego byłá. Przez sen vkazał sye Salomonowi Krolowi Żydowskiemu Pan BOg/ y rozmawiał sye z nim/ nápominaiąc go áby prosił o coby chćiał/ á obiecał mu P. Bog dáć : ktory prosił o mądrość/ áby mu byłá daná : á iż o mądrość prosił/ dana mu iest/ y wszytki potrzebné rzeczy z nią. Márdocheus w łásce Krolá Asuerá będąc powiádał/ że sen kthory widźiał/ y ktory w Księgach Hester opisány iest do námnieyszego skutku sye wypełnił/ y to sye wszytko było sstało/ co przez sen widźiał. Jozephá syná Jákobá Patryárchy sny iásnie sye wypełniły/ gdy został PAnem wszytkiégo Egiptu / á brácia iego służyć mu muśieli / y pádáć przed nim/ etc. B Ale iuż zámykáiąc/ że sny były dobré/ y z wolą BOżą/ nie tylo w stárym Zakonie / ale też y w nowym/ iáko JOzephowi opiekunowi Márijey Pánny y Chrystá Páná.† Trzem mędrcom Krolom/ ktorzy byli z dáry do Páná Chrystusá przyiechali / Tym náostátek záwiążemy : że Pan Bog obiecał do swych Prorokow mowić przez sen : masz o tym ták nápisano / gdy Pan mowił do Aarona y Márijey siostry iego temi słowy : Jesli będźie Prorok Boży miedzy wámi/ będę do niego mowił przez sen/ álbo w widzeniu pokaże sie mu/ etc. Z tych wszytkich dowodow pokázuie sye / że sny nie są przećiwko woléy Bożey/ y przeto ma im być wierzono/ iáko potrzebnym / y w wielu rzeczách ludźi przestrzegáiącym.

Genes: 20. ver: 3.
3. Reg: 3. a ver: 5. ad 15.
Hester 10. a ver: 5. ad finem. & 11. a ver: 2. ad finē.
Genes: 37. ver: 7. & 9. & cap: 42. versu 6. & 9.
Matt: 1. ver: 20. & cap: 2. ver: 13.
† Matt: 2. ver: 12.
Num: 12. versu 6.

C ☞ Lecz záśie przećiwko temu/ o śnięch iest pismo świeté ktoré zákázuie snom wierzyć / wyrokiem sámego Páná BOgá. Masz o tym naprzod w trzećich Księgach Moyzeszowych / kedy Pan Bog zákazuie wiary snom / ták mowiąc: Nie będźiecie wróżyć/ áni będźiecie przestrzegáć snow. A ná drugim mieyscu : Niechay sye miedzy wami nie náyduie táki/ ktoryby sny pilnie záchowywał/ ktoryby guślił y czárował/ etc. Także v JEremiaszá Prorokà Pan Bog mowić raczy : Nie słucháycie śniarzow wászych / áni wróżkow / áni Czárnoksieżnikow. A przeto pismo świeté Mánássesá Krolá Judskiego gáni/ że sny záchowywał / wierzył im / y wykłádał ie. A dla tego Salomon ták mowi : Gdźie wiele snow/ tám wiele prożnośći. Zda sye tedy iákoby było pismo przećiwko pismu/ gdyż iedno z nich záléca sny/ á drugié ie zás gáni. D ALe przypátrzywszy sye pierwéy co iest sen / snádnie sye pokaże ktoré sny pismo gáni/ á ktoré zaléca.

Leuit: 19. ver: 26.
Deut: 18. ver: 10.
Ierem: 27. ver: 9.
2. Paral: 33. ver. 6.
Eccles: 5. versu 6.

¶ SEn nic inszégo nie iest/ iedno zmysłow wszytkich związek : á iest rzecz śrzednia miedzy śmiercią y żywotem/ ktora przychodźi z ciepłá wnętrznégo/ z tych rzeczy/ ktorych człowiek pożywa ku tucznośći swoiéy : z ktorych gdy sye mozg źimny zágrzéwa : spánie y sen przychodźi. A iż sny przychodzą álbo z tych rzeczy ktoré człowiek widźi y słyszy / álbo z tych o ktorych myśli : przeto bywa śiłá słow prożnych y nikczemnych : bo iáko człowiek śiłá widźi / śiłá słyszy/ śiłá myśli / ták też więc śiłá rzeczy nikczemnych we śnie przychodźi / ktorym wierzyć/ álbo o nich myślić byłaby to rzecz sprosna y nikczemna. E Ktemu ieśliby kto chćiał sny swoimi zmyslonymi/ álbo też istotnymi zwieść człowieká od dobrégo do złégo/ nie ma mu być wierzono.

Aristo: lib: de somno & vigilia, & lib: 19. de animalibus.
Wykład snów.

¶ Mądrzy ludźie dźielili sny rozmáićie. Powiádáli iedny być sny właśné/ á tákié bałámuctwem y nikczemnymi zwali/ iákoż są/ ktorym Pan Bog áni wiáry dáwáć/ áni ich v śiebie poważáć roskazał.

AVGVstinus de spiritu & anima.

¶ Bywáią záśie przez sen widzenia Anyołow/ ludźi żywych y vmárłych/ y rozmáitych inszych rzeczy : tákié widzenia ácz niekiedy bywáią prawdźiwé / iákoby sye to przez przykłády mogło pokázáć z pismá świetégo/ wszákże iż nie záwżdy prawdźiwé bywáią/ ma w nich człowiek być ostrożny. Ták widźiał

Act:18.v:9.et 10
Acto:27. ver: 23.
Páwel S. przez ſen Páná Chryſtuſá/ y wziął nápominánié od niego/ áby bez A
boiáźni wiáre y imie iego przepowiádał. Y ná drugim mieyſcu : Widźiał
tákże przez ſen Anyolá ſwego włáſnégo/ktòrému ſłużył/ y wziął od niego po-
ćießenié / bo był w wielkim niebeſpieczeńſtwie ná morzu / ktòry mu powie-
dźiał/ że przed CEſárzem w Rzymie miał ſtánąc/ y tám odpowiádáć. By-
wáło tákich widzenia przez ſen wielé / ktòré ſye iśćiły czeſtokroć. Preto Eli-
Iob 33. v:14. & 15.
hu w Kśiegách Iobá S. ták mòwi : Ze Pan Bòg niekiedy mòwi przez ſen z
ludźmi w widzeniu nocnym : co czyni álbo przez Anyoły/ álbo przez iákié ob-
iáwienia/ álbo też przez widzenia/ iáko ſą tego znáczné przykłády w Iozephie
Iákobowym Synie/ y w inßych ktòrem powyßéy opiſał.
¶ Bywáią trzećié ſny/włáſnie Boſkié obiáwienia/á té bywáią prawdźi-
wé. A té ſpráwuie Pan Bòg niekiedy przez Anyoły/ niekiedy zda ſye człowie- B
3. Reg: 3. a ver:5. ad 15.
kowi / iákoby ſam Pan Bòg z nim mòwił : iáko mòwił z SAlomonem. A
táki ſen Boſkiego obiáwienia miał Iozeph opiekun Páńſki / áby vćiekał do
Egiptu / y vczynił ták : w czym nie tylo áby zgrzéßyć miał/ále y owßem wo-
lą Bogá Oycá w nim wypełnił : o czym Ewányelia ták świadczy.

Wtóra częsc.

W téy wtòréy czę-śći vkázuie E-wányeliſtá vćieczkę Páńſką do E-giptu.

A wſtawßy wziął Dźiećie y Mátke iego w nocy/ C
y odßedł do Egiptu/ ⁊c.

1. Reg. 15. ver:22.
☞ Prawdźiwé oné ſłowá ſą ktòré mòwił Sámuel do Saulá : Lepßé
ieſt posłußeńſtwo niżli ofiáry : á lepßa ieſt rzecz vſłucháć / niżli ofiárowáć
tłuſtość báránow. To wiedząc Iozeph / záraz ocućiwßy ſye nic nie pytá-
iąc áni ſye bádáiąc dálßych przyczyn / iáko mu roſkazał BOG Oyćiec przez
Anyolá/ ßedł do Egiptu/wziąwßy dźiećie y mátke iego. Aleby pytał. Czeᵒ
Teophilactus.
do Egiptu/ á nie gdźie indźiéy ? Powiádáią Doktorowie/ że przed národze-
niem Páná Chryſtuſowym wßelákiego bałwochwálſtwá/ y złości pełné były
Bábilón/ y Egipt. Gdy ſye tedy PAn Chryſtus národźił z kráin Bábilon-
ſkich/ Krole medrce przez gwiazde do ſiebie przywiódł / áby go chwalili. A D
HIEronymus lib: 5. in Iſaiam.
ſam przez ſye Egipt náwiedźił / áby go poświećił. Y przeto ćiż ſtárodawni
Doktorowie twiérdzą/ że gdy Pan náß wßedł do Egiptu / tedy ſye wypełni-
Iſaiæ 19. verſu 1.
ły oné ſłowá Izáiaßá Proroká mòwiącégo : Brzemię Egiptſkie: Oto Pan
Bòg wſtąpi ná obłok lekki (obłok lekki tu ćiáło PAná Chryſtuſowé rozu-
miéy) y wnidźie do Egiptu/ y zrußą ſye báłwany Egiptſkie od oblicza iego.
Y ták powiádáią / że wßytki báłwany Szátáńſkié w Egiptćie ktòré ludźie
chwalili/ poobaláły ſye y popſowáły/ nie mogąc znieść oblicznośći Páńſkiéy
y mocy Boſkiéy iego. Nieśion tedy ieſt Pan náß do Egiptu/ z pracą y
z trudnośćią mátki ſwéy miłéy/ tudźież y Iozephá opiekuná ſwego : y gdźie
piérwéy národ Zydowſki cztéry ſta lat w niewoli był / y z pracą wielką od
niéy był wybáwiony/przez Moyzeßá y Aaroná:tám ſye zwraca zbáwićiél/nie E
tylo Zydowſki/ ále wßytkiégo świátá. Tuć ſye iuż krzyż/ y boleść Pánny
Lucæ 2. verſu 35.
czyſtéy Máryiéy poczynał / o ktòrym iéy Symeon w Kośćiele Sálomono-
wym nie dawno powiádał: Abowiém kto ſye temu przypátrzyć nie może/ iá-
ka byłá ćießka boleść Pánnie w lećiéch młodych/w ták dáleką droge iść mie-
dzy obcy lud/ pracą/ vpalenie od ſłońcá / niewczáſy ćierpiąc ? Lecz kto Pá-
na BOGá miłuie/ y iego prawdźiwie ſłucha / nic mu nie ćieżko ćierpieć dla
roſkazánia iego. Tákći y Iozeph/ y Máryia Pánná / wßytki prace / y dole-
gliwośći ſwé tym ſobie cukrowáli/że ták Pan Bòg roſkazał: y przetowßyt-
ki kłopoty ſkromnie ćierpieli.

Szli tedy

A ¶ Szli tedy do Egiptu ziemie obcéy / sámému Pánu Bogu vfáiąc/ że
ich bronić miał od wszytkich niebespieczeństw/ á ták w drodze iáko y w Egi-
ptcie miał ich stróżem być. A przyszedszy do Mátárei Kástellu które iest
miedzy Elipolim/ y Memphim Alkáir dźiś zową/ miedzy dwiemá zacnémi
Miásty/ tám śiedm lat mieszkáli: iáko swięci Doktorowie piszą. Powiáda
Ewányelistá/ że sye to stáło wszytko dla wypełnienia Proroctwá/ które nápi
sał Ozeasz w iedenastym/ w wiérszu piérwszym/ iákom o tym wyszéy pisał.

☞ Tu z tego mieysca Ewányeliéy swietéy / ma sye wierny Chrzesci-
áński człowiek vczyć/ dla woléy/ y roskazánia Bożégo/ wszytko co ná swie-
cie ma/ opuśćić. Czego nietylo Pánná Márija z Jozephem nas vczą/
ále też y inszy Pátryárchowie/ którzy ná roskazánie PAná BOgá/oyczyznę/
B przyiacioły/ y insze swé wszytki pożytki opusczáli : á tám gdźie im Pan kazał
pielgrzymowáli : iáko to w pismie swietym széroce opisano. Oto Jozeph
ná roskazánie Boże opuśćił swą kráinę/ dom swóy / á z Pánną stał sye piel-
grzymem áż do Egiptu.

MATArea y po dźiś zową tę Wieś/gdźie Pánná z IOZephem przyszedszy do Egiptu mieszkáła/ która iest od Alkairu dźieśięć tyśięcy kroków od Maurów / y po dźiśieyszy dźień ono mieysce gdźie Panná MARya mieszkáła/ iest w wielkiéy vczćiwośći : iáko ći pielgrzymi o tym świádczą którzy to widźieli.

Trzecia część.

Pokázuie trzećią część okrućieństwo Herodowe.

Tedy Heród widząc że był omylon od mędrców
C (Królów) rozgniewał sye bárzo/ y posławszy dał
pobić wszytki dźieći. etc.

☞ Pytałby tu kto/ czemu Pan Bóg raczył dopuśćić dźiatki niewinné
pobić ? Ná co odpowiáda Teophilákt. Stáło sye to / áby sye pokazálá nie-
zmierna złość / y okrućieństwo Herodowé. Aleby rzekł/ wiec dla zło-
śći/y okrućieństwá Herodowégo/miáłá sye stáć tak wielka krzywdá dźiat-
kom máłym ? Ná to ták odpowiádam ; Gdy okrućieństwo Herodowe kto
v siebie poważa/y przelánié krwie onych niewinnych dźiatek ; zda sye być iá-
kóż iest/ z strony Herodá wielki grzéch/ y niezmierné okrućieństwo : á z stro-
ny dźiatek że ie pobito/ sstáłá sye im wielka krzywdá : ale z strony skutku y
D końcá męczenictwá ich / krzywdy żadnéy niémáią : bo zá żywot doczesny /
wźięły Korone żywotá wiecznégo : y lepiéy im vczyniłá oná śmierć zámor-
dowána/ á niżby im był vczynił nędzny żywot tego świátá.

¶ Jeszczeby kto pytał : Co Herodá przywiodło do ták niezmiernégo okru-
ćieństwá ? Nic inszégo iedno chćiwość Pánowánia. BO gdy posłyszał od
mądrych Królów/ że sye národźił był Król Zydowski / á on baczył sye być nie
práwym Królem Zydowskim/ áni Zydowinem/ bał sye áby ten Król nowo-
národzony/ iego iáko cudzoźiemcá precz nie wygnał : A chcąc temu zábieżeć/
tákié wielkié rozlánié krwie vczynił/żeby Królá Zydowskiego nowonárodzo-
négo miedzy onémi dźiatkámi zátráćił. Dla którégo Królestwá wszytek ná-
ród Dawidów wytráćił. Zone swoie ze dwiemá synomá Alexandrem y Ary-
E stobulem zámordowáć dał/y mátkę żony swéy zábił. Ták/ że niekiedy o nim
August Césarz mówił : Wolałbym v Herodá być wieprzem niżli Synem.

Macrobius Saturn.

Zła rzecz iest Chrześcijáński człowiecze łákoma chćiwość pánowánia :
bo tá Królestwá tráći/ Miástá psuie/ Zamki mocné wywráca/ źiemie pu-
stoszy/przyiaćiele wádźi/ rodzonéy bráćiéy nie przepuszcza/ vbogié gnębi/ ró-
wné oszukawa/vrzędy gubi/Césárze y Króle morduie/nikomu nie przepuśći/
y onym samym/ którzy sye w nie wdawáią / zdrowie y máietnośći bierze : o
czym iż ták pogáńskié iáko y w Bibliéy swietéy HIstorye dosyć swiadczą/
Czytelnik może sye tego z támtych Historyy dostátecznie náuczyć.

HERODá iáką śmierćią zginął

Lecz iáko wßyscy okrutnicy z tego świátá gwałtowną śmierćią scho- A
dzą/ ták też y Heród ten o którym Ewányelia powiáda/ ná pómstę okrucień-
stwá swego od robaków pómstą Bożą roztoczon iest: y ták mizernie zdechßy
świátu wßytkiému złé imię/ á piekłu duße oddał.
¶ Niech też to człowieká Chrześćijáńskiégo nie obraża / co obrażáło nié-
kiedy Juliáná Augustá Césárzá Rzymskiégo / piérwéy Chrześćijáninem á
potym pogáninem będącégo: iż Mátthéuß S. to dwoie Proroctwo Oze-
aßowé/ y Jeremiaßowé/ które ludowi Żydowskiému przynależáło właśnie/
stosuie do Páná Christusá/ y do dźiatek tych zámordowánych. Abowiém gdy
mówi: Z Egiptu wezwałem Syná mego/ ták sye o Żydowskim narodźie ro-
zumiéć ma/ wedle Proroká / iż Pan Bóg z ćięžkiéy niewoléy Egiptskiéy lud
swóy wybáwić raczył / y do ziemie obiecánéy przywieść: który lud piérwéy B
Exodi 4. ver: 22. we wtórych Księgách Moyzeßowych synem swoim piérworodnym názwał.
Gdy to tedy pismo Mátthéuß S. o Pánu Christusie przywodźi/ dáie znáć/
że té słowá/ ácz ie o narodźie żydowskim Prorok mówił wedle litery/ ále wedle
istoty prawdźiwie sámému PANV CHRIstusowi przynależáły: y owßem
prawdźiwiéy y doskonáléy w nim sye to wßytko wypełniło / iáko w onym
Ioan: 1. versu 12. Synie który wßytki wybráné swé w synostwo Boże powołał: y dał im moc
być synmi Bożymi: y przeto zá przysposobieniém tego Syná prawdźiwégo/
onych którzy dla niego byli synmi Bożymi/ właśnie iemu iáko piérworodné-
mu to pismo przynależáło y przynależy. Należy też potym y owym/ o któ-
rych text wedle litery powiáda. A gdyż w Pánie Christusie wßytki pismá/ C
Rom: 10. ver: 4. y figury wyiściły sye y práwie wyiądrzyły / iáko w onym który iest koniec
Zakonu y Proroków/ tedy y tá od Proroká pod zasłoną nápisána mowá wy-
pełniłá sye w tym/ którégo figurowáłá: których słów Mátthéuß święty táki
wykład pokazał/ iáki znáczył w duchu/ á nie w literze.
¶ A co sye tycze o pismo Jeremiaßá Proroká/ które ták Mátthéuß świe-
ty wypisuie: Głos w Ramie słyßan iest/ płácz y krzyk ⁊c. Ácz właśnie o dźie-
siąći narodách było to przez Proroká mówiono/ ná on czás kiedy ie wniewo-
lą do Bábiloniéy z Sedechiaßem Królem ich było pobrano. Lecz nietylo
on płácz y żal Prorok opowiádał/ ále też y ten płácz/ który Herod/ w zámor-
dowániu niewinnych dźiatek vczynił. A pewnie że niemnieyßy był/ nád ono.
Y przeto Máthéuß ś. iákoby przez porownánié żalu y płáczu niewoléy Bábi- D
lońskiéy/ żal y płácz dla rozlánia niewinnéy krwie dźiatek onych zrównawa.
A iż to Proroctwo iego / nietylo do onego zniewolenia od Proroká było ná-
pisano/ ále znáczyło też żal onému podobny w zábićiu dźiatek: tedy Mát-
téuß duchem S. to pokázuie: á czyni to/ iáko y inßy Ewányelistowie / któ-
rzy pismo święté/ które álbo báránkowi Wielkonocnému przynależáło / ál-
bo pewnym personam przynależéć sye zdáło/ ná Páná Christusá ie wykłádá-
ią/ y pokazuią że sye właśnie w nim té pismá zyśćiły.
Tom przeto pokazał / ábym czytelnikowi wniwczym wątpliwośći nie
vczynił. Człowieká Chrześćijáńskiégo przytym nápominááiąc/ iż ieśli chce łáskę
BOgá wßechmogącégo otrzymáć/ niech náßláduie posłußeństwá Jozephá E
opiekuná Páná Christusowégo/ y Máryiéy Pánny mátki iego / żeby mu nád
roskazánié Boże nic ná świecie milßégo / y wdźiecznieyßégo nie było:
á żeby mu milßy był PAn CHRistus/ niż ten świát/ ten ży-
wot/ té máietnośći/ y świátá tego wßytki pomłóśki/
To gdy będźie czynił/ tu otrzyma łáskę Bożą/ á
potym wieczny żywot. Amen.

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W NIEDZIELE pierwszą po Bozym národzeniu, według opisánia Lukaszá S: w Kápit: 2.

D Byli Oyćiec iego/ y mátká iego bárzo zádziwieni w tych rzeczách ktore o nim były powiádáne. Y blogosławił im Symeon/ mowiąc do Máryey mátki iego: Oto ten postáwion iest ná vpadek y ná powstánie wielom z ludzi Izráelskich/ y ná znák ktoremu sye sprzeciwia. Y twoie duszę przeniknie miecz/ áby były wielu serc myśli obiáwione.

E A byłá Anná Prorokini corká Fánuelowá z pokolenia Aser/ tá byłá zeszła bárzo w leciech/ y mieszkałá z mężem swoim siedm lat od pánieństwá swego. A byłá wdowa áż do ośmdziesiąt y cztérzech lat/ ktora nigdy nie wystepowáłá z Kościoła/ służąc Bogu we dnie y w nocy/ w pościech/ y w modlitwách: Tá téyże godziny nadszedszy/ chwaliłá PANá/ y powiádałá o nim wszytkim/ ktorzy oczekawáli odkupienia Izráelskiego. A gdy

dokonáli wßytkiego/ według zakonu Páńſkiego/ wróćili ſye do Gálileiey do miáſtá ſwego Názáreth. A dźiećię roſło/ y vtwierdzáło ſye w Duchu pełne mądrośći/ y łáſká Boża byłá w nim.

Ziwnym rzeczam doſyć przypátrzyć ſye może káżdy z ludźi Chrześcijáńſkich/ które tych czáſów ſye działy przy Pánie Chriſtuśie zbáwićielu náßym nowo národzonym. Azaż to nie dźiwna rzecz byłá/ począć przez ſpráwę Duchá świętego Pánnie/ y porodźić Syná/ á Pánieńſtwo zupełnie záchowáć? Aza to nie dźiwna byłá nád przyrodzenié porodźić przez boleśći/ iáko porodźiłá Pánná MAryja? Jewie było powiedźiano / á w niéy białymgłowom wßytkim: W boleśći będźieß rodźiłá: á wżdy Pánná Márya bez boleśći porodźiłá. Ná co ieſliby kto rzékł / że tego w piſmie álbo w Ewányeliéy niémáß / żeby przez boleśći Pánná Máryja porodźić miáłá: Tedy mu odpowiádamy: Jż ſye to ztąd pokázuie / że przez boleśći: bo po porodzeniu wßytki poſługi Pánu CHRJſtuſowi wyrządzáłá: czegoby byłá nie czyniłá / kiedyby byłá zięta boleśćią iáką. A toć też dźiwna rzecz byłá/ bytność Anyołów przytym świętym porodzeniu Páńſkim/ którzy chwałę Pánu Bogu ſpiéwáli mówiąc: Bądź chwałá Bogu ná wyſokośći/ ꝛc. Przy któregóż człowieká národzeniu to ſye kiedy ſtáło? Aczkolwiek niektórych ludźi národzenié opowiádáli Anyołowie / iáko národzenié Jzáákowé / národzenié Sámſonowé / národzenié JAná S. Krzćićielá/ ꝛc. Ale przy národzeniu żeby mieli być Anyołowie/tego nie czytamy nigdźiéy/ ieno przy národzeniu Páná náßégo zbáwićielá Jezuſá Chriſtuſá. To możeß też zá dźiwna rzecz v śiebie mieć/że ták przez krótki czás to dźiéćiątko máłe nowo národzoné práwie wßytkiemu świátu było wiádomé. A dźiwna: że (iáko ſye to pokaże ßerzéy o tym w dźień trzech Królów) ludźie pogáńſcy

Matt: 2. verſu 2. zdálekich ſtron z kwápliwośćią wielką y zdárámi przyiáchali do Żydoſtwá.

A temu też przypátrzyć ſye możeß / y zá ieden dźiw mieć v śiebie/ że oni trzey

Ibidem verſu 11. Królowie vyźrzawßj dźiéćiątko w vbożuczkiéy ßopie onéy/vczynili mu cześć y chwałę / vpadßy ná kolaná ſwé / iáko BOgu prawdźiwému. Przypátrzywßy ſye tym ták dźiwnym rzeczam / możeß zrozumieć / że on Pſálm Dawidá Proroká prawdźiwie ſye wypełnił/ który iáko człowiek święty/ duchá świętégo nápełniony/ rzeczy które ſye ſtáć miáły dawno przed tym opowie-

Pſal: 97. v.1.& 2. dźiał mówiąc: Spiéwaycie Pánu pieńń nowé/ábowiem dźiwné rzeczy ſpráwił. A cóż to zá dźiwné rzeczy? Oznaymił zbáwienie ſwoie przed oblicznośćią pogánów: które zbáwienié Páńſkié ieſt/ Pan Chriſtus: który dla tego nazwan ieſt zbáwieniém Páńſkim/ że on ieſt nam dány / iáko właſny ſyn Oycowſki ná zbáwienié: iego tedy ieſt zbáwieniém / przez które nas zbáwić raczył. Té wßytkié dźiwné ſpráwy/ które w tych czáśiech przy národzeniu Páná náßégo ſye działy/ okazániém y znákiem ſą boſtwá iego / które ná ten czás było zákryté człowieczeńſtwem. Tóżći też y Jzáiaß Prorok opowie-

Iſaiæ 9. verſu 6. dźiał / prorokuiąc o dźiwnym národzeniu Páńſkim: Dźiéćiątko máłé národźiło ſye nam/ y ſyn ieſt dány nam / y ſtáło ſye przełożeńſtwo ná rámieniu iego / á będźie názwané imie iego dźiwny/ mocny/ Bóg/ Oyćiec wiecznośći.

A Czemu bedźie imie iego Dźiwny? Temu/ iż iest Bóg prawdźiwy: bo iáko Da-
wid Prorok przypisowal Pánu Bogu/ iż iest dźiwny mówiąc: Dźiwny Pan Psal: 67. ver: 36.
Bóg iest w świetych swoich: ták też Prorok Izáiaß mówi o Pánie Chrystu-
sie: Bedźie názwáne imie iego Dźiwny. Abowiém miał być w podźiwieniu
v wßytkich ludźi: á iuż nie tylo v ludźi obcych/ ále też y v swych iest w podźi-
wieniu/ to iest v Mátki y v Jozephá/ iáko Ewányelia dźisieyßa świadczy/
co lepiéy wyrozumiéß z iéy wykładu.

Dźiwowáli sye Oyćiec y mátká iego.

☞ Cóż to iest / że tu Ewányelistá Jozephá zowie Oycem Páná Chry-
B stusowym? á máło przedtym powiedźiał iż z duchá świetégo/ nie z meskiégo
złączenia było poczećié iego w żywoćie Pánieńskim? y teraz mówi/ iż dźiwo-
wáli sye Oyćiec y mátká iego?

¶ Ná coć ták odpowiádam/ nie twiérdźi tu tego zá pewné Ewányelistá/
żeby przyrodzonym Synem Pan Jezus miał być Jozephowym? bo ná dru-
gim mieyscu powiáda / iż był tylko domniémánym: Ale pospolićie tego oy-
cem zową/ który kogo opátruie/ y o nim stáránié ma/ y onégo wychowywa: Lucæ 3. versu 23.
Otóż Jozeph/ że Páná Chrystusá w iego dźiećińskwie opátrował/ o nim stá-
ránié w Egiptćie miał/ vchodząc gniewu y zápálczywośći Herodowéy/ który
go chćiał zámordowáć/ etc. Słußnie był dla tego názwan oycem Páná Chry-
stusowym. A potym gdy iuż wyrósł z opieki Jozephowéy/ żeby pokazał E-
C wányelistá że z strony wychowánia y opieki był Synem iego názwány/ á nie
z strony vrodzenia: ták go nam opisał mówiąc: Który był mniman synem
Jozephowym. Lucæ 3. versu 23.

¶ Zowie go też tu Oycem z strony záchowánia dobréy sławy Pánny bło-
gosłáwionéy: bo gdyby go byli niémieli w dźiećińskwie iego/ (gdyż w do- Wtóra przyczyná
rosłych lećiéch pokazał cudámi swémi/ że był Synem prawdźiwym BOżym dla czego Jozeph
z Pánny czystéy národzony /) tedyby byłá PAnná MAria podeyźrzáną v był názwan Oy-
Zydów/ którzy byli przećiwnicy Syná iéy. Tegoć mniémánia byli Zydowie cem Páná Chry-
niektórzy/ że on był Synem Jozephowym mówiąc: Izaliż to nie on SYn stusowym.
ćieslin (to iest Jozephów) który był tego rzemiesłá ćieśielskiégo? ále PAn Ioan: 6. versu 42.
Chrystus ich mniémánié fáleßné pokazał/ kiedy pytał Zydów: Co sye wam Matt: 13. ver: 55.
D zda o synu człowieczym: czyyby był Syn? Oni odpowiedźieli iż iest syn Da- Matt:h 22. a ver: 42. ad 46.
widów. A Pan ich odpowiedź vsłyßawßy pyta ich: A czemuż go DAwid
ponieważ że iest Synem iego/ zowie Pánem mówiąc: *Rzékł Pan Pánu me- Okazánié/ że nie
mu/ śiedź ná práwicy moiéy? iákoż mógł być Synem iego/ ponieważ go zo- przyrodzonym Oy-
wie Pánem? boćby to było opák/ żeby syná oyćiec miał zwáć Pánem: gdy cem był Jozeph.
synowie Oyce zową Pány/ á nie Oycowie syny. POkazał im tedy Pan * Psal: 109. ver: 1.
Chrystus/ iż on według człowieczeństwá bez oycá sye národźił / iáko według
bostwá bez Mátki. Otóż iuż maß przyczyny/ dla czego Jozephá názywa
Ewányelia Oycem Páná Chrystusowym gdy mówi: iż sye dźiwowáli oyćiec
y mátká iego.

E ☞ Czemuż sye dźiwowáli?

Tym rzeczom które mówiono o nim.

☞ Cóż zá rzeczy godné podźiwienia były mówioné o nim? Oto na- Lucæ 2. versu 11.
przód ták máluczkim dźiećiątkiem będąc/ był názwan zbáwićielem: był ná- Matth: 2. ver: 2.
zwan KRólem: był chwalon iáko prawdźiwy Bóg: był názwan chwałą Ibidem versu 11.
Izráelską: był názwan Swiátłośćią Pogáńską/ etc. TEć rzeczy o nim były Lucæ 2. versu 32.
mówioné.

A od kogóż były mówioné? nie od ládá kogo: ále naprzód od ANyolá
zbáwićielem iest názwan: Od trzech medrców/ Królów/ iest názwan Kró-

lem Zydowskim: Od Symeoná świetégo y spráwiedliwégo/ á duchá świe- A
tégo nápełnionego/ był názwan chwałą Izraelską/ świátłością pogáńską.
Otóż że od ták zacnych stanów ták był miánowány/ naprzód od Anyołów/
od Królów/ y od Kápłaná/ który z zacności vrzedu przez Proroká názwan *Malach: 2. ver: 7.*
iest Anyołem/ dziwowáli sye Jozeph y MArija. Dziwowáli sye tym rze-
czam które były mówioné o nim. Acz wdzisieyszym textcie Ewányeliéy świe
téy nic wypisuie Ewányelistá co to zá rzeczy były/ którym sye dziwowáli:
ále wyszszéy to obáczyć możesz/gdy dziecie Páná Christusá Symeon błogo-
sławił po oczyścieniu Pánny MAryjéy: Wiec po błogosławieństwie któ-
rym błogosławił Pánu Jezusowi/ Błogosławił też y Mátce iáko opowiá-
da Ewányelia: B

Y błogosławił im Symeon.

Jákich by słów vżywáć miał ten Symeon/ kiedy błogosławił Mátce
Syna Bożégo/ Páná zbáwiciela nászégo Jezu Christá/ Ewanyelia nie pi-
sze: Musi być/że z obyczáiu Zydowskiégo/ były niektie błogosławieństwá/
álbo modlitwy nád témi/ które po porodzeniu wchodziły do Kościołá/ któ-
rych Ewányelistá nie wypisał/ieno námienił: Bo nie były z potrzeby zakonu:
to tylko/ że też mogły być iákie pobożné postánowienia v Zydów/których w
zakonie niewyrázono było/których osobliwie ludzie nabożni/ku czci/y chwa-
le Pánu Bogu vżywáli nád témi/które wchodziły w Kościół po porodzeniu:
Jáko też y Kościół nász powszechny ma w sobie modły pobożnym obyczáiem C
postánowioné/ którémi białegłowy po niedawnym porodzeniu przyymuie/y
oné z ich płodem Pánu Bogu pod obrone zléca y podáie. Które wszytki rze-
czy/áczkolwiek nie z potrzeby zakonu nowégo są: A wszákże że są pobożné/y
spráwe pobożną y potrzebną w sobie odnoszą: od nas wiernych Chrześcijá-
nów/ niemáią być zániedbáwané. Mówi tedy Ewányelia: Błogosłá-
wił im Symeon.

Y rzékł do Máryéy mátki iego/ Oto położon iest ten ná vpadek y powstánie wiela ich w Izráel: y ná znák/ któremu będą sye przećiwić. D

☞ Przypátrz sye á rozważay sobie to Proroctwo Symeoná tego świe
tégo: z nátchnienia DVchá świetégo/ nie z próżności żadnéy to mówi do
Pánny Máryjéy/ Mátki Páná y zbáwiciela nászégo: Oto położon iest ten
(to iest Syn twóy) ná vpad y ná powstánié wielom w Izráelu. Jákoby ták
chciał rzéc: Aczkolwiek błogosłáwiona y przenaczystsza Pánno/ ten Syn
twóy/iest dány zbáwiciel wszytkim narodóm: á wszákże wiele ich będzie któ-
rzy nie będą vczestnikámi tego zbáwienia: nietylko niewierni pogáni/ ále też
y Zydowie/którzy są wybráni Páńscy: z których wiele ich widząc te świátłość/
zostáną w ćiemnościách. Co iż y Ewányelistá Jan S. pokázuie: áczkol-
wiek insszémi słowy/ ale tymże wyrozumieniem gdy mówi: Byłá świátłość *Ioan: 1. a versu 9. ad 14.* E
prawdziwa/ która oświéca wszelkiégo człowieká. ꝛc. Ná świećie był/y prze-
zeń świát sye stał/á świát go nie przyiął: do własności przyszedł/ á swoi go
nie przyieli: á ile go ich przyieło/dał im moc być synmi BOżymi/ ꝛc. Cóż to
iest? byłá świátłość prawdziwa/ która oświéca wszelkiégo człowieká. A lu-
dzie więcéy vmiłowáli ćiemności á niż świátłość? Nic insszégo nie iest/ieno to *Ioan: 3. versu 19.*
co mówi Symeon/ iż iest położon ná vpad wielom w Izráel. Co to iest?
Ná świećie był á świát go nie vznał? To iest co mówi Symeon/ położon
iest ná vpad wielom w Izráel. Do własności przyszedł/ á swoi go nie
przyieli: Czemu? Temu że położon iest ná vpad wielom w Izráel. A co

A dokláda Jan S. A ile go ich przyieło/ dał im moc być synmi BOżymi/ to
tákże mówi Symeon/ położon iest ku powstániu wielom w Izráel : to iest/
ku vznániu prawdziwégo zbáwienia/ ku powstániu od błedów / ku powstá-
niu z ćiemnosci do świátłośći/ ku powstániu przyspośobienia synów BO-
żych. Tym tedy dał moc być Synmi BOżymi / którym iest położon ku
powstániu. A ktorym iest położon ná vpad / ći go nie vználi : ći wiecéy v-
miłowáli ćiemnosć á niż świátłość / która oświéca wszelkiégo człowieká
przychodzącégo ná świát : á tákim którym iest położon ná vpad/ iest Pan o- 1.Petri 2. versu 8.
poką wzgorszenia/y kámieniém obráżenia. Y tym iest ná vpad położon Pan
Christus/ o których Apostoł mówi : My przepowiádamy Páná JEzusá v- 1. Cor: 1. versu 23.
B krzyżowánégo : Żydom wzgorszenié/ á pogánom głupstwo : á mówi to o nie-
wiernych Żydźiéch/ á vpornych pogániéch / którzy w mądrośći tego świátá
pokłádáli nádźieie : á prostą náuke Páná Christusowe/ która nie wsubtélno-
śći mówy należy/ ále w szczérośći zbáwiennéy/ rozumieli być głupstwo.
Tym zásie Pan Christus iest położon ná powstánié / o których dáléy mowi
tenże Páweł święty : A tym którzy są wezwáni Żydowie y Grekowie (to iest 1. Cor: 1. versu 24.
pogáni) przepowiedánié Páná JEzusá vkrzyżowánégo iest moc BOża y
mądrość.

¶ Aleby tu kto wziąwszy przedsie té słowá Ewányeliéy : Oto położon
iest ten ná vpad y powstánié wielom w Izráel/ mógł mówić : toć Pan Chri-
stus nie tylko ná zbáwienié od Bogá Oycá był zesłan/ ále też ná zátrácenié :
C poniewaz mówi/ Położon iest ná vpad wielom ? Ile z strony Páná Chri-
stusá którégo Bóg Oyćiec zesłał ná zbáwienié ; bo mówi Ewányelia że nie
zesłał Bóg Oyćiec Syná swego áby sądźił świát/ iedno żeby zbáwił : tedyć Ioan: 3. versu 17.
on przyszedł zbáwiáć/co było zginęło: ábowiém on chce áby wszyscy byli zbá- Matt: 18. ver: 11.
wieni/ y przyszli do vznánia prawdy : á ztąd iest położon ná powstánié wie- 1. Tim: 2. ver: 4.
lom. Ale z strony niewdźięczności ludzkiéy/ tedy to sye dźieie/ że iest poło-
żon ná vpad. Wszák Pan wszytkich wzywał áby przyszli do niego y żywot
otrzymáli ? powiáda Ewányelistá Jan S. Wołał Pan Jezus głosem: Je-
śli kto prągnie / niechay przyydźie á pije : głosem wołał áby wszyscy słyszeli / Ioan: 7. versu 37.
którzyby prągneli duszného zbáwienia. Azaż Pan Christus niechciał / áby
D sye wszyscy byli náwróćili do niego ? Słuchay co mówi/ y iáko nárzeká ná
niewdźięcznosć Żydowską mówiąc : JEruzálem Jeruzálem/ ilekroć chćia-
łem ia był ciebie zgromádźić do siebie/ iáko kokosz zgromadza kurczątká pod Matt: 23. ver: 47.
skrzydłá swoie/ á niechćiáłos! Tu widźisz żeć to nie czyia insza winá iedno sá-
mych/że nie chćieli sye náwróćić. Tu sobie káżdy winien/ że prze iego nie ná- Sposób/ że Pan Christus położon ná vpad.
wrócenié iest mu Pan Christus ná vpad położon. Oto Ewányelistá Jan s.
pisze/ gdźie mówi Pan ChRistus : Bym był nie przyszedł á nie mówił im / Ioan: 15. versu 22.
niémieliby byli grzéchu : ále żem im mówił/ á oni nie vwierzyli/ przetóż wy-
mówki niémáią z grzéchu swégo.

¶ Tym tedy sposobem iest Pan Christus ná vpad wielom położony dla
ich nie náwrócenia. Ale nie tylko ná on czás/ále y dźiś Pan Christus iest po-
E łożony ná vpad y ná powstánié wielom w Izráel / to iest w Chrześćijáń-
stwie. Jest ná vpad grzésznym nie pokutuiącym / á ći sámi sobie winni
będą / że im PAn Christus iest ná vpad : bo on mówi : Czyńcie pokute/ á Matth: 3. versu 2.
przybliży sye wam Królestwo niebieskié. Niechce im być ná vpad/ bo ich ná-
pomina : ále gdy niedbáią / iest im ná vpad położony. Jest też zás po-
łożony ná powstánié wiernym przez pokute. Heretykom iest ná vpad po-
łożon / którzy pismem świetym wzgardzáią / złe ie rozumieiąc. Przekle-
tym Aryanom/ iest ná vpad Pan Christus położon/ którzy o bostwie iego źle
rozumieią / y inszych błedów wiecéy wynáyduią : A ći niebożetá sámi sobie
krzywi : bo ie w żadnéy wątpliwośći Pan Christus nie zostáwił. Y iest wie-

le rzeczy

lé rzeczy tákich/ które pokázuia Páná Chriſtuſá być prawdziwym Bogiem y A
człowiekiem/ ták w Ewányeliéy iáko y w inßym piſmie świetym: w którym/
ieſliże mieli iákie wątpliwośći / mieli ſye rádźić KOśćiołá powßechnégo
1. Tim: 3. ver: 15. Chrześćijáńſkiégo / któryby ich był prawdy náuczył/ poniewaž ten á nie inßy
ieſt vtwiérdzenié y filar prawdy.

☞ Już ſye pokazáło/ iáko / y którym ieſt Pan Chriſtus ná vpad / któ-
Ioan: 11. v: 25. et 26 rym zás ná powſtánié. Ná powſtánié tym/ iáko mówi v IANA S. który
wierzy w mie/ chocáßby y vmárł/ powſtánie: A wßelki ktory wierzy w mie/
nie vmrze ná wieki. To powſtánié według Doktorów świetych / ma ſye
rozumieć náwrocenié człowieká grzéßnégo / y odnowioné obcowánie iego
ná tym świećie. Ná vpad zásie tym/ którzy nie wierzą w imie Syná Bo- B
żégo. Ale iuż o tym doſyć: ſłuchayże co dáléy mówi Ewányelia.

Y ná znák któremu ſye ma być ſprzećiwiano.

☞ To nie ieſt trudno ku wyrozumieniu: káżdy człowiek Chrześćijáń-
ſki o tym wie/ że miał y ma wielé przećiwników Pan Chriſtus: którégo ſprá-
wy Żydowie naprzód podſtrzégáli/ potym y mowe iego.

Marci 14. ver: 58. ¶ Aza ono nie przećiwnicy byli ſłów iego/ którzy powiádáli/ſłyßeliſmy kie-
dy mówił: Iż Kośćiół ten Ieroʒolimſki zepſuie / á zás we trzech dniach tá-
Ioan: 2. verſu 21. ki drugi zbuduie: Co iednák wprawdźie mówił o Kośćiele ćiáłá ſwego/ iáko
Ewányeliſtá Ian świety świadczy: A Żydowie przećiwiáiąc ſye ſłowom ie-
go powiádáli: żeby on miał Kośćiół Ieroʒolimſki zepſowáć/ rozwálić/á zás C
inßy zbudowáć.

¶ Azaż ſye y znákom PAńſkim które czynił nie ſprzećiwiáli gdy mówili/
Luce 11. verſu 15. Mocą Belzebubá Kśiążećiá Diabelſkiégo wymiáta diabelſtwo? Co iednák
nie mocą Diabelſtwá/ ále mocą Boſtwá ſwego czynił. Otóż widźiß/ że tu
było wielkié ſprzećiwienié Pánu náßemu. A ſtąd obaczywßy té przećiwno-
śći którémi ſye Żydowie PANV náßému ſprzećiwiáli/ poznáć y to możeß/ że
ſłußnie powiedźiał Symeon / iż ieſt położon ná znák / któremu ſye wiele be-
dą przećiwić.

¶ Ale nietylo ná on czás w Żydoſtwie/ ále y v nas w Chrześćijáńſtwie
wiele ſye temu znákowi ſprzećiwiáło: czego y dźiś ießcze naydźieß niemáło. A
zaż to nie przećiwienié było temu znákowi? gdy Ebionitowie powiádáli P. D
Chriſtuſá być obyczáiem przyrodzonym z oycá y z mátki vrodzonégo? A pan
Matt: 1. verſu 20. Chriſtus był z duchá świetégo národzony/ iáko Ewányeliſtowie świadczą.
Luce 1. verſu 35. A oni ſprzećiwiáiący ſye powiádáli go być z Meżá y z białéygłowy biegiem
przyrodzonym národzonégo. Albo á zaż y tym nie był Pan Chriſtus znákiem
przećiwienia / którzy powiádáli / żeby niémiał Pan Chriſtus prawdźiwégo
ćiáłá/ iedno zmyſloné ná czás? A Pan Chriſtus ſam powiedźiał / że miał
prawdźiwé ćiáło / nie tylko przed śmierćią / ále y po Zmartwychwſtániu
Luce 24. ver: 39. ſwoim/ gdy mówił do vczniów ſwoich: Duch (álbo zmyſloné ćiáło) kośći
y ćiáłá niéma/ iáko mnie widźićie mieć prawdźiwé ćiáło: bo Vczniowie iego
Ibidem verſu 37. vyźrzawßy go po zmartwychwſtániu/ miedzy ſobą rozumieli / żeby duch do E
nich przyßedł z zmyſlonym ćiałem: dla czego im PAn Chriſtus pokazał
prawdźiwé być ćiáło ſwoie/ á nie zmyſloné. Otóż tym którzy rozumieią zmy-
ſloné być ćiáło Páná Chriſtuſowé / ieſt znákiem ſprzećiwienia.

Tym téż którzy go powiádáią nie być równym w boſtwie Bogu Oycu/
ieſt znákiem przećiwienia: bo Pan CHRiſtus ináczéy powiedźiał témi ſło-
Ioan. 10. ver: 30. wy: Ia y Oyćiec iedno ieſteſmy: nie rzékł/ ieden ieſteſmy: áby kto nie rozu-
miał tegóż być Oycá/ co ieſt Syn: ále rzékł iedno ieſteſmy: to ieſt/ iedno bo-
ſtwo / iedná iſtność / y iedná moc moiá ieſt z Bogiem oycem/ á ſtąd iedno
ieſteſmy. Co oni wywracáią y ßpocą.

A Zlym też Chrześćiyánom iest znákiem przećiwienia/ ktorzy czynią spráwy
nieprzystoyné imieniu Chrześćiyáńskiému : o ktorych mowi Apostol : Mienią Titum 1. ver: 16.
sye że znáią BOgá : á vczynkámi swémi prząą sye go : w czym iesli ich przed
tym było wiele miedzy żydmi ktorzy sye temu znákowi sprzećiwili / tedy y po-
dźiś naydźie tákich bárzo wiele v nas/ktorzy ácz sye widomie Pánu Christu-
sowi nie przećiwiáią : ále iákoby sámému sye przećiwili/kiedy sye Kośćiołowi
y członkom iego/to iest vrzedowi duchownéᵘ przećiwiáią/ iáko są Kácérze:
álbo iáko są Turcy y MAchometczycy / ktorzy z Kácérzmi zá rowno blu-
źnią y lżą imie Chrześćiyáńskie: bo niémász tego Kácérstwá/ ktoreby nie lżyło
wiernych Páńskich : y ktoreby pohánbienia y potłumienia nie życzyło KO-
B śćiołowi Páná Christusowému/ ktory Papieskim zową : á snać wiecéyby ży-
czyli vpadku temu to Kośćiołowi powszechnému/niż Tureckiéy mocy. Znák
iest dowodu tego ten : iż kiedyby sye zeszły wszytki Sekty co ich iest/ktore do-
syć z sobą wielkié rożnice máią o wierze / przedsie miedzy onémi wszytkimi
niémász téy/ ktoraby sye niémiáłá zgodźić przećiwko Kośćiołowi Rzymskié-
mu powszechnému w bluźniérstwie/ w przeklinániu/w złorzeczeniu/ y w życz-
liwośći do vpadku : bo kiedy sye wiec tráfi ieden z Kośćiołá powszechnégo
miedzy kilká adwersarzow/ ktorzy y sámi sobie są przećiwni/ nátychmiast sye
zgodzą/ á przećiwko onému iednému Kośćiołá powszechnégo/ dawszy pokoy
swym rzeczam / powstáną nicináczéy iedno iáko Licemiernicy przećiwko
Pánu Christusowi z Sáduceuszámi : ći choć sobie byli przećiwnicy/ ále w nie-
C przyiáźni Páná Christusowéy predko sye zgodźili. Coż to iest ? iedno że Pan
Christus iest położon im ná znák/ ktorému sye bedą przećiwić. Aczkolwiek
Heretycy powiádáią / że sye nie przećiwią PAnu Christusowi : ále gdy sye
przećiwią Kośćiołowi iego/ sámému sye przećiwią. Téżći Páweł S. nie Pá-
ná Christusá iechał był wiązáć do DAmásku/ iedno té ktorzy wierzyli weń:
á wżdy Pan Christus mu mowił / Sáwle Sáwle czemu mie prześládujesz ? Acto: 9. ver: 4.
on prześládował ludźi/ á Pan Christus mu powiedźiał że mnie prześládujesz.
Otoż iáko tu Páná Christusá prześládował w członkách iego/ ták też y ći w
wiernych iego prześláduią go. A wszákże vfamy Pánu Bogu że nie po-
száńcuie sye im w tym: nie opuśćić Pan swoich/bo im obiecał mowiąc: Jam Matt: 28. ver: 20.
iest zwámi/ áż do ostátniéy godźiny świátá skończenia. A ponieważ iest pan Rom: 8. versu 21.
D z námi / ktoż bedźie mogł być przećiwko nam ? to iest / żeby nás przećiwno-
śćiámi swémi miał potłumić ? gdyż też tákich iuż było bárzo wiele y iest ie-
szcze/ktorzy sye sprzećiwili j sprzećiwiáią zakonowi temu/to iest wiernym páń-
skim/ y iego swietéy wierze : á przedsie z łáski BOżéy to ná oko widźimy/że
nie mogli nic przemoc/ áni da Pan Bog przemogą. Zaż sye nie stárali
Zydowie / áby byli mogli zátłumić wiáre Christusá Páná / bijąc Apostoły y Acto: 5. a ver: 40 ad finem.
zákázuiąc im áby nie przepowiádáli imienia Páná Christusowégo ? á wżdy
nic nie pomogło : przedsie tym wiecéy szérzyłá sye słáwá imienia Páńskiégo/
y wiárá Chrześćiyáńska. A teraz Kácérze áza nie stáráią sye o to/ áby KO-
śćioł Boży zátłumili? ále sye im według ich myśli z łáski Bożéy nie wiedźie:
E bo obiecał PAn iż brony piekielné/ (to iest/ przećiwnośći HEretyckié/) nie Matt: 16. ver: 18.
przemogą przećiw Kośćiołowi : A áczkolwiek wiele sye przećiwią temu zná-
kowi/ á wszákże nie przemogą : bo słuchay co mowi Prorok Izáiasz : Bedźie Isaiæ 55. versu 13.
Pan miánowan ná znák wiekuisty/ktory nie bedźie oddalon : to iest/ áczkol-
wiek wiele sye ich bedą przećiwić temu PAnu/ á wszákże on bedźie wieku-
istym Pánem. A ná drugim mieyscu mowi Dawid w osobie Páná Christu-
sowéy do Bogá Oycá : Wyrwiesz mie z przećiwnych odporow ludźi : postá- Psal: 17. ver: 44.
nowisz mie głową narodow : to iest ich przećiwnośći nie zászkodzą mi nic :
przedsie ia bede głową ludźi wiernych á nieprzećiwnych sobie.

☞ Jużeś słyszał iáko y komu iest Pan Christus znákiem przećiwienia:

Náoſtátek ſłyßałeś Proroctwo y opowiádánie/ iáki Pan Chriſtus miał być/ A
iż miał być złym ná vpadek/ á dobrym na powſtánié/ ꝛc. Słuchayże też iáko
tenże SYmeon opowiáda przyßłé rzeczy PAnnie błogoſłáwioney MAryiéy
mátce Páná náßego/ iákié fráſunki miałá mieć mówiąc:

Y twoie duße przeniknie miecz.

☞ Zadna/ iáko mówi Origenes/ Hiſtorya o tym nie piße/ żeby Pán-
ná Máryia miáłá od mieczá vmrzeć/ ázwłaßcza gdyż nie dußá/ále ciáło mie-
czem bywa zábité: Przetóż tu muśi rozumieć o inßym mieczu/o którym mó-
Pſal: 58. verſu 8. wi Dawid : A miecz ieſt w vśćiéch ich : to ieſt/ w vśćiéch Zydowſkich/ któ-
rzy krzyżowáli Páná náßégo. Ten miecz przeniknął duße Pánny Máryiéy/
kiedy ſłuchała bluźnierſtwá Zydowſkié przećiwko Synowi ſwemu : która B
áczkolwiek wiedziáłá Chriſtuſá Syná ſwego/ iż miał dobrowolnie vmrzéć y
śmierć przezwyćiężyć : áwßákże nie mogłá tego okrom wielkiéy ſwéy boleśći
widzieć.

Té słowá : twoie duße przeniknie miecz: zdádzą ſye zgádząć z onémi słó-
Pſal: 104. ver:18. wy Dawidowémi/ gdźie mówi o Iozephie/ żelázo przeniknęło duße iego : to
ieſt/vćiſk wielki. Ale coż to ieſt co dáley mówi/

Aby były wielu ſerc myśli obiáwioné:

☞ Nic inßégo tu nie opiſuie / ieno co ſye miáło dźiać przy śmierći
Chriſtuſowéy / która byłá mieczem/ to ieſt ſmutkiem duße Pánny Máryiéy : C
bo co który z onych niewierników myślił przećiwko Pánu Chriſtuſowi/ to ſye
w ten czás pokazáło. Pokazáłá ſye ſkrytość myśli Iudaßowéy przećiwko Pá-
Ioan: 6. verſu 70. nu Chriſtuſowi / o którym ſamże Pan powiedźiał był v Iana S. Izaliż nie
dwanaśćiem was obrał / á ieden z was ieſt Dyabeł : to ieſt / który mnie źle
myśli. Tá myśl zła dyabelſka/okazáłá ſye/ kiedy Pána zbáwićiela wydał na
śmierć nieprzyiaćiołom iego. A ktoby był rozumiał / by ten zły á zdrádliwy
ſługá Páná Chriſtuſów Pánu Chriſtuſowi źle myślił/by ſye to było nie oka-
záło czáſu męki iego/ kiedy go w ogroycu zdrádliwie pocałował / á zá tym
go Zydom podał : Zadenby był niewiedźiał / ieśli źle albo dobrze myślił Pá- D
nu : tylko to ſam PAn CHRiſtus wiedźiał : przetóż go Diabłem dla zdrá-
onych myśli nazwał : á zátym ſye też okazáło co myślili inßy Apoſtołowie
Pánu/ á co Iudaß. Tákże też y o Annaßu y o Káiphaßu żaden niewie-
dźiał co myślili złegó Pánu Chriſtuſowi/álbo co dobrego Nikodem y Iozeph.

O tym tedy Symeon powiedźiał/ że ſye to czáſu śmierći Páńſkiéy miá-
ło dźiać/ iż wielu ſerc myśli miáły być obiáwioné : to ieſt co myślił Iudaß/
á co myślili wierni ſłudzy Páńſcy : Co myślił ANNaß / KAiphaß / y in-
ßy przećiwnicy PANſcy / á co też myślił NIkodem/ IOzeph y inßy wierni
Páńſcy.

Słyßałeś Proroctwo/ którym Symeon Prorokował Pánnie Máryiéy/
ták zſtrony Syná iéy iáko też zſtrony iéy ſáméy:co zá przygody ná nie przyść
miáły/ przyſłuchać ſye też dáléy maß świádkowi drugiemu przy Symeonie/ E
który też świadczył/że PAn Chriſtus zbáwićiel Meſſyaß prawdźiwy przy-
ßedł ná świát/ iáko Ewányeliſtá powiáda mówiąc:

A byłá Anná Prorokini córká Fánuelowá z pokolenia ASer: tá iuż zeßła byłá bárzo w lećiech/y mießkáłá z mężem ſwoim śiedm lat od Pánieńſtwá ſwego/A byłá wdową áż do ośmdźieśiąt lat/

A **która nigdy nie wychodziłá z Kośćiołá/ służąc Bogu we dnie y w nocy/ w pośćiech y w modlitwách.**

☞ Prorokował Symeon mąż zacny bogoboyny y spráwiedliwy: Prorokowáłá y Elżbiétá z Zácháryaszem mężem swoim: Prorokowáłá Pánná: potrzebá áby też byłá Prorokowáłá Wdowá: á stąd żeby sye pokazáło/ że wszytki wieki/ y płći/ świádectwo wydawáły przyszćia prawdziwégo Messyaszá zbáwićielá: A który dla wszytkich zbáwienia przyszedł: wszyscy też o nim świádectwo mieli wydáć/ ták mężczyzny/ iáko białégłowy/ bo wszytkich
B iest zbáwićielem. Ale żeby kàżdy iéy świádectwu wiáre dawał/ dlatego iéy obyczáie/ świętobliwość żywotá/ pobożność/ y nábożeństwo Ewányelistá opisuie/ zdobiąc ią tákimi obyczáymi/ áby kàżdy vsłyszawszy/ rozumiał ią godną być ku oznaymieniu zbáwićielá wszytkich ludźi. A naprzód.

¶ Záléca ią z imienia iéy/ gdy mówi: Byłá Anná. To imie rozumié sye łáská: y słusznie tym imieniem iest nazwána/ która dáry łáski Bożéy/ to iest/ Syná Bożégo zásłużyłá oznaymić.

¶ Powtóré záléca ią/ iż miáłá dar Proroctwá od Páná Bogá mówiąc: Byłá Prorokini. To iest osobliwy dar od Páná Bogá y znák przyiáźni Bożéy: Abowiém Duch święty w dusze święté przenosząc sye/ przyiaćiele Boże
C Proroki postánawiał. Słusznie/ iáko ORigenes mówi/ tá święta białagłowá/ duchá Prorockiégo zásłużyłá mieć: ábowiém długą czystośćią/ y długimi postámi do tego przystąpiłá. Byłyć też niektóré pánie zacné/ które miáły dar Proroctwá/ iáko Márya siostrá Moyzeszowá/ y Aaronowá/ która po wybáwieniu ludu IZRáelskiégo z niewoléy Egiptskiéy złożyłá pienié ku czći y chwale Pánu Bogu. Druga też byłá Deborá/ o którey pisżą Księgi Sędziów/ która obroniłá lud Izráelski od nieprzyiaćioł iego/ etc. Trzećia byłá Holdá: która opowiedziáłá Jozyaszowi Królowi Żydowskiemu/ że miał w pokoiu dokonáć żywotá swego: ále po iego zeszćiu miał gniew srogi sye pokázáć nád ludem Izráelskim. A wszákże Anná tá/ o którey Lukasz święty
D pisze/ ma nád té wszytki/ choćiaż też były Prorokinie: bo żadna tego nie oglądáłá/ co oná oglądáłá y opowiedziáłá być iuż prawdziwégo zbáwićielá wszego świátá.

Exo: 15. v: 20. et 21
Iudic: 4. v: 4. et 9.
4. Reg: 22. ver: 14. 16. & 20.

¶ Potrzećié/ záléca ią z zacnośći rodźiców iéy/ nietylko miánuiąc Oycá iéy Fánuelá/ ále też Pátryárche Aser/ od którégo iedno pokolenié Żydowskie iest názwáné.

¶ Poczwarté/ záléca ią z iéy lat/ wktórych oná státecznie żyłá gdy mówi: Tá iuż byłá zeszła w lećiéch: to iest/ iuż byłá stára. Słuchayże iáko záléca pismo stárość: Wiek stárośći iest żywot niepokalány. A tákowego człowieká Sapien: 4. ver: 9.
E stárość/ masz wiedźieć/ iest żywotem niepokalánym/ który w cnotách młodźieństwo swoie strawiwszy/ do stárośći przychodźi: bo też są drudzy stárzy/ którzy w młodośći swowolnie żywiąc/ ná stárość sye im tego niechce opuśćić/ áby im wiek dopuśćił w tym żeby iesżcze trwáli. Nieprzystoynie strawioné młodźieństwo/ czyni stárość máło státeczną: A poczćiwie strawioné pierwsze látá/ zátrzymawáią poważną stárość. Tákże y te pánią świętą záléca Ewányelistá/ nie ták z stárośći/ iáko z tego że do stárośći z cnotámi przyszłá.

¶ Popiąté záléca te świętą pánią záraz ze trzech rzeczy. Naprzód iż wzupełnym dźiewictwie álbo w czystośći do stanu małżeńskiégo przyszłá: co sye nie kàżdéy przytrafia. Powtoré/ iż spokoynie y zgodliwie z mężem swoim żyłá/ co Ewányelistá wyráźił mówiąc/ y żyłá z mężem swoim siedm lat od pánieństwá swego. Z trzećiéy rzeczy ią záléca/ iż po mężu swym/ będąc iesżcze w młodych lećiéch/ inszégo mężá nie poiełá: nie dla tego áby bespiecz-

1. Zálécenie Anny Prorokiniéy.
2.
3.

niéy y swowolniéy żyłá: ále áby tym nabożniéy y vstáwiczniéy Pánu Bogu A
służyła / nie stáráiąc sye nikomu inszemu podobáć / ieno sámému PANV
BOGV. etc.

Záprawde iest to znák wielkiéy cnoty/ vznawszy roskosz/ dobrowolnie ią opu-
ścić. Dobréć iest małżeństwo spráwiedliwie záchowáné: wolnieysze wdow-
stwo: naylepsze Panieństwo záchowáné / dla nadzieie żywotá wiecznego:
Matt: 19. ver: 11. Ale nie wszyscy mogą poiąć tego słowá. Który może poiąć álbo zrozumieć/
niech zrozumie: Jákoż to/ Nie każdy może poiąć tego słowá? To iest: że
Matt: 19. ver: 12. nie káżdy może stan dziewictwá záchowáć. Dla tego też powiedziano: kto
może poiąć to słowo/ to iest záchowáć czystość / niechay poymie/ to iest zá- B
chowa: ná wolą dáie/ nie przymusza. Jákoby chciał rzec: á możesz sprostáć/
podéymi sye: á nie możesz sprostáć/ day pokóy. Ale masz wiedzieć/ że tu tyl-
ko tym dáie ná wolą/ którzy sye tego ieszcze nie podéymuią/ y slubámi sye nie-
obwiezuią: bo tym którzy sye slubami obwiezuią / iáko są Mniszy y Mniszki/
Num: 30. ver: 3. iuż nie dáie ná wolą/ owszem mówi: Jesliby który z mężów slub PANu po-
slubił/ álbo sye obwiązał przysięgą/ niechay nie czyni wpośmiech słowá swe-
go: ále wszytko co obiecał niechay wypełni. A ná drugim mieyscu mówi:
Deut: 3. versu 21. Jesli będziesz omieszkawał coś obiecał Pánu oddáć / będzieć to poczytano zá
grzéch. A czemu zá grzéch? bo cie na to nikt nie przymuszał: ná woléy
twoiéy było obiecáć y nie obiecáć. A iżeś obiecał/ iuż rad nie rad musisz speł- C
nić coś obiecał: bo Pan twóy będzie od ciebie onéy obietnice pożądał. A iesli
ią zgwałcisz/ zgrzészysz przeciw Pánu. Przetóż P. Jezus Chrystus mówić ra-
Matt: 19. ver: 12. czył/ zálecáiąc stan pánieństwá álbo czystości: Kto może poiąć/ to iest spro-
stáć temu stanowi/ niechay poymie. Nie przymusza Pan do tego / ále ráde
dáie: która iesli chcesz/ masz przyiąć: iesli niechcesz/ nie zgrzészysz.

Przykład tedy téy Prorokiniey máią białegłowy: niechay żywią iáko tá
Anná żyłá w młodości swoiéy y w pánieństwie / tákże y w małżeństwie: y
oné które są w stanie wdowim / niech żyią iáko żyłá służąc Pánu BOgu tá
Anná. A które żywią w stanie małżeńskim / niech sye spráwuią ták iáko oná
świeta Páni Zuzanná żyłá: która y śmierć gotowá byłá podiąć/ dla poczći- D
wégo záchowania stanu małżeńskiego: wszák wiécie co zá przygody ciér-
Dan: 13. piáłá: iest o tym szeroka historya v Dániela Proroká: ia nie zábawiáiąc sye
wiecéy to opuszczam / ponieważ żem przedsie wziął z Ewányeliey zálécánie
téy to świetéy wdowy Anny/ którą po szóste záléca Ewányelia od pobożno-
ści która miáłá ku Pánu Bogu gdy mówi: Która nie wychodziłá z Kościo-
łá służąc Bogu wednie y w nocy.

Wdowy przykład ¶ Práwie opuściwszy świát tá świeta wdowá/ sámemu Pánu Bogu v-
piekny bráć mo- siłowáłá sye podobáć/ vstáwicznie ná mieyscu świetym służąc iemu: mówi/
gą z téy Anny we dnie y w nocy / vstáwiczność posług iéy zálécáiąc: boć też musiáłá ieść
świetéy. y spáć/ nie tylko w KOściele być/ etc. Máią sye czemu przypátrowáć y E
czego násládowáć wdowy násze Chrześćiáńskie/ téy Annie wdowie świetéy:
bo w niéy máią przykład poczćiwości/ wyćwiczenié cnót/ y sposób doskoná-
łości. Niechayże wiedzą które są wdowámi/ że im nie przystoi po vlicách/ y
dóm od domu biegáć ná tańce / álbo ná biesiády/ ná gádki niepotrzebné/ etc.
1. Tim: 5. versu 6. Oto mówi Apostoł: Wdowá która żywie w roskoszách iest vmárła: nie w-
spomina żeby tá świeta wdowá miáłá vżywáć iákich roskoszy: ále iedno tych
które roskoszuią dusze: w czym ią też po siódmé záléca przypomináiąc iéy po-
sty y modlitwy/ iż służyłá Pánu w poście/ y w modlitwie.

¶ Té osobliwé są lekárstwá y zbroie/ tym którzy sye chcą przećiwić rosko-
szom cielesnym/ a chcą szczérze służyć Pánu Bogu. Té osobliwé roskoszy máią
być pobożnym wdowom/ które sye chcą tylko sámému PAnu BOgu á nie
świátu podobáć: post á modlitwá: które nie człowiek ále Anyoł Páński zá-

léca mówiąc:

A léca mówiąc: dobra iest modlitwá z postem y z iáłmużną. POstem vbłá- Tobiæ 12. versu 8.
gáli Niniwite srogi gniew Boży. JAłmużną też grzéchy bywáią odkupio- Ionæ 3. v: 5.& 10.
né. Przetóż Dániel rádził NAbuchodonozorowi / którégo dla grzéchu miał
Pan pokáráć mówiąc: Jáłmużnámi Królu grzéchy twoie odkup/ rc. Dan: 4. ver: 24.
Cóż tu ná to rzeką wártołbowie Heretycy/ którzy post tákże y modlitwę
wzgárdzáią? Możeß to káżdy obáczyć/ żeć sobie nie słusznie przypisuią tytuł
Ewányeliéy / názywáiąc sye od niéy Ewányelikámi: bo przećiwko Ewán-
yeliéy bez wßego wstydu mówią. Ewányelia te swiętą Anne wdowę záléca
od postu y od modlitwy: á oni zás témi rzeczámi gárdzą. Ale ty opuści-
wßy ie y ich náukę obłędliwą / bierz sobie Ewányelią ná náukę/ kthóra post/
modlitwę/ y służbę Bożą zálécáiąc/ Anny żywot w tym swiętobliwy poká-
B zuie/ iż posty y modlitwámi służyłá PAnu Bogu / w KOściele w nocy y we
dnie: y przeto byłá nabożną białągłową. Náßláduyże iéy w nabożeństwie/
w pośćiéch/ y w modlitwách/ chceßli Pánu Bogu przyiemny być/ y z Ewán-
yeliéy swiętéy zálécenié mieć.
☞ Jużes słyßał człowiecze Chrześćijáński dosyć dostáteczné zálécenié
z Ewányeliéy téy to swiętéy wdowy Anny: ſkąd możeß poznáć iéy swiádec-
two być prawdziwé/ które Ewányelia opisuie mówiąc:

**Tedy tá téyże godziny nádßedßy / chwaliłá Pá-
ná/ y powiádáłá o nim wßytkim/ którzy oczekawá-
C li odkupienia Jzráelskiego.**

☞ Tu dwie rzeczy opisuie/ które tu Anná vczyniłá téy godziny / kiedy
Páná Christusá oglądáłá/ którégo ná ten czás było przynieśiono do Kośćio-
łá/ według zwyczáiu zakonu stárégo.
¶ Naprzód chwaliłá Páná/ dziękuiąc mu zá dobrodzieystwá iego: á na-
wiecéy że iuż zesłał był zbáwienie ludu Jzráelskiégo. Téżby téż miał czynić
káżdy człowiek w Kośćiele do niego przyßedßy: chwalić Páná Bogá zá do-
brodzieystwá y łáskę iego swiętą/ y zá nie mu dziękowáć.
¶ Potym táż Anná powiádáłá o nim wßytkim/ którzy oczekawáli odku-
pienia Jzráelskiégo. Aczkolwiek nie opisuie Ewányelia iáko opowiádáłá:
D á wßákże mogłá ták mówić: To dziéćię / które sye tych czásów národziło/
które teraz do Kośćiołá rodzicy przynieśli/ iest poćießenie náßé: iest zbáwie-
nié ludu Jzráelskiégo: o którym Prorocy powiádáli zdawná: którégo ießcze
w Ráiu Pan Bóg wßechmogący raczył był obiecáć / iż miał zetrzéć głowę Genes: 3. ver: 15.
stárégo wężá/ to iest Szátáná: Y o którégo Moyzeß prośił/ mówiąc: Pá- Exodi 4. ver: 13.
nie rácz zesłáć którégoś obiecał rc. Którégo Dawid názywa obliczem Bo-
żym mówiąc: Okáż oblicze twoie/ á zbáwieni będziemy. Którégo téż vsil- Psal: 79. ver: 20.
nie pożądał Prorok Jzáiaß mówiąc: O byżes roztárgnął niebiosá/ á sstą- Isaiæ 64. versu 1.
pił. rc. Tego my dziś grzéßni widzimy/ którégo ći swięći ludzie pożądáli.
Témi tedy słowy mogłá opowiádáć Páná Christusá.
E ☞ Ale dla czegóż drugim opowiádáłá? á niedosyćże było że sámá o
tym wiedziáłá? Miłość/ którą oná miáłá przećiwko bliźnim swym/ tego nie Doskonáła mi-
dopuściłá: bo doskonáła miłość/ chce záwße/ iż kiedy co ieden wié co dobré- łość czego chce.
go y pożytecznégo ku zbáwieniu/ áby to wßyscy wiedzieli/ á ſtąd żeby sye bu-
dowáli ku zbáwieniu: bo mówi Apostoł: Miłość buduie/ to iest/ ludzie któ- 1. Cor: 8. versu 1.
rzy ią máią ku bliźnim swym/ záwße dobrémi przykłádámi / y słowy/ swię- Czemu Anná o-
témi náukámi/ y téż rozmowámi o Pánie Bodze bliźnié swoie przywodzi ku powiádáłá PA-
vznániu woléy Páńskiéy: á ſtąd iákoby znowu ie buduią. Tákową mi- ná Christusá.
łość miáłá tá Anná: przetóż niechćiáłá zámilczéć dobrá pospolitégo wßel-
kiemu narodowi ludzkiemu dánégo. Życzyłá tego drugim / ná ostátek y

wßytkim/ áby vználi zbáwienié/ y duß ſwoich/ ochłode y pocieche wielką. A
Tákiéy miłośći trzebá káżdemu człowiekowi Chrześćijáńſkiému / áby wie-
dząc rzeczy potrzebné ku zbáwieniu/ inßych tegóż vczył / życząc wßytkim te-
go co ſobie. Bo któż ieſt táki głupi/ co dußy ſwéy zbáwienia nie życzy ⁖ á ie-
ſliż ſobie życzy ⁖ tegoż y drugim ma życzyć. Oto Anná co ſámá vznáłá/ to
téż y inßym opowiáda : ále tylko tym/ którzy oczekawáli odkupienia Izráel-
ſkiégo : to ieſt / ludziom pobożnym. Nie opowiádáłáć tego niewdzieczni-
kom/iedno tym którzy tego z rádośćią oczekawáli. Herodowi tego nie opo-
wiedziáłá/bo tego nie oczekawał/ y owßem ſye ſmućił z tego/ iáko niewdzie-
cznik łáſki Páńſkiéy. A téż w prawdzie niewdziecznikowie niegodni tego by-
Matt: 7. verſu 6. li/ áby im to było opowiádano⁖ bo ták piſmo vczy: Nie daycie świetéy rze-
czy pſom/to ieſt/niewdziecznym/ którzy nie bez przyczyny ſą názwáni pſy: bo B
pies obcy/ choć go ty głáßczeß y dáieß mu ieść/ przedsie on ćiebie vkąsi: ták-
że téż niewdzieczny : bys mu naylepßą rzecz powiádał / przedsie on tego nie
niedba/ dla tego/ że ieſt tego niewdzieczen : byś był niewiem iáko Herodo-
wi zalécał y opowiádał Páná Chriſtuſá / przedsieby go on był rad zátráćił/
by mu ſie był ieno nágodził. A czemuż to⁖ przeto iż nie był z pocztu tych/któ-
rzy oczekawáli odkupienia ⁖ przetóż tego niegodzien był / iáko y drudzy nie-
wdziecznikowie / áby im był opowiádan Pan Chriſtus.

Tym tedy którzy oczekawáli zbáwienia y odkupienia / iáko Ewányelia
wypiſuie/ opowiádáłá Anná CHRiſtuſá Páná. Ale iuż czyniąc koniec
tym wßytkim rzeczam/ Ewányelia mówi : C

**A gdy dokonáli wßytkiégo według zakonu Páń-
ſkiégo/ wróćili ſye do Gáliléiéy do miáſtá ſwego
Názáreth.**

☞ Mówi tu Ewányeliſtá Lukaß S. á gdy doſyć vczynili wßytkiemu
według zakonu Páńſkiégo/to ieſt/Pánná Márija z ſtrony oczyśćienia⁖ Pan
Chriſtus z ſtrony ofiárj/którą dawáli piérworodni wßyſcy⁖y zſtrony drugiéy
ofiáry którą dawáli nietylko piérworodni/ále wßyſcy którzy ſye po piérworo
Lucæ 2. v: 4. et 7. dnych rodzili : Wroćili ſye do Gálileiéy do miáſtá ſwego Názáreth/z któré-
go byli wyßli/gdy ſye ßli popiſowáć według roſkazánia Auguſtá Ceſárzá do D
Bethlehem/ kedy ſye Pan Chriſtus národził według opiſánia tegóż świeté-
go LVkaßá : Wroćili ſye mówi do Gálileiéy/ do miáſtá ſwego Názáreth.
Origenes mówi : iż tu Lukaß S. opuśćił té rzeczy/ które Mátheuß S. do-
ſyć doſtátecznie wypiſał : to ieſt : Iż potym wrychle/ áby od Herodá nie był
Matth: 2. ver: 13. zábit Pan CHRiſtus/ do Egiptu był odnieſion : támże mießkał do śmierći
14. 15. & 23. Herodowéy⁖ á potym wroćił ſye do Gálileiéy/y mießkał w Názáreth. Bo
ſkoro ſye wróćili byli z Ieruzálem po ofiárowániu y po doſyćvczynieniu za-
konowi/ muſieli w krótkim czáſie vchodzić zás z Názáreth : Abowiém Io-
zeph był nápomniony przez ſen od ANyołá/ áby zdrády Herodowéy/ którą
myſlił dziéćieciu Pánu Iezuſowi/ vchodził. Szedł tedy do Egiptu/ y tám E
był áż do śmierći Herodowéy / á potym przyßedł / y mießkał w Gálileiéy w
mieśćie ſwoim Názáreth.

☞ Zámykáiąc iuż Ewányelia powieść ſwoie o dziećińſtwie Páná Chri
ſtuſowym ták mówi :

**A dziécie roſło y vtwiérdzáło ſye w Duchu / peł-
né mądrośći/ y łáſká Boża byłá przynim.**

Tu opiſuie lat P. Chriſtuſowych pomnażánié : według człowieczeń-

A ſtwá máß rozumiéć/ nie wedle boſtwá. Według człowieczeńſtwá miał látá/
y róſł iáko drugi człowiek: y moc ćiáłá tákież roſłá/ iáko v drugiégo człowie-
ká. Przetóż Orygenes mówi: Pan Jezus Chriſtus z ſtrony tego iż był dziéćię/
to ieſt poſtáć człowieczéy niepoczeſnośći przyiąwßy/ muśiał róść/ y być v-
twiérdzon/ áby ſye pokazał być práwym człowiekiem. A z ſtrony tego iż
był ſłowo Bogá Oycá/ y Bóg wieczny/ nie potrzebował rozmnożenia áni v-
twiérdzenia. Słußnie tedy powiáda iż był pełen mądrośći y łáſki.

¶ Mądrośći był pełen/ iáko Bóg prawdziwy: ábowiém iáko Apoſtół
mówi: W nim przemießkiwa wßytká zupełność boſtwá ćieleſnie. Coloſſ: 2. verſu 8.

¶ Był też pełen łáſki: ábowiém temuż pośrzednikowi Bogá y ludzi czło-
wiekowi P. Jezuſowi to ieſt dano/ iż będąc człowiekiem/ był też doſkonáłym
B Bogiem. W té ſłowá też Jan S. mówi/ wypiſuiąc go być pełnégo łáſki/ Ioan: 1. verſu 4.
y prawdy. Zacność boſtwá imieniém prawdy záléca/ co Łukaß s. imieniém
mądrośći krzći.

Mówi Ewányelia: że dziéćię to ieſt Pan Jezus roſło iáko y inßé dziéći
zwykły róść znienagłá/ zá ſpráwą przyrodzenia. Aczkolwiek iáko Theophi-
lákt mówi: iż mógł záraz z żywotá mátki w miárę wieku zupełnégo vróść:
áleby to było rozumiano według ćiáłá zmyslonégo: przetóż muśiał według
nátury znienagłá róść. Pełen mówi mądrośći/ wedle powieśći Apo-
ſtołá Páwłá świętégo: Bo w nim ſą ſkryté ſkárby mądrośći y vmiejętno- Coloſſ: 2. verſu 3.
śći Bożéy: á to wedle boſtwá. Ale według człowieczeńſtwá muśiáłá ſye we-
C ſpółek z láty w nim rozmnáżáć/ tá mądrość iáko mówi Cyryllus: Przyſtoy-
nie z rozmnażániém lat/ rozmnażanié mądrośći przyłączył: ábowiém we-
dług nátury wieku ćieleſnégo/ Boſka nátura właſną mądrość pokázowáłá:
bo áczkolwiek Pan Chriſtus był pełen mądrośći/ iáko práwy Bóg/ záraz ie-
ßcze w dziećińſtwie; á wßákże muśiáłá ſye w nim pokázowáć z ſtrony czło-
wieczeńſtwá/ według wieku lat: bo ieſliby był iáko Theophilákt mówi/ bę-
dąc ießcze w młodośći wßytkę mądrość pokazał/ mianoby go było zá iáki
cud: przetóż przez poſtępek lat/ pokázował ſye nieináczéy iáko máłe dziéćię:
káżdé nie záraz mówi/ iedno zá rozmnożeniém lat/ co raz to lepiéy wyma-
wia/ y roſtropnieyßé bywa/ áż do wieku doſkonáłégo przyydźie: tákże PAn
Chriſtus według lat mądrość ſwoię pokázował: áż do tych lat przyßedł/
D kiedy iáſnie ſwą BOſką mądrość pokazał/ w czynieniu cudów/ y w przepo-
wiádániu ſłowá ſwego świętégo: á ták ią pokazał że ſye też temu Zydowie
dziwowáli mówiąc: iákóż ten piſmo ták dobrze vmié/ ponieważ ſye go nie- Ioan: 7. verſu 15.
vczył; nie trzebá mu ſye było vczyć: przeto że był pełen mądrośći: y przeto
że wedle boſtwá przed wßémi wieki był/ y przed poczęćiém w żywoćie Pánny
czyſtéy Máryjéy. Był y w człowieczeńſtwie wźiętym mądry: bo róſł w
mądrośći/ y w łáſce v Bogá/ którą tę mądrość on ſam w náturze człowie- Lucæ 2. verſu 40.
czéy y w młodych lećiéch/ mocą boſtwá ſwego w ćiele ſwym rozmnażał/
wedle wieku lat których róſł. Otóż co Ewányeliſtá mówi/ iż był pełen mą-
drośći ießcze w dziéćińſtwie/ do tego ſye śćiąga/ że mocą Boſtwá iego/ dzié-
E ćinny wiek iego był mądrośći pełny. A iż iéy potym nie pokázował/ iedno
względem lat ſwoich: tedy to czynił iáko prawdziwy człowiek we wßytkim
nam podobny; okrom grzéchu: bo iáko piſmo świádczy: Jż on grzéchu nie 1. Petri 2. ver:22.
popełnił/ á myſmy wßyſcy zgrzéßyli: czym iedno od nas ieſt różny. Rom: 3. v:10. et 11.

Day to Pánie Boże/ áby dźiatki Chrześćijáńſkich ludźi tákie wychowá-
nie miáły/ á żeby roſły w mądrośći/ y w łáſce miłégo BOgá/ á nie w głup-
ſtwie/ w pyße/ y we złośći: á to wychowánie tákié pochodźi z rodźiców/ którzy
ieſli ſye ſtáráią/ áby dźiatki w boiáźni Bożéy wychowáli; bez pochyby/ dźiatki
dobrze wychowáné bywáią. A záśię którzy o dobré wychowánie dźieci nic nie-
dbáią; niechay ſye obawiáią karánia Páńſkiégo ſrogiégo/ którym o ten wy-

1.Reg:4.v:11.et 18. ſtep ſkáráć był raczył Heli Kápłaná ſwego ták bárzo/ że y iego ſámégo/y ſy= A
ny iego złą śmiercią potrácił.
Ale nietylko dziśieyſza Ewányelia ieſt ná przykład dźiećiom dobrégo wy
chowánia : ále y wſzytkim ſtanom wobec ieſt też wielkim przykłádem. Na=
przód ſtárym przykład ma być z Symeoná ſtárégo / dobrégo / y świetégo
Kápłaná. Dźiatkom z Páná Jezuſá dźiećiećiá. Małżonkom z Joze=
phá. Pánnam z Pánny czyſtéy Máryiéy. Wdowóm/ z wdowy ſtátecz=
néy y nabożnéy Anny. Z tych tedy wſzyſcy przykład biorąc/ kiedy ich ná=
ſzládowáć będą/ otrzymáią tu ná świećie łáſkę BOżą / á po śmierći wieczny
żywot A M E N.

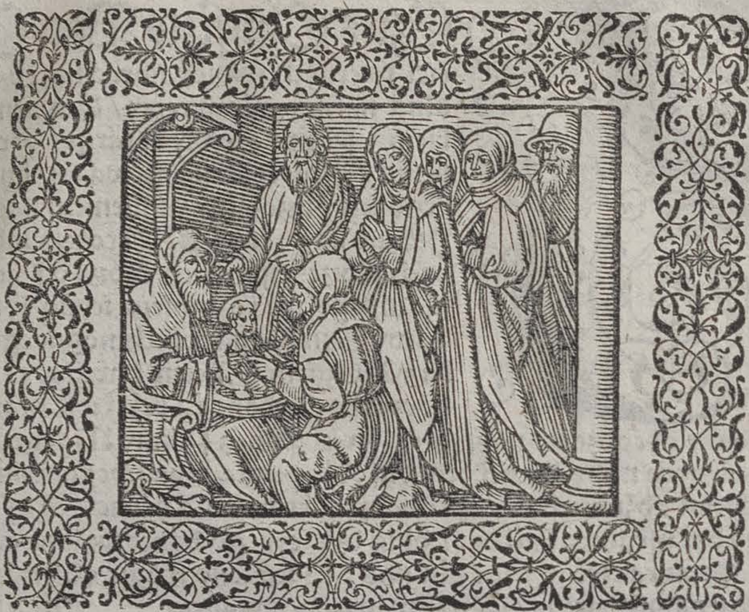
Summá Ewányeliéy téy tá ieſt. B

I. ¶ Chriſtus Pan Proroctwem Symeonowym naprzód/ á teraz y záwżdy
właſną iſtotą/ ieſt iednym ku powſtániu/ á drugim ku vpadku : bo grunto=
wna y zupełna wiárá weń / powſtánie w nim ieſt : á niedowiárſtwo záśię/
wielki ieſt vpadek.
II. ¶ Opowiáda Ewányelia/ że pánná przeczyſta Márya miáłá być w wiel=
kim ſmutku/ y wboleśći dla Syná ſwego PAná Chriſtuſá; który w mieśćie
Názáreth roſł/ y vtwiérdzał ſye w duchu/ pełen łáſki Bożéy/ y mądrośći.
III. ¶ W Symeonie/ y w Annie Prorokiniéy pokázuie Ewányelia / co ſye P.
Bogu podobáło : bo Symeon był człowiekiem ſpráwiedliwym/y bogoboy= C
nym/ Anná wdowa nabożna byłá/ ſłużąc Pánu BOgu w nocy / y we dnie/
w poſtach/ y w modlitwách. Tákim BOG OYćiec Syná ſwego ná świát
vrodzonégo / nietylko oczymá oglądáć dał/ ále y rękomá nośić. Toć ſą
ſkutki wiáry świętéy Chrześćijáńſkiéy / przez których wiárá nikczemna ieſt/
ná tych Pan Bóg zwykł dawno pátrzyć/y łáſkaw być/ świádectwem piſmá
Geneſ: 4. ver: 4. świętégo/ które ták mówi: Weyźrzał Pan Bóg ná Abla y ná dáry iego. ꝛc.

EWANYELIA ZIEY
WYKLADEM W DZIEN D
Obrzezánia Pánſkiégo, według opi=
ſánia Lukaſzá S: w Kápit: 2.

Gdy były wypełnioné ośm dni /
áby było obrzezano dźiećię/ názwan ieſt i=
mię iego Jezus. Które wezwano ieſt od E
Anyołá / piérwéy niżli ſye w żywoćie po=
częło.
☞ A gdy ſye wypełniły dni oczyſzcze=
nia iéy / podług Zakonu Moyzeſzowégo/
nieśli go do JEruzálem / áby go ſtáwili
PAnu/iáko opiſano ieſt w Zakonie Páńſkim: Jż káżdy mężczy

zná/ ktory sye kolwiek napierwey rodzi z żywotá mátki swey/ bedzie názwano świetym Pánu: á żeby też oddáli ofiáre według opisánia w Zakonie Páńskim pare Synogárlic/ álbo dwoie gołąbiątek młodych. A oto człowiek był w JEruzálem/ ktoremu imie było Symeon/ á był to człowiek spráwiedliwy y bogoboyny/ oczekawáiacy pociechy Izráelskiey/ y duch S. był w nim. Ten wziął był odpowiedź od Duchá świetego/ że niemiał vmrzeć/ áżby był pierwey oglądał Christusá Páńskiego. Y przyszedł w duchu do Kościołá. A gdy wwodzili dziecie Jezusá rodzicy iego/ áby dosyć vczynili zań według powinnośći zakonney. Tedy wziął dziecie ná rece swoie/ y błogosłáwił Bogá rzekac: Teraz iuż opuść sługe twego PAnie/ według słowá twego w pokoiu: bo iuż oglądáły oczy moie zbáwienie twoie: ktoreś spráwił przed obliczności wszytkich ludzi. Swiátłość te ná obiáwienie narodom/ y chwałe ludu twego Izráelskiego.

☞ Ale iż sye przytráfia pewnych lat Niedzielá miedzy NOwym látem á trzemi KRolmi/ w ktorą bywa Ewányelia z Mattheuszá S. Kápituły wtorey tá: A gdy oni (trzey Krolowie) odiecháli/ oto Anyoł PAński vkazał sye wesnie JOzephowi mowiąc mu: Wstań á weźmi dziecie y mátke iego/ á vciecz do Egiptu/ etc. Tey Ewányeliey wykład/ iż iest dostátecznie vczyniony wyszey w Kazániu o zámordowániu niewinnych dziatek/ przeto ná tym mieyscu nie iest położony.

JEzus Chriſtus Pan Zbáwiciel wiernych ſwoich nowo národzony / według nátury człowieczéy / dźiwnym porządkiem z Pánny czyſtéy Máryjéy okrom náruſzenia czyſtości Panieńſtwá iéy/ dniá dźiśieyſzégo ieſt obrzezány/ y imieniem naświetſzym JEzus názwány ieſt. A ktoby z ludźi wybránych Chrześcijáńſkich/ktorzy o Pánie náſzym nic inſzego nie rozumieią iedno iż ieſt prawdźiwy Syn Bogá wſzechmogącégo/ od wieku z BOgiem OIcem trwáiący / niémáiąc początku áni końcá ; też iż ieſt prawdźiwym
vczeſtnikiem przyrodzenia náſzégo człowieczégo/ z Pánny Máryjéy národzo-
1. Cor: 10. ver: 11. ny oſtátnich tych náſzych wieków/ dla odkupienia ludu ſwego/ pilnie przypá-
Hebræ: 1. verſu 2. trzyć ſye chćiał : dźiwnéby rzeczy obaczył/ które dniá dźiśieyſzégo ſye ſstáły :
iż ten który był vſtáwcą Zakonu/ dniá dźiśieyſzégo dobrowolnie ćiężar álbo
brzemie Zakonu raczył przyiąć dla nas : to ieſt/ono ſrogié obrzezánié ná ćie-
le ſwym przenaświetſzym / iáko Ewányelia świadczy. Ale áby káżdy z
ludźi Chrześcijáńſkich zrozumieć mógł / dla czego Pan zbáwićiel náſz raczył
to czynić/ iż ćiáło ſwoie prożné od grzéchu obrzezáć dopuśćił/ Słuchay:
I. ¶ Vczynić to raczył Pan CHRISTVS/ Naprzód dla wyſwobodze- C
nia náſzégo z onéy ćiężkiéy niewoléy Zakonu Zydowſkiégo / który był bárzo
Acto: 15. ver:10. przykry ku znoſzeniu/ iáko Piotr święty o tym mówi/ że go áni oni áni Oyco-
wie ich pełnić mogli : á ſnáćby go byli odſtąpili do końcá/iáko odſtępowáli/
Leuit:26. a ver: 3. ad 7. by były nie obietnice Páńſkié / które im obiecował mówiąc : Iż ieſli bedźie-
ćie przeſtrzégáć Przykazánia mego y pełnić ie / ſpuſzcze wam dżdże czáſów
ſwych / á źiemiá wyda wam vrodzáie ſwoie / y drzewá owoc ſwóy obfićie
zrodzą : młócenié zboża pośćignie zbiéránié winá: á zbiéránié winá záſtánie
czás ośiéwánia : bedźiecie pożywáć chlebá wáſzégo w ſytośći : bez wſzelákie-
go ſtráchu bedźiecie mieſzkáć w źiemi wáſzéy : dam pokóy w gránicach wá-
ſzych : bedźiecie ſpáć/á nie bedźie żaden/ktoryby was miał przeſtráſzyć : vczy-
nie że nie bedą złé beſtye w źiemi wáſzéy / á miecz nieprzyiaćielſki nie póydźie D
przez źiemie wáſze/ ꝛc. Témi obietnicámi PAn BOg wſzechmogący czynił
ſkrómné Zydy ku znoſzeniu ćiężkośći Zakonu : A to iuż iedné obietnicámi do
tego wiódł. Drugié zás grozbámi/ iáko Dawid Prorok święty świad-
Pſal:88.ver:31. 32. & 33. czy w Zołtarzu: ieſliby opuśćili Synowie iego (to ieſt lud Zydowſki) Zakon
móy/á w ſądźiech moich nie chodźili: ieſliby ſpráwiedliwośći moie zgwałći-
li/ á przykazánia mego nie ſtrzegli : cóż zá tym ? Náwiedze/mówi/ w rózdze
nieprawośći ich/á w karániu grzéchy ich. Z tegóż tedy ták ćiężkiégo Zakonu
obrzezánia/ my przez Páná Chriſtuſá obrzezánié ieſteſmy wyſwobodzeni/iáko
Galat.4. v:4.et 5 Páwel święty powiáda : Gdy przyſzło wypełnienié czáſu (to ieſt obietnice
Páńſkiéy) przyſłał Pan Bóg Syná ſwego / który ſye ſstał z białéygłowy / E
który ſye ſstał pod zakonem/áby oné ktorzy byli pod zakonem/ wykupił.
II. ¶ Powtóré dla tego Pan náſz przyiął obrzezánié/ áby Zakonowi nie zdał
ſye przećiwić. Abowiém Zakon ſtáry Zydowſki / poczawſzy od Abráhámá /
Gen:17.v:12.et 14 który naprzód przyiął ten Zakon obrzezowánia/ ták przykázuie : Dźiećie ká-
Dla czego ſye P. Chriſtus obrzezáć dał. żdé narodu wáſzégo/ oſmégo dniá niechay bedźie obrzezáné/ ꝛc. Meżczyzná
którégoby ſkóreczká z członká iego nie byłá obrzezána / bedźie wygłádzoná z
ludu ſwego / ꝛc. Czego ſye Pan náſz nie bał / y nie dla tego był obrzezan : ále
Matt: 5. verſu 17. áby Zakonowi vczynił wypełnienié/ iáko ſam o ſobie świadczy : Nie przyſze-
dłem ia łámáć Zakonu/ ále wykonywáć.

A ¶ Trzecia przyczyná obrzezánia Páńſkiego / dla vmocnienia wiáry y mi-
łości w nas. Abowiém pokazał iż miał prawdziwé człowiecze ciało / iáko III.
my wierzymy y wierzyć mamy pod vtráceniém zbáwienia / przeciwko blu-
źniérſtwom y obłedliwościam Ráćérſkim / á nawiecéy Manicheyſkim : któ-
rzy to śmieli mówić / iżeby P. Chriſtus niémiał mieć ciáłá prawdziwég / iáko
my mamy / iedno obłudné. Tákże y przeciwko błedowi Apollinariſowemu /
który powiádał / iż ciáło Páná Chriſtuſowé było iednéy iſtności z boſtwem.
VKázuie przytym miłość ſwoie przeciwko nam / iż dla nas obrzezáć ſye ra-
czył. Oto (powiáda Bernat S.) dla ciebie człowiecze krwie ſwoiey iáko-
by vpominek ofiáruie Bogu Oycu : który po trzydzieści lat y trzech wſzyt-
ke dla wykupienia twoiégo wyleie / wſzytek tobie człowiecze dány ieſt / wſzy-
B tek dla twych pożytków wydány.
¶ Czwarta przyczyná / iż PAn Chriſtus zbáwićiél náſz był obrzezan / ieſt IIII.
tá: Aby nam dał przykład świetéy cnoty / która przewyſza wſzytki ofiáry / to
ieſt poſłuſzeńſtwá : Abowiém on nic niebedąc powinien zakonowi / dobro-
wolnie był poſłuſzny zakonowi : ábyſmy my też którzy ieſteſmy poddáni za
konowi / dobrowolnie iemu byli poſłuſzni : nie zakonowi mówie ſtárému / od
którégo ieſteſmy wolni : ále zakonowi nowému / to ieſt Ewányeliéy świetéy:
który zakon ieſt lekki y wdzieczny ku znoſzeniu / by ieno chec náſzá y wola by- *Matt: 11. ver: 30.*
łá przychilna. Oto ciezki zakon Pan Chriſtus znióſł ná przykład tobie / ábyś
ty ochotnieyſzy był : Oto P. Chriſtus Pan twóy mówi : Dałem przykład / to *Ioan: 13. v: 15. & 16.*
C ieſt / iż iákom ia był poſłuſzny / bądźże też ty : bo niéma być wietſzy albo za-
cnieyſzy ſługá nád Páná ſwego. Vczynił tu Pan Chriſtus iáko prawdziwy
Hetman / który gdy chce Rycerſtwo ſwoie meżnieyſze vczynić ku podkániu /
ſam z ſiebie przykład dáie śmiáłości : ták też tobie Pan Chriſtus dał przy-
kład poſłuſzeńſtwá.

Przypátrzże ſye człowiecze Chrześćijáńſki wielkiéy łáſce y dobroći Páná
ſwego / iáko cie wielce miłuie : iż oto chcąc ciebie ſługe wykupić / ſam ſiebie
záſtawił / y w niewolą zakonu wdał. Oto ciáłu ſwemu w młodości ſwoiéy by
namniéy nieprzepuścił : ále ié wydał ná ſrogié y bárzo boleſné obrzezánié : cze-
go wydáie świádectwo dziśieyſza Ewányelia / która w ſobie zámyka Hiſto-
ryą obrzezánia y miánowánia naświetſzégo imieniá Jezus Páná Chriſtuſo-
D wego / témi ſłowy:

A gdy ſye iuż były wypełniły ośm dni / áby było obrzezáné dziećie.

☞ Wſzytki rzeczy według náznáczenia y opiſánia zakonu PAn Chri-
ſtus wypełnić raczył : nietylo ſye národzić / ále też dniá óſmégo / iáko y inſzy
z plemieniá Zydowſkiégo tóż obrzezánié przyiął. A to wſzytko dla vpornégo
niedowiárſtwá Zydowſkiégo / áby niedowiárſtwu ſwemu wymówki żadnéy
niemieli / dla czego Páná Chriſtuſá nie przyieli. Bo ieſliby ſye był nie obrzezał
według porządku ich : Mowiliby byli / iż nie był z ludu Izráelſkiégo / bo ſye
E nie zgadzał z zakonem / przetoſmy go nie przyieli : Abowiém któréłoby ciáło
nie było dniá óſmégo obrzezáné / ten nie był z pokolenia Abráhámowégo /
áni Dawidowégo : Bo tym dwiemá obietnicá o Pánie Chriſtuſie byłá da-
ná. Do ABráhámá rzeczono : W pokoleniu twoim będą błogosłáwioné *Geneſ: 22. ver: 18*
wſzytki rodzáie ziemſkié : co Páweł S. wykłáda w liście ſwym mówiąc : któ- *Galat. 3. verſu 16*
ré pokolenié ieſt P. Chriſtus. A zás Dawidowi : z owocu żywotá twego / po- *2. Reg: 7. ver: 12*
łożę ná ſtolicy twoiéy. Gdyż tedy do tych dwu o Pánie náſzym byłá obietni- *Pſal: 131. verſu 11*
cá : potrzebá też tego byłá áby ſye znimi zgodził w záchowániu zakonu / z któ-
rych pokolenia według ciáłá miał ſye národzić / áby Zydowie niewymáwiáli
ſye z nieprzyiećia Páná Chriſtuſowég : iákóż teraz iuż żadnéy wymówki mieć

nie mogą/ ieno ślepotę á zátwárdziáłość sercá swégo: bo PAN CHRistus A
wszytki powinności zakonu ich záchował/ nie dla siebie/ ále dla vporu ich/ y
niesłusznégo wymawiánia.
Pokazałem dla czego Pan á zbáwiciel nász obrzezánié dniá dzisieyszégo
podiął ná ciele swym/ które grzechu nie miáło żadnego iáko z Duchá S. po-
częté. Teraz zás słuchay/ co iest obrzezánié: á dla czego było postánowio-
né Zydom: y co zá pożytek przynosiło. Tákże dla czego my Chrześcijánie
obrzezánia nie mamy obyczáiem cielesnym iáko Zydowie.

☞ Naprzód co iest obrzezánié?

Obrzezánié iest vmowá y przymierze które vczynił Pan Bóg z Abrahá- B
mem/ y z narodem iego: Abowiém iáko przy vmowách które ludzie miedzy so
bą máią/ dla pewności lepszéy listy bywáią stánowioné z pieczęciámi: Ták
téż Pan Bóg wszechmogący obietnice swoie y vmowę postánowieniem ob-
rzezowánia/ iákoby pieczęcią vmocnił. Dla pewności tedy téy obietnice y v-
mowy/ iest obrzezánié postánowioné Abráhámowi z potomstwem iego/ áż
do Páná Christusá/ w którym té obietnice wzięły swoie skończenié. Przypátrz-
że sye pilnie obietnicom Páńskim/ które czynił Abráhámowi słudze swemu:
Iacobi 2. ver: 23. który/ iáko Apostoł świadczy/ przyiacielem BOżym był názywan. A té
obietnice tákie od Páná Bogá y té vmowy które z nim były/ tákié były.
1. Genes: 12. ver: 2. ¶ Napierwéy iż Pan Bóg chce wielmożné y zacné vczynić imię Abráhá- C
mowé.
2. Genes: 17. ver: 4. ¶ Wtora obietnicá/ przymierza álbo vmowy Páńskiéy/ iż go miał postá-
nowić oycem wiela narodów.
3. Genes: 15. ver: 5. & cap: 22. ver: 17. ¶ Trzéci contract álbo vmowá/ że Pan BOg miał rozmnożyć pokolenié
Abráhámowé/ iáko gwiazdy niebieskié/ iáko proch ziemie y piasek morski.
4. Gen: 13. v: 14. et 15. ¶ Czwarty/ iż mu miał podáć z iego potomstwem ku wiecznému opáno
wániu ziemię Chánáneyską. Bo mu Pan mówił: Ziemię ná któréy stoisz/ to-
bie dam y nasieniu twemu.
5. Genes: 22. ver: 18. ¶ Piąta vmowá álbo przymierze/ która nazacnieysza iest y naszláche- D
tnieysza: iże Pan Bóg miał dáć Abráhámowi pokolenié álbo nasienié tákié/
w którym wszytki narody miáły błogosłáwieństwo otrzymáć: wczym Abrá
Ioan: 8. versu 56. hám bárzo sye kochał: czego sam Pan Christus iest świádek mówiąc: Abrá
hám oyciec wász rádował sye/ by był mógł widzieć dzień moy: widział y dzi-
wił sye. Jákóż widział? Przez wiárę téy obietnice/ która sye tych czásów
skończyłá.
Dla tych tedy obietnic y vmów które PAN Abráhámowi obiecał speł- E
nić/ y dla ich pewności/ pieczęć obrzezánia ná ciáło iego y potomstwá iego
włożył do tąd/ áżby sye té rzeczy obiecáné wykonáły: y do wykonánia ich/
ták długo obrzezánié trwáć miáło. A poniewaz iż sye té rzeczy dokończyły;
snádnie poznasz/ iż iest wyniszczoné obrzezánié/ y przy ostátniéy vmowie álbo
obietnicy koniec swóy wzięło: to iest: gdy Pan Christus nasienié błogosłá-
wioné/ z narodu pieczętowánégo Zydowskiégo dokończył zakonu stárégo/ á F
nowy postánowił.
OBrzezánie kie- dy vstáło. Ztądże obácz/ iż po śmierci y po wniebowstąpieniu iego świętym/ nié-
ma mieyscá obrzezánié: gdyż iásna rzecz iest/ iż Pan BOG w obietnicy swéy
zyścił sye Abráhámowi. Azaż sye Abráhám według vmowy y obietnicé
Páńskiéy nie roskochał/ álbo nie rozmnożył w wielki naród? Azaż nie było
wiele Królów z iego pokolenia? Nie osięgnałże naród iego y nie opánował
był ziemie Chánáneyskiéy? Łácwo tego dozna/ który sye obiéra w czytániu
pismá świętégo: A co więtsza/ Ono błogosłáwieństwo wszytkich narodów
PAn JEzus Christus/ wszák sye národził iuż z pokolenia iego/ który dniá

A dźiſieyſzégo sſtał ſye ſkończeniem obietnice y obrzezánia przez ſwoie obrzezá=
nié. Już możeſz wiedźieć dla czego było poſtánowioné obrzezánié. A iż też
iuż wźięło dokonánie.

☞ Co zá pożytek był tego obrzezánia?

Táki pożytek był obrzezánia/ iáki v Chrześćijáńſkich ludźi krztu: Bo iá=
ko ná krzćie ludźie Chrześćijáńſcy zbywáią grzéchu pierworodnego / á nábywáią
ſpráwiedliwośći / y iuż bywáią w poczćie wybránych Páńſkich/ták też
tegóż nábywáli Zydowie przy obrzezániu tylko/że nie záraz przychodźili przed
oblicznosć Páńſką/ iáko dźiś ludźie krzczeni/ ále mieli nádźieie przyśćia przed
oblicznosć Páńſką zá obrzezániem. A iáko groźi PAN w Ewányeliéy
B niekrzczeńcom mówiąc : Jeſli ſye kto nie odrodźi z wody y z Duchá świeté= *Ioan: 3. verſu 5.*
go/nie wnidźie do Królestwá Bożégo : Ták też nieobrzezáńcóm groźił mó=
wiąc: Mężczyzná którąby obrzezána nie byłá óſmégo dniá/tego duſzá zginie *Geneſ: 17. ver:14.*
z ludu ſwego/ to ieſt / będźie odſądzoná z poczętu wiernych Páńſkich.

Aleć iuż teraz nic nie ieſt obrzezánié / y nikomu pożytku nie przynosi: to
tylko przynosi Zydom/co ſye námęczą dźiatek ſwych obrzezuiąc ie. Przedtym
był pożytek obrzezánia : ále teraz niémáſz pożytku iego by namniey.

¶ Jeſliby nas który z obrzezáńców ſpytał/ czemu ſye nieobrzezuiećie/ponie= *Czemu ſye Chrze*
waż że Chriſtus wáſz obrzezał ſye? Ná to táka odpowiedź ieſt: Iż Pan Bóg *ścijani nie obrze=*
nie ieſt nam nic dłużen : Bo co był obiecał Abráhámowi w Panie Chriſtu= *zuią.*
C ſie/ to iuż doſyć hoynie wypełnił : iużći nic po Cyrográfie / kiedy długi po=
płácą. A którzy ieſzcze obrzezánié ćieleſné máią/okázuią/ iż ieſzcze MEſſyaſz
Pan Chriſtus nie przyſzedł / á Páná BOgá omylnym czynią. Lecz iż błaho
Zydowie mienią/ że ieſzcze Meſſyaſz nie przyſzedł : bo zá tym vpornym a fálę=
ſznym mówieniém/ pokazałby ſye Pan Bóg tákim/ że ſye Abráhámowi nie=
ſtáwił w obietnicách / á nawiecey w oney obietnicy / gdźie mu obiecał roz=
mnożyć iego naród/ iáko gwiazdy niebieſkié/ ꝛc. Co być nie może. Widźi=
my to ná oko/żeć to naśienié iego iuż nie rozmnaża ſye w źiemi obiecáney: y
owſzem wſzytko z niey zniſzczáło: á pokolenié Abráhámowo dotąd ſye iedno
D rozmnáżáć miáło w obiecáney źiemi / áż przyść naśienié miáło / w kthórym
mieli być błogosłáwieni wſzyſcy narodowie/ to ieſt Pan Chriſtus : który iuż
nie tylko dla Zydów/ále dla wſzytkich narodów przyść miał. Otóż P. Bóg
ieſt słowny w obietnicách ſwoich : á Zydowie w powieśćiách ſwoich omyl=
ni. Prawdźiwie tedy piſmo świeté o P. Bodze mówi/iż Pan Bóg nikogo
nie oſzukawa. Jeſliż Pan Bóg żadnégo nie oſzukawa/tedyć y Abráhámá nie
oſzukał w obietnicách. Páweł S. powiáda : Wierny ieſt/ który obiecał : to *Hebræ:10. ver:23.*
ieſt Pan Bóg wſzechmogący. Wierność przypiſuie piſmo świeté pánu Bo= *1. Cor: 1. ver: 9.*
gu : tedy Zydom z ich powieśćiámi kłamſtwo być muśi. Wierzmyſz my iż *Deut: 32. verſu 4.*
ieſt Pan Bóg wierny / y sſtał ſye prawdźiwy w obietnicách / dawſzy pokóy
E Zydom. Oto nam zeſłał Syná ſwégo / który dźiś iáko człowiek prawdźiwy
przyiął obrzezánié ná ćiele ſwym. Nam Chrześćijánom nie trzebá obrzezónia/
bo ie Pan Chriſtus zá nas wyćiérpiał : iáko to z słów Pawłá S. wybáczyć
káżdy może gdźie mówi : Oto ia Páweł wam powiádam : Iż ieſli ſye będźie= *Galat: 5. verſu 2.*
ćie obrzezowáć/ Pan Chriſtus wam nie będźie pożyteczny. Baczyſz że iż to
Zydowſkié obrzezánié nam nie przynależy : y owſzem záſzkadza nam więcey :
bo komu Pan Chriſtus nie pożyteczny ; nie może być gorzey : y nędznieyſzy
człowiek nie może być nád tego/ od którégo Pan Chriſtus odſtępuie/ y iemu
niepożyteczny bywa. Już niechay zoſtáną Zydowie z ſwym obrzezowá=
niem: my ná tym miéymy doſyć/ że nas pan Chriſtus od niego wyſwobodźił. *Pożytki Chrze=*
¶ Awſzákże możemy náleść táki ſpoſób ku náſlądowániu Páná Chri= *ścijáńſkié obrze=*
ſtuſá/ w iego świętym dniá dźiśieyſzégo obrzezániu / nie ćieleſnie ále ducho= *zánia Páńſkiego*
wnie iáko Piſmo vpomina : Obrzeżćie ſerce wáſzé/ á krzczyce wáſzey nie zá= *Deut: 10. ver: 16.*

twárdzaycie. Jákóż ma być obrzezána skórká serdeczna ? pewnie nie ćiele- A
Sercá obrzezánié. śnie : bo bychmy té rzeczy popsowáli. A iákóż ? Oto PAn każe obrzezáć
sercá? Każe Pan obrzezáć złé pobudki ku grzeszeniu: to iest opuśćić złé mysli/
Matt:15. versu 19. ktore pochodzą z sercá twoiégo. Abowiém z sercá pochodzą złé mysli/ zábijá-
nia/ cudzołostwá/ ꝛc. toć Pan każe obrzezáć. Przetóż przez Proroká nas vpo-
Isaiæ 1. versu 16. mina: Wyrzuććie złość mysli wászych/ od oczu moich/ ꝛc. y tákowé obrzezá-
nie iest nam pożyteczné bárzo.
Vszu obrzezánié. Tákże y vszy násze máią być obrzezáné / to iest tym rzeczom przysłucha-
wáć sye/ które są pożyteczné ku zbáwieniu.
Oczu obrzezánié. Oczy máią być obrzezáné: ábowiém ieśli oko twoie wzgarsza ćie/ wyrwi
Matt:5 versu 29. ie/ á odrzuć od siebie : co iednák duchownie ma być : iáko Prorok prosi Pá- B
Psal: 118. ver: 37. ná w Psalmie swoim mówiąc : Odwróć oczy moie miły PAnie od pátrze-
nia ná prożné rzeczy.
Vst obrzezánié. Vstá násze duchownie máią być obrzezáné/ áby nie mówiły złych á szkárá-
Psal: 33. versu 14. dych słów/ iáko Dawid swiety vpomina : POhámuy iezyká twego od złégo
mówienia / á wárgi twoie niech nie mówią zdrády. Tym tedy obyczá-
iem duchownie y insze członki ćiáłá twego obrzezáć masz : to iest / nie dopu-
szczáć rospusty y swéy woléy. Ale możesz to wszytko obráćáć ku czći y chwale
Pánu twemu : A on iáko łáskáwy PAn to tákie obrzezánié od ćiebie bedźie
raczył przyiąć wdźiecznie. C

Już pokazawszy iákiégo obrzezánia nam ludźiem Chrześćijáńskim po-
trzebá/ y iákie iest miłé pánu Bogu y przyiemné od nas. Tego nam potrze-
bá wiedźiéć/ co Pan Christus ná obrzezániu swoim zá imie odniósł : bo nie
tylo człowiecze Chrześćijáński te iedne rzecz dniá dźisieyszégo dla ćiebie sprá-
wił że był obrzezan/ ále y imie szlachetné/ á tobie poćieszné ná tym obrzezániu
przyiął/ iáko Ewányelia swiadczy.

Názwano iest imie iego JEzus.

☞ W pierwszych słowiéch Ewányeliéy wypisał Ewányelistá obrzezá- D
nié y dźień obrzezánia Páná nászégo. Teraz też opisuie chwálebnégo imieniá
iego miánowánié : które przy obrzezániu było wysłowióné.
Skąd poszło miánowánié dźiatek przy krzćie. ¶ Od Abráhámá to swóy poczatek wźięło/ áby w dźień obrzezánia/ imie
dźiatkom było przydáné. Abowiém y sam gdy od Páná Bogá przyymował
Testáment obrzezowánia/ tegóż dniá z swoią małżonką przemiánek imieniá
Genes: 17. ver: 5. swego przyiął : bo mu rzekł Pan Bóg / Już ćie nie bedą miánowáć Abram/
ále bedźiesz názwan Abráhám : názywano ćie OYcem wysokim / á teraz be-
Ibidem versu 15. dźiesz názwan Oyćiec wielu narodów. Sarái tákże żoná twoiá / iuż nie Sa-
rái bedźie / ále Sará názwaná.
¶ Stadże też Pánu Christusowi zbáwićielowi nászému / tego dniá obrze- E
zánia iego swietégo / imie które w Niebie y ná źiemi iest ważné y szlachetné/
J E Z V S iest názwáné. WEzwáné od ludźi było dniá dźisieyszégo/ ále
przydáné nie od ludźi/ iedno od sámégo Páná Bogá zdawná przez Proroki.
4. Esdræ 7. ver: 28. Ezdraszowi Pan mówi/ iż bedźie obiáwiony Syn móy/ JEZVS. Ale
żeby nierozumiano iákiégo inszégo/ okrom tego / który dniá dźisieyszégo iest
názwány JEzus / iáko Żydowie slepi rozumieią : dáléy mówi do tegóż E-
Ibidem versu 29. zdraszá : A potym bedźie zabit Syn móy Jezus. ꝛc. Aczkolwiek niektórzy w
stárym Zakonie/ byli názwáni tym imieniem : wszákże żaden nie iest zábit we-
dług powieśći Páńskiéy/ okrom P. Jezusá zbáwićielá nászégo : á dla tegóż/
nie o inszym/ ále o Pánu nászym mówi/ iż bedźie obiáwiony Syn móy Jezus.
Słuchayże dáléy iáko drugi Prorok mówi y miánuie tóż imie JEZVs.
Habac: 3. ver: 18. Ale ia bede sye w Pánie rádował/ y bede sye weselił w Bodze Jezuśie moim.

Mówi

A Mówi Prorok/ w Bodze JEzuſie: áby byłá rózność miedzy inßymi/ którzy
tym imieniem byli zwáni: bo żaden z nich nie był bogiem/ ieno ten który dniá
dziſieyßégo ieſt obrzezan/ y Jezuſem miánowan. Aczkolwiek którzy tego i=
mieniá Jezus vżywáli w ſtárym Zakonie/ tylko trzey ſą nazacznieyßy: którzy
nietylko imieniem ále też ſpráwámi prawdziwégo świátá zbáwicielá Páná
JEzuſá Chriſtuſá figurowáli/ álbo znáczyli: z których

¶ Piérwßy był wódz/ álbo Hetman ludu Páńſkiégo. Deut:34. verſu 9.
¶ Wtóry był zacny w náuce y w mądrości. Eccleſ. 50. ver:29.
¶ Trzeci był Káplan dla zbáwienia ludu/ wierny pośrzednik do PANá Zacha: 3. verſu 1.
BOGA.

B ☞ O piérwßym czytamy iż był po Moyzeßu ſprawcá y wódz ludu Izrá
elſkiégo Jezus Syn NAwe/ który był zacny według imieniá ſwego: ten był
wybáwicielem wybránych Páńſkich od nieprzyiaciół ich/ áby doſtąpił dzie=
dzictwá ſynów Izráelſkich. Té rzeczy w onym Jezuſie ſynu Nawe docześnie
wypełniły ſye: Ale w Pánie Jezuſie Chriſtuſie ſámym y prawdziwym zbá=
wicielu dziwną táiemnicą pełnią ſye. Bo ácz ten ſyn Nawe był ná mieyſcu
Moyzeßowym w przełożeńſtwie/ którégo przedtym był ſługą: A ten Izrá= Ioſuæ 1. verſu 1.
elſki lud obrzezał/ iáko mu Pan Bóg przykazał: nieprzyiaciele wßytki prze= Ioſuæ 5. ver:2. et 3.
mógł: Przeciwko tymże walcząc/ słońcu przykazał ná mieyſcu ſtánąć: roz= Ioſuæ 10. v:12. et 13
dzielił ziemie ludowi BOżému/ y dla tego wielki y zacny był. etc. Ale w Ioſuæ 19. verſu 51.
C Pánie Chriſtuſie dáleko zupełniéy to ſye wykonáło. Abowiém ten był wła=
ſnie ná mieyſcu MOyzeßowym w przełożeńſtwie nád ludem BOZKm/ iáko
Moyzeßowi Pan obiecał mówiąc: Proroká im wzbudzę zpośrzodku bráciey
ich podobnégo tobie: y będą moie słowá w vściéch iego/ y będzie im powiá= Deut:18. v:18. et 19
dał co mu ia roſkażę/ A którzyby słów iego nie ſłuchał/ które w imię moie bę=
dzie opowiádał/ ia ſye tego będę mścił. Tegoć to Proroká Pan BOg
raczył obiecáć/ który dniá dziſieyßégo Jezus ieſt názwány: który ſye z naro=
du Zydowſkiégo według ciáłá národził. Iż iáko Moyzeß był ſprawcą ludu
Zydowſkiégo: ták y Pan náß miał y ieſt być rządzicielem/ Hetmánem/ y wó=
D dzem Kościołá wiernych ſwoich. A to miáło być po zeßciu Moyzeßowym:
to ieſt po przeſtániu Zakonu Moyzeßowégo.

MOyzeßowe zeßcie iáko ſye rozu mié/ kiedy PAN BOG wzbudzić miał Narodowi ZYDOwſkiému Proroká iemu we wßem podobnégo.

¶ Miał też być ſługą Moyzeßowym/ iákóż był: ábowiém pod Zakonem
ſtał ſye/ y ſam w ſobie Zakon wykonał. etc.

¶ A co o Jezuſie ſynu Nawe którégo zową Jozue/ piſmo powiáda/ iż
lud Páńſki który był nie obrzezány ná puſzczy obrzezał: Tóż vczynił náß Pan Ioſuæ 5. v: 3. & 6.
Jezus z ludem ſwym/ którégo on ieſt wodzem duchownie: ponieważ wybá= Matt: 1. verſu 21.
wił lud ſwóy od grzéchów ich/ Bo co Jozue nożámi z opoki obrzezał lud Ioſuæ 5. verſu 2.
ſwóy: To Pan Chriſtus ſam przez ſye obrzezał lud wierny ná ſercách ich: ábo=
wiem ieſt Opoką iáko Apoſtół mówi: A Opoká był PAn Chriſtus/ etc. tą 1. Cor: 10. ver: 4.
E tedy Opoką my ieſteſmy duchownie obrzezáni: y ſtáliſmy ſye przyiemnymi
Pánu Bogu wßechmogącému.

Jozue zwalczył y wygnał Chánáneyczyki/ á vczynił to do czáſu tylko/ Ioſuæ 11. v:8. & 12.
bo doſtátecznie Zydów w pokoiu nie zoſtáwił/ máiąc záwße ná ſye nieprzyia
ciele: Náß zbáwiciel którégo imię ieſt Jezus/ zwyciężył Czártá nieprzyiacie=
lá wßytkich/ dáleko ſrożßégo niż Chánáneyſki naród/ którégo zwalczyć ża=
den inßy nie mógł/ okrom onégo ſáméġ: á zwalczył go ták/ iż ſye go iuż może
żaden nie báć/ bo iuż żadnému nie záßkodzi. Wczym żebychmy byli pewniey=
ßymi vpomina nas ſamże Pan mówiąc: Nie bóyćie ſye/ bo Kśiążę tego świá Ioan: 14. verſu 30.
tá nie nálázło nic we mnie. Zwyciężyłem świát/ etc. Tedyć y Kśiążę świátá Ioan: 16. verſu 33.
zwyciężyłem y z świátem.

☞ Wtóry Jezus był w ſtárym Zakonie/ Jezus Syrách názwány: Ale

y ten tákże był názwány dla tego Jezusem / że był figurą zbáwicielá náßego A
Páná Chrystusá. Bo ten Jezus Syrách był ták mądry/iż mu iego wieku po-
dobnego nie było. Ale mędrßy náß PAn Chrystus zbáwiciel. Bo on figurą
był/ten iest prawdą nieodmienną. Też tego o Syráchu nie powiedziano
Coloss: 2. versu 3. co o PAnie náßym : Iż są w nim wßytki skárby mądrości zákryté : tákże o
1. Cor: 1. ver: 24 nim ná drugim mieyscu mówi Apostół : iż on iest mądrość BOGA OYCá.
Ioan: 6. ver: 68. Nie mówili tego Syráchowi/co mówili ludzie Pánu Chrystusowi/iżby mieć
miał słowá żywotá wiecznégo. Co nietylko wierni o nim rozumieli / ále też
Ioan: 7. ver: 46. y sludzy niewiernych Licemierników o nim powiádali: że nigdy ták człowiek
żaden nie mówił/ iákosmy słyßeli tego mówiąc. Baczyßże ? iáko dáleko ró- B
zna y podleyßa mądrość byłá tego Jezusá Syráchá od náuki PAná náßé-
go : nieinaczéy/ iáko od ciáłá cień iest rózny: Bo Syrách figurá/ á náß Pan
prawdá.

Zach:3.v.1.3.et 4. ☞ Trzéci Jezus był(v Żydów)o którym Zácháryaß przypomina : Vká-
zał mi Pan Jezusá Kápłaná wielkiego/á Szátan stał ná práwicy iego/ áby
mu sye sprzeciwił. A máło potym dokłádá: A Jezus był obleczon wodzienié
śmrodliwé : Y rzékł Anyół Páński : weźcie od niego plugáwé odzienié.ꝛc.
¶ W tych wßytkich rzeczách możeß obáczyć/iż figure Páná CHRYstusá
ná sobie nosił ten Jezus Kápłan. Bo Pan JEZVS Chrystus prawdzi- C
wie sam nawyßym KApłanem iest / któremu rzeczono od Oycá niebieskié-
Psal: 109. ver: 4 go : Ty iestes Kápłanem ná wieki / według porządku Melchizedeká. A ie-
śliż komu Szátan przećiwił sye iáko Pánu náßému / iáśné tego sprawy były :
bo naprzód ná pußczy kußony od sámego/ á potym przez członki swoie áż do
śmierći go prześládował.
1. Petri 2.ver:24. ¶ Tenże Pan náß był w sprosnym y plugáwym odzieniu duchownie / gdy
grzéchy naßé znosił ná ćiele swoim. Ale po zmartwychwstániu iego świe-
tym odzienié ono sprosné było odmienioné : Przetóż słußnie mógł mówić do
Psal: 29. ver: 12. BOgá Oycá oné słowá DAwidowé : Rostárgnąłeś wór álbo grubé odzie-
nié moie/ á przyoblókłeś mie weselém. D

☞ Obáczyć tedy może káżdy / iż ći trzey/ którzy byli názwáni imieniém
Páná náßego/ stąd byli názwáni/ że byli figurą ieg. Ale Pan náß dáleko słu-
Matth: 1. ver: 21. ßniey iest nazwan Jezus/ to iest zbáwiciel : Abowiém on zbáwił lud swóy od
grzéchów ich/czego żaden z tych trzech nie mógł vczynić. Dla tegóż Chrze-
śćijánom / to imie przenaświętßé JEzus / które dniá dźisieyßégo PAn náß
przyniósł ku osobliwéy poćieße náßey/ przynależy ważyć/ y w wielkiéy poczći-
Phili: 2.v:9.et 10. wośći mieć. Oto Páweł świety powiáda o zacnośći tego imieniá : Dał mu
imie które iest nád wßytki imiona : áby ná imie Jezus/ wßelkié koláno kleká-
ło/ ꝛc. nie tylko té które ná ziemi są / ále y niebieskié y piekielné. Widzißże
iákiégo to Páná mamy my Chrześćijánie ? którégo imie niebo ma w poczći- E
wośći : ludzie ná ziemi dla poczćiwośći tego imienia vpadáią : á Piekielni
obywátele drżą od wielkiéy boiáźni tákiégo imieniá. MIłością tego
imieniá/y dla iego po wßytkim świećie ogłoßenia/ wiele męczeników okru-
tną śmiercią pomárło. Szli Apostołowie Páńscy z weselém od oblićzno-
Acto: 5. ver: 41. śći Pánów rádnych żydowskich/ iż byli godnymi potwarz y bićié ćiérpieć dla
imieniá Páná Jezusowégo. To imie od wschodu áż do zachodu słońcá iest
Psal: 112. versu 3. chwálebné. Tego imieniá ták sye był rozmiłował Páweł S. iż w káżdym
rozdźiale listów swoych często ie wspominał : náostátek to mówił/ Iż iá nie
Acto: 21. ver: 13. tylko być związánym ále y vmrzeć gotów iestem / dla imieniá PAná JEzu-
Czego przez to sowégo.
Imie Jezus do- ¶ Przez to imie świeté Jezus/ bywamy wysłucháni w prosbách náßych :
chodzimy. 1.

dla tegó:

dla tegóż też wßytki modlitwy náßé/ które czynimy do Bogá Oycá / kończy-
my ie przez Jezu Chriſtuſá Páná náßégo.
¶ Przez to imię doſtępuiemy odpußczenia grzéchów / według powięśći 2.
Janá świętégo : Pißę wam Synaczkowie moi/ iż wam odpußczoné bywáią 1. Ioan: 2. ver: 12.
grzéchy/ dla imienia iego / to ieſt dla imienia Páná Chriſtuſowégo. Nié
máß inßéy imienia ná świećie pod niebem/ którymby zbáwieni mielißmy być/ Acto: 4. ver: 12.
iedno to imię Jezus. Temu/ to ieſt Pánu Jezuſowi/ wßyſcy Prorocy świá- Acto: 10. ver: 43.
dectwo wydáią / iż otrzymawamy grzéchow odpußczenié przez imię iego /
którzy wierzymy weń. Wiedźielić Prorocy święći/ iż dla imienia świętégo
Páńſkiégo miáły być przepußczáné ludźiom grzéchy : przetóż dla imienia
Páńſkiégo záwße o odpußczenié grzéchów proſili/ iáko DAwid PRorok w
Pſalmie ſwoim mówi : wſpómoż nas BOże zbawićielu náß / á dla chwały Pſal: 78. verſu 9.
imienia twego wybaw nas/ á bądź miłośćiw grzéchom náßym / dla imienia
twego. Y w drugim Pſalmie tákże : Dla imienia twego będźieß miłośćiw Pſal: 24. verſu 11.
grzéchowi memu : ábowiém ieſt wielkié/ ꝛc.
¶ Przez to imię Jezus doſtępuiemy dárów niebieſkich. A któryż dar ták 3.
zacny być może iáko duch święty ? ten że dla imienia Páńſkiégo bywa dan :
ſam to zbáwićiel obiecał mówiąc : Poćießyćiel Duch święty którégó ześle Ioan: 14. ver: 26.
Bóg Oyciec w imię moie/ on was náuczy wßytkich rzeczy.
¶ Czwartéy rzeczy dla imienia Páńſkiégo nábywamy : zwyćięſtwá. 4.
Nabywáli tego Prorocy przez imię Boże/ co ſye pokázuie w Dawidźie: Który
gdy miał potykáć ſye z Goliatem/ rzékł do niego : ty idźieß ná mię z mieczem/ 1. Reg 17. ver: 45.
z włocznią/ y z tarczą : á ia idę do ćiebie w imię Páńſkié. TEnże DAwid
mówi w Pſalmie ſwoim : W imię twoie wzgárdźimy wßytki / którzy prze- Pſal: 43. verſu 6.
ćiwko nam powſtáią. Wiedźiał Dawid pożytek imienia PAńſkiego /
przethóż go w każdéy ſwéy przygodźie wzywał. Wiémy my też pożytki
imienia JEzus ; przeto przez nie zwyćięſtwá proſimy / á bez pochyby otrzy-
mamy.
¶ Piątéy rzeczy przez imię Páńſkié pożytecznéy dußom náßym doſtępuie- 5.
my : Zbáwienia. Abowiém iáko Prorok mówi : KTórybykolwiek wzywał Ioel 2. verſu 32.
imienia Páńſkiégo/ zbáwion będźie. A przez imię JEzus iż mamy zbáwienié/
wyßéy ſye pokazáło.
☞ Ponieważ tedy człowiecze tákich dárów zacnych doſtáieß/ przez to
imię naświętßé Páńſkié Jezus / to ieſt odpußczenia grzéchów/ dárów Nie-
bieſkich/ zwyćięſtwá nád nieprzyiacioły/ naoſtátek czego lepßégo/ to ieſt zbá-
wienia dußnégo : POtrzebá ábyś ie miał w vczćiwośći / ábyś go częſto w-
ſpominał/ ábyś ſye go nie przał ; y owßem záwße maß być gotów/ dla Páná
tego y dla imienia iego vmrzéć. Bo vpomina P. Chriſtus/ który mnie będźie Matt: 10. ver: 32.
wyznawał przed ludźmi/ będę go ia też wyznawał przed Oycem moim/ który
ieſt w niebie. A iákóż go maß wyznáwáć/ ieno że on ieſt JEzus/ to ieſt zbá-
wićiel. Ale który ſye mnie záprzy pred ludźmi / ia tákże záprze ſye go przed oy- Ibidem verſ
cem moim. W wielkiéyći wadze v ſtárßych náßych Oyców imię Pán-
ſkié było/ którzy wßytki ſpráwy ſwoie poczćiwé záczynáli w imię Páńſkié/ y
w przygodách ſwych do niego ſye vćiekáli: á też im PAn błogosłowił. A dźiś
rychléy vſłyßyß złych duchów wſpominánié : á też widźimy co ſye dźieie.
¶ Maß też przytym człowiecze Chrześćijáńſki rozumieć o tym imieniu/
nie iákoby o gołym ſłowie : chceßli ábyć pożytki wyßéy opiſáné z nim przy-
ßły. JEzus ieſt zbáwićiel. Nie przetoć ieſt názwány zbáwićiel/ iż imię iego
Jezus : ale że ſkutkiem pokazał iż ieſt Jezus/ to ieſt zbáwićiel. Przyſtoſuyże
też ty do tego imienia JEzus/ w czym ſkutek ieſt zbáwienia twego/ to ieſt /
národzenié/ mękę/ zmártwychwſtánié / wniebowſtąpienié : co wßytko dla
ćiebie ſye ſtáło ; á ták będźieß miał pożytek tego imienia / gdy té rzeczy do

tego przyſtoſuieß/ y iáko Páńſkie dobrodzieyſtwá v siebie vważáć bedzieß/ dziekuiąc Pánu ſwemu zá nie.

☞ Ewányelia tedy powiáda: Wezwáné ieſt imie iego Jezus. A dla czegóż? iż ieſt zbáwiciel. Ale od kogóż tego imienia ſye dowiedzieli? Czy im to z tráfunku przyßło ták miánowáć PAná Chriſtuſá/ przy obrzezániu iego? Ewányelia tego vczy gdzie mówi:

Które wezwáné ieſt od Anyołá/ piérwéy niż ſye poczeło w żywocie.

Tenże Ewányeliſtá Lukaß S. o tym piße/ iż Anyół od PAná BOgá przyſłány/ wſpráwie zbáwienia náßego do Pánny błogoſłáwionéy Máryiéy/
Lucæ 1. verſu 31. to imie naświetßé opowiedział mówiąc: Oto poczníeß y porodziß Syná/ á názowieß imie iego Jezus. Tákże y Jozephowi/ któremu Pánná Mária
Mat:1.v:20.et 21. byłá poßlubioná/ tóż imie opowiedział: Jozephie ſynu Dawidów/ nie bóy sie wziąć Máryiéy małżonki twoiéy: Abowiém co ſye w niéy záczeło/ z Duchá świetégo ieſt: porodzić ſyná/ y názwieß imie iego Jezus. A dla czegóż Jezus to imie wyłożył Anyół? iż on wybáwi lud ſwóy od grzechów iego.
Apoc: 7. verſu 3 A przeto wybráni Páńſcy to imie mieć beda nápiſáné ná czelech ſwych czáſu dniá oſtátniego: to ieſt żaden/ który ná ſobie odnosić nie bedzie wiáry Páná JEzu Chryſtá/ y vfności w nim zupełnéy mieć nie bedzie/ pod imieniem tym Jezus nie ſtánie/ y zbáwienia mieć nie bedzie. A onoć piekné zálecenie te-
Acto: 2. ver: 38. go imienia ieſt/ gdy pierwßy Chrześcijánie krzeſt przyimowáli w imieniu tym
Lucæ 10. ver: 17. Jezus. Naydzieß też ießcze zá żywotá páńſkiégo/ gdzie przez to imie JEzus dyabelſtwo wygániano. Po wniebowſtąpieniu Páńſkim w imieniu tym
Acto: 3. verſu 6. Jezus/ Piotr Apoſtół przed wroty kościelnémi w Jeruzálem chromégo v-
Act:9.v:33.et 34. zdrowił. Eneaßá párálizem záráżonégo ná łożu od ośmi lat leżącégo/ do zdrowia zupełnégo przywróćił/ iedno témi słowy: Vzdrów cie Pan JEzus Chryſtus: wſtań á weź pośćiél ſobie: y tudzież wſtał zdrówy.

Otóż to imie w ſtárym zakonie v Pátriárchów przeznáczoné/ z niebá od Anyołá przynieſioné/ Jozephowi y Máryiéy Pánnie obiáwioné/ przy obrzezániu Páná Chryſtuſowym dáné/ od BOgá tu ná świecie vważoné/ nam ku ozdobie y ku poćieße zoſtáwioné: ma być od nas czcioné y ważoné. A iż pro-
Matt: 6. verſu 9. śimy Páná á Oycá náßego/ áby imie iego które ieſt niewymowné/ było w nas poświeconé: to ieſt/ świetobliwie w nas było wſpominané. Tedy w tym bez wątpienia prośimy/ áby to imie naświetßé Jezus/ záwżdy ſye świećiło wnas: to ieſt/ záwżdy świetobliwie miedzy námi było wſpominané: Bo ſtąd káżdy pozna/ żeſmy miłośnicy Jezuſowi/ kiedy imie iego świeté/ świetobliwie/ poważnie/ czeſto á geſto z pokorą/ z nabożeńſtwem/ y z poććiwośćią wſpominác bedziemy. Co nam rácz dáć Pánie JEzu Chryſte/ ábyſmy imie twe świeté wſpominàiąc/ w nim tobie Zbáwićielowi náßému cześć y chwałe czynili/ áż do śmierci náßéy/ Amen.

Summá Ewányeliéy téy/ tá ieſt.

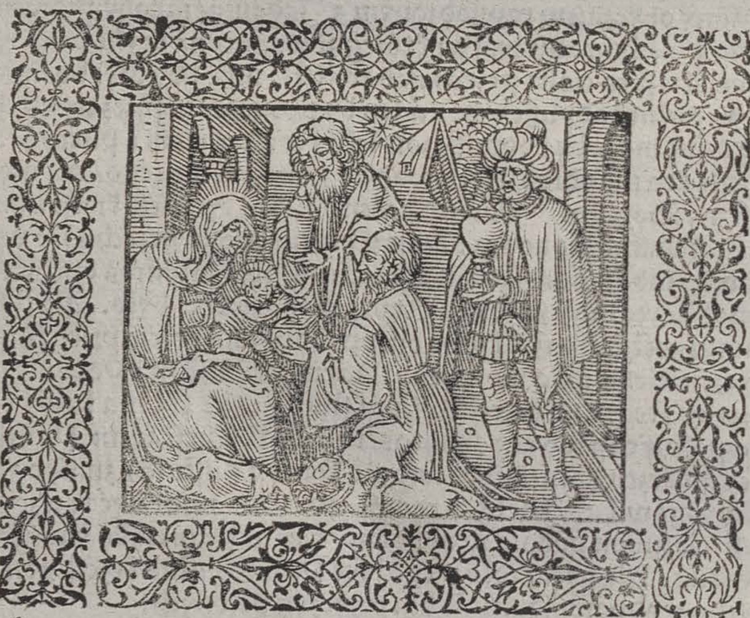
I. Naprzód pokázuie Ewányelia czás obrzezánia Páńſkiégo/ iż ſye według zakonu Moizeßowégo zſtáło: áby dálá w tym znáć/ że Chryſtus nie dla winności ſwéy/ bo był bez grzéchu/ ále dla nas/ ſrogi zakon ná ſobie odnióſł.
II. Powtóré vczy/ z obrzezánia Páná Chriſtuſowégo/ iż ćieleſnégo obrzezánia Chrześcijánom niepotrzebá: ále obrzezánia duchownégo/ ktorégo piſmo ſtá-

A rego y nowégo zakonu ßéroce vczyło / y o ktorym ſye w wykłádźie Ewányeliey dosyć piſało.

Potrzećié á oſtátecznie. Jmie którym był názwan náß Zbáwićiel/w ſwym obrzezániu / iáſnie nam wypiſuie Jmie wdźieczné/ imie ſłodkie/ imie nad wßytkie imioná nazacnieyßé.

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM NA DZIEN

B trzech Królów, według opiſánia Mátth: S. w KApit: 2. która iz ieſt w Hiſtorjéy narodzenia Pánſkiégo, przeto tu włozoná nie ieſt.

Niá dźiśieyßégo chwálebnégo/y v wßech ludźi Krześćijáńſkich zacnégo/ Kośćiół Chrześćijáńſki wiernym Páńſkim trzy rzeczy ku rozmyſlániu godné/ w ktorych wielkie táiemnice y nam wßytkim poćießné ſą/przed oczy przekłáda.

Naprzód krzeſt Páná naßégo.

Potym trzech Królów przyiazd.

Potrzećié / Cud ktory naprzod PAn ChRyſtus vczynił w Chanie Gálileyſkiéy. A pokázuie to w ſwoim pieniu mowiąc: Dźiś z niebieſkim oblubieńcem złączóny ieſt Kośćioł Chrześćijáńſki / Abowiem w Jordanie omył Chryſtus iego złości:

czym iuż iedne rzecz opowieda. Druga/ gdy mowi: Bieżą mędrcowie/ A
álbo trzey Królowie z dárámi ná weſelé królewſkié. Trzećia/mowiąc té
słowá : Z wody vczynionym winem/vweſeláią ſye wezwáni ná weſelé.
Gdźie mówi w tym pieniu/iż Chryſtus Pan omył plugáſtwá grzechów z ko-
Marci 1. verſu 9. ściołá ſwego w Jordanie/máß rozumieć/ná krzćie/kiedy był krzczon od Ja-
ná S. w Jordanie. Oſtátnie dwie rzeczy iáſnie ſye wyrázily/w tym pieniu
Matt: 2. verſu 11. trzey Królowie z dárámi bieżą : Z wody winem vczynionym vweſeláią ſye/ ie
Ioan: 2. verſu 9. á czyniąc tu zmiankę o tym winie / które Pan Chryſtus w Kanie Gálileyſ-
ſkiéy przemienił z wody : o czym Ewányeliſtá Jan święty piße.

CO zá táiemnice ſą we krzćie S. Piérwßa táiemnicá.

☞ Powiedziałem iż w tych rzeczách ſą táiemnice nam pożyteczné. B
Naprzód krzeſt Páná Chriſtuſów ma w ſobie táiemnice nam pocießną/ któ-
ra ieſt poświecenié krztu náßego : bo ná ten czás Pan Chriſtus w Jordanie
poświecił krztu náßego wody/ áby nam były pożyteczné ku omyćiu náßych
grzechów. Onemuć tego niepotrzebá byłá/áby ſye był krzćił : ále dla nas to
vczynił/że ſye okrzćił. Co káżdy poznawßy/ dla czego ieſt nam krzeſt poſtá-
nowiony/ łácno pozna/iż P. Chryſtus nie potrzebował z ſwéy oſſoby krztu.
Bowiem krzeſt poſtánowion nam ieſt/ dla omyćia grzéchu piérworodnégo/
Piſáliſmy o tym w Káthechyzmie náßym Fol. 250. y daléy piſáliſmy téż o tym Dominica Trinitatis.
który nam zá mizerné dźiedźictwo Oyćiec náß Jádam zoſtáwił/ gdy przeſtą-
pił przykazánié Páńſkié zá zwiedźieniem Szátáńſkim: bo teraz wßyſcy/ któ-
rzy ſye rodźimy obyczáiem przyrodzonym z Jádámá/ iákoby práwem przyro-
dnym w tym grzéchu rodźimy ſye: któréż zbywamy ná krzćie przez śmierć P. C
Chriſtuſowe. A ieſt to ćieżki grzéch nád wßyſtki inßé grzechy: bo inßé grzéchy
bywáią przez pokutę odpußczone : á ten by pokutował przez wßyſtek czás ży-
wotá ſwego/nie może być odpußczon/ieſli ſye nieokrzćiß : przeto P. Chriſtus
Ioan. 3. verſu 5. mówi : Jeſli kto nie odrodźi ſye z wody y z duchá świętégo/ nie może wniść
do Króleſtwá Bożégo. Powiedźiałem/ iż dla tych ieſt krzeſt dány/ którzy
w grzéchu z Jádámá ſye rodzą : Pan Chriſtus nie w grzéchu ſye vrodźił/ bo
nie zá ſpráwą Jádámá zepſowáną grzéchem/ále zá ſpráwą duchá świętégo:
tedy ſtąd pobaczyć możeß/ że mu Krztu nie potrzebá było. Ale iż ſye krzćił/
przykład nam zoſtáwił/ iż iáko ſye on vpokorzył ná krzćie przed ſługą ſwoim
Janem Krzćićielem/ iáko mówi S. Máximus Biſkup : Pokorny pan Chri- D
ſtus niebrzydźi ſye iść ná krzeſt do ſługi ſwego : ták też ma káżdy vpokarzáć
ſye pod to poſłußeńſtwo téy świątośći przed Maieſtatem Páńſkim. Oto
Jan S. czáſu krztu Páńſkiégo/ widząc Páná Chriſtuſá / znáiąc zacność ie-
Matt: 3. verſu 14. go / z pokory mówił : Jaćbym raczéy od ćiebie miał być krzczon / á ty do
mnie idźieß ! Dźiwna pokorá w obudwu / ták w Pánie iáko y w Janie świę-
tym Krzćićielu ! Ale pytaß/dla czegóż ſye Pan Chriſtus krzćił/ponieważ nié-
miał grzéchu ? odpowiádam/ że dla przyczyn pewnych.
Przyczyny dla czego CHRIſtus krzćić ſye raczył.
Naprzód áby pokazał/iż wßyſcy którzy ſye pokrzczą/máią być w Pánie
Chriſtuſie przyięći w przyſpoſobioné Syny Bożé: y máią im być grzéchy od-
pußczoné. A iż we krzćie Chriſtuſá przyoblekli / przeto y w bráterſtwo ſwoie
wßytki Pan Chriſtus przyymuie / y duchá świętégo im dáie / y żywot wiecz- E
ny: dźiedźicámi ie ſwego Króleſtwá czyniąc.
Powtóré dla tego / áby ſwym przykłádem wierné ludźi potężnieyßé v-
czynił ku przyięćiu krztu : y ábyſmy nie lekce ſobie ważyli SAkrámentów :
ále ponieważ oné od Páná BOgá przez Páná Chriſtuſá ſą poſtánowioné /
przeto ich téż z chęćią y z poczćiwośćią wielką vżywáć mamy. Té tedy przy-
czyny ſą/ dla czego Pan Chriſtus Krzeſt przyiął.
Czemu CHriſtus od człowieká krzczony á nie od Anyołá.
Ale ießcze pytaß/ czemuż od człowieká przyiął Pan Chriſtus Krzeſt ? á-
zaż nie mógł kthóry z Anyołów w tym mu ſłużyć / ponieważ że mu piérwéy
ſłużyli przy národzeniu ? Ná toć ták odpowiádam : Pan iż ludźiem

ten vrząd

A ten vrząd miał zlećić / ßáfunek SAkrámentów : tedy dla tego od człowieká
chćiał być okrzczony. Potym ábyſmy nie brákowáli oſobámi/ które Sá-
krámentów nam vdzieláią/ y imi ßáfuią. Bo ieſliby kto będąc wielkié-
go ſtanu / to ieſt Céſárſkiégo / Królewſkiégo / Xiążecégo/ ꝛc. chćiał ſye
brzydźić wźiąć Sákrámentu od tego/ktory zda ſye iemu być podleyßy w na-
rodzie : niechay wnet wſpomni ná to / że Pan Chriſtus ktorego zacnośći ro-
dzáiu niemáß rowniá/od podleyßégo przyiął krzeſt. A ſtąd niechay ſye też y
on nie brzydźi od śiebie rownégo bráć świątośći : pomniąc że nie tym gárdźi
ktory ßáfuie/iedno tym/ktory tu ßáfowánié Sákrámentów zlećił: to ieſt/Pá-
nem Bogiem.

¶ Pomnie żem powiedźiał piérwßą táiemnice krztu Páná Chriſtuſo- Wtora táiemni-cá.
B wego/to ieſt poświecenié krztu náßégo. Jeßcze drugą przyſtoi powie-
dźiéć táiemnice/ to ieſt zſtąpienié duchá świetégo ná Páná Chriſtuſa/ czáſu
Krztu iego. Nie dla tegoć ſye to dźiało żeby Pan Chriſtus przed tym niż nań
Duch Swięty zſtąpił / niémiał mieć duchá Swietégo : iedno dla tego/ áby
ſye przez to vkazał świátu być onym obiecánym CHRJſtuſem / to ieſt pra-
wdźiwym pomázáńcem/ który nie oleiem iákim czeſnym/ ále od Oycá ſwe- Ioan: 3. verſu 34.
go duchem świetym nád miáre pomázan był/ y nápełnion widomie. A dla Hebræ: 1. ver: 9.
tego też ábyſmy wiedźieli/ że Duch Swięty ná krzćie miał być nam dawan :
y ieſt nam wßytkim pokrzczonym w imie Páńſkié dany.

¶ Trzećia táiemnice pokázuie nam Krzeſt Páná Chriſtuſów / wiáry ná- Trzećia táiem-nicá.
C ßéy rátunek : ábyſmy ſtąd wiáry ſwéy porátowáli o PANie BOdze / iż on
ieſt troiáki w oſobách/ á ieden w iſtnośći. Oto ſye nam dźiś pokazáły trzy
oſoby.

Naprzód / głos Oycowſki był ſłyßan : to iedná oſobá : którey głos był
ſłyßan.

Druga oſobá byłá / do którey był głos mowiąc : TEn ieſt SYn mój
namilßy.

Trzećia oſobá byłá/ gdźie mówi : Duch świety zſtąpił w oſobie gołębi-
czéy. Stądże pobácz á vtwiérdzay wiáre twoie/iż ſą trzy oſoby. Ale że-
byś ich nie dźielił/y różnych w boſtwie nie rozumiał/powiedźiał Apoſtoł : Jż 1. Ioan: 5. verſu 7.
ći trzéy iedno ſą : to ieſt iedno boſtwo/ iedná wola/iedná moc/ iedná iſtność/
D ꝛc. nie rzékł ieden ſą/ iáko Kácérzowie niektórzy rozumieią/ którzy powiádá-
ią iedne oſobe boſtwá troiákim imieniém być názwáną. Ale rzékł/iedno ſą.

Jużeś ſłyßał iednéy rzeczy od KOśćiołá dniá dźiśieyßégo przełożonéy
táiemnice.

☞ DRuga rzecz ieſt tá / która wymienia mówiąc : Medrcowie álbo CO zá táiemnice w dárách trzech Krolow.
trzey Królowie bieżą z dárámi. Tá rzecz ieſt nam poćießna: bowiém to
przyśćié trzech KRólów do Páná Chriſtuſá z pogáńſtwá / znáczyło náwró-
cenié náßé Pogáńſkié/żeſmy ſye mieli niékiedy náwróćić do wiáry prawdźi-
wéy iego. Abowiém oni od wßytkich nas ofiáry ofiárowáli P. Chriſtuſowi:
bo byli figurą náßégo nawrócenia. Co nas wielce ma ćießyć: że Pan zbáwi-
E ćiél náß námi plugáwym narodem pogáńſkim/który bałwochwálſtwem był
zeßpecony / nie raczył gárdźić : ále nas wdźiecznie dniá dźiśieyßégo w tych
trzech Królách przyiął.

☞ Trzećia y oſtátnia rzecz przekłáda KOśćiół Chrześćijáńſki ſwym Co zá táiemnicá iż PAn Chriſtus wode w Wino przemienił.
wiernym/Cud/który naprzód P. Chriſtus vczynił w Kanie Gálileyſkiey : to
ieſt / przemienienié wody w wino : w czym ſye zámyka táiemnicá potwiér-
dzenia wiáry náßéy / iáką wiáre mamy mieć o Pánie Chriſtuśie zbáwićielu
náßym : iż nie tylko człowiekiem/ ále też y prawdźiwym Bogiem był : co ſie
pokázowáło z cudów iego które on czynił.

Téć rzeczy nam pokazał Kośćiół Chrześćijáński dniá dźiśieyßégo. O
czym ták mówi DOktor Kośćiolá Chrześćijáńskiégo / świety Maximus w A
dźiśieyßym kazániu: Aczkolwiek bráćia namileyßy rozmáićie o tym świećie
zdawná rozumiano: wßákże iedná iest wiárá świetégo nabożeństwá / choćiaż
niéktórzy powiádáią iż dźiś Pan Christus był chwalon / y vczczon od trzech
Królów: á drudzy powiádáią iż dniá dźiśieyßégo odmienił z wody Wino:
niéktórzy też powiádáią / w ten dźień być okrzczonégo PAná Christusá w
Jordanie od Janá Krzćićielá. W tych wßytkich rzeczách syn Boży od wier-
nych wierzon iest: té wßytki rzéczy są náßym świetem. Abowiém iż trzem
Królom pogáńskim Pánu Christusowi dáry ofiárowáć y chwalić iáko prá-
wégo Bogá dopußczono: iest to figurá wezwánia pogáńskiégo. A iż wo-
dá byłá przemienioná w wino / w tym iest táiemnicá wiáry náßéy. A iż w rzé- B
ce Jordanie był Pan Jezus okrzczon / tym wody náßégo krztu sstáły sye po-
świecone:

☞ ALe ponieważ dźiśieyßa Ewányelia tylko iednéy rzeczy z tych
trzech dotyka: to iest o przyßćiu trzech Królów do żydostwá / którzy z pilno-
śćią ßukáli PAná Christusá nowo národzonégo: przetóż opuśćiwßy inße /
weźmmy te iedne / o któréy text Ewányeliéy dźiśieyßéy mówi / która sye ták
poczyna.

Gdy sye národźił Jezus w BEthlehem mieśćie Judskim / zá dni Królá HErodá: Oto Medrcy przyiecháli do Jeruzálem. C

W tych ták krótkich słowiéch Ewányelistá Máttheuß S. wiele Proro-
ctwá zámknął.

Národzenié Páńskié od wiekow.

❡ Naprzód mówi / iż sye národźił Pan JEzus prawdźiwy Messyaß: o
czym zdawná Prorocy Prorokowali: o czymesmy też ßéroce pisáli ná dni y
świetá przeßłé / iż Pan Christus zdawná był obiecány záraz w początku świá-
tá Jádámowi / gdy mu powiedźiał Pan Bóg wßechmogący / iż dam naśie-
nié tákie z białéy głowy / które potrze głowe tego węzá zwodniká wáßego.

Genes: 3. ver: 15.

Záraz támże sposób narodzenia iego wypowiedźiał: iż tylko z białéy głowy D
miał sye národźić / okrom złączenia meskiégo: bo nie rzékł: Vczynie nieprzy-
iaźń miedzy wężem / á naśieniem meskim: ále naśieniem białéy głowy: Kto-
re naśienié znáczyło obietnice o przyßćiu Páná Christusowym ná świát.

Ibidem versu 15.

CO wßystko iuż sye wykonáło według powieśći EWányelisty Swietégo /
ktory powiáda národzonégo Páná Jezusá Zbáwićielá náßégo / ktory miał
zetrzéć głowe wężowe / to iest / moc ßátáńską / ktoréy żaden z ludźi nie mógł
sye zprzećiwić / okrom sámégo Páná Jezusá Christusá: y według téyże obie-
tnice Jádámowi obiecánéy wßytko sye wypełniło. BO to náśienié białéy-
głowy / które miáło zetrzéć głowe wężowe / iuż sye národźiło: ponieważ Pan-
ná czystá porodźiłá Syná bez spráwy meskiéy / zá spráwą duchá świetégo. E
Owo wßytki powieśći Prorockié Ewányelia wzbudźiłá: powiádáiąc náro-
dzonégo iuż páná Christusá gdźie mówi: Ggy sye národźił Jezus w Bethle-
hem mieśćie Judskim.

Przypátrz sye pilnie z iáką pilnośćią Ewányelistá Máttheuß świety té
rzeczy opisuie / iż żadnégo PRoroctwá nie chćiał opuśćić: ponieważ iż sye
Pan Christus w Bethlehem národźił: powtárzáiąc powieść Prórocką / któ-
ry ták mówi: A ty Bethlehem Effrátá / iesteś máluczkié w tyśiącách Jud-
skich / (to iest miast): z ćiebie mi wynidźie ten / kthóry bedźie pánował w
Jzráelu: á wyßćié iego od początku od dniów wiecznośći. Jákoż iáśniéy

Michee 5. ver: 2.

A mógł opiſáć ten Prorok S. Páná Chriſtuſá iáko go opiſał ? opiſał mieyſce
narodzenia / powiádáiąc że z ciebie wynidźie ten / kthóry będźie pánował w
Izráelu : Otóż ſye w Bethlehem vrodźił/ iáko świádczy Ewányelia.
¶ IEſzcze co drugiégo/ wypiſał wiekuiſtość boſtwá iego / znácząc go — Boſtwo wiekuiſté Páńſkié.
być Bogiem gdźie mówi : Wyſzćié iego od początku: to ieſt/od Bogá oycá/
który ſye názywa początkiem/mówiąc przez Proroká: Ja ieſtem Alphá y O/ — Iſaiæ 44. verſu 6.
początek y dokonánié. Słuſznie ſye názywa początkiém/ bo od niego wſzytki — Apoc: 1. verſu 8.
rzeczy początek ſwóy máią. Od tegóż początku/ to ieſt od Bogá Oycá wy-
ſzćié Páná Chriſtuſowé/ iáko y ſam Pan Chriſtus raczył mówić v Janá S.
Wyſzedłem od oycá/ y przyſzedłem ná świát. Od dniów wiecznośći mówi. — Ioan. 16. ver. 28.
B Cóż zá dni wiecznośći ? iedno on czás Páná Chriſtuſów przed narodzeniém
iego ná świát. W ten czás miał dni wiecznośći: bo był bez początku z bo-
giem oycem w iednéy iſtnośći boſtwá nierozdźielnie záwſze / iáko y teraz ieſt
y záwſze był/ choć tu ná świećie był/ iáko y ſam mówić raczył : Ja w Oycu/ — Ioan: 14. ver: 10.
á oyćiec we mnie ieſt. Toć znáczyło nierozdźielność Páná Chriſtuſá z BO-
giem oycem/choćia tu był ná ziemi w człowieczym ćiele. Z powieśći tedy tegó
Proroká/ możeſz poznáć Páná Chriſtuſá prawdźiwégo człowieká narodzo-
négo y boſtwo iego/ który ſye národźił w Bethlehem mieśćie według powie-
śći wyſzéy opiſánéy:do któréy ſye też przyłożył Ewányeliſtá Mattheuſz S.
tóż mieyſce mieniąc narodzenia páńſkiégo/ które Prorok zdawná opowiedźiał.
C ¶ Słuſznie ſye y to ſſtáło/ że Pan Chriſtus w BEthlehem ſye narodźił / — W BEthlehem narodzenié Páńſkié.
które ſye wykłáda Dóm chlebá : áby ſye przez to okazáło/że on ieſt chlebem /
którym tuczy duſze wiernych ſwych : co ſam powiedźiał vſty ſwémi świeté-
mi : Ja ieſtem chléb żywotá : y dáléy : Ten ieſt chléb/ który z niebá ſſtąpił : — Ioan: 6. verſu 35.
który pożywa tego chlebá/ będźie żył ná wieki. Czyſty przyſmák w thym ná- — Ibidem verſu 50.
świętſzym chlebie ieſt / ále tym którzy go godnie z dobrą wiárą vczynkámi
przyozdobioną/ pożywáią.
☞ Już eś ſłyſzał z Ewányeliéy Páná Chriſtuſá národzonégo/ według — Geneſ: 3. verſu 15.
opiſánia Proroków ſkończoną obietnicę/którą Pan był obiecał Jádámowi/ — Geneſ: 22. ver:18.
Abráhámowi/ Dawidowi/ ꝛć. Słyſzałeś też być go w Bethlehem národzo- — 2. Reg: 7. ver:12.
D négo iáko świádczy piſmo Prorockié : o czym wyſzéy nápiſano.
☞ Aleby ieſzcze pytał/ pod którégo Królá roſkazániém ſye národźił ? — Pod którégo Królá roſkázowániém národźił ſye Pan.
trzebá też o tym było wiedźieć/ áby żadna wątpliwość nie byłá o Pánu Chri-
ſtuśie/żeby niémiał być prawdźiwym Meſſyaſzem. Bo piſmo powiáda/ że ſie
miał w ten czás národźić / kiedy Królá z narodu ZYdowſkiégo nie było w
Zydoſtwie. Pobaczyć możeſz z Ewányeliéy/ która powiáda Páná Chriſtuſá — Gene: 49. ver:10.
być národzonégo zá dniów Herodá Królá. On święty Pátryárchá Já-
kob iuż przy śmierći błogosłáwiąc dźiatkom ſwym y przyſzłé rzeczy opowiá-
dáiąc/ to też opowiedźiał/ kedy MEſſyaſz Pan Chriſtus miał ſye vrodźić /
ták mówiąc : Nie będźie oddaloné berło KRólewſkié z domu Judá/ y wódz — Gene: 49. ver:10.
E lúdu Izráelſkiégo z biódr iego /do tąd/ że przyydźie ten/ który ma przyść.
Co ſye ná ten czás iuż pokazáło/ kiedy Rzymiánie władzą wſzytkę Zydom od-
iąwſzy/ Królá z rámieniá ſwego im podáli : ſkąd iednák iuż káżdy mógł po-
znáć przyſzćié bliſkié Páńſkié. Znienagłá ſye to poczęło mienić / kiedy ſye po-
częło przybliżáć przyſzćié Páná Chriſtuſá : bo naprzód byli MAchábeyczycy
(którzy nie byli z pokolenia Judá) KRólámi, Potym im bliżéy było przy-
ſzćié Páńſkie / tym więcéy to ſye mieniło / że to przyſzło w cudze ręce : á Pan
Chriſtus w ten ſye też czás národźił/ według Proroctwá Jákobá / iáko E-
wányeliſtá świádczy powiádáiąc : Ze Pan Chriſtus národźił ſye zá dniów
Herodá Królá : który nie według ſtárégo porządku Zydowſkiégo był wyſá-
dzon ná Króleſtwo : bo káżdy Król w żydoſtwie/ miał być z pokolenia Ju-
dá/ nie cudzoziemiec/ iáko był Heród Idumeyczyk. Ktemu nie był pomázan

iáko Królowie żydowſcy byli pomázowáni od Kápłanów ná ſtan Królew A
ſki: iáko był pomázan Saul od Sámuelá Kápłana: tákże Dawid od tegoż
Sámuelá: Sálomon od Sádochá/też kápłaná Páńſkiego: y inſzych wiele/
ktorzy byli prawdziwymi Królmi: czym HErod być nie mógł / bo nie był z
pokolenia Judá/ nie był też pomázan przez Kápłaná iáko inſzy Królowie z
narodu Dawidowégo á z pokolenia Judy. Pod tym tedy czáſem páno-
wánia Herodá Królá niepomázánégo oleiem świętym Chriſtus Pan náro-
dźić ſye raczył.

1. Reg: 10. ver: 1. 1. Reg 16. ver:13. 3. Reg: 1. ver: 39.

¶ A czemuż go Ewányelia názywa Królem/poniewaz nie był porzą-
dnie ná Króleſtwo wezwánym? Stąd go Ewányeliſtá zowie Królem/że B
władzą Królewſką wſzyſtke miał w Zydoſtwie.

Czemu HErodá piſmo zowie Królem/ gdy nie był Królem włáſnym.

Słuſznie tedy w ten czás Pan Chriſtus ſye národźił/ kiedy nie było kró-
lá z narodu Zydowſkiego: áby ſye pokazał być ich prawdziwym Królem.
Bo y dla tego z pokolenia Królewſkiégo ſye národźił/ iáko powieda piſmo/
Iż z pokolenia Dawid względem Pánny Máryey Pan Chriſtus ſye náro-
dźił. A tákim Królem: iáko go Anyoł Pánnie Mátce iego opowiedźiał/
mówiąc: Da mu Pan Bóg Stolice Dawidá Oycá iego/ y będźie królował
w domu Jákobowym ná wieki. Pátrzże: miał być Pan Chriſtus Królem
prawdziwym/ale nie iáko Herod był: Bo Herodowi śmierć odiełá króleſtwo
iáko wſzyſtkim Królom czyni: ále Pan Chriſtus wiecznym Króleſtwem od C
śmierći królowáć począł: y Króleſtwá iego końcá nigdy być niemiáło/iákoż
ániż będźie: Bo ma cześć y chwałe wieczną. Miánuie Oycem Dawidá
Páná Chriſtuſowym: nie z ſtrony vrodzenia z niego/ bo iuż był dawno Da-
wid vmárł: ále z ſtrony pokolenia/iż z pokolenia Dawidowégo poſzłá Mát-
ká Páńſka: y też z ſtrony obietnice oney/ którą obiecan był Dawidowi w té
słowá: Z owocu żywotá twego/ położe ná Stolicy twoiey. A ná drugim
mieyſcu Ewányeliſtá zowie być Páná Chriſtuſá Synem Abráhámowym y
Dawidowym: bo do tych dwu obietnicá iáſnieyſza byłá o Pánie Kryſtuśie:
o czym w piſmie czytamy. Prawdziwie tedy Pan Chriſtus był y ieſt
Królem/tak z ſtrony obietnice od Anyołá/iáko też z ſtrony pokolenia/iż był z D
pokolenia Królewſkiégo: co ſye pokazáło národzeniem iego świętym: po-
niewaz ſye národźił ná ten czás/ kiedy Zydowie byli przez prawdziwęg królá.

Pan Chriſtus był włáſnym Królem Zydowſkim.

Lucæ 1. v: 32. et 33.

Lucæ 1. verſu 33.

Pſal. 131. verſu 11. Matth: 1. verſu 1.

☞ A to też maſz rozumieć/iż nie bez przyczyny ſye ſtáło/ że ſye ná ten czás
vrodźił Pan Chriſtus kiedy cudzoźiemiec pánował: áby pokazał przez to/ że
naród ludzki/był pod cudzym roſkázowániem: to ieſt/pod Szátáńſkim okru
ćieńſtwem: z ktorégo prawdziwy Król náſz Pan Chriſtus przyſzedł nas wy-
báwiáć: bo prawdziwym był Królem wſzyſtkiégo narodu ludzkiégo: pra-
wdziwym pánem/ bo on ſtworzył nas wſzyſtkich: á Szátan tákim Królem
y Tyrránnem był/ iáko Heród / nieprawdziwym/ y okrutnikiem. Ten ſwoie
Króleſtwo poſtánowił był nieposłuſzeńſtwem: Ale ſye Bożym Króleſtwem E
ſtáło posłuſzeńſtwem Páná Chriſtuſowym/ ktory był posłuſzny Bogu Oycu
iáko Apoſtoł świadczy. Ktemu ták srodze ſye był ten okrutnik Szátan
wpárł we wſzyſtek naród ludzki/ że wſzyſcy mu iuż prawię byli podlegli.
Naprzod mu byli podlegli Zydowie przez złe vżywánié Zakonu. Pogáni záś
przez báłwochwálſtwo: y rzecz pewna/że do tych czáſów muśielibyſmy byli
być pod iego mocą / by było nie zmiłowánié páńſkié: ktory zmiłowawſzy ſye
nád nędzą náſzą/zeſłał nam wybáwićielá ſyná ſwego/ktory oto dla nas náro
dźił ſye: Czego czáſów tych pámiątkę obchodźi Kośćioł Chrześćiáńſki: o
czym też świadczy Ewányelia.

Czemu ſye Pan Chriſtus národźił w ten czás/ kiedy cudzoźiemiec w Zydoſtwie pánował.

Phil: 2. verſu 8.

Niechayże ćie tedy iuż żadna wątpliwość nieuwodźi człowiecze Chrześći
áńſki/żeby Pan Chriſtus niemiał być prawdziwym Meſſyaſzem y Zbáwićie-
lem ſwych wiernych: bo ſye wſzyſtko wykonáło / co ſye miáło ſtáć przy pra-

wdziwym

odźiwym Messyaßu : o czym Prorocy powiedáli. Oto národźił ſye z Pánny
zyſtéy/ według powieśći Proroká / ktory opowiedał mowiąc : Oto Pánná Isaiæ 7. versu 14.
oocznie y porodźi ſyná. Národźił ſye w betlehem/iáko opowiedźiał Micheaß Micheæ versu 2.
rorok : o czym doſyć ſye wypiſáło. Národźił ſye zá dniów Herodá Królá nie
pomázánego ná króleſtwo/co pokázuie być prawdźiwégo Messyaßá/to ieſt/
Zbáwićielá według proroctwá Pátriárchy Jákobá. Owo żadna rzecz ſye nie
dźiáłá przy Pánie Chriſtuśie/czegoby przedtym Prorocy niepowiedźieli.
Gdy ſye tedy ták národźił ten PAN y zbáwićiel náß Messyaß prawdźiwy
Pan JEzus Chriſtus. Oto Medrcowie od wſchodu ſłońcá przyiecháli do
JEruzálem.

B ☞ Doktorowie S. powiedáią / że dla tego przyßli ći medrcowie do Je-
ruzálem: Naprzód rozumieiąc niebyć godnieyßégo miáſtá ku národzeniu ták
zacnégo królá/ iáko Jeruzálem/ które było głową wßego Żydoſtwá. Po-
tym ſye to ſtáło dla zeſromocenia Żydowſkiégo : ponieważ ták niedbáli by-
li/że ich vprzédźili pogáńſcy ludźie do chwały Páná Chriſtuſowéy : á żeby ſye
też pokazáłá ich niewdźieczność / iż niechćieli poznáć prawdźiwégo KRólá
ſwégo/który był prawym dźiedźicem ich króleſtwá: mimo ktorégo woleli być
pod tyráńſtwem cudzoźiemcá. Mocnyć to był národzony Król Chriſtus
Pan który nietylko od Herodá/ ále y od Rzymiánów kiedyby ſye byli do nie-
go vdáli/á iego wola byłá/mogłby ich był obronić : bo miał y ma tákie ry- 4. Reg: 19. ver. 35.
cérze/z których ieden zwoiowałby wßyſtek świát/iáko był woyſko Aſſyriyſkie
woiował : á niemáło tákich ma. Powiedźiał był o nich Piotrowi kiedy mu
mówił w ogroycu : Czy rozumiéß/ żebych tu wnet niemógł mieć dwánaśćie Matt: 26. ver: 53.
lem Anyołów? Tymże rycérſtwem obrónilby y ſam śiebie był/ y naród
on niewdźieczny Żydowſki/ták od Herodá/iáko y Rzymiánów/ którzy ie byli
już podhołdowali. Ale ináкße było Bogá Oycá zrządzenié : bo iż go Ży-
dowie poznáć niechćieli/ tedy zrządźił PAN ſobie poſtronné ludźie/ którzy
przyßli poznáwáć go/ pokázuiąc Żydowſką ſromotę y niewdźięczność.
Opowiedźiał to był zdawná prorok Jzáiaß / że ſye cudzoźiemcy mieli w ich Isaiæ 60. versu 1.
ozdobie rośćiegáć y świátłośći ich vżywáć/mówiąc do Jeruzálem : Wſtań/
ośwYou ſye Jeruzálem/bo przyßło świátło twoie. Ale cóż to zá świátło ieſt/
o którym mowi prorok ? to ieſt świátło/ które tych czáſów weßło : które w
Żydoſtwie weßło / á záświećiło / y świátłośćią ſwą przyprowádźiło do śiebie
pogány : O którym świetle mówi Symeon : Swiátłość ná obiáśnienié po- Lucæ 2. versu 32.
gánów. Pytaß/ co to ieſt zá świátłość ? To ieſt/ o którey mówi Jan S.
Byłá świátłość prawdźiwa / która ośwyéca wßelkiégo człowieká przycho- Ioan: 1. versu 9.
dzącégo ná świát. Co to zá świátłość ták iáſna? tá/o którey mowi E-
wányelia : Przyßłá świátłość ná świát. Cóż to zá świátłość/co przyßłá ná Ioan: 3. versu 19.
świat ? Oto ią iáſnie vkazał Pan Chriſtus/ powiedáiąc ſye być świátłośćią Ioan: 8. versu 12.
świátá/iáko Jan S. świadczy. Teć to świátłość opowiedał prorok zdaw-
ná/do którey pobudza Jeruzálem. Jákoby ták chćiał rzec : Ocuć ſye Jeru-
zálem/cóż czyniß ? Czemuś ták niedbáłe? A dáley mówi tenże prorok: Be- Isaiæ 60. versu 3.
dą chodźić pogáni w świátłośći twoiey. Oto cudzym narodóm bedźie po-
żyteczna świátłość twoiá : ponieważ żeś ty niedbáłé / á niechceß nic dbáć o
świátłość/która nád tobą weßłá : widźiß iákoć iáſna ieſt / że poſtronni bedą
chodźić w niéy/á ty bedźieß w ciemnośći zá twym niedbálſtwem. Królowie Ibidem versu 3.
też mówi bedą chodźić w iáſnośći twoiéy. Toć ſye tego dniá wypełniło we-
dług powieśći Ewányeliéy/ która opiſuie przyßćie medrców do Jeruzálem.
Oto dnia dźiśieyßégo chodzą według powieśći Prorockiéy pogáni w świá-
tłośći Jeruzálem. A Jeruzálem w niedbálſtwie ſwym ginie. Záiſte może rzec:
iżeś wiecéy vmiłowáło Jeruzálem ciemnośći / á niż świátłość / która tobie
przyßłá z dawná obiecana.

Oto

Oto medrcy od wschodu słońcá przyiecháli/ etc. Szérzéy sye musi wyłożyć to mieysce dla czytelniká/ gdyż od Ewányelisty tym słowem / Oto/ zá ieden dziw iest ten przyiazd tych zacnych ludzi wypisan. Bedziemy tedy naprzód pisáć/co to byli zá medrcy/y skad byli do páná Christusá przyiecháli.

Co to zá Medrcy byli/ co do Páná nászégo dáry przynieśli.

Leuit: 19. ver: 31.

Cælius lib: 3. cap. 42.

¶ Niektórzy z Doktorów powiedáią/być ie Czárnoksieżniki. Drudzy ie piszą medrcámi. Trzeci Królámi. Którzy ie Czárnoksieżniki rozumieli/ z nieumienia iezyków obcych to czynili: Rozumieiąc/áby on którégo łácińsk[i] iezyk zowie Magum/ szálbiérz Czárnoksiezki być miał: iż ták w świetym piśmie czytáli: Nie skłániayćie sie do Magów/ to iest/ do Czárnoksieżników/ etc. Jáko sie tedy rozumiáłá Magia/ z vczonych ludzi pismá pokażemy. Powiedá Caelius być dwoiáką Mágią/ iedne sromotną/ á tá sye obiéráłá około Czártów/y ich náuk. Druga byłá Mądrości przyrodzonéy doskonáła náuká/co po łácinie zową Philozophiam náturalem. Piérwszą/ nie Mágiam/ále Goetiam/ zwáli Grékowie. Wtórą/wszyscy mądrzy násládowáli Pythágoras/Empedocles/Democritus/Plato/y inszy medrcy tego świátá wszystkim stárániém o nie sye stáráli/ áby ią vmieli. Tey Magiéy / to iest iáko Plato ią wykłáda/Boskich rzeczy spraw/chwały/ y wiádomości Bożé[y] vmieietności/ Zamolxidem przodká kłádą: którégo potym w niéy násládował Abbaris Hyperboreus/Zoroastres Syn Oromasów. A w piérwszéy zádnému sye Królowáć nie godziło/ ieno temu/któryby ią dobrze vmiał. Czego świádek iest Marcus Tulius Cicero: Bo tá rzeczy przyrodzonych Philozophia/y iéy vmieietność/vczyłá ie nie tylo być rostropnymi y bácznymi królmi: ále też w rzéczách táiemnych bárzo vmieietnymi/ y dziwospráwcámi. A nie tylo v Persów/ ále też y indziéy w dobrze postánowionych Rzéczáchpospolitych/ tákie ludzi mądré co ie Magos zwáli obiérano ná przełożeństwá Páństwá/y Królestwá: y Syny ich dawano téy náuki sye vczyć/ áby po Oycách godnie królowáli. Bo powiádáli/iż nie tylo mądrym być/ále też y Boskié spráwy vmieć/ potrzebá Królowi y káżdému przełożonému. Otóż baczyć káżdy może / co byłá Magia onych czásów: Ze nie náuká podeyzrzáná Czárnoksiezka: Ale mądrość Philozophiéy przyrodzonéy. † Przeto Plinius pisze/iż oné vczoné Magos czásu iego zwano/którzy vmieli Physicen/Metaphysicen/y Astrologią: to iest náukę przyrodzoną/ nád przyrodzoną/ y gwiazdárską: Zkąd im przychodziło/iż też y rzeczy przyszłé powiádáli: Bo Cyrusowi Krolowi Perskiemu/ który przez sen trzy kroć słońce widział/ v nóg swoich nie mogąc go do reku dostáć / powiedzieli długość czásu pánowánia iego/ że miał lat trzydzieści pánowáć: Y ták sye stáło. Y kiedy Epheskiéy Diany Kościół gorzał: Tedy Magowie wołáli/że zárázá wszytkiéy Azyéy onéy nocy sye byłá vrodziłá: co sye ták sstáło: bo sye téy nocy Alexánder MAcedo vrodził/który Azyą potym splóndrował y spustoszył. Otóż Mági o których tu Ewányelistá mówi/ nie czárnoksieżnicy ále ludźie mądrzy byli/ którzy náuki powyszséy nápisáné vmieli: o których Plinius pisze / że w Persyéy w mieście PAságárdas mieszkáli. Y dokłáda: że Mágia / to iest mądrość náuk/ y vmieietność/ roskázuie KRólom ná wschód słońcá mieszkáiącym: bo tylo mądrzy tám roskázuią. Co Steuchus wykłáda lepiéy gdy mówi: że nie tylo w Persyéy ále we wszytkiéy Cháldeiéy/Mági/to iest medrzcy y Kápłany y zacnymi záwżdy bywáli: táiemné náuki vmieli: y dziwy czynili: z których Báláám ieden był/ który od Królá Moábskiégo był przyzwan / áby złorzeczył ludowi Zydowskiemu: bo mieszkał nád rzeką Euphrátes: y przeto był Arámeus rodem/ álbo Cháldeus/z któréy byłá y Erythrea Sibyllá álbo Prorokini / Córká Berosá Cháldeyczyká/y inszych wiele/któré o synu Bożym á Pánu nászym/wielé niebieskich y táiemnych rzeczy pisáły/któré tenże Steuchus wypisuie.

In Alcibiade.

In libro 1. de diuinatione.

Talis apud Persas Magus est, q Sydera norit. Qui sciat herbarum vires, cultũq; DEorum. Per se Poli facit ista Magos prudentia triplex.

† Libro 20.

Herostratus go był zápalił.

Libro 6. cap: 27.

Libro de perenni Philoso: 1. cap: 3.

Num: 22. versu 5.

Num: 23. versu 7.

Ale ábys

A ¶ Ale ábyś nie z plotek ále z prawdy poznał / co té mądré ludzi / kthórzy
pewnym kráinom w Cháldei roſkázowáli/ przywiodło do tego/ że zdálekich
ſtron zá gwiazdą przyiecháli do Jeruzálem ; z tegóż Autorá pokáże. Prze=
powiedziáłá Sybillá Erythrea/iż miáłá wznidź ná świecie oná wielka mysl/
którey Oyciec niebieſki wßytko podał/ która z tegóż Oycá ſye rodziłá / ſtwo=
rzycielká wßytkich rzeczy y wyrozumienia. O téy powiadáłá Sybillá/że tá
mysl y ród Boży/ co my Synem Bożym zowiemy/ miáłá ſye ná świát naro=
dzić: którego narodzenié/ miáłá nowa gwiazdá świátu obiáśnić. To Chál=
dej mieli w ſwéy táiemnéy Theologiéy: y mądrym tylo tá rzecz byłá wiádo=
ma. Pilnie tedy tego przeſtrzégali/áby te gwiazdę widzieć kiedy mogli: y ták
zá czáſem to ſye było ná wſchód słóncá rozsłáwiło/ że máło nie wßyſcy o tym
B wiádomość mieli: iáko o tym świadczy Swetonius in Veſpaſiano et Tito.
Táż to Sybillá roſkazáłá byłá téy gwiazdy ſtrzédz ná niebie: y ſkoroby ſye
vkazáłá/ áby zaraz iéy náśládowáli gdzieby im drógę pokazáłá: á tám mysl
Bożą národzoną nálezli/ gdzie gwiazdá im mieyſce pokaże/ y chwałę iéy dá=
li. Strzegli oni tego przez narody vſtáwicznie / áż do tego czáſu / kiedy ſye
táż gwiazdá vkazáłá/zá którą ßli áż do Jeruzálem/ á z Jeruzalem áż do Be=
thlehem. A iż to było w Ksiegach téy to Sybille: przypomina to Cicero/
iáko tenże Steuchus pokázuie/ gdy pod onym czáſem gdy ſye Pan Chriſtus
národził/ w wiérßách Sybillinych to było nápiſano/ że miał być národzony
táki Król / którego pod zbáwieniém dußnym KRólem zwáć miáno: gdyż
C Tytuł Królewſki v Rzymiánów ná on czás obrzydliwym był / dla Tyráń=
ſtwá onych Królów/ którzy im roſkázowáli: y przeto Auguſtin S. ták piße:
Że Sybillá tá nie prorokowáłá o Królu Tyránnie/ któryby był miał ludzkié
wolności pſowáć: ale pokorą wßytkę ſwobodę ludzką náprawowáć. Jéy
Proroctwá táki był początek: Oſtátnich wieków/ vniży ſye Bóg / y wcieli
ſye Syn Boży: będzie złączoné Boſtwo z człowieczeńſtwem / y będzie leżał
ná śienie Báránek/ którégo Pánná posługámi ſwémi wychowáłá/ etc. Piér=
wßá tedy tá przyczyná ieſt przyiechánia tych zacnych y mądrych Królów do
Páná Chriſtuſá/ Proroctwo Sybille Erythreyſkiéy.

Wtórą przywodzi Hieronym y Chryzoſtom święty / że nie tylo Proroc=
two Sybille białéygłowy/ ále też y BAláámá Cháldeyczyká / którégo po=
D tomkámi w náuce y w narodzie byli/przywiodło ie do tego. Abowiém pro=
rokował Báláám o gwiaździe/która miáłá wznidź ná on czás/kiedy ſye miał
Król Jzráelſki národzić: iáko o tym maß nápiſano w Ksiegách czwartych
Moyzeßowych: Wznidzie gwiazdá z Jákobá/ y powſtánie rózgá z Jzráelá/
pobije Książetá Moábſkié / y ſpuſtoßy Syny Sethowé/ etc. Z Jákobá bę=
dzie ten który będzie pánował. etc.

☞ Z tych tedy dwu przyczyn/ y z tego dwoygá Proroctwá / przyczyná
ſye vczyniłá tym to mądrym y zacnym ludziem/ że vyźrzawßy tę nową gwia=
zdę / o którey mieli piſmo z świetych medrców / w drógę ſye puścili z ziemie
Cháldeyſkiéy/ do ziemie Zydowſkiéy. A iż wiedzieli/ że ten który ſye z tákim
E znákiem niebieſkim vrodzić miał/ miémiał być proſtym człowiekiem tylo/ ále
narodem Bożym/ y Synem onégo Oycá ſtworzyćielá wßytkich rzeczy / iáko
Sybillá prorokowáłá: Tedy dáry tákié iemu nieśli / którémi go być y czło=
wiekiem prawdziwym/ y Bogiem prawdziwym pokázowáli. Bo Złoto dał
iemu iáko Królowi ziemſkiému: KAdzidło / iáko BOgu prawdziwému:
Mirrę iáko człowiekowi śmiertelnému. A iż ći ludzie zacni y mądrzy Chál=
deyczycy byli / świadczy o tym Chálcidius Plátonicus ták pißąc: Jeſt ie=
dná święta y vczćiwa Hiſtorya/ która powiáda o weßćiu gwiazdy niektórey/
która nie wrzody áni śmierć ludzką opowiádáłá / ále sſtąpienié ná świát
BOGá náuczćiwßego / ku záchowániu ludzkiégo obcowánia / y ludziem

Co té Króle do tego przywiodło/ że ták z dálekich kráin przyiácháli do Páná. Capite 22.

Libro 2. de diuinatione.

Augu: lib: 18. de Ciuit: Dei.

Num: 24. ver: 17. 18. & 19.

Dáry trzech Królów co znaczyły. Claudianus, Dant tibi Chaldei prænuntia munera REges, Mirrhã homo: Rex Aurũ: ſuſcipe Thura Deus.
In Cõmen: in Timæum Platonis.

śmiertelnym ku otrzymániu łáſki. Te gwiazdę ſkoro Chaldeyſcy mędrcy ludzie zacni vyźrzeli/ niebieſkié rzeczy v ſiebie vważáiąc / vdáli ſye w drógę w nocy y we dnie/ ßukáiąc świętégo weßcia Bożégo. A gdy náleźli on Máieſtat w dźiećiećiu/ vczćiwość mu vczynili/ y dáry tákowému Bogu przynáleżące ofiárowáli.

Wiém co Teophilakt piße / że té zacné ludźi zowie Królmi Perſkiémi/ ták mówiąc: Potrzebá było/áby ſye Jeruzálem z ſwoimi było weſeliło : gdyż to baczyli/że ich nowo národzonégo Królá/ Królowie Pérſcy zacni y wielkiégo záwołánia byli przyjechali chwálić/y iemu poczćiwość wyrządzáć. Lecz iż ieden ie zowie Chaldeyczyki / á Theophilákt Pérſami : niémaß ſye czemu dziwowáć : gdyż Chaldea y Pérſia/ zá iednémi Pány/ choć były rózné kráiny/ iednych obyczáiów/ y iednégo porządku Rzeczypoſpolitey/ vżywáły : y ták tym iáko y owym ludźie mądrzy roſkázowáli/ ktoré Królmi y Kśiążęty oné narody zwáły.

Libro 23.

A iáko Annianus świadczy : po śmierći Cámbizá Królá Pérſkiégo/z narodów Magów/to ieſt Mędrców/ byli wybráni niektórzy/ ktorzy rząd w páńſtwie Pérſkim czynili ná mieyſcu Królewſkim/o których też kśięgi Heſter świadczą/iż zá czáſów Królá Aſwerá było ich śiedḿ/których rádą wßyſtkié ſye rzeczy w Króleſtwie dźiáły/ á zwano ie Kśiążęty.

Eſter 1. v:13.et 14

Ták też maß y o Joposwych trzech przyiaćiołách/ktoré piſmo zowie królámi/przeto/ iż mądrze ſwé dźierżáwy rządźili.

Tobiæ 2. verſu 15.

Otóż rózności żadnéy w tym niémaß / że té Mędrce choć z Chaldeiéy byli/Pérſámi nazywano/ bo porządków y obyczáiów Pérſkich vżywáli/y pod nimi żyli.

CHRYZoſtom y Theophilákt.

A iż tych zacnych mędrców/ y kráin ich Królów trzey tylo było:podánie ſtárożytné Chrześćijáńſkié/y wiárá powßechna ták vczy prawdźiwie być : y ták w kazániách ſwych Lew Piérwßy Papież piße. Gdy tedy czytaß v Ewányeliſty té ſłowá : Oto Mędrcy od wſchodu ſłońcá przyßli : nie tylko Mędrcámi / ále y Królámi zacnymi ie być wiérz.

Czemu trzey Królowie Mędrcámi nie Królmi w piſmie ſą názwáni

☞ Aleby pytał. O mędrcách nie o królách zmiánkę czyni/y powieda/że ludźie mądrzy przyiecháli do Jeruzálem. Ná toć ták odpowiedam. Ci gośćie Jerozolimſcy o których tu Ewányelia mówi : Byli y Mędrcámi y Królámi. Bo komuż więcéy przynależy mądrym być iáko królom ? bo król głupi/ ieſt zginienim ludu. Proroctwo Dawidá proroká dowodźi ich być królmi mówiąc : Królowie Társcy dáry przynioſą : Królowie Arábſcy/ y z Sáby dáry przywiozą.

Pſal: 71. ver: 10.

Ktemu y dáry które ći trzey Królowie przynieśli / okázują że byli Królowie : bo té dáry Królom przynależáły/Złoto/Kádźidło/ y Mirrá. Té rzeczy Kádźidło y Mirrá/ były wielkiéy wagi v Żydów : Abowiem Kádźidło Pánu Bogu ku czći y chwale zápaláli : Mirrą zás ćiáłá vmárłych pomázowáli/áby nieprochniáły. Nád to / iż z wielkim orßakiem przyiecháli práwie Królewſkim/ też to okázuie że byli Królowie : o czym powiedźiał Izáiaß mówiąc : Obfitość wielbłądów przykryie ćię (to ieſt Jeruzálem) Dromedárzy Mádiáńſkie y Effa.

Yſaiæ 60. ver: 6.

Ponieważ ie tedy piſmo Prorockié zowie królámi/ tedyć y Ewányeliſtá nieprzewinił tym/ choć ie zowie mędrcámi. Bo dla tego/że ſye ználi ná gwiazdách/mędrcámi ie zowie : á z dárów/ nie przećiwiáiąc ſye w niczym Proroctwóm/pokázuie ie być Królámi. O tych tedy Królách maß rozumieć/ co Izáiaß powiedźiał/ mówiąc do Jeruzálem : Królowie będą chodźić w iáſności twoiéy.

Yſaiæ 60. verſu 3.

A cóż ſye rozumié tá Jáſność Jéruzálem ? nic inßégo iedno chwałá y ozdobá/ktorą miał on lud Żydowſki z Meſſyaßá przyßłégo/y poſłußeńſtwá Bogá ſwego/który ie zdobił iáſnośćią ſławy v cudzych ludźi. Ale iż zgubili Meſſyaßá/zgubili też z nim y iáſność/ ozdobę/ y chwałę ták częsną/ iáko y wieczną.

☞ Jużeś ſłyßał że opiſał był Prorok to przyßćié mędrców / álbo tych

królów

A królów do Jeruzálem: Co káżdy pozną weyźrzawszy wdźiśieyszą Ewányelią.
Słusznie ſye ſtáło/ że zá ták krótki czás/ wszytkiemu prawie świátu Pan Christus nowo národzony ieſt wiádomy: Iż oto od wſchodu słońcá ludźie przyiácháli do niego: Bo by námniey nie byłoby nam pożyteczné národzenié iego/ ieſliby go był ludźiem nie obiáwił: gdyż nie ſobie/ ále ludźiem národźił ſye. Potrzebá tedy byłá/ áby ludźie o tym wiedźieli: á wiedźieli iáſnie. Przetóż Páſterzom iáko wiernym ſwym/ ktorzy byli z narodu Zydowſkiégo/ ktorzy ználi Páná Bogá y chwalili go/ przez Anyołá był obiáwion. Pogánom zás iáko niewiernym ludźiom y bałwochwálcom przez gwiazdę/ niemą rzecz/ iáko niemym był obiáwion: bo Pogáni byli niemymi: nie vmieli chwalić Páná Bogá/ ieno bałwany nieme/ iáko y ſámi byli niemymi. A wszákże zá tym
B znákiem sſtáli ſye rozumnymi: Y okrom odwłóki przyiecháli poznawáć y witáć Królá nowo národzonégo. Nie obruszyło ich to/ chociaż też ſámi byli Królowie: Vználi zacnieyszégo być tego/ ktoremu Niebioſá były y z gwiazdą posłuszné. Nie dbáli też nic ná dáleką drogę/ niebeſpieczeństwá żadnégo nie obawiáli ſye/ przedsie oni ſwéy chęći doſyć chćieli vczynić/ y vczynili: niechćieli tego przez posły ſpráwić iedno obecnośćią ſwoią. Azaż to nie wielkié niebeſpieczeństwo było: przyiáchawszy do cudzégo Króleſtwá/ inszégo Królá miánowáć/ okrom tego który pánował: mówiąc iáko Ewányelia świádczy:

Słusznie y przystoynie oznaymił Pan národzenié ſwoie Narodóm wszytkim.

Lucæ 2. verſu 9.
Matth: 2. ver: 2.

C **Kedy ieſt ktory ſye národźił Król Zydowſki?**

☞ Przypátrz ſye śmiáłośći tych ludźi pogáńſkich/ ktorzy śmiele okrom boiáźni żadnéy iáſnie do Miáſtá głównégo IEruzalem przyiáchawszy wyznawáią y szukáią inszégo Królá/ nie tego/ ktory ná ten czás królował. Baczysz iáko gotowi wszytki niebeſpieczeństwá ćierpieć dla wyznánia Páná Chriſtuſowégo/ ieszcze go nie widząc. O Boże wszechmogący/ kogo ty łáſką twą świętą ku ſobie náwroćić raczysz/ żadna go rzecz nie odwróći.
Mogli słusznie mówić ći trzey Królowie z Apoſtołem Páwłem świętym/ Któż nas odłączy od miłośći Páná Chriſtuſowéy? czy vćiſk? czy fráſunek? czy niedoſtátek? czy nágość? czy miecz álbo przenáśládowánié? ꝛc. Jáko
D by chćiał rzéc: Iż tákowéy rzeczy niémász/ ktoraby nas miáłá odſtrászyć od Páná Chriſtuſá. Oto go iáſnie wyznawáią w Jeruzálem Królem Zydowſkim/ mówiąc: Gdźie ieſt/ ktory ſye národźił Król Zydowſki? Prawdźiwégo Królá szukáią: nie pytáią ſye o Herodá: bo rozumieli y wiedźieli/ że nie on był práwym Królem Zydowſkim. Jákoby ták chćieli rzéc: nam nic do Herodá/ bo nie ieſt prawdźiwym Królem Zydowſkim: ániſmy też dla tego Herodá tu do Jeruzálem przyiecháli: my chcemy tego widźieć/ ktory ieſt práwy Król żydowſki: o tym nam powiédzćie/ kedy ieſt? kedy ſye vrodźił? ieſli tu w Jeruzálem álbo gdźie indźiéy? powiédzćie nam Królá Zydowſkiégo nowo národzonégo. Słusznie/ iákoś słyszał wyszéy/ názwáli Páná Chriſtuſá Królem Zydowſkim: bo był z pokolenia Zydowſkiégo. A iż prawdźiwégo Królá ći medrcowie opowiádáli/ przetóż Pan Bóg ktory ſwoich wyznawców obrońcą ieſt/ ná nie nic przećiwnégo nie dopuśćił: żadnéy przykrośći zá to od Herodá nie odnieśli/ chociaż to ćiężko znośić Królom/ kiedy im o towárzyszu álbo o Succeſorze w ich Króleſtwie álbo pánowániu opowiádáią.
W tych trzech Królach ktorzy śmiele wyználi Páná Chriſtuſá/ ſtałość wszytkich Męczenników y wyznawców Páńſkich przyszła okazáłá ſye: ktorzy ſtale trwáli áż do śmierći/ wyznawáiąc páná Chriſtuſá. Tákiey ſtałośći trzebá káżdému człowiekowi Chrześćijáńſkiému/ áby śmiele wyznawał Páná Zbáwićielá ſwego: pomniąc oné słowá/ ktoré Pan Chriſtus raczył mówić: ktory ſye mnie będźie wſtydźił y słów moich/ tego ſye też będźie wſtydźił Syn człowieczy/ kiedy przyidźie w Máieſtaćie ſwym. Nie wſtydźże ſye człowiecze

Páſtérzów świádectwo o Chriſtuśie ieśli ſye máłé zdáło.

Rom: 8. verſu 35.

Pan od obudwu narodów/ to ieſt/ od Zydowſkiégo przez páſtérze/ á od Pogáńſkiégo przez mądré króle świádectwo doſtáteczné wźiął/ iż ſye národźił Meſſyaszem.

Królowie ći zacni trzy rzeczy czynią. królá nowego szukáią/ o nim ſye pilnie pytáią/ z chwałą y z dáry ktoré mu nieśli/ wszytkim ſye opowiádáią.

Lucæ 9. verſu 26.

Chrześćijáńſki Páná Chriſtuſá wyznáwáć przed ludźmi/ poniewaſz też on chce A
ciebie wyznáwáć przed Bogiem Oycem ſwym. Bierz przykład z tych trzech
Królów którzy dniá dziſieyßego śmiele pytáli nie boiąc ſye Herodá o Pánie
Chriſtuſie Królu Zydowſkim mówiąc: kedy ieſt który ſye národził Król Zy-
dowſki? nie bez przyczynyć go ßukamy:

Abowiémeſmy widzieli Gwiazde iego ná wſchód ſłońcá: y przyßliſmy chcąc mu cześć y chwáłe dáć.

> Gwiazde iego zową/ to ieſt gwiazde nową/ niewidáną/ powietrzną/ nie z ſtáremi gwiazdámi nie-maiącą/ táka ſye nam vkazáłá/ y iego národzenié oznaymiłá: A nowa ieſt/ bo od pół nocy ná południé chód iéy/ nie od wſchodu do zachodu iáko inßych. Jáko Doktorowie o iey chodźie piſzą.
>
> Dla czego gwiazde zowie gwiazdą iego.

☞ Jákoby chćieli rzéc: tákowyć to ieſt KRól zacny/ y nád inßé dźi-
wnieyßy/ że gwiazdy niebieſkié vkázuią iego národzenié: á dla tego godzien B
ieſt abyſmy mu cześć y chwałe oddáli. Widźieliſmy mówi gwiazde iego. A
zaż tá iedná tylko byłá iego gwiazdá? poniewaſz wßytko iego gwiazdy/ bo od
niego ſą ſtworzoné. Czyli to tá gwiazdá/ iáko niektórzy powiádáią/ iż káżdy
człowiek ma gwiazde/ pod którą ſye rodźi/ która pokázuie ieſli ßczeſliwy álbo
nießczeſliwy będźie? tákié plotki niémáią mieć mieyſcá v ludźi Chrześćijáń-
ſkich: co ſtąd możeß poznáć/ że to ſą báśni/ poniewaſz Jákob j Ezau iednéy go-
dźiny poczęli ſye/ y iednéy godźiny ſye porodźili/ á wżdy Jákob był dobry czło-
wiek/ á Ezau był zły: bo ieſli był ieden dźień y godźiná poczęcia y národzenia
ich/ muśiáłá też iedná gwiazdá być/ któraby byłá znáczyłá/ iákowi mieli być.
Atóż to plotki/ poniewaſz Jákob iednéy godźiny poczawßy ſye z Ezau/ tá- C
kież národźiwßy ſye/ odrodźił ſye dobroćią od Ezau złośniká: bo iuż według
powieśći tych/ muśiáłá im iedná gwiazdá ſłużyć/ poniewaſz záraz ſie národźi-
li: á wżdy ieden oto był dobry á drugi zły: znáć/ że ſye to nie gwiazdą dźiáło/
ieno vmyſłem/ iż Jákob był dobrégo vmyſłu/ á Ezau złośnégo. Nie dla
tego tedy tu mówi: widźieliſmy gwiazde iego/ żeby ieno tá miáłá być iego/ á
drugie nie iego: bo on wßytki ſtworzył. Nie dla tego też/ iáko mienią/ żeby
człowiek káżdy miał mieć gwiazde/ pod którą ſye rodźi: Ale dla tego iązowie
gwiazdą iego/ iż dla okazania iego národzenia pogánom byłá weßłá: gwia-
zdą iego byłá zſtrony téy poſługi/ którą czyniłá/ iż wiodłá medrce. A tá gwia-
zdá byłá rózna od inßych gwiazd. Naprzód biegiem byłá rózną/ bo nie przy- D
rodzónym biegiem ßłá: ßłá wproſt/ dróge vkázuiąc do Zydoſtwá. Byłá też
rózna świátłośćią: bo iaſniey nád inßé gwiazdy świećiłá. Bo z Hiſtory-
iéy znáć iż nie zágáſłá. O téy gwiazdźie powiáda Auguſtyn święty/ że nie by-
łá z onych gwiazd/ które od początku ſtworzóné ſą/ porządku biegów ſwoich
pod vſtáwą ſtworzyćielá przeſtrzégáiąc: ále czáſu nowégo porodzenia y nie-
ſłycháného Páńſkiégo nowa gwiazdá vkazáłá ſye. Dla tegóż ći medrcowie
vkazawßy ták dźiwną gwiazde/ która byłá rózna wßytkim inßym gwiaz-
dom/ pokwápili ſye do Zydoſtwá. álec o tym iuż doſyć.

☞ Káżdy mógł ſye przyſłucháć chęći tych medrców/ którą mieli ku P.
Chriſtuſowi. Oto do Jeruzalem przyiecháwßy/ y tám go nienálawßy/ przed- E
ſie nie przeſtáli ßukáć/ bádáć ſye/ cudá opowiedáiąc/ które widźieli: to ieſt/
gwiazde. Niepotáiemnie áni poßeptem té rzeczy ſpráwuiąc/ ále iáſnie ſye py-
táiąc o królu Zydowſkim národzonym: Aż to przyßło do vßu Herodowych/
iáko Ewányeliſtá w dźiſieyßéy Ewányeliéy opiſuie mówiąc:

Vſłyßawßy to Król Heród/

To ieſt opowiedánie Królá nowégo/ á iż ſye o nim z pilnośćią bádáią/
iáko Ewányelia mówi:

Jął zſobą trwożyć/ y tudźież przy nim wßytko Jeruzálem miáſto.

A Miał Heród przyczyne do boiáżni/ gdy posłyßał o inßym Królu: bo zá
gwałtem pánował w królestwie: dla tégoż nigdy nie był spokoyneg vmysłu/
obawiáiąc sye áby go też gwałtem z niego niewysádzono. A wßakże mógł sie
niebać: bo Pan Christus Król wieczny nie tego docześnégo Królestwá był
Królem: Bo tego przez walki y przez niesnaski wielkié pospolicie dostáią: A
Pan Christus był Królem pokoiu: y w tych sye kocha/ ktorzy pokóy miłuią/
bo ie zaléca mówiąc: Błogosłáwieni spokoyni/ ábowiém Synmi Bożymi
bedą názwáni. A Anyołowie przy národzeniu iego pokóy opowiedáli/ á nie
rostérki/áni walki/ktorych Heród obawiał sye/áby przez nie pánowánia nie-
vtrácił. Pospolicié to bywa v pyßnych y hárdych ludzi/ y v miłosników
prożnéy chwały / ktorzy sye kocháią w tym/ że drugim roskázuią/ y nád nimi
B są przełożonymi. Otoż/by namniey co posłyßeli o vtráceniu pánowánia swe-
go/frasuią sye vsilnie/ trwożą sobą/ iákos słyßał o tym Herodzie: bo by on
był nie dla pychy y hárdości dostał królestwá/ niefrásowałby sye był: y ow-
ßem odstąpiłby był od cudzég/co niespráwiedliwie trzymał. A dla tegóż sro-
gość niesłychąną vczynił nád dziatkámi niewinnémi/ktorych moc wielką po-
mordował. A ztąd sye pokázuie iego hárda złość/ iż sye bał vtrácić páno-
wánia doczesnégo. Przetóż może káżdy obáczyć/ że sye to wypełniło w tym
Herodzie/co mówi Doctor Grzegórz świety: Iż pychá iest początkiem w-
ßytkiégo złégo/ y królową wßystkich wystepków: bo by pychá byłá niepá-
nowáłá w Herodzie: tákiey srogości niepokazałby był nád dziatkámi nie-
C winnémi. Dáleko ten wystepek ßkárády od ludzi Chrześciáńskich niech
bedzie. Możeß sye Herodzie niebać / żeby Pan Christus miał cię pod-
siéść w królestwie twoim: nie iestći on ták pyßny/iákos ty iest: pokorny iest/
y w pokornych sye kocha. ¶ Téyże pokory rozmiłuy
sye człowiecze Chrześcijáński/ którą pokore Pan Christus pokázował/y kazał
sye vczyć wßystkim mówiąc: Vczćie sye odemnie / iżem ia iest ćichy y pokor-
nég sercá. A iákóż to być pokornégo sercá? Oto Grzegórz świety vczy mo-
wiąc: Pokorá prawdziwa tá iest/gdy kto o sobie máło rozumié/á dobré sprá
wy drugiégo okrom zazdrości opowieda. Pokora prawdziwa cudzych rzeczy
niepożąda: ná swych máłych przestáie. Przestawał Pan Christus w onéy
ßopie smrodliwéy pokornie: o pálace Herodowé nic niedbał: A przedsię kró-
D lowie ziemscy przed nim vpadáli/o Herodá pyßnégo nic niedbáiąc. Gdyż py-
ßny káżdému sye przykrzy / y Pánu Bogu iest brzydliwy. Chćiéyże sye czło-
wiecze Chrześcijáński Pánu Bogu podobáć przez pokore świetą/ która iest
mátká wßytkich cnót/y piérwßym stopniem do królestwá niebieskiégo.
¶ Iużes słyßał że Heród frásował sye z národzenia Páná Christusowé-
go/bo mu ßło o królestwo/o które Pan Christus nic niedbał: bo nie doczes-
négo Królestwá przyßedł sye był domágáć/ále wiecznégo: nie ćielesnégo/ále
dußnego: nie iednéy prowincyéy Królem był/ále wßytkiégo świátá. Z inßym
Królem miał Pan Christus spráwe/ nie z Herodem: o tákiégo Królá Pánu
Christusowi ßło/który y Herodá y wßytkié ludzie ná świećie był opánował:
tegoć Pan Christus miał wyrzućić z królestwá/ nie Herodá: Szátan ten był
opánował duße ludzkié / ále niespráwiedliwie y zdrádnie: przetóż Pan Chri-
stus národził sye / áby królestwo y pánowánié tego zdráyce wydarł y otrzy-
mał/ iáko prawdziwy Pan y dziedzic narodu ludzkiégo. Ale máło sye trze-
bá dziwowáć boiáźni Herodowéy: ábowiém słyßał / że o Królá Zydowskié-
go pytano. Szło mu tedy o Królestwo: bo rozumiał że ie miał strácić.
¶ Lecz iż Pan Christus Królem Zydowskim nie był / dla czegóż go Kró-
lem miánuią? Był Pan Christus Królem Zydowskim/to iest swych chwál-
ców/ y wyznawców: otóż dáleko był rózny od inßych Królów. Nadto ie-
ßcze nie národziwßy sye/ był Królem: iáko Dawid mieni w swym Psálmie

Trwożył z sobą Heród z boiáźni/ á lud on Ierozolimski był zatrwożony podobno z zdumienia nowiny dziwnéy/ gdyż z tych dwu przyczyn zatrwożenié przychodzi ná ludzi.

Lucæ 2. versu 14.

Matt: 2. versu 16.

Matt: 11. ver: 29.

Pokorá co iest.

Iesli Pan Christus był Królem Zydowskim. Iudá sye wykłáda wyznánié.

Pſal: 5. verſu 3. mówiąc: Tyś (miły Pánie) ieſt ſam Królem moim y BOgiem. TEgóż A
Królá (którego Dawid będąc Królem wyznał/ iż był Królem iego) ći me-
drcy też wyználi: y ßukáli nie ziemſkiégo: bo by im było ziemſkiégo Królá
trzebá/ do Herodáby ſye byli pytáli/ nie do Páná Chriſtuſá. Práwiec go ták
wyználi ći medrcy/ iáko go Dawid wyznał. A Dawid tákże iáko y medrco-
wie Królem go wyznał. Wyznał go Dawid BOgiem mówiąc: TY ieſteś
Królem y Bogiem moim: tóż też medrcowie wyználi/ gdy powiedźieli że go
przyßli chwálić: á chwałá nikomu nie przynáleży / iedno ſámému BOgu.
Dawid y medrcowie iednáko wyználi Páná Chriſtuſá/ Królem y Bogiem.
A ponieważ że tákim był/próżno Heród ſye fráſował: bo tákiému Pánu pró-
żno ſye było przećiwić: y owßem lepiéy było/ by był ſam ſiebie y Króleſtwo B
ſwoie w opiekę iego podał/ iáko ſye oni świeći Królowie podáli iemu: álbo
Pſal: 26. verſu 9. iáko Dawid czynił mówiąc w Pſálmie ſwoim: Bądź Pánie wſpomożeniém
moim: nie opußczay mię/ áni mię wzgárdzay Boże zbáwićielu móy. Ták też
było vczynić Herodowi: á ráde ſwoie złą opuśćić. Ale bał ſye opuśćić Kró-
leſtwá: á wżdy przedśię y to mu przyßło czego ſye bał: bo w krótkim czáśie
mizernie iáko beſtia zdechł.

¶ Juž ſye nie ták dźiwuy/ że ſye ſmući Heród z przyßćia Páná zbáwićielá
náßégo człowiekiem pogáńſkim będąc. Ale temu ſye dźiwuy/ że ſye y JEru-
zálem miáſto (to ieſt ludźie w Jeruzálem będący) ſmućiło / będąc wybrá-
nym ludem Páńſkim: którzy raczéy ſye mieli rádowáć/ według ſłów Proroc- C
Iſaiæ 30. verſu 19. kich który ie poćießał mówiąc: Lud bowiém Syonſki będźie mießkał w Je-
ruzálem płacząc: y owßem płákáć nie będźieß: lutość máiąc/ vlutuie ſye cie-
bie: ná głos wołánia twego ſkoro vſłyßy wnet odpowié tobie/ etc. A Jeruzá-
lem oto przećiwnie czyni: gdźieby ſye miáło weſelić z poćiechy ſwoiéy/ zdawná
obiecánéy/ któréy Oycowie ich vſilnie pożądáli: ſmućić ſye pomaga Tyran-
nowi ſwemu / który ich dźiatki pomorduie: woli z śmierćią Synów ſwych
ſmućić ſye/ á niż z żywotem ſye weſelić! HEród zábÿiácz/ á Pan ożywiácz.
Wßytko to ſpráwuie niewdźieczność twoiá JEruzálem / żeś niewdźięczne
poćiechy tobie od Páná Bogá dánéy: bo z poćiechy ſye ſmućić/ ieſt znák nie-
wdźieczności. Ożywiaß Jeruzálem niewdźieczność Oyców twoich / którzy
ßemráli przećiw Pánu ná pußczy/ że ie wywiódł z niewoléy ćiężkiéy EGipt- D
ſkiéy: woleli w niewoléy być/ niż ná ſwobodźie: równie też ty ták czyniß Je-
ruzálem/ ſmucąc ſye z przyßćia wybáwićielá twego. Jeſliś ſye obawiáło
iákiégo niepokoiu / mogłoś beſpieczné być: bo ten przyßedł o którym waß
Pſal: 147. ver: 14. Dawid powiádał: Jż położył gránice twoie pokóy. Jeſliż przed tym bronił
ćie od nieprzyiaćiół twoich: y teraz tákżeby ćie był bronił / y nie dopuśćiłby
ćie był ſpuſtoßyć: ieno żeś go niechćiáło vznáć/ oto ſye iáſnie pokazáłá niew-
dźieczność twoiá/ ponieważ ſye ſmućiß. ¶ Nie ſmućiłćiby ſye był Abrá-
Ioan: 8. verſu 56. hám / o którym Pan powiáda: Jż ſye rádował/ by był oglądał dźień móy.
¶ Y Jákob Pátryárchá nie ſmućiłby ſye też był / który opowiádał przy-
Gen: 49 ver: 10. śćié iego.
¶ Moyzeß tákże/ czyby ſye był ſmućił: który prośił Páná Bógá mówiąc:
Exodi 4. ver: 13. Zeßli mi Pánie/ którégo maß zeſłáć.
¶ Dawid/ ten by był rad/ bo nárzékał w Pſálmie ſwoim mówiąc: odda-
Pſal: 88. ver: 39. liłeś Chriſtuſá twego miły Pánie.
¶ A o Jzáiaßu co rozumiéß / czy by był płákał: który ták vſilnie mówił:
Iſaiæ 64. verſu 1. O byżeś co narychléy roſtargnął niebioſá á przyßedł.
¶ A Micheaß co by też był czynił: pewnie żeby ſye też był nie ſmećił z przy-
Micheæ 7. ver: 7. ßćia Páńſkiégo/ który prágnąc go mówił: będę oczekawał Bógá Zbáwićie-
lá mego. Ci którzy wdźiecznie oczekawáli Páná Chriſtuſá Zbáwićielá/ nie
ſmućili ſye: y ná ten czás/ kiedy ſye Jeruzálem ſmućiło z ſwoim tyrannem/ y

A mężobóycą Herodem/ iáko Symeon mąż święty: rozumiéy o tym żeć ſye nie
ſmućił/ y owſzem ſye weſelił/ że tego doczekał ták zacnégo dniá národzenia
Páńſkiégo. Mógł ſye ſmućić żáłuiąc niewdźięcznośći bráćiéy ſwoiéy/ że oni
niewdźięczni byli dobrodźieyſtwá Páńſkiégo: á że ſye woleli ſmućić ztym/ któ-
ry im złość wyrządzał/ á niż zdobrodźieiá ſwego rádowáć ſye.

PETrus Rauenas inquadam Epiſt.
O niewdźięcznośći/ iáki ieſt grzéch/ piſaliſmy ná inſzych mieyſcách.

Zadnéy rzeczy niémaſz/ któraby wiecéy gniéw Páńſki pobudzáłá/ iáko
ieſt niewdźięczność: y ſłuſznie káżdy z ludźi Chrześćijáńſkich ma ſye tego wy-
ſtepku wiárowáć niewdźięcznośći: owſzem oto pilnie ſye ſtáráć/ áby mógł od
ſługowáć dobrodźieyſtwo Páńſkié. Aczkolwiek tákiégo człowieká nie nay-
dźie/ któryby Pánu dobrodźieyſtwá iego odſłużyć mógł: by ſnać był żyw co
ieſt niepodobna rzecz y do tyſiącá lat: bo cokolwiek ma człowiek/ wſzytko to
B ieſt dobrodźieyſtwo Páńſkié: zdrowie/ máietność/ dźiatki &c. co lepſzégo duſz-
né zbáwienié: wſzytko to od Páná z łáſki ieſt/ á nie z záſług náſzych. A nie
máſzże mu zá co ſłużyć y wdźięcznym być/ poniewaz wſzytko dobro ták ćiele-
ſné iáko duſzné od niego maſz? Chybáby ćie ſzátan záślepił/ iáko tych/ którzy
ſye oto z Herodem ſmućili z národzenia Páńſkiégo.

Ale opuśćiwſzy té niewdźięczniki/ ſłuchay co vczynił Heród vſłyſzawſzy
o pánie Chryſtuśie: przypátrzyſz ſye wnet iego zdrádliwéy chytrośći/ którą E-
wányelia pokázuie mówiąc:

Pocym zebrawſzy wſzytki Kśiążetá Kápłáńſkié/
C y Doktory/ y w Zakonie vczone/ bádał ſye pilnie
od nich/ gdźieby ſye był miał Chryſtus rodźić.

V Zydów ná ten czás iedno tylo Kśiąże Kápłáńſkié było/ to ieſt Biſkup ieden był. Otóż gdy mówi Kśiążetá/ w wielośći maſz rozumieć oné/ którzy ſobie w kupnym Biſkupſtwie roczným vſtepowáli: gdyż HEród ták Biſkupſtwo prze dawał inſzému co rok.

☞ Przypátrz ſye zdrádliwéy chytrośći tego złégo Herodá: zgromádźił
Kápłany Doktory/ nie żeby ſye zakonu od nich vczyć miał/ o który on niedbał:
ále chćiał/ żeby zdrádźie iego dobrze ſye poſzáncowáło. Oto będąc cudzo-
źiemcem wzywa Kápłanów/ áby oznaymili z piſmá/ kedyby ſye P. Chryſtus
miał národźić: á on nigdy piſmu wiáry nie dawał: y teraz/ nie dla tego pyta/
áby ſye prawdy náuczył/ y wierzył piſmu Páńſkiému/ ále żeby zdrádliwie był
mógł zátráćić dźiéćiątko niewinné Páná Jezuſá.

¶ Ale ſkądże wiedźiał/ że ſye Pan Chryſtus był miał národźić/ bo medrco-
D wie nie pytáli ſye o Chryſtuśie/ ieno o Królu Zydowſkim? Muśi być czeſto
wſpomináli Zydowie Páná Chryſtuſá/ że ſye miał národźić: bo czás tego
dniów Dánielowych/ iuż przychodźił: otoż téż on o tym ſłychał: przetóż pyta/
gdźie ſye miał národźić P. Chryſtus. Niechćiał mu godnośći Królewſkiéy
przypiſáć: bo nie pytał/ gdźieby ſye národźił Król Zydowſki: ieno Chryſtus/
gdźie ſye miał národźić.

¶ Przez to pytánié Herodowé Kápłanów o Pánie Chryſtuśie vczyć ſye
mamy/ od kogo ſye nam trzebá pytáć o Pánie Chryſtuśie: y komu przynależy
o tym odpowiádáć: poniewaz téż Prorok mówi: Wárgi Kápłáńſkié ſtrzegą *Malach: 2. ver: 7.*
vmiejetnośći: y Zakonu z vſt iego będą ſye wywiádáć. Od Kápłanów ſye
E trzebá vczyć/ kto chce wiedźieć o Pánie Chryſtuśie: nie od ſzewców álbo tká-
czów/ którzy ſye miniſtrámi zową. Widźimy to iáſnie/ do iákich błedów ći
wielebni Miniſtrowie ſwoié vcznie wiodą: widźimy że ie iuż ták powikłáli/
że niewiedzą kedy dáléy: ieſt iuż tego céchu niemáło/ którzy o pánie Chryſtuśie
doſyć źle wierzą. A czemuż? że ſye o nim od Kápłanów niepytáli/ ále od chło-
pów niewmiejetnych/ którzy ſobie tylko troche piſmem gęby pomázáli. Oto

O czym ſye pokaże ná inſzych wiele mieyſcách.

Heród ácz fáłeſznie/ chcąc ſye dowiedźieć o Pánie Chryſtuśie/ nie wezwał
gminu poſpolitégo/ bo wiedźiał żeby mu byli nic ſtátecznégo nie powiedźieli
o Chryſtuśie: wiedźiał że Kápłani piſmem ſye bawili/ y báwić ſye máią: bo z
vſt ich wſzyſcy Zakonu ſye vczyć máią: przetóż pytał ich o Pánie Chryſtuśie/

á nie inßych z ludu poſpolitégo: ktorzy mu zdowodem piſmá powiedźieli mieyſce národzenia Páná Chryſtuſowégo / iáko Ewányelia świádczy mówiąc:

A oni powiedźieli mu / że w Judſkim Bethlehem: bo ták nápiſał Prorok: A ty Bethlehem źiemio Yudſka / żadnym ſpoſobem nie ieſteś mnieyßą miedzy głównieyßémi miáſty / ɀc.

Nie pyta Heród gdźie ſye Chriſtus národźił / ále gdźieby ſye ná rodźić miał / znáć że Mędrcom nie wierzył którzy mówili: Gdźie ieſt który ſye národźił. ɀc.

☞ Iż nie ták przywodźili w piſmie vczeni Proroctwo / iáko v Proroká ſtoi nápiſano Micheaßá / przyczyná tá ieſt: że iezykiem Syriáckim Piſmo przywodźili: w którym iezyku ták włáſnie ſtoi nápiſano: y którégo ná on czás vżywáli. A też Ewányeliſtá nie pátrzył ná słowá / ále ná rzecz: y choć słowá troche rózné / ále rzecz ieſt iedná. Máło tedy o słowá potrzebá ſye ſpieráć / gdy rzecz ſpiſmem Prorockim ieſt iedná. A iż o tym Proroctwie które przywodźili Kápłani Herodowi opowiádáiąc mieyſce národzenia Páná Chriſtuſowégo / iuż wyßéy doſyć ſye mówiło ná onym mieyſcu / gdźie Ewányelia opiſuie národzenié Páná Chriſtuſowé / mówiąc: gdy ſye národźił Jezus w Bethlehem mieście Judſkim. ɀc. tedy iuż o nim nie potrzebá wiecéy mówić: ponieważ wyßéy o tym mówiliſmy. Jeno káżdy przypátrzyć ſye tu może záślepieniu Zydowſkiému. Opowiádáią Herodowi y medrcom mieyſce národzenia Páná Chryſtuſowégo zpiſmá: á ſámi przedśię nie wierzą / áni Páná Chriſtuſá ßukáią! okazáli inßym ſtudnicę żywotá / á ſámi dla ſuchości pomárli! Podobni ſą onym którzy korab Noemu budowáli: inßym go vczynili / kedyby przygody mogli vydź / á ſámi potopem pogineli: iákoby ták chćiał rzéc: inßym byli pożyteczni / á o ſwóy pożytek nic niedbáli. Naydźieß y dźiś tákich nie máło y w céchu vczonych / którzy im ſą náuczenßy / tym ſą leniwßy ku ßukániu PAná: może o tákim káżdym mówić / inßégo vczyß / á ſam śiebie nie vczyß: inßym mówiß ßukaycie Páná / á ſam go nie ßukaß: komu inßému ieſteś dobry / á ſobie zły: á ono ták ſobie iáko y inßym maß być dobry.

Rom: 2. verſu 21.

☞ Opiſawßy iuż iákoś ſłyßał Ewányeliſtá w Ewányeliéy pilné wywiádowánié Herodowé / o mieyſcu gdźie ſye Chriſtus miał národźić: teraz zás o tym mówi iáką ſpráwę miał z medrcámi zdrádliwie tenże / iáko maß w textcie Ewányeliéy:

Tedy Heród táiemnie przyzwawßy medrców / pilnie ſye z nich wywiádował czáſu / którégo ſye im Gwiazdá vkazáłá.

☞ Już ſpráwiwßy ſye od Zydowſkich Kápłanów o mieyſcu národzenia Páná Chriſtuſowégo / teraz zás nowéy chytrości zażywa: nie vfáiąc Zydom. Spodźiéwá ſye żeby mieli być przychylnieyßy y życzliwßy Królowi / á niż iemu obcému. Z medrcámi tedy zdrádliwie ſwoie rzeczy ſpráwuie y potáiemnie. Ale mógłći ſye niebać w tym Zydów: nie tákći przychylni byli Pánu Chriſtuſowi: ieſli mu nie byli przychylni ná ten czás kiedy vmárłé wſkrzeßał / á cóż kiedy ießcze w iaſłkách leżał? Pilnie Ewányeliſtá mówi / wywiedźiał ſye od nich czáſu gwiazdy / kthórá ſye im vkazáłá: czyniąc ie pewné o mieyſcu / kedy mieli náleść Páná Chryſtuſá: á oto też proßąc od nich / áby mu oznaymili czás národzenia: y zmyßla też ſobie / że mu chce chwałę dáć weſpołek z nimi: áby go nálazßy zatráćić mógł. Oczym ták mówi błogosłáwiony niektóry Doktor: vſłyßawßy Heród Zydowſkiégo przełożonégo być

S. Leo in ſermonibus.

národzonégo/ſpodźiéwáiąc ſie mieć z niego potomká w páńſtwie/bał ſie: á ták zmyſzláiąc zábicié ſprawcy zbáwienia/fáłeſzną obiecał poſługe. Ale iáko ſzczęśliwyby był/ gdyby był náſzládował medrców w ich wierze! A to co ku zdrádźie zmyſzlał/ by był obrócił ku nabożeńſtwu! O ślepą głupiégo prześládowánia niepobożności! która rozumieſz że ſwą popędliwością możeſz zátrwożyć boſką ráde. Alec przećiwko BOgu niémáſz rády áni mądrości. Próżno ty Herodźie myśliſz/ y zdráde twoie dźiwnym obyczáiem pokrywáſz: czego nie dokażeſz/ żebyś miał zgłádźić ſprawce żywotá: tylo tą ſwą zdrádą omieſzkánié czyniſz tym świętym ludźiem.

Prou: 21. ver: 30.

Acto: 3. ver: 15.

Niemáłą pokuſe mieli ći medrcowie: Naprzód ſpodźiéwáiąc ſye ná leść Páná Chriſtuſá w Jeruzálem/ iáko w główným mieście/nie náleźli. Heród im też zábawke czynił/ y omieſzkánié drógi ich. Gwiazdá też w drodze przed Jeruzálem im zniknełá. Ná tym ieno zyſk mieli/że im mieyſce národzenia PAná Chriſtuſowégo opowiedział/ ták iáko ſye też był ſam o nim od Kápłanów dowiedział: o czym Ewányelia powiádáiąc odeſłánié medrców do Bethlehem/ták mówi témi słowy:

Potym odſyłáiąc ie do Bethlehem/ rzékł (HERód) iechawſzy pytaycie ſye pilnie o tym dźiécięciu: á gdźiebyśćie náleźli daycie mi znáć/ żebych też y ia iechawſzy dał mu cześć y chwałe.

☞ Łatwie báczyć káżdy może/ iáko źli zdobią ſwoie złość: y iáko ieſt káżdéy złości oſobna chytrość. Heród chytro prácuie/ áby zdrádźił: zgromadza kápłany: piſmá ſye báda o národzeniu Páńſkim: od Królów czáſu okazánéy gwiazdy: zámyka ſye z nimi/ kłáma/ obiecuie czego w ſercu nie miał. Pátrz iákiémi fortelmi źli o ozdobę złéy rzeczy ſye ſtáráią: Ato przypátrz ſye pilnie/iákié vsilné ſtáránié ma ten zły Heród ku rzeczy złéy: to ieſt ku zgłádzeniu niewinnégo zbáwićielá náſzégo Páná Jezu Chriſtá. A ſtąd możeſz go rozumieć być z liczby onych/ o których mówi Dawid: Iż prędkié ſą nogi ich ku wylaniu krwie. Oto odſyłáiąc medrce do Bethlehem/każe ſye im pytáć pilnie o dźiécięciu Pánu Jezuśie Chriſtuśie. O złośći/o obłudnośći/ o okrutna ſrogośći: zmyślaſz ſobie nabożeńſtwo/które ſye nie Bogu podoba ále oycu twemu dyabłu/ który ieſt kłamcą od początku/ á nigdy w prawdźie nie ſtał! Zgodźiłeś ſye z oycem twym w kłamſtwie: oto kłamaſz: chceſz rzekomo chwałe dáć pánu/ á ty go ráczéy żywotá myśliſz pozbáwić: co ſye pokazáło w mordérſtwie twoim nád niewinnémi dźiatki.

Pſal: 13. verſu 3.

Ioan: 8. ver: 44.

Wiele dźiśia naydźieſz ták nabożnych iáko ten Heród/ którzy zmyſzláią ſobie nabożeńſtwo dla ſwego pożytku: A ieſzcze co wiecéy/ y prawdźiwéy wiáry odſtępuią. Ale tácy niechay ſye oſtrzégáią ſrogiéy kázni od Páná Bogá/ bo ſye Pan Bóg brzydźi zmyſzlonym nabożeńſtwem: bo iáko mówi Auguſtyn: że zmyſzlona świątobliwość ieſt dwoiáka złość. Słuchay co zá zapłáte będą mieć tákowi/którzy zmyſzlonym nabożeńſtwem Páná chwalą. Oto maſz w kśięgách Jobowych gdźie mówi:* Nádźieiá pokrytégo człowieká záginie: (to ieſt/który ſye ináczéy pokázuie przed ludźmi/á ináczéy ná ſercu) przed Pánem Bogiem zowie go pokrytym/ iż złość ſwoie pokrywa zwiérzchnią ſwą świętobliwością. A iáko groby ozdóbné pokrywáią ſmrody ſwoié/ których ſą pełné: ták też y oni czynią ſwą świętobliwością. Tákowyć Heród był o którym ieden z Doktorów mówi: Heród obiecuie nabożeńſtwo/ ále miecz oſtrzy y złość ſerdeczną: fárbuie fárbą pokory. A ktoby był z ludźi mógł zrozumieć zdráde złégo ſercá Herodowégo/ o krom ſámégo

Auguſtinus ſuper Pſal: 23.

Zmyśloné nabożeńſtwo co zá zapłáte weźmie.

* Iob 8. verſu 13.

Matt. 23. ver: 27.

Chryſoſtomus ſuper Matth: 2.

Páná

Páná Bógá? którą ná ten czás wytknął/ kiedy przez Anyołá ſwego nie kazał A
ſye mędrcom wrácáć do Herodá/iáko niżey vſłyſzyſz.

Bádá ſye tedy pilnie Heród od mędrców godziny pewnéy/kiedy gwiazdá
náſtáłá : á bádáiąc obiecuie mędrcom że y ſam chce przyiácháć y chwałę mu
dáć : y ták odpráwił mędrcé.

Którzy odſłuchawſzy Królá odiecháli.

☞ Dwie rzeczy od Herodá wyſłyſzeli ći święci Królowie. Naprzód
świádectwo o mieyſcu národzenia Páná Chryſtuſowégo. Powtóre / roſ-
kazánie iego : bo im był roſkazał/ iż iákoby prędko náleźli byli dźiécie PAná
Jezuſá / żeby mu dáli znáć. Vſłucháli w tym mędrcowie Królá Herodá/ B
áby ſzukáli Páná : ále w tym nie vſłucháli/ áby ſye mieli wróćić do niego.
Tym mędrcom podobni ſą niektórzy ludzie Chrześćijáńſcy/ którzy rzeczy do-
brych z vſt złych Káznodźiei ſłucháią/ ále ich ſpraw nie náſzláduią.

Wyiecháli tedy z Jeruzálem oni Mędrcowie.

Gwiazdá áż do BEthlehem prowádzi / ná ono mieyſce gdzie ſye dźiécię vrodziło y było/bo iáko w JERVzálem go nie mogli náleść tákby ſye go téż y w Bethlehem byli nie dopytáli/ álbo iesliby ſye byli dopytáli/ tedy Herod prędzey by był o nim ſye dowiedźiał / y o zdrowiu iego myslił.

ALi oto Gwiazdá oná którą widźieli ná wſchód Słońcá/ poſtępowáłá przed nimi (ták długo) áż przyſzedſzy ſtánęłá nád onym mieyſcem/ gdzie było Dźiéciątko. C

☞ Z tych ſłów pokázuie ſye/ że tym mędrcom gwiazdá tá/którą ie wio-
dłá z ich ziemie do Zydoſtwá/byłá zniknęłá przed miáſtem Jeruzálem. A ták
muſieli wiácháć do miáſtá JEruzálem / y ono nápełnić nowym y weſołym
poſelſtwem. A to ſye wſzytko ſſtáło/ ku vpominániu Zydów/ áby ná potym
nie mieli wymówki ſwemu niedowiárſtwu. Próżno máią mówić/żeby náro-
dzenié Páńſkié było od nich zákryté : pełno wſzędzie było tego : naprzód piſ-
má prorockié opowiádáły národzenié iego w Bethlehem mieśćie. Anyoło-
wie páſtérzom w tymże mieśćie opowiedźieli národzonégo Mędrcowie ál- D
bo trzey Królowie práwie iuż wſzytkiému świátu opowiedźieli. A iákóż to
Zydom miáło być táiemno ? Ale to wſzytko ſpráwiłá ich niewdźiecznosć y
niedbálſtwo/ o ktorymes wyſzéy ſłyſzał.

¶ Ale iákaż to slepotá Zydowſka? oto iedná gwiazdá Pogány oświéćiłá/
y do wiáry przywiodłá : á Zydów ſłońce ſámo ſpráwiedliwośći/ Pan Chry-
ſtus niemógł oświećić ! á któż tego ieſt przyczyną ? nie Pan Chriſtusći: dla
tegoć ſłońce weſzło/ áby káżdému świéćiło : á ieſli ſye kto przed ſłońcem kry-
iąc od źimná vmiéra/ iuż nie ſłońce winno : bo było gotowé zágrzéwáć go y
oświécáć: ále ſam ſobie winien/ że ſye przed ſłońcem krył. Ták téż pan Chri-
ſtus prawdźiwa świátłość ieſt káżdému gotowa ku oświécęniu ćiemnośći E
iego : Bo dla tego przyſzedł/áby wſzytki ludźi zbáwił : y ſam mówi : Przyſzłá
świátłość ná świát: ále vmiłowáli więcéy ćiemnośći/niż świátłość. Świá-
tłość przyſzłá áby oświécáłá : á ludźie więcéy miłuiąc ćiemnośći / vćiekáią
przed świátłośćią. Tu ſobie káżdy winien że vćieka przed świátłośćią. Ták
że téż ſobie winni Zydowie / że PAná Chryſtuſá świátłość im zgotowáną/
który ie miał óświećić ku vznániu drógi zbáwienney / wzgárdźili / y niechćieli
vznáć : á woleli wſwych grzéchách pomrzéć. Jeſtći y dźiś tákowych wie-
le/ którzy przed tą świátłośćią vćiekáią/ y źrzódło prawdźiwéy wody wzgar-
dzáią : to ieſt/ náukę Kośćiołá powſzechnégo : iáko ſą odſzczepieńcy y kácé-
rze : ći ſobie wymyſłámy ſwémi według ſwych rozumów kopáią ſtudnice/
które wody nie mogą miéć zdrowéy / to ieſt/ zbáwiennéy/ do których mówi
Pan przez proroká : Mnie opuśćili źrzódło wody żywéy : á poczynili ſobie

Ioan: 3. verſu 19.

Ierem: 2. verſu 13.

cyſter-

A cyſterny które wody nie mogą otrzymáć. ∴ ∴ ∴

Ale opuśćiwßy té wßytki przewrotniki / ZŻdy z ich niedowiárſtwem / Herodá z iego okrućieńſtwem : przypátrzmy ſye co ſtąd vroſło / gdy ſye tá gwiazdá znowu mędrcom vkazałá: Ewányeliſtá ták opiſuie :

VVyzrzawßy tedy Gwiazde / (to ieſt Mędrcowie) rozrádowáli ſye rádośćią wielką.

☞ Nie tylko dla tego ſye weſelili że gwiazde vyzrzeli / która im byłá ná czás zginełá : ále téż dla tego / iż w Jeruzálem piſmo prorockié z znákiem niebieſkim ku oznaymieniu Królá zgodné náleźli. Weſelili ſye iż ich nádźieiá

B nie omyliłá. A nie dźiw / że ſye weſelili wielce : ponieważ dźiwna gwiazdá ich wiodłá / do ich wielkiégo pożądánia : áż przyßedßy ſtánełá nád mieyſcem gdźie było dźiećię. Nád dźiećięćiem wypełniwßy ſwoie poſługi gwiazdá ſtánełá : iákoby będąc rozumu vczeſtniczką / ták chćiáłá rzéc : dotądem z roſkazánia nawysßégo mego ſtworzyćielá / to co mnie przyſtało czyniłá / iuż téż więcéy nie poſtąpię : tu ßukaycie / iuż tu naydźiećie : á oni

Wßedßy w dóm / náleźli Dźiećiątko (weſpoł) z Máryią mátką iego.

☞ Jákóż náleźli dźiećię y mátkę iego ? Okróm wątpienia iż ták / iáko

C y páſtérze náleźli położoné w Jáſłách : o czym Lukaß święty świadczy. Możeß tu rozumieć iáko wielkié kußenié miáłá wiárá tych mędrców : bacz że ſye máło zgadzáią wßytki rzeczy z ich oczekawániém. Królá ßukáią / á żadnégo znáku Królewſkiégo okróm gwiazdy w nim niémáią. W JEruzálem mieśćie zacnym / nie tylko że go nie náleźli / ále y ZŻdźi o nim prawie niewiedźieli. Byli poſłáni nie od Zydów których oni Królá ßukáli / ále od cudzoźiemcá / do miáſteczká nędznégo : gdźie téż niebaczą żadnéy ozdoby Królewſkiému ſtanowi godnéy : bo weßli nie do páłaców królewſkich / ále do ßopy / która nie ludźiem ále bydłu byłá zbudowána. Nic Królewſkiégo nie baczą / á przedśię chwałę czynią! Przetóż Chrizoſtom święty mówi : A záliż náleźli páłac z Mármuru iáſnégo ? yzaliż dwór Królewſki pełen ludźi ?

D yzaliż tłum rycérſtwá z drzewy álbo z tarczámi náleźli ? yzaliż konie koßtownémi rzędámi królewſkimi przyochędożoné ? yzaliż wozy błyßczącé ſye od złotá ? yzaliż náleźli mátkę iego w Koronie Królewſkiéy ? álbo onégo ſámégo powitégo w páwłokę / álbo w złotogłów ? záiſte nic tákowégo nie náleźli : ále owßem náleźli ßopę doſyć ćiáſną y podłą / w któréy bydłu było przyſtoyniéy mießkáć á niż ludźiem. Mátkę tákże która záledwie ſukienkę miáłá dla vbóſtwá / etc. A wßákże ich to nie obrußyło nic / y owßem mu cześć wyrządzáli / iáko Ewányelia świadczy mówiąc :

Y vpadßy vczynili mu cześć y chwałę.

☞ Przypátrz ſye wierze zupełnéy tych mędrców : którzy oto widząc máluczkié dźiećiątko (które by namniéy nie było różné od inych dźiatek / tákież pożywáło pierśi iáko y inßé dźiatki / tákież téż nie potężné w ćiele iáko y które z dźiatek) przedśię mu cześć y chwałę iáko Bogu prawdźiwému vczynili ! Co téż káżdy z nas wierzyć ma o Pánu Chriſtuśie : iż on będąc człowiekiem / był téż prawdźiwym Bogiem : ták iáko go ći wyználi : á nie tylo wyználi / ále y dármi ſwémi iáſniéy to pokazáli / co rozumieli y iáko wierzyli o Pánu Chriſtuśie: Bo ták piße Ewányelia :

A otworzywßy ſkárby ſwé ofiárowáli mu dáry / Złoto / Kádźidło / y Mirrę.

By mu

Lucæ 2. verſu 16. Z Máryią mátką mówi dáiąc znáć że áni mámki áni báby żadnéy nie było przy położnicy onéy która nie dawno porodźiłá / lecz iż bez boleśći / tedy opieki bab niepotrzebowáłá.

Chryzoſtom nápomina : Iż iáko KRólowie ći w pieluchách widząc Páná / chwalili go : Ták my mamy go chwalić ná ołtarzu obwinionégo w widomy znák chlebá

☞ By mu byli ofiárowáli tylko złoto/ mógłby był káżdy rozumieć/ że dla tego ofiárowáli/ widząc niedostátek mátczyn: á przetóż dla wychowánia iego ofiárowáli złoto. Ale iż ofiárowáli wespół ze złotem kádzidło/ y mirrę/ znáć że té dáry znáki duchowné pokazowáły.

Dáry trzech Królów Duchownie co znáczą.

¶ Złoto naprzód znáczyło godność królewską/ iż Pan Christus był Królem prawdziwym.

¶ Kádzidło znáczyło prawdziwégo Bogá. A przy tym przez to ofiárowánie kádzidłá Pánu Christusowi/ pokazáło sye to/ iż Pánu Christusowi w stárym Zakonie wspólek z Bogiem Oycem iáko prawdziwému BOgu/ wszytki ofiáry palone byly/ y ku czci ofiárowáné.

¶ Mirrá znáczyłá człowieczeństwo: bo przez ofiárowánié mirry znáczyło sye/ iż Pan Christus będąc człowiekiem prawdziwym/ miał vmrzeć y miał być pomázan mirrą. Możesz tedy iuż pobaczyć/ iż ći medrcowie tym pokazáli Páná Christusá być prawdziwym Bogiem w człowieczeństwie/ dárámi które iemu ofiarowáli: ponieważ mu ofiárowáli złoto iáko Królowi/ kádzidło iáko Bogu prawdziwému: mirrę iáko człowiekowi śmiertelnému.

Wspomináliśmy o tym y pierwéy ná przodku wykładu EWányeliéy.

† Matt:8. ver:10.

Lucæ 23. ver: 42.

Matt:27. ver:54.

Do tych medrców ták mówi święty BErnat/ przypátruiąc sye wierze ich: † Skądże to wam przyszło (to iest táka wiárá) wy cudzoziemcowie? nie náleźliśmy tákiéy wiáry w Izrael. Tákże was nie obraża nędzné y nikczemné mieszkánié w stáyni? nie wzgarsza was vbóstwo mátki áni dźiecinstwo pożywáiącégo piersi? Baczcież Chrześcijánie mili/ iáko ostrych oczu iest wiárá. Vznawa Syná Bożégo ssącégo piersi: vznawa ná drzewie wiszącégo: vznawa vmiéráiącégo. Ponieważ go łotr ná krzyżu: Medrcowie w stáyni vználi. On (to iest Lotr) gwoździmi przybitégo: Ci (to iest medrcowie) w pieluchy vwinionégo: A náwet Setnik żywot vznał w śmierći/ to iest gdy Pan Christus vmiérał/ ná ten czás poznał go Setnik być Synem Bożym mówiąc: Záiste ten był Synem Bożym. Ci medrcowie vználi moc Bożą w niepotężności ciáłá młodziuchnégo: on zás naywysszégo duchá przy vmárciu. Przetóż którégo ći (to iest Lotr y Setnik) słowy wyználi: Ci dárámi. A co ći medrcowie dárámi swémi pokázuią/ to iest/ iż Pan Christus iest Królem y człowiekiem: to też Lotr y Setnik: bo łotr Królá/ SEtnik Bożégo Syná wespólek y człowieká wysłowił.

¶ To ofiárowánié medrców iest w proroctwie Dawidowym opisáné: y któréy Condiciéy byli. A iż byli Condiciéy y godnośći Królewskiéy/ ták to opowiáda mówiąc:

Psal:71. v:9. et 10.

Isaiæ 60. ver: 6.

Z SAby przyydą Złoto y Kádzidło ofiáruiąc/ y chwałę Pánu czyniąc.

Przed nim vpádną murzyni: á nieprzyiaciele iego będą lizáć ziemię.
Królowie Társcy y wyspy dáry przyniosą.
Królowie Arábscy y z Sáby dáry przywiozą. Stąd obácz iż byli Conditiéy Królewskiéy. A choć z ziemie Chaldeyskiéy byli/ iednák ie ták prorok opisał że byli Murzynowie/ byli Társowie/ y Arábowie: nie iżby té narody własnie być miáły: ále że wszytkich narodów pogáńskich nawrócenié do PAná Chrystusá w sobie ći znáczyli/ przeto ie z rozlicznych narodów Dawid/ y Izáiasz/ wypisuią/ iáko pierwastki náwrócenia pogáńskiégo. A wszák że/ ktoby pobożną wiárą y ták wierzył/ iáko prorocy wypisáli/ nic nie grzészy: gdyż dworné pytánié o nich skąd byli przyiácháli/ pożytku żadnégo w wierze nie czyni/ y máło po nim.

☞ Iużeś słyszał z Ewányeliéy opisáné mieysce národzenia Páná Christusowégo: słyszałeś zásmucenié przećiwników Páná Christusowych z národzenia iego: słyszałeś chęć medrców álbo Królów ku Pánu Christusowi: słyszałeś co rozumieli o pánie Christusie/ bo to dáry ich pokazáły. Teraz też słuchay/ co zá rosprawá byłá ich po ofiárowániu y vczynieniu godney czći Pánu Christusowi. Ewányelia powiáda.

A **A wziąwszy we śnie odpowiédź / żeby sye do Hero-
dá niewrácáli / wróćili sye do swéy kráiny inszą
drógą.**

☞ Przypátrzyć sye tu może káżdy dźiwnym sprawom Páná BOGA
wszechmogącégo : iáko on rozmaité sposoby ma w spráwách swoich. Oto
medrce przez gwiazdę wywiódł z źiemie ich ku vznaniu Páná Christusá Zbá-
wićielá nászég : á wywiódł ie iáko ludźie pogáńskié y nieme wchwale Bożéy/
przez niemy znák. Teraz zás nie przez niemy znák/ ále przez Anyołá swego
B świetégo wyprowádźił ie do oyczyzny ich. A to vczynił/okázuiąc ie być ludź-
mi iuż z wybránych swoich : przetóż iuż iáko rozumné/ y vmieiętné w chwa-
le Bożéy/ przez rozumné stworzenié przeprowádźił.

¶ Słowá Ewányeliéy pokázuią/iż byli wątpliwi/ iesliż sye mieli wróćić/
do Herodá/ á powiedźieć mu národzenié Páná Christusowé. A będąc ták ná
vmyśle zátrwożeni / myśląc co mieli czynić / oto wźieli odpowiédź we śnie/
áby sye do Herodá meżobóyce niewrácáli : czym wszytká zdrádá y obłudność
Herodowá im byłá wyrázoná.

☞ Káżdy z ludźi Chrześćijáńskich/widząc nabożeństwo tych ludźi po-
gáńskich wszukániu Páná Christusá/ z ich przykłpredu/ duchownie mógłby szu-
C kác Páná Christusá. Aleby pytał/ iákóż go oni szukáli? Oto ták.
Naprzód przyszli do źiemie Judskiéy. Duchowny wykład Ewányeliéy.
Potym szukáli w Jeruzálem/ gdźie okrom żadnéy boiáźni iáśnie wyználi
Páná Christusá.
Potrzećié náleźli go w Bethlehem/ y támże mu cześć y chwałę vczynili:
á iáko prawdźiwe⁰ bogu w náturze człowieczéy będącému/ dáry ofiárowáli.
Náostátek inszą drógą wróćili sye do domu swego. Ták też człowiek
Chrześćijáński ma szukáć Páná : Naprzód /

¶ Z dobrą wiárą : ábowiem powiáda pismo : iż tylko tym sye Pan oká-
zuie/ którzy weń wierzą. Ioan: 14. ver: 21.

¶ A gdźież go szukáć? wźiemi Judzkiéy: to iest wzgromádzeniu wiernych/
D którzy wyznawáią PAná : Bo Judá rozumié sye wyznánié. Támże go wyz- Judá iáko sye rozumié.
náwáć/ iáko go medrcowie wyználi Królem z strony człowieczéństwá. A w
téy chwale którą go chwalili / wyználi go też y prawdźiwym Bogiem : Bo
chwałá Pánu Bogu tylko przynależy iáko mówi Apostół : Sámému Bogu 1. Tim. 1. ver: 17.
cześć y chwałá ná wieki wiekom.

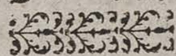
¶ Téż szukáiąc PAná ma przyść przez JEruzálem/ które sye wykłáda wi- JEruzalem iáko sye wykłáda.
dzenié pokoiu : to iest / ma być wpokoiu z Pánem Bogiem przez dobré sum-
nienié : á z bliźnim swoim przez szczérą życzliwość przećiwko iemu : niemáiąc
żadnégo zátrwożenia ná sumnieniu swoim ? to iest / máiąc czysté sumnienie
od grzéchu.

¶ A potym go naydźie w Bethlehem/ to iest wdomu chlebá. Bo Bethle-
E hem rozumié sye dom chlebá. PAná náléść w domu chlebá/ rozumié sye w BEthlehem iáko sye wykłáda.
Sákrámentćie ćiáłá iego naświetszégo/ który iest chlebem niebieskim. Ioan: 6. versu 51.

¶ A nálazszy go tám w domu chlebá/ day mu cześć y chwałę : y wiérz go
być prawdźiwie w Sákrámentćie ? y ofiáruy mu duchowné dáry. Miásto
złotá ofiáruy mu serce twoié czysté / o które prosił Dawid PAná mówiąc :
Serce czysté stwórz we mnie miły Pánie. etc. Ofiáruy też zá kádźidło nabo- Psal: 50. ver: 12.
żną modlitwę/ á mów z Dawidem : niechay będźie spráwowána modlitwá Psal: 140. ver: 2.
moiá/iáko zápalona ofiárá przed oblicznośćią twoią. Masz też ofiárowáć
Pánu Mirrę/ to iest vmartwienié ćiáłá twego/pomniąc ná słowá Apostol-
skié gdźie mówi : Jesliż wedle ćiáłá będźiećie żyć (to iest/ do czego was ćiáło Rom: 8. versu 13.

wáśé ćiągnie/ iesli tego bedźiećie náśládowáć) pomrzećie: Ale iesli duchem A
spráwy ćielesné bedźiećie mártwić/ bedźiećie żyć: to iest iesli wedle spráwy du-
chá ś. bedźiećie śye spráwowáć/ bedźiećie żyć. A kedyż bedźiem żyć: w źiemi
Psal. 26. versu 13. żywiących: o ktorey Dawid mówi: Wiáre mam zupełną/ iż oglądam dobrá
Páńskie w źiemi żywiących. Nie tuć to obiecuie żyć w tey nedzy ninieyśey:
ále tám kedy bedą ludźie ná wieki wweselu niezmiernym j nieskończonym żyć.

¶ Wżtedy tákim sposobem nalaźβy PAná / y vczyniwśy mu cześć y
chwałe: inśą drógą maś śye wróćić do oyczyzny swoiey: to iest niémaś śye
náwrácáć do złego obcowánia w grzéchách: ále od tychmiáśt niechay be-
Titum 2.v.12.et 13 dźie twoie obcowánie w niebie/ śczerze/ pobożnie/ spráwiedliwie/ bogoboy- B
nie/ y świetobliwie żywiąc: maś oczekáwáć błogosłáwioney oney
nádźieie/ to iest żywotá wiecznégo/ do ktorégo nas wprowádź
Pánie naś Jezu Chryśte / Amen.

Summá Ewányeliey tey tá iest.

I. Naprzód pokázuie Ewányelia co śye stáło przy národzeniu Páńskim/ iż
mądré Króle gwiazdá do vznánia iego przyprowádźiłá do BETHlehem / z C
chwałą ktorą mu czynili / y z dáry ktoré mu przynieśli. A iż troie dáry dáro-
wáli: Z tąd pokázuie Ewányelia / że ich trzey było: y káżdy z nich z osobna
swóy dar ofiárował Pánu.

II. Vczy nád to wiernych swoich/ że w Pánie Chrystusie y w iego spráwách/
wśytki proroctwá śye wypełniły / ktoré były ták o národzeniu iego / iáko y o
inśych wśytkich vczynnośćiách. Pokázuie też pokrytą złość Herodowe /
ktory inśé myślił / á inśé mówił: w nim Conterfetuiąc oné wśytki / ktorzy
pod przykryćim nabożeństwá / ná świecie wiele złégo czynią / y wiele ludźi o-
śukáwáią: ták w wierze/ skárbie duśnym/ iáko y w máietnośći czesney.

III. Ostáteczenie w mądrych Królách ktorzy przyiácháli do Páná Chrystusá/
znáczy náwrócenié ludu pogáńskiégo do wiáry y do vznánia Chrystá Páná.
W gwiaźdźie ktorą zowie gwiazdą iego/ vczy Páná Chrystusá być Bogiem/
ktory w pieluchách gwiazdom roskázował. W záśmuceniu Zydowskim z no- D
winy národzonégo Królá / znáczy lud Zydowski być niewdźieczny: á zátym
wzgárdzony y z miástem ich Jeruzálem. Vczy opátrzność Bożą być nád
swémi: á to w tym gdy vkázuie/ że té mądré Króle w pokoiu/ y w śczęśćiu/
przeprowádźił do Bethlehem/ y przyprowádźił do domów ich. Ktorych pil-
né stáránié o náleźienié Páńskié: pokorną chwałe: náleźionému
drogie dáry iemu dáné od nich/ opowiáda: nam ná náukę: E
ábyśmy mu dawáli cześć y chwałe/ y w iego opátrzność
nas y spráwy náśé zlecáli záwżdy/ chcemyli w-
śego dóbrá vżyć ná świećie: co rácz dáć
nam Pánie Amen.

A

EWANYELIA ZIEY WYKADEM W NIEDZIELE pierwszą po trzech królách, według opisánia Lukaszá S: w Kápit: 2.

B

C

D

GDy był wedwunáśćie lat/ á oni wstępowáli do Jeruzálem według zwyczáiu dniá świetego/ y wypełniwszy dni Swieté/ gdy sye zás wrácáli do domu/ zostáło dziećie Jezus w JEruzálem / á nie wiedzieli tego rodzice iego. A spodziewáiąc sie go być w inym towarzystwie/ vszli drógi dzień / y szukáli go miedzy powinowátymi/ y znáiomymi. A nie nálazszy go / wróćili sye do Jeruzálem szukáiąc go. Y stáło sye iest po trzećim dniu / nálezli go w KOśćiele/ śiedzącégo w pośrzodku w piśmie vczonych / słucháiąc ich/ y pytáiąc ich. A zdumieli sye wszyscy którzy go słucháli/ nad oną rostropnośćią y odpowiedźiámi iego. A widząc to dziwowáli sye.

Y rzekłá mátká iego do niego: Synu y cóżes nam ták vczy-

niḱ: Oto Oyćiec twóy y ia z żáłośćią ßukáliſmy ćie. A on im A
powiedźiał: Co ieſt iżeśćie mie ßukáli: á záżeśćie niewiedźieli/
że w tych rzeczách które oycá mego ſą/ należy mi być: A oni nie
rozumieli temu ſłowu / które mówił do nich. A potym ßedł
z nimi/ y przyßedł do Názáreth/ y był im poddánym. A mátká
iego záchowywáłá te wßyſtkie ſłowá w ſercu ſwoim. A JE-
zus mnożył ſie w mądrośći/ y w leciech/ y w łáſce v Bogá/ y v
Ludźi. B

AN Chriſtus zbáwićiel náß
iáko ieden z narodu ludzkiégo/ pielgrzymo-
wáć raczył/ y náwiedzał mieyſcá świeté/ któ-
ré był ſobie dawno obrał / z BOgiem OY-
cem y z DVchem świetym mießkáiąc w ie-
dności nierozdźielnéy / niż ießcze był náture
człowieczą przyiął ku czći y chwale ſwéy ś-
Lucæ 19 ver: 46. wietéy: tóż mieyſce zwał domem ſwoim y
Ioan: 2. verſu 16. domem oycá ſweg: á ponieważ był domem C
iego y domem oycá iego / tedy káżdy może
rozumieć żeć też był y Duchá świetégo do-
mem: gdyż Duch świety / ieſt Duchem oy-
cá y Syná/ od obudwu rowno pochodząc/ y oycá y Syná iedne iſtność po-
kázuiąc. Aleby pytał. Jákóż Kośćiół może być domem Bożym: ponieważ
Iſaiæ 66. verſu 1. Boży iáko prorok mówi ſtolec ieſt niebo: druga/ że ieſt nieogárniony: bo żá-
dné mieyſce Páná Bogá ogárnąć nie może/ iedno wßedy go pełno ieſt: Jáko
Pſal: 138. ver: 8. o tym powiedźiał Dawid: ieſli wſtąpie do niebá/ ty ieſteś tam: ieſli s ſtąpie
do piekłá / y ty tám ieſteś etc. owo iákoby chćiał rzéc / że ćiebie pełno wßedźie
miły Pánie / nie tylko w niebie / ná źiemi / ále náoſtátek y w piekle: nie żeby
bytnośćią táką miał być Pan Bóg w piekle/ iáko ßátáni/ ále wßechmocno- D
śćią ſwą. Ná toć odpowiádam: Kośćiół ieſt domem Páńſkim z téy przy-
czyny/ iż ieſt zbudowány ku czći y chwale imieniá iego świetégo: o czym mó-
3. Reg: 8. ver: 13. wił Sálomon: Zbudowałem Kośćiół imieniu twemu miły Pánie. Dawid
Pſal: 25. verſu 8. też pokázuie mówiąc: vmiłowałem ochedoſtwo domu twego miły Pánie/ y
Jáko Pan BOg w Kośćiele ręcznym przemießkawa. mieyſce przemießkawánia chwały twoiéy. Dawid pokázuie/ iáko Pan Bóg
przemießkawa w Kośćiele przez chwałe / która ſye tám dźieie od wiernych
Páńſkich imieniu iego świetému.

¶ Mießka PAN w domu álbo w Kośćiele ręcznie zbudowánym/ na-
1. Cor: 12. ver: 27. przód przez członki ſwé/ to ieſt wierné/ którzy ſą członkámi iego/ á on ieſt gło-
Coloſſ: 1. verſu 18. wą ich: bo ponieważ głowá nigdy nie dźieli ſie od członków: tedy kiedy wier- E
ni Páńſcy zgromadzáią ſye do domu chwały iego / Pan Bóg wßechmogący
ieſt przy nich/ iáko głowá przy członkách.

¶ Potym w tymże domu álbo w Kośćiele mießka Pan przez Słowo
ſwé świeté / kiedy bywa przepowiádáné wiernym iego zgromadzonym w i-
Matt: 18. ver: 20 mię iego: bo kedy ſye dwá álbo trzey zgromadzą w imię moié / mówi Pan:
tám ia ieſtem w pośrzodku ich.

A iákóż zgromádźić ſye w imię Páńſkié: to ieſt ku czći y chwale iego ś-
wietéy: A zátym kiedy w onym zgromádzeniu będźie wſpominánié o nim /
Lucæ 24. ver: 15. on do nich przyſtępuie / dáiąc im wyrozumienié/ y błogosłáwiąc im: Jáko
przyſtąpił do onych dwu po Zmartwychwſtániu ſwym / którzy do Emaus

A ßli: nie drzewiéy do nich przyſtąpił áż o nim poczęli gádáć.

¶ Po trzecié mießka Pan w Kościele przez Sákrámentá / á nawiecéy bytnośćią ſwą w Sakrámentćie ćiáłá ſwego przenaświętßégo: dla tegóż v wiernych PAńſkich w Kośćieléch vſtáwicznie ieſt ten naświętßy SAkráment / áby wiedźieli o nim / że ieſt z nimi według obietnice ſwéy świętéy áż do ſkończenia świátá.

Czemu Sákráment ćiáłá Páńſkiégo ieſt záwße w Kośćiele. Matt: 28. ver: 20.

☞ Otóżeś iuż ſłyßał iákim ſpoſobem mießka Pan w Kośćiele.

Tóż mieyſce Pan Chriſtus raczył ozdobić bytnośćią ſwoią świętą: y pocżćiwość mu wyrządzáiąc/ nierządy wßytki z niego wyrzucał/ to ieſt/ kupuiącé y przedáiącé: przez to okázuiąc/ że KOśćiół ieſt zbudowány ku cżći y chwale PAnu BOgu/ nie ná kupiectwá ſpráwowánié: á vczynił to ießcze w ſwych

Matt: 21. ver: 12.

B máłych lećiech/ że tąż bytnośćią ſwą ozdobił y osláchćił ten Kośćiół: okázuiąc ku któremu pożytkowi miáły być budowáné kośćioły Chrześćijáńſkié: iż ku cżći y chwale iego świętéy: y ku przepowiádániu Słowá iego. Poniewáż też ſam w nim ſłowo święté ſwé przepowiádał: y przepowiádáiących Doktorów/ nam przykład dáiąc ſłuchánia ſłowá Bożégo/ ſłuchał. O czym w Ewányeliéy dźiśieyßéy mamy: która opiſuie nabożeńſtwo PAná Chriſtuſowé y rodźiców iego/ to ieſt/ pánny Márijéy mátki iego/ y Iozephá oycá domniemánégo: któréy to Ewányeliéy początek ten ieſt.

A gdy iuż był we dwánáśćie lat/ á oni wſtępowáli C do Ieruzálem według dniá świętégo.

☞ Zydom był Pan Bóg w Zakonie przykazał/ ná káżdy rok áby trzykroć chodźili do IEruzálem ná nabożeńſtwo: áby tám obchodźili z poczćiwośćią świętá naznáczoné w Zakónie. Słuchay iáko Zakon przykazował. Trzykroć mówi w roku będźie wßelka mężczyzná twoiá okázowáłá ſye przed Pánem Bogiem twoim. A záś mówi: Trzykroć przez rok będźiećie mi świętá z poczćiwośćią obchodźić. A w drugich Kśięgách ták mówi: Trzykroć przez rok będźie ſye vkázowáłá káżda mężczyzná twoiá / przed oblicznośćią Páná Bogá twego/ ná mieyſcu które dla tego będźie obráné: W święto vroczyſté Prażnic/ to ieſt w Wielkonocné święto: w vroczyſtość Tegodniów/

Zydowie wielę świąt máią vroczyſtych. Exo: 23. v: 14. et 17 Deut: 16. ver: 16.

D to ieſt w dźień Swiąteczny: y w vroczyſtość Kuczek. Té świętá Zydowſkié (okrom wizerunku przyßłych rzeczy/ to ieſt świąt náßych) dla tego były poſtánowioné/ áby w nie ludźie przywodźili ſobie ná pámięć dobrodźieyſtwá Páńſkié.

Czemu świętá v Zydów poſtánowioné były.

¶ A naprzód święto Wielkiéy nocy było poſtánowioné/ áby roſpámiętywáli wybáwienié z Egiptu/ á zátym áby Pánu Bogu zá to dźiękowáli.

¶ Swięto Tegodniów álbo Swiąteczné/ było dla tego poſtánowioné/ áby pomnieli ná dany Zakon MOyzeßowi ná górze Synáj: á potym zá to dźiękowáli Pánu BOgu / że im raczył oznaymić wolą ſwoie świętą / czego ſye mieli trzymáć á czego ſye wyſtrzégáć.

E ☞ A wßákże ZYdowie tylko czáſu y mieyſcá przeſtrzégáli ku obchodzeniu tych świąt: ále czego lepßégo zániedbáwáli: to ieſt/ przyczyny dla któréy byli poſtánowioné: á zátym dźiękowánia żadnégo nie czynili. Przetóż ie Pan przez Proroki ſwoie częſto fuká/ y gromi. Przez Amoſá Proroká ták do nich mówi: Mam w nienáwiśći y odrzućiłem świętá wáßé: y nie będę przyymował wonięy zborów wáßych. Przez drugiégo Proroká ták mówi Pan: Swiąt nowégo Kśiężycá/ y ſoboty y świąt inych nieznioſę/ bo nie práwé ſą Zbory wáßé. Pierwßé dni miesiąców wáßych/ y vroczytośći wáßych ma w nienawiśći duſzá moiá etc.

Amos 5. ver: 21. Iſaiæ 1. v: 13. et 14.

¶ A czemuż ták treſkce Zydy PAn Bóg? á zaż nie Zakon tákich świąt poſtánowił? Tákći ieſt/ żeć Zakon poſtánowił: ále Zakon ták przykázował

świećić swiętá/áby były przyczyną pobożnośći/y dobrodziejstwá páńskie áby A
w nie ludziem ná mysl przychodziły / á zátym dzięki áby były PAnu BOgu
czynione. Ale Zydowie ináczey czynili: bo niedbali nic ná pobożność : tylko
zwierzchu czynili posłuszeństwo Zakonowi/ ále dáley nic dobrego nie czynili:
czego znáki dobre były / iż nic dobrego y żadnych vczynków miłosiernych nie
czynili we dni swoie święte/ bo sye ná Páná Christusá gniewáli/ kiedy wzru=
szony miłosierdźiem swym świętym/ nád kim ie vkazał/ chore vzdrawiáiąc :
owa ták sobie rozumieli/ że ná tym dosyć było/ dźień święty ná próżnowániu
stráwić. Krótko mówiąc : tákie obchodzenie było v Zydów świąt / iáko też
v nas dźiś ludźi Chrześćijáńskich : mniemá dźiś/ áby to iuż nawiętszą postu=
gę PAnu BOgu vczynił / że nie robi w niedźiele álbo w inszy dźień święty : á B
szedszy ná miesyce niepoczćiwe do kárczmy opić sye: zátym bliźniemu swemu
obmówiskiem swym czći vymie/ cudzołostwo popełni/ mężobóystwo/ álbo
kogo zdrádźi/ oszuka / vkradnie/ ⁊c. nie żadne obchodzenia świąt nászych! y
podoba sye to nie P. Bogu/ále Pánu Diabłu/który iest sprawcą tych wszyt=
kich złych rzeczy. Więc też niektórzy rzekomo nabożnieyszy/ chćieli temu ná=
leść lekárstwo: y wygłádźili świętá. Nie trzebáć było świąt wymiátáć/które
Kośćioł pobożnie postánowił : ále złe vżywánie świąt. Siłá by ták musiał
wyrzucáć/ iesliby dla vżywánia złego miał wszytko wyrzućić : siłá ich / któ=
rzy źle vżywáią winá vpijáiąc sye : toby też iuż stąd vczynić złe wino/ y wy=
rzućić ie z vżywánia / żeby go ludźie nie vżywáli ? Pijaństwo oddaliwszy be= C
dźie dobre wino. Tákże też oddaliwszy wszeteczeństwá / obżárstwá które sye

Dobre vżywánie Swiąt.

dźieią w święte dni : á ná to mieysce włożyć pobożność/ spráwy święte/ ro=
zmyslánie dobrodźieystw PAńskich / że Pan BOg przez te dni ćiebie zábá=
wionego prácámi y omieszkáiącego służby iego świętey/ raczył ćie záchowáć
w łásce swey świętey. Vczynność miłośierdźia ma też ná tym mieyscu być:
to co masz ná zbytek obroćić / day vbogiemu bliźniemu swemu : á będźiesz

Tobiæ 4. versu 12.
Ecclesi: 3. ver: 33.
Kiedy sye godźi w święto robić.

miał odpłáte od Bogá/bo wiedz o tym iż iest vfność wielka iáłmużná przed
Pánem Bogiem temu/ który ią czyni : y iáko ogień wodá gási / ták też iáł=
mużná zgłádźi grzechy. Ale iesliby ták niedostátni był / żeby niemiał czym
podpomoc bliźniego/á widźiałby wielki niedostátek iego : tedyby mógł y w
dźień święty robić : á podpomoc gwałtowną potrzebę bliźniego twego. Alec D
tego dźiś niemász : bo náostátek ták diabeł dźisieyszy lud poszalił / iż woli w
insze dni mrzeć głod/ á w dźień święty/ coby tego miał zá czás niemáły skro=
mnie żywiąc/y drugiemu dobrze mógłby vczynić ; woli ono przepić y ná már=
ność inszą obroćić. Tákie szaleństwo iest w ludźiach Chrześćijáńskich / któ=
rym sye ludźie pogáńscy bárzo brzydzą. Woli Diabłu ná ofiáre kilká groszy
dáć/ á niż Pánu Bogu ná cześć ná chwałę ieden szeląg. Jesli sye tedy to
wszytko odmieni/ co czyni złe vżywánie/ tedy będźie dobre zátym vżywánie.

¶ Ale rzekłby tu kto : Azaż nie dla tego Swiętá są / żeby też sobie czło=
wiek wytchnął/ y odpoczynął z prácey ?

Dobrze mówisz: Ma ćiáło odpoczywáć w dźień święty od prácey czesney/ E
ále ma prácowáć około pokármu duszného / áby byłá posilona duszá słowem
Bożym / które iest pokármem duszným : pobożnémi vczynkámi / świętobli=

Tobiæ 1. v: 1. et 2.

wémi spráwámi ; iáko czynił Tobiasz mąż święty / który obiad swoy záwżdy
z vbogiémi w dźień święty miewał / pogrzeby vmárłym spráwowáł ; A zá=
tym błogosłáwieństwo páńskie było nád nim/ y narodem iego. Albo iáko też
czynili y inszy święći ludźie. ⁊c. Tákie odpoczywánie ćiáłá iest Pánu Bogu
przyiemne/ y duszom nászym pożyteczne.

JAko dni święte obchodźić.

☞ Pokázáć raczył Pan Chrystus zbáwićiel nász/ziákim nabożeństwem
dni święte máią być obchodzone / y z iáką pobożnośćią : ponieważ sam cze=
stokroć we dni święte miłośierdźie swoie pokázowáł / gdy ich wiele w święty
dźień vzdrawiał.

Naprzód

A ¶ Naprzód człowieká który miał vschłą rekę/ w Dźień świety vzdrowił. *Matt: 12. ver: 13.*
Opuchłégo też w dźień świety vzdrowił. Niewiástę skurczoną przez ośmna- *Marci 3. versu 5.*
ście lat. Tákże człowieká który leżał niemocny przy sadzawce w Jeruzálem/ *Lucæ 14. versu 4.*
który niemoc ćierpiał przez trzydźieśći y ośm lat. * Slepo národzonégo czło- *Lucæ 13. versu 11.*
wieká. etc. Té wszytki vzdrowił we dni świeté. A to wszytko znáczyło násze *Ioan: 5. a v. 5. ad 10*
przyszłé obchodzenié świąt/ iż ma być z pobożeństwem y z vczćiwośćią miło- ** Ioan: 9. a ver: 1. ad 8.*
sierdźia.

¶ Powtóré: bywánié iego w Kośćiele Jerozolimskim ná dni świeté/ ma
nas vczyć/ żebyśmy do Kośćiołá schadzki ku czći y chwale Pánu Bogu czy-
nili: nie do swarniéy/ iáko ich dźiś wiele czyni/ kthórzy sye tym czásem prze-
chadzáią/ áż oná godźiná minie/ któréy miał być w Kośćiele: A iesliże przyy-
B dźie do Kośćiołá/ to wnet miásto służby Bożéy/ álbo słuchánia zbáwiennéy
náuki/ wda sye w gadki niepotrzebné: wiec go teskno: to sye wierći: nuż ná
kśiedzá nárzeká/ że długo każe: porywa sye: to wynidźie/ to zás przydźie: á
drugim co pilnie słucháią słowá Bożégo/ álbo Pánu modlitwy czynią/ prze-
szkadza. Azaż tego vczył Pan Chrystus: który nie godźinę/ ále y po cáłéy *Lucæ 6. versu 12.*
nocy bywał ná modlitwie/ ćiebie zálecáiąc Bogu Oycu: y ná káżdy dźień v- *Lucæ 19. ver: 47.*
czył w Kośćiele. etc. á ćiebie/ który sye mieniż sługą iego wiernym y człowie-
kiem chrześćiáńskim/ iednéy godźiny raz w tydźień teskno w Kośćiele!

Bierz proszę ćię przykład z Páná Chrystusá zbáwićielá twego: boć wszytek
żywot iego pełen iest przykłádów wiernym iego/ iáko mówi Augustyn świe- *Augusti: de vera*
ty/ Iż wszytek żywot Páná Chrystusów ná ziemi był ćwiczeniem obyczáiów. *Religione.*
C Vcz sye móy miły człowiecze Chrześćiáński obyczáiów pobożnośći/ miłosier-
dźia/ pokory/ ná ostátek y wszytkich cnót z Páná twego JEzusá Chrystusá/
który oto y w máłych lećiéch swych dałći przykład nabożeństwá. Wy
Mátki álbo Oycowie/ co dźiatki wychowywaćie/ vczćie sye ich przykłádem
Pánny naświetszéy wychowywáć: oto máluczkiégo Páná Chrystusá wźiełá
do Jeruzálem do Kośćiołá/ ábyśćie też wy przykłádem iéy/ dźiatki swoie zá-
raz z młodu vczyli nabożeństwá: żebyśćie ie do Kośćiołá wodźili z sobą: áby
oni przypátruiąc sye z młodu nabożeństwu/ ná stárość też nabożnymi byli:
bo czegoć sye z młodu náuczy/ tákić bedźie y ná stárość. Przetóż mówi Me-
drzec: Młody człowiek drógi swéy gdy sye stárzeie nie odstąpi od niéy. A zás *Prou: 22. versu 6.*
D ná drugim mieyscu masz/ gdźie ták mówi: Czegoś z młodu nie zgromadźał/ *Ecclesi: 25. ver: 5.*
tego ná stárość nie naydźiesz. Niechayże Syn twóy álbo córká twoiá zá
młodu zgromadza cnoty/ pobożnosć/ y nabożeństwo: ále trzebá ie z młodu
do tego mieć: czego dźiś nie naydźiesz. Dźiś vyźrzysz żeć przećiwnie czynią
rodźicy: rychléy vyźrzysz syná z oycem ná inszych márnych spráwách/ á niż w
Kośćiele: rychléy vyźrzysz á on mu każe pić/táńcowáć/ á niż paćiérz mówić/
álbo sye w pierśi bić/ y insze znáki nabożeństwá czynić. Wiec też pan synek/
kiedy podrośćie/ nie trzebá go bedźie wodźić ná podeyźrzáné mieyscá/ naydźie
sam/ y przetrawi wszytko co bedźie miał: co oyćiec długo zbiérał/ wnet on v-
tráći: á to wszytko z wychowánia swowolnégo sye dźieie. Dźiś to widamy.

☞ Ale opuśćiwszy to/ wspomnieć nie wádźi ieszcze słowá wyższéy opi-
sáné Ewányeliéy. Gdy był/ mówi/ Pan Jezus we dwánaśćie lat. Dźi-
wné spráwy páńskié są! Oto ten/ który był przed początkiem według bóstwá
przed wszytkiémi czásy/ twórcá wszytkich czásów/ gdy sye stał człowiekiem/
czás żywotá iego był rozliczon przez dni/ kśieżyce/ y látá/ iáko y drugiégo pro-
stégo człowieká: á té wszytki rzeczy pokory páńskiéy są znákiem/ że sye on ták
raczył vpokorzyć/ że nie znáć było/ co sługá á co pan.

Pięćiorákie rozliczánié czásu páná Chrystusowég w Ewányeliéy náyduie sie. *Czásy P. Christusowé.*

¶ Naprzód czytamy być czás iego dźień ieden/ kiedy sye národźił z pán-
ny czystéy Máryiéy: co sye pokázuie z Anyelskiéy powieśći do pástérzów:

Lucæ 2. verſu 11. Národził ſye/ mówi/ dźiś zbáwićiel. A
Lucæ 2. verſu 21. ¶ Powtóre czytamy/ iż ośm dni miał/iáko mówi Ewányeliſtá : Gdy ſye
wypełniły ośm dni/ áby było obrzezáné dźiećie.
¶ Potrzećié náyduiemy/gdźie opiſuie pánu Jezuſowi cztérdźieśći dni: kie≠
Lucæ 2. verſu 22. dy w Kośćiele z Zakonnémi ofiárámi był ofiárowan.
Ibidem verſu 42. ¶ Poczwarte opiſuie wiek dwunáśćiu lat páná Chryſtuſowych wdźiśiey≠
ßéy Ewányeliéy.
Lucæ 3. verſu 23. ¶ Popiąte opiſuie trzydźieśći lat iego.
To wßytko maß rozumieć według národzenia w człowieczeńſtwie : A PAN
Jezus miał lat trzydźieśći/ kiedy był krzczon od Janá świetégo. Według
Boſtwá żaden nie mógł liczyć/ áni може wiedźieć początku iego: bo ieſt przez
początku w boſtwie ſwym z Bogiem Oycem y z Duchem świetym. B
☞ Opiſawßy Ewányeliſtá látá páná Chryſtuſowé/ które miał od ná≠
rodzenia ſwego z pánny Máryiéy ná ten czás/kiedy znák ieden mądrośći bo≠
ſtwá ſwego okazał: Opiſuie zás porządek rzeczy : to ieſt : nabożeńſtwo ro≠
dźiców : zoſtánié Páná JEzuſowé w Jeruzálem : ßukánié/ iáko go ßukáli :
nabożeńſtwo pánny naświetßéy Máryiéy y Jozephowé/ témi ſłowy : A oni
wſtępowáli do Jeruzálem/ według zwyczáiu dniá świetégo.
☞ Czynili dośyć vſtáwie Zakonnéy/ co było przykazano w Zakonie/
iákoś wyßßéy ſłyßał. Według zwyczáiu mówi dniá świetego. Dobré ſą
tákié zwyczáie/ które ſą álbo z piſmá Swietégo/ álbo które czynią wypełnie≠
nié tych rzeczy/które piſmo opiſuie: á tákiémi zwyczáiámi nie trzebá gárdźić. C
Alećieſt tákich dźiś niemáło/ którzy zwyczáiów świetych poniechawßy/zwy≠
czáiów Diabelſkich náßláduią. Siłá naydźieß/ którzy ſtáry zwyczay świe≠
ty poſtu cztérdźieśći dni gánią/ y nátrzeſáią ſye z niego : á pilnie ſye ſtáráią/
iákoby ſtáré ßátáńſkié poſtánowienié wypełnili : to ieſt / dni ßaloné mięſo≠
puſtné rc: nie vprzykrzyłyby ſye drugiemu mięſopuſty y cáły rok : á czás kró≠
tki poſtu vprzykrzy ſye wnet. Tákże też y on ſtáry zwyczay pielgrzymowá≠
nia nie podoba ſye im : ále ſye im podoba od goſpody do goſpody chodźić
dźień podle dniá/w nocy y wednie. Podoba ſye im to/ że Pan Chriſtus był ná
weſelu/choćiay nie tákim ſpoſobem iáko oni : y wymawiáią ſye tym mówiąc
Pan Chriſtus bywał ná weſelu : á my czemu ſye też weſelić nie mamy ? Ale
ſye im to zás nie podoba/ że pielgrzymował do JEruzálem : bo oni niechcą D
pielgrzymowáć do Jeruzálem/ to ieſt ná mieyſce pokoiu/ świeté : rc. ále tyl≠
Iob 21. verſu 13. ko ná bieśiády. Nie pomnią ná ono co Job mówi : Vżywáią dobrych dni/ á
we mgnieniu oká do piekłów wſtępuią. Nie naydźieß tego nigdźiéy w pi≠
ſmie świetym/ gdźieby miáło piſmo mówić/ biádá pielgrzymuiącym : iedno
Iſaiæ 5. v: 11. et 12. biádá wam/którzy wſtáiećie ráno ná opilſtwo : y ná to/ ábyśćie pili do wie≠
czorá : ábyśćie winem gorzeli. lutnia y geśli / beben y pißczałká/ y wino ná
bieśiádách wáßych : á ná ſpráwę PAńſką nic nie pátrzaćie : áni ná vczynki
rąk iego dbaćie. Otóż wam bieśiádnikom/ mięſopuſtnikom/ roſpuſtnikom/
kárczemnikom/ wáßych bieśiad y roſpuſt będźie dokończenié / Biádá wieku≠
Rom: 13. verſu 13. iſta. Nie przyſtoić to ludźiom Chrześćiáńſkim báwić ſye piáńſtwy/ y in≠ E
Titum 2. verſu 12. ßémi zbytkámi : ále trzéźwie/ ſpráwiedliwie/ pobożnie żyć / to nam przyſtoi :
pánu Bogu ſłużyć / dobrodźieyſtwá iego rozważáiąc/iemu dźięki czynić / á z
pobożnych ſpraw/ które v inßych baczymy/ nie mamy ſye nátrzeſáć. Z da≠
wnáć ſą pielgrzymowánia w Kośćiele Chrześćiáńſkim / których były figurą
Pielgrzymowá≠ nia co znaczą. żydowſkié pielgrzymowánia. Pielgrzymowánia ná mieyſcá świeté vpomi
náią nas/ ábyſmy wiedźieli/iż ieſteſmy wygnáńcy dla grzéchów náßych z oy≠
czyzny náßéy. A iáko pielgrzym w dálekiéy drodze ćiężkimi tłomokámi ſobie
nie czyni ćiężkośći/áby tym prędzéy ßedł : ták my też chcąc prędzéy przyść do
oyczyzny náßéy/ nie mamy ſye obćiążáć wielkim ſtárániem o tym świećie ni≠

nieyßym

A nieyszym/ ná którym nędze y niewczáśów wiele ćierpiémy. Pielgrzymowánia żaden niech nie gáni / ponieważ z dawná iest w Kośćiele Chrześciáńskim powszechnym : o czym świadczą pismá świętych Oycow/ stárożytnych ludzi Chrześciáńskich : Euzebiuszowé/ Hieronymowé/ Augustynowé / Chryzostomowé/ rc. o czym iesli chcesz szérzéy wiedzieć/ czytay w Kátechyzmie nászym. *In Articulo de communione Sanctorum. Fol. 147. 198.*
A zátym/ co w Ewányeliéy text mówi/ słuchay.

Gdy iuż wypełniwszy dni święte/ záś sye wrócili do Domu.

☞ Swiętá co nacelnieysze v Zydów śiedm dni były poważnie obchodzone : które wypełniwszy/ dopiéro sye wrácáli do domów swoich. Toż też
B opisuie Ewányelia o Pánnie naswiętszéy/ y o Jozephie/ iż nie wyszli aż wypełniwszy według zakonu dni święté. A zátym/ iako Ewányelia mówi/

Zostáło dziéćie JEzus w Jeruzálem/ á nie wywiedzieli sye rodzicy iego.

☞ Ale pytałby kto : Jákoż sye to sstáło/ że Pan JEzus został przez wiádomośći Pánny Máryiey Mátki swéy y Jozephowéy / ktory był oycem mniemánym iego/ ponieważ z wielką pilnośćią go strzegli ?
C Ten obyczay był v Zydów : iż kiedy szli ná dni święté do Jéruzálem/ álbo też kiedy sye wrácáli do domów swoich/ osobno mężowie szli/ á osobno białogłowy : á dziatki ich z kimkolwiek/ álbo z mátką/ álbo z oycem chodziły: tymże sye obyczáiem tráfiło/ że Pánná Márija rozumiáłá być Syná swego Zbáwiciela nászego z Jozephem : A Jozeph też rozumiał go być przy Mátce : A przetoż mówi Ewányelia :

A spodziewáiąc sye go być w innym towárzystwie vszli drógi zá ieden dzień.

D Bo Jozeph niewidząc przy sobie dziéćięćiá/ spodziéwał sye go być przy Mátce : á Pánná Márija niewidząc go też przy sobie/ nádziéwáłá sye tákże/ iż był przy Jozephie. A tak vszli drógi zá ieden dzień od Jeruzálem ku Gálileéy. A wszákże możesz rozumieć / że to nie dármo vczynił Pan Christus / że zá niewiądomośćią rodźicow został w Jeruzálem.

¶ Naprzód dla tego/ żeby mátká iego święta zábroniłá mu byłá zostáć z Doktory gádáć dla tego / áby Archelaus syn Herodów o nim dowiedziawszy sye nie zámordował go : bo pospolićie po złym oycu/ bywa gorszy syn. *1. Przyczyny zostánia Páńskiego pokázuie.*
Chcąc sye tedy vstrzédz ono niebieskié y przenaświętsze dziéćiątko/ áby mátká iego nieprzeszkodziłá mu przykazániém swym onégo zostánia/ przez wiádomośći ich został : bo by mu byłá niekazáłá zostáć : tedy dáiąc nam przykład po-
E słuszeństwá rodzicóm swoim/ nie zostałby był w Jeruzálem.

¶ Powtóre dla tego sye to sstáło / że przez wiádomośći mátki został w Jeruzálem : Aby będąc wszystkim nieznáiomy z podziwienia mądrośći iego/ zmysły słucháczów tym więcéy dziwuiące sye vczynił. *2.*

¶ Potrzećié vczynił to : Aby pokazał iż stáránié rodźiców iego / które mieli o nim/ nie z potrzeby ále z dopuszczenia swego przyiął : bo mógł żyć przez nich. A to vczynił dla okazánia człowieczeństwá swego/ że zá stárániem ich iáko prawdźiwey nátury człowieczéy vczestnik żył. *3.*

¶ Po czwarte : áby okazał iáką chęć miał będąc iescze dziéćięćiem ku wypełnieniu woléy oycowskiéy : y iáko vmiłował zbáwienié rodzáiu ludzkiégo : iż y w dziećiństwie będąc/ gotów był prácą podiąć dla niego. *4.*

Dla tych

Dla tych tedy przyczyn zá niewiádomośćią rodźiców zostáł Pan Jezus w Jeruzálem: czym niezmierny fráſunek vczynił mátce ſwéy y Jozephowi/ iáko Ewányelia świadczy.

Y ßukáli go mówi miedzy powinowátymi/ y znáiomymi.

Lucæ 19. ver: 10.
Matt: 15. ver: 24.
Pſal: 118. ver: 176.

☞ Dźiwna to rzecz ieſt/ iż ten który przyßedł ßukáć y zbáwiáć co było zginęło z domu Jzráelſkiégo/ y do którégo Dawid mówi: Szukay mię miły Pánie/ bomći zbłądził iáko owcá która zginęłá: sámégo oto rodźicy ßukáią iáko zginionégo. Co nic inßégo nie znáczy/ iedno wielką pokorę być w Pánie Chryſtuśie. Oto Syn Boży iáko ieden z ſynów ludzkich ſtrácony ieſt ßukan. Dźiwnaż to ieſt pokorá twoiá zbáwićielu náß Pánie Jezu Chryſte/ któryś ſye ták vpokorzył/ że żadnéy rózności nie było miedzy tobą/ á grzéßnym człowiekiem: ty prágnieß/ ty łáknieß/ ty ieſteś ſprácowány/ ty płáczeß/ owa wßytki niedoſtátki náßé odnióſłeś ná ſobie z pokory twéy świętéy: wßytki nędze náßé/ w których ieſteſmy przez grzéch/ w tobie iednym może káżdy z nas wybáczyć/ á ſtąd pokory twéy náßládowáć: że ty będąc pánem nád pány/ królem nád wßemi królmi/ ſtáłeś ſye náßéy nędze náßégo vboſtwá vczeſtnikiem: zá co bądź pochwalon ná wieki.

Ewányelia mówi: Szukáli Páná Chryſtuſá rodźicy iego: Co rozumieß: z iáką żáłośćią y ſmutkiem/ obawiáiąc ſye nieprzyiaćioł iego/ áby go nie zámordowáli: ponieważ Archelaus ná mieyſcu Herodá oycá ſwego był. Obawiáć ſye było potrzebá/ áby który z Żydów chcąc ſye przypochlebić/ nie przywiódł go przed Archelauſá mówiąc: oto dla tego oyćiec twóy pobił niewinné dźiatki: á zá tym áby ſye niepomśćił krzywdy oycá ſwego. A ták niezmierny ſmutek y boleść trapiłá ię: á zwłáßczá Mátkę iego: bo ná ten czás wßytká iéy roſkoß byłá iéy zginęłá: iéy kochánié y ochłodá/ iéy poćiechá. Już ſye ná ten czás proroctwo Symeonowé poczynáło pełnić/ co był powiedźiał

Lucæ 2. verſu 35.

Pánnie/ iż duße twoie przenknie miecz boleśći. Ná ten czás niemáła boleść byłá/ iedynego ſyná vtráćić/ ſkarb niebieſki im dány ku záchowániu/ zbáwienié wßytkich ludźi ꝛc. Szukáli go tedy miedzy ſwémi powinowátymi:

A nie nálazßy wróćili ſie do Jeruzálē ßukáiąc go.

☞ Nie nálazßy dźiećięćiá Páná JEzuſá miedzy krewnymi y znáiomymi/ cóż inßego mieli czynić/ iedno wróćić ſye do Jeruzálem: Mogłá mówić pánná Błogoſłáwiona z wielką żáłośćią námilßégo Syná ſwego oné słowá piſmá świętégo:

Cantic: 3. v: 1. et 2.

Szukáłám któręgo miłuie dußá moiá: ßukáłám go á nie nálazłám: Powſtánę/ y będę obchodźiłá miáſto: po przécznicách y vlicách będę ßukáłá/ którégo miłuie dußá moiá.

Jáko grzéßni ßukáć máią PAná Jezuſá.

¶ Záiſte nie mniéy ći máią ſye fráſowáć/ którzy przez grzéch rozumieią że vtráćili PAná Jezuſá. Z wielkim záprawdę ſtárániem máią ßukáć Páná Jezuſá/ to ieſt/ zbáwienia duß ſwoich. Nie ináczéy go máią ßukáć/ ieno iáko ßuka wody ów/ v którégo dom poczyna gorzeć. Dla tegóż prorok vpomina:

Amos 5. verſu 6.

Szukayćie Páná á bądźćie żywi: áby ſnać nie zgorzał dom Jozephów to ieſt ſumnienié káżdégo człowieká wiernégo. O tym ogniu drugi prorok mówi:

Micheæ 6. ver: 10.

ießcze ogień ieſt w domu niepobożnégo człowieká. Ten ogień kto chce vgáśić/ niechay ſye śpießy do źrzódłá niewyczerpánégo miłośierdźia BOżégo: niechay prágnie ſpráwiedliwośći lepßégo żywotá: iáko y on/ który mówił do Páná.

Pſal: 41. verſu 3.

Prágnęłá dußá moiá do Páná Bogá źrzódłá żywégo.

¶ Powtóre ma ßukáć grzéßny człowiek Páná Jezuſá/ iáko ßuka chlebá ten/ którému wielki głód dokucza: O czym mówi Prorok Jeremiaß: Wßytek

Thren: 1. verſu 11.

lud iego wzdycháiąc ßukał chlebá. Chleb żywotá ieſt Pan Chryſtus / który
mówi: Jam ieſt chléb żywotá: który pożywa tego chlebá/bedzie żył ná wieki.
Tego chlebá ma ßukáć człowiek podróżny/ który chce chodźić po drodze przy-
kazania Bożégo.

¶ Potrzecié grzéßny człowiek ták ma ßukáć páná Jezuſá/iáko ten/któ-
ry ma vmrzéć ßuka żywotá. Abowiem P. Jezus ieſt żywot náß/ iáko ſamże
świadczy mówiąc: Jam ieſt drógá/prawdá y żywot. A zás mówi: Jam przy-
ßedł áby żywot wieczny mieli. Tegóż żywotá ma ßukáć/ kto ſye boi śmierci:
bo ták mówi piſmo: Jeſliby kto nie ßukał PAná BOgá Jzráelſkiégo/ nie-
chay vmrze / ták wielki iáko y máły / ták mąż iáko niewiáſta. A ponieważ
Pan Jezus ieſt żywot/przetóż onégo vtráćić śmierć ieſt y zátrácenié. Dla-
tegóż vpomina Dawid świety: Szukayćie Páná/á bedźie żyć dußá wáßá.
Tákim tedy ſpoſobem mamy ßukáć Páná/którzyſmy go zá ſpráwą grzechów
náßych vtrácili. Z wielkim fráſunkiem ßukáłá PAnná czyſta MArija
Páná Jezuſá Syná ſwego: która go nie ſtráćiłá: bo áczkolwiek go niewi-
dźiáłá obecnie/ przedsie on był z nią łáſką ſwą/ którey byłá pełná: z którą był
ießcze przedtym niż ſye w żywoćie iéy począł / według powieſci Anyelſkiéy/
który powiedźiał ſpráwuiąc poſelſtwo zbáwienia náßégo/ †iż z nią Pan był.
Ponieważ z nią był nim mátką iego byłá: tedy dáleko wiecéy był z nią/ kie-
dy iuż mátką iego byłá: od niéy nie odſtepował bytnośćią niewidomą Bo-
ſtwá ſwego świetégo: bytnośćią człowieczeńſtwá nie záwżdy był z nią: oto
Ewányelia okázuie/ że bytność człowieczeńſtwá nie záwżdy byłá z nią: o co
ſye oná fráſowáłá/iż go odeßłá w Jeruzalem/y pilnie go ßukáłá. O co/ieſliże
ſye tá która ſye oń by naymniéy bać niémiáłá/ fráſowáłá! dáleko wiecéy ma
ſye człowiek grzéßny fráſowáć/ kiedy dla plugáwośći grzéchu Pan przy nim
niéma mieyſcá: odſtepuie od niego oddaláiąc łáſke ſwą świetą.

☞ Ale gdźież go náléść? tám/ kedy go Pánná Márija nálázłá: to ieſt
w kościele. Bo ták piße Ewányelia:

Y ſtáło ſye po trzećim dniu nálezli go w Kośćiele w pośrzodku Doktorów śiedzącégo.

☞ O ßcześliwiż to rodźicy/ którzy náyduią dźiatki ſwoié w Kośćiele:
to ieſt/ná mieyſcu poczćiwym: y v mężów dobrégo y poczćiwégo żyćia. Je-
ſliż y ty chceß być ßczeſliwy? ſtáray ſye ábyś poczćiwie wychował/y poboż-
nie wyćwiczył/ku czći y chwale Pánu Bogu dźiatki: bo ieſli ich wychowánia
bedźieß omießkawał y ćwiczenia? dopuśćiß im z młodu wroſpuſtćie żyć? nie
znaydźieß ich w kośćiele: ále ráczéy ná mieyſcu roſpuſtnym á niepoczćiwym.
Nigdźiey Páná Chriſtuſá nie nálezłono/iedno w kośćiele: á choćiaż go przez
trzy dni ßukáli/przedſye niemogli go náleść miedzy znáiomymi y krewnymi:
ábowiem * ćiáło y krew nieoznáymuią P. Chriſtuſá/iedno Oyćiec niebieſki.
Był też ßukan po mieśćie: ále y tám nie był náleźion: áże po trzećim dniu w
kośćiele. Duchownie té trzy dni ßukánia Páná Chriſtuſá tu ſye rozumieią.
Pierwßy dźień znáczył oné ludźi / którzy byli przed Zakonem/kiedy go ßukáli
świeći Patriárchowie.

Wtóry dźień znáczył ludźi pod zakonem: tego wtórégo dniá/ ßukáli go
Prorocy.

Trzeći dźień znáczył czás łáſki / to ieſt / nowy Zakon: Tego trzećiego
dniá był ßukan od Pogánów / A zátym był náleźion.
A kedyż náleźion Pan Chriſtus? w Kośćiele. Dobra náßá/ że w Kośćiele:
wiémy gdźie go mamy ßukáć / y gdźie go łácwie náléść. A iákoż w Kośćiele
bywa náleźion? przez modlitwe: bo powiada piſmo świeté: Jż bliſko ieſt

Pan tym/

Ioan: 6. verſu 35.
Ibidem verſu 51.
Ioan: 14. verſu 6.
Ioan: 10. verſu 10.
2. Paral: 15 ver. 13.
Pſal: 68. ver: 33.
† *Lucæ 1. ver: 28.*
O wychowániu dźieći dobrym: maß té z Piſmá przykłady.
Abraham ſynom ſwoim roſkázował/ áby ſtrzegli drógi Bożéy.
Geneſ: 18. ver: 19.
Jzáaká nie żałował Bogu.
Geneſ: 22. ver: 10.
Anná żoná Elkany/ SAMuelá Syna chowáłá w Kośćiele.
1. Reg: 2. verſu 11.
Moyżeß nápomina Zydy/ áby dźiatki chowáli w boiáźni Bożéy y w wiádomośći iég.
Deut: 32. ver: 46.
Tobiaß ſyna iáko vczył żyć ná świećie. Czytay/ Tobiæ 4. per totum Caput.
* *Matt 16. ver: 17.*
Syny Piſmo károć każe. Prou: 13. verſu 24.
Eccle: 30. v. 1. et 12.
Prou: 22. ver: 15. & 23. ver: 13. & 14. & 19. verſu 18.
Ecclef: 7. ver: 25.
Syny karze Pan BOg zá Oyce/ y grzéchy ich.
Ioſuæ 7. ver: 24.
Daniel: 9. ver: 16.
Pſal: 144. ver: 16.

Pan tym/ którzy go wzywáią. Potym bywa nálezion / y poznan przez słu- A
chánie słowá Bożégo. Bo kto słucha w kościele słowá Bożégo/ ma rozu-
mieć / że samégo Páná Christusá słucha : który mówi do sług słowá Bożé-
Lucæ 10. ver: 16.
go : Który was słucha mnie słucha. Oto kiedy w KOściele bedzieß słuchał
z vśt Kápláńskich słowá Bożégo/ Páná Christusá samégo bedzieß słuchał.

Ná ludzi obkedliwé co Kościoły psuią.

¶ Ale cóż też ći rzeką ná to / którzy KOściołów niechcą mieć ? którzy ie
łupią/ rozwaláią / máietności y nádánia KOścielné/ pobożnosć przodków
swych w niwecz obrácáią / pámiątkę ich nißczą : á ná to nie pomnią co mó-
Psal: 111. versu 7.
wi pismo : W wieczney pámiątce bedą spráwiedliwi / przez pobożné spráwy
swé. A którez znáki pobożności są iedno té / co człowiek vczyni ku czci y
chwale Pánu Bogu ? Ale cóż ich do tego przywodzi że łupią kościoły ? ie-
dno niezbedné łákomstwo / zá którym nie mogą być nigdy násyceni : á choć B
skárby Kościelné pobráli/ przedsie oni stąd sye nie wspomogli/ áni bedą ná-
syceni. Dawáli przodkowie swoie własne nábyćie/ á wżdy im dostawáło : á
oni dźiś Bożé wydárli y wydźieráią/ á przedsie nic niemáią : y nie bedą mieć
póki błogosłáwieństwo páńskié nie przystąpi. Do tákowych łákomców mó-
wi Prorok : Którzy poburzywßy/ połupiwßy/ popustoßywßy domy Bożé/ to
Aggæ:1.cap: ver: 4. 5. & 6.
iest Kościoły/ nábudowáli sobie páłaców na pompe tego świátá. Wiec wy/
mówi Prorok/ mácie czás ábyście mießkáli w domiéch koßtownych/ y ozdo-
bnych : á dom ten ma stać pusto ? to iest Kośćiół. A ták teraz to mówi pan
zastepów : Siáliście bárzo wiele/ á máłoście wnieśli : iedliście / áleście sye
Ibidem versu 9.
nie náiedli/ etc. Dáley mówi tenże : Przypátrzyliście sye temu/ czego było wie- C
cey : álić sye oto stáło namniey : á wniesliście do domu á iam to spustoßył:
Prze którą przyczyne ? mówi Pan zastepów : Iż dom moy pustkámi iest/ etc.
Aza to nie prawdziwa rzecz / co mówi Prorok ? siáliście wiele/ á máłoście
wnieśli. Przypátrz sye polom iáko teraz rozkopáné są / iáko wiele pól ku
śianiu : á wżdy iákié drogości / y iákié niedostátki ? Nie pomyślał przodek
drugiégo tám śiać/ gdzie potomek iego : á wżdy mu dostawáło/ á wżdy do-
syć miał / choć Kościoły y ßpitale budował / dźiesiećiny dawał/ y iáłmużny
okwité : á iego potomek zasiał wielkié polá/ á wżdy mu niedostáie : kościołá
áni ßpitalá nie zbudował/ ießcze go wyłupił : bá y dźiesiećiny nie dał. MO-
głoć mu przybyć : ále nie znać nic/ chociay siłá násiał : choć ku czći y chwale D
Pánu Bogu nic nie zbudował. A czemuż to ? Że Pan Bóg vkróćił błogo-
Czemu Pan Bóg teraz ná świećie nie błogosłáwi.
słáwieństwá swego Swietégo. A dla czegóż PAn vkróćił błogosłáwień-
stwá ? że też Pánu vkrócono chwały iego. Oto Pan przyczyne powiedźiał/
czemu wiele śieiąc máło máią : iż dom moy pustkámi stoi. A którzyż to dom ?
Kośćiół : mieysce obráné ku czći y chwale imieniu Páńskiému/ áby tám było
Psal: 28. versu 9.
dobrorzeczoné imie Páńskié. Powiedźiał Dawid : w Kośćiele iego wßyscy
Psal: 137. versu 2.
bedą mówić chwałe : Y ná drugim mieyscu mówi tenże Dawid : Chwałe
tobie dam w KOśćiele twoim świetym/ á bede wyznawał imieniu twemu.
KOśćiół ręczny záléca y pokázuie Bożé lubośći do niego.
Gdźie iedno weyźrzyß w pismo świeté / obaczyß/ że wßedy Pánu BOgu w
Kośćiele wybráni iego chwałe dawáli.

A gdźież DAwid Pánu Bogu chwałe dawał y służył ? nigdźiey indźiey E
Psal: 47 ver: 10.
iedno w Kośćiele : y tám otrzymał miłośierdźié w Kośćiele : bo ták mówi :
Przyielismy miłośierdźié twoie w pośrzodku Kośćiołá twego miły Pánie.
Num:20.versu 6.
Moyzeß kiedy oco miał prośić Páná Bogá : wßedł do przybytku Páń-
skiégo/ który miásto Kośćiołá był.

Isaiæ 6. versu 1.
Prorok Izáiaß gdźie widźiał máiestat chwały Páńskiey ? w Kośćiele.
Ezech: 10. ver: 18.
Tákże y Ezechiel/ y inßy.
3. Reg: 9. versu 1.
Gdźie mówił Pan Bóg z Sálomonem ? w Kośćiele.
3. Reg: 8. ver: 29.
Gdźie Pan obiecał wysłuchać iedno w Kośćiele ?
2. Paral: 7. ver: 12.
Dla czego sye podobał Pánu Bogu Sálomon ? y dla czego mu dał mą-

drość y błogosłáwił mu w máietnośćiách/ iedno że mu KOśćioł zbudował.
Gdźież Pan iest? w Kośćiele: Dawid o nim powiáda: Pan w kośćiele swoim świetym. *Psal: 10. versu 4.*
Pan błogosłáwił Máchábeyczykom/ że Kośćioł spustoßony ochedożyli y poświećili. *Mach: 4. ver: 55.*
¶ To w stárym Zakonie táka poważność byłá Kośćiołá recznego. A w nowym/ nie naydźieß śye też táż poważność kośćiołá?
Kedy PAn Christus przepowiádał słowo swoie iedno w Kośćiele? o czym Ewányelistá powiáda / iż był Pan vstáwicznie vcząc w Kośćiele. *Lucæ 19. ver: 47.*
Pan Christus o nieporządek gniewa śye Kośćielny: dla tegóż wygnał przedáiące y kupuiące. *Matt: 21. ver: 12.*
Pan Christus Kośćiół názwał domem swoim / domem Oycá swego/ y domem modlitwy. *Ibidem versu 13.* *Ioan: 2. versu 16.*
W kośćiele wybawiał grzéßné ludźie/iáko mamy o niewieśćie cudzołożnicy. *Matt: 21. ver: 13.*
Pánu chwałę kedy dáły dźiatki? w Kośćiele. *Ioan: 8. versu 11.*
Kedy Apostołowie opowiadáli Páná Christusá? w kośćiele. *Matt: 21. versu 15.*
Kedy śyemodlili ćiż Apostołowie? w kośćiele. *Acto: 5. ver: 42.*
A kto ießcze nie wádźi przypomnieć/ kedy náleźli Symeon y Anná Prorokini Páná Christusá? w kośćiele. *Acto: 3. versu 1.*
Kedy náleźli rodźicy PAná Christusá? w kośćiele: o czym dźisieyßa Ewányelia świadczy. *Lucæ 2. v: 27 et 38*
¶ A cóż inßégo czynią ći którzy Kośćioły wálą/ álbo ie kupią? nic inßégo iedno nißczą y wniwecz obrácáią chwałę Bożą: A zátym wyganiáią Páná z posrzodku śiebie. Bo powiedźiał Jan świety: iż przybytek Páński iest z ludźmi/ y mießkał znimi. Przybytek Páński iest kośćioł/ kedy z wiernym zgromádzeniem Pan przebywa. Otóż nieprzyiaćiele kośćiołowi/ przybytku Páńskiego miedzy sobą niemáią: á zátym nie mießka z nimi Pan. *Apoc: 21. ver: 3.*
Ale rzecze kto: A wßák też oni máią swoie Kośćioły/do których chodząc czynią swoie schadzki? Domámi ie możeß názwáć: ále kośćiołem nie możeß: bo kośćioł niemoże być przez ołtarzá/á ołtarz przez ofiáry. *KOśćioły ná cześć ná chwałę Bożą budowáné od ludźi S. w stárym Zakonie.*
¶ Zbudował Noé ołtarz Pánu/ y ofiárował ná nim ofiáry Pánu. *Genes: 8. ver: 20.*
Zbudował Abráhám tákże Pánu ołtarz/ y ofiárował ofiáry ku czći y chwale iego. *Gen: 12. v: 7. et 8.*
Kazał pan zbudowáć przybytek Moyzeßowi/kazał też y ołtarz zbudowáć. *Exodi 25. v: 8. et 9* *Exodi 27. versu 1.*
Zbudował Sálomon kośćioł/zbudował y ołtarz: y inße ochedostwá kośćielné z wielkim kosztem pobudował. Owo od początku świátá záwżdy wierni Páńscy Pánu budowáli ołtarze/ y ofiáry ofiárowáli. Ná ostátek y Jan świety w obiáwieniu swym powieda: Ze widźiał w niebie ołtarz: A togdy mówi o pobitych dla imienia Páńskiego: o czym ták maß nápisano: Widźiałem duße zábitych dla słowá Bożégo pod ołtarzem. Pan Bog go wybránym swoim y w niebie pokázował: znáć że śye nim nie brzydźi. Otóż ći co śye nim tu ná świećie brzydzą/od Bogá tego niemáią. Páweł świety powiedźiał/ iż Biskup dla ofiárowánia ofiáry bywa obrány: A ofierze trzebá ołtarzá: á ołtarzowi trzebá kośćiołá. Záraz zá Jádámá ießcze były ofiáry Pánu Bogu. *3. Reg: 6. ver: 38.* *3. Reg: 7. a ver: 48. ad finem.* *Apoc: 6. versu 9.* *Ołtarze y ofiárá wKośćielech być muszą.* *Hebræ: 5. versu 1.*
Abel ofiárował. *Genes: 4. ver. 4.*
Noé zbudowawßy ołtarz ofiárował. *Genes. 8. ver: 20.*
Abráhám tákże. W zakonie opisanym rozmáité ofiáry były/o czym pełné kśiegi Moizeßowé. Ná ostátek y Pogáni (ácz żadnégo przyrownánia niemaß ludźi wybránych do ludźi pogáńskich) rozumieli to/że swoie Bogi vbłagáli ofiárámi: bo dyabeł pyßny widząc/ że Pánu Bogu wierni iego ofiárowáli/ chćiał też on áby mu iego chwalcy ofiárowáli/ chcąc też być rownym Pánu Bogu. *Gen: 12. v: 7. et 8.*

¶ Ale rzeczeß: że w ſtárym Zakonie tylko być miáły ofiáry/ które záraz A
z zakonem miáły vſtáć: á to ſkoro Pan Chriſtus ciáło ſwoié ofiárował ná
krzyżu zá nas/ tedy iuż ich nie trzebá/ bo Pan Chriſtus iuż wykonał wßyſtkie
ofiáry przez ofiárowánié raz ciáłá ſwego ná krzyżu.

Ieslize po mece Páńſkiéy zadna ofiárá wiecéy być niéma.

Odpowiedź. Wykonał Pan Chriſtus ofiáry/ ále oné krwáwé które
znáczyły ono krwáwé iego ná krzyżu ofiarowánié. A zaż iedno téy ofiáry
krwáwéy był Pan Chriſtus kápłanem? byłći téż y inßey/ iáko mówi Dawid:
Pſal: 109. ver: 4. Ty ieſteś kápłan ná wieki według porządku Melchiſedeká. A z téyże ſtro-
ny názwány ieſt Pan Chriſtus według porządku Melchiſedeká kápłanem/ że
ciáło ſwé ná krzyżu ofiarował? Był to porządek Aáronów nie Melchiſe-
deków. Melchiſedek iáko świadczy piſmo/ ofiarował chleb y wino pier- B
Geneſ: 14. ver: 18. wéy Pánu Bogu/ á potym Abráhámowi dał. A ofiárował przeto: bo był ká-
płan nawyſßego Bogá. Ponieważ tedy Pan Chriſtus ieſt Kápłanem ná
wieki według proroctwá Dawidowégo/ tedyć záwżdy kápłanem ieſt: á ofiá-
rá iego wedle porządku Melchiſedeká trwáć muſi ná wieki: dla tego/ áby
pámiątká niekrwáwa/ trwáłá onéy ofiáry krwáwéy krzyżowéy w prawdzi-
wym pokazániu/ y w powtarzániu pod oſſobámi chlebá y winá: w których
oſſobách/ trwáiąca ofiáre krzyżową właſnym wizerunkiem pokázuiemy.

Ale iákóż ſye zgodzi ofiárá Páńſka z Melchiſedekową? ták ſye zgadza:
Melchiſedek ofiárował chléb y wino: Pan Chriſtus téż/ który ieſt Kápłan
ná wieki/ tym porządkiem Melchiſedekowym ofiárował pod zwierzchnémi C
oſſobámi ofiáry Melchiſedekowéy chlebá y winá/ ciáło ſwoié y krew zá ofiá-
re vſtáwiczną/ którą y dziś ofiáruie przez ręce kápłáńſkié: bo on ieſt ſam/ iá-
1. Cor: 11. à ver: 23. ad 27. ko Ambroży święty mówi Kápłanem y ofiárą. Tę ofiáre począł ofiárowáć
czáſu oſtátniey wieczerzéy/ kiedy dokończywßy ſtárégo zakonu/ wziął chléb/
dawał vczniom ſwoim/ mówiąc: to ieſt ciáło moie: tákże y Kielich mówiąc:
to ieſt Krew moiá/ to czyńcie ná moię pámiątkę. W tych ſłowiéch Apo-
ſtoły vczynił executorámi ſwego kápłáńſtwá/ które ieſt wieczné: w tych mó-
wię ſłowiéch/ hoc facite/ co ſye rozumié/ to ofiáruycie: o czym doſyć wywo-
In Articulo de Miſſa, Folio 160. & 161. dow maß nápiſanych w náßym Kátechyzmie.

Otóż widziß że zakon nowy niemoże być przez ofiáry/ przez ołtarzá/ tákże
przez Kośćiołá. Ci co chcą wygłádzić ofiáre przenaświętßą/ kthórą záwżdy D
Daniel: 8. ver: 11. cap: 11. ver: 31. & cap: 12. verſu 11. kośćioł Chrześćijáńſki ofiárował y ofiáruie/ nic inßégo nie ſą/ iedno posłowie
Antychriſtowi/ o którym powiedział Dániel prorok/ że ma wygłádzić ofiá-
re vſtáwiczną: tóż oni czynią: wygładzáią ofiáre kthóra bywa ofiárowána
ná pámiątkę onéy/ która byłá raz ofiárowaná ná krzyżu zá grzéchy náße: A
zá tym téż wygładzáią pámiątkę męki PANá Chriſtuſowéy/ y niechcą mieć
PANá Chriſtuſá Kápłanem według porządku Melchiſedekowego. Ale
daymy im pokóy: doſyć nam ná tym/ że nam piſmo święté pokázuie/ że by-
ły záwżdy ofiáry ku vbłagániu gniewu Páńſkiego. Doſyć nam ná tym że on
ſam pokazał mieyſce ofiáry/ to ieſt KOśćiół. Oto w kośćiele miedzy ludź-
mi vczonymi ieſt náleźion/ iáko Ewányelia świadczy: Náleźli go w kośćie- E
le siedzącégo.

¶ Ale rzékłby kto/ powiedziałeś że w Kośćiele trzebá ßukáć/ kto chce ná-
léść Páná Chriſtuſá: á w którymże? odpowiádam że w Kośćiele Chrze-
śćijáńſkim. ALe ſye teraz śiłá námnożyło KOśćiołów/ á káżdy ſye zowie
Chrześćijáńſkim? ieſt kośćiół Luterów/ kośćiół Kalwinów/ kośćiół Zwin-
glianów/ Kośćiół Nowokrzczeńców ſproſnych/ álbo nurków: á káżdy mie-
ni v siebie kośćiół Chrześćijáńſki? Lecz obacz że ſye oni imieniém Chrześći-
áńſkim brzydzą: bo ſye nie zową Chrześćijány/ iedno Ewányeliki. A cho-
ćiaż oni ſobie przypiſuią KOśćiół mieć Chrześćijáńſki: wßákże żaden z nich
nie názowie ſwego KOśćiołá kośćiołem powßechnym/ w którym by miáłá

być

być iedność wiáry y vżywánia Swiątości: boby tego dowieść nie mogli: bo Kościół powszechny Chrześćiáński / nie iest iednego miástá / nie iest iedney prowincyey / ále wszytkiego świátá / iáko PAwel S. pisze do Rzymianów mówiąc: Naprzód dziękuie BOgu memu przez Jezusá Christusá zá was wszytkie / iż wiárá wászá iest opowiádána á słynie po wszytkim świecie. Pátrzayże / iáko KOściół powszechny iészcze zá Páwlá świętego / z wiárą swą po wszytkim świecie słynął. Ten Kościół ze wszytkiego świátá iest zbudowány od Apostołów / kiedy im Pan Christus kazał po wszytkim świecie iść przepowiádáiąc EWányelią: co y ták też vczynili: bo iáko powiáda DAwid: Niemász tych iezyków áni mów / przed którymiby nieslycháné były ich głosy. Po wszytkiey ziemi rozszedł sye dźwięk ich y ná gránice okręgu świátá słowá ich. W tymże tedy KOśćiele od APostołów vbudowánym naydźiesz PAná Christusá: iedno sye pytay miedzy náuczonymi: to iest v Doktorów świętych stárożytney wiáry pismá świętego wykłádáczów. Oto iáko Ewányelia powiáda / rodźicy Páná Christusá náleźli w Kośćiele miedzy DOktory. A cóż tám dźiáłał? Roma: 1. versu 8. Marci 16. ver: 15. Psal:18. v: 4. & 5.

Słucháiąc ich y pytáiąc sye od nich.

☞ Powiáda Ewányelia iż nie dármo siedźiał / Słuchał DOktorów y pytał ich też. Czegoby słuchał álbo o co pytał / EWányelistá nie wyráźił: wszákże według Hieronimá S. o Zakonie Moyzeszowym pytał: nie dla tego żeby niewiedźiał: iedno rozumnie pytáiąc nieumieiące vczył: bo áczkolwiek oni byli Doktorowie náuczeni / ále był Syn Boży vczeńszy nád nie / ábowiem w nim wszytki skárby mądrośći były zákryté. Co rozumiesz? mógł ich pytáć co też rozumieli z Zakonu o Pánu Christusie / rychłoli przyydźie / czy iesli iuż przyszedł: co sye rozumieią té céremonie ofiárné: co sye znáczy báránek wielkonocny / etc. o to wszytko mógł ich pytáć. A zá tákim mądrym pytániém iego / powiáda Ewányelia: In Epist: ad Paulinum. Christus we dwánaśćie lat iuż z Mędrcámy o rzeczách wielkich mowi / czy to byłá spráwá człowieczeństwá? czyli to mógł człowiek vczynić?

Zdumieli sye wszyscy którzy go słucháli / nád oną rostropnośćią y odpowiedźiámi iego: á widząc co dźiwowáli sye.

☞ Mieli sye czemu dźiwowáć: bo iáko Ambroży S. mówi: Iż iezyk Boski okázował mądrość / ále niepoteżność pokázował wiek człowieczy: stąd ŻYdowie słysząc wysokié rzeczy w máłych y w mądrych lećiech / dźiwowáli sye. NAm ludźiem Chrześćiáńskim nie trzebá sye dźiwowáć temu / wiedząc według powieśći PRorockiey: Acz máluczkie dźiećię národźiło sye nam / ále iednák iest mocnym Bogiem. Záiste Syn Boży sstawszy sye człowiekiem / té rzeczy które człowiekowi przysłużáły / zá spráwą łáskáwośći swey ták pokázował / áby też y té które do bostwá przynależáły miedzy nimi wynikáły. Przetoż mówi Doktor ieden Chrześćiáński: Który prawdźiwym człowiekiem y prawdźiwym BOgiem był / okázuiąc iż człowiekiem był / słuchał onych Doctorów: á vkázuiąc sye też być Bogiem / tymże Doctorom mądrze odpowiádał / ták / że sye iáko Ewányelia powiáda temu dźiwowáli. Beda.

Y rzekłá mácká iego do niego: SYnu cóżeś ták nam vczynił? oto Oyćiec twóy y ia z boleśćią szukamy ćie.

☞ Cóż to iest / że Pánná Márya zowie Jozephá Oycem Páná Jezusowym? czyli zápomniáłá co iey Anyół powiedźiał / że duchem świętym byłá Lucæ 1. versu 35.

poczęłá w żywoćie ſwym Syná BOżego zbáwićielá wßego świátá? O-
rygenes ná to ták odpowiáda: Wiedziáłáć Pánná Błogoſłáwiona / żeć on
nie był Synem Jozephowym: ále go przedśię Oycem iego miánuie dla złego
podeyzrzenia żydowſkieg: bo zátÿ mogliby byli zeſromoćić Pánne błogoſłá-
wioną/ ieſliby byłá niezwáłá Jozephá Oycem iego: co iednák y Jozeph wie-
dział/ żeć Pan Jezus był poczęty w żywoćie małżonki iego duchem świętym/
Matt:1. verſu 20. boć mu powiedział Anyół/ co ſye národziło w niéy/ to ieſt z Duchá świętégo.
Mówi tedy/ ią y Oćiec z żáłośćią ßukáliſmy ćię/ obawiáiąc ſye nieprzyiaćiół
twoich ktorzy ießcze w dziećiństwie náſádzili ſye ná ćię. Ale PAN Chri-
ſtus wnet im ná to odpowiedział mówiąc:

Co ieſt żeśćie mię ßukáli? á zaśćie niewiedzieli/ że w tych rzeczách które oycá mego ſą należy mi być.

☞ Nie rozumiéyże/ áby témi ſłowy miał przykrze y obráźliwie mówić/
y w tym nie vczćić mátki ſwéy: Azaż by to on miał pſowáć / co przykazał w
Zakonie? Czći OYcá twego y mátkę twoię: gdyż część w tym należy rodzi-
ców/ ſłowy nieprzykrzyć ſye przykazániu ich / y im poſłußnym być: á nietyl-
ko ſłowy ále y vczynkiem pocżćiwość trzebá wyrządzáć rodzicóm ſwoim.
Co iednák rozumieć maß o Pánie Chriſtuſie/ że żadnéy rzeczy tákiéy nie vczy-
Ioan: 5. verſu 30. nił z ktoréyby ſye miał zgorßyć. Lecz témi ſłowy pokazał/ dla czego był zeſłan
ná świát: Aby wypełnił wolą Oycá ſwégo: y pokázáć to chćiał/ iáko chętli-
wy był ku wypełnieniu woléy oycá ſwego: y iáko prágnął zbáwienia ludzkié-
go: że pewnie y we dwánaśćie lat gotów był do wypełnienia woléy BOgá
oycá ſwego/ dla narodu ludzkiégo: ponieważ śmiele zoſtał w Kośćiele w o-
czách nieprzyiaćiół ſwoich: á náwet przez té ſłowá Ewányeliéy chćiał áby
rozumieli / iż on był powinien więcéy BOgu Oycu ſwemu/ á niż onéy/ która
mátką człowieczeńſtwá iego byłá.

¶ Tu témi ſłowy vczy nas Pan Chriſtus/ kiedy mamy być poſłußni ro-
dzicom náßym. Bo ieſli ich przykazánié zgadza ſye z przykazániem BOżym:
ieſli przećiwnych rzeczy nie roſkázuią woléy y przykazániu Pańſkiému: ná ten
czás maß być poſłußny. Ale ieſliby ſye tráfiło/ żećby Oyćiec álbo Mátka
twoiá/ chćieli przeßkodźić ſłużbę BOżą/ álbo ćię wiedli do tych rzeczy któré-
by ßkodziły zbáwiéniu twemu/ to ieſt/ ábyś opuśćił wiárę dobrą/ á ná ich złą
Acto: 5. ver: 29. przyſtał / nieſłuchay ich: powiedz im: Iż więcéy trzebá poſłußnym być Pá-
nu bogu/ á niż ludźióm. Mówi Hieronym święty: Choćiażćiby mátká two-
iá záſtąpiłá/ vkázuiąc pierśi którémi ćię wychowáłá: choćiażby oyćiec zálégł
ná progu / niedopußczáiącći być ſługą Bożym: przedśię ty idź/ przeſtąpiwßy
oycá twego/ y ſuchémi oczymá vday ſye do chorągwie krzyżá świętégo: ábo-
Matt: 10. ver: 37. wiem / iáko mówi Pan / który miłuie Oycá ſwego y mátkę więcéy niż mnie/
nie ieſt mnie godzien. Mamy miłowáć OYcá iáko Oycá: iáko mówi Augu-
ſtyn święty: ále przednieyßy ma być ſtworzyćiel / to ieſt/ do miłośći twoiéy.
Tych wßytkich rzeczy maß náukę z ſłów PAná Chryſtuſowych które mówił
do mátki ſwéy iż w tych rzeczách potrzebá mu być które ſą Oycá iego.

A oni niezrozumieli temu ſłowu / które mowił do nich.

☞ Tych ſłów które Pan Chriſtus rzékł do nich/ iż w tych rzeczách które oy-
cá mego ſą potrzebá mi być/ niezrozumieli: mniémáli żeby to on o rzeczách o-
négo domniémánégo Oycá Jozephá mówił: y ſtąd nie mogli zrozumieć te-
go ſłowá: bo Jozeph / który był domniémánym OYcem iego/ nie zlécił mu
był ná ten czás żadnych ſpraw / przetóż nie mogli zrozumiéć. Co téż to zá

rzeczy były/ nierozważáli ná ten czás dla weſela że go nálezli: bo z wielkim żá-
lem ßukáli go przez trzy dni. Wiedzielić to że z Duchá świętégo był národzo-
ny: y obiemá to było wiádomo / ták Pánnie naświętßéy / iáko Jozephowi/ Lucæ I. verſu 35.
o czym Ewányeliſtowie Lukaß y Mattheuß świeći świadczą/ że ćieleſnégo Matt:1. verſu 20.
Oycá niémiał/ále tego ná ten czás nie vważáli: y kiedyby to byli ná ten czás
rozważáli/ mogliby byli zrozumieć/że to on o rzeczách Oycá ſwego niebieſkié-
go powiádał:które to rzeczy Oycá iego nie inßé były iedno náuczáć lud drógi
zbáwienney: co on mniémam ná ten czás czynił/ ſiedząc z témi Doktory.
Przypátrz ſye tu pilnie tym ſłowom Ewányeliéy/co mówi: Iż niezrozu-
mieli temu ſłowu/ które mówił do nich: Otóż kiedy Pan Bóg nieotworzy
człowiekowi ſmyſłu / nie może zrozumieć y łácnych rzéczy w ſłowiech iego:
łácnoby té ſłowá mogli byli zrozumieć / wiedząc ſpráwę y wßyſtek porządek
národzenia iego: ále że Pan nie dał im ná ten czás wyrozumienia/dla tegóż
nie mogli zrozumieć co im powiedał. A vczynił to ták dla tego/ áby ſye nie-
ſtráchali z ſpraw iego/ y mądrości/ którą ták w młodych lećiech pokazował/
iáko ſye Piotr Swiety niekiedy ſtráchał vyźrzawßy cud w łowieniu ryb / że Lucæ 5. verſu 9.
przez wßyſtek czás żywotá ſwego więcéy ich niełowił/iáko ná ten czás/kie-
dy przy Pánie łowił ná roſkazánié iego: y dla tegóż rzékł: Odéydź odemnie Ibidem verſu 8.
miły Panie/ etć.
¶ Niezrozumieli/mówi/temu ſłowu. Tu ſye pokázuie vpór y nádetość
onych ludźi/którzy ácz ſłyßą iż Ewányelia mówi/niezrozumieli rodźicy Páná
Chriſtuſowi ſłów iego/choć byli pełni Duchá świętégo/przedſie ná to nic nie-
dbáią: á będąc nieukowie/którzy iáko żywi piſmem świętym ſye máło paráli/
áni ſye go też w ßkole ſtátecznie vczyli: od których dla ich niezbedney hárdo-
śći dáleko Duch święty/ który ieſt Duch mądrości y wyrozumienia: przedſye Sapien:1. verſu 6.
ſobie przypiſuią śmiele wykład piſmá. A też zá tákimi wykłádáczami piſmá
widzimy / iákie błędy wßczynáią ſye ſproſné/ których ſproſności grozá wſpo-
mináć. Azaż nie ſproſny błąd ieſt Ariánów: którzy ſłowá Páńſkie/które o
człowieczeńſtwie ſą nápiſané/Chriſtuſowi PAnu tylo przypiſuią: á kthóré o
Boſtwie/ślepo przeglądáią. A cóż to ſpráwiło: hárdość y pychá tych/któ-
rzy vpornie piſmo páńſkié głowámi ſwémi wykłádáią: á przedsie ſwéy ſpro-
ſności nie mogą vznáć: Bo/ iáko mówi Prorok/ záślepiłá ie złość ich / y zá- Sapien: 2. ver:21.
kámiáło ſerce ich/ áby nie widźieli oczymá/ y nie rozumieli ſercem. Alec to Iſaiæ 6. verſu 10.
niedziwno/ bo przyſtáli do tego/ który ieſt pyßny/ y kłamcá/y kłamſtwá Oy-
ćiec. Zdádzą ſye ſobie być mądrymi/á głupimi ſye ſtáli: Którzy żadnéy rze-
czy ták głębokiéy y trudnéy nie máią w piſmie/ o któréyby mieli rozumieć/że-
by iéy ſámi nie mieli wyrozumieć bez náuczyćielá. Piotr Swiety o liśćiech
niektórych Páwłá Swiętégo powiedźiał / że niektóré rzeczy wnich ſą trudné 2.Pet 3. v:15. et 16.
ku wyrozumieniu / które ći nieukowie nieſtáteczni wykrecáią / iáko y inßé pi-
ſmá ná ſwé zátrácenié. Baczyß/ że liſty Páwłá Swiętégo trudné: á nowi
miſtrzowie błędów / powiádáią ie być łácnémi. Przypátrz ſye ty iedno / ie-
ſliż oni náßláduią ſtárych Swiętych Oyców w wykłádźie piſmá Swiętégo /
którzy to nie według rozumu ſwego czynili / bo záwżdy mieyſce dawáli piér-
wßé z rozumem ſwym powadze KOśćiołá powßechnégo Chrześćiáńſkiégo/
Doktorom y ſtárßym wykłádáczom piſmá świętégo/ Apoſtołom / Vczniom
Apoſtolſkim / y ich namieſtnikom / którzy piérwßą prácą w Kośćiele nieśli/
Kośćioł Chriſtá Páná ßczépili/y ná gruntćie Chriſtuśie go zbudowáli. Tego
v tych niemáß/v których co ſye zwidźi rozumowi ich/ to powiádáią dobrze:
á co ſye rozumowi ich niezda/ to powiedáią źle. Piſmá ich wykład pełen ieſt
niezgody/pełen roſtérków: ich wykład co raz to w więtßy błąd wiedźie lu-
dźi: hánbić/lżyć Kośćiół Chrześćiáńſki/ to ich nalepßy wykład: pokázowáć
nieiáką ſłodkość mów y błogoſłáwieńſtwá dla lepßégo y łácnieyßégo zwie-

dzienia ludzi proſtych: áwßákże w onéy ſłodkośći zárázá ieſt. Bo iáko ſłod- A
kié pokármy wątłému żołądkowi złé ſą/ ták też ſłodkié ſłowá Kácérſkié bár-
zo wádzą dußom ludzkim źle w wierze vgruntowánym: bo ie záwodzą ná zá-
Rom:16.v:17. et 18 trácenié wieczné. Przetoż o nich Páweł świety mówi: Iż łágodnémi mowá-
mi błogosłáwieńſtwy zwodzą ſercá niewinnych/y tákich ſye każe ſtrzédz.
Pokázuie Páweł ś. co zá gorzkość w ich ſłodkich mówách: iż roſtérki/y wzgor-
ßenia/ꝛc. Toć ſye dzieie dla tego/iż ſami wedle myſli ſwéy wykłádáią piſmo:
á ono bluźnią/którégo nierozumieią. Ale iuż textu Ewányeliéy ſłuchaymy.

A potym/mówi/ßedł z nimi/y przyßedł do Názáret/ y był im poddány. B

☞ Przekłádáią té ſłowá Ewányeliéy w wielką pobożność Páná Chri-
ſtuſowe: Który obaczywßy że rodzicy iego/táiemnice boſtwá iego niezrozu-
mieli/okazał poddáność ludzkiéy pokory/áby ie przez nię zlekká náuczył vzná-
nia Boſtwá ſwego. A cóż nàßá pychá czyni w tych rzeczách/ których od
wieku nie mamy/ ále zá wſpomożeniem Páńſkim zá czáſem ſye ich vczymy:
Ato to zwykłá pychá náßá czynić: Iż gdy piſmá świeté inßym wykłádamy/
á baczymy że proſtaczkowie brácia náßy ich nie zrozumiewáią/ nátychmiaſt
ſye wywyßamy/ á oné wzgárdziwßy z náßéy vmieietności chełpimy ſye/iá- C
koby nád nas niemiáło być náuczeńßych. A którzy od vczonych niechcemy
być wzgárdzeni: ſámi z nienáuczonych zwykliſmy ſye náśmiewáć. Niepom-
nimy nic ná to/że nie tylo tym/którzy táiemnice wiáry álbo przykazánia ſwe-
go ſtworzyciela znáią/ieſt przyßćie do Króleſtwá: ále y tym/którzy té rzeczy/
Iacobi 4. ver: 17. których náuczyć ſye niemogą/vczynkámi ſwémi pełnią. Ná oſtátek też: wie-
dzącému dobrą rzecz á nie czyniącému/ieſt grzéch: A iáko ſam Pan świadczy:
Lucæ 12. ver: 48. Iż którému siłá dano/siłá od niego bedą chćiéć. Przetóż niechay nas ná-
uká nádetymi(to ieſt pyßnymi)nie czyni. Náßláduymy przykłádu bedącégo
w ciele Syná Bożégo/ który ſye tym łáſkáwą pokorą poddał/które ku poiećiu
wyſokich rzeczy obaczył mdłe: áby ſwym przykłádem ich vmyſły łáſką ſwą
ku poiećiu táiemnic niebieſkich godné vczynił.

¶ Sſtąpił (Ewányelia powiáda) z nimi: áby nas náuczył sſtępowáć D
Ioan: 13. verſu 15. przez pokorę z vmyſłu nádetégo náßégo przykłádem ſwym: bo co on czynił
bedąc tu ná źiemi: czynił dla tego ábyſmy y my czynili tákże.

¶ Był im/mówi/poddány. To co był w Zakonie poſtánowił/ y przyka-
Exodi 20. ver:12. zał/ przykład dáiąc wypełnił. Przykazał w Zakonie cźćić oycá y mátkę/ tóż
ſam vczynił/ bedąc poddány Pánnie naświetßéy mátce ſwéy/ y IOzephowi
oycu domniémánému.

Verba ORIGEnis ſunt. Vczmyß ſye też y my Synowie rodzicom náßym być poddáni. A ie-
ſliż rodziców niémámy/ bądźmyß poddáni tym/ kthórzy máią látá oycow.
Jezus Chriſtus ſyn Bogá żywégo/ ieſt poddány IOzephowi y Pánnie Má-
ryéy: á ty niémáß być poddány przełożonému twemu/ któryć ieſt poſtáno-
wiony miáſto Oycá? mniémam żeć Jozeph rozumiał/ iż Pan Chriſtus zac-
nieyßy był náden: á wżdy Chriſtus Pan vważał iego roſkázowánié. By-
wáć też y to ná świecie/że podczás gorßy roſkázuie lepßému. Co gdyby Pá-
nowie rozumieli: z roſkázowánia ſwoiégo nie podnosiliby ſye w pychę: ma
pomnieć/ że może mieć v Bogá/który ieſt wyßßy godnością/lepßégo poddá-
négo niżeli on ſam ieſt: á przeto ma być łáſkáwy w roſkázowániu y w prze-
łożeńſtwie ſwym. Ale przypátrzmy ſye posłußeńſtwu páná Chriſtuſowému.

Baſilius. ¶ Od ſámégo pierwßégo wieku (to ieſt z dźiećińſtwá) rodzicom poddá-
ny/káżdą prácą pokornie podéymował: bo áczkolwiek byli rodźicy iego pocz-
ćiwi y ſpráwiedliwi: á wßákże vbodzy y niedoſtátek ćierpiący: czego świá-

A dek oná ſtáynia / ktora posługe wyrządzáłá ßláchetnému y pocżćiwému ro-
dzeniu. Jáwna rzecz ieſt/że vſtáwnie pracámi ſye báwili/żywnośći tym ſpo-
ſobem zdobywáiąc/á Pan Jezus posłußny im (iáko pismo mowi) teß prace
podeymuiąc: poddánosć doſtáteteczną okázował. A wßákże tá poddánosć
iáko swiety Ambroży mowi nie byłá znákiem niepotężnośći / ále pobożnośći:
ná przykład nam ludziem Chrześćijáńſkim : dla czego też mowi PAweł S.
Apoſtoł : Synowie bądźcie posłußni rodźicom wáßym w Pánie : ábowiém
słußna rzecz ieſt : tho ieſt / posłußnym być rodźicom według Przykazánia
Páńſkiego : bo ták nápisano: czći oycá twego y mátkę twoię: á to ieſt pier-
wße przykazánie w obietnicy/ ábyć ſye dobrze powodźiło / á żebys długo był
B ná źiemi.

☞ Nie tylko tu maß rozumieć o rodźicách/ zá ktorych ſpráwą ieſtes ná
świećie : ále to maß też rozumieć o káżdym przełożonym / o káżdym ſtárßym
w lećiech nád ćie. Jeſli przełożeni máią być w vczćiwośći miani y posłu-
ßeńſtwo ieſli im przynależy / boć posłußeńſtwo znák vczćiwośći / słuchay co
Páweł swiety mowi : [†]Bądźcie posłußni przełożonym wáßym/y bądźcie im
poddáni : boć oni o tym czuią/iákoby liczbę zá duße wáße mieli dáć. A kto-
rzyż to ſą przełożeni / ktorym tá pocżćiwosć przysłußa? Są naprzod Pá-
nowie kthorym słudzy máią być posłußni według vpominánia Apoſtołow
świetych. Naprzod Páweł swiety ták vpomina mowiąc: [*]Słudzy bądźcie
posłußni Pánow ſwych ćieleſnych z boiáźnią y z ſtráchem/w vprzeymośći ſer-
C cá wáßego iáko Chriſtuſowi ꝛc. Widźiß iáko Apoſtoł przykázuie sługom ál-
bo poddánym być posłußnym/nieináczey iáko ſámému Pánu. A ktorzyż to
ſą Pánowie? Słuchay: oto ie wymienia Piotr s. Apoſtoł mowiąc : [a] Bądź-
ćie poddáni wßelkiému ſtworzeniu/ dla Bogá/ (to ieſt ; iż tá ieſt wola Pá-
ná BOGá) choć Krolowi/iáko przewyßáiącému : chociá kśiążętom / iáko
tym/ ktorzy od niego posłáni ku ſkarániu złoczyńcow / á ku chwale dobrym.
Ale żebys nierozumiał tylko Krole y kśiążętá być Pány : ále też y inße przeło-
żoné/ goſpodarze/ vrzedniki/Oyce czeládné : Słuchay co Páweł swiety mo-
wi : [c] Słudzy bądźcie posłußni Pánom wáßym ze wßytką boiáźnią/nietylko
dobrym y ſkromnym / ále też y złym. Aczkolwiekći ćieżko złemu służyć : ále
D gdy Pan Bog ták mieć chce/ y on to przez sługi ſwé/ to ieſt Apoſtoły przyká-
zał / żeby słudzy byli posłußni PAnom ſwym : przeto posłußnym y złemu być
maß. Bo iednák y zapłátę otrzymaß od Páná Bogá : á wietßą ſnać otrzy-
maß/ kiedys złému posłußny dla roſkazánia Páńſkiego.

Ale y słudzy máią też pismo Páwłá swiętego po ſobie ná Pány/do kto-
rych ták mowi : [n] A wy też Pánowie tákże im czyńcie (to ieſt : nágrádzayćie
im też ich posługi: [o] wiećie o tym żeć zátrzymána zapłátá słudze/woła o pom
ſtę do Páná BOGá) opußczáiąc groźby : wiedząc to / że ták ich iáko y wáß
Pan ieſt w niebieśiech ꝛc. Jákoby ták chćiał rzec : że y wy weſpołek ieſteśćie
z nimi sługámi Páná Bogá wßechmogącégo. Otoż iuż maß iedné prze-
E łożoné ktoré iáko rodźice powinienes czćić

☞ Drudzy przełożeni ſą Vrząd Kośćielny : to ieſt : Kápłani/ktorzy ſą
właſnie opiekunámi duß ludzkich: bo ie z nowu odradzáią przez słowo y przez
świątośći. Tákowym oycem był Páweł s. ktory do wiernych Páńſkich mo-
wi/iż przez słowo Ewányeliey swiętey wielem ich porodźił. Jeſliż też ći má-
ią być czczeni / y posłußeńſtwo ieſli im przynależy / słuchay pismá swiętego/
ktoré ták mowi : Czći Bogá ze wßytkiey duße twoiey/ y czći też Kápłany.
Ponieważ tedy kazał ie czćić/tedyć y posłußni im powinniſmy być: bo ſrodze
tákie Pan kazał karáć/ ktorzyby byli nie posłußni KApłanom : o czym maß
w kśięgach Moyzeßowych/gdźie ták mowi : ktoby z pychy niechćiał być po-
słußnym roſkazániu Kápłaná/ ktory ná ten czás posługuie Pánu Bogu twe-

Coloſſ: 3. ver: 20.
Exodi 20. ver:12.
Od dobrych Oy-cow bywáią źli ſynowie/od Jobá ſynowie bieśiá-dnicy poginęli. Iob 1. ℣ 4. 18. 19.
Od Sámuelá ſy-nowie łákomcy. 1. Reg: 8. verſu 3.
Od Dawidá Ab-ſolon łotr/ Oycá ſwego przeßlá-dowcá. 2. Reg:15. verſu 10. & 12.
Synowie HEli KApłaná dobre-go/byli porubni-kámi y wßetecz-nymi/ y pobił ie Pan Bog y z Oy-cem ich. 1. Reg:2. ver: 22. & cap: 4. verſu 11. & 18.
Od JADámá pierwßego rodźicá nas wßytkich/ vrodźił ſye zły ſyn Kaim. Gene: 4. verſu 1.
† Hebr:13. ver:17.
* Epheſ: 6. ver:5. Coloſſ: 3. ver: 22.
a 1. Petri 2. ver:13.
c 1. Petri 2. v:18.
n Epheſ:6. ver:9.
o Deut: 24. v:14.
1. Cor: 4. ver: 15.
Eccleſ: 7. ver: 33
Deut: 17. ver: 12

mu: zá wyrokiem ſędźiego vmrze táki człowiek. Aczkolwiek tákiey ſrogośći ćieleſnie niemáß teraz: á wßákże ma ſye ſtrzedz / ktory lekce ſobie vważa Kápłáńſki ſtan: ktory Pan kazał ták czćić: iż ieſliby mu kto niechćiał być poſłußny / áby hániebnie vmárł. Bo tóżći tobie nágrodźi ſędźia żywych y vmárłych duchownie: co ćieleſnie dźiało ſye lekce vważáiącym ſtan Kápłáńſki.

Naucza mieć w vczćiwośći Kápłany.

Lucæ 10. ver: 16.

Aza nie doſyć ſrogo przykazał Chriſtus PAn ſłucháć ich mówiąc: Kto was ſłucha/ mnie ſłucha: á kto was wzgardza / mnie wzgardza: á kto mnie wzgardza / wzgardza tego ktory mnie zeſłał/to ieſt Bogá Oycá/ á kto gárdźi Pánem BOgiem ſtworzyćielem dawcą wßytkich dóbr / dobrodźieiem ſwym od ktorégo wßytki dobrá płyną? Táki záſługuie ſrogie karánie: bo ieſli wiec tego wßyſcy nienawidzą / ktory gárdźi dobrodźieiem ſwym / dálekoż ten ieſt wietßey wzgárdy godźien/ ktory tákim dobrodźieiem gárdźi/od ktoręgo żywot ma dußny y ćieleſny: ktory cokolwiek ma człowiek/wßytko dáie.

Stąd możeß pobáczyć w iákiey wadze y czći ten vrząd Kápłáńſki chce mieć pan: ponieważ wzgárde iego przyłączył do wzgárdy ſwey. Otóż maß przełożeńſtwo Kápłáńſkie: ktore nie tylko v wiernych páńſkich w wielkiey wadze było/ále też v Pogánów: bo czytamy/że Alexánder Céſarz wßytkiego świátá człowiek Pogáńſki vczynił poczćiwość Judaßowi Biſkupowi Zydowſkiému. Też pogáni ſwé Kápłany mieli w wielkiey czći/ iáko ieſt w kśięgách Moizeßowych o kápłaniéch Egyptſkich/ktore Pháráo tym vczćił/ iż inßych poſſeſſye były kupowáné zá żywność czáſu głodu/ †okrom dźierżaw Kápłáńſkich/ktorym dármo dawano pokármy. Wßedźie był kápłáńſki ſtan w wielkiey wadze: v tych tylko lekce ſobie Kápłaná pokłádáią / v ktorych chwała Páńſka wynißczoná y świątośći iego. Słyßałes że Przełożonym y Kápłanom cześć iáko rodźicom przynależy.

Alexánder wielki gdy THEbás Miáſto wźiął/ zábił ludźi w nim dźiewięćdźieśiąt tyśięcy / Kápłanóm ſámym przepuśćił. Jeſt tego świádkiem Ælianus lib: 13. de varia Hiſtoria.

† Gen: 47. ver: 22

Leuit: 19. ver: 32

☞ Też przynależy ſtárßym w leciéch/ktorzy máią być czczeni y vważáni według przepowiedzenia piſmá świetégo: Przed człowiekiem ſędźiwym powſtań/á czći oſſobę ſtárégo/ á bóy ſye Páná Bogá twego: y pamiętay czćić ſtárégo: ponieważ P. Bóg to przykazał. Bo co ty dźiś czyniß ſtárému człowiekowi ſtátecznému/tego ſye ſpodźiéway kiedy ſam będźieß ſtarym. Bo ták powieda piſmo święté: ktorą miárką będźiećie mierzyć/tąż też wam odmierzą. Kto nie czći ſtárégo/tedy tákże będźie ſkáran/kiedy w wielkim pohánbieniu będźie ſtárość iego: y pewna to rzecz ieſt/iż oni ktorzy ſtáré ludźi w niwczym máią/ przed czáſem ſkarze ie Pan Bóg śmiercią/ iż do ſtárośći nieprzychodzą. Jużes ſłyßał że maß czćić rodźice/maß czćić przełożoné/maß czćić ſtárßé.

Lucæ 6. verſu 38.

☞ A iákóż ie czćić? Słuchay co mówi piſmo święté/ iż ie czćić maß w vczynku/w mowie/y we wßyſtkiey ćierpliwośći. W vczynku/to ieſt/wßeláką vczynnośćią. W mowie/to ieſt/vczćiwie mówiąc przed nimi/wſtyd w mowie záchowywáiąc. W ćierpliwośći/to ieſt/ſkromnie znoßąc od nich vpomínánie y karánie zá występki / poſłußnym im będąc okrom ßemránia: w tych rzeczách ktore nie ſą przećiwko zbáwieniu twemu.

Eccleſ: 3. verſu 9.

Już tedy maß wiedźieć/ że błogoſłáwieńſtwo Páńſkie ieſt nád témi ktorzy rodźice ſwoie czczą. Przetóż mówi piſmo: Czći oycá ſwego áby ná ćię przyßło błogoſłáwieńſtwo od Páná Bogá. Niechay ćię też do tego przywiedźie przykład Páná Chriſtuſów w dźiśieyßey Ewányeliey/ktory był poddány Józephowi y Pánnie Máryey.

Eccleſ: 3. ver: 10.

A Mátká iego záchowywáłá té wßyſtkie ſłowá w ſercu ſwym.

☞ To ieſt wßytki rzeczy ktore álbo zrozumiáłá/ álbo ktorych ießcze niemogłá zrozumieć ná ten czás/wßytkie w ſercu ſwym ku pilnieyßému rozważániu

wažániu

ważániu y bádániu záchowywáłá. A iáko przed tym onégo Syná BOżégo w żywoćie ſwym poczełá / ták też iego ſpráwy y ſłowá w ſercu ſwym záchowywáłá/y to/ co zſobą ná ten czás rozważáłá y rozmyslałá/tego oczekawáłá nápotym iáśniéy obaczyć. *Matt. 1. ver: 18.*

¶ My ſtąd vczyć ſye mamy iáko ſłowá Páńſkié przyimowáć/to ieſt/ iż ie mamy záchowáć w ſercu/nie ták iáko poſpolićie mówią: Co iednym vchem vſłyßyß/ to drugim wypádnie: Náśláduymy bráćia miła Mátki Páńſkiéy w tym/ábyſmy ſłowá y ſpráwy Páńſkié mocno záchowywáli:z rozmyslánim tychże ſłów we dnie y w nocy wypądzaymy ßkodliwé myśli: częſtym rozmawiánim o tych rzeczách / odwodźmy bliźnie náßé od próżnych baiek y obmówiſk. *Beda.*

¶ Też Pánná Márya té wßytkié rzeczy ták dla śiebie/ iáko y dla inßych w ſercu ſwym záchowywáłá. Dla śiebie/ áby z ſłów y z vczynków Syná ſwego wßelkiéy mądrości byłá nápełnioná. Dla drugich/áby po wniebowſtąpieniu Páńſkim Apoſtołom y Ewányeliſtom ßczérze wßytki ſpráwy y ſłowá iego opowiedziáłá. Stądże/iáko Hiſtorie powiedáią/Lukaß swiety od Pánny czyſtéy náuczony/o ſpráwie wćielenia y zwiáſtowánia ſyná Bożégo wiecéy nád inßé Ewányeliſty piſał: to ieſt / o Poczećiu/ o Národzeniu/ o obrzezániu/o ofiárowániu/y o dziećińſtwie Páná Chriſtuſowym. Záchowayże y ty też ſłowá y ſpráwy Páńſkié ku náuce twéy / y ku náuce bliźnich twych/cheeßli otrzymáć łáſkę Páńſką.

☞ Gdy ſye tedy ták té rzeczy dźiały/gdy iuż poſłußeńſtwo ſwoie to dźiećie ták zacné rodzicom ſwym nam ná przykład okázało/ że ſye z nimi z Jeruzálem do domu wróćiło/y gdy iuż z nimi mießkáło/powieda Ewányeliſtá.

A Jezus mnożył ſye w mądrośći y w lećiéch/ y w łáſce v Bogá y v ludźi.

Słyßąc kto té ſłowá Ewányeliéy/mógłby rzéc: Jákóż ten który ieſt prawdziwą mądrośćią/miał ſye rozmnażáć w mądrości? A który ieſt dawcą łáſki inßym ludziom/żeby ſam w łáſce Bożéy miał ſye pomnażáć? Ale tu náture prawdziwégo człowieczeńſtwá pokázuie/w któréy do czáſu był rozmnożony/który w boſtwie ſwym iednáki záwße ieſt/y látá iego nigdy nie vſtawáią.

¶ Według nátury człowieczéy rozmnażał ſye w mądrośći: á wßákże nieodmieniáiący ſye ná czás: bo od piérwßéy godźiny poczęcia duchem mądrośći nápełniony był: ále ten który był nápełniony mądrośći/ według czáſu y wieku tę mądrość ſwoię iednoſtáyną inßym pokázuiąc.

THEophylactus.

Zaden ſye tym niechay niegorßy/gdy ſłyßy/iż ſłowo Boże/to ieſt Syn Boży/ſámo ſye vpokorzyło / podło álbo ſłábo o ſłowie/które ieſt Bogiem/rozumieiąc: ále ráczéy niechay ſye dźiwuie miłosierdźiu iego. Ktemu też żaden niema być wzgorßony/ſłyßąc iż według tegóż vpokorzenia rozmnażał ſye (to ieſt w mądrośći y w lećiéch.) To tylko/ że ſye ſtąd káżdy dźiwowáć może wielkiéy mądrośći iego/ że on będąc Bogiem prawdźiwym w to vgodźił/ iż we wßytkim/ſſtawßy ſye człowiekiem/ przyſpoſobił ſye nam. Oto národźił ſye w dźiewieć miesiecy/iáko ſye przyſtoi człowiekowi rodźić: Potym zniena-głá mnożył ſye w mądrośći/ weſpółek z láty iáko práwy człowiek.

¶ Rozmnażał ſye też Pan Jezus w łáſce v Bogá y v ludźi/ to ieſt/iż one przyiętą náture człowieczą Bóg Oyćiec w nim vmiłował/y w łáſkę przyiął.

Stáráć ſye człowiek ma/ áby Bogu piérwéy/ á potym ludziem ſye podobał.

Przez to rozmnożenié łáſki v Bogá y v ludźi wiedźieć maß / iż ſye piérwéy potrzebá Pánu Bogu podobáć / tóż ludźiem. A ſłußnie to powiedźiawßy/ iż Pan Chriſtus mnożył ſye w mądrośći y w lećiéch/przydał też/ V páná Bogá y v ludźi. Abowiém zá rozmnożeniém lat / ludźiem mądrość y łá-

ſkę poká-

ſke pokázował/ którą miał z boſkiéy nátury : y tym wiele ich ku chwale Bo-
gá Oycá pobudzał/ czyniąc to ſam/ co drugim czynić kazał/ mówiąc wßyt-
Matt: 5. ver: 16. kim : Swiátłość wáßá niech świéći przed ludźmi/ áby drudzy widząc ſpráwy
wáßé/ chwalili Bogá Oycá / ktory ieſt w niebie. Którą świátłością gdy w
nas ludźiéch Chrześćijáńſkich będźie/ będziemy przodkiem PAnu Bo-
gu á potym ludźiem y w mądrości ná świećie/y w łáſce Páná bogá
rozmnożeni : Co rácz nam dáć Pánie Jezu Chryſte.
AMEN.

Summá Ewányeliéy téy/tá ieſt.

I. Naprzód pokázuie Ewányelia nabożeńſtwo Pánny czyſtéy Máryiéy y
Jozephá : bo mówi : że to ich zwyczay był chodźić do JEruzálem ná dni
święté dla chwały Bożéy. Dla czego téż y Páná Chryſtusá z sobą wźięli/áby
2.Paral: 7.ver:12. z nimi tegóż nabożeńſtwá był vczeſtnikiem w Kośćiele onym/który był pan
Matt: 21. ver. 13. BOg ſobie obrał dla chwały ſwéy / y który potym PAN Chryſtus domem
ſwym y domem modlitwy názwáć raczył.
II. Powtóré pokázuie nád to/ iákim ſpoſobem lud on w ſtárym Zakonie/ w
vczćiwośći święta ſwoie od bogá im roſkazáné/miał : że y drógi dálekié dla
nich podéymowáli/ y do końcá ie przy kośćiele wykonywáli / ofiárámi / mo-
dlitwámi/y rozmáytym nabożeńſtwem ſłużąc Pánu Bogu.
III. Potrzećié kßtałtem páná Chryſtuſá byc vczy wßytkich dźiatek Chrześći-
áńſkich:Aby rodźiców ſłucháły/y áby ich były posłußné.W rzeczách Boſkich
to ieſt / w wierze ſtáteczńéy/ y w nabożeńſtwie/ Páná Bogá więcéy ſłuchá-
iąc / y iego wolą pełniąc / á niż rodźiców. Ale do posłußéńſtwá czesnégo /
máią dźiatki być rodźicóm posłußné : powolné / y vczynné we wßytkim.
Eccleſ: 7. ver: 25. Rodźice ſye máią o dźiatki ſtáráć / iáko piſmo vczy : Jeſli maß ſyny vcżże ie/
y z młodu ich náchylay ⁊c. Stára ſye Pánná Márija y Jozeph o zgubioné-
go Chryſtuſá/ſtáráć ſye máią rodźicy o dźiatki. Cóż z owymi będźie przed bo-
giem/którzy ie pomiátáią/ przą ſye ich wydawßy ie ná świát? A nawięcéy o-
ni iáko ſye Pánu wymówią? którzy bez małżeńſtwá dźiatki máiąc/dbánia ża-
dnégo o nich niemáią. Dźiatki głodem/źimnem mrzéć mußą : wychowánia
od nich niémáiąc bez czáſu giną. Zaż ći nie ſą zábijácze dźiatek ſwoich? wſty-
dáią ſye przed świátem dźiatek ſwoich : y dla tego ſye ich przą / y zámiátáią
ie : Co będą czynić przed Bogiem ? o dwoy grzéch : o porubſtwo á nierząd/
y o dźieći potrácone y poginioné ? Złe mężobóyſtwo bliźniégo : gorßé dáleko
ieſt dźiećiećiá ſwoiego. Lecz to zá máły grzéch świát ſobie vważa / y w
śmiéch ſobie obraca:niepomniąc/iż tą siećią Dyabeł nawięcéy ludźi przykry-
wa. Dla przeſtrogi tedy ná końcu chćiałem tho przypomniéć :
Epheſ: 6. ver: 4. gdyż Páweł święty rodźicóm roſkázuie / áby do gnie-
Coloſſ: 3. ver: 21. wu ſynów ſwych nieprzywodźili. Coby onym mó-
wił/którzy ie do śmierći nieopátrznośćią
ſwoią przywodzą ?

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W NIEDZIELE
wtórą po trzech królách, według opisánia Ianá S: w Kápit: 2.

R TRzećiégo dniá były gody Małżeńskié w Kanie Gáliley skiéy: y byłá też tám mátká JEzusowá. Proszono też tám było y JEzusá ze Zwolenikí iego ná té gody. A gdy niedostawáło Winá / rzékłá mátká Jezusowá do niego: Winá niemáią. Rzecze iéy JEzus: Co mnie y tobie niewiásto? Jeszcze nie przyszłá go-
zina moiá. Rzekłá tedy mátká iego służebnikom: Coc wam-
olwiek rzecze/czyńćie. A było tám sześćioro naczynia kámienné-
o / które stáło wedla oczyśćienia Żydowskiégo / biorące w sye
ażdé z nich dwie álbo trzy wiádrá. Tedy im rzecze Jezus: Na-
łyćie w to naczynie pełno wody. Y nápełnili ie áż do wierzchu.
rzékł im Jezus: Czérpayćież teraz/ á nieśćie sprawcy wesela.
nieśli. A gdy skosztował sprawcá onego wesela wody w wino

obróconéy/ y niewiedział ſkądby było / ále ſłużebnicy wiedźieli A
którzy czérpáli wodę. Przyzwał ſprawcá Páná młodégo/ y rzekł
do niego : Káżdy człowiek naprzód dobré wino ſtáwia : á gdy
ſobie goście podpiją/ tedy to które podleyßé ieſt. A ty chowałeś
wino dobré áż do tychmiaſt. Ten vczynił początek znáków Je-
zus w Kánie Gálileyſkiéy / y obiáwił chwałę ſwoię. Y vwie-
rzyli weń Zwolenicy iego.

Azdy może z ludźi CHrze- B
śćiáńſkich poznáć/iáko zacny y ßláchetny ieſt
ſtan Małżeńſki. A to z téy ſtrony weyźrzá-
wßy : NAprzód że ieſt poſtánowiony od P.
bogá wßechmogącégo : Potym w nowy̆ zá-
konie przez Páná Chriſtuſá potwiérdzony:
Potrzecié/ że też miedzy inßémi zbáwienny-
mi vpominki KOśćiołowi Chrześćijáńſkie-
mu dánémi ma mieyſce : to ieſt/ miedzy Ko-
śćielnémi świątośćiámi. C

Pan Bóg poſtánowił ſtan małżeńſki.

Co naprzód zdobi ſtan Małżeńſki.

☞ Naprzód iż ieſt od páná Bogá poſtá-
nowiony ſtan Swięty MAłżeńſki / powi-
działem to być ozdobę iego: bo iáko zacna ieſt vſtáwá od Kśiążęćiá/ zacnie-
ßa od Królá/ ießcze zacnieyßa od Céſárzá : á która bywa od tego który ieſt
Pan nád Pány / Król nád królmi / to ieſt od Páná Bogá ſtworzyćielá na-
wßytkich poſtánowioná : możeß rozumieć / zeć tám miáry zacnośći onég
poſtánowienia niemáß. Sluchayże iáko/ kiedy/ y ná którym mieyſcu Pa-
Bóg ten ſtan świety małżeńſki poſtánowił.

Gene: 2. verſu 18. & a v. 21. ad 25.

¶ Naprzód go ták poſtánowił/ iáko piſmo świeté świadczy po ſtworze-
niu Jádámá. Mowi piſmo: rzékł Pan Bóg wßechmogący: Nie ieſt rzecz
dobra człowiekowi ſámému być : ále vczynimy mu pomoc podobną iemu. D
Zátym vſpił Pan Bóg Jádámá / y wyiął kość iedne z boku iego / á miáſto
iéy nápełnił ćiáłem : y zbudował pan Bóg z żiebrá które był wziął z Jádámá
Niewiáſtę/ y przywiódł ią do Jádámá : y rzékł Jádam : to teraz kość z ko-
śći moich / y ćiáło z ćiáłá mego : Dla tegóż opuśći człowiek Oycá y mátkę
á przyſtánie ku żenie ſwoiéy/ á będą dwoie w ćiele iednym. Tu iuż máß ſpo-
ſób iáko poſtánowioné ieſt máłżeńſtwo święté.

Dwá dźiwy które Pan BOg vczynił ſtánowiąc Małżeńſtwo.

¶ Dwá dźiwy znáczné y wielkié Pan Bóg/ ſtánowiąc małżeńſtwo vczy-
nić raczył.

1.

Naprzód vſpiwßy Jádámá/ z boku iego wźiął żiebro/ y vczynił niewia-
ſtę bez obráženia mężá : á vczynił ią podobną iemu do małżeńſtwá godną E
w lećiéch doſkonáłych.

2.

Ewá z boku Jádámowégo co znáczyłá.

Epheſ: 5. ver: 32. Ibidem verſu 25. 26. & 27.

Drugi dźiw / iż do ocuconégo JAdámá ſtworzoną przywiódł / iemu ią
oddał/ y do mießkánia ſpólnégo/ y do tego/ iákoby ią názwáć miał. Zná-
tu był iuż y prawdźiwa figurá / w tym wywiedźieniu niewiáſty z boku mężo-
wégo/ onégo Sákrámentu o którym Páwel S. wówi / że w Chriſtuśie y w
iego KOśćiele/ miáłá ſye pokázáć tá táiemnicá. Abowiém Chriſtus PAn
miał z boku ſwego oblubienicę ſwoię KOśćiół ſwóy od śiebie vmiłowány/
tu ná świećie/ okrom zmarßczku/ y zmázy poſtánowiony/ omyć krwią ſwoią
od grzéchów iego: gdy z nię̆ dla tego to Kośćiołá krew y wodá/ zá przebo-
dźieniem włócznią wyßłá. Ták ten Kośćiół z boku iego niewinny wyniknął

tórégo BOgu oycu ták przywiódł / áby przed oblicznośćią iego świetym y
iepomázánym stánął : iáko niewinną Jewe przed Jádámem w ráiu postá
owił/ iákom powyßéy wypisał.

¶ Pokazawßy tedy co tá boſka ſpráwá w ſtworzeniu niewiáſty znáczyłá :
okażemy y to/że tu P. bóg náuczył dwu rzeczy potrzebnych do małżeńſtwá.

Dwie rzeczy potrzebné do Małżeńſtwá.

Naprzód/ doſkonáłą białagłowę ſtworzył/ y godną do małżeńſtwá: To
eſt przeciwko onym którzy dżieci niedoroſłé w małżeńſtwo biorą. 1.

Druga że ią do Jádámá przywiódł : dáiąc w tym náukę/że małżeńſtwo
ma być dobrowolné/ przez przyzwolenié zobopólné/ meżá y białéy głowy : to
rzeciwko onym co gwałtem biorą. BO iáko dżiećie nie doroſłe/ przyzwolić
oſkonále do tego ſtanu Swietégo nie może : ták y tá która gwałtem bio-
rą. Otóż do doſkonáłości małżeńſkiégo ſtanu potrzebá ſye porównáć z
práwą Bożą. 2.

¶ Lecz przypátrzmy ſye / kiedy ten ſtan Małżeńſki ieſt poſtánowión.
Abowiem ná ten czás niż ießcze człowiek był zgrzéßył/ kiedy ießcze był świe-
ym/ ſpráwiedliwym/ y bez żadnéy winy v Páná Bogá.

Kiedy ſtan Małżeńſki poſtánowiony.

¶ Ná którym mieyſcu: ná mieyſcu zacnym y pełnym roſkoßy : to ieſt :
 Ráiu poſtánowiony ſtan małżeńſki : y dla tegóż w kośćiele Chrześcijań-
kim ku przyymowániu ſtanu tego świetégo/ieſt náznáczoné mieyſce świeté/
o ieſt kośćiół. A widżiß żeć ten ſtan ieſt poſtánowiony ná mieyſcu świetym:

Kedy ieſt poſtánowiony.
Czemu ſlub bywa dawany w kośćiełách.

Otóż maß ſtan Małżeńſki poſtánowiony od Páná Bogá wßechmogą-
ego / nim człowiek ießcze był zgrzéßył. A ná mieyſcu ſláchetnym go poſtá-
owił: co wßytko ieſt ku ozdobie y oſláchćieniu tego świetégo ſtanu.

☞ Powtóré to zdobi ſtan świety Małżeńſki / że ieſt potwierdzony w
owym Zákonie przez Páná Chryſtuſá.

Powtóré co zdobi ſtan Małżeńſki.

Naprzod przez bytność iego ná weſelu w Kánie Gálileyſkiéy. 1.

Potym przez początek znákow / iż tám pierwßy znák vczynił bedąc w
złowieczeńſtwie Pan Chryſtus. 2.

Potrzećié iż go potwierdżił przez oné ſłowá Ewányeliéy mówiąc : opu- 3.
ći człowiek Mátkę y Oycá á przyſtánie ku Małżonce ſwéy. *Matt: 19. verſu 5.*

Poczwarte oſláchćia ten ſtan Małżeńſki / że też ieſt iedną świątośćią 4.
lbo Sákrámentem Kośćiołá Chrześcijańſkiégo: O czym Paweł S. mówi:
Sákráment to wielki ieſt. *Epheſ: 5. verſu 32.*

¶ Nie vpośledżił go wniwczym Pan/ bo który ſkutek máią ſákrámen-
á/ ten też ma y Sákráment małżeńſtwá. Jáko inße ſákrámentá pokázuią
o ſobie znák rzeczy świetéy / to ieſt láſki BOżéy : ták też Małżeńſtwo ieſt
nákiem świetey rzeczy.

¶ A któréyże rzeczy świetéy ieſt ſákráment Małżeńſtwá znákiem:
Téy rzeczy : Naprzód iż iáko widomie przyymuią ludżie/to ieſt meżczyzná
białągłową/ małżeńſtwo ku wychowániu poczćiwégo płodu : ták też Pan
Chryſtus wziął ſobie Kośćiół Chrześcijańſki zá małżonkę / żeby mu tá Mał-
onká rodżiłá (to ieſt Kośćiół) ſyny / przez Krzeſt świety y wychowywałá
rzez inße ſákrámentá.

DRugiéy rzeczy ieſt znákiem : iż iáko niewiáſtá ieſt wżietá z boku meżo-
wégo która ieſt małżonką meżowi/ták też duchownie kośćiół ieſt z boku Pá-
á Chryſtuſowégo wżiety/ który ieſt małżonką iego.

Trzećiéy rzeczy ieſt znákiem/to ieſt miłośći : którą ma P. Chryſtus prze-
iw Kośćiołowi małżonce ſwéy: bo ták przykázuie miłowáć małżonkom żo- *Epheſ: 5. ver: 25.*
y ſwoie/iáko y Chryſtus vmiłował Kośćiół ſwoy etc. Otóż ſtąd możeß po-
ączyć/iż ieſt ſákrámentem ſtan Małżeńſki.

Potrzećie co zdobi ſtan Małżeńſki.

☞ Jeßcze druga rzecz pokázuie ſtan małżeńſki być ſákrámentem Ko
ściołá powßechnégo : iż iáko y drugie ſákrámentá / ták y ten przynosi przy
muiącym łáſke Bożą. A ktoraż może być więtßa łáſká Boża/iedno ſpoſó
vwiárowánia ſye grzéchu/ przez ktory vtracamy łáſke Bożą ?

☞ Przypátrzże ſye iáko zacny y ßláchetny ieſt ſtan świety Małżeńſk
ktory iákoś ſłyßał ieſt od Páná Bogá w Ráiu ießcze przed grzéchem poſtá
nowiony : od Páná Chryſtuſá potwiérdzony : y od Kościołá Chrześcijáń
ſkiégo powßechnégo miedzy ſákrámentá przyiety.

Już Márcioniſte/y Tácianowie ſproſni kácérze niech nie bluźnią/ktor
powiádáli Małżeńſtwo świeté być plugáwé y ſproſné. Wiedz ty o tym/
Pan Bóg żadnéy rzeczy plugáwéy niepoſtánowił/áni PAn Chriſtus zbáw
ciel náß żadnéy rzeczy tákiéy niepotwiérdzał / ániby iéy był pomagał bytn
ścią ſwą z mátką ſwą/ y z vczniámi ſwémi.

Ktorym Małżeńſtwo nie ieſt plugáwé.

¶ Zadnému z ludzi Chrześcijáńſkich nie ieſt plugáwy ten ſtan świet
ktorzy go z boiáźnią Páńſką dla vwiárowánia ſye grzéchu nieczyſtégo przy
muią. Bo ieſliby ſtan Małżeńſki wiernym Páńſkim był plugáwy : tedy
był Pan Bóg w ſtan małżeńſki onych ſwoich wiernych niezrządził/iáko zrz
dził zá ſpráwą ſwą Izáákowi Rebekę zá małżonkę : Tobiaßowi młodßen
przez Anyołá zá małżonkę Sarę córkę Ráguelowę. Rozumiéyże żeć to n
ſłußnie mówią/żeby ten ſtan miał być plugáwy.

Genes:24.ver:50.
Tobiæ 6. verſu 12. & 13. & cap 7.v: 15. & 16.
Tobiæ 6.a ver:14. ad 18.

Ktorym záś plugáwé.

Tym ieſt plugáwy ktorzy dla ſproſnégo wßeteczeńſtwá/ iáko nieme zwi
rzetá/Koń y Muł/ten ſtan przyimuią : ktorzy też zá to odnoßą gniew Boż
iáko oni siedm mężów/ ktorzy zá małżonkę przyimowáli Sarę żone Tobi
ßowę/ ktore dyabeł z przepußczenia Bożégo zámordował dla ich wßetecze
ſtwá : bo nie z boiáźnią BOżą / ále z żądzą ćieleſną do niéy przyſtepowáli.
Przetóż Anyoł powiedział: Iż nád tákim ma moc dyabelſtwo/ktorzy w ma
żeńſtwo ták wſtepuią : áby Bogá od siebie y od ſercá ſwego wyrzućili : á
iedno ſwéy luboſći doſyć czynili / iáko Koń y Muł/ ktorzy niemáią rozum.
Otóż tákowym ieſt plugáwé małżeńſtwo.

Jáko czáſów dziśieyßych wſtepuią w Małżeńſki ſtan.

¶ Tákich dźiś niemáło naydźieß / ktorzy w ten ſtan wſtepuią dla teg
że mu ſye vpodoba cudna białagłowá : máiąc vmyſł wßeteczeńſtwá. Dr
dzy dla łákomſtwá. A wßákże wßytkim ſye to nágradza ſowićie : bo n
tákimi ma moc diabelſtwo/ktore miedzy tákimi mnoży roſtérki/ nienawiś
nieſnaſki wielkie/ſwary/niepokóy: zá czym idźie niefortuná y domu zginien.

Powiedział medrzec iáko ćieżka rzecz ieſt niewiáſtá ſwarliwa y gniew
wa mówiąc : Iż lepiéy mießkáć w puſtéy ziemi/ á niż z gniewliwą y ſwar
wą niewiáſtą. Ná drugim mieyſcu tákże mówi : †Niemáß głowy gorße
iáko głowá wężowa: A niemáß gniewu nád niewieśći gniew: lepiéy ieſt m
ßkáć ze lwem/álbo z ſmokiem/niż ze złą niewiáſtą.

Prou: 21. ver: 19.

Zła niewiáſtá co ieſt.

† Eccle.25 ver:22.

Ale záśie z niewiáſtą/ktora ſye boi Páná Bogá/tá bedźie chwaloná d
brą cnotliwą/y zgodliwą:y z táką wßytkich rzeczy doſtánieß: *bo kto náyd
ie niewiáſtę dobrą/dobrą rzecz náyduie : A zła niezgodliwa wßytko roſproſ

Prou: 31 a ver:10. ad finem.

POżytek dobréy Zony.

** Prou:18.ver:22.*

Przetóż ći ktorzy ſye żenią/máią małżonek ßukáć/ktoreby były dobréy ſł
wy/ dobrégo záchowánia/ bogoboyné : y ktoreby były we wßem z nimi zg
dliwé: bo gdźie ieſt zgodá/tám ieſt miłość: á gdźie miłość/tám ieſt pan Bó
bo Pan Bóg miłość ieſt : A kto mießka w miłośći/w Pánie Bodze mießk
á Pan Bóg w nim : á zátym idźie wßyſtko błogosłáwieńſtwo.

Jákiéy Zony ßukáć.

1. Ioan. 4. ver:16.

Jużeś ſłyßał iákie złé ieſt vżywánie małżeńſtwá świetégo. Iż ſye t
tych nąßych czáſów nießczeſnych doſyć tákich ludzi ſproſnych námnożyło/k
rzy porzućiwßy ten ſtan świety żywą bez wſtydu. Grzéch to ſpráwuie y záś
pią. Abowiem w Małżeńſtwie żyć/ieſt żyć pod onym błogosłáwieńſtw

Genes: 1. ver: 28.

Páńſk

Pánſkim/ktorym Pan Bóg błogoſłáwił narodowi ludzkiému ku rozmnożeniu potomſtwá: lecz iáko inßé wßytkié dobré rzeczy/ták y małżenſtwo miáło mieć przenáßládowniki/ o ktorych Páwel święty do Tymotheußá piſał: Iż miedzy inßémi błedámi/miáły też té powſtáć/ktoré miáły zákázowáć małżenſtwá. O czym też niewádzi troche przypomnieć/áby ſye wierni Pánſcy od tákich przeſtrzegáli. Powiedział Páwel Swiety o tákich odßczepiencách wiáry Chrześcijánſkiéy/że mieli zákázowáć małżenſtwá dla ſwéy wßetecznośći. To dziśieyßy Ewányelikowie obrócili ná kośćiół powßechny Chrześćiánſki: á zwłaßczá/że tym ktorzy Pánu poślubili czyſtość záchowáć/ broni małżenſtwá y zákázuie. Ieśliby tedy kośćiół miał być winien/ iż niedopußcza małżenſtwá tym/ktorzy PAnu BOgu ślubuią czyſtość záchowáć: tedyć y Páwłá świetégo tymże obwinienim obwinić mußą/ktory mówił: Kto wyda Pánne ſwoie zá mąż/ dobrze czyni: á kto nie wyda/ lepiéy czyni. Y dáléy mówi: Iż błogoſłáwienßa ieſt/ ieſliby ták trwáłá (to ieſt bez mężá) według rády moiéy. Páwel święty ácz záléca małżenſtwo/iednák o dziewictwie doſyć ozdobnie y chwálebnie powieda. A ieśliż w wolnéy Pánnie záléca czyſtość/ktora iéy nie ślubiłá Pánu Bogu: Co rozumieß/ ieśli by ią w onéy gánił/ ktora ią Bogu poślubiłá? Aza nie mówi: Kto vmocni w ſercu ſwoim chowáć czyſtość/dobrze czyni: y dobrze ſye niewiáſty niedotykáć. Aza Tymotheußowi Biſkupowi nie roſkazał/áby ſye ſtrzégł w czyſtośći? Małżenſtwá tedy Kośćiół nie zákázuie: ále tego przeſtrzéga/ áby káżdy wiáre chował Pánu Bogu/iáko piſmo vczy ná wielu mieyſcách/ Leuit: 27. a v. 2. ad finem. Nume: 6. a v. 2. ad finem. et 15. v. 30. 18. v. 14. 21. v. 2. Pſal: 21. v. 26. 50. v. 9. 65. v. 13. 75. v. 12. 115. v. 14. et 18. Naum 1. v. 15. Mala: 1. v. 14. Eccleſiaſt: 5. v. 4. ꝛc. Ná tych y ná wielu mieyſcách piſmo roſkázuie chowáć Pánu Bogu śluby y votá. O wdowách Páwel święty mówi: [c] Gdy wiáre pierwßą złamią / máią potępienié wieczné: Cożby mówił/ gdyby widział Pánny Bogu poślubioné/ á ony wiáre Pánu Bogu popſowáły? Toć prawdá / żeć ná té śluby/ trzebáby lepßego w drugich rozmyſłu: gdyż PAnu Bogu głupi ślub ſye niepodoba: Ale o tym ná inßym mieyſcu.

Kośćiół tedy/iż zákázuie tákim małżenſtwá/ ma to z piſmá świetégo. Bo ieſli Páwel święty zákázował małżenſtwá wdowom/dla pierwßéy wiáry: nie grzéßy Kośćiół / że zákázuie Pánnom Bogu poślubionym. Páwel Swiety niezákázował małżeńſtwá wolnym ludziom / owßem mówił: Kto ſye niemoże wſtrzymáć/ niechay ſye ożeni: á wßákże pożytków nie przebaczył czyſtośći/gdy mówi: [a] Błogoſłáwienßy/ktoby ták trwał według iego rády. Drugi pożytek powiedział: [†] Iż ten/ktory ſye nie żeni/álbo ktora nie idźie zá mąż/niefráſuie ſye nicz iedno żeby ſye Pánu Bogu podobał/álbo podobáłá: żeby byłá świetą y ćiáłem y dußą. A cóż ieſt lepßégo/podobáć ſye Pánu Bogu/czy świátu? Lepiéy Pánu Bogu: bo kto ſye świátu podoba/ BOgu ſye podobáć niemoże: á kto ſye Bogu niepodoba/ nedznik ieſt. O tych tedy tu Páwel święty mówi: Ktorzy żenią ſye/ álbo zá mąż idą/ ázaż nie widźimy/iáko ſye ći świátu chcą podobáć/á wiecéy ſnać niż Bogu? bo ſye wiecéy fráſuie táki/ kiedy ſye świátu niepodobá / niż kiedy Pánu Bogu. A o owych záśie znośnych mówi: Ktorzy vpodobawßy ſobie/ że ſye wolą podobáć Pánu BOgu niż świátu / opuśćiwßy świát w czyſtośći żywą / áby byli świetymi ćiáłem y dußą.

Nie ieſt tedy zákazánié małżeńſkiégo ſtanu w Kośćiele: czyſtośći tylo Pánienſkiéy záchowánia / álbo młodzienſkiéy przeſtrzéga: á nawiecéy w onych ktorzy ią P. bogu obiecáli dobrowolnie: ále inßému żadnému nie zákázuią ſye żenić/y żadnéy zá mąż iść: y owßem káże z świetym Páwłem/ [*] áby ßłá zá kogo chce/ też niechay poymie/ktorą chce: tylko w Pánie. Ale żebyś nie-

1. Tim: 4. ver: 3.
Co to ſą zá ludźie co Małżeńſtwá zákázuią.

1. Cor: 7. v: 38: et 40

Ibidem verſu 34

1. Cor: 7. ver: 37.
Ibidem verſu 1.
1. Tim: 5. ver: 22.

[c] 1. Tim: 5. ver: 12.
Byli Heretycy iuż w KOśćiele Chrześćijáńſkim/ ktorzy Małżeńſtwá zákazowáli wobec wßytkim iáko rzeczy złey. Zwano ie/ Marcion/ Mantes/ y Tácianus: o tych PAwel S. prorokował:
1. Cor: 7.
1. Tim: 4. verſu 3.
Iż mieli tácy być ktorzy Małżeńſtwá bronić mieli/y zákázowáć z duchu obłędliwégo/iáko dźiś czynią Anabaptiſte/ ktorzy vxores cōmunes máią. Też ktorzy mówią/ że Małżeńſtwo nie ieſt Sákrament/ z tegóż duchu obłedliwéǵ to mówią/ z ktorégo owi communes vxores máią.
[a] 1. Cor: 7. ver: 40.
[†] Ibidē v 32. et 34
[*] 1. Cor: 7. ver: 37.

bys nierozumiał/ że to iuż wßytkim kazał Páwel S. Słuchay co tenże mó A
wi : tym ſye każe ożeniáć / którzy máią moc woléy ſwoiéy : to ieſt którzy wo
léy ſwéy ießcze nie zniewolili ku ſłużbie Bożéy / témi ſłowy : Ze ſą niektórzy
co niémáią woléy ſwoiéy (to ieſt woléy ożenienia) w mocy ꝛc. A ci ſą o któ
Matt: 19. ver: 12. rych mówi ſam Pan w Ewányeliéy : Którzy ſye ſſtáli rzezáncámi dla Kró
leſtwá niebieſkiég/to ieſt przez záchowánie czyſtości : á tácy nie máią wolé
ſwoiéy w mocy : bo ſye ſſtáli niewolnikámi Bożymi / áby byli wolni w Pá
nie Chryſtuſie.

Nie ſłußnie tedy to ná Kośćiół Chrześćijáńſki włożyli Ewányelicy/ żeby
on miał małżeńſtwá zákázowáć. Ták zákázuie/ iáko y Páwel S. y inßé pi
1. Cor: 7. ver: 20. ſmo świeté. Káżdému każe w ſtanie ſwym trwáć : káżdy/ w którym powo
łániu ieſt wezwány / w tym niechay trwa : to ieſt: ieſli kto w ſtanie małżen B
ſkim ieſt/ niechay w nim trwa : á ieſli ieſt w ſtanie Pánieńſkim/ niechay ták
że w nim trwa. ZAwße ieſt w wielkiéy wadze ſtan małżeńſki v ludzi po
wßechnégo Kośćiołá Chrześćijáńſkiégo : y iáko inßé Sákrámentá máią g
w wielkiéy poczćiwośći/ták y ten Sákráment: pomniąc iż y pan Jezus Chry
ſtus zbáwićiel raczył go ozdobić bytnośćią ſwą ná weſelu: o czym Ewánye
lia świadczy dźiśieyßá / którey poczatek według opiſánia Janá S. ten ieſt

A trzećiégo dniá.

☞ Zebyś zrozumiał co to zá trzeći dźień był/trzebá przypomnieć przed
nieyßé ſłowá przed dźiśieyßą Ewányelią. Pißé Ewányeliſtá Jan świety
Ioan: 1. ver: 29. 35 36. & 37. Jż drugiégo dniá (to ieſt / po dániu świádectwá Janá Krzćićielá Pán C
Chryſtuſowi / który go vkazał mówiąc : Oto Báránek Boży/ otho ten któ
gładźi grzéchy świátá) ſtał Jan y dwá zwolenicy iego : á vyźrzawßy Jezu
ſá á on idźie/rzékł : oto Báránek Boży. Co ſłyßąc dwá Zwolenicy iego/ ß
Ibidem verſu 43. zá JEzuſem ꝛc. A potym názáiutrz chćiał wyniść do Gálileiéy (to ieſt PAn
Jezus) y nálazł Philippá/y rzékł mu : podź zámną. Otóż dźień wtóry kto
régo powiáda Ewányelia iż chćiał pan Jezus iść do Gálileiéy. A trzećiég
dniá / to ieſt / potym/ iáko dwá Zwolenicy náßládowáli Páná JEzuſá/ od
ßedßy od Janá świetégo/ iáko Ewányelia opiſuie/

Bety gody małżeńſkié w Kanie Gálileyſkiéy. D

☞ Niedármo ſye to s ſtáło : y owßem nieiáka táiemnicá w tym ieſt/
wedwu dniách niektóré zwoleniki ku ſobie zgromádźił : á trzećiégo dniá cu
vczynił ná weſelu / którym chwałe ſwoie okazał / áby vwierzyli weń vczni
wie iego. Abowiem to ten ieſt/ kthóry we dwu wieków świátá/ to ieſt/ prze
zakonem y pod zakonem/niewiele ludźi świetych wybrał ſobie od zátráceni
Aż trzećiégo wieku / to ieſt / pod zakonem łáſki / kośćiołowi świetému ſpra
Pſal: 18. verſu 6. wił niebieſkié gody / wychodząc ſam iáko oblubieniec z przybytku ſwego / á
by ſye zátym rodźili duchowni ſynowie z tákiégo małżeńſtwá / któré ieſt mi
Apoc: 21. ver. 9. dzy Kośćiołem y Pánem Chryſtuſem. Jákóż w prawdźie Chryſtus Pan ie
oblubieńcem/á Kośćiół Chrześćijáńſki ieſt oblubienicą : bo wßytki włáſno E
śći/ któré ſą w małżeńſtwie/ okázuią ſye duchownie miedzy PAnem Chryſtu
ſem y Kośćiołem. Bo káżdy który wedle páná Bogá wſtan małżeńſki wſte
puie/ dla tego weń wſtepuie/ áby poczćiwé potomſtwo wypłodźił. Ták t
Pan Chryſtus/ dla tego Kośćiół Chrześćijáńſki ma zá małżonke/áby ducho
wni ſynowie byli z niego wychowáni.

Ießcze to weſelé albo gody małżeńſkié / o których Ewányelia dźiśieyß
zmiánke czyni/duchownie znáczy ono ßláchetné złaczenié boſtwá Páná Chry
ſtuſowego z ćiáłem człowieczym: którégo złaczenia przybytek/był żywot bło
goſłáwioney dźiewice Máryiey. Ale iż to wedle duchownégo wykłádu t

ſye roz

ſye rozumieć może / textu Ewányeliéy ſye przypátrzmy.

Y byłá też tám Mátká Jezuſowá.

☞ Ná tym weſelu/ktoré ſye działo duchownie miedzy náturą boſtwá / y náturą człowieczeńſtwá / byłá tám Pánná Błogoſłáwiona Márija/ ktora byłá służebnicą y przybytkiem ták zacnych gośći. Nie mógł być ná ten czás ßláchetnieyßy/ y ozdobnieyßy przybytek ku téy ſpráwie Pánu zbáwićielowi náßému/ iáko żywot naświętßéy Pánny : która iáko mówi święty Auguſtyn : ſamá tylko záſłużyłá nośić zapłáte świátá wßytkiego PAná náßego JEzuſá Chriſtuſá. Przetóż słußnie mówi/iż ná tym weſelu byłá Błogoſłáwiona Pánná.

¶ Wziąwßy zá rzecz iſtotną słowá Ewányeliéy/ktoré opowiádáią być Pánne Márija ná godźiéch małżeńſkich : obaczyß iż Pánná błogoſłáwiona nie dla bieśiad iákich tám byłá / y áby tańców tám vżywałá : nie dla tego/ áby co tákiego miáłá począć co dźiśieyße niewiaſtki czynią:ále oná byłá z potrzeby powinowáctwá/ ktoré miáłá z onémi/ktorzy wſtepowáli wſtan małżeńſki/ áby byłá ku poſłudze onym ſwym powinowátym. A to ſtąd możeß obáczyć/że byli iéy powinowáći ći/ktorzy ten ſtan przyymowáli/że pánne Márija tám też byli wźieli : bo po vbogich nic ná weſelu/iáko byłá Pánná Márija : przetóż obcy nie wezwáliby iéy byli. Znáć/ że też y ſámi weſelnicy bogáći niebyli : bo poſpolićie bogáći powinowáći vbogich ſwych powinowátych nie wzywáią. Pokázuie ſye nie pańſtwo tych/ná kthórych weſelu byłá Pánná Márija y z niedoſtátku winá : bo Ewányelia opiſuie/iż im niedoſtáło winá/ o ktoré Pánná Márija ſye ſtáráłá iáko niżéy vſłyßyß. Byłá tedy tám pánná naświętßa ná tym weſelu.

Proßono też tám było y JEzuſá ze zwoleniki iego ná ty gody.

☞ Zacnéß to były gody : zacny y ßczeſliwy dom/ná ktorych godźiéch/ y w ktorym domu ták zacni y święci gośćie byli. A cóż zá gośćie tácy? Król nád Króle wßytki nazacnieyßy : ktory ieſt Królem niebá y źiemie pan Jezus Chriſtus y z mátką ſwą.

Boże day to / by ná godźiéch ludźi Chrześćijáńſkich tácy gośćie bywáli : iákóż okrom wątpienia bywáią/kedy z boiáźnią Páńſką ſtan małżeńſki bywa przyymowány/kedy ieſt miernosć/kedy ieſt zgodá/ kedy ſą ſkromné vżywánia weſela / kedy ieſt trzeźwość ꝛć. tám PAn Chriſtus z mátką ſwą przebywa : bo on ieſt miłośnik tych rzeczy/ to ieſt miernośći/ zgody/ ſkromnośći/y trzeźwośći. Ale ſye obawiam/ wątpiąc/ieſli też dźiś ma Pan Chriſtus mieyſce ná godźiéch v onych Chrześćijánów / ktorzy ſye wiecéy dla wßeteczeńſtwá / niż dla boiáźni BOżéy żenią ? ktemu niewidźi mi ſye / ieſli też tám ma PAn Chriſtus mieyſce/ kedy miáſto miernośći ieſt wßeteczeńſtwo/ pijańſtwo/nieſkromnosć/zwády ꝛć. ná co niewiem ſkąd wźieli przykład ludźie Chrześćijánſcy : Nie czytamy/ ieſli też bywáły tákié nieſkromnośći ná godźiéch ludźi onych świętych/o ktorych czytamy/że też vżywáli weſela. Czynił Ráguel weſelé córce ſwéy / ktorą wydawał zá Tobiaßá : tám nie piße / żeby opilſtwem ſye báwiono : y znáć/że go tám niebyło: bo Anyół Páńſki bytnośćią widomą tám był / ktoryby tego był nieśćiérpiał. *Tobiæ 8. ver: 21. & 22. & cap: 9. v: 12.* Tám też mieyſcá niéma PAN Chriſtus/kedy miáſto zgody zwády ſą : bo ſye on wſpokoynych kocha/ y z nimi przebywa : ktoré zowie błogoſłáwioné mówiąc : Błogoſłáwieni ſpokoyni/ ábowiem ſynmi BOżymi bedą názwáni ꝛć. *Matt: 5. verſu 9.* A ponieważ ták zálećił ſpokoyné : znák to ieſt / żeć ſye w nich kocha / y z nimi przemießkawa. Dawid

[*Psal: 132. versu 1.*] Prorok mówi: Ze to rzecz dobra y miła / gdźie bráćia zgodnie mießkáią. A A
[*Prou: 6. v: 16. et 19.*] zwádliwi iácy są przed pánem Bogiem? powiáda Medrzec/że sye tákim brzy
dźi Pan Bóg/ który zwády rozśiéwa. V nas rzadko może być dźiś wesele/
żeby niemiáły być zwády: znáć że sprawcá pokoiu tám nieprzebywa pan Chri
stus. Ná zbytnim tedy y wßetecznym weselu pan Chrystus niema miey-
scá: przez czego v dźiśieyßych ludźi wesele nikczemne iest. Tánce ná wese-
lách skromne y vczćiwe być máią: bo zbytnie y sprośne / álbo wßeteczne bez
grzéchu niesą: czego przykłádów dosyć/że taniec bezbożny wiele złego nábro-
[*Exodi 32. ver: 19.*] ił. Náprzód Zydowie táncuiąc koło ćielcá złotego / báłwochwálcámi sye
stáli. Dla tancá świetégo spráwiedliwégo człowieká (o którym sam pan
[*Matt: 11. ver: 11.*] Chrystus świádectwo wydał / że nádeń miedzy synámi niewieśćimi niepow-
[*Mar: 6. v: 22. et 27*] stał zacnieyßy) Janá Krzćićielá śćieto: oczym piße Ewányelistá Márek B
[*Iudic: 21. ver: 23.*] święty. Nayda sye ießcze przyczyny złego tancá córki Sylo / które od Beni-
áminczyków w tancu były nád wolą Oyców y przyiaćioł pobráne. Owa w
piśmie świetym náyduie sye przyczyná do złych rzeczy taniec: to iest do Bál
wochwálstwá/ do mężobóystwá/ y do porubstwá ꝛc. Co widząc medrzec/v-
pomina człowieká káżdégo poczćiwégo mówiąc: Stanecznicą niebyway á-
ni iéy słuchay: byś snadź nie zginął wiéy vśilnośćiách. Ale rzeczeß: á iá-
kóż sye niewesélić? á wßák sye też ludźie oni pobożni weselili: bo powiáda Hi-
[*Tobiæ 7. versu 17.*] storya święta: Iż Ráguel gody vczynił córce swéy: y powiáda/że godowá-
[*& cap: 8. ver: 22.*] li náprośiwßy sąśiádów: ták rozumiem żeć tám było wesele? V ludźi Chrze-
śćiiáńskich pobożnych y bogoboynych wesele ma być mierne / w którymby z- C
gorßenia niebyło: nie ku rospustćie/ ále ku ochłodźie vmysłu goduiących: bo
[*Philip: 4. versu 5.*] Páweł święty vpomina: mierność wáßa niechay bedźie wiádoma wßytkim
ludźiom ꝛc. Rozumiéyże że w káżdéy rzeczy v ludźi Chrześćiiáńskich trzeba
miernośći / ták w mowie/ ták w iedzeniu/ y w pićiu/ ták też y w biesiádách y
w weselu: chcąli nieobráźić Páná. Ná skromnym y miernym weselu Pan
Christus przebywa/gdźie go dla ßaleństwá nie przepomináią. Téż y tám by-
wa / gdźie iest trzeźwość / którey rzadko ná weselu álbo godźiech dźiśieyßych
czásów naydźieß: bo niestoi zá nic vcztá álbo wesele / gdźie sye niepopiią áż
[*Niepożytki piiań stwá.*] do zbrzydzenia. Niepámietáią ná to co zá niepożytki piiaństwá: Ná coby
słußnie pámietáć mieli: bo
[*I.*] ¶ Piérwßy iest niepożytek piiaństwá zstrony duße/vtrácenie dußnégo D
[*1. Cor: 6. ver: 10*] zbáwienia: o czym Páweł święty ták mówi: Iż piiánice króleſtwá Bożégo
nie ośiegną. Dla mizernéy téy roskoßy/ vtráćić roskoß przez końcá/ on żywot
wiekuisty: iáko mizerny to iest frymárk! A nierozumiémći ieſliż też iest ro-
skoß piiaństwo álbo vpić sye. Pobaczyß to niżéy z drugich niepożytków.
[*II.*] ¶ Wtóry niepożytek piiaństwá iest vtrácenie rozumu: o czym ták mó-
[*Ysaiæ 28. versu 7.*] wi prorok: Dla winá niewiedźieli: dla piiaństwá obłądźili: Kápłan/y pro-
rok/nieumieli nic dla piiaństwá: zátopieni są od winá/błądźili w piiaństwie/
nieználi widzącégo/ nieumieli Sądu. A nieprawdáß to? Prawde powie-
dźiał Prorok. A dla czego rzadko naydźieß z rozrywką człowieká? A dla
czego ták wiele pracéy po sobie dźiś niezostáwuią/iáko oni stárzy ludźie mą- E
drzy/którzy pismá zostáwiáli dosyć/ták świetégo iáko też y tego świeckiégo:
Znáć że niedopiiáli/ ták iáko dźiś powieda Prorok: Nieumieli Sądu: á to
wßystko dla piiaństwá: bo rozsądek v piiánégo iest/ iáko v slepégo: przed
którégo choć nákłádźieß pereł/rozsądku o nich dáć niemoże/bo ich niewidźi: y
dla tegó o nich niéma żadnégo rozsądku: ták też w piiánym rozsądek o rzeczách.
[*III.*] ¶ Trzeći niepożytek piiaństwá/zámordowánie zdrowia: przetóż mówi
[*Eccles: 37. ver: 34.*] Medrzec: Iż wiecéy ich zámordowáło piiaństwo/á niż miecz. A co Holo-
[*Iudith 13. ver: 4. & 10.*] ferná przywiodło do zginienia/iże go zábiłá białagłowá? piiaństwo. Kiedy-
by był trzeźwi/niezábiłá by go byłá Judyth: ále piiánégo zábiłá. Przypátrz

ſye ty iedno/iáko przedtym ludzie długo bywáli ná świećie/á iáko dźiś prędko
vmiéráią. Cóż tego ieſt zá przyczyná? pijáńſtwo/ które zmorzy/ ſtarga przy=
rodzenié : wino ſpali/ áli przed czáſem muśi vmrzéć. Záiſte prawdę powie=
dźiał Mędrzec/że ich wiecéy pijáńſtwo pobije niżli miecz. Wiec y po tá=
kich mdły płód : bo máterya/ z któréy narod pochodźi/ niemierné pićie trun=
ków mocnych pſuie.

¶ Czwarty niepożytek pijáńſtwá zvbożenié. Vbogi poddány/ który pi= IIII.
iáńſtwá pátrzy/ á nie robi/ w niwecz ſye obróci/ y nędznik z niego wielki być
muśi : o czym ták mówi mędrzec : Robotnik pijany nie zbogáćieie. O co tá= Eccleſ:19. verſu 1.
kich v nas naydźieſz/ którzy wſzytke máietnośc przepili : á nie tylo proſty ſtan
vbogim czyni pijáńſtwo : ále też y wielkié ſtany do vpadku przywodźi/ y do
vtrat. Otóż maſz krótkié iego wypiſánié/ że BOgá gniewa / rozum odey=
muie/ zdrowie pſuie/ máietnośc vtraca. A przedśie ieſzcze nie koniec : bo ieſt
ieſzcze

¶ Piąty niepożytek pijáńſtwá / iż nieſpokoynégo człowieká czyni/ o czym V.
mówi mędrzec : Roſpuſtna rzecz ieſt wino/ y nieſpokoyna pijáńſtwo. Prou: 20. ver: 1.

BO pijáńſtwo dwá niepokoie czyni/ JEden niepokóy człowiekowi ſá=
mému z ſobą/ czyniąc go roſpuſtnym : bo mu śił dodaie ku roſpuſtcie/ y wſze= 1.
tecznému grzéchowi. Drugi niepokóy czyni z ludźmi : bo pijány by też był 2.
naſpokoynieyſzy potrzéźwiu / wnet opiwſzy ſye/ nieſpokoyny : á rzadko kiedy
wiec wygra ná téy woynie. Przeto Sálomon mowi: Komu biádá? którym Prou: 23. ver: 19.
rodźicom biádá? komu ſwáry? komu groby prędkié/ etcet. izaliż nie onym/
którzy wywnątrzáią kubki? Wiec mówi : vbito mię/niewiém kto/vrániono Ibidem verſu 35.
mię/á nieznam kto/rc. Otóż tobie pijáńſtwo. Kiedy by był trzeźwy/niedoſtá=
ło by mu ſye to było. Pijány Elá Król Jzráelſki zábit od Zambry ſługi ſwe= 3. Reg: 16. ver:9.
go. Amnon pijány zábit od Abſoloná brátá ſwego. Acz ſye to trafia y trzé= 2. Reg:13. ver:28.
źwym z przygody : wſzákże w pijáńſtwie wiecéy przygód.

¶ Szóſty niepożytek pijáńſtwá/że żadnéy táiemnice niezátrzyma. Prze= VI.
tóż powiedźiał Mędrzec: Że żadnéy táiemnice nimáſz/kedy pánuie pijáńſtwo. Prou: 31. verſu 4.
Pijány człowiek/nietylko żeby czyiéy táiemnice miał zámilczéć/ ále y ſam ná
śię co kiedy czynił/wypowie. Zwiérz ſye mu táiemnice po trzéźwiu: á on po
pijánu y ſam ná śię wyiáwi/nie tylko ná ćię.

¶ Siódmy niepożytek pijáńſtwá/ Naśmiéwiſko ludzkié. Bo by był VII.
naſtátecznieyſzy/tedy ſtátecznośc odmieni/ kiedy ſye opije. Noé był mąż
świety/y bez wątpienia ſtáteczny : á wżdy Syn iego náśmiał ſye z niego/kie= Gen 9. v:21.et 22.
dy ſye vpił. A ponieważ ſye Syn náśmiał z Oycá pijánego : á cóż kto inſzy
niéma ſye śmiać z pijánice/á on we błoćie leży/chodźić niemoże/ á pśi mu ge=
by pilnuią. Otóż maſz roſkoſz : á któżby ſye nieśmiał widząc to?

¶ Oſmy niepożytek pijáńſtwá. Skłonnośc do grzéchu : wſzákby był VIII.
Loth trzéźwi ſproſnégo grzéchu niepopełnił zdźiéwkámi ſwémi/iedno go piér Gen: 19. a ver: 33,
wéy vpoiły. A ieſt to oſobliwa śiadká dyabelſka/którą łowi duſze ludzkié : bo ad 36.
z pijáńſtwá zábijánié : z pijáńſtwá obmówiſká : z pijáńſtwá cudzołoſtwá/y
inſzé ſproſné grzéchy. Owa ku żadnéy dobréy rzeczy pijáńſtwo nie ieſt poży=
teczné : ále ku wſzemu złemu. Otóż maſz wſzyſtki roſkoſzy pijáńſtwá :
pijáńſtwo do Kroleſtwá niebieſkiégo niedopuſzcza wniść : pijáńſtwo tráći 1. Cor: 6. ver: 10.
rozum : ćiáłá y náturę tárga : boleśći rozmáité/ wrzody/ podágry/ płynienié Neq; ebrioſi re-
oczu/ſmród z vſt mnoży/ náoſtátek o zdrowié przypráwia : Pijáńſtwo z vbo= gnum Dei poſsi-
ży/ pijáńſtwo niepokoie/ zwady/ zábijánia płodźi : táiemnice żadnéy nie zá= debunt.
chowa : pijáńſtwo z ſtátecznych ludźi czyni błázny / że ſye im muſzą śmiać :
pijáńſtwo do grzéchu wſzelákiego przywodźi. Owa prawdźiwie mędrzec po=
wiedźiał/ com piérwéy pokazał : iż nikomu większá biádá/ ſwáry / doły / rá= Prou: 23. ver: 29.
ny/ záślepienié oczu/iedno wywnętrzáczom pełnych/ y pijánicom/którzy ćwi=

czą ſye kto lepiéy pije : ktorzy obrácáią dźień w noc/ á noc w dźień : v tákich
nizacz nieſtoi kthory nie ſpełni : á by był dobrze przyłotr / kiedy ſpełni / wnet
Iſaiæ: 5. ver: 20. dobry człowiek z niego. Do tákich mowi Prorok : Biádá ktorzy miánuie-
ćie złą rzecz dobrą : á dobrą złą/ ⁊c. Nie należy to ná Chrześćijány: ábo-
wiém y ludźie pogáńſcy/ ktorzy nieznáią Páná Bogá/ nie báwią ſye zbytnim
pijáńſtwem/iáko ludźie z narodu Chrześćijáńſkiego. Pan po nas potrzebu-
Lucæ 21. ver: 34. ie miernośći y trzeźwośći : bo vpomina mowiąc : Báczćie áby ćiáłá y ſercá
wáße nie były obćiążoné obżárſtwem / y pijáńſtwem/ ⁊c. Tákże też Apoſtoł
1. Pet: 5. verſu 8. Piotr S. vpomina : Bráćia bądźćie trzeźwi/ y czuyćie/ ⁊c. Té cnoty czuy-
ność/ á trzeźwość czynią człowieká ku wßytkiému dobrému ſpoſobnégo.
Słuchay iáko trzeźwość záléca Orygenes mowiąc: Trzeźwość iáko ieſt mát-
ká wßytkich cnot : ták też zás pijáńſtwo ieſt początkiem wßytkich złośći.
Otożeś ſłyßał/ iż miedzy tákimi mieyſcá Pan niéma / áni ná ich weſelu
bywa/ kedy niémáß zgody/ miernośći/ trzeźwośći/ y inßych cnot/ ktoré czło-
wieká czynią przyiemnégo Pánu Bogu. Rozumiéy o tym/żeć P. Chryſtus
ná tym weſelu ná ktoré był proßony iáko Ewányelia opiſuie / nie zetrwał-
by był / y dobrodźieyſtwá tákiégo nie okazał / ieſliby tám były iákié zbytki/
y wßeteczeńſtwá. Przetoż też ty ieſli chceß / żeby ná twym weſelu albo o-
biedźie był Pan Chriſtus : niechay bedźie wßytko w domu twym z boiáźnią
Páńſką/ miernie/ zgodnie/ y trzeźwie/ : vbodzy ludźie niechay bedą zá náw-
dźiecznieyßé gośćie : bo w nich Páná Chriſtuſá vczeſtuieß. Ale ieſli ie z domu
wyżenieß / (á ná to mieyſce błaznow/ dudow/ máßkárnikow / owych pro-
żnych chlebow nápuśćiß) wiedz o tym że y Páná Chriſtuſá tám niémaß/bo
go z vbogimi wyżenieß. Bo on powiáda / że cokolwiek namnieyßému z brá-
Matt: 25. ver: 40. ćiéy moiéy vczynićie/ mnie vczynićie : ieśli co wiernému Páńſkiému vczyniß
dobrze/ ſamému PAnu vczyniß : y wierz temu żeć to nágrodźi ſowićie. Bo
Prou: 19. ver: 17. ták mowi medrzec : Iż ktory ma lutość nád vbogim : ná lichwe dáie PAnu
Bogu : bo mu one lutość okwićie nágrodźi Pan Bog.
☞ Iużeś ſłyßał/ iáko y z ktorymi ludźmi bywa Pan Chriſtus ná we-
ſelu/ teraz záśie ſłucháć bedźieß/ że tám gdźie Pan ná weſelu bedźie / odmie-
niáć raczy wode w wino/ to ieſt błogoſłáwieńſtwo świeté ſwoie dáie/ co ſye
też ná tych godźiech ſtáło / ná ktorych Pan Iezus był / iáko Ewányeliſtá
świádczy témi ſłowy :

A gdy nie ſtáło winá / rzekłá mátká Iezuſowá do niego/ winá niémáią.

☞ Znáć że mátká Páńſka nie ták ná bieśiedźie byłá / iáko ná poſłudze
v powinowátych ſwoich : ábowiém ſye fráſuie o niedoſtátek ich / ktory też
przekłáda przed Synem ſwym. Ale co to ieſt : że Panná błogoſłáwiona
Márya/ ten niedoſtátek winá przekłádá : nic inßégo to nie znáczyło / iedno
że z onych przeßłych znákow (to ieſt z przedźiwnégo poczećia iego y národze-
nia przy ktorym Anyołowie ná poſłudze byli / ⁊c.) rozumiáłá o Synie ſwym
miłym/ że on przedźiwną ſwoią ſpráwą mogł vczynić/ żeby niedoſtátku żad-
négo oni vbodzy powinowáći ich ná onych godźiech dla vczeſtowánia go-
śći ſwych nie ćierpieli : rozumieiąc to/ że iáko nad przyrodzenié ná świát ſye
národźił: tákże też nád przyrodzenié mogł pomoc niedoſtátkowi onych ludźi.
☞ To ſtáránié Pánny błogoſłáwionéy mátki zbáwićielá náßégo oká-
zuie / iákiéy lutośći miáłá być przećiwko wßytkim niedoſtátecznym/ SYná
ſwego miłégo zá nimi proßąc o łáſke/ y miłośierdźié : ktora lutość nigdy w
niéy nieuſtawa przećiwko wßem grzéßnym. Aleby rzékł (iáko dźiś nié-
ktorzy mowią) Pan Chriſtus ná mátki ſwoiéy prosbe nic nie vczynił/y ießcze
ią zgromił ſłowy mowiąc :

Co mni

A Co mnie z tobą niewiásto:

Nierozumiéyże tu żaden / żeby to z iákiéy wzgárdy miał mówić Pan do
mátki swéy miléy : y owßem pokazał iéy to/że czásu tylko czekał/ áby okazał
świátu czÿ był: bo do tychmiast był v świátá iáko ieden z prostych ludźi: á iż
był prawdźiwÿ bogiem/chćiał to pokázáć przez odpowiedzenié tákié pánnie/
że sye to z czásem miáło w nim pokázáć / w onych spráwach / do których iuż
mátká władzey niémiáłá : y przeto tu iuż mówi / iáko Bóg y stworzyćiel do
stworzenia swego : áby znáłá/ iż ácz byłá wedle ćiáłá mátką iego/przedsie on
był stworzyćielem iéy wedle tego / iáko iéy Anyół powiedźiał/ że ten syn który
sye z niéy národźić miał / miał być wielkim/y Synem nawysßégo zwány być
B miał.Otóż iáko był synem nawysßégo tu národzony y w ćiele wźiętym z pán
ny świátu obiáśniony: ták dopiéro tym synem bożym był ná świećie názwá=
ny. A on syn Boży wieczny / od czásu národzenia swego ná świat/ to pow=
ßechné imie odniósł od wßythkich wiernych / że iest synem BOżym/ y był od
wiecznych wieków. Wedle tego tedy/iáko był synem Bożym/o czym prze=
czysta Pánná dobrze wiedźiáłá / był iéy stworzyćielem : Bo to znáłá / że syná
Bożégo porodźiłá. który nie w on czás stał sye synem BOżym / kiedy z niéy
ćiáło wźiąwßy ná świećie obcował z ludźmi : Bo tego Anyół nie mówił / á=
by sye miał z niéy synem BOżym vrodźić / álbo sye ná świećie nim sstáć : ále
mówi : Będźie zwány synem Bożym. Jákoby rzékł: obiáśni sye świátu sy=
nem Bożym. Znáłá to Duchem świętym y Anyelskim zwiástowániém
pánná przeczysta/ że tákiégo syná porodźiłá/ który miał sye obiáśnić świátu/
że był nietylko synem iéy / ále y synem BOżym y dlatego dáie mu znáć o nie=
dostatku winá/áby iáko syn Boży cudem znácznym podpomógł chudobe o=
négo wesela. A on zásie/nie iáko syn iéy/ ále iáko syn Boży on wielki/ on
iéy stworzyćiél/ iéy odpowiáda : áby znáłá że mocy Boskiéy z niéy niémiał/ y
oná do Bostwá żadnéy władzy niémiáłá.

¶ A iż byłá wßytká intentia Ewányelisty Janá świętégo okázáć PA=
ná Christusá być prawdźiwym bogiem y człowiekiem : onym zwłaßczá złym
Heretykom/którzy fałeßnie powiádáli początek Páná Christusów być z pán=
ny Máryjéy iáko Cerint / y Ebion sprosnie vczyli : przetóż on miedzy inßémi
D dowody Bostwá Páná Christusowégo/ten też text Ewányeliéy opisał: oká=
zuiąc témi słowy / które mówił do mátki swéy Pan Christus/ że ie mówił iá=
ko syn prawdźiwy BOży. A dla tegóż iéy nie rzekł Mátko/ ále Niewiásto :
naprzód płeć w tym znácząc y opowiádáiąc mátki swoiéy:Bo niewiástá nie
byłá nigdy / która záwżdy pánną czystą byłá : ále wedle płći tylko niewiástą
iest názwaná. Powtoré dla okazánia onégo Bostwá swego według któré=
go mátki nigdy niémiał. Lecz mátką prawdźiwą byłá okrom żadnégo wąt=
pienia człowieczéy nátury Christá Páná : bo sye w żywoćie iéy począł / y z iéy
żywotá sye národźił biegiem przyrodzonym/ iáko inßy z ludźi.

Otóż baczyß/że nie tym vmysłem Pan Chrystus té słowá o Ewányeliéy
E mówił do mátki swéy/ żeby iéy prosbá niemiáłá być ważna v niego. Bocby
ták dał nam przykład nic nie czynić ná prosbę rodźiców náßych: skądby rosłá
nie vczćiwość przećiwko nim. Ale iákom pokazał / dla okazánia Bostwá
swego té słowá mówił. Bo według bostwá/ nie byłá mu mátką iedno stwo=
rzeniém iego : á przetóż ná ten czás iuż máiąc okázáć znáki Bostwá swego /
mówił do stworzenia swego/ nie do mátki.

¶ Ale pytałby : zesłóß co ná sławie téy pánnie naświętßéy/ że iéy rzékł
Pan Christus syn iéy niewiásto ? Bo ßaleni kácérze błędu swego biorą przy
kład z stego słowá / niewiásto. Nierozumiéy tego / żeby PAn Christus
mátce swéy y czystośći pánieńskiéy iéy miał tym słowem/niewiásto/co vwlec

álbo v=

Luce I. versu 32.
Vocabitur .i. manifestabitur a patre voce de cœlo, & postea patebit omnibus hominibus in mundo: quoniam ab omnibus vocabitur filius Dei.
To słowo/ Vocabitur, w Piśmie świętym ma rozmáity wykład/ Naprzód rozumie sye zá obiáśnienié / iáko w ANYelskich słowiéch do Pánny/ gdźie mówi: vocabitur: id est: voce de cœlo per patrem manifestabitur. Rozumié sye niekiedy zá istotną bytność: iáko Gen: 21. ver: 12. In Isaac vocabitur tibi semen: id est; fiet tibi semen.

álbo vszczérbić. Abowiem záchował Mátkę swą miłą w stanie dziewiczym
przed národzeniém swym : záchował y przy národzeniu według opowiedze=
nia Anyelskiégo / który powiedział / iż pánno/ áczkolwiek mężá nieznasz/ ied=
Lucæ 1. ver su 35. nák Duchem świętym poczniesz y porodzisz syná. Przetóż mówi święty Au=
gustyn : MAryja zupełnégo pánieństwá zostáłá : Bo w iéy poczęciu niebyłá
żądza cielesna. Ale iż rzékł Pan Christus mátce swéy/ niewiásto : vczynił to
dla słucháiących : Bo kiedyby był rzekł Pánno : przyczytáliby mu byli ći co
to słyszeli á zwłaszczá Zydowie/ zá niebáczność iáką : gdyż on synem iéy będąc
wedle rozumu y świátá/ niemógł mátki swéy pánną zwáć. Nierzékł iéy téż
mátko dla tego / iákoś słyszał/ aby źli kácérze poználi Bostwo iego : według
którégo on mátki niémiał. Przetóż mądrze Pan Christus to słowo wyrzekł
do matki swéy/równáiąc sye świátu: aby wniwczym w słowiéch swoich nie=
dał słucháiącym o sobie y o Mátce swéy mniémania podeyzrzánégo : á o
wiém podtym słowem Niewiásto/ Sákráment wielki taiemnic Bożych tail
sye przed przećiwniki Páńskiémi/ y medrcámi tego świátá / kthóry teraz iest
nam ludźiom wiernym objáwiony. Niewiernym którzy o rozumie swym wie
le rozumieią/ niedosyć nátym : bo z tymi złémi Ebionitámi przedsie szarpáią
Bostwo páná Christusowe/ przeto iż im z Zydy wespółek iest zakryty Sákrá
ment pod tym słowem niewiásto Bostwá Páńskiego. A iż z wiernymi nie=
chcą tego słowá rozumieć / przeto nigdy do vznánia nieprzyydą : y owszem co
raz to głębiéy będą błądzić : bo ich mistrz Dyabeł / który tego Sakramentu
nie vznał w tym słowie zakrytégo / vczy ich tego : á oni téż zá tą iego náukę
błądzą : czemu on bárzo rad.

Otóż tym słowem Zydów niezgorszył Pan Christus/ á nam pożytek v=
znánia bostwá swego vczynił/iż wierzymy/ że on iest prawdźiwy Bóg stwo=
rzyćiel wszystkich rzeczy/y prawdźiwy człowiek dla zbawienia nászégo/z Pán
ny národzony/á wedle płci z niewiasty.

Nie rzekł téż Pánno/áby/iákom powiedźiał/ nie był rozumian pletomé
wcą/ iesliby był matkę swą zwał Panną. Tu téż Sákráment Panieństwá
Márijéy Pánny był zákryty/ kthóry nam iest wiadomy/ którzy z Kośćiołem
Chrześćiáńskim wyznawamy Marią być Panną wiekuistcie/która Duchem
Swiętym okrom złączenia męskiégo poczęłá y porodźiłá nam Zbáwićielá/ á
przedsie wieczną Panną zostáłá. Hieronym Swięty daie przyczynę/ czemu
Pan Mátkę swą názwał tym słowem mulier/ co my zowiemy ięzykiem ná=
szym niewiástą: Powieda/iż było pospolité to słowo v Zydów/iż káżdégo sta
nu białégłowy/to iest/ták Pánny/ták meżáte/ iáko téż y wdowy/tym iednym
słowem nazywáli: iáko my téż nászym ięzykiem zowiemy/ták pánne/ták me=
żátą/iáko y wdowę/białégłowy.

Otóż że Pan Christus rzekł Mátce swéy świętéy mulier/ niezeszło iéy nic
ná sławie pánieństwá/ponieważ Zydowie iednym przezwiskiem wszytkie bia=
łégłowy ták zwáli.

☞ Okazawszy pan Christus bostwo swoie przez té słowá Co mnie sto=
bą niewiásto/okázuie téż człowieczeństwo swoie/gdy do tych słow przyłączył

Jeszcze nieprzyszłá godźiná moiá.

Abowiém który wedle bostwá bez czásu y bez mátki iest/ według czło=
wieczeństwá ma czás y godźiny : nie godźiny szczęścia/ iáko niektórzy Máte=
máthicy rozumieli/żeby tu Pan Christus miał mówić o godźinie swego szczę=
ścia/pod którym sye vrodźił : ále o onéy godźinie mówił/ która sye przybliżáłá
do czynienia cudów/iáko mawiał y o onéy w którą miał ćierpieć dla nászégo
odkupienia. Przetóż słusznie mówi/co mnie stobą niewiásto. Jákoby ták
chciał rzéc : Ja wedle bostwá które mam záwsze z Bogiem Oycem iedyné/

A nieodmienné/iedné iednéy mocy/iednéy iſtnośći/nie ſtoba poſpolitéğ niemam/cho=
ćiażem z ćiáłá twego ćiáło ſwoie wźiął ku zbáwieniu narodu ludzkiego.
¶ Jeßcze/powieda Pan nieprzyßłá godźiná moiá. Jákoby rzékł według
Chryſoſtomá świetégo: Jeßcze mnie ći nieuználi/ ktorzy tu ſą: á też ießcze
nie wßyſcy wiedźieli/ieſli winá było niedoſtáło. Otóż potrzebá tego piérwéy
byłá/by ſye był niedoſtátek piérwéy pokazał: gdyż kto potrzeby nieuczuie/ten
też niepozna dobrodźieyſtwá. Gdy ſye tedy z nienagłá niedoſtátek wßytkim
pokazał/á Panná Márija ſtáráłá ſye/áby był cudem Syná iéy nágrodzon/

B **Tedy rzekłá máćká iego ſłużebnikom: Co wamkol=
wiek rzecze/ czyńćie.**

☞ Jáko ieden z świetych Prorokow ieſt Pánná naświetßa w obwießcze=
niu przyßłych rzeczy. A ſkąd to oná mogłá wiedźieć/ że Syn iéy miał od=
mienić z wody wino/iedno Duchem świetym/ ktorym oná byłá nápełnioná:
rozumiáłá że to było łácno vczynić Synowi iéy/iáko właſnému Synowi Bo=
żému. Przeto wiedząc wolą iego/y niewątpiąc też nic o wßechmocnośći iego
wczeſnym vpomnienim ſługi ku poſłudze gotuie/áby tego co im miał roſká=
záć pilnie ſłucháli/y to czynili/coby roſkazał: przeto mówi: Cokolwiek wam
rzecze/czyńćie.
¶ Wßyſtkim nam té ſłowá máią brzmiéć w vßách náßych/ ábyſmy byli
C poſłußni roſkazániu Pańſkiému. Niechay ludźie wierni Chrześćiáńſcy zá=
wżdy tych ſłow pánny czyſtéy Máriiéy ſłucháią/mówiącéy: Cokolwiek wam
Syn mój roſkaże/to czyńcie. Abowiém tákim wßytkie dobrodźieyſtwá pań=
ſkie ſłużą/ktorzy przykazánie Syná iéy czynią. Bo zá tákimi/ktorzy nie ſą po=
słußni przykazánia Páńſkiégo / y świetych zá nimi proßących Pan Bóg nie=
wyſłuchawa/iáko mówi przez Proroká: Jeſliby ći trzey mężowie/ Noé/ Dá= Ezech:14.ver:14.
niel/y Job byli w pośrzodku ich: sámi ſpráwiedliwośćią ſwoią wybáwią du=
ße ſwoie: Syná y dźiewki niewybáwią. Y drugiému prorokowi mówi Pan
Bóg: Nie módl ſye zá tym ludem/ áni bierz zá nim chwały y modlitwy/ áni Ierem: 7. ver: 16.
mi ſye záſtáwuy zá nim/bo ćie niewyſłucham. Rozumiéy/ żeć inßéy przy= & cap: 14.ver:11.
D czyny do tego niebyło/że tych świetych ludźi zá ludem Zydowſkim modlitwy
niechćiał Pan przyiąć/ iedno nieprawość grzéchów: bo przedtym niż mu zá=
kazał ſye modlić zá ludem/ piérwéy wyliczył ich nieprawośći/mówiąc: Oto Ierem:7. v:8.et 9.
wy vfaćie w omylnych powieśćiách / ktore wam nie będą pożyteczné: krá=
dniećie/ cudzołożyćie/ zábijaćie/ krzywo przyśięgaćie/ ofiáruiećie Báálowi /
y chodźićie zá bogi obcymi / o ktorych nie wiéćie/ ꝛc. TOć im záßkodźiło / że
Pan Bóg tych świetych ludźi nie chćiał wyſłucháć proßących zá nimi.
Przetóż ieſliż my też chcemy/áby modlitwy Pánny Máriiéy y świetych páń=
ſkich były nam pożyteczné/ czyńmy co nam Syn Boży roſkázuie.
¶ Té ſłowá ktore mówi Pánná MAryia do ſług/ Cokolwiek rzecze to
E czyńcie/ okázuią iákim vmyſłem rzékł był Pan Chriſtus do mátki/ Co mnie z
tobą niewiáſto/iż nie rzékł z żadnégo rozgniewánia/ iedno dla przyczyn wyſ=
ßéy opiſánych. Przetóż mówi Biernat S. Jawnie widzę iż nie iáko rozgnie=
wány / álbo chcąc záwſtydźić wſtydliwą mátkę ſwą/ wymówiłeś té ſłowá:
gdyż ſługom/ ktorzy do ćiebie przyßli według roſkazánia im od mátki/ kaza=
łeś im wodę gotowáć/ nie pytáiąc ich/ dla czego przyßli/ ku odmienieniu w
wino: o czym text Ewányeliéy świadczy mówiąc:

**A było tam ßeśćioro náczynia kámienégo według
oczyßczenia żydowſkiégo/ biorące w śię káżdé z nich
dwie álbo trzy wiádra.**

☞ Ewányelistá Jan S. chcąc opiſáć cud/ który Pan Chriſtus vczy- nił w Kanie Galileyſkiey/ okazał prawdziwégo BOga być Páná Chriſtuſá w náturze człowieczéy ná ten czás będącégo. NApirzód opiſuie naczynié w którym Pan Chriſtus ten cud vczynił / áby żadné złé mniemánié nie było od ludzi złych przeciwnych Panu Chriſtuſowi / których ná ten czás y ná potym miało być doſyć : przetóż opiſuie naczynié tákie/ w którym nic inßego nie by- wáło iedno wodá / bo y w Gréckim iężyku od wody przezwiſko miały támty naczynia : gdyż Zydowie nie omywáli ſye niczym inßym / iedno wodą. A to naczynié dla téy wody było gotowé. Bo był ten obyczay v Zydów / ázwła- ßczá v Licemierników / którzy nie iedli nigdy aż ſye vmyli / á z Rynku przy- chodząc wßyſcy ſye vmywali/ y inßé naczynié w onéy wodzie oczyściáli. Otó dla tego / iáko Chryzoſtom S. powiádá / áby niewierni niebyli tego mni- mania / żeby tám lagier winny táki być miał / kthóryby ſmák winá vczynił : wody/ á ſtąd to Chriſtuſowi przypiſáli odmienienié wody w wino : okázui mówiąc to naczynié być dla oczyßczenia Zydowſkiégo/ że tám nigdy nie la- no winá / iedno wodę / y tóż naczynié kazał PAn Chriſtus nápełnić wod mówiąc :

Náleycie w to naczynié pełno wody: y nálali i áż do wierzchu.

☞ Ilékroć czytamy/ że Pan Chriſtus nákarmił łáknącé y nápoił prá gnącé ludzi/ we wßytkich znákách ſwoich żadnégo nie vczynił/ iedno z rzecz będących y widomych/ które dawno ſą ſtworzoné : iáko z wody widoméy zdawná ſtworzonéy vczynił wino/ y z śiedmiórgá chlebá to vczynił/ że go ro mnożył ták wielce / iż czterzy tyſiące ludzi nákarmił : á z nißczego nigdy n nie vczynił : Aby to pokazał / że iuż dawno wßytki rzeczy ſtworzył roſkazá Geneſ: 2. verſu 2. niém słowá ſwego przez ßeść dni : á śiódmego dniá odpoczynał od wßel kiey ſpráwy / którą ſprawował: to ieſt/ iż iuż potym żadnéy rzeczy nowéy n ſtwarzał. A kiedyby był Pan Chriſtus z nißczego wino ſtworzył/ okazáłob ſye było tym / iż ießcze był nie wßytkich rzeczy ſtworzył/ któreby ná ten czá ſtwarzał przyßedßy ná świát. To iuż maß iedne przyczynę dla czego wody/ to ieſt z widomégo żywiołu / przemienił Wino : áby ſye pokazáło / z dawno wßytki rzeczy ſtworzył ták dobrze / że ich iuż powtóré nie trzebá zno wu ſtwarzáć.

¶ Powtore dla tego to vczynił / áby pokazał że tóż vſtáwicznie czyni o początku świátá : y będzie czynił aż do ſkonczenia/ że z wody wino záwße ſy czyni/ zá ſpráwą mácice winnéy/ która w ſię wpußcza wodę : á zátym byw wino.

¶ Potrzecié dla teg odmienił z wody wino/ áby tym iáſnieyßy cud był : b kiedyby był z nißczego vczynił wino / iáko vczynił wßytkie inßé rzeczy ná po czątku / nie byłby ták iáſny znák : y ták wiele świádkówby był niemiał : B ták ich więcéy wiedziáło/ ázwłaßczá oni ſłudzy którzy czérpáli wodę : y prze to ták oni/ iáko y inßy temu więcéy wierzyli/ co ſye ſtáło. Bo mogliby by rozumieć ludzie/ kiedyby tego nie byli świádkowie oni/ którzy ná to wino wo de czérpáli/ że mógł nalać winá w to naczynié/ y powiedzieć/ że mocą ſwą t vczynił wino. Otóż áby nie było tákie złé mniemánié w myſlách ludzkich ſą ná świádectwo ſłudzy/ którzy w prożné naczynié lali wodę/ z któréy win ſye ſtáło.

¶ Poczwarte / dla tego z wody vczynić raczył Pan Chriſtus mocą ſw wino/ áby vkazał złych MANicheußów fáłßywą náukę/ którzy vczyli by dwu Stworzycielu/ powiedáiąc dobrych rzeczy być dobrégo Stworzyćielá:

zły

A złych złego. Otóż Pan pokázáć raczył/ że ieden Stworzyćiél ieſt wßyſtkich rzeczy. A iż on ſam tym Stworzyćielem był/ tedy dla téy przyczyny Stworzenia ſwego vżywał/ iáko ſye iemu podobáło/ y co chćiał to z niego vczynił: bo kiedyby on nie był ſtworzyćielem rzeczy wßytkich / nie byłyby mu też posłußné: ále znáiąc Páná ſtworzyćielá ſwego/ przetóż mu były posłußné.

Już maß przyczyny dla czego Pan Chriſtus vżywał rzeczy iuż ſtworzonych/ ku okazániu wßechmocnośći boſtwá ſwego: iáko oto w téy Ewányeliéy vżywał wody / którą w wino obróćił. Teraz iuż ſłuchay iáko tá dziwna ſpráwá Páná Chriſtuſowá ſye okazáłá:

B **Y rzékł im Jezus: czérpayćieß teraz: á nieśćie ſprawcy weſela: y nieśli.**

☞ Gdy iuż wodá oná przemieniłá ſye w wino zá wßechmocną ſpráwą Boſtwá Páná Chriſtuſowégo/ w czym żadnégo przedłużenia niebyło/ bo ſye to bárzo prędko ſſtało ná roſkazánié Páńſkié: Rzekł Pan Jezus onym ſługom/ którzy oné wodę lali w naczynie. Nierozumiéyże/ áby to byli vczniowie ći co czérpáli wodę/ álbo którzy nieśli do ſprawce wino z wody vczynioné. Niechćiał w téy posłudze ná ten czás mieć pan Chriſtus vczniów ſwych: boby niedowiárſtwo iákié było mogło zoſtáć o tym znáku v ludzi: przetóż żeby żadna wątpliwość niebyłá/ inßym kazał. Bo iáko káżdy który o ſobie álbo o ſpráwie ſwéy chce dáć świádectwo/ nie vżywa czeládzi ſwéy y powinowátych do poświadczenia onéy rzeczy / iedno obcych ludzi/ áby byłá tym pewnieyßa y iáśnieyßa oná rzecz: ták też y PAN Chryſtus w vczynieniu tego znáku/nie vczniom kazał ſłużyć/ále inßym ſługom: áby niemówili niewiernikowie / że mu winá ſkąd inąd przyniesiono: otóż vczniowie iego powiádáią że to on mocą ſwą vczynił: czemu my niechcemy wierzyć. Przetóż áby táka mowá niebyłá / nie chćiał mieć ná ten czás świádków vczniów ſwoich: ále inßych potrzebował / którym PAnná MArija mówiłá / co wam roſkaże to czyńcie. Do tych tedy mówił Pan: Czérpayćieß teraz / á nieśćie ſprawcy weſela. Jákoby ták chćiał rzéc: Wy wiéćie w coście lali / że wnaczynie prózné/ w którym niebywáło nic / okrom wody. Wiéćie coście też lali / że wodę proſtą: możećie tego być prawdziwymi świádkámi. Ale żeby tym wiecéy było świádków / nieśćie ſprawcy weſela / tenći wié / że niémáß winá: y wié/ iákié piérwßé było/ á ſtąd lepßé y wietßé téy rzeczy będzie obiáśnienié.

¶ Ale czemuż Pan Chriſtus kazał nieść do ſprawce wino z wody vczynioné/nie gośćiom? Ná to odpowieda Chryzoſtom świety: Abowiem mogliby niektórzy ludzie mówić: iż iuż gośćie byli pijáni / á dla tegóż niemogli rozeznáć/ ieſliż wodá álbo wino było. Ale iż ći którym zwierzona ieſt posługá weſela bywáią trzeźwi: máiąc przed ſobą thę ſpráwę/ áby wßytko porządnie y ochędożnie ſpráwowáli: przetóż ná świádectwo tych rzeczy / które ſye działy / rzékł PAn JEZus: Nieśćie ſprawcy weſela. Nie roſkazał ſtáwiáć przed gośćie/ od kthórych máłé y niepewné świádectwo być mogło: ále rzékł Nieśćie ſprawcy weſela. A ſprawcá weſela / cóż ná to rzékł: Ewányeliá powiáda:

A gdy ſkoßtował ſprawcá onégo weſela / wody w wino obroconéy / niewiedział ſkądby było: ále ſłużebnicy wiedzieli / kthórzy czérpáli wodę: y ſprawcá przyzwał páná młodégo y rzékł do niego: káżdy

człowiek naprzód dobré wino ſtáwia / á gdy ſobie goſćie podpiią / tedy to co podleyſze ieſt : á ty chowałeś dobré wino áż do tychmiaſt.

☞ Już ſye otwiéra moc PANá Chryſtuſá zbáwićielá náßégo. Jeſt świádków doſyć y pewnych.

Naprzód ſprawcá/ który ſye dziwuie/ ſkąd ták dobré wino.

Drugi świadek pan młody który winá nie kupił.

Trzeci świadkowie ſłudzy którzy wiedzieli co czérpáli/ iż wode czérpáli: á ſprawcá weſela dziwuie ſye dobroći winá. Wiedzieli ſłudzy że wode czérpali : ale niewiedzieli iáko wodá w wino ſye obróciłá. Wiedzieli téy rzeczy ſprawce być Páná Jezuſá : ale niewiedzieli/ żeby tenże był/który ná káżdy rok z wody wino rozmnaża : (to ieſt) gdy dżdżem mácice pokrapia z niebá / á zátym dziwną ſpráwą wino rodzi ſye. Aczkolwiek ſye temu żaden niedziwuie : wßakże o téy dziwnéy ſpráwie mówi Auguſtyn święty : Ten cud / kthóry Pan vczynił / iż z wody wino przemienił : nie ieſt to rzecz dziwna tym / którzy wiedzą że był BOgiem on / który to vczynił : bo to wino wßeśćiorgu naczynia vczynił ten/który ná káżdy rok tóż czyni w winnych mácicách. Abowiem iáko tá wodá / którą ći ſłudzy lali w naczynié/ ſſtálá ſye winem : ták też ono co obłoki wylewáią/ w wino ſye obraca/ zá ſpráwą tegóż Páná. Przyczyna że ſye temu niedziwuiemy: bo to w zwyczay poßło/y vſtáwicznośćią z dziwowánia wychodzi. Wiele dziwów po wßytkim świećie dzieie ſye:ále że ſye záwżdy dzieią : nie cudem ále przyrodzenim to názywamy: bo rozumiemy/że ſye to z nátury dzieie. JEſliby ieden człowiek od vmárłych powſtał : dziwby to był wielki v wßytkich ludzi : á temu ſye żaden nie dziwuie/ co widzą że ſye ná káżdy dzień dzieci rodzą. A to niemnieyßy dziw. Bo iáko owo/ to ieſt od vmárłych powſtánie: ták y to/to ieſt rodzenié ludzkié/dziwną Bożą ſpráwą ſye dzieie : gdyż żaden (áczkolwiek zá náturą ſye to dzieie / którą PAn Bóg ſpráwuie) niewie ſpoſobu rodzenia człowieká y inßégo ſtworzenia rodzącégo ſye. Nádto dziwno ſye to nam zda/że Pan Chriſtus nákarmił siedmiorgiem chlebá czterzy tyśiące ludzi ná pußczy : á temu ſye nie dziwuiemy/ co ná káżdy dzień wßytko ſtworzenié karmi. Azaż to nie dziwna rzecz/że człowiek gołé ziárno w ziemie wrzući / á ono vczyni okwity owoc: Wßytko to PAn ſpráwuie mocą ſwą świetą. Amy ſye temu nie dziwuiemy/ że ſye to vſtáwicznie dzieie. Lecz iednák mielibyſmy ſye tym ſpráwom wßytkim dziwowáć / iáko dziwnym ſpráwom Páńſkim / którégo mocą té rzeczy ſye dzieią : y z którégo łáſki ku náßéy potrzebie bywáią dáné: boby zátym było / żebychmy ſye okázowáli być wdzięcznymi przećiwko Pánu Bogu. Ale kiedy kto nie rozmyśla ſobie ſprawce wßytkich rzeczy PAná BOgá : tylko ná pracą ſwą pátrząc rozumié / że żywność y odzienié z pracéy ſwéy ma á nie z dobrodzieyſtwá Páńſkiego : táki ſye zá tym ſtawa niewdzięcznym/ że nigdy nie dziękuie Pánu Bogu. O biédnażby byłá praca wáßá: by iéy Pán Bóg nie przyſparzał Błogoſłáwieńſtwem ſwym świetym.

Przetóż wßyſtkim ſpráwom Páńſkim/iáko tym/które ſye záwżdy dzieią/y które ſye dziwnym obyczáiem y ſpráwą Páńſką záraz ſſtáły/z nabożeńſtwem y z dziękowániém mamy ſye im przypátrowáć : tákże też y tu niemniey ſye przypátruymy/że ſye wino z wody ná káżdy rok ſſtawa:iáko te/które ſye we mgnieniu oká w Kanie Gálileyſkiey ſſtáło. Bo iáko ono w Kanie zá ſpráwą páńſką ſye ſſtáło : ták y to zá ſpráwą Páńſką ſye dzieie. To tylko/ że iáko ono przez pracéy ludzkiey być nie mogło:bo muśieli ſłudzy piérwéy nálać wo-

by/tóż ſye wino z niey zá roſkazánim páńſkim dźiwnym ſpoſobem ſtáło: tak
y to przez pracéy twéy być nie może: muſiß prácowáć około winnice: tóż do-
piero wino bedźieß miał. Pátrzay/ że oboiéy rzeczy trzebá/ták pracéy two-
iéy/iáko ſpráwy páńſkiéy. Bo ieſliby praca twoiá byłá/á ſpráwy páńſkiey nie
było/która on wßytki rzeczy ſpráwuie: tedy wniwecz twoiá praca: by były
nietylko ono ßeśćioro naczynia/ále y we wßytko naczynie ná świećie oni ſłu-
dzy nálali wody/ á nieprzyſtąpiłá do tego ſpráwá dźiwna páńſka: prożnaby
byłá robotá ich. Tákże rozumiéy y o ſobie: że kiedyby Pan Bog nie raczył
ſpráwowáć onéy pracéy twéy/tedy próżna robotá twoiá. Wiedzże iż wßyſt-
ko zá dźiwną ſpráwą maß páńſką/ nie tylko zá pracą twoią którą podéymu-
ieß. Maß o tym świádectwo/że wßyſtko zá ſprawą ſye Páńſką dźieie: bo mó- Ioan: 5. verſu 17.
wi zbáwićiel náß Pan Chriſtus/iż Oyćiec móy do tych czáſów ießcze prácu-
ie: Nie ták iáko ty: Jedno/że zá ſpráwą iego wßyſtki ſye rzeczy dźieią: otoż tá-
kim ſpoſobem prácuie.

☞ Ale rzeczeß: A czemuż Pan Bóg przez pracéy moiéy tego nie ſpráwi:
muße ia robić/tóż dopiéro mam. Ná to tákći odpowiedam: Pan Bóg
mocen ieſt wßyſtko okrom pracéy twoiéy ſpráwić/iáko ſpráwił niebo y źiemie
y wßyſtki inßé rzeczy. A iż tego przez pracéy twoiéy nie czyni/ do tego ſą té
przyczyny.

¶ Piérwßa/że człowiek prácuie dla tego/ iż ſpráwiedliwośći páńſkiéy do-
ść ſye trzebá ſtáć. Pan Bóg te kaźń ná człowieká włożył/áby pracą wielką 1.
ſobie żywnośći nábywał. A to vczynił mßcząc ſye krzywdy ſwoiey/ że mu
człowiek nie był poſłußen/przetóż wyganiáiąc go z onéy roſkoßy/to ieſt z Rá-
iu/rzekł do niego: Dla tego/ żeś poſłuſznieyßy był głoſowi Zony twoiéy/wie- Geneſ:3. a ver:17.
céy niż roſkazániu memu: przekletá źiemiá w ſpráwie twéy: w robotách be- ad 20.
dźieß iadł z niéy przez wßyſtek czás żywotá twoiego: A w poćie twarzy two-
iéy bedźieß vżywał chlebá twego. Przetóż kiedyby przez pracéy żył ná świe-
ćie/dekrétowi Bożému byłáby krzywdá/ który ſpráwiedliwie zá grzéch ieſt
wydány ná człowieká/áby prácował przez wßyſtek czás żywotá ſwego.

¶ Wtóra przyczyná ieſt tá/iż dla tego człowiek ma prácowáć/Aby ſye o- 2.
kazáłá mądrość Boża w nim/ iż on ták mądré y dowćipné ſtworzenié vczy-
nił człowieká/ iż mądrośćią y dowćipem ſwym ſtára ſye ſobie o żywność.

¶ Trzećia przyczyná/áby ſye przez to pokazáło/że prożnowánie ieſt pomo- 3.
cą do grzéchu. A to możeß obáczyć z powieśći medrcá/który powieda/iż wiel Ecclеſ:33. ver:29.
iéy złośći náuczyło próżnowánié. Tákże też y z powieśći proroká drugiego/
który wylicza rzeczy/ które były przyczyną do nedznégo vpadku y záginienia
Zodomy/powieda też być przyczyne próżnowánié iéy/ y córek iéy. Otóż wi- Ezech:16. ver:49.
dźiß że Pan Bóg wiedźiał/że próżnowánié ieſt przyczyną do grzéchu: przetóż
kazał prácowáć. Bo żadnéy rzeczy człowiekowi przez pracéy nieda. Abowiem
ináczéy nie byłby ſpráwiedliwy/który ſpráwiedliwie káżdégo karze zá grzéch.

☞ Pokazałem że zá pracą twoią/á zá ſpráwą ſwoią Pan Bóg tobie dá-
ie wßyſtko: bo kiedyby on ſpráwy ſwéy nie przyłożył do twoiéy pracéy: tedyby
próżna robotá twoiá byłá. A to pokazáło ſye z Ewányeliéy dźiśieyßéy/że pan
przez pracéy nic nie dáie: ponieważ kazał wody nálać w naczynie: znácząc
ym praca człowiecza przez ſpráwy Bożéy nic nie być/dlatego/ áby człowiek
w pracéy ſwéy nie pokłádał nádźieie/iedno w ſpráwie páńſkiéy.

Wypiſáliſmy táko y przez które świádki był ten cud obiáśniony/który nic
inßégo niepokázuie iedno prawdźiwégo Bogá być Páná Chriſtuſá/któremu
to ſtworzenié iego ieſt poſłußné: iż ná roſkazánié iego náture włáſną odmie-
niwßy inßą przyimuie. Dáleko ieſt inßa náturá y ſmák wody á niż winá: á
wżdy ná roſkazánie páńſkié muſiáłá wodá odmienić náture y ſmák ſwéy.

Ten początek znáków vczynił Jezus w Kanie Gálileyſkiéy/y obiáwił chwałę ſwoie.

☞ Powieda Ewányeliſtá ten początek być znáków / które Pan Chriſtus będąc w człowieczeńſtwie czynił. A dla tegóż káżdy może bácżyć oné kſięgi być nieprawdziwé/ które o dziećińſtwie Páná CHRiſtuſowym piſano/ w których wypiſuie/żeby pan Chriſtus miał znáki czynić w dziećinſtwie ſwoim. Oto Ewányelia powieda/że to początek dopiéro był znáków Páná Chriſtuſowych. Przetóż w téy rzeczy lepiéy wierzyć Ewányeliéy/ niż tym tám kſięgam niewiém od kogo piſanym. A ieſliby kto powiedział że to ſą znáki oné
Matth: 2. ver: 9. które były/to ieſt gwiazdá która medrce przywiodłá do Páná Chriſtuſá : ták
Mat:2. v:16.et 17. że gołębicá/ która z niebá nań pádłá : y niebo/ które ſye nád nim otworzyło/ y on głos/ którym Bóg Oyćiec opowiedział go być Synem ſwym/ ꝛc. tedy nie pokázuie ſye to / żeby té znáki roſkazániém ſwym czynił Pan Chryſtus : ácz rzecz pewna że ſye dla niego ſſtáły.

❡ Pokázuie tedy Ewányelia / że to początek znaków był ten znák / który Pan Chriſtus na tych godziéch małżeńſkich vczynił. A tym znákiem nie tylko obiáwił chwałę ſwoie przed onémi którzy ná ten czás tám byli: y przed námi
Ioan: 1. verſu 14. którzy wierzymy/ że moc iego to ſpráwiłá/ iáko moc iednourodzonégo od Oycá. Ale y to ſpráwił iáko Ewányeliſtá piße : że

Vwierzyli weń Zwolenicy iego.

☞ Mówi Auguſtin świety : Jákóż mogli być názwáni Zwolenikámi iego / kthórzy przed tym cudem weń nie wierzyli ? ábowiém vyźrzawßy ten znák dopiéro weń vwierzyli : otóż gdy ießcze nie wierzyli/ iáko mogli być názywáni Zwolenikámi iego ?

TYm obyczáiem mówienia rzeczemy że ſą Zwolenikámi iego : iákim też obyczáiem mówimy gdy powiádamy/ iż Apoſtół Páwel S. národził ſye w Társie Cylicyyſkim. Apoſtołem go zowiemy : á on ná ten czás nie był Apoſtołem. Ták też kiedy mówimy : Zwolenicy páná Chriſtuſowi byli wezwáni ná weſelé : mamy rozumieć/ nie iuż będącé Zwolenikámi / ále którzy mieli być Zwolenikámi iego.

❡ Y vwierzyli weń Zwolenicy iego. Nie mówi żeby opuśćiwßy wßytki rzeczy ßli zá nim : Abowiém JAN S. Krzćićiél ießcze nie był wſádzon do ćiemnice. Bo Pan Jezus máło przedtym niż Jan S. był wſadzon do ćiemnice/ záczął przepowiádáć Króleſtwo Boże / od którégo przepowiádánia/ iuż Ewányeliſtowie początek ſwéy powieśći po krzćie Páńſkim poczynáią. Ani ießcze opuśćiwßy mátki y inßych ſwych powinnych/nie przechadzał miáſteczká y rozmáité mieyſcá. Y dla tegóż Zwolenikom nie przykazał tego/áby opuśćili wßytki ſwoie rzeczy y náßládowáli go / áż to ſam piérwéy vkazał przykłádem ſwym / kiedy opuśćiwßy Mátkę y inßé ſwoie powinné przepowiádáć ſłowo Boże począł.

❡ Miedzy témi Zwolenikámi którzy vwierzyli w PAná / był tenże Ewányeliſtá/ który téy Ewányeliéy był piſárzem Jan S. ten opuśćiwßy ono ſwoie weſelé/ (bo ták máło nie wßyſcy Doktorowie rozumieią że to iego weſelé było) począł też być Zwolenikiem Páná Chriſtuſowym. O tym Zie-
In prologo ſuper Apocalypſim. ronym świety powiáda: Jż Pan Chryſtus Janá świetégo z weſela wezwał który ſye chćiał ożenić. Miał P. Chriſtus Zwoleniki ná tym weſelu/ którzy weń vwierzyli : ále go ießcze ná ten czás nie náßládowáli : áż po wſádzeniu Jana świetégo Krzćićielá/ począł Pan Chriſtus wzywáć Zwolenikó w áby byli náßládownikámi iego/ opuśćiwßy wßytki rzeczy/ták rodzice iáko y má-

nosć co iednák sam pierwéy vczynił/ bo opuscił Názáret miásto poczecia *Mat: 4. v:12. et 13.*
ychowánia swego/ ꝛcet. A przetóż to znák był przykłádu iego opuszczenia
szytkich rzeczy / dla wypełnienia woléy BOgá Oycá swego / dla kthórey
ná świát był z niebá zesłány.

Byłoby tu mieysce pokázáć / iáko potrzebné są y były záwżdy znáki y
iwy do wiáry w Páná Bogá/ y iáko do vznánia Bożégo ták w stárym ią-
y w nowym Zakonie były pożyteczné y potrzebné : lecz snádniéy gdźie in-
dźiéy sye to pokaże. Tego tylko nam potrzebá ábysmy z wiáry vczniów
Pánskich / wiáre nászę w Páná nászego mocnili : á iemu záwżdy ie-
dnostáyną/ zupełną/ prawdźiwą záchowáli/ ábysmy z niéy żyć
mogli ná świećie w pobożnośći / á po śmierći/
w wiecznym żywoćie Amen.

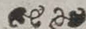

Summá Ewányeliéy téy tá iest.

Naprzód opisuie Ewányelia vczćiwość małżeństwá świetégo : á to *I.*
tym/ gdy opowieda/że w Kanie Galileyskiéy spráwę małżeńską Pan Chri-
stus bytnośćią swą/ mátki swéy y Zwolenników ozdobić raczył : y ná ostátek/
niedostátek onych małżonków / ná których weselu był / odmieniwszy wodę w
wino mocą Bostwá swego/ nádgrodźił.

Powtóre pokázuie/że Pan Christus nie záwżdy mátce swéy miłéy wedle *II.*
myśli czynić raczył : á nawiecéy w tym / kedy iuż pokázował moc BOstwá
swego : áby w tym dał znáć : iż ácz Synem własnym był mátki swéy wedle
ćiáłá/ iednák Boskich spraw/ nie z niéy/ ále z wieczney istoty Bostwá swego
miał/ będąc synem własnym onégo Bogá oycá/który w nim mieszkáiąc spra-
wy Boskié w nim czynił. Czym dawa Pan náukę káżdému wiernému/ á-
by dla ćielesnych rodźiców / rzeczy BOskich y świetobliwych nigdy nieopu-
szczał : gdyż on błogosłáwiony iest/ który oycá/ mátkę/ siostry/ bráćią/żonę/
opuśći dla imienia Páńskiégo. A kthóry wiecéy miłuie oycá / mátkę/ ꝛc. nie *Matt: 10. ver:37.*
iest godźien Páná.

Trzećią rzecz zámyka w sobie Ewányelia táiemną náukę o Pánu Chri- *III.*
stusie. Bo gdy pokázuie że z wody wino vczynił : dáie w tym znáć / że to on
Pan iest / kthóry deszcz spuszczáiąc z niebá/ á wodą dżdżową nápełnia winné
macice po wszech winnicách ná świećie. Iż też wodę odmienia w wino/o-
ną mocą którą w Kanie zwody wino vczynił : Tho wierni máią v siebie v-
ważáć/ y ták wszechmocność Páná swego poznáwáć/ á iemu zá tákie
dobrodźieystwá dźiekowáć: który gdy otworzy rękę swą/nápeł- *Psal: 144. ver:16.*
nia wszytkich błogosłáwieństwá : á gdy zámknie / wszyt-
kié prace ludzkié wniwecz sye obracáią.

EWANYELIA ZIEY
WYKLADEM W NIEDZIELE
trzecią po trzech Królách, według opiſánia Máttheuſzá Swiętégo, w KApitule 8.

Dy ßedł Jezus z góry/ ſzły
zá nim tłußcze wielkié. Alić tredo
wáty przyßedßy dał mu chwałe m
wiąc: Pánie ieſli chceß możeß mi
oczyśćić. Tedy śćiągnąwßy Jezu
reke/ dotknął ſye go y rzékł: Chce
bądź oczyśćion. A nátychmiaſt ocz
śćion ieſt trąd iego. Y rzékł mu Je
zus/ pátrz byś tego nikomu niepo
wiádał/ ále idź á vkaż ſye Kápłanowi/ y ofiáruy dar twóy któ
ry roſkazał Moyżeß ná świadectwo im.

A gdy wßedł do Káphárnáum/ przyßedł do niego Setnik
proßąc y mówiąc mu: Pánie ſługá móy leży w domu párálize
záráżony/ y ćierpi ćieżkié dręczenié. Y rzékł mu JEzus: przyyd
ia y vzdrowie go. A odpowiádáiąc Setnik/ rzékł: Pánie nie i
ſtem doſtoien byś miał wniść pod przykryćié moie/ ále tylk
rzecz ſłowem/ á będźie vzdrowion ſługá móy: Abowiém też i
ieſtem człowiek pod inßégo mocą poſtáwiony/ á mam też po
ſobą Rycérſtwo: A gdy rzeke temu/ idź/ tedy idźie: rzeke dru
giému przyydź ſam/ á przyydźie: á ſłudze ſwemu vczyń to/ ted
vczyni. Co vſłyßawßy Jezus zdźiwił ſye: y rzékł do onych któ
rzy zá nim ßli. Zá iſtą wam prawde powiádam/ żem nie náłaz
ták wielkiéy wiáry w Jzráelu. Ale powiádam wam/ że wiel
ludźi przyydźie od wſchodu/ y od záchodu ſłóńcá/ którzy będ
śiedźieć z Abráhámem/ y z Jzáákiem/ y z Jákobem w króleſtwi
niebieſkim: á ſynowie Króleſtwá będą wrzuceni do zewnętrz
nych ćiemnośći/ tám będźie płácz y zgrzytánié zębów. Potym
rzékł Jezus Setnikowi: Jdź á ták iákoś vwierzył ſtáńći ſye. A
vzdrowion ieſt ſługá iego onéyże godźiny.

AD wßytko stworzenié ná świecie niémáß niedostátecznieyßégo / iáko iest człowiek wedle ciáłá. Zadné źwiérze nie ćierpi tákiéy nágośći / dolegliwośći / tákich boleśći iáko człowiek. Przypátrz sye rodzącému człowiekowi iáko mdłym sye rodźi ; że tylko záledwie znáć że żywie. A iáko wielką pracą bywa wychowány / wiémy to : á inße źwiérzetá czérstwo y z mocą sye rodzą / y ták wielkiéy pracéy około ich wychowánia nie trzebá. Przypátrz sye też iáko nedzé to iest źimno / głód / vpalenié słoneczné człowiekowi wnet záwádźi : y kiedyby według nátury miał chodźić / iáko go nátura rodźi: to iest: żeby chodźił przez odźienia: iużby żaden po wielkiéy cześći świátá z ludźi niebył : wßyscyby od źimná odedźdźá y vpalenia słonecznégo pomárli. A inßym źwiérzetom to nie ták wádźi : bo nátura ich dobrze tym na to przyodźiewa. Weyźrzy też ná boleśći rozmáité / które człowiek ćierpi : práwie od národzenia áż do sáméy śmierći w wielkich boleśćiách żywie : y rozmáité choroby iego nedznym go bárzo czynią. Żywot człowieczy krótki iest / porownawßy go do niektórych źwiérząt długiégo żywotá. Bo źwiérzetá niektóré po kilku set lat bywáią żywé. Owo słußnie o tym wßytkim powiedźiał Job święty y ćierpliwy człowiek / témi słowy : Człowiek národzony z niewiásty / przez krótki czás żywąc / bywa nápełnion rozliczněy nedze. A ná drugim mieyscu tenże mówi : Iż bárzo krótkie dni są człowieczé. A Apostoł święty powiáda : Iż żywot człowieczy iest iáko mgłá która ná máły czás sye okázuie. Nedzny tedy człowiek iest w żywoćie swym. Nádto inße źwiérzetá / nie iedno w tych rzeczách przodek máią przed człowiekiem / ále y w inßych : to iest : iż źwiérzetá są niektóre predßé : są drugie które máią ostrzeyßy wzrok niż człowiek : drugie subtylniéy słyßą : drugie też wonią máią / która dáleko czuią : Owa iest niemáło rzeczy / które pokázuią człowieká niedostátecznégo w tym co máią inße stworzenia : okrom tego / że mądrośćią y rozumem go pan Bóg obdárzył tákim / którégo żadné stworzenié ná świećie niéma / którym rozumemołduie pod moc swoie wßytki źwiérzetá / y wßytki rzeczy ná świećie stworzoné.

Przemowá człowieczy niedostátek pokázuie w wielu rzeczách.

Iob 14. versu 1.
Ibidem versu 5. & cap: 8. versu 9.
Iacobi 4. ver: 14.

¶ A cóż to spráwiło / że człowiek w wielu rzeczách ták niepoteżny / ták mdły / ták nedzny / y niedługiego żywotá sye sstał / iedno grzéch : który nietylko ćiáło ále y one ßláchetną cześć człowieká / to iest duße / bárzo mdłą vczynił. Bo w ćiele iáko w iákiéy ćiemnicy w niewoli bedąc moc iéy námdlálá / y 1.
zwątlálá : przeto grzéch y one władzą zepsował dußną / że ták człowiek dobrze niémógł rozumieć o Pánie Bodze / iáko przed tym niż zgrzéßył.

¶ Wtorą władzą duße grzéch zepsował / wolą : iż wola człowiecza po z 2.
grzeßeniu iest skłonna ku złému ták bárzo / że bez łáski Bożéy ku dobrému nie może być nákierowána.

¶ Trzećią władzą duße grzéch skáźił pámieć : iż záraz człowiek zápom- 3.
niał stworzyćielá swego / y odstąpił od Páná Bogá spráwce swego : bo záraz z Kaimá Báłwochwálców sye námnożyło / którzy nieznáiąc PANá BOgá nieme Báłwany chwalili. Owa ták zepsował grzéch té władze dußné / iż teraz człowiek / ieśli chce co rozumieć o Pánie / y wolą swoie skłonić ku iákiéy dobréy rzeczy / y pomnieć ná PAná Bogá stworzyćielá swego ; z wielką pracą y z vsiłowánim wielkim tego dostąpić musi.

Przypátrzże sye y rozumiéy temu / iáką ßkode grzéch człowiekowi vczynił:

że nie tylko ćiáło iego zepſowáł / y mdłé á niepotężné vczynił : ále też y duſ
wielką niepotężnosć przypráwił. Nádto ießcze nieśmiertelną śmierći wieku
Ezech: 18. ver:4. iſtéy poddáną był vczynił. O tym mówi prorok : Dußá ktora zgrzeßy vmrz
(to ieſt potepienim wiecznym bedźie záráżona.) Gorßą to śmierć/ niż ćiele
ſną : bo ćiáło z śmierći bedźie wzbudzoné : ále dußá/ieſli póki ießcze wćiele ży
wie nie ocući ſye/á nie powſtánie od grzéchu/á wßytek człowiek niebedźie po
kutował: po śmierći ćieleſnéy/ dußá w grzéchu vmárła nigdy niepowſtánie
iedno iuż ná wieki śmiertelną ieſt.

☞ W iákiéy nedzy człowiek ieſt po zgrzeßéniu ták ná ćiele iáko y ná du
ßy/pokázuią to oné niemocy/których niemáło Pan vzdrowił : o czym wßyſc
Ewányeliſtowie świadczą. Nalazł Pan nie máło tredowátych / párálżen
záráżonych/ nie máło niemych/ głuchych/ślepych/ y nie máło chromych : á t
wßytki choroby zwiérzchné / znáczyły być táki rodzay ludzki ná dußy po z
grzéßeniu.

¶ BYł naprzód rodzay ludzki ná dußy tredowáty / to ieſt rozmáitym
grzéchámi záráżony : bo iáko trąd ná ćiele czyni kroſty rozmáitéy fárby : tá
też duße obrzydliwie pſtrzą rozmáité grzéchy : y czynią ią ſproſną przed Pá
nem Bogiem.

¶ Był tenże naród ludzki ná dußy párálżem záráżony : bo iáko człowie
párálżem záráżony ná ćiele/ nie może ſobie rády dáć/ iedno leży iákoby nápo
ły vmárły : ták też dußá grzéchem záráżoná nie może nic począć pożyteczné
go ku zbáwieniu/ póki grzéch śmiertelny pánuie w niéy.

¶ Był naród ludzki niemy : bo chwały Pánu Bogu nie vmiał záráżon
bałwochwálſkim grzéchem czynić : iedno niemym bałwánom.

¶ Też rodzay ludzki oknął był przez grzéch : bo głoſu Bożégo iuż ſłyßé
Geneſ: 3. verſu 8. nie mógł : bo ſkoro Jádam zgrzéßył/ iął ſye kryć przed Pánem BOgiem /
ſtráćił z nim rozmowe.

¶ SLepy y chromy był rodzay ludzki przez grzéch / ták bárzo że z dróg
zbáwienia dáleko był vſtąpił/ bo wßyſcy ná ten czás iuż ſye byli vdáli zá bał
wochwálſtwem/opuśćiwßy Bogá ſtworzyćielá ſwego: okrom troche żydów
Exodi 32. ver: 4. y to też y ći czeſto bywáli bałwochwalcámi. Naprzód ná pußczy chwalil
Num:25. v:2 et 3. ćielcá vlánégo ze złotá. Potym chwalili Báálá álbo Beelphegorá. Tá
Diabeł omamił był świát / że ná ten czás nedzna byłá ſpráwá człowiecza
ćiáło miał niezdrowé/ śmiertelné/ grubé/ choròb y boleśći rozmáytych pełné
ták/ że y duße chorobámi ſwémi / to ieſt grzéchámi miał nedznie vtrápioną
Pſal: 39. verſu 13. Mógł ná ten czás człowiek mówić oné ſłowá Dawidá Proroká : Ogárnely
mie złé rzeczy/ ktorym niémáß liczby. Cóż miał czynić ? Wołáć do lekárzá
Ierem:17. ver:14. z Jeremiaßem Prorokiem : Vzdrów mie miły Pánie / á bede zdrów : zbaw
mie/ á bede zbáwion : ábowiém ty ieſteś chwałá moiá/ ꝛc.

Vżaliwßy ſye Pan Bóg wßechmogący tákiéy nedze człowieczéy/ któ-
Habacuc 3. ver:2. ra był ogárniony. Rozgniewawßy ſye wſpomniał ná miłośierdźié ſwoie : ze-
ſłał lékárzá / ktory nie tylko choroby ćieleſné ále y dußné zléczył : do ktorégo
wielé chorych z chorobámi ſwémi przychodźili/ktorzy nie źiołámi áni plaſtrá-
mi byli vzdráwiáni/ ále ſłowem iego świetym. Co ieſli ták ieſt/áby Pan
ſłowem choroby ludzkié vzdrawiał : ſnádnie to możeß obaczyć z textu E-
wányeliéy/ ktory ſye ták poczyna.

A gdy oßedł z góry.

☞ Ewányeliſtá Mattheuß ś. wypiſał przodkiem wſtąpienié páńſkié ná
gore/z ktorym byli vczniowie iego/iáko chutliwßy/iáko domowi przyiaćiele y
bráćia iego/ ktorych ná téy górze vczył rzeczy do zbawienia pożytecznych.
Mat:5. per totum Caput. ¶ Naprzód przez ktoré ſtopnie do błogoſłáwienſtwá przyſtąpić. Potym

vczył áby vczynki dobre były czynione ku czći y chwale pánu Bogu/mówiąc ták: Niechay świeći przed ludźmi świátłość wászá: aby oni widząc dobré spráwy y vczynki wásze/chwalili Oycá wászégo/ktory iest w niebiesiech.

¶ Vczył ná téyże górze iáko sye przećiwko brátu swemu ma káżdy sprawowáć/(á brát nász iest káżdy człowiek.)

¶ Támże pokazał iáka spráwiedliwość ma być nászá/ iż nietylko w vczynku/ále y w myśli/ták mówiąc: Słyszeliśćie iż powiedziano stárym / nie będźiesz cudzołożył (to sye rozumié zákazánié popełnienia grzéchu vczynkiem) á Pan Christus chce nas mieć ták spráwiedliwé/ że y myślić zákázuie nam o tym grzéchu: y dla tegóż vczył vcznie swoie/ mówiąc: A ia wam ták powiedam/że káżdy ktory poyźrzy ná niewiástę áby iéy pożądał/ iuż z nią popełnił cudzołostwo wsercu swym: Y inszych wiele nauk: ktorych poczawszy od piątégo Kápitu: áż do Ewányeliéy dźisieyszéy wiele naydźiesz: kedy każe Naprzód miłowáć nietylko przyiaćiele/ále też nieprzyiaciele/dla doskonalszéy spráwiedliwośći nászéy Chrześćijáńskiéy: bo tákiéy spráwiedliwośći niemieli Żydowie/żeby byli mieli miłowáć nieprzyiaćiele/ále iedno bliźnie swoie: w czym mało byli rózni od pogánów: bo też pogáni miłowáli swoie bliźnie/ktorzy by y z ich ludu. etc.

¶ Potym vczył wystrzégáć sye prożnéy chwały/ mówiąc: Nie czyńćie spráwiedliwośći wászéy przed ludźmi/dla tego/ábyśćie byli widźiáni od nich: Mat:6 per totum Caput.
bo gdźieby ináczéy było: nie będźiećie mieć odpłáty v oycá wászégo/ktory iest w niebiesiech/etc.

☞ Po ták tedy slachetnéy y miłéy náuce/ktoréy sye dźiwowáły tłuszcze iáko świadczy Ewányelia: ZSzedł Pan Iezus z góry /

Y szły zá nim tłuszcze wielkié.

Ná górę tylko doskonálszy/ to iest Apostołowie wstąpili: A tłuszcze niewstąpiły do niego. Czym sye pokazáło/ że on iest/ do ktorégo przedtym synowie Izráelscy niemogli wstąpić ná górę/áby słucháli przykazánia iego: tylko sam Moizesz wstąpił z niewiela stárszych Izráelskich. Dla tegóż też niewstąpili żaden z tłuszczéy iedno zwolenicy/ ktoré znáczył Moizesz z stárszymi Izráelskimi. Exodi 24. ver: 1. 9. & 10.
¶ Ieśliby też kto chciał duchownie rozumieć to zeszcie Pańskié góry: może rozumieć / iż duchownie ta górá z ktoréy Pan zszedł może sye rozumieć Niebo: á to według Dawidá Proroká/ ktory ták mówi: Pánie ktoż będźie w przybytku twoim przemieszkawał? albo kto będźie odpoczywał ná Psal: 14. versu 1.
górze twéy świętéy? Y w drugim pieniu ták mówi: Podnosiłem oczy ná Psal: 120. versu 1.
góry/ skądby mi przyszedł rátunek. Z téy góry /to iest z niebá/ Pan IEzus Zbáwićiel nász zszedł: przyiąwszy ná sie postáć człowieczą.

¶ Násládowáli go wiele ludźi: to iest/iż skoro Bóg sstał sye człowiekiem: więcéy sye ich náwróćiło do wiáry / á niż przedtym ich było: bo nie iedno rodzay Żydowski / ále wszystek okrąg źiemie/ vsłyszał o Pánie/ y poznał go. O czym przedtym mówił Dawid: Znáiomy Bóg w Żydostwie: w Izráelu wielkié imię iego. Psal: 75. versu 1.
Y wdrugim swym pieniu mówi: Opowieda słowo swoie Iákobowi: spráwiedliwośći y Sądy swoie Izráelowi. Psal: 147. ver: 19.
Nie vczynił ták żadnému narodowi y Sądów swych nieobiáwił im. Przedtym ták Żydowie mówili iż Pan zszedł z téy góry. Teraz iuż sye niechay nie chełpią Żydowie tym/ żeby tylko sami mieli znáć Páná Bogá. Iuż teraz cześć y chwałę czynią Pánu Bogu/nietylko Żydowie/ ále wszystkie fámilie pogáńskie. Psal: 21. versu 28.
Iuż teraz nie tylko w Izráelu wielkié imię páńskié: ále po wszystkiéy źiemi iest bárzo dźiwné. Psal: 8. versu 2.
Nie tylko iuż Żydom obiáwioné są spráwiedliwośći Páńskié: ále przed obliznośćią Pogánów obiáwił Pan spráwiedliwość swoie. Psal 97. ver: 2.
Iuż sye wypełniło co pan powiedźiał: Bárzo wiele ich przyydźie ze wschodu y od zachodu słońcá Matth: 8. ver: 11.

y będą siedzieć z Abráhámem/ z Izáákiem/ y z JAkobem w Królestwie niebieskim. Co sye rozumie o náwróceniu wszystkich ludzi / do chwały iednego Bogá/ktorego chwalił Abráhám/Izáák/y Jakob: co sye stáło ná ten czás kiedy Pan Christus zstąpił z góry tey/ to iest z niebá : ná ten czás nietylko Zydom/ ále y wszytkim inszym pogánom otworzyłá sye łáská P. BOgá wszechmogącego / ták iż iuż choćby był Zydowin/ choćby był y Gréczyn / y inszy pogánin/ † ktorybykolwiek wzywał imienia páńskiego/będzie zbáwion. Ale po témi conditiámi : wypełniwszy wszytko co iest pożytecznego do chwały páńskiéy : to iest : w wierze prawdziwéy Chrześcijáńskiéy / ktory będzie wzywał imienia Páńskiego/ będzie zbáwion. Bo ná drugim mieyscu mówi Pan / nie káżdy/* ktory mnie mówi Pánie pánie(to iest ktory mnie wzywa) wnidzie do Królestwá Niebieskiego : ále ktory czyni wolą oycá mego. A czynić wolą Páńską niemoże żaden iedno ten ktory w prawdziwéy wierze będąc / pełni uczynki dobré ku czći y chwale Páná BOgá. Rozumiéy temu/ żeć wzywánie imienia páńskiego bez wiáry nic nie iest:bo iáko powieda Apostół:[a] przez wiáry żaden sye niemoże podobáć Bogu. A zás wiárá/[c] iáko powieda Jákub S. bez dobrych uczynków umárła iest. Tákże rozumiéy : Kto wzywa imienia páńskiego z wiárą ozdobioną y ożywioną uczynkámi dobrémi: ten będzie zbáwion. Co iáśniéy możesz pobáczyć z textu Ewányeliéy/ktory pokázuie przystąpienie iednego człowieká trędowátego do Páná Christusá. Bo gdy zszedł z góry/

Marginal note: CHRistus po śmierci swéy otrzymał ná świecie zupełné pánowánie : bo z ludźi ma cześć/ ma posłuszeństwo rozkazánia swego/ ma podatek Kościołom y sługom swym:á iż to będzie mieć ná wieki/tedy tym Królestwá iego końcá nie będzie/iáko Anyół do pánny powiedział/ Lucæ 1. versu 33. Bo kto ma té trzy rzeczy ná świecie iest Pan świátá: á iż do tego ma chwałe/ ma ią iáko Bog prawdziwy.

† *Rom* 10. *ver*:12.
* *Matt*:7. *ver*:21.
[a] *Hebræ*:11. *ver*:6.
[c] *Iacobi* 2. *ver*:26.

Alić trędowáty przyszedszy / dał mu chwałe / mówiąc: Pánie byś iedno chćiał możesz mie oczyśćić.

☞ Nie bez przyczyny ten człowiek nátráfił sye ná ten czás/po onym zacnym y dziwnym kazániu páńskim : áby przez cudów czynienie tym mocniey oné słowá zbáwienné były wpoioné w sercá onych/ ktorzy go słucháli. Bo u Zydów záwżdy było : Kiedy co dziwnego powiádano im/ tedy oni bez znaków wierzyć niechćieli : Czego masz przykłádów wiele. Ano w on czás/ kiedy ie Pan chćiał wyswobodzić z onéy ciężkiéy niewoléy Egiptskiéy/ á Moizeszá posyłał w téy spráwie : Rzékł Moizesz : Pánie nie uwierzą mi/ żebyś ty mnie posłał. Wnet mu Pan dał znaki/ ktorémi miał pokázáć/że Pan Bóg do nich posłał. A by był niemiał znáków/nie uwierzyliby mu byli. Przetóż Apostół powieda / iż Zydowie záwżdy żądáią znáków widzieć / á Grekowie mądrości. Dla tegóż Pan Zbáwiciel nász posyłáiąc Zwolenniki swoie ku przepowiedániu zbáwienney náuki Ewányeliéy swéy świętéy/ dał im znáki ku potwierdzeniu náuki/żeby im rychléy uwierzyli.

Exodi 4. a ver: 1. ad 10.

1. Cor. 1. versu 22.

Marci 16. ver: 17.

Z przeyzrzenia tedy páńskiego sstáło sye/ że po kazániu páńskim ten trędowáty przyszedł po uzdrowienie do Páná : áby obaczyli wszyscy ná ten czás będący y uwierzyli/ iż Pan Jezus iest mocen ták w náuce/iáko w uczynkách.

Lucæ 24. ver: 19.

¶ Tóż też rozumieiąc ten trędowáty o Pánie Christusie/ iż on iest mocny w náuce y w czynieniu znáków : á snadź ná ten czás mógł słucháć uczącégo. Skąd w nim wiárá urość mogłá táka o Pánie Christusie: bo Apostoł powieda/iż wiárá z słuchánia przychodzi : á słuchánie bywa przez słowo Boże. A iákóż będą wierzyć temu ktorégo niesłucháli ? Tákże ten trędowáty : podobno słuchał Páná uczącégo uwierzył był/że ták możny był: Bo niewierząc próżno miał przyść do Páná : temu / iżby był nic nieotrzymał : musiał pierwéy wierzyć/ że Pan to mógł uczynić/o co go prosić miał. A okazáło sye to z iego słów/ że wierzył táką być moc uzdrawiáiącą w Pánie CHRistusie. Bo powieda Ewányelia: że przyszedszy y uczyniwszy mu chwałe/mówił témi słowy : Pánie byś iedno chćiał/ możesz mie oczyśćić. Dwoiákim obyczáiem

Rom. 10. ver: 17.
Ibidem versu 14.

kazał wiáre ſwoie ten człowiek trędowáty: Naprzód vczynkiem: potym 1.
wy.
Vczynkiem pokazał wiáre ſwoie / gdy przyßedł y chwałę pokornie do
go vczynił z vczćiwością / która Pánu przynależáła: co pokázuie drugi E-
inyelistá / gdy opiſuie / Ze kleknął ná koláná / proßąc Páná o vzdrowienié. Marci 1. ver: 40.
kąd może káżdy poznáć / że ten człowiek wierzył Páná Chriſtuſá być bár-
zacnym y wielkim v Bogá / bo tákiéy czći nie wyrządziłby mu był / która
cnym ludźiem tylo byłá wyrządzáná.
Drugim obyczáiem: pokazał nie ládáiáką wiáre ſwoie: to ieſt: ſłowy 2.
yznawáiąc możnosć mocy iego: przypiſuiąc mu moc vzdrowienia iego /
ó: rey żaden z poſpolitych ludźi nie mógł vzdrowić ták łácnie / iedno on z któ-
mby był Pan Bóg / témi ſłowy mówiąc: Byś iedno chćiał możeß mie v- Ioan: 3. verſu 2.
rowić. Jákoby ták chćiał rzec: wola álbo chcenié twoie ieſt vczynkiem Dla grzéchów PAN karze / aby
ździéy rzeczy: kiedy ty chceß wßytkoć łácniuchno ku vczynieniu. Zá ſkará- grzéßny vpomniawßy ſye / czynił pokute.
em Bożym widźiß że ten ßkárády trąd ná mie ſye wydał / y ćiáło moie ob- Num: 12. ver: 15.
adł: co bóg vczynił álbo dla grzéchów moich / ábych od ćiebie vzdrowiony
dąc / czynił pokute / iáko czyniłá Márya śioſtrá Moyzeßowá / która pyßnie
mrálá przećiwko przełożonému y ſtárßému ſwemu brátu Moyzeßowi: ál
iáko ſye ſtáło było Geizemu ſłudze Elizeußowému / kthóry iż nád wolą
áná ſwegó vczynił / że od Náámáná Hetmáná Aſſyryyſkiegó wźiął dáry / któ- 4. Reg: 5. ver: 27.
ch Elizeuß Pan iego niechćiał wźiąć: tym záráźliwym trędem / y z potom- Też PAn podczás karze / aby pokazał moc ſwoie / iż on ieſt mocen odiąć zdrowié y záś przywróćić.
wem ſwym ſkaran był. A iżem y ia też w czym tákowym wyſtąpić mógł
zećiw Pánu BOgu / nie będąc posłußnym Pánu Bogu álbo przełożonym
ademną: álboć też ſtáło ſye to z przeyźrzenia Bożégo / abyś ty potym był
ielbion z dźiwnéy twoiéy mocy oczyśćiáiąc mie / iáko był náwiedzon ślepo Ioan: 9. verſu 3.
árodzony / o którym ſameś świádectwo wydał / iż áni rodźicy iego / áni on
grzéßył / że ſye ślepo národźił: iedno ſye ſtáło áby ſpráwy mocy twoiéy by-
okazáné / w dźiwnym iego oświécenią: á widząc śiebie ſámégo żem ia ze-
ły człowiek ná zdrowiu ten ßkárády trąd ná ćiele ſwoim noßąc: tedy proße
czyść mie / choć z przeyźrzenia Bożégo to ćierpie dźiwną BOżą ſpráwą:
czyść mie PAnie ábyś od wßytkich był wielbion: bo pewnie wiém

Pánie / byś iedno chćiał / możeß mie oczyśćić.

Abowiem ſpráwy wßytki chceniu twemu ſą posłußné. Niewątpieć / iá-
o on który proßąc o zdrowie ſynowi ſwoiemu / mówił: Jeſli co możeß wſpo-
nóż nas: áleia wiém okróm wątpienia / że oczyśćić mie możeß. A dla te-
góż niekußę mocy twoiéy: y nie ßukam iey ináczéy: Ale tylko proße o chce-
nié álbo o wolą twoie: bo ſkoro wola twoiá będźie ku mnie ſkłonna / ia o
zdrowiu ſwym by namniéy nie wątpie.
Słyßał podobno niegdy o tym że Elizeuß prorok vzdrowił od téyże cho 4. Reg: 5. ver: 10. & 14.
roby która on nędznik ćierpiał / Náámáná przełożonégo Aſſyryyſkiégo przez
śiedmioro ſkąpánie w Jordanie: czegoby oná wodá byłá nigdy nie mogłá v-
czynić / by moc Boża byłá do niéy nie przyſtąpiłá. Otóż to wiedząc: y to o pá-
nie co o Helizeußu rozumieiąc / prośił Páná tym pilniéy o vzdrowienié.
¶ Przypátruy ſye pilnie iáką wiáre miał / iż niewątpił by namniéy o o- 4. Reg: 5 ver: 6.
trzymániu zá wolą Páńſką zdrowia ſwego. Nie rzékł do Páná: Pánie ieſli Król Syryyſki piße Królowi Jzráelſkie(mu) o Náámanie ſłudze ſwym w té ſłowá: Gdy weźmieß ten liſt / wiedz iżem poſłał do ćiebie Náámáná
będźieß PAná Bogá prośił / możeß mie oczyśćić. Ani też ták proſto prośił
mówiąc: oczyść mie PAnie. Ale ná wolą iego y chceniu wßytko zlécił mó-
wiąc témi ſłowy: byś iedno chćiał możeß mie oczyśćić. Hieronym świe-
ty wiáre iego wypiſuie témi ſłowy mówiąc: Ten który prośi woléy / znáć że
o mocy nic niewątpi: y pewnie że tákowéy wiáry wyznánié właſnie ſye śćią-
gá ku ſámemu Boſtwu Páńſkiému / któremu ſámému wßechmocnosć przy-

należy:

ámáná sługe swego / abyś go vzdrowił od tredu iego: ták tá o vzdrowienié tredu śmiáła po wieść byłá do KRólá / iáko tá / Pánie iesli chceß Lecz tá byłá ácz śmiáła / ále pokorna y vniżona / z pokorną wiárą złączona / owá fu kliwa j bezbożna: y przeto rzékł Prorok Helize: Niechwié że Prorok iest w Izráelu. etc.
† Hester 13. ver: 9.

należy: Byś iedno chćiał. Jákoby ták chćiał rzéc: sámym skinieniem c
nia / álbo woléy twéy / możeß vczynić. A słußniec go Pánem názywał:
on pánował chorobom y zdrowiu / żywotowi y smierći. † Ták niekiedy N
docheus do PAná BOgá mówił: PAnie Królu wßechmogący / pod m
twoią wßytki rzeczy są położone: á niemáß ktoby sye przećiwił woléy two
Bo tá modlitwá ozdobna iest bárzo: Ty Pánie iesli chceß możeß mie vz
wić. Jákoby rzékł / niemáß Pánie coby sye woléy twoiéy przećiwiło: gd
tá chorobá moiá pod roskázánie twoie podległá.

¶ Z tego tredowátego káżdy iáko ma Páná prosić: może obáczyć.
Naprzód tego potrzebá wiedźieć / do kogo sye vćiekáć w niedostátku: co
kazał ten tredowáty / który z niemocą swoią / któréy żadnémi lekárstwy
mógł vzdrowić / vćiékł sye ku Pánu Christusowi. Ták też káżdy z ludźi Ch
sćijáńskich / niéma sye do nikogo vćiekáć w vćisku y chorobie swoiéy / iedno
Páná Christusá: nie do czárów / álbo inßych pomocy czárnoksieskich. A
kolwiek w káżdéy chorobie vćiekáć sye piérwéy mamy do mocy Páńskiéy
nawiecéy w téy / któréy lekárstwá álbo ziołá niemogą nic pomoc: Bo P
vzdráwiać raczy rozmáićie: vzdrawia przez Doktory / przez lekárstwá / p
ziołá: y iesliby kto wzgárdźiwßy lekárstwá álbo ziołá którym Pan Bóg d
moc ku vzdrawiániu choròb ludzkich chćiał tego / áby Pan nád nim oka
cud swóy w vzdrowieniu iego: táki człowiek kusi Páná BOgá: bo kto
wa zdrów z lekárstwá / cud to Boży iest / którym vzdrawia PAN przez s
stworzenié ná to stworzoné / tego który ich vżywa: á kto im gárdźi / nieyr
czéy ten człowiek czyni / iáko ßátan / który pánu Christusowi kazał sye spus
ná dół z Ganku Kośćiołá Jerozolimskiégo: ná co mu PAN odpowiedźi
nápisano ták / Jż nie bedźieß kusił Páná Bogá twego: to iest: ponieważ
iest którędy znisć niespußczáiąc sye. Tákowi tákże kußą Páná / którzy mog
być zdrowymi przez vżywánié ziół / któré moc od Páná máią / y prawie nien
domie Pan Bóg sam przez nie vzdráwia: chcą iákies w vzdrowieniu swoy
cudá widźieć: tákowych Pan podczás niewysłuchawa: bo tylko od tych b
wa náleźion / którzy go nie kußą. Acz pismo swieté o vżywánié lekárstw
gáni Asá Królá Judskiégo: ále te przyczyne dáie / że Páná BOgá opuśći
á do Doktorów sye vdał. Otóż dobré iest lekárstwo / ále z wzywániém mił
go BOgá ná rátunek: á w káżdéy niemocy / á nawiecéy w onéy / kedy n
może byc żaden posrodek vzdrowienia / álbo vyśćia niebespieczeństwá / słus
nie ma byc wzywan ná rátunek Pan Bóg: bo y w tákich rzeczách on gotó
wysłucháć.

Matt: 4. v: 6. & 7.

2. Paral. 16. ver: 12.

Ten tredowáty / by był mógł mieć posrodek iáki do otrzymánia zdro
wia / podobno nieprzyßedłby był do Páná: ále iż oná chorobá nie mogła by
ináczéy vzdrowioná / iedno mocą Páńską: przetóż do Páná przystąpił / nié
máiąc niskąd wspomożenia. Otóż máß przykład z tego tredowátégo / d
kogo sye vćiekáć máß w twych niedostátkách: ponieważ sye on vćiékł nie d
inßégo / iedno do Páná Christusá.

¶ Rzékłby mi tu: powiádaß że sye do Páná mamy vdáwáć z niedostátk
y z nedzámi náßémi: á wßák w Kośćiele powßechnym który zową Rzym
skim wzywáią nie iedno PAná dawce wßytkich rzeczy / ále też Swietych
wzywáią?

Dla czego świetych wzywamy.

Ná to ták odpowiedźieć máß: iż my swietych nie wzywamy iáko daw
ców dóbr Páńskich: bo tákié wzywánié sámému Pánu należy / od którégo
wßytki dobrá płyną: ále tylko swietych wzywamy / áby z námi wespółek w
zywáli tego / od którégo wßytki rzeczy dobré pochodzą: to iest / Páná zbáwi
ćielá náßégo / Bogá wßechmogącégo: o czym wiecéy iesli chceß wiedźieć: to
iest / o przyczynie swietych / czytay w Kátechyzmie náßym.

Jużes

☞ Iużeś ſłyßał kogo wzywáć maß: ſłuchay też iáko maß wzywáć/
chceßli otrzymáć.

¶ Naprzód z doſkonáłą wiárą: którą o ſwym vzdrowieniu ten trędowá-
ty miał. BO iákoś ſłyßał że bynamniey niewątpił w Pánie Chryſtuśie/ále
wierzył go być ták możnego/ że/ by tylko chćiał/ mógł go vzdrowić. Poká-
zuie ſye to z piſmá świętego/ że wiárá do wzywánia Páná w potrzebách ná-
ßych ieſt pożyteczna: bowiem ſam PAn powiedźiał: IEſli o co prośićie/
wierzćie iż otrzymaćie. Apoſtoł też święty vpomina w liśćie ſwym mówiąc: Marci 11. ver:24.
Ieſli kto z was potrzebuie mądrośći/ niechayże iey prosi od BOgá/ kthóry
dawa wßytkim obfićie: á niech niewątpi: tedy mu będźie dano. Pod tym Iacobi 1. v: 5.et 6.
słowem mądrośći/ możeß y inße ſwoie rozumieć/ o które Páná Bogá prośiß/
á nawięcey té które tobie ku zbáwieniu ſą pożyteczné: bo ieſliby prośił tych
rzeczy/ któreby miáły być záwádą ku zbáwieniu: tedy ćię Pan nie wyſłucha.

A któreż rzeczy ku zbáwieniu przeßkadzáią/ o które nie trzebá prośić:
Iáko ſą rzeczy świeckié: to ieſt/o niepobożné bogáctwá/ o których Pan po-
wiedźiał/że ſą ku zbáwieniu ßkodliwé mówiąc: iż łácniey line przewlec przez Matt: 19. ver:24.
ucho igláné/ niż niepobożnému bogátému wniść do Króleſtwá niebieſkiego.
Co iuż widźiß niepożytek niepobożnych bogactw: nie proßże o tákié: raczey
proś z Sálomonem żeby Pan dał potrzeby ku żywnośći/ ꝛc. Prou: 30. ver: 8.

Też druga rzecz ieſt niepożyteczna ku zbáwieniu złé vżywánié/ czći od
Páná Bogá dáney/czego maß przykład w Saulu Królu Żydowſkim: który
przedtym niż był wźięty ná godnosć Królewſką/ był człowiek dobry: á Kró-
lem zoſtawßy/ odmienił ſye potym y ſtał ſye nieposłußnym PAnu Bogu: 1. Reg: 15. ver: 11.
niewinnégo Dawidá prześládował. Abimelechá Kápłaná y z potomſtwem 1. Reg: 18. ver:29.
iego zámordował ꝛc. tákże y o inßych wiele Królów naydźieß/którzy przećiw- 1. Reg:22. ver:18.
ko Pánu byli wyſtępni/ źle pożywáiąc godnośći y wezwánia ſwego: którey
by byli dobrze vżywáli/ nie pokazáliby ſye byli ták wyſtępnymi przećiwko Pá-
nu. Aczći dawna przypowieść/że godnosć ieſt obyczáiów odmiennosć: y téć
rzeczy nie wádzą do zbáwienia: iedno ich z boiáźnią Bożą vżywáć: á gdy ie
Pan Bóg da/ prośić Páná/ áby pychę y buynosć w nich odiął/ á ſkromnosć
dáć raczył: o co wßytko trzebá prośić z wiárą wedle słów Apoſtolſkich/któ-
ry mówi: Niechay prosi z wiárą nic niewątpiąc: bo kto wątpi/podobny ieſt
wełnom morſkim/które wiátr pędźi y miece. tákowy człowiek niech niemnie- Iacobi 1. verſu 6.
ma/ by miał co wźiąć od Páná. Iuż ſtąd możeß rozumieć/iż ieſli kto chce
co otrzymáć od Páná Bogá/trzebá áby prośił z wiárą.

¶ Słyßąc iuż że przez wiáry nic nie vprośiß: rozumieß temu że trzebá
wiáry/ießcze też trzebá do wiáry pokory/którą pokazał w ſobie ten trędowá-
ty/który pokornie z vczćiwośćią wielką vpadáiąc ná twarz ſwoie prośił Pá- O modlitwie pi-
ná Chryſtuſá o vzdrowienié. Pokázuie to mędrzec/ że pokory trzebá do mo- ſáliſmy ná in-
dlitwy gdźie mówi: Modlitwá vpokarzáiącégo ſye obłoki przenika. Ták też ßych mieyſcách.
káżdy/ ieſli co chce vprośić/niechay pokornie prosi: bo pyßnych nie tylko żeby Ecclef: 35. ver:21.
Pan Bóg miał wyſłucháć/ ále ſye nimi brzydźi. Eccleſ: 10. ver:7.

¶ Tego też náoſtátek trzebá temu/który prosi Páná/áby ono o co pro-
śi puśćił ná wolą Páńſką/iáko ten trędowáty vczynił mówiąc ták w modli-
twie ſwey do Páná: Byś iedno chćiał Pánie/ możeß mię vzdrowić. Tóż też
może káżdy z modlitwy PAńſkiey wybáczyć/ gdźie mówi: Bądź wola twa Matt: 6. ver: 10.
iáko w niebie/ ták y ná źiemi: Iákoby ták chćiał rzéc: Aczkolwiek wßech-
mocnosć twoiá miły Pánie ieſt niezmierna ku vczynieniu wßytkich rzeczy:
ále iż niektóre rzeczy (áczkolwiek ſą nie trudné wßytki tobie ku vczynieniu)
ſą przećiwko woley twoiey/á ták/by y té niebyły o które proßę przećiwko wo-
ley twey świętey: przetóż niechcę nic nád wolą twoię prośić/ábych ći ſye nie-
miał być przećiwnym. A zátym/ ieſli Pan baczy one rzecz być nam pożyte-

czna/ á iego woléy nie przećiwna/ wysłuchawa: Bo sye nam zda siła być p-
żyteczno / co Pan rozumié być nam niepożyteczno / y zá ßkoda náßému zb-
wieniu: iáko bespieczné żyćié ná świecie / okrom pokus wßelákich: zda sye o
nam być pożyteczno: á wßákże sye to pokaże być niepożyteczno: tego prz-
kład iest w Pawle świetym / który miał przenágábánie od pokus: ten roz-
miał/że mu to było pożyteczno/żeby oná pokusa była vskrómioná: y dla teg
2. Cor. 12. ver. 8. trzy kroć prosił aby ia Pan od niego oddalił: á wżdy go Pan w tym nie w-
słuchał/ bacząc że to iemu było pożyteczniéy ćierpieć one pokuse/ á to dla z-
chowánia pokory: bo kiedyby był wolen / iego náuká y łaská oná/która miał
v Páná swego PAná Christusá zbáwićielá nas wßytkich / mogłáby go być
vnieść w hárdość: bo náuká / często hárdé y nádeté czyni. Przetóż Pawe
świety sam o sobie powiedział/czuiąc sye też być pod áffectámi témi/które
2. Cor: 12. ver: 7. dziom pánuią: Aby mie wielkość obiáwienia nie vniosłá / daná mi iest p-
budká cielesna / ßatáński Anyół / któryby mie policzkował wednie y wnoc.
Jakoż ma ßátan policzkowáć kiedy niéma ćiáłá? Ták ßátan policzkuie/ k-
dy przywodzi áby człowiek vpadł wgrzéch. Otóż też Páwel S. mówi: áby
mie policzkował: to iest: áby mie pobudzał ku grzéchowi/á ia znáiąc żem i-
człowiekiem niepotężnym / vpokarzáć sye muße/ o sobie pokornie trzymáią:
ponieważ mi ták niepotężność pánuie.

Przypátrzże sye temu / iż są niektóré rzeczy / które áczkolwiek sye zdádą
nam być pożyteczné ku zbáwieniu/ á nie są pożyteczné: iáko to Páwel świety
rozumiał być pożyteczno sobie ku zbáwieniu wolnym być od pokus: ále gdy
2. Cor: 12. ver: 9. mu Pan powiedział / że oné pokusy iemu były pożyteczné / że z nimi walczy y
przewyciężał ie zá wspomożeniém Bożym / iáko rycérz nieprzyiaćielá swego:
tóż zátym ná woléy Páńskiéy musiał przestáć. Przetóż káżda rzecz o kt-
rą prosimy mamy ią polécáć woléy Páńskiéy / iáko ten vczynił tredowát:
vzdrowienié swoie ná wolą y podobánié Páńskié puśćił/gotów będąc y zdro-
wie przyiąć od Páná zá wdźięczné/y chorobę ćiérpieć/ y wßytko coby sye by
Panu podobáło. Rozważał to sobie / iż ieśli Pan obaczy / że mnie tá cho-
bá moiá nie przywiedzie ku rospáczy/ która iest vtrátą żywotá wiecznégo/z-
chowa mie w niéy: A ieśli obaczy / że zdrowie które v człowieká iest napi-
wßym ßczęśćiém mnie nie wzgorßy / co iest przećiwko zbáwieniu / przywróci
mi ie: dla tegóż ná wolą iego pußczę: niechay on czyni co sye iemu podoba.
Oto też nawięcéy prośili PAná Bogá ludźie święći / áby im PAn Bóg d-
ćiérpliwość wrzeczách ták przećiwnych iáko wßczęśliwych: áby wnießczęs-
wych nie rospaczáli y nie ßemráli przećiwko Pánu: á wßczęśliwych/ áby s-
nie podnośili y Páná swego nie zápominali.

☞ Maß iuż sposob modlenia przykłádem tego tredowátégo: któ-
naprzód do Páná sye vdał/ wiedząc że on káżdégo wiego vćisku wspomaga
Psal: 117. versu 5. iáko mówi Dawid: W vćisku miły Pánie wzywałem ćię y wysłuchałeś mi-
vdał sye z wiárą doskonáłą / z pokorą / wßytko ná wolą Páńską pußczáiąc.

Pátrzayże záśye iáko też Pan wspomógł. Powiada text Ewányeliey/
iż iáko skoro puśćił ná wolą PAńską vzdrowienié swoié/ wnet PAN okazał
wolą swoię:

A ściągnąwßy Jezus rękę swoię dotknął sye go/ y rzekł: chcę bądźże oczyśćiony: á ná tychmiast o-czyśćion iest trąd iego.

☞ PAn Christus Zbáwićiel náß nie raczył sye brzydźić ták ßkárádéy
człowieká dotknąć / nád którégo nic nie było ßkárádnieyßégo. To wßyt-
vczyniłá oná iego łáskáwość/ która nie brzydźił sye y żebrakiem w gnoiu: n-

był v niego lepszy Królewic niż napodleyszy sługá: wszytkim iednáko okázo-
wał łáske swoie: miłosierdźie swoié wszytkim iednáko wyrządzał.

¶ W tym dotknieniu tego człowieká tredowátégo iest táiemnicá: boć
przez dotknienia mógłby go był vzdrowić: przetóż znáć że nie bez przyczyny to
sye zstáło/ że sye go dotknął. Chćiał Pan przez to pokázáć/że iesliby był ná-
széy mizernéy nátury nie dotknął sye Bostwem swym/ tho iest / by sye był nie
zstał człowiekiem / nie byłby był zbáwion żadny człowiek. Dotknął sye Pan
nászéy nátury: nie iżeby był od niéy zmázány/ále będąc czysty/áby nieczystość
násze oczyśćił. Chćiał też przez to pokázáć / iáko Cyryllus mówi / złączenié
Bostwá z człowieczeństwem: á że ták z duszą iáko z ćiałem Bostwo iest złą-
czoné / y zstał sye ieden Christus. Przetóż przez oboie / to iest / przez dusze/ y
ćiáło/ okázowáły sye znáki boskiéy nátury/ ábowiém ćiáło/swiátłość w sobie
záchowáną okázowało/ gdy przez dotykánié vzdrowienié dawáło/ á duszá też
mocą woléy/okázowáłá możność Bostwá. Bácz że dotykánié Pánskié lu-
dźi / ták vmarłych/ iáko też y inszych chorych/ pokazowáło Boską náture być
iednoczoną z człowieczą náturą: á ták ze dwu nátur/to iest Boskiéy y czło-
wieczéy iest ieden Chrystus: tenże iest Bogiem: tenże też iest y człowiekiem.

¶ Jeszcze przez to dotknienié człowieká tredowátégo/pokazał Pan Chri-
stus pokore swoie: áby nas przez nie náuczył żadnégo nie wzgárdzáć / żá-
dnym sye nie brzydźić/żadnégo nie powiedáć wzgárdzonégo dla niezdrowia
ćiáłá iego: które od Páná Bogá bywa przepuszczoné.

Spytałby też kto/ iesli tym Pan Christus co vczynił przećiwko zakono- Leuit: 13. ver: 44.
wi/że sye dotknął tredowátégo/czego zakon zákázował? Obaczywszy przyczy- 45. & 46.
nę/dla czego zakon zákázował dotykáć sye tredowáteg/obaczysz że pan Chri-
stus przećiw zakonowi by namniéy nie wystąpił. Bo zakon dla tego kazał nie
dotykáć sye tredowátego/áby sye niezárázili ludźie: A Pan CHRJstus tym
swoim dotknienim niezáráźił sye/ále zárázonému vzdrowienié przez nie sprá-
wił. Bo rzekł do niego: Chce ćie oczyśćić: bądź oczyśćiony: y nátychmiast
iest oczyscion trąd iego.

¶ Tym go sposobem vzdrawia (mówi Doktor swiety Ambrozy) którym
go prosił. Jákoby ták chćiał rzéc proszącému: Masz moie wolą/masz moiéy
łáskáwośći chęć/ możność moie y moc wyznawasz/á tylko prosisz o chcenié/
álbo o wolą moie: Wielmożnie wierzysz/ wielmożnie też bedźiesz oczyśćiony:
niewątpiłeś wierzyć/niezámieszkam ćie vzdrowić: mówisz mi/Pánie/Byś ie-
dno chćiał: Otóż chce: Mowisz mi/ możesz/to iest/ przypisuiesz mi możność/
przetóżći mówie: Bądź oczyśćiony: A natychmiast zá tym rzeczeniém oczy-
śćion iest trąd iego. O odpowiedźi przedźiwnéy dobroći páńskiéy/y mi-
łégo miłosierdźia y mocy nie inszéy iedno boskiéy? Záiste nie iest tu inszy głos
iedno on/ Który mówił: stań sye swiátłośći: y nátychmiast stáłá sye swiá- Genes. 1. versu 3.
tłość: nie ćiężéy mu było stworzyć człowieká/á niż go vzdrowić/álbo od vmár-
łych wzbudźić. Záiste prawdźiwie mówi Dawid: Ty iesteś Bóg który czynisz
dźiwné rzeczy: Który słowem twym vzdrawiasz rozmáité choroby. A praw- Psal: 76. ver: 15.
dźiwie powiedźiał medrzec: Wszechmocné słowo twoie miły Pánie: tylko ty
rzeczesz/ á wszytkie rzeczy są tobie posłuszné: rzeczesz nieczystośći odeydź precz Sapien: 18 ver: 15.
álić wnet ná to mieysce czystość nástąpi. Ałeć temu nietrzebá sye nam dźi-
wowáć/że Pan Christus ták dźiwny był w spráwách swych/którzy go wierzy-
my być prawdźiwym bogiem: iedno iemu dźiekowáć mamy zá iego wszytkie
spráwy.

☞ Oczyśćiwszy tedy iuż ták onégo tredowátégo: y okazawszy moc Bo-
stwá swego wszechmocnégo nád tym człowiekiem vtrapionym y nędznym/
rzekł do niego rzecz drugą mowić:

**Y rzecze do niego Pan JEzus: Pátrz byś teg
nikomu niepowiedał: ále idź/ Vkáż ſye Kápłano
wi/ y ofiáruy dar twóy który roſkazał Moizeß n
świádectwo im.**

Trzy rzeczy roſkazał p. Chriſtus tredowátému niż go opuścił oczyśćioneḡ
Naprzód/áby nikomu nie powiedał/co ſye z nim dźiało.
Powtóre/áby ſye Kápłanowi vkazał.
Potrzecie/áby ofiárował dar.

I. ☞ Pierwßa rzecz/którą roſkazał Pan tredowátému/ áby nikomu ni
powiedał oczyśćienie ſwoie. Vczynił to

¶ Naprzód dla tego/áby nas náuczył z náßych dobrych ſpraw v ludźi p
źnéy chwały nie ßukáć. Przetóż Origenes mówi: Czemu pánie teraz mówi
żadnému niepowiedáć? Dla moiéy mówi pokory: y ábych was náuczył/
1. Theſſ: 2. ver:4. kiedy co dobreḡ czyniciе ábyśćie ſye nie chełpili y nie wynosili próżno:żebyść
ſye niechćieli podobáć przed ludźmi/ iáko ieſt obyczay v niektórych: iż ieśli
dobrégo czynią/álbo ieśli poßczą/álbo ieśli vbogie iáłmużnámi wſpomagái
Matt: 6. verſu 1. álbo ieśli iákie inßé pobożné ſpráwy wyrządzáią/ wnet zá to chcą być chw
leni v ludźi/ y ſobie ſye podobáć/ále tácy przed pánem ſą bez zapłáty. Ma
iedne przyczyne / dla czego Pan Chryſtus zákazał tredowátému dobrodźie
ſtwá ſwego powiádáć.

¶ Druga ießcze przyczyná do tego/ áby przez opowiedzenie iego oczyśći
nia/ piérwéy niżby go byli Kápłani nie przyſądźili do zdrowych/ nie byłá iák
nieuczćiwość ZAkonu: á ſtądby byli przećiwnicy PAńſcy mieli okázyą p
twárzáć go: przetóż tredowáty/ iáko ſkoro był opowiedźiány od Kápłanó
być oczyśćionym / nie táił więcéy onégo cudu oczyśćienia ſwego: ále iá
Marci 1. ver: 45. Márek święty Ewányeliſtá świadczy / Począł opowiádáć y oſławiáć on
dobrodźieyſtwo Páná Chriſtuſowé.

Rzékłby tu kto/czemu ten tredowáty nie wypełnił przykazánia Páńſki
go? bo áczkolwiek z przodku zámilczał/ ále potym opowiedał dobroć Pá
ſką/ która wielkim cudem nád nim ſye pokazáłá? Ze ſprzodku zámilcza
to ſye ſtáło dla pewnieyßégo świádectwá cudu páńſkiégo:bo by był wßyt
lud opowiádał być czyſtégo od trędu człowieká/ á póki Kápłani go nie prz
ſądźili do czyſtych/do tąd muśiał ſye rozumieć zá nieczyſtégo.

Tym tedy był vtwiérdzony cud Páńſki / kiedy go iuż opowiedźiał cz
ſtym być. A gdy był cud Páńſki potwiérdzony przez wyrok Kápłáńſki: te
Przyczyny przecz Pan kazał zámilczéć Cudu / y czemu go potym tredowáty oſławił. też ku czći y chwale Pánu Bogu przynależáło opowiádáć dobroć Páńſką.
zátym ma Pan Chriſtus przyczyne / dla czego kazał zámilczeć cudu przeze
vczynionégo. A oczyśćiony też ma przyczyne/dla czego tenże cud opowiáda
Ná wielki to vmyſł należy vczynić dobrodźieyſtwo / á zá nié nie żedáć dźi
kowánia. A wßákże ten/który ieſt podpomożony dobrodźieyſtwem cudzyn
powinien przed wßytkimi ie opowiádáć: bo ſtąd rośćie ten pożytek / iż d
dzy bywáią pobudzeni ku dobrze czynieniu bliźnim ſwym/ gdy ſłyßą iż inßyc
dobrodźieyſtwá bywáią opowiádáné. TRch rzeczy vczą náuczyćiele
Cato. ßkołách ſwych vczniów mówiąc: Vczynność inßégo opowiádáć pámieta
A ſam ieśli komu dobrze vczyniß/ milcz. JVżes ſłyßał piérwßą rzecz któ
Pan vczynić kazał tredowátému.

II. ☞ Powtóre ſłuchay czemu mu ſye kazał Kápłanom vkázáć mówiąc
Jdź vkaż ſye Kápłanom. Hieronim święty wyłożył przyczyne / dla któ
Pan Chriſtus tredowáté ſłał do Kápłanów.

Naprzó

¶ Naprzód mówi dla pokory / áby sye pokazał iż czcił Káplánski stan. Abowiém było przykazano w Zakonie: Iż którzy byli oczyścięni od trędu/ áby ofiárowáli dáry Káplanom: Bo słusznie trędowáty zá BOżym roskazániém Káplanów rossądkiem/ iesli był álbo czystym álbo też nie czystym/ ku przyięciu álbo ku wygnániu rossądzony był. A iże ten trędowáty rossądkiem Káplanów wygnány od iáwnégo obcowánia álbo przebywánia z ludźmi: tedy potrzebá było náznáczonémi Cerymoniámi iego przywróconą czystość vznáć rossądkiem Káplánskim/ y ofiárą náznáczoną.

Leuit: 14. ver: 2. 3. 4. &c.

¶ Powtóre/ przeto mu sye vkázáć Káplanom kazał/ áby zátulił vstá potwarców/ którzy go potwarzáli/ iżby przeciw Zakonowi czynił: y áby tym Zakon stáry wypełnił: á cudu swego nie odmienną prawdę pokazał. Bo iesliby byli Káplani iego cudów nie poswiadczyli/ rozumieliby byli ludźie/ iż to iákim Czárnoksięstwem czynił. Przetóż Márek swięty mówi: Iż sye kazał vkázáć nie tylko Káplanom/ ále też y przełożonému Káplánskiemu.

Marci 1. ver: 44.

¶ Trzecia przyczyná do tegó: Iż figurę przyszłégo Káplánstwá nowégo Zakonu przez to odesłánié trędowátégo do Káplanów pokázáć chciał. Bo iáko Zakon był przykazał rossądzić trędowáté od nie trędowátych káplanom: ták też PAN trąd duchowny / to iest grzéch/ swym Káplánom które miał postánowić / miał zlécić ku rossądkowi: iż którégo oni do czystości mieli przysądzić/ ten przed Pánem iuż miał być oczyścięny. A vczynić to raczył onémi słowy / które mówił do nich: Którym odpuścicie grzéchy / będą im odpuszczoné.

Ioan: 20. ver: 23.

Przypátrz sye iáko Pan vczcił Káplánstwo oboie/ ták stárégo iáko y nowégo zakonu. Stárégo zakonu Káplánstwo trędu sędźiámi vczynił: bo nie Królowi / nie przełożonému miástá / ále Káplanowi roskazał sye pokázáć. A snać choćby był zdał sye nieczystym/ á oni go przysądźili czystym: zá czystégo musiał być poczytan. A choćby też był zdał sye być czystym / á oni go nieczystym powiedźieli/ musiał być zá nieczystégo.

Zás zakonu nowégo Káplánstwo dáleko więcéy vczcił/ niż oné stárégo zakonu. Bo iáko zacnieysza iest duszá od ćiáłá / ták też więtsza zacność Káplánstwá nowégo zakonu od Káplánstwá stárégo zakonu: bo nie sędźiámi ćiał ie zostáwił/ ále sędźiámi dusz wszytkich ludźi/ ták vbogiégo iáko bogátégo: ták sługi iáko Páná: ták Książęćiá iáko Królá álbo Césarzá. Wszytkich dusze Pan ku ich rossądkowi zlécił.

☞ Trzećią mu rzecz kazał/ to iest ofiárowáć dar/ mówiąc ták: y ofiáruy dar twóy który roskazał Moyzesz ná swiádectwo im. Iesli chcesz wiedźieć co zá ofiárá byłá trędowátych którą mieli ofiárowáć przy oczyśćieniu: Czytay o niéy w Księgách Moyzeszowych/ które zowią Leuiticus: tám dosyć dostátecznie o tym nápisano. A wszákże to odesłánié y ofiárowánié trędowátego iest nam náuką/ iáko vważáć mamy dobrodźieystwá Páńskié: iż ich zápámiętywáć nie mamy: ále záwżdy zá nie ofiárę/ y dźięki ofiárowáć iáko Dawid vpomina mówiąc: *DObrorzecz duszo moiá PAnu á nie zápámiętaway dobrodźieystw iego: Bo żaden znák więtszy nie iest niewdźięczności/ iáko zápámiętánié dobrodźieystw Bożych / á kto iest niewdźięcznym dánych dobrodźieystw/ czyni sye niegodnym/ áby potym iákié dobrodźieystwo otrzymał: y częstokroć otrzymáné dobrodźieystwá zá niewdźięcznośćią bywáią oddaloné: przetóż iesliż chcemy dobrodźieystwá Páńskié otrzymáć / bądźmy wdźięczni/ dźiękuiąc y dobrorzecząc zá nie Pánu.

† Leuit: cap: 14. ver: 1. 2. 3. 4. &c. Ofiárá Trędowáteg byłá/ dwá Wróblá żywé/ drzewo Cedrowé/ Iedwiab iásno czerwony/ Hizop. Ieden Wróbl w naczyniu gliniánym zabity/ á drugi żywy we krwi zábiteg miał być omoczony/ &c.

* Psal: 102. ver: 2.

¶ Przez to / iż nie ták zgołá opuścił PAn BOg tego trędowátego / ále mu náznáczył ku vczynieniu niektóré rzeczy/ znáczy sye: Iż tóż duchownié oczyśćionym przez pokutę / od tych przez które oczyśćieni być mieli czynić miáło: nie zgołá mieli być opuszczeni/ ále do pokuty swiętéy miáły im być znáczoné rzeczy

Złącza Ewányeliſtá dwá cudy/ ieden tredowátégo Zydá/ á drugi Setniká Pogániná/ obudwu wielka byłá wiárá: bo ow wolą Páńſką możną wyznawał/ á ten záſie słowo iego

Sługi Piſmo Swieté dźiećmi zowie oniych v których ſłużą/ iáko czytáć możeſz 3. Reg: 19. ver: 3. o Heliaſzu.

Ioan: 4. ver: 46.
Matt: 8. verſu 15.
Matt: 9. v. 1 & 6.
Matt: 4. ver: 13.
Matth: 9. verſu 1.
† Ioan: 6. ver: 59.

né rzeczy ku vczynieniu: tákże y dźiekowánie zá dobrodźieyſtwá Páńſkie, o czym ná inſzych mieyſcach bedźie.

☞ Słuchay dáley ſpraw PAńſkich y wielkiey dobroći iego / który ieſt gotów káżdému być miłośiernym y dobrotliwym. Oto vczyniwſzy nád onym łáſke ſwoie/ idźie dáley gotów bedąc tóż drugiemu pokázáć: co łatwie pobaczyſz z textu Ewányeliey/ który ták mówi:

A gdy wſzedł do Kápharnáum/ przyſzedł do niego Setnik proſząc go témi słowy: PAnie ſługi móy leży w domu powietrzem zárázony/ y ćierpi vdręczenie.

☞ Czeſto ſye to pokázuie v Ewányeliſtów/ iż Pan Chriſtus w mieśćie tym Kápharnáum cudá czynił / á ſnać wiecey niż gdźie indźiey. Naprzód ſyná Królikowégo vzdrowił w Kápharnáum. W tymże Kápharnáum vzdrowił mátke / żony piotrowey. Támże vzdrowił człowieká páráliżem zárázonégo. Támże przemieſzkawał opuśćiwſzy Názáret. Tóż Kápharnáum názywa Ewányeliſtá Mátteuſz świety miáſtem iego. † W tymże Kápharnáum vczył iáko mamy wierzyć o Sákrámenćie ćiáłá y Krwie iego świetey. Otóż też y teraz w tymże Kápharnáum/ Ewányelia świadczy/ ſługe Setnikowégo przez słowo ſwoie wſzechmocné vzdrowił: bo áczkolwiek ſługá Setników nie był przed PANA przywiedźion: wſzákże on go vzdrowił słowem ſwym świetym/ ná proſbe Páná iego:

Niżli ſye bedźiem przypátrowáć w tym cudu ſpráwie wſzechmocnośći Páńſkiey/ która nic inſzégo nieokázuie/ iedno iż Pan Chriſtus ieſt prawdźiwy Bóg: Pierwey obaczymy przyſtąpienié Setnikowé ku Pánu Chriſtuſowi: o bedźie ſye czemu przypátrowáć/ weyźrzawſzy pierwey co to zá człowiek był. Człowiek to był pogáńſki/ który pod mocą ſwoią miał ſto rycerzów. Pogánin ten Setnikiem był / ále nie z pogáńſką wiárą y cnotámi przyſtąpił do Páná Chriſtuſá: mocność wiáry iego niżey iáſnie wybaczyſz z textu Ewányeliey. Ale teraz inſzym cnotom przypátrz ſye.

Cnoty Setnikowé wylicza.

1\.

Duchowny wykład dla náuki.

Przyczyny czemu Setnik pierwey posłał / á potym ſzedł do Páná.

Niemoc ſługi iego.

Sławá o Pánu iż vzdrawiał.

Wiárá żywa o mocy iego. 2.

* Eccleſ: 12. ver: 3.

Iacobi 5. verſu 16.

ORate pro inuicem, &c. 3.

¶ Naprzód vczćiwośći która vczynił Pánu Chriſtuſowi/ iż wſtydząc ſye go iáko człowiek Pogáńſki/ y mniemáiąc że ſye miał nim brzydźić/ náprzód poſłał do Páná Chriſtuſá o przyczyne ſtárſzych Zydowſkich/ áby zá nim proſili. Pátrzayże iáko też ty maſz vczćiwość wyrządzáć pánu ſwemu/ prosząc go/ áby vzdrowił ſługe twego/ to ieſt duſze twoie/ która ſłuży ćiáłu twemu/ rządząc y ſpráwuiąc. Ieſliż rozumieſz żeby grzéchy twoie czyniły ćie brzydliwym przed Pánem Bogiem/ o czym medrzec powieda: * Iż nawyſſzy pan Bóg w nienawiśći ma grzeſzné: wynidź z domu twégo/ to ieſt/ opuść ſtáré obcowánie w grzéchách: proś o przyczyne ſtárſzych/ to ieſt wybránych Páńſkich/ którzy ſą przed oblicznośćią páńſką/ ſłużąc iemu bez przeſtanku/ áby ſye zá tobą przyczyniáli o vzdrowienié duſze twoiey: co okróm wątpienia otrzymaſz.

¶ Pokorá tego Setniká pokazáłá ſye też w tym / że ſye niegodnym vczynił przyſtąpić przed oblicznosć páńſką/ prośić o łáſke y o wſpomożenié: R też ma w nas być/ iż z wielkiey pokory czuiąc ſye być niegodnymi wyſłuchánia páńſkiégo/ świetych iego mamy prośić o przyczyne zá námi.

¶ Trzećia cnotá pokazáłá ſye w tym człowiecze pogáńſkim: Miłośierdźié/ ktoré miał przećiwko ſłudze ſwoiemu: iż widząc go być chorégo/ nie wyrzućił go zdomu ſwégo/ ále ſye oń ſtárał/ y lékárſtwy iákiémi mógł opátrował/ ktoré kiedy niemogły nic pomoc/ vdał ſye do Lékárzá/ o którym trzymał mocnie nic niewątpiąc/ że okrom żadnégo zámieſzkánia miał go vzdrowić/ á z

by rychl

y rychléy ku miłośierdźiu Páná zbáwićielá przywieść mógł/ powiedźiał iż
ielkie dreczenié ćierpi.
Tu ſye niechay Pánowie vczą/ którzy ſługi máią/ iáko ſye przećiwko im
máią záchowáć: iż ie máią miłowáć/iáko przyſtoi/w niedoſtátkách ich opá=
trowáć: o ich zdrowie ſye ſtáráć/niezáraz go wygnáć precz. Przetóż Apoſtoł
świety vpomina Pány/ iáko ſye máią przećiwko ſługom záchowáć: vpom= Ephe: 6. v: 5. 7. et 9.
niawſzy ſługi/áby byli poſłuſzni pánom ſwym/nieináczéy iáko ſaméum pánu
Bogu. Pány też vpomina/áby też tóż czynili ſługom/to ieſt/ich poſługi ná=
gradzáli: bo wſzelki naiemnik álbo ſługá godźien ieſt zapłáty ſwoiéy: á ty Lucæ 10. verſu 7.
śli czáſu potrzeby iego álbo niemocy/wyżenieſz go z domu ſwego/źle mu ná=
gradzaſz poſługi. A nietylkoś to temu powinien/któryć ieſt twego do=
mu obywátelem/ále śnadź y obcému/iáko Dawid vczynił Egyptczykowi ſłu= 1. Reg: 30. ver: 11. 12. & 13.
dze Amalekity/ dla choroby od páná ſwego ná drodze porzuconému: którégo
Dawid nákarmił y nápoił: bo iuż trzy dni y trzy nocy nie iadł był/ áni pił.
Słuchay co o tákich mówi Páweł świety/którzy ſye o ſwoie domowé nieſtá= 1. Tim 5. verſu 8.
ráia/ták mówiąc: Jeśli ſye kto nieſtára o ſwoie domowé/ ten ſye wiáry zá=
przał/ y ieſt gorſzy nád niewiernégo. A bez pochyby prawdá to ieſt/ iż táki
gorſzy ieſt nád pogáninná. Oto pogánin ſtáránié vczynił około ſługi ſwego/
tákie ſtáránié/ iákie wiec czyni Oyćiec około własnégo Syná ſwego. Nie=
mnieyſzeć ſtáránié miał ten Setnik o ſługe ſwego/iáko Królik o Syná ſwe=
go. Boże dayto/ by tácy byli Pánowie przećiwko ſługom ſwym/ y poddá=
nym/którzy v nich ſą iáko niewolnicy/ któré drecza iáko Pharáo Zydy dreczył Exodi 1. verſu 11.
w Egiptćie. Nie tego vczy piſmo świeté mowiąc: Jeśli maſz wiernégo ſłu= Eccleſ 33. ver: 31.
gę/ mieyże go iáko duſze ſwoie/ y vważay go iáko brátá ſwego. Alec drugi
ſye ták nieſtára o brátá/iáko ſye ten Setnik ſtárał o ſługe. Otóż iuż ſłyſzyſz
iákiégo był miłośierdźia przećiwko ſłudze ſwemu ten Setnik.
¶ Przypátrz ſye też roſtropnośći iego/ w tych ſłowiéch które mówił do 4.
Páná: nie prośił/vzdrów ſługe mego: bo rozumiał Páná Chriſtuſá być mo=
żnym ku vczynieniu/ mądrym ku wyrozumieniu/y miłośiernym ku wyſłuchá=
niu: ále mówi: Pánie ſługá móy leży w domu powietrzem zárázony/ y ćierpi
dreczenié: Jákoby ták chćiał rzec: Jeśli bedźie wola twoiá/możeſz go wybá=
wić od ták wielkiégo vdreczenia: y rozumiem to o twoim miłośierdźiu/ że
ſye nád nedzą iego y vćiſkiem który ćierpi zmiłuieſz. A Pan Chriſtus też który
wyſłuchawa máiące w nim vfność / okazał łáſkáwość ſwoie nátychmiaſt:

Y rzekł do niego Jezus/przyyde ia á vzdrowie go.

☞ Wielka możność Páńſka / który ſámym ſłowem vzdrowić nátych= † Bedá.
miaſt mógł: † ále nie mnieyſza pokorá/który oto nie brzydźił ſye ſługi náwie= Lucæ 7. verſu 5.
dźić niemocnégo. Abowiem iáko możny y łáſkáwy ſzedł ku vzdrowieniu. A POgánin to był nabożny/ bo był zbudowáł żydom Bożnice/y miłowáł naród Zydowſki.
w pół drógi proſzony/rzeczenim vzdrowił: * bo Łukaſz świety powiáda/że iuż
był Pan poſzedł do niego/ á nie dochodząc/vzdrowił go. Czytamy ná in= * Lucæ 7. verſu 6
nym mieyſcu/to ieſt v Janá świetégo w Ewányeliéy o tym/iż proſzony Pan Ioan: 4. ver: 47.
Chriſtus od Królıká/ áby ſzedł do domu iego/ á vzdrowił mu ſyná/ niechćiał
iść: áby ſye niezdał/ że cześć wyrządzał bogáctwom onégo człowieká. A
w dźiśieyſzéy Ewányeliéy obiecał ſye przyść vzdrowić ſługe Setnikowégo: á
to dla tego/iżby pokazał/że nie ieſt brákownikiem oſób: ták v niego Król iá=
ko vbogi/ták ſługá iáko Pan/wſzytkich iednáko v śiebie ma. Ztądże powie=
dźiał Piotr świety w Dźieiách Apoſtolſkich: iż prawdźiwiem tego doznał/że Act: 10. ver: 34.
Pan Bóg nie ieſt brákownikiem oſób: ále we wſzytkim narodźie który czyni
ſpráwiedliwość/ ieſt iemu przyiemny:
¶ Wſtydáćby ſye tu oni tego mieli/ którzy przećiwnie czynią/nie ták iá=
ko Pan Chriſtus zbáwićiel/który ſye nie brzydźił nic ſługą Setnikowym iż go

nawiedźić chćiał: á oni záśie tylko bogáte Pány z chećią náwiedzáią / ále v
bogich niewidzą. Czyli mniémaß że to Pánu przyiemnieyßy/ktory ieſt bogá
ty. A o tym rozumieß że go PAn BOG zápomniał w vboſtwie iego? Ni
wierz temu: Pan Bóg iáko Dawid mówi/nie zápámięta vbogiégo y wyno
Pſal: 112. ver: 7. iu: á częſto z gnoiu wynośi vbogiégo. A ná drugim mieyſcu mówi: Iż ni
Pſal: 9. verſu 13. zápomniał PAn BOg wołánia vbogich ludźi y nie brzydźi ſye imi. Otó
niéma być ſługá wietßy nád Páná ſwego: Chrześćijánin nád Páná Chriſtu
ſá / ktorégo imieniém ſye ßczyći: PAn Chryſtus náwiedźić był gotów ſług
Setnikowégo: á my nie będźiem tákimi/żebyſmy náwiedźić niemieli nád na
podleyßégo? Pan Bóg nie zápámiętawa wołánia vbogich: á my zápomni
my ich w niedoſtátkách ktore ćierpią? záprawdę to nam nie przyſtoi być ná
Páná náßégo hárdßymi. Bądźmy náßládówcámi Páńſkimi: á Pan łáſká
wie będźie raczył nas zá ſługi ſwoie przyiąć.

☞ Iużem pokazał vpokorzenié Páńſkié/ ktory tákiéy pokory był/iż ot
chćiał ſługę vbogiégo náwiedźić. Pokaże też iáka pokorá przy wierze teg
człowieká Pogáńſkiégo byłá / ktory ſye niegodnym czynił przyiąć PAná v
dom ſwóy mówiąc:

**Pánie nie ieſtem doſtoien / byś miał wniść pod
przykryćié moie/ale tylko rzec ſłowem / á będźie v
zdrowiony ſługá móy.**

☞ Wielka ieſt záiſte pokorá y wiárá tego człowieká pogáńſkiégo:
wielkiéy pokory vczynił ſye niegodnym/ áby Pan wßedł w dom iego. Wiárá
wielka pokazáła ſye/ że wierzył być Páná ták możnégo / że ná roſkazánié ie
go mógł być zdrowy ſługá iego. Mówi Pánie nie ieſtem doſtoien ábyś miał
wniść pod przykryćié moie. Ale tylko rzekni ſłowem (to ieſt/ tylko roſkaż)
Bo ſłowo twoie ieſt tákiéy wagi / iáko obecność twoiá: ſłowo twoie ieſ
ſkończeniém wßytkiéy téy ſprawy. Tylko rzekni ſłowem: iákoby rzékł (ác
† Pſal: 32. ver: 6. ták dálece niémiał wiáry: ále my wierni dołożyć tego ták możemy) † onym
** Pſal: 148. ver: 5.* ſłowem ktorymeś ſtworzył niebo y źiemie / y wßytki rzeczy ktoré ná nich ſą
* tyś rzékł/ á ſtáły ſye wßytki rzeczy: tyś roſkazał/á ſą ſtworzoné: roſkáż
á nátychmiaſt odſtąpi chorobá/ á zdrowie przyſtąpi. Boć pánu było ták łá
twie człowieká ſtworzonégo vzdrowić / iáko y ſtworzyć: ſłowem go ſtwo
rzył/ ſłowem ſtworzonégo vzdrowił.

Brzydźili ſye Zydowie á nawiecéy Pháryzeußowie z pogány mówic: dáleko wiecéy do ich domów wniść: wiedźiał to Setnik/ y bacząc PANA nie proſtym Zydem/ ani PHAryzeußem/ále wielkim y zacnym człowiekiem nád ludźi inße wßytki/ rozumieiąc moc boſką w nim/áto do tákiéy pokorj przyßedł/że ſye niegodnym bytnośći Páńſkiéy vczynił iákoby rzékł: ieśli dom móy nie godźien/áby Kápłan Zakonny weń wßedł/ dáleko wiecéiem tego niegodźien/ áby ty ták mocny y zacny ꝛć.

¶ Pánie nie ieſtem doſtoien ábyś wßedł pod przykryćié moie. To ſłowo
przyſtoi záwżdy káżdému wiernému mieć w ſercu y w vśćiech/ áby ſye záwżdy
dy niegodnym zwał być łáſki y dobrodźieyſtw páńſkich. Wchodźi też y tera
mówi Orygenes Pan pod przykryćié twoie: kiedy Swięty przyymuieß po
karm/ kiedy chlebá y pićia żywotá wiecznégo vżywaß: kiedy pożywaß y pi
ieß ćiáło y krew Páná zbáwićielá twego: ná ten czás Pan wchodźi pod przy
krycié twoie. Przetóż ty vniżáiąc vpokárzáiąc y niegodnỹ ſye czyniąc/mów
Pánie nie ieſtem godźien/ábyś wßedł pod przykryćié moie. Ieſli ty pokornie
będźieß ſye wyznawał niegodnym: téy pokory záſługą/on ćiebie będźie miał
zá godnégo.

¶ Baczyć możemy/ iż dáleko rozumnieyßy był ten Setnik / ktory obaczy
wßy niezmierną godność Páńſką/powiedźiał ſye być niegodnym przyiąć pá
ná Chriſtuſá w dom ſwóy: niż oni Zydowie/ ktorych do Páná Chryſtuſá po
Lucæ 7. verſu 4. ſłáli/ ktorzy mówili: Godźien ábyś to dla niego vczynił: ktorzy wielmożno
śći Páná Chriſtuſowéy nieználi/ ꝛć. Przetóż wiáry ſwéy chwałę y zápłátę
otrzymał. Chwałę wiáry ſwéy otrzymał/ kiedy Pan Chriſtus powiedźiał/ że

miedzy

A miedzy Zydy tákiey wiáry nie nálazł. Zapłáte otrzymał wiáry swéy: to iest: słudze swemu zdrowie/ á sobie żywot wieczny. A godzien był tákiey zapłáty/ poniewaž tak wierzył/ že Pan Christus tákiey možnośći był/ ktorego słowá oná nieuleczona niemoc byłá posłuszná. Téyže wiáry swéy mądrym dowodem potwierdził mowiąc:

Abowiém cyžemći ia iest człowiek pod inszégo mocą postánowiony: á mam tež pod sobą Rycerstwo: y gdy rzekę temu idź/ tedy idźie: rzekę drugiemu B przydź sám/ á przyydźie: á słudze swemu/ vczyń to/ tedy vczyni.

☞ Nie dla tégoć ten Setnik opowiádał možność swoie/ že tež miał ktorzy mu byli posłuszni / ále áby pokazał dálcko možnieyszégo w roskazániu być P. Christusá zbáwićielá nászégo. Jákoby chćiał rzéc: iam iest inszym posłuszny/ y drudzy mi tež są posłuszni: ále dálcko więcéy są tobie posłuszné wszytkie choroby/ boś wszytkich iest pánem: A choćiaž ty nie bedźiesz obecnie w domu moim według bytnośći/ ále roskazániem twoim świetym iestes y bedźiesz w domu moim: nic niezászkodźi niebytność twoiá/ kedy bytność iest C mocy twoiéy. O mocy Páńskiéy/ ácz prorokow nieczytał/ ále sye porownał oną prorocką mową/ ktora o Pánu Bogu ták mowi: † Pan zábija y ožywia: Pan zráni y vléczy: á nimász ktoby z reki iego mogł wyrwáć. Rownie ten pogánin to wyznawa/ gdy mowi: Pánie možesz w domu moim nie bedąc widomie vzdrowić go: Roskáž že tež teraz / áby chorobá odeszłá/ á zdrowie ná to mieysce áby sye przywrociło. O wielka wiárá tego człowieká pogáńskiégo/ ktory ták trzymał o wszechmocnośći páńskiéy/ že ná iego roskazánié mogł być z choroby nieuléczonéy zdrowy sługá iego. Przetož powiáda Swiety Hieronym/ iž sye podobáłá wiárá tego Setniká Pánu Chrystusowi dla tego iž on bedąc pogáninem vwierzył/ iž Pan Chrystus powietrzem záráżonégo mogł vzdrowić. Tež pokorá iego podobáłá sye Pánu/ iž sye niegodnym vznał D być/ áby miał przyiąć w dom swoy Páná Chrystusá. Mądrość tež niemniéy sye podobáłá pánu tego człowieká/ iž pod przykryćiem człowieczeństwá vznał Boską moc páńską. Dla tegož tež iego wiárá iest z podźiwienim pochwaloná/ iáko świadczy text Ewányeliéy.

Ewányelia pokázuie vmysł dobry być Panu miły: ten Setnik iž dobrzym vmysłem czynił sye niegodnym áby wszedł do do^v iego Pan/ iest zálé conym/ á GErázeni ktorzy dla świni w morze od Czártá wpedzonych y vtopionych/ prośili PAná áby szedł od nich z źiemie precz/ zálécenia niémáią/ bali sye ábowiem/ áby wietszéy pomsty nád sobą nie vználi. etc.

Matt:8. versu 34.
Marci 5. ver: 17.
Lucæ 8. ver: 37.
† Deut:32. ver:32.
1. Reg: 2. versu 6.

Co vsłyszawszy Jezus/ zdźiwił sye y rzekł do onych co zá nim szli: Záiste wam powiádam/ žem nienálazł tákiey wiáry w Izráelskim ludu.

☞ Tu Ewányelia opisuie zálécenié zacnéy wiáry Setnikowéy/ gdy mo-E wi/ iž sye Pan Jezus zdźiwił. V Páná Chrystusa nic nie było w podźiwieniu/ áni złoto/ áni bogáctwá/ áni Królestwá/ wszystko to v niego było zá nic: sámá wiárá w podźiwieniu v páná byłá. Nieprzynaležáłá tá namietność ná páná dźiwowáć sye/ iáko ná Bogá/ bo v niego nic niémász nowégo/ y niespodźiéwáłégo/ z czego pospolićie dźiwowánié przychodźi: Ale przynaležáłá iáko ná człowieká prawdźiwégo: gdyž z ćiáłem nászé niedostátki przyiął wszytkie/ okrom grzéchu. Dźiwował sye tedy Pan/ iž widźiał Setniká že ták bárzo rozumiał o iego wielmožnośći.

Z wiárą ten Setnik miał miłość BOžą: bo iemu ku cżći zbudował Božnice: miłość blizniego/ bo miłował Zydy: Pokore/ bo sye vczynił niegodnym. Otóž masz wiárę nie gołą. etc.

¶ Zdźiwił sye Pan. Wykłádáią Doktorowie ták té słowá: Nie z potrzeby iákiéy z strony osoby swéy dźiwował sye: ále pokazał sam siebie inszym

Beda.
Miratus est IEsus, id est, ostēdit rem illam dignam esse admiratione. etc.

nászládow-

náśládowcom/ że oná wiárá pogáńska byłá godna/ áby sye iey káżdy dziwował. Ale czemuż sye iey dziwował? Iużem pokazał/ że sye dziwował iáko człowiek. A wszákże niedziwował sye iakom powiedział dla siebie/ żeby to iemu miáło być w takim podziwieniu/ iáko my zwykli dziwowáć sye rzeczom niesłychánym: ále sye dziwował/ áby nas y oné násládówce swé nauczył tákowéy wierze z podziwienim sye przypátrzáć/ która bez náuczyćielá żadnégo bywa niekiedy w człowiecze: iáko to wtym Setniku byłá/ który niemiał żadnégo ćwiczenia w wierze/ okróm wnetrznégo nátchnienia Bożégo: Ten sam dziwnym sposobem kiedy raczy dáie y wléwa w sercá ludzkie Wiáre: podczás

Rom: 10. ver: 17. przez nauczyćiele/ bo wiárá z słuchánia bywa: podczás téż bez żadnégo náuczyćielá y słuchánia słowá Bożégo: iáko sye tráfiło temu Setnikowi: który nie słucháiąc nigdy słowá Bożégo/ áni téż czytáiąc pismá/ áni żadnégo obiáwienia máiąc/ z nádchnienia Páńskiégo ták mocnie wierzył. Niemnieyszéy

Genes: 15. ver: 6. wiáry był ABRAhám który vwierzył PANV/ á to mu było poczytano ku spráwiedliwości: á wżdy żadnému nie byłá w podziwieniu: y nie czytamy żeby sye iéy miał dziwowáć. Przyczyná: że on vwierzył Pánu kthóry mu sye

Exodi 4. ver: 18. piérwéy vkazał. Moyżesz vwierzył Pánu/ ále mu sye piérwéy vkazał/ y znáki przed nim vczynił. Przed tym Setnikiem żadnych cudów nie było/ iedno o nich słysząc vwierzył. Przetóż Pan powiedział/ że tákiéy wiáry nie nalazł w Izráelu. Czemu? bo áczkolwiek inszy wierzyli/ ále wierzyli widząc znáki wielkié/ y byli wyćwiczeni vpomnieniém Zakonu y Proroków/ y obietnice ie

Ps: 80. v: 9. 10. et 11 do tego przywodziły/ iáko Dawid mówi: Ludu Izráelski bedzieszli mie słuchał/ nie bedzie miedzy wámi BOgá nowégo/ y nie bedziesz chwalił BOgá obcégo: bomći ia BOg twóy/ którym cie wywiódł z ziemie Egiptskiéy. Otwórz vstá twoie/ á napełnie ie. Niedawno im kazał siebie słucháć/ y Bogów inych niémieć/ bo ie wywiódł z ziemie Egiptskiéy/ y obiecał nápełnić vstá ich/ to iest dostátek wszytkiégo dáć. SEtnik nic tákiégo nie widział: nie widział cudów: nie słychał vpominánia Prorockiégo: nie słyszał téż żadnéy obietnice: á wżdy táką wiáre miał/ któréy Pan nie nálazł w Izráelu: miedzy którymi ták wiele naczynia miał ku zbudowániu Wiáry swoiéy swietéy/ że ie

Matt: 15. ver: 24. téż Owcámi swémi názywał: á ná ostátek y Synámi/ którzy mieli być do-

Ibidem versu 26. brodzieystw y wiáry iego násyceni nad insze.

¶ Nie nalazłem/ mówi/ tákiéy wiáry w Izráel: to iest: iáka miedzy ludem cudzym nieznáiomym pogáńskim. Mógł Pan oné słowá mówić Dawidowé:

Psal: 17. ver: 45. Naród którégom piérwey nie znał/ ten mi służył: co vchem posłyszał/ vsłuchał mie. A któryż to naród co go Pan nie znał: Zaden inszy iedno Pogáński: tych Pan nieznał: bo go téż oni nie ználi/ chwaląc insze Bogi. Tenże lud nie znáiomy Pánu służył/ y słuchał Páná którégo z wiárą swoią był figurą ten Setnik. O tákiéy wierze mówi Orygenes: Pogáni názywáią Syná Bożégo wszechmocnym: iedynégo wyznawáią/ Pánem názywáią/ iáko Páná mi-

Isaiæ 1. versu 3. łuią/ y iáko dobrégo rządce wszytkich rzeczy we czći máią. A Izráel/ mówi

Lucæ 11. versu 15. Pan nie vznał mie/ y lud móy ten nie wyrozumiał mie: Przetóż Beelzebubem

Ioan: 8. versu 48. y Sámárytanem mie názywáią y grzesznikiem być rozumieią. Iáirus prze-

Ioan: 9. versu 24. łożony w Izráel/ prosząc mie zá swoią córką/ nie rzékł/ rzeknij słowem/ ále pódź

Matt: 9. versu 18. rychło/ piérwey niż vmrze córká moiá. Nykodym ten był Doktorem w I-

Ioan: 3. versu 9. zráel/ o táiemnicách wiáry słucháiąc rzékł: iákóż to może być? Márya y

Ioan: 11. v: 21. et 32. Martá które mnie wielce miłowáły mówią: Pánie byś tu był/ nie vmárłby

†. Ioan: 2. ver: 11. był brát nasz: iákoby wątpiąc/ żeby wszechmocność moiá wszedy nie mogłá być predka. Przetóż nie nálazłem tákiéy wiáry w Izráel/ iáko w tym cudzoziemcu. Jesliż vwierzyli zwolenicy: † vwierzyli/ ále vyźrzawszy znák odmienienia wody w wino. Ale y onych trzech Królów medrców wiáre przeszedł swą wiárą ten Setnik: ábowiém żadnégo znáku nie widział áni opowiedze-

Y wiárá/ y tá ma swé wstepy w ludziach/ iedná iest mnieysza/ druga wietsza:

nia: bo

-ia: bo medrce Báálámowé Proroctwo náuczyło/† który Prorokował o we-ściu gwiazdy z Jákobowégo domu: * y nád to dźiwną świátłością nowéy [g]wiazdy byli przewiedźieni do Páná Chryſtuſá. Ale ten nic miémiał z tákich [zn]áków/ iedno ſławe o Pánie. A też co od Páná odnióſł rzecz ieſt iáſna z słów [P]áńſkich iuż wyłożonych. Ale do tego co ieſzcze Pan przyłożył przyſłuchay [si]e. Mówi tedy Pan dáléy:

[A]lle wam powiádam że bárzo wiele ludźi przyydźie [o]d wſchodu y záchodu ſłońcá / którzy będą śiedźiec [z] Abráhámem / z Izáákiem/ y z Jákobem/ w kró-[le]ſtwie niebieſkim/ á ſynowie Koronni będą wrzu-[c]eni do zewnętrznych ciemnośći: tám będźie płácz [y] zgrzytánié zębów.

☞ Ták zacna y ták ſczéra wiárá tego Setniká byłá znákiem y figurą [prz]yſzłéy wiáry w PAná Chryſtuſá Pogáńſkiéy. Przetóż z iego wiáry wźią-[w]ſzy occáſią Pan Chryſtus/ przyſzłą wiáre y náwrócenié Pogáńſkié opowiá-[da]iąc mówił: powiádam wam: Jákoby chćiał rzéc: zápewné dawam wam [zn]áć/ iż wiele ich: nie rzékł wſzyſcy: ále wiele ich: (bo iáko Apoſtół powiá-[da]: nie wſzyſcy wierzą Ewányeliéy:) od wſchodu y od záchodu słońcá: to ieſt/ [ze] wſzech ſtron / ze wſzech narodów / które ſą pod niebem od wſchodu áż do [zá]chodu słońcá / przyydą: o których ná drugim mieyſcu Pan przepowiedźiał [m]ówiąc: mam y drugie owce: mam / które nie ſą z téy owczárnie: y oné po-[trz]ebá ábych przywiódł: á będźie ieden páſtérz y iedná owczárnia.

¶ To wezwánié Pogánów / które PAn Chryſtus opowiedźiał przyſzłé[mi] témi słowy; iż wiele ich przyydą ze wſchodu y od záchodu słońcá/ y będą śie-[dz]ieć z Abráhámem / z Izáákiem / y z Jakobem) ſwóy ſkutek wźięło / kiedy [P]An Chryſtus rzékł do vczniów ſwych wſtępuiąc w niebo: Idąc po wſzyt-[ki]m świećie przepowiádaycie EWányelią wſzytkiemu ſtworzeniu: (tho ieſt [cz]łowiekowi który ze wſzytkim ſtworzeniem ma niéco poſpolitégo:) który v-[w]ierzy á okrzći ſye / zbáwion będźie ꝛć. Ná ten czás iuż poczeli ſye zcho-[dz]ić ludźie ze wſzech ſtron świátá/ áby śiedźieli z Abráhámem/ z Izáákiem/ y Jákobem: to ieſt: iuż obietnic/ iuż błogosłáwieńſtw obiecánych tym Pá-[tri]yárchom poczeli być vczeſtnikámi: iuż w naśieniu Abráhámowym / które [ie]ſt Chryſtus / wſzytki narody źiemie były błogosłáwioné: A ſynowie świá-[tł]ośći / to ieſt / którzy właśnie mieli być vczeſtnikámi świátłośći / która byłá [da]ná ku chwale / ku czći / ku ozdobie domu Izráelſkiégo / dla których świá-[tł]ość prawdźiwa PAn Chryſtus był zeſłan oſobliwiéy / byli wyrzuceni: ácz [dl]a wſzytkich ludźi był zeſłan: ále oſobliwiéy dla nich/ to ieſt/ dla Zydów: bo [ſa]m Pan Chryſtus o tym powiedźiał/ kiedy mówił do Chánáneyſkiéy niewiá-[ſt]y/ która byłá z liczby Pogánów: Iż nie ieſtem posłan iedno do owiec które [z]ginęły z domu Izráelſkiégo. Tu możeſz báczyć/ żeć áczkolwiek dla wſzyt-[k]iégo świátá był zeſłan/ iáko ſam powiedźiał/ że Bóg Oyćiec zeſłał ſyná ſwe-[g]o áby zbáwił świát: ále oſobliwiéy dla Zydów / które tu zowie ſynmi Kró-[le]ſtwá / álbo świátłośći: którzy według powieśći Páńſkiéy ſą wyrzuceni do [ci]emnośći zewnętrznych. A kiedyż ſye to odrzucenié ſtáło/ y dla czego? ſłu-[ch]ay co mówi Apoſtół w dźieiách Apoſtolſkich/ gdźie ták rzecz czynił do Zy-[d]ów/ w czym opowiedźiał odrzucenié y niewdźięczność ich/ dla któréy ſye to [ſt]áło témi słowy mówiąc: Wam Zydowie naprzód było potrzebá opowiá-

dáć słowo

wietſza: y przeto Chryſtus Pan mówi do Niewiáſty: Matth: 15. ver:28. Niewiáſto wielka ieſt wiárá twoiá. A do Setniká: Nie nalazłem tákiéy wiáry w Izráelu: przeto Apoſtołowie prośili Pánie rozmnóż w nas wiáre/ Lucæ 17. verſu 5. Cóż rzeką oni/ którzy powiádáią o ſwoiéy gruntownéy Wierze/ á co Rok ſye w niéy odmieniáią.

† Num: 24 v: 18.

* Matt: 2. ver: 9.

Rom: 10. ver: 16.

Ioan: 10. ver: 16.

Marci 16. ver: 15.

Genes: 22. ver: 18.

Matt: 15. ver: 24.

Ioan: 3. verſu 17.

Acto: 13. ver: 46.

dáć słowo Boże: ále żeśćie sye niegodnymi / to iest niewdźięcznymi vczyni
oto sye teraz obracamy do Pogánów: á oni ie wdźięcznie przyymą. Nic inſ
go w tych słowiéch nie pokazáło sye / iedno co PAn Chrystus powiedźiał /
wiele ich przyydźie ze wschodu y zachodu słońcá y będą odpoczywáć z Abr
hámem / z Izáákiem / y z Jakobem / w Królestwie niebieskim: á synow
Królestwá będą wrzuceni w ćiemności zewnętrzné. O wdźięczności/ ozd
bo wszytkich cnót/ która z brzydliwych Pogánów vczyniłás Pánu lud wdźi
czny y násládówce dobrych spraw: któraś z báłwochwálców vczyniłá chwá
ce Páná Bogá wszechmogącégo stworzyćielá niebá y źiemie: Tyś vczynił
że wszytki narody są błogosłáwioné w naśieniu Abrahámowym / które ie
Pan Christus. O niewdźięczności / zarázo szkodliwa / któraś sye národ
łá/ y iestes iedną z córek pychy grzéchu obrzydliwégo przed Pánem BOgiem
Tyś vczyniłá z Synów świátłośći syny ćiemności: z ludu wybránégo obrz
dliwé Pánu Bogu: z chwalców iego chwalce Báłwánów. O szczesliwyś
był czás/ kiedy ten brát nász z narodu nászégo Pogáńskiégo Setnik przyszedł
z táką wiárą do Páná/ która spráwiłá że Pan przyszłé nászé wezwánié y prze
źrzenié do żywotá opowiedźiał. Słusznieśmy Setniká tego przysłáli z wiá
nászą do Páná/ y Legatem go vczynili: bo iego władza y vrząd znáczył wi
kié woysko / które miało przyść do PAná Królá niebieskiégo JEzu Chri
zbáwićielá nászégo: myśmy tego Setniká są rycérze/ którzy wierzymy/ iż P
Chrystus iest prawdźiwy BOg w náturze człowieczéy: co też nász Setni
acz pod zasłoną/ wierzył. Ale co zá skutek był wiáry tego to Setniká słuche

Rzekł tedy JEzus ku Setnikowi: Idź ty iuż i ostáńći sye ták iákoś vwierzył: y vzdrowion iest sługá iego onéyże godźiny.

☞ Jákoby mu ták chćiał rzéc: Idź iuż będąc pewien że ná prośbie tw
w niwczym ći niezéydźie. Wierzyłes/ że ia nie będąc w domu twoim mogę
gę twego vzdrowić. Niechayże ták będźie. Idźże/ iuż go záſtánieſz zdrowé
bo téyże godźiny był vzdrowion. O zacna y przedźiwna wiáro / któraś n
tylko onému co prosił byłá pożyteczna/ ále y słudze iego zdrowieś otrzymá
Hebræ: 11. ver: 6. Otóżći to prawdá/ że przez wiáry żaden sye Pánu BOgu niemoże podob
y ten Setnik niemógł sye ináczéy Pánu podobáć/ że go w prośbie iego wys
chał/ iedno przez wiárę / przez którą y zdrowie z nieuléczonéy choroby słu
swemu otrzymał: y sam sye wiernym páńskim sstał. Któréy nieodmienn
wiáry y my násláduymy/ z Powszechnym Kośćiołem/ ieśli chcemy być Pá
Christusowi práwymi/ y wiernymi sługámi: á zátym żebyśmy iemu mili b
Ioan: 12. ver: 26. dąc/ tám byli gdźie on iest/ y kędy sługi swoie mieć chce. Amen.

Summá Ewányeliéy téy tá iest.

1. Z Ewányeliéy dźiśieyszéy vczyć sye naprzód káżdy może/ co iest mdła á
iest mocna wiárá. Mdła/ záwżdy ma wątpliwość: y dla tego gruntu i
słábégo: á zátym odmienna: y iáko trzćiná od wiátru ná wszytkie strony ch
Ephes: 4. ver:14. li sye. Ták niepotężna wiárá/ káżdym wiátrem náuki nowéy ná wszystko
zwala. A iż gruntu niéma dobrégo/ záwżdy niepotężna być musi. Ale st
tecznie vgruntowána wiárá odmiány w sobie nigdy niemáiąc/ mocnie trw
w bespiecznych y w niebespiecznych fráſunkách: nic niewątpiąc w tym kon
wierzy. Ale iemu iáko Bogu swemu wszystko poruczáiąc/ woléy iego ws
ko w moc dáie.

Vczy też Ewányelia káżdégo człowieká wiernégo/ ná którégo Pan Bóg II.
zygody/choroby/boleści przepuszczáć raczy: do kogo o wspomożenié/po-
eche/ y rátunek vciekáć sye ma/ że nie do kogo inszégo/ iedno do Zbáwiciela
pego Páná Jezu Christá/do którégo káżdy wierny o pomoc vciekáć sye ma/
etylko sam przez sye o to go prosząc/ále też y przez swięté wybráné iego téż
niego żądáiąc: ták iáko Setnik przez stárszé Zydowskie pierwéy v niego łá-
i prosił/etć.etć.

Znácznie Ewányelia pokázuie moc Boską Páná Jezu Christá/który nie III.
oły/áni ápteką nieuleczoné choroby vzdrawiał/ále tylo sámym słowem. W
ym sye pokazał być w człowieczeństwie przyiętym prawdziwym Bogiem/
m/który słowem wszystko stworzyć y vczynić raczył: álbo iáko Jan świe- Psal: 32. versu 6.
świadczy/ że to słowo v Bogá było/ y Bóg było: y przez nie wszystko sye Ioan:1. v:1.2. et 3.
tało: á okróm niego nic sye nie sstáło/co sye kolwiek sstáło. Wszechmo-
é tedy to słowo było/które ná świecie będąc/y párálize/y trędy vzdrawiáło:
márlé wskrzeszáło/morzu y wiátrom roskázowáło/etć.etcet.

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W NIEDZIELE czwartą po trzech Królách, według opisánia Máttheuszá Swiętégo w Kápitule 8.

SY wstępował do łódki/wstąpili zá nim Vcznowie iego. A oto wielkié zruszenié sstało sie ná morzu/ ták iż łódká byłá okrywána nawálnościámi morskimi: á on spał. Przystąpili do niego Zwolenicy iego/y obudzili go mówiąc: Pánie záchoway nas/ boć giniemy. Y rzecze im Jezus: Czemuśćie sye ták polękli ludzie máléy wiáry? TEdy wstawszy zákazał wiatrom y morzu/ álić wnet sstáło sye wielkié vciszenié. A ludzie zdziwiwszy sye mówili: y iákiż iest oto ten/ że wiátrowie y morze posłuszni mu są.

Zeſtokroć ſie to tráfia/że P
Bóg Wßechmogący ſwoie náwiedza fr
ſunki rozmáitémi tu ná świecie: o czym d
ſyć w piſmie Páńſkim náyduie ſye: pocz
wßy od onégo Noégo człowieká ſpráw
dliwégo / którégo Pan fráſunkiem náw
Geneſ.7.a ver:17. ad finem. dźił/iż zá czáſów iego raczył świát pokár
plagą wielką: co iemu okróm wątpien
wielkié troſki y fráſunki / y niebeſpiecze
ſtwá przymnażáło. Nuż Abráhám/któ
był człowiek święty/ Pánu Bogu przyien
Iſaiæ 41. verſu 8. ny/ który był názwan przyiaćielem Bożyn
á wżdy przedſie nań przychodźiły fráſunki/to ieſt/iż przez płodu był długi wi
Geneſ: 15. ver: 2. z czego wielki fráſunek miał: bo nárzékał przed pánem/mowiąc: cóż mi da
ia zéyde przez dźieci. A Syn ſprawcé domu mego ten ieſt z Dámáßku Elieze
Y ießcze to przydał Abráhám: A mnies niedał płodu: oto od ſługi mego n
chowániec dźiedźicem moim bedźie. Co rozumieß/czy to máły fráſunek ie
kiedy po zeßćiu oycowſkim bywa iego niewłaſny dźiedźic w imieniu? Co r
zumieß z iákim fráſunkiem Abráhám vſkarżał ſye przed Pánem Bogiem/
Geneſ: 21. ver:12. nie właſny ſyn iego miał dźiedźiczyć? A wßákże pan poćießył go potym: b
Malach:1. ver: 2. właſny iego ſyn Izáák dźiedźiczył. Jákob on pátryárchá który miłoſnikie
Geneſ:27. ver:43. páńſkim ieſt názwan: áza máły fráſunek miał: kiedy vćiekał y chronił ſ
przed brátem ſwoim? Nie może być wietßa żáłość y fráſunek/iedno kiedy kt
od ſwoich ćiérpi krzywde. Przetóż mówi Grzegórz święty: Iż mnieyßą ż
łość przynosi prześládowánié od obcych/ niż od ſwoich. Tákże Jozeph on
Geneſ: 37. ver:28. niewinné chłopiątko: ázaż máły fráſunek miał/kiedy bráćia iego rodzeni g
Geneſ:39. ver:20. przedáli w cudzy lud nieznáiomy? gdźie niewinnie vćiérpiał wiele ćiężkośći
Pſal:104. ver: 18. więźienia/ták bárzo/że o nim mówi Dawid: Zelázo przeniknęło duße iego: t
ieſt fráſunek wielki przeniknął duße iego: boć duße/ żadna rzecz materiáln
niemoże ſye dotknąć: á cóżby ią żelázo miáło przeniknąć? przetóż przez żeláz
które przeniknęło według powieśći Dawidowéy duße Jozephowe / rozumie
mamy fráſunek niezmierny y vdręczenié/ które ćiérpiał będąc niewinnie

więźieniu dla złośći złéy niewiásty żony Putyffárowéy/ iż iéy niechćiał kwoli
być. A máłaſz to żáłość/kiedy co kto niewinnie ćierpi ? prawdźiwie niemo-
że być więtſza. Dawid też który był wybrány páński/ o którym Pan sam po-
wiedźiał/iż on był mężem według sercá iego/ á wżdy fráſunków miał zpotrze-
be. Naprzód nieboráк przed Saulem niewinnym bedąc vćiekał y chronił
1. Reg: 13. ver: 14.
sye. Co ieſzcze żáłośnieyſzégo: dźiećie iego własne syn Absolon przećiw iemu
Acto: 10. ver: 22.
reke swoie podniósł: przed którym też vćiekał/y chronił sye chociaż oycem ie-
1. Reg: 19. ver: 10.
go był. Nuż oni ćierpliwi mężowie Job z Tobiaſzem/ którzy byli ludźie sprá-
& 11. & cap: 20.
wiedliwi. Bo o iednym/ to iest o Jobie Pan powiedźiał/ iż mu nie było ná
versu 1. &c.
swiećie równég w spráwiedliwośći: á przypátrzyć sye możeſz iego fráſunkom
2. Reg: 15. ver: 12.
wźiąwſzy przed sie Historyą iego. Naprzód máietnosć odięto : dźiatki mi-
Iob 1. versu 8. &
zernie poginęły : zdrowie Pan Bog odiął : Żoná mu vrągáłá : Owa zewſząd
cap: 2. versu 3.
żáłosna przychodźiłá boleść y fráſunki niezmierne. Zás o drugim/to iest o
Iob 1. a ver: 13. ad 20.
Tobiaſzu ták swiadczy Historya : Iż nigdy nieustąpił z drógi prawdźiwéy.
A wżdy y ten wielkie fráſunki miał. Naprzód nie mieſzkał w własnéy ziemi/
Iob 2. v: 7. 8. & 9.
iedno mieſzkał w niewoléy : potym też fráſunek miał wielki/ kiedy widźiał że
Tobiæ 1. versu 2.
brácia iego opuſzczáli dróge páńską. Też miał wielką żáłość/kiedy Żydy ná-
Ibidem a versu 11. ad finem.
ród iego zábijano/y pogrzebów im niedopuſzczano : w téyże niewoléy máiet-
nosć mu zábrano: y gárdło wźiąć chćiano. Ieſzcze ná tym nie dosyć : ále zdro-
wie y co nalepſzy kleynot człowieczy/to iest/oczy Pan Bóg odiął. Co rozu-
Tob: 2. v: 3. 4 7.
miéſz ? zaż niemiał dosyć fráſunku ten swięty człowiek ? A inſzych wiele było
Ibidem versu 11.
w stárym zakonie świętych/ które Pan náwiedzał. Tákże w nowym zakonie
náyduie sye tego poczęśći/że też Pan swoie częstokroć náwiedzał/ ázwłaſzczá
oné wybráné sługi swé Apostoły/ które mordowano/zábijano/y inſzych wiele
kłopotów zádawano y wyganiano : o czym Páweł Swięty swiadczy : Iż
niektórzy z ludźi Swiętych / pośmiéwiská ćierpieli/ y bićia : nádto ieſzcze y
Hebræ: 11. ver: 36.
więźienia/ ciemnice : kámienowano ie/ śieczono ie / y w zámordowániu mie-
czá vmárli : Tułáli sye w owczych y w kozich skórkách / vbodzy / vćiśnieni /
otrapieni : których był swiát niegodźien / błąkáli sye po pustyniách/ po gó-
rách/ po iáskiniách/ y po iámách w źiemi. Widźiſzże iákié fráſunki/iákie
dolegliwośći Pan ná swoie przepuſzczał. Ale żebyś nie rozumiał Páná BO-
gá być nie miłośiernégo nád swymi wiernymi : Przetóż opowiémći przy-
czyny/ dla których Pan treſkce/fráſuie/y smući swoie wierné.

¶ Naprzód to czyni dla tego/áby sye bali źli ludźie/á stąd áby sye pohá-
mowáli od swych złośći. áby rozumieli / iż dáleko więtſzé im męki y fráſunki
I.
są zgotowáné : bo ieśli sye to dźieie z wybránymi : á ze złymi co sye będźie
dźiać ? ponieważ sye to dźieie z témi którzy są pełni owocu vczynków dobrych;
á z témi co sye będźie dźiać/ którzy są iáko drzewo suché bez owocu/ to iest bez
dobrych vczynków ? Ták sye z nimi stánie/ iáko Pan groźi drzewu/które nie
Matt. 7. ver: 19.
dáie z śiebie owocu/ będźie mówi Pan wyćięté y w ogień wrzucone. Otóż
á iest iedná przyczyná/ dla czego Pan ná wierné swoie fráſunki przepuſzcza.

¶ Wtóra przyczyná fráſunków wiernych PAńskich : Dla záchowánia
II.
cnót y świętych spraw : bo żadna rzecz człowieká rychléy nie wzgórſzy / iáko
bezpieczné życié tu ná świećie. Dla téy przyczyny Páweł świety miał ná sye
fráſunek/ to iest kuſzenié/áby przez ono kuſzenié záchował cnotę pokory świe-
2. Cor: 12. ver: 7.
ty. A táki fráſunek iest pożyteczny/ który nie vtraca zebránia cnotliwych
spraw / ále ich przymnaża : nieináczéy iáko dobry gospodarz / który záwżdy
ie stára/áby co nawięcéy do domu zgromadzał. A to iest wtóra przyczyná.

¶ Trzećia iest tá przyczyná / czemu Pan swoie fráſuie / áby sye okazáłá
III.
ich zasługá v Páná Bogá : A zwłaſzczá kiedy ie wysłuchawa w ich fráſun-
kách : y przez to sye okázuią być PAnu BOgu mili : bo grzéſznych ludźi PAn
Ioan: 9. versu 31.
Bóg nie wysłuchawa : á onych/ że Pan wysłuchawa / znák że są iemu wdźię-

czni.

czni. Przetóż żeby mieli przyczyne do PANá wołáć o wyſłuchánié / bywáią A
Pſal: 119. verſu 1. fráſowáni iáko Dawid mówi: Gdym był w vćiſku/wołałem do Páná y wy-
Pſal: 33. verſu 18. ſłuchał mie. A w drugim ſwym pieniu ták mówi : Wołáli ſpráwiedliwi lu-
dzie : Pan ich wyſłuchał : y że wſzytkich fráſunków wybáwił ie. A zá tym ſye
Pſal: 36. verſu 39. pokázuie Pan ich obrónicą : iáko Dawid o tym mówi/ témi ſłowy : Zbáwie-
nié ſpráwiedliwych ieſt od Páná/ y obrónicą ich ieſt czáſu fráſunków.
IIII. ¶ Czwarta przyczyná dla czego Pan fráſuie ſwoie wybráné : áby oni po-
kazáli w kim máią nádzieie w ſwych fráſunkách. O czym ták mówi Dawid:
Pſal: 36. ver:40. Wſpomoże ie Pan/ y wybáwi ie od grzéſzników. A dla czegóż to Pan vczy-
ni ? Słuchay co dáléy mówi tenże Dawid : iż w nim vfność pokładáli : bo
kiedyby nie fráſunek/ niémiałby ich Pan z czego wybáwiáć : á oniby też iná- B
czéy vfności ſwoiéy nie pokazáli / ieſli ią máią. Niedármo medrzec powie-
Prou: 17. verſu 3. dział : Iż iáko ogień doświadcza złotá/ ták też fráſunek y vćiſk ſpráwiedli-
Ecclеſ: 2. verſu 5. wych ludzi. Pokazał Dawid w kim miał vfánié w ſwym fráſunku gdy mó-
Pſal: 31. verſu 7. wił : Ty ieſteś Pánie Boże moiá vćieczką od vćiſku który mie ogárnął.
V. ¶ Piąta przyczyná / áby ſye pokazáłá ich ćierpliwość dla przykłádu ná-
ſzego : ábyſmy z nich vczyli ſye ćierpliwości. Przetóż Páweł Swięty mówi /
Rom: 5. verſu 3. Chwálimy ſye w vćiſkách / widząc iż vćiſk ſpráwuie w nas ćierpliwość / etc.
Záiſte Páweł święty prawdziwie powiedział/ że vćiſk ſpráwuie ćierpliwość.
A co inſzego pokazáło Iobá/ Tobiaſzá/ y inſzé być ćierpliwymi / iedno vćiſk
á fráſunek ?
VI. ¶ Szóſta przyczyná fráſunków ludzi pobożnych : áby ſye pokazáłá ſtá- C
Geneſ: 39. ver: 21. łość cnoty w nich. A co pokazáło być cnotliwym y wiernym pánu ſwoiemu
Danie: 13. ver: 22. Iozephá iedno fráſunek ? co pokazáło iż ták ſtała byłá święta Páni Zuzán-
23. 43. & 45. ná/ która woláłá vmrzéć á niż przećiwko przykazániu Páńſkiému wyſtąpić
Iudith 7. a ver: 10 y popełnić cudzołoſtwo ? Téż onéy Pániéy świętéy wdowy Iudit/ pokazáło
ad 20. & cap: 13. ſye ſtáteczność czáſu vćiſku y fráſunku / kiedy miáſto BEtulia było od nie-
a verſu 6. ad 11. przyiáćielá obleżoné : w ten czás ſye okazáłá Iudit iákiéy cnoty y ſtáteczno-
ści byłá. Przetóż święty Biernat ták mówi : Iż iáko gwiazdy świecą w
nocy á wednie ich nie znáć : ták cnotá która ſye czáſu ſzczęśćia nie pokázuie
czáſu przećiwności okázuie ſye.
VII. ¶ Siódma przyczyná/ dla czego Pan karze ſwoie wybráné fráſunkámi
Prou: 3. verſu 12. áby poználi że ſye Pan wnich kocha. Abowiém kogo Pan miłuie/tego karze D
y iáko oyciec w ſynu/ták ſye w nim kocha.
VIII. ¶ Oſma przyczyná/ że Pan náwiédza fráſunkámi y vćiſkámi ſwoie wier-
né : áby ſye pokazáli náſzládowcámi iego/ bo ſam Pan Chriſtus powiedział
Lucæ 24. ver:26. Iż piérwéy miał vćiérpiéć/tóż dopiéro wniść do chwały oycá ſwego : tákże
też którzy ſą náſzládówcámi Páńſkimi/ muſzą piérwéy vćiérpiéć/ tóż dopié-
Acto: 14. ver:21. ro vżyć chwały wiecznéy : bo przez wiele vćiſków/ álbo fráſunków potrzeba
wniść do Króleſtwá niebieſkiégo. Przetóż Auguſtin święty mówi : Że żaden
ſługá Páná Chriſtuſów nie może być bez fráſunków.
IX. ¶ Dziewiąta przyczyná że ná ludzi wybráné PAńſkié przychodzą frá-
ſunki ieſt tá : oczyśćienié od grzéchów : bo áczkolwiek ſą wybránymi/ przedſię
ſye nie może być / áby niémieli wyſtąpić przećiwko Pánu krewkośćią ſwoią/
przetóż vćiſkiem onym y fráſunkiem/ który ná nie Pan przepuſzcza/pozbywáią
Prou: 24. ver:16. ią grzechu. Bo ták mówi Piſmo : Iż ſpráwiedliwy człowiek siedmkroć
przez dźień vpada. O tym też mówi TObiaſz/ że fráſunki zgłádzáią grzéchy
Tobiæ 3. verſu 13. témi ſłowy: Błogosłáwioné ieſt imię twoie Boże Oyców náſzych : który gdy
ſye rozgniewaſz miłosierdźié vczyniſz : y czáſu vćiśnienia odpuſzczaſz grzéchy
Tobiæ 13. verſu 5. tym / którzy ćie wzywáią. A ná drugim mieyſcu ták mówi : On nas ſkarał
dla grzechów náſzych: to ieſt: áby tym karaniem grzéchy náſzé oczyśćił. A co
lepiéy : tu ćierpieć zá grzéchy : czy ná onym świećie ná wieki ? lepiéy tu tro-

che po

e poćiérpieć : á ná wieki sye weselić / przetóż Augustyn świety prosił Páná
ówiąc: tu mie miły Pánie karz/tu siecz/tu pal/ábysmi ná wieki przepuśćił.
¶ Dźiesiąta przyczyná tá iest / iż tu PAN swoie frásuie : áby sye co ry= X.
léy kwápili/ kedy niémász frásunku / áni boleśći/ áni smutku/ iedno weselé
zez konicá. A w tym świećie żeby sye nie kocháli/ ktory ie ták frásuie. Iáko
liász vczynił / ktory bedąc zewsząd vćiśniony nedzámi / głodem / prześládo=
ánim od złéy Królowéy Iezábel/ obrzydźiwszy sobie ninieyszy żywot/prosił 3. Reg: 19. ver: 4.
y vmárł. Grzegórz świety też przyczyne powiáda frásunków ludźi świe=
ch mówiąc: Wybránym swym Pan tu ná świećie przeszćié przykré vczynił:
y sye odpoczywániém ná tym świećie iáko ná przykréy drodze nie zábawiá=
y áby roskoszuiąc sye ná drodze nie zápomnieli czego pożądáli w oyczyznie.
¶ Iedenasta przyczyná: áby sye przez to pokazáłá wszechmocność Páń= XI.
a / ktory mocen poćieszyć y zásmućić. O czym ták mówi Tobiász : Ty miły Tobiæ 13. versu 2.
Anie karzesz y vzdrawiasz : w wodźisz do piekłá y wywodźisz ɀc. A PIotr
wiety Apostoł ták mówi: Vmieć Pan pobożné wyrwáć z kuszenia : á złé zá= 2. Petri 2. ver: 9.
owáć ku skaraniu ná dźień sądny : Otóż iuż masz przyczyny/ dla czego
an swoie wierné frásunkámi nawiedza. Frásował y vcznie swoie : Aby
e vkazał być ich obrońcą y wspomożeniem : iáko z textu Ewányeliéy vsły=
sz/ktory sye ták poczyna.

Gdy wstąpił Iezus do łódki / wstąpili zá nim vczniowie iego.

☞ Iż PAn Chrystus prawdźiwy Bóg y prawdźiwy człowiek iest / to
am bárzo trzebá wiedźieć ku zbáwieniu nászému : bo okrom téy wiáry : to
st/ iż Pan Christus iest Bogiem záwżdy przez początku/y przez dokończenia
dnéy nátury bedąc z Oycem y z Duchem Swietym : ktemu że iest człowie=
iem prawdźiwym národzony z Panny czystéy Máryéy : niemoże żaden zbá=
ion być. Dla tegóż tenże Pan á zbáwićiel nász Pan Iezus Christus poká=
uie záwżdy znákámi widoméми tho / ábysmy go wierzyli być prawdźiwym
Bogiem. Iż też iest prawdźiwym człowiekiem / pokázowáć to czestokroć
aczył: ácz ná wielu mieyscách/ ále też y w dźisieyszéy Ewányeliéy : gdźie po=
azał Bostwo swoie świeté/y człowieczeństwo. Bo że Pan Christus wsiadł
o łódke áby sye przewiózł : ktemu że sye w niéy zdrzymał y spał : Co inszego
ząd vczymy sye/ iedno że on iest prawdźiwym człowiekiem : ábowiém czło=
wiekowi przynależy przez wode przepłáwiać sye włodźi : bo ináczéy nie może
ucho przéyść kedy mu trzebá. Tákże spáć przyrodzona rzecz człowiekowi zá=
wsze : á Chrystus PAn zbáwićiel nász spał / łáknął / prágnął / był chodzeniem
prácowány / y insze doległośći ćiérpiał : dla tego / áby pokazał sye być pra=
wdźiwie vczestnikiem nátury człowieczéy : ábysmy tho wierzyli : iż sye sstał
prawdźiwym człowiekiem z miłośći rodzáiu ludzkiégo: áby nas wybáwił przez
człowieczeństwo swoie ɀc. Lacwie káżdy może poznáć / że Pan Christus był
prawdźiwym człowiekiem : bo człowieká przyszedł wybáwiáć : á kto zgrzészył
y obráźił PAná BOgá/ ten zás vbłagał. Człowiek prawdźiwy niezmyslony
zgrzészył : też człowiek niezmyslony ále prawdźiwy musiał vbłagáć PANA
Bogá. A iż grzészny y w grzéchu poczety niemógł temu sprostáć : musiał ten
ktory miał vbłágáć być przez grzéchu / y z Duchá świetégo poczety. ɀc. Oto
kiedy ták bedźiemy wierzyć o Pánu Christusie z strony człowieczeństwá : be=
dźiem mieć żywot wieczny.
¶ Té znáki wyszéy opisáné / ktoré służą przyrodzeniu ludzkiému/ okázuią
Páná Christusá być prawdźiwego człowieká. Przytym też pokázuią niektó=
ré rzeczy być go prawdźiwym Bogiem. Bo kiedy chćiał/tedy suchémi nogá= Matt:14. ver: 26.

mi po morzu chodźił/y drugiemu dopuśćił chodźić/ to iest Piotrowi Swte
mu. Jesli spał kiedy chćiał/ iáko człowiek : tedy zás iáko prawdźiwy Bóg
wodźie y wiátrom roskázował. Jesli łáknął iáko prawdźiwy człowiek te
Matt: 14. ver: 19. dy zás iáko prawdźiwy Bóg łáknące karmił / bo iednym rázem pięciorg
Mat: 15. v: 36 et 37 chlebá pięć tysięcy ludźi nákarmił : drugim rázem śiedmiorgiem chlebá
karmił cztéry tysiące ludźi. Jesli sam prágnął iáko człowiekowi praw
Ioan: 2. versu 9. wému prágnąć przyrodzona rzecz iest: ták też zás/iáko prawdźiwému B
należy / prágnące nápoił w KAnie Gálileyskiéy winem z wody vczynion
wszechmocnością bostwá swego. To wszytko pokázował/co dźiwnym c
1. Cor. 10. ver: 2. czáiem czynił przed tym niż był człowiekiem : bo on á nie inszy był/który Ż
Matt: 14. ver: 29. przez morze przeprowádźił/okróm łodźi álbo okrętów : y który Piotrowi
Ioan: 21. versu 7. puśćił chodźić nogámi suchémi po wodźie. Tenże nápoił prágnący lud
1. Cor: 10. ver: 4. zráelski wodą z opoki ná pusczy / który w Kanie Gálileyskiéy godujące
Psal: 76. ver: 14 nem z wody vczynionym nápoił. Záiste możesz mu to rzéć/co Dawid przedtym
wił: Którzyż bóg ták wielki iáko bóg nász ? ty iestes bóg który dźiwy czyni
Niechayże iuż więcéy nie bluźnią źli á przeklęci Sabellianowie/ kt
powiedáli zmyslone á nieprawdźiwé być ćiáło Páná Chrystusowé : pon
waż sye pokazał mieć ćiáło tákié/ które wszystkim niedostátkom/ y doleg
sciom podległo/ iáko ćiáło którégo z nas. Też niechay więcéy niezwo
ludźi niezbedni zwodźiciele Aryanowie/ którzy go powiedáią niebyć praw
wym Bogiem/iedno iákies vżyczone Bostwo mieć. Oto sye on pokazał
tym który przed tym czynił wielkie cudá y znáki : o którym powiedźiał D
Psal: 76. ver: 15. wid/mówiąc : Ty iestes Bóg/który czynisz dźiwy/ꝛc. Jesliż Bogu przynal
czynić dźiwy/tedy Pan Christus był Bóg/ponieważ czynił dźiwy y cudá w
kié/których żaden swoią mocą niemógł czynić ? A iesliż kiedy ludźie Sw
czynili cudá : Tedy sye to pokazáło/ że ich nieczynili mocą swoią/ iedno m
cą Páná Christusá/ iáko mamy w dźieiách Apostolskich : kiedy Piotr swi
Acto: 3. versu 6. vzdrowić miał chromégo/rzékł: W imie Jezusá Christusá wstań á chodź
Matt. 10. versu 8. A ponieważ nie tylko sam czynił cudá/ ále y drugim dał moc czynić ie/ zn
że to miał nie z pożyczánéy / ále włásnéy mocy Bostwá swego : Bo żad
niedáie/czego niema w mocy swoiéy. Pan ChRJstus iesli niemiał w mocy
swéy czynić cudów : tedy dáleko mniéy to miał w mocy swéy/áby inszym d
moc znáków y cudów czynić. A iesli miał w mocy swoiéy czynić cudá : y
szym téy mocy vżyczył: y przeto był prawdźiwym Bogiem. Ale do tego wst
kiégo przypátrzmy sye iásniéy cudowi dźisieyszému ná morzu. Powieda E
wányelistá:

A oto wielkié wzruszenié sstáło sye ná morzu/ták iuż też łódká byłá okrywána nawáłnośćiámi morskimi.

☞ Tá nawáłność álbo wzruszenié morskié/które przestrászyło Apost
ły/nie z stráfunku sye sstáło/ále z chcenia Páná Chrystusowégo. Origenes
tego przyczyne wypisuie/mówiąc : Wszedszy w łódkę/ wzburzył morze/ pobu
dźił wiátry/wzruszył nawáłnośći. Czemu to ? dla tego / áby przestrász
vcznie swoie. A zátym/áby o wspomożenié do niego sye vćiekli : á on áby prze
to swoie wszechmocność pokazał. Abowiem oná nawáłność álbo wzrusze
nié/nie sámá z siebie wszczełá sye/ále roskazániu dosyć czyniąc tego/ o którym
Psal: 134. ver: 7. Dawid powiedźiał : Jż on wywodźi wiátry z skárbów swoich : Który kré
Ierem: 5. ver: 22. morzu záłożył piasek y rzékł mu : Aż dotąd póydźiesz/ á nie będźiesz przestępo
wáło brzegów : ále w sámym tobie będą sye rozbiegáć wełny twoie. Te
góż tedy Páná roskázániem wszczeło sye zburzenié morskié / dla przyczyn

przepowiedźiánych. O tym powiedźiał Orygenes/ iż z roſkazánia iego było to záburzenié morſkié: y pokazał Páná Chriſtuſá być tym / iáko Dawid powiedźiał: który wywodźi wiátry z ſkárbów ſwoich/ ꝛc. Ale komuż to Dawid powiedźiał: który wywodźi wiátry z ſkárbów ſwoich? Pánu Bogu.
A poniewaz rządzenié wiátrów przypiſał pánu Bogu Dawid/ tedy ſtąd możeſz poznáć/ iż Pan Chriſtus ieſt prawdźiwym Bogiem/ który weſpółek z oycem y z duchem świętym będąc iedynym w iſtnośći boſtwá/ wypuſzcza wiátry z ſkárbów ſwoich. Ktemu Pan Chriſtus vczynił że wiátry morſkié y dopuſzczał y gromił / iáko dźiśieyſza Ewányelia świadczy: tedy ieſt prawdźiwym Bogiem/ bo wiátrom y morzu roſkázował. Ale co ná to rzecze on który nie wierzy Páná Chriſtuſá być prawdźiwym Bogiem? Muśi álbo to powiedźieć/ że nie iedno Bóg tę moc ma roſkázowáć wiátrom/ á zátym vczyni nieprawdźiwégo Proroká/ który to iedno ſámému Pánu Bogu przypiſał: álbo muśi pozwolić/ iż Pan Chriſtus ieſt prawdźiwym Bogiem który roſkázował wiátrom. A ieſliby chćiał rzéc / że ſtráfunku było wzburzenié / nie á roſkazániem Páńſkim: A czemuż ná roſkazánié Páńſkié vſpokoiło ſye wſzytko y wiátry y morze? Znáć/ że kto roſkazał wiać wiátrom/ ten też roſkazał przeſtáć.

Przyczyn wiecéy nie trzebá przywodźić/ dla czego pan Chriſtus ná vczniе ſwoie te trwogę przepuśćił: może tego káżdy dowiedźieć ſye / weyźrzawſzy w przyczyny wyſzéy opiſáné/ dla czego troſki/ fráſunki/ y inſzé kłopoty Pan ná ſwoie przepuſzcza. Przetóż co dáléy Ewányelia powiáda ſłucháć będźiemy.

A on ná ten czás ſpał.

☞ Jle z ſtrony tego że był człowiek/ ſpał: ále z ſtrony tego że był Bóg nie ſpał: y owſzem té nawáłnośći iáko Doktorowie świádczą/ Boſtwá ſwego mocą wzbudzał. Bo ták o nim powiedźiał Dawid: Oto nie będźie drzymał/ áni ſpał / który ſtrzeże Jzráelá: nie drzymał áni ſpał Boſtwem ſwym: ſtrzégł ich/ áby nie zginęli w onych nawáłnośćiách. Pſal: 120. ver: 4.

¶ JEſli chceſz wiedźiéć dla czego Pan Chriſtus ſpał ná ten czás? Dla tego/ iżby tym więtſza boiaźń vroſłá w vczniách iego. Bo kiedyby był PAn Chriſtus nie ſpał: nie báliby ſye byli: y nie vćiekáliby ſye do niego z proſbámi ſwémi: boby byli nie wierzyli/ iżby co tákowégo mógł vczynić: to ieſt álbo wzbudźić álbo pohámowáć wiátry: dla tegóż ſpał áby był czás ku boiáźni. A to Pan chćiał mieć dla obudzenia: iż gdyby obaczyli niebeſpieczność/ by poználi wielkość cudu: y przetóż ták długo ſpał/ że go obudźili: znák tego był/ że ták długo chćiał ſpáć/ dokąd ich wielkość niebeſpiecznośći ku nieznośnéy boiáźni nie przywiodłá: á niémáiąc inſzéy nádźieie wybáwienia ſwego/ iedno PAná ſámégo: wſpomniawſzy też ná dźiwné ſpráwy iego / które czynił ná źiemi/ vćiekli ſye do niego/ ázaby ie y z ich niebeſpiecznośći wybáwił. Przetóż

Przyſtąpili do niego zwolenicy iego/ y obudźili go mówiąc/ Pánie/ záchoway nas/ bóć iuż giniemy.

☞ Z wielkim ſtráchem przyſtąpili do Páná / y práwie do niego przypádli z wielkiégo przelęknienia. O czym Márek święty Ewányeliſtá piſze: iż témi ſłowy do niego mówili: Miſtrzu czyli ſye to ćiebie nietknie / że giniemy? iákoby chćieli rzéc: ieſli twego rátunku nie będźie/ iuż my ſye ſtąd niewrócimy: iuż tu nam poginąć. Marci 4. ver: 38.

¶ Tych ſłów vżyli do PANá Chriſtuſá/ których vżył Dawid w vćiſku wołáiąc do Páná: Powſtań Pánie czemu záſypiaſz? powſtań á nieodrzucay Pſal: 43. a ver: 23. ad finem.

Pſal: 134. ver: 7.

nas do końcá. Czemu twarz twą odwracaſz? zápámietywaſz niedoſtátk A
náſzégo/ y vciſku y vtrapienia náſzégo. Powſtanże Pánie á rátuy nas/ y od
kup nas dla imieniá twego. Co mówił Dawid do Páná Bogá/ to zwolen
cy do PAná Chriſtuſá mówią. Byłażby to ſłuſzna rzecz / przypiſowáć t
Pánu Chryſtuſowi / ieſliby nie był prawdziwym Bogiem? Ato baczyſz iák
zwolenicy proſzą PAná Chryſtuſá o wſpomożenié mówiąc: Wſpomoż na
PAnie / boć iuż giniemy. W onym niebeſpieczeńſtwie niemógł nikt inſ
wſpomoc y záchowáć od zginienia / iedno ſam Pan Bóg: á iż to Pan Chr
ſtus vczynił/ znáki tego były iż ieſt prawdziwym Bogiem.

¶ Ale to dziwna rzecz co PANu BOGu Dawid przypiſuie: yżeby c
miał záſypiáć: á Pánu ſpánie nie ſłuży: A ſamże Dawid powiedział w dr B
Pſal: 120. ver: 4. gim ſwoim pieniu / iż áni ſye zdrzymie áni będzie ſpał / który ſtrzeże Izráel.
Toć Dawid mówił nie z ſtrony tákiégo ſpánia/ iákié nam przynależy: bo t
PAn BOg nigdy nieſpał / áni ſpi: y żadna rzecz która ciáłá niema/ſpáć n
może. Ale człowiek iż ma ciáło/ ſpi: á duch iego czuie / bo ieſt nie cieleſny.
Spánié tedy Pánu Bogu Dawid iż przypiſuie/nie z ſtrony ſpánia wedle pr
rodzenia to czyni / ále z ſtrony odwłóki wſpomożenia. Bo ná ten czás z
ſye ſpáć Pan/kiedy záraz nie podpomoże wołáiącégo: iáko ſye tráfiło Daw
dowi. Przetóż mówił / czemu záſypiaſz miły Pánie? Jákoby ták chćiał rz
Czemu omieſzkawaſz wſpomoc wołáiących do ciebie? Pretóż powſtań /
ieſt/ prędko rátuy nas. Niedármo to mówią / że potrzebá niéma miáry y
byczáiu. Być byłá nie przyſzłá ná Dawidá potrzebá: nie mówiłby był: c
mu záſypiaſz PAnie? Tákżeć też y vczniowie PAńſcy nie mówilibi byli: n
ſye to ciebie nie dotknie że iuż giniemy Miſtrzu? Ale obáczyć może káżdy z
Ewányeliéy: iż káżdému PAN bliſko ieſt ku wſpomożéniu. Przetóż mó
Pſal: 144. ver:18. Dawid o Pánie / iż bliſko ieſt Pan wſzytkim wzywáiącym go w prawdzie.
Pſal: 9. verſu 10. w drugim Pſálmie mówi: Iż będzie wſpomożyćielem ſwoim w ich potr
bách y w vciſku. Tákimże ſye Pan Chriſtus y tu pokazał. Bo oni którzy
wołáli ná wſpomożenié/ którym iedno ſam Pan Bóg mógł ráde dáć/wy
wił / iáko prawdziwy BOg. Przetóż co mówił Dawid / iż bliſko ieſt PA
wſzytkim wzywáiącym go: to ſye pokazáło y w pánie Chriſtuſie iáſnie. A
komu kiedy będąc ná świećie był trudny ku wſpomożeniu / którzykolwiek
Matt: 8. & 9. in ſanandis infirmitatibus. iákiéy potrzebie do niego ſye vciekáli? iáko ſye to pokázuie iáſnie v tegóż
wányeliſty/którégo Ewányelią teraz nam przekłáda Kośćiół Chrześcijáń
A cóż to inſzégo znáczyło? iedno iż on ieſt o którym DAwid powiedział:
Pſal: 9. verſu 10. sſtał ſye Pan vćieczką człowieku vbogiemu / pomocnikiem w potrzebách
w vciſkách iego. Oto też pomocnikiem był vczniom ſwoim w ich vciſku/k
ry mieli z boiáźni: Bo gdy obaczył że ſye polekáli/ á że zſobą poczeli trwoż

Rzekł im JEzus: Czemuśćie ſye ták polekáli l
dźie máłéy wiáry?

☞ PAN Chryſtus vcznie ſwoie że ſą máłéy wiáry fuka. Rzekłby
kto: Jákóż to máłéy wiáry byli vczniowie Páná Chriſtuſowi / którzy ſye
ćiekli do niego o wſpomożenié? Chrizoſtom święty ná to odpowiáda/ że
wierzyli: przetóż y vczniámi byli Páná Chriſtuſowymi: bo nie byliby ieg
czniámi / ieſliby nie vwierzyli. A wſzákże tá wiárá wedle powieśći PA
Chryſtuſowéy byłá máła: przetóż ie názwał máłéy wiáry. Bo by byli ſt
wiáry / máiąc zſobą zbáwićielá / nie baliby ſye byli niebeſpieczeńſtwá: N
iąc zſobą żywot / śmierćiby ſye byli nie lekáli: y owſzemby byli mówili z D
Pſal: 138. ver: 9. widem Prorokiem niebudząc Páná: Jeſliż będę mieſzkał wgłębokośći m
ſkiéy / ſtámtąd mię wybáwiręká twoiá. ꝛc. Znák tedy tego był że wątpl

li. Bo nie rozumieli żeby śpiąc Pan Christus miał ie wybáwić. Ktemu by
i wiáry stałey / nieboiąc sye nic / mówiliby byli co DAwid mówił vfáiąc
PAnu BOgu: Abowiém bych też chodźił we srzodku cieniá śmierci / bać Psal: 22. versu 4.
nic złégo nie bede / boś ty iest ſemną. Tegóż mieli zſobą co y Dawid / á
dy sye bali / znáć że byli małéy wiáry / dla tegóż ie też Pan sfukał y máléy
áry ludźmi nazwał: A potym ie pociešył/iáko text Ewányeliéy swiadczy:

Edy wstawszy zákazał wiátrom y morzu: álie wnet ostáło sye wielkié vćiszenié.

¶ Tu w tym vpokoieniu morſkim pokazał sye Pan Christus być tym/
którym DAwid mówił. Ty pánuieß nád mocą morſką / y wzrußenié na- Psal: 88. ver: 10.
álnosci iego ty vsmiérzaß. Położyles gránice Morzu / których nie może Psal: 103. versu 9.
zestąpić ꝛc. A okimże to Dawid powiedźiał/ że iest Pánem mocy morſkiey/
vsmiérza nawálnośći iego? A iż też położył gránice morzu których nie mo-
przestąpić? Pewnie żeć nie o Neptunusie/ którego Pogáni zwáli BOgiem
szytkich wód álbo rzék. Ale o PAnie BOdze stworzyćielu wßytkich rzeczy/
óry y ziemie y morze stworzył: o czym ná drugim mieyscu ták mówi: Tyś v- Psal: 73. versu 13.
ocnił mocą twoią morze ꝛc. A w drugim Psalmie mówi: Twoie są niebá: Psal 88. versu 12.
oiá też y ziemiá: okrąg ziemie y pełność też iey: tyś vbudował pułnocną
rone / y morze tyś stworzył ꝛc. Tenżeć ma moc nád morzem / y vśmiérza Ibidem: versu 10.
wálności iego/ który ie stworzył. A widziß że Pan Christus roſkazuie mo-
u/ y iest mu posłußné: bo iácy rzékł (iáko Marek święty swiadczy) mo- Marci 4. ver. 39.
u: Przestań á zámilczy: A nátychmiast vćißenié wielkie sye sstáło. Po-
iewaz mu tedy było posłußné / pewna rzecz według powieśći Dawidowey
był Pánem iego. A ieśliż był Pánem iego: tedy mu może rzéc té słowá: iż
ułnocną strone y morze/ tyś Pánie zbáwićielu naß stworzył.
¶ Aleby rzékł/że też y inßym było posłußné morze / ázwłaßczá Moizeßo
i/ná którego laską vderzenié rozstąpiło sye. Dáleka rozność byłá w po-
ußeństwie morzá Moizeßowi á Pánu Christusowi. Bo Moizeß pokazał
o/że mocą swoią tego nieczynił/iedno mocą páńską/y dla tego laską według Exodi 14. ver: 16.
oskazánia páńskiégo vderzył:á nátychmiast nie mocą Moizeßową/áni mo-
ą laski/ ále mocą páńską morze sye rozstąpiło. Tu Moizeß co mu kazano/
o czynił iáko sługá: y też to znák iest/ że nie swą mocą to czynił: bo o tym
owieda pismo: Iż P. Bóg wysußył morze wianim wiátru gwałtownégo y Ibidem versu 21.
alącégo. Znáć że to sam Pan spráwował przez Moizeßá sługę swego: á nie
am Moizeß. Tákże Jozue/spráwcá ludu Izráelſkiégo. Jesliż mu byłá Jor-
an rzeká posłußna: tedy nie rozumiéy żeby mocy y roſkazániu iego/ ále mocy
roſkazániu páńſkiego: y nim sye to sstáło/vżył wielkich cerymoniy/które zná-
zyły że sye to nie mocą Jozue/ále mocą páńską dźiało. Bo mu ták był Pan Iosuæ 3. à ver: 15.
oſkazał: o czym maß w kśięgách/które zową Jozue: które powiedáią/iż pan ad finem & cap:
Bóg wysußył wodę Jordanowę. Rozumieyże że sye to nie mocą Jozue/iedno 4. versu 22. & 23.
mocą páńską dźiało. Też Elizeußowi iesli sye rozdźieliłá wodá Jordano- 4. Reg: 2. ver: 13.
wa ná dwie stronie/iż przeßedł przez nie suchémi nogámi/ iáśnie sye pokázuie/
że nie swą mocą tego czynił: bo cudzym płaßczem vderzył w wodę nie swym
właſnym/y niezáraz sye rozdźieliły/áże dwákroć vderzył. Druga/ pokazał to
słowy swoimi tenże Elizeuß/że to dźiać sye miáło y dźiáło mocą páná Bogá:
przetóż rzékł po vderzeniu piérwßym/kiedy sye wodá nierozdźieliłá: A kedyż
iest teraz Bóg Eliaßów? Jákoby ták rzékł: Który przez vderzenié Eliaßo-
wé tymże płaßczem przedtym rozdźielił był wodę: tegóż mnie też teraz trzebá.
Przypátrzże sye iákim sposobem tym ludźiom były wody posłußné/iż wielkich
cerymoniy vżyli/niż im posłußné były. Moizeß áż laską vderzył/tož sye mo-

rze rozstą-

rze rozstąpiło. Jozue piérwéy kazał z Archą álbo z oną skrzynią stáreg te
stámentu wstąpić w wode/ y inßych Cerymoniy vżyć/ tóż sye wodá wrćilá
wstécz: á zátym przeßli iáko po sußy. Elizeuß áż vderzył dwákroć/ tó sye
rozstąpiłá wodá ku przeßciu iemu. Ale Pan Christus zbawiciel náß ok om
żadnych cerymoniy y wielkich zabáwek vspokoił morze: tylko rzékł przestań
á zámilkni: y stáło sye vćißenié nátychmiast. By był Moizeß y inßy ze
kli wodam/ áby sye rozstąpiły/ á nie vczynili tego co Pan roskazał: woi by
ich były nigdy niepostucháły. Dáleko rózné posłußeństwo: które im wody
czyniły od posłußeństwá/ które morze y wiátr PAnu vczyniło: bo zá iednym
wyrzeknieniem wiátr vcichnął/ y morze sye vspokoiło. A czynił to/ iáko dy
Psal: 148. ver: 5. rzékł áby sye wßytkie rzeczy stáły/ y stáły sye: ták też teraz iácy rzékł/ zámil
kni á przestań/ nátychmiast ták sye stáło. A niedziwnaß to rzecz? á nie zi
wnyß to pan? á máłyß to cud/ roskázáć morzu y wiátrom/ áby przestáły u
rzenia/ y ták sye stáło? Záiste nie był táki żaden/ któryby tákie znáki czynie
dno zbáwiciel náß Pan Christus/ który sye pokazał témi znákámi być iedne
go Bostwá/ y iednéy władzéy z Bogiem Oycem: których iednośći iest z ak
Duchá Swietégo od obudwu równé pochodzenié. Ták wiérz człowiecz o
Ioan: 1. versu 18. Pánie: á zbáwion bedzieß. My/ którzy wierzymy o Pánie náßym JEzu ie
Ibidem versu 3. Christusie/ iż on iest prawdziwy y iednourodzony Syn Bogá Oycá/ przez kto
rego wßytkie rzeczy są spráwioné/ á bez niego nic sye niesstáło: wierzymy iż
on sam przez sie spráwował cudá. Dziwowáć sye nam nietrzebá temu/ iko
ie czynił: Bo go wierzymy być Bogiem. Oni którzy tego nie wierzyli/ ći sye
dziwowáli/ á dziwuiąc sye ták mówili:

Y Jákiż to iest oto ten/ że go wiátrowie y morze słucháią?

☞ Ci sye temu dziwowáli/ którzy nic inßégo nierozumieli o Pánu zba
wićielu náßym/ iedno iáko o świetym człowiecze. Day Pánie Boże by te y
tym były w podziwieniu cudá Páná zbáwićielá náßégo/ którzy go tákże roz
mieią iáko go rozumieli ći/ kthórzy mu sye ná ten czás dziwowáli mówiąc:
Jákiż to iest/ álbo którzyż to iest? Niechayże też ták mówi Aryan/ którzyż o
iest/ który tákie znáki czyni? Vzna/ że nikt inßy iedno prawdziwy Bóg w p
stáći człowieká prawdziwégo. Muße tych słów vżyć przećiwko niedowia
stwu złégo Aryaná/ których sam Pan Christus vżywał przećiwko niewie
nym Zydom. Bo gdy go oni niechćieli mieć zá prawdziwégo Syná Bożég
Ioan: 10. versu 33. iedno zá człowieká/ w on czás gdy mu mówili: Ty bedąc człowiekiem czyni
sye Bogiem? pokazał Pan Christus/ iż był prawdziwym Bogiem vczynk
Ibidem versu 25. mi przedziwnémi. Y dla tegóż im mówił: Vczynki kthóre ia czynię w Imi
Ibidem versu 38. Oycá mego/ té świádectwo wydáią o mnie. Y dáléy: iesliż mnie niechcećie
wierzyć: Wierzćieß vczynkom. Temiż ia też słowy do onégo/ który bogiem
Christá Páná wyznáwáć niechce/ mówie: Vczynki które czynił Pan á Zba
wićiel náß JEzus ChRistus/ té o nim świádectwo wydáią/ że prawdziwy
Bóg iest. Ale pytaß/ któreż to vczynki? A to té: Vzdrawiánié niemoc
nych: oświécánié slepo národzonych: niemych/ y głuchych vzdrowienié/ chro
mym zdrowia dánié: Dyabły wyganiánié od ludzi opetánych: Vmárłych
wzbudzenié ku żywotowi: też vsmiérzánié wiátrów y záburzenia morskie
teć cudá świádectwo wydáią o Pánie náßym/ iż on iest prawdziwy Bóg/
prawdziwy Stworzyćiel wßytkich rzeczy. Przetóż też słowu iego były posłu
ßné iáko onému/ który ie stworzył. A choć był w człowieczéy náturze/ przed
sie go iednák znáły zdawná być sprawcą y Stworzyćielem swoim. Tymże te
dy Boskiéy mocy vczynkom/ wiérzćie niewierni: boć té świádectwo o Páni

áßym wydáią/ iáko ſam Pan mówi o tym: Jeſli mnie niechcecie wierzyć: wierzćieß vczynkom. Aleby rzékł: A dla czegóż mam wierzyć vczynkom: dla tego/ áby poznał y vwierzył/ iż Oyćiec w ſynu á Syn w Oycu ieſt y był. iákóż Oyćiec ieſt w Synu/ á Syn w Oycu: A to ieſt iednośćią Boſtwá/ które ieſt iemu z Oycem nierozdźielné. Te nierozdźielność ſam Pan Chriſtus słowy ſwémi wßytkim opowiedźiał: A ty iéy vporem twoim niewierzyß Aryanie: rozłączaß ią Rákowiáninie: Bluźniß ią Sámozetanie: wzgardzaß Anabaptiſto: y ſprzećiwiß ſye prawdźie nieodmiennéy zbáwićielá tego/ który powiedźiał: Iż ia y Oyćiec iedno ieſteſmy. Té słowá we wßytkim równégo z ſtrony Boſtwá czynią Syná z Bogiem Oycem: A ty z iednégo czyniß dwu/ przećiwiáiący ſye prawdźie: która powiáda/ iż Oyćiec we mnie/ á ia w Oycu ieſtem: to ieſt/ rozdźielnie w iednym Boſtwie/ y w iednéy Iſtnośći. Czego y onémi słowy poświadczáć raczył/ gdy mówił: †Kto mnie widźi/ widźi y Oycá. A iákóż to mogło być/ żeby kto widząc Syná/ widźiał Oycá/ ieśliby Syn nie był iednym w Boſtwie z Oycem: pewnieć z ſtrony człowieczeńſtwá trudno to rozumieć maß: bo powiedźiał z ſtrony człowieczeńſtwá Boga Oycá być więtßégo: A człowieczeńſtwo było dáleko różné od Boſtwá. Przetóż według człowieczeńſtwá nie był podobny BOgu Oycu/ iedno ludźiom. A iákóż widźieć kto miał Páná Chriſtuſá podobnym być BOgu Oycu według człowieczeńſtwá: gdyż iáko człowiek nie był podobny: Więc wedle nátury Boſkiéy kto go widźiał/ widźiał w nim y Oycá: á widźiał go w vczynkách które czynił/ w których rownie podobnym był Bogu Oycu/ iáko o tym ſam powiedźiéć raczył: Cokolwiek on (to ieſt Oyćiec) ſpráwuie/ to y Syn tákże czyni. Y dáléy: Vczynki które ia czynię/ té świádectwo wydáią o mnie. A cóż zá świádectwo wydáią: Iżem ia wyßedł od Oycá/ którégo wyßćié według Prorockiéy powieśći żaden nie może wysłowić. Przetóż tedy dla tych vczynków/ ták dźiwnych/ káżdy z Zborem Chrześćiáńſkim/ dźiwuy ſye z témi ludźmi dźiwnéy mocy boſkiéy Páná Chriſtuſowéy: á mów ze wßytkimi ludźmi Chrześćiiáńſkimi: Któryż Bóg ták mocny iáko Bóg náß: Tyś ieſt BOg który czyniß cudá: tyś dźiwny/ á któżći ſye przećiwi: Ty pánuieß nád mocą morſką/ á nawáłnośći iego ty vśmierzaß. Tyś ſtworzył pólnocné kráie/ y morze/ ꝛc.

Ioan: 10. ver: 38.
Z tych Céchu był Cerynt / którégo gdy IAn S. Ewányeliſtá záſtał w Łáźni w Ephezie/ rzékł do ſwoich: podźmy ſtąd precz/ by nas Łáźnia obaliwßy ſie nie zábiłá/ bo ſye tu myie CErint nieprzyiaćiel prawdy. Marulus lib: 2. cap: 11. y zátym Łáźnia vpádłá/ y zábiłá CErintá Heretyká. Euſebius, non eſt Deus vt homo, quia Deus ſpiritus eſt.
† Ioan: 14. ver: 9.
Ioan: 5. verſu 19.
Ibidem verſu 36.
Ioan: 16. verſu 28.
Micheæ 5. ver: 2.
Pſal: 76. ver: 14.
Pſal: 75. verſu 8.
Pſal: 88. verſu 10.
Ibidem verſu 13.

Wykład duchowny z téy Ewányeliéy.

TUż z téy Ewányeliéy pokazał ſye iáſnie Pan Chriſtus/ iákim go wierni iego máią wierzyć: iż on ieſt prawdźiwy człowiek národzony z Pánny czyſtéy Máryiéy/ zá ſpráwą duchá Swiętégo. A to ſye pokazáło z tych ſpraw człowieczéy nátury: ázwłáßczá ze ſpánia iego y z przewożenia w łódźi: z vprácowánia ćieleſnég: z łáknienia y prágnienia/ ꝛc. Pokazáło ſye też że go máią wierzyć prawdźiwym Synem Bożym/ nierozdźielnégo boſtwá z BOgiem Oycem: á to z dźiwnych ſpraw iego: ázwłaßczá z dźiwnégo vśmierzenia nawáłnośći morſkiéy: czego żaden nie może przypiſáć/ iedno mocy ſámégo Bogá/ który on ſam czyni znáki wielkié ná morzu/ y ná wßytkich przepáśćiách. Niewádźi też przypomnieć cokolwiek o Duchownym rozumieniu téy Ewányeliéy.

Pſal: 134. ver: 6.

☞ Morze nic inßégo nie ieſt/ y nic inßégo nieznáczy/ iedno świát nikczemny/ który iáko morze rzadko ſpokoiem ſtoi/ iedno záwżdy ſye záburza: y iáko w morzu rybki máłé wielkié rybki pożéráią: ták też ná świećie mocarze vbogié záwżdy nędzą/ trapią/ a nawięcéy wierné Páńſkie: bo którzy ná świe-

2. Tim: 3. ver: 12. ćie chcą świetobliwie żyć według powieśći Apostolskiéy/ w wielkié prześlá-
dowánié wpadáią.
☞ Łódká ná którą Pan Christus wstąpił/ z vczniámi swymi / znáczy
Ecclesia militans. Kośćiół niniéyßy Chrześćijáński/ który zową boiuiący : tenże też zową zgro-
mádzeniém wiernych. Bo iáko w łódce czásu nawáłnośći Pan Christus b
ták też w wßelkim prześládowániu iest w Kośćiele Chrześćijáńskim wedł
Matt:28. ver:20. swéy obietnice/ którą obiecał z wiernymi być mówiąc : IAm iest zwámi
do skończenia świátá. Tenże Kośćiół iest ná tym świećie / nie ináczéy iedno
iáko łódká ná morzu czásu záburzenia. Bo ná Kośćiół Páński wiele nawá-
łnośći iest/ nie ináczéy iedno iáko ná łódke/gdy morze niespokoyné wáły bi
Psal. 41. versu 8. który to Kośćiół może mówić z Dawidem : Náwałnośći twoie ná mie p
Fluctus tui super ßły. Znáczyło sye to przenáßládowánié kośćiołá Chrześćijáńskiego/ p
me transierunt. oné cztéry wiátry które widział Dániel walczyć ná morzu. POtym wid
Danie: 7. a ver:2. cztéry bestie wychodzące z morzá/ z których pierwßa byłá iáko Lwicá kt
ad 8. miáłá dwie skrzydle. A druga byłá bestia podobna Niedźwiedziowi: á miá
Czterzy Bestye trzy rzedy zebów/ y pożyrałá wiele ćiał. Trzecia byłá : podobná Párdo
przez DANIelá która miáłá cztéry głowy. Czwartéy imie nie iest poznáné / która we wß
widziáné. kim nie byłá zgodna z inßymi bestiámi. Té cztéry wiátry y bestie / znácz
niebespieczeństwá Kośćiołá powßechnégo Chrześćijáńskiego.
1. ¶ Pierwßé prześládowánié było ná początku Kośćiołá/ które zná
wiátr od wschodu słońcá/które też znáczyłá pierwßa bestya iáko lwicá. To
prześládowánié gwałtowné dźiało sye od Zydów/którzy ná tym stali/áby
raz zátłumili y rozßárpáli ná kßtałt lwice Kośćioł y wiáre ChRistuso
przetóż wielkimi przykrośćiámi chćieli odstráßyć Apostoly od przepowie-
nia słowá y páńskiéy wiáry: bo ie biczowáli/sádzáli/wyganiáli/y zákázo
Acto: 5. ver:29. li przepowiedáć Chrystusá. Ale oni powiedźieli/iż przystoyniéy słuchać Bo-
gá/á niż ludźi/zá których prześládowánim niektórzy Apostołowie j vczniowie
páńscy pomordowáni. A wßákże to im nic niepomogło/przedsie niemogli
Psal: 75. versu 8. go zátłumić : Bo iáko Dawid powiedźiał : Kto sye tobie miły Pánie m
Acto: 5. versu 38. przećiwić ? Przetóż ieden z nich rzékł: Jesli bráćia z Bogá iest ich wiá
nie bedźiem mogli temu zábieżeć : á ieslż z ludźi/tedy sámá vstánie.
2. ¶ Wtóré prześládowánié Kośćiołá było od pogánów/które znáczył wtó-
ry wiátr/y wtóra bestya podobná Niedźwiadkowi/ ktora pożárłá wiele ćiał.
Tá Bestya znáczyłá Pogány/którzy wiele zámordowáli ludźi świetych Mę-
czenników dla wiáry P. Christusowéy. A poczeło sye to prześládowánie za
Césarzá Nerona : trwáło zá Domicianá/Tráiáná/ Julianá Apostaty/ y in-
ßych : á było gwałtówné zá Máximiná / Deciusá / Diokleciana Dálmá-
Máximinianá/etc. á to byłá dźiesiąta persecutia od Neroná bárzo gwałto-
na : zá których Kośćiół Chrześćijáński ćierpiał wielkié vdręczenié : prześlá-
dowánié/vćiski/morderstwá rozmáité/etcet.
3. ¶ Gdy vstało to prześládowánié. Nástáło trzećié / które znáczył trze-
wiátr y trzećia Bestya/która miáłá cztéry głowy : przez co sye znáczyło prze-
ßládowánié Kośćiołá powßechnégo Chrześćijáńskieg od kácérzów álbo he-
retyków. Tá bestya cztéry głowy ma/to iest/rozmáité rozerwánia w wier
y rozliczné sekty/ które wßytkie biją ná kośćiół/ iáko wełny morskié ná łódź
Abowiem żadnégo kácérstwá ták sprosnégo niémáß/któréby sprosnośći sw
niemiáło pismem bronić. A ná powßechny Apostolski Kośćiół gwałtem p
oburzywßy iego nißczyć y przenáßládowáć niemiáło. A choćiaż iest rózn
rozdźielné z sobą / wßákże z iednégo błedu pochodząc/ y iedne głowe mái
czártá złégo/nigdy nieprzestawáią ßkodźić kośćiołowi : y iácy sye w tym z
dzáią/áby Kośćiół Páński prześládowáli. Téy tedy bestyéy głowy/znácz
miedzy sobą niezgode HEretyków / którzy wßyscy iedną wolą potepiáć p

ßechny kośćiół Christá páná mieli. Nie wspominájąc stárych Heretyków/
ich przećiwko Kośćiołowi wielkich nawálnośći/widzimy dźiśieyßych czá-
w/iáko iest kośćiołá Chrześćiáńskieg vtrapienie: gdyż wßytkie kácérstwá
nieyßé/ choć są zsobą rózné/ przedśię iednostáyno rozdárli vstá swé przeći-
ko kośćiołowi. Ale o tym ná inßym mieyscu.
¶ Czwarté prześládowánié ma być przyßłé od Antychristá/ któré znáczy- 4.
sroga Bestya/ którey imienia nie miánuie. To prześládowánié ták srogie
dźie: że sroższé nie było: bo ßátan wßytki swé iády/ któré pobudzał potroße
ez naczynié swoie przedtym/ná ten czás wßytki zgromádźi: áby tym wie-
y mógł Christusowi ßkodźić. Awßákże nie przemogą zá pomocą páńską
burze/té wełny/y wiátry/przećiwko tey łódce. Jeśliż w on czás oney máley
omády ludźi wiernych páńskich niemogli Zydowie przemóc: Acz ią gwał-
n zánurzyć chćieli: iednák mały on Kośćiół Christusow ták przemógł/ że
ógł mówić y mówił: W tych wßystkich vćiskách przezwyćiężylismy/dla te- Rom: 8. versu 37.
/ który nas vmiłował. Jeśli oney máley trzódy owiec páńskich niemogłá
elkość y moc Zydowská pożrzéć: y ieśliże owce powiedáły/ że przezwyćie-
y: tedyć y teraz wietßey swey trzódy bedźie Pan strzégł: Bo tákći Pánu
łá bronić iáko wielą. Nie frásuymy się: nie opuśći Pan zgromádzenia
ego: iedno się sámi do tego miéymy/ á błagaymy gniéw páński przez po-
e zá grzéchy náßé/ któré tu zásłużyły. A że tákie prześládowánié ćierpi ko-
ół páński: choćiaż tákié burze y wełny okrywáią łódke/to iest/kośćiół náß
ßechny Chrześćijáński: przedsyeć nie zátonie: bo Pan CHRistus w niey
/ który to spráwuie co powiedźiał Hilárius święty: Tá własność iest ko-
ołá Chrześćijáńskiégo: gdy go prześláduią/tedy tym wiecey kwitnie: gdy
va śćiśnion/ná ten czás rozßérza się: gdy się zda być zátrzyman/tym wie-
się rozchodźi: gdy bywa obráżon/ przezwyćięża: gdy bywa káran/ rozum
rze: ná ten czás mężniey stoi/ gdy się zda być przezwyćiężonym. A któż to
nim spráwuie? iedno sam Pan Christus: przez co się pokázuie dźiwney
drośći iego spráwá. Azaż się ták niesstáło/ iáko ten Doktor powiedźiał?
áczkolwiek przez Luterá Kośćiół powßechny Chrześćiáński w Niemcéch
ł się iákoby nißczéć: á przedśię Pan ná ten czás indźiey go roskrzewił: bo
en czás ludźi nigdy niesłychané y nieznáiomé obrał sobie/ y náwróćił ku
rze Kośćiołá Rzymskiégo powßechnégo. To baczyß/że kiedy bywa prze-
dowan/tedy kwitnie/tedy rośćie/tedy się rosßerza/tedy przezwyćięża: y te-
choćia widzimy żeby Kácérze mieli zátłumić Kośćiół powßechny/gotuie
n ná to mieysce inßych wiele/ z których może iáko z kámienia Jána świe-
o świádectwem wzbudźić syny Abrahámowé. Niewątpmy nic o tym/ Matt: 3. versu 9.
y Kośćiół/dźiedźictwo páńskie/miáło się wniwecz obróćić. Bo zátym
iby się Pan niesłowny w swoich obietnicách/ któré obiecał Apostołowi
iotrowi onému/ którégo chćiał mieć przednieyßym rządźićielem Kośćiołá
ego/ któremu ták powiedźiał: Tyś iest Piotr/á ná tey opoce zbuduie Ko- Matt: 16. ver: 18.
ół móy: A brony piekielné nigdy go nie przemogą. A któremuż to Kośćio-
i obiecał proße ćie? Czy Kácérskiemu? Jeśli kácérskiemu? tedyć mu się
sstał w słowie/ y w obietnicy: którzy powiedáią że Apostolská ich iest
ká. A kiedy ich spytaß: Czemuż od Apostołów nie trwáłá áż do tych czá
/bo wy ią z wáßymi Kálwinem/ Zwingliußem/ Luterem/y inßymi piér-
przed nimi tu v nas niesłycháną wzbudzaćie: pokážćie nam iednégo czło
ká/ który Luterską wiáre trzymał przed Lutrem: Kálwińską przed Be-
gáriußem: y Ariáńską przed Ariußem. Wnet oni powiedzą/że Papieżni-
ą zátłumili swemi wymysłámi. Papieżnicy tedy v was są broną piekiel-
? Toć się P. Christus niesstał kośćiołowi wáßému kácérskiému w słowie
ry obiecał Piotrowi S. iż brony piekielné/ któré wy zowiećie Papieską ná

Lódká ma wielkié podobieństwo do kośćiołá Christusowég: bo iest z przodku y z tyłu wąská/ á w srzodku ßeroká. Ták kośćioł Christusow ná przodku máły był/ we srzodku/ to iest/ zá czásem przedłużenia lat iest ßeroki: zás ná końcu świátá tákże máły y wąski bedźie/ dla heretyków Antychristá y iego náuki.

X uke nie-

uke niemiáły przemóc przećiw kośćiołowi? Otóż sámi powiádaćie/ że
pieżnicy zátłumili byli wiáre wáße/co niemogło być: bo brany piekielné
miáły przemóc przećiw kośćiołowi Christuſowému. Albo tedy kośćiół
ieſt kośćiołem Christuſowym/ álbo nie ieſt. Jeſli ieſt Christuſowym/
brany piekielné/to ieſt/Papieſka náuká niemogłá go przemoc: Ale iż wy
wiádaćie że przemogłá: bo Papieżnicy zátłumili/iáko mówićie wiáre w
tedyć znáć/że nie ieſt Christuſów kośćiół wáß: bo by mu ſye był ſtał w o
tnicy: brany piekielné nie przemogłyby były przećiw iemu. Báczyć t
káżdy może: że náß kośćiół/ieſt kośćiół prawdźiwy Christuſá Páná: bo
ſye ſtał w obietnicy: obiecał kośćiołowi/ że brany piekielné niemogły n
przemóc przećiw nie/y ták ſye ſtáło. Pokaż mi / iáko náſtáłá wiárá Ch
śćiáńſka / która Papieſką zowiećie/ ieſli kiedy vſtáłá? A ieſliż náſtawßy
nigdy nie vſtáłá/znák ieſt teg/że ieſt prawdźiwym kośćiołem Christuſow
któremu Pan Christus obiecał / że brany piekielné niemogły go nigdy p
móc. Day Pánie Boże w tym nam záwżdy nie odmiennie trwáć kośc
którégo brany piekielné niemogą przemóc: bo w nim beſpieczniéy mie
możemy/nie boiąc ſye żadnych nawálnośći: gdyż to ieſt łódka/ ktora ác
burzliwym morzu ieſt/ przedśie pogrząznąć niemoże. Bo Christus w niéy
y on iéy ſam broni/áby nie zátonełá/y nie zátonie nigdy. Co rácz ſpráwo
Pánie Jezu Christe zbáwićielu náß/Amen.

Summá Ewányeliéy téy tá ieſt.

I. Naprzód pokázuie Ewányelia iż PAn Christus włódce ná morzu
zá czym nawálnośći wielkie przyßły od wiátrów/że téż záledwie łódká n
grząznełá. Figurá to byłá/ y pewny znák wielkiégo prześládowánia Kośc
łá Páná Christuſowégo/ który tu łódká znáczy. A to prześládowánie /
śćiół Christuſów miał ćierpieć od Zydów/od Pogánów/y od Heretyków
iáko tá łódká w któréy Christus Pan był/choć gwáltownémi nawálnoś
mi / wody / y wiátru byłá okrywána / tákże zdáłá ſye vtonąć á nie vton
ták Kośćiół PAná Chryſtuſów / ácz przez gwáltowné przenáßládow
tych którzy go znißczyć chćieli / zdał ſye iákoby miał zginąć: iednák prz
áni zginął / áni do końcá świátá zginie: bo Chryſtuſá PAná ma w ſob
przy ſobie: który ácz ſye zda w kłopotách kośćiołá ſwego iákoby ſpał/ ie
Matt:28. ver:20. ma prácą y ſtáránié o Kośćiele ſwym/przy którym obiecał ſye być ná wi
II. Powtóre pokázuie Ewányelia ſtrách / który był przyßedł ná Apoſt
w onym morſkim niebeſpieczeńſtwie: Ták że z wielkim ſtráchem do Pá
rátunek wołáli mówiąc: zbaw nas giniemy. Náuká ſtąd ieſt wiernym
kim / áby w káżdych przygodách ſwych / y niebeſpieczeńſtwách / do Pá
zbáwićielá ſwego JEzuſá wołáli vniżonym y pokornym ſercem: mów
zbaw nas Pánie/ zbaw nas PAnie: bo przez twego wſpomożenia ginie
á bez pochyby / gdy do niego ták wołáć będą / obudzą PANA z nierych
wyſłuchánia.
III. Oſtátecznie boſką moc Páná Christuſowe powiáda/ gdy ná iego r
zánié wiátry / y morze burzliwé vćichło / gdyż tákiégo ſtworzenia poſłu
ſtwo/ ſam Pan Bóg w mocy ſwoiéy ma. A iż Pan Christus w mocy ſw
wiátrów / y morzá poſłußeńſtwo miał/ iáko Ewányelia vkázuie: tedy
ieſt pewny dowód / że Pan Christus ieſt prawdźiwy Bóg: bo ták mow
ſkazał wiátrom y morzu / y ſtáło ſye wnet wßytkiégo vſpokoienié. W
roſkazánié: widźiß téż y poſłußeńſtwo: w czym możeß báczyć/ żeć to w
mocné było roſkazánié. A vniżoné y powolné ſtworzenia poſłußeńſtwo/
przyczyny/że znáło ſtworzenié ſtworzyćielá ſwego. Przeto go ták we wßy
roſkazániu vniżenié ſłucháło.

Ewáneli

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W NIEDZIELE piątą po trzech królách, według opiſánia Mátth: S: w Kápit: 13.

O tym ieſzcze drugą przypowieść im powiedźiał/mówiąc: Podobne ſſtáło ſye ieſt Króleſtwo niebieſkié człowiekowi/który pośiał rolą ſwoie dobrym naśieniém. A gdy poſneli ludźie tedy przyſzedł nieprzyiaćiél iego/y pośiał powiézrchu kąkolem miedzy pſzenicą/y ſzedł precz. A gdy podroſtá trawá / y owoc ſye iął kázowáć ná ten czás okazał ſye y kąkól. A przyſzedſzy ſłudzy oy- czeládnego / rzekli mu : Pánie/ zażeś nie náśiał dobrégo na- ienia ná roli ſwoiéy? gdźież ſye wźiął kąkól? TEdy rzékł do ich: Nieprzyiazny człowiek to vczynił. Powiedźieli ſłudzy: A ceſzże póydźiemy wyplewiemy to? Rzékł im: niechayćie/ byćie lepák wyplewiáiąc kąkól/ nie wyrwáli z nim y pſzenice. A ák niechayćie że ták oboie rośćie áż do żniwá : á czáſu żniwá

roſkaże żencom. Wybierzcie napiérwéy kąkol/ zwiążćieß ie w
ſnopki ná ſpalenie/ á pßenicę zgromadzćie do gumná moiégo.

JEdoſyć było ná tym Sz
tanowi nieprzyiaćielowi głównému duß n
ßych / że nam táką nędzę ſpráwił chytroſc
ſwoią y zdrádą / którą podßedł rodźice ná
piérwße/ że ie zwiódł/ y z onéy roſkoßy w
gnał którą mieli/ y my po nich tákże mieliſm
mieć : bo nam zazdrośćił onéy roſkoßy y g
dnośći wielkiéy / w któréy ſam był niż w p
che vdawßy ſye hárdźie ſye oſtáwił przećiw
ko Pánu y ſtworzyćielowi ſwoiemu: á zá t
iego zazdrośćią/iáko piſmo świeté powiad
w tárgnełá śmierć / y ma práwo ná rodz
ludzki : iż którzy ſye iedno rodzą ná świát / nátychmiáſt piérwße práwo n
śmierć ná nie / iż mu może záraz rzéc/który ſye rodźi/że vmrze : á to wßyt
ßátan zgotował. Jeßcze co gorßégo nádto nam był nágotował / czegoſmy
pozbyli zá łáſką Páná Bogá wßechmogącégo/ przez śmierć niewinną Pá
Jezu Chriſtá zbáwićielá y odkupićielá duß náßych: śmierć wiekuiſtą duße
náßym : która śmierć rozumié ſye wiecznym potępienim. Teraz od te
prozni ieſteſmy naprzód przez śmierć Páná Chryſtuſá/potym też zá ſpráw
mi náßémi dobrémi : które gdy przyłączamy do zaſługi śmierći PAńſkie
nam bywáią pożyteczné. To dla tego mówię/żeby kto ták vporny nie nal
ſye/któryby zbáwienie ſwoiéy duße chćiał przypiſáć zaſługom álbo vczynk
ſwoim/ które bez Páná Chriſtuſowéy zaſługi ſą bárzo nikczemné / y nam
namniéy niepożyteczné : tákże áby odrzućiwßy zaſługi ſwoie/nie záſadzał
tylko ná zaſłudze PAná Chriſtuſowéy okrom vczynków ſwych / które m
być ſpoioné z wiárą. Bo ták mówi Auguſtyn świety / który ćię ſtworzył
ćiebie/nie zbáwi ćię bez ćiebie : to ieſt iż bez tego/żebyś ſye też ty niémiał p
dáć ſtárániém ſwym ku zbáwieniu/zbáwion być nie możeß. Ale który ma r
ſpół té rzeczy : to ieſt: naprzód zaſługę śmierći Páná Chriſtuſowéy/ przyt
wiárę z vczynkámi dobrémi : niechay ma zupełną nádźieię / że ieſt wolny
1. Petri 5. verſu 8. śmierći wieczney: to ieſt/od potępienia wiecznégo. Stára ſye o to ten le
który ryczy ßukáiąc y krążąc kogoby pożárł / áby ießcze był ná przeßkod
zbáwieniu náßému iuż nam powtóre zgotowánému przez Páná Jezuſá zb
wićielá náßégo : náchodźi nas rozmáitym ſpoſobem / áby nam mógł záß
dźić. Przetóż mówi Biernat świety : Nieprzyiaćiele náßy nigdy nieſprá
wáni przećiw nam walkę wiodą. A którzyß to ſą náßy nieprzyiaćiele ied
ßátan ? który meżnie przećiwko nam częſtokroć pochodźi/ chcąc nas z dr
zbáwienney zwieść / pobudzáiąc nas ku grzéchowi/ którymby nas przywi
Eccle:12.v:3.& 7. ku wzgárdźie Páná Bogá wßechmogącégo. Bo iáko mędrzec powiáda :
nawyßy (to ieſt Pan Bóg) ma w nienawiśći grzéßné ludźi. Ale żeby
kto niémiał occaſiéy álbo przyczyny ſkłádáć ſwego wyſtępku ná Dyabłá/ n
wiedźieć/ iż to iedno Dyabeł ma w mocy pobudźić ku grzéchowi : á człow
to záś ma v śiebie w mocy / przyzwolić ná pobudkę álbo ná perſwáſią ieg
bo żadnégo nieprzymuśi. Przetóż też do tych przyſtępuie/które widźi być
któréy rzeczy ſkłonné : iáko mówi Grzegórz Swiety : Jż przećiwnik piérw
káżdégo Complexią poznawa/dopiéróż śidłá kußenia rozrzuca : A iż ſmut
ku gniewowi częſto pobudza: przetóż czárt ſmutnym grzéch niezgody podc

záſie boiáźliwi boią ſye karánia álbo vdręczenia: Przetóż boiáźliwym roz=
maité ſtráchy przekłáda przed oczy/ áby ie przeſtraſzał. Widźi hárdé być przy=
chylné do próżnéy chwały / przetóż ie przyćiąga rozmáitymi łágodnośćiámi
y pobłażánim do hárdośći. Káżdému tedy wyſtępkowi álbo niedoſtátkowi/
który ludźiom ſye przytrafia zdrayca ieſt. A tákim zdraycą ieſt/ iż bárzo czuy=
ny y mądry być muśi / który chytrośći iego zrozumieć chce. A iákaż ieſt chy=
trość iego? Wytknął ią Páweł święty mówiąc: iż ſye przemienia w Anyołá 2. Cor II. ver: 14.
świátłośći. Tóż też o chytrośći iego mówi Auguſtyn święty témi słowy.
Dyiabeł raz tu / drugi raz tám: raz báránkiem/ drugi raz wilkiem: raz ćie= Szátan iáką Máſzkárą ſye przyodźiewa kiedy chce zwodźić ludźi.
mnośćiámi / drugi raz świátłośćią ſye pokázuie. Wſzytkim / iákimikolwiek
ſpoſoby/ mieyſcámi/ y czáſy/ rozlicznie y rozmáićie odmienia rzeczy/ y rozmá=
ité pokuſy pokázuie. Abowiém/ áby ſmutné vczynił/ też ſye ſam zmyſzla być
ſmutnym: áby ſye też náigrał z ludźi weſołych / ſam weſołym ſſtawa ſye:
áby duchowné zdrádą podſzedł/ odmienia ſye w Anyołá świátłośći: áby mo=
żné zwiódł / vkázuie ſye Báránkiem: áby zás ćiché pożárł/ ſſtawa ſye wil=
kiem ꝛc. A ku vznániu tych rzeczy któż ták doſtáteczny? któż kiedy odkrył o=
ſobę iego? A okrąg zebów iego któż vznał? Do tąd słowá Auguſtyná
świętégo. Prawdźiwie ten święty Doktor wypiſał chytrośći zdrádliwé tego
nieprzyiaćielá náſzégo ſzátáná. Azaż nie doſyć wielkiéy chytrośći vżył zwodząc
rodźice náſzé piérwſzé? chytrze záſzedł:

¶ Naprzód wiedźiał że mdłé naczynie ieſt niewiáſtá/ przetóż do niéy ſprá= Szátan zwodząc Ewę w Raiu/ iáką ſye Máſzkárą okrył.
wę miał: Niechćiał do Jádámá/ wiedząc go być ſtalſzégo: Potym wiedząc
chęć y ſkłonność białogłowſką / przetóż z téy ſkłonnośći rzecz ſwoię záczął. Gen: 3. v: 1. & 23.
Naprzód wolność przełożył mówiąc do Jewy / czemuby iéy niewolno było z
Jádámem mężem pożywáć owocu ze wſzytkich drzew Ráiowych. Tu ſye
dał nievmieiętnym y iákoby niewiádomym téy rzeczy. A tym żeby ſye pokazał
być/ inſzą oſobę zmyślił/ nie w oſobie ſwoiéy té rozmowy czynił. Zákrył te=
dy oſobę ſwoię cudzą poſtáwą: odmienił ſye w oſobę wężá beſtyiéy: áby tym
bezpieczniéy mógł mówić z Jewą. Jewá też nieſpodźiéwáiąc ſye chytrośći/
rozmawiáłá z wężem/ iáko z beſtyią / nievmieiętna ſpraw Páńſkich/ y záka=
zánia iego: powiedźiáłá wolné vżywánié być im dáné wſzytkich owoców / o=
prom drzewá które zwano vmieiętnośćią dobrych y złych: o co nawiecéy Pá=
nu Dyiabłu ſzło: ſzło mu áby ią chytrośćią ſwoią zwiódł: iákoż ią też zwiódł.
Téyżeć też dźiś pobożnośći chytréy vżywa / gdy widźi wſtrzymawáiące ſye
od pokármów: wnet mu záda w vmyſł / czemu ſye pośćiſz? Czemu ſye mor=
duieſz? czemu ćiáło twoie ták mdliſz? A on to nie dlatego czyni/ żeby żáłował
onégo który poſt czyni: niedba on o to/ żeby kto był żyw: iedno żeby zwiódł.
Acżkolwiek podczás nie czyni tego ſwą oſobą: vżywie w tym cudzéy oſoby:
pođuſzczy człowieká tákiégo/ któryby mu té rzeczy perſwádował: bo widźi że
wſtrzymawáłość ieſt mu przećiwna: ábowiém kto ieſt wſtrzymawáły / ieſt
ku wſzemu dobrému ſpoſobny / czuyny / trzéźwi/ y ku modlitwie gotowy: á
á tym niéma Pan ſzátan mieyſcá v tákiégo: przetóż ſtára ſye aby one zbroie
odrzućił/ áby potym łácniéy mógł vżyć ſwoiéy zdrády/ bo ſye boi tych/ którzy
ſye mu ſprzećiwią.

¶ Vżył też chytrośći zdrádliwéy doſyć zdradzáiąc J Ewę/ gdy iéy powie=
dźiał: Nie tylko żebyśćie mieli pomrzeć/ ále owſzem bedźiećie iáko Bogowie. Gen: I. v: 4. & 5.
Wnet ſye ſſtał Anyołem świátłośći/ áby zdrádźił: obiecał im Bogámi ſſtać
ſye: Czemu/ że ſam tym wypadł z niebá z roſkoſzy wielkiéy dla ſwéy pychy/ że Iſaiæ 14. verſu 14.
chćiał być podobny nawyſzſzému Bogu: Otóż też to Jewie obiecał fáłeſznie:
ná co ſye niebogá vłákomiłá: chćiáłá też być Bogiem. Tákowi też bywáią
ludźie niektórzy/ którzy drugim perſuáduią ná te rzecz/ która ie kiedy vſzkodźi=
łá: miáſto tego coby ich mieli przeſtrzédz/ tu ieſzcze rádzą. Tákżeć też dźiś

Szátan czyni / rádzi niektórym iáſnie złé rzeczy : áż ie ku grzéchowi przywo
dzi : ázwłaßczá nieumieietné : á ná ten czás bywa wilkiem / áby pożárł ni
wiádomé. A zás które widzi byc wiádomé / którzy mogą rozeznác grzéchy
przychodzi do nich w oſobie owczéy / y przemienia ſye w Anyołá/ rádząc d
rzeczy dobrych podczás/áby zdrádził : pobudza go pośćić/ każe iáłmużny d
wáć/każe mu ſye modlić. A zátym áby go przywiódł w hárdość/pokázuie n
poßczącé/pokázuie niemiłośierné/pokázuie mu nienabożné/pokázuie mu gr
ßné/áby go ku hárdości y pyße/y ku wzgárdźie drugich przywiódł. A ktoż n
ten czás może poznáć/ieſli Anyół álbo dyabeł ? Przetóż ábys ſye teg vſtrzég
żeby ten Anyół dyabłem ſye ſtał/niechełp ſye z dobrych vczynków: ále ieſli
Lucæ 17. ver: 10. dobrze vczyniß/mów iáko vczy Ewányelia/ iżem ieſt ſługą niepożytecznym
Matth: 6. ver: 2. Kiedy czyniß iáłmużnę / niekaż trąbić przed ſobą : to ieſt/ niechełp ſye z teg
nieczyń dla chwały świetſkiéy/ále dla Páná Bogá ku czći y chwale ieg: wi
céy z miłości Bliźniego którégoć Pan Bóg kázał miłowáć iáko śiebie ſám
Ibidem verſu 16. go/á niż dla próżnéy chwały. Kiedy ſye pośćiß/nie vkázuy ſye poßczącym/t
ieſt : niepość dla tego/ábys był widźian : iedno ábys był ſpoſobnieyßy czyn
Ibidem verſu 6. cześć y chwałę Pánu Bogu/ to czyń. Kiedy ſye modliß/ wnidź do poko
twego/á zámknąwßy drzwi módl ſye w ſkrytości : bo y to dla tego powi
dźiano/ábys ſye wiárował próżnéy chwały: nie żeby miał zákázáć Pan Ch
ſtus modlić ſye/kiedy ludźie widzą : bo iuż zátym w kośćiele kedy ich niemá
Matt: 23. ver: 13. widźi/niegodźiłoby ſye modlić : á Kośćiół wiémy że ieſt názwány od Pa
Chriſtuſá dom ku modlitwie zbudowány : Ale témi ſłowy chce/ ábyſmy
wiárowáli próżnéy chwały. A ták kiedy ty bedźieß czynił dobré ſpráwy
czći y chwale ſámégo Páná Bogá/ y nie bedźieß ich ſobie mocy ſwoiéy prz
piſował/ iedno że ie ſam Pan w tobie ſpráwuie/tedy też Szátan od ćiebie b
dźie zdrádzon. Awßákże ießcze on nieprzeſtánie/bo on ma niemáło śiat
1. Petri 5. verſu 9. któréми łowi nieoſtróżné/y wnet ćie bedźie chćiał od wiáry świetéy odwiés
ále mu ſye nieday odwodźić : bo dla tego Piotr święty kazał mu ſye ſprz
ćiwiáć mocnie w wierze. A kiedy ćie obaczy być mocnym/dáć pokóy : iedn
ſye bedźie zdáleká przypátrował/ áby ćie kiedy mógł podéydź/ bo ieſt chyt
zdraycá. ¶ Też to niewádźi przypomnieć/ iák
go rzemieſłá vżył/áby vczynił roſtérk w kośćiele Chrześćijáńſkim. Vyźrz
wßy tá ſroga beſtya / że ią Pan Chriſtus w mocy iéy potárł / z mocy iéy r
ßytki wydárł/ zá wielką krzywdę to ſobie wźiął/ że iuż tylko ſam miał być
bywátelem wiecznégo potępienia: bo przez náukę Apoſtołów páńſkich vb
wáło mu towárzyſtwá : iuż Pogáni opußczáiąc chwałę iego/ któreg chw
lili w báłwochwálſtwie / vdáli ſye do chwały wiecznégo Bogá / do vznán
prawdźiwéy wiáry/y do iedności zobopólnéy : czemu on nierad był. Przet
pobudzał okrutniki przećiwko wybránym páńſkim. Ale że y w tym niep
ßáńcowáło ſye mu/ bo táka ſtałość byłá w onych ludźiéch Chrześciáńſkic
że ich męki/dręczenia/bićia / wygániánia z źiemie odwieść od prawdy vzn
néy żadnym obyczáiem niemogły : vżył inßégo fortélu : Odmienił ſye w
w Anyołá świátłośći/wnet począł pod oſſobą prawdy z nienagłá śiać fa
miedzy Chrześćijany : zá czym poczęłá ſye tárgáć ich iedność : Vroſły w
odßczépieńſtwá y roſtérki/ ꝛć. bo widząc ludźi Chrześćijáńſkie vfundowá
w iednéy wierze/záczął przez zwoleniki ſwoie/Ebionity/Cerinty/Maniche
ße/Donátiſty/ Aryuße / Wigilantiuße / Márcionity / Sábelliany / Apo
náryſty / y inßych wielé ſwoich DOktorów náuki obłędliwé : którzy ſubt
nie/ pod záſłoną piſmá BOżégo źle ie rozumieiąc/ ſwych błędów brónili
pod płaßczem prawdy fáłßów rozmáitych námnożyli. A iáko Pan Chriſt
w KOśćiele ſwoim Swiętych Apoſtołów / y DOktorów / ku rozmnożen
prawdy był dał : ták też fáłßywych tá beſtia názwodźił ku zepſowániu praw

dy Pá

y Páńſkiéy : á ták bárzo / że też ſnać niektórzy iuż wątpili o wierze Chrze-
ćijáńſkiéy : bo niekiedy Kácérſtwá przenosiły liczbę wiernych Páńſkich. A-
ć Pan ſłów ſwoich nieobróćił wſtecz : co obiecáć raczył/ to ſpełnił : obiecał
igdy Kośćiołá ſwego nie opuſzczáć y zyśćił ſye : bo iáko ſkoro Kácérſtwo — Matt: 28. ver. 20.
tóre náſtáło: tedy też Pan dał Kośćiołowi ludźie tákié vczoné/ że go bróni-
/ y zá pomocą Páńſką Kácérſtwá żadnym obyczáiem nie mogły przemóc/
oć ſye wielce zápomagáły. Jeſliż diabeł zſwym Cerynthem/ y Ebionem wy-
ichał: nátychmiaſt kośćiół też miał tákiégo/ który náuką ſwoią mógł go o-
rónić: wnet Janá ś. miał/ który przećiwko ich fałſzywéy náuce piſał Ewán
elią ſwoię/ w którey pokazał przećiwko ich opiniéy prawdźiwégo Bogá być
iecznie będącégo P. Chriſtuſá. Jeſli Diabeł z Mánicheuſzámi ſye poka-
ł : ták prędko miał Kośćiół Chrześćijáńſki obrónice przećiwko im/ to ieſt/
uguſtyná y inſzé / &c. Jeſli Diabeł z Aryuſzem : KOśćiół przećiwko iemu z
tánázyuſzem onym świętym człowiekiem vczonym / kthóry ich błąd náuką
woią gromił / y pſował : Potym y Zakonników doſyć miał / którzy náuką
woią Kácérſtwu odpór dawáli: o czym nie máło maſz nápiſano w Hiſtory-
ch S. Mógłći ſye ten zdraycá nieprzyiaćiel duſz náſzych kuśić o kośćiół
hrześćijáńſki / iákoby go mógł pożrzéć : álec przedśię nie wſkórał. Y teraz
idźimy iáko ſye o to ſtára áby ſzkodźił kośćiołowi PAńſkiému : á wſzákże
pomocą Páńſką/ kiedy ſye ze złośći náſzych / które ten roſtérk nam w Ko-
śćiele Páńſkim záſłużyły/ vpomnieć będźiem chćieli : wſzytko to wniwecz ſię
róći/ iáko inſzé Kácérſtwá przed kilkiemſet lat. Czy mniémaſz żeby wielką
kode miał vczynić Diabeł kośćiołowi Páńſkiému / że oto trochę ich zwiódł
rzez Lutrá/ Kálwiná/ Zwingliáná/ Brenciuſzá/ &c. by námniey: ná to miey-
e kilká dźieśiąt tyśięcy ſye ich náwróćiło : ázwłaſzczá w JNdyey który zo-
ą Nowy świát. Przypátrzże ſye zdrádźie zazdrośći y nieprzyiaznośći Dia-
elſkiéy przećiwko nam wiernym Páńſkim : iáko vśilnie ſye ſtára / áby nas
ożárł. Nieprożnuieć : Jeſli śieie pſzénicę goſpodarz : to ieſt P. Chriſtus/ w
ośćiele/ to ieſt/ w wiernych Páńſkich / Słowo ſwoie y zdrową náukę : też
n iáko może onęż rolą pośiéwa kąkolem. O czym w textćie Ewányeliéy v-
yſzyſz : która ſye ták poczyna :

Podobné ieſt Króleſtwo niebieſkié ku onému czło-wiekowi : to ieſt Meſſyaſzowi/ który był pośiał ro-lą ſwoię dobrym naśieniém.

Wielkiéy bárzo zabáwki około wykłádu téy przypowieśći niepotrze-
á : bo ſam PAn zbáwićiél náſz raczył ią wyłożyć : á ieſliby ią kto ináczéy
ćiał wykłádáć/ będźie ſye zdał być przećiwnikiem Páńſkim.

Vczniowie PAná Chriſtuſowi vſłyſzawſzy od Miſtrzá ſwego tę przy-
owieść: niezrozumiawſzy ku czemuby ſye to śćiągáło/ y co zá wyrozumienié/
ćieli ſye dowiedźieć wykłádu téy to przypowieśći/ którą dźiś przepowiádá-
ą w Kośćiele Chrześćijáńſkim/ ku czći y chwale Pánu Bogu/ y ku zbudo-
wániu ludźi Chrześćijáńſkich wiernych Páńſkich/ mówiąc : † Wypraw nam
ne przypowieść / y wyłóż o kąkolu ná roléy : á on (to ieſt Pan Chriſtus)
dpowiedźiał y rzékł/ Ten który rozśiéwa dobré náśienié/ ieſt Syn człowie-
zy/ á rola ieſt ten świát : á dobré náśienié toć ſą Synowie Króleſtwá :(to
eſt/ prawdźiwégo Kośćiołá/ álbo którzy ſą przeyźrzeni do Króleſtwá Nie-
ieſkiégo :) Kąkól ſą źli Synowie / (to ieſt fałſzywi Chrześćijánie / którzy
ye mienią być Syny Kośćiołá Chrześćijáńſkiégo / ále ſpráwámi ſwoimi ſą
ieprzyiaćiele iego : o których ták powiáda Apoſtół : Jż powiádáią vſty / że
náią Bogá / ále vczynkámi ſwémi przą ſye go. Albo też ći ſą fałſzywi ſyno-

Regnum cœlorū accipitur multipliciter: pro exigentia rei, cui Regnum cœlorū assimilatur. Pro Rege cœlesti Mesia. Pro REge cœlesti Deo patre. Pro doctrina Euangelica Pro Ecclesia fidelium. Pro fide. &c.

† Matt: 13. a v. 36. ad 44.

Titum 1. versu 16.

wie/ którzy opuśćiwszy mátke swoie Kośćiół powszechny/ który ie wychow
iáko mátká dźiateczki swé wychowywa/ vdáli sye ná obłedności: iáko są o
szczepieńcy y Kácérze: á ći słusznie są názwáni źli Synowie: bo dobry Syn
záwżdy iest posłuszny mátce swoiéy/ y przy niéy trwa: ále źli nie są posłu
rodźicom swym: przetóż też nie mogą z nimi trwáć. Tákże też Kácérze y o
szczépieńcy/ nie są posłuszni Kośćiołowi Chrześćijáńskiemu mátce swoiéy/ y
przy niéy nietrwáią. A iesli mátki/ to iest Kośćiołá nie słucháią: tedy P
Matt: 18. ver: 17. BOGá nie słucháią/ który powiedźiał przez Syná swego miłego: który
słucha Kośćiołá/ niechay bedźie iáko Pogáński człowiek y iáwnogrzeszni
Lucæ 10. versu 16. Kazał Pan słucháć Kośćiołá: á kto go nie słucha/ nie słucha sámego Pá
który ták przykazał: przetóż słusznie iest názwan odszczepieńcem y Kácérz
Powiedźiał świety Augustyn: kto niechce mieć Kośćiołá zá mátke: ten
bedźie miał Páná Bogá zá Oycá. Słusznie tedy tákowi nieposłusznicy są
zwáni złymi syny w wykłádźie téy przypowieśći przez Páná Christusá. A p
zno sye máią przéć Kácérze y odszczepiéńcy/ żeby ich Kośćiół nász powszech
niémiał wychowáć: bo co iedno máią/ tego im dochował Kośćiół powsze
chny: Pismá im dochował/ tákże y Sákrámentá/ które oni zopáczyli. bo
to wszytko było piérwéy w KOśćiele powszechnym/ który oni zowią Pap
skim. A poniewaź KOśćiół im wszytkiego dochował/ y niektóre z nich we
Krzćie świetym odrodźił/ á oni tego dobrodźieystwá nie znáią/ y są przećiw
Kośćiołowi: tedy słusznie są názwáni źli Synowie/ których Dyabeł iáko Ką
kolu násiał miedzy dobrym nasieniém.

¶ Wyłożył Pan rolą/ nasienie dobré/ y Kąkól: Wyłożył też rozśiew
czá Kąkolu mówiąc: A nieprzyiaćiel który go rozśiewa (to iest Kąkól) est
Dyabeł: á żniwo iest skończenié tego świátá: żency są Anyołowie. Jáko
dy zbieráią kąkól/ á do ogniá wrzucą y spalą: ták bedźie ná skończeniu świá
tá. Poszle Syn człowieczy Anyoły/ á ći wybiorą z Królestwá iego wszyt
wzgorszenia. etc.

¶ Báczyć możesz/ żeć sam PAn Chrystus zbáwićiel wyłożył te przy
wieść. Jedno sye ty temu przypátrz/ czemu Pan Christus niektóre przy
wieśći wyłożył/ á niektórych niewyłożył: bo ie Doktorowie świeći wykłá
cze Pismá świetego wyłożyli: iáko Grzegórz/ Augustyn/ y inszy Doktorowie
świeći/ którzy niemáło przypowieśći Páná Christusowych wyłożyli/ któr
wykłádu podźiśieyszy dźień Kośćiół Páński vżywa. Że Pan Christus wyło
żył niektóre przypowieśći swoie: (choć bárzo máło ich wyłożył:) przez to
pokázáć chćiał/ że potrzebá Duchownégo wykłádu pismá: á to przećiw to
tym/ którzy żadnégo wykłádu pismá mieć niechcą. A zás/ że nie wszytki przy
powieśći swoie wyłożył/ bo bárzo wiele ich niewyłożył: W tym vczynił cz
Duchowi świetému/ przez którégo/ słowá iego miáły być wyłożoné. Co
Ioan: 14. ver: 30. dnák sámże powiedźiał do vczniów swoich mowiąc: Już nie wiele bede mó
Ibidem versu 26. wił zwámi: Ale poćieszyćiel Duch świety/ którégoześle oyćiec w imie mo
on was náuczy wszytkich rzeczy/ y przypomni wam cokolwiek wam powie
A iż żaden z Apostołów niewykłádał tych przypowieśći Páńskich/ iedno Do
ktorowie po Apostołéch będąc: to znáczyło/ iż nie tylko przez Apostoły Duch
świety miał wszytkiemu świátu náuke Ewányeliéy obiáśnić y opowiedźić/
ále też y przez insze ludźi vczoné PAńskié wierné: przez które y podźiśiey
dźień tóż czyni/ co czynił przez oné/ którzy byli w pierwszym Kośćiele. A iż
máło tákowych w kośćiele powszechnym/ którzy dosyć rzeczy ku wierze Chrze
śćijáńskiéy potrzebnych piszą/ y bedą pisáć: nigdy to nie vstánie/ bo sye nigdy
nieskończy náuká álbo Ewányelia Duchá świetégo/ zá którégo spráwą sye to
dźieie: boć Pan Christus Duchá świetégo nie zesłał z Oycem swym/ od któ
Ioan: 14. ver: 16. rych pochodźi/ Apostołom/ iedno ná krótki czás: ále go zesłał áby przemie
szkawał ná wieki z wiernymi iego.

Maß iuż przyczyne/ dla czego niektóre przypowieści swoie Pan Christus
łożył/á dla czego drugich niewyłożył: zostáwił ie duchowi swietemu wy-
dáć/które duch świety wyłożył/y wykłada/y bedźie wykładał przez vczo-
ludźie wierné Chrześciáńskie: nie przez Kácérze/ áni przez odszczépieńce/
których wykłádźie niemáß zgody/ iedno swary y niezgody wiekuiste/bluź-
rstwá y hánbienie Kośćiołá powßechnégo Chrześćijáńskiégo: w tákich
ch świety który zgody y pokoiu náucza/niewykłada pismá/iedno duch zły/
óry sye przećiwi zgodźie y pokoiowi: bo iest swarów/niesnasek/niezgody/y
pokoiu rozśiéwaczem.

☞ Poniewaž tedy Pan Christus te przypowieść wyłożył/ żadnéy pra-
y nie vżywiemy wykłádáiąc ią: iedno cokolwiek iest ku náuce wiernym/
dźiem z niéy wybiéráć/stoiąc przy wykłádźie Páná Christusowym.

¶ Nasiénie które siał ten to człowiek/to iest Pan Christus/tymże sposo-
m y Prorok wyráźił/mówiąc: Ci są nasienim (to iest wierni páńscy) któ- Isaiæ 61. versu 9.
nu błogosłáwił Pan: té rozsiał Pan Christus przez náuke swoie swietą:
eto żaden niemoże sam z siebie co dobrégo záczáć/o czymby Bóg Oyćiec
ez Syná swego niemiał mieć pracéy. Niechayże żaden nierozumié/ żeby
n z śiebie okrom wspomożenia łáski Páńskiéy co dobrégo miał czynić:
o powieda Ewányelia/że Synowie Królestwá (to iest wierni Páńscy)
podobni nasieniu dobrému ná roléy rozsiánému: bo iáko nasienie niero-
e/áż ie rozsieią: ták też dobrzy sami od śiebie nie są okrom rozsiéwáczá:
iest Páná Christusá/ który spráwuie ich sercá ku dobrym vczynkom/ iáko
acz rolą wypráwia ku rozsiewániu nasienia dobrégo.

¶ A żeby też to pokazał z strony tęg/że człowiek iest stworzeniem Bożym
óry nic złégo nie stworzył. A iż z pobudki Szátáńskiéy przychodźi do tego/
le czyni / iáko okrom łáski Páńskiéy też nic dobrego czynić nie może/tedy
eto w textćie Ewányeliéy pokłáda té słowá.

I gdy posneli ludźie / tedy przyßedł nieprzyiaćiel go/ y pośiał po wierzchu kąkolem miedzy oną pszenicą/y odszedł precz.

☞ Wszytkich złych rzeczy które sye dźieią/ dwoiáką przyczyne Pan Chri-
s zbáwićiel náß położył. Niedbálstwo ludzkie: A złość Szátáńską.
niedbálstwie ludzkim mówi: Gdy posneli ludźie/ to iest/ gdy niedbale sye
áwowáli y Páná Bogá stworzyćiela zániedbawáli: w ten czás przyßedł
przyiaćiel. Ná té słowá/Gdy posneli ludźie/Augustyn swięty mówi:
dy niedbáli byli przełożeni kośćielni: to iest Biskupi y inßy pásterze/ nie-
nuiąc áni czuiąc nád trzódą swoią/ ná ten czás przyßedł dyabeł/ Boży y
zystkich rzeczy dobrych nieprzyiaćiel główny: y posiał kąkol miedzy nasie-
páńskié/ to iest miedzy pobożné/ swieté y spráwiedliwé/ którzy są słußnie
sienim páńskim názwáni: bo ieslíż są pobożnymi swiętymi y spráwiedli-
ymi: od Páná Bogá tákowymi są/ nie sámi od śiebie. Kąkól zásie Pan
łożył złé syny/iáko są cudzołożnicy/drapiężnicy/lichwnicy/zábijácze/y he-
ycy: bo to iest osobliwé nasienié szátáńskié: y ći sye sámi nie rodzą/ále ie
tan przećiwiáć sye pánu miedzy dobrymi spráwiedliwymi swiętymi y po-
żnymi sieie. A iż rozmáité nasienié iest Páńskie/z którégo owoc lu-
swietych pobożnych y spráwiedliwych pochodźi/iáko iest wiará/ nadźie-
miłość/pokorá/cichość/czystość/miłośierdźie/etć. Tedy z tych źiarn po-
odzą kłosy/to iest wierni ludźie/bogoboyni/pokorni/ cißy/czyści/miłosier-
etć. Szátan zásie przećiwiąc sye Pánu/ który ták dobrégo nasienia przez
uke swiętą násiał/ posiał też on miedzy tym nasienim nasienié złosliwé/

niewier-

niewiernoſć/wątpliwoſć/niemiłoſć álbo nieſnaſki/pychę/nieczyſtoſć/okr
ćienſtwo/etcet. z którego vroſli Kácérze rozmáici/deſperáci/którzy álbo n
zbyt trzymáią o nádziei / álbo zgołá nic o niéy nietrzymáią : zás vroſli m
zgodnicy/zazdrośnicy/odßczépiency/ Sektarze/y rozmáici zbrodniowie/p
ßni/nieczyśći / iáko cudzołożnicy / powbnicy / gwałtownicy/ świetokupc
świetokradcy/ꝛc.okrutni niemiłośierni/którzy żadnéy lutośći niemáią n
bliźniémi ſwémi:tych doſyć náśiał ßátan miedzy wßelákimi ſtany: á ták b
zo/ że práwie máło co znáć pßenice miedzy kąkolem : ták ſye tego wieku n
ßégo zámnożył ten kąkól. A to ſye wßyſtko ſtáło naprzód zá niedbáłośc
Ioan: 3. verſu 19. ludźi/którzy wiecéy vmiłowáli ćiemnośći/to ieſt nędze/roſkoßy tego świá
á niż świátłoſć/ to ieſt Páná Chriſtuſá z ieg náuką : tudźież zá niedbálſtwe
przełożonych/którzy nád tą rolą byli przełożeni/áby ią byli ſpráwowáli y w
korzeniáli/ćiernie/oſſet/y chwáſty wßeląkie/ które teraz bárzo ßkodzą nasi
niu dobrému.

¶ A którzyż to ſą rolnicy téy roléy páńſkiéy/to ieſt tego świátá? Są kr
lowie/biſkupi/ páſtérze Chrześćiáńſcy/ zá których niedbálſtwem bárzo zár
ſłá y záplugáwiłá ſye tá Boża rola/iż rozmáité chwáſty rodźi miedzy pßen
cą. Niedbáią o tę rolą ći oracze bárzo/ bo tego zániedbawáią/co ieſt Pán
Ezech: 34. ver:2. Jezuſá Chriſtuſá : którym też Pan groźi przez proroká : Biádá wam páſt
rze/którzyśćie tylko ſámi śiebie páśli/ á trzódy moie zániedbawáliśćie/etce
Naydźie doſyć tákich páſtérzów/którzy ſámi śiebie páſą/ á trzódy Páńſki
Malach:1.ver:10. zániedbawáią. Przetoż niemáß iáko Pan powiáda : Ktoby záwárł v dom
mego drzwi. Azaż ich máło? Coż to mówiß miły Pánie? Jeſt ich niemáł
Ale ty prawdę mówiß żeniémáß / ktoby záwárł dom twóy : Bo powiáda
Pſal: 13. verſu 3. przez proroká:wßyſcy ſye niepożytecznymi ſſtáli. A iż ták ieſt/przetoż ták w
ką ßkode ma Pan w naśieniu ſwoim. Zá tákim niedbálſtwem ten nieprz
iaćiel náśiał tego kąkolu. Wiedźiał o tym Páweł świety : dla tegóż vp
Acto:20. ver.28. 29. 30. & 31. minał Páſtérze y Biſkupy/mówiąc: Strzeżćie ſye y pilnuyćie trzódy/w kt
réy was duch świety przełożył Biſkupy/ ábyśćie rządźili kośćiół Boży któ
go doſtał krwią ſwoią. Boć ia wiem/iż po odeßćiu moim/wnidą wilcy d
pieżni miedzy was/którzy nie przepußczą trzódźie : dla tegóż czuyćie/ dáiąc
śiebie przykład dobry : á zátym bedźiećie pochwaleni od Páná : y rzecze k
Matt: 25. ver: 21. zdému z was Pan : Wnidź ſługo dobry do weſela páná twego/ etcet.
Náśiał tedy nieprzyiaćiel kąkolu miedzy pßenicą : czego ludźie záraz pob
czyć niemogli.

A gdy iuż podroſłá trawá / y owoc ſye iął okázo wáć/ná ten czás dopiéro pokazał ſye y kąkól.

☞ Nie powiáda żeby záraz po wśianiu miał ſye vkázáć pożytek/ á
znienagłá po leguczku pokázuie/który owoc y pożytek ma vczynić. Tákże t
ludźie dobrzy świeći ſpráwiedliwi / nieſkoro do doſkonáłośći cnót y świątc
bliwośći przychodzą/ ále iáko zboże naprzód ſye trawą pokaże/ á ná ten czá
ledwo rozeznáć trawę od zboża : potym ſye pokázuie oſſobá zboża / á záty
Pſal: 83. verſu 8. vkaże ſye owoc. Ták też naśienie páńſkié wierni iego poſtępuią z iednéy cn
ty do drugiéy : z wiáry do nádźieie : z nádźieie do miłośći : á ták áż do doſk
Auguſtyn świe-ty ták wykłada. náłośći cnót przychodzą. A gdy naśienie Páná Chriſtuſowé ták rośćie/ n
ten czás pokázuie ſye y kąkól/to ieſt źli/naśienie czártowſkié : bo iáko pßen
cá weſpół z kąkolem rośćie : ták też tu ná świećie dobrzy ze złymi ſpołem ſ
¶ A iákoż ie poznáć/gdy zá trawy ich nierozeznáć? bo ßátan nie záraz pok
że ſwego naśienia/iákie ma być. Nád to/żadnégo niemáß ták złégo/żeby ſ
niegdy niezmyſlił być dobrym : ázwłaßczá niż ſye w nim złoſć roſkorzeni. A

A poznáć to naſienié ná on czás/kiedy iuż ku pożytkowi przychodźi. Przetóż Pan powiedźiał: Z owocow ich poznacie ie. Słuchayże co ſą zá owoce dobrych: te ſą/ które też Apoſtół zowie owoce Duchá S. które wymienia mówiąc: Miłosć/radość/pokóy/ćierpliwość/dobrotliwość/dobroc/niepopedliwość/ćichość/wiárá/mierność/wſtrzymięźliwość/czyſtość/etc. A tu iuż poznaß dobré/ gdźie té pożytki ſą. A iáko dobré poznáć z owoców: Tákże też y złé poznáć z owocow ich złych: bo złé drzewo niemoże dobrégo owocu rodźić. Złych owoce ſą té/które Páweł święty wypiſuie/ták mówiąc: Iáſné ſą vczynki ćieleſné/ a té ſą nieczyſtotá/ plugáwość/ wßeteczność/ porubſtwo/báłwochwalſtwo/czáry/nieprzyiáźni/ſwary/nienawiśći/gniéw/zwády/niezgody/roſtárgnienia/zazdrośc/mężobóyſtwá/pijáńſtwá/obżárſtwá/y inB ßych wiele tym podobné: y w których té rzeczy y ſprawy ſą/ tam iuż możeß poznáć naſienie dyabelſkié: y tym rozeznaß dobré ode złych: bo iáko drzewo z owocu bywa poznáné/ieſli ieſt dobré álbo złé/ták ludźie bywáią z vczynków poznáni/ieſli ſą dobrzy álbo źli. Gdy ſye tedy iuż ták on kąkol miedzy pßenicą pokazał/

Matt: 7. verſu 16. Galat: 5. ver: 22.

Matt: 7. ver: 18. Galat: 5. a ver 19. ad 22.

Hieronim y Chrizoſtom/ rozumieią tu przez kąkol heretyki y owoce ich. Lecz o tym czytay w Niedźiele óſmą po świętéy Tróycy.

Przyßedßy ſludzy onégo goſpodarzá/ ieli mówić do niego: Pánie zażeś ty był nie náśiał dobrégo naśienia ná roléy ſwoiéy. Gdźie ſye tedy Kąkol C wźiął.

☞ Nic inßego przez té ſługi rozumieć niemamy/ iedno Anyoły Boże/ którzy wßytki náßé ſpráwy odnoßą do Páná náßégo. Abowiem oni zawße pátrzą ná oblicze Oycá náßégo/ który ieſt w niebie: Ci ſye weſelą z iednégo człowieká grzeßnégo pokutuiącégo: Ci modlitwy y iálmużny pobożnych ludźi do Páná Bogá odnoßą. Nie dla tego/ żeby ich Pan Bog niemiał widźieć/który ták przeßłé iáko ninieyßé y przyßłé wßytki rzeczy iednako widźi y wié: ále iż zá ich przyczyną Pánu Bogu bywáią przyiemnieyßé. Náßym pożytkom dußnym oni ſye weſelą/ á náßych zás niepożytków żáluią. Przetoż z żáłośći wiecéy á niż nie z wiádomośći żáluią/ że táką ßkodę Pan ćierpi w D roléy ſwoiéy/iż dwá pożytki ná niéy widzą: ieden Pánu Bogu/á drugi dyabłu. Przetóż z żáłośći mówią: Zażeś ty nie dobrégo naſienia náśiał ná roléy ſwoiéy? iákoby ták chćieli mówić: Miły Pánie tyś wßyſtkie dobré rzeczy ſtworzył/á nic złégo/ á wżdy oto tá złość ſkąd ſye wźiełá? Na co im Pan odpowiáda:

Matt: 18. ver: 10. Lucæ 15. ver: 10. Tobiæ 12. ver: 12. Acto. 10. ver: 4.

Geneſ: 1. ver: 31.

Nieprzyiázny człowiek to vczynił.

☞ Szátáná tu nazywa człowiékiem/nie dla inßéy przyczyny/ iedno że z człowiekiem ma iedne rzecz poſpolitą: to ieſt/ że ieſt vczeſtnikiem rozumu y mądrośći iáko y człowiek.

E ¶ W tych ſłowiéch Ewányeliéy świetéy/ma ſye człowiek ná to ogledáć/ áby zgołá Diabłu nie przypiſował ſpráwy złych rzeczy: Bo áczkolwiek on ieſt zły y wßytki mieć chce ták złé iáko ſam ieſt: wßákże on nie ieſt ſtworzyćielem złych rzeczy/ iáko MAnicheußowie powiádáli: którzy ták mówili iż ſą dwá początki rzeczy. Dobrych rzeczy początkiem ieſt Pan Bóg: A złych ieſt początkiem Diabeł: iákoby Diabeł mógł co bez przyzwolenia człowieczégo/ y Bożégo przepußczenia. By to Diabeł mógł/ żeby właſnie był przyczyną człowiekowi grzéchu: vczyniłby to/ żeby wßyſcy bez przeſtánku grzéßyli: iedno on widząc defect nátury człowieczéy/ ku czemu ſye nátura iego ma/ ſtąd przyczynę bierze pobudzáć/ áby to człowiek vczynił/ ku czemu ieſt

ſkłonny : ieſli ku pijańſtwu/ tedy on pobudza/ áby do pijánic ßedł / y áby ſy
vpił. Awßákże to ná woléy człowieczéy ieſt vpić ſye y nie vpić : tákże y inß
grzéch śmiertelny popełnić álbo nié : do tego Diabeł nie przymußa / bo teg
nié ma w mocy ſwoiéy. Co gdyby miał : wiérz temu żeby to bárzo prędk
ſpráwił. A Jewy on nieprzymußał/ áby iádłá z drzewá zákazánégo/ iedno ié
pobudkę dał. A ſkądże wziął okázyą áby Jewę podwiódł do iedzenia ? z te
go że Jewá łákoma / miałá chęć do onych iábłek : bo ták powiáda Hiſtory
Geneſ. 3. verſu 6. ksiąg rodzáiu : Obaczyłá niewiáſtá/ iż dobré było drzewo ku iedzeniu/ oczon
cudné / á ku weyźrzeniu wdzięczné / wźięłá z owocu iego y iádłá : toć iéy zá
ßkodźiło/ że rádá ná piękné pátrzyłá : y ſtądźeć okázyą álbo przyczynę Szá
tan wźiął/ obaczywßy Jewę że ſye przypátrzáłá onému drzewu y kocháłá ſy
Iacobi verſu 14. w nim. Przetóż Jákub święty powiedźiał: Jż káżdy od żądzéy ſwoiey byw
kußony. Przetóż kiedy w grzéch vpádnieß/ nie mów/Bóg ták chćiał : bo bó
1. Tim: 2. ver: 4. nie chce żeby grzéßył / iedno chce áby wßyſcy byli zbáwieni : y dla tegóż mó
Ezech: 33. ver:11. wi przez Proroká / Nie żądam śmierći grzéßnégo człowieká / iedno żeby ſy
nawróćił á żywot miał. Téż nie mów/ że mię Diabeł do tego przywiódł/ b
tego w mocy nié ma : iedno ták mów ráczéy / diabeł mię podwiódł/ á iam
vczynił. A któż tu winien / że zá podwiedźieniém Diabelſkim tyś vczynił
tyś winien żeś ſye Diabłu dał zwieść: wieß że on ieſt nieprzyiaćielem twoim
do żadnéy rzeczy dobréy on ćiebie niewiedźie/iedno co do nagorßéy : by ćię y
siebie w piekle co narychléy mógł widźieć / tedyby to rad vczynił : iedno ż
nie może/ kiedy ty maß Bożą obrone. Przetóż ták maß czynić iáko ćię A
Iacobi 4. verſu 7. poſtół vczy mówiąc : Przećiwiayćie ſye diabłu/ á on od was vćiecze : bo o
ieſt mocny tym/ którzy mu ſye nieprzećiwią/ iáko Lew : á ieſt ták mdły tym
którzy mu ſye przećiwią / iáko muchá/ kthórą łácniuczko rozetrzéć. A iż t
mówi Ewányelia/ Nieprzyiázny człowiek to vczynił/ ták maß rozumiéć : t
ieſt/przez podwiedzenié/nie przez przymußenié. Tráfiá ſye téż to podczás
iż kiedy kto vyźrzy człowieká złégo/ krnąbrnég/ vpornégo/ tedy mówi Diabe
to ſtworzył nie Bóg. Tu krzywdę czynią Bogu / który ieſt ſtworzyćielem w
ßytkich rzeczy : á Diabłu w tym poczćiwość czynią że go téż ſtworzyćielem
mienią. Co ſye dotknie z ſtrony ſtworzenia/ y nátury: wßytki Pan Bóg ie
dnáko ſtworzył/ ták dobré iáko y złé : A Szátan áni złych áni dobrych ſtwo
rzył. Ale od Páná Bogá ſtworzoné złymi poczynił : nie przymußeniém
ále zwiedźieniém. Przećiwko tákiéy mowie ſłuchay piſmá / kthóré mówi
Gen:1. v:26.& 31. Rzékł Pan Bóg/ vczyńmy człowieká ná wyobráżenié y podobieńſtwo náße
y widźiał Pan Bóg wßytki rzeczy które ſtworzył/ á były bárzo dobré. PO
Ecclesi:15. ver: 14. tym zás mówi drugié piſmo : Pan Bóg od początku poſtánowił człowiek
proſtégo : zoſtáwił go w ręku porády ſwoiéy / y dał mu Przykazánia ſwoie
które ieſliby záchował/tedy téż ćiebie oné záchowáią.Pan bóg tedy wßytki rz
czy dobré ſtworzył : człowiek zły z dobrégo ſye ſtworzenia złym ſſtawá. Czy
iąże to pobudką ? á to Ewányelia mówi : nieprzyiazny człowiek to vczynił
Sapien:2. ver:24. iáko y Mędrzec mówi : Jż zá zazdrośćią DJabelſką/ śmierć wtárgnełá n
wßytek świát.

To iuż wieß ſkąd kąkól/ á ſkąd pßenicá. Náßládowániém á nie ſtworze
niém ſą źli ludźie kąkolem / y naśieniém Szátáńſkim. Co y ſam Pan Chry
Ioan:8. verſu 44. ſtus złym Żydom powiedźiał : WY z Oycá Diabłá ieſteśćie / y żądze Oycá
wáßégo chcećie czynić.

Rzekli tedy ſłudzy : A chceß póydziemy á wyplewiemy to :

☞ Ci ſą wierni Páńſcy y naśienié iego święté / którzy z miłośći któr

náią ku Pánu Bogu nád wszytkimi bluźniérzmi którzy bluźnią ták słowy iá-
ko vczynki swémi imię Páná Bogá / máią chuć mścić sye krzywdy Páńskiéy
iáko z nieprzyiaćiół iego. Té słusznie mieni Ewányelia sługámi. A to iest
Augustyná swiętégo wykład. A wszákże iesli téż będziem rozumieć té sługi
być Anyoły/nic ná tym nie zéydźie: Bo oni są słudzy Páńscy/ których ku po-
ludze swoiéy Pan vżywa. Téż dla tego słusznie mogą być názwáni sługámi/
bo záwżdy są przed oblicznośćią Páńską/ iáko wierni słudzy/których on vży- Tobiae 12. ver: 15.
wa / y przez które ludźiom opowiáda wolą swoię y rzeczy poćieszné: iáko A- Genes: 18. ver:10.
bráhámowi opowiedźiał Syná: Sámsoná rodźicóm iego: Janá Krzćićie- Iudicū 13. v:3. et 7.
lá Zácháryaszowi y Helżbiećie: Máryię Pánnę naswiętszą Joáchimowi y Lucae 1. versu 13.
Annie: tákże Pánnie Błogosłáwionéy opowiedźiał poćieszenie wielkie/ któ- Ibidem a ver: 28.
ré nie tylko iéy/ále y wszytkim nam iest poćieszné y zbáwienné. W tych rze- ad 36.
czách vżywał Pan posługi Anyelskiéy. Téż w vzdrowieniu Tobiaszá y w Tobiae 12. v:2. et 3.
przeprowádzeniu Syná iego przez drógi dálekie: y w wyzwoleniu Małżonki
Tobiaszá młodszégo od dyabelstwá: W náwroceniu Corneliuszá: W wyswo- Acto: 10. ver: 3.
bodzeniu Piotrá swiętégo z więźienia/ y z mocy Herodowéy: y w inszych rze- Acto: 12. versu 7.
czách. Przetoż słusznie są sługámi Páńskimi. Ciż słudzy mówią widząc v-
ćisk y vtrapienie wiernych Páńskich od ludźi złych y niepobożnych / chcąc sye
pomścić krzywdy towárzyszów swych: Chcesz PAnie iż póydźiem á wyple-
niémy to? to iest złé naśienie które twemu naśieniu szkodźi: záwżdy oni go-
towi nam są wiernym PAńskim ku pomocy: ták modlitwámi swémy / iáko
téż y inszą obroną / iáko obronili Żydy od Assyryyczyków: Ciż téż wybáwili 4. Reg: 19. ver: 35.
Lotá z Sodomy y z Gomorry ⁊c. Z tąd możesz poznáć iáką miłość y chęć máią Genes: 19. ver: 15.
przećiwko wiernym Páńskim.

¶ Ale iż Pan miłośierny y łáskáwy / który wié sercá ludzkié / y wié iáki
á potym káżdy człowiek ma być / wiedźiał iákowy DAwid miał być: iáko-
wy Mattheusz: iákowy Zácheusz: iákowy Łotr krzyżowy: PAwel Swięty:
Márija Mágdálená ⁊c. to iest iákowi mieli być przez pokutę y náwrócenie:
Przetoż mówi w Ewányeliéy.

Niechayćie ábyśćie lepak wyplewáiąc kąkol / nie-wyrwáli skorzenięm y pszenice.

Jákoby ták chćiał rzéc: ći co są teraz złymi/mogą potym być dobrymi:
ábowiem wiele ich teraz są kąkolem/którzy potym mogą być pszenicą. Prze-
toż mówi Hieronym swięty: iż iest dáné mieysce pokuty: y z tąd bywamy ná-
pomnieni ábychmy skwápliwi nie byli ku odrzuceniu brátá: ábowiem to mo-
że być/ iż on który dźiś iest zárážony przewrotną náuką/iutro może sye náwró-
ćić/y pocznie brónić prawdy. Do tąd słowá Hieronymá swiętégo. Tá ie-
dná przyczyná iest dla czego záraz PAN nie karze zá złości: á tá iest miło-
śierdźié Páńskie.

¶ Potym zás PAN nie karze zárázem dla pokuty: O czym ták mówi Sapien: 11. ver: 24.
Medrzec: Masz miły Pánie lutość nád wszytkimi/á nie wzgardzasz tych/ któ-
reś stworzył/przegladáiąc grzechów ludzkich dla pokuty. Wiele ich którzy
przed tym byli wielce grzészni/ á potym przez pokutę zstáli sye swiętymi. O
coż kiedyby Pan Bóg był skwápliwy ku zgłádzeniu grzésznych: wieleby po-
ginęło było tych / którzy byli pożyteczni Rzeczypospolitéy Chrześćijáńskiéy.
Kiedyby był P. Bóg onego Táre Báłwochwálce zgłádźił/niemiałby był ták Gen 11. v:28. et 31.
zacnégo PAtryárchy z niego národzonégo ABráhámá / który przyiaćielem Isaiae 41. versu 8.
Bożym dla swiętobliwośći swoiéy iest názwan: y inszych Pátryárchów/któ-
rzy sye z niego rozpłodźili. Tákże zacnégo Proroká niemiałby był z Dawidá/ 2. Reg: 12. ver: 9.
by go był zá zgrzeszeniém iego záraz zgłádźił. Ewányelistá ták zacny niebył/

Matt: 9. versu 9. by był Máttheuß / który przełożonym nád iáwnogrzeßniki był : kiedyby z
Lucæ 23. versu 41. wnogrzeßenia iego był záraz skaran. Wyznawcá ná krzyżu nie byłby z ło-
trá : by był Pan zá łotrostwo iego záraz go pokarał. Tákże przykłádu
Lucæ 7. versu 37. zacnégo pokuty świetéy nie mielibysmy byli : by Márya Mágdálená b
Lucæ 19. versu 2. záraz skarána dla sprosności grzéchów swoich. Tákże Zácheuß etc. Téż
Acto: 8. versu 3. zacnégo náuczyćielá Pogáńskiégo niebyłoby było : kiedyby PAn CHRys
chćiał sye był pomśćić nád Páwłem Swietym krzywdy swéy / którą ćierp
w swoich wiernych etc. A o nas co rozumieß : kiedyby y teraz chćiał P
Bóg złé wykorzenić z pośrzodku dobrych : známi coby sye dźiało / którzy
śmy źli / y którzy częstokroć obrażamy Páná Bogá : y spráwiedliwi śna
poginęli / by sye Pan záraz chćiał mśćić grzéchów ludzkich : Bo powia
Prou: 24. ver: 16. pismo : iż spráwiedliwy śiedm kroć przez dźień vpada. Dla tegóż Dawid m
Psal: 142. versu 2. wi: Niezachodź miły Pánie z sługą swoim w sąd : boć nie będźie vspráwied
wión przed oblicznośćią twoią żaden żywiący człowiek : to iest : iesliby m
być sąd przez miłośierdźia.

Przetóż człowiecze grzeßny y vpádły / obaczywßy miłośierdźié Páński
że ćie nie záraz chce zátráćić / álec oczekawa y przegląda grzéchów twoich
byś sye náwróćił : náwróć sye : áby ćie potym srogßa kaźń nienádeßłá : A
Rom: 2. v. 4. & 5. ták mówi Apostół : zaż niewieß / że ćierpliwość Boża ku pokućie ćie wiedźi
á ty według zákámiáłego sercá twego y niepokutuiącégo gniéw sobie sk
biß w dźień spráwiedliwégo obiáwienia sądu Bożégo. Bo pewnie ták iest
które dłużéy ćierpi y znośi / áby sye náwróćili : nienáwrócone srodzéy pote

¶ Jeßcze więtßą ćierpliwość okázuie Páńska mówiąc :

Niechayćie że ták oboie rośćie áż do żniwá.

Deut: 21. versu 21. ☞ Zdádzą sye té słowá przećiwné onému pismu / które mówi / wyrzuć
ćie złą rzecz z pośrzodku was : y onym słowom Páwłá świetégo / który p
1. Cor: 5. versu 11. kazał Koryntczykom / áby niemieli towárzystwá z témi / którzy sye mien
bráty / to iest wiernymi / á są cudzołożnicy etc. Maß wiedźiéć / że Pan Ch
stus nie iest przećiwny słowámi swémi temu Pismu z strony tych / którzy
1. Cor: 5. ver: 2. et 6. śnie grzeßą y wzgárßáią drugie / o których Páweł świety powiedźiał : Iż
piéy zárázoné z pośrzodku wyrzućić / á nizby wßytká trzódá miáłá zágin
bo iedná owcá párßywa záráża wßytke trzódę. Ale tu o tych maß rozumi
o których iest nieiákié podeyźrzenié niepewné. Miedzy pßenicą y kąkole
póki ießcze trawą są / á ießcze kłosu niémáß / trudné rozeznánié : tákże téż m
dzy témi / którzy są pośrzednikiem miedzy iáwnie złymi y dobrymi. Przet
Pan każe áby tákowi byli záchowáni áż do żniwá : to iest : do sądu Bożég
iż gdy dźień sądny przyydźie / ten nie podeyźrzenié występku / ále iáwny wys
pek z stowárzystwá świetych wyrzući. Przetóż mówi :

Gdy więc żniwo przyydźie / tedy roskaże żeńcom: wybierzćie nápiérwéy kąkól: zwiążćież gi w snop ná spalenié: á pßenicę zgromadźćie do gumná mego.

☞ Przez żniwo rozumié sye skończenié świátá / álbo sądny dźień. Że
cowie są Anyołowie / iáko sam Pan Christus raczył wyłożyć : ći żeńcowie o
Matt: 25. ver: 32. łączą ná roskazánié Páńskié złé z pośrzodku dobrych / iáko pástérz odłąc
Kozły od owiec / iáko Máttheuß świety opisał. Tám dopiérόż będźie p
znáć kąkól miedzy pßenicą : złé miedzy dobrymi : tám pßenicá będźie zgr
Ibidem versu 34. mádzoná do gumná / kiedy Pan rzecze : Pódźćie Błogosłáwieni Oycá meg

trzymaćie Króleſtwo wam zgotowáné od poczatku świátá. Ná ten czás
z kąkól bedźie dány ná ſpalenie wiekuiſté / kiedy Pan rzecze ono ſrogie ſká-
nié/témi ſłowy: Odyydźcie przekleći w ogień wieczny/który zgotowány ieſt Ibidem verſu 41.
ǳabłu y Anyołom iego. Tám bedźie płácz y zgrzytánié zebów / czego wier-
ſch rácz záchowáć Boże w Tróycy iedyny. Amen.

Summá Ewányeliey téy tá ieſt.

Pokázuie Ewányelia / że od Páná Bogá ieſt wſzyſtko dobré ná świećie I.
kośćiele Bożym: á cokolwiek złégo ieſt/ od oneǵ to nieprzyiaćielá pocho-
ʒi/ którégo nienawiśćią śmierć weſzłá ná świát: Który ácz nie ieſt Stwo- Sapien:2. ver:24.
yćielem złégo/iáko Mánicheuſzowie Heretycy powiedáli/ále chytrémi po-
ʒdkámi ſwémi wiele złégo czyni / siejąc złość y nieprawość miedzy dobré:
iſz miedzy prawde / niezgode miedzy zgode / y wſzyſtko przećiwnie czyniąc
obrému nasieniu/to ieſt/dobrému roſkazaniu páńſkiému.

Pokázuie nád to/iáko ſzkodliwa rzecz ieſt oſpáłość/ álbo zániedbawá- II.
é tych/ ná których rząd należy w kośćiele Bożym: bo gdy oni máło czuią
trzódźie ſobie zleconéy: Czárt w ten czás nie ſpi: Ale pilnie ſwóy kąkól roz-
éwa/ták fáłſzywéy náuki/iáko ſproſnych/ y obrzydliwych złośći: przeto ná
kié páſtérze nárzekáią Prorocy: y biádę/álbo żáłoſné nárzekánié im obiecu-
/iáko możeſz czytáć/Amos 6. ver. 1. Ezechielis 34. v. 2.ꝛc.

Oſtátecznie/opowiáda miłośierdźié wielkie páńſkié/którym Pan raczy III.
iłośćiwie vpámietánia złych oczekáwáć: cześćią dla vpámietánia ich/iá-
Izáiaſz świadczy: Iż Pan czekáć raczy złym/áby ſye vpámietáli: á on że- Iſaiæ 30. verſu 18.
ſye nád nimi ſmiłowáł. Cześćią/áby poználi ludźie ieǵ miłośierdźié/iż ſye
ylewa ná wſzyſtki / od narodu do narodu. A iż vkázuie Ewányelia kąkól
n od Czártá rozsiány/to ieſt/złé ludźi ćiérpieć rownie z dobrymi/áż do Są-
ı Páńſkiego. Tedy tu nie bróni vrzedom/y vrzednikom káráć zábiiáczów/
ordérzów/ cudzołożników/ złodźieiów / y inſzych złoczyńców: tákże y He-
tików precz wygániáć/ áby imie Páńſkié przez nié nie było bluźnioné/ gdyż
go práwá Bożé y Césárſkié dopuſzczáią. Nie bróni też ſtárſzym w kośćie-
/ Biſkupom/ y inſzym przełożonym ná vrzedźiéch / iáwnie grzeſzących klą-
vámi/ y wyłączeniém z Kośćiołá od wiernych káráć: iáko ſam Pan roſká-
ć raczył Mátt:18. v.17. y Páweł święty czynił 1.Kor: 5. v. 5. ále tylo tu
o onych mówi/ którzy potáiemnie miedzy dobrymi mieſzkáiąc źle czy-
nią: á w tym nie dokończą iáſnie ſye pokázuią: ácz niékiedy te-
go zátáić nie mogą: y ich łákomſtwá / opilſtwá/ ſwary /
zwády/ ꝛc. iáſné ſą inſzym: wſzákże to ták w Ko-
śćiele Páńſkim muſi być: áż do żniwá/
to ieſt do ſkończenia świátá.

Heretykowie miedzy wiernymi mieyſcáby mieć niémieli / y owſzem wierni máią ſye ich ſtrzédz. Iáko maſz o tym nápiſano/ Tit: 3. ver:10. 2.Theſſ:3. ver: 6, 2.Ioan: 1. verſu 10.Rom: 16. ver: 17. Deut: 13. ver:5. 9. 15. & ca: 17. verſu 5.

NA DZIEN OCZY SCIENIA PANNY MARY éy, wykład ná Ewányelią, którą nápisął Lukasz S: w Kápit: 2. którą naydziesz ná kárcie sto trzydziestéy osméy.

Summá przemowy to pokázuie/ że Pánna miałá porodźić syná bez męskiégo złączenia/ y czemu Pánná MARyja pod Zakon podległá/ choć nańbyłá nie powinná.

* Leuit: 12. ver: 2.

Azdy z ludzi Chrześćijá
skich / ktorzy zupełnie wiedzą poczęćie Pa
ny błogosłáwionéy/ przypátrzyć sye moż
poczęćie Syná Bożego było w niéy z du
świętégo/ y przeto nie byłá nic powinná p
ná Márija Zakonowi stárému / według
wieści pismá Zakonnégo/ ktore mowi: *
sliby niewiástá poczawszy obyczáiem przy
dzonym porodźiłá SYná / będźie nieczy
przez śiedm dni/ według liczby dni / ktor
sye czyści według przyrodzenia swego. S
chay pilnie co mowi pismo / á co sye w n
zámyka : iesliby/ mowi/ białagłowá biegiem przyrodzonym poczęłá. Tu
obietnicá / że to niegdy miáło być/ iż białagłowá miáłá począć nád przy
dzony bieg. Wiádomoć to káždému / żeć káżda białagłowá z naśienia b
giem przyrodzonym poczyna : nietrzebáć tu było przypomináć tych słow
koło rodzenia wedle nátury : ále niedármo Pan powiedźiał Moyżeszá v
Zakonu / áby wiedźieli że miał być ten czás / ktorégo białagłowá bez bie
przyrodzonégo zá spráwą duchá świętégo miáłá począć. Nie iednoć to P

óg w tych słowiech pokazał że miáłá białagłowá począć bez mężá/ ále też
yáſnym znákiem to pokazał / zákwitnieniém rózgi Aaronowéy nád przyro=
enié/ która nie będąc w ſadzoná w ziemię/ áni máiąc mácice/ zákwitnełá y
ooc z siebie wypuśćiłá. Cóż to znáczyło ? to/ że Pánná nád przyrodzenié
ſpráwą Páńſką miáłá począć y wypuśćić ná świát owoc ludziem wdzię=
ny. Co widzimy y pewnie temu wierzyć mamy / że ſye to iuż ſſtało : abo=
iém Pánná Błogoſłáwiona poczęłá nád bieg przyrodzony : czego świádek
t Ewányeliſtá Lukaſz świety / który opiſuie wſzytkę ſpráwę poczećia Sy=
Bożégo y przypiſuie to ſpráwie dziwnéy Duchá świętégo. Bo gdy Pán=
Márija pytáłá Anyołá Páńſkiégo mówiąc : Iákóż to ma być gdy ia mę=
nieznam ? wiedziáłá PAnná że okrom mężá nie mogło być przyrodzoné
oczećié : przetóż pytáłá. Anyół Pánnie odpowiedział / zá czyią to ſpráwą
iáło ſye ſſtáć mówiąc : Duch świety ſſtąpi w cię : á moc nawyſzego zá=
ni tobie. Iuż tedy baczyſz/ że według słów Zakonu ſſtáło ſye to/ iż biá=
głowá táka miáłá być / która bez złączenia męſkiégo miáłá począć : to też
Ewányeliſtów pokazáło ſye. A ponieważ błogoſłáwiona Pánná we=
ug Ewányeliéy Lukaſzá świętégo z Duchá świętégo poczęłá/ y porodziłá
yná Bożégo/á nie obyczáiem przyrodzonym : tedy tóż piſmo y przykazánié
konu/ które każe białymgłowom po porodzeniu oczyśćiać ſye : czyniło ią
olną od Zakonu oczyśćienia : który tylko ná té był vſtánowion / które po=
dkiem przyrodzonym z męſkiégo naśienia poczynáły.

Num: 17. verſu 8.

Lucæ 1. verſu 34. Chriſtus dziwną ſpráwą Duchá świętégo poczęty

☞ Trzy przyczyny ſą które Pánnę MAriią czynią wolną od Zakonu
oczyśćienia.

Przyczyny wolnośći Pánny MAriiéy od oczyśćienia.

¶ Naprzód z ſtrony Zakonu iáko ſye wyſzéy wypiſáło o tym : bo Zakon
olną te czynił/ któraby nád przyrodzenié poczęłá : iáko baczymy że poczęłá
ánná MAriia Páná náſzégo/ y Syná Bogá Oycá niebieſkiégo. 1.

¶ Wtóra przyczyná wolnośći od Zakonu oczyśćienia Pánny Máriiéy by=
/ z ſtrony Syná iéy Páná Chriſtuſá : bo on był nád Zakonem / y Pan zá= 2.
nu. A to ſtąd obaczyſz gdźie mówi : Syn człowieczy ieſt Pánem dniá S. *Lucæ 6. verſu 5.*
bo Soboty. Ieſliże Syn człowieczy (to ieſt Pan Chriſtus) ieſt PAnem
néy częśći Zakonu/ to ieſt Soboty : tedyć też ieſt y wſzytkiégo Zakonu pá=
m. A przetóż iáko ſam nie pod Zakonem/ ále nád Zakonem ieſt/ ták też ie=
świeta mátká/przezeń byłá nie pod Zakonem ále nád Zakonem.

¶ Trzećia przyczyná z ſtrony ſáméy Pánny Máriiéy/ która (iáko iuż po= 3.
iedziano) iż Pánną będąc poczęłá/ y Pánną będąc porodziłá : nic z onégo
ſkiégo porodzenia (którym przedziwnym obyczáiem byłá poświęconá)
kowégo nie odnioſłá/ żeby ſłuſznie miáłá oczyśćienie przyiąć.

☞ Z tych tedy przyczyn obáczyć może káżdy Pánnę Máriią/nic niebyć
inną Zakonowi. A wſzákże przedśię dobrowolnie przyięłá Zakon dla nie=
których przyczyn.

Dla czego Pánná oczyśćienié czyniłá / gdy ná nie nie byłá powinna / dla dokończenia tákiégo Zakonu. Leuit: 12. a ver:2. ad 6.

¶ Naprzód iż iáko Syn iéy Pan Iezus Chriſtus Zbáwićiel náſz był do=
iczeniém Zakonu/ pod który były podległy wſzytkié mężczyzny : Ták też
Máriia Pánná / mátká tegóż Páná zbáwićielá náſzégo miáłá być dokończy=
élką Zakonu dánégo ná białégłowy / który ie iákoby iákie niewolnice trzy=
ał. Azaż to nie niewola byłá ? mieſzkáć w domu iákoby w więźieniu : mię=
y ludźmi nieobcowáć : do Kośćołá nie chodźić : żadnéy rzeczy świętéy ſye
e dotykáć przez czterdźieśći dni/po porodzeniu mężczyzny : á ieſli białągłowę
porodziłá/ tedy tylé dwoie miáłá być nieczyſtą/y z nikim nieobcowáć : to ieſt
śimdźeśiąt dni. A ieſliby byłá namniéy przeſtąpiłá/tedy byłá przeſtępcą Za=
onu. Teraz w téy niewoli nie ſą białégłowy Chrześćiiáńſkié : by ták rychło
ogły wyzdrowiéć / iáko ſye im godźi między ludźmi bywáć / y do Kośćiołá
odźić/tylko po Błogoſłáwieniu Kápłáńſkim : w którym to błogoſłáwień=

stwie / pámiątke obchodzą niewinności przyięcia Zakonu Pánny naświet-
széy / á powinności Chrześćijáńskiéy dosyć czynią: bo ich żaden Zakon nie
wiąży: y wolné są.

¶ Powtóre/ dla tego Zakon oczyścienia wypełniłá Pánná Márija á-
by dáłá przykład dwu cnót zacnych.

Dla pokory dáiąc do niéy przykład.
Lucæ 1. versu 38.
Naprzód pokory/ którą oná v siebie miáłá zá osobliwy skarb: y téy zá-
wße vczyłá náśládowáć / ták słowy iáko vczynkiem: Słowy gdy dostá-
ták wielkiéy godności/ to iest/ będąc mátką tákiégo Páná zbáwiciela w-
kiégo świátá: tym więcéy vniżáiąc sye mówiłá: Oto ia służebniczká P-
ská. To czyniłá dla pokory: y iákoby czyniąc sye niegodną (co iest włá-
go pokorze) niezwáłá być sye mátką: ále naniżßą służebniczką.

Bernhardus.
Vczynkiem też pokorę vkázowáłá / iż nie z powinności / ále z dobréy
léy Zakon oczyścienia przyięłá. Przetóż Doktor święty mówi: Zápráwd-
Błogosłáwióna Pánno/ niémáß przyczyny ánić też potrzebá oczyścienia
ázaż też y Synowi twému było trzebá obrzezowánia? Bądźże tedy mi-
niewiástámi iáko iedná z nich/ z strony wypełnienia Zakonu/ nie z strony
dności: boś ty iest Błogosłáwiona między wßytkimi niewiástámi wyná-
ciełko łáski Bożéy: Abowiém y Syn twóy ták iest w liczbie dziatek z str-
przyięcia obrzezánia. A przetóż iáko od P. Chrystusá zupełność łáski ściąg-
ná mátkę: ták też przynależáło / áby mátká w pokorze Syná swego prz-
Iacobi 4. versu 6.
wnałá sye: Bo pokornym PAn Bóg dáie łáskę swoię: á Pánná Mári-
Lucæ 1. versu 28.
byłá pokorną/ przeto też iest łáski pełná.

Dla posłußeństwá BOZEgo/ Przykazánia.
Wtóréy [c]noty przykład dáłá przez oczyścienié swoié / tho iest po-
słußeństwá: iż iáko oná byłá dobrowolnie przykazániu zakonnému nie będąc
nic winná posłußna/ ábyśmy też my ták byli posłußni (z powinności) p-
kazániu Páńskiému: wiedząc że to iest rzecz pożyteczna nam ku zbáwie-
Matt: 19. ver: 17.
być posłußnymi przykazániu Páńskiému: bo pismo mówi: Jeśli chceß d-
wotá wniść / chowáy przykazánié Boże: to iest: bądź mu posłußny/ iák-
vczy y vpomina. Otóż: dáiąc przykład pokory y posłußeństwá Pan Jez-
mátká iego/ przyięli ná sye ciężar Zakonu.

Dla tego áby wzgorßenia z siebie nie dáłá.
¶ Potrzecié oczyścienié Pánná Márija przyięłá / áby wzgorßénié n-
miáło mieyscá y ßemránié Zydowskié: y ná potwarzách swych/ áby sye o-
lili potwarcé Syná iéy Páná JEzusá: którzy go zwáli przestępcą Zako-
ná czym sye bárzo mylili: bo nie tylko on będąc niewinnym przyiął Zakon á-
le y mátká iego/ którégo byłá poczęłá w czystości/ nie będąc powinná nic-
konowi / oczyścienié iáko iedná z białych głów Zydowskich dniá dzisieyß-
przyięłá. O czym dostátecznie text Ewányeliéy świadczy: która w sobie
myka czás oczyścienia Pánny Máryiéy iáko to ßérzéy vsłyßémy.

A gdy sye wypełniły dni oczyścienia Pánny Má-
ryiéy według Zakonu Moyzeßowégo.

☞ Zakonowi dobrowolnie dosyć czyniąc Błogosłáwiona Pánná z-
nem swym zbáwicielem náßym / dniá dzisieyßégo / iáko iedná z córek Jzr-
skich (które były powinny Zakon ten odnosić) oczyścienia Zakon podie-
Aczkolwiek iákoś wysßéy słyßał/ one zakon álbo Pismo zakonné wolną -
niło od oczyścienia: bo tym tylko przysłußał / które w grzéchu przyrodn-
Grzéch iáko sye poczyna/ y skąd/ y co czynić zbywáiąc go.
obyczáiem poczynáły y rodziły: Wßákże dla przyczyn opisánych to zstáło-
wßytko: á osobliwie nam ná przykład / ábyśmy rozumieli być nam potr-
bné duchowné oczyścienié/ którzy pobudzeniém záráźliwym nieprzyiaciela -
† Psal. 7. versu 15.
ßégo ßátáná/ †poczęliśmy boleść/ á porodziliśmy nieprawość: przez złą żąd-
wychowáliśmy tóż poczęcié przez roskázowánié y przyzwolenié: A przez v-

nek

nek zły/ owoc śmierći wypuśćilismy: Co nam Apostół wymiáta ná oczy mówiąc: którzyześćie pożytek mieli/ ná ten czás w onych spráwách/ których sye teraz wstydźićie? Abowiém dokończenie ich iest śmierć. Przetóż trzebá sye nam oczyśćić: po tákim poczećiu/ potrzebá y ofiáre ofiárowáć: to iest żálość serdeczną: którą ofiárą Pan nie gárdźi/ y owszem po káżdym znas oczekawa iéy: bo/ iáko Dawid Prorok mówi: ofiárá Pánu Bogu/ Duch zfrásowány/ serçe skruszoné y vpokorzoné. Y dáléy: Boże ty niewzgárdźisz: to iest/ téy ofiáry od człowieká dármo nieopuśćisz: przyymiesz ią wdźiecznie/ ábowiém nie żądasz śmierći grzesznégo/ ale náwrócenia iego.

Rom 6. versu 21.

Psal: 50. ver: 19.

Ezech: 18. ver: 23.

¶ Przypátrzyć sye też możesz człowiecze dniá dźisieyszég/ ćierpliwośći Páná CHRistusowéy z mátką iego świętą/ iáko przez ten czás áż do dniá oczyśćienia/ w onéy szopie/ skromnie ćiérpieli źimno/ y insze niedostátki y niewczásy ćielesné: ázwłaszczá ná ten czás Pan JEzus będąc máluczkim dźiećiątkiem: á małym dźiatkom trzebá wielkich wczásów/ których tám on niemiał. Możesz temu pewnie wierzyć/ iż on iáko ieden z ludźi tész niedostátki ćiérpiał/ które káżdy z nas ćiérpi álbo ćiérpieć może: bo był prawdźiwy człowiek we wszystkim nam podobny okróm grzéchu: bo od tego był wolen: ábowiem iest báránek bez zmázy/ który grzéchy násze zgłádźił. Otóż ćiérpiał iáko człowiek niedostátki/ y w dźiećińskwie swym świętym dla ćiebie/ áby ćie wyswobodźił z niedostátków twoich duszných/ y przyprowádźił ćie tám kedy áni frásunek/ áni boleść áni palenié żadné/ iedno rádość y weselé y roskosz bez końcá iest.

Ioan: 1. ver: 29.

Rozmiłuyże sye też ty téy cnoty/ świętéy ćiérpliwośći (pomniąc iáko Dawid mówi: iż ćiérpliwość vbogich nie záginie: to iest nie zápomni iey PAn Bóg nágrodźić.) Bądź ćiérpliwy w przećiwnych rzeczách dla imieniá páńskiégo/ pomni co Pan obiecuie ćiérpliwym/ mówiąc: W ćiérpliwośći wászéy opánuiećie dusze wásze: to iest: W wiecznym poćieszeniu żywotá nieśmiertelnégo. Iużeś słyszał w pierwszych słowiéch Ewányeliéy wypełnienié zakonu z strony Páná Christusá/ iáko Ewányelia przepowiáda/ mówiąc:

Psal: 9. versu 19.

Lucæ 21. versu 19.

Przyniéśli go (to iest Páná Iezusá) do Ieruzálem áby go postáwili Pánu/ iáko opisano iest w zakonie Páńskim/ iż káżdy mężczyná/ który syekolwiek nápiérwéy rodźi z żywotá mátki swéy/ będźie nazwány świętym Pánu.

☞ Opisawszy iuż wypełnienié zakonu Pánny Máriéy Ewányelistá: Teraz zás opisuie przyięćié zakonu/ który Pan Christus przyiął/ dány wszytkim piérworodnym. Bowiem przykazał był Pan Bóg Żydom przez Moizeszá/ áby wszystke piérworodnosć ofiárowáli iemu mówiąc: Poświęć mi wszeláką piérworodnosć/ co sye naprzód rodźi z żywotá mátki swéy/ w syniéch Izráelskich: ták z ludźi iáko y z bydłá. A ná drugim mieyscu ták mówi: Moie są wszytki piérworodnośći Synów Izráelskich/ ták z ludźi/ iáko z niemych źwiérząt. To był Pan dla tego przykazał/ áby Żydowie wspomináli ná one dobroć Páńską/ łáske y miłość/ którą miał náprzećiwko im: iż on pobiwszy wszytki piérworodnośći w Egiptćie/ ich tylko piérworodnośći wcále/ y we zdrowiu záchował: á stąd áby sye przypatrzáli dźiwnym spráwom Páńskim/ iż wyszedszy decrét ná piérworodnosći Egipskié/ ich piérworodnośćiam przepuśćił. Też dla tego był Pan przykazał piérworodnośći ofiárowáć: Aby kápłani y Lewitowie/ którzy służyli záwsze przy kośćiele/ stąd żywnosć mieli: gdyż inszéy żywnośći niemieli/ iedno z ofiar: bo żadnéy máietnośći y dźiedźictwá niémieli.

Piérworodni Pánu Bogu poświęceni.

Exodi 13. versu 2.

Num: 8. versu 17.

Czemu Żydowie Pánu Bogu ofiárowáli piérworodztwá.

Otóż człowiecze Chrześćiáński dniá dźisieszégo Pan Christus/ iákoby

ieden z synów pierworodnych ludu Izráelskiégo/iest odkupion/y ofiárowan
1. Petri 2. ver:22. ktory nigdy grzéchu niepopełnił / á zdrádá w vśćiéch iego nie byłá náleziona
z Duchá Swietégo był poczęty/nie z potrzeby/ ále dobrowolnie. Bo áczko
wiek mówi: iż wszelki mężczyzná/ktoryby sye kolwiek napierwéy vrodźił z ży
wotá mátki swéy/to iest pierworodny: tedyć to tym przysłuszáło/ ktorzy po
rządkiem álbo obyczáiem przyrodnym rodźili sye: Bo mówi wszelki mężczy
Exodi 13. ver: 12. zná/ktory otwiéra żywot mátki/będźie ofiárowan/ y będźie poświecon.
Pan nász żywot mátki swéy ácz otworzył/ále niezgwałcił: áni czystośći na
ruszył:co sye znáczyło przez onę bránę ktorą Ezechiel prorok widźiał w duchu
Ezech: 44. ver:2. o ktoréy mówi: Tá brána będźie zámknioná: bo P. Bóg Izráelski przeszed
przez nię. Rozumiał tu Prorok żywot Pánny Błogosłáwionéy / ktory by
zámkniony: bo żaden okrom sámégo Páná z niego nie wyszedł: A iż żywo
pánieński przez národzenie Syná Bożégo nie był zgwałcony od dźiewictwa
tedyć to ofiárowánie przynależáło tym iedno/ktorzy obyczáiem przyrodzonym
sye rodźili. A iż Pan nád obyczay przyrodzony národźił sye: możesz rozumieć
Przyczyny ofiárowánia páná Christusá. że nie niewolił go Zákon do tego ofiárowánia. A wszákże to nie bez przyczy
ny sye sstáło: gdyż nie czynił nic Pan Christus dármo/coby sye tobie przyda
niemogło. Ku osobliwéy twoiéy poćiesze człowiecze to vczynił. Bo żadna po
żytecznieysza tobie/á Pánu Bogu przyiemnieysza być niemogłá ofiárá nád
ofiárę/ ktora sye dźiś sstáłá: o ktoréy Prorok z dawná prorokował/ mowią
Malach: 3. ver: 1. Nátychmiast przyydźie do kośćiołá swego pánuiący/ktorego wy szukaćie/
Cóż inszégo Prorok opowiedźiał/iedno ten dźień / ktorego Pan nász miał by
do kośćiołá ofiárowan? Bo ieslibys ty był człowiecze ofiárował sam siebie
Pánu Bogu: niebyłá by mu przyiemna tá ofiárá: boś był obrzydliwy ná te
czás przed Pánem Bogiem/byłeś synem gniewu/sługą grzéchu/á zátym nie
wolnikiem Szátáńskim: nic tákiégo nie było coby sye Pánu Bogu miáło po
dobáć v ćiebie. A iákóż mogłá być táka ofiárá przyiemna? Ieslibys też by
ofiárował bydło obyczáiem Zydowskim: y tá ofiárá máłe vbłagánie było
Psal: 49. ver: 10. wszystko to páńskie było/ nie własność twoiá: ábowiem mówi Pan: Wsz
stek źwiérz leśny/móy iest: bydło ná górách/y woły: owo żadnéy rzeczy swe
niemiał/y tákiéy/ ktoraby páná swego vbłagał. Aż Pan zbáwićiel two
dniá dźisieyszégo sstał sye ofiárą bárzo miłą Bogu Oycu/dla ktoréy wszytk
winę tobie przeyźrzał/y w łáskę ćię przyiął.

¶ Poświecenia żadnégo Pan Zbáwićiel niepotrzebował: ábowiem by
Mamy sámi śiebie Pánu Christusowi ofiárowáć. świety nád świetymi: poświecenie przyiął dla ćiebie/ábyś był Bogu Oyc
poświecony. A ty zá to będąc wdźięczny tákiéy łáski/ masz też sam siebie
Pánu Christusowi ofiárowáć: poniewasz on dla ćiebie był ofiárowan: przy
mie ćię iuż teraz/iedno mu sye ták ofiáruyćie: to iest/wolą twoię/ábyś wolę
iego ofiárował/ nieczyniąc nic nád wolą iego świętą: chęć twoię/ y vmy
twóy/obróć ku niemu. Będźiesz mu też ofiárował té ofiáry duchownie/kto
ré dniá dźisieyszégo były od mátki iego świetéy ofiárowáne. A ktoreż to o
fiáry? pokaże ć ie Ewányelia dźisieysza/iedno pilnie słuchay co mówi:

A żeby też oddáli ofiárę według opisánia w Zako nie páńskim/parę synogárlic álbo dwoie gołąbiąt

☞ Iákoby chćiał rzec: iż dla tego byli przyszli do Ieruzálem / áby do
Dwoie vstáwę Zakonu pokázuie. syć vczynili zakonowi w ofiárowániu iego / y w oddániu ofiáry według za
konu postánowienia. Bo zakon dwie vstáwie był postánowił.

1. ¶ Iedná/ktora służyłá pierworodnym: to iest: áby byli poświeceni pán
Exodi 13. ver: 12. ták z źwierząt iáko z ludźi: okrom osłá ktory miał być okupion owcą. A czło
Num: 18. ver: 15. wiek miał być wykupion pięćią syklów. Lewitowie ći niebywáli wyku

wáni : bo ie zá ſługi kośćielné był obrał Pan Bóg/ á ták muśieli przy ko
ele być.
¶ Druga vſtáwá która miáłá być po porodzeniu / ták meżczyzny iáko y 2.
ałéyglowy/była ofiárá báránká roczniégo/ máłégo gołąbiątká/ albo Sy- Leuit: 12. a ver: 6.
gárlice zá grzéch. A ieſliby prze chudobe ſwą niemogłá ofiárowáć bárán- ad finem.
/weźmie pare ſynogárlic/álbo dwoie gołąbiąt/etć. Ewányeliſtá niewſpo
ina żeby Pánná MArija ofiárowáłá dźiś z Synem ſwym báránká/iedno
re Synogárlic/álbo dwoie gołąbiąt : á ſtąd ſye okázuie/ że nie bogátych/
vbogich ofiáre ofiárowáli.
☞ Co to ieſt/ iż Pan Chriſtus będąc nád wſzytki nabogátſzy/ á przed-
e tákie vboſtwo po ſobie vkázuie: Przy národzeniu mátká iego świeta nie
iálá mieyſcá w goſpodźie/áże Páná w ſzopie miedzy bydlety porodźiłá : Co
c inſzégo nie ieſt/iedno dowody vbóſtwá iego. Teraz też ofiárowáli dwoie
ołąbiąt/ co znáczy wielki niedoſtátek : ná oſtátek y ſam Pan Chriſtus ſwo
vbóſtwo wyráźił ſłowy ſwémi świetémi mówiąc: Liſzki doły ſwoie máią Matt: 8. ver: 20.
acy tákże gniazdá/ á Syn człowieczy niéma gdźieby głowe ſkłonił : Co to Vbóſtwo PANá
t: Czynił to Pan dla niektórych pewnych przyczyn. Chriſtuſa ſye po-
¶ NApzód áby náſzé vbóſtwo duchowné nam vkazał : iż iáko on ne kazuie.
ośćie tu będąc nic własnégo niémiał/ áni máietnośći/ áni domu/ tákeśmy 1.
ż niémieli żadnéy własnośći áni mieſzkánia w onéy oyczyznie wiekuiſtéy :
ią był nam vtráćił oyćiec náſz pierwſzy Jádam : dla tegóż on sſtał ſye v 2. Cor: 8. verſu 9.
gim/ áby nas vczynił bogátymi w Króleſtwie niebieſkim.
¶ Powtóre áby okazał że Króleſtwo iego nie ieſt z tego świátá : á ſtąd 2.
y nas náuczył w tym świećie niekocháć ſye : ponieważ tu niémamy mie Hebræ: 13. ver: 14.
ania pewnégo/ ále przyſzłégo ſzukamy.
¶ Potrzećié/ áby pokazał iż żaden dla bogáctwá Pánu Bogu ſye nie po 3.
ba/ áni ſye też vbogi przez vbóſtwo ſwoie iemu ſprzykrzy. Bogáctwá nas
e zálécáią Pánu Bogu/ iedno wiárá z dobrémi vczynkámi. A przetóż ieſlis
t bogáty : nie bądź wyſokiégo vmyſłu : áni nádźieie pokłáday w bogác-
wách : ále w Pánu Bogu ſamym/który vbogaca/ podnośi/ y vniża : á ſtá-
y ſye/ ábys był bogátym w dobrych ſpráwách.
☞ Aczkolwiek człowiecze Chrześćijáńſki/widomie dniá dźiśieyſzégo ne
ierze Páná Chriſtuſowéy Báránek nie był ofiárowan : Ale ſam Báránek
przez zmázy był ofiárowan Pan Chriſtus: którégo Jan święty Krzćićiel po-
zował mówiąc : Oto Báránek Boży : oto który zgładza grzéchy świátá: Ioan: 1. verſu 29.
pożytecznieyſzyć tobie ieſt ten Báránek/niźli Báróny wſzytkiégo świátá : bo
e ten omył z grzechów twoich krwią ſwoią/ y wyrwał ćie z páſzczeki wilko-
éy to ieſt ſzátánowi z mocy.
☞ Ofiárowano dźiś z PANem Chriſtuſem zbáwićielem náſzym pare
ſynogárlic/albo dwoie gołąbiąt tobie ná przykład człowiecze Chrześćijáńſki :
ys miał co ofiárowáć PAnu twemu : ábowiém przez ty ptaki / znáczy ſye Co znáczą ptacy
duchownie od wiernych PAńſkich iemu wdźieczna ofiárá : Gołebiczká pro- które ofiárowa-
ſtote / á ſynogárliczká czyſtość znáczą : bo Gołebiczká proſtość ma przyro- no.
zenia : dla czego y Pan ſwym wiernym przykázuie/áby náſłádowáli proſto-
Gołebiczéy mówiąc : Bądźcie proſći iáko gołebiczki. A ſynogárlicá czy- Matt: 10. ver: 16
ſtość z nátury dáną ma. Przetóż Pán zálécáiąc oblubienice ſwoie Kośćioł/
m dwiemá ptakom go przyrownał mówiąc : Piekné ſą iágody twoie iáko Canti: 1. v. 10. e:
ſynogárlice. A záśie : O ty ieſteś piekna przyiaćiółko moiá : ieſteś piekna :
czy twoie iáko v gołebiczki. Jágody záiſté iáko v ſynogárlice ten ma / któ-
niewſtydliwośći ſye ſtrzeżé : Oczy iáko v gołebice ma / który żadnému nic
chcąc ſzkodźić/też z nieprzyiaćioły ſwymi łáſkáwie ſye obchodźi. Przetóż pro-
ſté y wſtydliwé wiernych Páńſkich obcowánié PAnu BOgu ieſt przyiemna
ofiárá.

Lecz

☞ Lecz obádwá ći ptaßkowie które ofiárowano/miásto śpiewánia
łosny głos wypußczáią. Náuká ſtąd ieſt : iż człowiek który prácuie w żyw
ćie ſwym / który łzámi ſwymi iągody oblicza ſwego pokrapia / roſpámie
wáiąc grzéchy ſwoie w gorzkośći duße ſwoiéy/ za nié żáłuie/ y pokutuie : t
dy táki przyiemną ofiárę Pánu Bogu ofiáruie. Bo duchownym ſpoſob
té ptaßki/ śinogárlice/ y gołębiczkę/ to ieſt proſtość y czyſtość/iemu ofiáru.
Do tego y fráſowliwy głos wypußcza zá grzéchy ſwoie.

☞ Ale iuż obácz/że niéma o co ßemráć Żyd niezbedny przećiwko Pá
náßému / dla niedoſyć vczynienia zakonowi: Porządnie wßytko wypełn
doſyć vczynił zakonowi : ták z ſtrony piérworodnośći / iáko też z ſtrony p
ſpolitéy ofiáry : która nie tylko piérworodnym / ále poſpolićie wßytkim
dzącym ſye przyſłußáłá. Nie táiemnéć to dniá dźiśieyßégo ofiárowánie P
ſkié albo przyßćié było : boć wielmożnie z vczćiwośćią od człowieká świ
go/ ießcze nie od proſtaká / ále od Kápłaná (który vrząd v Żydów był por
żny) był przyięty : czego Ewányelia dowodźi / y práwie iákoby ręką go
zuie : cnoty iego wyznawáiąc y mówiąc:

**A oto człowiek był w JEruzálem / któremu im
było SYmeon : á był to człowiek ſpráwiedliwy
bogoboyny : oczekawáiący poćiechy Izráelſkié
y duch świety był w nim.**

☞ Opiſuie od kogo PAn Chryſtus był przyięty / że nie od ládá oſo
poſpolitégo ludu : ále od oſoby vrzędu Kápłáńſkiégo : który vrząd od
lów / nie tylko wiernych/ ále też y niewiernych / którzy Páná Bogá niezn
był záwżdy vczczon : A od tákiégo któremu przygány w niwczym nie b
bo powiáda / że był człowiek ſpráwiedliwy / y bogoboyny y Duch Św
był w nim.

Zá iákiémi cnotámi Duch świety w człowiecze mießka

¶ Zá tákimi cnotámi duch świety w człowiecze przemießkawa. Bo
ſmo mówi: †duch mądrośći nie wnidźie w duße złośliwą/ áni będźie przem
ßkawał w ćiele poddánym grzéchowi. Jeſliż chceß mieć duchá świętégo
którégo rządzeniém możeß być Synem Bożym / iáko Apoſtół mówi : kt
Duchem świętym bywáią rządzeni / ći ſą Synowie Boży) Bądźże ſpra
dliwy / iáko ten Symeon był / który oddawał káżdému według ſpráwie
wośći co czyiego było. Oddawayćieß Pánu Bogu cześć y chwałę/iáko
meon oddawał : á ſtąd był názwan bogoboyny. Też bliźniému ſwému
dawał/co był powinien : to ieſt miłość. Możeß obáczyć żeć miłował bli
ſwoie / bo ták ſwego iáko wßytkich ludźi oczekawał poćießénia : y o nié
wżdy prośił Páná w prosbách ſwych: á to zależy ná práwégo człowieká ſp
wiedliwégo/ tego życzyć bliźniému/ czego ſobie życzy.

† Sapien: 1. ver: 4. Rom: 8. verſu 14.

Simeon Kápłan ſpráwiedliwy z boiąźni Bożéy.

Dla czego Pan ták wiele świádków miał przyßćia ſwego / y ſpraw ſwych.

¶ Nie dármo PAn ták wiele raczył mieć świádków ſwoich wßyt
ſpraw : to ieſt : w ćielenia / národzenia/ ofiárowánia/ zmartwychwſtán
w niebowſtąpienia : bo wiedźiał iż miał mieć wiele prześládowcow.

Lucæ 1. & 2. per totum Caput.

Naprzód w ćielenia iego byli świádkowie Márija Pánná/ Jozeph/
zbiétá/ y z ſynem ſwym ießcze nie národzonym/ ná ten czás Janem świety

Mat: 2. v: 2. & 11.

Národzenia iego byli świádkowie Anyołowie / Páſtérze / y mędrco
to ieſt trzey Królowie.

Ofiárowánia byli świádkowie Symeon/ y Anná Prorokini/ którey c
ty/ świątobliwość/ y nabożeńſtwo/ tenże Lukaß świety opiſuie.

Mat: 28. v: 5. 8. et 11

Zmartwychwſtánia byli świádkámi Anyołowie/ którzy opowiedál
Zmartwychwſtał/ Niewiáſty/ Stroże/ etcet.

Wniel

Wniebowstąpienié iego swiadczyli / Apostołowie/ Mężowie z niebá/y Acto: 1. v: 9. et 10.
ßy wierni páńscy/których iuż było poczesci.
Teraz tych wßystkich rzeczy iest Kośćiół Chrześćijáński po wßystkim
oiećie znáczny świádek/y nieomylny. Bo iest/iáko Apostół mówi: Vtwiér- 1. Tim: 3. ver: 15.
enim y filarem prawdy. A tákiemu świádkowi przystoi wierzyć we wßyst-
ch powieśćiách. Miał tedy Pan dosyć zacnych świádków o swych Swie-
ch spráwách zbáwienia náßégo: miał Anyoły/miał ludźi świeté/spráwie-
iwé/pobożné/ którym przystußa wiáre dáć: miedzy którymi też oto iest ten
łowiek zacny y Swiety Symeon/ który o nic więcéy Páná nieprosił/iedno
by mógł widźieć narodzonégo Messyaßá/którégo lud Izráelski/to iest wy-
áni páńscy/iáko iedynégo pociesżenia oczekawáli zdawná.
¶ Znáć/że ten stárzec Simeon pilnie rozmyślał sobie oné słowá/ y proroc-
po Jákobá pátryárchy/który mówił: Iż nie będźie oddaloné sceptrum ál- Genes: 49. ver: 10.
berło Królewskie od Judowégo domu/áni Książę z biódr iego: áże przy-
ie ten/ który ma być zesłan: á on będźie oczekawánie narodów. Pomniał
dobno ná ono proroctwo drugie/ gdźie stoi: Gdy przyydźie Swiety nád
wietymi/ná ten czás przestánie pomázowánié/ to iest: vstánie Królestwo
dowskie. Baczył iáko mądry człowiek y náuczony/ że to proroctwo peł-
o sye czásu iego: bo iuż dom Judá vtráćił był królestwo y rostázowánié:
Heród cudzoziemiec Idumeyczyk w Żydostwie królował/ nie będąc po-
izány obyczáiem Żydowskim. A stąd zrozumiéwał bliskié przyßćié Messy-
á Páná Christusá: Y dla tegóż tym chetliwiéy tego pożądał/ áby sye to
iego czásu wypełniło: iákóż go Pan w tym poćießyć raczył (który wysłu-
ywa chęć vbogich) iż oto dniá dźisieyßégo widźiał oczymá swémi/y ná re-
ch swych nosił zbáwićielá swégo. Te chęć wzbudzał Duch Swiety w
n świetym Symeonie / który z nátchnienia ięg to wiedźiał/ że miał docze-
ć tego slachetnégo dniá/ którégo wielé Proroków y Królów pożądáli wi-
ieć á nie widźieli.

Ten wźiął był tę odpowiedź od Duchá świetégo/ niemiał vmrzeć áżby piérwéy oglądał Christu- (to iest pomázáńcá) páńskiego.

☞ Bliskie przyßćié Páná Christusowé poznawał ten świety mąż z ná-
i pismá świetégo. Ale że niemiał vmrzeć piérwéy/niżby sye Messyaß náro-
ił/y oczymá go swémi oglądał/tego sye nie z pismá áni od żadnég człowie-
dowiedźiał/iedno z obiáwienia páńskiégo. Dwie rzeczy temu Symeono- Co było Symeonowi obiecano.
i były obiecáné.
¶ Naprzód iż ießcze zá żywotá iego miał sye národźić Pan Christus prá- 1.
dźiwy Mesyaß/zbáwićiél ludu wiernégo páńskiégo.
¶ Druga która mu sye dniá dźisieyßégo stáłá / iż miał widźieć oczymá 2.
lesnémi tegóż Páná Christusá iuż człowiekiem będącégo.
Tu sye przypátrzyć maß / iż sye ten Symeon niektórych rzeczy z Bostié-
o oznaymienia/á niektórych z pismá świetégo dowiedźiał. Awßákżebybył
dnych rzeczy z bostiégo obiáwienia niedoznał: Jesliby był niewierzył tym/
c tórych w pismie świetym czytał. Tego sye stąd náuczyć możeß: iż ći go-
i bywáią obiáwienia páńskiégo / którzy pilnie to wypełniáią/ co w pismie
świetym rostazánégo sobie być rozumieią. Abowiem kogo Pan w namniey-
y rzeczy obaczy być wiernégo/ temu też więtßych rzeczy vdźiela. Y tego
e też náuczyß stąd przećiwko obłedliwym obiáwieniom: iż té są pewné y

Galat: 1. verſu 8. prawdziwé obiáwienia Boże/ktoré ſye wniczym nieodłączáią od prawdy
ſiná świetégo. Przeto Páweł świety vpomina: By ſnadź y Anyoł z n
zſtąpił/á opowiedał co inßęg nád to/co wam ieſt opowiedziano/niewierz
A iż té rzeczy z obiáwienia Duchá Swietégo były temu Symeonowi o
wiedziáné/ Ewányelia o tym mówi:

Y przyßedł w Duchu do Kośćiołá.

Widziß iż ten świety ſtárußek nic z chęći ſwéy nie czynił/ iedno z zrzą
nia duchá świetégo. A iákoż mu wßytko ßcześliwie ſye powodźić niémi
☞ Tu ſye przypátrz pilnie że duch świety nie odwodźi nikogo od iáwn
y Kośćielnych ſchadzek: y owßem ſye w nich roſkoßuie. JEſli kiedy wi
PAńſcy zeßli ſye w iedno/zwykli iednémi vſty y ſercem chwálić BOga
oycá Páná náßégo JEzuſá Chriſtuſá. Oto dźiś z nádchnienia iego przy
Symeon do Kośćiołá. W czym dawa Ewányeliſtá znáć/że chodzenié do
śćiołá ná nabożeńſtwo/ ſpráwá duchá świetégo ieſt. A przetoż to ſą w
leżienia Szátáńſkié v onych/ ktorzy wzgárdźiwßy iáwné ſchodzenia koś
né/ ſchádzáią ſye do goſpodárſkich domów/ álbo do oſobnych kątów: p
to dáiąc znáć/ iż ſpráwy ich niegodné ſą / áby były wydáné ná świátłość
Też tu muśi pogánić niéktoré z Chrześćijánów/ ktorzy nie prowádzenién
chá S. przychodzą do Kośćiołá: kiedy nie ná modlitwę/ áni dla vczeni
słowá Bożégo/ ále dla przechadzki/żeby oglądał kogo rad widźi/ y dla
potrzebnych gadek/ á ktemu wßetecznych chodźi do Kośćiołá: wiec in
przeßkadza nabożeńſtwo/ álbo około Kośćiołá chodźi próżné gadki czyn
Táki/ nie nádchnienıém duchá świetégo/ktory ku dobréy rzeczy wiedźie/
Szátáńſkim przychodźi do Kośćiołá. Tákich dźiś ieſt doſyć: á też baczy
iáko nam Pan Bóg błogosłáwi. Oycowie náßy nie tylko że ku służbie P
ſkiéy chodźili do kośćiołá/ ále y Kośćioły drugim budowáli ná potomné
ſy/ áby ſye mieli kedy ſchádzáć ku służbie miłégo Bogá: A też ie Pan
miłował y záchowywał w pokoiu: nie czuli tákich plag ſrogich częſtych
żych/ iákié my dźiś czuiemy: bo iáko dobrégo ſługę przyſtoi miłowáć/ á
go częſto trzebá hámowáć y kárác: ták też Pan Bóg przodki náßé miło
iż byli dobrzy: á nas karze żeſmy złymi ſługámi: częſto ſye przećiwimy w
léy iego. Oto Symeon przyßedł z nádchnienia Duchá świetégo do koś
łá: znáć że nie po próżnéy rzeczy. A też mu ſye ſtáło według iego myśli.
Tákże też ty ieſli chceß ábyś był wyſłuchan/ tedy maß przyść do Kośći
z dobrą chęćią/y z nabobożeńſtwem służyć Pánu Bogu: y z pokorą go pr
o rzeczy té/ ktoréć ſą pożyteczné ku zbáwieniu twemu/ y bliźniégo twego
ko y ten Symeon: ktory nie tylko o ſwoię poćiechę ſtał/ ále y o poćiechę
du wßytkiégo. A baczyß iáko go też Pan Bóg wyſłuchał. Pytaß w czy
Oto Ewányelia powiáda:

Lucæ 2. verſu 23. **A gdy wwodźili dźiéćiątko Jezuſá rodźicy iego,**
(to ieſt Pánná MArija y JOzeph ktory był domniémánym Oycem ieg)
áby vczynili według powinnośći zakonnéy zań/
dy Symeon wźiął go ná ręce ſwoie.

A widźiß w czym go Pan Bóg wyſłuchał: iż oto oglądał y widźiał
ná Chriſtuſá zbáwićielá ſwego. O co y my wßyſcy prośić mamy Páná B
gá/ ábyſmy Páná Chriſtuſá widźieli: tu przez wiárę: á potym w Króleſt
Niebieſkim.
¶ Ktoż człowiecze Chrześćijáńſki wypowiedźieć może/ iákié weſelé/ i
rádośći miał ná ten czás ten Symeon? Mógł mówić oné słowá Proroc

zyciſkáiąc Páná JEzuſá do ſiebie: Duſzá moiá pożądáłá ćie w nocy: to Iſaiæ 26. verſu 9.
ſt w ciemnośćiách tych / w kthórychesmy byli dotychmiaſt: bo iáko przed
ym mógł mówić z Jobem/ niż ſye to zyśćiło/ co mu było obiecano: O ktoż Iob 6. verſu 8.
i to da áby ſye zyśćiłá prosbá moiá/ á czego oczekawam áby mi dał Bóg:
ik gdy iuż tego którégo żądał w reku ſwoich miał / mógł mówić: widze bo-
á Zbáwićielá mego: którégo widze ia: Bo inſzy ácz tám byli/ nie widźieli.
tóż iuż miły Symeonie prosbá twoiá zyśćiłá ſye: czegos oczekawał / dałći
an Bóg: iuż teraz widźiſz pociechę twoie/ y ludu Jzráelſkiego: iuż widźiſz
áwienie twoie: iużes ſzcześliwſzy y błogosłáwienſzy nád wſzytki Króle y pro-
ki/ którzy tego chetliwie pożądáli / áby Páná ſwego ták ogladáli / iákoś
oglądał: wiecéyes otrzymał niżes prosił: prosiłes oglądáć/á oto piáſtu-
ſz ná rekách twych/ ábys tym wiecéy rozweſelony y rozrádowány był.
Słuſznie ſye to dźis wypełniło co mówi medrzec: iż ſpráwiedliwym lu- Prou: 10. ver:24.
źiom ich żądánié bedźie im dáné. Mówi ſpráwiedliwym: przetóż też ſprá-
iedliwému Symeonowi dniá dźiſieyſzégo żądánié iego ieſt mu dáné. Oto/
którégo on z wielkim wzdychániém y płáczem żądał w modlitwách ſwych
ówiąc: Y kiedyż przyydźie? kiedyż ſye národźi? kiedyż go ogladam? bedeli
ż ták długo trwał ná świećie? ieſt dniá dźiſieyſzégo iemu ná rece dány.
bysmy też byli tákim Symeonem: Pánie Boże day to: którzybychmy ták
ielce chćieli widźieć Páná Chriſtuſá: to ieſt zupełné nápráwienié wiáry pá-
á Chriſtuſowéy. Mniémam że ſą niektórzy miedzy námi / którzyby bárzo
cześliwie ſye rozumieli pomrzeć pierwéy widźiawſzy dobrze vſpokoiony ko-
ćioł Chrześcijáńſki. To też maſz wiedźieć: iż którzy náſládują tego Sy-
eoná/ záwſze noſzą PAná Chriſtuſá ná rekách ſwych: to ieſt/ dobrémi v-
zynkámi wſzedy PAná Chriſtuſá okázuią/ etc. Ale ſłuchaymy zátym / iáko
Symeon / gdy ſye woléy iego doſyć ſſtáło / Páná Chriſtuſá błogosłáwił / y
iekną pioſnkę ku czći y chwale iego śpiewał mówiąc:

Teraz iuż opuść ſługe twego Pánie według ſło-wá twego w pokoiu.

☞ Ták może káżdy té ſłowá Symeonowé rozumieć iż do Páná Chry-
ſtuſá ie mówił: bo go w máłym ćiele / wielkim zbáwićielem być wierzył: y
ák go názwał: inſzé widząc/ á inſzé wierząc. Bo widźiał go dźiećiećiém/ á
wierzył go być Bogiem y zbáwićielem. Jákoby chćiał rzéc: iuż mi doſyć ná
ym o Pánie mój/ żem oglądał czegom pożądał.
Ale przypátrz ſye który to Pan ieſt: á który ſługá o którym mówi. Dźié-
ćiątko Páná Jezuſá Pánem názywa/ á ſámégo ſiebie ſługą iego. Zá pewné
w tych ſłowiéch ieſt poważna táiemnicá: iż Páná JEzuſá dźiéćiątko ieſzcze
máluczkie / które żadnéy różnośći niémiáło od Condiciéy ludzkiéy: to ieſt/ iż
tákie było iáko iedno z dźiećći/ y tákże doſyć czyniono zá nie zakonowi/iáko zá
inſzé dźiećći: Názywa Pánem / y od niego odpráwy iáko od Páná żąda. Te-
oć niſkąd inąd niemiał/ iedno z ſpráwy Duchá świetégo y z náuki iego.
❡ Y toć też wielka rzecz / iż ten chwálebny człowiek czego ſye poſpoli-
ie ludźie ſtracháią/on dobrowolnie domaga ſye vmrzeć. (A śmierć nád w-
ſzytkie ſtráchy naſtráſzliwſzą:) gdy oto mówi: PAnie opuść ſługe twego
w pokoiu / to ieſt/ w onym pokoiu/ który Anyołowie świećći twoi przy náro- Lucæ 2. verſu 14.
dzeniu twym ná świećie opowiedźieli. Prawdáć ieſt/ żeć śmierć ieſt ſtráſzli- Eccleſ: 41. ver: 1.
wa/ y gorzka pámiątká iéy: ále komu? ſłuchay/który ma pokóy w máietno-
śćiách ſwych / to ieſt bogaczom: ázwłaſzczá którzy ieſzcze chetliwie zbiéráią/
chcą pożrzeć wſzytek świát/ tym ieſt gorzka: bo ći nie mówią opuść Pánie
w pokoiu: ále by y nadłużéy tu mieſzkáć mogli / nie ſtążyliby ſye. Tym záś

ktorzy nie skárbią sobie tu ná świećie / iedno w Krolestwie niebieskim / iest
wola poddána Pánu Bogu záwżdy: y záwße o to proßą z Symeonem/ by
kiedy wola Boża z tym świátem rozwiązáni byli. Naß Pawłá świet go
Philip: 1. ver. 23. ktory mowił: żądam sye rozstáć (to iest z tym świátem) á być z Chrystu-
sem. Acz byli y tácy ktorzy narzékáli z przedłużenim żywotá swego: Słuchay
Psalm: 119. ver. 5. co mowi Dawid świety: Biádáß mnie/że przemießkawánie moie przedłuży-
ło sye: to iest / tu ná świećie / w tych nedząch / w tych frásunkách etc. Eliaß
3. Reg: 19. ver. 4. mąż świety prosi Páná Bogá o śmierć / mowiąc: dosyć iuż mam miły Pá-
nie: weźmi duße moie: boćiem ia nie iest lepßy nád oyce moie / ktores wo-
Ionæ 4. versu 3. brał. Tákże też y IOnaß prosił o śmierć mowiąc: iż lepiéy mi iest vmrzéć
niźli żyć. Tym sposobem też Páná prosi Symeon/ áby go iuż opuśćił w po-
koiu. Pánie Boże day też nam mowić té słowa przy dokończeniu náß: n
Teraz opuść PAnie sługę twego w pokoiu. Alec ináczéy niemożem mowić
tych słow do Páná / iedno kiedy będziem wiernymi sługámi Pánu Bogu: y
ná ten czás nie będziem sye bać przyść przed Páná swego: Bo kto iest wier-
nym sługą Pánu swemu/ nigdy sye niestrácha przed Páná swego: iákoby mu
ná wesele iść: bo wie / że ma być z wierności pochwalón/ według powieśći
Math: 25. v. 21. Ewányeliéy: Bądź pochwalon sługo dobry y wierny: poniewasz żeś w má-
léy rzeczy był wierny/ nád wiela rzeczy cie postánowie: wnidź do wesela Pá-
ná swego. Dla tegoć też ludźie świeći męczenicy z wielkim weselem mecz-
stwá podéymowáli / wiedząc / że przez to máłe ná czás ćierpienié / do Páná
swego (iáko wierni słudzy) przyść mieli. Bespiecznięy nam ludźióm Chrze-
śćijáńskim vmiéráć/ á niż onym ludźiom w stárym zakonie: iedno trzeba sye
świetobliwie sprawowáć: bo onym byłá záwárta drogá do niebá/á nam o-
tworem stoi: záwżdy káżdému człowiekowi Chrześćijáńskiému wolno wniść
z wiárą/á z dobrymi vczynkámi: y pewni tego mamy być: bosmy tám prze-
słáli odźwiérnégo dobrégo/ to iest Páná zbáwićielá náßégo/ ktorégo Symeo-
on oczymá swémi oglądawßy iuż pożądał áby vmárł.

☞ Przyczyná iż SYmeon nápiérał sye vmrzéć sámże powiedział
témi słowy:

Bo iuż widźiáły oczy moie zbáwienie twoie.

Iákoby ták chćiał rzéc/widźiáły iuż oczy moie prawdźiwégo Messyáßá
przez ktorégo Bog Oyćiec vmyślił zbáwić wßytek świát. Pierwéy niżem wi-
dźiał PAná / nie byłem spokoynéy myśli / oczekawáiąc go: y záwżdym sye
frásował z przedłużenia przyśćia iego. A teraz vyźrzawßy go / dostawßy v-
spokoienia / y niemáiąc żadnégo frásunku / iuż chce vmrzéć. O ßczęśli-
wyß to człowiek / ktory vspokoiwßy myśl swoie/ vmiéra iáko ten Symeon.

¶ Oczy moie/mowi oglądáły zbáwienie twoie. Dla tego iest názwan P.
Christus zbáwienim Bożym: Iż Pan Bog przezeń miał spráwić zbáwienie
wßemu narodowi ludzkiému. Zbáwienie twoie mowi/ to iest od ciebie dá-
Ioan 5. versu 17. né: iáko Ewányelia świadczy gdźie mowi: Iż nie zesłał Pan Bog Syná
swego/żeby sądźił świát/iedno żeby przezeń świát był zbáwion: A ná drugim
Lucæ 19. ver: 10. mieyscu: Przyßedł Syn człowieczy ßukáć y zbáwiáć/ co było poginęło: To
zbáwienie widźiał oczymá swémi Symeon/o ktorym ták dáléy mowi:

Ktores zgotował przed oblicznośćią wßytkich ludźi

☞ Tego zbáwićielá álbo to zbáwienie/ powiáda być zgotowáné przed
Psalm: 97 ver. 3. oblicznośćią wßystkich ludźi: według onéy powieśći Prorockiéy: Widźiáły
Isaiæ 52. ver. 10. wßystki gránice źiemie zbáwienie BOgá naßégo: Gdźie mowi gránice ź-
rozumiéy wßyscy narodowie. Przedtym to było w skrytośći/iáko Pan Bog
miał zbáwić lud swoy. Ale gdysmy widźieli Syná Bożego / iż przyiał ćiáło

złowiecze: iáwno to ieſt iuż/ iż przez niepotężność ćiáłá náßego/ moc Szá-
tanſką chćiał wniwecz obróćić. Wiele ich o tym nie wierzyło / ázwłaßczá
Żydowie/żeby niegdy pogáni przez Meſſyaßá Páná Chriſtuſá mieli być zbá-
wieni. Ale to potym było wyłożono. Abowiem Páweł Swiety powie-
dział/iż nie tylko Żydom/ále y pogánom ieſt Bogiem. A Pan Chriſtus do
Apoſtołów ſwych mówił: Będźiecie mi świádkámi w Jeruzálem/ y po wß- Rom: 3. verſu 29.
ytkim Żydoſtwie/ y w Sámáriey/ y áż ná kray źiemie. A ná drugim miey- Acto: 1. verſu 8.
ſcu mówi: Idąc po wßem świećie przepowiedaycie Ewányelią wßyſtkiemu
ſtworzeniu (to ieſt rozumnému/ iáko ieſt człowiek) A przez to przepowiedá- Marci 16. ver: 15.
nie wßytkiému świátu/oznaymiło ſye to/iż Pan Chriſtus ieſt poſtánowiony
zbáwiciel wßytkich ludźi. To też oznaymił Symeon/mówiąc w Ewányeliey.

Świátłość ná obiáwienie wßem pogánom/ y ná chwałę ludu twego Izráelſkiego.

☞ Przypátrzyć ſye tu trzebá pilnie / iáko rozdźielnie mówi Symeon o
ſpráwie Ewányeliey/álbo o ſamym Pánie Chriſtuſie: pokłáda pogány przy
Żydźiech. Żydom powiáda Páná Chriſtuſá być poſłánego ná chwałę/
áby przez to mieli chwałę/y ſławę: iż z ich narodu ták zacny pan ſye národźił
który odkupił wßyſtek świát. A onym záſye to ieſt pogánom/powiáda być
poſłánego Páná Chriſtuſá świátłością ná obiáwienie: to ieſt/ktorzyby mieli
być oświéceni. O teyże też świátłośći (to ieſt Pánie Chriſtuſie) mówi Zá-
chariaß oyćiec Janá Swiętégo krzćićielá: Ty dźiećie będźieß názwano Pro- Lucæ 1. a ver: 76.
rokiem nawyßégo/ bo przeydźieß przed oblicznośćią páńſką gotowáć drógi ad 79.
iego. Aby byłá dána náuká zbáwienna ludu iego/ná odpußczenié grzéchów.
Przez wnętrznośći miłośierdźia Bogá náßég/ w których náwiedźił nas przy-
ſzedßy z wyſokośći: Aby rozświećił tym którzy w ćiemnośćiách y w ćieniu
śmierći śiedzą/ku ſpráwie nóg náßych ná drógę pokoiu. V Izáiaßá też
czytamy o tey świátłośći nam dáney: Iż lud który śiedźiał w ćiemnośći/wi- Iſaiæ 9. verſu 2.
dźiał świátłość wielką. V tegóż proroká mówi ſam Bóg Oyćiec do ſyná
ſwego: Dałem ćię ná świátłość pogánom/ábys był zbáwienim moim (to Iſaiæ 49. verſu 6.
odemnie dánym) áże ná kray źiemie. Té wßytki powieśći z piſmá świę-
tego/do tego ſye śćiągáią/y w tych słowiéch prawdźiwémi ſye ſtáią/ gdźie
Jan S. páná Chriſtuſá miánuie być świátłośćią/mówiąc: Byłá świátłość Ioan: 1. verſu 9.
prawdźiwa/która oświéca wßelkiég człowieká przychodzącégo ná ten świát
Tego y ſam Pan Chriſtus ießcze popráwił/ mówiąc: Ja ieſtem świátłość Ioan: 8. verſu 12.
świátá. Nie mówi żeby tylko był świátłośćią Żydowſką: ále świátłośćią
świátá: to ieſt/ták Żydów iáko Pogánów. Dla tego przypiſuie Páná Chri-
ſtuſá świátłośćią pogánom: bo tey świátłośći nawięcey im było potrzebá:
áby będąc oświéceni/nie vfáiąc ſwey mądrośći/dáli pokóy bałwochwál-
ſtwu: á rozmiłowáli ſye náuki Ewányeliey. Abowiem tą iáſnośćią Pan
Chriſtus obiaśnia wßyſtki ćiemné y ſkryté błędy pogáńſkié: przytym też ob-
iaśnia prawdę Bogá Oycá ſwégo. Co ſye dotknie chwały Żydowſkiey: prá-
wić ieſt/żeć wielka to ieſt chwałá ludowi Izráelſkiému/iż Pan Jezus Chri-
ſtus oycom Żydowſkim był obiecány/y z mátki Żydowki/ y w źiemi też Żydo-
wſkiey národzony ieſt/y Żydom naprzód był opowiedźian/v nich naprzód sło-
wá ſwoie przepowiádał/ cudá czynił/ y ich pierwéy do zbáwiénia przyzywał:
ále tá chwałá tylko tym Żydom ſłuży/ którzy vwierzyli: iáko temu Symeo-
nowi z inßymi wiernymi páńſkiémi. A drugim/ to ieſt niewiernym/ ieſt Pan Iſaiæ 8. verſu 14.
Chriſtus opoką wzgorßenia/ y kámień obráženia: iż iáko oni do zbáwienia Rom: 9. verſu 33.
wiecznégo przyßli z łáſki Bożey przez wiárę. Ták niewierni przez wzgárdę
iego idą do potępienia. Sczęśliwi tedy ſą z Symeonem/którzy pierwße

przyßćie Páná á zbáwićielá náßego poználi/y im ſye vćießyli. Szczérze n
ßczeſliwi/którzy tego zbáwićielá nie poználi. W téy ßczeſliwośći my ieſ
Ioan: 20. ver: 29. ſmy: bo nam ono błogosłáwieńſtwo Páńſkié przynależy: Błogosłáwie
ktorzy nieogląḋáli á vwierzyli: gdyż nietylo ſercem dniá dźiśieyßego wi
te Pánu Chriſtuſowi pokázuiemy: ále téż y Cerymoniámi dniá dźiśieyße
Przyczynę pokázuie Proceſſyéy dniá dźiśieyßego w Kośćielech v Kátholików. iéy poświadczamy. Bo iáko dźiśieyßego dniá do kośćiołá Sálomonowé
Márija Pánná/Jozeph z Chriſtuſem niemówiątkiem ßli: á potym z Sy
onem/z Anną prorokinią córką Phánuelową/ z nim po Kośćiele Sálomo
wym chodźili: ták my dniá dźiśieyßego proceſſyámi náßémi w kośćielech
ßych te ich Cerymonią wyrządzamy: onéy ich proceſſyéy pámiątkę obcho
my. A iż oni ná rękách ſwych świátłość tego świátá nośili Chriſtá Pá
tedy my to zwiérzchnią Cerymonią wyznawamy / kiedy świéce zápalon
rękách náßych w proceſſyéy nośimy. Toć ieſt koniec vſtáwy kośćiołá św
tégo náßych dniá dźiśieyßego proceſſyy/ábyſmy roſpámiętywáli onych św
tych ludźi w oboim ſtanie onę proceſſyą/ którą z Chriſtuſem máluczkim
nili: Kiedy go ofiárą odkupowáli: Kiedy go z ręku do ręku ſobie podaw
Kiedy chwałę Bogu Oycu z iego ná świát przyßćia czynili. A niewſtyd
ſye roſpámiętywáć to/świéc zápalonych nośić w rękách náßych: gdyż t
rymonią zwiérzchnią wyznawamy Chriſtá Páná w onym kośćiele ofiár
nego/ być świátłośćią tego świátá: á który ſye ták był vniżył/ że grzéß
ofiárą był odkupowan / ten wßyſtkiemu świátu iáſnośćią był: y iáko o
w świécy iáſnie gore/ y mákuły w ſobie niéma / ták on od wßelákiéy z
grzéchu prożen y czyſty był.

Toć ieſt náßéy Cerymoniéy ſkutek: iż co ſercem wierzymy/ to Cery
nią tą wyznawamy. Day Pánie Boże ábyſmy ták wierzyli/ żebyſmy z
meonem byli pocießéni. Abyſmy w ſpráwiedliwośći y w boiáźni Bożéy
iáko Symeon. A iż go ćieleſnie nośić ná rękách/ y widźieć niemożemy:
ſmy ſye nim w Króleſtwie iego świętym vćießyli wiecznie. Co nam rácz
Boże Oycze przez tegóż Syná ſwego/Amen.

Summá Ewányeliéy téy tá ieſt.

I. Naprzód ofiárowánié Páná JEzuſá Bogu Oycu/y iego odkup
ofiárą w zakonie opiſáną/ Nas vczy/ábyſmy ſye záwżdy Pánu Bogu o
ſercá czyſtégo y ćiáłá náßégo od grzéchu oczyśćionégo ofiárowáli/ iáko
Roma: 12. ver: 1. Páwel nápomina do Rzymiánów we dwunaſtym.

II. Powtóre pokázuie przykład wßyſtkim ludźiem Chrześćijáńſkim/i
máią być z Symeoná kápłaná: bo iáko on ſtąd ſye pánu Bogu podob
był ſpráwiedliwym y bogoboynym: ták wßyſcy ludźie Chrześćijáńſcy/
ſye Pánu Bogu podobáć/máią w ſpráwiedliwośći y w bogoboynośći
meoná náßládowáć.

III. Potrzećié/kto ſwobodnégo ſumnienia/pokázuie Ewányelia z Sym
2. Cor: 5. ver: 19. że mu śmierć nie ſroga:y Chrześćijáńſki człowiek/który wierzy/że Bóg
ćiec był w Pánu Chriſtuśie Synu ſwym/ świát ſobie iednáiąc ten/ bez
pienia wiárą zwycięża świát/y ſroga śmierć iemu nie będźie: by iedno
koiu ſumnienia ſwéğ ná on świát zgotowány był: to ieſt/áby ſrogiémi
Iacobi 2. ver: 26. chámi Páná Bogá nie obráźił: gdyż wiárá bez vczynków cnotli-
wych vmárła ieſt/ iáko Jákub Swięty świádczy.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE

Stározapuſtną, którą po Lácinie zową Septuageſimá, według opiſánia Mátth: S: w Kápit: 20.

Odobné ieſt Króleſtwo niebieſkié człowiekowi Oycu czeladnému/ który wyſzedł bárzo rano iednác robotników do winnice ſwoiey. A gdy zmowe vczynił zrobotniki z groſzá dziennégo/ poſłał ie do winnice ſwoiéy. A potym wyſzedſzy około trzećiéy godźiny/ vyźrzał drugié ná rynku po prożnicy ſtoiacé/ y rzekł ...n: Idźcie też y wy do moiéy winnice/ á ia co będzie ſpráwie...liwa dam wam. A oni ſzli. Potym záś wyſzedł iákoby o ſzóſtey ... dźiewiątéy godźinie/tákże też vczynil. Wyſzedł ieſzcze y o iede...naſtéy/ y nálazł drugié á oni ſtoią/ y rzecze im: Czemu tu ſtoicie ...ały dźień prożnuiacy. Odpowiedźieli mu: Bo nas nikt nie

zmówił. A on im rzékł: Idźcie y wy do winnice moiéy. A g
wieczór przyßedł: rzékł Pan onéy winnice ſprawcy ſwemu:
zów robotników/ á zápłáć káżdému zapłáte iego/ począwßy
naposlednieyßych/ áż do piérwßych. A gdy przyßli oni któr
byli weßli o iedenaſtéy godźinie/ wźiął káżdy z nich po groß.
Przyßli też y piérwßy/ ſpodźiewáiąc ſye że mieli wźiąć wiecey
ále wźieli y oni káżdy ſwóy groß. A wźiąwßy ieli ßemráć prz
ćiw Oycu czeládnemu/ mówiąc: Ci oſtáteczni tylko iedne g
dźine robili/ á porównałeś ie z námi/ którzyſmy ćierpieli ćie
ſkość dniá y vpalenié. A on odpowiedźiawßy iednemu z nic
rzékł: Przyiaćielu/ nie czyniec krzywdy/ zażeś nie z großa zm
wił zemną? Weźmi co twoie ieſt/ á idź: bo ia chce temu oſtát
cznému dáć/ ták iáko y tobie. Czyli mi nie wolno czynić to
ia chce. Czyli oko twoie złé ieſt/ iżem ia dobry. Tákći be
oſtátni piérwßy/ á piérwßy oſtátnimi. Abowiém wiele ich i
wezwánych/ ále máło wybránych.

Ziśieyßéy Niedźiele/ bár

żáłoſné rzeczy nam przekłáda KOśćiół
wßechny Chrześcijánſki w śpiéwániu
ścielnym przed oczy: to ieſt/ vtrácenie ſp
wiedliwośći/ niewinnośći/ dźiedźictwá
wotá wiecznégo/ y towárzyſtwá Anyelſk
go. Té rzeczy vtráćiwßy człowiek zſtał
nedznym wygnáńcem ná wßytki troſ
niedoſtátki tego świátá: owo z wielkie
roſkoßniká/ sſtał ſye wielkim nedznikie
bo mu powiedźiano: w poćie czołá twe
Genes: 3. verſu 19. pożywáć bedźieß chlebá twego: á wiec
nie nedzá? przed tym przez pracéy żyć/ á potym z wielkim fráſunkiem o wß
Ibidem verſu 16. ko ſye ſtáráć? Powiedźiano záś niewieśćie: w bolesći bedźieß rodźiłá ſy
A to/ áza nie wielka nedzá? piérwéy przez bolesći żyć/ á potym w ták ſrog
Ibidem verſu 19. bolesći być? náwet powiedźiano: proches y w proch ſye obróćiß. A mo
być żáłoſnieyßa rzecz nád te? być naprzód w niełáſce v Páná Bogá/ á pot
być winnym śmierći ták doczesnéy iáko wiecznéy/ y być od Páná Bogá
gnáńcem? Baczymy to/ iáko ſye poczćiwy człowiek ſrodze fráſuie o to/
dy go wywołáią álbo wyżoną z źiemie y z máietnośći iego: dáleko to frá
wliwßa rzecz ieſt/ być wygnánym z onéy źiemie/ o któréy Dawid powiedźi
Pſal: 26. verſu 13. iż ieſt źiemiá żywiących/ kedy ſą przybytki wieczné/ roſkoß niewymowna:
Lucæ 16. verſu 9. dy żadnégo fráſunku/ żadnéy nedze/ vpalenia/ płáczu y łkánia nie bedźie.
Apoc. 7. v. 16. et 17 Tám ieſt miáſto tákie/ o którym Jan Swiety piſał/ naprzód powiádáią
& cap: 21. ver: 4. roſkoßnym budowániu tego to miáſtá: iż budowánie iego murów z kám
Apoc. 21. a ver: 18. ad 24. niá Jáſpiſá: A ſámo lepak miáſto/ ze złotá czyſtégo/ podobnégo ſkłu c
ſtému: fundámenty też muru mieyſkiego oſádzoné koßtownym kámieni
ć. W nim dwánaśćie bran: á káżda braná z iednéy perly byłá: á vlicá mi
ſka złoto czyſté/ iáko ſkło przezroczyſté. A nie widźiałem w nim Kośćio

abowi

wiém Pan BOg wszechmogacy iest Kościołem iego/ y Báránek. A to
sto / nie potrzebuie áni słońcá áni Księżycá / żeby w nim świecili : bo iá-
ść BOżá oświécáłá ié : á pochodnia iego iest BAránek. Brany iego nie
ą zámknioné przez dźień : bo tám nocy nie bedźie. Inákszym sposobem
mógł Jan Swiety wypisáć téy tám roskoszy/ którą człowiek vtrácił / iá-
ák : bo tám niewymowna roskosz. Co rozumiesz/ iákaby dźiwna rzecz by-
by tu ná świecie tákowé álbo temu podobné miásto było ? wszyscy by do
zo sye gárneli/ áby ie widźieli. Tákiec też roskoszy widźiał Páwel świe-
których ináczéy nie mógł wysłowic iedno tak : áni oko widźiáło/áni vcho 1. Cor: 2. versu 9.
ało / áni serce człowiecze nie może ogarnąc tych rzeczy / które Pan Bóg
owal tym / którzy go miłuią. Z tych roskoszy wypadł człowiek przez
ech. A rozmyśláiąc sobie te roskoszy które vtrácił człowiek/ on zacny pro-
y Król Dawid nárzekał w osobie rodzáiu ludzkiégo: y Kośćiół dniá dźi
ego przy ofierze niekrwawey / którą ofiáruie Bogu Oycu/ fizerunk czy-
krwáwey ofiáry SYna iego / y pamiątke śmierći wiernym pokázuiąc /
mowi z Dawidem : Ogárnely mie wzdychánia śmierći : to iest wzdychá- Psal: 17. versu 5.
/ które czynie / wspominiawszy ná smierć / która iest iedną nedzą ná czło-
ká : Bolesci do grobu ćisnące ogarnely mie/ ꝛc. tu iuż nedze nad nedzá- Ibidem versu 6.
wysłowił/ kiedy bolesći śmierći/ y sáme śmierć srogą y gorzką/w człowie-
yc opowiedźiał. Aleby kto spytał dla czego Kośćiół Chrześćijáń-
o nam wymiáta ná oczy té nedze násze ? Ná to ták odpowiadam.
¶ Naprzód to czyni dla tego/ ábysmy obaczyli/ iáko zła rzecz iest grzéch/ 1.
y nas w tákie nedze wprawił : z których człowiek sam stárániém swym
mógł wyswobodzon być / okrom łáski PAna Bogá wszechmogącégo. A
ym / áby człowiek obrzydźił sobie grzech / co iest iedną drógą do spráwie-
ośći : á potym áby dobrze czynił/ co wyprawia dróge spráwiedliwośći :
tóż Dawid vpomina mówiąc : Przestań od złego á czyń dobrze. Psal. 33. versu 15.
¶ Powtóre to czyni Kośćiół dla tego / áby nas vczynił wdźieczné łáski 2.
żey : áby káżdy z nas obaczywszy dobroć PAná BOgá wszechmogącégo/
y lepiéy niemoże obáczyć / iedno oglądawszy nedze swoie / w których był/
których go Pan Bóg wyswobodźił : zátym Pánu Bogu dźiekował. Nie
żesz stąd żadnéy wymówki mieć / żebys niémiał wiedźiec dobrodźieystwá
skiégo : głosemći to w Kośćiele opowiádáią / y prawie ná oczy pokázu-
opowiádaiąc nedze twoie/ w któreyes był / y z ktorey przez krew niewinną
na Bożégo Páná Jezusá Chrystusá twego zbáwićielá iestes odkupióny.
la tegoć dźis w rocznym Kośćiele/wiernym ku náuce Historyią czytáią o
orzeniu świátá y wszytkich rzeczy : tákże y człowieká / który był PAnem
ytkich rzeczy/ iáko Dawid powiáda : Wszytkies rzeczy miły Pánie podło- Psal:8.ver:8.& 9.
pod nogi iego (to iest dales w moc) Woły / y owce / nád to insze polné
erzetá / ptaki powietrzné / y ryby morskie. ꝛc. Potym o zgrzeszéniu czło-
eczym y wygnaniu iego ná te nedze : co dźis w Kośćiele opowiádáią z zá
przez smutné spiéwánie. Bo wesołé spiewánié dźis vstawa/które sye zás
ondźie w Wielkanoc záczenie: áż ono Anyelskie spiewánié/Gloria in excel-
y Alleluia poczniemy spiéwáć. Teraz miásto tego / żáłosné spiéwánie
éwáią : znácząc vtrácenié roskoszy nászych / y vtrácenié onéy niewinnośći/
któréy nas Pan Bóg stworzył. Dźiekuymysz tedy Pánu nászému / że iuż
lnieyszy iest.smy/ y bliższy oyczyzny niebieskiéy / przez przyszćié PAná Chry-
sá zbawićielá nászégo. Ażebysmy byli pewnieyszy téy vtráconéy oyczyzny/
ekłada to nam text Ewányeliéy / ktory pod podobieństwem gospodarzá
ywáiącégo naiemniki do winnice / znáczy násze wezwánié / y powołánie
zbáwienia : bo iáko robotnicy bywáią nie ná próżnowánié wezwáni / ale
roboty: tak my też iestesmy powołáni do wiáry Chrześćijáńskiéy : y ieste-

ſmy w winnicy Páńſkiéy/ to ieſt w Kośćiele: nie żebyſmy próżnowáli/ á
byſmy záwżdy w dobrych vczynkách prácowáli y rozmnażáli winnice P
ſką. áby drudzy widząc náſzé dobré ſpráwy / chwalili BOgá OYcá któ
niebie ieſt. Pokázuie tu Pan y rozdźiał z oſobná/kiedy który do winnic
wezwan/ iáko maſz w Ewányeliéy która ſye ták poczyna.

Matt: 5. verſu 16.

POdobné ieſt KRóleſtwo niebieſkie człowieko Goſpodarzowi.

Matt: 8. ver: 21.
Lucæ 17. verſu 21.

☞ Króleſtwo niebieſkié w piſmie świętym/rozumié ſye niékiedy ſpo
ność w chwale niebieſkiéy z świętymi: niékiedy rozumié piſmo P. Chr
ſá miedzy ludźmi mieſzkáiącégo / y w ludźiách przez łáſke przebywáiąc
Potrzecié rozumié ſye Kośćioł PAná Chriſtuſów tu ná świećie boiui
iáko tu ná tym mieyſcu Ewányeliéy.

¶ Któż/ mówi Grzegórz święty/ podobnieyſzy ieſt do goſpodarzá d
go iáko ſtworzyćiel náſz: kthóry rządźi które ſtworzył: y wybráné ſwoi
ná tym świećie ma/ iáko Pan poddáné/ álbo ſługi w domu ſwoim.
ieſt názwan człowiekiem/ nie według właſnośći człowieczeńſtwá / ále
łáſkáwośći/ iż ieſt przećiwko nam ćichym/ miłośiernym/ y łáſkáwym.
goſpodarzá poſſeſſia ieſt dom y czeladź/ wſzelákié ſtworzenié.

¶ Ma Winnice do któréy trzebá robotników / w któréy trzebá rol
nádźieie zapłáty. To ieſt przećiwko tym/ którzy ták leniwi chcą być/ iż
wiárą chcą bez ſpraw dobrych ſpráwiedliwymi być: á kiedy im wſpom
bré vczynki álbo ſpráwy / powiádáią/ że my doſyć mamy ná zaſłudze P
Chriſtuſowéy: nie chcemy vczynkámi náſzémi krzywdy czynić zaſłudze
Chriſtuſowéy: y wkłádáią to ná nas / kiedy zálécamy vczynki dobré z
złączoné/ iżbyſmy zaſługi Páná Chriſtuſowé w niwecz tym obrácáli /
wiádamy że człowiek nie może być ſámą wiárą vſpráwiedliwiony. A
Ioan: 5. verſu 29. Chriſtus to ſam pokazał mówiąc: Którzy dobrze czynili / póydą do ży
wiecznégo: á którzy źle/w ogień wiekuiſty. Widźiſz że dobrze czynić ieſt p
do żywotá wiecznégo: á źle czynić do zátrácenia. My ták wyznawam
vczynki náſzé bez zaſługi PAná Chriſtuſowéy nic nam nie mogą pożyſ
ále też powiádamy/ że nam ſą pożyteczné/ przyłączoné do zaſług Páná
ſtuſowych: á iáko látorośle przy drzewie kwitną / ták vczynki náſzé d
przy zaſłudze Páná Chriſtuſowéy: á nie tylko żebyſmy my mieli odkłád
ſtronę zaſługi Páná Chriſtuſowé od vczynków náſzych: ále vczymy
Matt: 12. ver: 32. wiádamy/że táki człowiek grzéſzy przećiwko duchowi świętému(który g
ieſt ſrogi: że áni ná tym / áni ná onym świećie będźie odpuſzczony) któ
odrzućiwſzy zaſługi iedynégo ſyná Bożégo/o vczynkách ſwych ták vfał/
przez nie ſamé był ſpráwiedliwym: iáko Pelágius y z ſwymi rozumiał.
kázuie też to przypowieść téy Ewányeliéy o wezwániu robotników do
nice przez goſpodarzá/ ták mówiąc:

Który wyſzedł bárzo ráno / iednáć á zmáwiáć botników do winnice ſwoiéy.

☞ Przez to ſłowo który wyſzedł/tákié podobieńſtwo dáie: Iż iáko
ſpodarz wychodźi ná iednánié robotników/ ták ſye też zda Pan Bóg wy
dźić/gdy w ſpráwách ſwych pokázuie ſye ludźiem ku vznániu: Albo przez
wo ſwoie święté/przez które ludźie ku poznániu páńſkiému przychodzą: A
też przez nátchnienié/kiedy nátchnie człowieká ku vznániu ſwoiému. A
czás zda ſye iákoby wychodźił/nie ták iáko człowiek: bo tákiégo wychodz
niepotrzebuie/bo ieſt ná káżdym mieyſcu/ y wſzytko nápełnia: y iáko med

wieda: Iż ná káżdym mieyscu oczy Páńskié pátrzą/ná dobré/y ná złé. Ale Prou: 15. versu 3.
cz spráwy/ które w ludźiech záczyna nowo / zda sye w nich nowy początek
nic/y iákoby do nich wychodźić przez nowé spráwy/które w nich czyni.
¶ A gdy mówi bárzo ráno wyßedł: znáczy początek świátá onégo czásu Genes: 3. ver: 23.
dy Iadam iuż był wygnány ná ten świát z onéy roskoßy. Wezwał pan Ibidem versu 15.
winnice swoiéy tegóż Iádámá/w onéy obietnicy/którą mu obiecał o nasie Adam.
niewieścim/które miáło potrzéć głowe weżowe: obiecał mu tám iuż Pá- Abel.
ChRistusá/który iest großem dziennym wßystkim náznáczony zá prácą/ Seth.
rzyby robili w winnicy : którą winnice wykładáią Doctorowie święci być Enoch.
sćiół/ który sye począł od Iádámá y Ablá syná iego/ á trwáć będźie áż do Mátusálem/y in-
átniégo wybránégo/który sye národźić ma ná końcu świátá. W tym piér ßy w Winnicy
ßym wezwániu Pan był wielkiéy roboty nienáznáczył. Bo wedle przyrodzo piérwßy ro-
go zakonu sye spráwowáli: Był ná ten czás świát iáko niemówiątko. Ie- botnicy.
nák zmowe vczynił/ iáko świadczy Ewányelia.

A gdy zmowe vczynił z robotniki z großá dziennégo/posłał ie do winnice swoiey.

☞ Przypátrz sye wielkiéy łásce y miłośierdźiu páńskiému przećiwko lu-
dziem : bo cokolwiek iedno iesteśmy/z Páná Bogá iesteśmy: y cokolwiek do-
brégo możemy/to wßytko w nim możemy/iáko stworzenié w pánie: A przed-
sie on robotnikom swoim obiecuie zapłáte, Azaż to niezapłátá gdźie mówi:
ieśli chceß wniść do żywotá wiecznégo/ chowáy przykazánié Boże ? Dla Matt: 19. ver: 17.
czegóż to Pan czyni ? że obiecuie zá dobré vczynki zapłáte : gdyż wßystki do-
bré spráwy náßé są od niego. Bo my sámi z siebie/iáko Páweł Swięty po-
wiáda: Nie iesteśmy dostáteczni co dobrégo myślić/ ále dostáteczność náßá 2. Cor: 3. versu 5.
z Bogá iest. Ieśliż sámi z siebie niemożem nic dobrégo myślić/dáleko wiecéy
czynić. Przetóż Pan z łáską to czyni/że zapłáte obiecuie zá dobré vczynki: Bo
ty od niego są : á kto od kogo co ma/ tedy ten który dáie/ nic mu zá to nie-
powinien : iedno mu ten powinien/który od niegó bierze. Tákże my/iż od páná
Bogá mamy dobré spráwy/ tedyśmy my powinni Pánu Bogu zá nié/ á nie
nam Pan Bóg. A wżdy iednák Pan Bóg vczynki dobré náßé własné sprá-
wy swoie/zapłátą koronuie w nas. Co czyni dla tego/áby pokazał możność
swoie/ który z niepotężnych czyni potężné/ku dobrze czynieniu/ tym/ że im za-
płáte obiecuie. Też to czyni áby sye pokazał miłośiernym / iż on wiecéy z
miłośierdźia czyni że nam płáći vczynki náßé dobré/ które w nas spráwuie/ á
nie z zpowinowáctwá. Bowiém on nas według swego wielkiégo miłośierdźia
vczynił zbáwienné. Czyni też zás dla tego / áby pokazał spráwiedliwość
swoie / według obietnice co komu obiecał : kthóry odda káżdému według Roma: 2. versu 6.
spraw iego. Przetóż też Dawid mówi : Przychiliłem serce moie ku czynieniu Psal: 118. ver: 112.
spráwiedliwośći twoich dla zapłáty : Przeto też pokázuie w Ewányeliéy/ iż
vczyniwßy piérwéy vmowe/ dopiéro posłał do winnice/ áby káżdy wiedźiał
czego ma robić.

¶ Zapłátá náßá iest groß dźienny / to iest Pan Christus zbáwienie ná-
ßé. Tu sye też pilnie przypátrz/ iáko broni spráwiedliwośći dobrych spraw
od onych / którzy kiedy widzą człowieká pobożnégo / bogoboynégo/ y Pánu
Bogu służącégo/wnet go przezową Pháryzeußem/y Hypokritą: niepomniąc
ná to / co Piotr święty powiedźiał : Stáraycie sye álbo vsiłuycie / áby przez 2. Petri 1. ver:10.
dobré vczynki wáßé/ vczyniliście pewné wáßé wezwánié : Pátrzayże iż przez
dobrych vczynków niepewné iest wezwánié y wybránié náßé. Y Páweł świe-
ty zálecáiąc vczynki dobré Żydom ták mówi : Nie iestći Bóg niespráwiedli- Hebræ:6. ver:10.
wy / by miał zápomnieć vczynku wáßégo y miłości téy / kthórąście okazáli

w imie

1. Cor: 15. ver: 58. w imię iego. A do Koryntów piſząc vpomina ich/áby byli ſtali y mocn
wſzeláckiéy ſpráwie Páńſkiéy: wiedząc iż praca wáſzá / nie ieſt próżna w
nie. Nic ná to niepomnią oni/ktòrzy dobrym vczynkom vwłaczáią/ y p
żné vczynki obrócili w śmiéch: á owych ſwowolników niewidzą/ któ
miedzy ſobą máią niemáło: śmieią ſye z náſzych poſtów/á obżárſtwom
im / roſpuſtom/ bieſiádom/ cudzołoſtwom/ vciśnieniu vbogich ludzi d
pokóy. Ale próżno ſye im przećiwić mamy: toć ich właſnosć ieſt: co n
pſza rzecz w Kośćiele náſzym/ to gánią/ hánbią/y ſromocą: co pożyteczn
ieſt/tegoby oni nie rádzi widzieli w Kośćiele náſzym ⁊c.

Y potym wyſzedſzy około trzećiéy godziny/vyźrz
drugie robotniki ná rynku po próżnicy ſtoiącé:
rzékł im: Idźćie też y wy do winnice moiéy / á
bedźie ſpráwiedliwego tedy wam dam:tedy oni ſ

☞ Tá godziná ktòréy wyſzedł goſpodarz / to ieſt Pan Bóg wſzech
gący wzywáć robotników do winnicé ſwoiéy/ieſt wiek Noego. Ná ten c
wyſzedł Pan wzywáć robotników przez pomſte ze złych ludźi/ ktòrzy po p
wſzym wezwániu byli niedbáli w robocie PANá ſwego: y przez zapłáte
brych/ ktòrzy wiernie y vprzéymie robili w winnicy iego/ ktòrych nie wiele
Geneſ: 6. verſu 9. ło/ iácy Noé ſam/ ktòry był názwan ſpráwiedliwy. Przetóż wſzytki złé p
pił/ iedno ſámégo dobrégo Noégo záchował. Ty nálazł próżnuiące ná ry
tego świátá/ ná ktòrym przedáią ludźie duſzé ſwoie: tám ſą dwá kupcy:
Pan Bóg ktòrému człowiek duſze ſwoie przez wiáre y dobré vczynki przed
Dyabłu zás przedáie ią przez grzéchy. Pan Bóg dáie zapłáte żywot wiec
á dyabeł krótiuchné roſkoſzowánié w grzéchách/á potym wieczné potepie
¶ Nálazł PAN ná tym rynku próżnuiące / to ieſt przez dobrych vcz
ków: Tym mówi: idźćie y wy do winnice moiéy: to ieſt: do zgromádze
wiernych moich / kedy oni prácuią / y oddáią owoc ſwoich prac: á co be
ſpráwiedliwégo dam wam. Nie z ſtrony wáſzéy zaſługi ſpráwiedliwą
Rom: 8. verſu 18. płáte wam obiecuie: Bo powiedźiał Apoſtoł: iż nie ſą doſtoyné náſzé v
czenia ku przyſzłéy chwale ⁊c. ále z ſtrony łáſki y dobrotliwośći moiéy: áb
pokazał ſzczodrobliwość ſwoie: przetóż z ſtrony obietnice moiéy / nie z ſtr
wáſzéy zaſługi dam wam ſpráwiedliwą zapłáte iáko obiecam. Y przeto
iedna ſye z nimi: bo co inſzym obiecał/to y tym/ktòré téy trzećiéy godziny
zwał. Ná ten czás żadnych wielkich prac im nie vſtáwiał: bo był świát
ko człowiek w dźiećińſtwie/około wieku dźieśiąći lat: ieſzcze pracéy wielk
niemógł znośić.

Potym zás wyſzedł/ iákoby o ſzóſtéy y dźiewiąte
godźinie/ tákże też vczynił.

☞ Godziná ſzóſta ieſt wiek Abráhámów: w ktòrym wieku PAN w
zwał Abráhámá do winnice ſwoiéy / to ieſt / do zgromádzenia wiernych /
Geneſ: 15. verſu 1. Kośćiołá ſwoiego / przez obietnice zapłáty. Przetóż mu rzékł: niebóy ſye A
bráhámie: zapłátą wielką twoią ia ieſtem. Tám odnowił Pan obietni
zapłáty o Pánie Chriſtuſie / ktòrą też był obiecał Jádámowi / imieniem n
śienia niewieśćiégo/ ktòré miáło zetrzeć głowe wężowe. A Abráhámowi
Geneſ: 22. ver:18. biecał mówiąc: w naśieniu twoim bedą błogoſłáwieni wſzyſcy narodowi
Galat:3. verſu 16. ktòré naśienié wykłáda Páweł święty być Chryſtuſá Páná zbáwićielá náſz
go. Y tu Pan w tym wieku pomśćił ſye ze złych robotników: to ieſt z S

domczyków

mczyków y z Gomorczyków/ którzy nie prácowáli w winnicy Pańskiéy: ále
ożno stali ná rynku przez wszetéczeństwá / y insze grzéchy nieznosne ꝛc. Ná
czás był swiát iáko człowiek w wieku młodzieńskim : iuż mógł niéco ro-
: dla tegóż swoim wiernym robotnikom náznáczył robotę/ to iest obrzezá-
/ które sye naprzód poczęło w Abráhámie : á dokończyło sye w PANIE Gen: 17. ver: 26.
CHRIstusie.

¶ Godziná dziewiąta iest wiek Moyzeszów / przez którégo Pan wezwał
otników dosyć do winnice swoiéy : bo przezeń wyzwolił lud Zydowski / y
dził ie ná puszczy. W tymże wieku złé robotniki pokarał dla ich szemrá-
/ iáko Dawid powieda : iesżcze pokarm był w ich vśćiéch/ á gniéw Boży Psal: 77. ver. 30.
apił ná nie. Y tám ná dobre Pan baczenié mieć raczył. A iż ná ten czás
swiát iáko człowiek w męskim wieku/ iuż był potężnieyszy y mocnieyszy ku
cowániu : przetóż więtsze pracé były mu náznaczoné : zakon twárdy/ któ-
rodze był przykazał chowáć : zá którégo przestępstwo y doczesnym y wie-
ym karániem obiecał karać. W téy ták ciężkiéy pracéy byli ludźie do
yśćia Páńskiégo ná swiat / które przyśćié było około iedenastéy godziny/

**Wyszedł ieszcze y o iedenastey godzinie/ y nálazł
ugie á oni stoią : tedy im rzecze : czemu tu stoicie
ły dzień prozenuiący? Odpowiedzieli mu: bo nas
kt niezmówił. A on im rzekł: idźcie y wy do win-
ce moiey.**

¶ Wyszedł Pan téy godźiny iedenastéy : która godźiná iest ostátnia
ez przyśćié Syná swego zbáwićielá nászégo: O czym Páweł swięty powiá-
: Rozlicznie/ y rozmáitymi sposoby / mówiwszy przedtym Bóg do Oycow Hebræ: 1. ver. 1.
ych przez Proroki / náostátek tych dni/ mówił do nas przez Syná swego. & 2.
téy ostátniéy godźinie mówi tenże Páweł swięty: my iestesmy/ ná które sye 1. Cor: 10. ver: 11.
ągnęły dokończenia wieków. Téy to godźiny wzywał sam obecnośćią
oią wszytkich do winnice : przetóż mówił : Jam przyszedł ábyśćie żywot Ioan 10. ver. 10.
eczny mieli / co iest zapłátá robotników w winnicy Páńskiéy. Náostátek
ywał przez Apostoły iuż wszytkich/ kiedy im rzekł : Idąc vczćie wszytki ná- Matth: 28. v: 19.
ody / Krzcząc ie w imię Oycá / y Syná / y Duchá swiętégo : vcząc ich cho- & 20.
ć wszytkich rzeczy którémkolwiek wam roskazał. Ná ten czás nálazł Pan
próżnuiących : bo sye iedni báwili Báłwochwálstwem drudzy też złym v-
wániém zakonu ꝛc. Ná ten czás nie był któryby dobrze czynił : wszyscy sye
vdáli zá próżnowániem. Przetóż ie Pan fuka mówiąc : Czemuż tu stoi-
cáły dźień próżnuiący? oto iuż wieczór : róbćie poki dźień iest : przyydźie
/ w którą nie będźie mógł żaden robić. Oni mu odpowiedźieli : żaden nas
náiał. Tá iest wymówká tych/ do których Pan proroków nie posyłał/
o ludźi Pogáńskich. O czym ták Grzegórz swięty powiáda : Ze żaden do
h Pátryárchá/ y Prorok nie był posłány/ á cóż inszégo przez to sye rozumié/
en nas nie náiął? iedno/ żaden nam nie przepowiedźiał drógi żywotá wie-
égo. Tym sye niewymówią oni/ którym mówi Pan : Mówiłem do was Ierem: 7. versu 13.
o powstawszy/ á nie słucháliśćie : wzywałem was/ á nie odpowiádáliśćie
. Y dáléy mówi : posłałem do was wszytkie sługi moie proroki przez dźień/ Ibidem versu 25.
wstawszy ráno/ y mówiąc : Idźćie y wy mówi do winnice moiéy. Jákoby
chćiał rzec : nietráććie téy ostátniéy godźiny. Przypátrz sye pilnie
elkiéy łásce y miłośierdźiu Páńskiému : iż on żadnégo niechce zátráćić : ża-
éy godźiny nie opuśćił / któréyby niemiał wzywáć ku zbáwieniu y obieco-

wáć za-

wáć zapłáty. Tym oſtátnim choćiay nieobiecował zapłáty/á wżdy nap
wéy zapłátá im ſye ſtáłá iednáka/iáko wßytkim: pierwéy im zápłáćił niż
robili: bo iuż zapłátá wßytkim ſye zſtáłá / przez zaſługe PANA CHR
ſtuſá Zbáwićielá.

Gregorius.

¶ Cóż my rzeczemy/poniewaž Pan sfukał próżnuiące (którzy ni od k
nie byli náięći) co próżnuiemy ? nie báwiąc ſye dobrymi ſpráwámi: kt
od piersi mátczynych práwie ieſteſmy wezwáni do wiáry/któréyeſmy ſłu
li z młodośći náßéy.

Ecclef: 33. ver:29.

Słußnie Pan próżnuiące fuka: bo próżnowánié/ wiele złégo náuczył
Miedzy inßémi wyſtepki/ grzéchámi/ y obrzydliwośćiámi którémi Sodo
y Gomorrá obráźiłá Páná: Prorok Ezechiel też ieden wyſtepek próżnow
wypowiáda / mówiąc do ludu Izráelſkiégo: Tá byłá nieprawość sio

Ezech.16.ver:49.

twoiéy Sodomy / Pychá / náſycenié chlebá/ y doſtátek/ y próżnowánié ie
córek iéy. Wielce próżnowánia ſye nam trzebá wyſtrzégáć: oto Pan y té
dnéy godźiny niechćiał opuśćić / żeby próżnowáli oni/ którzy przez cáły dź
to ieſt przez wßytek czás próżnowáli: y té poſłał/choć ná máły czás/robić
Słuchay iáko záléca świety Biernat próżnowánié. Mátka plotek/álbo
táctwá ieſt próżnowánié: á mácocha ieſt cnotom: ábowiém ono ieſt / k
meżá mocnégo przywodźi ku vpadkowi: cnote iego zátłumia: á drógę do
tracénia mu gotuie.

☞ Przypátrzył ſye káżdy iáko káżdégo wieku świátá / PAn do prz
ſwoiéy ludźi powoływał/ przez złych karánié/ przez Proroki/ przez zakon /
piekuny iego dobré: náoſtátek przez Syná ſwego / y Apoſtoły iego. Ma
y to wiedźiéć káżdy / że tenże Pan żadnégo wieku człowieczégo niechćiał
ſtáwić w próżnowániu.

Drugi wykład teyże Páráboly.

¶ Naprzód wzywa málé dźiatki niemówiątká do winnice ſwoiéy/ p
krzeſt świety/przez który máią wolné wyśćié miedzy robotniki winnice P
ſkiéy: to ieſt iż máią mieyſce miedzy wiernymi Páńſkimi.

¶ Wzywa zás y w ſtárßym wieku wßyſtki. A to kiedy przychodzą ku
zumowi y poznániu wiáry/ſkąd też poznawáią Páná Bogá.

¶ Wzywa w młodźieńſkim wieku / kiedy ie czyni vdátnymi ku do
czynieniu.

¶ W wieku meſkim tákże Pan wzywa káżdég człowieká/kiedy potężn
ſye ſtawa ku wßelkiéy ſpráwie dobréy.

¶ W wieku ſtárośći wzywa go tákim ſpoſobem/iż ieſli w dźiećińſtwi
młodźieńſtwie y w meſtwie omießkał ſye náwróćić ku dobrze czynieniu/
ſye tylko náwróćił w ſtárośći. Niechay żaden nieomießkawa/ iáko Świ
Grzegórz vpomina/tego długiégo oczekawánia Páńſkiégo: ábowiem t
ſrożßą ſpráwiedliwość ná Sądźie bedźie czynił/im wiecéy ćiérpliwośćią ſ

Rom: 2. v: 4. et 5.

ią przedłużał przed Sądem. Przetóż Páwel Świety mówi: Niewieß iż
ſkáwość Boża ćiebie przywodźi ku pokućie: Ale według twoiéy zátwárdź
łośći y ſercá niepokutuiącego/zgromadzaß ſobié gniéw w dźień gniewu y
iáwienia ſpráwiedliwego Sądu Bożégo.

☞ Przykłády to s piſmá świetégo pokázuią/że Pan Bóg káżdégo wi
czynił ludźie godnymi do pracéy winnice ſwoiéy/y czyni ie godnymi do pr
ięćia łáſki ſwoiéy/y Duchá ſwego Świetégo.

Iudicū 13. v:3. et 13.
Ieremiæ 1. verſu 5.
Lucæ 1. verſu 15.
Geneſ: 17. ver:10.

¶ Naprzód pokazał to w dźiatkách/ nietylko w tych/ które ſye ná św
rodźiły / ále też y w onych które w żywoćiéch v mátek były: iáko w Sám
nie mocnym / którégo przez Anyołá opowiedźiał rodźicom iego. W Je
miáßu/którégo poświećił w żywoćie. W Janie krzćićielu którégo nape
duchem świetym w żywoćie mátki iego Elżbiety.

Wzywał Pan do winnice ſwéy/y dźiatki/niemowiątká meſkiéy płci

wßy

zyſtki/które obrzezowáć kazał óſmégo dniá. A Zeńſkiéy záſye płći: oné które
zał ſobie ofiárą odkupowáć przy oczyśćieniu mátek ich: iáko o tym maſz Leuit: 12. verſu 5.
ksiegách trzećich Moizeſzowych. A iż też dziatki niemówiatká/ y Pan
Chriſtus iáko ſpráwcá winnice/ do winnice Kośćiołá ſwego wzywáć raczy
zakonie nowym: Tedy to pokazał ná on czás/kiedy rece ná nie kładł: kiedy Matt:19. a ver:13. ad 16.
poſtoły ſwoie fukał/iż dźiatek niechćieli puſzczáć do niego: Kiedy ie ná re-
ſwe biorąc cáłował/ y kiedy ich króleſtwo niebieſkie być powiedał. Marci 9. a ver:13. ad 17.
Jeſzcze Pan wzywáć raczy w dźiećińſtwie/álbo w dźiećinnym wieku lu-
e do winnice ſwéy. Ták wezwał Sámuelá/ który w dźiećinnym wieku do 1. Reg: 1. ver: 28.
śćiołá Pánu Bogu ofiárowan: tám mu ſłużył áż do oſtáteczney ſtárośći. & cap.2. verſu 11.
Tákże ono troie dźieci/które królá Bábilońſkiégo Nábuchodonozorá chwá Danie: 1. verſu 6.
niechćiáły zá Bogá: które zwano Sydrách/Miſách/y Abdenago. & cap: 3. ver: 18.
Iż też y podźiśieyſzy czás/ do téyże winnice Páńſkiéy dźieći niedoroſłe przy-
leżą: pokázuie to Pan Chriſtus/kiedy wſzyſtkich przeſtrzéga/áby żadnégo
gorſzenia im nieczynili/kłádąc wielką winę ná tákie/ którzy ie wzgarſzáią/ Matt:18. verſu 6.
o Mátteuſz Swiety świadczy.
¶ Wzywa Pan do téyże winnice/y do pracéy ſwéy winnice ludźie w mło-
dzieńſkim wieku/iáko wezwał był w ſtárym zakonie Jozephá Jakobowégo Geneſ:41. ver:14.
ſyná. Dawidá młodźieńcá piekného/Dánielá proroká y inſzé. A w nowym 1. Reg: 16. ver: 12.
zakonie/ Janá świetégo Krzćićielá. † Janá S. Ewányeliſte / y inſzych wiele. Daniel: 1. ver: 6.
¶ W meſkim wieku które Pan wzywáć raczył do winnice ſwoiéy ná pra- Lucæ 1. verſu 15.
cę ſwą/siłáby ich wyliczáć. Tákże też y w oſtátnim wieku/ to ieſt w ſtáro- † Matt: 4. ver:21.
A iáko przedtym/ták y teraz nieprzeſtawa pan wzywáć w tákich lećiéch
ludźi do winnice ſwoiéy/áby w niéy prácowáli. A iż gotów Pan człowieko-
wi dáć zapłáte/ by ſye też y oſtáteczney godźiny żywotá náwróćił: świádec-
two znáczné ieſt z łotrá práwice Chriſtuſowéy: który iáko dáleko przed śmier
náwróćił ſye do Páná ChRiſtuſá/świadczą Ewányeliſtowie: bo iuż ná
krzyżu wiſząc/ był pośmiéwcą Chriſtuſowym: áż potym obaczywſzy ſye v-
panietał ſye: y náwróćiwſzy ſye do Páná/ sfukawſzy łotrá ná lewicy páń- Lucæ 23. ver:40.
ſkiéy/prosił Páná o miłośierdźie/áby był vczeſtnikiem króleſtwá iego: co y o-
trzymał.
Jáko tedy káżdégo wieku świátá/ták káżdégo wieku człowieczégo pan
Bóg náſz nieprzeſtawa nas wzywáć do winnice ſwéy: y nieprzeſtawał nigdy
poczawſzy od poczatku świátá: áni przeſtánie do ſámégo iego ſkończenia.
Aby wſzyſcy z wietſzą chućią ná ieǧ pracą do winnice ſzli/obiecuie nieomyl-
ną zapłáte wſzyſtkim robotnikom: którzy ácz różnych czáſów/y różnych go-
dźin/ná robote do winnice przychodzą/iednák zapłáte nie według zaſług pra-
ce/ále według páńſkiégo miłośierdźia otrzymawáią: o czym ták Ewán-
gelia świadczy.

A gdy wieczór przyſzedł / rzekł Pan oney winnice ſprawcy ſwemu: Wzów robotników / á zápłáć káždemu zapłáte iego.

☞ Wieczór ieſt dokończenié niniéyſzégo wieku/ á poczećié przyſzłégo:
inaczéy iáko wieczór ieſt dokończenim przeſzłégo dniá/ á początkiem przy-
ſzłégo: ták też ten wieczór bedźie/o którym w Ewányeliéy powiáda. Po tym
wieczorze iednym/bedźie bárzo iáſny dźień. A po drugim/ bárzo ćiemna noc:
którą názywáią ćiemnośćiámi wnetrznémi. W ten wieczór rzecze Pan/ to
Bóg Oćiec ſprawcy winnice/to ieſt Pánu Chriſtuſowi/który ſłuſznie ieſt
nazwan ſpráwcą winnice/bo ieſt głową Kośćiołá ſwoiégo/áby zápłáćił ro- Coloſſ: 1. verſu 18.
botnikom/to ieſt áby zápłáćił káżdému według zaſług álbo vczynków iego. Roma: 2. verſu 6.

Wezwi mówi robotników od roboty/ do odpoczynienia : od niewolstwá/ ...
Apoc:14. ver: 13. wolnośći : od vbóstwá/do bogáctwá:od vpalenia/do ochłody : áby od ty...
miast odpoczyneli od prac swoich. ¶ To wezwánie robot...
ków/bedźie zmartwychwstánie vmárłych/ które bedźie zá roskazániem Pá...
1. Cor: 15. ver: 52. Christusowym/nátychmiast we mgnieniu oká w ostátniey trąbie. Abowie...
bedźie trąbiłá trąbá / á vmárli wstáną nie zepsowáni : to iest w ćiele w ...
kim/ w iákim byli przed tym : o czym Job mówi : A w ćiele moim oglądá...
Iob 19. versu 26. Bogá Zbáwićielá mego. Job powiedźiał/ iż oglądał Bogá zbáwićielá sw...
go : á kogóż inßego iedno Páná Christusa którego wyznawał być sędźią : ...
ći iáko go oglądáią/którzy go niewierzą być bogiem/iáko Zydowie y Aria...
etc. Oglądáią y ći tegóż którego Job y wßyscy wierni : ále oglądáią iáko o...
go ná którego sye rzućili/ to iest wßetecznym niedowiárstwem swym.
¶ Y odda im zapłáte/ iáką kto zasłużył ieśli źle álbo dobrze. Tu w ...
Ewányeliey/ wezwánie do winnice/ to iest / do KOśćiołá przypisuie BO...
Ioan. 6 ver: 44. Oycu : á to wedle powieśći Páná Christusowey / gdźie mówi : Iż żaden ...
przychodźi do mnie / iedno że go oyćiec przyćiągnie do mnie. A żeby sye ...
Ioan: 14. versu 6. zás pokazał być rownym w bostwie Bogu oycu swemu/też powiedźiał : Ż...
den nieprzychodźi do Bogá Oycá iedno przez mie : do Syná nieprzycho...
żaden iedno kogo oyćiec przyćiągnie : á do oycá też żaden nieprzychodźi ied...
przez Syná. Co inßego w tym iest/ iedno równość spraw Boskich / kt...
máią z sobą ? Nádto táż Ewányelia przypisuie zapłáte Pánu Christuso...
Ioan: 5. versu 22. Synowi Bożému : według onégo pismá : Oyćiec żadnégo nie sądźi / ále ...
ßytek sąd poruczył Synowi/ áby wßyscy mieli w vczćiwośći syná/ iáko m...
w vczćiwośći OYcá : to dla tego / áby pokazáło téyże powáżnośći y te...
Ibidem versu 23. czći być syná Bożégo/którey iest y oyćiec. Bo dáley powiáda tóż pismo: K...
nie czći Syná/ nie czći oycá/ który go zesłał. Dawid swiety prorok sąd pr...
Psal: 7. versu 12. pisuie Pánu Bogu mówiąc : Pan Bóg sędźia spráwiedliwy. Jeśli pan b...
sędźia iest/ á sąd iest poruczony synowi : toć Syn iest Bóg prawdźiwy / p...
niewaž iest sędźią : y nie nádáremno DAwid názwał go BOgiem : á bed...
spráwiedliwym sędźią : ábowiém odda káżdému według vczynków iego.
Jákim porządkiem to oddawánie ma być/przypátrz sye co mówi Ewányel...

Poczáwßy od pośledniéyßych / áż do piérwßych: á gdy oni przyßli którzy tám byli weßli o iedenástey godźinie/ wźiął káżdy z nich swóy groß.

Tákim sposobem płáci/ piérwéy ostátnim niż piérwßym/ ábowiém ...
piérwßy stárßy oycowie w stárym Zakonie/ áczkolwiek pobożnie/spráwiedli...
y Swietobliwie żyli : á wßákże przedsie nie záraz zapłáty wźieli : piérw...
Lotr przyßedł do zapłáty/ który sye iácy godźinę przed śmierćią náwróćił ...
Páná / á niż NOe który kilká set lat był spráwiedliwym : y niż Abráhám/ ...
záák/ Jákob/ etc. Piérwéy tym zapłácono/ którzy o iedenástey godźinie pr...
ßli ná robotę : bo zapłátá wßytkim obiecána/ iuż byłá gotowá przez śmi...
Páná Christusá Zbáwićielá náßégo. Oni ná obietnicę zapłáty przyßli rob...
á ostáteczni przyßli ná gotową zapłátę : przetóż sye im piérwéy zapłátá s...
łá/ niż piérwßym.
☞ Baczyć może káżdy z téy iednákiey zapłáty/ dwie rzeczy.
1. ¶ Naprzód że tu Pan nie ßácuie długiey roboty / iedno kto mężniéy p...
cuie/ choć iedne godźinę. Abowiém są niektórzy/ co áczkolwiek długo w K...
śćiele páńskim prácuią y ćierpią : ále że to niedbále czynią / y też áffekty cz...
wiecze im przedłużáią roboty. A drudzy są którzy nie rychło y nie długo prácu...
przedsie piérwéy zapłáte biorą/ iáko byli męczenicy / którzy w iedney god...

nie ...

…ie nawróćiwßy ſye wiele vćiérpieli / y byli pomordowáni. A w onéyże go…
…inie przyßli do zapłáty/ y vprzédźili wiele wiernych piérwßych. Praw…
…i że wiecéy prácował Paweł świety/ niż Jákub świety/bo ták powiedźiał:
…iecyiem nád wßytki prácował: á wżdy piérwéy Jákub Swiety przyßedł 1. Cor: 15. ver:10.
…o zapłáty wiecznéy. A czemuż to ? ták ſye podobáło miłosierdźiu Páńſkié…
…u: o którym powiedźiał Chryzoſtom świety: Zbytnie miłosierdźié porza…
…u nie pátrzy. A Biernat świety: Jáko chceß rozßérzay vczynki żywotá/ y
…ywysßay ie: iednák to zápewnie wiédz/żeć nádewßytko lepßé ieſt miłosier…
…ie Páńſkié/ którym on nie ßácuie długiéy prácéy ꝛc.

¶ Druga rzecz baczyć káżdy może z téy iednákiéy zapłáty wßytkim dánéy: 2.
nie ßácuie zaſług: y nie wedle nich płáci / ále wedle ſwego miłośierdźia y
…ſkáwośći: bo ieſliby według zaſług ßło/tedyćby byłá krzywdá piérwßym/
…órzy dłużéy prácowáli: á Pan Chriſtus powiedźiał / że krzywdy nie czyni
…dnému. Y Páwłowi świeténu byłáby krzywdá/który wiecéy nád inßé prá…
…wał/ á wżdy go drudzy vprzédźili do zapłáty. Ale Páweł świety nie przy…
…ſował ſobie własnie téy prácéy/ iedno PAnu CHRiſtuſowi: bo powie…
…iał/ Już nie ia żywe/żywie we mnie Pan Chriſtus: y powtóre mówi: Nie ia Galat: 2. ver:20.
…ácuie ále łáſká Páńſka ze mną/ ꝛc. Jeſliż Pan prácuie ták w tych kthórzy 1. Cor: 15. ver: 10.
…ugo/ iáko y w tych którzy krótko prácuią: tedy ſwoie rzecz wolno iemu iá…
…chćieć ßácowáć: y iáko chćieć płáćić. A czyni to dla tego Pan: áby żaden
… vfał w dobrych ſwych ſpráwách/iedno w łáſce Páńſkiéy/zá którey pomo…
… wßytki iego ſą przyiemné Bogu vczynki/y zaſługi/ nie ſamy z śiebie. Prze…
…ż ták ći którzy o piérwßéy / iáko którzy o trzećiéy/ ßóſtéy/ dźiewiątéy/ y ie…
…naſtéy godźinie przyßli byli do winnice/nie mogli wiecéy záſłużyć/ iedno co
…ká Páńſká byłá: ábowiém iédnákie ſą ſpráwy Páńſkié w nas: bo ieden
…uch świety w nas ie ſpráwuie: przetóż iednáką zapłáte nam záſługuie. 1. Cor: 12. ver: 11.
…a tedy káżdy w oné ſłowá Páwłá Swietégo pilnie pátrzyć: pámietáiąc
…nic niéma/ czegoby nie wźiął od Páná. A czemuż ſye maß chełpić gdyżeś 1. Cor: 4. ver: 10.
…ział ? iákoby ták rzékł: nie chełp ſye z cudzégo/ ále z pokorą dźiekuy Pánu/
…mów z Dawidem: Nie nam pánie nie nam/ále imieniu twemu day chwa… Pſal: 113. verſu 9.
… JAkoby ták DAwid chćiał rzéc: Jż nie nam ma być chwałá z náßych
…aw/ ále imieniu Páńſkiemu zá którego ſye ſpráwą dźieią. DAno tedy z
…ch poslednich káždému z nich groß.

…rzyßli téż y oni piérwßy/ſpodźiewáli ſye że mie…
…wźiąć wiecéy/ ále wźieli y oni káżdy z nich ſwóy
…róß. A wźiąwßy ieli ßemráć przećiw goſpoda…
…owi mówiąc: Ci oſtáteczniéyßy tylko iedne go…
…inę z námi robili/á porównałeś ie z námi/ którzy…
…ny ćiérpieli ćiężkość dniá cáłégo/ y vpalenié.

☞ Co to ieſt/że Ewányelia przypomina iż ßemráli pierwßy/którzy rów… zapłáte wźieli z oſtátecznymi ? Weyźrzawßy káżdy ſkąd ßemránié pocho…
…i/ vzna że nie przyſtoi błogoſłáwionym to ßemránié. Druga/ieſt przećiwné
…ogoſłáwieńſtwu: bo ßemránié pochodźi z zazdrośći/kiedy kto zayźrzy do…
…i drugiému dánégo: á táka zazdrość nie ieſt áni bedźie w błogoſłáwionych:
… oni tákiéy miłośći ſą y bedą / że/ by to mogło być / rádźiby wßytkich wi…
…źeli kedy ſámi ſą.

¶ Ale przez te mowe która ieſt pod przypowieśćią / dáie Pan znáć to/co

poſpolicie miedzy ludźmi bywa : ábowiém ludzki rosſądek ten ieſt / iż kto
wiecéy y dłużéy robi/temu ma być lepßa zapłátá. Pan tu w tych ſłowiéch E
wányeliéy pokázuie inákßy ſąd być BOſki : á niż ludzki : bo ludźie pátrzą
prace/ á Pan pátrzy ná vmyſł wdźięczny dárów iego. Ludźie prace pła
iáko kto zárobi : P. Bóg zásie vmyſł wdźięczny łáſką ſwą wiecéy nágrad
niż kto zárobić może. Otóż tu ná tym mieyſcu w Ewányeliéy ßemránié / n
inßégo nierozumié / iedno ſłów Páńſkich do náßégo rosſądku porównán
który náß rosſądek przy nas zoſtánie : á Páńſki ſąd podeń nigdy nie podle
Drudzy Doktorowie to ßemránié rozumieią / że było niekiedy iſtotnie
Kościele Chriſtuſowym : bo oni którzy ſye z Zydoſtwá náwracali do Pá
Chriſtuſá/záwżdy piérwßé mieyſce prágneli mieć przed inymi : y kiedy bacz
że zárówno pogáni bráli duchá świetégo z nimi/ y tákże rozlicznymi iezyká
mówili/ cudá wielkie iáko y oni czynili ; fráſowáli ſye/y ßemráli o to/ że l
pogáńſki/ który Diablu ſłużył / był zrównány z nimi / którzy od narodzen
Acto: 11. v:2. et 3. Bogá wyznawáli: o czym czytáć możeß w Dźieiách Apoſtolſkich : Jáko P
trowi świetému zá złé mieli okrzczeni Zydowie / y Paná Chriſtuſá prawd
wi náßládowcy/ że do Korneliußá Pogániná / y do inßych pogánów przy
ćiół iego/ był w dom wßedł. A przeto Páwel Swiety Liſt do żydów Rzy
Rom: 3. verſu 29. ſkich pißąc/ to pokázuie/ Ze równie Pan Bóg był Bogiem/ ták Zydom ie
y Pogánom. Próżno tedy było ßemráć przećiwko niemu/gdyż wßytki rów
chciał mieć zbáwioné.
Grzegórz Swiety to ßemránié wykłáda / ná Oyce świeté / którzy pr
przyßciem Páná Chriſtuſowym byli zátrzymáni ná pewnym mieyſcu do n
bieſkiéy chwały : przeto ich vſtáwiczné oczekáwánie doſkonáłośći wieczne
KRóleſtwá / y one żądzą którą prágneli wybáwićielá ſwego do wieczn
chwały/ pod niéiákim podobieńſtwem/ iákoby iákié ßemránié rozumié :
z ſtrony tego / áby oni przećiwko Pánu ßemráć mieli/ ale z ſtrony nierych
zapłáty / któréy doſkonálßéy oczekawáli. Mielić oni zapłáte w ſkutku /
tám ná onym mieyſcu byli gdźie ſye dobrze dźiało : ále iż w nádźieiéy wi
ßéy/y hoynieyßéy oczekawáli : przeto vſtáwicznie iéy prágnąc pożądáli.
Niektórzy z Doktorów świetych/ bacząc że ßemránié nieprzyſtoi/ św
tym ludźiem/ tedy ten text wykłádáią ták/ że to ßemránié dźiwowániém r
zumieią. Dźiwowáli ſye bowiém ludźie świeći ták wielkiéy dobroći páńſki
że Bóg oyćiec bez brákowánia żadnégo / wßytki wobec którzy go wzywa
y Jezuſá Chriſtuſá Syná iego znáią : nie tylo od dárów ſwych / ále też y
chwały wieczney odłączáć nie raczy/ iáko ſye to powyßéy pokazało.
¶ Ale y wedle rozumu ludzkiégo / ieſliby ſye to komu zdáło zá nieſpráw
dliwą/ iż ták ći którzy długo robili/ iáko owi którzy przez iedne godźinę/ied
ką zapłate wźieli : niech baczy : że tu zapłátá y nagrodá ieſt / y ſpráwied
wa y miłośierna. Jeſt ſpráwiedliwa piérwßym : bo ſye ták z mówili z g
ſpodarzem. Jeſt też zás miłośierna poslednim/ którzy zá krótką prace/ n
záſługi ále z miłośierdźia páńſkiégo/ równą zapłáte wźieli.
¶ Z tego mieyſcá Ewányeliéy rośćie wątpliwość niemáła : y zda ſye b
przećiwné to mieyſce inßému piſmu świetému. Bo tu Ewányelia powied
iż rowna bedźie wßyſtkim zapłátá zá ich prace. A piſmo Swieté ná wi
mieyſcách świadczy/ iż iáko gwiazdá gwiazde iáſnośćią przewyßa/ ták p
1. Cor: 15. ver: 41. wiáda Páwel Swiety bedźie zmartwychwſtánie vmárłych/że ieden nád d
giégo iáſnieyßym bedźie : y iáko inßa ieſt świátłość ſłońcá/inßa Mieſiąc
inßa Gwiazd: ták rozlicznie wybráni páńſcy iáſnieć wedle záſług ſwoich b
Apoc: 11. ver: 18. dą vczynki : ábowiem Swieći/iáko Jan świety świadczy/ bedą ták ich n
1. Cor: 3. verſu 8. ſládowáć/ iż kàżdy wedle záſług ſwoich weźmie zapłáte. Gdy tedy we
wielkośći záſług Pan płáćić bedźie/ rowna tám zapłátá nie bedźie. Czem

y przypowieść tá Ewányeliéy powiáda/ że wszytkim zárowno Pan płácić
źie ?

Błąd ten vczył Sarcerius in 12. Lucæ. Et in Postilla Dominicali Septuagesimæ. Vczył y GEORgius Maior homilia in Dominicam Septuagesimæ.

Ná to ták odpowiedamy: przećiwko onym ktorzy tego wieku śmieli v-
/ że rowna wszytkim bedźie zapłátá zá zasługi ich. Jeden dźienny grosz/
órym tu Ewányelia mowi / nieznáczy iednákiey zapłáty : ále znáczy ied-
i żywot wieczny : bo w onym żywoćie wiecznym/ ieden nád drugiégo/ áni
céy / áni dłużéy bedźie żył. Iż tedy on wieczny żywot bedźie iednáki w-
tkim / słusznie przez iednáki dźienny grosz tu sye w Ewányeliéy rozumieć
. A iż rozdźielnie beda iáśnieć wybráni / wedle zasług / y łáski BOżéy:
to Pan powiedźieć raczył/ że w domu Oycá iego sa rozliczné mieszkánia. Ioan: 14. versu 2.
obráźi też tám nikogo/ áni do záżdrośći przywiedźie/ iż ieden nád drugie-
hoynieysza zapłáte weźmie : gdyż táka miłośćia beda wszyscy nápełnieni/
óry bedźie widział w sobie podleysza zapłáte/ bedźie to rozumiał/ że sye mu
iszym/ który hoynieysza wźiał/ nágrodźiło. A iż wedle zasług wielkośći tám
látá káżdému bedźie/ iáśnie to Páweł Swiety pokázuie/ kiedy błogosłá- 1. Cor: 7. ver: 40.
isza zowie być wdowe ieśli w státeczności trwa. Tákże y Jan Swiety Apoc: 14. ver: 4.
piáwieniu swym/ y Izáiasz prorok dźiewicom bárzo wysoka zapłáte obie- Isaiæ 56. versu 4.
. Acz tedy ieden żywot wieczny bedźie w króléstwie niebieskim rowny
tkim/ ále w onym żywoćie wiecznym/ wybránym swym Pan Bóg/ wedle
ug ich/ y łáski swéy rozliczna zapłáte dáwáć bedźie. Ale iáko w kró-
stwie niebieskim bedźie rozmáita zapłátá/ ták też y w wiecznym potepieniu
rozmáité meki : iż káżdy wedle zasług ieden mniéy á drugi więcey ćier-
musi. To sam Pan Christus pokázáć raczył/ w onych słowiech które mó
do Apostołów swoich : Znośnieysza pomste odniosa Sodomczycy y Go-
czycy w dźień Sadny : á niż oné miástá/ które was nie beda chćieć przy- Lucæ 10. ver: 12.
Y ná drugim mieyscu tóż Pan dáie znáć/ kiedy Korosain y Bethsaidźie
stom/ wymiáta ná oczy ich niewdźieczność/ która wzgárdźili Páná y ieg
ke. Mówi tedy ták do nich : Powiádam wam/ że lżéy bedźie Tyrowi/ y
onowi w dźień sadny niżli wam. A widźisz że lżéy bedźie iednym niż dru- Matt: 11. ver: 22.
y czásu potepienia. Co y Sálomon znał/ y wyznał mówiac : Twárdy
ie bárzo sad tym/ którzy sa przełożeni : bo mocarze tego świátá / mocné Sapien: 6. v. 6. et 7
i ćiérpiéć beda. Masz y świádectwo Páwłá świetégo/ który powiáda :
ietszémi mekámi beda karáni Chrześćijánie źli / á niż inszy którzy Chri- Hebræ: 10. ver: 29.
i nieznáia. Czego mu y Piotr święty poświadcza/ w wtórym liśćie/ y w 2. Petri 2. ver: 20.
trym Kápitulum. ZLe tedy vczył IOWinian : źle y Luter/ y z swémi
lenki : áby PAn BOg bedac spráwiedliwym sedźia / iednáka zapłáte
ały onéy wieczné/ ták tym co wiele prácowáli/ iáko y owym co mniéy/
miał : gdyż spráwiedliwość iego tego potrzebuie/ áby káżdému zápłácił
kto záslużył : nie tylo w wieczné chwale / ále też y w wiecznym zátrá-
eniu.

POkazawszy tedy iáko masz rozumiéć te porównána zapłáte robotni-
/ y ten dźienny grosz : przypátrzmy sye iáko PAn przysposobiáiac sye do
mu nászégo/ odpowiáda onym/ którzy szemráli przećiwko gospodarzowi
winnice. Ewányelia ták pokázuie :

A on odpowiedźiawszy iednemu z nich/ rzékł: Przyiaćielu nie czynieć wszák krzywdy : zażeś sye nie z groszá zmówił zemna :

Jákoby ták chćiał rzéc/ żeć ia spráwiedliwośći dosyć czynie / która káż-
ému oddáie co iego iest : tobie dáie coś zemna zmówił : krzywdy żadnéy
ode mnie niémasz :

Weźmi to co twoiego ieſt/ á idź.

Otoć dáie cos ze mną zmowił miéy ná tŷ doſyć żes wźiął zapłáte zmówio

☞ Tu to mieyſce wßytkich nápomina/ áby nie zátrzymawáli zap
zaſłużonéy káżdému/ oni/ którzy ná roboty náymuią robotniki : gdyż mi
(Levit: 19. ver: 13.) inßémi grzéchy/ ten ieden ieſt/ który do Páná Bogá o pomſte woła. P
(Deut. 24. ver:14.) Pan Bóg przed słóńcem zachodu/ robotnikowi káżdému płáćić roſkázu
dla tego : áby w zapłáćie żadnégo omießkania niémiał. Piekné tedy t
słowá Páńſkié/ y nam bárzo ná przykład potrzebné / mówić ták do káżd
robotniká : Weźmi to co twoie ieſt/ á idź. Grzéßą przećiwko tym słow
oni/ którzy robotnikom zá prácą ich/ zapłáte zátrzymáią : w zapłáćie ie c
kawáią : przą im tego/ co zárobili : z domów ſwych zbywáią ich po robo
áby im nic niedáć. Vczże ſye tu káżdy od tego ſpráwiedliwégo goſpod
z Ewányeliéy dźiśieyßéy/ ábyś ták płáćił robotnikom ſwoim/ iáko ten to
ſpodarz czynił/ który ták mówi/ do onych co przećiw iemu ßemráli :

**Chce ia temu oſtáteczném u dáć iáko y tobie/ cz
mi niewolno czynić to co ia chce: Azaż dla te
ma być złé oko twoie iżem ia dobry.**

☞ Powiáda PAn / że chce tákże zápłáćić temu oſtátecznému iá
(Ezech: 33. ver:11.) pierwßému. Iż ieſt miłośierny y dobrotliwy : Niechce áby który człow
kiedy miał záginąć : ále chce áby ſye náwróćił y żył. Czyli dla tego oko t
ie ma być złé iżem ia dobry : który z dobroći czynie / że temu oſtátniemu
wiecéy niż zárobił.

¶ Lecz podobno tá przypowieść Páńſka/ niedokońcá ták ſye przez
wyłożyć może/iákoby potrzebowáłá. Do tego ſye znáć muße/żem ią wyło
iáko przedemną wßyſcy Doktorowie świeći wyłożyli : Ale iż wiém że ká
párabolá / álbo przypowieść / ma to w ſobie / iż przez niejákié podobieńſ
bierze od różnych rzeczy porównánié : tedy iáko doſtátecznégo porówná
do rzeczy / do któréy ieſt / y bywa przyrównána / niéma / ták też doſkon
wykład / trudno mieć ma. Przetóż nie trzebá ſye nam wßytkich słow bá
które ſą w przypowieśćiách rzeczoné : ále przypatrowáć ſye/ku któremu k
cowi y pożytkowi dußnégo zbáwienia ſye śćiągáią. O tym też świety C
zoſtom ták mówi w przypowieśćiách: o káżdé słowo/nie trzebá ſye fráſow
gdy ſye náuczymy co ſye znáczy przez one przypowieść/ zgromádźiwßy ſt
tąd pożytek. Co też káżdy może obáczyć z przykłádów Ewányeliéy : iáko
(Lucæ 16. verſu 8.) nego Włódárzá/ którégo Pan ze złośći pochwalił/ iż mądrze vczynił. N
Auguſtyn świety mówi : Niechay ſye ſtąd żaden nieucży źle czynić / iáko
Włódarz vczynił/dla tego/ iż przypowieśći nie zewßéch ſtron mamy czyn
ále tylko w tych Artykulech dla których ie przywiódł P. Chriſtus : to ieſt/
byśmy ſye vczyli czynić przyiaćioł z bogactw złośliwych ec. Też drugi pr
(Matth:25.ver:26.) kład mamy z przypowieśći / kedy Pan fukał ſługe ſwego że pieniedzy któr
mu dał/ zás z lichwą nie oddał. Stąd żaden niechay nie mniéma / żeby
(Lucæ 6. verſu 35.) ſye godźiło lichwić : Bo nádrugim mieyſcu tego zákázuie piſmo : Pożycz
cie / nic ſye ſtámtąd nieſpodźiewáiąc. Ale przez te przypowieść vczyć
mamy żebyſmy dárów PANſkich w próżnowániu nie używáli : Ale ku cz
chwale PANV BOgu y ku pożytkowi bliźnich czuynie żebyſmy ſye w n
ſpráwowáli. Ieſlić Pan dał dobrą ſpráwe y náuke / toć dał iáko ſkarb p
nieżny / który kryiąc nic dobrégo nie ſpráwiß : y bedźieß ſługą niedbáłym
karánia bedźieß winien. Tákże też Pan przywiodł w dźiśieyßéy przyp
wieśći o ßemrániu. Nie dla tego żebyſmy mieli przykład iáki ßemránia :

Pan

wel świety vpomina: nie bedźiećie ßemráć iáko niektórzy ßemráli / y po- 1. Cor: 10. ver: 10.
eli od zágubićielá: dla ßemránia wielka rzecz Zydów ná pußczy pogine-
Ale żeby (iáko Chryzostom świety mówi) pokazał w tákiéy być vczći-
śći té ktorzy ná ostátku przychodzą: iáko y one ktorzy ná przodku. Aby
dzy widząc PAná ták dobrego y ßczodrégo / ktory ták ßczodry iest że ták
rwßym iáko poslednim płáci / tym chetliwßy byli ku náwróceniu sye do
go: Bo sam Pan ták mówić raczy:

Ták bedą ostátni piérwßymi/á pierwßy ostátnimi.

☞ Iákóż to może być/áby byli iedni piérwßy á drudzy ostátnimi: gdyż
n żaden nad drugiégo nie bedźie: bo iedno wßyscy bedą w Pánie Bodze; 1. Cor: 15. ver: 28.
bedźie ieden nád drugiégo: bo iesliby tám ieden nád drugiégo był vpośle-
n / nie byłáby tám doskonáła chwała y wesele wybránych: boby nieiáka
ość y zazdrość być musiała / ktoraby czyniła niedostátek wesela / kiedyby
n nád drugiégo był: Té ostáteczné ktorzy bedą piérwßymi / ták mamy
umieć:

¶ Naprzód ći są poślednimi ktorzy po czáśie nie máłym zá drugimi ná-
rcáią sye. O czym Grzegórz świety ták mówi: Czym iest ktorykolwiek
dźi/dźis widźićie: ále iutro czym bedźie niewiećie. Abowiém częstokroć/
o widźiémy zá sobą iść / przez chutkość dobréy spráwy: nas vprzedza: y
dwie iutro náśládowáć możemy/ ktorégośmy dźis widźieli zá sobą iść.
Szczepan świety/ gdy dla wiáry Páná Christusowéy vmierał/ Száwel Acto: 7. ver: 58.
ienia wßytkich kámionuiących strzégł: Wßytkich tedy kámienuiących re-
á kámienował/ktory ku kámienowániu wßytki chutliwé poczynił: á po-
n tegóż ktorégo przez przenáśládowánié vczynił meczennikiem / prácami
lkimi w Kośćiele świetym Chrześćijáńskim vprzédźił. Stądże niechay
y przypátruie sye/ áby nic nie wątpił o bliźnim swoim/ ktorégo widźi we
ćiách leżącégo: bowiém boskiego miłośierdźia bogactw nieświádom.
¶ Powtóre ći są ostátnimi álbo pośłednimi/ ktorzy sámi śiebie z poko-
rą máią / rozumieią być napodleyßymi: iáko mówił Páweł świety / iż 1. Cor: 4. ver: 13.
iesteśmy iáko śmieći tego świátá / ktora pokorą przed PAnem BOgiem
i ie piérwßymi. Bo powiedźiał Pan Christus ktory sye vniża: powyß-
bywa.
¶ Potrzećié ći są iákoby poślednimi y ostátnimi / ktoré tu sobie zá
gárdzoné ludźie máią: częstokroć sye to przytráfia / iż ći ktorzy v ludźi są
rwßymi/ zá rozsądkiem Páńskim/ bywáią ostátnimi: á zás ktorzy v ludźi
odłymi/ v Páná Bogá są piérwßymi. On człowiek bogaty / o ktorym
Ewányeliéy Łukaß świety pißé: ázaż v ludźi nie piérwßym był? á vbogi Lucæ 16. versu 19.
ak Łázarz zaż nie był naostáteczniéyßym? ale gdy śmierć ich ßcześćie o
wu odmieniłá/ tám sye pokazało kto v Páná był piérwßym/ á kto ostá-
nym. Przetóż medrzec nápisał o nárzekániu złych kiedy vyźrzą dobré w
e Páńskiéy mówiąc témi słowy: Azaż to nie ći są z ktorychesmy sye niekie- Sapien: 5. versu 3.
náśmiewáli: y mieliśmy ie zá wzgárdzoné? My głupi: żywot ich poczy-
śmy być głupstwem/y być bez czći y sławy: Otóż iáko są policzeni miedzy
ny Bożé; á w poczćie świetych iest cząstká ich. Otóż ták bywáią ostá-
piérwßymi/á piérwßy ostátnimi. Ale z strony żywotá wiecznégo żaden
bedźie piérwßym áni ostátnim: bo iednáko wßytkim bedźie dan żywot
czny / iákom iuż o tym dostátecznie pisał. Zámykáiąc tedy Pan E-
nyelią swoie ták dokłada.

Abowiem wiele ich ieſt wezwánych / ále máło wybránych.

Abowiém do wiáry wiele ich przychodzi/ ále ſye vczynkámi niezg
dzáią z wiárą. Przetóż mówi Páweł świety: Wyznawáią iż znáią Bogá
vczynkámi ſye zás przą. Tákich ieſt wiele ktorzy wierzą: * y ßátan wierzy/
ko Jákub świety powiáda: ále máło ich ktorzy vczynkámi to ozdabiáią
wierzą: dla tegóż mówi: wiele wezwánych do wiáry dobrey: bo Pan B
wßytkich wzywa ku vznániu prawdy: ále máło wybránych: á to ſye dziei
máło wybránych iáko Grzegórz świety mówi/ † że złośći ludzkiey: ßeroka
wiém ieſt brana ktora wiedźie ná zátrácenié/ wiele ich nią idźie: á zás ciáſ
ieſt fórtka ktora wiedźie do żywotá/ y máło ich nią idźie.

Tu Prædeſtinatio miáłáby być (Timot: 1. ver: 16.) wywiedźioná. Ale czytay o niey w Niedźiele dwudźieſtą po świetey Tróycy. Folio 7°4.
* Iacobi 2. ver: 19.
† Matt: 7. ver: 13.

Témi ſłowy Pan Chriſtus przeßłé ſwé ſłowá wykłádáć raczy:
gdźie mówi bedą oſtáteczni pierwßymi: rozumiey té / ktorzy ſą wezwán
wybráni. A gdy mówi/ że bedą pierwßy oſtátecznymi: rozumiey oné któ
ſą wezwáni á nie wybráni: ktorzy ſłowo Boże przyiąwßy y wiáre świetą
znawßy / pretko zásie od tego wßytkiego odpadáią: y tym ſnadź że z lic
wybránych nie ſą. Bo wezwáni y wybráni Duchowi świetému ſye nie ſp
ćiwiáią: wiáre świetą ſtátecznie trzymáią: do rozlicznych náuk ſye nie tu
ią. A potym znáć/ że ſą z wybránych Bożych.

Rozumieią niektorzy té ſłowá / wiele ieſt wezwánych ále máło
bránych / o Zydách: ktorych ácz ſye wiele náwracáło do PAná CHRiſtu
pátrząc ná iego cudá y znáki: ále iż zásie od niego odchodzili / y wiáre kt
mieli wéń / porzućili: ſłuſznie o nich té ſłowá Pan mówić raczył / że ich b
niemáło wezwánych: ále iż z liczby wybránych nie byli / przeto precz od z
wienia ſwego poßli/ y Chriſtuſá Páná náßládowáć niechćieli. Náßá Ch
ścijáńſka ſpráwá táka ma być / żebyſmy przez godné náßé obcowánie wi
náße zdobili / ieśli chcemy w liczbie tych być ktorzy ſą wezwáni y wybrá
ktorych w liczbie ábyſmy byli / rácz to nam dáć PAnie BOże w Tró
iedyny Amen.

Summá Ewányeliey tey tá ieſt.

I. Naprzód vczy PAn przez przypowieść: iż Króleſtwo iego wieczné t
zgotowáné ieſt / ktorzy w przykazániu Bożym ſą prácowici: á iż do tey p
cey ſam Pan powolywáć raczy káżdego / nie tylo / dánym od siebie roſka
niem: ále też y obietnicą zapłáty: Nie tylo w tey przypowieśći Ewányel
dźisieyßey to pokázuie/ ále y we wßytkim piſmie świetym ieſt tego nieom
na náuká.

II. Powtóre pokázuie też Pan / przez pięćioráki rozdźiał tych godźin / pr
powieśći pięć wieków świátá / w ktorych wzywał záwżdy robotników
winnice. Pierwßy wiek był od Jádámá do Noego / ktory trwał tysi
ßeśćſet piećdźieśiąt y ßeść lat. Wtory wiek był od Noego do Abrahám
ktory trwał/ dwieśćie dźiewiećdźieśiąt y dwie lećie. Trzeci wiek od Abráh
má do Moyzeßá/ trzyſtá dwádźieśćiá y pieć lat. Czwarty od Moyzeßá
Chriſtuſá Páná. A piąty począł ſye od Páná Chriſtuſá / á trwáć bedźie
do Sądnego dniá. Wßytkich tych wieków Pan Bóg wzywał do winn
ſwoiey to ieſt/ do pracey wiáry / y vczynków pobożnych w Kośćiele ſwoi

III. A iż rowną zapłátą PAN robotnikom płáći / choć nierowno robić poczel
dáie w tym náuke: że nie wedle zaſług/ ále wedle łáſki ſwey/ wßytkim prác

ym robote płáćić bedźie: z ktoréy roboty by też kto w niéy nawiecéy prá-
cował/chełpić sye nie ma: áni chwały tego świátá ßukáć: ale który sye chel-
chce / niech sye w PAnu BOgu chełpi/ á imieniu iego swietému niechay
ni cześć y chwałe/chceli być w liczbie onych/którzy sa wezwáni y wybráni.
każdému wiernému rácz dáć Pánie Boże/ Amen. 1. Cor: 10. ver:17.

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W NIEDZIELE

o Stárym zapuscie, która po Lácinie iest názwaná Sexagesimá, według opisánia Lukaszá S: w Kápit: 8.

Gdy sye tłußcza wielka schodźiłá/á z miast kwápili sye do niego/ mówił pod podobieństwem: Wyßedł ten który śieie/ rozśiewáć naśienié swoie: á gdy rozśiewał / Jedno vpadło przy dródze/á podeptano iest/y ptacy niebiescy wyzbiráli ie. A drugié pádło ná opoke: á wßczedßy vschło/bo nié miáło wilgotnośći. A drugié zás padło miedzy ćiernie/ y wßczedßy pospołu ćiernie zádusiło ie.

A drugie vpádło ná dobrą ziemię / á wzßedßy vczyniło o
ſtokrotny. Té ſłowá powiedziawßy/wołał: kto ma vßy ná
chánie/ niechay ſłucha. Pytáli go tedy zwolenicy ieg̊/coby to
łá zá przypowieść. Którym on odpowiedział: wamći dano
poznáć táiemnice króleſtwá bożég̊/ále inym pod podobieńſt
áby widząc nie widzieli/á ſłyßąc nie rozumieli. Jeſt tedy tá p
powieść : Naśienie ieſt ſłowo Boże. A którzy przy drodze/
ſą którzy ſłucháią/ á potym przychodzi Diabeł / y wyymuie
wo z ſercá ich/ áby wierząc nie byli zbáwieni. A ći którzy n
poce ſą/ co gdy vſłyßą/ z chućią ie przyymuią : á ći korzenia
máią : ábowiém ná czás wierzą / á czáſu pokuſy odſtępuią.
które miedzy ćiernie wpádło / ći ſą którzy ſłucháli / a od piec
wośći y od bogactw / á roſkoßy tego żywotá idąc / bywáią
dußeni/y nie przynioſą owocu. A które vpádło ná dobrą zien
ći ſą którzy ſercem dobrym y cnotliwym ſłucháiąc ſłowá/ t
máią ie/ y owoc przynoßą w ćierpliwośći.

Łowo Páná Chriſtuſá zb
wićielá náßégo / który też y on ſam ieſt
wem/które ſye rodzi w vmysle Bogá O
wielki pożytek káżdému człowiekowi Ch
śćijáńſkiému przynosi. O tym ſłowie n
Ioan: 1. verſu 1. ſał Jan świety / Ná początku było ſłow
ſłowo było v BOgá / á Bóg był ſłowo
ſłowo o którym Jan świety mówi/ ieſt p
Chryſtus zbáwićiel náß : o tymże ſłowie
Pſal: 32. verſu 6. mówi Dawid / Słowem Bożym niebioſ
Ioan: 1. verſu 3. vmocnioné ꝛc. A Jan świety : Przez któ
wßytki rzeczy ſye sſtáły. Znáć że o iedn
ſłowie mówili Jan świety y Dawid. Dawid powiedział że Słowem P
ſkim niebioſá ſye sſtáły : á Jan świety powiáda : iż nie tylko niebioſá/ál
wßytki rzeczy. Lecz o tym ſłowie rodzącym doſyć przed tym rzeczo
Przypátrzmyß ſye teraz / iáko wielkie pożytki nam przynosi: y zbáwie
náßému iáko pożyteczné SŁowo PAŃſkié / którégo ſye vczymy y któré
ſłuchamy.
1. ¶ Naprzód pierwßy fundáment zbáwienia náßégo nam czyni / to i
wiárę : ázą nie od ſłowá Páńſkiego ma początek? O czym Páweł Świ
Rom: 10. ver: 17. ták mówi: Iż wiárá ieſt z ſłuchánia/ á ſłuchánié przez ſłowo Boże: to wid
przednieyßą przyczynę/ którą nam dáie ſłuchánié Słowá Bożégo.
2. Ioan. 8. verſu 47. ¶ Powtóre Słowo PAŃſkié ten pożytek czyni / że pokázuie ſwoie byc
Bogá : bo Pan Jezus Chriſtus o tym powiedźieć raczył: który z Bogá ie
Słów moich ſłucha : A onym Zydom niewdźięcznikom pokazał to/ że z B
gá nie byli/bo Słów iego nie ſłucháli. Znák tedy zbáwienia ieſt pewny w k
zdym/ który rad ſłucha ſłowá Bożégo.
3. ¶ Trzeći pożytek ieſt ſłowá Bożégo/iż czyni błogoſłáwioné/którzy go ſ
Lucæ 11. verſu 27. cháią. Przetóż P. Chriſtus powiedział niewieśćie : która z wielkiéy poćied

ośći ktore miáłá z ſłuchánia ſłów Páńſkich/ iełá wyſłáwiáć/ wielbić/
rozrzeczyć ;- nie tylko ſámégo ále y on świety przybytek/ w ktorym Pan
czywał / to ieſt żywot Pánny naświetſzey Máriiéy : BŁogoſłáwieni
y ſłucháią ſłowá Bożégo y ſtrzegą go.

Czwarty pożytek ieſt ſłowá páńſkiego : iż ono ieſt mądrośćią y wyrozu 4.
iém náſzym. Przetóż mówi piſmo Swieté : Tác ieſt mądrość wáſzá/ y Deut: 4. verſu 6,
zumienie wáſzé przed ludźmi / iż wſzyſcy ſłucháiący tych przykazánia be-
ówić : Oto lud mądry y rozumny / y naród zacny. Tóżćiby też y nam
iono / kiedybyſmy byli ták pilnymi ſłucháczámi / á ieſzcze pilnieyſzymi
lniáczámi ſłowá páńſkiego.

Piąty pożytek ieſt ſłowá páńſkiego/ iż nim odżywia ſye oná ſláchetna 5.
nierteIna/ y záwżdy trwáiąca duſzá náſzá : nie ináczéy iáko chlebem y in
pokármámi śmiertelné ćiáło náſzé. O czym ták pan powiedział : Iż nie Matth: 4. ver: 4.
żywie ſámym chlebem człowiek : ále też wſzelkim ſłowem/ ktore pocho Deut: 8. verſu 3.
uſt Bożych. Pánie Boże dayże to/ byſmy ſye ták ſtáráli o pokarm du-
ſzéy/ iáko ſye o ćiáło ſtáramy : by ſnadź połowice ták ſye ludźie ſtáráli o
iáko o ćiáło/ieſzczeby nie źle było. Ná káżdy dźień rok od roku ſtáramy
by ćiáłu ninaczym nie zeſzło : á o duſze ledwie godźine : y to zwielką przy-
ſią.

Szóſty pożytek ſłowá BOżégo / iż tym ktorzy go ſłucháią/ y náſláduią 6.
ny iego/ wſzytkié ſzcześliwośći nád chodzą / ktore wylicza Mędrzéc tém
: Będźie naprzód żywot duſze twoiéy/ y przyiemność vſtom twoim : ná Prou: 3. verſu 22.
ás będźieſz chodźił śmiele ná drodze twoiéy / á nogá twoiá ſzwánkowáć
dźie. ᵹc. Przetoż DAwid mówi : Iáko ſłodkie vſtom moim námowy Pſal: 118. ver:103.
/ ſłodſzé niżli miod. Y dáley mówy : Pochodnia nogom moim ſłowo Ibidem verſu 105.
/ á świeca ściężkom moim. O by to v nas było/ żeby nam ták ſłodne-
wo páńſkié : lepiéy byſmy ſye w nim roſkoſzowáli/ á niż roſkoſzuiemy.
nieś miły Dawidźie názwał pochodnią y świécą ſłowo Boże : bo to o-
cą ćiemnośći nievmieiętnośći duſz wſzytkich. By to ludźie rozumieli/ iá-
ielkie niedoſtátki/ ćiężkośći/ fráſunki/ y ćiemnośći/ duſze ich ćierpią przez
ochodniéy ſłowá Bożégo/ gárneliby ſye do niego/ iáko w nocy ſye gár-
o świátłá.

Siódmy pożytek ieſt ſłowá Bożégo : że przez nie káżdy może zwyćiężyć 7.
rzyiaćielá złégo Szátaná : o czym maſz przykład páná Chryſtuſów/ któ- Matt: 4. a ver: 3. ad 11.
owem Bożym zwyćiężył Szátáná. Tákże káżdy z nas/ kiedyby diabłu
go poduſzczenia odpowiedźiał : Nápiſano ták w ſłowie BOżym : że złé
cſne ludźi ma Pan w nienawiśći : á ty mnie ku grzéchowi przywodźiſz/
który mie chceſz vczynić brzydliwym pánu Bogu : á ia chcąc być włáſce
: przetóż tobie nie zezwalam. Kiedy go ták będźieſz odbywał ſłowem
ym : zwyćiężyſz go : y dać pokóy. Otóż maſz krótkie zálécánié álbo po-
ſłowá Bożego.

☞ Słyſząc kto té pożytki ſłowá Bożégo / rzékłby : Ia ſłucham ſłowá
égo. Ale ſye wedle niego nie ſpráwuieſz. Wiédz o tym / że nie ći ktorzy Rom: 2. verſu 13.
áią Zakonu będą ſpráwiedliwi : ále kthórzy ſłucháiąc/ ták ſye ſpráwuią /
vczy ſłowo álbo Zakon Páńſki. Tákże y Pan Chryſtus powiedźiał : iż Lucæ 11. verſu 28.
lko ten/ który ſłucha/ ieſt błogoſłáwiony : ále też ſłucháiąc záchowa ié:
t : pełnić będźie vczynkiem/czego vczy ſłowo Boże. Słucháli też Zy-
ie ſłowá páńſkiego: ále go nie chćieli przyymowáć: przetóż im powiedźiá-
Ze nie ſą z Bogá. Przetóż iáko pożytki ſą ſłowá Bożégo ſłucháczom/
ż tym ktorzy nim gárdzą nieſłucháiąc go/ y wedle niego ſye nie rządząc/
ielkie niepożytki.

Naprzód/ iáko ſą ći błogoſłáwieni/ ktorzy ſłucháią Słowá BOżégo/ y 1.

ſtrzegą go:

strzegą go : ták też zás ći ktorzy nie słucháią / y wedle niego sye nie spráwu-
ią przekleci.
2. ¶ Powtore/ iáko ći są názwáni z Bogá/ktorzy słucháią słowá páńskie-
Ioan: 8. versu 47. ták też ći ktorzy nie słucháią / nie są z Bogá / ále są niewolstwem ßátańs-
3. ¶ Trzeći niepożytek niesłucháczom słowá Bożego/ przeklectwo. O c-
Deut: 11. ver: 28 przepowiedział Moyzeß ták mowiąc : Jeśliż wy nie będźiećie posłußni p-
kazániu Páná Bogá wáßego/ ꝛc. przekłádam wam przeklectwo. A c-
tákie zá przeklectwo ? Naprzod ná dobrách doczesnych/ iáko maß w t-
Ibidem v:16. et 17 opisániu/ gdźie ták mowi : Strzeżćie sye/áby serce wáße nie było zwiedź-
ábyśćie nieodstąpili od páná Bogá. Gotowe to iest odstąpienie od P-
Bogá/kiedy kto nie słucha słow przykazánia iego. Dáley mowi : A roz-
gniewawßy sye PAN/ zámknie Niebo/ áby deßczá nie dawáło : y áby źiemi
dawáłá swych owocow.
Dźiwuią sye dźiś ludźie/ że tákie niedostátki wielkie pánuią/ktore zá p-
kow ich nie bywáły ták często. A temu sye nie dźiwuią/ zá czym to idźie
przodkowie ich/ kocháli sye lepiey w służbie páńskiey/ y w słowie iego S-
tym : á niż dźisieyßego wieku ludźie. Przetoż im Pan błogosłáwił. M-
Psal: 80. ver: 10. Pan do ludu Izráelskiego : Izráelu/ ieśliż mię będźieß słuchał/ á nie bę-
miał Bogá inßego/ Otworz vstá twoie/á ia ie nápełnię : to iest : dostát-
Psal: 88. ver: 31. 32. dźieß miał wßystki. A zás ná drugim mieyscu mowi : Jeśli Synowie
& 33. opußczą Zakon moy : będę náwiedzał skaránim nieprawośći ich. ꝛc.
trzayże co Pan obiecuie tym/ ktorzyby go chćieli słucháć : iż wßystko bł-
słáwieństwo. A tym zás/ ktorzyby gárdźili vstáwami iego/ karánie w-
A nie tylko przeklectwo ná doczesnych rzeczách ćierpieć będą/ ktorzy słu-
Prou: 8. ver: 35. słowá Bożego niechcą : ále y ná dußy. Bo mądrość páńska ták mowi :
mię słucha/ wyczerpnie zbáwienie : Toć ten ktory nie słucha/ wyczerpni-
tępienie.
4. ¶ Jeßcze ieden iest niepożytek gárdzenia słowá BOżego/ y niewdźięc-
śći iego : że go ma być pochwili żądno. Jákoż poczęśći widźiemy/że sye t-
kázuie : widźiemy wiele pustych Kośćiołow/ w ktorych słowo páńskie u-
Amos 8. v: 11. et 12 bywa przepowiedáne. Przepowiedźiał to pan przez proroká temi słowy:
dni przychodzą mowi Pan Bog/á ia spußczę głod ná źiemię : nie głod c-
áni prágnienie wody/ ále słuchánia Słowá Páńskiego : y będą wzrußen-
morzá do morzá : y od połnocy áż do wschodu będą obchodźić ßukáiąc s-
Bożego : á nie naydą go. A dla czegoż ? Że teraz nim gárdzą : że ie t-
zá bayki máią. W więtßey teraz wadze básni nikczemne/ y obrażáiące
nienie ludzkie/ á niż słowo Boże. O byżesmy byli ták chćiwi słowá Pań-
go/ iáko oni ludźie przed námi : iáko oni / ktorzy po kilká dni chodźili zá
nem Chrystusem/słucháiąc przez násycenia słowá Bożego : A to ießcze d-
znánia tákiego nie przyßli byli : y ießcze tákiey mocney wiáry nie mieli /
my dźiś Krześciánie. Aleby mi rzékł : Tym było miło słucháć / bo im
Pan Chrystus przepowiedał. A teraz ktoć przepowieda ? ázaż nie pan C-
stus sam ? ázaż nie Duch páński ? o czym ták sam Pan Chrystus powie-
Matt: 10. ver: 20. do vczniow swoich mowiąc : Nie wy iesteśćie ktorzy mowićie/ále Duch
Lucæ 10. ver: 16. ty ktory mowi w was. Y ná drugim mieyscu mowi : Kto was słucha/ m-
słucha. To ty táką zasługę otrzymaß/kiedy słuchaß słowá páńskiego prze-
stá Kápłáńskie : iáko y oni ktorzy go słucháli z vst PAńskich. Y ießcze m-
rzéc/ że więtßą zasługę możeß mieć : ponieważ nie widźiß/ żećby pan prze-
wiádał : á iż wierzyß/ maß zasługę.
Trzebá nam tedy pilnie słucháć słowá páńskiego : á do tego słuchánia m-
my chutliwymi być dla pożytkow wyßßey opisánych : biorąc przykład
tłußczey/ ktora sye śpießyłá do Páná/nie dla inßey rzeczy / iedno áby słu-

wá Páńſkieğ / iáko świadczy Ewánielia dziśieyßa/ która ſye ták záczyna.

gdy ſye tłußcza wielka ſchodziłá / á z miaſt kwápili ſye do Páná Jezuſá.

☞ Rózni á rozmáyći ludźie/ które tłußcza názywa/ przychodzili do pá-
Chryſtuſá : á iáko rozmáyći byli/ ták też rozmáytym vmyſłem przychodzi-
Abowiem niektórzy przychodzili aby byli vzdrowieni : Drudzy zás/ áby ſye
Páná vczyli. Zás niektórzy dwornı/ áby ſye tylko przypátrowáli ſpráwom
o świetym/ y cudom : ták iedno ſye im dziwuiąc. Niektórzy też/ áby iego
wá świeté mogli podchwyćić/ y potwárzáć go z słów iego.
Opuśćiwßy té/którzy ze złą wolą przychodzili do páná Chryſtuſá/ onych o-
zaióm przypátruymy ſye/y checi/ którą mieli ku ſłuchániu ſłowá páńſkie-
Dálekoby ſye nálázłá rózna y podleyßa náßá chęć od ich. Oni ſye na-
ód ſpießyli ku ſłuchániu słów páńſkich : á my zás ſpießymy ſye od ſłuchá-
ich. Onych wiele przychodziło : á nas bárzo máło ieſt / którzy go ſłucháć
chodzimy. Oni z dalekā przychodzili : á v nas y ći co pod Kośćiołem mie
ią/ ku ſłuchániu słów páńſkich przyść ſye lenią.
iż ſye przypomniáło o róznych vmysléch ſłuchaczów ſłowá Bożégo/ bo
i niedbále/drudzy nieſtale/trzeći złośliwie/ czwarći łáſkáwie przyimowá-
Przetóż te przypowieść Pan

Mowił pod podobieńſtwem.

☞ Już pokazáło ſye/ dla czego to podobieńſtwo Pan powiedział. Ale
czego Pan vżywał podobieńſtw álbo przypowieśći/ o tym nieco mówić
ziemy.
Naprzód dla tego áby ſłucháćze vczynił pilnieyßé ku ſłuchániu. Bo zá- 1.
y to v ludźi ieſt/iż rzeczy onych/które oczymá widzą y znáią/prędzey ſye v-
y ich chetliwiéy ſłucháią.
Powtóre/ áby niegodnym których też tám było niemáło/ były páńſkié 2.
mnice niewiádomé : którzy choćby byli zrozumieli/przedſye vporem ſwym
niechćieli przyiąć od Páná záwdźięczné. A ponieważ rzeczy łácnéy ro-
ieć niechćieli/dáleko wiecéy trudnym nierozumieli. Przetóż ſam Pan v-
nina : Niedáyćie świetéy rzeczy pſom/á pereł niekłádźćie przed świnie. *Matt: 7. verſu 6.*
cz świetą którey Pan pſom niekaże dáwáć/ ſłowo páńſkié ieſt/ którégo
n/ to ieſt ludźiom niewdźięcznym zákázuie dáwáć. Ná co Chryzoſtom
ety ták mówi : Który dáie pſom świetą rzecz/ pſów tym niepoświąca. A
by dał przed wieprze perły/ wieprzów tym nienáſyći. Ale ráczéy pſi rzecz
etą pomázúią/á wieprze perły popſuią y poßkáradzą.
Potrzećié dla tego Pan mówił w przypowieśćiách/Aby tym pilniéy ſye 3.
m dowiádowáli wierni páńſcy/co ſye przez to rozumié: á wywiáduiąc ſye
byli błogosłáwieni/iáko Dawid mówi : iż błogosłáwieni ſą ći/którzy ſye *Pſal: 118. verſu 2.*
iáduią świádectw twoich pánie.
o czwarte dla tego to vczynił / áby mowe ſwą ná wykład záchował Du- 4.
vi Swietému : który potym przez Apoſtoły y Doktóry świeté wykłádał
powieśći Páńſkié : iáko o tym powiedział Apoſtołom. A w nich Kápła-
y Doktorom : iż im dał znáć táiemnice króleſtwá niebieſkiego : y im to *Matt: 13. verſu 11.*
wił ku wyłożeniu : Aby przez náukę Duchá świetégo wykłádáli ie práw-
ie z dáru y nátchnienia tegóż náuczyćielá Duchá świetégo.
Już maß przyczyne / dla czego Pan przez przypowieśći álbo podobień-
i powiádał. Teraz textu téy przypowieśći ſye przypátrz/gdźie ták mówi.

yßedł który rozśiewa/rozśiewáć naśienie ſwoie

☞ Sam Pan iáko nizéy vſłyßyß/ wyłoyzył co ſye rozumié przez naśien
A ktoryby to był ktory wyßedł rozśiewáć / to nam zoſtáwił ku bádániu. Z
inßégo nierozumiémy z náuki Doktorow być tego rozśiewácza/iedno ſámé
Páná Chriſtuſá zbáwićielá náßégo Syná Bozégo : Ktory wyßedł iáko ſa
Ioan: 16. ver: 28. powiáda od Bogá Oycá/ mowiąc : Wyßedłem od Oycá/y przyßedłem
świat. Tenze wyßedł rozśiewáć naśienié słowá Ewányeliéy ſwoiéy / o czy
Lucæ 4. ver: 43. ſamze powiedział : Jz y drugim miáſtom potrzebá/ábych opowiádał kro
ſtwo Bozé/bom dla tego ieſt zesłan.

¶ Wyßedł rozśiewáć naśienia nie cudzégo ále ſwoiégo. Abowiem on
pozyczáné słowo miał/ y zaden go tu ná ziemi iego nie vczył : ták z goto
Ioan: 7. verſu 15. náuką przyßedł. Czemu ſye téz Zydowie dźiwowáli/ mowiąc : Jákoz ten
ſmo vmié/poniewaz ſye go nie vczył ? A wßákze to nie dźiwna/gdyz przy
dzonym obyczáiem był słowem Bogá Oycá ſwoiego.

Ierem: 14. ver: 8. O tymze rozśiewáczu mowi Prorok : Czemuz iákoby rolnik bedźieß
ziemi ? y iákoby podrozny człowiek / ktory ſye ſkłánia ku mießkániu ? Czem
bedźieß iákoby mąz tuláiący ſye/y iáko mocny ktory niemoze wybáwić ?
Wyßedł tedy iákoby rolnik áby prácował/á nieprożnował : ábowiem orac
wi prożnowáć nieprzyſtoi. Prácował Pan dla zbáwienia ludzkiégo wie
Ioan: 4. v: 6. & 7. Przetoz w Ewányeliéy czytamy/ iz Pan JEzus ſprácowány z drogi/śiedz
ná ſtudniéy : y iáſnie mowi: ze ták był ſprácowány y prágnący bárzo: ze o t
che wody prośił białéygłowy.

Téz prace Auguſtyn świety wylicza w oſobie páńſkiéy/ ták mowiąc
człowiecze/ gdyś był nieprzyiaćielem z Oycem moim/ziednałem ćie ſam p
śie/ prácowałem/ poćiłem ſye/ głowę moię ćiérnim kolącym obłozyłem/
moię gwozdźie przebiły/włocznia moy bok przebiłá/krew moię przelałem/
ßem moię połozył/ ábych ćie ſobie przyłączył : á ty ſye odemnie wyłączaß.
Otoz iuz maß rozśiewácza tego naśienia Páná Chryſtuſá/ ktory iáko rol
iáki rozśiewáiąc naśienié ſwoie wielce prácował/áby znas zá naśienim ſw
owoc godny/y Pánu Bogu przyiemny/vczynił.

A gdy rozśiewał/iedno vpádło przy drodze y pod
ptano ieſt/y ptacy powietrzni wyzbiéráli ie. A d
gié vpádło ná opokę/ á wſzczedſzy vſchło / bo n
miáło wilgotnośći. A drugié záś wpádło mied
ćiérnie / á wſzczedſzy poſpołu z nim ćiérnie zád
śiło ie. á drugié vpádło ná dobrą ziemię/á wſzcze
ſzy vczyniło owoc ſtokrotny.

☞ Wßytká ſpráwá téy przypowieśći/ álbo podobieńſtwá tego/ kt
PAn Chriſtus powiedźiał ieſt tá : Aby pokazał rożność słucháczow sło
ſwego świetégo/ ktoré on ná ten czás/ iáko rolnik naśienié ſwoie rozśiew
y tym vmysłem iáko rolnik : bo rolnik tym vmysłem śieie naśienié ſwoie/
námnieyße ziarnko nie zginęło/ále zeby owoc przyniosło : á ieſliz mu ktor
pádnie ná ſtronę/ to ieſt álbo ná drogę/álbo ná kámień/álbo miedzy ćiérn
to ſye nie dźieie zá iego chceniém : Tákze Pan Chriſtus tym vmysłem
śiéwał słowá ſwego naśienié / áby zadné nie zginęło : bo chce ábyſmy w
ſcy byli zbáwieni. Przetoz to ieſt z niechcenia Páńſkiégo/ ze rozmáići ſą/ k
rzy przyymuią to naśienié słowá iego : ſámá rola to ieſt sercá ludzkié/w t
winná.

ſtądże Chryzoſtom Swiety mówi : Iż ſłuſznieby mógł być rolnik sfu-
thóryby vmyslnie siał ná opoce / miedzy ćiérniem / y ná drodze. Abo-
nie ieſt rzecz podobna/ áby opoká mogłá być ziemią/ drógá nie drógą/
e nie ciérniem : ále w rozumnych rzeczach inácżéy to być może. Mo-
ecz ieſt/ iż opoká może ſye obroćić w ziemie dobrą / á drógá áby nie by-
peptána/ á ćiérnié wykorzenić y roſproſzyć/ ec. Iákoby ták chćiał rzéc/
ka to ieſt zátwárdziáłé ſerce człowiecze/ może być zmiekczoné / kiedyby
złowiek chćiał : tákże y o inſzych rzeczách może być rozumiano. Może
o człowiek zá pomocą Páńſką/ by iedno ſam chćiał : iáko mówi Apo-
Wſzytko mogę w tym/ który mnie podpomaga. Philip: 4. verſu 13.
Dla tegóż Pan Chriſtus ná opokę miedzy ćiérnié / y ná drógę wpuſz-
asienié ſłowá ſwego/ áby odmienił opokę/ to ieſt zátwárdziałość ſerc
ch/ ec. á ſtąd áby pokazał łáſkę ſwoiéy dobroći / która wielekroć prze-
dał niewdziecznikom / áby ſye nawroćili : á zá tym áby żadnéy wy-
iż ſwych grzéchów niémieli: bo ták ſam Pan raczy mówić : Bych był Ioan: 15. verſu 23.
yſzedł/ á im nie powiádał/ niémieliby grzéchu : álem ia przyſzedł y wi-
á nieuwierzyli : przetóż żadnéy wymówki/ z ſwego grzéchu niémáią.
ko prawdziwy Bóg który widzi wſzytkich ludzi ſercá iákowé ſą / vzna-
yć ſłuchácze ſwoie róznego vmyſłu. A dlategóż áby káżdy obaczył ſye
y ieſt ná ſercu ſwoim/ y iákim vmyſłem ſłucha ſłowá páńſkiégo/ przetóż

łowá powiedziawſzy / wołał : kto ma vſzy ná ſłuchánie / niechay ſłucha.

Auguſtyn swiety mówi : woła Pan Chriſtus ſłowy ſwémi/ vczyn-
smiercią / żywotem / ec. ábyſmy ſye ku niemu náwrocili. Woła ná
é/ áby ſłyſzeli : woła ná oſpálé / áby ſye ocknęli : woła ná oné co miá-
y pilnie ſłucháli : woła ná nieumieietné / áby wyrozumieli : woła ná
rcé/ áby ſye náwroćili : woła ná grzéſzniki / áby pokutę czynili. Wo-
wo ſwé przepowiádáiąc : wołał modląc ſye : wołał tákże vmiéráiąc.
oicznie ieſzcze z niebá woła / iáko Dawid S. powiedział : y zágrzmiał Pſal: 17. verſu 14.
niebá / á nawyſzſzy dał głos ſwóy. Otóż też teraz woła mówiąc : kto
zy ku ſłuchániu/ niechay ſłucha.
Grzegórz swiety ná té ſłowá ták piſze : wſzyſcy którzy tám byli / mieli
elesné/ ále który té ſłowá mówi do wſzytkich/ którzy vſzy mieli : okrom
enia vſzu ſerdecznych potrzebuie. Tákże też przez Proroká woła : Zie- Ierem 22. ver: 29.
ziemio / ziemio / ſłuchay ſłowá Páńſkiégo. A nie tylo przez ſye ie opo-
iąc każe ſłucháć / ále y przez ſługi ſwoie : Abowiém mówi : który was Lucæ 10. ver: 16.
mnie ſłucha : á który wámi gárdzi / mną gárdzi. Tu ſye niechay
obaczy iáka ieſt rola ku przyiećiu nasienia ſłowá Páńſkiégo.
Bo ſą niektórzy táką rolą / v których nie wſchodzi ſłowo PAńſkié : 1.
ſye nim brzydzą/ iákoby człowiek niemocny pokármem / o których mó-
wid: Pokármem brzydziłá ſye duſzá ich/ y brzydzili ſye do brány śmier-
áko wiec nie dobra nádzieia o tákich chorych/ którzy ſye brzydzą pokár- Pſal: 106. ver:
ták też o tych zbáwieniu ſłába nádzieiá / którzy ſye brzydzą ſłowem
m. Bo kto z Bogá ieſt/ ſłucha ſłów Bożych.
Drudzy ſą do ſłuchánia ſłowá BOżégo táką rolą / ná któréy áczkol- 2.
wznidźie / ále zás wnet vſchnie : á ći ſą/ którzy áczkolwiek ſłucháią/ ále Ioan 8. verſu 4
twárdzenia ſercá nie wierzą temu / czego ſłucháią : álbo choćia wie-
edy ie zá máło ſobie máią : przetóż nátychmiaſt zápámietywáią. Tá-
ſą iáko niemocny : który choć ſye niebrzydzi pokármem/ ále go w żołąd-
rzymáć nie może : o tákiégo człowieká zdrowiu máła nádzieiá / tákże

téż o tákiego ſłucháczá zbáwieniu. Przetóż Grzegórz swięty mówi
ko pokarm przyiety od chorégo żołądka bywa wyrzucony: ták t
Páńſkié/kiedy w pámięci nie bywa zátrzymáné. Ale ktorykolwiek
nie zátrzymawa/iuż o iego żywoćie wątpią. Przetóż mówi: wieczné
ći niebeſpieczeńſtwá ſye obawiaycie / ieſli pokarm tylko swiętego
nánia przyymuiećie: ále ſłów żywotá / to ieſt pokármu ſpráwiedliw
pámięci nie zátrzymawaćie.
3. ¶ Trzeci zás ſą / iákoby rolá / ná ktoréy áczkolwiek wznidźie do
przedśię pożytku żadnégo nie czyni/ktorzy ſłucháią y wierzą ſłowu Bo
ále ſye wedle niego nieſpráwuią. V tych ieſt ſłowo Boże / iáko pok
ſtrawiony w żołądku / który więcéy obciąża niż náſyca/y tóż v nich
Iacobi 4. ver: 17. ie. Abowiém który wié dobrą rzecz á nie czyni iéy/ tedy ma grzéch.
4. ¶ Są drudzy/ ktorzy przyymuią ſłowo Boże/ y ſpráwuią ſye wed
á ći ſą rolą płodną/y czyniącą owoc. Przypátrzże ſye iákimes ſłu
ſłowá Páńſkiégo.

Pytáli go tedy zwolenicy iego/ coby to by-
łá zá przypowieść.

☞ Kto chce co widźieć y vmieć / muśi pytáć: ázwłaſzczá kiedy
dnégo bywa powiádano od Miſtrzów. Przetóż vczniowie Páná Ch
ſowi / niezrozumiawſzy téy przypowieśći/ pytáią Páná/ coby ſye miáo
mieć przez te przypowieść. Ktorym Pan odpowiádáiąc łáſkáwie/iá
wdźięcznym ſłucháczom ſłowá ſwego/ mówi témi ſłowy:

Wamci dano ieſt poznáć táiemnice Króle
Bożégo/ále inſzym pod podobieńſtwy: áby w
nie widźieli/ á ſłyſząc nie rozumieli.

☞ Piękna y łáſkáwa odpowiédź PAná Chryſtuſowá vczniom:
co pokázuie/iż im byłá godna rzecz te przypowieść wyłożyć/iáko wier
pokornym / y poſłuſznym: ktorzy dobrym ſercem nie przewrotnym ſł
przyymowáli náuke Páńſką. Wam mówi dano ieſt poznáć táiemnic
leſtwá Bożégo / to ieſt piſmá Bożégo: ktoré dla tego ieſt názwáné
ſtwem Bożym: bo przez nié Kroluie Pan Bóg w nas: Y przez nie n
ſkázuie/ y obiawia wolą ſwoie. A drugim mówi w przypowie
to ieſt niegodnym / niewdźięcznym Licemiernikom: ktorzy nie dla
mnie przychodzą / áby ſye odemnie chćieli vczyć / ále żeby mie podch
potwarzáli.
¶ Aby widząc nie widźieli: to ieſt áby rzeczy iáſnych w táiemnéy
mowie nie widźieli. Dla czegóż nie mieli widźieć? iż tego niegodni b
im częſtokroć pokázował przedziwnémi ſpráwámi ſwémi táiemné
Ioan: 10. ver: 38. ſwoie/ á oni ich widźieć niechćieli. Przeto im ſam Pan mówił: ieſli n
ćie mowie wierzyć / wierzćieſz vczynkom. A iż widząc Páná Chri
ſpráwy / niechćieli go widźieć iáko prawdźiwégo Bogá / przetóż ie zá
ich złość/ że iuż widząc iego táiemnice/ znáć ich nie mogli.
¶ A ſłyſząc mówi áby nie rozumieli. Czemuż ſłyſząc nie mieli zroz
dla zákámiáłégo ſercá ſwoiego / ktoré mieli przećiwko ſłowu PAN
ktorému ſye dźiwowáli inſzy: Jáko oni ſłudzy/ ktorzy byli poſłáni /
Ioan: 7. verſu 46. poimáli: ći przyſzedſzy/nie poimawſzy Páná Chriſtuſá/ ieli mówić/ że
człowiek nigdy ták nie mówił/ iákoſmy onégo mówiąc ſłyſzeli: á oni t
piſáli zwiedźieniu mówiąc: iuż y wy zwiedźieni ieſteśćie od niego. O

waž oni ták powtarzáli słowá Páńskié/ y iásnych słów iego niechćieli zro-
niewáć: przetóż niegodni byli / áby przypowieśći iego zrozumieć mieli.
onák Zwolenikom swoim pytániu czyniąc dosyć przystepuie do wykładu
ypowieśći témi słowy mówiąc:

Jest tedy tá przypowieść. Naśienie/co iest słowo Boże.

☞ Sámá prawdá nieomylna Pan Christus zbáwićiél nász / który iest
rwdá/ drógá/ y żywot/ wykłada te przypowieść: A któż sye przećiwić te-
bedzie śmiał: Dla niektórych przyczyn słowo PANskié nasienié iest Ioan 14. versu 6.
ypowiedziáné.

¶ Naprzód/ iż iáko nasienié dla pożytku bywa wrzuconé w ziemie: ták I.
słowo Páńskié ma być wsiané w serce ludzkié/ według powieśći Dawi-
Proroká/ który ták mówi: W sercu moim skryłem wymowy twoie/ ábych Psal: 118. versu 11.
nie zgrzészył.

¶ Powtóre/dla tego słowo Boże iest názwáné nasieniém: iż iáko nasie- II.
czyni owoc / albo pożytek / ták też słowo Páńskié bywa przepowiedáné/
czyniło pożytek: według onéy powieśći Proroká / gdzie ták mowi w o-
ie PAnskiéy: Słowo kthóre wynidzie z vst moich / niewróći sye do mnie Isaiæ 55. versu 11.
żné: ale vczyni cokolwiek bede chćiał/y poszcześći mu sye w tych rzeczách
którychem ie posłał.

¶ Potrzećié dla pożytku przyrownáné słowo PAnskié nasieniu: bo iáko III.
asienia pożytek żywnośći ćielesnéy pochodzi ku záchowániu żywotá: ták
z słowá Bożégo pochodzi żywność duszna/ku záchowániu żywotá wiecz-
jo. Przetóż Pan powiedzieć raczył: Iż nietylko w sámym chlebie żywie Matt: 4. ver: 4.
owiek/etć.

¶ Poczwarte dla tego iest przyrównáne słowo BOżé nasieniu: bo iáko IIII.
sienié nie ná káżdéy roléy owoc przynosi / ták też słowo BOżé nie w ká-
g człowieká sercu czyni pożytek. Co sye pokázuie z textu Ewányeliéy/gdzie
mówi:

którzy przy drodze/ toć są którzy słucháią: á po-m przychodzi Dyabeł/ y wyymuie słowo z sercá ich/ áby wierząc nie byli zbáwieni.

Szátan nieprzyiaćiél dusz ludzkich/zayźrząc człowiekowi onéy szczesliwo
y błogosłáwieństwá wiecznégo: á wiedząc/że tego błogosłáwieństwá iest
ednieysza przyczyná słowo Boże: bo Páweł Swiety powiáda: Iż wiárá Hebr: 11. versu 6.
ez któréy człowiek Pánu Bogu podobáć sye niemoże/bywa z słuchánia: á Roma: 10. v. 17.
chánié przez słowo Boże. Przetóż sye o to stára/áby iáką szkode vczynił słu-
czom słowá Bożégo: przypuszcza do sercá ludzkiégo wielki zgiełk mysli
máitych/które sye przechodzą/iákoby po wielkim gośćińcu wielkość ludzi:
ná mysl odéydzie/á ná to mieysce kilká przyidzie: á ták zágłusza słuch ser-
czny/żeby nim niepoiął słowá Bożégo: wiec iesli nie myslámi rozmáitémi/
y rozmowámi ieden z drugim ie zábawia/áby tylko niesłuchali: á drugié-
ledá co przed oczy wrzući/áby tylko niedbále słuchał: á zá onym niedbá-
n słuchánim/áby niepilnie záchowáné słowo páńskie/y niedobrze w pámieć
ożoné/zniszczył przez predkie zápámietánié. Przypátrz sye temu/ iáko on
nié vwikłáć pámieć twoie/ że dobréy rzeczy niemożesz poiąć/á baiek y słów
potrzebnych iáko sye wnet náuczysz. Abowiem pilnégo słuchánia baiek in
ch/próżnych powieśći Szátan nieprzeszkadza pobudkámi swémi: co czyni

kiedy słuchaß słowá Bożégo. A dla czegóż to czyni ? áby wierząc lud
nie byli zbáwieni. Przetóż ieśli maß ná bácznośći zbáwienie twoie/ nied
mieyscá Szátánowi z iego złémi pobudkámi : pilnie słuchay słowá Bożég
A ták w sercu twoim wznidźie nasienié słowá BOżégo/ ktoré vczyni ow
wiáry dobréy w tobie : możeß ty ieśli sam bedźieß chćiał vczynić/ z drógi/n
dróge : ieśli zágrodźiß złé myśli w sercu twoim/ przećiwiąc sye im zá pomo
páńską. Byśmy ták wiedźieli pożytki náßé/ktoré nam pochodzą z słuchán
pilnego y z wypełnienia słowá Bożégo/ iáko Szátan wié: czuynieyßybyśm
byli. Ale iż on té pożytki lepiéy wié: przeto go nam zayźrzy. Wié on/że ći kt
rzy słucháią słowá Bożégo y strzegą go / to iest ktorzy wedle niego sye sp
Rom: 1. versu 16. wuią/ będą vżywáć wiekuistéy ßcześliwośći. Bo Apostół powiáda : iż
wányelia iest moc Boża ku zbáwieniu pożyteczna wßelkiemu wierzącem
my ácz to tákże wiémy : ále o to máło dbamy. Dla tegóż wßyscy chćiey
słucháć z nabożeństwem y pilnośćią słowá Bożég/y wedle niego żywot św
prowádźić : Boć zbáwienié náßé ná tym należy.

Iużes słyßał iedny niedbálce słowá BOżégo ktorzy dopußczáią ie de
táć/ to iest myślámi rozmáitémi zátłumiáć. Słuchay o drugich w text
Ewányeliéy.

A ći co ná opoce są/ co gdy vsłyßą (słowo Boże z chućią ie przyymuią : á ći korzenia niemáią: ábo wiem ná czás wierzą/á czásu pokusy odstępuią.

☞ Wiele iest tákowych słucháczów słowá Páńskiégo/ ktorzy z wiel
chećią słucháią go/y chwalą przepowiedácze iego: ále niedługo w nim sye k
cháią: frásunki y zámießánia ktoré máią w zátwárdzeniu sercá swego/té n
dopußczáią roskorzenić sye słowu páńskiemu w sercách ich : o tych mówi
tylko ná czás wierzą / á czásu pokusy odstępuią. Możeß łácno zrozumie
iáko ná czás wierzą. Kiedy przyydźie ná kazánie/z pilnośćią go słucha/y z ch
ćią/ poki go niedotknieß w czym / álbo nierußyß go w ów grzéch w ktor
iest zátwárdźiałé serce iego/ktorégoby on nie rad opuśćił. Weźmi sobie n
przykład : Cudzołożnik rad słucha kazánia/ kiedy tám występki wymieniá
inßych/iáko złodźieystwá/drapiestwá/zábiiánia/piiáństwá/etc. á kiedy ieg
cudzołostwá dotkną/czym iest zátwárdzoné serce iego/wnet sye zásmući y z
frásuie : iuż mu ono kazánié nie idźie w smák/ ꝛc. Atóż táki ná czás wierzy
poki pokusa nań nie przyßłá. Tákże też o inßych rozumiéy : Ktorzy/póty słu
cháią/póki ich występków niepoczną gánić. Tákowi korzenia niemáią/bo z
onym iednym zátwárdzeniém y záślepieniém grzéchu co mu sye piérwéy po
dobáło/kiedy ießcze ieg występku niegániono/ wßytko opußcza bez pożytku

Ieśliż ty chceß z téy opoki pożyteczną ziemie vczynić/áby sye mogło sło
wo Páńskié w sercu twym roskorzenić : trzebá ábyś sobie rozważył to twoi
vpodobánié być ná krótki czás : boś y ty ná krótki czás tu ná świecie / iák
Iob 14. versu 5. powiedźiał Iob/iż krótkie dni są człowieczé : á Apostół Iákub święty: iż ży
Iacobi 4. ver: 14. wot człowieczy iest iáko mgłá/ná krótki czás trwáiący. A ponieważ żywo
ludzki krótki / tákżeć y roskoß tuteczna bárzo krótka iest : bo ieśli koniec tá
kiego wesela smutek otrzymawa : á to roskoßowánié twoié ku czemu przy
Iob 21. versu 13. dźie ? trzebá ná to pámiętáć : ábowiém powiedźiano : Trawią w dobrąd
(to iest w roskoßách) dni swoie : á nátychmiast we mgnieniu oká wstępu
ią ná zátrácenié. Y dla téy bárzo krótkiéy roskoßy maß być w wieczney ne
dzy : wiereby snać lepiéy dáć w sercu swym mieysce słowu Bożému/á ponie
chác tego czego słowo Bożé zákázuie : áby z onéy opoki byłá miękka ziemi
y pożyteczna.

Otóż masz drugie słuchácze słowá BOżego: którzy áczkolwiek z chećią
słuchaią słów Bożych/ ále dla zátwárdziáłości sercá ich/ nie może sye roskó=
rznić w nich. Jeszcze drudzy są o których słuchay w texćie Ewányeliéy.

Ale co miedzy ćiernie wpádło/ ći są którzy słu= cháli/ á od pieczliwośći y od Bogactw/ á roskoszy tego żywotá/ idąc bywáią zádușzeni/ y nie przy= nioſą owocu.

☞ By był sam Pan Christus nie wyłożył ćiernie być bogáctwá/żaden
by nam był nie wierzył: bo ćiernie kole/ obraża/á bogáctwá roskoszuią. Aleć
to słuszny iest wykład: kiedy obaczysz iákie czynią nie pożytki złé bogáctwá.
¶ Naprzód frásunek ná vmysle czyni: iż ći/ którzy łákomie zbiéráią bo= 1.
gactwá nie máią spokoynégo vmysłu: ále vstáwiczné frásunki tám przeby=
wáią/ przetóż powiedziano: iż którzy chcą być bogátymi/ w wielkie pokusy 1. Tim: 6. versu 9.
wpadáią.
¶ Powtóre bogáctwá są nieprzyiaćielem dobrym vczynkom/ bo czynią 2.
modlitwe rostárgnioną: nie może bespiecznie modły PAnu BOgu czynić y
sercá swego ku Pánu Bogu podnieść on/ którému niepobożné bogáctwá nie
dopuszczą: przetóż powiedziano: kedy iest skarb twóy/ tám iest y serce twoie. Matt: 6. ver: 21.
Dáléy mówi: Nie możećie służyć Pánu Bogu y pieniądzom. Przetóż po= Matt: 6. ver: 24.
wiedział Dawid: Vbogi y niedostáteczny będą chwalić imie twoie miły Pá= Psal: 73. ver: 21.
nie. To masz ieden tarń tego ćiernia/ to iest Bogactw. Też czynią nie mi=
łować bliźniégo oné/ których nábywáią z szkodą bliźniégo: á kto szkode czyni
álbo iéy życzy bliźniemu/ nie miłuie bliźniégo. Otóż ten tarń nie dopuszcza
przystąpić do miłośći bliźniégo.
¶ Trzećí nie pożytek iest srogi bárzo bogactw niespráwiedliwych/ zátru= 3.
dnienié drógi do Królestwá niebieskiégo: według powieśći PAńskiéy gdźie
mówi: Jż łátwiéy line przewlec przez vcho igláné: niż bogátému wniść do Matt: 19. ver: 24.
Królestwá niebieskiégo. Widźisz że słusznie Pan názwał ćiernim nie pobożné
bogáctwá. Oto od żywotá wiecznégo odrażáią ich miłośniki.
A cóż masz czynić/ áby to ćiernie nie było ták kolącé: vczyń ták iáko pi=
smo rádzi: odkup iáłmużnámi grzéchy twoie. Skryy wzánádrze vbogiégo Dani: 4. ver: 24.
iáłmużnę/ á oná będźie zá tobą sye modlitá do Páná Bogá. Wielká vfność Eccleſ: 29. ver: 15.
iest iáłmużná przed oblicznośćią Páńską tym/ którzy ią czynią.
¶ Jeszcze to ćiernie/ to iest bogáctwá dusi naśienié słowá Bożégo/ przez 4.
zbytnie pieczliwośći y frásunki/ które máią około zbiéránia ich łákomi. Bo
áczkolwiek oni słucháią słowá BOżégo/ przedśie wiecéy myslą o pienią=
dzach/ áby sye mu ich przymnażáło: gdyż łákomému siłe záwżdy nie dosta=
wa: y przetóż záwżdy mysli/ iákoby dołożył. A dla tego tám słowo BOżé
nima mieyscá: Bo bywa zádusioné onym pieczołowániem.
¶ Potym też roskoszy które z bogactw pochodzą té też słowá BOżEgo
naśienié duszą. Azaż nie widźisz iáko wiele roskosznikow nabożnych? Wie=
dział to Sálomon/ że wielim ludźi bogáctwá szkodliwé są dla ich złégo vży=
wánia: Przetóż o ty dwie rzeczy prosił Páná Bogá mówiąc: o dwie rzeczy Prou: 30. ver: 7.
będę ćie prosił/ ktorych mi nie zbrániay: bogactw á vbostwá zbytniégo nie
dawáy mi miły Pánie. A czemu to Sálomonie? iuż wżdy o vbóstwo/ áby sye
nas nie trzymáło/ słusznie prośić mamy. Ale Bogáctwá té są dobré. Bo=
gáty ma przyiaćiół nie máło/ y służą mu wszyscy: á od vbogiégo y iego bliscy Prou: 14. ver: 20.
vćiekáią. Zás bogaty vżywie roskoszy etc. Mędrzec iáko mówi o bogátych
słuchay/ bogáty záfrásowány miéwá poćieche od przyiaćiół swoich: á vbogi Eccle: 13. a ver: 25. ad 30.

kiedy vpádnie / bedzie wygnány y od znáiomych. Bogátego gdy podéyd
wiele ma nágrodzicielów ßkody : gdy pyßnie mówi vspráwiedliwiáli go.
vbogiégo choć iuż oßukano y podeßto:przedsie go ießcze fukáią: iesli rzékł
mądrze/ pewnie nie dano temu mieyscá. Bogacz mówił/á wßyscy milcz
li/á słowo iego wynoßą áż do obłoków : Vbogi rzékł też co/álić mówią : c
to zacz ? á iesli sye w czym potknie / wywrócą go. A wiec to nie dobré
bogáctwá / poniewaź w tákiéy wadze są bogáci/ że im wßyscy służą?
Ná to táką maß odpowiedź Sálomonowe/czemu prosił/áby mu B
Prouer: 30. v. 9. gactw niedał Pan Bóg y vbostwá. Abych mówi w bogáctwách niezápon
niał Páná: y niemówił iákoby nieznáiąc/ktos ty iest Pánie? A zás vbóstw
wielkie/áby mie nieprzymusiło kráść y krzywoprzysiegáć. Ale tylko miły p
Ibidem versu 8. nie day potrzeby do żywnośći. By sye tylko o té rzeczy Bogacze stáral
pewnieby ćiernim nie były ich bogáctwá : bo ze zbytków rozdawáliby vb
stwu. A sámiby sobie záchowáli potrzeby ku żywnośći. Oglądáią sye ni
którzy ná dźieci : Ale widźiemy/ iáko Synowie zbiór oyców swych obrácáią
iż ku wßytkim zbytkom/złośćiam/y nieprawośćiam. Dosyć bogátymi vcz
niß dźiatki swoie/kiedy ie poczćiwie wychowaß w Bożéy boiáźni: á zátym i
błogosłáwieństwo páńskié zgotuieß/które ie vczyni bogátymi. Boć błog
Proue: 10. v. 22. słáwieństwo páńskié czyni bogáté.

☞ Jużes tu słyßał co záßkadza słucháć niektórym słowá Bożégo.

¶ Naprzód Szátan pobudką swoią / ku rozmáitym myslom : co znác nasienié ná drodze vpádłé.

¶ Potym zákámiáłość álbo zátwárdzenié sercá/ w iákim złym grzéch który niedopußcza sye roskorzenić słowu BOżému w sercu człowieczym/ c znáczy nasienié ná opoce vpádłé.

¶ Potrzećié Bogáctwá záßkadzáią słucháć słowá Bożégo dla wielkiéy o nie stáránia y wielkich frasunków/ które iákoby ćiernie nasienié/ ták słow Bożé záduszáią w sercu ludzkim. Słuchayże też teraz o dobrych słucháczá słowá Bożégo/o których text Ewányeliéy ták mówi.

A które vpádło ná dobrą ziemię/ci są którzy sercem dobrym y cnotliwym słucháiąc słowá/trzymáią i y owoc przynoßą w ćierpliwośći.

☞ Témi słowy pokázuie własność słowá Bożégo słucháczów/który

1. ¶ Naprzód przystoi słucháć.
2. ¶ Powtóre słucháć dobrym y cnotliwym sercem.
3. ¶ Potrzećié im przynależy zátrzymáwáć słyßáné słowo Bożé.
4. ¶ Poczwarte / przynosić pożytek dobrych cnotliwych spraw/który

vczy słowo prawdźiwé páńskié : który owoc okázuie sye w ćierpliwośći. B
Prouer: 17. ver: 3. iáko ogień doświadcza złotá/ ták vćisk spráwiedliwych ludźi. By niećierpl
wość/która pokázuie prawdźiwie spráwiedliwé od fáłßywie spráwiedliwyc
tedyby nierozeznáć/którzy do czásu przyimuią słowo Bożé y wierzą/od ony
którzy záwżdy słowu Bożému wierzą/y spráwuią sye wedle niego : Jedno
owi czásu pokusy odstępuią : A ći zás y w przećiwnych rzeczách/w vćiskách
w troskách/w przenásládowániu stale trwáią przy słowie páńskim/y przy w
rze iego/ nic sye nieboiąc żadnych przećiwnośći. A toć iest pożytku ich okáz
nié : iż pożytek przynoßą w ćierpliwośći. Jáki pożytek day pánie Jezu Ch
ste/ábysmy my też z słowá twego świetégo przynośili/y czásu wßystkich p
kus Szátáńskich/w nim zá pomocą twoią trwáli/ y wedle náuki iego ćieb
náśládowáli/ y w ćie prawdźiwie wierzyli/ ábysmy zátym wiecznie żywot
trzymáli/ do którégo rácz nas przywieść przez láskę swoię/Amen.

Summá Ewányeliéy téy tá iest.

Vkázuie Ewányelia/ że we dwu rodzáiách ludzkich/ ginie słowo Boże/ onych którzy do czásu wierzą iemu / á zásie odstępuią od niego czásu pokusy: W drugich ginie/ którzy zbytnim pieczołowániem o dobré mienie/ bogáctwy niepobożnémi/ y roskoszámi tego świátá / w sercách swych ie duszą. (…)ni tylo pożytek z niego odnoszą / którzy go dobrym sercem słucháią / w pámięći ie zátrzymawáią/ y od niego w pokusách / y w troskách nie odstępuią. I.

Vczy nádto/ iáko potrzebné słowo Boże iest człowiekowi káżdému/ pokázuiąc to/ w tym Páńskim nápominániu/które głosem do wszytkich czynił/ nie nádáremno káżdému/ kto ma vszy kazał Pan słucháć: w tym dawáiąc znáć/ iż słowo Boże wszytkim iest potrzebné/ y pożyteczné. II.

Potrzećie dáie znáć/że dáleko mniéy tych iest/ którzy prawdźiwie słucháią słowá Bożego: y przeto mniéy záwżdy wybránych / á niż wezwánych: á (…)a tego dwóy rodzay pokázuie tych / którzy niepożytecznie słucháią słowá Bożego/ á ieden tylo/który z pożytkiem słucha. III. Matt: 20. ver:16

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W NIEDZIELE Zapustną, która po Lácinie iest rzeczona Quinquagesima, według opisánia Lukaszá S: w Kápitule 18.

W (ziął) Ziął potym Jezus dwánaście / á rzékł im: Oto idźiemy do JEruzálem / á skończą sye wszytki rzeczy które nápisané są przez Proroki o Synu człowieczym. Abowiem będźie wydan pogánom / y będźie náygrawan y biczowan/ y vplwan: potym gdy go vbiczuią/ zámorduią go/ á on trzećiego dnia zmartwychwstánie. A oni tego nic nierozumieli / á było to słowo zákryto (przed) nich/ y nie rozumieli tego co im powiádano.

A stáło sye iest gdy sye przybliżał do JErychá / ślepy iákiś śiedźiał przy drodze żebrząc. Ten gdy vsłyszał że mimo on tłuszcza idźie/ pytał coby to było: y powiedźiano mu / że JEzus Názáráński mimo on idźie. Y záwołał/ mówiąc: Jezuśie Sy-

nu Dawidów/ smiłuy sye nádemną. A ći którzy wprzód ßli f
káli nań każąc mu milczéć. Ale on tym wiecéy wołał : S N
Dawidów smiłuy sye nádemną. Stánąwßy tedy JEzus/ k
zał go przywieść do śiebie : á gdy sye przybliżał / spytal go m
wiąc : Co chceß żebymći vczynił ? Tedy on rzékł : Pánie áby
widział. A Jezus zás rzékł do niego : Przeyźrzy/ wiárá two
ćiebie zdrowym vczyniłá : Y tudźiéż przeyźrzał / y naßládow
go chwaląc Bogá. A wßytek lud gdy to vyźrzal / dał chwa
BOGV.

Wie rzeczy vczyniły te rze
1. Ioan: 2. ver: 2. nam bárzo pożyteczną/iż PAN Bóg O
ćiec zesłał iedynégo Syná swego vbłag
nié zá grzéchy náßé/które są nedzá náßá
miłośierdźié Páńskié. Bo PAn Bóg v
litwßy sye nedze náßéy/ w któréy po zgr
ßeniu OYcá náßégo Jádámá wßytek
dzay ludzki był/ z których iedná byłá/vt
cenié żywotá wiecznégo/ z miłośierdźia s
go wielkiégo raczył zesłáć tákiégo / któr
nas vpádłé wydźwignął/y do żywotá vt
conégo nas domieśćił. Przetóż prorok p
pátruiąc sye tákiemu wielkiemu miłośierdźiu Páńskiemu / mówił do Pá
Abacuc 3. ver: 2. témi słowy : Gdy sye rozgniewaß ná miłośierdźié wspomniß. Rozgniew
ny Pan/ná miłośierdźié wspomniał/kiedy Syná swego iedynégo zesłał: k
ry przez mekę swoie vbłagał gniéw Oycá swego miłégo/y nas poczynił p
właßczonymi Syny Bożymi / towárzyßámi Anyelskimi/ dźiedźicámi żyw
tá wiecznégo. Przypátruyże sye iáki wielki pożytek nam spráwiłá śmierć P
Galat: 6. ver: 14. ná Chrystusá. Przetóż téż Páweł świety mówi : Boże nie day mi sye wczy

m chelpić iedno w Krzyżu/ to iest w mece Páná nászego Jezusá Christu-
w czym iest żywot/ zbáwienie/ y zmartwychwstánie násze/ y przez które-
báwieni y wyzwoleni iestesmy/
Wielkie rzeczy nam PAn Christus spráwił przez śmierć y meke swoie:
ot wieczny nam dárował: zbáwił od wieczney nedze: zbawił nas Ty-
ná wielkiego / w którego niewoley ná wieki trwáć nam przyszłoby było/
d iego tyranstwem łkac y żalu vżywáć. Nadto przez smierć iego otrzy-
ismy powstánie / od śmierci do żywotá: od grzechu do vspráwiedliwie-
z niewolstwá do wolnośći Synow Bożych. Boże day to / aby ći któ-
onia dźisieyszego ná sprosne y ludziom Chrześćijánskim nieprzystoyne ro-
ky sye vdáią / poznali dobrodźieystwo wielkie PANskie: poználi nedze
ie á miłosierdźie Páńskie którym z tey nedze wyszli/ snaćby poniechawszy
márnośći vdáliby sye / ku dźiekowániu Pánu Bogu. Musi być rozu-
a to / że nie potrzebuią tákiey dobroći Páńskiey: bo by to po sobie ba-
/ że są tákowymi którymby było potrzebá łáski y miłosierdzia Pańskie-
wżdyby sye to ich sercá tkneło / y ciszeyby biesiády swoie sprawowáli / y
etszą powśćiagliwośćią/ á niż spráwuią. Przeto Kośćioł Chrześćijáński
bienicá Christá PANá / nie tylko przy ofierze naswietszey (to iest przy
y) widomémi znáki okázuie y pámiątke czyni śmierći Páńskiey / któ-
e sstálá zá grzechy násze / á czyni to ná káżdy dźień dla tey przyczyny/ iż
wietsze iest dobrodźieystwo tym wietszego dźiekowánia potrzebuie / abyś
e kroć widźisz spráwe tey ofiáry/ dźiekował Pánu zá odkupienie że ćie od-
ł: Aleć też y głosem opowiáda dniá dźisieyszego przez Ewányelią: áby
vsłyszawszy pohámowálichmy sye od rospust nászych: z których iesli sye
opámietawamy / y w nich trwáć bedźiemy / tedy Krew niewinna CHri-
Páná dármo iest przelaná. A wszakże máło drugich to ruszy / choć teraz
háią co Ewányelia opowiáda/ iákie iest nam dáne dobrodźieystwo Pán-
á to sye dźieie zá máłym dbánim łáski/ y tegoż dobrodźieystwá Páńskie-
Aleby kto rzékł: cóż potym mieć w pámieci meke Páńską/ wiémci żeć
ono vmárł: czyli mam płákáć / gdyż potym nic / płákáć śmierći PAń-
: bo ią nas odkupił? y owszemby sye weselić. Ná toć ták odpowiádam/
łákáć / y weselić sye mamy z meki PANá CHRistusowey płákáć mamy
pominaiąc ná grzechy násze / które przyprawiły o śmierć niewinnégo Pá-
nászégo/ y zbáwićielá: weselić sye mamy/ ále iáko? czy śmiać sye/ żárto-
/ táńcowáć/ w mászkárách chodźić y insze krotochwile czynić? tákie we-
nie podoba sye Pánu Bogu: ále ták sye my mamy weselić: mamy dźie-
wáć PANu zá dobrodźieystwo iego / że on iedynému Synowi swemu nie Roma: 8. ver: 32.
puśćił: ále zá nas grzeszné go wydał: mamy sye weselić w PANie Bo-
: iż iesli pijemy/ iesli iémy / wszytko czynimy ku chwale Bożey: Bo wese- 1. Cor: 10. ver: 31.
Chrześćijáńskie / Páná Bogá nie obráźi/ gdy w nim PAná BOgá nie zá-
záią y nań wspominaią.
A iżem powiedźiał/ iż miłośierdźie Páńskie á nedzá nászá spráwiłá nam
upienie: tedy te obiedwie rzeczy pokázuie Ewányelia: iedne / to iest miło-
dźie/ gdy czyni wzmianke o wydániu Páńskim ná śmierć etc. Druga/ gdy
n przekłáda iásnie nedze człowieczą / którą pokázuie slepy człowiek vzdro-
ny od PANA: co iáśniey w texćie EWányeliey pokaże sye/ która sye
záczyna.

...ział Jezus dwánaśćie/ á rzekł im: oto wstepuie-
my do Jéruzálem.

☞ Pan Christus zbáwićiel nász opowiedáiąc porządek śmierći swoiey.

Naprzód mieyſce opowiáda/ná którym miał ćierpieć/miánuiąc Jeruza
Oto wſtępuiemy do Jeruzálem. Jákoby ták chćiał rzéc: Iż dla tego
puiemy. Iż ia tám wypełnię co zdawná piſano o mnie.
¶ Ale dla czegóż w Jeruzálem ćierpieć miał? czemu nie w którym in
mieśćie? Dla tego iż to było przeznáczoné miáſto/ w którym Pan ćié
miał. A dla tego/ tám były ofiárowáné ofiáry / które nic inßégo niezná
y figurowáły/iedno ofiáre śmierći Páná Chriſtuſowéy / który był ofiáre
winną. A ponieważ figury które to figurowáły/tám były ſpráwowáné:
to támże też prawdziwa ofiárá miáłá ſye dźiać. A nieſłußnaby to byłá
ták zacna ofiárá / y ſpráwá dußnégo zbáwienia wßyſtkich ludźi miáł
ná mieyſcu iákim nie zacnym: żeby wßyſtkim niemiáłá być wiádoma:
tóż to muśiáło być w JEruzálem mieśćie/ które było wßyſtkiégo Żydo
Threno: 1. ver: 1. zwierzchnim miáſtem: á Prorok ią zowie Kśiążećiem powiátów: áby
ſcy o tym wiedźieli. Potym to ſye ſſtáło dla táiemnice wielkiéy/iż w J
zálem ćierpiał/ ábowiem ſye pokazał być pośrzednikiem y iednaczem m
ludźmi y Bogiem Oycem: dla tegóż w pośrzodku źiemie Żydowſkiéy/
było Jeruzálem/chćiał ćierpieć: O czym Dawid powiedźiał w Zołtarzu
Psal: 73. verſu 12. mówiąc: A Pan Bóg Król naß przed wieki/ ſpráwił zbáwienie w pośr
ku źiemie. Aleby kto rzekł: Czemu Pan Chriſtus ták wielekroć opow
mękę ſwoię? Bo ią naprzód opowiedźiał po wyznániu Piotrowym: K
Matt: 16. ver: 21. wyznał go być Synem Bogá żywégo/iáko mówi Mátheuß święty: p
P. Jezus opowiádáć/że mu było potrzebá iść do Jeruzálem/ á wiele ćiér
¶ Potym/przy przemienieniu/ kiedy ſye przemienił ná górze/ tám też
Matt: 17. verſu 9. wiedźiał śmierć ſwoię/mówiąc do Zwolenników ſwoich témi ſłowy: Po
ćieß ábyśćie tego widzenia nikomu niepowiedáli/ áż Syn człowieczy z
twychwſtánie. Ponieważ powiedźiał zmartwychwſtánie: dawał znáć
miał vmrzeć.
¶ Trzeći raz opowiedźiał śmierć ſwoię/ kiedy Máriia Mágdálená
lałá ſłoiek drógiéy máśći ná głowę ieg: támże powiedźiał iáko Márek ś
Marci 14. verſu 3. ty piße/kiedy to obrażáło vcznie: Co miáłá to vczyniłá: vprzédźiłá po
Ioan: 12. à ver: 3. ad 8. zác ćiáło moie ná pogrzeb. Tuć Pan gdy o pogrzebie wſpomina/śmie
tym przypomina ſwoię. Bo żaden niebywa pogrzebion iedno vmárły.
¶ Po czwarte iuż práwie trzeći dźień przed śmierćią ſwoią opowied
Matt: 26. ver: 2. vczniom śmierć ſwoię/mówiąc: Wiéćieß że po dwu dniu będźie Wielka
á Syn człowieczy będźie wydan/áby był vkrzyżowan. Otóż/iż ták wiele
wſpominał śmierć ſwoię/ mußą być tego przyczyny.
☞ Ná toć ták odpowiedam/że dla wielu przyczyn Pan CHRI
śmierć ſwoię przyßłą przedtym opowiedźiał.
¶ Naprzód áby dał znáć/iż on iáko prawdźiwy Bóg/wiedźiał przyßłé
czy: y pokazał to iż dobrowolnie ćiérpieć miał: nie z przymußenia Żydow
go/ále z poſłußeńſtwá/które on wyrządzał Bogu Oycu ſwoiemu: y z miło
którą miał/przećiwko nam ſtworzeniu ſwoiemu: którą miłość okázuiąc
Ierem: 12. verſu 7. wi przez proroká: Opuśćiłem dóm móy y dźiedźictwo moie: dałem miło
ßę moię w ręce grzeßników. Kiedyby on był niechćiał ćiérpieć/wiedząc prz
tym/ mógłby ſye był ſchronić: ále oto dobrowolnie ßedł do ſwoich niep
iaćiół.
¶ Po wtóre dla tego Pan Chriſtus przedtym vczniom ſwym opow
dźiał mękę ſwoię/áby okazał ſwoie miłość przećiwko nim/ iż ie ták miłow
że żadnéy rzeczy niezátáił przed nimi. A to vczynił iáko wiec czyni káżdy
bry przyiaćiel/który ſwym przyiaćiołom táiemnice ſercá ſwoiégo opowiá
Aby zátym opowiedzenim y przeſtrogą nie byli zátrwożeni/gdyby co nielu
go przyßło ná nie: gdyż niebeſpieczeńſtwo przeyźrzáné piérwéy/ nie ták b

...kodzi. Otóż żeby sye vczniowie Páńscy z meki iego niefrásowáli: piér-
...niż sye to stáło opowiádáią im.
Po trzecie: Aby pokazał że záwżdy pomniał ná meke swoie dla zbáwie-
...náßégo. Przetóż mówił: Krztem mam być okrzczon: á ściśnionym iá- Lucæ 12. ver: 50.
...áżby sye dokonał: Już sye był okrzcił Pan/ kiedy té słowá mówił: Jáko
...źcie iego piße tenże Ewányelistá wyßéy/ kiedy go Jan świety Krzciciel Lucæ 3. versu 21.
...ścił w Jordanie: przeto mówił tu Pan o krzcie meki swoiéy/ która miáłá
...potym.
Po czwarte/ Abyśmy pomnieli záwżdy ná to co on nam vczynił/ iż przez
...owolną á cießką śmierć swoie nas odkupił: bo zápomnienié tákiégo
...rodzieystwá/ znák iest niewdzieczności. Przetóż záwżdy mamy pomnieć/
...ßystkim to iáśnie opowiedáć/ iáko Páweł świety czynił: ktory powiedał/
...e inßégo nieopowiedał/ iedno Páná Christusá/ á tegóż vkrzyżowánégo. 1. Cor: 2. versu 2.
...iż Páweł świety opowiádał Páná Christusá vkrzyżowánégo/ tedyć opo-
...ał dobroć iego/ iż dla nas grzéßnych był vkrzyżowány. Táß náßá nie-
...y bedzie ochłodá/ pociechá/ żywot/ zbáwienié/ zmartwychwstánié y śmierć
...á Christusowá.
Popiąte dla tego/ ábyśmy bráli przykład ciérpliwości w przeciwnych
...zách/ z śmierci Páná Christusowéy: iáko Piotr świety powiedział: Pan 1. Petri 2. ver: 21.
...istus iest vmeczon dla was/ wam zostáwuiąc przykład/ ábyście náßlá-
...áli iego ściężek: który grzéchu niepopełnił/ áni zdrádá iest náleziona w
...éch iego. Jákoby ták chciał rzéc: poniewaź ták spráwiedliwy/ ták nie-
...ny ciérpiał/ dáleko wy wiecéy/ którzy iesteście niespráwiedliwi/ grzéßni/
...mnie maćie ciérpieć wßytki przećiwności od Páná BOgá/ zá występki
...é tu ná świecie.
Już widźiß dla czego Pan Christus czesto wspominał przyßłą śmierć
...ie. Przypátrz sye ießcze iáko ią wspomina/ y w dźisieyßéy Ewányeliéy
...e ták mówi:

...skończą sye wßytki rzeczy które popisané są przez Proroki o Synu człowieczym.

☞ Zdawná to co Pan Christus ná ten czás opowiádał/ przez Proroki
...ury stárégo Zakonu było opowiedziano: że miał Pan Christus ciérpieć/
...k wniść do chwały swéy. A zaż sye to nie skończyło co powiedzieli Pro-
...oy/ że miał być wydány ná przymiérze ludziem? Téż powiedział Prorok: Isaiæ 49. versu 8.
...dał ná śmierć duße swoie. Isaiæ 53. versu 12.
Ono policzkowánié á zaż zdawná nie było opisané przez Proroká: któ-
...ák powiedział: Dał twarz swoie policzkuiącému go. Isaiæ 50. versu 6.
Poymánié iego/ á zaż nie było przed tym opisané témi słowy: JAko Isaiæ 53. versu 7.
...á bedzie wiedzión ná zábicié?
Plwánié ná oblicze iego/ téż było opisané/ gdzie Prorok mówi w osobie
...á Christusowéy: Oblicza mego nie odwróciłem od láiących y pluiących Isaiæ 50. versu 6.
...nie.
O biczowániu iego/ ták mówi Prorok Dawid: Byłem biczowan przez Psal: 72. ver: 14.
...y dźień.
ZE miał miedzy Lotry wisieć/ ázaż o tym niémáß Pismá? gdzie ták
...wi: Ze złoczyńcámi iest poczytan. Isaiæ 53. versu 12.
MOdlitwá która czynił ná krzyżu téż opisana iest/ gdzie mówi: A zá Ibidem versu 12.
...stepce prosił áby niezgineli.
Przebicié reku y nóg/ Dawid opowiedział mówiąc w osobie Páńskiéy
...émi słowy: Przebili rece moie y nogi moie/ etc. Psal: 21. versu 17.

Ze w prágnieniu miał być poion żółcią y octem / też masz o tym da
Psalm: 68. v. 22. Proroctwo/ gdzie Dawid mówi : Dáli mi zá pokarm żółć / á w prágni
moim poili mie octem. Té wszytki rzeczy że sye miały spełnić/ Pan C
stus opowiedział Vczniom swoim/ témi słowy mówiąc :

Abowiém będzie wydan pogánom / y będzie n grawan/ y biczowan/ y vplwan: Pocym gdy vbiczuią zámorduią go: á on trzećiégo dniá zm twychwstánie.

☞ Wszytke męke swoie króćiuchnémi słowy wyráził pan Christus
y iáko miał ćiérpieć. Co Prorocy z osobná káżdy opisał : to PAn Ch
wszytko wymówił. Miał być wydan od Zydów ludziem pogáńskim/ to
Rzymiánom którzy ná ten czás im roskazowáli. Od trzech Pan C
stus iest wydány.
Rom: 8. ver: 32. ¶ Naprzód/ od Oycá swego/ o czym mówi Apostół : Własnému S
wi swemu nieprzepuśćił/ ále go dla nas wszytkich wydał. To wydánie
Ioan: 3. versu 16. to z miłośći rodzáiu ludzkiégo. Przetóż sam Pan Christus powiedział :
Bóg vmiłował świát/iż Syná swego iedynégo wydał/áby káżdy który
rzy wen niezáginął ále áby miał żywot wieczny.
Psalm: 40. v 10. ¶ Potym był wydan od Zwolenniká swego. O czym Prorokował Da
Matt: 26. ver: 15. mówiąc w osobie Páńskiéy : Który pożywał chlebá mego / vczynił pode
zdráde. To wydánie było dla łákomstwá : bo vłakomił sye JVdasz ná t
dzieśći srébrników/ dla których wydał Páná swego ná śmierć. Baczys
ko złé iest łákomstwo : iż dla niego sludzy pánom swȳ nie wiernymi sye s
ią/ y oné wydáią. Oto Judasz zá trzydzieśći pieniędzy Páná swego przed
á sobie zátrácenié wieczné kupił.
¶ Náostátek iest wydan Piłatowi. O którym wydániu sam Pan mó
Abowiém będźie wydan pogánom. TO wydánie było z nienawiśći. P
pátrzże sye iáko zła iest nienawiść/że też y niewinnégo zábija. Zydom nic
nieuczynił PAn Christus / y owszem wielé dobrégo : y dla ich dobrégo
przyszedł : ále nienawiść zła/ y dobrodźieystwá zápomniáłá/ y ná niewin
Psalm 34. ver: 19. względu niémiáłá. Przetóż mówi : Mieli mie dármo w nienawiśći.
Przytym ostátnim wydániu był pośmiéwan/ y náigrawan.
☞ Rozmáićie Pan Christus zbáwićiel nasz/ był pośmiéwan.
1. ¶ Naprzód z mądrośći Prorockiéy iego/ kiedy záwiązawszy mu oczy b
Luc: 22. ver: 64. go pytáli : Prorokuy nam Christe/ kto iest który ćie vderzył?
2. ¶ Powtóre/ z niewinnośći był pośmiéwan/ gdy go Heród wzgárdźi
Lucæ 23. ver: 11 oblókł wbiałé odźienié ná wzgárdę / áwszákże ono odźienié znáczyło nie
nosć iego.
3. ¶ Potrzećié náigrawan był / w godnośći Królewskiéy / oblókszy g
Ioan: 19. v. 2. & 3. pawłoczné odźienié/ włożywszy Koronę ćierniową ná głowę iego / y da
mu trzćinę miásto sceptrum/ klękáli przed nim ná iedno koláno/ pozdra
iąc go/ y Królem go názywáiąc á mówiąc : Bądź pozdrowión Królu Z
dowski.
4. ¶ Poczwarte náigrawan był Pan Christus w wszechmocnośći/ kiedy
Matt: 27. v. 42. mówili : Jnszé vzdrawiał á sámego śiebie nie może vzdrowić : ieśliż iest K
Zydowski/ niechay teraz zstąpi z krzyżá á vwierzymy mu. O czym wszytk
my Chrześćijánie wiémy że sye iuż wykonáło. Powiádał tedy Pan Ch
stus Zwolennikom swym o męce swéy/

...l oni tego nie zrozumieli: y było to ſłowo zákryté
...o nich: y nie rozumieli tego/ co im powiedziano.

☞ Dziwowałby ſye kto temu/ czemu vczniowie Páńſcy nierozumieli/
...owiádánia męki Páná Chriſtuſowéy. A Zydowie gdy raz vſłyßeli Páná
...ChRiſtuſá opowiádáć śmierć ſwoie/ zrozumieli : bo gdy mówił : Ja kiedy Ioan: 12. ver: 32. 33. & 34.
...ę podwyßon / wßytki rzeczy przyćiągnę do śiebie : á to mówił znácząc
...tórą śmiercią miał vmrzéć. Wnet na to zrozumiawßy iemu odpowiedźieli:
...yſmy ſłyßeli w zakonie / iż Chriſtus trwa ná wieki : A iákóż ty mówiß / że
...trzebá podwyßyć Syná człowieczégo ? Cóż to ieſt że ŻYdowie raz vſły-
...wßy zrozumieli ? á Vczniowie ták wiele rázów ſłucháiąc nie mogli zrozu-
...iéć ? Miłość oná która oni mieli przećiwko Pánu tá im niedopuśćiłá te-
...zrozumiéć : bo z wielkiéy miłośći Pánu ſwemu nieżyczyli tego / áby miał
...mrzéć : bo czego kto nierad ſłucha/ to mu w posłuch nie idźie : y kiedy kogo
...luie/ gdy o nim co ßkodliwégo mówią/nie rad wierzy rychło / bo mu tego
...życzy : tákże też y Vczniowie Páńſcy ſłucháć tego niechćieli/ kiedy co prze
...négo Pan Chriſtus o ſobie im powiedźiał. Nádto widząc niewinność
...o / że nikomu nic złégo nieuczynił/ y owßem wßytkim dobrze czynił/ niero-
...mieli o tym/ żeby mu ſye to źle miáło nágrodźić/ y owßem to rozumieli/ że
...przypowiednie mówił/ nie iſtotnie. Przetóż Piotr świety kiedy Pan Chri-
...s o męce/y o śmierći ſwoiéy mówił/ták rzékł: O miły Pánie/ Boże cie te- Matt: 16. ver:22.
...rácz záchowáć. Jákoby chćiał rzéc : ázaś ty komu co złégo vczynił/ żeby
...to miáło potkáć!

❡ Leczby kto rzékł/ czemuż im to Pan Chriſtus przepowiádał/ czego nie-
...iał im dáć zrozumiéć ? Dla tego im niedał zrozumiéć / áby ſye nie fráſo-
...li z męki iego : bo kiedyby byli to ná ten czás zrozumieli / ták wielce go
...luiąc / záwżdyby byli wſpomniawßy ią ſobie ſmucili ſye. A iż im iednák to
...epowiedźiał czego ná ten czás niezrozumieli : Dla przyßłéy przeſtrogi to
...nił/ iż potym mieli to ſobie przypomniéć / że im to opowiádał. A iż im
...śmierć opowiádał weſpół zmartwychwſtániém ſwym : To czynił dla tego
...gdy vználi że ſye śmierć wykonáłá : wierzyli rychléy zmartwychwſtánie
...o. A zátym żeby ſye nie ták wielce fráſowáli.

JVż możeß obaczyć miłośierdźié Páńſkié / kthóré ſye nam pokazáło z
...śmierći iego : zá co iemu wielce dźiękowáć mamy. A iż nędzy záwżdy miło-
...śierdźié ieſt pożyteczné : Przetóż też y nędze náße/ która potrzebowáłá miło-
...śierdźia/ okázuie Ewányeliéy text témi ſłowy :

...ſtáło ſye ieſt / gdy ſye przybliżał do Jerychá /
...ślepy niektóry śiedźiał przy drodze żebrząc.

☞ Tu wyráźił nędze rodzáiu ludzkiégo/ który niż przyßło miłośierdźié/
...y ná świátłość / która oświéca człowieká wßelkiégo ná świát przychodzą- Ioan: 1. verſu 9.
...cego/ wßytek był záślnął/według onéy powieśći piſmá świetégo : záślepiłá Sapien. 2. ver: 21.
...go złość iego. Ten to ślepy ták bárzo był oślnął / że ináczéy nie mógł przey- Iſaiæ 44. ver: 18.
...źrzéć/ iedno oświécony świátłośćią/ która ieſt Pan Chriſtus. Do JErychá
...ſie przybliżał niedármo : bo tám lékárzá trzebá / gdźie chorzy ſą. To JEry-
...cho / to ieſt świát ten ninieyßy / wielé miał chorych / á nawiecéy ślepych /
...którzy niemogli przeyźrzéć żadnym obyczáiem/ iedno przez miłośierdźie Páná
...Chriſtuſowé. O tych oświécenıu mówił Zácháryaß/ że miał Pan przyść o- Lucæ 1. verſu 79.
...świécáć té / którzy w ćiemnośćiách y w ćieniu śmierći śiedźieli. Ták bárzo
...był oślnął ten świát/że niemógł chodźić po drodze ſpráwiedliwośći: iedno im
...więcéy tym od niéy chodźił daléy. A iáko ćieleſnéy ślepoty przyczyná ieſt nie-

doſtátek w głowie/ ták téż ślepoty duchowné́y ieſt przyczyná grzéch : k
ták záślépia/że nie może człowiek przeyźrzeć do łáſki bożéy/poki onég bie
nie zetrze/to ieſt grzéchu przez pokute/y przez pohámowánie ſie od nieg. P
pátrz ſye tu mizeryiéy wielkiéy tego człowieká / kthóry nie tylko że był sle
ále y niedoſtátecznym był żebrakiem : także téż grzéch / który człowieka
slépia ieſt przyczyną wielkich niedoſtátków które człowiek ćierpi/ ábow
go czyni vbogim w niewinność/y one ßáte niewinnośći z dźiéra z niego/
rą zową ſpráwiedliwość : czyni go vbogim / że oyczyzne vtraca wiekuiſ
Pſal: 5. verſu 6. bo powiedźiał Dawid : Iż nie bedźie przy tobie przebywał złoſliwy człow
Owo iáko nie może być nedznieyßy nád slepégo / ták téż nie może być n
nieyßy nád grzéßnégo człowieká. Ale ſłuchay iáko ſobie porádźił slepy t
ták téż grzeßny człowiek ma czynić. Oto mówi Ewányelia :

Ten gdy vſłyßał/ że mimo oń tłuſzcza idźie/ pyt
coby to było / y powiedźiano mu że Jezus Náz
ránſki mimo oń idźie.

Rozumiał ten slepy/ ſłyßąc wielki zgiełk idących mimo ſye / żeby
Pan wielki mijał go : á zátym ſye ſpodźiewał wźiąć co ku nedzy ſwéy p
towániu : iákóż nie omylił ſye nic w ſwym mniemániu : bo ßedł tám
Król nád Królmi Pan nád Pány/który nie tylo niemocom álbo nedzom
leſnym mógł zabieżeć / ale téż y dußnym niedoſtátkom był łáſkáwym w
możyćielem. Od tegoż ſye ma káżdy ſpodźiewáć wſpomożenia: Bo on ie d
wßytkim okwićie. Wiedźiał téż o tym ten to slepy / że on był łáſká
wßytkim wzywáiącym go : przetóż dowiedźiawßy ſye kto był á iż był ten
którym on vfał/ że go mógł podpomoc/nedze ſwoie przed nim przełożył.

Y záwołał mówiąc : Jezuśie Synu Dawidó
ſmiłuy ſye nádemną.

☞ Wzywa nedzá miłośierdźia/ slepy świátłośći/ vbogi PAná nieb
źiemie/ nági Królá chwały / niemocny wßechmocnégo. Záwołał/mówi
Matt: 9. verſu 12. mu nedzá dokuczáłá. W tym nedze iego znák był że wołał. Nie trz
zdrowym lékárzá áż mu chorobá dóymie. Tákżeć téż wołał Dawid w o
bie rodzáju ludzkiego/ widząc nedze wielką która ná ten czás wßytkim b
Pſal: 84. ver: 8. z któréy nie mogli być wolni iedno przez zbáwićielá PAná Chriſtuſá : O
nam miłośierdźié twoie y zbáwienié twoie rácz nam dáć.

¶ Aczkolwiek krótka byłá modlitwá tego to slepégo/ ále wielkie rzecz
ſobie zámyka/przez których żaden wierzyć dobrze nie może. Bo obiedwie
turze wyznał w iednym Pánie Chriſtuśie/ co y my wyznawamy y wyzná
mamy. Náture Boſtwá y człowieczeńſtwá.

Náture Boſtwá w tym wysłowił gdy rzékł : JEzuśie / co ſye rozu
Zbáwićielu.

Náture człowieczeńſtwá w tym wyznał kiedy rzékł SYnu Dawidó
bo on wedle człowieczéy nátury národźił ſye z Dawidowégo pokolenia.
Roma: 1. verſu 3. czym Páweł świety świadczy / iż PAN Chryſtus według ćiáłá był ſpok
nia Dawidowégo.

¶ Smiłuy ſye mówi nádemną/ bo ty maß lutość nád wßytkimi kiedy
czyß : miłośierdźia twego niémáß liczby : nedzá moiá do miłośierdźia tw
Pſal: 5. verſu 3. go woła. Tákżeć téż Dawid wołał mówiąc : Smiłuy ſye nádemną BO
wedle wielkiégo miłośierdźia twego.

☞ Ale podobno na ten czás nie wßyſcy którzy przy Pánie Jezuśie

rá

ſłucháli tego wyznánia PAná Chriſtuſá: Przetoż mowi Ewányelia.

A ći ktorzy wprzod ſzli fukáli nań kázac mu milczeć.

☞ Rozmáite náſzládowce miał PAn Chriſtus záwzdy przy ſobie: ie-
torzy z dobrym vmyſłem ſłucháli słow iego/ chcąc ſye náuczyć od niego
zbáwienney. A drugie zás/ ktorzy dla tego przychodźili/ áby podchwy-
łowá iego / iáko byli Pháryzeuſzowie. Ciż to mogli zbrániáć slepému
ć miłosierdźia od Páná Chriſtuſá/ktory ſpokolenia Dawidowego miał
rodźić. A ieſliż też oni ktorzy byli prawdźiwymi ſłucháczámi iego zá-
áli tego: tedy to czynili / dla wołánia iego. Ale iákimkolwiek vmy-
tego zábraniáli áby ná Páná Chriſtuſá nie wołał ten slepy / tedy to nie
miło onému człowiekowi nedznému/y nie przeſtał od wołánia ſwego: bo
i Ewányelia:

Ale on tym wiecey wołał: Synu Dawidow ſmiłuy ſye ná demną.

☞ Ták długo potrzebá było wołáć/ iáko swiety Ambroży powiáda/ áż
zećiwney tłuſzczey ſwym wołánim zágłuſzył zgiełk/ á był od Páná vſły-
N człowiek nedzny ták długo ma wołáć do Páná / áż wſzytki rzeczy
kadzáiącé iego modlitwy trwáłym y ſtałym do Páná wołánim y wzdy-
em przewyćiężi: przykłádem tego slepégo: ktory gdy mu zábraniano/
wiecey wołał do Páná. Tákim ſpoſobem zgromádzenié wiernych czy-
kiedy od Zydow y od Pogánow zábraniano im wyznawánia imieniá
Chriſtuſowégo/tym wiecey wyznawáli imie y wiáre Chriſtuſowe. By
milkł záraz ná roſkazánié onych okrutnikow/iużby dawno byłá vſtáłá
Páná Chriſtuſowá: á záraz práwie po Pánie Chriſtusie. Wſzák wie-
ko srodze zákázowano Apoſtołom/áby nie przepowiádáli imieniá Pá-
hriſtuſowégo. A oni tym wiecey przepowiádáli/ mowiąc: Wiecey trze- Act:5.v:29.et 42
zeſtrzégáć poſłuſzeńſtwá/ktoré ieſt powinné Pánu Bogu á niż ludźiom.
ten slepy: by był záraz vmilknął/ kiedy go fukano / PAn Chriſtus by
ie ſtánął/ y iego nie vzdrowił. Nie dármo powiedźiał ſamże Pan Chri-
ktory proſi otrzymawa: ktory ſzuka náyduie: á temu ktory kołáce/ o- Matt: 7. verſu 8.
zono bedźie. Ták też y my mamy czynić: nie záraz mamy przeſtáwáć od
ch proſb/ ktoré czynimy do Páná/ kiedy nie záraz bywamy wyſłucháni:
An przed tłuſzczą nie może nas wyſłucháć: to ieſt: dla rozmáitych my-
iſzych / ktoré czáſu modlitwy nam nawiecey przeſzkadzáią / ábyſmy do
á nie wołáli. Ale tym wiecey wołáć mamy/ nie vſty tylko/ ále y ſercem/
s Pan wyſłucha. Oto widźiſz że Pan nie vſłyſzał wołánia tego slepé
z zá pilnym iego wołánim/ chcąc iego ſtałość wiáry pokázáć wſzytkim.

Stánąwſzy JEzus/kazał go przywieść przed ſye. A gdy blisko iego był: y ſpytał go mowiąc: co chceſz ábych ći vczynił.

☞ Przypátrz ſye tu proſze ćie pokorze y ćichośći Páná Chriſtuſa zbá-
ićlá twego. Dla nedznégo onégo żebraka ſtánął/ niebrzydźił ſye nic oſo-
go/nedzą y niedoſtátkiem: łáſkáwie z nim rozmawia: pyta czego chce/
áłmużny/ieſli widzenia. Widźiałći Pan czego iemu potrzebá byłá: ále
go dla tego/ áby okazał wiáre iego wſzyſtkim ludźiom/ktorzy z nim ſzli.

Przypátrzże ſye tu wielkiéy dobroći páńſkiéy/który oto niebrzydźił ſye z
y nanedznieyſzym człowiekiem ná świecie : wſzyſtki łáſkáwie przyymow
¶ Tu ſye maſz vczyć przykłádem Páná Chriſtuſowym/ ábyś ſobie
bnégo człowieká niewzgardzał/by y nanedznieyſzégo : pomniąc ná to
dla ciebie/ iáko y dla nedznégo żebraká w gnoiu leżącégo Chriſtus prz
y iednáko wſzyſtkim okazał miłośierdźié ſwoie świeté: żadnégo nedza
go niedoſtátkiem/ żadnégo plugáwośćią/ żadnégo chorobą niezbrzyd
A wiec ty bedźieſz wzgárdźiciel vbogich: wzgardzaſz ſobie poddánégo
zbáwićiel twóy niewzgárdźił ćiebie dáleko od śiebie różnégo. On był
tyś człowiek ſtworzenié y ſpráwá rąk iego : On był ſprawiedliwy y nien
A tyś grzéſzny y godny wiecznégo potepienia. A cóż ty wiéſz/ieſli ów nie
y niemilſzy Pánu Bogu/który leży w nedzy/którégo ty wzgardzaſz/á ni
brze vbrány y bogáty : y rozumiéſz żebyś owym ſye brzydźił : brzydźiś
łem ſwym : bo tóż ćiáło y z téyże máteriéy co y v ćiebie/ieſt v vbogiégo
gardzaſz prawdźiwégo vbogiég/wzgardzaſz Páná ſtworzyćielá iego y t
Prou: 14. ver: 31. bo ták mówi Medrzec : Który potwarza vbogiégo/czyni wzgárde ſtr
Iacobi 2. verſu 13. ćielowi iego. A Apoſtół mówi : Sąd przez miłośierdźia bedźie temu/
Prou: 21. verſu 13. nie czyni miłośierdźia Bliźniemu ſwemu: A medrzec mówi/który zátul
ſwoie ná wołánié vbogiégo/ ſam kiedy bedźie wołał/ nie bedźie wyſłuc
Ioan: 15. verſu 12. Przetóż mamy czynić wſzyſtko przykłádem páńſkim: Miłuycie ſye mi
ſpołek/iákom ia was vmiłował.Byſmy ſnać y połowicą miłośći ták ſ
łowáli/iáko nas Pan vmiłowáć raczył/byłoby dobrze.Ale y namnieyſz
ká nieokázuie ſye w nas miłośći téy/którą ſye nam kazał weſpół miłow
ko on nas vmiłował. A by nas ták Pan niemiłował/iáko my ſámi śie
miłuiemy/ſnać wſzyſcy dawno iużbyſmy przepádli y zginęli.On łáſkán
wżdy ſye známi obchodźi : ále my ſámi zſobą doſyć ſrogo. Radby po
zá máłą przyczyną ieden drugiégo by to mogło być wniwecz obróćił. A
tego nawiecéy miedzy témi/którym nawiecéy przykazána miłość ieſt.
pátrz ſye ty Żydom y inſzym ludźiom pogáńſkim/którzy ták wielkiego p
zánia niemáią o miłośći/ á wżdy iáko ſye miłuią / iż ſwoim niedopuſz
bráć/żywiąc y opátruiąc ie. Wiecéy ich do tego náturá wiedźie
roſkazánié. A nas áni náturá/ áni przykazánie/ może przyćiągnąć do
ábyſmy ták lutośćiwi byli nád bráćią náſzą / którzy ſą iedney wiáry zná
1. Ioan: 4. ver: 21. Niemaſz w nas miłośći Bożéy: bo kto miłuie bliźniégo/miłuie Bogá: b
ni przykazanié iego/ którym kazał miłowáć bliźniégo. Pyta tedy
ślépégo : coby chćiał áby mu Pan vczynić miał?

A on mu rzekł: Pánie ábym przeyźrzał.

☞ Jákoby ták chćiał rzéc/od ludźi inſzych iákie tákié podpomoże
żywnośći moge mieć / ále widzenia nie moge mieć iedno od ćiebie / któ
zrok mnie dáć możeſz/iákoś inſzym dáwáć raczył. Otóż/iż od żadnégo in
tego mieć niemoge/iedno od ćiebie/przeto proſze. Bo to w twoiéy mocy
¶ Mamy prośić z tym to ślepym/abyſmy mogli téż przeyźrzéć od ćie
śći/ która ieſt ná vmysléch náſzych: ábyſmy mogli oglądáć/co ieſt wola
ſka: y áby ono biélmo to ieſt grzéch/był wygłádzon z vmyſłu náſzégo: á z
ábyſmy oglądáli one świátłość/ ná którą Anyołowie pátrzáią/ to ieſt
Bogá wſzechmogącégo w máieſtaćie iego. Zátym

Jezus záś rzekł do niego : przeyźrzy/ wiárá tw ćiebie zdrowym vczyniłá.

Pſal: 148. verſu 5. ☞ Oną mocą Pan Chriſtus to vczynił/którą rzekł: á wſzytki rzecz
ſtáły. Tákim słowem rzekł/przeyźrzy/á nátychmiaſt przeyźrzał. Krótki

ſło

wo było/ále skuteczné: żadné omieszkánié w nim nie było/ále nátychmiast
onym słowem przeyźrzał. Przetóż mówi Ambroży swiety: Sprawné iest
wo páńskié/ iż iáko wszystki rzeczy stwarza/ták też stworzoné odmienia.
iára twoiá mówi ciebie zdrowym vczyniłá. Abowiém w wierze wierzące
słowo páńskié mocnie spráwuie wszystko według powieści Dawidowéy. Psal: 32. versu 4
áwé iest słowo páńskié/á wszystki spráwy iego w wierze.

Y cudźiež przeyźrzał.

☞ Przypátruyże sye w tym vzdrowieniu tego człowieká ślepégo.
¶ Naprzód łáskáwości Lekárzá: który vyźrzawszy chorégo/ stánął.
¶ Tákże przychylności iego/gdy oto mówi: co chcesz żebymći vczynił?
¶ Przypátrz sye też łácnému vzdrowieniu / że zá iednym wyrzeczenim sło-
/był vzdrowion.
¶ Tákże przypátrz sye slachetnému lékárstwu gdy mówi: Wiárá twoiá
ie vzdrowiłá. A tá wiárá daremna nie byłá: Abowiém potym one wiá-
która ná ten czás miał/ozdobił dobrémi swémi vczynkámi: Bo powiada
ványelia:

Y náśládował go chwaląc Bogá.

☞ Azaż to niedobré vczynki/náśládowáć Páná Christusa/ y chwálić
na Bogá? toć naprzednieysze máią być spráwy dobré v tych którzy są
rnymi páńskimi. Náśládowáć Páná CHRistusá/nie ták chodem ćiele-
m/iáko w spráwách dobrych y w náucce iego swietéy. Zadnéy rzeczy on
zynił z czegoby przykładu dobrych cnót niemiał mieć wierny człowiek
ześćijáński ku dobrze czynieniu.
Przykłádem tedy tego ślepégo mamy náśládowáć Páná Christusá: to
iemu dźiekowáć zá iego dobrodźieystwá: ták rozumiem/żeć dla tego ná-
owal páná/áby mu dźiekował zá te dobroć iego/że slepote iego oświécił.
każdy ták mógł znas vznáć dobrodźieystwá páńskié iáko ten slepy vznał/
oby to z nászym wielkim pożytkiem: bo niewdźieczność dobrodźieystw/
tokroć oddala od nas łáske páńską. Kto iest wdźieczen dobrodźieystwá/
a sye być godnym wietszych dobroći páńskich: á kto dánych niewdźieczen:
ch które ma/nie iest godźien.
☞ Lecz nietylko sam ten ślepy był wdźieczen dobrodźieystwá páńskié-
ale y drugié do tego on cud przywiódł/że Pánu Bogu cześć y chwałe da-
i: Bo mowi:

wszytek lud gdy vyźrzał dał chwałe pánu bogu.

☞ Tákiéby spráwy záprawde miáły być Chrześćijáńskich ludźi/któréby
iłały/ y vmacniáli społecznie wszytki w wierze y w chwale miłégo Bogá.
czego nápominaiąc Pan do wszytkich wiernych swoich mówi: Niechay Matt: 5. ver: 16.
éci swiátłość wászá przed ludźmi / iżby widźieli vczynki wásze dobré / á
alili Oycá wászégo który w niebie iest. Z cudu Páná Christusowégo/
ylo ślepy wzrok wźiął/ nie tylo że on sam chwalił Páná Bogá/ ále y w-
á tłuszcza/widząc ták zacną spráwe/ták zacné cudo/ dáłá cześć y chwa-
ánu Bogu. Ták bywa pospolićie że dobré spráwy/ dobry koniec biorą/ y
źći y chwale Bożéy obracáią sye/ á złé do złégo końcá przychodzą.
Vczynimyszmy tedy ták / słysząc/ y wierząc/ iákié cudo Christus Pan v-
nić raczył / y iáko z niego rosłá cześć y chwałá Pánu Bogu od gminu o-
o / który zá Pánem szedł: Ták też od nas niech chwałá y cześć zá to be-
Pánu Christusowi: któremu: ku czći / y chwale / mówmy oné słowá z
ołem swietym: Królowi wszytkich wieków niesmiertelnému wedle Bo- 1. Tim: 1. ver: 17.
á / y niewidomému / sámému BOGu/ niech bedźie cześć / y chwałá / ná
ki wieków Amen.

Summá Ewányeliey tey tá ieſt.

I. Naprzód przypomina Pan Chriſtus Apoſtołom ſwym/poymánie/ m
ke y śmierć ſwoię : co wßytko miáło go podkáć w Jeruzálem : co czyni
trzech rzeczy.
Naprzód dla przeſtrogi Apoſtolſkiey / áby ſye z męki iego nie gorßyl
Potym áby im to pokazał / że Króleſtwo iego nie miáło tu ná świe
być zá żywotá iego/ iáko ſye oni ſpodziewáli.
Trzecia przyczyná áby pokazał / że dobrowolnie ciérpiał : y przeto im
powiedział / od kogo miał być poiman / co ſye mu dziać miáło / iż miał
zábit/ y trzećiego dniá zmartwychwſtáć.
II. Powtóre pokázuie Ewányelia grubość rozumu Apoſtolſkiego / któ
iáſney mowy Páńſkiey/ o męce iego/ y o śmierci nie rozumieli.
III. Potrzećie pokázuie cud wielki / który PAN nád ślepym vczynić rac
dáiąc mu widzenie. W czym Conterfetuie tu prawdziwie / że on był Meſ
Iſaiæ 35. verſu 5. aß / bo to vrząd iego był / wedle Proroctwá Jzáiaßá / otwárząć do wid
nia oczy ślepym. Lecz tego ślepego to dobrodzieyſtwo podobnoby było
potkáło/ by był nie wołał pilnie y nie prośił vsilnie. Ták w tym ślepym
wßytkim náuká / chcąli być wyſłucháni w ſwych przygodách / y doległi
Pſal: 12. verſu 4. śćiách/ máią prośić Páná pilnie y mówić z Dawidem. Oświeć Pánie o
moie/ ábych nigdy nie záſnął w śmierć wiekuiſtą / y nieprzyia-
ćiel mój mi nie rzékł / przewyćiężyłem przećiw
niemu. Y wołáć máią z tym ślepym: Je
zu Synu Dawidów ſmiłuy ſye
ná demną.

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W WSTEPNA Srodę, którą po Lácinie zową Cinerum według opiſania Máttheuſzá Swiętégo w Kápit: 6.

GDy pośćićie nie bądźćież ſmetni iáko ludźie pokryći. Boc oni záſepiáią oblicza ſwoie / aby okazali ludziem że poſzczą. ZAprawde powiádam wam że wźieli zapłate ſwoie. Ale ty gdy pośćiſz/pomaż głowe twoie/á vmyy oblicze twoie/byś ſye ludźiem nie zdał pośćić / ále OYcu twemu który w ſkrytośći ieſt:a Oyćiec twóy który widzi w ſkrytośći/ odpłáći tobie. Nie ſkarbcie ſobie ſkárbów ná źiemi/ gdźie rdzá y mol pſuie / y gdźie ſye złodźieie podkopawſzy vkradáią. Ale ſkarbcie ſobie ſkarby w niebie gdźie áni rdzá zepſuie/áni mól ſtoczy/ áni złodźieie podkopyią/áni vkrádną. Bo gdźieć ieſt ſkarb twóy/tamći ieſt y ſerce twoie.

Dawná z piſmá świetégo pokázáć ſye może/ że P. Bóg/ miedzy inſzémi rzeczámi/ które chćiał mieć po człowiecze ná świećie / poſt / áby był od człowieká Pánu Bogu chowan/chćiał to mieć po nim : y przeto przez PRoroká / ná on czás/ kiedy ku ſobie powoływał lud / áby go náſládowáli / ták do niego mówił : Náwróććie ſye do mnie/ w zupełnym ſercu wáſzym / w pośćie/ w płáczu/ y w łkániu. Rozdźieráyćie ſercá wáſzé / á nie ſzáty wáſzé / á náwróććie ſye do PAná BOgá ...égo. Wiedźieli to wybráni Boży : wiedźieli też y ći/którzy Páná Bo... niewáli : przeto mieli te iedne vćieczke / iż kiedy ná nie przychodźiłá re...źniéy Bożéy/ tedy oni poſtem/ á modlitwą gniew Páńſki błagáli. Jeſt ...kład iáſny tego / w wielu mieyſcách piſmá świetégo / których nieco ná ...dectwo przywiode. — *Ioelis 2. v:12. et 13.*

Maſz w Ksiegách Sedźiów ſtárégo Zakonu / kiedy lud Jzráelſki wal... ná pokolenie Beniamin / od których gdy dwákroć byli porażeni płákali — *Iudic: 20. a ver: 26. ad finem.*

przed

przed Pánem/ y pośćili ſye won dźiéń/ áż do wieczorá : ofiáry zapálné/ y
koyné ofiáruiąc / á potym Páná Bogá ſye rádźili przez Kápłaná Phin
co mieli czynić dáléy : y wźieli odpowiedź od Páná / że ie miał dáć názá
wręce ich : y porázili dwádźieśćia y pięć tyśięcy Beniamczyków / y tá
pomśćili/ ſproſnie/ y okrutnie vmorzonéy żony Lewitowéy.

2.Paral:20.a ver. 1. ad 24. Tákże mąß drugi przykład nápiſany w Kśięgách Królewſkich / o
záphácie Królu Judſkim/ kiedy wiele nieprzyiaćiół ſye nań było ſpiknel
położyli ſye byli w Aſaſonthámár : Powieda Hiſtorya : vlekł ſye ich
Jozáphát boiáźnią bárzo wielką/ y vdał ſye wßytek ná to : áby prośił P
o rátunek : y zápowiedźiał poſt wßytkiému ludowi Judſkiému / y ták
śćie modlił ſye do PAná BOgá/ ze wßytkim ludem ſwym. Y wyſłuch
Pan Bóg : bo nieprzyiaćiele ich porażeni były ſámi od śiebie : bijąc ſye/
od śiebie pogineli.

1. Reg: 7. a ver:3. ad 15. Tákże y trzeći przykład mąß w Kśięgách Królewſkich/ o ludu Iz
ſkim/ kiedy ná nápominánié Sámuelowé / Bálwány precz wyrzućili :
Páná Bogá ſwego ſye náwróćili : Powieda Hiſtorya : że pośćili ten d
y mówili do Páná/tobieſmy zgrzéßyli Pánie: y ſmiłował ſye PAn nád
y vniżył Philiſtyny przed nimi/ bo Zydóm dał Pan Bóg zwyćięſtwo z ni
¶ A iż nietylo lud Zydowſki / poſtem gniéw PAńſki vbłagał częſto
Ionæ 3 a ver:40. ad finem. ále też y lud pogáńſki : iáſné świádectwo tego w piśmie świętym o N
witách / którzy vwierzywßy Jonaßowi Prorokowi wołáiącému / tém
wy : Jeßcze czterdźieśći dni/ a Niniwen będźie wywrócone. Naprzód
Niniweńſki / wſtał z Stolice ſwéy / zrzućił odźienié ſwoie z śiebie/ á ob
ſye w wór/ y vśiadł w popiele. Potym wßyſcy obywátele w NIniwen
naywiętßégo do namnieyßégo tákże vczynili : y zápowiedźiał Król po
dźiem/ bydłu y wßyſtkiemu dobytkowi/ że nic nie iedli áni pili: y ták co
z mocy wołáli do Páná/ y vyźrzał Pan Bóg vczynki ich / iż ſye odwróći
złéy drógi ſwoiéy/ y zlutował ſye Bóg nád złośćią/ którą był rzékł vczyn
y nie vczynił.

Byłoby wiele przykłádów inßych z piſmá świętégo / lecz ie opuſzcz
rozumiejąc temu/ że z tych káżdy pobáczyć może / iż poſt był vćieczką lu
do vbłagánia gniewu miłégo bogá:bo tym/to ieſt poſtem/ludźie vpok
Heſter 14. ver: 2. li y vniżáli ćiáłá y chćiwośći ſwé przed Pánem Bogiem. Ták Heſter vn
1. Reg:12. ver:16. ćiáło ſwoie poſtem Pánu Bogu. Ták Dawid. Ták Król Acháb : Ták
3. Reg:21. ver:27. ßy / pokorę y vniżenié/ od poſtu záczynáli.
¶ Lecz áby káżdy wiedźiał/ iáki był poſt v onych ſtárych / tedy z pi
świętégo/ ták baczymy / że poſt v nich táki był/ iż pośćili ieden dźiéń /
dwá weſpół/ álbo też y trzy/ nic nie iedząc/ áni piiąc/ od godźiny do god
Iudic:20. ver:26. Przykład iednégo dniá poſtu opiſuie piſmo w Synách Izráelſkich/
walczyli z Beniámity. DRugi gdy ſye vpámiętáli od Bálwochwálſtw
2. Reg: 1. ver: 12. Regum 7. W Dawidźie y w onych co z nim byli/ kiedy płákáli śmierći S
lá/ Królá Zydowſkiégo/ y Synów iego.
Nehe: 1. verſu 4. Przykład dwu dniu poſtu/ w Nehemiaßu/ który dwá dni pośćił.
Heſter 15. ver: 4. A trzech dni w onéy zacnéy Pániéy Heſter/ † y w Niniwitách.
† Ionæ 3. verſu 5. Trzech Niedźiél poſt/ * pościczon ieſt od Dánielá Proroká. Y im k
*Dan: 10.v.2.et 3. więtßą żądzą/ Pánu Bogu chćiał ſłużyć/ tedy záwżdy od poſtu to záczy
potym w modlitwy ſye vdawał/ y w potrzebách ſwych páná Bogá wzyw
Acto: 13. ver: 2. Ták czynili Apoſtołowie w Zborze ſwoim/ kiedy vrząd Káznodźieyſki /
włowi y Bárnábaßowi zlecáli. Ciż Apoſtołowie Bárnábaß / y Páweł
ſye modlili zá Kośćioły/ które były w Antyochiéy/ w Piſidiéy/ w Ikoni
Acto: 14.ver:22. y w Lyſtris / pierwéy pośćili / á potym ſye modlili : iáko ieſt nápiſan
Dźieiách Apoſtolſkich : á pewna rzecz/ że poſt Apoſtolſki / tákimże był

zem spráwowány od nich/ iákim wypełniáli go Oycowie w stárym Zako-
e to iest/iż nie tylo od lubieznych pokármów wstrzymawali sye/ ale zgołá
nie iedli/áni pili/przez cáły dzień. A táki post znaczy sye/że był w Kościele
Chrześcijáńskim stárodawnym. Abowiém COncilium Chalcedońskié ták
postánowiło: żeby postem nie zwano áni wierzono/żeby ono post był/ któré-
gdy człowiek nie iedząc áni pijąc/áż po modlitwách wieczornych/co v nas
spporem zową/ nie pościł. Post tedy ták w stárym iáko y w nowym Za-
konie/ ludziem dobrym y złym/ záwżdy z nabożeństwá/ z skruchy sercá/ y z zá-
palonéy pobożności ku Pánu Bogu przychodził: y tákim sposobem ludzie
w niego wstępowáli/ áby dręczyli sámi siebie im przed Pánem Bogiem/ o
czym ták Ezdrasz mówi: ROskazałem post dla tego/ abyśmy sye vdręczyli
przed Pánem Bogiem nászym. Pościli też dla tego/áby vpokarzáli w poście
dusze swoie Pánu Bogu. O czym też y Dawid Swięty świádczy mówiąc:
Vpokarzałem w poście dusze moie. 1. Esdræ 8. ver:21.

Przeto Doktorowie święci Chrześcijáńscy/post zową/vczynkiem cnoty/
iest: rzecz dobrym porządkiem/ku dobrym y vczciwym sprawam postá-
nowioną: y kłádą trzy przyczyny/ dla czego post iest postánowiony: Psal: 34. versu 13. D. Thomas lib: 2. quæstionum Theolog: quæst. 147.

Naprzód/ áby bystrość ciáłá człowieczégo byłá pohámowána.

Potym áby myśl człowiecza tym łácniéy ku PAnu BOgu sye podnio-
słá y rzeczy niebieskich prágnęłá.

Potrzecié/ post iest postánowion/ áby przez vdręczenié ciáłá/ człowiek
złości popełnioné w sobie karał/ y przez post zá nié pokutował. A toć by-
ła regułá/ álbo vstáwá powszechna świętych ludzi/ czásu postu który pości-
ł/ wstrzymáwáć sye od złości/y grzéchów: od roskoszy cielesnych/y od pokár
do ciáłu potrzebnych: y ták we wszytkich pismiéch ich naydziesz: że on
post od pokármów/ iest máło ważny/ którégo sye od złości grzéchów y swéy
woli człowiek nie wstrzymawa. Lecz y w dzisieyszéy Ewányeliéy Pan ta-
kiégo postu vczyć raczy/któryby był prózen wszelkiéy obłudności/ á był w pro
stości/ y wszczérości sercá człowieczégo/ iáko to EWANyelia opowiáda
mówiąc:

Gdy pościcie/ nie bądźcie smętni/ iáko ludzie pokryci.

☞ W tym wszytkim Cápitulum MAttheuszá Swiętégo trzy rzeczy
Pan w Pháryzeuszách onych pokrytych/ strofowáć raczył/á Zwolenniki swo-
ie vczył: áby ná ksztáłt Licemierniczy/spráwiedliwości swéy nie czynili przed
ludźmi/ áby byli widziani od nich: którą to spráwiedliwość/ w tych trzech
rzeczách Christus Pan pokázáć raczył. Spráwiedliwość ludzka ná czym zależy.

Naprzód w rozdawániu iáłmużny.

Potym w Modlitwie/

Potrzecié w poście.

Téć trzy rzeczy Christus Pan spráwiedliwością názwáć y vczyć raczył/
dla tego że tá spráwiedliwość nie byłá doskonałá w Licemiernikách: bo ią
czynili ku próżnéy ludzkiéy chwale tym sposobem: gdy iáłmużnę dawáli trą-
bili/ áby ludzie baczyli ich szczodrobliwość/y poczciwość im przeto wyrządzá-
li. Tákże gdy sye modlili/ná rogách vlic stoiąc modlili sye/áby byli widziani
od ludzi. Kiedy też pościli/ działáli sye smętnymi/ y zásępiáli twarzy swé/
áby ie baczono że pościli: Otóż dla tego/że ná chełpę y ná chwałę ludzką/té
vczynki spráwiedliwości czynili: nie byłá ich doskonáłá spráwiedliwość.
Ale żeby byłá doskonálsza w Apostolech/ vczy ie tego Pan Christus mówiąc.
Pilnie sye tego strzeżcie/ ábyście spráwiedliwości wászéy/ to iest iáłmużny/

modlitwy/

modlitwy/ postu/ nie czynili przed ludźmi/żebyście od nich byli widziani
gdzieby ináczey było / nie bedziecie mieć odpłáty od Oycá wáßego / któ
niebie iest.
O dwu rzeczy tedy/z tego mieyscá Ewányeliey bedziem pisáć. Nap
o spráwiedliwości náßey á potym o poście.
¶ Jáko rzecz iest potrzebna vspráwiedliwienié / álbo spráwiedliw
człowiekowi káždému : Ták potrzebna iest rzecz temuż człowiekowi
dziec / w czym należy iego spráwiedliwość / álbo vspráwiedliwienié. C
áby sye snádnie káždy nauczył / iáko nakrócey bedziem moc to tu pokaze
Doktorowie swieci dwoiáką spráwiedliwość / álbo dwoiákie vsprá
dliwienié / z pismá swietégo być pokazáli. Názwáli te być spráwiedliw
pierwßą/którą mamy przez Páná Jezu Christá/ y przez iego odkupienié/
ré sye nam sstáło z łáski ßczérey Bożey / á nie z zasług náßych : y którą s
wiedliwością/ Pan Bóg nas vspráwiedliwia ná Krzcie/z ßczérey łáski s
bez zasług náßych. Tey spráwiedliwości/Páweł swiety ná wielu mieysc
Ephes: 2. ver: 8. dowodzi / opowiádáiąc / że iestesmy łáską BOżą zbáwieni/ nie znas/da
Boży iest / y nie z vczynków náßych. Przeto prózno kto sye ma chełpić /
to z siebie miał. Dla czego iednák y ná drugim mieyscu Páweł swiety do
Rom: 3. versu 28. da : Ze człowiek iest vspráwiedliwión przez wiáre / okrom vczynków za
Galat: 2. ver: 16. nych/z wiáry Páná Jezu Christá. Y ná drugim mieyscu: Którzy wierzą/p
Philip: 3. versu 9. muią spráwiedliwość : ábowiem spráwiedliwy z wiáry żywie : † y nie po
Rom: 1. versu 17. bna rzecz bez wiáry podobáć sye PAnu BOgu. Pierwßa tedy spráwie
† Hebræ 11. ver: 6. wość náßá Chrześcijáńska/ iest wiárá w páná Jezu Christá/przez którą
chodzi Chrześcijánom łáská BOża / dla zasług PAná á zbáwicielá náß
Jezusá którychesmy mu nigdy nie zásłużyli : Te spráwiedliwość / oni kt
sye Ewányelikámi zową/ názywáią spráwiedliwością wiáry: á náßy Ká
kowie/ zową ią spráwiedliwością pierwßą. Przeto że iest gruntem sprá
dliwości wtórey : bez którego gruntu/ tá spráwiedliwość wtóra nikczem
by byłá.
¶ Te spráwiedliwość wtórą w dzisieyßey Ewányeliey Pan opisuie /
dy iáłmużne/modlitwe/post/spráwiedliwością zowie : którey spráwiedli
ści stopnie / ták Prorocy/ Ewányelistowie / y inßy Apostołowie / w Pi
swym pilnie nam opisáli : y tá to spráwiedliwość wtóra vczynków dob
iáko iest potrzebna / sam Pan/ á zbáwiciel náß ná wielu mieyscách pok
wáć w Ewányeliey swietey raczy : kiedy dobrym vczynkom zapłáte obi
ie : kiedy ták przez przypowieści/ iáko y przez nápominánie wßytkich vcz
Matt: 19. ver: 24. by vczynki dobré czynili: kiedy wypełniáczom zakonu wieczny żywot obi
Ioan: 5. versu 29. ie : kiedy tym co dobrze czynili żywot wieczny/ á tym co źle potepienié o
dniá ostátniégo sądu opowieda.
☞ A iż káždy wierny Pánu Christusowi stawa sye spráwiedliwym
czynków dobrych/ ták tego dowodzimy.
1. Ioan: 3. ver: 7. ¶ Ták nas wiernych nápomina Jan swiety : Synaczkowie nie daycie
Z Pismá swie- nikomu zwodzić : kto spráwiedliwość czyni / spráwiedliwy iest. Chceß
tégo spráwiedli- dzieć która to spráwiedliwość: wypisuie ią Ezechiel Prorok/vkázuiąc y s
wości opisánie. wiedliwość / y spráwiedliwégo / kiedy ták mówi : Mąż bedzieli spráwie
Ezech: 18. a ver: wy / nie báłwochwálcá / nie cudzołożnik / nie gwałtownik/ nie wydziér
5. ad 10. bedzie iáłmużnikiem / nie bedzie lichwiarzem / strzéc sye bedzie niepráwo
bedzie spráwiedliwym sędzią/ bedzie chodził w przykazániu Bożym/ áby
nił prawde : powieda Prorok : ten spráwiedliwy iest : żywotem bedzie
mówi Pan Bóg.
Psal: 14. a ver: 1. Tákież spráwiedliwégo DAwid wypisuie témi słowy : PANie któż
ad finem. dzie mießkał w przybytku twoim/álbo kto bedzie odpoczywał ná górze t

ietéy? R odpowiáda: Ten który przez zmázy chodzi / á czyni spráwiedli=
ść / kto mówi prawde/ kto w iezyku nie czyni zdrády bliźniemu/ nie czyni
złégo / y nie posmiéwa sye z niego / ze złymi nie towárzyszy / á z onymi co
boią Páná Bogá ma społeczność/ który prawdziwie przysięga/ pieniedzy
lichwe nie dáie/ z niewinnégo dárów nie bierze: ten y táki/ nie tylo że sprá=
dliwy iest/ ále nie bedzie poruszon ná wieki.
Tóż czytay y v Izáiaszá w Kápitule. 33. Juz tedy możesz pobáczyć co *Isaiæ 33. a ver: 15. ad 21.*
spráwiedliwość / y który człowiek wierny/ iest ná swiecie spráwiedliwy.
iáko on człowiek / który grzéch czyni wedle swiádectwá Janá swietégo
yabła iest: bo dyabeł od poczatku grzeszy: ták który dobré vczynki czyni/ *1. Ioan: 3. ver: 8.*
Ogá iest: tego JAn swiety ták dowodzi: każdy kto sye rodził z BOGá *Ibidem v:9. et 10.*
échu nie czyni: y potym znáć Syny BOżé y Syny dyabelskié: ábowiém
nie iest spráwiedliwy/ nie iest z Bogá: Tedyć zátym idzie/iż kto iest sprá=
dliwym/ iest z Bogá. Pytasz iáko bedzie spráwiedliwym: Vkazałemci
awidá/ y z Ezechielá/ y spráwiedliwość y spráwiedliwégo.
Jesli ná Prorokách máło masz: átóżci dowodze z słów Páná Chrystuso
h / który iałmużne / modlitwe / post / spráwiedliwością zowie: który o= *Matt:5. a ver: 20. ad finem.*
tsza one spráwiedliwość zowie/ niż była Licemiernicza: nie gniewáć sye
liźniégo / nie vrągáć go złémi słowy/przeprosić/ ieslis co komu złégo v=
ził albo záwinił / poyźrzeniem cudzéy żony nie pożedáć/krzywdy skromnie
pieć/nie przysięgáć na niebo / ná ziemie ꝛc. czynić dobrze tym którzy nie
idzą y modlić sye zá prześládowniki / y potwarce: toć Pan zowie okwi=
cą spráwiedliwości.
Komuż tedy wiecéy bedźiesz wierzył/Chrystusowi PANu/ Prorokom / y
postołom iego/ którzy dobré vczynki spráwiedliwością zową: Czy Lutero=
który każdy dobry vczynek grzéchem być názywa / y mówi ták w każdym
nku dobrym człowiek grzeszy? A ieśli spráwiedliwość tylo w wierze na=
/iáko Luter vczy: sámá wiárá vspráwiedliwia: Dla czegóż Pan ták pil=
vczynki dobré záléca/ czynić ie roskázuie/y zapłáte im obiecuie? Lecz iż ná
ch mieyscách postylle o tym sye dosyć pisáło/tu wiecéy około tego zábá=
ć sye nie bedziem / tylo ná przestroge to powiádam: że spráwiedliwość
wsza/ to iest łaská BOża przez PAná JEzu Chrystá/ y iego odkupienié/
z szczéréy łáski daná/iest grunt spráwiedliwości nászéy. A vczynki cno=
é / są budowánié ná tym gruncie pożyteczné do chwały wieczné / do
ecia zapłáty obiecánéy/ y do otrzymánia obietnic Páná Chrystusowych:
ozdobą wiáry/ swiátłość ná swiecie bespieczność sumnienia/ śmiáłość/
Pánem Bogiem/ y okwita zapłátá. Tylo niech bedą czynioné ku czći/
hwale P. Bogu / ná dobry przykład inszym: A z nich niechay nikt pro=
chwały/y chelpy tego świátá nie szuka. Czego Pan Christus w dźisiey=
Ewányeliéy przestroge czyni/gdy sye każe pościć bez smutku/bez zásepie=
oblicza / bez okazánia przed ludźmi: y powiáda / że táki post / OYćiec
y który widzi w skrytości/odpłáci tobie.
O tym poście tedy nieco ieszcze pisáć bedziemy: Bo iest różnicá wielka/ *Opisánié postu według starodáwnych Doktorów.*
dzy nowymi Ewányeliki/ á miedzy stárożytnymi Chrześćijány o post.
Stáradawni Chrześćijánie / o poście ták rozumieli / y ták Doktorowie
eći dawni wypisowáli go: Post iest/wstrzymawánié od iedzenia/y od pi= *Secundum Theologos 4. sententia: distinctio: 15.*
dla pohámowánia grzéchu/ y dla sposobnieyszégo nábycia żywotá wie=
go. Czego Jeronim swiety ták poswiadcza gdy mówi: Post/nie tylo
doskonáła cnotá: ále wszytkich inszych cnót iest fundáment/ poświecenié *Epistola ad Demetriadem.*
stropność táka/przez którey żaden Bogá nie oglada. A Augustyn swie=
post á iáłmużne powiáda być skrzydłámi/ każdégo człowieká modlitwy/
Páná Bogá. To táki post pokazowáli/ y opisáli Doktorowie święci
ádawni.

Przećiwnych Doktorów nicowáne rozumienié postu.

Zbijánia fáłesznego rozumienia o pośćie.

Lucæ 21. ver: 34.
1. Cor: 6. ver: 10.
Isaiæ 5. v. 22. et 20

☞ Post nowych Ewányelików Doktorowie ich/ ináczey opisuią/ y
szą/ że to iest post / skromnosć w iedzeniu/ y w pićiu/ y żyć trzeźwie : pow
dáiąc że w pićiu/ y skromnie w iedzeniu/ iest vstáwiczny post. Skromne
dy iedzenié/ y pićié/ postem názwáli : ná to nie pámiętaiąc / iż pismo św
pokázuie/ inszą być skrómnosć w iedzeniu / y w pićiu/ á inszy post.

Skromnośći w iedzeniu / y w pićiu/ Pan vczyć raczy gdy nas nápom
na/ żebysmy sye strzegli pilnie/ áby obżárstwem/ y pijaństwem/ nie obćią
lismy sámi siebie/ gdyż pijánice Króléstwá Bożégo nigdy otrzymáć nie m
gą. Niestrómnosć tedy w iedzeniu/ y w pićiu/ nigdy sye Pánu BOgu
podobáłá : y nárzékáć Pan Bog raczył przez Proroká/ ná ony którzy sye
żnymi czynili ku pićiu winá / á mocnymi do pijaństwá : którzy odmien
dzień wnoc / á noc w dzień rć. Chćiał tedy PAN mieć záwżdy po człowi
skrómnosć w żyćiu wszelákim : á wszákże iednák post/ osobno chćiał mieć
wielki wzgląd ná té miał którzy mu szczérze pośćili. Różnosć tedy iest
wżdy w pismie miedzy postem/ á miedzy skromnym vżywániem iedzenia/ y
ćia. Co iż Ewányelicy nowi pomiészáli / dla tego to vczynili / żeby po
Zboru Chrześćijáńskiégo wyrzućili / y ták go ludźiom pohydźili / żeby zg
nim wzgárdźili. Co áby snádniéy im szło/ y łátwiéy to w ludźie wmówili
dy piszą y powiádáią / że po pośćie nic : przeto / że im człowiek nie zásłuż
żywota wiecznégo. Co iáko prawde mówią : dźisieysza Ewányelia to iá
pokázuie / w którey Pan Christus vkázuie zapłáte pewną dobrému post

Lucæ 6. versu 21.

być człowiekowi od Oycá niebieskiégo. R ná drugim mieyscu mówi : B
gosłáwieni / którzy teraz łáczniećie / bo będźiećie násyceni : Fálsz tedy to
szczéry/ áby post wiernych Páná Chrystusowych/ gdy będźie od nich w vn
niu sercá/ y w powśćiągliwośći od grzechów spráwowan / zapłáty żyw
wiecznégo mieć nie miał : gdyż ma zá sobą obietnicę Syná BOżégo / że
Oyćiec niebieski płáćić będźie.

¶ Jeszcze dla pohydzenia postu/ ták Doktorowie nowéy Ewányeliéy
wiádáią : Po pośćie nic : dla tego że nie przynależy do chwały Bożéy.

Chwałá BOża dwoiáka.

Ná to im ták odpowiádamy / że y tu vszczypliwie przećiwko post
mówią : bo chwałá BOża iest dwoiáka / iedná iest osobliwa / druga
powszechna.

Osobliwą chwałą / Páná Bogá chwalimy vsty nászémi/ kiedy mu
błogosłáwimy ...

pá Bożégo inßym dawáli: Zaż w tym Páná Bogá nie chwalili? Izaliż
ch sprawách ich PAnu BOgu chwała nie rosłá / ktoby ináczéy mówic
t / bárzoby sye ná tym mylił: bo tákie spráwy / które wypelniáia wolą
ą/rozmnażáia chwałe Bogu y przynależą do chwały Bożéy. A iż post
iest: tedy go omilnie nowi Ewányelicy odstrychneli od chwały Bożéy:
ma im być wierzono/ bo wtéy mierze fáłeßni są.
Máią ießcze y trzeći dowód/którym post burzą/powiádáiąc: postu nie 3.
zebá/bo nie przynależy do vspráwiedliwienia: gdyż vspráwiedliwienié ná
iárá sámá iest. Który árgumentom álbo wywodom ták odpowiadamy.
Rzecz która od człowieká gniew Boży hámuie / pómstę BOżą oddala/
Bożą przynosi/ y która należy do vspráwiedliwienia człowieczégo: post
y przeto post należy do vsprawiedliwienia.
Pierwßa częsć wywodu iest prawdziwa ztąd: Ze Pan Bóg pómsty nie
la y łáski nie dáie iedno tym / którym grzéch odpußcza á v siebie vsprá-
liwia ie. A iż dla postu pokornégo/ czynił to Pan Bóg Dawidowi/ A-
owi Królom/ Niniwitom/ y inßym iákom to pierwéy w tymże wykłá-
Ewányeliéy pokazał: tedy y wtóra częsć dowodu náßégo iest prawdzi-
Bo ią pismo święté prawdziwą być pokázuie: á ktemu że o pośćie tá-
ißemy / który sprawuią wierni Páná Chrystusowi: przeto v wiernych/
t to spráwuie: należy im iáko y inßé podobné spráwy do vspráwiedliwie
Otóż y w tym człowiek Chrześćijáński ma być opátrznieyßy / áby tá
mylnikam wiáry nie dawał.
Czwarty dowód / którym post z hydźili iest ten. Brákowánié pokár- 4.
iest wielki grzéch: á iż post ma w sobie brákowánié pokármów / wedle
eskich vstaw: tedy ten post z grzéchem iest/ y nie ma być chowan.
Ná co im ták odpowiádam. Post miał záwżdy brákowánié pokármów
stáwy Papieskiéy/ ále z pobożności ludzkiéy. Przeto Hester Królowa *Hester 14. ver: 2.*
ienié Królewskié/ y potráwy odmieniłá/ kiedy pośćiłá w płáczu y w lá-
ie. Judith oná Pani ßláchetna brákowáłá potráwámi v Holofernesá *Iudith 12. v:2. et 19*
áná Nábuchodonosorowégo / y niechćiáłá sye pomázáć potráwámi
skimi. Dawid Krol y Prorok post w oleiu tylo odpráwował: y mó-
o PAná BOgá: Ciáło moie odmieniło sye dla oleiu. Dániel święty *Psal: 108. ver: 24.*
k/Ananiaß Mizáel y Azáryaß w Cháldeiéy będąc w niewoli/brákowá- *Danie: 1. versu 8.*
ráwámi: á wżdy im Pan Bóg był miłośćiw/y nie mieli grzéchu w tym
go. Apostołowie Páńscy w pokármách brak roskazáli wiernym ták
iąc: Zdáło sye Duchowi świetému y nam/ábyśmy nic wiecéy nie kłádli *Acto: 15. ver: 28.*
as ciężéy/iedno té potrzebné rzeczy/ ábyśćie sye wstrzymawáli od tych
/ które ofiárowano Bálwanom/ y ode krwie/ y od zádußonégo. A wi-
e nie PApież postánowił brákowánia pokármów w post / ále pobo-
y nabożeństwo ludzi świetych / którzy czásu postu/ roskoßné potráwy
cáli / ná chlebie spopiołem á z wodą przestawáli: y tákim postem vni-
ciáłá y dußé swé Panu Bogu/á pan Bóg wdzięcznie od nich to przyy-
ác raczył: y wysłucháwáć ich w prośbách y w Modlitwách ich.
em poznáć káżdy może / że Pan BOG łáskáwßy był záwżdy ná té/ któ-
ákowáli czásu postu potráwámi / á prostémi pokármámi odżywiáli
swé: á niż ná oné których był brzuch Bóg/iáko y podźiś tych Ewánye- *Philip: 3. ver: 19.*
iest.
Ießcze ieden do znißczenia postu máią dowód/ powiádáiąc: Potrzebá 5.
Chrześćijáńskiému człowiekowi od grzéchów á nie od pokármów pośćić.
Ná co im ták odpowiádam: iedno z drugim złączoné té rzeczy są przed *Post który praw-*
em bárzo dobré: ieden post przez drugiégo/máło álbo zgołá nic nie iest *dziwy.*
czny: tego náßych przodków dobrych Chrześćijánów vczyli Doktoro-

 wie świe

wie swieci: Vczyli Káznodzieie stárodawnégo Kościołá Chrześcijáń
go / y vczą podzis: że máło waży wysußáć ciáło postem/ ieśliż ono ciáło
dzie nadete pychą: pościć od pokarmów / á nie wstrzymawáć sye od g
chów: viąć ciału iedzenia y picia/ á dopuśćić mu lubiezności rostoßny
Otóż táki post pożyteczny vczono záwżdy być w KOściele Chrześcij
skim powßechnym / który był od grzéchów y od pokármu. A żeby od g
chów predzéy człowiek ciáło swé odsádził / postem ie pierwéy dręczył y s
mił: bo o poście Swiety Ambroży ták vczy: Post prawdziwy / iest śm
grzéchu / wykorzenienie złośći / lékárstwo zbáwienia / mácicá łáski/ fu
ment czystośći. Po tym wschodzie człowiek do Páná Bogá predzéy przy
dzi. Tym wschodem / pierwey niż ognistym wozem ELiaß / do PA
BOGá wstąpi.

Ambrosi⁹ de Helia & Ieiunio.

O Kazałem tedy/co iest post/iáko iest potrzebny/y iáko pożyteczny c
wiekowi: iáki ma być/ y iáki v stárych ludźi w stárym y w nowym Zak
był: iákim go sposobem wiernym swym PAn Christus zalécił / y iákim
bietnicámi ozdobić go raczył. Naostátek pokaże náuke páńską/ którą v
Zwoleniki swé / co czynić mieli gdy sye pośćili / co w tych słowiéch Pan
káżuie.

Ale ty gdy sye pośćiß/pomaż głowe twoie/ á
myy oblicze twoie/ ꝛc.

☞ Hieronym swiety wypisuie zwyczay w źiemi Pálestińskiéy/iż oni l
którzy sye pośćili y którzy w iákim smutku byli/ tedy nie chedożyli sye / y
chedóstwo głowy máło dbáli: iáko maß przykłady iásné w Dawidzie,
nu Syn vmárł z cudzołostwá z Bersábe vrodzony. Drugi z onéy niew
Tekwitki/ któréy Joáb mówił: Zámysl sobie żałobe/ á oblecz sye w żał
ßáty/ á nie pomázuy sye oleiem/ żebys sye zdałá niewiástą / która iuż
dawny czás opłakiwa vmárłego: y ták wnidźieß do Królá Dawidá/
Otóż obyczáiowi onéy źiemie Christus Pan folguiąc/ vczy Apostoły sw
żeby oni czynili ochedostwo ćiałom swoim czásu postu / iákie byli zw
czynić inßy czásu wesela. A co Licemiernicy odpráwowáli z frásunkiem
by to oni czynili z weselém: gdyż pomazánie głowy oleiem znáczyło
mysl / y wesołé serce.

2.Reg.14.v.2.et 3.

Ták tedy Pan náuczywßy postu Apostołów swoich/ áby ku czći y ch
le Bogu pośćili / nie ku chełpie swiátá / áni swéy próżnéy chwale: R
im náuke dáie mówiąc:

Nie skarbcie sobie skárbów ná źiemi / gdźie rdz
mól psuie / y gdźie złodźieie podkopawßy sy
wykradáią/ ꝛc.

Łákomégo zgromádzenia Pan tu Apostołom y w Apostoléch
nym swoim zakázuie/ pokázuiąc to/ że nie iesteśmy obywátelmi tego św
ále mieśczány iesteśmy królestwá niebieskiégo. Otóż łakomé zbiéránie
bów może nam służyć do czásu ná świećie / ále nie wiecznie: y przeto
wiedßą pilnośćią każe sye stáráć o rzecz wieczną á niż doczesną.

¶ Drugą przyczyne Pan kłádźie/że omylné iest łákomé zbiéránie skár
iż sye ná świećie psuią/ y rdzą / y molem: y złodźieie krádną. Próżno t
tym nádźieie mieć/co ták ginie y nißczeie. A iż próżna w tákich rzecząch
dźieiá / tedy też niéma być o tym vsilnie łákomé stáránie. A iż we t
rzecząch należą skárby ludzkié / to iest w pieniądzách / w ßátách / w d

Skárby w czym należą.

kámien

niách : tedy Pan wßytkich tych trzech rzeczy vkazał ſkáze. Bo pie-
ležące rdzá pſuie : á té które w vžywániu ſą czás trawi. Száty záſie
ryžie : á kámienié drogié/którému áni mól áni rdzá nic nie vczyni/ tedy
éy vkrádnie : owo wßytko ieſt pod zginieniém. Otóž ácz człowiekowi
rzeczy potrzebné/ iednák łákomie niémáią być zgromadzáné.
Nádto iž bogáctwá tego swiátá omylné ßczeſćié máią : tym człowiek
w nich ſye kocháć ma. A iž omylné ßczeſćié ieſt bogátych ludzi/ przy-
ſą tego w piſmie swietym. W Mánáſſesie królu Judſkim / który be- 2.Paral:33. ver:11.
królem wielkim / był potym niewolnikiem y wiežniem w Bábiloniéy.
ſiedmdźieſiąt Królów/ ieden Adonibezek poymał / y obćiął im konce Iudicum 1. ver: 7.
w v rąk y v nóg/którzy zbiérali v nieǧ odrobiny pod ſtołem ieǧ. A gdyž Adonibezek pánował w Bezek.
omylné ßczeſćié ieſt bogactw / y ſkárbów : tedy ſłußnie Páweł S. nápo- 1. Tim: 6. ver: 17.
wßytkich wiernych mówiąc : Aby wniepewnych bogáctwách nádźieie
eli/ ále w PAnu BOgu žywym. A iáłmužną/miłoſierdźiém/ rátowá-
vbogich / ſkárbili ſobie ſkarb v Páná Bogá w niebie. A iž té słowá
łakomych Pan mówić raczył/ nie do tych co pobožnie máietnośći náby-
z tych oſtátnich słów Páńſkich obaczyć ſye može kiedy mówi :

Gdźie ieſt ſkarb twóy/ támći ieſt y ſerce twoie.

Abowiém gdy myśl wßytká łákomégo ieſt/áby zbiérał : á zebráné áby
ał : áni ſwym áni z ludzkim požytkiem/ tedy rzecz to prawdziwa iéſt/ iž
łákomégo ſkarb/ tám ieſt wßytko iego ſerce/ wßytká iego myśl/wßyt-
ko praca : PRzeto PAweł S. łákomſtwo zowie chwałą báłwochwál- Ephes: 5. verſu 5.
bowiém iáko báłwochwálców wßytká nádźieiá y myśl záwždy byłá w
twánách : ták łákomégo człowieká/ wßytká myśl ieſt w pieniądzách /
pieniądzách.
Ták tedy ná świećie mamy ſye o śie ſtáráć/ iákobyſmy dla tych czeſnych
/ onych wiecznych nieſtráćili : toć PAn chce po nas mieć / y dla tego
ym nápominániem przeſtrzégáć raczy/žebyſmy ſye wiecéy w wiecznych
w doczeſnych rzeczách kocháli : á przez modlitwe/poſt/ y iáłmužnę w
ſobie ſkárbili : gdyž wiémy žeſmy tu nágo przyßli / z žywotá mátek ná- Iob 1. verſu 21.
y zás nágo do źiemie póydźiemy. A to w on czás kiedy smierć Króle/
zetá/pány/zproſtymi chłopy zrówna. Przeto ſłuchaymy Páná nąßégo:
am ná świećie zbožny pobyt : záchowa od przygód y nedze/ da ſłußné
ienié wedle ſtanu každégo / á po smierći raczy dáć wieczny žywot A.

Summá Ewányeliéy téy tá ieſt.

Naprzód pokázuie Pan / iákim ſye poſtem brzydźić raczył / á iáki ieſt poſt I
žyteczny/ nie z ſtrony poſtu / ále z ſtrony onych/ którzy pośćili : bo poſt
pžyteczny ieſt/ ma świádectwo y nowégo y ſtárégo Zakonu.
Drugą Pan náuke dáie/ že kážda ſpráwá/ lub y nalepßa / ieſli nie bedźie II.
ći/ ku chwale Pánu BOgu czyniona/ nie ieſt człowiekowi požyteczna /
wiecéy ßkodliwa : przeto záwždy mamy mówić z DAwidem : Nie nam Pſal: 113. verſu 9.
nie nam/ ále imieniu twemu/ day cześć/ day chwałe.
Potrzećié vczy Pan/o iákié ſkárby mamy ſye ſtáráć/ y kedy mamy ſobie III.
áć/niechce ábyſmy tu łákomie zbiéráli: ále pobožnie nábywáiąc /iáłmu-
žną y miłoſierdźiém/ ſkarb ſobie wieczny gotowáli. Co
nam day Pánie Bože. AMEN.

EWANYELIA Z IE
WYKLADEM W NIEDZIEL
piérwszą w post Chrzescjánski, według pisánia Mátth: S: w Kápit: 4. A zową od Introitu ná Mszéy Inuocauit.

Edy Jezus wiedźion iest
puszczą od Duchá / żeby był ku
ode Dyabłá. A gdy sye pośćił c
dźieśći dni y czterdźieśći nocy /
tym łáknął. A przystąpiwszy do
go kuśićiel rzekł mu. Jesliżeś ty
syn boży/rzecz áby to kámienie c
bem sye stáło. On odpowiedźiar
rzekł: Nápisano iest / nie w sam
chlebie żywie człowiek / ále w wszelkim słowie które pochod
vst Bożych. Tedy go wźiął Dyabeł do miástá świetégo/ y
stáwił go ná samym wiérzchu Kośćiołá / y rzekł mu: Je
iest Syn Boży/ spuśćże sye ná dół. Boć iest nápisano / że
yołóm swoim roskazał o tobie / á oni w rekách bedą ćie no

byś

y snać nie obráźił o kámień nogi swoiéy. Powiedział mu záś
Jezus: Nápisano iest/ Nie będźiesz kusił PAná BOgá twego.
Z sye wźiął go Dyabeł ná góre wysoką bárzo: y vkazał mu
wszytkie KRólestwá świátá/ y sławe ich/ y rzekł mu: Toć
wszytko dam/ iesli padszy dasz mi chwałe. Tedy mu rzekł JE-
zus: Idź precz Szátánie: Bo nápisano iest/ Páná Bogá twe-
go będźiesz chwalił/ y iemu sámemu służyć będźiesz. Tedy go o-
puścił Dyabeł: á oto Anyołowie przystąpili/ y służyli mu.

Ospolicym zwyczáiem záw-
zdy sye tho ná świećie záchowywa/ iż ludźi
zacnych cnoty/ pobożnośći/ męstwá zwykli
ludźie ná przykład bráć/ y insze do nich ná-
pominác. Tákci y PAn á Zbáwićiel nász/
gdy naród żydowski do chwálebnych spraw
y cnót nápominác raczył: tedy im Abráhá-
má przodká ich ná przykład dawał/ mówiąc
do nich: † Jesliśćie Synowie Abráhámowi/
czyńćież vczynki Abráhámowe. A iż tenże
Żydowski naród/ szczycił sye ták wiele Moy-
zeszem y Zakonem iego/ iáko y Abráhámem:
niwczym áni iego sámego/ áni Zakonu iemu od BOgá dánego/ nie ná-
ladował áni pełnił: Przeto Pan nász mówić im raczył: * Zaż wam Moyzesz
konu nie dał/ á żaden z was Zakonu nie pełni? Bym też y pogáńskie Hi-
storye chćiał przywodźić/ tedybym to pokazał/ że y onych ludźi Pogáńskich
cnoty/ męstwá/ czuynośći/ y dla rzeczypospolitéy onéy w którey żyli/ prace/
dla żadnéy inszéy rzeczy/ ták pilnie nápotomné czásy pismem wyrázone
w historyách nápisané są: iedno dla przykłádu ludźiem ná potomné czásy.
St. dći męstwo y mądrość y spráwá woienna/ wielkiego Alexándrá/ Juliu-
szá Césárzá/ Augustusá y inszych/ ták pilnie opisané są: áby Królowie y lu-
dźi stanów wysokich/ z nich wizerunk bráli: ták do męstwá/ iáko y do rządu
ś láckiego/ który przynależy im iáko świátá władnikom. Stąd też okru-
ćieństwá Neroná/ Domiciáná/ Sewerá/ Máximiná Césárzów/ tákże są pi-
smem podáné: Aby ćiż zacni BOży pomázáńcy Césárze y Królowie/ okru-
ćieństwá sye wystrzégáli: pámiętáiąc że okrućieństwo nie tylo ludźiem/ ále
Pánu BOgu obrzydliwé było. PRzeto okrutniki Pan Bóg gwałtowną
śmerćią záwżdy karał. Jesliż tedy Żydowie wybrány lud Boży od Páná á
Zbáwićielá nászego/ pilnie do tego nápominani byli/ áby cnotliwych spraw
Abráhámowych/ Izáákowych/ Jákobowych/ y Moyzeszowych násládowá-
li: Jesli pogáni Historyámi swémi/ Césárze y Króle nápomináli/ którychby
ole podobnych w męstwie/ w cnotách násládowáć mieli: Vczyli sye też y
przykłádów okrutników/ y z tego świátá ich zeszćia áby sye okrućieństwá
wystrzégáli: Jesli Kurciusze/ Scewole y ony Horáciusze Rzymskié/ wszytkim
ludźiem Rycérskim/ áby oyczyznę swą miłowáli/ ná przykład ná potomny
czas dawáli: Cóż rozumiesz iesli to źle zbór Apostolski/ Orszak Vczniów ich/
świętobliwość KOśćiołá/ y náuki tychże Apostołów/ ich násládowców v-
czyniłá? że w spráwách pobożnośći nam potomkom swym ná przykład/ ná-
násládowánie/ nie kogo inszego/ ále sámego PANA y zbáwićielá nászego/

Anno Christi 30. Idibus Ianuarij feria 2. Luna 5. Indictione 3.

† *Ioan: 8. ver: 39.*

* *Ioan: 7. ver: 19.*

Summá przemowy to w sobie ma/ iż iesli z ludzkich spraw dobrych ná pożytek nam podánych/ mamy przykłády dobré ku násládowániu/ ták cnót pobożnośći iáko y męstwá: tedy tym więcéy z Páná á Zbáwićielá nászego przykłádu wszytkich cnót vczyć sye iestesmy powinni: gdyż káżda iego spráwá iest náuká nászá.

Malach: 4 ver:2.
Ioan: 8. versu 12.
Ioan: 14. versu 6.
Acto: 16. ver:17.
Ioan: 8. versu 32.
† 1.Ioan:5. ver: 11.
Matt: 11. ver: 29.

słónce spráwiedliwości / swiátłość tego swiátá / drógę do Zbáwienia / p
wdę ßczérą która nas wybáwiłá/ †żywot on náß wieczny/ przed oczy kłádz
gdyż wßelaka spráwá P. Christusá náßég/ ieſt náukánam náßládowcom
Bo ieśli gruntu wßytkich cnót od niego vczyć ſye mamy/ tedy y budowá
tychże cnót zniego vczyć ſye ieſteſmy powinni. A grunt wßytkich cnót iż
pokorá/ y ćichość ſercá/ á on ſam roſkázuie / ábyſmy ſye pokory / ćichośći
niego vczyli : tedy zá tym idźie/ że y inßych wßytkich pobożności z przykł
iego vczyć ſye mamy.

Czegoſmy ſye powinni vczyć z Páná.

Co gdy czynić będziemy : tedy z nas ſye to pokaże
łáſki Bogá Oycá/ którą nam vczynić raczył przez Syná ſwego / z myśli
vrodzonégo ná wzgárdę bráć nie będziemy. Do czego nas powoływáiąc
wel swiety w dźiśieyßéy Epiſtole ták do nas mówi : Nápominam was
ćia ábyśćie łáſki Bożéy nie bráli nádáremność : Gdyż teraz czás ieſt wd
czny/ y dźień ieſt zbáwienia : przeto nie dawayćie z siebie żadnému obráżen
áby nie było pogánione poſłußeńſtwo wáßé : we wßytkich spráwách św
pokázuyćie ſye ſługámi miłégo Bogá.

2. Cor: 6. a ver: 1. ad 5.

Epiſtoke przywodźi y z niéy vczy/ iáko mamy Christá Páná naßládowáć.

Chceßże ſye tedy pokazáć człowi
ſługą miłégo Bogá : Bogá Oycá któryć Syná zesłał ? ſłuchayże go coć
wi : gdy ćię z niebá vczy słowy swymi / kogo náßládowáć maß / mówią
Synu swoim/ á zbáwićielu twoim : Ten ieſt Syn mój namileyßy w któ
mi ſye vpodóbáło / tegóż ſłuchayćie.

Matt: 17. versu 5.
Marci 1. versu 11.

A iż nie tylo ſłucháć vßymá / ále y
ßládowáć ieſteſmy go powinni/ ſam pan Christus o tym swiadczy/ mów
Kto mie náßládowáć będźie/ nie będźie chodźił w ćiemnośći/ ále będźie n
swiátłość żywotá.

Ioan: 8. versu 12.

Iáko go naßládowáć mamy.

Lecz by záſię kto tego nie rozumiał/ áby go náßládowáć miał obyczáien
kim / iáko zá nim chodźili źli/ y dobrzy : niewierni / y wierni : tedy ná dru
mieyſcu ſam pokázuie / iáko go wierni náßládowáć máią / gdy ták mó
Który zá mną iść chce / niech ſye ſam siebie záprzy / y niechay weźmie
ſwóy/ á ták zá mną niech idźie.

Matt:16. ver: 24.

Krzyż nieść iáko ſye rozumie.

Krzyż nie onći ieſt/ áni iemu podobny/
Pan Christus ná Kálwáryą górę niósł : ále inßy/ który káżdy nieść może
ko vmartwić ćiało ſwé od chćiwośći wßytkich : wyrzéc ſye żądz niepo
nośći/ dla Páná Christusá : żyć ná swiećie iáko tenże Páwel w téyże Ep
le vczy : W ćierpliwośći/ w troſkách/ w czuynośćiách/ w prácách/ w vciſ
w niebeſpiecznośćiách / w przenáßládowániu / w poſtách / w miłośći p
dźiwéy/ w prawdźie/ w mocy Bożéy / przez zbroie spráwiedliwośći / ták
obumiéráiąc ná swiećie/ ꝛc.

2. Cor:6. a ver:4. ad 11.

Z téyże Epiſtoky náuki.

Toć ieſt Krzyż nosić/ toć ieſt náßládowáć P
Christusá.

W których y w iákich spráwách ma być náßládowany Pán.

Ku którému náßládowániu Páwel swiety nas nápomina
wiąc : Bądźćie moimi náßládowcy/ ták iákom ia ieſt náßládowcą Chr
ſá Páná y miſtrzá mego.

1. Cor: 11. versu 1.
1. Petri 2. ver: 21.

A Piotr swiety do tegóż nas wiodąc / mów
nas : Christus vćiérpiał zá was wam zoſtáwuiąc przykład/ ábyśćie ná
dowáli ſtóp iego. Czyli tylo Christus Pan ćiérpiał ná krzyżu ? Czyli w
ſcy mamy ćiérpieć mękę krzyżową y ták go náßládowáć ? O záprawdę o
nośćby to byłá. Nie w krzyżowéy tedy męce : ále w inßym vtrapieniu/ k
zá nas ćiérpiał/ mamy Páná náßládowáć. Pytaß w czymby to ? Iużći
wel swiety wyłożył w Epiſtole / Że w czuynośćiách/ w prácách/ w mo
twách/ w poſtách. Czegoć poswiadcza y dźiśieyßa Ewányelia/ gdyć ná
kład dáie / spráwę poſtu PAná twego : nápomináiąc vſtáwą Apoſtol
ſtárádawną/ obrządkiem wßytkiégo kośćiołá Chrześćijáńſkiégo/ przykład
świętym piérworodnégo KOśćiołá Christuſówégo/ ábyś go w téy sprá
poſtu náßládował.

Ieśli to ieſt rzecz podobna álbo nie podobna náßládowáć w pośćie wielkim P. Christusá.

ALe podobno ták rzeczeß / iáko iuż Szátan przeklęty przez náßládo
ſwé dał ſye ſłyßeć mówiąc : iákóż ia mdły człowiek Christusá Páná Bog
człowieká prawdźiwégo náßládowáć mam / á to naywięcéy w pośćie
kim/ iáki Christus Pan pośćić raczył ? który choć nie iadł/ áni pił/ dni cz

dźie:

ći/ y cztérdźieśći nocy : przedśie przez pośiłáiącé Bostwo / które w nim
ćiáło iego od głodu niemdláło : Ale ia gdybym to vczynić chćiał nie mo
o siły z to niémam / przyrodzenié nie znieśie : śmiercbym sobie żądał / y
nie kusiłbym P. Bogiem : gdyż wiém że mie mdłym y pokármu potrze-
cym P. Bóg stworzyć raczył. Toć iest to ná skáźie dni cztérdźieśći po-
d Apostołów podánégo/ wszytko misterstwo przez Lutrá y vcznie iego
tu podané. Ale iáko iest prawdźiwé/sam sye temu przypátrzyć możesz.
eśliby to prawdá byłá / ábysmy P. Christusá w pośćie cztérdźieśći dni/
rdźieśći nocy dla tego naśládowáć niémieli / że ták pośćić nie możemy
on pośćił : tedyćby to zá tym iść muśiáło / że y w inszych spráwách ná-
Chrześćijáńskich náśládowáćbysmy go niémogli/co być niemoże: bo ie-
modlić nie możemy ták czystym sercem/y ták wdźieczną modlitwą bo-
ycu (bosmy grzéśni) iáko Pan Christus. TEdy zá tym y to iść muśi /
niemamy modlić do Bogá Oycá przez SYná iego. Albo iesli sye nie
my krzćić od ták godnégo sługi Janá Krzćićielá / przez którégo Chri-
Pan sye krzćił: Albo też iesli sye nie możemy krzćić w Jordanie iáko pan
tus : tedy zá tym iuż sye krzćić niémamy : álbo iesli nie możemy żadnéy
y ták doskonále wykonáć y wypełnić iáko Christus Pan:tedy zá tym iuż
éy cnotliwéy spráwy którą Pan Christus czynił/ my czynić nie bedźiemy.
tko szátáńska/ z szczéréy nieprawdy vdźianá! iákożeś ty nálazłá ná tym
u świátá tego wielkié mnóstwo ludźi któreś połowiłá !
Temu tedy Argumentowi szátáńskiému ták odpowiádamy : Że náślá-
ny Christusá Páná swego/y spraw świetych iego : nie w téy doskonáło-
którą w Christuśie PANV wyznawamy : Ale w téy nászéy mdłośći / w
y Apostołowie/ ich vczniowie y náśládówcy á nászy náucżyćiele / ludźie
/ y nam podobni wedle przyrodzenia náśládowáli / y potomstwu swé-
Chrześćijáńskiému náśládowáć kazáli. Bo oni ná ksztalt Páná á zbá-
elá swego pośćili/ modlili sye/ namietnośći ćielesné w sobie tłumili / po-
y czuynośćiámi prawie obumiéráli : Aby wedle możnośći y wspomoże-
áśki Pánskiéy PANá náśládowáli : y ábysmy tóż czynili co y oni / nam
e zostáwili. Nie podobnieyszać byłá rzecz / BOgá niewidomégo ná-
ować. A wżdy Moyzesz roskázuie Żydom mówiąc : PAná BOgá wá-
náśláduyćie. Tákże y Sámuel zacny Prorok tymże Żydom mówi :
ymi bedźiećie wy wszyscy / y Król wász SAul : kiedy bedźiećie náśládo-
Páná BOgá wászégo. Podobnieysza tedy nam Christusá Páná náślá-
ować / y spraw iego : który okrom grzéchu we wszytkim sstawszy sye nam
obny y poddány pod pokusy/y doległośći : máiąc ná baczeniu mdłość/y
kość násze : tego chce po nas ábysmy go náśládowáli : y ácz w tákiéy
onáłośći nie możemy: przedśie iednák/iesli go w krewkośći náśládowáć
eszkamy/godnymi iego/y Królestwá iego vczestnikámi nie bedźiemy. N
tegoć Páweł święty do nas mówi : To czuyćie w sobie / co y w Christu-
Jezuśie. Przetóż iesli tákiéy godnośći w cnotách y w pobożnośći w so-
czuć nie możemy/iáka iest w Christuśie: przedśie iednák ták dálece w tym
czuymy / iákobysmy co nabliżéy do pobożnośći którąśmy od Páná wźieli
áuce y náśládowániu / pilnie sye száncowáli : á wedle sił/ y możnośći ná-
ábysmy go náśládowáli wzywáiąc go ná pomoc:áby dáć raczył/y chce-
y wykonánié : gdyż przez iego pomocy słábé są śiły násze : á gdźie pomoc
śilenié iego nam przybedźie/ tedy z Páwłem świetym mówić bedźiémy:
Wszytko moge w tym który mie pośila.
Tá tedy náuká wyszszéy miánowána / gdyż niepodobnośćią Christusá
Páná náśládowánia zágradza ludźiom posty / które wszytko święté pismo
ca / á ten pożytek szátánowi y iego KRólestwu vczyniłá / że obżárstwá /

Solutio przeciwnég Argumentu.

Chytrze vdźiána śieć Szátáńska.

W iákiéy doskonáłośći postu powinnismy Christá Pana náśláwáć.

Deut: 13. versu 4.

1. Reg: 12. ver:14.

Czego Pan Christus chce po wiernych swych.

Philip: 2. versu 5.

Roma: 7. ver: 18.

Philip: 2. ver: 13.

Philip: 4. ver: 13.

Co zá pożytek tá náuká vczyniká/ ktora poſt wzgárdziłá.

opilſtwá / zá którémi wßytki inßé zbytki idą / bez liczby námnożyłá :
którzy pośćić przykłádem Chriſtuſowym nie mogą/ opilſtwá / y obżár
ßátánowi kwoli náßládowáć mogą/ y naßláduią : y v których bráko
pokármów zá grzéch bywa poczytáné/ á zbytek ich vżywánia/ y niemie
w iedzeniu y w piciu / zá dobry vczynek bywa miany : tedyć to każdy w
łácno obáczyć może/ ieſli ſye tá náuká z piſmem świętym y z obyczaym
śćiołá ChRiſtá Páná pierworodnégo zgodźić może / czyli nié. Ale
zwierzchownie pokazáli / w czym y iáko Chriſtá Páná náßládowáć m
tedy iednák gruntowniéy z dziſieyßéy Ewányeliéy vczyć ſye też bedziem
czym miſtrza y náuczyćielá náßégo náßládowáć ieſteſmy powinni. Gd
tylko poſt Páńſki Ewányelia dziſieyßa nam opowiáda/ ale też y zwyci
z czártá / y ze wßytkich pokus iego / którymi ſye był oburzył na tegóż z
ćielá náßégo. Co Mattheuß Ewányeliſtá święty nam opiſuiąc/ ták dz
ßą Ewányelią záczyna.

Wiedzion ieſt Jezus ná puſzczą od Duchá

☞ Kiedy y którégo czáſu Pan náß od Duchá ná puſzczą był wied
Ewányeliſtowie w tym ſye zgadzáiąc ták piſzą: Ze ſye to działo wnet p

Po Krzćie Chriſtus do Poſtu y do puſzczéy ßedł.

gdy Jan Krzćićiel Páná Chriſtuſá okrzćił. Bo wnet ſkoro Pan Ch
wyßedł z Jordanowéy wody : y Duch Boży zá otworzonym niebem / s
w oſobie Gołebiczéy ná Páná : y głos Oycowſki z niebá był ſłyßan / z
był Syn iego namilßy : Tedy Lukaß święty piße/ że Chriſtus JEzus
Duchá świętégo wróćił ſye od Jordanu/ y zaraz był na puſzczą wiedzi
tegóż Duchá świętego którégo był pełen. Toć były początki náßégo
nu nowégo. Jáko Márek święty świadczy y inßy Ewányeliſtowie z

Skąd ſye Zakon Chrześćiáńſki począł.

Chrzeſt/ Poſt/ á pokutá. Bo po tych dwu ſpráwách ſwych Chriſtus P

Marci 1. verſu 15.

ieſt po Krzćie y po Pośćie przyßedßy do Galileéy / ták vczyć począł :
ſye czás wypełnił : iuż ſye Króleſtwo Bożé przybliża : Pokutuyćie / vp
tayćie ſye / á vwierzćie Ewányeliéy. Czáſu wypełnienie według Proroct
przyßćiu Meſſyaßá y zbáwićielá/ doſtáteczne ſtáło ſye iuż było/ iáko o
świádczy tu ná tym mieyſcu Pan. W czym też naród Zydowſki przeſ

Matth:3. verſu 11.

gał y Jan Krzćićiel / gdy do nich mówił : Ja was krzcze wodą/ ſpraw
was do pokuty : Ale ten który po mnie przyydzie/ ieſt mocnieyßy niż ia :
remum ia nie godźien y obuwia nośić : ten bedźie was krzćił Duchem s
tym. Gdy tedy ten przyiemny czás prawdziwégo Meſſyaßá náuki w
nić ſye miał : Tedy przypátrz ſye co ſye pierwéy ſtáło. Wiedzion ieſt J
ná puſzczą od niego.

Iáko Pan Chriſtus wiedźiō był ná puſzczą.

¶ Nie rozumiey tego gdy ſłyßyß/ wiedzion ieſt JEzus od Duchá ná
ſzczą/ áby iákim poniewoleniem Duchá świętégo wiedzion był : Gdyż t
iákoby inßy Ewányeliſtowie dáią znáć Bo ácz z potrzeby ták być mu

Matt:26. ver:54.

ło/ áby Chriſtus Pan pośćił/ był kußon y ćierpiał/ iáko ſam o tym mów

Lucæ 24 ver 26.

potrzebá było/ áby był Chriſtus ćierpiał/ y ták muśiało być: tákże też pe
potrzebá byłá áby był kußon : Lecz iáko dobrowolnie śmierć podiął /
gwałtem był poimány do Biſkupów Zydowſkich/ Piłatá/ Herodá/ y ná k

Iſaiæ 53. verſu 7.

gwałtem prowádzony : Bo Piſmo ono prawdziwé być muśi/ Ofiáro
ieſt/ iż chćiał : Y oné ſłowá Páńſkié tákże/ gdy dobrowolnie przećiwko ſ
bnikom Zydowſkim wyßedßy / wiedząc co ſye z nim dźiać miáło / mówi

Ioan:18. ver: 4. 5. 7. & 8.

nich: Kogo ßukaćie? á oni rzekli: Jezuſá Názáráńſkiégo: y dobrowolnie
śiebie im opowiedźiał mowiąc : Owom ia ieſt. A ieſlić ſye dobrowolnie
w rece dał/ tedyć y dobrowolnie ćierpiał. Tákże y tu rozumiey/ żeć bez
dnégo muśiał ßedł ná puſzczą. Ale iż tego byłá potrzebá wiernym iego
przymnożeniu záſług / y áby poſtem ſwoim od łáknienia y prágnienia wi

o náßládówce wiáry ſwéy wybáwił: Aby kußenia ßátáńſkiégo/wierné
vyciezáć náuczył / przeto wiedźion ieſt Duchem Swietym dla tych pil-
potrzeb / zbáwienia náßégo ná pußczą / opuściwßy wßelákié towárzy-
ludzkié/iáko Márek swiety opowiáda/żył z Beſtiámi/ á tylko ſámi An-
ie ſłużyli mu. A iáko do meki dobrowolnéy odkupienié / y zbáwienié
iemu iákoby iákié przynekánié vczyniło / że ták byc musiáło: Tąk też
JAdámá pierwßégo OYcá náßégo / który przez pokarm popadł / y
i nas potomki ſwé záráźił / tego wtórégo Jádámá / który wßytko od-
y ożywił/ y nowym ſtworzeniem vczynił/do tego przywiódł: iż zá ſprá-
uchá Swietégo ſprawce zbáwienia náßégo / ßedł ná pußczą y pościł:
ák zwyciezce ſtárégo Jádámá / ten nowy Jadam zwyciezył. A gdyż
rawdziwy człowiek pościł: Tedy Duch swiety ono ciáło Chriſtá Pá-
áko prawdziwé naczynié ſwé / bo iego ſpráwą w Pánienſkim żywocie
ciáło/do tego przywiódł: żeby pościło y kußoné było: á żeby ſye to dźia-
pußczy: y dla tegóż ták Ewányeliſtowie mówią:
Nattheuß S.4. v.1. Tedy Jezus wiedźión ieſt ná pußczą od Duchá.
Márek S. 1. v. 12. A wnet Duch wypedził go ná pußczą.
ukaß S.4. v.1. y był prowádzon od Duchá ná pußczą. Pokázuiąc
od onégo czáſu iuż oſobnym ſpoſobem y kßtaltem / ku wietßym Kró-
Bożégo ſpráwom/ſpráwą Duchá S. był porußony y prowádzony.
Zkąd kåżdy báczyć może/ iáko mocnie naczynié ſwé Duch swiety mocą
odmienia/ y do wielkich rzeczy wykonánia przywodźi. Przykłády ſą w
u Królu / którému Saul mówił: wnidźie w cie Duch Boży / y odmie-
e w inßégo meżá. Dawid po pomázániu ná Króleſtwo iuż od owiec/
wßych ſpraw á práwie poważnych odmienił ſye: ták / że SAul Król
ł w nim wyznáć być Duchá Bożégo. Apoſtołowie mocą Duchá
égo nápełnieni/dáleko ſye w inßé odmienili/ták że byli inßym ku podźi-
u. Tákże y Pan Chriſtus do nowégo vrzedu/ gdy iuż iáſnie przyść/y iá-
e w nim pokázáć miał / áby do niego nowym człowiekiem przyßedł /
ßczą która byłá miedzy JEruzálem y JErychem / od Duchá wiedźion
iákoby wzrußon y prowádzon. Pytaß dla czego? Dla tego:

Przyczyny poſtu Chriſtá Páná.
I. Ioan: 2. ver. 13.
Z kim Chriſtus ná pußczy żył.
Marci 1. verſu 13.

Zá czyią ſpráwą ßedł ná pußczą Chriſtus Pan.

Iáko duch świety odmienia człowieká przez nápełnienié ſwoie.
1. Reg: 10. ver. 6. et ca:18. v.12. et 28
Acto: 1. 2. 3. etc.

Lucæ 1. verſu 30.

Aby był kußon ode dyabłá.

Co ieſt właſna przyczyná pierwßa / dla którey był wiedźion od Duchá
ßczą: áby ſye tám iuż záczął być znácznym w mocy ſwéy / nie tylo An-
n którzy mu ſłużyli/ ále też áby ſye opárł Czártowi zátrácicielowi lu-
nu.
¶ Jeſt też y druga przyczyná dla czego nie gdźie indźiéy / iedno ná pußczą
iedźion od Duchá/ ná poſt y ná pokuſy. Bo iáko ßatan onégo z źiemie
ſkiégo Adámá przez Ewe ná oſobnym mieyſcu w ogrodźie Eden/ które
Ráiem zowie/kußeniem ſwym nápadł/kuſił/y zwyciezył: Ták też byłá
ebá áby ná oſobnym mieyſcu Jádámá niebieſkiégo CHRYſtá PAná
ßátan ſam przez ſye náßedł/ kuſił/ y od niego zwyciezon był: áby iákim
oſłem zwyciezył / tymże był zwyciezony?
¶ Trzecią też przyczyne Chryzoſtom swiety kłádźie: iż Duch swiety nie
zebywa kedy nieſpokoyność ieſt ſerc/ kedy tłußcza niezgodna / kedy ro-
i: y przetóż tám wiedźie człowieká Chriſtuſá / gdźie nieſnaſk/tłumów/
od niemáß. A Duch go swiety ná tám to oſobliwé mieyſce dla tego
źie: ábyſmy po Panu náßym ználi/ że pokuſy ßátáńſkié które Pan Bóg
ußcza / nie ſą ták gwałtowné / ábyſmy ich zá pomocą Bożą zwyciezyć
ogli: ieſli im wedle náuki Piotrá swietégo w wierze Páná Chriſtá mo-
ſye záſtáwiáć bedźiemy. Gdyż prawdźiwé ſłowá Páwłá swietégo być

Przyczyny dla czego był ná pußczą wiedźion.
Geneſ: 2. ver: 8.

CHryſoſtomus ex varijs in Matthæum locis homil: 3.
Náuká náßá z kußenia P. Chriſtá.
1. Petri 5. verſu 9.

mußą

1. Cor: 10. ver: 13. Epheſ: 6. a ver: 13. ad 18.

mußą którémi nas nápomina: Ze nas nie dopuśći Pan Bóg naß kuśi
to co możemy wytrwáć. Jedno potrzebá tegóż Páwłá Swietégo ſłu
ábyſmy zbroie y tarcz ſpráwiedliwośći y prawdźiwéy wiáry ná ſye prz
kli á kuśićielowi mężnie ſye opárli: bo zá tym wßytki ßturmy poku
ſłábé być mußą: względem tego że on żadnégo inßégo zwyćiężyć nie
iedno tego który mu ſye wpotuł da.

¶ Aby był kußon od Szátáná.

Wielka pokorá Páná Chriſtuſowá w tym ſye pokázuie/ że ſye dał wpotuł Szátánowi.

Philip: 2. ver: 10.
Hebræ: 1. verſu 8.

Gdy ſye tu człowiek Chrześćijáńſki temu proſtému textowi E
yeliéy przypátrzy/ á v ſiebie vważy iáko to ieſt dźiwna/ táiemna/ y ſkryt
wá Páńſka: wierzyć temu muße/ że ſye podobno nic niewzdryga/ gdy
y temu ſye przypátruie/ że Pan á zbáwićiel iego/ Bóg y człowiek praw
przed którym Anyelſka moc pada/ Ziemſkié/ Niebieſkié/ y Piekielné k
klęka/ którégo tron álbo Máieſtat ná wiek wiekom ieſt/ á moc wład
go nieſkończenie trwa: Był kußon od ßátáná. Bo rozumié/ że zá p
bą zbáwienia iego/ ták ſye ſtáć miáło. Lecz w prawdźie ieſt ſye czem

1. Cor: 2. verſu 8.
1. Petri 5. ver: 10.

dźiwić: Ze ten PAN wieczney chwały/ przyßedł ták dálece ná ták ſ
ſtworzenié/ któremu ſye ták dálece w potuł podał/ że go nie tylo ſłowy
ále też iáko text Ewányeliéy świadczy/ wźiął go naprzód do miáſtá J
lem: Potym go poſtáwił ná wierzchu Kośćielnym: á ná oſtátek záni
ná gorę wyſoką. Wßákże gdyż ſye tym nie brzydźił gdy od członków
złych ludźi był poymány/ Męczony y ná krzyżu zámordowany: Tedyć y
dźiwowáć nie mamy/ że ſye ßátánowi ták podawał. Gdyż wiémy z

Hebræ: 2. ver: 17. & cap: 4. ver: 15.

Páwłá świetégo/ że we wßytkim kußon/ y podobien nam bráćiey św
miał: á to dla tego áby ſye też nád námi śmiłowáć vmiał: y áby pok
ſwémi pokuſy náße zwyćiężył: ták iáko śmiercią ſwą śmierć náße ſtłu

A tu ſye káżdy przypátrzyć może/ ieſli czárt ták zacnému/ świetém
grzéchu będącému ćiáłu PAná Chriſtuſowému nie przepuśćił/ ále ſy
kuśił: Cóż rozumieß człowiecze/ iáko ſye dáleko śmieléy o nas grzeſné
álbo y ieſli ſam Syn Boży w świętym człowieczeńſtwie/ od grzéchu ni
nym nie był prożen od pokus ßátáńſkich: Jákoż my grzeßni wolni od

Iob 7. verſu 1.

być mamy? Prawdźiwie tedy Job świety powiedźiał: Ze boiowán
żywot człowieczy ná źiemi. W takim tedy boiu áby nam Chryſtuſá P
náßégo Ewányeliſtá świety być pokazał ták mówi: Aby był kußon o
taná? Co ſye iednák iuż pokazało y to/ że PAN Chriſtus dla tego kußo
miał/ áby y kuśićielá zwyćiężył/ áby wierné ſwé w pokuſách vmocnił/
ſpoſób y obyczay zwyćieſtwá náuczył: Gdyż żaden bez pokus żyć nie m

Czemu po Krzćie Pan był kußon á nie kiedy inedy.

¶ Ale przytym y to pokázáć trzebá/ czemu ná Páná po krzćie nie pr
krztem té pokuſy Szátáńſkié przyßły. Tu nic ſye inßégo nie pokázuie/
to: Iż iáko ſkoro przez Krzeſt/ Jadamá ſtárégo y z grzéchámi iego/ z
zwłóczymy: á ná krzćie w záſługi ſyná Bożégo w nurzáni bywamy/ y s
tu/ żądzom iego/ y ſwowolnośćiam obumiéramy: Ták prędko ná wßyt
kuſy świátá/ y Czártá wydáni bywamy. Bo ná Krzćie/ przez wiárę w
Chriſtuſá ſkłádamy z ſiebie wßytko pomázánié grzéchów/ y wßytkę mo
táńſką od nas odpędzamy/ y w ßczépiamy ſye rázem w Ewányelią/ w śn
Chriſtuſowe/ w Króleſtwo iego/ w żywot wieczny/ y w dźiedźictwo w
négo błogoſłáwieńſtwá. A zá modlitwámi które ſye ná krzćie dźieią/
wzywániem Bogá w Tróycy iedinégo/ Duch świety bywa nam dany/
ſmy byli ſpoſobnymi Synmi Bożymi. Przetóż Szatan czuiąc w nas z
grzéchu: pilnie ſye o to ſtára/ áby co w nas ſtráćił/ záśię tego pośćignął

Nam to ná przeſtrogę.
Pſal: 119. verſu 1. & 120. verſu 2.

niewinnych winné poczynił. Toć ieſt iego ſtáránie/ y wßytko rzemiosło.
to czuy ſye człowiecze Chrześćijáńſki/ że maß nie ledá nieprzyiaćielá: á n
z Dawidem Prorokiem: do Páná w troſkách moich wołałem/ á pan wy

chác

mie raczył/ wspomożenié moie od Páná Bogá/ który stworzył Niebo y
ię.

...zdy pośćił czterdźieśći dni / y czterdźieśći nocy/ potym łaknął.

☞ By post żadnégo inszégo zálecánia niémiał/ iedno to/ że Pan Chri-
pośćił: A czynił to iáko głowá nászá / y iáko náuczyćiel nász: dosyćby
m nam było. BO ieślismy prawdźiwémi członkámi głowy nászéy: tedy
éy w niwczym odkraczáć niémamy. Ieślismy vczniami mistrzá nászégo:
powinnismy y násládowcy iego być: boć záprawdę pletomowcą y nie-
dźiwym vczniem on będźie/ który mistrzá swego násládowáć niechce.
ż post nie tylo tym zacnym vczynkiem Páná nászégo iest poszláchćion y
bion/ ále też y roskazánim: tym więcéy wiernym iego ma być milszym
ięcznieyszym. Nigdźiéy tego pokázáć nie możesz / áby y w stárym y
wym Zakonie post prawdźiwy niémiał sye podobáć Pánu Bogu: y oni
cy / którzy nád sobą mieli pewną y srogą pomstę Páńską / skoro sye do
dźiwégo / pokornégo/ pokutuiącégo / postu vdáli: wnet miłośierdźié
kié otrzymáli. Masz przykłády znáczné/ w Dawidźie/ w Achabie Kró-
w Niniwitách/ w Królu ich/ y w inszych ludźiách: którzy w pośćie/ w
u / w skruszeniu sercá PAná szukáiąc / odpuszczenié grzéchów y łáskę
ką otrzymawáli. Lecz iżem powiedźiał/ że nie tylo przykład/ ale y roska-
do postu prawdźiwégo Páná nászégo mamy: tedy to ták pokázuiemy/
Pan nász zły zwyczay Pháryzeyski strofowáć raczył: że gdy sye modlili/
ye pośćili / gdy iáłmużnę dawáli; nie szukáli w tym chwały miłégo
á/ ále chwały ludzkiéy/ y świátá tego: y áby od ludźi nabożnymi iáłmu-
mi/ y zdręczonymi przez posty byli widźiáni: tedy wystrzégáiąc swoie ná-
owce z tego y vcząc/ áby tákim sposobem tych pobożnych spraw nie czy-
dawa im náukę iáko sye máią modlić / iáko máią iáłmużnę dáwáć / y
pośćić. R nie mówi tám Pan do swoich/ áby modlitwę/ iáłmużnę/ post/
ćili: choć baczy/ że té dobré spráwy złym porządkiem mogą być czynio-
: Ale vczy ábyś sye modlił / áby iáłmużnę dawał / y áby pośćił człowiek
eśćiiáński: Tym porządkiem / żeby z tego cześć y chwałá Pánu BOgu
. A gdźie tym porządkiem człowiek Chrześćiiáński modlić sye/ pośćić/
mużnę dáwáć będźie; sam Pan powiádáć raczy / że zá to od Oycá nie-
iégo zapłátę weźmie: bo ták mówi o pośćie: ty gdy będźiesz pośćił/ po-
głowę twoię oleykiem / twarz twoię vmyy/ ábyś nie był widźian od lu-
pośćisz: ále żeby to tylo było wiádomo Oycowi twe[v] Bogu: á Oyćiec
który to widźi że pośćisz w táiemnośći / odda tobie. A baczysz że post
pitą Pan Bóg oddawa. Przeto prawdźiwie Anyół Boży Ráphaél do
iasza mówił: Dobra iest modlitwá z postem y z iáłmużną: á więcéy czło
owi pomaga niż skárby záchowáłé. Z postem y z iáłmużną Modlitwę
ł dobrą zowie: bo ták prawdźiwie iest/ że post á iáłmużná są nie omyl
rzydłá modlitwy Chrześćiiáńskiéy: ná których podnosi sye áż do MAie-
n Bożégo. Baczyć tedy możesz roskazánié Páńskié y náukę iego: że po
masz/ y iáko pośćić masz/ chceszli zapłátę od Bogá oycá odnieść.
❧ Tuć tedy sye pokázáć może / że post nie tylo iest y być ma dla vkrócenia
ości ciáłá człowieczégo: Ale też ma być/ y dla odpłáty od Páná Bogá:
ieśliby tylko dla vskrómnienia buynośći ćielesnych post być miał: dla
óż Christus Pan pośćił: który grzéchu nie vczynił/ áni zdrádá byłá nále-
i pod iezykiem iego: o którym Dawid dawno nápisał: Że iedno ten ie-
źle nie czynił: ále wszytek żywot iego dobroć byłá. Nie pośćił tedy dla

Skąd post wielkie zálecenié ma.

2. *Reg: 12. ver:16.*
3. *Reg: 21. ver.27.*
Ionæ 3. ver:5. et 6.

Co czynił post w ludźiách pokázuie.

Matt: 6. a ver: 1. ad 19.

Roskázuie sye Pan pośćić.

Tobiæ 12. versu 8.

Post ma zapłátę od Páná BOgá.

Isaiæ 53. versu 9.
Psal: 13. versu 1.

Przyczyná poſtu Páná Chriſtuſowégo.

vſkrómnienia ćiáłá ſwego / ále pośćił dla záſług przymnożenia wier
ſwym. Pośćił áby nam záſłużył odpußczenié grzéchom náßym/ dla któ
też y inßé wßytki dolegliwośći ćierpiał.

Pſal: 34. ver: 13.
Ioel 2. verſu 15.
Num: 30. ver 14.
Co mamy czynić/ y co czynimy gdy pośćimy.

¶ Nam záprawde tego pilnie potrzebá / ábyſmy vniżáli w pośćie
náßé : ábyſmy świetobliwie ſpráwowáli poſt : ábyſmy przez poſt dręczyl
ßé náßé.

Przodkiem dla tego/ żeby tłumioné były byſtrośći ćiáłá náßego/ kt
iedzenia y z pićia buynieyßé bywáią. Bo przez co ćiáło człowiecze do bu
śći przychodzi/ przez to też gdy ſye to od niego oddali áby záśie do ſkróm
śći przyßło ſtáráć ſye trzebá.

Potym dla tego áby modlitwy náßé PAnu BOgu wdzięcznieyßé b
gdyż ſam przez ſye poſt iáko piſmo świeté świadczy / podoba ſye Pánu
gu. Bo poſt Tobiaßów/Judyty/y Heſter onych świetych Pań/* Dánie
y onéy Anny wdowy w nowym Zakonie to pokázuie : Ze poſt podob
PANV BOgu.

Tobiæ 12. verſu 8.
Iudith 8. verſu 6.
Eſter 14. verſu 2.
* Daniel: 9. ver: 3.
Lucæ 2. verſu 37.
Matt: 17. ver: 21.

¶ Dla wielu tedy przyczyn poſt ieſt rzecz świeta. Bo ćiáło byſtré
mni : Duchy złé z opętánych ćiał wypędza : Wdzięczny ieſt Pánu Bogu
ſkę Bożą vpraßa : do ſpraw Páná Chriſtuſowych ſye porównawa.
to Apoſtołowie Páńſcy w onym pierwßym Kośćiele/ poſłußeńſtwo św
wżdy PAnu BOGV ofiárowáli / Káznodzieie miedzy ſobą obieráli/
Biſkupy w Kośćiele poſtánawiáli od poſtu y modlitwy. Bo to wied
że ſye ich ſpráwá ták poczętá Pánu Bogu miáłá podobáć. Niech
ſye ći wſtydzą zá to/ którzy widząc miedzy Chrześćijány nieporządny poſt
zem y poſt Pánu BOgu ſye podobáiący z onym nieporządkiem precz wy
ćili. Czego PAn á zbáwićiel náß nie vczynił : choć nie porządny poſt w
ryzeußach widział. A ſłußnieć to PAN BOG przepuśćić raczył ná lu
Chrześćijáńſkie/ że im tę ſpráwę świetą odiął/ w któréy ſye kochał. Bo mi
poſtu prawdziwego / poſt roſkoßny ſobie wymyśliwßy to czynili / ná co
kiedy Prorok wołał : We dni poſtów wáßych/ wypełniacie ſwowoleń
wáßé : Nie toć ieſt poſt którym ia obrał. A vkázuie Pan włáſności obr
go od ſiebie poſtu ták mówiąc : Táki ieſt odemnie wybrány poſt : Roz
zwiąski nieprawośći / y węzły grzéchów ćiebie pogrążáiącé : Wypuść
któré w więzieniu maß wolno : Rozłam łáknącému chléb twóy/ á nie doſ
cznym nie broń domu twego : Gdy vyźrzyß nágiégo/ okryy go : á nie wz
dzay ćiáłá twego. Tedy wynikńie iáko zaránek świátłość twoiá / y zdr
twoie prędzéy wznidźie : Póydźie przed tobą ſpráwiedliwość twoiá/ á ch
łá Páńſka zgromádzi ćiebie : W ten czás będzieß wzywał/ á Pan ćie wy
cha : będzieß wołał/ á rzecze : Owo ia ieſtem. Tákiégoć Pan poſtu piér
od nas potrzebuie. Gdyż przez Duchá świetégo dáie to nam znáć / że c
wiek który pośći w grzéchách ſwoich/ á z nowu do nich ſye wraca/ táką p
rą pożytku ſobie nie czyni/ y modlitwá iego nie będźie wyſłucháná. Ták
dy iuż krótko powiádam : Nie náßládowáliſmy prawdziwych y świeto
wych poſtów/ któré nam zoſtáwili Apoſtołowie y Apoſtolſcy potomkor
Przeto ie Pan Bóg przez wßeteczną náukę ſwowolnych od nas odiął.
chcemyli pożytecznie pośćić : złączmyß obádwá poſty/ y od grzéchów y od
kármów roſkoßnych : przydáymyß to do tego/ vczynki miłośierné/ ſerce
ßoné y vniżoné : Tedy zá tákowy poſt pewną odpłátę od BOGA O
odnieśiemy.

Apoſtołowie pośćili.
Acto: 13. ver: 2. & cap: 14. ver: 22.
Co zá pożytek vczynili ći/ co poſt wyrzućili.
Pánu Bogu roſkoßny poſt niepodoba ſye.
Iſaiæ 58. a ver: 3. ad 10.
Co czynić áby poſt był Pánu bogu przyiemny.
Eccleſ: 34. ver: 31.

¶ Aleby kto rzékł : widzę że ſye ná tym ſádźiß/ y tego dowodźiß/ że C
ſtus Pan náß nam ná przykład pośćić raczył/ przeto iego náßládowáć m
w tymże pośćie 40. dni y 40. nocy : Co mi ſye widzi bárzo nie grzeczy. B
komći wyßéy powiedział/ poſt ten iego nád przyrodzenié był/ y rás iedno

Powtore ſolwuie queſtią onych którzy mówią : iż CHriſtus nie dla tego pośćił ábyſmy go w tym náßládowáć mieli.

inszych tedy przyczyn / ktorés y ty sam powyszéy miánowal / pościł
J Chrystus.
Ná co ták odpowiedam: Christus PAN że raz pośćić raczył á nie wie-
tá iest przyczyná. Bo raz vkazawszy fizerung wiernym swym z siebie/iá-
áią obumárzáć ćiáło swé y martwić ie postem / áby pokusy szátáńskie
ieżáli y Duchy nieczysté precz od siebie odganiáli : wiecéy iuż tego było
otrzebá. Ale nam tego potrzebá : iż ktorzy záwżdy grzeszymy / żebysmy
dy w tych drogách chodźili / ktorymibysmy od grzéchow ćiáłá násze czy-
á Pánu Bogu sye co napilniéy y naywiecéy vniżáli.
To Apostołowie / ich vczniowie/ y wszytek Kośćioł stárożytny bacząc/
raz vczyniony post od PANA Christusá nam ná przykład zostáwion
ćáką nam o tym poscie náukę zostáwili w té słowá : Jesli ktory Biskup
stárszy w Kośćiele/ to iest Kápłan/álbo troygá świecenia Kápłan/lub
lnik Kośćielny/ świetégo postu 40. dni przed wielkonocą nie pośćiłby:
edu swego ma być złożon. Chybáby mdłégo zdrowia był/y dla tego po-
ie mogł. A ieśliby prosty człowiek Chrześćijáński nie pośćił / nie go-
iest przyiećia Sákrámentu ćiáłá Páńskiégo. Y przeto stárożytni Chrze
ie z wielką pilnośćią ten post pośćili.

Cano: Aposto: 68. Jáko Apostołowie postánowili o pośćie wielkim

Bázyli Swiety ták pisze też o tym : Niémász żadnéy źiemie narodu /
tá/ á ná ostátek niémász ták spustoszáłégo miesycá/gdźieby o pośćie 40.
40. nocy przepowiádanié nie było słycháné : Ale y woyská y oné ktorzy
zymuią ná źiemi/ żegluią ná Morzu/ ieżdżą po kupiách/ wszyscy o nim
stáynie słucháiąc wdźiecznie go przyymuią y obchodzą.

Basilius Ser: posteriorum de Ieiunio.

Epiphánius tákże kiedy Heretyká Aeryuszá błąd wypisuie/ tedy ták mo-
Dni onych przed wielkonocą/ kiedy v nas są prosby/ czuynośći/posty/w
u ná źiemi legánia/snáżnośći/swiete vdreczenia: Oni/to iest Aeryuszo-
olenicy/ od poránku mięso iedzą/ winem sye opijáią/ śmiéchy rozmáité
ą/ pośmiéwáiąc sye z tych/ktorzy świetą chwałę PANV BOgu przed
onocą spráwuią. Bo post wielki przed wielkonocą nie porządnym być
ć. A baczysz / że gánić wielki post nie Apostolska / ále Kácérska ná-
est. Przeto

Epiphanius Here: 75.
Jáko go przestrzégano w stárożytnym Kośćiele.

Jgnácius pisząc do Philipensow ták ie postánawia: Bráćia/postu wiel
przed wielkonocą lekce sobie nie ważaycie / boć w sobie zámyka ob-
nié BOżé.

IGnatius Antiochenus Episc: discipulus S. Ioannis Euangelistæ fuit.

Orygenes stáry Doktor tákże nápomina : Mamy dni 40. ktoré są po-
cone przez post.

Homilia 10. super Leuiticum.

A Jeronim święty przećiwko Montanowi Heretykowi ták pisze. My
quadragesimi wedle podánia Apostolskiégo chowamy y pośćimy.
widźisz z Apostołow y z Doktorow Kośćiołá Chrześćijáńskiégo stáro-
go pismá / iż CHRistus post pośćił nam ku násládowániu : y przeto
cząrku Chrześćijáństwá był od Apostołow y ich potomkow / y od w-
ch wiernych Chrześćijan poszczon.
Ale iesżcze rzeczesz : wszák ten post Papież Telesphorus postánowił po-
iáko w Kronikách czytamy. Ná toć ták krotko odpowiádam/słysza-
Kanonu álbo z vstáwy Apostolskiéy postánowienié o tym pośćie. Otoż
postołowie postánowili/ to Telesphorus człowiek święty / y pástérzem
echnym Kośćiołá Chrześćijáńskiégo będąc/te świetą vstáwę Apostol-
wszytkim Chrześćijánom owcam swym/potwierdźił y vmocnił. Y tákći
imus Doktor to pytánie soluuie : Nie Kápłáńska to iest vstáwá y ro-
nié: Ale boże to roskazánié: y przeto ktory ie wzgardza/nie Kápłaná w-
dza ále sámégo Páná Christusá. Táką przed tyśiącem lat od tego Do-
masz solucyą. Nie nową rzecz tedy TElesphorus stánowił / ále od

Vixit Anno 130. post Christum.
Jesli to Papieska vstáwá post.

Sermone 1. in die Cinerum.
Jáko insze pobożné spráwy Chrześćijáńskié tym pohydźił

hydził Luter / że ie vstawámi Papieskimi názwał/ ták y wielki post gdyż w to weyzrzeć było mu przystało / by był chćiał znáć prawde / że Grekowie/ Roksoláni/ Wołochowie/Ormianie/ ácz Papieskich Sekretów nie trzymáią/ iednák ten post wielki : Piątki/ Srody z wielką pilnośćią pászczą Ryb niektórzy zadnych pośćie nie iedzą / iáko Ormiánie y Grekowie. Czegom świádom/ bo oczy moie to widźiáły y przeto o tym świádectwo dawam.

* 3.Reg:19 ver: 8.
† Deut: 9. ver: 9.
a Exo:24 ver:18 & cap:34.ver 28

Kto przed Christusem ták pośćił vkazuie: Heliaß pośćił idąc áż do góry HOreb 40. dni y 40. nocy.

Dla człowieká vniżony Christus.

Z Bostwá swego CHristus niemdlał od postu/ áni prágnął/ áni łáknął.

Dla czego nie wiecéy pośćił niż inszy.

Dla czego PAN Christus łaknął.

Apostołów postánowioną potwierdził :

A gdy pośćił czterdźieśći dni y czterdźieśći nocy

☞ † Tákim kształtem y tyléż dni y nocy/ Moyzeß ná górze Syná
śćił biorąc Zakon stáry.

a Tákimże sposobem Heliaß swięty y zacny Prorok pośćił/ tylóż dni
cy nic nie iedząc áni piiąc.

Moyzeß przyiaćiel Boży / kiedy miał wßytkiému świátu wolą Bo
pismie przynieść y oznáymić/ pośćił.

* Heliaß/ kiedy naród Zydowski z bałwochwálstwá przeczyśćił/ y Z
Boży práwie vpádły od bałwochwálstwá podźwignął / pośćił.

Christus Pan náß dawcá Nowégo Zakonu/ y odkryćiel wßytkiéy
léy Oycowskiéy/ niż do przepowiádánia y sprawowánia Zakonu y Ewá
liiéy przystąpić raczył: Ato sye pośćił/ iáko Ewányelistá powiáda/ czter
śći dni y czterdźieśći nocy.

¶ Baczże Chrześćiiáński człowiecze / iáko dálece dla ćiebie SYn B
był vniżony : nietylo w pośćie ále też y wkußeniu Szatáńskim. Vniż
się też ty Pánu Bogu. A ieśli przećiwko Szátánowi woiownikiem być c
postem vzbroiwßy sye nań : tedy Chrześćiiáński á nie pogáński áni Here
post przed się weż. Pogáński post iest ten / Gdy kto pośći áby lepiéy
Albo ták wiele ié / że bezłáknienia do drugiégo dniá wytrwa. Toć iest
pogáński. Strzeż sye też postu Pháryzeyskiégo dla próżnéy chwały.
strzegay sye postu Heretyckiégo : ktorzy od pokármów pewnie wstrzym
li sye iákoby od stworzenia złégo/ y nieczystégo. Ták czynili Mániche
wie y Táciani. Ale násláduy postu Chrześćiiáńskiégo o którymem powy
pisał.

Potym łáknął.

☞ Moyzeß rozmową BOżą posilony / y vmocniony : Heliaß po
mem od Anyołá dánym násycony / y nápoiony wodą : trwali bez poká
ták czás niemały. CHRistus PAn posiláiącym Bostwem/ to w ćiele s
spráwić raczył / że nie iadł áni pił czterdźieśći dni/ y ták wiele nocy. A c
ko BOG prawdźiwy od wieku z Oycem będący w Moyzeßu y w Hel
spráwował : to w ćiele swym z Bostwem złączonym/ mocą bostwá vcz

¶ Aleby rzékł : Gdy Christus dáleko zacnieyßy był/ niż Moyzeß y Hel
czemu nád nie nie raczył pośćić wiecéy : ále sye znimi postem porownał:

Ná toć ták odpowiádam/ nád ludźie Christus Pan/ nic czynić niech
áby prawdźiwé człowieczeństwo swé/ wźięté z Pánny Márijéy/ być poká
choc róznym poczęćiém / y národzeniém od inßych ludźi/ ná świát záwit
Ktemu nie wiecéy pośćił/ iedno czterdźieśći dni : áby sye niepokazał kus
lowi/ nád ludźie czynić : bo iuż zátym nic inßégo o PAnu Szátan nie
miał/ iedno że tylo pośćił człowiekiem będąc/ iáko iemu podobni ludźie p
nim będący pośćili. A zátym áby swémi fortélmi znim sye podkał / y ó
pokusił.

¶ Po wypełnieniu tedy postu/ łáknął / mdłość człowieczeństwá w s
pokázuiąc. Skąd też Szatánowi kusićielowi przyczynę vkazał/ áby go c
czył łáknącégo.

¶ A iż ná tákiéy pustyni był / gdźie pokármu żadnégo nie było / iedno
mienie : służyć mu kto niémiał/ bo dáleko był od ludźi: baczył to chytry S
tan/ y sam sye w to posłußeństwo wnet wdał : á widząc że nád przyrodz
człowieczeństwá wytrwał głód : nád przyrodzenié tákże / chléb z kámi
od niego chćiał mieć : á w tym iuż prędko przystąpił do Páná náßégo : w

nim w rozmowe/ rzemieſłá ſwego nie zábaczywßy/ y iáko zwódnik y ku-
/ w poſtáci człowieczéy to vczynił/ iáko Ewányeliſtá mówi:

A przyſtąpiwßy do niego kuśićiel.

T Záczyna tu Ewányeliſtá wypiſowáć nam onégo ſtráconég Anyo-
óry dla pychy ſwéy ſpadł z niebá iáko łyſkáwicá/ ze wßytkimi náßládo- *Lucæ 10. verſu 18.*
wymi: którego piſmo świeté z rozmáitych przemiánków nam pokázu-
zacz ieſt/ co ieſt iego rzemiosło / co zá iego ſpráwy / y co zá iego dowćip
zo/ áby nas od oney wieczney chwały/ od któréy ſam wypadł/ odwieść *Szátan co zacz ieſt/ y iáki rzemieſlnik.*
. Są tedy rozliczné przezwiſká którym go nam świeté piſmo conter-
. Naprzód go zowie Chriſtus Pan Diabłem: iż to ieſt Gréckie słowo/ *Ioan: 8. verſu 44.*
ſye nam przetłumacza po polſku potwarcá. Zowie go záſie piſmo S. *Matt: 4. ver: 10.*
ánem iezykiem Zydowſkim: á nam ſye przetłumacza /przećiwnik. A gdy *Iáko go piſmo świeté zowie.*
ká náßégo zwiódł w ráiu/ názywa go Moyzeß weżem chytrym. Ksie *Geneſ: 3. verſu 1.*
áwienia świetégo JAná / krzczą go Smokiem wielkim/ Weżem ſtá-
zwodźićielem wßytkiégo świátá/y oſkárżyćielem Anyelſkim y ludzkim. *Apoc: 12. ver: 9.*
ozumieć możeß z przemiánków iego iákim ieſt / y co zá rzemiosło ná ſo-
nosi. Tu téż tákże báczyć możeß / iáko go Ewányeliſtá wypiſuie gdy
: A przyſtąpiwßy do niego kuśićiel.
To imie kuśićiel / przeſtrogá ieſt nam wßytkim od Ewányeliſty podá- *Czemu Kuśićielem od Ewányelistów názwan.*
bowiém gdy iuż wiémy/ że on ieſt kuśićiel/ który vſtáwicznie nas kuśi:
ilniéy przeſtrzégáć ſye mamy/ ábyſmy w iego pokuſy nie przyßli: tym
P. bogá prośić o to mamy/áby nas z ieg pokus wyſwobodzáć raczył/
ego złégo kuśićielá wybáwiáć. A nie dármoć w modlitwie którą nam
wił Pan náß/ miedzy inßémi potrzebámi/ o któré Bogá Oycá prośimy
zbe włożyć raczył: Nie wodźże nas ná pokußenié: to ieſt/rácz nam to
y nas kuśićiél náß nie przewyćieżył kußeniém ſwym: rácz nam dáć z- *Matt: 6. ver: 13.*
ſtwo nád nim: á wybaw nas ode złégo: to ieſt/od Szátáná kuśićielá.
Nie czytamy wiecéy v Ewányeliſtów / áby ten kuśićiél wiecéy Chriſtá
kuśić miał iedno raz: iáko téż nie czytamy/ áby ſye CHRiſtus pośćić *Raz P. Chriſtus był kußon/iáko y raz pośćił.*
wiecéy/ iedno tákże raz. A z podźiwiéniem ná to pátrzamy/ gdy czyta-
ych którzy wielki poſt burzą/y hydzą/vcząc tego/żeby Chriſtus ten poſt *Caluinus in Harmonia Euágelica in Cap: Matt: 4.*
raczył/ nie dla tego áby go wierni iego w tym náßládowáli: Ale dla
żeby iákoby nowym człowiekiem/ do nowégo przepowiádánia Ewán-
z puſzcze przyßedł/poſtem y pokuſámi doświadczony: A ták pißą: By *Marci 1.*
riſtus Pan chćiał tego po nas/ ábyſmy go w pośćie náßládowáli/po- *Lucæ 4.*
był drugi raz/ y trzeći raz/áż do końcá żywotá: ále iż tego nie vczynił:
óżna náuká tych ieſt/ którzy go w tym każą náßládowáć.
cz iuż nieco piérwéy o tym ſye wſpomniáło: lecz áby nic wątpliwośći
áło/ tedy y ná ten Argument ták odpowiádamy. Biorą tu ten do-
d tego/ że raz Chriſtus tylo pośćił: á tego nie baczą/że raz tylo téż był
. Od ßátáná kußenié/ głowy náßéy Chryſtá Páná ták iáko y poſt ie- *Solutia Kálwinowego Argumentu / przećiw poſtowi wielkiemu.*
przykład náß nam od Ewányeliſtów podáné ieſt. Kußon był Pan/
y wiedźieli żeſmy poddáni pod pokuſy: Zwyćieżył ßátáná: ábyſmy ná
głowy náßéy/ zá Bożą pomocą zwyćieżáli ßátáná/ y w tym go pilnie
dowáli / iego ná pomoc wzywáiąc: á czynili to tylekroć/ ilekroć ßá-
e o nas kuśić bedźie. Pátrzże pilnie / z onégo płonégo Argumentu o-
których mierzi poſt wielki / iákiby tu o náßych pokuſách dowód vróſł.
ch ia téż ták Argumentowáć mógł: by był Chriſtus Pan to baczył po
ábyſmy od ßátáná mieli być mnoſtwo rázów kußeni tu ná świećie/był-
od ßátáná wiele kroć kußon. Ale iż iedno raz był kußon (głową ná-
ąc) tedy y my iedno raz kußeni od ßátáná bywamy: Raz go zwyćie-

żył/ tedy y my raz go zwyćiężywßy/ doſyć mieć będziemy. A gdźież ſy
zgadza z piſmem świętym ? áza to nie ieſt oludá / y zwodzenie ludzkie : A
1. petri 5. verſu 8. Piotr święty nam tego nie vkázuie / że przećiwnik náß ßátan krąży vſt
Iob 1. verſu 12. & cznie świát/ ßukáiąc kogoby pożárł : Azaż nas nie vczy przykład z Job
cap: 2. verſu 6. że go nie raz ſye kuſił ? Azaż Páweł Swięty nie piße pokázuiąc iego żąd
2. Cor: 11. ver: 14. chćiwość do ſtrácenia náßego / że on rozmáitémi kunßty do nas ßturm
przemieniáiąc ſye też / y w Anyolá świátłości. Nie raz tedy nie raz / k
ćiel ſye o nas kuſi : Bo iáko vſtáwicznie nam ieſt nie przyiaćielem : tá
vſtáwiczné náiázdy pokuſámi ſwémi ná nas czyni. Jáko tedy iednym ſ
im kußeniem / y iednym ſwoim zwyćięſtwem dał nam PAn náukę / że c
rozmáitym á częſtym ſpoſobem kußenia nas náchyláć miał / y o nas ſye
śić : Jáko iednym zwyćięſtwem/ które otrzymał nád kuśićielem/ nam
przykład / ábyſmy zwyćiężáli pokuſy iego : Ták pewnie iednym poſtem ſ
dał nam przykład / ábyſmy go iáko naprzyſtoynièy możemy naßládowá

☞ Cóż tedy ten kuśićiel przyßedßy do Páná czynił ? Ewányeliſtá
wiedą/ że táką rozmowę miał z Pánem:

Jeſliś ty ieſt Syn Boży.

Wßytkim ſpráwom które ſye dźiały z Pánem Chriſtuſem/ począwß
Lucæ 1. verſu 51. zwiaſtowánia/ poczęćia/ národzenia/ Anyelſkiégo śpiewánia/ gwiazdy
Lucæ 2. verſu 7. wádzenia/ dźiwował ſye ßátan coby to było/ coby to był zá człowiek/ w
Matt: 2. verſu 9. rym nic ſwego nie mógł náléść. Czuł też to/ że iuż czás Meſſyaßów przy
Lucæ 2. ver: 28. 38. Słyßał Symeoná ſtárégo błogosłáwieńſtwo/ y Anny Prorokiniéy : ſłu
42. & 46. mądrości iego we dwánaśćie lat / etcet. Temu wßytkiemu dźiwuiąc
przypátrował ſye y krztu PAná Chriſtuſowému : á co więtßa / ſłyßał
Matt: 3. verſu 17. on głos Oycowſki z niebá/ kedy go Synem ſwym náymilßym názwał.
iż zaśie przypátrował ſye / iáką nędzę ná świećie ćierpiał / iáko z vbogic
rodźiców vrodźił/ iáko pod wßeláką nędzę y niedoſtátki tego świátá był
dány : to v śiebie vważáiąc y roſtrząſáiąc / nie mógł tego dóyść dowc
Isaiæ 1. verſu 2. & ſwym/ iákimby on był Synem Bożym : gdyż wiedźiał że Prorocy naró
cap: 43. verſu 6. bráhámów/ ſynámi Bożymi názywáią. Mniémał tedy / nád inße wß
ſyny Abráhámowé / że Chriſtus Pan był v Bogá naymilßy / nawdźięcz
ßy/ y naprzyiemnieyßy. Ale iż też to wiedźiał/ że Meſſyaß przyßły iáko
rocy powiadáli/ miał być Bogiem y człowiekiem : y tu v śiebie wątpił
tymli Meſſyaßem Chriſtus Pan był : y chcąc ſye tego doświádczyć / ie
on onym Meſſyaßem y przyrodzonym ſynem Bożym był / áto mówi do
go w poſtáći człowieczéy : Jeſliś ieſt Syn Boży/

Rzecz/ áby to kámienie chlebem było.

☞ Jákoby rzékł ſam w ſobie : ieſlić z kámienia chléb vczyni / tedy
wnie onym Synem przyrodzonym / á zátym Meſſyaßem ieſt. Ale ieslić
Szátan ſobie przećiwny. vczyni : tedy człowiekiem świętym ieſt. Y czynilći tu Szátan w tym k
niu rzecz ſobie przećiwną. Potrzebuie tego dla doświádczenia ſwego áby
mieni chléb Chriſtus Pan vczynił : tego niebacząc : że który czterdźieść
y czterdźieśći nocy nie łáknął áni prágnął / co byłá rzecz niepodobna
mógł y tę niepodobną rzecz vczynić chléb z kámienia. Lecz ták być mu
ło iż iáko od pokármu/ pierwßy grzéch przyniósł ná człowieká/ ták od po
mu zwyćiężonym ſye ſtał.

¶ Naprzód tedy Szátan/ z przyczyny głodu Páná Chriſtuſowégo/ ku
w tym vznáć/ co widźiał być iemu potrzebnégo : y rozumieiąc że táką p
o brzuchu ſwym mieć miał / iáko y inßy ludźie maią / á náywięcéy iż był
dny : podawa mu to/ áby z kámienia chléb vczynił.

A kiedy ſye przypátrzyſz/ iákim ſpoſobem do iadlá zákazánego / EWE
…ke náſze zwiódł w Ráiu : A iákim ſpoſobem tu wiedzie Páná Chriſtuſá :
…obaczyſz/ że práwie iedne nic przedzie. Tám w Ráiu mówi : iedzcie zá-
…ané iabłko / á bedziecie iáko bogowie. Tu zásie mówi do Chriſtá PAná:
…ń z kámienia chléb/poznam ćie być ſynem Bożym. Smáczną rzeczą Bo
…em máśćił ſwé perſwázyie: áby predzey vwikłał. A poſzáńcowáłoć mu ſye
…yło piérwéy wonych / którzy wiecéy iadło/ á niż Bożé roſkazánie v siebie
…záli : ále tu nity puśćił : bo go wnet ták odpráwiono / że pokarm dwo-
… ieſt. Jeden ćieleſny / á drugi duſzny : gdyż też y człowiek z ciáłá y z duſze
…ſtworzony. Co áby Czárt poznał/ ták do niego Pan mówić raczy.

> Kuſzenie piérwſzych rodziców náſzych / á Chriſtuſá Páná porównawa.
>
> Geneſ: 3. verſu 5.

Nápiſano ieſt / nie w ſamym chlebie żywie człowiek/ále wwſzelkim ſłowie które pochodzi zvſt bożych.

> Deut: 8. verſu 3.

☞ Jż to ieſt rzecz prawdziwa / że nie wſámym tylo chlebie żyie czło-
…/ ále w ſłowie Bożym : z Moyżeſza ſye vcz/ który zrozmowy Bożéy ták
…zo iáko y Pan Chriſtus nie iadł áni pił. Prawdziwie tedy Pan kuśićielo-
…wemu odpowiedział.

> O ſłowie Bożym mogłoby ſye tu wiele z piſmá świetégo pokázáć iáko ieſt pożyteczné człowiekowi/ co zá moc iego / ále o tym ná inſzym mieyſcu.

Aleby pytał / czemu Pan Chriſtus Szátánowi piſmem ſye bronił / nie-
… w tym piérwſzym znim podkániu/ ále też y w inſzych pokuſach dálſzych:
…nić to raczy dla nas : áby przykład nam dał/ iáko mamy Szatáná zwy-
…ć. Abowiém iż mieczem duchá który ieſt ſłowo Bożé/w którym ſye vczy-
…prawdziwéy wiáry/ zwyciężáć Czártá mamy. Jż z ſłowá BOżego ná to
…ny być ćwiczeni : Pan nam do tego przykład dáie. Bo trudno niewido-
…o nieprzyiaciela/ widomą zbroią woiowáć : ále iáko on przećiwko woléy
…żéy niewidomie nas przywodzi : Ták my też niewidomą wiárą którey ſye
…ſmá świetégo vczymy odpadząć go mamy. Mówi tedy Pan : że nie
…mym chlebie człowiek żywie.

> Chriſtus czemu ſye Szátanowi piſmem broni.
>
> Epheſ: 6. ver: 17.
>
> Wiárą która ieſt z piſmá świetégo/ Czártá zwyćiężamy.

… Przez chléb wſzeláką żywność ćiał náſzych rozumié Pan. A przeto my/
… w Páńſkiéy modlitwie prośimy/ áby nam był dan chléb powſzedni/ nie
… o chléb/ ále o wſzeláką żywność/ y o odzienié Páná prośimy : A áby nas
…iedze ná tym świećie záchował/modlimy ſye. Tákże tedy rozumiéy Páń-
… ſłowá. Nie w ſámym chlebie : to ieſt : Nie w ſámey żywności któréy
…owiek potrzebuie / żywot człowieczy zależy : ále w ſłowie / to ieſt/ w opá-
…niu Bożym. Cóż tedy oni rzekną/ którzy práwie bezbożną/á vſtáwiczną
…pracą o ćiele ſwym máią : Wſzytki myśli / czuyności / prace/ zábiegánia do
…iednéy rzeczy obracáiąc/aby brzuchowi ich/y wſzytkiemu ćiáłu/wedle myś
…e wiodło : ták rozumieiąc : że ieſliby ták czuyni/pilni o ſobie nie byli : żeby
…oſtátecznégo niedoſtátku przyſzli. Záwżdy tedy máią to przedśie bráć/
… Pan mówi : że żywot człowieczy/ nie tylko w ſámym chlebie żywie/ ále też
… ſłowie miłégo Bogá.

> Matt: 6. verſu 11.
>
> Przez chlép żywność wſzytká rozumie ſye.
>
> Zbytnié pieczołowánié ná świećie/próżność.

Záprawdę wiele ich ieſt / których Szátan w táką pracą y ſtáránié/ o ten
…tátek żywotá cześnégo przywodzi / że o PANV BOgu mało pomniąc z
…ywdą ludzką/ z vćiſkiem bliźniego / płáczem wiela ich/ y z vdręczeniem / o
…ym ſye ſtáráią/ iákoby ná świećie wczás ćiáłu ſwemu/y potrzebę iego czyni-
… A gdźież ono nápominánié Pawłá świetégo podzieią: Stáránia o ćiá-
…váſzé nie czyńcie w pożądliwośćiách. A ná drugim mieyſcu : ieśli wedle
…łá żyć bedziećie/ pomrzećie : Bo tácy ćieleſné roſkoſzy miłuiący/Pánu Bo
… ſye podobáć nie mogą. Ale o tym ná inſzym mieyſcu. Prawdáć ieſt
… człowiek prácowáć y ſtáráć ſye o ćiáło ſwé/ áby ie żywił y odziéwał muśi:
…iéma ná świećie wietſzéy prace nád te : y przetoć też kuśićiél/ niczym wie-
… człowieká nie łowi/iedno to mu ná oczy kłádąc. Wiec łákomégo áby nie,

> Rom: 12. verſu 14.
>
> Rom: 8. verſu 13.
>
> Bobożné ſtáránié y praca/ Pan Bóg błogoſławi

náſycenié zgromadzał podwodzi: wiec opilce áby záwżdy brzuchá dolał/ p
wodzi : wiec żal czyni záżdrośćiwému z cudzégo ßcześćia : nuż vbogiégo g
go głód zyymie/ do złodzieyſtwá/zdrády/áby ſye náſyćił náwodzi. Owo w

Zywnośé czyni Pokuſy wielkié:

kié y przeſtroné ma drógi do tego/ áby z ſtrony pożywienia/ y tuczenia ćia
ludziem przyſmáki podawał / y do dziwnégo ie ſtáránia o ćiáło przywodz
á co nadáléy opátrznosć Bożą z mysli ludzkiéy znosił. Toć vważáiąc S

Prou: 30. ver. 8.

lomon mówił : Pánie/ bogactw y żebráctwá nie rácz mi dáwáć : iedno t
ko day potrzebę żywnośći méy. Bym lepak náſycony nie przyßedł ktemu
bym ſye ćiebie záprzał/y rzékł: y ktoż ieſt Pan: álbo zás vbóſtwem przyćiśn
ny / niciał ſye kráść / y krzywo przysięgáć przez imie BOgá moiégo. B

Hieronymi ſententia ad Hedibiam.

gáctwá wielkiégo niechce : bo káżdy bogacz álbo zły/ álbo żle nábytych r
czy dzierżawcą ieſt : á vbóſtwo záśie do czego człowieká przywodzi/ bac
możeß.

Ale iuż to pokazawßy / że Szátan około opátrznośći / y wychowán
ćiáłá náßego/ nawietßé nam pokuſy zádáie : iáko y Páná Chriſtusá naprz
o iadło kuśić począł. Przypátrzmy ſye/gdy tu w téy ſwéy pokusie nic nie
ſkał/ co czyni dáléy.

Tedy go wziął Dyabeł do miáſta świętégo / y p ſtáwił go ná ſámym wiérzchu Kośćiołá:

Theophilactus & Rabanus.

Drudzy wykłádáią ná ſpicy kośćielnéy : niektórzy Gankiem to być mieni
który był wypußczon z dáchu Kośćielnégo.

☞ Jákim ſpoſobem toby ſye ſtáło : y iáko Dyabeł wziął Páná Ch
ſtuſá do miáſtá świętégo Jeruzálem : ieſt w tym nie máła wątpliwość. A

Ioſephus lib: 5. de bello Iudaico.

od tego mieyſcá gdźie Chriſtus pośćił/ áż do Jeruzálem mil było ośmnaśc
iedni ſye domnimawáią/ żeby go nieść miał po powietrzu. Grzegórz y Ch

Jákim ſpoſobem Chriſtus był wźiet od Szátáná.

zoſtom święty/ ći dowodzą/ że go z ſobą wziął w towárzyſtwo : y z nim t
ßedł áż do Jeruzálem. A potym tákże wziąwßy go w towárzyſtwo/ ßedł z
śie z nim/ áż ná górę wyſoką/ którą Quarentan zwano. Przedśie iednák i
kóżſyckolwiek działo : wielka ſye ćierpliwość Páńſka w tym nam pokázu
że Pan Chriſtus ták ſye dał w potuł Szátánowi / że y do miáſtá Jeruzále
nadto y ná wyſokość kośćielną/ ktemu y ná górę wyſoką / dał mu ſye dob
wolnie wieść/álbo prowádźić. Lecz ſye temu człowiek Chrześćiiáńſki dziw
wáć przeſtánie : gdy to v siebie vważy/ że nie tylo ſámemu Szátánowi/ ále t
członkom iego/ ná rozmáité pośmiewiſká/był Pan Chriſtus wydan. Rza

Nietylo Szátan/ ále y członki iego CHRiſtá PAná przenáßládowáły.

nie członkámi Szátáńſkimi byli pogáńſtwo / które go w ogroycu poimáło
Piłat który go ſądził : Heród który ſye z niego pośmiewał : y inßy którzy g
dręczyli. Czemuż ſye tedy dziwowáć mamy/iż ſámému Szátánowi táką m
nád ſobą dopuśćił mieć/ który członkom iego dopuśćił ſye vkrzyżowáć / y
mordowáć :

¶ Są téż záśie y byli niektórzy : którzy gdy widźieli y widzą / że zá ćiel
ſnym wźięćiém / álbo prowádzeniém P. Chriſtuſá od Szátáná/ Chriſtuſow
pánu obelżenié ſtáłoby ſye niemáłé:tedy wykłádáią to wźięćié páná Chriſt
ſowé / iuż nie ćieleſnym obyczáiem : ále mówią / że mu ſye to przez widzen
działo : álbo przez iáką wnętrzą pobudkę od ßátáná.

Solwuie queſtią ſubtylnie ſye o tym bádáiących.

Lecz ná té domyſły ich ſubtylné/ proſty text Ewányeliéy ma nam doſ
czynić. Gdyż tám żadnégo obelżenia niemáß/ gdźie kto dobrowolnie ſye po
co podda. A iż Pan Chriſtus ná te ſpráwę Szátánowi temu dobrowolnie ſ
poddał : świadczy nam to moc iego / którey potym vżywał nád Szátány/ w
ludźiách opętánych/ roſkázuiąc im wßytko co raczył. Swiadczy téż y tych
Szátánów poddáńſtwo : że roſkázowánié Chriſtá Páná we wßytkim pełni

...cli. Otóż niechay tego zá obelżenie Christusowi Pánu nikt nie poczyta/
... sye on dobrowolnie do czásu poddał: bocby to wietßé obelżenie iego by
... iedyby Szátan obłudnym iákim widzeniém podchodźić go miał: álbo w
... mysli pobudkę do tákich rzeczy czynić miał. Gdyż omylné widzenia ßá
... ie bałamuctwá są/ á nikogo nie zwodzą/ iedno te/ którzy chytrosci ßá-
... iéy nie wiedzą. Christus Pan wßytkich rzeczy ták widomych/ iáko y ni
... mych nie tylo wiadomcá/ ále y pátrzyciél był y iest. A żeby sye Szátan
... sámi swémi w mysl iego włudźić miał/ á wnetrznie go do tego przywo-
... iest to bárzo niegrzeczy. Gdyż Christus Pan mysl y duße swą/ ták czy-
... wßytkich pokus y grzéchu/ iáko słońce od wßelákiéy zmazy iest/ mie-
... l. Szczérym tedy á prostym słowom Ewányeliiéy wierzmy: á w te su
... ości sye nie wdawaymy.

¶ Wźiął go Dyabeł do miástá świetégo.

... Czemu tu ná tym mieyscu Ewányelistá JEruzálem Miástem świetym
... / które ná inßym mieyscu miásteczkiem nazywa: A Ezechiel PRorok Ezech: 16. ver. 46 48 & 49.
... trą Sodomską ią być mieni. Jesli JEruzálem siostrą Sodomską było
... Proroká: świetym miástem być nie mogło. Bo dla grzechow SO- JEruzalem czemu siostrą Sodomską/ y miástem Swietem iest nazwano.
... kich siostrą Sodomy było nazwáné. TO tedy ták pismo o tym mie-
... ierozolimskim porównywamy. Ludźie JErozolimscy w onym mieście
... ieiący w złościách swych Sodomczykom podobni będąc/ sámi siebie
... miástem onym przed oblicznością Bożą pośpecili: ták iż Sodomczykom
... miástem ich/ porównáni byli. Lecz że w onym złym mieście rzeczy świe-
... / iáko był Kościół/ Ołtarz/ Ofiáry/ obrządki nabożeństwa/ Cerymo
... świetobliwé/ które sam pan Bóg roskázáć był raczył/ y ná te sprawy swe
... é onóż sobie mieysce vlubić: tedy dla tego ono miásto choć rozmaitémi
... y zaprożnione było/ miástem świetym Ewányelista nazywa. A iż
... Kościołá świetego/ świetym miástem Jeruzálem zwano: świadczą to
... ocy. Izáiaß naprzód ták mówi/ gdy o zepsowániu Kościołá piße:
... tośał dóm poświecenia náßego/ y świetobliwosci náßey: Dom chwa- Isaiæ 64. ver: 10.
... náßéy/ gdźie ćie chwalili Oycowie náßy/ spalon iest. A Daniel w modli-
... twéy/ Mieysce ono gdźie Kościół stał/ powieda być mieysce świeté/ y Danie: 9. ver: 16.
... świetą. Kościół żydowski/ wedle Proroków był dom świetobliwo-
... poświecenia y chwały ich: przeto że sye modlili tám ich Oycowie.

¶ Coż mamy rozumieć o náßych Kościołách Chrześcijáńskich/ w których Náße KOśćioły Chrześcijáńskie co są.
... sye modlili Oycowie náßy/ ále przez przyięćie świątości świetych/
... wspólt z grzéchów prożni byli: á synmi Bożymi przyspósobionymi sye
... ieśliż oni nie są y niemáią być wietßéy y wpowáżnieyßéy świątobliwo-
... nas Chrześcijanów: Jesliż nie są domy poświecenia náßego y chwa-
... éy/ w których chwały wieczné y poświącenia wiecznégo nabywamy?
... źieli co przodkowie náßy/ że Kościoły były domy poświącenia náßégo:
... domy świetobliwośći y chwały Chrześcijáńskiéy: przeto ie wielkim
... n y nakłádem budowáli/ ozdabiáli y chedożyli: y áby był wnich PAN
... chwalon nádawániem tychże Kościołów/ pilnie sye oto stáráli: bo ba-
... e nietylo chwałá miłému Bogu w nich rosłá/ ále też chwałá pobożno-
... / y tu ná świecie/ y v PAná BOGá trwáć miáłá ná wieki. A ći co ie
... ßych czásów psuią/ obacz co czynią/ y co ich zá świetobliwość iest/ y
... ze to im czynić godźi.

Miásto tedy Jeruzálem/ nád którym Pán náß płákáć raczył dla grzé- Lucæ 19. ver: 41.
... y złości ich/ dla świetégo Kościołá świetym iest názwáné. Lecz y
... krwie świetych Proroków która wnim byłá przelaná/ może też to być/ że
... Ewányelistá miástem świetym zowie: iáko y my dla przelánia krwie Pa-
... náßégo Jezusá/ y Apostolów y wybránych náśladowców iego/ one źie-

mie Zydowską gdzie tá swieta krew iest przelaná / Ziemią Swietą zow

Y postáwił go ná spicy Kośćielnéy y rzekł mu ślis iest Syn Boży/ spuść sye ná dół.

Intentią Szátáńską wywodzi.

☞ Chćiał sye koniecznie Szátan dowiedźieć / iesli był prawdźiwy nym przyrodzonym Synem Bożym : y przeto powtarza té słowá : iesli Synem Bożym. Jákoby rzékł/silnąś rzecz vczynił/ czterdźieśći dni y dźieśći nocy niełáknąłes ánis prágnął : ále nikt tám tego ná puszczy nie dźiał. Chceszże tu sobie vczynić sławe : chceß áby poznano ćie Synem żym : nie możeß tego lepiéy vczynić / iedno teraz / kiedy sye z ták wyso mieyscá/ przed ták wielem ludzi ná dół spuśćiß / á obrázony nie bedźieß.

Jákiégo obyczáiu vżywał.

Ná iákié go mieysce wprowádźił.

Tu sye naprzód pokázáć godźi/ że Szátan towárzyskim obyczáiem z nem wszedł ná támte wysokosć Kośćielną. Bo gdźieby był po powietrz niósł / y niewidomie postáwił ná támtéy spicy / á tám potym wszytki dał widźieć w spół z Pánem Christusem : bez zdźiwienia ludzkiégoby t niemogło. Ktemu y mieysce to/ná którym postáwił Christusá páná Szá pokázuie sye być tákié/ ná którym ludźie bywáli/ y do którégo ludźiom i przystep wolny był. Wiecéy mi sye tedy ći podobáią/ którzy wyłoży mieysce być gánkiem wysokim.

¶ Postáwiwszy go tedy tám/ iáko go do próżnéy chwały y do m pychy wiedźie przypátrzmy sye: ábowiém mówi do niego/spuść sye ná d

Rádźi czeg vczynić nie może.

Którzy kuszą Páná Bogá.

Czego sam vczynić nie może/ ná to rádźi : bo to wiedźiał / że Páná gá nie kuśi ten/ ná którégo z przygody przypadki przychodzą/ tylko on / sye sam wnie wdawa. Nád to opátrzenié Boskié o tych praca swoie m które skąd inąd przygody przychodzą : á o onych máłą / którzy sye wprzy sami wdáią. Przypátrzże sye / że Szátan téy mocy nie ma/ áby gwa kogo do czego złégo przymuśił : Jedno te moc ma/áby w netrznie pob áby podeszczwał kuszeniem swym. A przeto ná Czártá próżno skłádá ma/gdy sobie źle czyni/ gdy sye swą reką morduie/ gdy sye wprzygode n trzebnie wdáie. etc.

Jáko zostáwił miedzy Chrześćiány Szátan ten sposob kuszenia.

Jest też v nas v Chrześćiánów ieszcze tákowéy szátáńskiéy pokusy d á właśnie téy pokuśie Christusowéy podobna iest. Kiedy ieden ná drug zgniewawszy sye / wywoływa go ná reczné czynienié mówiąc : ieslis do cnotliwy wynidź: Czyń zemną/toć iest własna szátáńska mowá/która s w członkách swych zostáwił : y ták iáko on do Páná Christusá mówił / Synem Bożym spuść sye ná dół: Ták ći mistrzá swego násláduiąc mó ieslis dobry záby mie / álbo ia ćiebie. Wiec mu też ták odpowiedźieć / Pan Christus odpowiedźiał szátánowi : Nie bede kuśił Páná Bogá n

☞ Ale obácz iáka szátáńska chytrość iest / iż kiedy Páná do rzecz bespieczné wiódł/ wnet sye do Pismá rzućił : dawáiąc mu otuche áby s bał/ gdy Pan Bóg obiecał bronić wybránych swych : á iesli wybránych/ dáleko wiecéy ćiebie / ieslizes Synem iego iest/ y przywodźi mu Pismo z widá Proroká:

Nápisano iest.

Baczy szátan że Christus w piérwszéy potcze / do Pismá sye vdał / smem pokuse iego stłumił:On też do Pismá wnet sye porwał:á iż wiedź Christus Pan pismá sye nie vczył/ zdrádliwie pismo przywodźić iął/ áby nieuká vwikłał : ábowiém to pismo / które wszytkim onym przynależy Pan Bóg w opiece ma / to samému Christusowi przynależéć powiada/ by był Synem Bożym.

Przypátrzże ſye Chrześcijáninie/ iáko piſmo świeté ſzátan nicuie. A iego z PAnem náſzym z mądrością BOſką ważyć ſye śmiał: cóż známi ...táki / przez postáńce y vcznie ſwé czyni? Szátan zły / dobrym piſmem ...éy rzeczy PAná wiedźie: nie z ſtróny piſmá/ ále z ſtróny wykłádu. Cóż ći ...iedzą ná to / którzy tákowému ſzátáńſkiému wykłádowi od fałſzywych ...oków wierząc/ niémáią áby piſmu świetému wierzyli? Czemu ſye nie o...ą / że y ſzátan piſmo ná plac Pánu przywodźił/ áby zwiódł/y do złéy rze...o przywiódł? Nie dármoć Jan świety roſkázuie/ ábyſmy doświadczá...chów / ieſli z BOgá ſą. Piſmem záwżdy ći przećiwnicy Páná Chriſtu.../ y Kośćiołá iego świetégo piſmo burzyli: y żadnéy ſekty / żadnégo ro...ánia miedzy Chrześcijány nigdy nie było / któréby ſye z piſmá nie wznié... Lecz wierny KOśćiół Boży niczym nigdy nie trwał / iedno iednoſtáy.../zgodliwym/ y pobożnym wykłádem piſmá świetégo. Heretycy gdyż ...y zgodliwégo mieć nie mogli/ áni mogą: ále káżdy wedle potrzeby y wo...véy go náćiągáią / y náćiągáli/ tą nieſtátecznośćią/ záwżdy fałſzywymi ...oki ſye być pokázowáli: A nie wątpmy w tym: iż którzy ná wykład gło...véy piſmo ſądzą / álbo ná ſámym gołym piſmie y czćiónce przeſtawáią/ ...ćiwſzy Oyców świetych wykłády/ podánia Apoſtolſkié/ y Kośćiołá ſtá...négo/ rády Duchownych/ któré Concilia zowiemy/ poſtánowienia któ...zywamy Dekrétámi: ſą pewnie y nie omylnie naczynie tego to ſzátáná/ ...ták czćiónką proſtą piſmá chćiał Chriſtá Páná zwieść.

1. Cor: 1. ver: 24. Nie nowiná piſmo świeté nicowáć Szátánowi

1. Ioan: 4. verſu 1. Wſzytki Sekty z piſmá świetégo zle wykożonégo.

Nie záwżdyż tedy wiérz/ gdy ſłyſzyſz mówiąc: Nápiſano ieſt. Szátáń...to słowá: témi Chriſtuſa nápadł: obácz iákim Duchem to mówi: przy...ay ſye / iákoć piſmo przywodźi: ieſli ſye iego ſtoſowánié piſmá zgadza z ...torów ſtárożytnych Chrześcijáńſkich wyrozumieniém / y wykłádem: ie...dłá lubieżnośći świátá / ćiáłá / y ſzátáná w nim niémáſz: ieſli gáni w ...ze to czego rozumem ogárnąć nie może: ieſli rozumu ſwego niepoddáie ...poſłuſzeńſtwo wiáry świetéy / á chce być okrom głowy ſtárſzéy / okrom ...érzá/ wolność Chrześcijáńſką w ćieleſną obraca: á piſmem to ſtánowić ...: toć ieſt náſládowcá tego Szátáná / który do CHRIſtuſá ták Piſmo ...wodźi:

Ná wolność ćieleſną obróconą.

Anyołom ſwoim roſkazał o tobie: A oni w ręcach będą ćię noſić / byś ſnadź o kámień nie obráźił nogi twéy.

Pſal: 90. ver: 11.

☞ Obaczył Szátan / że Chriſtus Pan żywność ſwoię w Pánu Bogu ...ádał/ przeto iuż piérwſzéy pokuśie dał pokóy: A z nowu piſmo mu przy...źi/ áby ſye dał znáć/ iż też on od Bogá z piſmá świetégo mówił. Jáko...ékł: dobrze czyniſz / że vfaſz Bogu Oycu / y z opátrznośći iego moię rá...iérwſzą zwyćiężaſz: Ale gdyż ták o tobie BOg Oyćiec pracą ma: tedyć ...kiedy ſye ſpuśćiſz ná doł/ nie opuśći ćię: gdyż Anyołom ſwoim roſkazał ...ćię ná pieczy. ꝛc.

Z piſmá Szátan mówi iákoby poſeł Boży.

¶ Dwie rzeczy tedy mu tu obiecuie: Anyelſką ſtraż / zá którą nie miał ...ść w żadną obráże.

¶ Druga rzecz że ieſliby to vczynił: tedyby to vczynił wedle myśli y sło...Bożégo. Ale mu ták ná to Pan odpowiedźiał.

Nápiſano ieſt/ nie będźieſz kuśił páná bogá twego

Deut: 6. ver: 16.

☞ Burzy Chriſtus PAN Szátáńſkié dowody Piſmem świetym áby ...to pokazał / że fáłeſznie piſmo przywodźił. A w tym zdrádę iego odkry.../ żeby mu pokazał/ iż iáko piérwéy/ ták y teraz zwyćiężon od niego był.

Fáłſzywy ſzátan.

Tu to mieyſce tego potrzebuie/ ábyſmy pokazáli/ iáko ludźie Bogá kuſ
to bywa rozmáitym ſpoſobem.

1. Jáko Bogá kuſzą ludźie. *Num: 11. verſu 5. Nume: 14. ver: 3. Pſal: 77. ver: 18.*

¶ Naprzód gdy máią złé vfánié w potrzebách ſwych o Pánu Bo
zá iákim niedoſtátkiem mówią przećiwko niemu. Ták Zydowie kuſili
Bogá/ gdy ſye im náprzykrzyłá Mánná ku iedzeniu : á zás názad do E
wróćić ſye chćieli: iáko o tym czytáć możeſz w czwartych Kśiegách M
ßowych/ y v Dawidá w Zołtarzu.

2. *Lucæ 11. verſu 16.*

¶ Drugi ſpoſób kuſzenia PAná Bogá : kiedy ludźie ná obietnicá
go nie przeſtawáiąc/znáków álbo cudów potrzebuią y ßukáią. O táko
maß v Ewányeliſty w té ſłowá : á niektórzy kuſząc Páná Chriſtuſá / z
od niego cudów z niebá.

3.

¶ Trzeći ſpoſób kuſzenia PAná BOgá ieſt : kiedy ludźie bez wßel
boiáźni przećiwko BOgu y ſłowu iego grzeßą / nic ná to niedbáiąc/ że
Bóg ieſt pomśćićiel káżdégo ſproſnégo grzéchu. O tákich mówi Mál
aß w Kápitule trzećiéy : Zmocniły ſye ná mię ſłowá wáße/ powieda P
rzekliśćie: cożeſmy mówili przećiwko tobie? Mówiliśćie : Nikczemn
który ſłuży Bogu : A cóż zá pożytek tego iżechmy ſtrzegli przykazánia
Przetóż teraz Błogosłáwionémi powiádamy być hárdé : bo ći którzy
Bogá gniéwáli ſye zbáwieni. Otóż którzy śmiele grzeßą/ Bogá przed oc
nie máiąc y karánia przyßłégo iego : kuſzą PAná BOGA. Jákoby r
Choć PAn Bóg nam grozi zá tákie ſpráwy náße / czynimy my przedśie
być nas karáć miał zá to/ iużby dawno ſkarał. Tákié kuſzenié Bogá
chmocnégo/z niedowiárſtwá pochodźi : iáko o tym możeß czytáć w Pſ
Dawidowym/ gdźie ták mówi : Kuśili Páná Bogá w ſercách ſwoich/
to że nie wierzyli Pánu Bogu.

Malach:3 a ver:13 ad 16. Iob 21.v:14. & 15.

Tákié kuſzenié z niedowiárſtwá ieſt. *Pſal:78.v:18.et 22*

¶ Jeſzcze poczwarté oni kuſzą Páná Bogá / którzy rzeczy ku znoß
ſpełnieniu niepodobné/ ná ludźie kłádą. O tym czytay w dźieiách Ap
ſtich w 15. Kápitule.

Acto: 15. ver:10.

4.

¶ Oſtátecznie ći wßyſcy kuſzą Páná Bogá którzy ſye wdawáią n
beſpieczeńſtwo / ták wzdrowiu ſwoim/ iáko y wdárách y ßcześćia od
Bogá wźietych. Ci záwżdy niechay máią to piſmo swieté/ y té ſłowá
Chriſtuſowé przed oczymá : nie bedźieß kuſił Páná Bogá twego.

Porównawa Ewányeliſty.

Niech ćie też to nie obraża : iż Lukaß swiety z MAttheußem w
ſániu téy Hiſtoryéy / kuſzénia Páná Chryſtuſowégo troche odmienili :
Lukaß zá wtóré kuſzenié wypiſuie/to Mattheuß zá trzećié y oſtáteczné
Bo EWányeliſtowie wiecéy ſye ſtárali/ áby prawdę y rzeczy potrze
Pánu Chriſtuśie piſáli:á niż żeby Hiſtoryą ze wßytkimi okolicznośćiám
piſowáć mieli : Doſyć ná tym mieć mamy: że iáko Mattheuß/ták y Lu
nam to pilnie opiſáli / że Chriſtus trzy kroć od Szátáná był kuſzon.

Anyołowie w dobrych rzeczách pomocni nam ſą we złych nie.

Oſtátecznie káżdégo Chrześćijáńſkiégo człowieká nápominam/ á
z téy odpowiedźi Chriſtuſá PAná którą vczynił do Szátáná vczył : że A
łowie choć wiernym ſą zá ſtróże dáni : tedy w ſproſnych / w nikczemny
vpornych/y w nieuczćiwych ſpráwách/ pewna rzecz że wiernym nie dop
gáią: y máłą o nich w ten czás pracą máią.Bo w ten czás ſtrażnikámi
Bóg ie nam dáć raczył : kiedy z gránic przyrodzonych cnoty/boiáźni
nie wykraczamy : ináczéy nic. Bo ná ſproſné ſpráwy którémi y PAná
gniewaß/ y ſam śiebie záwodźiß/ nie dobry Anyół tobie dáie y pobudkę/
tuchę : ále ten ćię do nich záwodźi / y prowádźi. Dobry Anyół iáko ćię d
go nie wiedźie : ták też gdy ie ſpráwuieß/ zdáleká ſye temu przypátruiąc
ßczą ćię / ábyś czynił to/ co ſye tobie nie godźi.

Záśię wźiął go ná górę bárzo wyſoką Dyabeł.

☞ Kiedy obaczył że dwoim podkániem nic nie zyſkał / że áni głód / áni
...o chytrze przywiedzioné / nic mu ná pożytek nie przyßło : tedy ſye iuż v-
...do trzećiégo fortélu ſwego : y iuż opuśćiwßy té rzeczy ná ſtróne/ kthóré
...udu być nie mogły / do widomych ſye obraca. Kłádźie tedy ná oczy
...u Chriſtuſowi nádźieie mocy y chwały tego świátá : gdy mu nie ßtuke
...go páńſtwá/áni iedno álbo dwoie króleſtwo / ále wßytki króleſtwá iák-
...z obiecuie mówiąc :

...ć wßyćko dam/ ieſli pádßy daß mi chwałe.

☞ Nie mógł Szátan ták wyſokiéy góry nigdźiéy náleść / gdźieby był
...tki Króleſtwá świátá tego pokázáć miał. Ale ták to rozumieć muſiß/że
...zenié króleſtw/ná ktoréy świátá ſtronie które było/pánu pokazał. Iáko-
...ekł : áto maß ná támte ſtrone Grecyią/ ná támte Armenią/ ná tamte
...pt/ tám Perſyią/ tám Indyią. etc. Tych wßytkich Króleſtw Máieſtat/
...ałe/moc/bogáctwá/dam ći. Iáko iego słowá Lukaß s. iáśniey wypiſuie:
... dam moc te wßytke (tych Króleſtw) y chwałe ich : bo mi ſą dáné : á
...u chce temu ié dawam. Iákoby rzékł/iam ieſt bogiem y Kśiążećiem te-
...świátá: w moiéy władzéy ſą wßytki króleſtwá téy źiemie : bo ták to Bóg
...ożył/ żeby on był Bogiem ná Niebie/ á ia ná źiemi : potrzebá tedy/ábys
...ym BOgiem źiemſkim wyznał przez poddáńſtwo y chwałe : á zá to ia
... Królem wßytkiégo świátá vczynie. Máłać to rzecz ieſt ktoréy ia od ćie
...ągne/żebys tylo padł á dał mi chwałe: wietßąć rzecz dawam/ ktoréyći
...inßy dáć nie może / ábyś był Królem tego świátá.

...Powyßßéyiem to pokazał/ że iednémiż ßtukámi ſwego miſterſtwá ku-
...iérwßé rodźice náßé/ ktorémi y Páná Chriſtuſá kuſił ten kuśićiel. A iż
...ními : muſi być że y tenże ieden był/ á tego co w Ráiu kuſił zowią Żydo-
...Keſeph. Przypátrzmyß ſye tego to Keſephá hárdośći y pyße : Powiáda
...yć wßytkiégo świátá pánem/ y iákoby bogiem/ á to byłá rzecz niepraw-
...a : bo ácz przez grzéch wßyſtek świát był zmamił : Ale iednák przedsye
... wßechmogący niebá y źiemie powßechnym Pánem był. Y przeto ludźi
...té y oné ktorzy mu ſye podobáli/ zá Króle tu ná świećie dawał/ iáko te-
...aß w piſmie świetym doſyć nápiſano. Niemáß ná świećie żadné-
...łowieká ktorégoby Szátan kußeniem dobrégo mienia / kuſić kiedy nie
... : y wedle ſtanu/ káżdégo záwżdy do tego podwodźi / áby ſye dla dobré-
...mienia dźiwnych rzeczy ważył : áby iedno ná świećie w bogáctwo/y wgo-
...ći vróſł : wiec onym/które wyſokiég záwołánia widźi/wyſokié rzeczy im
... oczy kłádźie : y do nich ich pobudza : y wedle káżdégo ſtanu káżdému
...tuie/ tóż mówiąc prawie co do Chriſtuſá mówił: Toć dam/tym bedźieß/
...o ſye tego waż / iedno to vczyń / iedno ſye ták o tym ſtáray : y przeto z
...iego podwodów nietylo miedzy ludźmi y Królmi ſtanu świetſkiégo: ále
... miedzy ludźmi ſtánu Duchownégo do wielkich nieſnaſk/y niezg od przy-
...ziło/ o tytuły/ o mieyſca/ o Prerogátywy/ y o przełożeńſtwá : ták iż ſye
...erwią Chrześćijáńſka nietylo dobrze polało/ ále też y mocy bluźniérzów
...á Chriſtuſowych/ Máchometów/ y Heretyków/ wiele ſye przymnożyło.
...m czytay Hyſtorije : tám ſye tego doſtátecznie dowiéß.

Przećiwko wßytkim tákim pokuſam Szátáńſkim/człowiek ma pámie-
...ć á moc Boſką/ y mówić z Dawidem : Boſka ieſt źiemia / y wßytko ná
...enié ná niéy : Okrąg świátá/ y wßyſcy w mocy iego ſą / ktorzy w nim
...káią. A iż Boża źiemiá ieſt/ y wßytki iéy doſtátki : ſtąd ſye tego vczyc
...áżdy / że nie Szátan dáie przełożeńſtwá : Ale káżdé przełożeńſtwo / iáko
...o świeté świádczy/ od Páná Bogá ieſt : y wßytki vrzedy/ ſpráwą Páná
...á ſą. Y przeto ták dobrym iáko y złym przełożonym/ KRólom/KSiąże-

Od cudów Szá-
tan záczynał ku-
śić Páná.

Iáko rozumieć/
vkazał mu wßyt-
ki Króleſtwá
świátá.

Szátan nie ieſt
Panem świátá
tego.

Cześtá to ná świe-
ćie káżdemu Szá
táńſka pokuſa
dla dobrégo mié-
nia.

Pſal. 23. ver: 1. & 88. verſu 12.

Roma: 13. verſu 1.

1. Petri 2. ver: 18.

tom/ Vrze-

Roma: 13. ver: 1.
Posłußeństwo Vrzedom pismo święte roſkázuie
* Iob 34. ver: 30.
† Eze: 27. ver. 6.
& cap: 43. ver: 10.

tom/ Vrzednikom/ káżda dußá człowiecza ma być poddána / iáko od B
postánowionym rządźićielom : lub oni ſą wierni / lub niewierni : Gdy
nápiſano ieſt : * że Pan Bóg dawa człowieká obłudnégo ná Królestw
grzéchu ludzkiégo. A Król Bábilonski Nábuchodonozor/ choć był czł
kiem pogáńſkim/ † á przedſye go Duch świety przez proroká ſługą Boży
wie. Mátał tedy Szátan iáko oyćiec kłamſtwá / áby on był pan
królem wßytkiégo świátá : y áby miał poddáną ſobie moc táką od B
żeby tym ßáfowáć wedle mysli ſwéy miał. Prawdáć ieſt/ żeć ieſt k

Nád którymi ßátan ieſt Królem.

nád wßytkimi pyßnymi/ że ma władzą y moc nád onymi / którzy Páná
gá opuśćiwßy/ ſpraw bezbożnych naßláduią : ále do dobrych wiernych
wych naßládowcow Chryſtuſá Páná/ tákże też y do rządu tego świátá/
łá nic Szátan niéma. Niechayże ſye ći wßyſcy obaczą iáko ſurowie g
przećiw Pánu Bogu/którzy złémi y niepobożnemi ſpráwámi/ czći/ chw
bogactw tu ná świećie nábywáią : á właſnie od Szátáná tego ßukáią
goby od Páná Bogá prágnąć mieli.

¶ JEſli padßy daß mi chwałe. Tákći Szátan począwßy od
go czáſu / iákóż dla pychy z niebá zrzucon był / záwżdy ſye o to stárał
Pánu Bogu przyzwoitą cześć y chwałe / do siebie obrácał : y od onégo

Isaiæ 14. verſu 13.
Szátan záwżdy pyßny y kłamcá
Philip: 2. ver: 10.

iákóż mówił oné słowá (które nápiſał Izáiaß) Wſtąpie ná Niebo
gwiazdy Bożé/ podwyßß stolec móy/ wſtąpie nád wyſokość obłoków
podobien naywyßßému : hárdéy mysli ſwéy nigdy niezłożył/ áni złoży.
to y tu ná tym mieyscu onému Pánu / ná którégo imie wßelkié koláno
kazał ſye chwalić. Lecz iáko w piérwßych pokuſách nic niezyſkał / tá
téy : tákże odpráwe wźiął : bo mu ták Pan powiedźiał / á iuż práwie
od siebie go odpráwuiąc mówił :

Deut: 6. verſu 13.

Idź precz Szátánie : bo nápiſano ieſt : P. B twego bedźieß chwalił / y iemu ſámemu służy bedźieß.

Dla czego Szátáná tu Pan sfukał.

☞ Ták ſye godźiło sfukáć Szátáná / przećiwniká Bożégo : bo t
ſobie przywłaßczáć chćiał/ to/ co właſnie BOżégo było. Vkázuie mu
Pan/ że nie on który ſye ſtał z pychy ſwoiéy złym ſtworzeniem/ ále ſam
Bóg ma być chwalon: y iemu ſámému ſłużbá z chwałą ma być od wßy

Isaiæ 42. verſu 8.
Sámemu PAnu Bogu chwałá.
Deut: 13. ver: 10.
Nie ſtworzeniu.
Pſal: 44. ver: 12.

ludźi wyrządzoná : Gdyż on wßytkich rzeczy ieſt ſtworzycielem. Przeto
o ſobie ták mówi v Proroká : Ja Pan/to ieſt imie moie: chwały moiéy
mu nie dam : y poczćiwości moiéy nie dam bałwánom. A ſtądże w ſt
Zakonie wßytki bałwochwálce / którzy Bogów próżnych náßládowáli
mienowáć kazał: tákże oné wßytki/którzyby gwiazdy/ miesiąc/y słońce
lili. Pełne tegó wßytko pismo święté/że ſámému P. Bogu powinniſmy
łe/iáko nas Dawid nápomina : Toć ieſt P. Bóg twóy y bedźieß go ch

1. Tim: 1. ver: 17.

Ták y Páweł święty o chwale bogá wßytkiego ſtworzyćielá vczy/gdy m
Królowi wieków wßytkich / nieśmiertelnému/ niewidomému/ ſámému
gu cześć y chwałá ná wieki wiekom. Stądże y Anyół/ który z Janem św
Ewányeliſtą rozmowę miał / y o táiemnicách BOſkich z nim rozmaw
Bożéy chwały ſobie wyrządzáć nie dał: iáko o tym ſamże JAn święty p

Apoc: 22. ver: 8.
Anyół Boſkiéy chwały niechćiał
CHriſtus PAN nie do Szátáná tego pismá mówił.

Padłem ábym dał chwałe Anyołowi / który ze mną mówił : ále wnet z
mował mie Anyół mówiąc : Nie czyń tego/ boćiem ia wſpół ztobą / y z
ćią twą ieſt ſłużebnikiem. Sámému tedy Pánu Bogu boſką chwałe/
rowáć/ czynić y wyrządzáć mamy : iáko tu nas Pan Chryſtus zbáwićiel
vczy. Boć Chryſtus Pan ácz do Szátáná mówił/P. BOgá twego bed
chwalił. Nie ßátánáć vczył chwalić Páná BOgá/którego bluźniercą

być wiedźiał: ále nas vczył wßytkich wiernych ſwych: ták iáko Moy- vczył/ tymże nápominániem wßytek naród Żydowſki/ áby iednégo Páná gá/ſtworzyćielá wßytkiégo chwalili/á inßym Bogom żadnéy chwały nie ządzáli.

Deut: 6. verſu 13.

Tuby było mieyſce dáć omowę onym/ ktorzy poczćiwość Swiętych y ránych Bożych precz wymiátáią: oné/ktorzy im poczćiwość czynią/bał- chwálcámi zową. Lecz iż to czynią wiecéy potwarz kłądąc/ á niż tego ozumieiąc/ iáka chwałá Pánu Bogu ma być wyrządzoná/á iáka poczci- ść świętym iego od wiernych ma być czynioná: Tedy ták krótko im ná dpowiádamy: Ieſli Oyćiec niebieſki ma we czći oné wßytki/ktorzy ſłużą u Chriſtuſowi: pytam ich: iáko ludźie ſtworzenié Oycá niebieſkiégo/ w czćiwośći ich nie máią mieć? Chwałę tedy PAnu Bogu zupełnie zácho- wamy/ gdy w świętych iego Páná Bogá chwalimy: Gdy Kośćioły ie- w ktorych tu przebywáć raczył ná świećie/ członki iego ktoré tu miłowáć zył/ w vczćiwośći mamy. Ták czynił Dawid: á wżdy Bałwochwalcą był. A iż czynił świádczy o tym ták mówiąc: Iam/w wielkiey vczćiwośći ł przyiaćioły twoie BOże: bo ſye bárzo zmocniło przełożeńſtwo ich. my ie mieć tedy w vczćiwośći: á chwałę ſámému PAnu BOgu mamy owáć. Lecz o tym będźie ßerzéy ná inßym mieyſcu. Teraz iuż po zwyćię- e Chriſtá Páná/ ktorym Czártá zwyćiężył przypátrzmy ſye co ſye ſtáło: wiém ták Ewányeliſtá zámykáiąc dźiśieyßą Ewányelią piße:

Swiętym wybrá- nym Bożym co- ſmy powinni.

Ioan: 12. verſu 26.

Pſal: 138. ver: 17.

...dy go opuśćił Dyabeł/ á oto Anyołowie przy- ſtąpili y ſłużyli mu.

☞ Nie wypiſuie Ewányeliſtá co ich zá poſługá byłá: ále káżdy ſye te- omyślić może/ że mu poſługę wyrządzáli/ potrzeby iemu opátruiąc/ do áż do ludzkiégo obcowánia przyßedł: ták iáko niekiedy Heliaßowi An- ſłużył/gdy głodnému żywność nośił. Tákći wiernym PAná Chriſtuſo- n ſtawa ſye/ iż gdy mocnie ná kßtałt Páná Chriſtuſów Szátáńſkié po- od śiebie odgániáią: w ten czas im potężniéy Anyołowie ſłużą. Bo iá- rzecz byłá przyſtoyna Pánu Chriſtuſowi/ iáko zwyćiężcy duchá złégo/ mu dobrze Anyołowie ſłużyli/ ktorych był ná ten czás oddalił od śiebie/ go beſpieczniéy Szátan kuśił: ták pewnie wiernym Chriſtuſá Páná/ á ćiężyćielom złégo Szátáná/ przyſtoyna rzecz ieſt áby im Anyołowie ſłu- gdyż ſą wßyſcy duchowie wiernym do poſłußeńſtwá dáni/ y od Páná Bogá náznáczeni. Dayże to Pánie Boże/ áby zá pomocą twą Szá- tánáſmy zwyćiężali: Anyoły święté záwżdy ſtrażniki mieli: twoię łáſkę y tu ná świećie/y po żywoćie ná wieki wiekom znali. Amen.

Iáko ſłużyli Anyołowie Pánu. 3.Reg:19 v.5.6et 7

Hebræ: 1. ver: 7. Kiedy wiernym potężnie Anyołowie ſłużą.

Summá Ewányeliéy téy tá ieſt.

I. Chriſtus Pan ſkoro po okrzczeniu był wiedźion ná pußczą/áby był kußon Szátáná. W tym nam wiernym ſwym pokázuiąc: że ſkoro pokrzćie po- y przećiwnośći/ nas náßláduią/ od Czártá/ świátá/ y ćiáłá. Przeto we ákich pokuſách náßych nie roſpáczaymy/ále ſye wßytkim przećiwnikom ym mocnie w wierze zá pomocą BOżą/ o ktorą prośić mamy/ przeći- ymy/ 1. Kor: 15. v. 57. 1. Petri 5. v. 9.

W pokuſách nie roſpáczáć.

II. Powtóre pośćił Pan Chriſtus czterdźieśći dni y czterdźieśći nocy/ nie- tego potrzebował: ále iżby nam pokazał/ iákim ſpoſobem Szátáná ćiężáć mamy: że poſtem/ á modlitwą: iákim ſpoſobem ćiáło hołdowáć

pod poſłuszeńſtwo duchá mamy: bo niczym wiecéy iedno poſtem: y áby
co ná przyſtoyniéy iego w tym co czynić raczył náſládowáli / iáko czł
głowy/ iáko vczniowie miſtrzá/ y iáko ſłudzy Páná/

III. Potrzecié / pokázuie Ewányelia pyche y chytrość obłudną złégo S
táná. Dawáiąc nam náuke/ iáko chytrégo nieprzyiaćielá mamy. A żeby
o zwyćieſtwie iego nic niewątpili / vkázuie nam to/ że głowá náſzá pan
ſtus dla tego go zwyćiężył: ábyſmy go y my zwyćiężáli/ á łácwie te-
go dokażemy/ kiedy iego ſpráwámi ſye zbrzydźimy/ á ſpraw
Páná náſzégo Jezu Chriſtá náſládowáć będziemy. Co
nam day wieczny Synu Boży z łáſki ſwéy.
AMEN.

EWANYELIA Z IE
WYKLADEM W NIEDZIEL
wtórą w poſt Chrzescjánſki, według o
ſánia Mátth: S: w Kápit: 15. Azową ią
od Introitu ná Mſzéy Reminiſcere.

Wyſzedſzy z támtąd JEzus/
ſzedł w ſtrony Tyrſkié y Sydońſkie
oto niewiaſtá Chánáneyſka od gráni
nych wyſzedſzy wołáłá/ mówiąc knie
Smiłuy ſye nádemną Pánie/ Synu
widów: ábowiém Córká moiá okrut
od Czártowſtwá bywa dręczoná. A
nie odpowiedźiał iéy ni słowá. T
przyſtąpiwſzy Zwolenicy iego/ prośili go mówiąc: odpraw
boć woła zá námi. A on odpowiádáiąc/rzékł: Nie ieſtem po
ny/ iedno do owiec/ które zginęły z domu Izráelſkiego. C
potym przyſtąpiwſzy/ dáłá mu chwałę/ mówiąc: Pánie wſ
móż mie. Który odpowiedźiawſzy/ rzékł: Nie dobrzeby to/ b
chléb ſynowſki / á miotáć gi pſom. A oná ná to odpowiedźia
Tákći ieſt Pánie / ále wżdy y ſzczenietá iadáią z odrobin kt
pádáią z ſtołu pánów ich. Tedy odpowiádáiąc JEzus/ rz
do niéy: O niewiáſto / wielka ieſt wiárá twoiá: niechayći
sſtánie iáko ty chceſz. Y vzdrowioná ieſt dziewęczká iéy od o
godźiny.

RZCzći to iest rzecz máło nie-
wßytkim wobec wiádoma/ á to prze te przy-
czyne/że iákmiarz wßyscy sye te[v] przypátrzyć
mogą: że obywátele tego swiátá/rzeczy ßcze-
śliwé / ku górze wynoßą : y ták niektóre ro-
ſtuczáią/że też o páná Bogá/który im hoynie
dáry swé dáie/máło dbáią. Tego ácz sye z v-
ſtáwicznych przykłádów ná nie pátrząc/ mo-
żemy náuczyć : przed sye iednák/iż nietylo te-
raz/ ále záwżdy ná świećie ták bywáło/ z pi-
smá to pokážemy : iż roſkoß wnet do tego
człowieká przywodźi / że o PAnu BOGV
myśli: y o iego przykazánié máło dba. A by nie był iedno ieden przykład/
rwßych rodźiców náßych / mielibyśmy ná tym dowodów dosyć : którzy/
ie ich iedno bedąc/ w roſkoßnym mieyscu roſkoßy vżywáiąc/ á długóż ná
azánie Páńſkie pámietáli? Predko zápámietáli co im BOg ſtworzyćiel
ł : choć ießcze w niewinnośći y bez grzéchu żyli / toć sye tedy iuż snádnie
záć może : iż ieśli roſkoß/y dobré mienie/ niewinné do tego przywiodłá/że
á ſtworzyćielá swego/ y iego przykazánia predko przepomnieli : Cóż ro-
eć maß o nas/ których ćiáłá/nietylo/w grzéchu sye rodząc grzéßne są: ále
o roſkoßy tucznieiąc/ w tym świećie kwitnąc/we wßytkim doſtátku bu-
/ vſtáwicznie do wßeláklego grzéchu ſkłonnieyßé y popedliwßé są. Dla
tedy / że doſtátek wßytkiego do wßeláklego grzéchu wiecéy człowieká
źie/á niż do wypełnienia woléy BOżéy : Sodomczycy máiąc świát po
y y w roſkoßy buiáiąc/Páná Bogá zábaczywßy/obrzydliwych grzéchów
li : dla których śiárczánym ogniem Pan Bóg ie z miáſtem ich spálić / y
pecz obróćić raczył. Toć też czytamy y o narodźie Żydowſkim: który
Pan Bóg wywieść raczył / mocną swą reką z Egiptu / y dał im przez
dźiesći lat hoyną żywność/ wßeláki smák w sobie máiącą : odźienie ich/
ſtátek obow ich / od wßeláklćy ſkázy y zwiotßénia záchowawßy : w o-
ſkoßy bedąc/iuż do báłwochwálſtwá/Cielcá vlawßy chwaląc/y iuż do
ánia przećiwko Pánu Bogu / á náoſtátek y do zámordowánia Moyze-

HIſtoria téy Ewanyeliéy sſtáłá sye Anno CHriſti 32. Idibus Maij, feria sexta, Luna 19. Indictione 5.

Summá wßytkiéy przemowy tá ieſt : Ze ludźie w roſkoßách PAná Bogá zábaczáią/ á w vtrapieniu y w przygodách/rychléy go ßukáią.

Gen: 2. v:15. et 25. & cap 3. ver: 6.

Iádam z Iewą w roſkoßy predko PAná BOgá zábaczyli.

Sodomczycy z roſkoßy do wßeteczności przyßli.

Genes: 19. ver: 24.

Exo: 32. v: 4. 5. et 6

Exodi 17. ver: 4.

Num: 14. ver:10 ßá/wywódce ſwego z Egiptu / ták ſye byli obrócili/ Páná Bogá porzućiw
Exodi 32.verſu 9. że Pan Bóg ie wßytki razem zgłádźić chćiał: bo ták mówić raczył do M
zeßá : Bacze że ten lud twardéy ßyie ieſt/ puść mie/ że ſye rozżarzy gniew
ná nié/ á że ie wygłádze/ á ćiebie rozmnoże w lud wielki. A iż to praw
ieſt / że roſkoß y buynosć doſtátku do tego ie przywiodłá / ſam Moyzeß
Deut: 32. a ver:13. ad 18. swiadczy/ gdy o tymże ludu Izráelſkim ták mówi : Dla tego że lud Izr
ſki Pan Bóg poſtánowił nád wyſoką ziemią/ áby iadł vżytki iéy/ Miód/
liwe/ Masło/ Mléko/ tłuſtosć : tedy zátym Izráel roſtył / vtył/ y zgrub
y iął wirzgáć/ y opuśćił Bogá ſtworzyćielá ſwego/ á odſtąpił od zbáwić
ſwego : bo ofiárowáli Czártom/ á nie Bogu bogom/ których nieználi.

A widziß Chrześćiiáńſki człowiecze/ do czego roſkoßy tego świátá z
wná niedopiéro ludźie przywodźiły ? Nieprzepomnie też przywieść ná p
kład Dawidá onégo Proroká świetégo : który póki ná ſobie troſki y p
miał/ nigdy nie czytamy/ áby ták dálece przećiw P. Bogu wykroczyć y zg
2.Reg:11.v:4.et 17 ßyć miał. A ſkoro w pokoiu wczáſu iął vżywáć : wnet do cudzołoſtwá/ á
2. Reg 12. ver: 13. tym do meżobóyſtwá vpadł. A ácz zá to pokornym vniżeniem/ y płácz
pokutą odpußczenié od Páná Bogá wźiął : przedſye iednák ná pomſte
wielkich grzéchów ſwych/ Mord/ Niepokóy / y Miecz/ w domu ſwym
2.Reg 15.v.14et 17 ſrodze vczuł : że ſam z Króleſtwá/ przed ſynem Abſolonem vćiekáć muſi

Ale bych tych wßytkich przykłádów ná dowód téy prawdźiwéy rz
nieprzypominał/ á iedno iedne powieść Páná náßégo IEzu Chriſtá / ná
twiérdzenié tego wźiął : iż roſkoßy / y doſtátek świátá tego / to w ludź
czynią/ że o Páná Bogá máło dbáią : Tedybych prawdźiwie to pokazá
ták ieſt á nieinaczéy. Ano ſye przypátrz onému bogaczowi/ o którym
Lucæ 12.a ver:16. ad 20. mówić raczy v Łukáßá świetégo któremu gdy ziemiá hoyny vrodzay
nośiłá/ nie dźiekowałci PAnu BOgu zá to / ále go wnet doſtátek vniós
ſtąd mówił dußy ſwéy: Dußo maß wiele dobrá nałożonégo ná wiele lat
poczywayże/ iedz/ piy/ vżyway. A Pan Bóg kedy bogaczu / któryć
Lucæ 1. verſu 46. wßytkiégo był hoynie nádał? Aza nie lepiéy było mówić : Wielb dußo
iá Páná Bogá / rozráduy ſye duchu móy/ w Bodze ſtworzyćielu / który
wiele dobrá dał? Tákci było przyſtáło Bogu zá to dźiekowáć. Ale roztuc
doſtátkiem ćiáło/ Páná Bogá zábaczywßy/ ták dußy ſwéy pobłażáło.

Cóż tedy Chrześćiiáńſki człowiecze : wßytkimże té doſtátki/ á zá do
kiem roſkoßy ßkodźić máią ? Záprawde ináczéy nie może być pokazano
dno że wßytkim. A wßákże y miedzy ludźmi bogátymi/ y ná świećie d
2. Tim: 2. ver:19 tek máiącémi/ wie Pan Bog o ſwoich : y ná on czás kiedy ie świát/ y r
ßy vnośić poczynáią : tedy áby do końcá zwiedźieni od námietnośći/ y o
ſkoßy żądz ćieleſnych ſwych niebyli : przerywa im to pan/ y roſkoßy oné
źi przez náwiédzenia kárnośći ſwoich. Ták rozbuiánégo Dawidá pow
gnáć raczył : áby go do końcá nie zábaczył : y áby ſye vniżył pod ſrogą
iego. Tákim monßtukiem wßytki ſwoie wybráné powśćiągáć raczy/
Iob 1. verſu 3. ná nie przepußcza kárnośći ſwoie. Ták bogátégo Ioba krócił. Ták b
Geneſ:13. verſu 2. tego Abráhámá/ rozmáitémi przygodámi doświadczał. A zgołá/ wßytk
wybráné/ którÿ tu dał był wiele dobrá ná świećie/ tákim wedźidłem pow
gał. Bo oné słowa duchá świetégo prawdźiwé być muſzą / które ták mó
Pſal: 82. ver: 17. nápełni wſtydem oblicza ich/ á będą ßukáć imienia twego Pánie. Bo r
które ſye nam nie kmyſli dźieią / á doległośći którémi nas Pan nawiédz
1. Theſſ: 4.ver: 1. dyć nas do Páná Bogá czeſtokroć przymußáią / y nápominaią/ iáko m
ſpráwowáć ſye y chodźić przed oblicznośćią Bożą / y w czym ſye PAnu
gu podobáć. Predko człowiek dotkniony od Páná Bogá vczuie/ czego
Bóg po nim chce/ y dla czego go karze : á zá tym ſye może vpámietáć
dle náuki Páwłá świetégo w dźiſieyßéy EPiſtole/ predko obáczyć moż

ola Boża. Abowiém nie która inßa ieſt/iedno świetobliwość náßá/ á-
y ſye wſtrzymawáli od nierzadów/od nierzadnych roſkoßy/ y ćiáło náße
ietobliwośći y we czći Pánu BOgu chowáli: żebyſmy ſye wyſtrzégáli
bliwośći ſproſnych/ oßukánia bliźniégo náßégo: iáko to czynią ludźie
iſcy/którzy bogá nie znáią:gdyż pan Bóg choć nam dał świát powoli/
áietnosć/dał bogáctwá/ tedyć nas przez to nie wezwał ná roſkoß nie
śći. Ale żebyſmy tego vżywáli w świątobliwośći. A iż to prawda ieſt/
kniemié miłégo Bogá / którym Pan Bóg byſtrosć ludzką króći/ przy-
i do tego/ żeby do Páná Bogá ludźie vtrapieni/ przygodámi /y niemo-
rychléy ſye náwracáli/ y iego rychléy ßukáli/ świadczy to nam dźiśiey-
ványelia z przykłádu téy niewiáſty Chánáneyſkiéy: któréy Hiſtoryą ták
theuß świety opiſuie:

Ibidem a v:3 ad 8
Ztoſuie dźiśieyßą Epiſtołe do náuki Chrześćiáńſkiéy.

Dowody z Chánáneyſkiéy niewiáſty / że troſki przynukáią do Bogá.

...yßedßy z kráiny Genezáret/ odßedł w ſtrony Tyrſkie y Sydońſkie.

¶ Co byłá zá przyczyná/że P. Chriſtus wyßedł z źiemie Zydowſkiéy do
pogáńſkiéy. Tenże Máttheuß świety przed początkiem Ewányeliéy
yßéy pokázuie.
Abowiém pokrytosć Pháryzeyſka / y ich bezbożné vſtáwy / które mieli
y z wymyſłów ſwych / á niż z roſkazánia Bożégo: te ſye Pánu Bogu
brzydźiły. A przeto pokazawßy / że nie w vmywániu ich przed iadłem/
ich wyßpóconym porządku / przykazánia BOżégo około vczćiwośći
ów należał Zakon/ opuśćił ie.
Widząc też ich niewdźiecznosć: y ßedł do kráin Tyru y Sydonu: któ-
Syryéy á w powiećie Phenicyéy leżáły: y iáko Márek świety świadczy
tám poćichu bez wßelakiégo około śiebie orßaku do domu / ták żeby
nikt był nie wiedźiał. Ták byli niewdźieczni onégo czáſu weſołégo po-
á Ewányeliéy świetéy Zydowſcy duchowni/ Doktorowie/ y w piſmie
/ nabożni Pháryzeußowie: że Chriſtus Pan od nich precz iść raczył / y
edł do źiemie onéy/ którą wßyſcy żydowie w obrzydliwośći máiąc/ Chá
ſką źiemią názywáli.Táć niewdźiecznosć/nie tylo Páná Chriſtusá y ſło
go świeté/ná czás im byłá odiełá: ále też y Apoſtolſką náuke/y wßytke
Ewányeliéy świetéy/bo to nam ták Dźieie Apoſtolſkié opowiádáią/że
k mówili Apoſtołowie: gdyśćie ſye niegodnymi vczynili ſłowá Bożéǵ/
iewdźiecznosć wáße/ átóż my z ſłowem Bożym idźiemy do Pogánów.
dźiecznosć człowiecze Chrześćiáńſki bárzo ſye P. Bogu nie podoba/ y
czyni niegodné do otrzymánia dobrodźieyſtw y łáſki miłégo BOgá.
ámému Pánu náßému niekiedy ſye niepodobáłá: á to w on czás kie-
dieśieć tredowátych vzdrowił/á nie nálazł ſye był tylko z nich ieden/ któ-
bynu był zá to podźiekował. A przeto PAn mówił: ázaż nie dźieśieć v-
rieni ſą? á dźiewięć kedy ſą? żaden ſye nie nálazł / kthóryby dał chwałe
Bogu / iedno ten cudzoźiemiec. A z ſtárégo Zakonu vczyć ſye możemy
wdźiecznosć nie podobáłá ſye záwżdy Pánu Bogu. Co Pokázuie iáſnie
t w Kśięgách Judicum / kthóry Synom Izráelſkim dobrodźieyſtwá
Páná Bogá vczynioné pokázuiąc/fuka ie y łáie / iż ich niewdźieczni byli/
Páná zábaczywßy iego przykazániém wzgárdźili. Namći to Chrześćiánom
ie náuká / żebyſmy ſye tego nieważyli / á łáſki BOżéy / y iego dobro-
ſtw wdźieczni byli.
¶ Nádto to odeśćié PANA do Syryéy Ziemie Pogáńſkiéy pokázuie/ że
Oyćiec miłośierdźié ſwé / y łaſke ſwą / nie tylo Zydom y narodowi A-
áimowému/przez Syná ſwego vczynić miał/ále też y narodowi Pogáń-

1. Wypiſuie przyczyny wyßćia Páná Chriſtuſowégo z źiemie Zydowſkiéy.
2. *Marci 7. ver:24.*
Acto: 13. ver:46.
Lucæ 17. a ver:14. ad 19.
Iudicum 2. a ver: 1. ad 4.
3.

Pan Bóg Syná swego zesłał wszytkim narodom

Roma: 3. ver: 29.

skiému/ to iest bez bráku wszytkiemu narodowi ludzkiemu: bo iáko był
rzycielem wszytkich przez Syná swego/ ták zbáwicielem miał być wszyt
A przetóż Páwel swiety chełpliwym Zydom ktorzy ták rozumieli/ iż ied
lo ich sámych BOG wszytkiégo swiátá był/ ták mówił: Izaliż Zydów
iest Pan BOG? Izaliż nie ták wiele iest Pogánów? y owszem ták w
iest Pogáński iáko y Zydowski. Czego y Piotr Swiety w dzieiách Ap

Acto: 10. ver: 34.

skich/ w domu Corneliuszowym poświadcza/ gdy mówi: Pan Bóg ni
kuie personámi: ále w káżdym narodzie kto sye go boi/ y czyni spráw
wość/ iest mu wdzięczny. Czego mu poświadcza Páweł Swiety pisz

Coloss: 3. ver: 11.

Colosensów w té słowá: Niémász mężczyzny/ áni niewiásty/ Pogánin
Zydá/ obrzezánia y nie obrzezánia/ grubszéy nádzieie człowieká y Tátár
niemász niewolniká/ álbo wolnégo: ale wszytko we wszytkich Christus.
dy ták miáło być/ że Pan Christus Syn Bogá żywégo miał być zbáwic
nie tylo Zydow/ ále y Pogánow: przeto/ nie tylo w Zydowskiéy/ ále t
Pogáńskiéy ziemi bytnością swą być raczył/ y dobrodziéystwá nád ieg
trzebuiącémi czynił.

4.
Cerimonie Zakonu vstáć miáły.

¶ Poczwarte gdy sye przypátrzysz z textu Ewányeliéy właśnéy przy
dla czego Christus PAN z onéy ziemie Zydowskiéy/ y od onych ludzi Zy
skich był wyszedł: tedy poznasz/ że to on był przyszedł ná swiát/ któr
Cerymonie Zydowskié do zbáwienia máło potrzebné/ miał precz znieść.
wiém Zydowie ták rozumieli/ że wszytko ich wypełnienié Zakonu/ ná ty
to záwisło/ kiedy sye vmywáli często przed obiádem/ po obiedzie/ przed k

Leuit: 11. a ver: 1. ad 45.

iadłem/ kiedy nie iedli Swinie/ Záiącá/ Wielbłądá/ Króliká/ Weg
Orłá/ Strusá/ Sowy/ Sepá/ Kruká/ Kánie/ ⁊c. y inszych źwierząt zá
nych od Bogá przez Moyzeszá. Lecz Christus Pan pokázuie im to/ że
tym było wypełnienié Zakonu: y przeto mówi: Nie to co wchodzi w

Matth: 15. ver: 11.

pomázuie człowieká/ ále to co z vst człowieczych wychodzi/ to szpeci/ y p
zuie człowieká. A ná drugim mieyscu pokázuie/ że więcéy w miłosierd

Matt: 9. versu 13. & cap: 12. ver: 7.

w vmieiętności Bożéy/ aniż w ofiárách ich kocha sye Pan Bóg. Mia
dy zá przyszciém Páná Christusowym Cerymonie/ zwiérzchnie vstáwy
ryzeyskié/ Figury stárégo Zakonu/ brákowánia pokármów vstáć: A ni
v Zydów/ ále też y v Pogáńskich ludzi náwróconych do Páná Bogá/
mieyscá nie mieć. A té słowá v wszytkich narodów w vszách brzmieć m

Matt: 15. versu 9.

Próżno mie chwalą náuczáiąc náuk/ y roskazánia ludzkiégo: Słowo
przez swé vstáwy wzgardzáiąc: iáko czynili Licemiernicy: y ták prz
mocnie trwáli/ że też w vczniách Páńskich to gániąc/ z PAnem sámy

Ibidem versu 2.

surowie mówili: Czemu Zwolenicy twoi przestępuią vstáwy stárszych
mu sye nie vmywáią gdy chléb iedzą? Otóż masz: zbrzydziwszy sye y
sámymi/ nie tylo náuką swą pokázuie ich vstáwy być niepotrzebné: ále
osobę swą nie tylo z ich widzenia/ ále też y ziemie ich przecz oddalił/ y d
mie Pogáńskiéy poszedł.

A oto niewiásta Chánáneyska/ od gránic on wyszedszy.

Marci 7. ver: 26.

☞ Máttheusz swiety zowie ią Chánáneyską niewiástą/ á Márek
ty názywa ią Gréczką: A rodem Syrofenissą. W czym żadnéy różnośc
masz. Bo Zydowie wszytki obce narody Grékámi zwáli. A przeto Páw
ná wielu mieyscach listów swoich/ kiedy porównánie do Pogánów y Zy

Rom: 1. versu 16.

czyni: Gréki Zydowskim obyczáiem/ pogánmi zowie. Iż ią też Márek
ty Syrofenissą zowie/ słusznie to czyni/ iákom o tym wyszszéy wzmiánkę
nił że byłá z Syriéy/ á z powiátu Pheniciéy. Otóż niech cie nic nic o

Zgadza Ewányelisty w przezwisku téy niewiásty

ślić sye co widzi być roznié o téy niewieśćie v Ewányelistów.
Przypátrzże sye pilnie / iáko PAn Bóg Oyćiec náß / nieraczył opuśćić
éy płći/ od wiádomośći Syná swego miłégo. Bo y w narodzie Zydow-
y w Pogáńskim piekné ftąd zálécenié białegłowy máią / że Syná Bo-
oznáły : y o nim/ tákże y o iego mocy wielkié świádectwo dawáły : ná
ć idącégo płakáły : pogrzebionégo w grobie z máśćiámi ßukáły / áby
iego pomázáły : Zmartwychwstałégo napiérwéy oglądáły / y o iego
twychwstániu napiérwßą nowine Apostołom Páńskim przyniosły.
ńska niewiástá †Syrophenissá/y Sámárytáńska z miástá Sychár/Zy-
ich tu niewspomináiąc: tą Páná Christusowych cudów niewidząc/ná-
zo niesłucháiąc : á wżdy iednák Páná być synem Dawidowym/ być go
áßem/być go vzdrowićielem/y wypędźićielem z ćiał ludzkich ßátanów/
/ y vwierzyły. Osobliwym to dárem Bogá Oycá sye sstáło/ y osobli-
nádchnieniem DVchá świetégo.   Nie zábaczył tedy Bóg OYćiec/
o stanu żeńskiégo : Ale pokázáć to w nim raczył/że oné należą do zbá-
wiecznégo : gdyż tu wnetrznym nádchnieniem/dał im poznáć zbáwi-
A ktoby tu porownał mądré DOktory Zydowskié / biegłé w Zakonie
zeußé/y vczoné w Pismie : á porownałby też ich zátwárdziáłość/y niedo-
wo do ßczéréy á prostéy wiáry tych niewiastek : Tedyby tu obaczył
é prawdziwé słowá Christusá PAná / ktoré mówi do OYcá swego/ á
Niebá y źiemie : Wyznawam tobie Oycze/ Pánie Niebá y źiemie/iżeś
(iest táiemnice zbáwienia ludzkiégo) zásłonił od mądrych y rostro-
A objáwiłeś to máłym. Lecz o tym ná inßym mieyscu.
iż niektórzy zádawáią tu niepotrzebną gadke / powiedáiąc : Czemu
us vczniom swym do Pogánów zakázował chodźić/ á sam ßedł : gdyż
n im roskázował/ sam wypełnić wprzód miał? Ná to odpowiádamy:
text Ewányeliéy z tego obmawia Christusá PAná / że on wßedßy w
Pogáńskié do niektorégo domu/ták wßedł táiemnie / áby o nim zá-
wiedział. Otóż nic nie wykroczył/nád swé zákazánié. Bo Apostołom
do POgánów chodźić kázáć/ y EWányeliéy przepowiádáć : On też
óc tám w ich gránice wßedł/niekazał áni vczył tám: y do cudu tego/
czynił/ bárzo nieużyty był/ iáko to EWányelistá Mattheuß Swiety
e/ wypisuiąc te Historią : Abowiém gdy niewiástá vtrapiona będąc
zá nim / nie rychło lutość swą iéy pokazał : Co iáko sye działo słu-
wányelisty.

Nieopuśćił Pan Bóg białéy płći od znáiomośći Syná swego.
Marta Ioan: 11. v. 27.
Tu es Christus filius Dei. &c.
Lucæ 23. ver: 27.
Lucæ 24. versu 1.
Matt: 28. ver: 9.
Lucæ 24. versu 9.
Marci 7. ver: 20.
†*Ioan: 4. versu 29.*
Tá Niewiástá przeßłá wiárą Zydowskié Doktory.
Matt: 11. ver: 25.
Matth: 10. ver: 5.
Solwuie questią Czemu CHristus ßedł do źiemie Pogáńskiéy.
Marci 7. ver: 24.

ołáłá mówiąc kniemu : Smiłuy sye nádemną Synu Dawidów.

Piérwéy iáko Márek świety świadczy/ w onym domu/ do ktorégo
ł táiemnie wßedł / tá niewiástá pádłá v nóg PAńskich/ prosząc áby
z Córki iéy wypędźić raczył.   Lecz iż Pan w onym domu ná pros-
ic nie vczynił / á nie vczyniwßy wyßedł precz: Oná iuż zá Pánem idąc
ł : Smiłuy sye nádemną Synu Dawidów.
Wielka wiárá téy to niewiásty ktoréy y sam Pan Chrystus pochwalcą
iskąd inąd w niéy nie vrosłá/iedno iáko Márek świety powiáda/sły-
Pánu Christusie / o iego cudách / o iego słáwie : ktora nie tylo źiemie
ka / ále też y źiemie Pogáńskié przechodziłá. Y temu sye dziwuy iáka
a wiárá byłá. Córki choréy nie przywiodłá do Páná/ áby ábo ná nie
łożył/ álbo iákim inßym obyczáiem/ przed sobą będącą vzdrowił : Ale
ák wiele o mocy Christá Páná trzymáłá / że sámym słowem lub tám
ącą vzdrowić mógł.   Záprawdę ludzie Pogáńscy oboiéy płći/ nie le-

Marci 7. ver: 25.
Marci 7. ver: 25.
Jáko wielka wiárá Pogáńskich ludźi w Páná Christusá byłá.

dá wiárą

dá wiáre pokázowáli przećiwko PAnu: ále oſobliwą / y mocną: że też
że ſye porównáć wierze Abráhámowéy: o którey ták Páwel świety piße
Rom: 4. verſu 18. bráhám vwierzył przećiwko nádźieiey w nádźieie. Zaż táka wiára nie by
Setniku / álbo w Rotmiſtrzu onym / któremu ſługá páráliżem záráżo
domu leżał: który to Rotmiſtrz PAnu chcącemu wniść do domu iego
Matt: 8. verſu 8. ſługe iego vzdrowił/mówił: Pánie nie ieſtem doſtoien/ábyś wßedł pod
Lucæ 7. verſu 6. krycie moie: Ale rzecz tylo słowem/á będźie zdrów ſługá móy. Zaż y t
wiáſtá nie tákże wyſokiey wiáry byłá/ która wierzyłá/ że tylo ſámym ſło
Chryſtuſowym/miáłá być iey dźiewka vzdrowioná: Prawdźiwie tedy
ry Abráhámowey / wiele narodów miáło náßládowáć / iáko też on O
od BOgá był poſtánowionym wiele narodom: bo ták Pan Bóg mów
Geneſ: 17. ver: 5. niego: Oycem wiele narodów poſtánowiłem ćie. A iż to poſtánowien
według ćiáłá być miáło/ ále według wiáry iego/którą miał być Oycem
kich narodów wierzących: dowodźi tego Páwel świety ná wielu mieyſ
á znácznie do Rzymiánów w Capitule 4. przez wßytko. Woła t
vboga niewiáſtá zá Pánem: Smiluy ſye nádemną Synu Dawidów.

¶ Wielka prosbá: y nie ledá prosbá: y wiele w ſobie zámyka.

1. Człowiek ná świećie nędzá. Czego tá prosbá niewiáſty Chánáneyſkiey vczy.

Naprzód vkázuie/ iáko mizerny ieſt człowiek ná świećie/ y iáko po zliczone niebeſpieczeńſtwá ieſt poddány: nie tylo z ſtrony wrzodów/ bo fráſunków / y niedoſtátków: ále też y z tey ſtrony / że y od onych Du nieczyſtych/od których człowiecze ćiáło wolne nie ieſt: á toć vkázuie t godá oney dźiewki / dla którey mátká ćieżko żáłobliwie woła z nárzeká mówiąc: Smiluy ſye nádemną Synu dawidów.

2. Miłość oſobliwa rodźiców.

Vkázuie záśie tá prosbá wßytkich rodźiców miłość oſobliwą / k nád dźiatkámi ſwemi máią/ gdyż boleśći y dolegliwośći ich/ ſwemi b czytáią: co ſye z tey niewiáſty pokázuie/ która dolegliwość dźiewki ſw legliwośćią ſwoią zowie: bo nie prośi áby ſye ſmiłował PAN nád dź chorą: Ale mówi: ſmiluy ſye nádemną.

3. Co rodźice powinni dźiatkom.

Nád to y vczy niedbáłe rodźice/iákim ſpoſobem máią ſye ſtáráć tki ſwe/ że ich w ich przygodách / chorobách/ opußczáć nie máią: y o kie potrzeby ich ſtáráć ſye máią: Gdyż dźiatki rodźicom ſwym poczć wierność / poſłußeńſtwo / ſą powinni. A rodźice dźiatkom miłość/ trzność. Miłość/ żeby dźiatek ſwych nie opußczáli: krewkośći ich v vważáli: byſtrość powśćiągáli y karali: łáiániem ſwym do gniew ſpaczy ich nie przywodźili. Opátrzność / áby im żywność dawáli: b
2. Cor: 12. ver: 14. Páwel S. mówi: Nie dźiatki rodźicom/ále rodźice dźiatkom ſkárbić

4. Iáka ma być modlitwą.

Jeßcze tá prosbá tey niewiáſty vczy wßytkich nas wobec/ z iáką śćią/ z iákim ſtáránięm/ z iáką vſtáwicznośćią w potrzebách nászych y ßytkich niebeſpiecznośćiách / mamy ſye do Páná Bogá modlić á nie ſobie/ że nas Pan podczás nie rychło wyſłucháwáć raczy. R owßem záwżdy przed oczymá mieć oné słowá Pániey świetey JVdith/ która
Iudith 8. ver: 20. w wielkim vtrapieniu naród ſwóy Zydowſki / ták ich napominálá: C myß pokornie ſmiłowánia Bożego/vkórzmyß mu duße náße: mówmy cząc do niego: Pánie według woley ſwey vczyń z námi miłosierdźie gdyż inßego Bogá nie znamy prócz ćiebie ſámego. Trwáłośći tedy dlitwie y ſerdeczney vprzeymośći káżdemu potrzebá: kto chce áby co w potrzebách ſwych v Páná Bogá.

¶ Niegodźi ſye też opuśćić y tey pokory w którey ták vniżenie páná o ſwe wſpomożenie: choć nie czytáłá onego piſmá: Modlitwá pok
Eccleſ: 35. ver: 21. człowieká/niebo przebija. A w tym znáć tey pokorze / że od Páná po kil
Pokorá niewiáſty Chánáneyſkiey. zgromioná/ im dáley tego wſpomożenia prośi/ tym vniżeniey y pokor Páná mówi. O świeta pokoro: to ty wiele możeß v Máieſtatu B

zchy vprászasz : iáko masz przykład w Dawidzie/ w Achábie / w Márýiey ...gdálenie/y w inszych. Nad nieprzyiacioły ludziem zwycięstwo dáiesz: masz ...kład z Ezechiaszá / z Ester/z Synów Jzráelskich/ y z inszych wielu. Od ...sty Bożéy záchowywasz: masz przykład z Niniwitów/ * y z iáwnogrzé... ...ńi : który miásto pomsty vspráwiedliwienie od Bogá wzięli. Ná wysokie ...y podnosisz : przykład w Saulu. 1. Reg: 9. ver:21. w Dawidzie 1. Reg: ...er: 2. Ná ostátek Syná Bożégo nam dáłás ná świát / iáko świádczy ...y sámá pánná pokorna Máryá/ná on czás gdy iéy Archánioł zwiásto... ...zbáwicielá nászégo/ ták mówiąc : Weyzrzeć raczył Pan Bóg/ ná poko... ...zebnice y dziéwki swéy : y raczył wspomnieć ná miłosierdzie swoie.

2. Reg: 12. ver:16.
3. Reg: 21. ver:22.
Lucæ 7. versu 37.
4. Reg: 19. ver: 1.
Hester 14. ver: 2.
1. Reg: 7. versu 6.
Ionæ 3. versu 5.
* Lucæ 18 ver: 13.
Luc: 1. v: 48. et 54

Pokorna tedy prosbá wiele pomogłá téy niewieście/ iż ią Pan Christus ...ychał/y frásunek z kłopotem od niéy oddalić raczył.

Ale sye przypátrz iáko do téy pokory prostotá przystąpiłá / bo krótką y ...ą rzeczą do Páná mówi : smiłuy sye nádemną Synu Dawidów.

Iáka prosbá była téy niewiásty.

Nie wielka tu oracya/ nie dworna / áni w sobie wiele zalotów máiąca : ...szczéra/y prosciuchna : Bo z prostégo y szczérégo sercá pochodziłá : bo to ...m idzie/ iż gdzie prostość prawdziwa iest / tám y szczérość : świádczy to ...o święté gdy o Jobie świádectwo wydawa/ ták mówiąc : był w ziemi ... Mąż imieniem Job/ á ten był szczéry/ prosty / y vprzéymy. Pewnieć to ...iest/ że zá prostotą prawdziwą/ szczérość y vprzéymość idzie. Tych ... szczérości/ prostoty prawdziwéy/ y vprzéymości : Dzisieyszych czásow/ ...o ná świecie szukáć : iuż opuszczáiąc ludzie dworskié / Stany szláchec... ...Mieyskié / Wieyskié / y wszytkié świetskié : Ale y w stanie duchownym/ ...wszy od wysszych/ áż do nisszych/ wszędy pokrytość sercá/ obłudność o... ...ic/przyiaźń w czapce y w pokłonie/rzadka szczérość/y miedzy brácią ro... ...om. A co więtsza/że y w onych co száfuią słowem Bożym/rzadko potrá... ...y szczérość słowá Bożégo/vprzéymość żądzéy do chwały Bożéy/y pro... Chrześćiiáńska w nich być miáłá. Bo prożnéy sławy szukáią/ y chwa... ...ndzi : szukáią sławy ná potomny czás / swym wielomówstwem : ozdo... ...i słowy/ iáko ludzi záwodzą / iáko prostą wiárę świętą Chrześćiiáńską ...gáli/ pobluźnili/ porwáli/ iáśné tego przykłády są/ oczy nászé ná to pá... Pewnie nieuprzéymość/ nie prostotá/ y nie szczérość/ tego w nich/ y od ...w nas /tego námnożyłá : ále/ hárdość/ pychá/ y rozumu nádęcie ich: iż ...ye suptélności/których rozumem ogárnąć niemogli bádáli : od Máiestá Bożégo ná wzgárdzony vmysł dáni są / świátu wszytkié^o ná wzgorszenié.

Iób 1. versu 1.

Trudno o szczérego człowieká w káżdym stanie.

...Y przeto mi sye tu niegodzi zániecháć odpowiedzi mnie vczynionéy od ...ngo Kałuhorá / po nászému/ Mnichá Religiéy Gréckiéy. Tego kiedym ...ył : Czemu wy w Kośćieléch wászych kazánia niemiéwaćie : á ludzi/ y ...m siebie/ czemu słowá Bożégo nic vczyćie ? Odpowiedział/ dla tego; áby ...áz nodzieie od prostoty wiáry Chrześćiiáńskiéy / do rozmáitych obłędli... ...i/iáko w wászym vczynili/nieprzywiedli. Gdyż niemász żadnéy rzeczy ná ...ie ták łácnéy/iáko Chrześćiiáninem być/ y Chrześćiiáńskie żyć : Bo S. ...dróg i Chrześćiiáńskiéy prosto y łácnie náuczył : Iż káżdy Chrześćiiáń... ...człowiek/w káżdym narodzie/ który sye Páná BOgá boi á czyni spráwie... ...ość/ iest iemu miły y wdzięczny. Otosmy/ iáko nas PAweł święty náu... ...y w prostości sercá nászégo bóymy sye Páná Bogá. Náuczyli nas / cztéry ...y Chrześćiiáńskié/ iáko mamy wierzyć o Bogu Oycu/ Synu iego iedno ...zonym/ wiecznym z Oycá sye rodzącym/ od ludzkiégo rozumu nie ogár... ...ym. Tákże y o duchu świętym. Tákże o inszych wszytkich nászych obrząd... Chrześćiiáńskich/ postánowili siedm zborów (to iest) siedmioro Con... ...n/ iáko sye spráwowáć mamy około postów nászych / Obrázów w KO... ...ch/ służby/Mszéy/posłuszeństwá stárszych duchownych/ y PAtryárchy/

Czuryłá Káłuhorá odpowiedź do syę mądra.

Acto: 10. ver: 35.

Coloss: 3: ver: 22.

około

Grecka Religia choć Papieżá nie słucha/ a wżdy to wßytko ma/ przećiwko czemu Heretycy pißą/ y mowią: to znáć że to nie Papieskie vstáwy. Toż y Ormiáńska mocnie trzyma.

około vczciwości/ y zacności świetych Bożych zmárłych / y ich przyczy Paná Bogá za nami: około iałmużn/ modlitw zá vmarłé duße/ świąt s cenia/ ⁊c. A przeto iuż ná tym w prostości sercá naßego pokornie przesta my/ y onych świetych Władyków (to iest Biskupów) pástérzow/ y Ká dźie wßytkiégo świátá nauki / którą z pisma świetego duchem świetyn pełnieni nam podáli/ słuchamy/ y naśládowáć poki nas stawa bedźien Bo onych świetobliwość/ w piśmie BOżym vmieietność / wiáry ßczér miłość miłégo Boga ; wiáre Páná Chrystusowe/ którą krwią swą ob la żywotem zapłácili/ wßytek świát wyznáć musi. A dźisieyßych Káznod hardość / ßukánié prożnéy chwały / z náuki y z wymowy / wßytek świat czy: bo z owocow ich/ poznáć ie łácwie káżdy może. A ieśli co prostotą wystąpimy przećiw PAnu Bogu / łácnieyßego sye odpußczenia spodźie my: á niż oni/ ktorzy w piśmie świetym vstáwicznie paráiąc sye / ná ro swoy vsadźiwßy sye / wzgárdźili pásterza Patryárche/ iego Władyki/ to Biskupy/ świetego Pawłá y inßych Apostołow vstáwy: posty świete żę/ modlitwy zá vmarłé/ iáłmużny: A naostátek / zbluźnili Páná BOg Tróycy iedynégo/ Syna iego iedyneg/ bez wßego wieku z oycem żywiąc Bogá z Boga wßechmocnego/ y Duchá świetego.

Matt: 7. ver: 16.

Dla tegom tego Káluhorá odpowiedź tu przywiodł/ áby káżdy wied co o naßych Káznodźieiách w Europie bedących / Chrześcijánie na wsc słońca mießkáiący rozumieią: y czemu w Káznodźieiách v siebie sye nie cháią. A gdyby byli prostoty/ ßczérości/ y vprzeymości Chrześcijáńskiey śladowáli / podania wiáry od Apostołow y stárożytnego Kośćiołá p strzégáli / w prostości sercá swego: nigdyby byli o sobie tákiéy sławy n czynili/ że oni nie są náuczyciele / ale pogorßyciele wßytkiégo świátá?

Nie w wielomowstwie záleży modlitwá.

Prostota téy Chánaneyskiey niewiásty / ßczérá a nie ozdobna prosb do Páná Chrystusa/ tá mie do tego przywiodłá/ żem tu z tego mieysca o stocie y ßczérości Chrześcijáńskiey/ obdłużniey pisáć musiał. Lecz sye iuż pátrzmy/ co Ewanyelistá doléy piße: Wołała powieda zá Pánem: P

Córká moiá okrutnie od Szátáná bywa dręczo

☞ Nie z iednégo mieysca Pismá świetégo iest to rzecz iásna / że chowie nieczyśći/ nie tylo że zbáwienia wiecznego człowiekowi zayzrzą y życzą: nie tylo są Duße człowieczéy nieprzyiaciele/ ale téż y ciału: ßkodz dźi y w máietnośćiách: wiodą ich do rozmáitych przygód: y ná tym św żywotá doczesnégo im nie życzą. To wßytko iedno iedná przyczyna spra ie. Bo iż duße ludzkié/ á po zmartwych wstániu duße y ciała wspól/ on v dek ich z Niebá do piekłá na wieczne meki ich nágrodźic máią/ y ná ich m scá chwałe y cześć PAnu BOgu wieczną czynic / w roskoßach onych nie skich bedą: tedy Szátánowie wiedząc to/ nieznośny gniew/ y nieznośną nawiść przećiwko narodowi ludzkiému máią: y dla tego im/ y doczesne y wiecznego żywotá wßytkim stárániem swym nie życzą / y o ich sye złe wżdy stáráią.

Czárt nieprzyiaćiél ludzki.

Dla czego.

¶ Niechay sye tu wstydáią oni/ ktorzy powiedáią y powiedáli/ żeby C tá y piekłá być niemiáło. Lecz iáko inßé swé przedsiewźiecia ludźie przec ko pismu ważyli sye vczyć: ták téż y téy náuki/ żeby Szátáná y piekłá być miáło/ vczyli: y onych błąd/ ktorzy vczyli że Czart nicopetą człowieká/ z t mieysca Ewanyeliey/ y z wielu mieysc Pisma świetégo iásnie sye pokázuie

Té Heretyki infernales zową. Opinie ludzkié iákié były o Czártiech y o Piekle.

Przyczyne tedy żalu swego: Chánáneyská niewiástá Pánu głosem w kim opowieda/ że Córká iéy byłá od Czártá dręczona. A Pan/

Nie odpowiedźiał iey żadnégo słowá.

☞ Rozmáitym sposobem/Ewányelistowie zálécáią wiáre téy niewiá-
A to że trzech rzeczy twárdych y trudnych sye pokázuie / iákiéy stałośći
w wierze swéy. Abowiém
Chrystá Páná nászégo zániedbánié iéy próśb : Trzy rzeczy niewiáste podkáły od Páná.
Vrągánié y wymiátánié iéy ná oczy Pogáństwá :
Wzbránianié vczynnośći ná iéy prosbe :
Wielkié to trzy rzeczy były/które iéy dawáły znáć/że Chrystus Pan nie-
ecznie od niéy przyymował iéy vprzéymé prosby.
Zániedbánié Páńskié w tym sye pokázuie/że oná prośi/á on milczy.Acz
niedla tego czynił/áby wiáre iéy vprzéymą w niéy zgáśić miał : ále wie-
la tego/ áby ią bárziéy pobudźił/ y w iéy sercu zápalił/y táiemnym nád-
niem dał iéy w serce táką stałość / y táką vfność / że nic od wiáry swéy
dstąpiłá : y owszem/ wietszé vfánié miáłá/że sye nád nią miał smiłowáć.
tego nierozumiém / áby wzgárdą iáką Pháryzeyską to vczynić miał/że z
inką mówić niechćiał. Inszéć były przyczyny. Przyczyny nieodpowiedzi Christá Páná.
ápżzód áby potwarcom á nieprzyiaćiołom swym nie dał przyczyny o 1.
złe mówienia. A iżeby z obcowánia Pogánów potwarzy náń byli nie
yli o iákié Pogáńskié spráwy/ y o przestepstwo Zakonu Moyzeszowégo.
Druga przyczyná / że Pogánom zbáwienie doskonáłé / y vznánié wiáry 2.
i Christusowéy zá żywotá Páná Christusowégo przyść niemiało : áż po
Wniebowstąpieniu : tám dopiro dobrodźieystwo zasług Páná Christu-
ch miáło im w pożytek przyść.
Trzecia/áby z stałośći téy niewiásty/náuczył násládówce swé w ich po- 3.
ách y doległośćiách trwále y vprzéymie wspomożenia Bożégo prośić.
Ostáteczna iest/ áby zwolenników swych vmysły poruszył / żeby zá nią sye 4.
zynili/á prośili áby ią łáskáwie odpráwił. Co sye iednák sstáło. Bo v-
bszy sye iéy / widząc ią ták żáłośćiwą / w płáczliwéy prosbie trwáiącą /o
możeniu PAńskim nic niewątpiącą / przystąpili do PANA / y prośili
ówiąc:

Odpraw ią boć woła zá námi.

Nie nowiná to iest y podźiś dźień/ że słudzy / á naywiecéy oni/ którzyro- Przyczyná Apostolska.
cią sye być w łásce Páńskiéy/ zá vtrapionémi ludźmi przyczyniáią sye do
: áby zá ich przyczyną potrzebuiący/łáskáwą odpráwe od Páná odnieśli.
i też y Apostołowie przyczyną swą czynili do PAná/ áby sye nád tą nie-
ą zlitował : gdyż wiedźieli / że Pan miał ie sobie zá przyiaćioły / nie zá-
. Ale ná to co im Pan odpowiedźieć raczył / EWányelistá témi sło-
pisuie :

e iestem posłány iedno do owiec / które zginęły z domu Izráelskiégo.

☞ Dáie Pan odpowiedź zwolenikom swym / dla czego niewiásty Po-
kiéy wysłucháć niechćiał: bo piérwéy narodowi Zydowskiému/zktórégo Dla czego nie zá raz byłá wysłuchána.
ł národźił/dobrodźieystwá łáski swéy pokázáć miał. Skąd obáczyć mo-
/ że pewnym porządkiem postánowiona byłá spráwá zbáwienia naro-
ludzkich : y ták od wieku od Páná Bogá przeyźrzána. Od narodu te-
dowskiégo/ iáko od onégo/ któremu był Messyasz y zbáwićiél wszytkié-
wiátá obiecány / miáło sye dobrodźieystwo zbáwienia y odkupienia lu-
go począć : á iáko z źrzódłá okfituiącégo/ ná insze narody rosplynąć.
¶ Przeto z tego mieyscá báczyć możemy porządek w táiemnicách miłé- Táiemna spráwá PAná BOgá w tym sye pokázuie/ około wezwánia narodów do zbáwienia.
ogá : które raczył narodom ludzkim odkrywáć/wedle porządku czásu : iż
órym piérwéy / á drugim pozniéy / słowo BOże y dáry zbáwienia wie-

cznégo były opowiedáné. Bo y sámi Apostołowie o tym niewiedzieli
kiedy narody Pogáńskié/ do słowá Bożégo przyść miáły. Ale iż się mu
Proroctwo pełnić/że z Syon miał wynidź zakon: á słowo Boże z Jeruzá
tedy iáko z Synai góry / zakon stáry wyszedł wszytkim Zydom ná náukę/
vznánié woléy BOżéy: ták z góry Syon zakon nowy wynidź miał / y sł
bożé wszytkim narodom. Wszakże iż wedle czásu zámierzonégo/y od wiek
Bogá przeyźrzanégo/ narodom Pogáńskim słowo BOżé miáło być po
dáné: swiadczą o tym dziele Apostolskié. Abowiém kiedy Páweł S. d
do Azyéy słowo Bożé/y wiáre Christusowe iść przepowiedáć/powściąg
był od Duchá świętégo áby temu dał pokóy/á niechodził tám. A potym
dy się Pánu Bogu podobáło / áby Azyáticy słowá Bożégo słuchali / p
tám Páwłá świętégo/y z wielkim pożytkiem przepowiedał tám Ewán
świętą. Tákci będzie áż do skończenia świátá / że Pan Bóg wedle p
źrzenia swego niewdzięczné Chrześcijány słowá y dobrodzieystw iego/ p
cáć będzie: á lud nowy o którym my máło słuchamy / do wiáry swéy p
lywáć będzie raczył. Czego się dzisieyszych czásów z niedawnych Histor
czymy. Iż gdy w Europie począł być bluźnion Pan: á wiárá Chrześcijá
więcey ná słowiéch/ niż ná skutku y prawdzie sádzić się poczęłá/ tákże od
bożności Chrześcijáńskiéy oziębłá / á bluźniérstwámi się pospieszyłá: W
dził Pan Bóg nowy świát od Hiszpanów/ y POrtugálczyków / zá wie
morzem náleziony: y tám rozmnożył wiáre/chwałę/y znáiomość swoie.
właśnie vczynić raczył/iáko się z przodku stáło. Piérwszy stáli się ostá
nymi/ á ostáteczni piérwszymi. Bo Zydowie naypiérwéy dobrodzieystw
szytki przez Páná Christusá vczynioné/ Ewányelią iego/ y słowo vstné ie
siebie mieli: y stáli się w tym dobrodzieystwie Bożym piérwszymi. Po
które tu Pan psy zowie/ ci náostátku przyszli do vznánia Páná Christu
ná Zydowskié mieyscá nástąpili: y w tym się wypełniły słowá Christusá
ná/ które mówić raczył v Mátthеuszá Swiętégo: Wiele ich przyydzi
wschodu/ y zachodu słońcá/ á będą siedzieć z Abráhámem/z Izáákiem/
kobem w Królestwie Oycá mego. A ná drugim mieyscu: Będą ostáte
piérwszymi/ á piérwszy ostátecznymi.

Iſaiæ 2. verſu 3. — Z góry Synai Zakon ſtáry. — Z góry Syon Zakon Nowy.
Acto: 16. ver: 6
Acto: 18. ver: 18. 19. & 23.
SWiát Nowy wiáre Chrześcijáńską przyiął. — *Matt:20. ver:16.*
Matt: 8. verſu 11.
Marci 10. ver: 31. — Ostáteczni piérwszymi.

¶ Przypátrz się też co tu Pan mówi / że nie był posłan iedno do ow
które się były obłądziły z domu Izráelskiégo. Zginioné owce/ grzészné lu
w domu Izráelskim tu Pan rozumieć raczy. Nie ledá pociechá grzészn
onym którzy wiárą znáią Páná: bo to są właśni Izráelite: że choć vpád
grzéchy/ Pan ie owcámi swémi zowie: y powiáda że tu dla nich przysz
y dla ich zbáwienia: iedno im tego potrzebá/ áby pástérzá słucháli: gd
obłądzonéy owcy pástérz máło wié. A P. Christus iáko prawdziwy pást
ták o swych owcách mówić raczy: Owce moie głosu mego słucháią: á
znam á oné mię znáią: y przeto żywot wieczny im dam. Chcemyli tedy tá
owcámi być/ do którychby się Pan znáć miał / iego á nie cudzégo głosu
chaymy. Gdyż Pástwiská násze oné wieczné/od nikogo nie są/iedno od sá
go Páná Christusá.

Do owiec posłan Pan/ nie do kozłów.
OWcom słucháć głosu Pásterzowégo potrzebá. — *Ioan: 10. ver: 27.*

A iż tá Pogánká/ áni narodu Christá PAná byłá/ áni czás był przy
náznáczony od PAná Christusá / áby pogáni iego dobrodzieystwo vzn
Przeto Pan Christus miedzy owce Izráelskié iéy nie poczytáiąc/ y dobrod
stwá swego iéy odmawiáiąc / táką odpowiédź dał Zwolenikom: którą
oná vsłyszáłá/ nic się tym nie zástrászyłá / áni serce iéy struchláło/ áni w
vstáłá/ áni przedsięwzięta vfność w niéy przestáłá: y przeto wziąwszy p
czynę z odpowiedzi Páńskiéy / którą vczynił Zwolenikom / przystąpiwszy
Páná/dáłá mu chwałę mówiąc do niego/ y prosząc go témi słowy:

Przyczyná odpowiedzi Páńskiéy.

Pánie wspomoż mię.

☞ Znáć że niedármo Ewányelistá pisze / iż tá niewiástá wyszłá byłá z
ic Pogáńskich : bo nie tylo z gránic pogáńskich : ale z gránic wszytkie-
edowiárstwá/ y wszytkich prawie grzéchów swych byłá wyszłá. A prze-
k mocną wiáre y vfność w pánie byłá przyoblekłá : że choć Christus pan
niedbawa/ oná tym więcéy prosi : iuż Pánem/ iuż Synem Dawidowym/
m Królewicem/ z zacnégo rodu vrodzonym : iuż náostátek wspomo-
em go swym názywáiąc. Więcéy záprawdę tá niewiástá pogáńska o
tusie rozumiáłá y wierzyłá/niż niezbedna trzódá Aryáńska. Abowiém
szczérze bez przysády Pánem y wspomożycielem swoim zowie : wspomo
od niego szuka w rzeczy tákiéy/ która sámemu Bogu przynależáłá : bo
towi roskázowáć/Boża to moc iest : gdyż żadné stworzenie nie iest iego
podobné. Bóg tedy tylo sam/iáko iest nád nim pánem y vżywa go do
g karánia ludzkiégo y do inszych / wedle woléy swéy / ten moc ma nád
Otóż kiedy tá niewiástá prosi iáko Márek S. świádczy/ áby Czártá
ał z córki iéy/áby mu kazał z niéy wyniść / áby ią w tym wspomógł / y
to żeby ią z frásunku wybáwił:Boską władzą Pánu włáśnie przypisuie/
niewierni Aryáni nie czynią / gdy go z prawdziwégo bóstwá zwłoczą/ á
człowiekiem BOgu namileyszym być go vczą : y tylo dla osobliwégo z
á S. poczęcia w żywocie Pánieńskim/ Synem go Bożym zową.
Ale my wierni Chrześćijánie/ wierząc prawdziwie/ że on iest onym Bo-
który z Bogá poszedł/ y z niebá do nas przyszedł : y będąc tu ná świe-
ył istotnie w niebie/ y iest Bogiem błogosłáwionym/Bogiem wielkim/
wicielem nas wszytkich : y Bożą krwią iego iestesmy odkupieni : w ká-
dolegliwości nászéy/wołaymy z tą niewiástą do niego/mówiąc : PAnie
moż nas : Pánie bądź nam miłościw. Vmieráiąc prośmy iego świętéy
ści z Szczepanem świętym/ Pánie Jezu Christe/ weźmi duchá mego.
ych prośbách nászych / będziem poczytáni z onymi wiernymi pierwsze-
ściołá Apostolskiégo : o których Ananiasz zwolenik Páński w Dámász-
ówił : gdy Páwłá S. kazał mu Pan náwiedźić/y od ślepoty vzdrowić:
omówkę czyniąc áby do niego nie szedł / mówił do Páná : Wiele złégo
lus poczynił świętym twoim w Jeruzálem : y tu ma moc od Książąt
áńskich powiązáć wszytki / którzy wzywáią imieniá twégo. Wzywáli
ześćijánie prawdziwi ná wspomożenié swé imieniá Páná Christusowég :
by byli nie czynili / gdyby go byli prawdziwym Bogiem być niewierzy-
iáko mieli wzywáć tego w którégo nie wierzyli ? Tákże y my czyńmy/
my go być prawdziwym Bogiem nászym/ y żądaymy od niego w dole-
ościách nászych wspomożenia/ iáko nietylo tá niewiástá/ ále y Apostoło-
o przygodzie będący/ wołáli do niego mówiąc : PAnie zbaw nas bo̒ć z-
my. Lecz do odpowiedźi Páńskiéy przystępuiemy / iáko téy niewieście
wiedźieć raczył ná prośbę iéy. O tym nam ták święty Mattheusz pisze:

Jáko sye rozumie wyszłá z gránic.

Niewiásty Pogánki więtsza byłá wiárá/niż Aryáńska.

Marci 7. ver: 26.

Ioan: 3. versu 2. & 8. versu 23.
Baruch 3. ver: 38.
Ioan: 3. versu 13.
Roma: 9. versu 5.
1. Tit: 2. ver: 13.
Acto: 20. ver: 28.
Acto: 7 ver: 60.
Acto: 9. a ver: 11. ad 15.

Pan CHRIstus Bóg prawdźiwy iest/przeto go wzywáli wierni.

Rom: 10. ver: 14.

Matt: 8. ver: 25.

Nie dobrzeby to bráć chléb Synowski/á miotáć go psom.

☞ Kto chce przyczynę wiedźieć/ dla czego PAN psy pogány nazywa
zy Páwłá świętégo do Rzymiánów w pierwszym kápitulum: táni po-
słuszną przyczynę. Bo poznawszy Bogá / nie chwalili go ták iáko Bo-
ni mu dźiękowáli : ále nikczemnémy sye stawszy w vmysłách swoich/ ták
lupimi stali/ iż odmienili chwałę niesкázonégo BOgá/wpodobieństwo
zów skázonych człowieczych/ ptászych/ Zwierząt czwórnogich/ y wężów.

Rom: 1. a ver: 21. ad 24.

Dla czego Pan Pogány psy zowie.

Otóż iż ták ſproſni byli / y nikczemni / niegodni byli inákßego przezwiſk
dno tákiego. Vrąga tedy téy niewieście Pan tym : iákoby rzékł : niego
wziąć odemnie dobrodzieyſtwá : bo bedąc rozumną / Drzewo / Kámi
zwierzeta / Ptaki / Weże / Boſką chwałą chwaliß : zá bogi ie maß : wſp
zenia od nich żądaß : idzże do tych bogów ſwych / á niechayći to vczynią
mie proſiß. Y odrzuca ią Pan właśnie iákoby iuż nic ná téy prosbe vczyni
miał. Ale oná y odrzucenia / y vrągánia v śiebie zániedbawßy / trwa w p
bie pilnie.

Czemu Pan chlebem dobrodzieyſtwá zowie.

¶ Przypátrzże ſye wierny Chrześćiáńſki człowiecze / iáko tu Pan do
dzieyſtwá kthóre raczy dáwáć wiernym ſwoim / chlebem ſynowſkim n
zywa : y cokolwiek do przyſpoſobienia ſynowſkiégo mamy od Páná z łá
z miłośierdzia iego / chlebem to PAN názywáć raczy : co vczynił dla
pzyczyn:

Przodkiem áby nas náuczył / że kiedy Páná Bogá w modlitwie Páń
o chléb prośimy / tedy nietylo żywnosci ćieleſnéy / y potrzeb tego świátá
też w téy prosbie łáſki / y miłośierdzia dußom náßym / v Páná Bogá żąd
y prośimy.

Nádto iż iáko chléb OYcowſki ſynom ieſt wdzięcznieyßy niż obcy,
od Páná Bogá dáry y dobrodzieyſtwá / máią nam być wdzięczne y mił
ko od wiecznégo náßégo Oycá.

☞ Cóż tedy tá niewiáſtá czyni / gdy od Páná ták ſrogie ſłowá ſły
Powiáda Ewányeliſtá / że ná to ták odpowiedziáłá:

Tákći ieſt Pánie / ále wżdy y ßczenietá iadáią
drobin które pádáią z ſtołu pánów ich.

Pokorá niewiáſty.

Iákoby rzekłá : tákći ieſt miły Pánie: pſem ſye być wyznawam / po
ká ieſtem: Ale wżdy ty któryś ieſt wßytkim miłościw zhoynéy łáſki ſwéy
to vczynić: iż iáko ßczeniątká odrobinámi zſtołów pánów ſwych bywáią
ſyceni : ták też odrobiną miłośierdzia y łáſki twéy / moie ßczenie / to ieſt n
dziewká niechay bedzie poćießoná : y ia mátká iéy / rádością łáſki two
niechay bede náſyconá. Czego tedy Apoſtołowie święći przyczyną ſw
trzymáć niemogli: to vprzéyma prosbá / y wielkie vniżenie onéy ſáméy v
śiło : Bo iéy Pan ták odpowiedźiéć raczył:

O niewiáſto wielka ieſt wiárá twoiá / niechći
ſtánie / iáko chceß.

Wiárá ieſt máła y wielka.
Matt: 17. ver: 20.

☞ Iużem powyßéy pokazał wiáre téy to niewiáſty. Ale gdy wi
iáko ią tu PAN záléca / zálécáć iéy mnie wiecéy nie potrzebá : iedno to
kázuie / iż ſą ſtopnie w wierze tákié / y tákié rozdziały / że ieſt wiárá wielka
też y máła.

Máłą wiáre do ziarnká gorczycznégo przyrownywáć Pan raczy.

Wielką wiáre á to tu w téy niewieście opowiáda. Ale iednák / że
mnieyßa iſkierká wiáry v Páná Bógá wdzięczna y miła ieſt: pátrz co obie
tym / co ták máło wiáry máią / iáko ziárno gorczyczné. Bo im to obiecał
nią mogą wielkié cudá czynić / ieſli wątpliwośći w niéy mieć nie bedą. W
ka też wiárá / iáko ieſt doſkonálßa / ták też Pan záraz dla niéy czyni łáſk
miłośierdzié ſwoie / iáko téy niewieście vczynił : którey záraz dziewke vzd
wił : bo iéy iuż ná wolą / prosby wyſłuchawßy rzékł: Niechayći ſye ſtá
iáko ty chceß. **Y vzdrowioná ieſt dziewká iéy od on
godziny.**

Iáko

¶ Jákoby rzékł Pan Christus: Vwierzyłáś mie być Synem Dawi- n: vwierzyłáś mie być PANem ßátánów: vwierzyłáś twoim wspo- ielem mie być: Przyłączyłáś do wiáry twéy pokorné prosby / wielką wość: nieobrußyły ćie srogié słowá moie: pokłádáłáś tákié vfánié we żem to mocen vczynić / o coś mie prosiłá: Przeto iużeś y świát zwy- táką wiárą/y z Pogánki wierną sstáłáś sye: Otóż miéyże to o co pro- iáko chceß/ niechći sye sstánie.

Táka odpowiedź pospolita iest v tych którzy sye miłuią. Bo kiedy ie- igiégo o co prosi/tedy pospolićie odpowiáda ieden drugiemu/niech sye iáko ty chceß. Których słów iż tu Pan do téy niewiásty vżywał / tedy poznáć może/że zá oną wiárą iéy ßczérą á prawdziwą / y zá oną vfno- eprzewyćiężoną / którą miáłá w PANV/ vmiłowáł ią PAN w sercu y vmiłowawßy iáko łáskáwy zbáwićiel/nie tylo ią zá swą wierną przy też y wßytko vczynił/co chćiáłá.

Jáka iéy łáskę po kazuie w téy od- powiedźi.

Krótką rzeczą wiele Pan raczył zámknąć.

¶ Tu iuż koniec wykłádu ná text EWányeliéy. Lecz iż nadobny nk kośćioła Christusowégo pokazáłá tá Niewiásta Chánáneyska ná pokażemy to krotko.

bowiem iáko tá niewiásta w wielkiéy trosce/y w kłopoćie byłá: ták zá- e Kośćiół Christusow w kłopoćiéch y w frásunkách iest / y być musi. Páweł S. mówi / że wßyscy którzy pobożnie chcą w Pánie Christu- ćiérpiéć muszą przenásládowánia y niebespieczeństwá. Bo ieśli chce- hristusem Królowáć wiecznie / muśiémy z nim ćiérpiéć tu docześnie. ośćiół Christusów w troskách y w kłopotách swych/iáko tá Niewiá- Chánáneyska / prosi Páná Christusá o rátunek / y o wspomożenié: Ko- hristá PAná w troskách y w dolegliwośćiách/ vćieka sye do PANA usá. Przyczyná / że niémáß inßéy vćieczki iemu / y nie ma nískąd inád énia / iedno od Páná Christusá. Rácz widźi iákoby go Pan Christus awał: przedsie prosi/ przedsie trwa w Modlitwie ták długo/aż po- né otrzyma.

2. Tim: 3. ver: 12. Który wizerunk ná sobie odnośi tá niewiástá.

¶ Ma też tu káżdy członek z osobná kośćiołá Bożégo czego sye vczyć. apirzód znay sye káżdy Chánáneyską Niewiástá być / to iest grzeßnym onym łáski Bożéy.

Co sye z niéy ká- żdy vczyć ma.

táray sye káżdy ábyś oczyśćił sumnienié swé spowiedźią ßczérą/vskar- ye ná złośći swé: wyznawáiąc ie y ßukáiąc rozwiązánia ná źiemi/tám go Pan Christus vkazał / chceßli ábyś był rozwiązány w Niebie.

Matt: 18. ver: 18.

Połayże z tą Niewiástą do PANA/ smiłuy sye smiłuy sye/ y wspomoż Pánie.

twayże przykłádem téy Niewiásty w tym wzywániu / choć baczyß/ żeś Bogá iákoby zániedbány: á że ćie nierychło wysłuchawa. Pámiętay/ steś grzeßny/ y grzéchy twé rozdźieliły ćie z Bogiem y z tobą/ żeć Pan rny iest/á odrobin miłośierdźia swego tobie żałowáć nie będźie. To y czynić będźieß/poćiechę otrzymaß od Páná Christusá/któremu
czesc y chwałá niechay będźie ná wieki wiekom
AMEN.

Isaiæ 59. versu 2.

Summá Ewányeliéy téy tá iest.

Christus Pan dla tego dobrodźieystwá czyni w źiemi Pogáńskiéy/Nie- I.
Pogánce/że ták Zydów iáko y Pogánów/zbáwićielem miał być. Ale raz iéy wysłuchawa / dáie w tym znáć/ że czás był ießcze nie przyßedł nia Pogánów / do vznánia dobrodźieystw: ktoré sye sstáły świátu

wſzytkiému przez PAná CHRyſtuſá. ⁂ ⁂ ⁂

II. Daie też znáć Ewányelia że złé rzeczy/ które nas ná świećie ćiſną/ d
ná Bogá nas przymuſzáią: y ábyſmy go proſili/ zápaliśćiwiey pobudz
Y pokázuie że wiárá/ z pokorą y z ćierpliwośćią/ wiele może vproſić v P
BOGA.

III. Pokázuie potrzećié Ewányelia/ że cudza wiárá pomocna ieſt bárz
tylo właſna ſwoiá. Bo wiárá tey niewiáſty/ ták pomocna byłá dźiew
że ią z mocy Chriſtuſowey od Szátáná wybáwiłá. Lecz iżem tu nie
ſał przy wykłádźie Ewányeliey o tym/ przyczyna tego ieſt żem
to ná inſzych mieyſcách ſzéroce pokazał.

EWANYELIA Z IE
WYKLADEM W NIEDZIE
trzecią w poſt CHRzeſcjánſki, wed
opiſania Lukaſzá S: w Kápit: 11. A zow
ią od Introitu ná Mſzéy Oculi.

Był wygániáiąc Dya
ſtwo/ á ono było nieme. A gdy
rzucił Dyabelſtwo/ przemówi
niemy/ y dźiwowáły ſye ſą tłu
A niektórzy z nich mowili: Że
Beelzebubá Kśiąże dyabelſkie v
nia dyabelſtwá. A drudzy kuſz
magáli ſye v niego znáku z nieba
on gdy vyźrzał myśli ich/ rzekł
Káżdé KRóleſtwo ſámo w ſobie rozerwáne ſpuſtoſzeie:
dom ná dom vpadnie. JEſliż wiec y Szátan przećiwko
rozdźielon ieſt/ iákóż będźie ſtało Króleſtwo iego/ iż pow
ćie żebym w Beelzebubie wymiátał Dyabelſtwá? Ale ieſ
w Beelzebubie wyrzucam Dyabelſtwá/ SYnowie wáſzy
kogo wyrzucáią: y przetóż oni was będą ſądźić. Ale ieſliż
cem Bożym wyrzucam dyabelſtwa/ iśćieć przyſzło ná wa
leſtwo Bożé. Gdy zbroyny mocarz ſtrzeże Pałacu ſwego/
w pokoiu ſą wſzytkié rzeczy które on ma. Ale ieſliby mocni
niżli on nádſzedſzy nań zwyćiężył go: wſzytkie oręża iego n
rych dufał pobierze mu/ y korzyśći iego rozda. Kto nie ie

mą/przećiwko mnie iest: á kto ze mną nie zbiéra/ten rospraſza. Gdy nieczyſty duch wynidźie od człowieká/chodźi po mieſicach ſuchych ſzukáiąc odpoczynku. A nie nálazſzy mówi: Wrocę ſye do domu mego ſkądem wyſzedł. A gdy przyydźie/ naydźie gi miotłámi vmiećiony y przyochedożony. TEdy idźie/ y bierze śiedm inych Duchów gorſzych nizli ſam/ á wſzedſzy mieſzkáią tám. Y ſtawáią ſye poślednie rzeczy człowieká onégo/ gorſze niźli pierwſzé. Y ſtało ſye ieſt gdy té ſłowá mówił: Wyniosſy ſye z głoſem iedná niewiáſtká z tłuſzcze/ rzekłá mu: Błogosłáwiony żywot który ćiebie nośił/ y pierśi którycheś pożywał. Aon rzekł: y owſzem błogoſłáwieni którzy ſłucháią ſłowá Bożego y ſtrzegą go.

TYż to dźiś trzećia Niedźielá ieſt Poſtu Chrześćijáńſkiégo: A we wſzytki té dni Swieté Niedźielné/ w Ewányeliách świetych o Czártách potepionych były Hiſtorye. Bo w pierwſzą Niedźiele w Poſt/ mieliſmy Ewányelią/ iáko ſye Czárt kuśił o Syná Bożégo/ człowieká prawdźiwégo Chryſtuſá Páná. Wtóra zás Niedźielá/ pokazáłá nam/ iáką moc miał w Pogáńſkich ludźiách/ y iáko srodze ćiáłá ich petał/ miotał/ y do wielkich boleśći przywodźił. Dźiśieyſza záśie Ewányelia nam pokázuie/ iáko też y naród Żydowſki/ choć był Pánu Bogu ludem wybránym/ nie był prózny od tego/ áby ſzátan ćiał onych ludźi/ przez obrzezánié Pánu Bogu poświeconych y oddánych/ tákże petáć/ miotáć/ y ſmysłów im odéymowáć niémiał. Co iá-

Summá przemowy wſzytkiey to pokázuie/ czemu Szátan táką moc miał nad narodem Żydowſkim/ iáko y nad Pogáńſkim.

Skąd báłwochwálſtwo vrosło ná świećie/ y iáko ſye rozmnożyło.

ko ieſt rzecz dziwna/ iż ták w ludu Bożym Czárt miał władzą y moc/ kt
temu bácznie przypátrzy/ y to v siebie powáży/ dziwowáć ſye musi : bo n
gánách/ iáko iemu poſłuſznych y ſłucháiących / iuż tám nie dziw/ że czyn
chćiał : ále w narodzie piątnem Bożym náznáczonym / w narodzie ony
którégo ſye Meſsiaſz Chryſtus Pan á ten prawdziwy Bóg y człowiek/ n

Exodi 3. verſu 7
Acto: 7. ver: 34.

dzić miał : w narodzie onym/ o którym Bóg ták mówi do Moyzeſzá / z
ludem iego : Widząc vyźrzałem krzywdę y vdręczenié ludu moiégo/ któr
w Egypćie/ y łykánié płáczliwé ich : Vſłyſzałem / y dla tegom sſtąpił t
krzá zapaliſtégo przy górze Sinái będącégo/ ábym ſye ſtobą o nich rozmó
á przez ćię ie wybáwił z téy tám niewoléy. O tymże ludu PAN na dr

Exodi 4. ver: 22.

mieyſcu mówi : Pierworodnym moim ieſt Izráel/ to ieſt/ lud Zydowſki
Czemuż tedy nád ludem Bożym ták silné okrućieńſtwo Szátan czynił :
wnie że to nie ieſt bez wielkiéy á oſſobliwéy przyczyny : którą gdy Chrześc
ſki człowiek obaczy/ dziwowáć ſye temu bynamniéy nie będźie. Abowie

2. Petri 2. ver:19.
Ioan: 8. verſu 34
Rom: 6. verſu 14.
Kto ſłużył grzéchowi/ niewolnik iego ieſt.

no piſmo prawdziwé być musi/ które mówi : Od kogo kto zwyćiężon ieſ
go y ſługą być musi. Tákżeć pewnie y naród żydowſki/ by ſye byli ſzátán
zwyćiężać nie dáli/ y iego ſłucháć niechćieli : byliby byli próżni ſzátáná y n
iego. Lecz iż opuśćiwſzy prawdziwégo Bogá ſwego / práwie w onéyże

Exodi 16. ver: 2.
Exodi 32. ver: 4
Zydowie prędko báłwochwalcy.
Pan BOG ieſt ſpráwiedliwy.

dze z Egiptu do ziemie ſobie od Bogá obiecánéy/ báłwochwalcámi wne
ſtáli/ przećiwko Bogu y Moyzeſzowi ſzemráli/ diabłá wćielcu vlanym ch
lili/ dziwnie PAná BOgá do gniewu ná ſye obruſzáli/ poſtánowienié B
wſzechmogącégo zámiatáli : tedy zá tym kaźni páńſkié zá ich grzéchy p
musiáły : bo ich wyſtępki y złośći / Bożą ſpráwiedliwość obruſzyć musi
że Pan BOG z pobudzenia ſpráwiedliwośći ſwéy/ iáko Pan ſpráwiedl
powinien ie był kárać/ áby ſye dał znáć być ſpráwiedliwym. Wypiſuie
wid Swięty przodków ſwoich z Egiptu mocą Bożą wyſwobodzonych/
ziemie obiecánéy we wſzytko okfituiącéy wprowádzonych wſzeteczeńſtw

Pſal: 105. ver: 7 & a ver:35. ad 39
Obłędliwość y ślepotá Zydowſka.

brzydliwość/ báłwochwálſtwá/ y ich złé ſpráwy mówiąc : Oycowie náſz
wyrozumieli cudów twoich PAnie/ y prędko zábaczyli ſzczodrobliwośc
łośierdźia twego : y przeto zmiéſzáli ſye z Pogány / y náuczyli ſye vczyn
ich/ y ſłużyli báłwánóm ich ták ſrodze y potężnie / że ofiárowáli Syny ſ
córki ſwé diabłom : y rozlali krew niewinną ſynów ſwych y córek ſwych/
ré zábiáli/ á báłwánom Chánáneyſkim ofiárowáli. Nie będźieſz ſye tedy
wowáł człowiecze Chrześćiáńſki temu/ że Szátan ták potężną moc miał
tylo nád Pogány którzy páná Bogá nie ználi / ále téż y nád Zydy ludem
żym : gdy obaczyſz/ że Zydy ták był ſzátan zhołdowáł/ iż iemu równie z p
ny modły / ofiáry / y chwałę czynili. Bo ieſli zá czáſów Moyzéſzá/ Aar
Sędziów żydowſkich/ Królów Zydowſkich/ y Kśiążąt z domów y z naro

W ten czás Chriſtus PAN przyſzedł/ kiedy grzéch ná świećie okwitował.
Rom: 5. ver: 20.

Máchábeuſzów/ byli źli y niepobożni Zydowie : tedy zá czáſu przyśćia P
náſzégo/ dáleko więcéy byli gorſzy : Bo żywiąc bez Królá ſwego narodu/
pogáńſkim regimentem y rządem/ iuż świętokupſtwy kupuiąc Biſkupſt
iuż rozerwániem wiáry miedzy ſobą / iuż żywotem y náuką pogáńſką y
kurſką : ták byli od páná Bogá odſtąpili/ że namniéy ſobie tych ſwych z
ſpraw zá grzéchy niepoczytáli : y owſzem káżda ſektá ſwéy rożnéy náuki ch
łe y tytuły miáłá : że ná oſtátek do tego przyſzło było / iż oni/ którzy duſze l
kie z ćiáłem morzyli / o Aniełéch nic nie trzymáli : o ſądnym dniu/ o przyſz
błogosłáwieńſtwie nic nie wierzyli : Sáduceuſzámi/ to ieſt/ ſpráwiedliwy
iáſnie ſye nazywáli : á namniéy tego ſye nie wſtydáli/ że ták bezbożną náu
przećiwko Pánu Bogu byli wymyślili. Przeto święty Páweł w ten czas p

Rom: 5. ver: 20.
Szátan dla czego miał wielką władzą nad Zydy

ſzćié páná Chryſtuſá ná świát kłádźie / kiedy bárzo názbyt ná świećie był
kwituiąca złość. Nie dziw tedy że ſzátan miał ták wielką władzą nad ni
gdyż więcéy ſzátáná niż Bogá náſládowáli. Przeto ie téż Pan Bóg tym

...odze/ którego oni wiecéy vmiłowáli/ á niż páná Bogá. Stráchać ſye
...cy wierni mamy tego/ ábyſmy w tákié karánia páńſkié nie przyßli/ w ią-
...idźiß káżdy/ przyßli byli żydowie : nie prze co inßégo / iedno prze wzgár-
...ogá ſtworzyćielá ſwego/ którego ná ſye pobudzáli złośćiámi ſwoimi.
...o ábyſmy prózni byli/ y od kaźni tákich od páná Bogá záchowáni : ſtá-
...y ſye / ábyſmy byli iego práwymi wiernymi : nic nie przymiéßywáiąc
...y ſpraw ßátáńſkich do ſumnienia náßégo. Bo kto chce wolnym od ßá-
...być/ bądź ſługą Bożym prawdźiwym / á ſłuż iemu ze wßytkiégo ſercá/
...ytkich ſił/ y ze wßytkiéy duße twoiéy.

...Aleby rzekł : Znam Páná Bogá być ſtworzyćielem wßyſtkiégo / wiém
...ć PANem rzeczy widomych y niewidomych / wierze go być wßechmo-
...n : iákoż wżdy ten ßátan ták ſye zmocnił ná świećie ? iáko do téy wła-
...rzyßedł/ że piérwßych czáſów przed národzeniém Chryſtuſowym/ máło
...o wßyſtkiégo świátá był chwalon zá Bogá: á teraz choć przez Chryſtá
...ſkrußon ieſt/ przedśie ſye wydźwignie mocą ſwoią/ y wiele złégo czyni.

Poczatek báłwochwálſtwá ſkąd ſye począł.

...ieno ná to odpowiém y krótko. Szátan tyle władzéy miał y ma/ ile
...y pan Bóg dopußcza y dopuśćić raczył. A iż ták byłá y ieſt wola Bo-
...temu duchowi złému á ſłudze ſwemu/ ták wiele władzéy y mocy dopu-
...ráczył y raczy / ſą to ſkryté táiemnice Boże ; y nie godźi ſye ſtworzeniu
...zyćielá pytáć/ dla czego to vczynił. Lecz iż nas Pan Bóg rozumnymi
...zyć raczył/ tedy rozumem z piſmá świetégo wźiętym tego dochodźimy/
...n człowiek dał do tego przyczyne. Bo kiedy wßyſtko nád wolą BOżą
...ł czynić / tedy zátym Páná Bogá od ſiebie oddalał/ á ßátánowi w po-
...e dawał. Już pußczam ná ſtronę / iákim ſpoſobem rodźicy piérwßy /
...rdźiwßy przykazánie Boże/ ßátánowi kwóli vczyniwßy/ iemu ſye w po-
...ili : Ale wezmę inßé z Piſmá Swietégo iáſné pokazánia / piérwßy wiek
...topu opuśćiwßy. Bo wnet
...potopie naród ludzki widząc/ że Pan Bóg złość ich karał potopem/ á-
...pobodniéy grzéßyli / ieli wieżę budowáć wyſoką áż do Niebá : iż kiedyby
...chćiał Pan Bóg karáć zá złości ich drugi raz potopem / by tám mieli
...zke. Cóż Pan Bóg vczynił ? Powieda Hiſtoryia Piſmá Swietégo : że
...zyki záráził : że z iednéy mowy którą mieli / w rozliczné mowy rozdźieliły
...: poyźrzawßy po ſobie/ buduiąc one wieże/ że káżdy inßym iezykiem mó-
...zeßli ſye po świećie. Za onémi tedy rozerwanémi iezyki / zárazem też y
...omośći miłégo Bogá máło zoſtáło: bo póki wżdy iednym iezykiem mó-
...róty ſtárßy młodßégo náuczał/ [†] iáko Pan BOG ſtworzył świát/ iáko
...ieká z źiemie vczynić raczył/ niewiáſtę z kośći Adámowéy/ y inßé wßyt-
...ſpráwy boże/ około ſtworzenia wßytkich rzeczy widomych y niewidomych.
...iedáli też ſobie/ [*] iáko Adam zgrzéßył/ iáko go z Ráiu wygnano/ iáko ſie
...ył áż do Potopu. Właſnie tego ſye vczyli w onym iednym iezyku / któ-
...o Adámá mieli : Co potym Moyzeß w kśięgách rodzáiu ludzkiégo nápi-
... Bo tá wßytká náuká przy onym iezyku zoſtáłá / który był właſny Adá-
... Tego iezyká vżywał y tym mówił/ Sem/ Arfáxát/ Sále/ Heber/ Fá-
.../ Reu/ Száruk/ Náchor/ Tháre Oyćiec Abráhámów/ Abráhám/ Izáák/
...ob/ Moyzeß/ y inßy wßyſcy narodu Abráhámowégo / z Semá porodzo-
... Przy tym tedy iezyku byłá wiádomość Boża/ y naśienia obiecánégo
...áiu/ náuká byłá zoſtáłá : inßé wßytki iezyki w báłwochwálſtwo były we-
... Jákim ſpoſobem ? wypiſuie to Philon Żyd w kśięgách mądrośći. [a] Wy-
...ą też y inßy. Bo kiedy obaczył czárt/ że iuż zá czáſem żadnéy znáiomo-
...oſkiéy ludźie nie mieli/ tedy ón iął ſwé fortéle pokázowáć ná świećie/ iął
...krádáć w ćiáłá ludzkié/ y czynić ludźie wießczkámi/ mówiąc przez nie/ y

Geneſ: 11. a ver. 4. ad 10.

Wieża Bábilońſka wielka przyczyná Báłwochwálſtwá / y tám ſye napiérwéy poczęło od Chámá ſyná Noego.

Jáko byłá podána náuká o BOgu/ y o ſpráwách iego.

[†] *Gen: 1. & 2. per totum.*

[*] *Gen. 3. 4. 5. 6 et 7. Geneſ: 11. a verſu 10. ad finem.*

V Żydów iezyk zoſtał ten/ którym Adam y Jewá mówili.

[a] *Sapien: 14. per totum.*

rzeczy

rzeczy dziwne sprawuiąc. Jął potym w domách ná powietrzu stráchy
nić wielkie : w ciáłách ludzkich/w bydle/niemocy y wrzody pobudzáć: z d
gáłęzistych odpowiedzi im dáwáć. A gdy zá czásem Oycowie Synóm/
nowie Oycom/ poddáni pánóm y Królom swym zmárłym/kámienné y
wiáné obrázy stáwiáć poczęli / ták ná ich grobiéch / iáko ná inszych roz
tych mieyscách : Szátan wnet w oné obrázy wchodził/y przez nie do ludzi
wił : że też zá czásem przyszło/ że sámym szátánóm ossobné obrázy czynio
ich przemiankámi ie názywano : czego pełno ták w Swietych / iáko y w
gáńskich historiach masz. Wszákże napierwszy obraz człowieczy ryty/w
gyptcie Syrophánes człowiek bogáty iedynému Synowi swemu vmárłe
vczynić dał/ bo go bárzo miłował. Toć iest tedy wszytek początek bał
chwálstwá. Bo gdy ludzie rzecz niewidomą/ ták wielkie cudá y dziwy cz
baczyli/ nátychmiast ieli sye bać : zá którą boiáźnią vczciwość y chwałá
tánóm rosłá. Przeto prawdziwie on nápisał/ że napierwéy boiaźń ná świ
Bogi poczyniłá.

W Egiptcie kto napierwszy obraz człowieczy ryty vczynić dał. *Fulgentius in mythologia ex Diophāte Lacedæmoniensi* świadczy/ Zgadza sye z pismem świetym *Sapien:* 14. *Statius Papinius.*

Jużem iáśnie pokazał/ że przyczyną wszego złégo báłwochwálstwá / y t
że szátan nád nimi wielką moc miał/sámi ludzie byli : przeto że sye ważyli
nić przećiwné spráwy przećiwko pánu Bogu stworzyćielowi swemu. A iż
wszytkie narody ludzkie Szátan pobáłámućił/ ták Zydowskié iáko y pog
skié : Przeto też y nád Zydy swego mocárstwá dokázował : iáko o tym
sieysza Ewánielia świadczy témi słowy :

Lucæ 11. versu 14. Matt: 12. ver: 22. Anno CHristi 31. Calen: Decem: feria 5. Indictione 4. Luna 17. Marci 3. versu 21.

Był Pan Jezus wyganiáiąc Dyabelstwo.

☞ Przed początkiem Ewánieliéy dźisieyszéy Lukasz Swięty wypi
iáko pan Chrystus nie tylo od obcych żydów / ále też y od swych powinn
wielką nieprzyiaźń odnosił : którzy nic dobrégo nie myslili Pánu Chryst
wi. Lucae 4. ver. 29. A iáko Márek świety świadczy/ że go poymáć ch
li/ powiedáiąc żeby od rozumu odszedł. Y oni którzy iemu pomocni być
li do przepowiádánia Króleſtwá Bożégo/y ći widząc że cudá czyni nád p
rodzenie/ iże dróge zbáwienną vczy/ któréy oni rozumiéć nie mogli/mnie
ią go od rozumu odyść. Właśnie tedy Jan świety o nim nápisał : Do n
śności przyszedł/ á swoi nie tylo naród iego Zydowski/ ále też y iego krew
powinowáći/ nie przyieli go : y owszem z cudów iego gorsząc sye / nic mu
brégo nie myslili. Co Pan bacząc od tłuszcz które go násládowáły / y o
nych chorych/którym dobrodźieystwá czynił/odszedszy ná osobné mieysce/
dlił sye Bogu Oycu : á po onéy modlitwie / gdy go Apostołowie prosili
by ich też modlitwy náuczył / żeby sye modlili/ták iáko niekiedy vczył Ja
Krzćićiel zwolenniki swoie. Pan rad sye dał ná to námówić: y náuczył zw
ników swoich modlitwy swoiéy/ którą Paćierzem zowiemy. Z nowu te
obróćił sye Pan do tychże dobrodźieystw czynienia ludźiom chorym/y nie
źliwym. Abowiém przywiedźion był do niego slepy y niemy / któremu S
tan słuch y wzrok był odiął/ y vzdrowił go. O którym też tu Lukasz Swi
dáie świádectwo/ mówiąc : Był Pan Jezus wyganiáiąc Diabelstwo.

Ioan: 1. versu 11.

Matt: 12. ver: 22.

¶ Y ten niemy cudzym dobrodźieystwem / iáko niekiedy też on párálit
záráżony/ y od inszych do Páná przynieśiony/ y przez dachówke z łożem sp
czony : tákże też y ten od inszych przywiedźiony / otrzymał zdrowié od P
Chrystusá/ y wyswobodzenié od Szátáná złégo. A iáko insze Ewánielie/
y teráźnieysza iáśnie nam pokázuie/dla czego pan Christus przyszedł ná świ
y dla czego násze człowieczeństwo ná sie przyiąć raczył : Bo nie dla żad
inszéy przyczyny iedno dla téy/ áby króleſtwo Szátáńskié wniwecz obróćił
króleſtwo Bożé iemu sprzećiwné / tu ná świećie postánowić raczył. To
sstáło/ áby sye oné słowá Boskié/ w Ráiu do wężá zwódniká mówioné/

Lucæ 5. versu 18. Matt: 9. versu 2. Marci 2. versu 3.

y: Naśienié niewieśćié zetrze głowe twoie: to ieſt / twoie króleſtwo/ y Geneſ: 3. ver: 15.
wánié/ z świátá precz zniesie. Co áby ſye iáſnie pokazáło/ że ón był
dziwym ſkáżcą ßátáńſkim/ ſtąd poznáć możeß: że téß ßátány/ktorzy w
ich mocy ſwéy vżywáli/ precz od nich wymiátał mocą ſwą/áby ſye po-
mocnieyßym y potężnieyßym być nád ßátáná. Y iáko on był złoczyńcą
im: Ták Chryſtus zásie sſtał ſye dobrodźieiem. Rózni tedy y mocni to
pánowie byli / Szátan/ mocarzem będąc tego świátá / ludźie pſował/
ił/ y ſmyſły im odéymował. ChRyſtus Pan záſye mocarzem był nád
ánem: áby pokazał/ że nie tylo nád ludźmi/ ále też y nád onémi / ktorzy
m źle czynili/ á ludźie ſye im odiąć nie mogli / moc y władzą miał. Co
nieliſtá pokázuiąc mówi: Był Pan Iezus wymiatáiąc Diabelſtwo/

A ono było nieme.

☞ Troiáki znák wiednym człowieku Pan vczynić raczył. Naprzód
go widomégo vczynił / z niemégo mówiącégo / y z opętánégo od Szá-
wolnégo. Báczyć możemy złość y nienawiść przeklętégo ßátáná prze-
o narodowi ludzkiemu: y iákiégoby on okrućieńſtwá nád nim vżywał/
u tego pan Bóg dopuśćił: á ſtego iednégo człowieká to obáczyć może-
Przypátrz ſye iedno okrućieńſtwu/ ktoré czynił nád tym nędznym czło-
ieni.
Odiął mu co naiprzednieyßé ſmyſły: odiął oczy/áby nie pátrzył ná ſprá-
ſtworzenié miłégo Bogá: gdyż iáko Dawid Swięty świadczy: że nie- Pſal: 18. verſu 2.
worzoné/ y wßytki rzeczy ná kthóré człowiek pátrzy / opowiedáią wßem
ec ſpráwy y chwałę miłégo Bogá. Abowiém to ieſt napierwßa przyczy
e Pan Bóg człowieká podnioſłégo wzgórę ſtworzyć raczył/ y twarz/ v-
oczy/ku Niebu wzniósł: áby człowiek dźiwnéy ſpráwie Bożéy/y ochędo-
ktorą ſtworzyć raczył ná Niebie/záwżdy ſye przypátruiąc/to v ſyebie v-
ał/ że to wßytko Bóg ſtworzyć raczył. A vważywßy/ záwżdy iemu zá to
le dawał. Oczy tedy człowieczé/ vczą wßech wobec/ pátrząc ná ſtwo-
é páńſkié/ chwały miłégo Bogá/ y poznánia mocy iego. Czego áby był
oznał ten człowiek / ktorégo był ßatan w moc wziął / áto mu był dla te-
n ßláchetny ſmyſł odiął/ wzrok.
Odiął też był y ſłuch/áby ſłowá Bożégo nieſłuchał: bo to wiedźiał ßá-
iż to ieſt piérwßy ſtopień do Niebá/ſłuchánié ſłowá Bożégo y przeſtrzé-
é iego. Otóż áby wßytkę drógę do zbáwienia temu mizernému człowie-
i odiął / y áby znáiomośći Bożéy do ſercá iego nie przypuśćił / odiął mu
ok/ y ſłuch: Gdyż wiedźiał/ że kto Páná Bogá nie zna/ á weń nie wierzy/ Ioan: 3. verſu 36.
w Boży ieſt nád nim. Chćiał go tedy záwżdy wgniewie Bożym mieć/á-
o miał po woli.
Lecz iż to ßátan baczył/że vſty człowiek wyznawa wiárę ku ſwemu zbá
niu/przeto y mowę mu był odiął: y ták go nikczemnym do wßytkiéy Bo-
chwały y vznánia iego był vczynił.
áka tedy nienawiść y iáka nieprzyiaźń Czártowſka ieſt przećiwko naro-
i ludzkiemu/ ſtego iednégo człowieká pobaczyć możemy. A gdyż to wi-
my / a do tego nieprzyiáźliwégo / á práwie kthóry o náßym złym záwżdy
li/ grzéchy náßé nas prowádzą: Czuymy ſye w tym/ á Páná náßego Je-
i Chryſtuſá prośmy: iż iáko go on zwyćiężyć mocą ſwą/y wypędząc precz
zył / áby nas od niego vchował/ y mocą ſwą bronić raczył: gdyż mu to
áńſtwo iáko Pánu wßytkiégo ſtworzenia pod moc podległo / iáko o tym
śieyßa Ewánielia świadczy mówiąc:

A gdy wyrzucił Dyabelſtwo / przemówił ieſt nie-

my: y dziwowáły sye tłuszcze / á niektórzy ieli mówić.

☞ Jáko wielka złość szátáńska wtym sye pokazáłá/ że człowiekor
mu/ wszytki potrzebné śmysły był odiął: ták wielka łáská Páná á zbáw
nászégo wtym sye pokázuie/ że mu to wszytko przywróćić łáskáwie raczy
Czárt iáko nieprzyiaciél y skáżcá/popsował go był: Chrystus Pan iáko
śnik narodu ludzkiégo y zbáwiciél wszytko w nim náprawić raczył. C
w swoim Królestwie y pánowániu okrutnik iest: Chrystus pan w króle
swoim zbáwiciél iest. V czártá w iego Królestwie grzéch / śmierć / n
okrućieństwo: v Páná Christusá spráwiedliwość/ iásnosć żywotá wie
go/ rádość y weselé. Rózné tedy są té Królestwá: y przetoć Páwel S

2. Cor: 6. ver: 15.

ták mówi: iż żadnéy zgody niémász miedzy Czártem y miedzy Chrystuse
to obáczyć możesz w tym człowieku opetánym: gdźie Chrystus Pan z d
dźieystwem przyszedł/ szatan tám vstąpić musiał.

Niechayże to poznáią oni/którzy rázem y Chrystusowi y Szátánowi s
chcą/ żeć to być nie może: y muszą oné słowá Chrystá Páná być prawdz

Matt: 6. ver: 24.

że żaden dwiemá pánom służyć nie może.

Powraca tedy Pan ślepym wzrok/niemym mowe/głuchym słuch: áb
dźie żydowscy poználi/że to on był Messias/ o którym Izáiás dawno

Isaiæ 35. ver: 5. et 6

sał: Gdy Messiás przydźie / tedy sye otworzą ślepych oczy/ y vszy głuch
chromy bedźie skákał iáko Jelén/ á niemych iezyk mówić bedźie. Widzi
oczymá swémi ći/ którym to prorokowano: á wżdy miásto tego/ coby v
rzyć mieli/gorszymi sye sstáli. Bo powiáda Ewánielistá: iż ácz sye temu
szcze dźiwowáły/iáko wielkiéy y znácznéy rzeczy: y dźiwuiąc sye onéy Bo
mocy/ gdy miedzy sobą bárzo poważáli Christá Páná/ gdy go w wielkie
cżćiwośći mieć poczeli / á z zdumienia onégo cudu v siebie go wysoce po
żáć/ ieli mówić miedzy sobą: Izaliż nie ten iest Syn DAwidów? Já
rzékli: on Messiasz w Zakonie obiecány/ który nas zbáwić ma. Wnet
tá powieść miedzy tłuszczą prostą słynąć ieła/Pharyzeuszowie y vczeni
konie chcąc pohydźić spráwy iego/ ieli do wszytkich mówić:

Przez Beelzebubá Kśiąże Dyabelskie/wygán Dyabelstwo.

4. Reg: 1. v: 2. 3. et 4

☞ O tym Beelzebubie ták piszą Kśiegi Królewskié/że to był Bałw
Akároński/w ziemi Philistińskiéy. Abowiém Ochosiasz Król Izráelski/k
był wypadł przez grate Pałacu swégo/ który miał w Sámáryéy / źle sy
zdrowiu máiąc/ posłał posły mówiąc im: Idźcie porádźcie sye BOgá A
rońskiégo: wstáneli ia z téy choroby moiéy / álbo nié. Tám Anyół boży p
Eliaszá Tezbitczyká/roskazał do Ochozyaszá/wróćiwszy ony posły/że iuż
zká swegó wstáć niémiał/ále vmrzeć miał dla tego/że sye nie vćiékł do B
Izráelskiégo żywégo o zdrowie/ále do Báłwaná Beelzebubá Akárońskié
który gembę miał á nie mówił/ vszy á nie słyszał / oczy á nie widźiał. Otó
przez ten Báłwan CZárt mówił fałsz / á bałámuctwá y mamidłá ludz
powiádał: Tedy wedle téy Historyéy pokázuie sye co to był zá Beelzebub

Ninus miał mátke Junonem/bábe Reą/ Tego zowie Moyzesz Genes: 10. Assurem/ y ten napiérwéy záłożył Miásto Niniwen/to miásto było przedniey sze w Assyryéy.

Piszą niektórzy że Ninus Król Asiryyski piérwszy / Oycu swemu Belowi
śmierći iego ten był słup vczynił ryty / ná ksztalt człowieczy: y ná pewn
mieyscu postáwił: które mieysce tą wolnośćią był vswobodźił: Że każdy
czyńcá / któryby był do onégo mieyscá vćiékł / wolny od śmierći/ y od ka
nia był: y zátym sye wszczeło / że oni ludźie/ którzy dobrodźieystwem on
obrázu / wolni od zásłużonégo karánia y śmierći bywáli / nie tylo on Ob

iec w vczćiwośći / ále też y ofiáry zápálné iemu ofiárowáć poczeli: co
c Szátan wszedł w on Obraz/ y iął mówić przezeń/ y ludźiem odpowiedź
ć. A gdy ludźie to obaczyli że przez on słup mówił / tedy ieli on słup zá
chwalić/ y zwáli go naprzód BEl: potym kiedy sye lud Izráelski do
ochwálstwá obroćił / zá pánowánia Jeroboamá/ y Achábá Królów/
go Báál. A przeto kiedy z Heliaszem Prorokiem Bożym: Księża tego
á/ o prawdźiwé bostwo/ przy którymby Bogu było/ czynili przed Achá-
Królem y wielkośćią ludźi Izráelskich: tedy ná ofierze zápáliſtéy tego
iadczáli / czyiáby byłá ogniem z niebá zápaloná. Kiedy tedy byłá iuż
potrzebá / áby ná ołtarzu Báálowym woł zrąbány ſurowy był ſye zá-
/tedy osm ſet y piećdźieśiąt Proroków Báálowych y leśnych wołáli do
lá / od záránku áż do południa mówiąc: Báál wyſłuchay nas: lecz ze
kiégo nie było nic: nie wyſłuchał áni zápálił Báál. A Eliaszowá ofiá-
oc byłá ieszcze wodą polaná/ wszytká zgorzáłá. A tám ſye pokazáło / że
l/ nie Bogiem ále Czártem był przekletym: A Pan Bóg wszego ſtwo-
el/ był Bogiem prawdźiwym. Zydowie tedy ten bałwan/ który pier-
Belem potym Báálem zwano / owi którzy chwałe iego porzucili a Bo
ego prawdźiwégo nasládowáli/ tedy ná wzgárdę / przekrzćili go byli
zebubem: iákoby po nászému rzekł: Bałwan much: álbo Bóg much.
viém iż v tego báłwaná wiele bydłá/ á naoſtátek y ludźi mordowano ie-
a ofiárę/tedy do onéy krwie much bárzo ſye wiele zlatáło. A przeto Zy-
e wierni Pánu bogu/ żadnéy mocy inszéy w onym báłwánie nie widząc/
te / iż miał mu h około śiebie doſyć / dáli mu byli ná wzgárdę to prze-
o Beelzebub. Jákoby rzekli: Beel/ którégo pogáni zá bogá máią/ niéma
żadnéy inszéy/ iedno nád muchámi: bo ich ma około śiebie doſyć.
an też był y Belphegor v Zydów. Ale v Pogánów ten Báłwan miał in-
zemiánki ſproſne/ których tu nie wspominam.* V tego to báłwáná/ mát
rolá Azá Judskiego / imieniém Maáchá / byłá Księżną w Bożnicy/ y
iu iego/ który byłá poświećiłá: ále Azá Król Syn iey/ złożył ią z tego/
ytko złé báłwochwálstwo/ † y Niewieśćiuchy z źiemie wygłádźił. JWż
mam/ żem pokazał doſtátecznie / dla czego ten Báłwan Beelzebubem
o/ y iáko to był sławny/ po wszem świećie/ ták v Zydów iáko y v pogá-
ten to Beelzebub: y przeto tu w piſmie vczeni / zową go Kśiążećiem
belskim / mówiąc: W Beelzebubie Kśiążećiu Dyabelskim wymiáta
belstwo.

A drudzy kuſząc / domágáli ſye znáku v niego z Niebá.

Pokázuią Ewányeliſtowie/ iácy á którzy to ludźie cudá Páńſkié hydźi-
o dwoiáki ordunek pokázuią ludźi/ którzy ná té cudá pátrzali.
Naprzód byli iedni/ którzy ſye dźiwowáli/ y práwie zdumiéwáli ſye ieden
ugiégo ták mówiąc: Azaliż nie ten ieſt Syn Dawidów? w tym rozu-
ąc Messyaszá/ który ſye miał z narodu Dawidowégo vrodźić. Ci iednák
dźiwie o cudách Pańſkich rozumieli: gdyż wszytek ſkutek cudów Páń-
ten ieſt/ áby był przez nie poznan/ iż on ieſt prawdźiwym MEſſyaszem/
t zbáwićielem wszytkiégo świátá.
Drudzy byli/ którzy to mowili/ żeby on mocą Beelzebubową ták wielkié
czynił: Czárnokśiężnikiem iuż go być mniémáiąc / y czárnokśięſką mo-
żeby to co czynił/ czynić miał. Tu ſye możesz przypátrzyć ſykofantów y
arców vprzéymey złośći/ którym nic ták dobrégo / nic ták pobożnégo/
nić nie możesz / iáko im to niezáwádźi: y iáko káżdą rzecz by nacnotliw-

Danie: 14. ver: 2.
W Bábilonicy zwan był/ Bel.
3. Reg: 18. a ver. 19. ad 41.
Zwáli go y Báálim.
Syn Noegó Chám vrodźił Chuzá/ á Chuz vrodźił Nemrothá: ten napierwéy krolował w BAbilonie/ w Arách y w Achad/ w źiemi Sennár ten pierwszym mocarzem na świećie był/ Genes: 10. ver: 8.
Nemroth od Pogánow był nazwan Saturnus od niego narod BAbilonski wźiął początek pisze BEroſus. A Belá pogáni zwáli Jowem.
c Num: 25. ver: 3. Deut: 4. verſu 3. Ioſuæ 22. ver: 17. Pſal: 105. ver: 28. Oſeæ 9. verſu 10.
* 3. Reg: 15. v. 13.
† Ibidem ver: 12.
Ten Bel był Synem Nemrotowym y krolował po nim w Babilonie / Nemroth krolował po potopie / Lata 131. á krolował lat 50. Bel lat po nim 62. á Ninus 52. lećie: Bel miáſto Babilon założył.
Troiáki narod ludźi patrzał na cudá Paná Chriſtuſowé.

ßą by nalepßą we złé wßytko rozumieią: Tákże też oná przypowieść m
iśćić. V potwárce/ y v tego/ który iest obłudnégo sercá/ żaden nie może b
winy. A to sye pokázuie iáśnie z tych ich przodków obłudników/ y pot
ców. Pátrzą ná cudá które sámá náturá poznáć mogłá / że boską mocą
czynioné : pátrzáli że slepy widźiał / głuchy słyßał / opetány od Czárt
wolen : á tákié spráwy kto ie czynił/ nie mógł ich czynić/ iedno mocą B
á wżdy złośćią swą nád wßytko przyrodzenié / to ßátánowi przypisow
Ale temu łácną przyczyne náleść możemy / czemu ták oni sprosnie hydź
dá Páńskié: Abowiém wiedźieli/ że y źli ludźie cudá czyniáli ßátáńską m
iáko czynili Czárnoksieżnicy w Egiptćie / y oná niewiástá wießczká /
Sámuelá wskrzésiłá Sáulowi : á też to wiedźieli/ że źli nie boską ále ßá
ską mocą to czynili : Tedy pátrząc ná ták dźiwné spráwy / á sercem nie
iáznym v siebie ie máiąc / y vważáiąc / áby Pan Christus żadnéy czći z
nie odniósł/ równáią go/ y cudá iego do onych złych / którzy też nie ledá
czynili. Tućby sye pokázáć mogło/ iácy to są ludźie ná świećie/ kt
nikim dobrze nie trzymáią : y iáko srodze y surowie tácy przećiwko Pán
gu grzéßą : ále o tym ná inßym mieyscu.

Zli ludźie cudá czyniáli.
Exo:7.v:11. et 22.
1. Reg: 28. ver:12.
Iamnes & Mambres Czárnoksieżnicy w Egiptćie.

Trzeci byli w onéy tłußczéy która sye przypátrowáłá cudom Pán
którzy máło sobie poważáli onych cudów/ ále iákoby ie wzgárdźiwßy/ z
bá cudów ßukáli y prágneli : to iest/ áby był to vczynił Pan/ żeby było
ce stánełoná niebie/ iáko zá czásów Jozue/ y Ezechyaßá Królá było: Al
tákowégo dźiwnégo z niebá sye pokazáło/ ná iego roskazánié : iáko nie
ná roskazánié Eliaßowé ogień spadł z niebá / y pożárł żołniérze z R
strzámi Królá Ochozyaßá. Co wßytko bacząc Pan Christus/ y nie tyl
wá ále też y serce ich wiedząc/ ácz mógł z niebá gromy spuśćić iáko Sá
mógł słup ognisty ná powietrzu pokázáć iáko Moyzeß: á mógł to mocą
by był raczył vczynić/ co oni prosbą v Páná BOgá przemogli : wßák
chćiał: gdyż baczył po sercách ich/ że tego prágneli/ nie dla tego áby we
rzyli/ ále dla tego żeby go kusili. Przeto

Jákiégo cudu z Niebá prágneli widźieć.
Iosuæ 10. versu 13.
4. Reg: 20. ver:11.
Isaiæ 38. versu 8.
4. Reg: 1. ver:10.
1. Reg: 7. ver:10.
Exodi 13. ver: 21.

Vyźrzawßy myśli ich rzékł im : Káżdé Królest sámo w sobie rozerwáné spustoßeie : tákże dom dom vpádnie.

Czworákim wywodem Pan ná złé myśli odpowieda.
Piérwßy wywod a simili iest/ to iest od rzeczy podobnych/ probat idẽ ab experientia.
1. Reg: 16. ver: 7.

☞ Jákoby rzékł/ ácz człowiek tylo to baczy ná co pátrzy/ ále Pan
sam sercá ludzkié wié. Otóż ieśli mi nie wierzycie pátrząc ná té cudá/ że i
ską mocą czynię/ wiérzćież mi przeto że wiém co myślićie/ y ná té myśli
ße wam odpowiedam. Nie nowináć to byłá Pánu myśli ludzkié wiedź
ná nie odpowiedáć / iáko o tym świadczą Ewányelistowie : w czym k
vbespieczon być może/ że to był pewny dowód prawdźiwégo bostwá ieg
Ale o tym indźiéy. PAtrząc tedy Pan ná myśli ich sprośné / iął iuż do
té słowá mówić/ których prawdy záwżdy ludzkié oczy doświadczáią: bo
dą z máłych Królestw wielkié bywáią/ á niezgodą wielkié Páństwá r
wecz sye obrácáią. Powiedáli to y Pogáni ták mówiąc : Máłé rzeczy zg
rostą/ á wielkié niezgodą nißczeią. Co nie tylo o królestwách możemy mó
ále może sye to pokázáć y miedzy vrzedy Rzeczypospolitéy / ták w mieysc
stániéch / iáko y w zacnych / że niezgodá do niczego dobrégo nigdy żadn
stanu nieprzywiodłá : pełné tego Historye ták pismá świetégo iáko y po
skié. Lecz niezgodá/ nie tylo w Rzeczypospolitéy/ ále y w iednym domu/
dnégo gospodarzá/ nic dobrégo nie czyni: bo w niezgodźie brát brátu nie p
puśći/ iáko nie przepuśćił Káim Ablowi : Syn Oycu/ iáko Absolon D
dowi : owo wßedy niezgodá nic dobrégo nie czyni. Prawdźiwie tedy P

Matt: 9. versu 4.
Marci 2. versu 8.
Lucæ 5. versu 22.
Ioan: 2. versu 25.
Pan CHristus myśli ludzkié wié.
Salustius, á z náßych Doktorów Hieronim S.

Genes: 4. ver: 8.
2. Reg: 15. ver:12. & cap: 16. ver:11. 21. & 22.

mów

...vi: że niezgodá czyni rozdział/ á rozdział w Królestwie/ czyni zginienie. ...ták Izáiasz powiáda: Że stąd poczęło ginąć Jeruzálem/ y wszytko Kró...po żydowskié/ kiedy P. Bóg przepuścił ná nie/ że dzieci y niewieściucho...m pánowáli. Wiec zátym obórzyli sye ná sie/dziécie przećiwko stáremu/ ...láchćic przećiwko szláchćicowi / y ieden káżdy ná bliźniego swego. Ale ...amy iasnéy rzeczy dowodzić? Przeto to opuśćiwszy/ przypátrzmy sye iá...hristus Pan/ niewinności swéy tym árgumentem dowodzi.

Isaiæ 3. versu 4.
Swiadczy to Césárstwo Gréckié/ które gdy ná dwu bráćiéy niezgodnych przyszło / á ieden z nich przećiwko drugiému Turká ná pomoc przywiódł (Látá 1380) miásto wygránia nád brátem/ Turkom dróge do Gréciéy pokazał/ y zátym Grécya zginęłá do Turków.

...eśliż tedy y Szátan przećiw sobie rozdzielon iest ...óż będzie státo Królestwo iego?

Jákoby rzékł: Jeśli szátan szátáná wygania/ to iest miedzy szátány nie...á: bo będzie ieden mocnieyszy á drugi słábszy. Rozdział tedy iest miedzy ...: zá którym rozdziałem królestwo iego nie może stáć. Ale królestwo szá...kié po wszystkim świećie mocnie stoi / to znáć káżdy może/ że szátáni/ zgo...dni będąc/ ták mocnie swé królestwo záchowywáią. Zdáć sye to nie... / żeć rozmáytémi kunsztámi ludzie mamią/ y iákoby iáką niezgodę z sobą ... ludźmi pokázuią / y pokázowáli: Ale żeby ieden drugiégo miał wymiá... ciał ludzkich/ y z religiéy/ álbo z nabożeństwá: to sye nigdy pokázáć nie ... Bo gdźieby ták czynili/ żeby ieden diabeł drugiemu gwałt czynił/ pręd... sye pokazáły ich obłudné spráwy: á zátymby też y moc pánowánia ich ...á. Ale ieśli wam máło ną tym dowodzie/ że mię niewinnie y cudá mo...átáńskiéy mocy przywłaszczaćie/ przypátrzćież sye. Bowiem

Wtóry dowód Páński a minori, si ergo ego in Beelzebub eiicio &c.

...śliż ia w Beelzebubie wyrzucam Diabelstwo/ ...nowie wászy przez kogo wyrzucáią? Y przetoż oni was sądzić będą.

Byli niektórzy/ którzy ták rozumieli z tego mieyscá/ żeby tu pan Chry... Exorcystách / to iest/ záklináczách Szátánów mówić raczył. Bo ći ...liwie ná to byli wysádzeni w Kośćiele w Jeruzálem / którzy przez Imię ... z ćiał ludzkich Szátány wyganiáli. Lecz nie o tych / ále o Apostołéch ...tusowych té słowá máią być rozumiáné: którym przed tym Pan Chry...ał tę moc/ áby po wszytkiéy żydowskiéy ziemi z opętánych ćiał Szátány ...niáli. Lecz nie tylo Apostołowie/ ále też iáko v Łukászá świętégo masz ...szy/ którzy Páná Chrystusá nie násládowáli/ przedsie w Imię iego Dia...á wymiátáli. A dla tego Pan Apostoły y Zwolenniki swé Synámi Ży...kiémi zowie/ bo sye z narodu żydowskiégo národzili/ y Żydámi byli.

O których masz/ Acto: 19. ver: 13.

Hiero: & Beda.

Matt: 10. ver: 1.
Lucæ 10. ver: 17.
Lucæ 9. ver: 49.

...przekonániu tedy ich złości/ ták Pan do nich mówić raczy: Powiá...y wierzyćie / że Apostołowie y Zwolenicy moi/ którzy są naród wász/ y ...wie Żydowscy/ mocą Bożą wyganiáią diabelstwá: á oni ie mocą mo...ganiáią: iákóż to być może / żebym ie ia mocą Diabelską miał wygá... gdy moi posłánicy mocą Bożą ie wyganiáią? Otóż że ináczéy o mnie ...zéy o moich posłánicach rozumiéćie/ tedy niech ia was w tym nie sądzę: ...i którzy to wiedzą/ wyznáć muszą / że to mocą moią czynią. Ciż niechay ...ądzą/ y ći niechay o tym świádectwo dádzą. Jákóż pewna że będą są... ...ietylko tu ná świećie złé serce wászé przećiwko mnie/ y niezásłużoną nie...źni/ którą mię przesláduiećie/ gdy ią wam będę wymiátáć ná oczy: ále ...dą was o to sądzić w onym odrodzeniu powszechnym / kiedy zásiędzie ...człowieczy ná stolicy Máiestatu swego / á oni z nim wspól siedźieć be...ám was sądzić zá tę wászę potwarz będą. Zámykáiąc Pan niewin... swéy dowody/ ták mówić raczy:

Zátwárdziáłość Żydowską/ nietylo Apostołowie sąddzić będą/ ále też y Niniwite/ którzy vsłucháli Jonaszá. Tákże y Krolowa Sába/ która przyiecháłá słucháć mądrości Salomonowéy/ więtszégo niż Sálomon Żydowie słucháć niechćieli Matt: 12. ver: 41.

Jeśli ia pálcem Bożym wyrzucam Dyabelstwá/ iśćiec przyszło ná was Królestwo Boże.

¶ Tu Królestwo Boże nie ono sye rozumie niebieskie/ w którym sye [...]
Bóg widźieć dáie Anyołom y wybránym swym. Ale ono/ które pan Bóg [...]
iáwić był obiecał przez Messiaszá ná świat zesłánego. Abowiem o tym [...]
lestwie Bożym/ że miáło być w narodźie żydowskim przez Messiaszá op[...]
dźiáné/ dawno ták Prorocy/ iáko figury znáiomo czyniły. Gdy tedy pan [...]
wi: Przyszło ná was Królestwo BOże: ták sye rozumie/ iákoby rzekł: [...]
Messiasz przyszedł/ iuż iego Królestwo poznaycie z cudów/ żeć miedzy [...]
iest: iuż vwierzćie/ co Prorocy wierzyć wam kazáli/ co Jan Swiety K[...]
ćiel po was chćiał/ y do czego was nápominał/ że sye przybliżyło do was [...]
lestwo Boże/ to iest Messiaszowe/ królestwo łáski/ królestwo wiáry/ k[...]
stwo dobrego poselstwá Ewánieliey świetey: Pálec Boży Pan tu rozu[...]
iáko Mattheusz Swiety wykłáda/ Duchá Bożego. A iż pospolićie Żyd[...]
moc Bożą y spráwy iego/ Pálcem BOżym zwáli/ świádectwo o tym i[...]
Moyzeszá w Exodźie: który gdy wypisuie/ że oni Czarnoksieżnicy Egyp[...]
náuką swą ták wiele cudów czynić nie mogli iáko MOyzesz/ musieli w[...]
moc Bożą być w onych spráwách cudów Moyzeszowych/ które wyznán[...]
ták Moyzesz wypisuie/ że mówili: Pálec to Boży iest: to iest moc to B[...]
iest. Bo gdy Pan Bóg moc swą spráwuie/ y ná świecie pokazáć ią chc[...]
chem świetym to czyni: iáko to nam pismo świeté ná wielu mieyscách [...]
kázuie: co czytáć możesz w Kśiegách Judikum/ o Otonielu/ Gedeonie/ J[...]
phte/ Sámsonie/ Ezechielu/ Jeremiaszu/ y Apostolech Páńskich. St[...]
tedy pálcem Bożym/ duch BOży názwan iest: bo iáko pálcy człowiek [...]
swą pokázuie/ ták Pan Bóg duchem swym świetym mocnie wszytko [...]
wowáć/ y moc swoie pokázowáć raczy.

Gdyż szátan iuż wyrzucon był precz/ który był Kśiążećiem y Władnikiem ná świećie.
Joan: 12. ver: 31.
Matt: 3. *versu* 2.
Marci 1. *versu* 15.
Matt: 12: *ver:* 28.
Exodi 8. *ver:* 19.
Iudicum 3. *ver:* 10. 6. *ver:* 34. 11. *ver:* 29. 14. *versu* 6.
Ezech: 2. *ver:* 2.
Ierem: 1. *versu* 5.
Acto: *per totum.*

☞ Trzeći dowód Pan Christus czynić raczył/ vkázuiąc iż z pot[...]
stwá á z nienawiśći mówili o mocy iego/ którą miał nád Szátány/ ab[...]
Beelzebubá ią miał mieć/ gdy ták mówi:

Tertium argumẽtum est ab effectu, siue facti euidentia.

Gdy zbroyny mocarz strzeże Pałacu swego/ w [...] koiu są wszyćki rzeczy które on ma: ále iesliby [...] cneiyszy niżli on nádszedszy nań zwyćiężył go: [...] szytkie oręża iego w których dufał pobierze mu [...] korzyśći iego inszym rozda.

☞ Rzecz to iest iásna/ y máło dowodu potrzebuie. Bo záwżdy [...]
cnieyszy słábszego/ z máietnośći niezgodney wymiáta. Przeto Królowi[...]
tężni y mocni/ słábsze częstokroć z Królestw wymiátáli: iáko o tym Hi[...]
ták z Pismá świetego iáko y inszych/ co o spráwie tego świátá pisáli/ p[...]
zuią. Lecz iż tu Pan ten dowód swóy/ przećiwko mocy y potężnośći S[...]
táńskiey/ sam sye mocnieyszym pokázuiąc czyni: z tego mieyscá zrozu[...]
możemy/ że Szátan ná świećie wielkim mocarzem był: Co też o nim/ y o [...]
cy iego niekiedy Job wyznawał/ że nie było mocy wietszey nád moc ieg[...]
A vzbroiony był mocnie/ bo go PAN zowie/ mocnym mocarzem. Z[...]
wszytká iego byłá y záleżáłá/ w chytrośći/ w zdrádźie/ y w złośći. Tyn[...]
brze sye był vzbroił: bo témi fortelmi zdrády swey/ y w Ráiu/ y ná świeć[...]
dźiom szkodźił: y przezto rzecz niezliczoną kunsztów miał/ którémi co nal[...]
od Páná Bogá ludźi odwodźił. Ták tedy tu Pan Christus wywodźić r[...]

Iob 41. *versu* 24.
Szatan mocarz nád mocarzmi.

ny od mocnieyszégo zwyćiezon bywa: Szátan odemnie zwyćiezon iest
o wymiátam precz z iego przybytku/ y łupy iego biore: A ieslіż to czynie/
ćiem ia iest mocnieyszy niżli on. A iestżem mocnieyszy niż Szátan: iáko
ą szátáńską mam wyganiáć Szátáná: Otóż próżne są ohydzenia spraw
ch y cudów moich: y myśli wásze złośliwé są/ á mnie potwarzáiące.
Páństwo to Szátáńskié/ y iego tyráństwo/ które czynił ná świećie nád
ni wszytkimi/ nie byłoć tákié/ któregoby Pan Bóg był przepuśćić nierá-
: gdyż on nic nie mógł czynić nád wolą Bożą. Spráwiedliwą tedy Bożą
stą dla grzéchu/ iego okrućieństwu ludźie byli poddáni. Bo gdy sye czło
wydźiedźiczył/ z roskázowánia Bożégo/ tedy zátym/ wto cudzé roskázo-
ié był przyszedł: á ták w poteżné / że sye z niego żadnym sposobem wy-
ignąć y podnieść nie mógł. Potrzebá tedy było / áby był mocnieyszy sye
ł nád człowieká: á táki był z niebá obiecány wybáwićiel: który będąc
viekiem/ to nád wszytki ludźi miał / że tego mocarzá y z pálacu iego / to
tego świátá / álbo też/ z pálacu ćiał ludzkich / które opętawszy mordo-
precz wyrzućił/ y do tego czásu wymiáta: y do sądnégo dniá/ mocą sło-
wego wymiátáć będźie. Bo poki w niewiernych mieszka/ poty/ záslepi-
zmysły ich/ ich przybytków strzeże: Lecz iáko skoro PAN Christus sło-
swym przyydźie do serc ludzkich/ wnet Szátan vstępowáć musi: ták że
ći záwżdy ono Pismo/ że dla tego pokazał sye Syn BOży: áby rosprό-
wniwecz obróćił spráwy Szátáńskié. 1 Ioan: 3. versu 8.
Ale iákóż to być może/ ieśli PAN Christus/ przez zbróynégo mocarzá/
táná rozumié: iákóż to trwáć może co dáley mówi: W pokoiu są wszyt-
czy które on ma: Gdyż pokoiu nigdy niémász Czartowi złému y iego
ádówcom? Isaiæ 48. ver: 22.
Odpowiedam pokóy być dwoiáki / wnętrzny który przynależy do vspo-
iégo sumnienia/ tákiégo pokoiu Czárt mieć nie może/ tákże y iego náslá-
cy: bo to iest osobliwie vszláchćiony pokóy / przeto iż iest vstáwicznym
lém człowieká dobrégo: O którym ták mówi Mędrzec: bespieczné su-
nie stoi zá vstáwiczné wesele. Drugi pokóy iest zwierzchni/ ten miewá-
máią y źli: bo częstokroć szczęśliwszy są ná świećie w spráwách y w má-
śćiách swoich/ á niż ludźie Pánu Bogu wierni/ które Pan Bóg záwżdy
krzyżem chce mieć. O tym / że ludźie źli ná świećie ten świat máią po
/ y fortunnie sye im wodźi ná nim/ świadczą Prorocy/ świadczy też sam
t/ y spráwy iego: którym sye wierni przypátruiąc/ wyznáć to záwżdy mu-
źli ná świećie fortunnie żywią / ćiesząc sye máiętnośćiámi/ dźiatkámi/ y
ni szczęśliwymi rzeczámi. W tákim pokoiu zwierzchnim Szátan trzy-
świát/ y ludźie oné wszytkié którzy go násládowáli. Ale gdy mocnieyszy
edł / któremu wedle JAná Swiętégo dána iest Koroná / y wyszedł ná
t/ áby zwyćiężył: tedy naprzód wnętrznym pokoiem násládówce swoie
rzył: Dusze ich z grzéchów oczyśćiwszy / Czártá spráwámi iego od nich
awszy/ y iego wszytki fortele ná iásność pokazawszy / sługom swym nád
noc dawszy/ Oyce święté z zátrzymánia odchłáni iego wyswobodźiwszy
áwiwszy / ták go iuż/ y ze wszytkimi łupy iego zwoiowawszy / mocniey-
sye ostał. Co pokazawszy w Pismie vczonym/ ieszcze czwartym dowo-
pokázuie / że on żadney społecznośći z Szátánem nie miał gdy mówi:

o nie iest ze mną / przećiwko mnie iest / á kto ze-
mną nie zbiera / ten rosprasza.

☞ Jákoby rzékł/ nie tylo iestem w tym mocnieyszym nád Szátáná / że
ymiátam: ále też / gdyż przećiwné są násze spráwy/ tedy sye stąd poká-

Pan Bóg Szátáná przepuszczał y przepuszcza.

1.
Dwoiáki pokóy iest ná świećie.
Prou: 15. versu 15.
2.

Ludźie źli pospolićie bywáią fortunni.

Apoc: 6. versu 2.

Quarto Argumẽtatur ab officio siue à repugnantibus.

záć może / że ſye zgodźić nie możemy. Bo Szátan roſpraſza / á ia zgr
dzam : bo Szátan przećiwnik ieſt BOży / á ia do BOgá Oycá ſwego
Ioan: 14. verſu 6. madzam. Bo Szátan ieſt fałſzerz/ obłudnik / iam ieſt prawdá y droge
Matt: 22. ver: 16. wdźiwą znáiomośći Bożéy / y vznánia Bożego pokazuie. A iż ſzátan
Co zá niepożytek ćiwnikiem Bożym ieſt y roſpróſzcą trzódy Bożéy/ iáſna to rzecz ieſt : iż
od Boga práwdźiwégo odwróćić ſye. ſkoro od prawdźiwégo BOgá ludźie odwroćił/ ták im wiele Bogów d
im zaledwie liczbá byłá : do których iáko Jeremiaſz świadczy : Lud ni
Pogáńſki / ále też y Zydowſki był roſpróſzon. Jáko o tym y Pan ſam
Ierem:50.v:6.et 7. wić raczy : lud móy ſtał ſye iáko trzodá roſpróſzona : zwiedli ie Páſter
którychem ia nie poſłał/ y ztuláli ie po gorách/ że biegáią od gory do go
wiedząc odpoczynku ſwego: ſtáli ſye ná pożárćie wſzytkim beſtyam. T
y dźiś tenże Szátan vczynił : ſkoro odwiódł lud od iednégo Bogá / od i
ſtáynéy wiáry/ od iednoſtáynégo Krztu/ y od iedynégo Kośćiołá : iáko
ſpróſzył do rozmáitych wiar / Sekt / Opiniy / y bluźniérſtw : ſámi to
my. Roſpróżcá tedy ieſt Szátan/ począwſzy od początku.

Pan náſz á zbáwićiel ieſt zgrómadzcá roſpróſzonych. Bo ták o nim
Pſal: 146. ver: 2. wid święty Prorokował : roſpróſzenié Jzráelá zgromádźi. Co Jan S
Ioan: 11. verſu 52. Ewányeliſtá ták wypiſuie/ iż nie tylo vmrzéć miał zá naród ludzki/ ále te
Chriſtus á Szátan/ rozni Panowie. śmierćią Syny Boże roſpróſzone miał zgromádźić. Co tedy Beelzebu
ſpróſzył: Chriſtus zgromadza. Otóż miedzy Beelzebubem á miedzy Ch
ſem/ zgody niémáſz áni bedźie: y którzy podźiś dźień nie náſláduią Chri
2. Cor: 6. ver. 15. nie zbiéráią z nim / przećiwni mu ſą/ ći roſpraſzáią z ſwym Beelzebubem.
Ibidem verſu 14. nie Chriſtuſá / ále Beelzebubá náſláduią. Bo ćiemnośc z świátłośćią
dźić ſye nigdy nie mogą. Báczyć tedy możećie/ żeć Szátan zemną nie z
áni zemną ieſt / bo widźićie / że Szátan czyni ludźie/ nieme / głuché /
A ia záśie to wſzytko vzdrawiam. Szatan ludźie w wodźi w ták ſkod
przypadki / y przygody : á ia ie wyſwabadzam. Niémaſz tedy miedzy
żadnéy zgody / y żadnégo przyiaćielſtwá : boſmy ſobie bárzo przećiwni.

Lecz té słowá Páńſkie y ná vczoné w Zakonie/ y Pháryzeuſzé Zydo
mogą być rozumiáné : ábowiém oni z CHRiſtuſem nie zgrómadzáli /
wſzem ſámi nie wiernymi iemu bedąc / inſzé od nauki iego odwodźili / y
wdźiwéy náuce iego ſye ſprzećiwili. Y przeto Pan Chriſtus to im ná oc
miátáiąc/ ták do nich mówi : Wy dla tego mie v tłuſzczéy hydźićie/ że z
zgrómádzáć niechcećie owczárniéy Bożey: y przeto ieſteśćie przećiwko
że ieſteśćie przećiwnicy moi : A przećiwnik y nieprzyiaćiel / dobrze o tym
wić nie może/ komu nieprzyiaćielem ieſt : Przetoż wy/ o mnie y o cudách
ich źle y nieprzyſtoynie mówićie/ żeśćie moi nieprzyiaćiele.

Są záśie niektórzy Doktorowie / którzy powſzéchnie rozumieią té ſ
Kto z PANem CHRiſtuſem nie zgromadza. Chriſtuſá Páná o wſzytkich onych/ którzy odłączyli ſye od Kośćiołá po
chnégo do náuki fałſzywéy/ iáko ſą Heretycy: ći iż z iednośći Kośćiołá
tégo ludźie wyłączáiąc/ náuki obłedliwéy ich vczą/ ſzárpáiąc/ álbo Bo
álbo człowieczeńſtwo/ álbo Sákrámentá/ to ieſt świątośći Páná Chri
wéy/ álbo porządek nabożeńſtwá ſtárodawnégo Kośćiołá Chrześćijan
go od Apoſtołów podány : tedy o tych ſłuſznie to móże być mówiono
Pánem Chriſtuſem nie zgrómadzáią/ ále roſpraſzáią : nie ſą z nim ále ſą
ćiwko niemu. A iż ſą przećiwko niemu : tedy nigdy zgody miedzy ſobą
nie mogą/ bo Páná zgody porzućili/ á Czártá Oycá niezgód wſzytkich n
duią. Przeto roſtérki y niezgody rozśiewáią / woyny mnożą / nieprzy
płodzą / y niepokóy pomnażáią.
Témi cztérzmi wywody/ gdy Pan pokazał/ że żadnéy ſpółecznośći z S
nem nie miał/ áni iego mocy vżywał/ pokázuie potym ſpráwy Szátáńſ
pilné ſtáránie ich / iáko ſye pilnie o tym ſtáráią / żeby záwżdy ludźiom
dźili. A pokázuie to gdy mówi:

Ze

edy nieczysty Duch wynidzie od człowieká/ cho- po mieyscách suchych/ szukáiąc odpoczynku: A nálazszy mówi: wrócę sye ia do domu mego z ktoregom wyszedł: á gdy przyydzie naydzie ij mio- tłámi vmieciony y przyochędożony.

☞ Vkázuie Pan / że Czárt wygnány z ciáłá człowieczégo tego pilnuie/
e zásie mógł kiedy w swéy mocy mieć potężniéy niż pierwéy. A to kie-
ni/ którzy od niego bywáią wyswobodzeni/ máią máłą prácą o zbáwieniu
n. Pokázuie sye też Czártowskié vsiłowánié / że też wygnány y ná pusty-
pokoyny tám być nie może: ále sye stára/ áby tym wiecéy ludziom szko-
A iesli nie może komu inszému / tedy zásie onému człowiekowi/ którégo
edy w sequestrze swoim miał. Z táką sye prácą niekiedy Pánu Bogu o-
iedał/ kiedy mówił do niego: Krążyłem ziemię/ y pilniem ią przechodził: — *Iob 1. versu 8.* Czárt krąży zie- mie pilnie.
nie dla żadnéy inszey rzeczy/ iedno dla tego áby ludziom szkodził.
Lecz P. Christus gdy go tu nieczystym Duchem zowie/ tedy to pokázu-
nie tylo Szátan ludziom szkodzi ciáłá ich opętáiąc/ ále też y Duszom ich:
áłá ludzkié gdy ie w mocy swéy ma/ tedy ie dręczy wielkim gwałtem bo
: á Dusze zásie plugáwi grzéchámi nieczystémi. Y toć tu Pan rozumieć
/ że Czárt / kiedy odpoczynku nie náyduie v onych / którzy przez vmar-
nié ciáłá swego/ wilgotnosci grzéchów nie máią/ y Pánu Bogu są swie-
Czártowi vschli: Tedy wrácá sye ná stáré swoie mieysce / iuż nie sam
ále iáko PAN powiáda:

ierze z sobą śiedmi Duchów gorszych niż sam.

To iest/ bierze z sobą siedm grzéchów śmiertelnych/ ze wszytkimi inszémi
iámi/ do nich przynależącémi. A tám iuż Duchownie wszedszy/ przez oné
hy mieszka: y którégo przed tym iednym grzéchem był zmamił/ tego po-
wszytkiemi poszpáci/ y v Páná Bogá obrzydliwym vczyni.
Aleby podobno rzékł / iákóż Czárt w domu albo w sercu człowieká — Iáko Czárt miey sce náyduie w czł owiecze Chrze- śćijáńskim.
esćijáńskiégo mieysce mieć może / gdy go naydzie wyczysciony / y przyo-
ożony? Ná to tákci odpowiedam: wyczyścienié człowieczé / dwoiákie
yć pokázuie z Pismá / iedno zwierzchnié / á tákié sye náyduie v ludzi po- — *Matt: 23. ver. 27.*
ych/ które Pan Christus/ do grobów vmárłych porównywáć raczył/ któ-
zwiérzchu piekné/ á we wnątrz nápełnioné smrodu. Otóż tákié ochędo-
zwiérzchnié/ iż máło ważné iest v Páná Bogá/ przeto też Czártowi nic
i do sumnienia tákich ludzi nie przeszkadza: y gdźie ták ochędożny dom
t naydzie/ pewna rzecz że tám wchodzi tákim sposobem / iáko tu PAN
ieda. Może sye też to rozumieć o grzesznym człowiecze káżdym/ któ-
y sye vpámięta/ żáłuie zá grzéch / świątość ciáłá PANskiégo przyymie/
hem sye wszelákim zbrzydźi/ tedy táki pieknie ochędożył/ y wymiótł z grzé
dom sercá swego. Ale gdy im dáléy tym wiecéy o tym sye nie stára/ á- — Stáránié iákie człowiecze być ma.
cnotách żył/ áby téy ochędożnośći záwżdy przyczyniał/ á vmysł swóy o-
zásie do wszetecznośći grzéchów: wnet Czárt nie omieszka / nie tylo do
pobudki dáć / ále też / stára sye áby tákiégo wco naywiętszé/ y naspro-
śné grzechy mógł wdáć/ y w nich go vwikłáć. Jest też prawdziwé wy-
ożenié/ y oczyścienié / sercá człowieczégo / á to v onych / którzy ze wszyt-
sercá Paná BOgá miłuią y w boiáźni iego żywią / záwżdy przed obli-
ściá Páńską/ dusze y sumnienié swé/ czyśćiąc/ iáko Dawid święty o tym

Psal:76. v:4. et 7.

y tákim oczyśćieniu / w żołtarzu powieda : Pámietałem ná Bogá / k ch
łem ſye/ y ćwiczyłem ſye w Pánie/ y vmiátałem przed nim duchá mego. D t
kowych ták oczyśćionych/ Szátan nigdy mieyſcá mieć nie może.

Ale záſie v onych/ v których ſobie mieyſce náyduie : iuż nie tylo że o
nego mieſzkánia ſam wchodźi / ale bierze ich ieſzcze gorſzych śiedm z ſo
wſzedſzy mieſzkáią tám: z których mieſzkánia przypátrz ſye co ſye ſtawá P
wiáda Pan :

Sſtawáią ſye poślednie rzeczy Człowieká onego gorſze niżli pierwſze.

A to dla dwu przyczyn. Naprzód : że go iuż Szátan z więtſzą mocą o
śiadł/ y z więtſzą ordą. Potym że trudniey iuż ma do vpámiętánia p
Piotr święty ták to potwierdza mówiąc : Lepiey było/ áby byli n po
ználi nigdy drógi ſpráwiedliwośći/ á niż poznawſzy ią záſie wſpak od n
odwróćili. Bo iáko Páwel święty do Zydów piſząc to wywodźi y pok
że ſpráwiedliwy ieden raz potwierdzony z trudnośćią ma vpáść : á i
wiáry vpádnie / nie podobna rzecz żeby ſye záſie odnowił ku pokućie :
krzyżuie ſobie znowu Syná Bożego/ y wpośmiewiſku go ma. Przeto
ma pomnieć ná oné ſłowa Páńſkie/ które mówił do onego człowieká / t
ośm y trzydźieśći lat leżał przy ſadzawce bydlecey/ v Kośćiołá JEroz
ſkiego bárzo chory : gdy go Pan vzdrowił/ mówił do niego : Otóżeś
sſtał zdrowym/ iuż więcey niegrzeſz/ áby ćię co więtſzego niepotkało. T
by záwzdy wſzem wobec Chrześćiánom potrzebá/ áby vzdrowieni prze
wiedź y świątośći Páńſkie / wedle obietnice páńſkiey / który to obiec
czył/ że tákim ſpoſobem miáły być zgładzoné grzechy naſzé/ grzechów ſ
ſtrzegali/ iáko nabárźiey mogli : áby ich ſpráwy im dáley tym więtſzé
Pánem Bogiem gorſzé nie były.

2. Petri 2. ver:21.

Hebræ:6. a ver:4. ad 7.

Vpádkemu od przyiętey wiáry trudno powſtáć.

Ioan: 5. verſu 14.

☞ Ale ſye iuż przypátrzmy / iáko przećiwko bluźnierſtwu vczon
Zakonie Pháryzeuſzow/ Pan Chriſtus wzbudźić raczył wyznánie proſté n
wiáſty. Abowiem ták Ewányeliſtá piſze :

Y ſtáło ſye ieſt gdy té ſłowá mówił / wyniózſzy ſye głoſem iedná niewiáſtá z tłuſzczey/ rzekłá n Błogoſłáwiony żywot który ćię noſił/ y pierśi rycheś pożywał.

☞ Wiele ich ieſt w piſmie vczonych/ którzy powiádáią/ że tá niew
byłá ſłużebnicą Márty świętey/ śioſtry onego Łázárzá/ którego Pan
ſtus wſkrzeſił iuż czterzy dni w grobie leżącego. Jmie tey niewiáſty p
dáią być Mártellá. Dźiwna ſpráwá miłego bogá : Przećiwko bluźnier
w Zakonie záwołánym y vczonym/ przy których Zakon y piſmo wſzytko
pobudźił Pan proſtą niewiáſtę/ áby pychá y hárdość onych przednieyſzy
Zakonie y w náuce / przez mdłą płeć niewieśćią byłá pohánbioná / y p
mioná : ták iáko niekiedy z vſt máłych dźiatek/ które go błogoſłáwiony
wołáły/ wykonał Bóg Oyćiec chwałe Synowi ſwemu : ták teraz przez
niewiáſty/ ſtłumił bluźnierſkie ięzyki nieprzyiaćiół iego: y którego oni du
y mocą ſzátáńſką przed ludźmi hydźili/ tá bez wſzey boiáźni/ nie tylko ieg
mégo błogoſłáwionym wyznawa/ ále y żywot który go noſił/ y pierśi kt
rych vżywał błogoſłáwionémi być miánuie. Wielkié dáry vznánia ſw
pan Chriſtus raczył dawáć płći niewieśćiey/ áby to pokazał/ że ſtan ten z

Ioan: 11. verſu 39.

Matt: 21. verſu 15.

przyn

áleży do Królestwá niebieskiégo/ ták iáko y męski.
Záprawdę té słowá téy niewiásty ściągáią sye ku wielkiéy czći y zacno-
łogosłáwionéy dziewice Máryiéy. Lecz iż o tym ná inszych mieyscách pi
ędziemy/przeto teraz to opuszczáiąc przychodzę do odpowiedzi Páńskiey.
powiáda Ewányelistá rzékł:

wszem błogosłáwieni którzy słucháią słowá bożégo y strzegą go.

Jákoby rzékł: Prawdá iest żeć to iest błogosłáwiona która mię w
cie nosiłá/ y piersi iéy błogosłáwioné które mi pokarm dawáły: ále y
nátká która mię nosiłá/ słowem BOżym którego vsłucháłá/ sstáłá sye
osłáwioną: y wszyscy inszy/ błogosłáwieni są y będą/ którzy go słuchać y
trzégáć będą: pámiętáiąc ná przykazánie Boże/które im podáie słowo
é/y pilnie go przestrzégáiąc. Bo to iest doskonáłé Błogosłáwieństwo/
ác słowá Bożégo/ y wypełniáć ie: gdyż ták JAkub święty świadczy:
e słucháczé ále wypełniacze słowá Bożégo/ ci są spráwiedliwi v PAná
á. Wielkié tedy iest błogosłáwieństwo ludziem słucháiącym Słowá
égo/ którzy ie wiárą przyymuią/ sercem strzegą/ y vczynkámi cnotliwé-
sobie poświadczáią. Którégo błogosłáwieństwá chcemyli być vczestni-
/ stáraymy sye ábyśmy byli spráwcámi słowá BOżégo/ nie tylo słuchá-
i: ábyśmy mu prawdźiwie wierzyli/ á z niego sye posłuszeństwa Boże-
czyli. Bo zá tym będziemy błogosłáwieni/ y tu ná świecie w łásce miłé-
Bogá/ y po śmierci w chwale wiekuistéy/ którą nam rácz dáć Boże
Oycze/ przez Jezu Christá Syná twego
AMEN.

Summá Ewányeliéy téy tá iest.

Przećiwko Szátáńskiéy złości którą w ludziách czynił/ vkázuie Ewánye-
obroć Páná Christusowe/ w tym/że co Czárt był w człowieku zepsował/
an Christus náprawić raczył. Smysły iemu odieté zupełnie przywróci-
: dáiąc náukę z znáków swych Zydom/ áby vználi moc iego która miał/
: moc prostą/ ále moc BOską/ o któréy sam mówić raczył: Cudá które
ynie w imie Oycá mego/ té dáią świádectwo o mnie/ iżem z Bogá oycá
edł/ y ná świát przyszedł.
Pokázuie Ewányelia/ iáko pan Christus łáiącym sobie nie odłáiał: blu-
cym/ nie złorzeczył: ále skromnémi iásnémi wywody/ z ich bluźnierstw
siebie oczyśćił. Przykład iest Chrześćiiáńskiéy ćierpliwośći/ że y nieprzy-
oły skromnie znosić mamy/gdyż miedzy inszym roskazániem Ewányeliéy
etéy/ dla zapłáty od Páná Bogá/ to nam iest roskazano/ dobrze czynić
am czyniącym.
Znamy z Ewányeliéy/ przećiwnych być sobie Páná Christusá y Szátá-
ták iż żaden tym dwiemá pánom służyć nie może. Náostátek y prawdźi-
wie błogosłáwioné ludźi nam opowiedá/ gdy tákié być pokázuie
którzy słucháią słowá Bożégo
y strzegą go.

Pożytki słowá Bożégo.
1 Przez słowo Boże odradzamy sye/1. Pet. 1. v.23. odrodzeni iesteście przez słowo Bogá żywégo.
2 Słowem Bożym Czártá zwyciężamy/1. Joan: 2. ver: 14. y potężność dáie duszy człowieczéy.
3 Słowá Bożégo słucháiący y czyniący/iest budownik dobrych. Matt: 7. ver:24.
4 Słowo Boże przynośi pokóy/ tym którzy go przymuią/Matt: 10. versu 13.
5 Jest droga perłá/y przed niewdzięczné wieprze niema być kłádziona/Mat: 7. ver: 6. Prou: 23. versu 9. bo złym iest sidło/ Rom: 11. ver: 9.
Słowo boże ożywia to/które z kośćiołá wypływa iáko źrzódło/ y ztámtąd żywé iest/Zach: 14. v 8 bo z tego Syonu ma wychodźić/ Joel: 3. versu 16 które w nas mieszkáć nie będźie/ iesli w PANA CHristá szczérze niewierzymy/ Joan: 5. ver: 38.
Dla słowá Bożégo Swięci żywot swóy wzgardzáli/ Apoc: 12. versu 11.
to kto wzgardza/ mąk wielkich nie vydźie/ więtszych niż Sodomá/ Matt: 11. v. 22. Hebr: 2. versu 3.
á kto go słucha y przestrzega/ iest błogosłáwionym. Lucae 11. ver.28.

EWANYELIA Z IEY WYKLADEM W NIEDZIELE czwartą w Post CHrzescjánski, według opisania Iana S: w Kápit: 6. A zową i[ą] od Introitu ná Mszéy Lætare.

Otym odszedł Jezus zá mo- rze Gálileyskié/ ktoré iest Tyberyd[á]- skié : á násłádowáłá go wielk[o]ść wielka/ że widźieli známioná kth[ore] czynił nád onymi/ ktorzy bywáli n[ie]- mocnymi. Wszedł tedy Jezus ná [go]- re/ y śiedźiał tam ze Zwoleniki sw[oi]- mi. A byłá blisko Wielkanoc/ dźi[eń] święty Zydowski. GDy tedy po- niósł JEzus oczy / á vyźrzał iż wielkość wielka idźie do nieg[o]/ rzékł do Philippá : Skąd kupimy chlebá áby ći iedli ? A to m[ó]- wił kusząc go : bo on wiedźiał co miał czynić. Odpowiedź[iał] mu Philip : zá dwieśćie groszów chlebá niedostátczy im / żey iácy káżdy z nich máło co wźiął. Rzékł do niego ieden z Zw[o]-

...ów iego/ Andrzéy brát Symoná PIotrá: IEst tu iedno
...ie które ma pięćioro chlebá ięczmiennégo/ á dwie rybie: ále
... iest miedzy ták wiele. Rzékł tedy Jezus: Kážćie ludziem
...ć. A było śiáná wiele ná onym mieyscu. Vśiádło tedy me=
... w liczbie/ iákoby pieć tyśięcy. Wziął tedy Jezus chleby/ á
...dzięki vczynił/ rozdał śiedzącym: tákież y z ryb iáko wiele
...eli. A gdy sye násyćili/ rzékł Zwolenikom swoim: Zbierzćie
...yło odrobin/ áby nie zginęły. Zebráli tedy y nápełnili dwá=
...ćie koszów odrobin z pięćiorgá chlebá ięczmiennégo/ y ze
... ryb/ które zbyły tym którzy iedli. Oni tedy ludzie vyźrzaw=
...n znák który IEzus vczynił/ mówili: Iż ten iest prawdzi=
... Prorok/ który ma przyść ná świát.

Ochodzą tego ludzie vstáwi czna Experientią/ to iest vstáwicznym rze= czy doświadczeniem/ że człowiek káždy/ o= boiéy płci/ záraz skoro sye pocznie ieszcze w żywoćie mátki swéy będący/ tákże też y ná ten świát vrodziwszy sye/ w niemówstwie swoim/ záraz odnosi ná sobie wielkie vtra= pienia/ y niedostátki rozmáitych chorób y boleśći/ inszych dolegliwośći nie wspomi= náiąc. Przyczyná tego iest/ żeby znał czło= wiek káždy/ iż ono prawdziwa rzecz iest/ któ rą święty Job o człowieku mówi: † Iż czło

...narodzony z niewiásty/ krótko żywiąc ná świećie/ nędze/ y lichoty iest
... Lecz też to ludzie znáią/ że máłé dziatki/ á dorośli ludzie/ różnym lé=
...vem vzdrawiáni/ y léczeni bywáią: bo ludziom dorosłym/ do vléczenia
...oróbow/ rozmáytych ziół/ przypraw Aptékárskich/ potrzebá: * A máłym
...om/ iáko vczeni lékárze powiedáią/ że piersi máćierzyńskié/ przećiwko
... kim chorobam są lékárstwo. Ták kto sye ćiężkimi rzeczámi zepsuie/ ćie=
... zásie y mocnémi lékárstwy léczon być musi: kto zásie nie ták gruby=
...ie zdrowie swé/ iáko máłé dziatki/ łátwieyszym lékárstwem do zdrowia
...odzi. Co mądrzy lékárze/ o zdrowie ták máłych ludzi iáko y wielkich
...ąc sye/ zwykli czynić/ y o nié sye stáráć/ áby do zdrowia ie przywiedli: To
... lékárze/ przodkiem Christus PAN/ wielki lékarz y zbáwićiel dusz ná=
...potym iego święći Apostołowie: po Apostoléch/ ich mieysc potomko=
...którzy Kośćiół Christá Páná/ słowem Bożym/ Ewányelią/ rozmnażá=
...omnożony nam do wiádomośći zupełnéy podáli: z wielką pilnośćią
... / áby wedle potrzeby zbáwienia Dusz ludzkich/ y oczyśćienia sumnie=
...) / słowá BOżégo wszem w obec vdzieláli: á z niego lékárstwo wier=
... Páná Christusowym/ wedle potrzeby dawáli. Z tąd że y Páweł święty
...wo národzoné Korintczyki w wierze PAná Chrystusowéy/ nie záraz
...émi táiemnicámi wiáry świętéy Chrześćiyáńskiey násycał/ ále z przod=
... Báłwochwálstwá y błędów náwróconé/ iáko máłé dziatki mlékiem
... karmił. Piérwszé fundámentá wiáry świętéy im opowiádáiąc. Co
...n wyznawa gdy do nich mówi: Jáko máluczkim w Pánie Christusie/

Anno Christi 32. Idibus Aprilis die Dominica, Luna 22. Indictione 5.

† Iob 14. versu 1.

* Auic. in 1. Cano.

Summá wszytkiéy przemowy tá iest: że iáko máćierzyńskié mléko dziatkom iest ná choroby rozmáité lékárstwo/ ták Ceremonie Chrześćiyáńskié/ które są mdłym pokármem iákoby iákim mlékiem prostym ludziem Chrześćiyáńskim/ wyswabadzáiąc ie od choroby duszné nieumieiętnośći/ y vcząc gruntu teyże wiáry świętéy Chrześćiyáńskiéy.

mlékom wam dał ku piciu/ á nie pokarm / bosćie ná ten czás niepotez by
li : która niepoteznosć w was y do tego czásu trwa. Tákże y do Zydó p
Heb: 5. versu. 12. żac mówi : Stáliśćie ſye tákimi mdłemi/ że mléká wam było potrzebá ni
gruntownégo pokármu. Mléko zowiąc oné ſpráwy w wierze Chrześćiá
ſkiey / których niewiadomość / y nie wyrozumienié : nie przez rzeczy wid
y które rozumem ogárnąć mogli / im ku wyrozumieniu pokázował. Tá
lekarze duſzni/ od Chriſtuſá poſłáni/ z nienagła grunty wiáry świętey Chrze
śćijáńſkiey w ludźiach zákładali. Ták nowo národzoné Chrześćijany/ le
lekárſtwem léczyli. A iáko oni czynili/ onym ſwym nowo náwroconym ták
ich potomkowie/ ná kſztałt miſtrzów ſwych rozmnażáiąc po wſzytkim świe
ćie Kośćiół Chriſtá Páná / ich náſzláduiąc czynili : że y náuki gruntowny/
zásię náuki wedle potrzeby miekkiey/ iákoby lékárſtwá lekkiégo/ vczyli
nych Chriſtuſowych. A z tądći nie tylo ſłowem Ewányeliey świętey p po
wiedáiąc ie : ále téż Cerymoniámi zwiérzchniémi/ vſtáwámi świętym lu
dźiem ná oczy / co w ſobie piſmo świeté ták ſtárégo iáko y nowégo Zá
zámykáło/ przekłádáli : áby y z widzenia/ y z ſłyſzenia/ gruntu wiáry świę
Chrześćijáńſkiey ſye vczyli : iż czegoby ſłucháiąc zápominieli / áby zási pá
trząiąc ná ſłowá Bożego zwiérzchné Cerymonie y obrządki / mocniey
mieli y pámiętali. Toć było mléko / którym w Kośćiele Chrześćijáń
ludźie wierni nasycáli ſye / gdy ſye przez Cerymonie widomé / rzeczy on
czyli : których nie widźieli. A iáko dźiatki / máćierzyńſkiémi pierśiámi
ſye od chorób rozmáitych : Ták prości Chrześćijánie / widomémi Cery
ámi od choroby duſzney / nie vmieiętności zleczeni bywáli / y zdrowie v
tności bráli. O wſzytkich Cerymoniách rozumiem to/ że oné nie dla ż
inſzey przyczyny w Kośćiele Chrześćijáńſkim ſą poſtánowioné iedno dla
áby widomie vczyły táiemnic gruntownych wiáry Chriſtuſowey. Czeg
żda z oſobná przedśię wźiąwſzy/ łácwie bych dowiódł. Ale iż po temu m
niémaſz/ ábych o wſzytkich piſał/ bo káżda Kośćielna Cerymonia czás
przynosi ſwego dowodu/ puſzczáiąc inſzé ná ſtronę/ tę wezmę przed sie/ dl
go w dźisieyſzą Niedźiele pośrzód poſtu Chrześćijáńſkieg nápominaiąc
nych Páná Chriſtuſowych / do weſela wſzytkich głoſem przyzywáiąc /
wáiąc ná mſzey introit : Weſél ſye Jeruzálem : to ieſt/ weſel ſye Zborze
śćijáńſki/ któryś ieſt właſné Jeruzálem : bo w tobie ieſt widzenié poko
cznégo. Co to ieſt/ czás ieſt pokuty poſt święty : czás ieſt rozmyślánia
ki Páńſkiey / która niewinny zá nas winné ćiérpiał / kiedy tedy w win
náſzéy / á niewinności Páńſkiey obżáływáć mamy : wten czás nas K
nápomina śpiéwániem ſwym/ ábyśmy ſye weſelili. Lecz gdy ſye przyp
my przyczynie/ tedy obaczymy/ że to nie dármo z podánia Kośćiołá Bo
mamy. Co niż pokażemy / muśim wźiąć piérwſzégo Kośćiołá Apoſto
go/ poſtu Chrześćijáńſkiégo poſtánowienié : ábowiém ták y v nas w po
Anno Domini 965. było/ począwſzy od Mieczſławá Kśiążęćiá Polſkiégo/ który napiérwſz
gáńſkié Bałwany porzućiwſzy / wiárę CHRześćijáńſką ze wſzytkimi p
przyiął : Ześmy poſt wielki / ták pośćili Polacy/ iáko dźiś poſzczą Grek
Ruś/ Ormiánie/ Jndyyczycy/ Georgiani/ y wſzyſcy Chrześćijánie ná połu
y ná wſchód ſłońcá/ począwſzy od ſtárégo mięſopuſtu: którégo dla tego
rym zowiemy / że ten teráznieyſzy potym ták náſtał / kiedy od Jnnocen
Innocentius 4. Anno Domini 1248. Papieżá z Lugduńſkiégo Concilium Legat do Polſki był poſłan / J
Leodieńſki Archidiakon : Ten mocą Papieſką vkróćił poſtu Polakom/ do
wſtępnéy śrzody iáko dźiś zową. A iż tedy obyczay był ſtárożytny / w
poſt pośćić od Niedźiele ſtárégo mięſopuſtu : tedy w onęż Niedźiele / p
nowił był Kośćiół / żáłobliwy vpadek piérwſzégo rodźicá Jádámá / o
nas wſzytkich/ y wygnánié z Ráiu/ w Kośćiele rzecznym śpiéwániem opo

do

y ták przez wßytke siedm Niedźiel/do dźisieyßéy Niedźiele/odmiennośc átá w siedmi wiekách/ Chrześćijánom w Kośćieléch opowiadał. Tákżc każdą Niedźiele każdy wiek / z iego nedzą / y z człowieczym vtrapieniem/ ytkim wiernym był powiádan:których to siedmi wieków/ten ieſt rozdźiał.

Piérwßy wiek nedze/y pracéy ludzkiéy/od Jádámá z Ráiu wygnanégo/ o Noégo/ zá którégo potop po wßytkim świećie był. 1.

Wtóry wiek narodu ludzkiégo/począł ſye od potopu zá Noégo/y trwał o Abráhámá / do którégo ſye ſtáłá obietnicá BOża / że w narodźie iego l być wßytek lud ná świećie Błogoſłáwiony : to ieſt/ że ſye z narodu iego l narodźić zbáwićiel wßytkiégo świátá Pan Chriſtus. 2. *Geneſ:22. ver: 18.*

Trzeći wiek/ od Abrahámá áż do Moyzéßá / który ná górze Synai pál Bożym wźiął nápiſany Zakón. 3.

Czwarty od Moyzéßá áż do przeniesienia żydów w niewolą Bábilońską 4.

Piąty od niewoléy BAbilońſkiéy / áż do národzonégo Meſſyaßá PAChRyſtuſá. 5.

Szóſty wiek ieſt w którym od národzenia PAná Chriſtuſowégo żywic, y życ będą / áż do Sądnégo dniá. 6. Té wßytki ßeść wieków/ nedze/ a rią ludzką / nam pokázuią : odmiennośći rozmáité ná świećie/ karánia rzéchy ſrogie Boże/odmieniánia Pańſtw y Króleſtw/ przygody rozmá y ćiężkie vtrapienia ludzkié : y kiedy ie nam ná pámieć przywodzą w Ko lé śpiéwánim przez té przeßłé ßeść Niedźiel// począwßy od ſtárégo mie ſtu: Tedy pobudzáią nas/ábyſmy nedze świátá vznawßy/do onégo sio go wieku wßytki chući náßé obrácáli / który będźie od Sądnégo dniá ná wiekom. 7. A iż tu ná świećie nedzá / á tám weſelé wieczné wiernym ześćijánom będźie : przeto też to Laetare álbo weſelé dźisieyßéy siodméy dźiele/Kośćiół nam przypomina. Ze iáko ßeść wieków świátá tego/wy é boże trapiły/y nedzą gryzły/ ták w on śiódmy wiek wiecznym weſelém pełni. A iż ſye im to ſtánie / dobrodźieyſtwem męki Páná á zbáwićielá Chriſtá : Tedy żeby to poználi / y tego ſye vczyli wßyſcy wierni / że ich vienie męká Chriſtá Páná ſpráwiłá / przeto iuż w przyßłą Niedźiele/ po śpiéwánie Kośćielné/ wßytkim ludźiom wobec / męke Páńſką rozßczy ác : y przed oczy im ią kłaść.

Spiewáią też Lętare, to ieſt weſel ſye/onemu każdé mu/ktory z grzéchów ſwych dał ſye winien Pánu Bogu przez ſpowiedź świętą / y ták oczyśćiwßy ſumnienié ſwe/ Pánu Bogu ſłuży/ złośćiami ſye brzydząc : táki zbywßy brzemienia grzechow/ ſłußnie ſie ma w Pánu Bogu weſelić/a Páná Bogá prośić/áby zá wżdy czyſté ſumnienié iego chował w łáſce ſwoiéy.

Otóż maß krótkim ſpoſobem Chrześćijáńſki człowiecze/ ſnádné wyrozuié od początku poſtu Chrześćijáńſkiégo poſtánowionych Cerymoniy / y wánia w Kośćiele ręcznym / w domu modlitwy / w domu Bożym/ dla tku zbáwiennégo ludźiom Chrześćijáńſkim zbudowánym. Przypátrz e ieſli té porządki KOśćiołá świętégo ſą Chrześćijáńſkim ludźiom pożyné álbo nié. A ieſli pożyteczne ſą/ iákóż widźiß że ſą : tedy vważ v śiebie ći dobrze czynią / którzy ták rzeczy potrzebné z Kośćiołá wyrzucáią. Ale idy báczny Chrześćijánin widźi / że źle czynią wzgárdźićiele Cerymoniy bożnych Kośćielnych : A widząc ma ſye ſtrzédz tákich / á ná ſtárożytnym niu Kośćiołá Chrześćijáńſkiégo przeſtáwáć.

A iżby we wßytkich dźisieyßych ſpráwách / y śpiéwániu był człowiek ześćijáńſki vweſelon / tedy też y Ewányelią dosyć poćießną nam ná náprzywodźi : gdy nam pokázuie że wßytkich Ewányeliſtów / iákiégo rożyćielá żywnośći ludzkiéy / z Páná náßégo Chriſtuſá mamy : w którym vfáć y iego oto prośić będźiemy/ á on gdy będźie raczył/ tedy mocen ieſt rozmnożyć obfitość żywnośći náßéy : ták iáko rozmnożył wielkośći ludźiom pięćioro chlébá Ięczmiennégo y dwoie ryb / iáko to wywodniéy pomy z Ewányeliéy którą ták Jan święty wypiſuie :

Ioan: 6. a verſu 1. ad 16.
Matt:14. a ver:15. ad 22.
Marci 6. a ver:35. ad 45.
Lucæ 9. a ver: 12. ad 18.

Odszedł Pan Jezus zá Morze Gálileyskié/ k[...] iest Tyberiáckié.

☞ W oné czásy kiedy Pan Christus vzdrowił człowieká długo l[...]
go v sádzawki/w którey owce/ y insze bydło ná ofiáre omywano/ á pot[...]
Kościołá prowádzono / y ofiárowano Pánu Bogu / o czym w piatym [...]
pitulum náprzodku/tenże S. Ian pisze. V téy to bydlecéy sádzawki/[...]
kę Pan Christus niewdzięczność / zá to cudo swé odniósł od Zydów / [...]
iż onégo człowieká vzdrowił był w dźień Sobotni : y byłá długa rozm[...]
miedzy Zydy á Pánem Christusem: w którey rozmowie raczył im to Pa[...]
kázowáć/ że on w cudách swych/ nie tylo że Soboty nie gwałcił/ ále cz[...]
ie wypełniał w tym wolą BOgá Oycá swego/ który go zesłał : y inszén[...]
wody wywodźił to : iż iáko Oyćiec dáie żywot y zdrowie/ták też y Syn [...]
rym Synem on sam był : kogo chćiał/ ożywiał/ y vzdrawiał. A przeto [...]
Synowska y iego poczćiwość / Oycowska cześć y poczćiwość byłá : k[...]
poczćiwośći naród żydowski/gdy ie[v] czynić niechćiał / á słusznie czynić [...]
pátrząc ná cudá iego : Pan też / iáko od niewdźięcznych poszedł precz / [...]
szedszy z Ieruzálem / od swiętá swiątecznégo / áż do Wielkieynocy piel[...]
mował/ náuczáiąc Królestwá niebieskiégo/y dobrze czyniąc chorym y [...]
státecznym. Co czynił w ziemi Gálileyskiéy / w kráinie Genezáret / w[...]
nách Tyru/ y Sydonu/ miast Pogáńskich : od których wróćiwszy sye d[...]
lileiéy / dwánaśćie Apostołów swych / po dwu rozesłał do miast y do[...]
áby słowo dobrégo poselstwá/Królestwá niebieskiégo powiedáli: któr[...]
sye do niego náwróćili / á ktemu gdy mu wieść przyszłá / że Janá Krz[...]
kwóli białéy głowie/ y iéy tańcom/ Heród Antypás dał śćiąć : Tedy p[...]
da Mattheusz Swięty : wstąpił w łódź / y przewiózł sye zá morze Gá[...]
skié/ ná mieysce od ludźi prózné : y mówił iáko Márek Swięty świadcz[...]
zwolenników swoich/ onym pielgrzymstwem zprácowánych/ áby z nim [...]
pustynią osobno/ á odpoczynęli sobie z nim : bo tłuszcza iedná przycho[...]
á druga odchodźiłá od Páná : y przeto z nią vstáwiczną prácą mieli / t[...]
przed prácą ieść áni pić czásu nie mieli. Przybliżał sye też dźień swięty [...]
konocny : ná który ludźie zewsząd idąc / wszyscy Páná widźieć chćieli / [...]
cudom sye przypátrowáć. Vstąpił tedy Pan zá morze/dla trzech przy[...]

Naprzód dla niewdźięczności nieprzyiaćioł swych/y áby złych vmysłó[...]
swoią bytnośćią wiecéy przećiwko sobie w gniew nie pobudzał.

Druga przyczyná / áby ná pustym mieyscu ze Zwolenikámi swémi/ od[...]
céy odpoczynął.

A iż wiedźiał/ że y tám od tłuszczéy skryć sye niemiał/ y ná onéy pusty[...]
tedy dla tego sye tám zádźierżał / áby ták zacné cudo w onym spustosz[...]
mieyscu / z więtszym ludzkim podźiwieniém vczynił : Bo iuż tám trudn[...]
przyiaćiél/cudo násycenia ták wiele ludźi trochę chlebá/pohydźić miał: [...]
sámá pustynia świadczyłá / że tám áni kupić / áni dármo náléść żaden [...]
żywnośći niemógł.

¶ A iż Lukasz Swięty zowie to mieysce Bethsáydą/ á Jan Swięty [...]
wspomina Tiberiadem być ono miásto : różnośći tu żadnéy niémász : bo [...]
beriás/ Bethsáydá/ Káphárnáum/té miástá blisko ieźiorá Genezár/któ[...]
Morzem Gálileyskim Jan Swięty zowie/ były pobudowáné. Támże t[...]
łá tá pustynia/ do którey Pan Chrystus przewiósł sye był. Jáko miásto [...]
berias ku czći Tiberiuszowi Rzymskiému Césárzowi / Heród Tetrárch[...]
zbudował : czytay Jozephá w iego dawnych Historiách : ten tám świad[...]
że Césárzóm Rzymskim Książętá Zydowskié / ku czći y ku vpodobániu [...]

Ioan: 5. a versu 1. ad 10.

Heród śćiął Janá Swiętégo ná Zamku Macheronthá / bo go tám był wsádźił Josephus świadczy.

Z roskázowánia y z páństwá Królá Herodá/tákże y z IEruzálem przecz Pan Christus poszedł/iáko od nieprzyiaćioł.

Tyberyás y Bethsaidá / co były zá miástá.

Iose: lib:18. Iudai: Antiq: Cap: 4.

złymi báłwochwálcámi Céſárzowie/ wiele Miaſt ná imie ich budowáli:
edle imion ich przezywáli. W czym ſye znáczyło to / co potym ná naród
owſki przyść miáło : iż v tych/ którym kwóli miáſtá krzcili/wćiężkiéy nie-
éy byc mieli. Znáczyło ſye też/ że Kśiążetá y przełożeni Zydowſcy/ od ſtá-
tnéy miłośći Bożéy y vfnośći w nim dáleko byli odkroczyli : gdy iuż Po-
om chcąc ſye podobáć y v nich łáſke mieć / kwoli im Miáſtá y Powiáty
przezywáli : y z nimi poſpolitowánié nád zákazánié Bożé mieli/ przećiw-
oierze ſwéy.

Zá ſtroymi y prze mianką mi obcé- mi/odmiány przy chodzą ná Króle- ſtwá.

Dáryus Perſki Król/ gdy był o- błókł vbiór Má- cedońſki y w nim chodził/ Wieśz- kowie Perſcy gdy to vyźrzeli/ rze- kli / Mácedoni nas opánuią/ y ták ſye ſtáło po- tym. Otóż iáko z przezwiſk Miaſt/ ták z odmiennych vbiorów trzebá ſye bać odmien- nośći pewnéy.

Lecz z tego prześćia Páńſkiégo w puſtynie/czego ſye vczyć mamy/przy-
rzmy ſye.
AN vchodzi ná ſtrone z oczu nieprzyiaćielſkich / y od Herodá tyránná/
ie Swiętéy przeléwce. Dáie náuke/ z oczu tyráńſkich y nieprzyiacielſkich
ániáć ſye : Czego ieſt náuká y ná wielu inſzych mieyſcách.

Vczy z oczu nie- przyiaćielſkich ſchodźić.

Vczy też/áby człowiek po pracéy miał odpoczynek : dla którey też przyczy-
y Szábát ludźiom roſkazał Pan Bóg święćić/ áby odpoczynął człowiek
racéy. A nie tylo człowiekowi / ále y bydletom też w ten czás Pan Bóg
oczynek był roſkazał.

Odpocżynąć od pracéy

ż też nie záwżdy tumult y zgráiá ludzka ieſt pożyteczna Chrześćiáńſkié-
człowiekowi/ á nawiecéy onému/który w proſtośći chce Pánu Bogu ſłu-
y onému/który rozmáytych kłopotów/fráſunków y przygód/chce vyść :
Pan przykład z śiebie z ſwym od tłuſzczéy odeśćiém : żeby ludźie pokóy
iący/ od tumultów y zgráie ludzkiéy/ wyſtrzégáli ſye/ á ſpokoyné miey-
mikowáli.

Y iáko ſpokoy- nym być.

Náſládowáłá go tłuſzcza wielka/ ábowiém wi-
ɗeli znáki nád témi/ którzy byli niemymi.

☞ Nie mógł ſye Pan zátáić zá morzem y w puſtyniéy/przedśie tłuſzcza
lka ludźi/ mężów/ niewiaſt/ dźieci/nálázłá go. Co Márek Swięty wypi-
c pokázuie/ że zwielką chęćią y zapálczywośćią/ piechotą zeſzli ſye tám by-
wſzyſtkich miaſt : á przyczyná temu łácna dla czego/ bo ią ſam Ewánie-
wypiſuie/ mówiąc : Widźieli známioná nád témi/ którzy byli niemocny-
przeto wſzyſcy oblicze iego widźieć chćieli : dla cnót iego / obcowánia z
prágneli : z słów iego/ náuki áby ſye vczyli : cudom iego/ áby ſye dźiwo-
i/ y ich vczeſtnikámi byli. A idą zá nim/ żadnéy pracéy o ſobie nie máiąc/
nośći z ſobą nie niosąc : zábaczywſzy práwie o potrzebách ſwych / náſłá-
ż Páná. Day Boże / áby nam Chrześćiánom tá tłuſzcza przykłádem by-
ábyſmy ták pilnie y chętliwie dla Páná náſzégo rzeczy świetſkié opuſzczá-
y wiecéy ſye o żywot wieczny / á niż doczesny/ ſtáráli. Nieledác iáka
dzká do Páná ſye zgromadzáłá : ſławné to zgromádzenia ich były : ták /
ż przećiwnicy Páná Chryſtuſowi/ kiedy o iego śmierć v Piłatá vsiłowá-
ák mówili : Porúſza lud wſzyſtek/ począ wſzy od Gáliléiéy/ áż do mieyſcá
o Jerozolimſkiégo.

Marci 6. ver: 33

Przyczyná czemu ſye PAN zátáić nie mógł.

Piekna náuká Chrześćiánom.

Lucæ 23. verſu 5.

Cudá tedy/ y inſzé ſpráwy Páńſkié / ták wielki orſzak ludźi áby zá Pánem
przywodźiły. Wielką moc Pan BOG w cudách ſwych świátu pokázo-
ć raczył/y nimi świát do śiebie y do woléy ſwéy náwracał/ y po dźiś dźień
wraca. Przykład ieſt w Moyzeſzowych cudách/ którémi MOyzéſz Egipt
mił : lud Zydowſki do znáiomośći Bożéy y do poſłuſzeńſtwá przywiódł :
Fáráoná/ iż PAná BOgá y moc iego wyznał/ przymuśił : Zakon ſtáry pi-
m potwiérdźił. Páná Chryſtuſá záśie cudá/ prawdźiwym go Meſsi-
m wſzytkiemu świátu pokazáły. Apoſtolſkié/ y potomków Apoſtolſkich
cudá/ do Ewányeliéy Swiętéy wſzyſtek świát náwróciły. Otóż cudá/ któ-

Cudá Bożé / po- żytki czynią wiel kié.

ré ſye

ré ſye dzieią ku rozmnożeniu chwały Páńſkiéy / y Ewánieliéy Páná Ch
ſowéy / á dzieią ſye imieniém y mocą Páná Chryſtuſową nád ludźmi ic
trzebuiącymi: ſą to ſpráwy miłégo Bogá/obiáſniáiącé nam dobrodzie
y łáſkę iego: y oświécáiącé myśli náſzé/ áby moc miłégo BOgá pozna
iemu cześć y chwałę czyniły.

☞ Widząc tedy Pan Jezus tłuſzczą ták wielką do śiebie przychodzą

Wſtąpił ná górę/y śiedział tam z zwolenniki ſwe

Dla czego ná górę Pan wſtąpił.

Aby był Pan Chryſtus ſobie ze zwolennikámi ſwémi odpoczynął / dla
ná górę był wſtąpił: wiedząc/ gdyby był ná równi tłuſzczéy czekał/ żeby
tákże tumultem wielkim nálégáłá nań/ y ná iego zwolenniki/ iáko y pier

Co z Apoſtoły ná górze czynił.

¶ Coby ná téy górze czynić raczył/ okróm tego że śiedział ze zwolenni
Ewánieliſtá nie wypiſuie. Lecz ſye káżdy z inſzych Ewánieliſtów dom
może/ że tám zwolenniki ſwé/ śiedząc z nimi/ poſiláć raczył dwoiákim p
mem/ Cieleſnym y Duſznym. Bo kiedy ſye przed tumultem tłuſzcze ná
nápić nie mogli/ ſzli ná górę / áby tám ſpokoynièy pokármem ćiáłá ſwo
twiérdzili y poſilili. Że duchownym pokármem ſłowá ſwego świętég
ſilał Apoſtoły/ rzecz to ſámá Ewányeliéy pokázuie: Bo ieſli chceſz wie
kto/ á ſkim śiedział / Ewánielia vczy / że Miſtrz ze Zwolennikámi: Páſ
owcámi. A Miſtrz gdy ze Zwolennikámi śiedźi/ dármoć nie śiedźi/ále ie
Páſtérz gdy z owcámi ieſt/ ma o nich pracą. Tákże miał właśnie Chr
Pan o ſwych Vczniách/ że z nimi dármo nie śiedział nigdy / ále záwżdy
czył ſłowá ſwego. Páſtérzem ich tákim był/ że záwżdy o nich pracą miá
Nie dármo tedy z nimi śiedział: ále vcząc ich / iáko y oni inſzé potym
mieli.

Zli górą ná świećie do czáſu/ á do brzy w fráſunku.

Tu ſye przypátrz dziwnéy ſpráwie páńſkiéy. Szkrybowie/ náuczeni
konie / Pháryzeuſzowie Boży nieprzyiaćiele/ w JEruzálem mieśćie zac
roſkoſzuią: á Pan Chryſtus Syn Bogá żywégo/w puſtyniéy ná górze o
czywa/ proſtych pokármów vżywáiąc. Tákći było y ná on czás / kiedy
ás y Elizeus wolą Bożą tu ná świecie przepowiedáli / tedy źli / którzy C
tom y świátu ſłużyli /hoynie vżywáli / w Królewſkich pálacách śiedźie

3. Reg: 19. ver: 6.
4. Reg: 4. ver: 38.

Eliás pláckiem z mąki vczynionym/á keſem wody/ná puſzczy był żyw.
dy kápłani Báálowi y leśni / z królewſkiégo ſtołu byli hoynie kármieni
dy Elizeus z Prorokámi Bożymi głód ćiérpiał. Nie dźiw tedy/ że Pan
roków wſzyſtkich/to ná ſobie odnośi / co ſłudzy iego Prorocy Swięći p
tym odnośili. Nie dźiw/ że y dźiś ſłudzy Báálowi/ y prorocy fałſzywi/ w
łacách królewſkich śiedzą/ roſkoſzy vżywáią: á ſłudzy Chryſtuſowi ſą w
śmiéwiſku: bo niemáią być ſłudzy lepſzy nád páná/á zwolenicy nád miſt

Ná górę wſtąpienie co znáczy.

Nád to/ to wſtąpienié PAná Chryſtuſowo ná górę / Króleſtwá iego
konterfet: bo Króleſtwo iego ná świećie/ieſt iáko górá ná puſzczéy: Bo
rá w puſtym mieyſcu/ od wſzyſtkich widoma ieſt y znácznieyſza / nád one
ſtynią wſzytkę/w którey ieſt oná górá. Tákći Chryſtuſowé Króleſtwo /
wſzytki padoły tego świátá ták ſye wynioſło / że niémáſz nikogo ná świe
nie tylo miedzy Chrześćiány / ále też miedzy ludźmi od Chrześćiáńſkiéy
ry różnymi/ którzyby o Pánie Chryſtuśie nie wiedział/ iego wiáry nie znał/
bo o niéy nie ſłyſzał. A przeto Pan záwżdy ná téy górze odpoczywał/ iż y
nowie ſzátáńſcy/ muſzą go ná téy zwierzchności wyznáwáć/ y wiáry świ

Matt: 5. verſu 14.

iego ſtrácháć ſye. Przetoć też Pan Kośćiół ſwóy Swięty miáſtu zbudo
nému ná górze przyrownywa.

¶ Ale pátrzay/ że Pan Chryſtus ná téy górze ieſt ze Zwolennikámi: zná
muſiſz/ żeſmy my wſzyſcy iego náſládowcy/ ſą zwolenicy iego. Muſim t
zá pánem ná górę / podnoſząc ſercá y ſpráwy náſzé wzgórę do Páná Chry

ſá.

Do czego Páwel Swiety nás wiodąc mówi: Szukaycie tych rzeczy/któ- zgórze są / gdźie Chrystus Pan iest ná práwicy BOżéy siedzący. Górné y rozumiéycie/ nie té/które są ná ziemi. A wykłádáiąc sam siebie ná dru- mieyscu mówi: Náßé obcowánie w Niebie być ma. Rozumieymyß / ná iákiéy górze z Pánem Chrystusem śiedźieć mamy / iesli chcemy iego iámi prawdźiwymi być. Colos: 3. ver: 1. et 2. Philip: 3. ver: 20.

byłá blisko Wielkánoc / dźień świety Zydowski.

☞ Ná dźień Swiety Wielkonocny Zydowski/ wedle roskazánia Bo- przez Moyzeßá/ wßyscy mężowie powinni byli być w Jeruzalem/bo to wola miłego Bogá / áby trzy kroć przez rok/ káżda mężczyzna / w Ko- e Pánskim w Jeruzálem dla pewnych ofiar byli.

Trzykroć Zydowie powinni byli być przez rok w Sálomonowym Kośćiele.

1. á Wielkonocne Swieto/áby Phaze w wieczór o zachodźie Słońcá ofiá áli. Phaze Pánskié iáko ofiárowano/ nápisano iest w Exodźie we 12. i. Bo Phaze/ Przeßćié sye wykláda: ná którégo przeßćia Pánskiégo w ptcie pámiątkę/ gdy iednéy nocy piérworodné Egiptczyków po wßyt- ziemi pobił / przeßedł álbo minął domy Izráelskié té / których podwoie krwią Bárankową pokropioné: bárán ká wßytko zebránié synów Izrá- ch ofiárowáli/ á potym go iedli: y téyże nocy z Egyptu wyßli. Ná to Swieto Wielkonocné / wielkimi tłumy ludźie do Jeruzálem chodźili: á możemy/ że oboiá płeć ná to Swieto do miástá Jerozolimskiégo schá- i sye / z powieśći Lukaßá swietégo/ który piße / że Jozeph domniémány iec Páński/ y Márya Mátká iego/ ná dźień Wielkonocny káżdégo roku Jeruzálem chodźili.

Exodi 12. a ver: 3. ad 21.

Lucæ 2. versu 41.

2. yły też y inßé świetá: iáko dźień Swiąteczny/ ná pámiątkę Zakonu dá- / y dla nowych zbóż: áby z piérwastek pracéy swéy/ y wßelákiégo vro- i Pánu Bogu ofiáre ofiárowáli. Deut: 16. ver: 16.

3. rzećié świeto było Kuczek / ná pámięć onych cztérdźieśćiá lat / których káli ná pußczy. Té były Swietá Pánskié nasławnieyßé y naswietßé.

4. ło też Swieto Rogów/ná pámiątkę wybáwienia Izáákowégo/†kiedy yćiec Abráhám chćiał Pánu Bogu ofiárowáć.

Było Swieto Oczyśćienia/którégo vpominánie było wßytkich do poku O czym czytay w Lewitiku. A iż v Zydów Swieto Wielkonocné/nád świetá było nazacnieyßé: tedy tu Ewányelistá przypomina ten Swiety i Zydowski/ który iuż nie dáleko do świecénia przychodźił. Przeto tedy ßytkiéy ziemie Zydowskiéy / wielkimi tłumy ludźie ßli ku Jeruzálem. A c o zacnych spráwách y cudách pánskich/ ku niemu sye obrácáli/ dla ná- ionych przyczyn wysßéy.

De Ceremonijs quæ fiebant in his omnibus festis. Lege Leuit: ca: 23. †Genes: 22. ver: 9. *Leuit: 23. ver: 7.

A byłá blisko Wielkanoc. etc. Aleby pytał/ gdy Wielkanoc Zydowska o byłá / czemu Pan Chrystus nie ßedł do Jeruzálem wedle roskazánia égo/ y Zakonu Moyzeßowégo? Nád to/ iesli sam iuż dla nieprzyiaźni ryzeyskiéy tám być nie mógł: dla czegóż nie nápominał ludu onégo/áby o Jeruzálem ná Wielkanoc/ á roskazániu zakonowému áby dosyć vczy-

Czemu Pan Chrystus nie ßedł ná dźień Wielkonocny.

o sye tycze persony Páná Chrystusowéy / słußna przyczyná byłá/ dlacze- i ten czáß nie ßedł do Jeruzálem ná dźień Wielkonocny/ iáko był zwykł dy przedtym chodźić: Bo to wiedźiał PAN/ że ludźie chorzy/y oni któ- dpowiedźi zdrowiu niebespieczné mieli/ wolni byli od tego roskazánia y nu. A przeto / że Pan odpowiedź Pháryzeußów y Szkrybów miał / że o żywot stali/ był wolen od tego roskazánia.

co sye tycze o tłußczą / téy było niepotrzebá napomináć / áby byli ßli ná i Wielkonocny do Jeruzálem: bo czásu ießcze mieli dosyć/ że swego po-

Y tłußczéy czemu nie nápominał áby ßły ná dźień świety/ przyczyny

winowáctwá powinnégo/y cerymoniy zámießkáć nie mieli/choćby dolze
onym cudu Páńſkim/ który w naſyceniu ich vczynił/ byli poßli.
¶ Ale do tego wßytkiégo / iż wielkie á znáczne cudo vczynić miał /
też to mieć/ áby w dźień Wielkonocny / wiele świádków cudu onégo
w Jeruzálem w ták zacné Swieto miał / y wßytkich nieprzyiaćiół ſwy
mowienié o ſobie y o cudách ſwych/ ták wielkim cudem poháńbił. A
by też był Pan y tych cerymoniy Wielkonocnych ludowi poſpolitému
Rom: 10. ver: 4.
nie kazał/niby był nie vczynił przećiwko zakonowi ſtárému : gdyż kon
régo zakonu wßytkiégo / był tenże ſam Pan Chryſtus : y wßytko cok
Swietá Wielkonocnégo/ iuż wzły obyczay obróconégo Pan nie pſuie/nie zgadzá ſye z tymi co świetá dla abuſu álbo złégo zwyczáiu pſuią.
w ſtárym zakonie było/ figurá byłá Chryſtá Pána. Miáłá tedy iuż figu
ſtepić/ gdy iſtotá przyßłá. Ale Chryſtus Pan / choć ſye w nim zakon
nał/ przedsie on Zakonu nie pſował/ ani inßych do zepſowánia pobud
choć wiedźiał/ że ono Swieto Wielkonocné/ wiecey dla pożytku Szkr
y Pháryzeußów było/á niż dla chwały Bożéy : przedsie iednák dla złég
wánia świetá/poſtanowienia roſkazánego niekaźił.
¶ Iż Swietá od Bogá roſkazáné / przyßły były wiecéy w pożytek
mierniczy álbo Pháryzeyſki/ niż w chwałe miłego Bogá/ iáſnie to Ew
lia pokázuie/ gdźie wypiſuie/ iż z Kośćiołá Bożégo dla pożytków ſwy
Matt: 21. ver: 12.
czynili byli dom Kupiecki. O czym czytay v Ewányeliſtów. Wżdy
Marci 11 a ver:15. ad 18.
Pan/dla ábuſum álbo złégo przemienienia/onych świąt Zydowſkich nie
ani pſowáć ich kazał : y owßem náuczał/ iáki Kośćiół być miał : Ko
Lucæ 19. ver: 45.
nie pſował/ y owßem ſye oń gniewał. Coż ći rzeką/ którzy dla ábuſu
bo złégo vżywánia Swiąt/ rázem wßytko wyrzućili : y co náprawić
vczyć/ iákie Kośćioły y Swietá Chrześćiáńſkie miáły być/ to wßytko
źili y wynißczyli/ nie tylo ono co ſye im złe widźiało/ ale też y ono/ co do
było: By byli złé wyrzućiwßy/co dobrégo zoſtáwili/godniby byli poch
nia : Ale iż y z tym co ſye im złé widźiało/ y dobré y pożyteczné/ y Chrześ
ſkiemu ſtanowi potrzebné ſpráwy popſowáli/ y popuſtoßyli Kośćioły
y doczesnégo y wiecznégo poháńbienia y karánia ſą godni. Nie ták
Pan á zbáwićiel nаß/iákom to wyßéy pokazał. Co dobrégo chwalił : c
go było dla tego gánił/aby dobrégo przyſporzył. A dźisieyßych czáſów
to Pánie Chryſte/ aby to/co ſpeci świetá Chrześćiáńſkié/wygłádzono
á świetá dla potrzeby Chrześćiáńſkiéy świetobliwie obchodzoné były.

Gdy tedy podniósł Pan Jezus oczy / á vyźrza
wielka wielkość idźie do niego/ rzékł do Philip

Matt: 14. ver:14.
☞ Máttheuß S. z inßymi Ewánieliſtámi/wypiſuią ßérzéy te ſpr
Marci 6. ver: 34.
Naprzód/że pan od onégo mieyſcá gdźie śiedźiał/wyßedł przećiwko tłuß
Lucæ 9. verſu 11.
y vyźrzawßy ią/ był porußony przećiwko nim miłośierdźiém/ przeto/ że
dźiał iáko owce przez páſtérzá : y ták zlitowawßy ſye nád nimi/vczył i
czy wiele o Królestwie Bożym : y oné/ którzy potrzebowáli zdrowia / v
wiał. To wßyſtko Pan czynił piérwéy/ niż do cudu pięciorgá chlebá/
dwoygá przyßło.
¶ Ták wypiſawßy wßyſtki okoliczności które tám były / vważmyß
piéro té ſłowá / które Jan Swiety mówi : Podniósł Pan Jezus oczy.
ieſt : wdźięczną twarzą ie przyiął/ do śiebie przychodzącé : nád nędzą i
tował ſye : błądzącé od Paná Bogá/ náuczał drógi prawdy/y poznania
żégo : y wßytki choroby ich léczył. Táki pożytek odnieśli oni/ którzy z
do zbáwićiela ßli.
Pátrzże iáko dobra rzecz ieſt onym ludźiom/ná które zbáwićiél pátrzy
y podźiś to wyznáć muśiémy/iż ieśli ná nas z góry Niebá ſwego oczymá

łośierz

erdzia pátrząc nie będzie: pewnie że o nas źle będzie. Proſmyß tedy z Da
em Swiętym mówiąc: Weyźrzy ná mie PAnie/ á ſmiłuy ſye nádemną: Pſal: 24. ver: 16.
źrzy z Niebá/ á oglądáy ſpuſtoßáłość winnice twoiéy/ to ieſt/ Kośćiołá Pſal: 79. ver: 15.
go/ á náwiedź ią łáſką twoią: weyźrzy ná mie/ á wyſłuchay mie: wybaw Pſal: 12. verſu 4.
e moie od warg złośliwych/ y od ięzyká zdrádliwégo. Bo chcemyli áby- Pſal: 119. verſu 2.
z góry od Páná byli widziáni/ y łáſkáwym á miłośiernym okiem oglądá-
podnośmyß też oczy náßé tám ná górę do niego: ták iáko niekiedy czynił
wid/ który ták o ſobie powiáda: Wznośiłem oczy moie do Páná wzgó- Pſal: 120. verſu 1.
by mi przyßło wſpomożenié. Do ćiebiem podnośił oczy moie/ który ieſteś Pſal: 122. ver: 1.
Niebie: áliśći przyßło wſpomożenié mnie od Páná/ od onégo/ który ſtwo- Pſal: 120. ver: 2.
niebo y źiemię. A iáko błogoſłáwieni ſą/ ná które pan pátrzy oczymá mi-
rdźia ſwego: Ták oni nießczęśliwi ſą/ o których Izáiás mówi: Gdy be- Iſaiæ 1. verſu 15.
ie wyćiegáć ręce wáßé do mnie/ odwrócę oczy moie od was. Prośić te-
Páná mamy/ áby ták raczył ná nas weyźrzéć y pátrzáć záwżdy/ iáko ná
ußczą weyźrzał: to ieſt/ áby Oycowſkim y wdźięcznym ſpoſobem przyy-
pác nas raczył: nád nędzą náßą/ áby miał litość: nas błądzącé/ áby w
zárniey ſwey ná paſtwiſkách ſłowá ſwego świętégo/ mieć y zgromádźić
ł: nád chorobámi náßémi/ áby ſye zlutował/ y pokoiem dußnym y ćiele-
nas opátrzyć raczył. Co ábyſmy prędzéy od niego otrzymáli/ vczmy
niego wielkiéy ludzkośći/ którą pokazał nád tą vbogą tłußczą/ iego po-
uiącą: iż nie tylo ſłowem Bożym ie poćießył/ ſam wyßedßy do nich: ále
żywnośćią głodné nákarmił. Ták záprawdę nam potrzebá czynić w-
m nas potrzebuiącym/ y náßégo podpomożenia ßukáiącym: ábyſmy ie
magáli/ ćießyli/ y nád ich niedoſtátkámi litośćiwi byli. Bo gdźie ſye
iemy z téy y z tákiéy ludzkośći: nie ſpodźiwaymyß ſye od Páná BOgá
éy nád námi litośći.

Ale gdy Pan ták łáſkáwie ná tłußczą weyźrzéć raczył: gdy ie ták długo
pátrzmy iáko ſye y o żywność ich ſtára. Bo gdy przyßli Zwolennicy ie-
niego/ bacząc że iuż był wieczór bliſko/ mówili do Páná: Pánie opuść
ielką zgráię ludźi: bo widźiß że tu puſtynia/ wieczór bliſko/ á oni wßyſcy
łodzeni/ opuść ie/ niech idą do miáſteczek y wśi bliſkich/ á niech ſobie
ośći kupią/ bo niémáią coby iedli ná tym ſpuſtoßáłym mieyſcu. A pan
n odpowiedźiał: Niepotrzebá żeby odchodźić mieli: ále dayćie im wy
nákarmćie ie. A gdy iuż około niedoſtátku chlebá wßyſcy mówić po-
iáko go niewiele mieli/ PAn Chryſtus obróćiwßy ſye do Philippá/ iął
u mówić:

Philippie ſkąd kupimy chlebá áby ći iedli.

☞ Był ná onéy puſtyni dwóy niedoſtátek: ieden z ſtrony Páná Chry-
/ á drugi ſtrony mieyſcá. Z ſtrony Páná był pieniędzy niedoſtátek: á
niedoſtátek y pieniądze były/ nie byłoby kędy y co kupić: bo mieyſce puſté
Niepodobna ſye tedy rzecz to widźiáłá Zwolennikom wßyſtkim/ áby
dáć kto doſtátek chlebá/ onéy ták wielkiéy tłußczéy. Lecz miedzy inßy-
hilip wiecéy o tym wątpił: bo y tám ſye był niedálеko vrodźił: y śiłá
onéy tłußczéy ludźi znáło: y rádby im był dał co ku pośileniu by był
wiec áby ie Pan opuśćił precz/ wiecéy do PAná o tym mówił: bo ſye
edáleko tego mieyſcá rodźili/ Piotr/ Andrzéy/ y Philip. Do Philip-
y iáko do tego/ który PAná wiecéy o tę tłußczą nálegał/ Pan mówić
: Philippie wßytkich doświádczáiąc/ y áby v ſiebie cudo które vczynić
ich y w oczách ich miał/ wiecéy vważali: gdy też y niedoſtátek do téy
ośći ſámi baczyli y wyznawáli. Ták poſpolićie miſtrzowie czynią/
o Vczniá pytáią/ y ieden odpowieda: á wßyſcy którzy ſłucháią z nie-

go ſye vczą : y bywa też to / iż ieden zá wßytki odpowieda. Tákżeć P
gdy Philippá pytał / do wßytkich mówił : a Philip zá wßytki odpow
Nie pytał też iáko niewiádomy/ bo Ewányeliſtá mówi/ że

To mówił kußąc go/ ábowiem on wiedział c
czynić miał.

☞ Jáko Pan Bóg wiedźieć raczył/co Moyżeß w reku miał gdy kr
zápalonégo z nim ſye rozmawiał / o wybáwieniu ludu Zydowſkiego z Egip
Exodi 4. verſu 2. tu : á wżdy pytał/ Co to trzymaß w reku Moyżéßu ? á on odpowiedźił/ la
ſkę ꝛc. Ták też Pan Chriſtus wiedźieć raczył/ co miał czynić : y iáko on tłu
ßczą miał nákarmić : á przedśie pytał Philippá/ o kupieniu chlebá : á wy
znał Philip/ że pieniedzy ták wiele nie było : á choćby były / chlebá nie było
áby potym vyźrzawßy nákarmienié ták wielkiéy tłußczéy że ſye ſtało ode
wiedźiał y wierzył / że z onym mówił / który kiedy otworzył rekę ſwą / wne
Pſal: 103 ver. 15 wßytki nákarmił : że z onym mówił/ który wywodźi chléb z źiemie/y ná ełni
Pſal:144. ver: 16. káżdé zwierzę błogoſłáwieńſtwá/ ꝛc. A iż tákiéy mocy był / że táki cu mo
cą ſwą mógł ſpráwić / dla tego Ewányeliſtá ták to dawa znáć : Wiedział
co miał czynić.

¶ Nie mówi/wiedźiał o co miał P. Bogá Oycá ſwego prośić: áni mów
wiedźiał iákim fortelem ie nákarmić : ále moc Páńſką właſnie wypiſuie/
moc właſną ſámému Bogu przynależącą/ gdy mówi : iż on ſam miał zym
to co iuż był poſtánowił. Ná mdłość ludzką pátrząc/y o rzeczách porſzech
nych/żaden niewié pewnie/ ieſli to albo owo/ bedźie móc vczynić : bo miedzy
vſty á iadłem które do vſt nieśie człowiek / wiele ſye przydawa : y poſpolicie
bywa/ że nie to czyni człowiek co wiec vmyśli : rychléy mu ſye to przyda czy
nić : o czym wiec niewié y niemyśli/iáko czás przynieśie. A przeto mądry m
wili : Niewiém co iutrzeyßy dźień vrodźi. Od téy niewiádomośći czło
wieczéy / Ewányeliſtá czyni Páná wolnym/ gdy mówi : Wiedział co mi
czynić. Pytaß czemu ? temu/ że wßytki rzeczy ſą y były obnażoné prze ob
Ioan: 21. ver: 17. cznośćią iego : Tákże Piotr święty to wyznáć muśiał/ Panie ty wieß wßyt
ko : y dla tego Ewányeliſtowie święći iáſnie powiedáią/ że Pan Chriſtus
wżdy ſwoie przyßłé ſpráwy/ mękę/ zmártwychwſtánié/ przedtym opowiádał/
áby pokazał że o wßytkim wiedźiał.

Téy wiádomośći PAńſkiéy ma człowiek káżdy nie przepominác : y t
wierzyć ma/ iż iáko pierwey Pan Chriſtus będąc ná świećie o wßytkim wie
dźiał/ ták y teraz wßytko wié : y przeto kiedy w iáki vpadek/ przygodę/ n
doſtátek człowiek Chrześcijáńſki wnidźie ; ma záwżdy wſpomnieć ná o/
zbáwićiél iego o tym wié / y ma ſye iemu poruczáć mówiąc : wieß PAnie
żemną maß czynić. Wßytki tedy pokuſy/ przygody / dolegliwośći / tm
ſobie człowiek wierny ſkromnić ma : pámiętáiąc ná ono piſmo Dawi
że ieſt ná niebie Pan/ który nie tylko w niwecz obráca/właſné przygody/ do
Pſal: 32. ver: 10. legliwośći ludzkié: ale też rády okrutników/Królów/y kśiążąt przedśięwzię
ćia roſpraßa / y myśli ludzkié wniwecz obráca. A przezto człowiek mo
znáć / iáko niepewné ſą náſadzenia ludzkié ná ſpráwy ich / które v śieb
ſtánawiáią / kiedy Bożéy woléy y przepußczenia nie bedźie. Ale iuż ſye
pátrzmy/ co Philip Pánu odpowieda.

Zá dwieśćie großów chlebá niedoſtáczy im.

☞ Philip ná tym mieyſcu od wßytkich odpowieda : bo iednák inſi E
wányeliſtowie ták piſzą / że Pan do wßytkich Zwoleników ſwoich mówił
téy rozmowy táka byłá ſpráwá. Przyßli Zwolenicy do Páná Chriſtuſá
mówili mu : opuść tłußczą bo wieczór niedáleko/ á lud ieſt zgłodzony/ o

ni

máią żywnośći / á w téy puſtyni nie máią kedy żywnośći kupić áni do=
:. Y odpowiedźiał im Pan: nákarmicie ie y daycie im ieść/bo nie potrze=
iby ſtąd odchodźić mieli. Pan tedy iuż iął do nich mówić: Skądże kupie=
chlebá/ ábyſmy ie nákarmili? A Philip zátym iął Pánu to pokázowáć/
ylá wielka tłußcza/y potrzebá było śiłá pieniedzy/ ktoby ią był chćiał ná=
mić: ták że zá dwieśćie großów śrébrnych gdyby było chlebá kupiono/zá=
vié by ſye im było po kąſku doſtáło. Widźiáło ſye to Philipowi y wßyt=
inßym Apoſtołom iż było niepodobno nákarmić ták wiele ludźi / by też
ná to y dwieśćie großy wyłożyli: y dla tego ták niemáłą liczbe pienie=
zácénili. Bo rozumieli: że iáko żywnośći ná puſtyniéy nie było / ták też y
wielkiéy ſummy pieniedzy v śiebie nie mieli: y to dáią znáć gdy mówią
z Philipá: Zá dwieśćie großy chlebá záledwieby doſyć było: iákoby rze=
byſmy też y dwieśćie großy mieli/á zá nié chlebá kupili: tedybyſmy ich
nákarmili. Lecz tá wßytká ſpráwá pokázuie niedoſkonáłość wiáry Apo=
ſkiéy: którzy ácz inßé cudá doſyć dźiwné widźieli przez PAná ſpráwowá=
rzedśie iednák o nich baczenia żadnégo nie máiąc/namniéy o tym niemy
/áby cudem Chriſtuſowym mogłá oná tłußcza być nákarmioná. Przeto
Chriſtus / wyrozumiawßy ich wątpliwość o náſyceniu ták wiele ludźi/
azał iáko Márek święty świadczy żeby miedzy ſobą ſye dowiedźieli/wie= *Marci 6. ver: 38.*
chlebá y inßéy żywnośći mieli: przeto dowiedźiawßy ſye o wßytkiéy ży=
śći odpowiádáią Pánu przez Andrzeiá brátá Symoná Piotrá.

...ſt tu iedno dźiećię które ma pięćioro chlebá / y dwie rybce.

☞ Znáć że namniéy Apoſtołowie niewiedźieli co ſye dźiać miáło: y prze
áłość żywnośći/ iákoby rzecz niepodobną do nákarmienia/Pánu przy=
áli. Wßytko ſye to dźieie że té okolicznośći niedoſtátku chlebá ſą ták pil
piſáné / áby znácznieyßé ták v Apoſtołów iáko y v tłußczéy cudo ſye po=
ło: y ábyſmy ſye przypátrzyli/że rozum náß nie ieſt ták doſkonáły/iáko ſą
onáłé ſpráwy Boże: Gdyż rozum człowieczy ná podobné rzeczy pátrzy:
áwy miłégo BOgá / rzeczy niepodobné doſkonále czynią. Przetoć też
edy y święći ludźie / gdy niepodobné ſpráwy BOże porownáli do bacze=
rozumu ſwego / wątpili w nich áby ſye ſtáć miáły: maß przykłády w
tym piſmie doſtáteczné.
V Sarze Abráhámowéy Zenie: któréy gdy Pan Bóg Syná obiecał w *Geneſ:18. ver: 10.*
árośći śmiáłá ſye z tego/ y mówiłá: kiedym ſye ſtárzáłá á Pan móy A=
ám dźiádem ieſt/ dopiéro mam Syná vrodźić?
Tákże Moyzeß / kiedy Pan Bóg ludowi Zydowſkiému obiecał dáć ná
zy niedźiele obfitość mięſá ku iedzeniu: Tedy Moyzéß mówił: ßeśćkroć *Num: 11. ver: 21.*
yśiecy ludu pießégo ieſt/á ty PAnie Boże mówiß: dam im cztérzy Nie=
doſtátek mięſá. Skąd ták wiele wołów y owiec bedźie ku pobiciu/ áby
iſyćili? Czy wßytki ryby Morſkié zgromádźiß / á nákarmiß ie? Moy=
ątpi przypuśćiwßy do rozumu ſwego/áby Pan Bóg doſkonále miał to
nić / co obiecał. Ale ſye potym przypátrzył że moc BOża wßytko to
ołá.
Tákżeć y Zácháryaß/ OYćiec Janá Swiętégo Krzćićielá/ niepodobną *Lucæ 1. verſu 18.*
to v śiebie rozumiał/áby w ſtárośći ſwéy/y małżonki ſwéy/Syná mógł
/ bo mu ſye to zdáło niepodobno: Lecz v Páná Bogá było podobno/ y
o ſye. Dla tegom té przykłády przywodźił/ ábym pokazał/ że niedoſko=
ść rozumu náßégo / który tylo ná rzeczy podobné pátrzy / ma być záw=
oddána pod moc Bożą: A ſpráwy Páńſkié choć ſą przećiwné rozumo=

wi ludz=

wi ludzkiému/ máią być od wßech ludzi potężnie wierzoné/ y wyznawáné.
¶ Lecz ſą niektórzy/ którzy wątpliwość máią o Philippie / który tu w tey
ſpráwie o pieniądzách mówić począł / żeby nie on był/ który był Apoſtołem
ále który inßy : bo powiádáią że tu Andrzeiá brátá Symonowégo Zwolen-
kiem piße być Ewányeliſtá: á o Philippie tego nie wſpomina. Ná co ták od-
powiádamy/ że nie o inßym Philippie tu ieſt zmianká/ iedno o Zwolenniku
Apoſtole : bo gdźieby wątpliwość iáka miáłá z tego vróść / że go tu Ewán-
yeliſtá Zwolenikiem nie kłádźie / tedyćby niemnieyßa wątpliwość vrosłá/ o
Pietrze świętym z onych słów/ v Márká świętégo nápiſánych / które An-
yół po zmartwychwſtániu Páńſkim mówił/ do Márijéy Mágdáleny y in-
Mar: 16. ver: 7. ßych niewiaſt/ które v grobu były : Idźćie powiédzćie ZWolenikom ego y
Piotrowi/ iż ie vprzédźi do Gálileiéy Tu wyłączon ieſt Piotr ná ſtronę od
Zwoleników : A będźießże iuż rozumiał że Zwolenikiem nie był : złeby o ro-
zumiał. Tákże y to mieyſce o Philippie świętym rozumiéy / że ácz Zwoleni-
kiem nie ieſt nápiſan/ przedśie nie inßy/ iedno onże Zwolenik Chriſtu ow
był : Bo Ewányeliſtowie nie ná dworſtwo tákiéy ſubtylnosci pátrzáli w hi-
ſtoryách ſwoych / áby wßytko porządkiem nic nie opuſzczáiąc piſáli : ále te-
go wiecéy przeſtrzégáli/áby prawdę ßczérą piſáli : któréy prawdy proſta ie
powieść : nie w słowiéch ále w ſkutku należąca.
☞ Tenże tedy Andrzey opowiádáiąc pięćioro chlebá tylo być/ á dwo
ryb miedzy nimi / vkázuie rzecz niepodobną / áby z ták máło żywnośći mie-
być náſyceni ták wiele ludźi/ y mówi :

Ale co to ieſt miedzy ták wiele:

☞ Vkázuie tu dwie rzeczy : iedne którą wyznał/ druga ieſt nam ná przy-
kład. Wyznał że byłá niepodobna pięćiorgiem chlebá ięczmiennégo/á dwo-
giem ryb/ ták wiele ludźi nákarmić. A kiedy pokázuie/ iáka to byłá żywność
v Páná Chriſtuſa y v iego Apoſtołów/ iáko ſkromna/ y iáko od roſkoszy dá-
leká/ nas vczy że náßą náturá máłą y ſkromną rzeczą może być wychowána
Eccleſ: 29. ver: 28. gdyż też y piſmo powiáda / Że początek náßéy żywnośći ieſt chléb á wodá.
1. Tim: 6. ver: 8. A Páweł święty powiáda / Że człowiek Chrześćijáńſki máiąc co ieść y w
czym chodźić/ ná tym ma przeſtáwáć.
PRzećiwko ć to zbytnim roſkoßnym á wymyślnym pokármom náßym
Chrześćijáńſkim/ ieſt piękna przeſtrogá : że Chriſtus Pan z Apoſtoły ſwémi
ná máłéy y ſkromnéy żywnośći przeſtawał. A my roſkoßámi/ potrawámi
połmiſkámi/ próżnymi vtrátámi/ nie tylo że ſye ſámi nędźimy/ ále też prze-
ćiwko Bogu czynimy : który żywność dla potrzeby ludzkiéy dáć raczył/ nie
dla márnotrawſtwá. Lecz tenże Pan Bóg karáć té zbytki podczás racży/
iż kto bez miáry roſpraßa/ tedy mu ſye ták ſtawa/iáko ſye ſtáło onemu ſy-
Lucæ 15. verſu 16. nowi roſpróßcy : o którym czytay v Lukaßá świętégo/ że wiec którzy miáry w
roſkoßnych y zbytnich potráwách niémieli/potym ná równéy żywnośći prze-
ſtáwáć muſzą.
¶ Ná vrząd Apoſtolſki álbo Káznodźieyſki / kiedy Pan ſłał Zwolenniki
Mat: 10. v: 9. et 10 ſwé : áni żywnośći/áni kalety/áni mießká nie kazał im przy ſobie mieć: dá-
w tym znáć/ że Káznodźieie od tych / którym słowo Boże przepowiádáią/ ży-
wność wßeláką y potrzeby mieć máią. Teraz okrom vrzędu Káznodźieyſkie-
go/gdy zá Pánem chodźili/żywność zſobą nośili/y ſtáráli ſye o ſye. Przeczy-
ná że niémieli ktoby żywnośćią ie opátrował: á iż ná puſzczą ßli kedy żywno-
śći nie było / przeto chléb zſobą bráli. O któréy to żywnośći ták máłéy á-
Pan Chryſtus ták dobrze wiedźiał / iáko o przyßłym náſyceniu onéy tłuszczy/
wßákże iednák/ gdy ſye z Apoſtołów iákoby niewiedząc wywiedźiał/iuż nam
Rom. 4. verſu 17. chćiał pokázáć/co potym Páweł święty o nim nápiſał/że powoływa y o-

tym rzeczam których niémáß ták włáśnie/iáko y onym które ſą. Co áby
utku wßytkim dał znáć/ roſkázuie mówiąc:

Każćie ludziom śiedźieć.

☞ Jákoby rzékł: powiedaćie/ że z pięćiorgá chlebá y ze dwoygá ryb/
iest niepodobna nákarmić ták wiele ludźi / y iáko vbodzy y niepieniężni
niliśćie wielką ſumme ná kupno chlebá / którymby przedśie náſyceni nie
li być/á iedno o ták máłe chlebá dowiedźieliśćie ſye: Otóż iuż przypátrz-
e ſpráwie moiéy / y cudowi przyßłému podźiwuyćie ſye/ á vwierzćie żem
t on / który náſycam wßytko żywé ćiáło : co ábyśćie ogłądáli / każćież
om śieść. A wypiſuiąc EWányelistá Swięty mieyſce ono gdźie ſye to
o/ták mówi: Psal: 135. ver: 25.

A było śiáná wiele ná onym mieyſcu.

☞ Iż w onych ćiepłych kráiách wßytki rzeczy rániéy dochodzą / á niż
w źimnych/niémáß ſye czemu dźiwowáć/że tám iuż łąki były pośieczo-
zed Wielkonocą. Ná onym tedy mieyſcu/ roſkazániu Chriſtuſowému
lenicy doſyć czyniąc/poſádźili hufcámi wßytek lud : którégo iáko wiele
Ewányelistá wypiſuiąc mówi:

iádło tedy mężów (okrom niewiaſt y dźieći)w liczbie iákoby pięć tyśięcy.

☞ Wielkié cudá przez Helizeußá vczynioné opiſuie nam Piſmo Swię-
e Oleiu troche rozmnożył vbogiéy wdowie w domu iéy/iż wßytek dług/ 4.Reg: 4. ver: 5. 6. & 7.
ały po mężu zápłáćiłá/y oſtátkiem z dźiatkámi ſwémi żywiłá ſye. A to
emáły że z niepłodnéy niewiáſty płodną vczynił. Też nie podleyßy / że z Ibidem verſu 16.
y gorzkiéy ſłodką vczynił / ále y on cud/ doſyć zacny był/kiedy ze dwu- Ibidem verſu 41
u chlebá máłego Jęczmiennégo / ſto mężów nákarmił ták okfićie/ iż od Ibidem v: 42. 43. & 44.
enia ich/ chlebá niemáło zoſtáło. Lecz czyią mocą to czynił/ Hiſtoria
oczy : Bo powieda : że ſye to ſtáło mocą Bożą / według ſłowá Páń-
. Tu záśie w Ewányeliéy nie wſpomina nic Ewányelistá / áby Pan
us tych ſłów vżywał: To roſkázuie Pan Bóg: których vżywał Helize-
le proſto piße/

iął Jezus chleby / dźięki czynił/ rozdał śiedzą-cym/ chlebá y ryb co było potrzebá.

☞ Trzey Ewányeliſtowie to cudo wypiſuiąc ták pißą: Ze Pan Chri-
odniósł oczy ſwé w niebo/y Błogosłáwił onému chlebu : A potym ła-
dawał Zwolenikom ſwym : A oni od niego biorąc ták chleb iáko y ry-
dli przed tłußczą tyle ile było potrzebá/ áż do náſycenia ich.
Vźiął chléb. Té ſłowá Doktór zacny Chrześćyáński ták wykłáda: Hieronymus.
ay Kácérzu Márcianie/ſłuchay Mánicheußu : Pięćioro chlebá y dwo
do śiebie Chriſtus Pan kazał przynieść / áby ie poświęćił y rozmnożył.
y tedy to ſtworzenié było od Szátáná (bo ći Kácérze vczyli/ że ſtwo-
rzeczy ná świećie były od Szátáná) nigdyby był Pan do cudu ſwego
vżywał : ále wźiął w rece ſwé to BOżé ſtworzenié / żeby ie przez dot-
ſwé poświęćił y rozmnożył. Vczynić to był Pan Chriſtus piérwéy ra-
z wody bárzo ſmáczné wino przemienił : Teraz záśie iadło ludzkié ro- Ioan: 2. verſu 9.
ył : áby ſye pokazał y pićiu y iadłu / tákże y wßelákiéy żywnośći czło-
y / Pánem być. Ażeby nie rozumiał kto o Pánu Chriſtuśie/ áby mocą
o ſpráwy Bożéy różną / miał to rozmnożenié chlebá vczynić/ y v złych

ludźi podeyźrzána ſpráwá ta iego nie byłá / wypiſuią EWányeliſtowie :
wźiąwſzy chleb. Weyźrzał w niebo.
¶ Pytaſz czemu to vczynił: dla tego : Naprzód áby wiárá mu była dan
iż nie przećiwnym obyczáiem od Bogá te ſpráwe czynił / ále ią wolą BO
á mocą ſwą czynić raczył. Powtóre abyſmy pokármy náſze/ przez podnieſi
nié oczu náſzych w niebo / wyznawáli być od Páná Bogá : á nie vżywáli
bez błogoſłáwieńſtwá/ y bez dźiek czynienia zá nie Pánu Bogu/gdyż t k ſt
ry y dawny był Chrześćijáńſki obyczay / iáko o tym świadczy Pogá in p
nius / który o Chrześćijánách / y ich cnotliwych ſpráwách piſząc do Traian
CEſárzá/ hámuiąc go z tego/ że ich był zábijáć y mordowáć dla wiáry tyl
Lib: 19. Epiſt:96. roſkazał/ták mówi : Schodzą ſye ná modlitwy y ná śpiewánie Pánu Bog
przededniem : tám wſzyſcy ſpólnie BOgá chwalą:ć. Gdy máią ieść ſied
ſye Páná Bogá wzywáią y chwalą. Stáry záprawde zwyczay Chrześćijań
ſki/ przed iadłem Páná Bogá o błogoſłáwieńſtwo pokármów proś / y
1.Tim: 4. ver: 4. iadle iemu zá nie dźiekowáć : gdyż wſzeláka rzecz ná świećie do potrze y cz
wiekowi dána/ wedle náuki Páwłá świetégo bywa poświecona prze ſłow
y modlitwe. Kto ten świetobliwy y Chrześćijáńſki zwyczay opuſzcza/ n
chayże ſye przypátrzy iáko dáleko od obyczáiów onych świetych Chrześcij
odłącza ſye. BO ſłuſzna rzecz tego chwalić / czyiego dobrá vżywaſz ten
dźiekowáć/ ktorego ś dobrámi ieſt náſycon.
¶ Łamał y dawał Zwolenikom/ á Zwolenicy dawáli tłuſzczéy. Że ſa
Pan łamał/ przyczyná tá byłá : áby káżdy rozumiał y baczył że moc rozmn
żenia chlebá od niego ſámego byłá. Záchowáć też w tym raczył te nauke
ſye z tłuſzcza wolał obéyść miłośćią Oycowſką / á nie Páńſkim roſkazow
niém : y przeto ſam łamie/ nie roſkázuie inſzym łámáć : bo ná Pány p ynal
ży roſkázowáć/ y przez ſługi ſpráwowáć : á Oyćiec ſam ſwym Synom z re
ſwych dáie y vdźiela tylé ile potrzebá. Wdźieczniéy záśie Synowie o Oy
to przyymuią co im czyni / á niż od kogo inſzégo. Ten ſpoſób przykłádnoś
oycowſkiey/ Pan Chriſtus w rozdawániu y w łamániu chlebá / cześto
záchowywał/ iáko to v Ewányeliſtów doſtátecznié y ieſt wypiſano : iedn

† Iſaiæ 7.verſu 14.
& cap: 9.verſu 6.
Baruch 3. ver: 38.
Ioan: 1. verſu 1.
8 ver: 23. 14. v.1.
Roma: 9. verſu 5.
Coloſ: 1. verſu 15.
Hebræ: 1 verſu 3.
& 11. verſu 26.
1. Tim: 3. ver: 16.
Tit: 2. ver. 13 &
cap: 3. verſu 4.
Acto:20 ver 28.
Té wſzytki piſmá świadczą:że Chriſtus ieſt prawdźiwy Bóg.
Ioan: 10. ver: 30.
Ioan: 14. ver: 10.
* Ioan 5 verſu 17.
Ioan: 14. ver: 28.

kim porządkiem záwżdy chleb łamiąc/ dźieki czynił BOgu Oycu ſwemu n
bieſkiemu. Ale o tym ſzérzéy ná inſzym mieyſcu.
¶ Lecz rzékłby tu kto z Aryanow/ ieſli pan Chriſtus był równy bſtwe
z Bogiem Oycem : y iego á oyca iego ſpráwy równéy mocy ſą : czemu kie
cudo w chlebie vczynić miał/ wznośił oczy w niebo/dźieki czynił : to iſt dź
kował zá to Oycu niebieſkiemu / iż mu czym inſzym tego oddáć niémał:
Ná co ták odpowiedam z świetym Athánázym: Iáko duſzá ieſt rozumna
ćiáło ieſt ieden człowiek : Ták Bóg y człowiek ieſt ieden Chriſtus. Że ſt b
prawdźiwy:† czytay v Ewányeliſtow/y v Páwłá świetégo: o czym y Pro
cy pewné świádectwo dawáią. Że ieſt człowiek prawdźiwy : sámi to Aria
wyznawáią. Otoż ieſli ná náture BOſką patrzaſz/ tedy muśiſz to zezn
Oyćiec y ſyn ieden Bóg ieſt: bo ták ſam Chriſtus Pan świadczy: Że i y O
ćiec iedno ieſteſmy : które ſłowo/ iedno/ták Chriſtus wykłáda/ iákoby rzekł
nierozdźielni boſką náturą y iednośćią ieſteſmy : bo ták mówi : Ia eſtem
w oycu/ á Oyćiec we mnie : y przeto Oyćiec we mnie mieſzkáiąc/ czyni cudá
* Prácuie/y ia z nim pracuie. Ták ſye té tedy ſłowá/ iedno ieſteſmy/ rozum
ią á nie ináczéy. Gdy tedy ná iedne te náture boſką / która ieſt w Oycu y
Synie pátrzaſz/ nie naydźieſz przyczyny żadnéy/ dla czegoby Chriſtus Pan
dáry żywnośći Bogu Oycu dźiekowáć miał/gdyż z nim wſpoł ieſt wſzyt
tych rzeczy Pánem. Ale gdyż był y prawdźiwym człowiekiem : tedy ſuſz
BOgu Oycu nie tylo dźieki / ále y modły cynił : gdyż iáko człowiek Oycá
wżdy wyznawał wietſzym/ mówiąc : Oyćiec wietſzy ieſt niż ia. Abowiem

człowieczeńſtwá Syn Boży Chriſtus Pan / dziedzicem Bożym ieſt/ y — Ták go Páwel święty zowie.
ſzym miedzy wßytkimi/ których kßtałt człowieczy ná ſie wziął / będąc
m włáſnéy iſtnośći Bożéy / y formą álbo kßtałtem BOżym : przedsie — Hebræ: 1. verſu 3.
wedle człowieczeńſtwá / od BOgá oycá wßytko miał y ma / y zá do- — Philip: 2. verſu 6.
opátrzność iego potrzebá áby był dźieki czynił. Toć ieſt onégo pytá-
lucia álbo odpowiedź własna y prawdźiwa.
z też y to przypomnieć przyſtoi / co Pan Chryſtus w tymże kápitulum
á Swietégo o ſobie mówić raczy : iż on był chlebem żywotá wieczné- — Ioan: 6. verſu 35.
tym dáiąc znáć/ że dawał ludźiom poſilenié pokármu/ nic tego który
ále onégo który trwa ná wieki. A przeto ſye też chlebem Niebieſkim/ — Ibidem verſu 33.
m żywotá/ chlebem który z Niebá zſtąpił / być opowieda. Był tedy — Ibidem verſu 35.
m/nie tym cześnym źiarn żytnych / álbo pßenicznych / ále chlebem duß — Ibidem verſu 41.
ich weń wierzących. A iáko chléb cześny ćiáłá tuczy : ták ſłowo páná
uſowé/ chlebem dußnym będąc/duße tuczy y ożywia. Otóż iáko ten
ciału ku poſileniu ſam łamał/á łamiąc zwolenikom dawał/ aby tłuß-
iedzącéy rozdawáli : ták też y wduchownym chlebie ſłowá ſwego zácho
e raczył. Abowiém ſam naipiérwéy Ewányelią Króleſtwá BOżégo — Marci 1. ver: 14.
wiedał : przepowiedáiąc poświęcił y błogoſłáwił: obietnicámi ſwémi/
miácze Ewányeliéy ſwéy Swiętéy vbeſpieczył o żywoćie wiekuiſtym/
łáćie więcznéy : á potym Zwolenikom te náuke zoſtáwił / do reku im
/ y wßytkiéy tłußczéy ná świećie przepowiedáć kazał : ßáfárzmi świą-
táiemnic y ſłowá ſwego / oné tu ná świećie czyniąc : á to okázuiąc / że
chlebem świątośći y ſłowá iego/ zwolenicy iego/wßytki ludźie ná świe-
ſkáiącé/ kármić y náſycáć mieli/ ku ich wiecznému żywotowi.
onéy tedy zwiérzchnéy ſpráwie łamánia chlebá/ tá táiemna ſpráwá ßá-
nia ſłowá Bożégo y świątośći Páńſkiéy / zámykáłá ſye : y iáko on do-
pokarm/ okfituiący przez błogoſłáwieńſtwo náſycił wßytki/ ták ma-
y wielkié/ á w ſobie vmnieyßénia niemiał : ták ten dußny pokarm ná-
wßytki bez ſwego vmnieyßénia.

A gdy ſye náſyćili.

To ieſt/ gdy ſye náiedli do ſytośći : Bo ták inßy EWányeliſtowie — Lucæ 9. verſu 17.
dáią témi ſłowy : Y iedli wßyſcy/ y náiedli ſye doſtátecznie. To dla te- — Marci 6. ver: 42.
piſáli/ áby kto nie rozumiał/że w onéy wielkiéy tłußczéy/ iedni ieść mo- — Matt: 14. ver: 20.
drudzy nic : y przeto pißą : Jedli wßyſcy/ y wßyſcy ſye náiedli ták hoy-
oſtátecznie / że też nád ich náſycenié zoſtáły odrobiny : któré Chryſtus
biéráć kazał : Bo ták Ewánieliſtá świadczy :

**kł Zwolenikom ſwym/ zbierzćie co zbyło odro-
/ áby niezginęły. Zebráli tedy y nápełnili dwá
ćie koſzów odrobin/ z pięćiorgá chlebá/ y ze dwu
rybek/ któré zbyły tym którzy iedli.**

Tákći pewnie Chryſtá PAná náßláduiącé / y weń vprzéymie wie-
/ hoyna żywność naßládowáć będźie / ieſli z iego błogoſłáwieńſtwem
wnośći ßukáć będą. W czym iednák ieſt wielka táiemnicá náuki ná-
e Chryſtus Pan té oſtátki chlebá y ryb zbiéráć Apoſtołom káże/áby to
ie nie zginęło. Przodkiem dla tego/ ábyſmy dárów Bożych/nam ku ży-
ći dánych / y z okfitośći nam dánéy od Bogá / oſtátków wniwecz már-
tráćili/ ále z nich inßym dobrodźieyſtwá czynili / ták iáko ſam Pan v-
świąc : Z tego co zbywa / dawayćie iáłmużne. Zbywáło bogaczowi — Lucæ 11. verſu 41.

Lucæ 16. ver: 21.
onému/ który hoynie żył/ ochedożnie chodźił/ á témi odrobinámi Lá
karmił/ áni kármić kazał: przeto mu te nieuczynność pieklem zápłá
Niech sye przypátrzą/ iáko oni témi odrobinámi chlebá sobie dánego
gá ßáfuią/ którzy wiecéy podeyźrzáné y wßeteczné ludźi imi żywą/ á
niéy ich psom vdźiéláią/ á niż sługom Bożym/ ßáfárzóm słowá Boż
dźiom vbogim/ y ich miłośierdźia potrzebuiącym.

¶ Zyczyłbym tego/ żeby y po dźiś dźień y záwżdy / póki ßáfunek d
nego chlebá słowá Chrystusowégo trwa ná świećie/ áby sye z nim tá
dek dźiał / táki sye z tym chlebem z roſkazánia Páná Chrystusowégo
Odrobiny tego prostégo chlebá/ które nád násycenié ludu onégo zost
Apostolskich koßów każe Pan chowáć: y áby sye nie psowáły w nin
postołom tego każe przyyźrzeć: y przy nich wich chowániu/áby to zo
skázuie. Tákćiby záprawde potrzebá/ że w powßechnym násyceniu
Pismo święte wiele rzeczy ma w sobie táiemnych/ których lud pospolity zrozumieć nie może.
Bożégo/ są niektóre pismá/ które są iákoby odrobiny/ których ludźie
ći rozumieć y wybáczyć nie mogą/ y przeto od ich násycenia pozostá
brzeby tedy tákie odrobiny to iest tákie táiemnice/których lud pospo
baczyć y wyrozumieć z trudnośćią może/ albo też podczás nie może
ßów Apostolskich zbiéráć: to iest / do ßafunku Namiestników Apo
oddawáć. Gdyż to báczyć możemy/że żadnego pożytku nie czynią v
glebokié á wezłowáté mieyscá pisma Swiętégo: ále wiecéy giną ty
pogorßenié dawáią: bo wnet/ czego nie rozumieią/bluźnią/y gorßą
lepieyby/ czego kto nie rozumié/ áby to z vczćiwośćią v śiebie vważy
to medrßym/ á w Wierze Apostolskiéy y w nauce Páná Chrystuso
źnieyßym y doskonálßym/ ku wyrozumieniu: y od nich / iáko od ßáfá
namiestników Chrystusowych/ prawdźiwégo wykłádu ßukał. Lec
tym násyceniu odniósł Pan Chrystus/ pátrzay.

Oni tedy ludźie/ vyźrzawßy on znák mowili
iest prawdźiwy Prorok/który ma przyść ná ś

☞ Gdy tu dokłádáią Chrystusá PAná być tákim PRorokiem
przyść miał ná świát: tedy nie o inßym to rozumieią / iedno o onym
Deut:18. versu 18.
go Pan Bóg przez Moyzeßá obiecał był/ témi słowy: Proroká wzb
z pośrzodku bráćiéy ich/ tobie podobnégo Moyzeßu: y położe słowá
vstách iego/ y bedźie mówił wßytko co mu ia roſkaże/ ꝛc. A namni
tym nie mylą/ że go onym á nie inßym Prorokiem być rozumieią. W
iedno mylą/ że nic zacnieyßégo o Pánu Chrystuśie nie rozumieią/ ied
by o Proroku iákim zacnym/ wźiętym/ y v Páná Bogá miłym. A
stus Pan był z Moyzéßem y z inßymi Proroki Prorokiem/á że też był
ßystkimi Proroki wyßßy: tedy przez porównánié iego persony do M
y proroków inßych/ to pokażemy.

Prorocy nie sámi z swoią dumą / áni swoią wolą ná świećie posłu
Boże spráwowáli/ále byli od Bogá posłáni: tákże rownie y Pan C
był posłány/ ná tóż posłußeństwo słowá Bogá Oycá swego: Gdyż
Deut: 18. ver: 15.
wi o nim Bóg Oyćiec: Pobudze Proroká/ ꝛc. A iż słowo nie swé / ál
wskié do ludźi przyniósł: przeto o tym ták świádczy tenże Bóg Oyći
łoże słowo moie w vstách iego.

A iáko Moyzéß Prorok naiwyßßy/ tylko od sámégo Bogá proroct
miał/ y roſkazánié iego/á nie czyie inßé opowiedał/niesłychany Zakon
Galat: 3. versu 19.
go wźiął/ iednaczem będąc miedzy BOgiem y grzéßnymi ludźmi: T
Hebræ:12.ver:24.
Chrystus od BOgá Oycá/ Zakon nowy wźiął: Jednaczem sye ſstał
Bogiem y ludźmi.

l iáko Moyzeß cudámi y náuką/ Zakon od Bogá wzięty potwierdźił/ oz-
ił/ y gruntownym vczynił: Ták Pan Chrystus zacnémi cudámi swémi/
áuką niebieską postánowił. Toć są równé spráwy Moyzeßá y Proro-
o/ z Pánem Chrystusem/ dla ktorych słusznie názwan był Prorokiem.
Lecz iż Chrystus Pan nád Proroki y nád Moyzeßá był zacnieyßym y
ßym: miáłá byłá tłußcza o nim co więcey y wyßßey rozumieć. Vkaże-
tedy/ y z strony persony/ y z strony Boskiey spráwy być Chrystusá Páná
ßym/ nie tylo nád Proroki wßystkimi/ ále też y nád Moyzeßá/ ktorému
rok żaden w Zakonie stárym równy nie był.
Moyzeß człowiekiem tylko był: Chrystus Pan był Bóg y człowiek: bo był Ioan: 1. versu 14.
vem Bożym wćielony.
Moyzeß národźił sye biegiem przyrodzonym z mężá y z niewiásty: Christus Isaiæ 7. versu 14.
spráwą Duchá Swiętégo poczęty w żywoćie pánieńskim/ y z pánny ná- Mat: 1. versu 20.
zony. Lucæ 1. versu 35.
Moyzeß człowiek grzéßny: Chrystus pan okrom grzéchu/ báránek niewin-
1. Pet. 2. ver. 22. et cap. 1. ver. 19.
Moyzeß sługą tylo w Domu Bożym był: Chrystus Pánem. Heb. 3. v. 5.
Moyzeß Zydy z niewoley Egyptskiey wybáwił: Chrystus pan z niewoley Exodi 12. ver: 51.
ińskiey/ wßystek naród ludzki wyswobodźił. Acto: 26 ver: 18.
Moyzeß ludu żydowskiégo nie doprowádźił do źiemie obiecáney: á PAN Deut: 31. versu 2.
ystus wßytki wierné swé záwżdy prowádźi do królestwá niebieskiégo. & 34. versu 4.
Moyzeß sługą był Zakonu niewoley y śmierći: Chrystus Pan sługą łáski. Coloss: 1. versu 13.
Moyzeß Zakonem swym grzéch á śmierć pokazał: Chrystus Pan Zako- Rom: 7. versu 6.
swym/ grzéch y śmierć potłumił. Ioan: 1. versu 17.
Moyzeß ćień tylko rzeczy duchownych vkazał: PAN Chrystus prawdę y Rom: 3. versu 20.
e. Joan. 1. ver. 17. Ioan: 1. versu 21.
Moyzeß przez ofiáry bydlęcé/ grzéchów ludzkich nigdy znieść nie mógł: á Hebræ 9. ver: 26.
Rystus pan raz ofiárowány/ krwią swą/ wßytki grzéchy tego świátá o- Hebræ: 10. ver: 1.
Heb. 9. ver. 28. Hebr: 10. ver: 4.
Moyzeß kápłáństwo doczesné był postánowił: ChRystus Pan wieczné/ Leuit: 8. per totū.
e porządku Melchizedekowégo. Hebræ: 6. ver: 20.
Moyzeß stárégo Zakonu dosyć niedoskonáłégo pośrzednikiem był: Chry- Galat: 3. ver: 19.
pan nowégo y doskonáłégo wiecznym pośrzednikiem iest. Hebræ: 8. ver: 15.
Moyzeß iáko Prorok tylo o przyßłym Proroku Pánu Chrystuśie proroko- Deut: 18. versu 15.
: Chrystus Pan wßystkich proroków dokończeniem sye stał: bo iuż zbá- Hebræ: 1. versu 2.
ia wßytkiégo dokonał ludzkiégo: y iáko Páweł święty świadczy/ że o-
cznie Bóg Oyćiec przez Syná swego/ iuż do nas mówić raczy: Bo Za-
Prorocy trwáli tylko do Janá Swiętégo.
Słusznie tedy/ iż nie tylo Proroki/ ále też y Moyzeßá przewyßßáć Chry-
Pan raczł/ ták w osobie człowieczeństwá z Bostwem złączonégo/ iáko
práwie ßáfunku/ spraw/ y słowá Bożégo/ więcey y wyßßey o nim rozu-
miáłá tłußcza/ á niż rozumiáłá. Bo miáłá go rozumieć/ nie tylo Pro-
m/ ále y Pánem wßytkich Proroków: Ktorégo duchem/ iáko Piotr S. 1. Petri 1. versu 11.
dczy/ wßyscy Prorocy mówili. Lecz to prostoćie ludu onégo ma być
isano. Nam to więcey ku pożytku wiáry/ y ku potwierdzeniu być ma-
ny ználi Chrystusá Páná/ nie tylo być prorokiem/ ále Pánem y Bogiem
tkich Proroków: ktory nie ták iáko Eliaß mąkę y oley/ v niewiásty Si- 3. Reg: 17. ver: 16.
kiey z Sárepty rozmnożył: Nie ták iáko Elizeus chléb Synom Proro- 4. Reg: 4. a ver:
: Bo ći mocą Bożą to czynili: Chrystus pan mocą swą y Bostwá swe- 42. ad finem.
o rozmnożenié chlebów y ryb vczynić raczył.
e rzecze Aryian: Bóg Oyćiec Chrystusá z pánny vrodzonégo Prorokiem Deut: 18. versu 15.
przez Moyzeßá/ czemuż go ią też Prorokiem tylo zwáć niemam?

Odpowiédź ná to. Bóg Oyciec/ nie dla tego Chrystusá Páná Proro
zowie/ áby nic wiecéy godnosci y zacnosci w sobie nie miał / iedno tylo go
dnosć y zacnosć Prorocką : ále to czynić raczył / że go Prorokiem krzcił
Isaiae 42. versu 1. Moyzeszá/ dla vrzedu tu ná swiecie iemu zléconégo : y przeto zowie go v
& cap:49. ver:6. iaszą sługą swym/ zowie go y kápłanem : á co wiecéy / Páweł Swiety
Matt: 12. ver: 18. Duchá Swietégo názywa go sługą obrzezánia : Rom. 15. ver. 8: Apo
Psal: 109. ver: 4. lem/ Heb: 3. ver. 1. ktory ná sye kształt służebniczy przyiął/ Phil: 2. ve 7.
Matt: 3. versu 17. Przedsie iednák té przemiánki ná sobie odnosząc/ iest prawdźiwie onym sy
Bożym / ktorym go Bóg Oyciec z Niebá/ nam głosem swym oznáymił
Hebrae: 1. ver: 6. onym Bogiem/ ktorému chwale dáią Anyołowie : iest onym Bogiem/ ktory
1. Tim: 3. ver: 16. sye pokazał w ciele. Otóż rozumiéy/iákim sposobem iest názwan Prorok
Ioan: 1. versu 14. á że zá tym tytułem tego nie strácił/ że iest prawdźiwym Synem Bożym
Ioan: 20. ver: 28. chodzącym z Oycá/ Słowem Bożym wćielonym/ Bogiem/ † á Bogiem
Ioan: 5. versu 20. wdźiwym : á przeto Pánem wszystkich prorokow.
†Roma: 9. versu 5. ☞ Co sye działo po tym násyceniu tłuszczéy / Ewányelistá Jan S
ty wypisuie/że nie tylko wdźiecznie przyieli to nákarmienié/ále téż zátym
mádźiwszy sye ich wiecéy wiedszy orszak/ chćieli koniecznie vchwycić Chr
sá Páná/ y vczynić go Królem. Ale on sam szczegulny vszedł ná górę /
sye im zátáił.
Ioan: 18. versu 36. Wiedział Pan Chrystus/ y wyznał to potym/ iż królestwo iego niebył
go swiátá : przeto nie prágnął królestwá ná ziemi. Onégo królestwá
Philip: 2. ver: 10. cznégo/ wedle człowieczeństwá swego Królem miał być/ przed ktorym
lákie koláno/ Niebieskié/ Ziemskié/ y Piekielné vpádáć miáło : gdyż czło
Matt: 28. ver: 18. czeństwu iego/daná iest moc wszeláka ná niebie y ná ziemi. A gdyż iáko
Rom: 8. ver: 29. wiek y brát nász/ piérwszy posiadł iuż ono Królestwo/ miéymysz sye ku n
Ioan: 12. ver: 26. wszyscy : iż gdźie on iest/ábysmy téż z nim byli. Prosząc go vniżonémi y
némi prosbámi nászémi/żeby tu ná swiecie rozmnażał właśce swéy żywn
y potrzeby násze/ ták iáko szczodrze rozmnożył téy tłuszczéy ná puszczy pi
ro chlebá / y dwoie ryb : á z námi sye tu miłościwie ták obysć raczył / żeby
y ná duszným pokármie słowá iego/ głodu nie ćiérpieli/ y w wie-
cznym iego królestwie/ z iego widzenia wiecznie
sye cieszyli. Co nam rácz dáć Pá-
nie Boże w Tróycy
iedyny. A.

Summá Ewányeliéy téy tá iest.

I. Wypisuie Ewányelistá cudo wielkié/ ták w násycániu pieciorgiem c
bá y dwoygiem ryb onégo tłumu wielkiégo ludzkiégo : iáko téż y ten d
cud/ że ták wiele zostáło odrobin/ wiecéy dáleko á niż było chlébá y ryb.
tych cudách náuczáiąc wszechmocności PAná Christusowéy / y násze vf
w potrzebách żywności nászéy/ do niego iáko nie do omylnégo opátrzyc
Psal: 144. ver: 15. obrácáiąc : ták żebysmy záwżdy mówili z Dawidem : Oczy wszytkich
bie nádźieie máią Pánie/ á ty im dáiesz pokarm czásu potrzeby/ ꝛc.
II. ROskoszy y zbytnié dárów Páńskich á márné trawienié / Ewányel
swiety hámuie. Vkázuiąc skromnosć stárych ludźi/ y sámégo Páná / kt
Apostoły swemi ná chlebie iecżmiennym y ná troszę ryb/ w żywności prze
wał. O stárych ludźi skrómnym vżywániu swiadczą Historye/ o Abra
mie/ Izááku/ Jákobie/ y inszych. Przećiwnym zásie obyczáiem o tych/ kt
hoynie ćiáło swoie tuczyli/ pismo pokázuie/ że ie Pan Bóg karał : JOb

ny częſto goduiącé/ dom obáliwßy ſye pobił: Bogaczá o którym LVkaß Iob 1. v: 4. 18. et 19.
iety piße/ piekło pożárło/ ꝛć. Lucæ 16. ver: 23.

Chriſtus Pan cudá inßé znaczné czyniąc/ nie vżywa tákich Cérymoniéy/ III.
ieſt dźiek tákich nie czyni Bogu Oycu/ iáko kiedy chléb rozmnażał/ łámał/
o pożywánia dawał. Náuká ieſt nam od Páná podána/ ábyſmy wiedźieli
ierzyli/ że wßytká żywność náßá od Páná Bogá ieſt: á iż błogosłáwień-
ſtwem Bożym ieſt/ tedy mamy zá nie Pánu Bogu dźiekowáć/ y
zboiaźnią Bożą iéy nábywáć: Potem czołá naßégo/ y po-
bożną pracą wßytko ſtáránié náße/ w moc miłé-
go Páná Bogá dawáiąc/ y prace ſwé
iemu poruczáiąc/ etcaet.
Amen.

EWANYELIA ZIEY WYKLADEM W NIEDZIELE

piątą w Poſt Chrzesciánſki, według opiſania Ianá S: w Kápit: 8. A zową ią od Introitu ná Mſzéy Iudica.

KTO mie z was będzie karał z grzéchu? IEſliż wam prawdę powiádam/ czemu mi nie wierzyćie? Kto ieſt z Bogá/ słów BOżych ſłucha. Przetóż wy nie ſłucháćie/ że nie ieſteśćie z Bogá. Odpowiedźieli tedy Zydowie/ y rzékli mu: Wiec my nie dobrze powiadamy/ iżeś ty ieſt Sámárytanem/ á dyabelſtwo maß? Odpowiedźiał Jezus: Jáć Dyabelſtwá niemam/ ále czcze Oycá moiego/ á wyśćie mnie nie vczćili. Jáć iśćie nie ßukam mojéy chwały/ ieſt ten który ßuka y ſądźi. Záprawdę záprawdę powiádam wam/ będźieli kto chował mowy moie/ nie vyźrzy śmierći ná wieki. Tedy rzékli Zydowie: Teraześmy poználi że Dyabelſtwo maß. Abráhám vmárł/ tákże y Prorocy/ á ty powiádaß: Będźieli kto záchowywał słowá moie/ wiecznie śmierći nie vkuśi. Czyliś ty więtßy ieſt niżli Oyćiec naß Abráhám/

który vmárł/ y Prorocy też pomárli: Czymże ſye ty czyniſz: Od
powiedźiał Jezus: Jeſliżeć ia chwale ſam śiebie/ chwała no
iá nic nie ieſt. Jeſtći Oyćiec mój/ który mie vwielbia/ któ
wy powiádacie/ że BOgiem wáſzym ieſt: á nie poznaliśc g
wy/ á ia go znam. A rzékłlibym iż go nie znam/ bede wan po
dobnym kłamcą. Ale znam go/ y słowá iego chowam. Abrá
oyćiec wáſz pożądał tego/ áby był widźiał dźień mój: wid
y radował ſye. Rzékli potym Zydowie do niego: Piecdźie
lat ieſzcze nie maſz/ á ABráhámáś widźiał? Rzékł im Je
Záprawde záprawde powiádam wam: Pierwey niż był A
hám/ iam ieſt. Porwáli tedy kámienie áby nań ćiſkáli. Al J
zus ſkrył ſye/ y wyſzedł z Kośćiołá.

Summá przemowy o tym ieſt/ że piſmo świeté y y przyrodzenié ſámo/ vczą znáć P. Bogá/ y być go Pánem y rządźićielem świátá/ który hoynie płáći dobroć/ á karze złość/ y w tym ſye prawdźiwym Bogiem być pokázuie. A wźietá ieſt tá przemowá z tych słów Páńſkich: że Zydowie y ich Zakonu wykłádácze/ BOgá ſwego któręś wyznawáli/ nieználi/ y przeto kłamce byli/ y czynili to przećiwko piſmu świetému y przyrodzeniu.

Piſmo wſzytko ſtárégo y no
wégo Zakonu tego vczy/ á náoſtátek Z
kon ſam przyrodzony pokázował to z
áby człowiek PAná Bogá poznał. Z
ſtáry y nowy náuką opiſáną: á zakon
rodzony/ właſnie ſámym rozumem z
do tego człowieká wiódł. Ze Zakon
y ſtáry iáſnie to z náuki piſmá pokázu
to dowodu nie potrzebá: bo tego pełn B
blia. A iż Zakon przyrodzony/ który
y náuki niémiał o bogu ſtworzyćielu
kich rzeczy/ rozumem tylo wiedźiał/ y
ſpráwy ſtworzenia Bożégo/ Páná Bogá dochodźił/ y poznawał go/ ś
czą o tym piſmá y ſpráwy Philozophów/ nie tylo w meſkiéy płci będą
ále też y w żeńſkiéy płci. To ſye pokázuie przez oné Sybille białegłowy

cz pismá niémiáły/ o Bogu stworzycielu wßech rzeczy : przedsie iednák/ co
m mówiły y pisáły/ znáczné rzeczy sa z tych DOktorów/ którzy nam ich o
u bogu słówá y pismá zostáwili. A bysmy też ich żadnégo pismá niémie=
żadnégo swiádectwá z strony ich/ áby bogá poznáły : tedy mamy swiá=
wo Páwłá swietégo/ który iásnie o tym mówi/ że Pogáni Bogá pozná
le chwały iemu przystoynéy nie czynili. Lecz iż nie tylo znáć Paná Bogá
rzycielem/ iest y byłá záwżdy rzecz potrzebna káżdému : ále też znáć go
iem wßeg stworzenia/ które iest ná niebie y ná ziemi/ rzadzicielem y spraw=
tákże y opátrzycielem wßytkich rzeczy ; to wiedzieć y wierzyć człowieko=
ilna potrzebá. Abowiém w tym bładzili pogáni : że ácz Páná Bogá ro
ieli być naywysßa y naywietßa istote : przedsie w sprawách ziemskich / y
ch wßytkich rzeczy które sa pod niebem ; rzad y opatrznosć mu odéymo=
: á gwiazdom/ słońcu/ miesiacowi/ plánetom / y inßym próżnym BO=
/ z ludzi poczynionym/ władza przypisowáli : á iákoby on Pan w niebie
go stworzyciél o tym co ná swiecie iest niedbał/ ták rozumieli. JEst te=
podzis pozostáły wizerunk v Astrologów / kthórzy własnie obyczáiem
ánskim/ vrodzenia ludzkié/ spráwy potoczné ná ziemi/ vrodzáie z ziemie/
ki/ żyznosć/ pokóy/ przygody/ smierci/ y żywot ; Niebu/ gwiazdom/ pláne=
przypisuia : Pány káżdému rokowi/ Marsá/ Sáturnusá/ WEnusá / y
pogáńskié báłámuctwá czyniac : CO iáko dobrze czynia / niech o tym
ześcijáńskié pisáné Práwo / które CEsárskim zowiemy rossadek czyni :
é tákich práktyk srodze zákázuie/ y ná gárle kárác każe. Acz sámá náuká
ronomów iest dobra/ y potrzebna : ále práktyki/ y diwinácie z niéy / które
ie zárodza/ té sa nie Chrześcijáńskié/ áni ná ich stan przynáleża : bo to sa
áńskié mamidłá/ y domyslności : gdyż rzad y páństwo/ ná ziemi y ná nie=
nie w mocy Sáturnusá/ który Oycá otrzebił/ y iáko Poetowie/ y Historyę
adcza Syny swoie poiadł : áni JOwißá / który Sáturná Oycá swego z
lestwá wygnał/ á sam w cudzołostwie y w porubstwie wiek swóy strawił.
i Wenusá biáłéy głowy wßetecznéy : ále w mocy Páná Bogá/ w Tróycy
négo wßechmogacégo/ Páná którégo Niebo stolec iest/ á ziemia podnóż=
n nóg iego / który nápełnia niebo y ziemie : tego iest rzad/ tego iest Páń=
o/ tego iest moc/ tego chwałá ná wieki wiekom. Ták go znáć y wie=
ć drógá zbáwienna iest. W téy opátrznośći/ y wßechmocnośći iego/ zale=
ego miłośierdzie / dobroć / y spráwiedliwość / y spráwy osobliwé/ które=
nas stworzenié swé rzadzi/ y spráwuie ; w tym sye pokázuie Pánem rzad=
n/ że dobré miłuie / á złé karze : dobrym wiernym swym dobrze oddawa/
n złe. Ná złé przepußcza tu ná swiecie głody/ mory/ choroby/ miecz nie=
iacielski / y inßé dolegliwośći. Dobrym zásie oddáie / ich dobré y wedle
léy iego vczynności / wßelákim ßczesliwym powodzeniém : á iesli ie kiedy
ze/ podkłáda reke zásie wspomożenia swego/ y podpomaga ie. A to rzecz
pewna/ iż miedzy wßytkimi inßémi spráwámi Bożémi/ którémi sye Bo=
m prawdziwym y mocnym być pokázuie/ tá iest iedná/ która go być pra=
żiwym Bogiem pokázuie : że on iest nie tylo nád Królmi y króléstwy / ále
y nád ludźmi káżdym z osobná táki pomściciél złości / y grzéchów ludz=
h/ że iuż skoro sye którégo Królestwá złość wypełni/ iáko Chánáneyskiégo/
áryzeyskiégo / Amoreyskiégo/ y inßych Królestw złość sye byłá wykonáłá
ed ich zginieniém : ták PAN Bóg táiemna ráda swa przenosi y nißczy
y pámieci ich gładzi. Równym obyczáiem y nád ludźmi zá ich sprosné
zéchy/ których álbo ludzie nie bacza / álbo vrzedy sadem spráwiedliwym /
oby powinni/ kárác niechca ; Pan Bóg ták vgadza kaźnia swa/ że sámi to
tym ludzie wyznáwáć mußa/ że ie karze Pan Bóg : nie o ono/ co sye ludziem
dzi máłégo / zá co wiec ciérpia : ále o co wietßégo/ co broili/ á karánia zá
nie odnosili/ które byli zásłużyli.

Roma: 1. versu 21.

Co iest Astrologia álbo z Plánet pokázowánie rzeczy przyszłych/ pokázuie.

Toletanum Concilĩu .i. si quis Astrologiæ vel Mathesi, existimat esse credendum Anathema sit.

Lege Ioannem Nauclerũ in Chronographia, Generatione 24.

Isaiæ 66. versu 1.
Ierem: 23. ver: 24.
1. Paral: 29. ver: 11.

Pan Bóg dobré miłuie/ złé karze.

¶ Rządzićiel tedy wßyſtkiego Pan Bóg w Tróycy iedyny/ w którego
wzdy wierni vfánie pokłádáią: ieſli z wielkich inßych ſpraw iego/ tedy z
dobrzeczyć go máią záwzdy/że zrządu ſwego łáſkáwego/oddáwcą ieſt ſpr
wiedliwym/ y ßczodrym zápłáćićielem wßyſtkich rzeczy/ y ſpraw ludzkich do
brych/ á mśćićielem złych. Tego maß iáſny dowód z piſmá Swiętego doſyć
hoyny: którego áczći wßytkiego pokázáć nie mogę/boby Biblią wßytkę mu
ſiał przepiſáć: ále z kilku mieyſc pewnych z piſmá Swiętego/ tego ſye náu
czyć możeß/ że mśćićiel grzéchów ludzkich Pan Bóg ieſt.
Gen:3.v:19.et 24. W Jádámie y w Ewie rodźicách pierwßych/obáczyć káżdy może: które
Pan BOG dla grzéchu y z Ráiu wygnał/ y śmierćią doczesną ſkarał á w
nich nas wßyſtkich.
Geneſ: 6. ver: 17. W onych ludźiách/które potopem wygłádźił: okrom Noego y ſynów iego.
& cap: 7. ver:23. W Sodomczykách/ y w inßych przyległych miáſtách/ które ogniem z nie
Geneſ:19. ver:24 bá ſpalił/ y do piekłá wrzućił.
W Zydźiech: które zá Jozephá przedánégo w niewolą Egyptſką/ zá bál
Geneſ:37. ver:28. wochwálſtwo ná puſzczéy/ mieczem/ á potym ogniem z niebá/ y morem: zá
Exodi 32. ver: 4. zabićié Prorokow/ y chwalenié Báálá/ niewolą Bábilońſką: zá wzgardzé
Bar: 6. verſu 1. nié náuki/ cudów y dobrodźieyſtw/ tákże y zá zabićié/ y kupienié zá pieniądzy
Amos 2. ver: 4. Chryſtá Páná/ iuż niewolą wieczną pokáráć raczył.
Prawdźiwie tedy o ſobie mówi: Ja Pan BOG twóy/ ieſtem mocny za
Exodi 20. ver: 5. wiſtny w miłośći/ mßcząc ſye grzéchów y nieprawośći Oycowſkich ná ſy
niéch/ do trzećiego y do czwartego pokolenia/ tych którzy mnie nienawidzą.
A czynię miłośierdźié nád tyſiącmi tych/ którzy mię miłuią. Pytaß czemu:
Odpowieda Dawid: Ze on ieſt BOG/ który nieprawośći nie lubi. Bo ták
Pſal: 5. verſu 5. mówił Heli Kápłan/ karząc ſyny ſwoie: Jeſli zgrzéßy mąż przećiwko mężo
1. Reg: 2. ver: 25. wi/ może mu Bóg dáć vbłágáć ſye: ále ieſli mąż zgrzéßy przećiwko Bogu/
kto ſye zań będźie modlił? Przeto Dawid mówi: Maß w nienawiśći Pá
Pſal: 5. ver: 7. & nie wßytki/ którzy czynią złość/ ták/że dáleko od nich zbáwienié ieſt: Bo ro
118. verſu 155. ga twarz Páńſka ieſt nád témi/ którzy go grzéchy w gniéw przywodzą.
Pſal: 33. verſu 17. Przeto mówi Jzáiaß: Biádá narodowi grzéßnému/ ludu obćiążonému nie
Iſaiæ 1. verſu 4. práwośćią/ nasieniu złému/ ſynom złośliwym/ którzy opuśćili Páná/ á blu
źnili świętégo Jzráelſkiégo. Czemu biádá pytaß? Krótki o tym rozſądek
ieſt páńſki/ gdy mówi: Złé/ źle zátráći/ nietylko tu ná świećie/ ále y ná o
Matt: 21. ver: 41. tnim ſądźie nas wßyſtkich. Dekrét ieſt Sędźiégo przyßłégo o złych/ że pódą
Ioan: 5. verſu 19. ná wieczny ſąd/ kędy będźie odchłań ogniá/ źimno/ y zgrzytánié zębów.
¶ A iż Pan Bóg ieſt záśie oddáwcą dobrych wßytkich rzeczy/ Piſmo o
nie świádczy/że żadnégo niewinnégo nie opuśći pan Bóg. Dawid záſye mó
Num: 14. ver: 18. wi: Skłoniłem ſerce moie/ ábym czynił ſpráwiedliwośći twoie ná wieki/ la
Pſal: 118. ver: 112. odpłáty. A Páweł Swięty: Odda Pan Bóg káżdému wedle vczynkon e
Rom: 2. verſu 6. go: weźmie zapłáte káżdy wedle pracéy ſwéy. Ale co iáſnéy rzeczy dowo
1. Cor: 3. verſu 8. mam? gdyż to wßyſtko piſmo święté/wßſtykim wobec pokázuie: gdyż n
Eze 18.v:4.et 20 my/ że káżda Dußá/ która zgrzéßy vmrze: á którzy dobrze czynią/ póydą
Ioan. 5. verſu 29. wieczny żywot. A ieſli ſye dobry człowiek brzydźi złémi ſpráwámi/ Bóg
broći Pan/ ma ſye w nich kocháć? Ato widźiß z Ewányeliéy dźiśieyſzéy/ iż
Pan Chryſtus Syn prawdźiwy Bogá Oycá/ ſtára ſye pilnie o to v Zydów/
ták v poſpólſtwá/ iáko v ſtárßych/ y w zakonie vczonych: áby ich/ y niew
nośćią żywotá ſwego/y ſłowem Bogá Oycá ſwego/którym tu ßáfował/
tego przywiódł: áby poználi Bogá Oycá iego/ á Bogá ſwego: Bo tego
Ioan: 8. verſu 54. nie inßégo Bogiem ſwym zwáli: A ták go poználi prawdźiwie/żeby go w
czćiwośći wſpół z nim mieli. A zátym/ żeby go téż/ iáko Syná iego właſ
go w téyże vczćiwośći mieli. Dawáiąc im to znáć/y opowiadáiąc im to
Ioan: 8. ver: 47. ßy ich/ że z Bogá nie byli/ że go nie ználi/ y przykazánia iego nie chowáli. Z

tym op

opowiedáiąc y pokázuiąc/ co ſą tácy ludźie/ y czego ſye ſpodźiewáć má-
o Bogá Oycá/ który ieſt miłoſnikiem dobrych/ y oddawcą ſpraw ich do-
ch/ á ſrogim mśćićielem złych : że oni wßyſcy/ próżni być nie mogli od bo-
pomſty/ którzy prawdy ſłucháiąc zamiátáli ią precz : żywot niepokaláný
yſtá PAná widząc / potwarztwy poßpécili go z nienawiśći y ze złéy wo-
kłamcámi y prawdy Bożéy nieprzyiaćiele ſtawßy ſye. Otóż iż nie chćie-
i Páná Bogá poznáć prawdźiwie przez ſłowo Páná Chryſtuſowé / przez
tnice które im był dawno w nim obiecał : do tákiéy zákámniałośći przy-
że z záſlepienia grzéchu/ zápámiętawßy boiáźni Bożéy/ y iego ſpráwiedli-
śći którą karze złość / á płáći dobroć : nie tylo że ſłowá BOżégo ſłucháć
hćieli/ ále y przepowiádaczá iego Chryſtá Páná kámieńmi zábić chćieli :
to ßérzéy poznaćie z Ewányeliéy.

Kto mię z was będźie karał z grzéchu.

☞ Spór ten/ który Chriſtus Pan z niewiernymi przełożonymi żydow- Anno Chriſti 32.
i/ y vczonymi w Zakonie przed początkiem dźiśieyſzey Ewányeliéy miał/ Decimo Calendas
m wßytek ſye zámykał : że Chriſtus Pan z cudów ſwoich/ y ze wßytkich Octobris, feria 3.
w ſwych pokázował ſye być Synem włáſnym Bogá Oycá/ á nie inßégo Indictione 5.
gá/ iedno onégo/ którégo też wßyſcy żydowie Bogiem prawdźiwym wy-
wáli być : y dowodźił tego témi dowody : że BOg Oyćiec świádectwo
wdźiwé o nim dawał w ſłowie świętym ſwym / z którym go tu ná świát
ł : dawał świádectwo y w cudách : bo oyćiec w nim mießkáiąc cudá w
ſpráwował. A potrzećié/ áby nie rozumiéli/ żeby przyſpoſobionym tylko
nem Bogá Oycá ſwego był/ iáko ſye też oni być rozumieli/ tedy dokłáda
mówiąc : JAm z BOgá poßedł : ten mię poſłał / y przyßedłem tu ná Ioan: 8. ver: 42.
át : y od niego á nie od śiebiem przyßedł.

Zydowſcy záśie Doktorowie/ zdobiąc też naród ſwóy / á iákoby poróws-
wáiąc do Chriſtuſá/ odpowiádáią mu : żeſmy my też nie z porubſtwá po-
y národźili ſye : ále mamy Oycá Abráhámá / y ieſteſmy wolni/ temu/ że
ny Oycá naßégo Bogá. TV iuż gdy ſye ták poczęli wynośić narodem
áhámowym/ pokázuie im Pan / że wedle krwie y potomſtwá byli Syno-
Abráhámowi : Lecz iż ſpraw Abráhámowych nie czynili/ y cnót iego nie
ládowáli/ próżno ſye buczyli z ták zacnégo y cnotliwégo narodu być : gdyż
ieſt dobrégo zacnégo y cnotliwégo Oycá prawdźiwé potomſtwo / któ-
ycá ſwego w cnotách náßláduią : á oni wyrodkámi ſą/ kthórzy w cnotli-
h domách rodząc ſye / od cnoty przodków ſwych wykráczáią. Tácy byli
ſnie y Zydowie : wyrodźili ſye byli z cnót Abráhámowych/ przeto im Pan
vi : Jeſliżeśćie ſą ſynowie Abráhámowi : czyńćież vczynki Abráhámowé. Ioan: 8. verſu 39.
iż y ſynmi bożymi ſye zwáli/ á złośći y nieprawośći byli pełni : tedy P. Chri
iáſnie im to pokázuie/ że dla złośći ich/ nie Synmi Bożymi/ ále Synmi
belſkimi byli : bo im mówi : Z Oycá Dyabłá ieſteśćie/ y żądze oycá wá- Ioan: 8. ver: 44.
o ßátáná y czynićie/ y czynić chcećie. Ale iżem ia Synem Bożym wam ſye
opowiedźiał / á SYnem tym/ którym z BOgá poßedł/ y tum ná świát
ßedł : wy też Synmi Bożymi być ſye opowiedaćie / mnie ſye iákoby poró-
wáiąc : tedy czyńmy roſſądek około śiebie. Z wáßych ſpraw złych y z
ßéy nieprawośći/ áto ia was pokázuię być iáſnie ſynmi Szátáńſkimi. Po
ćież wy też z moich ſpraw mnie być tákiégo/ iáko wy ieſteśćie. Kiedyśćie
przywiedli niewiáſtę poimáną ná cudzołóſtwie/ á pytáliśćie mię coby z nią Ioan: 8. a ver: 3.
ić/ gdyż Moyżéß tákié kazał kámienowáć / mówiłem wam : iż któryby ad 10.
as bez grzéchu był/ áby ią nápiérwéy kámieniem vderzył : nie było miedzy
mi tákiégo / którýby ſye bez grzéchu czuł : bośćie wßyſcy od obwinionéy
wiáſty precz poßli : żaden z was z kámieniem ná nię ręki nie podnióſł/ prze-

to żeśćie śye widźieli być w grzéchách : otóż ia tu iestem przéd wámi/ o któ
réğ przed gminem ludzkim náukę/cudá/y spráwy wßytki hydźicie y ßká
ćie. Teraz tedy powiédzćie/ y wyrzuććie mi ná oczy grzéchy moie / niep
śći y złośći moie/ á karzćie mie z nich/ iáko ia was z wáßych niepráwośći k
rze. A dla tegoć tu Pan Chrystus niewinność swą/ á nienawiść Phá
ską ták pokázuie : gdy głównym nieprzyiaćielom swym ták mówi : Kt
z was bedźie káráć/ ⁊c. Jákoby rzékł : wiém co myslićie/ wiém co chceć
nić : was chcećie czystymi y práwymi przed pospólstwem pokazáć/mnie
złośliwym/ y nieprawym : Otóż ieslim táki/ powiédzćieß winnośći m
ieśli winy do mnie niemáćie / iákóß niemáćie : czemu moiéy náuce pra
wéy y moim cudom niewierzyćie?

Wielka vfność w Pánie Chrystuśie / niewinnośći iego/ która y nie
iaćiołom swȳ do ßácunku dawał : pewnie gdyby Pan w tákiéy niewinnośći
nie żył/ iáko żył/ nálazłby był nieprzyiaćiel co w nim ßácowáć : ále iż n
lazł żaden z nich w czymby go poßkáradźić mógł/ znáć stąd możeß/ żeć
był prawdźiwy Messyaß / o którym był nápisał dawno Jzáiaß : Jż gr
żadnégo nie vczynił/ áni zdrádá náleźioná iest pod iezykiem iego. Przeto
owcá niewinna prowádzon był ná zábićié : á iąko báránek kiedy go str
milczy / ták on nie otworzył vst swoich w on czás / kiedy sinośćiami ie
zdrowieni iestesmy.

MY wßyscy iáko owce obłądzoné / błądźimy y grzéßymy / gdyż m
smysł nas wßytkich skłonny iest ku grzéchowi/ poczawßy od młodośći/
w grzéchách poczynamy : y przeto iestesmy z nátury Synmi gniewu v P
Bogá : przeto o sobie tego mówić nie możemy/ ábysmy byli od grzéchu
śći : y przeto nie możemy ták o sobie mówić/y ludźiem dawáć śye ná ross
iáko tu Pan czynić raczył/ gdy mówił : kto mie z was bedźie karał z grzé

Aleby rzékł : á wßák byli tácy / którzy też choć ludźmi byli / przedśy
dnák opowiedáli niewinnośći swé y dawáli to znáć / że niewinnie przez
chu żyli przed P. BOgiem/świadczy o sobie Job w té słowá: † nie odst
niewinnośći moiéy / bo mie niestrofuie serce moie wewßytkim żywoćie
im. Co wyznáć musi bezbożny przećiwnik y nieprzyiaćiel móy.* Tákże y
miaß/kiedy był zbity y wsadzony/od przednieyßégo Kápłaná wpetá/ prz
náiąc dźień národzenia swego/ pokazuiąc niewinność swą/ mówi do P
BOgá : PAnie zástepów/ stáłá mi śye mowá twoiá ku zelżywośći / y ná
śmiéch : widze żem wyßedł z żywota mátki moiéy/áby śye skonczyły w le
śći dni moie. A zowie tám Páná doświądczyćielem spráwiedliwégo : iák
rzékł : że ácz był niewinny y spráwiedliwy/ przedśye tákiémi srogiémi fráś
kámi/ y ćiezkim więzieniem Pan go doświadczał. Też mamy Páwłá
świádectwo o sobie/gdźie tákże pokázuie śie być bez grzéchu/gdy mówi:[a]
złégo do siebie niewiem. Byli tedy ludźie tácy/ którzy ták iáko y Pan C
stus o niewinnośći swéy trzymáli : y przed ludźmi/ iáśnie ią opowiedáli.
niewinność tych/ o których tu pismo powieda / nie zámykáłá w sobie ták
czystośći od grzéchu/ żeby iuż od wßelákiéy niepráwośći byli prożni / iáko
wßelákiéy niepráwośći świádectwem Prorockim y Apostolskim CHRist
Pan był prożny y niewinny. Bo Job święty w nárzekániu swym/ ták w
nieczuł śye być grzéßnym/ żeby zá grzéchy swé zásłużył ták wielką kaźń/ kt
ćierpiał. Porównywáiąc tedy niepráwośći swoie do Páńskich kárnośći/
zgołá ze wßytkich grzéchów niewinnym śye czynił : bo tego wyznáć nie m
áby grzéßnym nie był : Ale to chćiał dáć znáć/ żebył ták srogiéy kaźniéy B
żéy nie zásłużył. Wßákże iednák/y w tym vkazał mu to Pan Bóg/y karał
z tego/ że nieprzystoynie mówił : czego potym y sam Job żałował. A co
tycze o Jeremiaßá / w żywoćie mátki ießcze poświeconégo : Tákże też roz

Isaiæ 53. versu 9.
Ibidem versu 7.
Ibidem versu 5.
Ibidem versu 6.
Genes 8. versu 21.
Psal: 50. ver: 7.
Ephes: 2. versu 3.
† Iob 27. v: 6. et 7.
Należą też do tego słowá Sámuelowé/ 1. Reg: 12. versu 3. który też niewinność swoie pokázuiąc/ mówił do Żydow : mówćie przed pomázáńcem BOżym o mnie / ieslim komu co złégo vczynił/ kogħ z was obłupił/ ⁊c. Nie nalazł śye żaden od niego vkrzywdzony / zá długi czás pánowánia iego/ ⁊c.
*Ierem: 20. ver: 2.
Ibidem versu 14.
Ibidem v: 7. et 18.
Ibidem versu 12.
[a] 1 Cor: 4. ver: 4.
Iob 38. ver: 2. & cap: 39. versu 37.
Ierem: 1. versu 5.

...ć maß: że o to Prorok narzékał / iż więcéy ćierpiał á niż záſłużył: bo ie-
...k też ſye grzéßnym być poczyta z inßymi gdy mówi: Niepráwośći náße Ierem: 5. ver: 25.
...eły nam łáſkę Bożą: y grzéchy náße zábroniły nam dobrego. Wßákże tu
...umiéy/ że Jeremiaß człowiek święty nigdy do tákich niepráwośći nie przy
...ł/ do których vpádli byli Zydowie z Królmi ſwymi / y z Káplany. Lecz
...ták ácz od grubych grzéchów Bogá obrażáiących był prożen: od powße-
...ch prożen nie był. A co ſye tycze o Páwłá świętégo/ ten nie o wßytkim ży-
...ćie ſwym tego mówił / żeby nic złégo do ſiebie niewiedźiał: bo ná inßym 1. Cor: 4. ver: 4.
...yſcu / niegodnym ſye czyni dla grzechów Apoſtolſtwá Chryſtuſowégo: 1. Cor: 15. verſu 9.
...wie ſye/ iákoż y był/ przenáśládowcą KOśćiołá Chryſtá Páná. Przeto tedy
...o ſłowá do náuki/ którą Korynty vczył máią być rozumiáne: że áni w ná-
.../ áni w poſłußeńſtwie iego kthóre do nich miał / nic złégo nie czynił: ále
...erze á prawdźiwie w ſłowie Bożym z nimi ſye obchodźił.

Otóż prawdźiwé ſą ſłowá/ którem powyßéy nápiſał: że żaden człowiek
...może tego o ſobie rzec/ żeby był bez grzéchu: y ták śmiele dáć ſye ná ros
...ek ludzki/ áby go z grzéchu karał/ iáko tu pan vczynił: bo ſye ono piſmo
...as muſi pełnić: Iż ieſlibyſmy rzekli o ſobie/ że grzéchu niémamy/ ſámi ſie 1. Ioan: 1. verſu 8.
...odźimy/ y prawdy w nas niémaß. Sámemu tedy Pánu Chryſtuſowi /
...no to było mówić: Kto mie z was będźie karał z grzéchu?

Czemu tu nie mówi Pan/ ktory mie z was winuie z grzéchu? ále mówi:
...y mie z was będźie karał z grzéchu? Wiedźiał Pan bowiem/ że go oni czę
...kroć obwiniáli; á to w on czás/ kiedy mówili: Wiémy że ten człowiek od Ioan: 9. verſu 16.
...gá nie ieſt / kiedy gwałći Sobotę. Y drugi raz: My wiémy / że ten czło Ioan: 9. verſu 24.
...k grzéßnik ieſt. Y ná trzećim mieyſcu zwali go obżércą/ opilcą/ przyiaćie Matt: 11. ver: 19.
...iawno grzéßników. Winowáli go tedy kilkakroć przedtym: ále im to ni-
...w poſmak iść nie mogło: bo ſámé ſpráwy y cudá Páńſkié / niewinność
...pokázowáły. Przeto wiedząc Pan/ że go częſto winili/ á niewinnie: te-
...że v nich tego domawia / áby iuż/ ieſliby widźieli álbo baczyli być go wy-
...nym/ áby go iáſnie karáli. Bo obwinić/ łácwie y niewinnégo káżdy czło-
...k zły może. Obwinilá zła niewiáſtá/ żoná Putypharowá Hetmáná Phá Geneſ: 39. a vers 14. ad 21.
...nowégo/ ſpráwiedliwégo Jozephá/ Syná Jákobowégo/ że iéy kwoli być
...chćiał. Lecz ácz zá obwinieniem iéy niewinnie karan był/ przedśie grzéch
...ázác ſye nań nie mógł. Tákżeć Saul król Zydowſki winnym czynił Dá-
...á/ iákoby on był iego zdrayca: y potym/ gdy iuż Krolem Izráelſkim był/ 1. Reg: 19. ver: 17.
...mei názwał go mężem Belialowym/ y rozléwcą krwie ludzkiéy. Dánielá 2. Reg: 16. ver: 7.
...winiono było/ iákoby Królá y iego roſkazánié wzgardzał. Chryſtus Pan Daniel: 6. ver: 13.
...poſtołowie obwinieni byli częſtokroć od żydów y ich Vrzędów/ iákoby by Lucæ 23. v: 2. et 5.
...bódźcámi ludzkiémi/ y pokoiu poſpolitégo ſkáżcámi. Więc łácwie obwi- Acto: 17. ver: 6.
...li ludźie mogą ludźie dobré: Ale dowieść ná nié włożonéy winnośći / y & cap: 21. ver: 28.
...ić ie iáko wyſtępné/ to tu trudno vczynić máią: bo trudno przekonáć nie- & cap: 24. ver: 5.
...nnégo. Tegoć ſye y tu pan Chryſtus domawia/ áby był przekonan od któ-
... z tych/ co go winnym czynili. Jákoby rzékł: Przekonayćie mie y karzćie
...grzéchu/ álbo kłamſtwá/ álbo pijáńſtwá y obżárſtwá/ álbo nieczyſtoty/ ál-
...dyabelſkich ſpraw iákich: wßákem od młodośći méy iáſnie miedzy wámi
...znaćie mie/ y pilnie ſye ſtáraćie/ ábyśćie mie w czym podchwyćili. Jeſli
...pewnie mie wiéćie wyſtępnym: átóż maćie czás/ karzćie mie.

Aż trudno tákim być człowiekowi/ żeby ták doſkonálégo żywotá miał być
...Pan Chryſtus był: Ale iednák/ iż wedle wezwánia káżdégo/ ma ſye káż-
...oczuwáć: tedy miedzy orßakiem Chrześćiáńſkim/ ſłowá Bożégo ßáfárze
...y káznodźieie/ máią ſye tego pilnie ſtrzédz/ áby o nich nie mówiono tego / co
...kiedy pan Chryſtus mówił káznodźieiom żydowſkim: Náuczáią/ mowią: Matt: 23. ver: 3.
...cego náuczáią/ tego ſámi nie pełnią. Máią ſye tedy káplani/ páſtérze/ Bi-

ſkupi/

ſkupi/ pilnie o to ſtáráć/ áby o nich tego nie mówiono. A choć nie mo
1. Tim: 3. verſu 7. kiéy doſkonáłości być/ iáko Pan Chryſtus / tedy niech ſye ſtáráią/ áb
dobré świádectwo od poſtronnych : żeby nie wpádli wwrzgánié ludzki
1. Tim: 3. verſu 2. ich ſpraw. Y przeto máią być bez przygány/ trzéźwi/ roſtropni/ wſtydl
Titum 1. verſu 7. chedożni/ ſkromni/ nie zwádliwi/ nie opilcy/nie bijąc ludzi/ále ie vcząc
tość nad nimi máiąc : pámietáiąc ná ono / że ſzpetnie ieſt Doktorowi
Rom: 2. a ver: 21. ad 25. go on wyſtep karze/z którégo on inſzé hámuie. Y iáko Páweł Swiety
że to nie przyſtoyna rzecz/ inſzégo náucząć/ á ſyebie nie náucząć : kthó
nie kráść/á ſam krádnie : nie każe cudzołożyć/á ſam cudzołoży : przekli
wany/ á ſam świetokradźieſtwo czyni : Y zámyka/ że przez tákie Imie
bywa bluźnione. Przeto tedy/ niechay biorą wizerunk z Páná Chryſt
by co nablizéy do tego ſzáncowáć ſye mogli/ żeby o nich/y o ich grzéch
dźie co nanniéy mówili/y z nich co namniéy pogorſzenia bráli : á to m
nieprawościách/ które iáſné pogorſzenié z ſyebie dawáią/y iáſnéy pom
żéy oczekawáią. Od tákich grubych grzéchów / nie tylo ſtanu duchow
ludźie : ále ſtanu wſzelákiégo Chrześciáńſkiégo/ wyſtrzégáć ſye máią.

¶ Kto mie z was będźie káráć z grzéchu ? Nie máły ſpór wypiſui
Swiety/ który PAN miał z Stárſzymi Zydowſkiémi w tym to Kapitu
Stárſzy Zydowſcy/y vczeni w zakonie/ názywáią go przed wſzem luden
márytanem/ cudzoźiemcem/próżnéy chwały pożądáczem/ſámégo śieb
zobóycą/ od czártá nápełnionym. A Pan Chryſtus zás / názywa ie k
* Ioan: 8. verſu 12. wymi/ mężobóycámi/ y ſyny diabelſkimi. A dźiało ſye to wdźień świet
nopegiae/dniá oſtátniégo w Kośćiele. Wſzczeło ſye z téy przyczyny/ * z
Chryſtus iáſnie/ y głoſem/ świátłością tego świátá opowiádáć ſye ra

Scenopegia, ideſt feſtum tabernaculorum, to ieſt po Polſku święto Kuczek / które święćili Zydowie ná pámiątkę tego / że 40 lat ná puſzczy pod námioty y Kuczkámi śiedźieli.

Cóż to wżdy ieſt ? Pan Chryſtus Zwoleniki ſwoie / y wſzytki náſzlád
ták náucząć raczył/ áby dobrorzeczyli onym/ którzy im złorzeczą : á ſam
tym mieyſcu złorzeczącym ſobie/ równą miárą oddáie ! Rzékłby tedy
by ſye Pan z náuką ſwą zgádzáć nie raczył : á zátym y my náſzládowc
nie powinniſmy go w tym ſłucháć / ábyſmy złorzeczącym / oddawáć
czeńſtwem mieli. Ná to ták odpowiedam. Chryſtus Pan/ nic tu n
nie vczył/ gdy hámował ludźi od złorzeczenia : † gdyż y Zakon ſtáry/
Mátce/ ſtárſzym/ przełożonym/ złorzeczyć zákazał : á Pan wykłádái
† Exodi 21. ver: 16. kon/ zgołá wſzytkim / y nieprzyiaćiołóm złorzeczyć nie kazał. Ale in
Leuit: 20. ver: 9. rzecz złorzeczyć zá złorzeczeńſtwo : á inſza w złorzeczeniu ludźi złych / p
Deut: 22. ver: 16. mówić dobrému. Bo to właſnie dobrému przyſtoi : á nawiecéy temu /
Matt: 5. ver: 44. vrząd ten ieſt zlécony/áby złośći iáwné Bogá obrażáiące/złym ludźion
Lucæ 6. verſu 27. czy wyrzucał. Chryſtus Pan/ ten ná ſobie vrząd noſił/ áby EWánie
ieſt wdźięczné poſelſtwo króleſtwá Niebieſkiégo/ ludźióm opowiedał
chy ludzkié iáſnie pokázował : nieprawośći ich / áby karał : nie tylo
pieczeńſtwie/ ále téż w niebeſpieczeńſtwie. Mieliċ y Pháryzeuſzowie
ſobie tenże vrząd/ aby grzéchy y złośći karáli : ále tego nie bacząc miáſ
Matt: 23. a ver: 16. ad 23. ránia nieprawośći/grzéchów tym wiecéy przymnażáli : y z niegrzéchu
czynili : niewinné potwarzáiąc / wdowy y siéroty/ nieznośnémi pod
Matt: 11. ver: 18. vbożąc : Kośćiół/ w targowy dom obracáiąc. &c. Słuſznie tedy od
Matt: 23. ver: 14. páſtérzá/ który ieſt Kśiążećiém wſzytkich páſtérzów/ze złośći ſwych b
Ioan: 2. verſu 16. ráni y hámowáni oni źli páſtérze : Bo złośći/ kłamſtwá/ mężobóyſtw
y inſzé wſzyſtki ſprawy ſzátáńſkie w nich/ iáſnémi y mocnémi dowody/
ſtus Pan pokázowáł. A oni zásie złorzeczeńſtwá ſwé y potwarzy / kth
potwarzáli Chryſtuſá Páná/ dowieść nie mogli : bo z niewinnégo/ wi
czynili. Otóż Pan Chryſtus prawdę mówiąc / y złośći Pháryzeuſzom n
wymiátáiąc/ nie złorzeczył im : ále ie od złośći hámował/áby ſye vhám
li y polepſzyli. Oni máiąc zły vmyſł y złą myśl/ Páná Chryſtuſá złorze

Bo w

vßytko co iemu zádawáli/potwarz y złorzeczeńſtwo kłamliwé było.
Skąd ſye vczyć mamy/że człowiek niewinny/ kiedy bedzie źle oſławion/y
iań niewinnie potwarz kłádą/nie ma być w tym ćierpliwy/áby ſye oczy-
nie miał. Bo kto zániedbawa dobrey ſławy ſwéy : ten nie pámieta ná o-
ſmo ktoré mowi : Lepßé ieſt Jmie dobré/á niż wielkié bogáctwá. A ná Prou: 22. verſu 1.
m mieyſcu : Sławá dobra/ nie tylo ćiáła/ ále y kośći tuczy. A ná nápo- Prou: 15. ver: 30.
nié Páwłá świetégo : żeby przeſtrzégał tych rzeczy/ktoré ſą dobrey ſła- Philip: 4. ver: 8.
Gdyż człowiekowi/ máią być dwie rzeczy ná pieczy : Sumnienié y Sła-
Dobré ſumnienié ieſt potrzebné ſámému : á dobra ſławá ieſt potrzebna
om : Bo ze złéy káżdy ſye gorßy.
trzebá tego człowiekowi cnotliwému / áby potwarcom wßyſtkim / y
mówcom/ ſtátecznie ſye wywiódł / y niewinność ſwą pokazał : áby ie-
iégo złégo mówce á potwarce vkrócił y powśćiągnął : á onégo diabłá/
go w iezyku ma/ który z pokoiem bez ludzkich omów siedźieć w nim nie-
pohámował/ áby ożuwſtwá poprzeſtał. Bo ożuwcá y potwarcá / ie-
n ſwym trzech záraża. Záraża ſam siebie: Bo ták Páwel Swiety mó-
e ożuwcá ieſt v Páná BOgá w nienawiśći. Záraża ná dobrey ſławie Rom: 1. verſu 30.
o kim fałßywie mówi. Záraża y onégo/ który ſłucha : bo ieſli predko
zy/ iuż o bliźnim dobrze rozumieć nie bedźie. Nád to/rośćie ztego mie-
dźmi wielkié pogorßenié/ kiedy dobry człowiek zmázy z siebie nie znosi :
twarzy ſye nie oczyśći : bo wnet ſtąd y dobré ſpráwy iego/ poßkárádzo-
ą : y z których ſye ludźie vczyć wßego dobrégo mieli / to ná pogorßenié
obracáią. Przeto Pan Chryſtus/ kiedy go winnym czynili/ pokázował
inność ſwoie : kiedy go zwódnikiem/ y zakonu ſkáżcą zwáli/náuke ſwą Ioan: 7. verſu 12.
ni dowody oczyśćiał / że byłá prawdźiwa : kiedy moc y cudá iego Szá- Ioan: 9. verſu 16.
éy mocy przypiſowáli/ mocno ſye im o to záſtáwiał / y iáſnie moc Bo- Ioan: 8. verſu 48.
cudách ſwych pokázował. Prawdáć ieſt/ żeć & Lucæ 11. ver: 15.
Wiele ćierpiał prześládowánia/ 1.
Wiele zámilczał vrągánia/ 2.
Ná wiele krzywd/ cudnie y miekko odpowiedał/ 3.
Czeſto nieprzyiaćiołom ſwym z gniewu y z oczu zchodźił/ y 4.
Zá ich złé vczynności dobrze im dźiałał. To dla tego czynił / áby 5.
ierné náuczył/ iákim ſpoſobem máią ſye ſprawowáć wkrzywdách ſwo-
óré ćierpią od ludźi : że máią krzywdy ſwé ſkromnić y znośić tą piáćią
ßéy vkazánych náuk Chryſtá Páná. Ale gdźie o chwałe y moc iego bo-
óra byłá iedná z Oycem/ ßło : gdźie o ſławe / która byłá niewinnośćią
ona : gdźie o náuke/która byłá prawdą ßczérą : iuż tám pan ożuwcom
odpór dawał : áby milcząc ná ich potwarſtwá / winnym ſye przed lu-
ie pokazał. Ma tedy káżdy ná kßtałt páńſki przeſtrzégáć czći y chwa
ſéy/ á bluźnić iéy przed ſobą nie dáć/ y o nie ſye záſtáwiáć. Ma bronić
ſwéy ſławy / y zá nie odmawiáć : Ma záwżdy pokázáć niewinność
áby nie tylo v ożuwców/ ále y v inßych ludźi/winnym nie zoſtał : á po-
ia z tąd áby inßym z siebie niedał.
ſą przyczyny/ dla czego Pan Pháryzeußom ná ich potwarzy ták ſuro-
powiedał : czego y w dálßéy mowie ſwéy popiéra/ gdy mówi.

Jeſliż wam prawde powiádam/ czemuż mi niewierzyćie.

Znáć káżdy łácno może/że wiecéy Pan Chryſtus tu nauki ſwéy bró-
iżeli oſoby : bo iednák náuká Chryſtá PAná / y oſobą iego zdobić ſye
: gdy Swietobliwym żywotem y Swietémi ſpráwámy / też náuke zá-

wżdy zdobił/ y prawdziwą być pokazał. Iż tedy prawde im mówił
do tego ie wiedzie/ áby prawdy słucháli.
Prawdymówcá Chrystus Pan/ vprzéymie to mieć chce po Pháryz
áby prawdy słucháli : Prawdá bowiém iest fałszowi przeciwna. Ot
Sapien: 1. ver: 11. fałsz záwodzi człowieká/ á iáko pismo swiadczy/zábija dusze : Ták zá
3. Esdræ 4. ver: 35. wdá / zwycieża wszytko ná świecie : A ták wielka y ozdobna iest / że
Ibidem versu 36. gdy nic złégo być nie może/ áni sye co złégo może do niéy przyłączyć.
Ephes: 5. versu 8. Páweł swiety ták mówi : Że Prawdá iest pożytek świátłosci/ z ktoré
dobroć y spráwiedliwość. A przeto medrzéc o vstách prawdziwych t
Prou: 12. versu 19. wi : Wárgi prawdziwé mocnie trwáć beda ná wieki.
Poganie którzy ználi ná świecie rzeczy poczciwé y niepoczciwé/
sye fałszem/ á zdobili záwsze prawde. Bo ták powiádáli : że prawdá i
dobra y chwalebna / y przeto prawdziwy człowiek ma być od kážd
Aristo: 4. Ethi: chwalon : á kłamliwy ma być od wszytkich zgánion. A miedzy prz
1. Ethi: świetą rzecz powiádáli być: Czćić wiecéy prawde/á niż powinowáct
Lib: 2. Metaph: wné. Ták poważna v Pogánów byłá prawdá : ktoréy wypisanié tó
wiádáli. Prawdá nic inszégo nie iest/iedno porównánie rzeczy do rozu
koby rzékli: że rozum człowieczy fałszem sye brzydzi : á prawde v sieb
żáiąc/ dobry rossądek o niéy czyni. Iesliż tedy v Pogánów prawdá
cna byłá/ że y krewnym swym przekłádáli ią/brzydźili sye fałszem/mi
chwalili prawde: iákoż ma być nie wiecéy miłowána od nas Chrześc
Ioan: 14. versu 6. ktorzy Mistrzá nászégo szczérą prawde mamy : ktorzy wiémy że oyćie
& cap: 17. ver: 17. iest Szátan/y wszyscy kłamliwi są Synowie iego. Bo nas Pan Bó
Ioan: 8. ver: 44. mina przez Zachárya̧szá mówiąc : Prawde y pokóy miłuycie. Czemu
Zacha: 8. ver: 19. wid świety mówi : Pan Bóg szuka w ludźiách prawdy : Prawde w
Psal: 30. ver: 24 miłuie/á fałszem sye brzydzi. Fáłsz z Czártem ginie. A Dawid świety
Psal: 50. versu 8. † Że prawdá Páńska trwa ná wieki. Téy prawdy náuczyciél był Pa
Prou: 12. ver: 22. stus : był y spráwcą iéy : bo ták IAn świety náucza: *Láská y praw
† Psal: 116. ver: 2. Iezu Christusá sstáłá sye. Pytasz dla czego ? Samći Pan powiádá
** Ioan: 1. versu 17.* gdy mówił postáwiony przed Piłatem : IAm sye dla tego vrodzi
Ioan: 18. versu 37. tegom przyszedł ná świát/ábym świádectwo dawał prawdźie. Pow
dy rzecz iest prawdá/ Pánu Bogu miła y wdźieczna : ále ludźiem zá
miła y nie luba. Bo to zeznawáli y medrcy Pogáńscy : że iáko posług
iaćioły : ták prawdá gniéw y nienawiść czyni. Pismo świeté wszedy
pokázuie/ że prawdá gniéw y nienawiść záwżdy czyniłá : nie tylo mie
1. Reg: 20. ver: 32. cymi/ále też miedzy Oycem y Synem. Iáko byłá vczyniłá nienawiść
Ionátą/y Saulem Królem o Dawidá niewinnégo : ktorégo niewinne
Ionátá przed oycem Saulem obmawiał/w gniéw do Oycá wpadł.
krótko powiádáiąc / dla prawdy Prorocy pobići / Christus PAN
wan : Apostołowie y ludźie świeci pomeczeni : y podźiś gniéw y nie
czyni : ták/ iż kto ią miłuie y wyznawa : rzadko ná niéy wskóra. Le
wiekowi Chrześćiáńskiému / záwżdy oné słowá Páńskié brzmiéć w
Ioan: 8. versu 32. máią : Vznayćie prawde á prawdá was wybáwi. Ktoréy to prawdy
pira P. Christus gdy mówi: Iesliż wam prawde mówie /czemu mi nie
Ecclef: 19. ver: 4. ćie ? Iákoby rzékł/ iáko lekkiégo sercá iest/ ktory pretko wierzy : ták n
slepoty to iest / ták długo przez mie powiádánéy prawdźie niewierzyć
iáko świátłość sámá przez sie oczom zdrowym miła y wdźieczna ies
prawdá sercam dobrym miła y wdźieczna być ma. Otóż iesli sye to w
dźi przykro / że dla fáłszu synmi was dyabelskimi zowe : tedy słuchay
wdy ktorą wam powiádam/ y cudámi potwiérdzam : y wdźiecznie i
muycie odemnie. Bo gdy to vczynicie / bedziecie Synmi prawdy : b
słuchaćie prawdy/ tedy też y słowá Bożégo nie słuchaćie/ktoré prawd
ra iest : á zátym też áni z prawdy áni z bogá iesteście : Bo

to iest z Bogá/ słów Bożych słucha/ przetóż wy nie słucháćie/ że z Bogá nie iesteśćie.

W tych słowiech Pan kłádzie rozdział miedzy Synmi BOżymi/ y
mi dyabelskimi. Nie z strony nátury/ która we wszytkich od Bogá iest:
strony złośći y niewdźieczności ludźi onych/ którzy szláchetnémi dárámi
skimi wzgardzáią. A przeto złośćią swą Szátánowi sye poddáią. Lá-
sye tedy człowiek obaczyć może / w którym ordunku iest/iesli w BOżym
w Szátáńskim. Bo ieslíż gárdźisz słowem Bożym/y rozumiesz to być rze
máło potrzebną / y máło pożyteczną; iesli go słuchasz bez pożytku y bez
pszenia/ vszyma tylo á nie skutkiem; iáko máły pożytek z niego masz/ ták
ż iuż możesz sam obaczyć/do którego ordunku przynależysz: gdyż tylo oni
ogosłáwieni/którzy słucháią słowá Bożégo/y skutkiem przestrzégáią go. Lucæ 11. versu 28.
na to iest: że słuchácze słowá Bożégo prawdźiwi/ y iego wypełniácze/
lo że ten dar z osobliwéy łáski Bożéy máią / ále iáko ná wiárę Swietą
eścijáńską/ták y ná tákié słuchánié słowá bożég od wieku przeyźrzeni są.
i słowu bożému wierzą/ którzy ku żywotowi boże^v od wieku przeyźrzeni Acto:13. ver:48.
przeto pismo świeté świadczy/że P. bóg otwiéráć sercá raczył ludźiem/
ilnie y z pożytkiem słucháli słowá BOżégo: iáko masz przykład w nie- Acto. 16.ver:14.
cie Thiatirskiéy imieniem Lidiéy: o ktoréy masz w Dźieiách APostol.
Wielka tedy y zacna rzecz iest: wielki y zacny dar boży/ słucháć z chu-
owá Bożégo/á skutkiem wypełniáć ie. Bo którzy z dworstwá/którzy dla
zwycenia/którzy dla smácznégo czego vsłyszenia słucháią słowá Bożé-
nie dobré to słuchánié iest: Bo słowo Bożé niéma być słuchané/iáko sło 1. Thess:2. ver:13.
udzkié: ále iáko słowo sámégo Bogá. Wiec kto słucha słowá ludzkiégo
y niż Bożégo: ten pewnie z Bogá nie iest: bo tu pan mówi: Kto z bogá Ioan:8. versu 47.
owá Bożégo słucha/nie słowá ludzkiégo. Słowo ludzkié iest przez słod Rom 16. versu 18.
owá y dobrorzeczeństwá/zwodźić niewinné sercá. Słowo ludzkié iest no
Prorokow/ y nowych Ewányelistów/których owoce łácno poznáć: bo
ą rzeczy ludźiem miłé / y podobáiącé sye / pod káżdy łokieć ludzki wez- Isaiæ 30. ver: 10.
ká podkłádáią. Náuká ich niezgodliwa/ chwałe Bożą niszcząca: Do- Ezech:13. ver: 18.
ożé reczné/ ku czći Bogu zbudowáné psuie: posty/ modlitwy/ czuyno-
rześcijáńskié tráci: Pismo świeté do swowolnégo żyćia obráca: Vrze-
d sobą nie ćiérpi: Sedźiégo żadnégo mieć niechce: z nikim sye niezga-
wolność Ewányeliéy/ w ćielesną wolność obráca: pismo swym móz-
wykłáda / y do bluźniérstw swych obráca: státeczności żadnéy w tym
wáiąc / ále dźiś ták / iutro inák ie wykłádáiąc: náostátek bluźniér-
Máiestatowi Bożému nieprzepuszczáiąc. Toć nie iest słowo Bożé/ ále
ludzkié: á iż właśniéy názowę/ iest słowo Szátáńskié. Tákiégo któ-
cháią sámi śiebie záwodzą do błedów rozmáitych / z którymi giną ná
ié zátrácenié.
Nam przystoi ták słucháć słowá Bożégo / iáko nas JAkub świety v-
bądźćie czynićielmi słowá Bożégo/ nie tylo słucháczámi: oszukawáiąc Iacobi 1. ver: 22.
iebie: bo iesli kto iest słucháczem słowá/ á nie czynićielem: ten bedźie
ny meżowi/ który ogleduie twarz swą przyrodzoną w źwiérćiedle: bo
ládawszy sye/odszedł wnet/zábaczył iáki był/rc. Piekną przypowieśćią
Christus pokázuie słuchácze náuk swych/y wypełniácze ich v Lukaszá s. Lucæ 6.a ver:47. ad finem.
ym Kápitulum: którą tu ten wykład zámknę. Káżdy który przycho-
mnie/ á słucha náuk moich/ á pełni ie: vkaże wam komu iest podo-
podobny iest człowiekowi buduiącému dom/który kopa głeboko y zá-
grunt ná opoce: á gdy sye powódź sstáłá / obiłá sye rzéká o on dom/

á nie mogłá go ruszyć / bo był záłożony grunt ná opoce. Ale kto słucha
czyni/ podobny iest człowiekowi/ który buduie dom swóy ná ziemi bez
tu/ ná który przypada nawálność wody / y tudźież vpadł / y sstał sye
wielki domu onégo. Lecz iż o pożytkách słowá Bożégo/ częstokroć sye
potrzeby pisze : tedy do inszych mieysc Postille czytelniká odsyłamy : terz
dálszéy rozmowy Licemierników y Szkrybów zakonnych przystępuiem.

Azali my nie dobrze o tobie mówimy / żeś ty est Sámárytan?

☞ Ma tá odpowiédź Pháryzeyska niewstydliwą y złośliwą wobie
potwarz/ którą pospolicie rádzi oni czynią/ którym gdy prawdy niedost
tedy do potwarzy sye obrácáią. Christus Pan z ich spraw y niepráw
vkázuie im to/ że nie Synmi Bożymi/ ále synmi Dyabelskimi byli : ponie
sye z tego nie mogą wywiéść : co iednák y trudno było : bo spráwy ich
nich pokázowáły/ że byli kłamcámi/ y inszymi sprośnymi grzéchámi por
ni : nie oczyściáiąc sye z tego/ále to co byli dawno zwykli potwarstw
Christusie mówić/powtarzáią/y pochwaláią to w powieści téy gdy mó
Dobrze my mówimy. Jákoby rzekli : nie teraz ále dawno : że twoiá ná
cudá nie z BOskiéy mocy są / ále z Szátáńskiéy : y przeto co táiemné
wiesz/ á żeć sercá ludzkié są wiádomé / tedy nie od Bogá to masz. Ná
mówisz przeciwko Káplanom w Zakonie náuczonym Szkrybom/ludziem
bożnym Pháryzeuszom / w Sobotę vzdrawiasz / Zwolenicy twoi rąk
mywáią wedle Zakonu przed iadłem/ y przeto Zakonu nie chowasz : zn
nie Zydowin iest/ ale Sámárytan : to iest cudzoziemiec z Assyriyskiég
rodu/ którys z narodem twym w on czás przeniesion iest / do SAma
przednieyszégo miástá Jzráelskiégo/ kiedy Sálmánásar Król Assyryyst
ród Zydowski zwalczywszy/ do Assyryéy w niewolą był przeniósł/ Assyri
ki w Sámáryéy był osádził. Tákim go tedy być názywáią : iákoby pot
ludowi/ że dla gwałcenia Zakonu nie był práwym Zydem/ y przeto nicd
nale Zakon trzymał.

¶ A iżeśmy przypomnieli / iáko Assyriyczycy byli przednie miásto Jz
skie Sámáryą opánowáli y osiedli/tedy ták Historye świadczą:że Sal
sar Król Assyriyski/ Ozee królá Jzráelskiégo siódmégo roku nie płaceni
niéy oblégl w Sámáryéy/ y dwie lećie dobywał miástá : áż go trzeciég
ku wziął. Wygnał tedy wszytki Zydy do ziemie swéy w niewolą / á swy
dem osádził/ którzy gdy ieli bespiecznie w Sámáryéy mieszkáć/ y gospod
wáć/ iáko w ziemi włásnéy : przepuścił ná nie Pan Bóg Lwy drapieżn
stye/ które bestye mordowáły ie : ták / że sye przed nimi nigdźiéy osiedzie
mogli. Przeto ráde miedzy sobą vczyniwszy postánowili / áby Bogá J
elskiégo chwalili/ iáko czynili Zydowie/obywátele mieyscá onégo. Sko
dy przyieli Zakon MOyzeszów / y pięcioro Księgi iego : skoro przyieli ob
nié/ byli wolni y wyswobodzeni od bestiy. Wszákże że sye przedsie parali
wochwálstwem : ácz nie ták znácznym iáko pogánie : byli v Zydów w o
dliwości tákiéy/ że z nimi żadnégo obcowánia niémieli. Y przeto oná nie
stá Sámárytáńska / v któréy Pan Christus żądał wody ku nápiciu/ v
dnie JAkobowéy / mówiłá do Páná Christusá : Jáko ty odemnie żyden
dąc pić chcesz / gdym ia iest niewiástá Sámárytáńska ? gdyż wiesz że Z
wie z Sámárytany żadnégo obcowánia niémáią/ y brzydzą sye nimi. C
tedy wiedzieli Licemiernicy/ że Christus Pan Zydem był / y Sámáryta
o nim wyznawáli/ y do miástá swego wpuścić go niechćieli / dla tego
Jeruzalem szedł iáko włásny Zydowin : przedsie Pháryzeuszowie áby go

3. Reg: 16. v. 24
Sámária Miásto ná górze Sámeron/ od Amry Królá Izráelskiego zbudowáné/ ábowiem ten kupił góre te v Semerá/ y ná wierzchu iéy Miásto zbudowawszy/ przezwał Symeron / potym názwano Sámáriá to iest strażnicá : tám też potym Królewska stolicá byłá Królów Jzráelskich.
Iosephus libro 3. cap: 2. zowie ie Cutheos/ zwano ią potym Ecthenias. Jáko świadczy Eusebius.
Vide locum Iosephi & Chronicon Eusebij.
A gdy Hirkaná Biskupá Zydowskiégo porażono/ y to Miásto było spustoszono/ znowu Herod ie predko naprawił/ y názwał Sebáste.

/y obrzydliwym v pospólstwá vczynili/Sámárytanem go zwáli.
eli też podobno y ono ná pámieci/ że Pan Christus miłosierdźié Sámá= *Lucæ 10. a ver: 30 ad 36.*
ińskié wiecéy zálécał niż żydowskié: á to w onym człowieku zránionym/
y iechał z JEruzálem do Jerychá/ y w padł był miedzy łotry: którzy go
iwszy poránili: nád którym áni Kápłan/áni Lewitá idący mimo oń zrá=
iego/ zlitowáć sye niechćieli: áż sye nátráfił Sámárytan / kthóry sye nád
zlitował y wyléczyć dał. Zálécał też Pan wdźieczność Sámárytáńską
brodźieystw iego: iż dobrodźieystwá iego nád sobą czynioné/wdźieczniéy
ymowáli niż Żydowie. A to w onych dźiesiąći trędowátych/ które był v= *Lucæ 17. a ver: 11. ad 20.*
wił: bo dźiewięć Żydowinów vzdrowionych od nięg/nie dáli mu chwały/
o ieden cudzoźiemiec / to iest Sámárytan / ten vpadszy ná oblicżé swoié
g iego/dawał mu chwałe: y przeto mówił P. Christus: Dźieśięć ich iest
ścionych/ á dźiewięć kędy są? nie nálazł sye żaden z nich / którzyby sye w=
ł á dał chwałe Pánu Bogu/ iedno ten cudzoźiemiec.
Baczyli to tedy wszytko Pháryzeuszowie: że Sámárytany lepiéy zálé=
Baczyli też iż z nimi obcował w iadle y w piciu / y náuczał ich słowá
to/ y przeto Sámárytanem á nie Żydem go názywáli: choć wiedźieli być
ydowinem. Lecz ieszcze y więtszé potwarstwo nań kłádli/gdy mówili:

Dyabelstwo masz.

☞ Nie nowiná to iuż byłá żydowskim przełożonym/ że gdy ináczéy po= *Złym ludźiem*
ić Páná nie mogli/dyabelstwem go hydźili: y tym iednym pohydzeniém: *to przyzwoitá/ná*
ike y cudá Páńskié wszytkim obrzydzáli y szpáćili. Lecz iáko y piérwéy *dobre potwarzy*
im tego nie ćiérpiał: ále dosyć mocnémi wywody im to pokázował/że *kłáść/ y niewin=*
ni z potwarzy mówili: ták y teraz te zmázę z siebie znosi mówiąc: *nie ie obwiniáć:*

Dyabelstwá niémam/ ále mam w vczćiwośći Oycá mego.

Ták vczyniłá Jezábel Nabotowi/ zć. 3. Reg: 21. v. 10

☞ Ná piérwszą potwarz/ którą żywot iego szpáćili názywáiąc go być *1.*
márytanem/że nic Pan Christus nie odpowiedźiał/dwie były przyczynie. *Christus Sámá=*
Naprzód/ pátrzył Pan ná wykład słowá Sámárytan: bo Sámárytan *rytan/to iest stróż*
iszému przetłumácza sye/Stróż. Otóż iż był prawdźiwym stróżem owiec *swoich wiernych.*
/ y miał być iuż wiecznym stróżem ich / y do zbáwienia y ná świećie od
ód záchowánia/ zámilczał téy omowy/ áby Sámárytanem/duchownȳ
záiem nie był.
Powtóré/że iásna rzecz byłá v wszytkich obywátelów JEruzolimskich/ *2.*
lehemskich/ Kápernáyskich/ y inszych/ że sye Christus Pan był narodźił
ethlehem: wychowan w Názáret od JOzephá y MAryéy: mieszkał w
ernáum: tedy mu máło było potrzebá wywodu z ták iásnéy rzeczy/ któ=
ni wyznawáli ná pohydzenié Páńskié/mówiąc: Azaż my nie znamy Oy= *Ioan: 6. versu 42.*
o Jozephá ćieśle/ y Máryiéy mátki iego? Azaliż z Gálileiéy vrodźi sye *Matt: 13. ver: 55.*
co dobrégo? Sámi tedy to wyznawáli/że sye w Gálileiéy vrodźił: zná= *Ioan: 7. versu 52.*
zephá domniémánégo Oycá/y Máryią Pánnę mátkę iego: á wżdy peł=
nawiśći y gniewu/ śmieli go zwáć cudzoźiemcem y Sámárytanem.
Zámilczawszy tedy tego Sámárytaná/ ná to im odpowieda co sye iuż
áło chwały y czći bożéy/ któréy mu sye niegodźiło zámilczéć/ gdy ią sło=
użniérskimi szárpano: zástáwił sye o nie Pan Christus. A iednák to dźi=
rzecz/ że Pan Christus y iego Apostołowie krzywdy swé / y własné ćiáłá
doległośći/y przenásládowánie: á náostátek y mordowánia skrómnie
eli: krzywdy Bożéy/ vwłóczenia chwały y czći iego nigdy nie ćiérpieli.
y Pan Christus chwały y czći Oycá swego nie tylo mową / ále y ręką *Ioan: 2. ver: 14*
z Kośćiołá przedawáiącé y kupuiącé/ bronić raczył. A przeto y ná tym

mieyſcu czći BOſtwá ſwego bróni/ gdy mówi: JA Dyabelſtwá ni
którą omową ſwą proſtą á vczćiwą omáwiáć ſye raczy/ iáko człowie
y nie podeyźrzány w náuce Szátáńſkiéy. Gdyż to záwżdy znáczna rze
y zátáić ſye nigdy nie mogłá/ kto z Szátány/ y z ich náuką miał poſ
wánie. Czego iż żaden człowiek ná świecie w pánie Chriſtuśie widźie
dźieć nie mógł: przeto bez wſzelákich wielkich zawodów/ proſtą Neg
ſzczérą potwarz im zbija.

Chriſtus ná potwarzy nie záwżdy odpowieda.
Matt: 26. ver: 6. & cap: 27. ver: 12.

Czytamy o Pánu Chriſtuśie/ że gdy nań niemáłe potwarzy kłádź
álbo ná nie nic nie odpowiedał/ álbo proſtym obyczáiem niewinnoſ
Negátywą oczyśćiał. A iż ná potwarzy nic podczás nieodpowiedał
czy Ewányelia: że kiedy mu zádano áby Kośćioł BOży miał zepſo
we trzy dni záśie go zbudowáć/ kiedy mu wiele zádawáli winnośći pr
łatem náuczeni w Zakonie/ Szcrybowie/ y Pháryzeuſzowie/ milczał. N

Ludźie poczćiwi nie wſzytkiemu ſye máią ſprzećiwić.

przykład dáć raczył ludźiom poczćiwym y niewinnym: Gdy ie obr
niewinnie/ y potwarzy rozmáité ná nie kłádą/ áby nie ná wſzytko dwo
powiedáli. Ale z onych ſye rzeczy oczyśćiáli/ które cześć ich y dobr
ſkáźić mogą: Jáſné kłamſtwá które im zádáią/ opuſzczáiąc/ gdyż k
twie poznáć może kłamſtwo y fálſz ſam przez ſye/ choć nań omowy
ieſz. Bywa też to/ że ludźie lekcy máło ważni/ y podeyźrzáni/ wkładá
nośći ná ludźie dobré/ zacné/ y cnotliwé. Tu ſye ma dobry człowie
źrzéć ná to/ ieſli ma odpowiedźiéć ſobie nierownému: áby wiecéy ſw
wiedźią ſam śiebie nie zelżył/ á niż ſye oczyśćił. Ma też y wto weyźr
czym mu winę dáią: bo mogą ták lekkié rzeczy być/ które niegodné ſ
wiedźi. Tegoć Pan nas náuczyć raczył/ kiedy nie ná káżdé potwarſ
nie káżdému kto mu ie zádawał/ odpowiedáć raczył.

☞ Już ſye pokazáło ponizey w wykłádźiech inſzych Ewányeliy/
dowody Pan to pokázowáć raczy/ że on z Szátánem żadnéy ſpółeczn
miał/ ále wſzytko co czynił/ dla tego czynił co tu mówić raczy/ czc
cá mego/

A wyśćie mnie nie vczćili.

☞ Jákoby rzékł/ chwały Bogá Oycá ſzukam: vrząd od niego
włożony wypełniam: Y przeto was karzę/ z vczynków Szátáńſkich:
minam żebyśćie ſye vpámiętáli. A toć zátym nieidźie/ áby ten który m
czćiwośći Bogá/ miał mieć ſpołeczność z Szátánem: który karze y n
na ludźi/ áby ſye wyſtrzégáli ſpraw Szátáńſkich: tenći z Szátánem n
madzą/ ále iego ſpráwy burzy/ y niſzczy. A gdyż ia to czynię/ że nie tyl
ſzych/ ále y w was ſámych/ Szátáńſkié ſpráwy karzę: tedyć z Szátáne
łeczności żadnéy nie mam: y tym żem mu ieſt przećiwny/ cześć czyni
moiemu/ któremu ſercá ludzkié gotuię/ Króleſtwo iego rozſzérzam/
mość iego wſzytkim obiawiam/ wiárę iego w ſercách ludzkich ſzczépię
co Szátánowi wiele odéymuię.

¶ Dwoiákim ſpoſobem ná kſztałt P. Chriſtuſów/ ma być od nas
Oyćiec niebieſki.

I. Zli do pocztu ſynów Bożych nie należą.

Naprzód iáko Pan Chriſtus w tym czynić raczył poczćiwość Oy
mu/ że złych ludźi Pháryzeuſzów y Szcrybów/ do pocztu Synów Boż
przypuſzczał: gdyż Pan Bóg ſye we złych kocháć nieraczy. Ták ch
Oycá niebieſkiégo czćić/ y włáſnie go Oycem náſzym zwáć/ ſtrzeżmy
byſmy wzłośćiách Pháryzeyſkich nie żyli/ y żywotá Chrześćijáńſkiego ſ
śćią/ y wſzetecznośćią grzéchów/ nie plugáwili. Y przetoć w modlitwie

Matt: 6. ver: 9.

ſkiéy/ ſkoro Páná BOgá Oycem náſzym miénimy/ wnet o to proſimy
przez świety żywot náſz Chrześćijáńſki/ imię Boże było w nas/ y po

świećie v wßytkich wiernych poświecone. Bo o tym pewnie wiédzmy:
ko Syn złośliwy / czyni zelżywość Oycu tu ná świećie : ták y my złośćia-
áßémi / zelżywość czynimy Bogu Oycu nàßému : ktory to chce miec zá-
y po nas / abyśmy byli świetymi / ták iáko on świetym iest. A nie spo-
Leuit: 11. ver: 44.
waymy sye / aby pirworodny brát náß / wedle ćiáłá Christus Pan / miał
zá bráćią swą przyznáć / gdy tego czynić nie bedźiem / co on nam kazał : y
tu ná świećie w tym poczćiwość Oycu swemu czynił / że złych do Syno-
iego nie przypußczał : ták sye pewnie y nam sstánie.
Nad to ma być czćion Oyćiec niebieski od nas / wdźiecznym przyymowá-
posłánców Bożych : ktorzy nam nie kłamstwá Szátáńskie iáko Phá-
ußowie / ále prawdźiwé słowo Boże iednostáynym wykłádem / Apostol-
podániem zgodliwie powiedáią : iednośći wiáry Swietey Chrześćijáń-
przestrzégáiąc / do nabożeństwá / Bogomódlstwá / ludźie náuczáiąc. Tá
2. Wdźiecznie przyymowáć posłáńce Boże powinnismy.
iedy przyymuiemy wdźiecznie / y słuchamy ich : nie tylo że Bogá Oycá
ny : ále też Syná iego iednourodzonégo PAná Christusá / w nich słu-
ny / y wdźiecznie przyymuiemy. Bo ták o tym sam świádectwo dáie / mó
do Apostołów / y do ich włásnych potomków : ktory was słucha / mnie
Lucæ 10. ver: 16.
ha : á ktory was wzgardza / mnie wzgardza. A iż Licemiernicy y Szcry-
ie y w tym Bogá nie vczćili / że Syná iego Christá Páná / y z náuką iego
odźiecznie przyieli : Przeto Pan im mówi : Wyśćie mnie nie vczćili.
Cześć Syná Bożégo wedle Bostwá iego : iest rowna czći Bogá Oy-
O tym czytay wßytko ßósté Cápitulum Janá Swietégo. Tám nie tylo
ć / ále y wßechmocność Syná Bogá Oycá Páná Christusá / rowną być
ányelistá pokázuie / czći y wßechmocnośći Oycowskiéy. Wiárę też tákże
ną być w Syna y w Oycá / w tymże Cápitulum vczy. Przypátrzże sye.
Ktorych iest iedná y nierozdźielna wiárá / iedná cześć / iedná wßechmo-
ść : Tychći iest / iedno y nierozdźielné Bostwo.
Oycá y Syná iego Páná Christusá / iest iedná wiárá / nierozdźielna cześć /
ßechmocność. Tedyć ich iest iedno y nierozdźielné Bostwo.
☞ Przeto tedy Pan Christus / máiąc w vczćiwośći Oycá swego wedle
du pośrzednictwá tu ná świećie / o cześć świátá tego máło dbáiąc mó-
do Zydów :

Nie ßukam chwały moiéy.

☞ Szukáć chwały ná świećie / iest to wrzód v ludźi nie vléczony : y iá-
Æneas Syluius, Histo: Bohemi: cap: 65.
den nápisał / że niémáß ták Swietégo człowieká / ktorégoby słodkość
ały nie vwiodłá. A łatwiéy ludźie zacni / Páństwá y Krolestwá / á náo-
ek y zdrowié wzgardzáią : á niż chwałę / álbo dobrą sławę : ktoréy kiedy
dobrze á poczćiwie nábywa y ßuka : á naydźie ią : Boskié to iest zrządze-
y Boski dar / ná przykład dobry y pożyteczny ná świećie dány. Ale są też
torzy / ktorzy nie z BOgá chwały y sławy ßukáią / y przeto sye dźiwnych
zy wążą. A ieśli ktory stan w tym wystepnieyßy iest / iáko stan ludźi v-
nych / Doktorów / Káznodźiey : Wiek ten náß dźiśieyßy / tego nas náu-
może : iáko dla mizernéy chwały tego świátá / vczeni ludźie / wiele w wie
świetéy náßéy pirwéy zátrwożenia / á potym roztárgnienia vczynili : zá-
n iáko wielkié krwie rozlania Chrześćijáńskiéy były / y podźiś są / pełné te-
historye. Tákie pożytek przyniosłá Chrześćijáństwu / tá prózna chwałá :
oréy tu Pan mówi : Nie ßukam chwały włásnéy : to iest nie ßukam tego
átá chwały / iáko iéy wy Pháryzeußowie ßukaćie / we wßytkich spráwách
ych : zá ktorą iużeśćie wźieli swą zapłáte. Moiá chwałá ná świećie / z
réy náuki y y z ßczérych spraw moich nie zginie / bo ią OYćiec móy ma
racy swéy. Bo ten

Jest ten który szuka (moiey chwały) y sądzi.

☞ To iest / Bóg Oyćiec pomśći sye wszystkich krzywd moich/
Daniel:7. ver:14. będźie w was/nieuczćiwość moie. Nemu człowieczeństwu od niego
ná chwałá/ cześć y Królestwo/ iáko Dániel prorokowal : któréy wy z
zyki wászémi/nigdy mnie nie odéymiećie. A iż mie y słucháć niechceći
Deut: 18. ver: 18. cie iuż dekret ná sye vczyniony / y w Kśięgách MOJzeszowych nápis
kto nie będźie słuchał Proroká/ z pośrzodu was/ od BOGA wzbudz
Ioan:12. versu 43. Moyzeszowi rownégo : nád tákim Bóg mśćićielem być ma. Otóż w
rzy wiecéy miłuiećie/ chwałe ludzką / á niż chwałe BOżą / iuż maćie g
sąd/ ná was vczyniony.

❡ Słowá té/ które Pan mówić tu raczy/ że sam Bóg szuka chwały
dźi o nie: są słowá właśnie wszystkich wybránych/ którzy sławe swą/w
Pánu Bogu zlécáć máią/ y mówić często máią té słowá : iest Pan Bó
ry sławy méy przestrzéga/ y szárpácze iéy sądźić będźie. Tákże káżdy cz
hárdy/ pyszny/ niechay to ma ná baczeniu/że sławá od Bogá przodkie
A iż dar Boży iest/ przeto Bóg oń sądźić káżdégo będźie.

Ioan: 5. ver: 22. Lecz iáko sye to zgodźić może/ co CHRistus Pan mówić raczy : z
OJćiec nikogo nie sądźi / bo wszystek sąd poruczył Synowi : A tu zás
wi : Ze Oyćiec będźie sądźił/ o złé vważenié czći y chwały Synowskiéy
sye ták łácnie solwuie. Oyćiec sądźić nikogo nie będźie w on dźień ost
powszechnégo sądu / czásu powstánia y zmartwychwstánia nászégo : Bo
sąd/ człowieczeństwu Christusowému od niego/ wszystek iest zlécon.
sądem rozsądku / którym źli od dobrych / rozsądzeni y rozdźieleni są / t
spráwy/ od dobrych spraw/ sądźi záwżdy Bóg Oyćiec. O który sąd/
Psal: 42. versu 1. niekiedy prosił : sądź mie BOże/ á rozeznay spráwy moie / z narodu k
sobie świętobliwośći niema: od człowieká złégo y zdrádliwego wybá
Ierem:20.ver: 12. O którym téż y Jéremiasz mówił : Ty Pánie zástępów / który spráwie
sądźisz y do świadczasz wnętrznośći y sercá : niechay oglądam pomst
twego nád złymi : bom tobie obiáwił dolegliwość moie ꝛc. Ták tedy
miey té mieyscá pismá S. któréć sye być zdádzą niezgodliwé/ á niezbłą

Ostáteczna náuká/ kiedy Pan Christus swoie krzywde Oycu swe
1. Reg: 24. ver:13. rozsądek porucza/iest tá. Abyśmy krzywdy násze Bogu wszechmogącém
rozsądek dawáli/á z Dawidem świętym mówili: Niechay będźie sędźi
dzy mną y tobą Bóg : A niechay sye pomśći krzywdy moiéy Pan Bóg
tobą. To mówił Saulowi Królowi/ którégo niewinnie przenásládo
o zdrowie przyprawić chćiał.

Záprawdę záprawdę/ mówię wam/

Ioan: 14. versu 6. ☞ Jest to Páńskié poprzyśiężenié : bo on sam był prawdą : przet
przez kogo inszégo prawdę mowy swéy im pokázuie/iedno sam przez sye.
Ioan: 8. versu 32. prawdźie mówi sam PAN / vfáyćie prawdźie / á prawdá was wyswob
Ioan: 1. versu 17. Kiedy prawdźie vfáć każe / tedy sobie vfáć każe : Bo łáská y prawdá/
Jezu Christá stáłá sye. A iż on sam był tą prawdą/ samisz Licemiernicy
Matt: 22 ver: 16. przyiaćiele iego/o nim to wyználi/ mowiąc : Mistrzu wiémy iżeś prawd
Ioan: 14. versu 6. y drógi BOżey w prawdźie vczysz. R przetóż sam Pan mówić raczy :
Ioan: 18. versu 37. iest drógá / prawdá/ y żywot : Pytasz czemu : Odpowiedá sam Pan :
ná to przyszedł / y dla tego národźiłem sye ná świát / ábym wydawał ś
Ioan: 8. versu 31. dectwo prawdźie. R przeto y wy ieśli trwáć będźiećie w mowie moiéy :
dźiećie prawdźiwie Zwolenikámi mémi/ á vznaćie prawdę.

Nic tu nie mówię o prawdźie tego świátá / którą ták mądrzy wypi
że iest porownánié rzeczy do rozumu. Dawáiąc w tym znáć / że rozum

wi

zy fałßém ſye brzydzi: á prawde/ to ieſt práwość miłuie.

eſli kto mowe moie chowáć bedzie / śmierći nie vkuśi ná wieki.

☞ Przypátrz ſye podániu PANſkiemu / drógi zbáwienney. Mówi ná
gim mieyſcu : káżdy który żywie/ á wierzy w mie / nie vmrze ná wieki. A Ioan: 11. ver: 26.
kto nierozumiał/ że dosyć wierzyć : Pátrz / co do wiáry PAN przykłáda
rnému/ iż mu potrzebá náuki Páńſkiéy/nietylo ſłucháć/ále y pilnie ią cho
. Bo tákim á nieinákßym ſpoſobem / náuká Chriſtuſowá żywot ieſt. R
to tu może przypomionąć / oné mieyſcá z piſmá/ które wiáre w CHRiſtá
ią/ bez vczynków martwą czynią : gdyż zły człowiek / czyni nieuſtáwicz- Prou: 11. ver: 18.
práwy : á który rozśiewa ſpráwiedliwość/ ieſt mu zchowána wierna za-
á. Gdyż też y w ten czás przyiaćielmi CHRiſtá Páná bedziemy/ y ieſte- Ioan: 15. verſu 14.
/ gdy przykazánié iego chowamy.
O wieczney śmierći iż tu Pan mówi : nie rozumié o téy czeſnéy y ćiele-
: ále rozumié o dußnéy/ która zátráceniém ná wieki / záwżdy vmiéra : á
eſt okrutna śmierć : y zowie ią piſmo/ wtórą śmierćią. A iáko ſroga ieſt y Apoc: 20. ver: 6.
utna/ ták nam wiernym wietßa poćiechá być ma / że zá chowánim ſłów
riſtá Páná/ y iego roſkazánia / nád nimi żadnéy mocy nie ma. A iż to ieſt
erć gorzka/ y wieczna/dußna : tedy piſmo świeté ćieleſną śmierć ſnem zo- Ierem: 51. ver: 39.
: y ſam PAn CHRyſtus tákże ią krzćić raczył/ gdy od vmárłych vmárłé Matt: 9. ver: 24.
rześał. Ioan: 11. verſu 11.
☞ Ale przypátrzmy ſye co mówią ná te mowe Páńſką Żydowie.

erazeſmy poználi/ iż Dyabelſtwo maß.

☞ Im wiecéy Pan ſkromnémi ſłowy ſwémy lud on przywodzić/ do v-
nia prawdy / chce : tym oni wiecéy bluźnią PAná : y Czártowſką wolą
céy pełnią : y niewyrozumiawßy PAná / o iákiéy śmierći mówił : ieli mu
ſną śmierć Abráhámowe przypomináć.

ráhā vmárł y Prorocy á ty mówiß/ieſli kto mo moie chowáć bedzie śmierći nie vkuśi ná wieki.

☞ Ták ten dowód przećiw PAnu wywodzili : znamy iuż náuke twoie
éyźrzána : czego ták dowodzimy : ABráhám/ y PRorocy/ mówili z Bo-
n/ y iego roſkazánié chowáli pilno / á wżdy pomárli : ieſli ſłowá Boże od
erći ich záchowáć niemogły/iákóż ſłowo twoie może to vczynić? Czyś ty
tßy niż BOG/ który Abráhámá Oycá náßego ſłowy ſwémi/ od śmierći
záchował? ABráhám niemógł nikomu áni ſobie tego dáć/áby nie v-
ł/á ty to vczynić chceß:toś tedy ty wietßy niż Abráhám/który od śmierći
owáć obiecuieß? Abráhám był narodu náßego głową/ y myśmy dla nie-
lud Boży wybrány / á o ſobie tego nie mówił/ y ludziom tego nie obieco-
ł : á wiemy że był wybránym naczyniém BOżym : cóż ty maß tym ludzi
mić y im to obiecowáć/ co ieſt rzecz niepodobna?
To té złé ludzie pohánbia/ że widzieli iż Pan Chriſtus Szátány wyga-
ł z ćiał ludzkich/ którzy moc iego wyznawáiąc / y przećiwić ſye iéy niemo-
ſynem go bożym wyznawáli : nietáiemno im to było: á wżdy iednák śmie
potwarz ná Páná kłáść/ áby SZátáńſtwo miał / który Szátánom ro-
kował.
Piérwéy gdy go cudzoziemcem y Sámáritanem zwáli/ mówili : dobrze
mówiémy / że Dyabelſtwo maß : á teraz mówią / Terazeſmy poználi że
Dyabelſtwo maß. Nieználi piérwéy / dopiéro teraz powiádáią że poználi.

Czemuż

Czemuż nieznáiomą rzecz twierdźili ? Práwie ich zły vmyſł/ zła mysl/ nien
wiſné ſerce ſye pokázuie/ y potwarz ßczéra y bezbożna / gdy rzecz nieráda
mą zá pewną powiádáli/ y ná Páná ią kłádli.

Czymże ſye czyniß.

☞ Pan Chriſtus powiáda im/ że Oycá ſwego chwały ßuka/ y od Oyc
przyßedł / y mowá iego nie byłá mową iego / ále Oycá który go poſłał á on
przedsię to iemu zádawáią / iákoby on Bóg á Oyćiec PAná Chriſtuſ w/
nim nic niewiedźiał : y iákoby go tu nie poſłał ná świát : ále żeby o y o
Szátána złégo był/ y iego náukę vczył : A przeto z onémi go porownáchcą
Ierem: 23. ver: 21. o których Piſmo święté wſtárym Zakonie przez Proroki mówiło : Z ſł wem
Bożym ßli á iam ich nie poſyłał / y przeto mu ſámému władzą tę przyſuią
gdy mówią/ Czymże ſye czyniß?

¶ Obiecował Pan Chriſtus / iáko práwy Meſsyaß to wypełnić w wier
Iſaiæ 25. verſu 8. nych ſwoich/ co Izáiaß Prorok o nim był nápiſał : że miał ſtráćić śmierć n
wieki : y przeto tu mówić raczył do Zydów : Iż ktoby mowę iego ch wał
miał mieć żywot wieczny: y śmierći vznáć nie miał : Nie onéy ćieleſnéy tó
ná pomſtę grzéchu Adámá pierwßégo Pan Bóg ná káżdégo włożył A
śmierći dußnéy /którą grzéch ſpráwuie pierwéy duße odłączáiąc od pán B
gá/ á potym ią do wiecznégo piekielnégo zátrácenia dawáiąc. Od ták wé
śmierći Meſsyaß on obiecány/ wßytki wierné ſwé wybáwić raczył/ y o te
Rom: 6. ver: 23. go czáſu wybawia : Przeto że grzéch y zapłatę grzéchu śmierć wieczną ze
trzeć raczył. Otóż iż oni tylo ná śmierć ćieleſną pátrzyli/ od którey z dnié
go Proroká/ ná oſtatek y Abráhámá prożnym być nie widźieli : przeto z odż
wieniém Chriſtá Páná v śiebie vważáiąc/ rozumieią o nim/ żeby ku pr nie
ſwéy chwale té ſłowá mówić miał/ które o wiecznym żywoćie/ y nie o v ſe
niu śmierći / powyßéy mówić raczył : A przeto mu mówią: Czymże ſy czy
niß. Iákoby rzekli / za my niewiémy ſkądeś ieſt ? Z kogóś ſye vrodźił : z
nie znamy MAryéy Mátki twéy y Iozephá Oycá ? Zaż niewiémy / że ty
Gáliléiey poßedł/ y Gálileyczyk ieſteś ? A iednák baczymy/ że nád ſwé zawo
łánié y nád ſwóy ſtan niepodobné rzeczy obiecuieß.

¶ By byli do tego baczenia wiárą ſwą przyść mogli / żeby byli po ni
świádectwá mocy świętéy iego/ którą czynił nád niedoſtátecznymi cho m
y niedołężliwymi: poználiby byli/ że Bóg Oyćiec vczynił go był tákim y m
że káżdy przez wiárę iego/ zá mocą iego żywie ná wieki : á że nie ſam ſye Chri
ſtus Pan czynił ták mocnym zwyćiężcą śmierći : Ale Oćiec wieczny vczy
nił go dawcą żywotá/ y tám go w iego człowieczeńſtwie wieczną chwa o
zdobił : co iednák im Pan przypomináć raczy gdy mówi /

Ieſliżeć ia chwalę ſam śiebie/ chwatá moiá nic nie ieſt : Ieſt Oyćiec móy który mię vwielbia / któ go wy Bogiem wáßym być powiedaćie ꝛc.

Iákoby rzékł : powiedźiałem wam wyßéy / że ia chwały moiéy nie ß
kam : Ale ieſt ten który ſądźić o nię będźie. Przeto wam y teraz powiedám
Philip: 2. ver: 6. że Oyćiec móy mnie zdobi wßeláką chwałą/ nie tylo w człowieczeńſtwie w
im/ w którymem ſye vniżył/ kßtałt álbo formę Bożą vczyniwßy w kßtałt ie
álbo w formie człowieczéy : ále téż wieczną chwałą bez początku wßelá é
go/ y bez dokonánia / mnie tą chwałą zdobić raczy. Bom nie ſam ſye vc
nił tym czymem ieſt : Ale z Oycá ſwego tym ieſtem.

Ioan: 17. verſu 5. Bo iżem ieſt Synem wiecznym iego : z Oycá to mam/ bom z niego p
ßedł od wieków wiecznych. A przeto vwielbił mię ſam w ſobie chwałą/ któ

rząm

em miał v niego pierwey niż iest świát stworzón: ktorą chwałę chwalą Anyołowie/ wiedząc/że mnie tylo sámemu oná właſność ſynowſka przy-
ży: o ktorey sam Oycieć do mnie mówić raczy: Syn móy ty ieſteś/ iam ziś vrodził. A to dziś wykłádáiąc o Synu wiecznym BOżym/ Piſmo té wſzem wiernym obiáſnia: że pirwey niż ziemiá byłá/ pirwey niż przez-
i/ álbo głębokości/ pirwey niż iutrzenká byłá stworzona: w Bogu Oy- Syn iego iednorodzony vrodził ſye. A ten iednourodzony Syn y wieczny aly oycowſkiey był w tym człowieczeńſtwie przezeń przyietym ſprawcą aly iego przeſtrzegáiąc. Przeto też znáczné rzeczy ſą/ iáko Bóg Oyciec z Syná ſwego wedle człowieczeńſtwá vwielbić/y chwałą wieczną vſła- raczył. Gdyż wſzytek świát z obywátelmi ſwemi/ nie tylo zezna/ y wie inu Chriſtuſie: ale też iemu chwałę/ y cześć czyni y wyrządza. A iáko oel święty pokázuie/* że wſzelákie koláno ná imie iego klęka/nie tylo po- ność iemu wyrządzáiąc/ nie tylo posłuſzeńſtwo roſkazániu iego czyniąc/ ylo ná chwałę y służbę iego máietności ſzczodrze dawáiąc: ále też vfá- we w nim pokłádáiąc/y iego o wſpomożenié vſtáwicznie żądáiąc y pro- Toć ieſt vwielbienié Oycá onégo/ którégo nie proſtym oycem rozumiey ále on to Oycieć ieſt Chriſtuſá Páná/ który był Bóg Żydowſki. A Bóg owſki on był/ który ſtworzył rzeczy wſzytki widomé y niewidomé/ † iáko yżeſz w pierwſzych Kſięgách to opiſuie. Ten tedy á nie inſzy ieſt Oycem ourodzonégo Syná ſwego/ Páná á zbáwićielá náſzégo JEzu Chriſtá. tym nie cudzoziemſkiégo Bogá pokázuie być Oycem ſwym/ ále BOgá owſkiégo. Ale niedziw że Syná Bożégo poznáć nie mogli/ gdy y Bogá tórégo ſye odwoływáli/ y którym ſye ſzczyćili y tego nieználi/ iáko im to wymawiáć raczy/ mówiąc:

Y niepoználiśćie go.

☞ Znáć że niewiádomość y nieumieietność Bozą vmysły ich byłá zá- łá: przeto do poznánia prawdy Bożey/ ták byli twárdzi y zákámieli/ że w Bożych które czynił w Synu ſwym/námniey poznáć nie mogli: zná- ni PAná Bogá/ iáko wſzech rzeczy ſtworzyćielá: y wyznawáli go Pá- y ſprawcą wſzytkiégo świátá: ále w tym go nieználi/że Meſſyaſzá któ- ył Synem Bożym vznáć niechćieli/ choć go iuż przed ſobą baczyli/ y cu- óre Prorocy w Meſſyaſzu być opowiádáli/iáſnie widzieli/że chromi cho- otworzyły ſye przez Páná oczy ślepych/ vſzy głuchych że mocą Páńſką ały/ ꝛc. Toć iuż mogli poznáć ſpráwy Boże w Meſſyaſzu.

Ale pátrz iáko Pan oziembłą y zániedbáłą znáiomość Żydowſką/którą i o Pánu Bogu á oycu ſwym/ nieznáiomośćią zowie. Czemu to? Ląg przyczyná. Bo ták P. Bóg niedbálce/ y te którzy oń máło dbáią w piſ- S. zwáć raczy/ iż ſą nieznáiomcámi iego: bo iednák máło ná P. Bogá ąc/ wſzytki ſpráwy ſwoie ták czynią/ iákoby Bogá ſtworzyćielá ſwego áli: y przeto PAn mówić raczy: Jzráel niepoznał mię: to ieſt/ choć na/ mną ſye ſzczyći/ ále mię zániedbał. Czemu? Temu iż vſty mię bo- wyznawáią: á ſpráwámi y vczynkámi ſwemi mnie ſye przą. Ma tedy ieć przed oczymá Chrześćijánin: á obáwiáć ſye záwżdy tego/áby zá nie- ſtwem iego nie mówił mu Pan/ co tym ZYdom mówi: Nie poznałeś á/ á ſzczyćiſz ſye im: w vſtách go máſz/ á wiárą obłędliwą z ſproſnémi wámi przyſz ſye go:

Ale go ia znam.

ZAden niezna Oycá iedno Syn: y Syná iedno Oyćiec: y Oycá poznáć może iedno on którému Syn obiáwi. Otóż prawdá wieczna Pan Chri-

Pſal: 2. verſu 7.
Prou:8. a ver:22. ad 32.
Pſal:109. verſu 3.
* Phil: 2. ver: 10.
† Geneſ 1. ver: 1.
Pokázuie że Chriſtus ieſt Krolem wiecznym/bo ma cześć władzą/po ſłuſzeńſtwo/ y podatki po wſzytkim świećie wiec- zne: cześć mu wyrządzáią wſzytki narody/ wedle wiary iáką o nim máią/chwałę czynią wierni iego/ á dań płacą Kośćiołom ku czći y chwale iego zbudowánym/y ſługom ich ná wſzytkim świećie/y v Máchometanów/y przeto krolestwá iego ná świećie końcá nie będzie: iáko Anyoł powie- dział.
Lucæ 1. verſu 33.
Iſaiæ 35. verſu 5.

Niedbálcy o Bogu/Bożý nieznáiomcy ſą.

Iſaiæ 1. verſu 3.
Titum 1. verſu 16.

Matt: 11. ver: 27.

ſtus/ y oną znáiomośćią Oycá ſwego znał/iáko ſyn iego bez początku ie
urodzony: y oną znáiomośćią/ że będąc tu ná ziemi wolą iego we w
kim pełnił y iego chwały przeſtrzégał/imie iego wßemu świátu obiáſni
Ioan: 8. verſu 55.
ták iż go Zydowie nieználi: y choć ſye imieniém iego ßczycili/przedśie kła
mi byli: y ten Tytuł od Páná odnieśli. Ale żeby poználi iákim ſpoſober
Synem onégo Bogá Oycá/ zátáić im tego niechce/ y iuż o wieczności
noſtwá ſwego im powiádáiąc/mówi do nich:

Abráhám Oyćiec wáß/ pożądał tego áby był w
dział dźień móy/ widźiał y zdźiwił ſye.

☞ Abráhámá tu Oycem ich zowie/ nie z ſtrony iego wiáry y cnot
by miáłá być w nich/ále z ſtrony krwie: bo wiáry y cnoty Abráhámowe
Ioan: 8. verſu 39.
naßládowáli/ y od vczynków iego dálecy byli: y przeto im mówił Pan
ſliście Synowie Abráhámowi/czyńcieß vczynki Abráhámowé: to ieſt b
ták cnotliwi iáko Abráhám/ cnotliwéy wiáry/ dobrych ſpraw/ ále pró
téy przyczyny Abráhámá Oycem zwáć mieli: bo im to y Ian Krzćiciél
Matt: 3. verſu 9.
czy wymiátował/ że prózno mieli mówić/ áby Oycá Abráhámá mieli:
iáßczórczy wiecéy naród byli/ iádu y złości pełni/ á niż Abráhámów.
O kiedyby y v nas w Polßcze ſpraw przodków/ domy ßláchecki
Narodem ſye ßczyćić/ ieſt próżna chwałá.
wáć: cóżby ſye tákich nálázło/coby im ták mówić ſye godźiło: Ieſliś t
ták zacnégo narodu: cnót twoich przodków náßladuy? Aza niewién
czego ſámi nie czynimy/ tego náßym zwáć nie możemy? Zydowie n
gli cnotliwych ſpraw Abráhámowych ſobie przywłáßczáć/ bo od nich d
byli: cóż owi czynią/ którzy ſye przodkámi ßczycąc/ od cnót przodków
rózni we wßytkim/ y wedle świátá/ y wedle BOgá ſą: bo áni męſtwá
wiáry przodków ſwych náßláduią. Lecz ták przodki ſwoie wſpominác
iáko y Zydowie: bo oni Abráhámá Oycem zwáli: Co iednák było wed
du y krwie: ále wedle ſpraw cnotliwych nie było.
¶ Pożądał tego áby był widźiał dźień móy/ przyßćie ſwoie ná św
Ioan: 1. verſu 7.
odkupienié náßé Pan Chriſtus tu dniem zowie/ które Ian Krzćiciel prz
2. Cor: 6.
dźień iego názwał świátłośćią. Bo to przyßćié Páńſkié dla odkupien
ßégo/wßytki ludźie oświéćiło. A Páweł święty názwał go dniem zbáw
1. Theſſ: 5. ver: 5.
y nas wierné zowie Synámi tego dniá: á to w tym/kiedy vczynki świát
Rom: 13. verſu 12.
obłóczymy/ á ćiemnośći ſpráwy zámiátamy. Tegóż dniá zbáwienia A
hám pożądał widźiéć. Bo z onych był/ kthórzy naſienia błogoſłáwion
Geneſ: 3. verſu 15.
Abráhám z onych był/ którzy o obietnicy wiedźieli.
Geneſ: 12. ver: 1.
które miáło ſkrußyć głowę wężowę oczekawáli. Prágnął tedy áby to n
nié było przyßło rychło/ á to obiecáné zwyćięſtwo z węża ſtárégo Szá
otrzymáło/ y wßytkiému narodowi ludzkiému żywot y zbáwienié dáło
A iż pożądał widźiéć tákiégo dniá zbáwienia: był poſłußen Pánu Bog
wßytkim iemu vfał/ iemu wierzył/ y ná roſkazánie iego po świećie ſye t
wyßedßy z domu y z narodu ſwoiego.
Przypátrz ſye co Pan mówi/ że prágnął widźiéć/ nie inßégo dniá
dniá Páńſkiégo/ boć nie nowiná mu było pátrzyć ná dni ludzkié/ ná po
ludźiem dáné: ále mówi że dniá Páńſkiégo prágnął: to ieſt czáſu názn
nego/ y dniá onégo/ którégoby MEſſyaß Chriſtus ná świát przyßedł/
wiárą czekał/ czekáiąc prágnął/ prágnąc poſłußeńſtwo wßelákié Pán
rządził/ y iemu nád przyrodzenié wierzył.
Auguſtinus.
Chryſoſtomus.
Theophylactus.
Dźień móy wykłáda.
¶ Niektórzy tu wykłádáią: áby Abráhám prágnął widźieć dniá o
kiedy Chriſtus ćierpiał. Dniá tedy męki PAńſkiéy prágnął. Lecz p
rzecz ieſt/ żeć kto prágnął Meſsyaßá y zbáwićielá/áby ná świát przyßed
dyć prágnął wßytkiéy ſpráwy zbáwienney/ która ſye w nim ſtáłá: boć

p[?]żno národźił / by był nie ćiérpiał : próżnoby był ćiérpiał / by był nie-
wychwſtał : próżnoby był zmartwychwſtał/ by był nie wſtąpił do nie-
bez pożytku wſtąpiłby był ná niebioſá/by był nie ſpuśćił duchá Swię-
ſercá Apoſtolſkié / y wiernych inßych. Kto tedy prágnął dniá / álbo
rzyßćia y národzenia Meſsyaßá : prágnął y męki iego : kto wierzył że
zyść ná świát/ tedyć wierzył / że y odkupić świát miał / y ták ſkrußyć
rzeklętégo/ y potępionégo ßátáná. A zátym iż prágnął tego Abrá-
iby widźiał wćielenié y przyßćié zbáwićielá Syná Bożégo : tedyć prá-
widźieć/ wßyſtkich ſpraw zbáwienia/ nam przynależących. A iż zápáli-
prágnął : cóż otrzymał? Powiáda Pan Chriſtus:

Widźiał.

W piſmie świętym to ſłowo widźieć ma rozmáité wyrozumienié.
Naprzód/ widźieć oczymá ćieleſnémi/ 1. Regum 16. verſu 7. SAmuel
człowiek widźi rzeczy otworzyſté.
Drugim ſpoſobem to ſłowo /widźieć/ rozumié ſię/ zá wyrozumienié/ iá-
wel święty to daie znáć gdy mówi : Oglądáy/ to ieſt wyrozumiéy/ do- *Rom: 11. ver: 22.*
ſrogość Bożą. Y Chriſtus Pan widźiał / to ieſt / wyrozumiał / myśli *Matt: 9. verſu 4.*
ie.
Trzećim ſpoſobem/ to ſłowo widźieć/ w piſmie świętym wykłáda ſię/zá
adczenié : iáko w onych ſłowiéch maß rozumieć : kto chce oglądáć dni *Pſal: 33. verſu 13.*
: to ieſt : kto ſię chce doświádczyć dni dobrych. Y v Maláchyaßá : O- *1. Petri 3. ver: 10.*
ćie co ieſt miedzy ſpráwiedliwym/y złoßliwym : to ieſt doświadczyćie ſię. *Malach: 3 ver: 18.*
Czwartym ſpoſobem to ſłowo widźieć wpiſmie ſię rozumié/zá oſtrzégáć
ko v Márká świętégo/widźćie/czuyćie/y módlćie ſię. Tu widźćie/zá o- *Marci 13. ver: 33.*
i bądźćie/rozumié ſię. Y v Łukaßá świętégo/widźćie/á wyſtrzégayćie *Lucæ 12. verſu 15.*
omſtwá: tákże y ná inßych mieyſcách doſyć/ták wykłádáć potrzebá. *1. Cor: 10. ver: 12.*
Żadnym tym ſpoſobem/ Abráhám dnia Páńſkiégo nie widźiał. Bo áni *Epheſ: 5. ver: 15.*
á ćieleſnémi/ áni rozumem/ áni doświadczeniem / áni baczeniem / wi- *Philip: 3. verſu 2.*
ie mógł : gdyż on dwá tyśiącá czterdźieśći y cztérzy latá / przed Chri- Secundum Euſe-
Pánem ná świećie żył. Widźiał tedy inákßym ſpoſobem. bij calculum.
Naprzód/ nie ćieleſnémi oczymá / ále oczymá wiáry: á to w on czás kie- Abráhám iáko
iecano mu od Bogá iż z iego náśienia miáło wyniść błogoſłáwieńſtwo widźiał dźień
kiégo świátá : tám iuż miał obiáwienié iáſné / o MEſsyaßu/ iż z iego Páńſki.
u národźić ſię miał/ á nie proſty człowiek/ ále Bóg y człowiek : y prze- *Geneſ: 22. ver: 18.*
dy ſłał ſługe ſwego/ áby przywiódł Zone Izáákowi ſynowi ſwému/ Z-
potámiéy/mówił do niego: Włóż rękę ſwą pod biodrę moie/á przyśięż *Geneſ: 24. ver: 2.*
ez Páná Bogá niebá/ y źiemie/ꝛc. Tám Abráhám/gdy ſłudze/pod bio-
rą/ przez BOgá przyśięgáć kazał / dawał znáć duchem Prorockim / że
z biódr iego národźić ſię miał/ á przezeń świát miał iemu obiecáné bło-
ſławieńſtwo otrzymáć.
NAdto widźiał Abráham dźień Páńſkiégo ná świát przyßćia / w on
iedy znákámi widomémi/ y vkázowániém widomym iemu ſię vkazał /
kroby vrząd pośrzednictwá ſwego/ który ná ſobie odnośić miał/ nie ty-
Abráhámowi/ ále y inßym Oycom świętym pokázuiąc : y przeto gdy So-
miáłá kaźń zá złośći ſwé odnieść/ Syn BOży Pan Chriſtus/ w figu- *Geneſ: 18. verſu 1.*
zech Anyołów Abráhámowi ſię pokazał : y dla tego ABráhám choć *2. 3. & 25.*
widźiał/ iednému cześć y chwałę dawał/y Pánem y Sędźią wßytkiéy
e iego názwał. Widźiał tedy w ten czás iuż ABráhám onégo Anyołá *Malach: 3. ver: 1.*
imentu/ Anyołá oblicza Oycowſkiégo / ábowiem témi przemiankámi / *Iſaiæ 63. verſu 9.*
rorokow przyßły MEſſyaß był názwan. A widząc oczymá ćieleſnémi
rzył / że czás przyść miał : Iż ten kthóry ſię przez figurę iemu pokazał/

z iego krwie y narodu ná świát miał záwitáć y vbłogosłáwić wßytek
ludzki.

Potrzećié/ widział Abráhám dźień Páńskiégo przyßćia w on czá
Gen:21. v:3.& 12. dy mu sye Izaák národźił : bo iuż pewnie wiedźiał/ że w nim sye miało
błogosłáwieństwo od Bogá obiecáné/gdyż on był : w którym sye boż
tnice zyśćić miały.

Poczwarte/ widźiał nie tylo dźień przyßćia Páńskiégo ná świát/
Genes: 22. a ver:1. ad 14. y dźień męki Páńskiéy : á to w on czás/ kiedy prowádźił z roskazánia
go/syná swego Izááká ná górę Morya/áby go ofiárował. Tám Izáá
drwá ná sobie / áby ná nich był ná ofierze zgorzał : iáko PAn Christu
Krzyż/ ná którym zá nas iest ofiárowan. Tám táiemnicá męki Páńs
bráhámowi/ wßytká byłá w duchu oznaymioná. BO iáko Izaák zy
stał/ á báran był zań ofiárowan : ták Pan Christus/ ile Bóg á Syn
dźiwy Boży/ Bóg z Bogá/ ná krzyżu nie ćiérpiał boleśći śmierći/áni
ále ofiárá wßytká sye ná człowieku Christusie wypełniłá/ iż człowiecze
Isaiæ 53. versu 7. iego iáko owcá daná ná ofiárę ćiérpiało : y iáko báránek przed mordu
sie zámilczáło/ y nie otworzyło vst swoich. Ták tedy Abráhám wid
w wierze y w duchu świętym/y dźień przyßćia ná świát Christá Páná
Bożégo/ y dźień śmierći iego.

☞ Cóż czynił/gdy to ták z Bożégo dobrodźieystwá widźiał ?

Zdziwił sye/ álbo rádował sye.

☞ Wierzyć w Páná Christusá/ widźiéć iego iest. Dźiwowáć sy
wom iego / iest czemu : y ieśli ich práwą wiárą nie ogárnie człowiek
wowawßy sye/ w rozumie vstáć musi. A przeto oné słowá Izáiaßá
Isaiæ 7. versu 9. przed oczymá náßémi być máią : Ieśli nie vwierzyćie / nie wyrozumié
Niedźiw tedy że sye Abráhám dźiwował táiemnicy Christá Páná w
w Pánny czystéy żywot / národzenia/ ná świećie vbogiégo żyćia/ mę
krzyżowánia/ zmartwychwstánia / y wniebowstąpienia : wßytko to
człowieczégo rozumu : bo dźiwowáć sye temu może człowiek/ y wierzy
ru Bożégo może : ále wyrozumiéć nigdy nie może.

¶ Niektórzy wykłádáią: vrádował sye : y nie z drógi ten wykład ie
to wiémy sámi z siebie / iż czego długo pożądamy y długo czekamy :
ßą rádośćią y z weselém to przyymuiemy / gdy ták długo czekánéy rze
stawamy vczestnikámi:y im z więtßą żądzą czego prágniemy/tym zw
weselém to przyymuiemy. Tákże też rozumiéymy o Abráhámie : Z
chućią prágnął widźiéć dźień P. Christá/gdy w Duchu wiárą/y figu
że w vrodzonym Synie Izááku oglądał : był temu pewnie niepomá

Był rad dla tego / że widźiał w Duchu/ swoie y wßytkich ludźi z
nié/ w tym to błogosłáwionym nasieniu Pánu Christusie :

Był rad : iż mu to Bóg obiáwił : on Oyćiec wieczny/ co w wype
czásu po nim być miało : y iáko naród ludzki przez Syná swego oswo
miał od Szátáná/ y iego potępienia.

Był rad y w on czás/ kiedy to Pan mówić do Zydów raczył : B
żywy dußą/ pełen Duchá Prorockiégo nietáyno mu to było/że był iuż
ćiél przyßedł/ y ćießył sye : to wiedząc/że prędko zbáwienié iego przyb
miało y wybáwienié z Limbu/ álbo z zátrzymánia do wiecznégo żyw

Rzekli mu tedy Zydowie: Piećdźieśiąt lat ie niemaß/ á Abráhámáś widźiał.

☞ Té słowá mówią Zydowie/ dowodząc to rzecz być niepodobn
Abráhám miał widźiéć dźień Chrystusów : To iest Chrystá PAná

ćie. A dowodza tego iegóż własnémi láty : iákoby rzékli : Abráhám iuż
tysiacá lat iáko vmárł mineło y wiecéy : á iákóż to rzecz podobna/ aby
iał widźieć dźień twóy : To iest żywot twóy/ y ćiebie: Co iednak we-
ozumu y baczénia grzeczy mówili : ále wedle Duchownégo wyrozumie-
ładźili : gdyż Abráhám nie ćielesnym okiem/ ále Duszym wiáry swéy/
tá Páná widźiał.
Chrizostom swiety miásto piećdźiesiat lat / czyta cztérdźieśći. Irene- *Irenæus lib: 2. cap: 40.*
ego mieyscá PAná Christá rozumiał mieć lat blisku piaćidźiesiat : ná
zás gdy te rozmowe z Zydy miał. Lecz Chrizostom Swiety nieinácżey
miał liczby pomienionéy iedno ták/ iáko w Ewányeliéy nápisano. Ale o- Błąd y omylenie
á sye sstáłá pisárzmi nie vmieietnymi/ którzy miásto piaćidźiesiat/cztér z tych słów Zydo
ći w niektórych Exemplarzách byli nápisáli. A opinia Ireneusowá/ wstich/ pokázuie.
iest przećiwna wszytkim Ewányelistom máło ważna v wszytkich być
Bo Zydowie widzac Páná w obyczáiách státecznégo / w osobie powa-
/ ná twarzy spániáłego / w rozumie vczonégo/ wspráwách y w cudách
áwie státecznégo : lat blisku piaćidźiesiat być iemu przyczytáli : choć
czás/ trzydźieśći á trzy látá tylo wieku iego było.
Pan Christus tedy ná rozmowe ich y ná ono mniémánie potwiérdza te-
on iesżcze przed Abráhámem istotnie był : á to témi słowy gdy mówi :

prawde záprawde powiádam wam / pirwéy ni- zli był Abráhám iam iest.

☞ Wielka tu táiemnice Pan Christus o sobie wszytkim wiernym da-
ać. A to o wiecznośći swéy/która nie z stróny ćiáłá/które sye od pewné-
ásu z Duchá swietégo w Pánieńskim żywoćie poczeło / y potym sye z
y Pánny národźiło / wedle náznáczonégo czásu od wieku/ ma sye rozu-
Ale z stróny wiecznégo Bostwá/w którym Pan Christus bez poczatku Wiecznosć PA-
ieczny. A przeto tu mówi : Pierwéy niżli Abráhám był/ iam iest. Nie ná Christusá iaś-
/ iam był przed Abráhámem: Ale mówi iam iest: áby pokazał że w wła snie sye pokázuie
stoćie był. Bo té dwie słowie : Był á iest/ dáleko od siebie rożné sa :
to słowo był : rozumié sye być/ álbo przeyżrzeniém Bożym/ álbo też w
rzeniu Bożym : Ták Abráhám/ Isáác/ Iacob/ Moyzész/ y wszyscy wy-
Boży przeyżrzeniém Bożym / y w przeyżrzéniu Bożym záwżdy byli v
Bogá : Iáko Páweł swiety swiadczy o tym/ gdy mówi : Które przey *Rom 8. versu 30.*
té wezwał : á które wezwał/ té vspráwiedliwił. Ale iż Pan Christus nie
eyżrzeniu / ále w włásnéy istnośći záwżdy od wieku był : tedy przywła-
obie oné słowá Boże do Moyzészá od Bogá mówioné/ w których wie-
ytnosć Boża sye okázuie. Bo ták tám Bóg mówi. Ja iestem którym *Exodi 3. versu 14.*
Ták y Bóg nász Christus tenże wedle Bostwá który z Moyzészem mó-
tnosć y bytnosć wieczna pokázuiac Zydom mówi : Przed Abráhámem
em.
Tych tedy rzeczy té słowá PAná Chrystusowé nas vcza. Naprzód że
Christus wiecznym BOgiem iest / którym sye pokazał w téy dźisieyszéy
yeliéy. Dwoiákim sposobem.
Naprzód gdy mówił oné słowá : Jesli kto mowe moie chowáć bedźie/ 1.
ći nieuzna ná wieki. Tu Pan pokázuie słowá swego táka moc / że im
żywot wieczny. Czegoby dáć niemógł człowiekiem tylo bedac. Ale iż iest
wieczny/ Bóg wieczny : przeto też dáry wieczné/ y żywot wieczny dáie.
c tedy tu Boska moc swa pokázáć raczył.
Powtóré zásie pokázuie sye być prawdźiwym BOgiem : Gdy dni czło- 2.
ństwá swego od onéy wiecznéy istnośći swéy rozdźiela mówiac: Przed

Abráhámem ieſtem. Nie wedle ćiáłá/bo to być nie mogło : tedyć wedl
ſtwá: w ktorym bez początku y bez dokonánia ieſt. A nie dármoć Páw
Coloſſ: 1. verſu 15. pierworodnym wßytkiego ſtworzenia być go mieni : Jan świety/przod
Apoc: 1. verſu 8. y dokonániem : Tenże nas vczy : iż przezeń wßytko ſye ſtáło / co ſye ko
Ioan: 1. verſu 3. ſtáło : w nim wßytki rzeczy ſą/ y w nim wßytká moc ich záwiſłá.

Prawdźiwego Boſtwá Chriſtá Páná dowodźi.

¶ Ale żeby ſye iáſniey wieczność Boſtwá iego z tych słow pokazáłá
dy pokażemy to z Piſmá świetego/ że on iáko Bog prawdźiwy iſtotnie
nie tylo przed Abráhámem ále y przed ſtworzeniem świátá. Abowiem
Micheæ 5. ver: 2. nim Micheaß Prorok nápiſał : Jż wyßćie iego ieſt odedni wiecznośći.
Iſaiæ 7. verſu 6. záiaß Prorok zowie go Bogiem y oycem wiecznośći. A ktorego názwa
ćięćiem nam národzonym / y Synem nam dánym : Tegoż wedle Boſt
go/ názwał Bogiem y Oycem wßytkiey wiecznośći.

Co ábyſmy tym lepiey wybaczyli / że práwą y włáſną iſtotą Ch
Ioan: 8. v. 23. et 42. Pan wedle Boſtwá záwżdy ieſt v Oycá / z tego piſmá nowego Zakon
1. Ioan: 4. ver: 2. uczmy ſye. Abowiem iż Chriſtus z Bogá poßedł / ná ten świát przy
Hebræ: 2. ver: 14 ſtáwßy ſye vczeſnikiem ćiáłá y krwie/wźiął naśienie Abráhámowe 1.
1. Ioan: 3. verſu 8. 3. v. 16. Będąc Bogiem/vkazał ſye w ćiele/z niebá od Oycá wyßedßy
Ioan: 16. ver: 28. go poßedßy/przyßedł ná świát/ áby ſye obiáwił w ćiele : coż tu inßego
ny rozumieć ma / iedno to : że ten był iſtotą prawdźiwą przed przyięći
łá / y przed wźięćim naśienia Abráhámowego. A iż Bogiem będąc
ſye pokazał : tedyć tym Bogiem iſtotnie był : gdyż Bog on prawdźiw
ktory záwżdy ieſt/ początku y dokonánia niemáiąc.

A przeto Pan Chriſtus dawno przedtym niż z Pánny ſye národźił
zdy od wiekow wiecznych iſtotnie będąc/rzeczy iſtotne ſpráwował. Já
Ioan: 1. verſu 3. czyć możeß w ſtworzeniu świátá / y wßytkich rzeczy widomych y nie
Coloſſ: 1. ver: 16. mych. Tákże w wywiedźieniu ludu Zydowſkiego z EGiptu. Jáko
1. Cor: 10. ver: 4. świadczy Páweł Swiety w dániu Duchá ſwego Prorokom / wedle św
1. Petri 1. ver: 11. ctwá Piotrá Swietego w vißczeniu obietnic Zakonu ſtárego. Jáko
2. Cor: 1. ver: 20. piße Páweł S. Bo Zakon przez tegoż Chriſtá dány ieſt / iáko przez p
Galat: 3. ver: 19. dniká. Báczyć tedy możeß / że Syn Boży Chriſtus nie w żadnym prz
niu Bożym był : bo w przeyźrzeniu będąc / ták iſtotnych rzeczy nie
był ſpráwowáć : ále iż był włáſną iſtotą : tedy też iſtotne rzeczy : ták z
W Niedźiele 4. po Wielkiey nocy. Boſtwu iego przynależące / ſpráwowáć raczył. Ale ßerzey o tym n
inßym mieyſcu. Wßákże y ſtąd ſye vcz pilnie przećiwko bluźnierſt
ryáńſkiemu y Sámozetáńſkiemu / ktore nowokrzczeńcy czáſow dźiśi
v nas w Polßcze wznowili : Ze Chryſtus ieſt wiecznym Synem Boży
Ioan: 17. verſu 5. początku y dokonánia . A ieſt vwielbiony od Oycá ſwego chwałą pi
żeli świát był. Proſtotą wiáry Chrześćiyáńſkiey ták wierz : á nigdy án
wokrzczeńcy/áni z zátwárdźiáłymi Zydy/ do bluźnierſtwá o Pánu Ch
Iudæ 1. verſu 10. nie przyydźieß. Abowiem Nowokrzczeńcy / iż ßczeremu Piſmu Swi
nie wierzą bluźnią / czego nievmieią / y czego niewiedzą. Bo by vw
Chriſtá Páná być prawdźiwym Bogiem : Tedyby o Boſtwie iego n
źnili. A Zydowie záſie/ by tákże byli vwierzyli Páná Chriſtá wedle B
być nie tylo przed Abráhámem / ále od wßelákiey wiecznośći / nigdyb
náń ku zámordowániu iego/do kámienia ſye nierzućili/iáko o tym EW
liſtá piße :

Porwáli tedy kámienie áby náń ćiſkáli.

☞ Pierwey łáiániem / potym potwarſtwy / potrzećie zmyſlony
bożeńſtwem / y pokorą / PAná Chriſtá przegádáć y w słowiech podc
chćieli. Ale gdy im to niepoßło/ iuż do kámieni ſye rzućili : áby tego/ k
złemi/ y chytremi słowy zwyćiężyć nie mogli/ kámieńmi zwyćiężyli/ y

im pomścili. Kámienné sercá/ do pomsty chćiwé do kámieni sye mie-
dy prawdą zwyćiężyć nie mogą. Ale iż źli ludźie/ gdy im prawdy niesta-
do gwaltu sye mieczą y do bicia: bacząc tóż PAN być w onych Zydách
rymi mówił/że sposobem złych ludzi tákże chćieli vczynić/y czynili: gnie-
i y zápálczywośći ich/ták vstąpić raczył/iáko Ewányelia swiadczy:

Pan sye zákrył / y wyszedł z Kośćiołá.

☞ W tym dáiąc náuki wiernym swym.

Piérwsza/ że sye niekocha w kośćiolách tákich ludzi/ którzy sye o prawde 1.
váią y náuczyćiele swé dla prawdy przenásláduią.

Druga: áby wierni iego gniewu y zápálczywośći pysznych ludzi sye wy- 2.
gáli/ y vstępowáli. A choćby sye pomśćić mogli / áty krzywdy ćierpli-
znosili: iáko tu Pan vczynił. Bo łáiánia dosyć sromotné ćierpi: zá
ody / dobrodzieystwo náuki swéy im dáie: á choćby sye pomśćić mógł/
vstępuie.

Trzecia: dáie Pan przykład czásu niebespieczeństwá y przenásládowá- 3.
któreby ná wiérné iego przypádło/z niebespiecznégo mieyscá/ná bezpiecz-
tąpić. A nawiecéy gdy niebespieczeństwo ono pożytku żadnégo nie czy-
wierze Páná Christusowéy. Przeto pismo dáie ná przykład ludzi swięté/
y vchodzili precz czásu niebespieczności. Vćiekł IAkob przed brátem Genes: 27. ver 43.
/ który go zábić chćiał: Vćiekł MOyzesz przed Pháráonem: DAwid Exodi 2. versu 15.
Saulem Królem: Heliasz przed Jezábel Królową żoną Achábową: 1. Reg: 19. ver: 12.
ph z Pánem Christusem / y z Máryją mátką iego / do Egiptu przed He- & cap: 20. ver. 1.
m: Páweł swięty z Dámászku z muru w koszu spuszczon: † Christus Pan 3. Reg: 19. ver: 3.
śćiołá wyszedł/áby wniepotrzebné niebespieczeństwo nie przyszedł. Któż Matt: 2. ver: 14.
złowiecze Chrześćijáński márnie sye wniebespieczeństwá niewdaway: y Acto: 9. var: 25.
możesz nawiecéy/ przestrzégay sye ich: á PAná BOgá proś / áby ćie ich 2. Cor: 11. ver: 32.
wáć raczył/ przez Jezu Christá Syná swego miłégo Amen. † Ioan: 8. versu 59.

Summá Ewányeliéy téy tá iest.

Pokázuie Pan obrone dostáteczną / żywotá swego niewinnégo / y niw- I.
niepomázánégo: tákże y náuke swą prawdziwą być twierdzi/w tym/że
om nieprzyiaćielom swoim/ ták o żywoćie swym/ iáko y o náuce / dał sye
ozsądek/áby go karáli z grzéchu/ y áby słów iego prawdziwych/ ták iáko
BOżych słucháli. Gdyż w nich niczego nalésć nie mogli / czymby ie
owáć mieli.

Zydowié zásie niepokazawszy PAnu żadnéy złośći / którąby w nim wi- II.
albo wiedźieli. W náuce tákże niepokazawszy żadnégo fałszu / záraz o-
nym od Szátáná Sámáritanem álbo cudzoźiemcem / właśnéy chwáły
czem Páná názwáli: á náostátek gdy im złych słów / przećiwko praw-
Páná Christusowéy niedostáło/ kámieńmi go zábić chćieli.

Lecz iż Pan Christus z bluźniérstwá ich/ ták sye oswobodźić raczył / że III.
/ co go opętanym názwáli / pokazał sye być żywotá dawcą wiecznym.
ywdy swéy chwały pokazał Bogá Oycá swego być sędźią: Onégo Oy-
tórégo wszyscy Zydowie Bogiem swym zwáli. Pokazał téż/iż tego Oycá
eszcze przed Abráhámem istotnie będącym Synem. A gdy od niego te-
dźięcznie niechćieli przyiąć: ále zá iego prawdę vkámionowáć go chćieli:
d nich y z kośćiołá ich precz poszedł / iáko od niewdźięcznych náuki y do-
źieystw iego. Day że nam Pánie Jezu CHRiste/ ábyśmy náuke twą/ y
dobrodźieystwá twé/ wdźięcznie przyymowáli.
AMEN.

EWANYELIA Z IE[Y]
WYKLADEM W NIEDZIEL[E]
Kwietną, która iest szósta w Post Chrze-scjánski, według opisánia Mátthe: S. Kápit: 21. v Márká 11. v Lukaszá 19. v Ianá 12.

A Gdy sye przybliżáli do Jer[u]zálem/ á przyszli do Betfáge/ ná gó[rę] Oliwną: tedy Jezus posłał dw[u] z Wolenikow swoich/ mówiąc im: Idźcie do miásteczká które iest prze-ciwko wam/ á tám nátychmiast ná[j]dziecie Oślice przywiązáną/ y Oślę przy niey: odwiążcież y przywiedźcie do mnie. A ieśliby wam kto co rzekł/ tedy powiedźcie/ iż Pan ich potrzebuie/ á nátychmiast puści[e]. A to wszytko sstáło sye/ áby sye wypełniło co iest powiedziano przez Proroká mówiącego: powiedźcie Córce Syon/ oto Kró[l]

óy idzie do ciebie cichy/ śiedząc ná ośłicy y ná ośleciu iey iárz-
m vſkromnioney. Szedßy tedy zwolenicy/ vczynili ták iáko
roſkazał Iezus. Y przywiedli ośłice y ośle/ y nákłádli ná nie
ienia ſwoie/ á onego ná wierzchu posádźili. A wielka tłuß-
roſpoſtárłá ßáty ſwoie ná drodze/ á drudzy oblámowáli gá-
é z drzéw/ y miotáli ná drodze. A tłußcze kthóre przed nim
y które zá nim/ wołáły mówiąc: Hoſanná Synowi Dawi-
oemu/ błogoſłáwiony który przychodźi w imie páńſkie/ Ho-
ná ná wyſokośći.

Ako ſą ná świećie rzeczy od-
mienné/ á pod rozmáité przypadki podległé:
ácz ſye temu vſtáwicznie oczy náßé przypá-
truią/ vßy przyſłucháią: przedsie iednák/ áby
tho káżdy poznał/ że ták odmienny w ſprá-
wách ſwoich záwżdy był świát/ y z ſwoimi o-
bywátelmi záwżdy nieuſtáwicznie ſye obcho-
dźił: świadczą nam o tym nie tylo teráźniey-
ßé czáſy/ oczóm náßym podáné: ále y rozmá-
ité Hiſtorye Pogáńſkie/ Zydowſkie/ y Chrze-
śćijáńſkie. Kiedybyſmy chcieli Hiſtorye Po-
gáńſkie przywodźić ná przykład: á tylo w
łách zacnych/ Hetmánách/ te odmienność pokázáć: Iáko z Królów zá-
vbodzy/ z Hetmánów ſtráßliwych wßemu świátu nedznicy/ z onych
zacnych vrzedźiéch byli żebracy ſſtawáli ſye: Wielebyſmy ná tym czá-
áwić muſieli. Gdyż ſye to z ſámego Piſmá świetégo dobrze znácznémi
łády pokázáć może: y nie wſpomináiąc niefortun Królów zacnych Po
kich/ obnáżenia z Króleſtw y ich mordowánia: z ſámego Piſmá świe-
to pokażemy: Ze obłudny świát/ nie tylo ludźmi proſtégo ſtanu omyl-
dźił: ále też y Królom nie przepußczał. Maß iáſné przykłády tego w
ie świetym/ gdźie ſye to pokázuie/ Ze którzy dźiś Królmi byli/ názáiutrz
ikámi zoſtawáli/ y hániebną śmiercią ſtráceni bywáli. Czytáć możeß
śiegách Iozue: kedy dniá iednégo pieć Królów Królmi byli: tegóż
nie przyczym zoſtáli/ nedznikámi bedąc/ ſtráćiwßy Páłacé Królewſkie/ w
ey pieczarze nálezieni y powießeni. Krol Háy tákże poimány/ wnet z Pá
dznik zoſtał/ náoſtátek obießon ná ßubienicy. Háman bedąc Pánem/
váiąc w łáſce Królá Aſſweruſá/ ták mu ſye ßczeście pretko zmieniło/ że
ubienicy/ którą był Márdocheuſowi Zydowinowi nágotował/ ſam był
on. Ale wiele przykłádów nie przywodząc/ pokaże tego świátá obłudné
śćie/ z onégo możnégo Páná Miáſtá Bezek/ którégo zwano Doni Be-
którégo gdy Iudás z Symonem/ Hetmáni Zydowſcy porázili/ y vgoni-
go obćieli mu końce álbo pálce v rąk/ y v nóg: Tedy rzekł Adonibezek:
mdźieśiąt† Królów z obcietémi końcámi rąk y nóg/ zbiéráli pod ſtołem
odrobiny pokármów: á teraz iákom ia vczynił/ ták mi BOG oddał.
miał ſye ten być zá ßczeſliwégo/ iákóż pewnie że ták ieſt/ iż był: y czynił
ieńſtwo nád ſobie rownymi / nie wiedząc co nań przyść miáło: á cóż
iß / iáka go nieſpodźiewána odmienność podkáłá / co ſam wyznáć mu-
gdy go doległo to/ co drugim czynił. Owo krótko o tym mówiąc/ táka

Summá przemo-
wy pokázuie/ o-
błudność y már-
ność świátá/ y
przeto próżno w
nim vfáć.

Craeſus Lidzki
Król/ przed So-
lonem pokázuiąc
wielkie ſkárby/ á
ſwoim ſye nád in-
ßé wßytki ßcze-
śćiem chłubiąc/
od Soloná te od-
powiedź wźiął/
áby ná koniec ży-
wotá pátrzał/
przed którym żá-
den ßczeſliwym
nie ieſt/ gdyż ká-
żdy człowiek ne-
dzá. Co iż ieſt prá-
wdá/ w ten czás
poznał/ gdy go
poymawßy Cy-
rus Krol Perſki/
kazał był ſpálić/
á on gdy ná kupę
drew włożony/
wołał trzykroć/ o
Solon: z którégo
wołánia tego Cy-
rus przyczyne wy-
rozumiawßy/ zo-
ſtáwił go przy ży-
woćie/ y w doſtát-
ku vczćiwie cho-
wał. Plutarchus
& Herodotus.

Dyonizyus Krol
Sirákuſáńſki któ-
ry przemógł lu-
dźi ná woyne pie-
ßych ſto tyśiecy/
iezdnych 9000.
Okretów 500. od
ſwych poddánych
wygnan/ przed o-
czymá iego ſyny
pobito/ dźiewki
zgwałcono y po-
bito / á ſam że-
brał. Ælianus lib:
6. variæ Hiſtoriæ.

†70. Reges vicina-
rum Vrbium in-
tellige.

ieſt odmienność wƺytkiégo ná świećie / że niémáß żadnéy rzeczy/ w któréy
pewną vfność pokłádáć kto miał. Bo iáko idźie odmiennośćią świat/t.
że ſye y wƺytki rzeczy ná nim odmieniáią. Czemu dobrze przypátrzywƺy

Ecclеſ: 1. a ver: 1. ad 10. & ver: 14.

Król Sálomon mądry/vważáiąc v siebie wƺytki tego świáta ſpráwy : m
nośćią á rzeczą próżną ie názwał. Bo widźiał pod wſchodem słońcá y zac
dem/ że rodzay ludzki/ ieden náſtáie/ drugi przemija : á iáko rzéki do mo
wchodzą/przeto że z morzá krytymi ponikámi ziemſkimi wychodzą : ták te
świátá ſpráwy kołem idą : co było to ſye wráca : iż nic niémáß pod słońc

Ibidem verſu 17. Mądrość márność.

nowégo/á w káżdéy rzeczy kłopot/troſká/ y vdręczenié duchá. Wdaß się
náukę ábyś był mądrym : toć ieſt ná świećie dar y vpominek názacnieyſ
powiáda Sálomon/ iż y to ieſt wielka márność : á kto náuki przydawa/ p
céy y kłopotu przydawa. Ale nie tylo w náuce która z pracą przychodźi al
w vżywániu roſkoſƺy/w bogáctwách/w chwale teƺ świátá co ſobie ludźie

Prou: 14. ver: 13. Eccleſ: 37. ver:33.

zumieią zá błogosłáwieńſtwo : y tám márność ieſt : bo záwżdy koniec w
la kłopot bywa. A obżárſtwá ludzkié zdrowié gubią : bo ich wiecéy ginie
żarſtwem/ y opilſtwem/ á niż mieczem. Przeto tedy w tych Kſięgách m

Eccl: 5 v:1.6.7.9 Skromnie mowe y obyczaie przed Pánem Bogiem a bać ſye go to/grunt.

ność y odmienność vkázuiąc Sálomon/ nápomina/ ábyſmy mowę y ſpr
náßé ſkromnili przed P.bogiem: iego ſye bali/łákomi ábyſmy nie byli/beſ
wia nikomu nie czynili : pámietáiąc ná to/ że giniemy : á zeƺćié náßé z św
tá nie tylo że bogátych z vbogimi równé ieſt/ ale ſchodźim iáko wƺytki rze
żywiącé : czáſu y godźiny niewiedząc. Dźiśia ieſt zdrowy/ iutro chory:
śiaś Królem zacnym/ człowiekiem záwołánym/ sławnym / á iutro vmrz
áli po wƺytkim: Dźiś maß doſyć ſwego : przyydźie przygodá áli nic nie m
Ale bym żadnégo przykłádu odmienności tego świátá/ y żadnégo przykł

Ewányelia pokázuie odmiáne/ y nieuſtáwiczność ludzką.

z Hiſtoryy piſmá świetégo nie pokázował/ iedno dźiśieyßą Ewányelią/ t
byſmy tę nieuſtáwiczność obaczyć mogli / tylo z ſáméy Hiſtoryéy Ewán
liéy dźiśieyßéy : bo też Pan á zbáwićiel náß/ iáko pod inßé przypadki św
teƺ podléc był raczył/y wƺytki niedoſtátki iego dla nas ſkromnie ćierpie
czył : ták też y tę odmienność tego świátá ná ſobie doſyć ſrodze vczuć rac
co ták pokázuie. Odnióſł od ludźi w Jeruzálem mieśćie mieƺkáiących c
y poczćiwość doſyć ozdobną Pan náß/ czego my rocznice dźiś obchodźim
y o czym Hiſtorya świeta Ewányeliéy nam doſtátecznie opowiada y św

Ozdobnéy dźiśieyßéy Proceſsiey przyczyná.

czy. Któréy Ewányeliéy Hiſtorya/ nie tylo słowy/ śpiewániem vkázuią/r
kłádem/y opowiedániém iey/ále też y Proceſſyą ná oczy wƺech wiernych
kázuie : áby tym lepiéy temu ſye przypátrzyli / y ták wielcy/ iáko y máli o
wiedźieli : iż ich Pan Chriſtus ták był poczćiwie przyiety do Jeruzálem /
mu drógę gáćili łamiąc rozgi z drzewá : ták mu ná drodze ƺáty roſpośćir
Królem błogosłáwionym go być wyznawáli : y z táką pompą y ozdobą
Jeruzálem wprowádźili : że też nieprzyiaćiele Chriſtá Páná byli tym ob

Lucæ 19. verſu 39.

ƺeni : y widząc że tego pohámowáć nie mogli / do Páná Chriſtuſá mówi
áby był to wołánie pohámował : ále próżno było/bo im powiedźiał pan:
Matt: 21. ver: 10.
sliby ći milczeli/ kámienie będą wołáły : bo wƺytko miáſto ſye wzruƺyło
ło : y przeto y Pháryzeuƺowie ná to pátrząc/ácz martwieli od żalu/przed
pohámowáć tego nie mogli. Widźiß wierny człowiecze iáko Bożé ſpr

Wola Boża záwżdy ſye pełnić muśi.

iść muƺą ſwą drógą/ choć ludźie ſye im ſprzećiwiáią : y záwżdy muśi ſye
la Bożá pełnić/á żadné ludzkié mocy áni rozumy temu zábieżéć mogą. S
Król z nieprzyiaćielmi DAwidowymi / áża ſye byli ná to nie vſádźili/
Dawidá zgłádźić z świátá / áby z woléy Bożéy Królem nie był : Saul

Náſádzenia Saulowé ná DAwidá / zniƺczáły przed wolą Bożą

nął y z nieprzyiaćiołmi/ á Dawid Królem był/ wedle woléy Bożéy. Co n
wie o Dawidźie onym Królu zacnym : to mówie y o iego narodźie y poto
ſtwie wedle ćiałá / Pánu Chriſtuſie : w którym Dawidowé Króleſtwo b
błogosłáwioné. Náſádźili ſye Pháryzeuƺowie / áby wƺyſcy ludźie Ch

P

ázłégo człowieká mieli/ wßyſcy mu złorzeczyli/ á ktoby go dobrze w-
[Ioan: 9. verſu 24.]
ał/ áby z Kośćiołá y z Bóżnic ich był wyrzucon / mniemáiąc áby iuż
[Ibidem verſu 22.]
tylo zelżyć go mieli / ále y v wßytkich ohidźić y oſkárżyć. A gdy oni
émáią że v wßytkich Chriſtus pan obelżon był: áli przećiwko ich wßyt
céy/ Chriſtus v wßytkich chwałe y cześć ozdobną otrzymał/ poczci-
ielką odnióſł/ y onym ſye Królem pokazał/ o którym Zácháryaß Pro
vno opowiedźiał był Duchem świetym/ Iż miał w pokorze do Ieru-
[Zacha: 9. verſu 9.]
iechác z ozdobą Królewſką y z dániém ſobie wielkich tytułów. Cóż
iło ? przełomiłá wola Boża wßytki ludzkié śiły y pracé/ áby ſye te-
y człowiek vczył/ Iż niémáß rády/ niémáß mądrośći/ niémáß roſtro-
[Prou: 21. ver: 30.]
/ przećiwko Pánu: wßytki naſády ludzkié vſtąpić mußą woléy Bo-
[Wola Boża przodnie/rády przećiwko niey niemáß]
co chce/ y iáko chce wypełnia wolą ſwoie: ábowiém ieſt Pánem nie-
nie: á Pánem wßechmogącym/ który wßytko może: A v niego nié-
[Lucæ 1. verſu 37.]
niepodobnégo. Chwałá tedy Chriſtá Páná iść muśiáłá ſwą dró-
ć ſye mnoſtwo nieprzyiaćiół ná złé iego było náſádźiło. Pytaß/ cze-
zeto iż wola Boża / która byłá opowiedźiana przez PRoroká pełnić
muśiáłá.

Lecz pátrz odmiennośći o któréyem powyßéy piſał/iáko ią Pan vznał/
iką był poddan. Bo piątégo dniá potym/ iáko go ták do miáſtá Je-
[Jeruzálem miáſto we wßytkiéy Páleſtynie nazacnieyßé było.]
n/dosyć poczćiwie przyieli/tytułmi zacnémi ozdobili: od Iudaßá zwo
zdrayce ſwego/przedan: názáiutrz ze czwartku ná piątek poyman/w
okrzyżowan/y ták hániebnie vmárł. Otóż widźiß prędką odmiáne/ćiż
zis błogosłáwionym czynili / co iego przyßćié byc w imie páńſkie wy-
[Marci 11. verſu 9.]
i Królem narodu Dawidowęğ byc go mienili: áli w krótkim czáśie /
[Lucæ 19. verſu 38.]
li iáko łotrá/bili/plwáli/poßyykowáli/y gorßym niż Bárábaßá vczy-
vkrzyżowáli. O odmienny świećie ? O odmienność niezbedna lu-
Iákóżći ma kto wierzyć ? Iáko ludźiem vfáć ná świećie mießkáią-
Ale niedźiw / żeś w Synu BOżym te odmiáne pokazał: przeſtrogęś
/ áby káżdy twoie márność znáiąc / w tobie ſye nie kochał/ áni w lu-
nádźieie pokłádał: gdyż dawno Prorok vczył: Przeklęty który vfa w
[Ierem: 17. ver: 5.]
ku: to ieſt/páná Bogá y iego opátrzność ná ſtrone odkłádáiąc. Lecz
pokazáli odmienność tego świátá/ która ſye w Pánie Chriſtuśie ſtáłá
á przykład/to iuż pokáżemy/ co Hiſtoria EWányeliéy świętéy/ nam
ác/ y czego nas vczy: która ták Ewányeliſtowie wypiſuią.

...y ſye przybliżał (Pan) Iezus do Ieruzálem/ przyßedł do Betpháye/ ná góre Oliwną.

[Anno ætatis Chriſti 33. die Martij 20. &c.]

❧ Choć czytác bedźieß / gdy ſye przybliżáli do Ieruzálem / iáko ieſt w
ich exemplarzách nápiſano/máła różność: Bo tám ná ſame oſobę ſye
ié/ gdy mówi: Gdy ſye przybliżał: á tu záſye w liczbie wielkośći / gdy
: Gdy ſye przybliżáli: to ieſt/ Chriſtus/ Apoſtołowie y tłußcza.
¶ Dwákroć do roku dźiśieyßą Ewánielią czytáią: raz dniá dźiśieyßégo:
[Dla czego dwákroć dźiśieyßą Ewányelią do roku czytáią.]
la tego / iż właśnie téy Hiſtoryéy wßytkiéy / dźiśiéyßégo dniá rocznice
dzimy / y rozpámiętywamy: y ſłußnie ią dźiś czytác y rozmyślác ma-
Bo ieſt iákoby zágáienié iákié do męki PAńſkiéy rozmyßlánia / y wſpo-
nia: bo ſye iuż P. Chriſtus przybliżyć raczył do Ieruzálem mieyſcá oné-
dźie dobrowolnie dla zbáwienia náßégo ćierpieć / y vmrzeć miał: Bo
godźiná/ y czás przybiżał męki iego. Bo poki czás był ießcze męki nie
dł/do tąd próżné były przeßládowánia Żydowſkié/ próżné groźby/ pró-
i śmierć iego náſádzenia. Czytáią też te Ewányelią w Niedźielę
ßą w Adwent. Przyczyná tego ieſt/ Proroctwo Zácháryaßá Proroká/

który

ktory sposób wßytek Mesyaßá/ Królá onégo pokornégo prawdziw
ßćié ná świát/wypisał. Bo przyść miał pokorny y ćichy : nie dla tego
dził/ iáko Królowie tego świátá : ále áby był sądzon. A iż iednak ták
ßćié vbogie tego Królá wiecznégo Mesyaßá/ Ewányelistowie nam
li : Tedy áby sye kto niegorßył / iego vbogim narodzeniem zubogiéy
ná vbogim mieyscu / Przestrzéga tego Kośćioł świety tym proroctw
cháryaßá Proroká : że Christus Mesyaß/ták vbogo sye miał národzi
dla tego w niedziele pierwßą Adwentu te Ewányelią czytáią.

Lecz iż teraz wedle przynależącégo czásu/ iáko niedziele dźiśieyßé
kłádamy ią : Tedy iuż ták ią wykłádáć bedźiemy / iáko poczatek właś
storyéy meki PANskiéy. Abowiem tu sye iuż poczeły wypełniáć oné

Matt: 20. ver:18.
Marci 10. ver:32.
Lucæ 18. versu 31.

Páná náßégo : Oto wstepuiemy do Jeruzálem/á wypełni sye wßytko/
nápisano przez Proroki/o Synu człowieczym : ábowiém bedźie wydan
nom/ y bedźie nágrawan/ vplwan/ y vbiczowan : Potym gdy go vb
zámorduią go. Dźiś tedy tego rocznice obchodzim / kiedy wstepo
Jeruzálem áby to wßystko ćierpiał / co ćierpieć sobie przed tym obiec
Aby sye wypełniły Proroctwá/ nie tylo té/ ktore Christá PAná opow
ćierpieć : ále też y oné / ktore to powiádáły/ że dobrowolnie miał ćierp
niewymowna miłość Páná á zbáwićielá náßég: dla nas winnych sam
niewinny/ dobrowolnie idźie ná śmierć/ y przybliża sye do tego mieysc
okrutnie ćierpieć miał/ dla zbáwienia nas grzéßnych.

Exodi 12. versu 6.
Figure Christus Pan wypełnia zupełnie.

A iż odnosił ná sobie wizerunk báránká niewinnégo/ y figurował
báránek ktorégo Zydowie/ ná pámiątke wybáwienia zniewoléy Egip
pierwéy ofiárowáli/ á potym zábitégo iedli/ wedle roskázánia Bożég
dy iáko oni piątégo dnia przed Wielkanocą tego báránká ná te ofiáre
wáli/ y nágotowawßy w domach swych záwieráli/ y do Wielkiéynoc
chowáli : ták Báránek niewinny CHRistus Pan/ piątégo dnia przed
swą/y Wielkanocą Zydowską/iachał do Jeruzálem/iáko świádczy dźi
Ewányelia. Aby pokazał/ że to on był prawdźiwy y niewinny báránek
zniewoléy Szátanskiéy naród wßystek ludzki wybáwić miał : ktorégo/
nek on Zakonu stárégo/ ofiárą naywiętßą figurował.

Ioan: 8. versu 59.
& cap:10. ver: 39.
Lucæ 4. ver: 29.
Zwolenicy odradzáią Christusowi iść do Jeruzálem.
Ioan: 11. versu 8.
Isaiæ 53. versu 7.
Modlitwá.

¶ Przybliżał sye tedy do Jeruzálem dobrowolnie/ nic sye nieobáwia
nych nieprzyiaćiół/ktorzy kámionowáć/y z skáły zepchnąć go chćieli. N
iąc sye onych/ ktorzy go ßukáli/ áby go poymáli/ wiedząc rády ich / że
mordowáć chćieli. N iuż opuśćiwßy wßystko vchrániánié/mieyscá spus
ké/ Miásto Ephrem/ ßedł do Jeruzálem/ choć mu tego bronili Zwolen
odmáwiáli sye znim iść/mowiąc do niego: Mistrzu teraz ßukáli ćie Zyd
vkámionowáć/ á przedsye tám idźieß. Lecz on ßedł przedsie / áby sye w
niło Jzáiaßá proroká proroctwo : Ofiárowan iest iż chćiał/ y áby we
kim woléy y posłußeństwu Bogá Oycá dosyć vczynił.

O Pánie JEzu Christe przybliżże sye do náßégo JEruzálem : to ie
duß náßych / ktore ćiebie záwżdy prágną widźiéć / przez łáske y miłosie
swoie/ iákos sye przybliżyć raczył oblicznośćią swą do onégo miástá Je
lem/ ktore było wpośrodku wßytkiéy źiemie/ ábyś tám bedąc posrzedni
wiecznym/ wśrodku źiemie zbáwienié wßytkiégo świátá vczynił : racz
tobie wiernych y w tobie vfáiących náwiedźić / sercá náßé do chwały
sposobić / y wßytki spráwy náßé / ku czći ku chwale twoiéy w lepßé ob
Amen.

Pokázuie kto záłożył miásto Jeruzálem/y iáko ie zázáśem przezywano.

¶ Do Jeruzálem. Częsta wzmianká tego miástá JErozolimskieg
wa w Bibliéy : iáko ná on czas miástá wielkiégo y záwołánégo. To mi
záłożył y zbudował był/Syn Noego Sem/ y przeto pierwéy było zwáné
lem : A iż potym Jebuzeyczykowie w tym mieśćie mießkáli/ przeto pism

ym názwáło ono miásto Jebus. Zá czásem złozono było to dwoie imie us y Sálem: y zwano Jebusálem. Zydowie brzydząc sye JEbuzeyczyká które byli mieczem wygłádzili/ przezwáli tóz miásto JErusálem. Aż zá lomoná Królá Syná Dawidowégo / kthóry to miásto troistym murem opásał/názwano było Hierosolimá. Poetowie y Historykowie pogániscy/ ą go w pismie swym Solimá. Tum krótko przemiánki miástá tego ązał/ áby czytelnik wiedział / iákim sposobem ma rozumieć té przezwiská stá Jeruzálem/ kiedy ná nie w pismie swietym tráfi.

Iosuæ 18. versu 28.
1. Paral: 11. ver: 4.

☞ Przybliżáiąc sye tedy Pan do Jeruzálem/ powiedáią Ewánielistowie.

Przyszedł do Betpháye / ná gorę Oliwną.

To Betpháye było v góry Oliwnéy. Otóż do tego Betpháye idąc/ był wéy w Betániéy: do którey był przyszedł iáko w dzień Sobotny / y był wdzięcznym gościem: bo w domu Symoná trędowátégo/ z Lázárzem mierci mocą swoią który trzy dni w grobie leżał wskrzészonym siedział/ y częstowan: Gdzie Márya Mágdálená przyszedszy do onégo stołu / máść ą/ y wonią/ wylałá ná głowę Páná Jezusá siedzącégo. Drugiégo teniá iáko w Niedziele/ z Betániéy szedł do Betpháye wsi Kápłáńskiéy: y to gdy czytász v inszych Ewányelistów/ że sye Pan przybliżył ku Betpháe do Betániéy/ ták to rozumieć masz iákomci pokazał. Betpháye tedy przy górze Oliwnéy.

Gdzie Pan piérwéy był/ niż przyszedł do Bethpháge.
Matt: 26. ver: 6.
Ioan: 12. versu 2.
Ioan: 11 versu 44.
Co sye stáło w Betháníéy.
Ioan: 12. versu 3.
BEthpháye wykłáda sye z Zydowskiégo płonna Figá / álbo dom płonnych Fig/ álbo dom padołu.
Lucæ 19. ver: 29.

Górá Oliwna od drzew Oliwnych byłá názwána: A dwoią sprawą ná Chrystusową byłá przyszláchciona. Naprzód modlitwámi częstémi: á ym w Niebowstąpieniem iego. Bowiém tám w nocy modlił sye często/ y góry† do niebá wstąpił. Ale sye przypátrz Królowi naszému Pánu Chrystowi co czynić raczył/ gdy sye Królem pokoiu pokazał być w Jeruzálem.

Lucæ 21. versu 37.
†Act: 1. v. 9 et 12.

Jedzie do niego od Góry Oliwnéy nie bez przyczyny: Bo Oliwá záwżdy byłá pokoiu/ y rózgi Oliwné zá znák pokoiu v stárych były posyłáné. ák y gołębicá Noégo/ z Korabiu wypuszczona przyleciáłá zásie do Noégo eczoru/ niosąc gáłąskę oliwną z liściém zielonym w vściech swoich/ z tąd ozumiał Noe: że iuż pokóy ná ziemi był od potopu. Iż tedy Pan Chryswedle Izáiaszá Proroká miał być Książe pokoiu y Król pokorny / przeod onégo mieyscá które w sobie miáło drzewo / pokóy znáczącé do Jeromy iechał. Od onégo tedy mieyscá/ powiáda Ewányelistá:

Czemu od Oliwnéy góry iechał Pan Chrystus do Jeruzálem.
**Genes: 8. ver: 10.*
Isaiæ 9. versu 6.

Posłał dwu Zwoleników swoich.

☞ Zwykł to był Pan Chrystus często czynić/ że przed oblicznością swo osyłał parą Zwoleniki swé / ku przepowiedániu przybliżenia Królestwá iebieskiégo. A to nie bez przyczyny w towárzystwie rozsyłał vcznie swoie: to żeby sye ieden drugim cieszył / y w przygodzie ieden drugiégo rátował. dto żeby ieden drugiégo sye rádził á ná swym przedsięwzięciu vpornie nie stawał. Dla tychci przyczyn towárzystwo káżdému być ma/ potrzey pożyteczné.

Lucæ 10. versu 1.
Dla czego parą Zwoleniki posyłał.
Homo est animal, non solitarium, sed politicum & communicatiuũ, Comẽt: in 8. Ethi. Aristo: 1. Politic: Homo solitarius, aut Deus, aut bestia, aut nullo indiget, aut nulli cõuenit.

V tym posłániu dwu Zwoleników/ znáczyłá sye táiemnicá/ że do dwoygá u / to iest Pogáńskiégo y Zydowskiégo / mieli być posłáni náuczyciele po ytkim swiecie: áby przepowiedáli tego Królá pokoiu wiecznégo sprawy/ zynność: która wszytkim ludziem mieszkáiącym ná swiecie vczynić ra. Mówi tedy Ewányelistá. Posłał dwu Zwoleników.

Przypátrzcie sye proszę pilnie / czemu posłáć ie było potrzebá? Przyczytá iest / że żaden Chrystusowym sługą prawdziwym / y przepowiedáczem vá iego swiętégo być nie może/ iedno który iest od niego włáśnie posłány: ole onych słów Páwłá swiętégo: Jáko przepowiedáć będą/ ieśliże posłáni

Dla czego Ewányelistowie posłánie Apostolskié pilnie wypisuią.
Rom: 10. ver: 15.

nie będą?

Ioan: 20. ver: 21.

Ierem: 23. ver: 21.

nie bedą? A przeto Pan Christus do tychże Apostołów które posłáć mi
posłußeństwo Ewányeliey swéy/ ták mówić raczył: Jáko mnie posła
ciec/ ták ia was też posyłam: bo iednák wiedział to/że byli tácy y być
ktorzy bez iego posłánia/ w vrząd Apostolski wtrącáć sye mieli: O któ
przedtym Jeremiaß imieniém Bożym ták mówił: Nie słałem Prorokó
oni ßli: Nie mówiłem do nich/ á oni Prorokowáli: Christus Pan/ ni
do ták zacnégo vrzedu przepowiádánia Ewányeliéy świetéy pewné oso
pewné Apostoły obráć y posyłáć raczył: ále też w mnieyßéy posłudze ß
postoły/ áby mu z Jeruzálem Oślice y Osle przywiedli.

Przećiwko onym v których bez zadnégo brákowánia osób/ słowo Boże y Sákrámentá ßafuią.

Epiphanius lib: 3. contra Hæreses Hæresi 42.

Białymgłowam chce sye dawno wiára rządzić.

Tertullianus de præscriptionibus aduersus Hæreticos.

Jácy chwałe máią v Heretyków.

Cóż rzéką oni/którzy bez żadnégo brákowánia osób/bez właśnégo
stoynégo wezwánia wßytkim w obec ßáfowáć słowem Bożym dopußc
Káżdy to zeznáć musi: że rzeczy Swieté/ świetobliwie y vczćiwie mái
poważoné. A iákaż tám bedźie vczćiwość/ kiedy ták rzeczy świeté ná s
nek pospolitych ludźi przyydą? Pisał Epiphánius o Márcionie Here
że ten białym głowom dopußczał ßáfowáć słowem Bożym/ y Sákrá
támi/y przeto ták mówi: v Márcionitów wßytki rzeczy pobożné y tá
ce Chrześćijáńskié w pośmiéwisku są/ Sákrámentá wßytki y Boskié spr
są obelżoné w tym/ że przyßły w ßáfunek pospolity. O czym y Tertulian
pisuiąc sprawy Heretyków swego czásu ták mówi: Niewiasty ich ták s
łé y rospustné/ śmieią vczyć/ o Pismo sye świeté swárzyć/ Szatány zákl
vzdrowienié obiecowáć: A podobno y Krzćić. Postánowienia v nich
płanów są vporné/lekkié/y nieustáwiczné: więc raz nieuki w wierze post
wiáią: Zásie drugi raz/ wzywáią ná ßáfunek słowá Bożégo/ ludźie sn
obowiązáné/ Apostáty náßé/ y porzućićiele wiáry náßéy/porzućićiele ßl
Bogu vczynionych: tákié zdobią/chwalą/których zdobić nie mogą pra
y przeto chłopom Kápłáńskié vrzedy zlécáią. Co Tertulian dawnych
sów/o Heretykách swego czásu mówił: toby sye y dźiś w náßych Herety
pewnie nalázło. Ale iż ná to oczy náße pátrzą: dowodźić tego nam n
trzebá. Cóż to vczyniło/ że rzeczy świeté/ do tákich zelżonych ßáfun
przyßły? Nic inßégo iedno to/ że ßáfunek ich przyßedł ná oné Proroki/k
nie są od Christusá posłáni/ y w onym porządku nigdy nie byli: który
stus zlécił Piotrowi z inßémi Apostoły. Piotr zásie Páweł/ y Apostoł

Successia Apostolska iáka/y iáko trwa.

inßy/tenże porządek ßáfowánia słowá y Sákrámentów Christusowy
tomkom swoim/ które z vrzedu swego postánowili/ mocą od Christusá
zléconą podáli. A potomkowie Apostolscy zásie drugim/ y ták to trw
trwa áż do dźisieyßégo czásu. Kto chce ßerzéy o tym czytáć/ czytay iá
potomstwo Duchowné Apostolskié było postánowioné od Apostoló
Pásterstwá y Biskupstwá. Euzeb: lib: 2. Ecclesiást: Historie Cap

Simon Mágus ná piérwßy Heretyk y głowá Heretykow wßytkich.

Eusebius lib: 2. Ecclesiasticæ historię

Successia Simoná Mágá/ iaka iest.

Od tego Simoná Mágá idą/ Arius, Maximinus Faustus, Nestorius, Macedonius, Ma-

Jednák y zá Apostołów byłá też náuká onégo piérwßégo Heretyká Sy
ná Mágá/ álbo Czárnoxiężniká/ który przećiwko Pánu Christusowi y
Bostwu/ wiele bluźniérstwá mówił: Nowy Testáment ßárpał/ przy
Christusowé ná świát nißczył/ y meke iego wygłádzał: miał też potom
swéy náuki Básilidem/ Cerintum/ Ebionem/ Márcionem/ y inßé áż d
ryußá subtelnégo/ chytrégo/ vczonego/ skáżce Bostwá y wiecznośći S
Bożégo. Które to Aryußowé potomstwo/ y do tych czásów trwa z w
zelżywośćią chwały y Bostwá Páná Christusowégo. W téyći to succes
ten był Márcion y inßy/ przećiwko którym Epiphánius y Tertulianus
li/ iákom powyßéy pokazał. Pátrzże tedy iáka to przećiwna succe
záwżdy byłá successyéy Apostolskiéy. Bo iáko PAnu Chrystusowi Mist
wi Apostolskiému nie przepuśćili: ták y Apostołom iego nieprzyiaćielm
li: y rzecz pewna/że potomkom Apostolskim ći potomkowie Symoná
gá/ przyiáćielmi nie bedą: gdyż wiedzą iż póki successya Apostolska tr

i y wiárá Apoſtolſka o Pánu Chriſtuſie w Kośćiele iego świetym/ po-
óna bedźie/ oni nigdy iádu ſwego ták przeſtróno rózśiewáć nie mogą.
wie poznaß/ do którey ſucceſſyey obiedwie ſtrónie przynależą: bo ći któ-
Opoce Chriſtuſie/ ná kámieniu wiáry y wyznánia Piotrowego/ y ná
rſtwie iego przeſtáią: ná ſucceſſyey iego/ ná wierze/ dla którey w Rzy-
iotr vkrzyżowan ieſt/ Páwel śćiet/ potomków Piotrowych Rzymſkich
pów czterdźieśći y ßeść zábito y zámordowano/ buduią wiáre ſwą y
iół Chriſtuſów być ná tey wierze wyznawáią. Ćić ſą potomkowie Pio-
/ toć ieſt ſucceſſya Apoſtolſka/ toć ſą práwi Chrześćyánie/ y prawdźi-
áuki Chriſtuſowey wyznáwácze. A záśie którzy Piotrá y iego ſucce-
nie wyznawáią/ ná kámieniu wyznánia iego nie buduią Opoke Chriſtu
ná/ y ſłup prawdy Kośćiół iego święty lżą/ nißczą y bluźnią: Mágo-
potomſtwo znay być: y wierz temu pewnie/ żeć Symoná Mágá po-
wie/ nie od Chriſtuſá Páná ſą posłáni/ nie od Apoſtołów iego w Ko-
zoſtáwieni/ álec ſámi przyßli: y przetoć powßechny Apoſtolſki kośćiół
: ieg obrzadków/ Cerymoniy/ y Sákrámentów vżywánia nie trzymáią:
v/ y Apoſtolſkich modlitw/ y pobożnośći nie náßláduią: bo od Apo-
o nie ſą/ y nie z ſucceſſyey Apoſtolſkiey idą. Ale mniemam żeſmy iuż po
/ dla czego ná poſłußeńſtwo ſwe PAN obierał/ y poſyłał Apoſtoły
/ y dla czego to poſyłánie páńſkie ták pilnie Ewányeliſtowie wypiſuią/
Mattheuß święty ná tym mieyſcu gdźie mówi: Posłał dwu Zwole-
ſwych/

Machometes, Sergius. A náßych czáſow ich potomſtwo/ Seruet⁹, Ochinus, Franciſc⁹ Dauidis, Goniądz Blándratá/ Grzegorz z Brzezin/ Anabaptiſte, aliiq; Hæretici.

wiąc im: Idźćie do miáſteczká które przećiw-ko wam ieſt.

Ći dwá Zwolenicy/ z liczby onych dwunaśćie byli/ bo przeßłe Kápi-
v Mattheußá iáſnie to dawa znáć/ że Pan Chriſtus wſtepuiąc do
álem/ wźiął zſobą dwánaśćie Zwolenikow potáiemnie/ y opowiedźiał
zyßłey mece ſwey: z témiż to idąc/ á do BEtphaye przyßedßy/ ßle z
wu: o których niektorzy Doktorowie powiádáią/ że byli posłáni Piotr
: A niektorzy miáſto Jáná o Philipie pißą.

Matt: 20. ver: 17. Marci 10. ver: 32. Lucæ 18. ver: 31.

Idźćie do miáſteczká. Kedy tu wykłádamy miáſteczko/ Grecki iezyk
owo Komin/ co ſye wykłáda ná náß iezyk wieś/ iákoby im Pan miał
/ idźćie do wśi: która przed wámi ieſt/ álbo przećiwko wam ieſt.
dáią tu iedni/ áby Pan Chriſtus Jeruzálem miáſto názwał wśią/ ál-
hym miáſteczkiem: iákoby ná wzgárde miáſtá onego/ z témi ſiedmią-
t y cztermi wieżámi ozdobionego. TO tedy ták ozdobne Miáſto/
czkiem zowie Pan/ nie z ſtrony budowánia iego które było doſyć wiel-
dne/ y mocne: ále z ſtrony ludźi w nim mießkáiących/ którzy iákmiarz
y/ ſproſnémi y obrzydliwémi grzechámi byli poßpáceni: álbo też miá-
em dla tego názwał/ áby rzeczy hárde tego świátá y ozdobne w oczách
h/ iáko było Jeruzálem/ pokazał v Páná Bogá być rzeczą máłą/ w-
zoną y vniżoną być.

Miáſteczko y wieś w iednym słowie Greckim ſye rozumie.

Niektorzy záśie rozumieią/ że przed Jeruzálem miáſtem było budowá-
kßtałt miáſteczká álbo wśi/ do którey álbo do którego Chriſtus Pan
był tych dwu Zwolenikow ſwoich: á znáć z textu Ewányeliey że y nie
y przed oczymá práwie Apoſtolſkimi/ tá wieś álbo miáſteczko było.
udzy záśie wykłádáią/ że Pan Chriſtus miáſto ſámo Jeruzálem/ dla
miáſteczkiem ná on czás názwał/ nie pátrząc ná to iákie w on czás o-
bé było/ ále ná przyßłe ſpuſtoßenie iego/ które iáko ná nedzną wieś/ ták
né miáło przyść: y kiedy Pan mówi do Zwolenikow: Idźćie do miáſte-

Hieronymus & Chryſoſtomus.

Thomas de Vio. Caietanus ſuper quatuor Euangeliſtas in 21. Matt:

czká/ które przećiwko wam ieſt. Ták to rozumieią : że Pan Chriſtus Ap
ſtołom ſwoim opowiedáć raczył / że w mieśćie Jeruzálem v nikogo Apoſ
łowie przyiáźni niemieli/ y iáko Pánu Chriſtuſowi/ták y iego Vczniom p
ćiwnymi nieprzyiaćioły byli.

A nátychmiaſt naydźiećie Oślice vwiązán/ Oślę przy niey.

Rzeczy táiemnych wiádomość w Chriſtuśie Pánie/ iáko byłá.

☞ Jáko inſzé táiemné rzeczy/ á náoſtátek y myśli ludzkié : Pan Ch
ſtus wiedźieć raczył/ mocą Boſtwá ſwego : Ták y tu ná tym mieyſcu ok
zuie/ táiemną wiádomość ſwoie/ około tych źwiérząt/ po które ſzle. Abowie
opowiedá Zwolennikom o pewney Oślicy z Oślęćiem/ ktorey długo ſzukáć
mieli/ ále zaraz vwiązáną náleść mieli : Y żaden nie miał być / ktoryby
tych źwiérząt bronić miał. W tym Apoſtołów ſwoich boiáźni pełnych
niebeſpieczeńſtwá Zydów w Jeruzálem vfność vmacniáiąc / áby rozumi
o Miſtrzu ſwym / iż ieśli przyſzłé rzeczy około Oślice y Oślęćiá im prawd
wie tám nie będąc powiádał / czego iſtotnie doświadczyli : tedyć rozumi
mogli o tymże Miſtrzu ſwym Chriſtuśie Pánie/ żeć y inſzé przyſzłé rzeczy/ kt
ré z nimi dźiać ſię miáły/ wiedźiał. Podobna ieſt do tey ſpráwy oná hiſto

Ioan: 1. verſu 46. O Náthánáelu.

ryą v Janá świętégo o Nátánáelu / ktorego Pan Chriſtus widźiec ocz
piérwey niż go Philip Apoſtoł do niego wezwał. Tego Nátánáelá nie oczy
má ćieleſnémi / ále mocą BOſką Pan Chriſtus widźiéć raczył : nie tol
kim był w poſtáći ćieleſney/ ále też oglądał go w iego ſumnieniu / iż był
rym y prawdźiwym Jzráelitą.

1. Reg: 10. ver: 1. Prorocy Páńſcy/ iáko przyſzłé y dálekié rzeczy wiedźieli.

Mielić y Prorocy tákiégo Duchá / że rzeczy przyſzłé/ y od ſiebie dálek
dącé powiedáli / y Duchem Bożym w śmiertelnym w ſwym ćiele widźieli
To czytamy o Sámuelu / ktory Saulá pomázawſzy ná Króleſtwo/ dał
pewny znák woley Bożey / iż Królem prawdźiwym być miał : Ze Oślice z
nioné Oycowſkié/ ktorych ſzukał/ iuż były nálezioné : y ták ſię ſtáło : widz
to Sámuel dáleko od Oycá Saulowégo mieſzkáiąc/ nie okiem ćieleſnym/
Duchem Bożym w nim mieſzkáiącym. Tákimże ſpoſobem Elizeuſz do

4. Reg: 5. a ver: 21. ad 27.

mu śiedząc/ widźiał Gieizégo ſługę ſwego/ kiedy záſzedł drógę Náámá
z trędu oczyśćionému przez tegoż Elizeuſzá w wodźie Jordanowey. W
dźiał Prorok / kiedy brał od niego Gieizy dwá cetnary srébrá y dwie ś
przeto mówił Elizeuſz do niego : A zaż nie było przytym ſerce moie / gdy
wrácał Náámán/ ſkoczywſzy z wozu ſwego przećiwko tobie ? y wziąłeś
bro y ſzáty/ ábyś ſobie zkupił máietnośći. Tymże y tákim Duchem/ † te
lizeuſz wiedźiał táiemné rády Królá Syryyſkiégo: * Tákże y mowę Kr
rámá/ ktory chćiał śćiąć głowę Elizeuſzowę : ᵃ y tákże morderſtwo Hazá
Królá Syryyſkiégo/ ktory wymordowáć miał Syny Jzráelſkié/ Miáſtá
popalić/ Młodźieńce wyśćináć/ máłé dźiatki pobić/ á brzemienné Pán
rośćináć. Ták hoynie Duchem BOżym Prorocy Páńſcy byli obdárzeni
też wiedźieli przyſzłé/ y widźieli od ſiebie będącé dálekié rzeczy.

Philoſtratus de vita Apollonij.
Pogáni o Apolloniuśie powiedáli/ że wiedźiał wſzytki rzeczy ná świećie co ſię dźiały/ ále Apollonius choć był Czárnokśiężnik/ myśli ludzkich niewiedźiał/ bo ich y Szátan nie wie: Co tedy Apollonius wiedźiał/ tedy z Szátáná wiedźiał/ iako Czárnokśiężnik.

† 4. Reg: 6. ver: 12.
* Ibidem verſu 32.
ᵃ 4. Reg: 8. ver: 12.

¶ Rzékłby tedy kto. Tedy Pan Chriſtus nic tu nowégo nie czyni/ że
przyſzłé rzeczy wié/ y dálekié rzeczy od ſiebie widźi: gdyż też przed nim Pro
cy toż wiedźieli/ y tákże widźieli ? Ná coć ták dáiemy odpowiedź. Ze Proro
cy/ iáko Prorokámi Chriſtá Páná byli/ ták duchem Chriſtuſowym/ y przyſzłé
rzeczy powiedáli : y w dálekich ſtronách rzeczy Duchem Chryſtuſowym wi
dźieli. Bo ieśli Zakon ſtáry przez Anyoły ſpráwiony był w ręku iednacz
ná Chriſtuſá/ Jáko Páweł święty do Gálátów piſze : tedyć y ſłudzy Zá
ſtárégo Prorocy/ á włáśni przepowiádácze przyſzćia Chriſtá páná ná ś
nie inſzym duchem do Proroctwá zrządzeni byli / iedno duchem Pána

wym. O czym ták świety Piotr piße: O zbáwieniu duß pilnie ſye pytáli
ocy/ którzy o łáſce/ która ná nas przyßłá/ przez Chriſtuſá Prorokowáli:
iąc ſye o tym pilnie/ ná który czás/ dawał znák tegóż náßégo zbáwienia
Páná Chriſtuſów/ który w nich był. Piotr świety pokázuie/ że Chriſtus
Proroków był ſprawcą Duchem ſwoim: którégo tenże Piotr Swiety
m świetym/ á Páwel świety/ Duchem Bożym być powiádáią. Pro-
edy wßyſcy/ nie ſwą mocą/ áni ſwym ſmyſłem/ ále Duchem páná Chri-
wym/ nápełnieni bedąc/ przyßłé rzeczy wiedźieli/ y dálekié widźieli. A ie-
i/ widźieć/ y wiedźieć/ przez Duchá Páná Chriſtuſowégo mogli: Cóż
ieß o Pánu Chriſtuśie/ iáko wiele mógł tym ſwym Duchem/ y tą ſwą
ą mocą widźieć y wiedźieć? Gdyż ſłudzy iego/ ták táiemné/ przyßłé/ y
ié rzeczy widźieć/ y wiedźieć iego Duchem mogli? Tá ieſt tedy różnoſć
y wiádomośćią Prorocką/ á wiádomośćią Chriſtuſową/ że on wßytko
iał/ iáko Pan y Bóg: á oni wiedźieli/ przez vdźielenié Duchá iego/ iáko
y iego.

1. Petri 1. ver: 11.

2. Petri: 1. ver: 21.

1. Cor: 3. ver: 16.

Duch Chriſtuſów w Prorokach był/ który duchem Swietym/ y duchem BOzym w piſmie ieſt názwány/ iákoż y prawdźiwie ieſt.

Rozwiążćieß/ y przywiedźćie do mnie.

☞ Stárzy náßy Doktorowie/ w tych dwoygu źwiérząt które pan Chri-
ozwiązáć/ y do śiebie przywieść kazał/ dwóy naród ludzki tu rozumieią
ládáią: to ieſt naród Zydowſki/ y naród pogáńſki: Przez Oſlice ſtárą
/ przez Oſle pogány: ábowiem Oſlicá iárzmem pracéy y roboty/ iuż
o byłá obćiążona/ y pracom ćieżkim poddána: Ták włáſnie był lud
wſki/ który iárzmem zakonu ſtárégo był przyćiśniony. A iáko Piotr S.
iách Apoſtolſkich mówi: Járzmá tego oycowie Apoſtolſcy wedle ćiá
i ich potomſtwo wypełniać mogli.
Druga przyczyná dla czego Doktorowie przez Oſlice rozumieli lud Zy-
ki: Bo iáko Oſle vrodźiło ſye było z Oſlice: ták Zakon nowy poßedł y
ił ſye z ſtárégo: y Zydowie byli włáſną máćicą/ do któréy ſye ściągáłá
Bożą/ przez Jezu Chriſtá. Lecz iż vczynili ſye niegodnymi ſłowá Bo-
to dobrodźieyſtwo obróćiło ſye do pogánów. Dla brzemienia tedy y
rzmá Zakonu ćieżkiégo/ ſłußnie Doktórowie Zydowſki naród przyro-
 Oſlicy/ która ſye iuż byłá zwyczáiłá ćieżkim brzemionom. Záśie na-
ogáńſki rozumieli w táiemnym wykłádźie téy Ewányeliéy/ w Oſlećiu
áczony: Dla téy przyczyny: że pogáni żadnégo wedźidłá Zakonu Bo-
dla powśćiągnienia ſwych wßetecznych ſpraw nie mieli: y práwie iáko
ł świety świadczy/ bez BOgá żyli: chćiwośćiam ſwoim/ y lubiezno-
 ćieleſnym/ czyniąc doſyć/ wedle myśli ſwéy: Fáłßywych bogów nieu-
czney Religiéy naßláduiąc. Bo ieſli wierzymy Oenonrauſowi Philo-
owi/ trzydźieśći tyśiecy pogánie bogów mieli. Jż tedy żadnéy znáiomo-
Ogá prawdźiwégo pogánie nie mieli/ w ſpráwach ſwoich/ w wierze/ y
ożeńſtwie/ obłedliwie tuláli ſye/ beſpiecznie/ wßetecznie/ y byſtrze ná
ie żywiąc/ tedy ſłußnie przez Oſle byſtre byli znáczeni. Figurá to by-
iáko po to dwoie źwiérząt Apoſtoły poſłáć raczył/ do poſłußeńſtwá
/ y kazał ie im przywieść. Ták być miáło: że przez poſłußeńſtwo Apo-
lié/ y przez przepowiedánié Ewányeliéy świetéy przez nie/ ten dwóy na-
dzki/ miał być przywiedźion do poſłußeńſtwá/ y do wiádomośći Páná
tuſowéy. A iż Mátteuß świety dwoie źwiérząt kłádźie Oſlice z oſlećiem:
árek 11. wer: 2. y Lukaß 19. wer: 30. y Jan 11. wer: 14. o Oſlećiu tylo
minaią/ ták to rozumieć maß: że Chriſtus piérwéy ná Oſlicy iáchał/ iá-
Mattheuß świety świadczy/ A gdy w Jeruzálem wieżdżał/ ná Oſlećiu
áć raczył. A tákim rozumieniem zgodźiß Ewányeliſty.
LEczby kto pytał: Czemu Pan Chriſtus ná onych Oślech/ które dla

Hieronymus.
Cyrillus.
Origenes.
Thomas.
Beda.
Acto: 15. ver: 10.

Oślice y Oślećiá wykład táiemny álbo duchowny.

Acto: 13. ver: 46.

Ephes: 2. ver. 12.

Hunc Philoſophū allegat Thomas Beaulxamis in Homilia Dominicæ in ramis palmarū, Folio 236.

Liczbá Bogów Pogáńſkich.

Mátteuß S. iż po Zydowſku Ewányelią piſał/ tedy wedle textu Zydowſkiégo iáki mieli w Zácharyaßu Proroku/

roku/dwoie źwie
rząt wſpomina.
A iż Ewányeli-
ſtowie inßy Po-
gánom Ewánye
lią piſáli/tedy 70
wykłádáczów
przetłumáczenia
ná Gréckie z Zy-
dowſkiégo náßlá
dowáli: gdyż oni
Zácháryaßá tłó-
máczac/Oślety-
lo wſpomináią/
á Oslice nic.
† Duchowny wy-
kład źwierząt ro
zwiazánia.
* 1. Ioan: 5. ver: 19
a Iſaiæ 1. verſu 6.
Matt: 16. ver: 19.
Rozwiązánié y
záwiązánié grzé
chów przy kim
ieſt.

potrzeby vbogich były ná mieyſcu poſpolitym vwiązáné / áby ich vbo
potrzeb ſwych vżywáli/ obrał ſobie iázde do Jeruzálem ták miáſtá ſta
Juzemći powysßey pokazał / że to vczynił dla figury dwoygá narodu
kiégo. Druga przyczyná / áby wzgárde próżney chwały / tákże y po
którey ſye kochał/ y którey ſwych wiernych vczył/w ſobie być pokazał
że day to áby my náßládówce iego od miſtrzá ſwego wzgárdy świátá
kory vczyliſmy ſye.

¶ ROzwiążćie. † Jáko Apoſtołowie poſłáni / oné źwiérzetá roz
vwiązáné : ták pewnie y oné ludzkié narody / Zydowſki y Pogáńſki /
Paná Chriſtuſá y iego poſłußeńſtwá przywiedli/ z ciężkich y ſproſnych
chów/ niedowiárſtwá / plugáſtwá/ pychy / y inßych rozwiezowáć m
* bo był wßytek świát iáko Jan Swiety świadczy: W złości y we wß
złym położony : a ták iż od wiérzchu głowy/áż do podeßwy nóg/ w ż
człowieku dußnégo zdrowia nie było. POtrzebá tedy było tego roſk
Apoſtołom/ áby mocą Chriſtuſową á ſwym poſłußeńſtwem/tákié lud
zwiezowáli od grzéchów ich/ á do Paná Chriſtuſá przywodźili. Lec
Chriſtus nie tylo pod figurą tuteczną/to rozwiezowánié y záwiezowán
chów ludzkich Apoſtołom zlécić raczył / ále też iáſnie im ten vrząd p
zá żywota v Mattheußá świetégo. Piotrowi klucze Króleſtwá niebie
dał/ iż cobykolwiek związał ná źiemi / áby było związano w niebie :
rozwiązał/żeby było rozwiązano. Tenże vrząd zlécił wßytkim Apoſ
v Mattheußá w 8. w v. 18. Co po zmartwychwſtániu ſwym wßyt
poſtołom tákże zlécił/ v Janá świetego we dwudźieſtym w v. 23.
pátrz ſye dobrze iáko tu Pan każe czynić Apoſtołom / gdy mówi : Ro
ćie. Nie mówi rozwiązánym każćie y opowiádayćie : ále mówi rozw
to ieſt mocą moią/ á poſłußeńſtwem wáßym / grzéchy rozwiążćie / á
y tu rozwiązáné / y w niebie o nich iuż żaden roſſądek nie był : y wáße
dzenié o ludzkich grzéchách niech vprzedza roſſądzenié niebieſkié : y d
tu iáko ſłudzy moi ná świećie to vczynićie/ że mocą moią to dźiáłaćie :
przyimuię/iákobym ſam vdźiáłał: y przeto rozwiązánia wáßégo poſąd
bede. Pátrzże Chrześćijáńſki człowiecze. Swietſkié zwiérzchnié tego
tá vrzedy/ związki ćieleſné rozwiezowáć/ od więzienia wybáwiáć moc
Apoſtolſkié vrzedy / y ich potomków poſłußeńſtwo / duße rozwiez
złości y ſproſnych grzéchów : o którym rozwiązániu nie tylo ten świát
Króleſtwo niebieſkié/nie tylo ludźie/ale y ſam P. Bóg wiedźieć raczy.
mówi Pan tym to Apoſtołom ſwoim y ich námiaſtkom / które rozw
vkażećie/ álbo záwiązáné/ ći bedą rozwiązáni/ y záwiązáni w niebie : á
wi : które rozwiążećie/ álbo záwiążećie : dáiąc im włáſną moc y włádz
wiązánia y záwiązánia. BO iáko Króleſtwo Niebieſkié człowiekow
grzéch bywa zámkniono : ták przez rozgrzéßenié álbo zniesienié grzéch
go bywa otworzoné. A otworzono być nie może / iedno oną włáſną n
którą Pan Chriſtus zoſtáwił.

Kto rozwiezuie grzéchy ludzkié.

A iżem tu o zniesieniu grzéchu wſpomniał / które bywa z rozgrz
Kapłaná ná to porządnie wezwánégo : tedy nápominam káżdégo/ áb
dźiał że w rozgrzéßeniu grzéchów iego/ Káplan nic inßégo nie ieſt/ ied
gá onégo roſkazánia Páńſkiégo. Co zwiążećie/ co rozwiążećie/ꝛc. A B
Tróycy iediny/ ten grzéchy odpußcza / przez záſługe niewinnéy meki /
Jezu Chriſtá/ prawdźiwégo człowieká y poſrzedniká náßégo : wßák
ſpoſobem / ieſli człowiek poſłußeńſtwo ſwé podda pod roſkazánie C
Páná/ y pod moc zléconą Káplaná namiáſtká Apoſtolſkiégo. Ale o ty
inßym mieyſcu.

ieſliżeby wam kto co rzékł / tedy powiedźćie/ iż Pan ich potrzebuie.

Gwałtem tu Pan nie każe tych źwiérząt bráć. Náuczáiąc Pány/
arze/ vrzedniki tego świátá / áby gwałtu nikomu nie czynili / łákomie
etnośći ludzkich nie wydźieráli. Vbóżßych y poddánych nie dręczyli/ áni
li/karáli ſye z Królá Acháb/ y z żony iego Jezábel/ktory dla tego iż był 3. Reg: 21. ver:16.
nice wźiął mießczáninowi ſwemu Nábotowi/ potym zábit ieſt/ y pśi li- 3. Reg: 22. ver:34
rew iego : á żone iego zrzucono z wyſokiégo budowánia/ ktora ßyie zła- 4. Reg: 9. a ver:
i/y pśi ią ziedli. 33. ad finem.
Vkázuią tu Doktorowie Páńſką moc w roſkazániu/á to w tym/ gdy ſie
em zwáć każe : gdyż to ſłowo/Pan/ powßechnie rzeczoné/ ſámemu Bo-
łaſnie przynależy : ktory ſye Pánem zowie v Izáiaßá mówiąc : Ja Pan Iſaiæ 42. verſu 8.
t imie moie. Tákże y tu Pan Chriſtus. Nie mówi do Zwolenikow ſwo-
iby go Pánem iákiégo miáſtá/ álbo wśi/ álbo kráiny iákiéy być powiá-
ále zgołá każe ſye zwáć Pánem. W tym dáiąc znáć/ że był powßechnie
kich rzeczy Pánem : á onym Pánem/ ktory do Bogá Oycá ſwego mó-
: równé Páńſtwo ſwoie z nim pokázuie témi ſłowy : Oycze wßytki rze- Ioan: 17. verſu 10.
moie/twoie ſą/á twoie moie. A ná drugim mieyſcu : Jáko oyćiec wſkrzé- Ioan: 5. verſu 21.
nárké / y ożywia / ták y Syn kthóré chce ożywia. A iż Pánem ieſt nie Chriſtus rów-
ná świećie/w piekle/ále też y w niebie iáko Bóg prawdźiwy: †Przeto ná nym Páńſtwem
ego ziemſkié/piekielné/y niebieſkié koláná klekáią : * Anyeli chwalą : bo Pan/ iáko y Oy-
o Króleſtwie królują. Słußnie ſye tedy zowie Pánem mówiąc : Pan ćiec/ choć co z Oy-
potrzebuie. Jákoby rzékł/ſtworzyćiel/Meſſyaß/Król/ [a] Kśiąże poko- cá ma/ iż ſynem
óg mocny / dźiwny w ſpráwách ſwych/ Oyćiec wiecznośći/ táki Pan ná iego ieſt.
en potrzebuie tych wzgárdzonych źwiérząt. † Phili:2. ver:10.
Wiecéyći Pan náß chodźił [c] przechodząc wßytke źiemie Żydowſką/náu- * Hebr:1. verſu 7.
: wßytki/ y dobrze czyniąc wßytkim chorym y niedoſtátecznym ná zdro- a Iſaiæ 9. verſu 6.
á teraz ná ták krótką drógę iedno ná tyśiąc kroków(bo ták dáleko Bet c Matt:4. ver: 23.
e było od Jeruzálem) poſyła po Oślice / áby ná niéy iechał. Pytałby
bno dla czego to ? Toć podobno v śiebie vważał Ewányeliſtá / y po- Nie náßá rzecz
iému pytániu ták zábiéga : gdy dáie przyczynę/że to Pan Chriſtus vczy bádáć ſye táiem-
a wypełnienia Proroctwá/ dawno przed národzeniem iego Prorokowá- nych ſpraw Bo-
: y przeto ie przywodźi/ áby pokazał/że ták ſye ſtáć miáło. Co/że Bóg żych.
c ták ſpráwić raczył / iż Syná ſwego ktory ſye národźił z naśienia Da- Roma: 1. verſu 3.
wégo wedle ćiáłá / ták chćiał mieć vniżonym y pokornym Królem ná
ie/ á nie mocnym mocarzem tego świátá / nie naßá rzecz o tym ſye bá-
ále náßá rzecz temu wierzyć/y zá to iemu dźiękowáć : pámiętáiąc ná to/
n Bóg obroćił w głupſtwo wßytkę mądrość tego świátá : á co ieſt ná 1. Cor: 1. ver: 20.
ie nikczemnégo y mdłégo / to Pan Bóg obrał / áby mocné rzeczy po- & 28.
ił : gdyż co ieſt wątłégo wedle Bogá / mocnieyßé ieſt niż ludźie. Boby Ibidem verſu 25.
Páná Chriſtuſowych ktoré czynił dla zbáwienia náßego/dawno przed 1. Cor: 3. verſu 19.
niż ſye dźiały/ Prorocy nie opowiedźieli y nie wypiſali : mógłby ſye czło-
nieiáko dźiwowáć ták bárzo vniżonym ſpráwam Chriſtá Páná : y ro-
udzki mógłby ſye ná nich záſádzáć y wzgárßáć : Ale iż wßytki ſpráwy
wßy od poczęćia/ národzenia/obrzezánia/Królów przyiechánia z dáry/ Wßytki ſpráwy
rowánia w Kośćiele/ áż do cudów y náuczánia/ ná Ośle do Jeruzálem Páńſkié dawno
ánia / przedánia/poymánia/bićia/ plwánia/ biczowánia/ Koronowá- przepowiedźiáné
érniową koroną / oſądzenia ná śmierć/ vkrzyżowánia/vmárćia/ w no-
rób pochowánia/trzećiégo dniá zmartwychwſtánia/w Niebowſtąpie-
y Duchá świetégo zeſłánia ꝛc. Té wßytkié ſpráwy y wßytek práwie ży-

wot Páná Chrystusów ná świecie/ áż do sámégo wykonánia nászégo zb
nia/ iż były były dawno przed tym od Prorokow przepowiedziáná: nie tylko
onych Proroków w Zydostwie/ ále też y v pogánow/ od Sybil/ które bá
śnie wszytki spráwy Páná Chrystusowé były wypisáły: tedy nie masz
mu dziwowáć. Chciał Pan Bóg ták v Zydów iáko y v Pogánów spráwy
cielonégo Syná swego Duchem świętym opowiedziéć przedtym niż sye
ły/ dla tego/ żeby áni Zydowie/ áni Pogáni tym sye nie brzydzili/ coko
Syn Boży wćielony czynić y ćierpieć/ dla zbáwienia wszytkich miał.

Ewányelistowie są wykłádácze Proroków.

tóż Ewányelistowie to máią w obyczáiu/ że kiedy spráwę Páná Chrystu
kązkolwiek wypisują/ á naywięcéy wedle świátá podłą y wedle rozum
kiego błáhą: tedy wnet podpiéráią tego Pismy Prorockiémi/ pokázuiąc
ták być miáło. Toż y w téy spráwie Páná Chrystusowéy wszyscy vczynili
gdy baczyli że wiazd Páná Chrystusów ná Oślicy y Oślećiu/ do ták za
miástá wedle świátá/ błáhy y nie ozdobny był: Wnet hárdému świ
zdobie iego która sye wysoko bierze/ tym áby sye nie gorszyłá zábiegáiąc
roctwo pokazali: że ták miał Król Messyasz obiecány wiecháć/ y wy
ło sye to/ onégo czásu kiedy wiáchał. Potrzebá tedy było áby ták wi
przeto żeby sye Proroctwo wypełniło.

Figurá Izáaká iáko sye wypełniłá.
Genes: 22. a ver. 1. ad 6.

¶ Ale nie tylo Proroctwá wypełniáły sye w Pánie Chrystusie: wype
sye y figury: gdyż y figurámi spráwy Páná Chrystusowé były przeznác
W tym tedy wiáchániu/ y figurá wypełnić sye musiáłá.

Wszyscy to wiémy/ iż Izáakowé ofiárowánié z roskazánia Bożégo
rá byłá ofiárowánia Chrystá PAná. Abráhám tedy chcąc wypełnić
Bożą/ y Syná swego iednorodzónégo Izáaká/ zápaloną ofiárą ofiár
ná górze Morya/ pátrz co czynił. Powiáda Historya: osiodłał osłá sw
ná którégo dziećię swoie/ które ofiárowáć miał/ włożył: iedzie Izáak n
re ná Ośle/ áż do mieyscá gdzie go ofiárowáć miał Oyćiec Abráhám
zrzawszy mieysce ofiáry/ drew nárąbał/ ná Syná włożył/ szedł áby wy
wolą Bożą. Pátrz iáko sye stosuie figurá do istoty. Przybliża sye czá
ry Christá PAná/ áby byłá wykonána wola BOgá Oycá w posłuszeń
Chrystusowym: Ato ná górę Morya/ ná któréy Kośćiół Salomonó
zbudowány/ ná Oślicy ku téy ofierze iedzie: ták iáko iáchał Izáak ku
Ioan: 19. ver. 17.
swoiéy: gdy przyszło iuż do ofiáry: iuż nie ná Ośle/ ále piechotą Krz
Genes: 22. ver: 6.
górę Kálwáryą niósł ná ćiele swoim/ iáko Izáak drwá niósł ná ćiele
ná ofiárę swoię. A iż figurá w Izáaku do istoty nie przyszłá zá pohán
niem BOżym przez Anyołá/ w PAnu Chrystusie tá istotá sye wypełniłá
Genes: 22. ver: 18.
skutku przyszłá: przeto że nie w Izáaku/ ále w naśieniu Izáakowym
być Błogosłáwioné wszytkié narody ludzkié: á to przez ofiárę Chrystus
ná któréy byłá figurá w Izáaku. Báczyć tedy możesz iáko tym wiách
swoim Pan Chrystus nie tylo Proroctwo/ ále y figurę wypełnić raczył.
śnié tedy przez Apostoły táką odpowiedź kazał dáwáć: Pan tego pot
ie: To iest:

¶ Potrzebá żeby sye Proroctwá y figury wypełniły: y przeto gdy o
Marci 11. versu 5.
zowáli Oślątko/ pytáli ich ći co tám stali/ czemuby rozwiezowáli Oślę
á APostołowie ták odpowiedzieli iáko im Pan roskazał: y puśćili ie/
Apostoły y z Oślicą/ która byłá vwiązána ná rozdrożu przededrzwiá
iest/ ná tákim mieyscu/ gdzie ią káżdy dla potrzeby swoiéy mógł náleść.

Beda.

¶ Powysszéiem powiedział/ iż té zwiérzętá dla vbogich były ná po
tym mieyscu chowané: iż kto swoich do roboty nie miał/ onych brał:
odpowiedzi Apostolskiéy zda sye to być rzecz przećiwna. Bo nie mów
bogiému na potrzebę bierzemy/ ále mówili: Pan tego potrzebuie: á Pá
tego nie potrzebowáli iedno vbodzy. Otóż Páństwo Chrystusowo/ nie

Christus iáko vbogi/ á iáko Pan

wiátá Pompy rozumiáło ſye : ále ſye rozumiáło ná inßą władzą/która
nie wedle tego świátá : y która ſye nie ná on czás ále potym hoynie po-
łá : á trwa áż do tego czáſu/ y trwáć będźie bez końcá. Bo ták o iego
leſtwie Anyół powiedźiał do Pánny czyſtéy : Króleſtwá iego końcá nie Lucæ 1. verſu 33.
ie/ choć tedy Pánem ſye zwáć kazał : Ale Páńſtwo iego nie było z tego Ioan: 18. verſu 36.
itá : gdyż tu ták vbogim był/ że y głowy ſwéy ſkłónić kędy nie miał/iáko Matt: 8. ver: 20.
o tym świadczył v Máttheußá świetégo. Rozumiéyże tedy/dla czego
Anem zwał / ono Páńſtwo rozumieiąc o którym mówił/ gdy podwyſ- Ioan: 12. verſu 32.
sede od źiemie/ wßytko do siebie pociągnę : co wyłożył potym po zmar-
hwſtániu gdy mówił : Dána mi ieſt moc wßeláka ná niebie y ná źiemi. Matt: 28. ver: 18.
właßczył tedy ſobie Pan Chriſtus ten tytuł. Pan nie tylo iáko Bóg wie
/ iákom to powyßéy pokazał/ ále też iáko y człowiek/ który prze poſłu-
ſtwo ſwoie Oycu niebieſkiému vczynioné/ otrzymał cześć/poſłußeńſtwo/
datek po wßytkim świećie / y wedle ćiáłá.

Wywód Króleſtwá wiecznégo Páná Chriſtuſowégo.

Naprzód cześć w tym/ że imię Jezus/ieſt łamikoláno wßytkiégo ſtwo-
a. Philip : 2. v. 10.
Powtóre poſłußeńſtwo/że Ewányeliéy ieg/y roſkazánia/wßyſtek świát
a : we czći ią ma : y ácz rózno ią rozumieią Turcy/ Kacérze/ Heretycy :
ſye o niey wiedzą : y káżdy wedle ſwego przedsięwźięcia / v śiebie ią po-
/ y do zbáwienia wiecznégo wyznawa ią być pożyteczną / ták iż kto iey
ucha/ zbáwion nie będźie/ gdyż EWányelia/ świátłością/ potwierdze-
Teſtámentu/ karániem złośći / y práwą drógą boiących ſye Páná Bo-
ie tylo Kátolikowie/ Heretykowie/ odßczépiency / ále też y Máchometh
lkoránie ſwoim być vczy : y iéy roſkazánia ſwoim naśládowcom ſłucháć
ládowáć każe. A gdyż y Máchometh nieprzyiaćiél boſtwá P. Chriſtu-
ką vczćiwość/ y poſłußeńſtwo Ewányeliéy każe czynić : tedyć żadnégo
ná świećie niémáß/ gdźie Ewányeliéy nie ſłucháią/ etc.

Ták y Máchometh vczy w Alkoranie Aſoará 12.

Trzećié powinowáctwo Królewſkié ieſt dań/ álbo Trybut / który hoy-
wiát dawał y dáie Pánu Chriſtuſowi/ budując Kośćioły ku chwale ie-
tóré po wßytkim świećie ſą/ chowáiąc iego ſługi / ßáfárze ſłowá iego/
ſákrámentów. A to ieſt Chriſtuſowo włáſné imienié/ nadánié Kośćio-
wßelákich/ y ſług iego/ á kto ie ßárpa/ Chriſtuſowe máietność ßárpa :
y w ſtárym zakonie Pan Bóg krzywdę Kośćiołá ſwego/ bránie dźieśię-
ſwoich / ſwoią krzywdą być záwżdy poczytał/ iáko czytáć możeß Mala-
e 3. ver: 8. et 10.
To troie powinowáctwo/ cześć/ poſłußeńſtwo / y Trybut/ gdy PAN
ſtus ná świećie ma/ y wiecznie mieć będźie/ Pánem y Królem wiecznym
świátá ieſt/ nie tylo wedle Boſtwá/ ále y wedle człowieczeńſtwá / któ-
u niech trwa tá cześć : chwałá/ y Páńſtwo ná wieki. O tym to Króle-
e/mówi Ewányeliſtá/y Prorok Záchárya߷/że ten Pan był królem/á we- Zacha: 9 ver: 9.
Anyelſkiéy powieśći/ Królem bez końcá / ná wieki. Ale iż ta wtóra cześć Lucæ 1. verſu 33.
ányeliéy przynależy do Adwentu/ iákom powyßéy to pokazał/y dla téy
ći w Niedźiele Adwentną bywa tá Ewányelia czytána w kośćiele/ prze-
wykład oſtátká téy Ewányeliéy ná piérwßą te niedźiele Adwentu odkła-
dam. Teraz iuż ſummę tego kazánia álbo téy wyłożonéy częśći
Ewányeliéy pokázuię.

Summá Ewányeliéy téy tá ieſt.

Że Pan przybliżał ſye do Jeruzálem/ gdy iuż przybliżáłá ſye męká iego/ y I.
ie do nieprzyiaćioł ſwoich iáchał / áby pokazał/iż dobrowolnie mękę dla
wienia ludzkiégo ćiérpiał. A iż ći którzy CHRiſtuſowi Pánu poczćiwość

wyrządziwſzy/ wrychle zás gorſzym niż Bárábaſzem go vczynili/ y vkrz
li/ obłudnosć świátá w tym káżdy obaczyć może/ y omylnosć ludzká/
lu dźiách próżné vfánie ieſt.

II. Wola Boża muśi ſye pełnić / choćby y świát był iéy przećiwny/ y
Pan Chriſtus y v nieprzyiaćiół odnióſł cześć / że ták zrádzenié Boże by

III. Chriſtus Pan/ nie tylo proroctwá/ále y figury wypełnić raczył w
Ioan: 19. vrr: 30. áby ſtátecznie był ono ſłowo wyrzékł ná krzyżu/ wypełniło ſye/ álbo do
ło ſye ieſt / przeto / y Proroctwo / y figure w tym wieżdżie ſwym do J
lem wypełnić raczył / ábyſmy wierzyli / iż to nápiſano było / y przezná
żebyſmy my wierzyli/ iż Chriſtus ieſt zbáwićiél/y ieſt Meſsyaſz/ kt
ry dla zbáwienia náſzégo przyſzedł ná świát/ ꝛc. którému
niech będźie cześć y chwałá ná wieki.
AMEN.

KAZANIE W DZIEN WIECZERZEY PANSKIEY,

któré to w ſobie zámyka: Ieſli z potrze
zbáwiennéy ma byc przyymowána dw
iá oſobá, y dla czego pohamowána ie
iedná oſobá Sákrámentu.

Ewányelia która ieſt nápiſána przez Ia
S: w Kápitule 13.

Rzede dniem świętym W
konocnym/ wiedząc JEzus iż p
ſzłá godźiná iego / áby ſzedł z t
świátá do oycá : gdyż miłował
którzy byli ná świecie/áż do koń
miłował. Gdy tedy wieczerzál
iuż był Dyabeł wpuśćił w ſerce
daſzá Symoná Jſzkáryoty / áby
wydał : Wiedząc iż wſzytkié rz
dał mu Oyćiec w rece / á iż od Bogá wyſzedł y do Bogá id
Wſtał od wieczerzéy/y położył odźienié ſwoie/á wźiąwſzy p

ádło przepáſał ſye. Potym nálał wody w miednice / y po-
vmywáć nogi Zwolenikom / á vćieráć prześćierádłem któ-
ſye był przepáſał. Przyßedł tedy do Symoná Piotrá.
kł do niego Piotr: Pánie tyßmi to nogi vmywaß: Odpo-
źiał Jezus y rzekł mu: CO ia czynie ty teraz niewieß / ále
eß potym wiedźiał. Powiedźiał mu Piotr: Nie bedźieß
mywał nóg ná wieki. Odpowiedźiał mu Jezus: nieumy-
ie / cześći zemną mieć nie bedźieß. Rzekł do niego Symon
tr: Pánie nie tylko nogi moie / ále y rece / y głowe. Rzekł
Jezus: Kto vmyty ieſt / nie potrzebá mu iedno żeby nogi
ł / bo ieſt wßytek czyſty. Y wy czyśći ieſteśćie / ále nie w-
. Bo wiedźiał który był / co go miał wydáć / y przetóż rzekł:
ſteśćie wßyſcy czyśći. Gdy tedy vmył nogi ich / wźiął ná
dźienie ſwoie / á śiadßy mówił zás do nich: Wiećieß com
vczynił: Wy zowiećie mie Miſtrzem y Pánem / á dobrze
wićie / bo ieſtem. Wiec ieſliż ia vmyłem nogi wáße / bedąc
em y Miſtrzem / tedy y wy winniśćie ieden drugiemu no-
mywáć. Abowiem dałem wam przykład / żebyśćie iákom ia
zynił wam / ták y wy czynili.

Jádoma rzecz ieſt/ że Pan Ch
ſtus miedzy wielą dobrodzieyſtw ſwych/ kt
rodowi ludzkiému pokázáć raczył / y to zná
wielkié dobrodzieyſtwo vczynił : iże poćiech
śiéroćiáłośći wßytkim wiernym zoſtáwił: y
Ioan. 13. verſu 1. Jan świety to v śiebie vważáiąc ták piße :
ſtus PAn vmiłował ſwé / nie ná czás krótk
práwie do końcá vmiłowáć ie raczył. Leczb
tał kto : Czym ie vmiłowáć raczył ? Tedy
to vmiłowánie káżdy pokázáć może/ że nicz
ßym iedno wielkiémi ſwémi dobrodzieyſtwy / kthóre bez zaſług náßyc
Philip:2. verſu 6. nam vczynić raczył. Wielkieć dobrodzieyſtwo ieſt/ Ze bedąc w kßtałtć
zym á wieczną forme bożą ná ſobie máiąc/ kßtałt człowieczy w wielk
Roma: 5. ver: 10. korze przyiął : wielkié dobrodzieyſtwo ieſt/ że z nas bożych nieprzyiaćió
Ioan: 15. verſu 15. iacioły poczynił : wielkié dobrodzieyſtwo ieſt / że táiemnice wßytkié
ſwego nam obiáwił. Ale y to miedzy inémi wßytkimi nie poślednieyß
Ioan: 14. verſu 18. dla zbáwienia náßégo ćiérpieć miał/ nas ośiérociáłémi nie zoſtáwił :
Pan Chriſtus ćiáło ſwe dał ná poćieche wiernym. dząc że chléb którégo w pracy ſye dorabiamy/ ieſt chléb boleśći / tedy
ćieche káżdému wiernému ſwemu zoſtáwił chléb rádośći / którzyby n
ćiáło pośilał / ále y duße od wieczné śmierći wedle obietnice iego zá
wał. Toć ieſt wypełnienié onéy obietnice / którą Pan do tłußczéy Ż
Ioan: 6. verſu 49. ſkiéy mówić raczył : Oycowie wáßy iedli mánne ná pußczéy/ á przed
márli. Obiecał tedy Pan iuż nie chléb łez y boleśći / ále chléb wieczn
Ioan: 6. verſu 51. wotá/ gdy mówił : Chléb ten który ia wam dam/ Ciáło moie ieſt / kt
dam zá żywot wßytkiégo świátá. Maß tedy Chrześćijáńſki człowie
znáć to wielkié dobrodzieyſtwo Páńſkié / bo coć obiecał toć zyśćił :
Ioan: 13. verſu 1. w ten czás/ iáko Ewányeliſtá powiáda : Przed onym dniem Wielkon
kiedy wiedźiał Pan/ że godźiná iego iuż przychodźiłá áby przeßedł z teg
tą do Oycá.

Abowiém tám wieczerza vczyniwßy / obiecány chléb żywot
Pſal: 71. verſu 16. wiernym ſwym zoſtáwić raczył/ y zyśćił w tym ono Proroctwo Daw
Bedźie zboże ná źiemi/ zrodźi ſye ná wyſokich págórkách/ bedźie przer
nád wßytki Libany owoc iego/ á bedźie z miaſt kwitnął iáko kwiatki
Toć to zboże ieſt to / iáko y Żydowſcy Rábinowie vkázuią / które M
przyßły ná wßytkich mieyſcách/ ták górzyſtych iáko y równych/ ták we
iáko y w miáſtách / zoſtáwić miał : á prawdźiwie ſam śiebie w tym t
bie tego zbożá wßytkim wiernym ſwym vżyczyć ku vżywániu miał.
Ziśćił Kápłáńſtwo Melchyſedekowé. Meſſyaß nie tylo ſwą bytność miedzy ludźmi zoſtáwić / ále też y K
ſtwo ono wieczné wedle porządku MElchiſedekowégo miał poſtáno
ſam miał zoſtáć tym/ któréḿuby ofiárowano : miał zoſtáć tąż ofiárą/
ieſt : bo on ieſt vſtawcą Kápłáńſtwá tákże y ofiáry : y tym ieſt komu
ią. Nie tylo tedy że ſye Kápłanem sſtał w tym chlebie nád wßytk
wyſokié wywysßonym / ále y tóż Kápłáńſtwo poſtánowiwßy / choć
ofiáre ofiáruią / on ieſt przedśie tego Kápłáńſtwá przednim y naw
Kápłanem.

¶ Dwoie tedy dobrodzieyſtwo ná iednéy wieczerzéy nam zoſtáwić
Naprzód że ſye sſtał Kápłanem náßym wiecznym / sſtał ſye ofiá
ßą nie krwáwą wieczną/ sſtał ſye iednaczem do Bogá Oycá wiecznym
Náuczył też nas iáko iego Kápłáńſtwo nie w ofiárách/ áni we kr
dlecéy/ ále w chlebie y w winie/ ieſt y ma być záchowáné áż ná wieki/ b
Pſal: 109. ver: 4. odnośi titul od Prorocá : Ty ieſteś Kápłan ná wieki/ wedle porządku

dęká/ w którym to Kápłáństwie ták sye Pan BOg vkocháć raczył/ że
Kápłáństwo Aaronowé/ dla tego Messyaszowégo z lubośći swéy zniósł
iąc przez Proroká: Niémam ia z wámi (do Zydów mówi) áni w was
Malach:1.ver:10.
y moiéy/ y ofiáry nie przyymę z reku wászych: ábowiém od wschodu słoń-
Kápłáństwo któ-
ż do zachodu wielkié iest imie moie miedzy Pogány: przeto że imieniu
ré iest Pánu Bo-
mu ná káżdym mieyscu bedźie ofiárowaná ofiárá czysta. Teć Pan sobie
gu po wszytkim
eczną ofiáre vkázáć raczył/ która nie w Jeruzálem Kośćiele Sálomo-
świećie wdźięcz-
ym/ ále po wszytkim świećie/ á iákos Dawidá przed tý słyszał/ po górach
né.
wniách/ po wszytkich wysokich mieyscách miáłá być ofiárowana: A nie
á chwały/ ále ofiárá/ która nie sercu ále mieyscu przypisaná iest/ bo mówi:
áżdym mieyscu od wschodu słońcá áż do zachodu. Ofiárá tedy tá miáłá
pietsza y poważnieysza niż Zydowskié ofiáry: á zátym pánu Bogu milsza.
u? Dáie Páwel S. przyczynę: Ze Messyasz JEzus Chrystus sstał sye
Hebræ:7. ver:22.
ocą lepszégo testámentu: Przeto że trwáiąc ná wieki/ wiecznym iest Ká-
Czemu to vczynił
em/ y wiecznie zbawia. Lecz o Kápłáństwie Chrystusowym żesmy do-
cznie w KAtechyzmie pisáli/ tu dáléy o nim mówić nie chcemy. Dosyć
esmy pokazáli Chrystá Páná być wiecznym Kápłanem/ nie z strony tyl-
oby iego/ ále z strony Kápłáństwá iego/ z strony vrzedu/ który vrząd nie
ám ná sobie odniósł/ ále y inszym w száfunek podał/ gdy mówił: To
Lucæ 22. ver: 19.
ia czynił teraz ná wieczerzy swoiéy/ ilekroć czynić bedźiećie/ ná pámiąt-
1. Cor: 11. ver: 24.
oie bedźiećie czynić/ nie tylko vżywáć/ ále też y ofiárowáć: bo to słowo
e/ to iest czynić/ pismo świeté wykłáda/ że sye ma rozumieć/ ofiárowáć/
Facere pro offerre.
o tym masz v Proroków. Kiedyż tedy to Pan vczynić raczył/ że sye
Leuit: 23. ver:10.
lanem sstał/ y Kápłáństwo nowégo Testámentu nam zostáwił? JAn
Ezech:45.ver:20
ty w dźisieyszey Ewányeliey powiáda: W ten czás kiedy spráwił wie-
& 46. versu 15.
a/ kiedy oyćiec niebieski dał mu wszytko w rece/ y wiedząc że poszedł z bo-
Kiedy to vczynił
do bogá oycá szedł/ wiedząc też/ że sie ono pismo iuż wypełnić miáło: Ten
Ioan: 13. versu 3.
chléb z nim iadł/ miał podniéść przećiwko nie^v zdrádę swą. W té to czas
Psal: 40. ver 10.
czné Kápłáństwo nam zostáwił/ y pod osobą chlebá y winá własné ćiá-
Co nam dáć ra-
oie y krew ták raczył postánowić/ że iáko Augustyn S. dáie o tym świá
czył.
wo: Sam śiebie w rekách swych nosił/ sam śiebie Zwolenikom swym
Augu:in Psal.98.
wał. A by też Augustin Swiety ták iásnie tego nie podał w wykłádźie
n/ tedy sam Pan Christus znácznie to pokázuie/ że ták iest gdy mówi:
zćie/ iédzćie/ to iest ćiáło moie: Bierzćie/ piyćie/ to iest krew moiá. Toć
Matt:26. ver:26.
ému znáczna rzecz być może y iásna/ żeć nie co inszégo iedno swé ćiáło w-
pod osobą chlebá im podawał. Y przeto tenże Augustyn świety temu
obrze przypátrzywszy/ ták o tym swé wyznánié dał: Ciáło które Chrystus
z czystéy Pánny wźiął/ tóż nam ćiáło ku vżywániu dał.

Bylić Káphárnáite/ są y po dźiś dźień/ którzy ná kształt przodków swo-
Káphárnáite by-
mówią: Jáko to być może? iáko nam może dáć ćiáło swé ku iedzeniu?
li/ y są.
rda to mowá. Y iać ták powiádam tobie że twárda. Ale pytasz komu
rda? czy Apostołom? czy Káphárnáitom? czy wiernym Chrystusowym?
niewiernym: Wiernym nie twárda to mowá/ bo mówią z Apostoły: Pánie
Ioan: 6. versu 68.
á wiecznégo żywotá masz/ nie iest tobie nic niepodobnégo/ słowá twoie
Ibidem versu 63.
h y żywot są/ nie póydźiem od ćiebie/ nie odwrócim sye od słów twoich/
iemy im wierzyć/ boś ty iest prawdá: bedźiemy ich słucháć/ bo wiémy iżeś
Ioan: 14. versu 6.
rz prawdźiwy/ y drógi zbáwienney prawdźiwie vczysz. Niewiernym te-
Matt: 22. ver:16.
Káphárnáitom/ y ich násládówcom Sákrámentarzom/ Kálwinistom/
nglianom/ twárdé to słowá: Przeto iż niechcą zniewolić rozumu swégo
2. Cor: 10. ver:5.
posłuszeństwo wiáry. Nie Káphárnáitom tedy/ ále wiernym Páńskim
sną bytność ćiáłá Páńskiégo pod ossobámi widomémi dowodźić bedźie-
którą bytność iáko zostáwił Pan pod ossobą chlebá y winá/ słowá wie-
éy Páńskiey vczą.

Aleby

Dla czego Pan pod oſobámi chlebá y winá zoſtáwić raczył ciáło y krew.

Aleby pytał: dla czego Pan pod témi oſſobámi/á nie pod inßémi
żywánie ciáłá y krwie ſwéy zoſtáwić raczył? Są tego pewné y ſłußné
czyny. A iż ie potrzebá człowiekowi Chrześćiiáńſkiému wiedzieć/ pok
ie co nakrócéy.

I. Dla śiebie.

¶ Naprzód vczynił to dla śiebie Pan: potym dla nas. Chćiał Pan
kich rzeczách poſtánowić vſtáwę ſwoię/ które ſą napoſpolitßé ná świe
przez których żywot człowieczy być nie może/áby ſye żaden nie wymówił
niepodobnośćią/ álbo iáką nieznáiomośćią/ niezwykłych żywiołów:
wiém wßyſcy bez chlebá obyść ſye nie mogą/káżdy go zna/káżdy ſye on
Ale iákóż to Pan dla śiebie poſtánowić raczył? Atoć powiem: że
gdy nie vſtáłá miłość iego w nas/ á ieſliby zágáſłá/ áby ſye czeſto rozż
łá y ponawiáłá: Tedy dla tego pod oſſobą chlebá y winá zoſtáwił nam
ciáło y krew ſwoię: czego ſye vczyć możeß z onéy Páńſkiéy wieczerzéy.

Dawa Pan pod widoméme znáki ciáło ſwé niewidomie/ á przy
Ioan: 15. verſu 9.
podawániu mówi: Mießkayćie w miłośći moiéy/ mießkayćie we mnie/
Ibidem verſu 4.
w was bede: bo iáko róſczká nie może pożytku dáć áż mießka w máćic
y wy pożytku nie dáćie/ áż wemnie bedźiećie mießkáć. A iż tákim w m
PAná Chryſtuſowéy y w miłośći zobopolnéy pokarm ſwóy ten zoſtáw
Pſal: 110. ver: 4.
czył/ było o tym dawno Proroctwo: Vczynił Pan cudów ſwoich pám
w tym/ że pokarm dał onym którzy ſye go boią. Boiaźń tu Synowſką
rą z miłośći pochodźi/ Prorok rozumiał: Tedy tákich pokarm ten ieſt
rzy Páná Chriſtuſá miłuią y boią ſye go iáko Oycá łáſkáwégo áby go n
zgniewáli. Obyczay miłośći y wizerunk prawdźiwy Jan świety opiſui
Ioan: 14. ver: 23.
PAńſkié słowá powiáda: Jeſli mie kto miłuie (Pan mówi) mowę
Ibidem verſu 21.
bedźie chował: Y ná drugim mieyſcu: Który ma przykazánié moie/ á ch
ie/to ieſt wypełnia/ten ieſt który mie miłuie. Dla miłośći tedy Páńſkiéy
w nas trwáłá/ áby ſye czeſto ponawiáłá/mamy tę vſtáwę nam zoſtáw
¶ Nád to żeby pámiątká męki iego y opowiedánié niewinnéy śmier
go w nas nigdy nie zágáſłá/ dla tego to ſye ſtáło przez Páná/ co poká
1. Cor: 11. ver: 26.
Páwel świety mówi: Jlekroć bedźiećie ieść chleb ten/ y kielich pić/ śm
Páńſką rozgłáßáć bedźiećie/ ták długo áż przyydźie. Vczy Páwel świet
zgłáßáć śmierć Páńſką/ to ieſt/wyznáwáć to iáſnie/że dla grzéchów ná
vmárł/ niewinny dla winnych: y zá to mu cześć y chwałę czynić/ nie
vſty mówiąc/ ſercem dźiekuiąc/ ále chlebá y kielichá vżywáiąc.

Dla przyłączenia do duchownégo ciáłá Páná Chriſtuſá.

¶ Trzecia ießcze przyczyná poſtánowienia pod widoméme oſſobámi
łá y krwie PAńſkiéy ieſt tá: Aby przez to vżywánie od Duchownégo
Chriſtá Páná przyłączeni byliſmy: iż iáko przez grzéch ná Krzćie wźiętą
Bożą trácimy/ y z ciáłá Páná Chriſtuſowégo/ to ieſt z Kośćiołá iego p
ßechnégo którégo on ieſt głową/ odpadamy/ ták záśię przez przyięćié nie
négo ciáłá PAná Chryſtuſowégo w zbór Chrześćiiáńſkiégo Kośćiołá
ſmy wßczépieni: Bo przyſtepuiąc do tego ciáłá niewinnégo náßé winné
ło ma być doświadczoné y przepolerowáné/ vpámietánim/pokutą/y rozg
1. Cor: 11. ver: 28.
ßénim. Toć ieſt co Páwel świety roſkázuie: Niechay ſam śiebie doświa
człowiek/ á ták doświadczywßy ſye/ z onégo chlebá y z onégo kielichá
chay vżywa: bowiem którzyby niegodnie tych znáków zwiérzchnich vżyr
bedźie winien ćiáłu y krwi Páná á zbáwićielá ſwego. Téć ſą przyczyny v
wy Páńſkiéy z ſtróny Páná Chriſtuſá.

Przyczyny z ſtróny náßéy.

☞ Z ſtróny potrzeby náßéy ſą wielkié przyczyny/ á miedzy inßém
Swobodá od ßátáná y piekłá.
ieſt naypiérwßa: Bo iż figurom wßytkim ſtárégo Zakonu iſtotá v na
nowym Zakonie wykonáć ſye miáłá/ przeto y figurá wybáwienia Zydów
Exodi 12. ver: 14.
giptu/którą báránek wielkonocny znáczył/wybáwienié z niewoléy ßátáńſ
w nas ziśćić ſye miáłá: otóż iáko Báránká Zydowie pożywáli ná pámi

wyſ

ia z niewoléy Egiptſkiéy / ták też y my mamy tego Sákrámentu vży-
ná pámiątkę wyſwobodzenia nas z niewoléy piekielnéy przez śmierć Pa
riſtuſowe. Wielkać to przyczyná. Ale ieſzcze więtſzą pokaże/ która ſnać
doktorom świętym wierzymy/ więtſza ieſt á niż przyymowánié oſſob wi-
ch. Tá ieſt tedy nawiętſza przyczyná przyymowánia ćiáłá PAńſkiégo
oſſobą chlebá y winá/ zoſtáwienié miłośći / życzliwośći y ſprzyiáznośći
ſćijáńſkiéy: Nie dármoć w ſtárożytnym Kośćiele te świątość zwano
n Chrześćijáńſkiéy miłośći y życzliwośći: nie dármo y Páweł święty te
uiąc ták mówi: Jeden chléb / iedno ćiáło ieſteſmy / choć nas ieſt wiel- 1. Cor: 10. ver: 17.
ie iednák wſzyſcy iedno ieſteſmy/ którzy z iednégo chlebá y z iednégo kie Miłość zobopolna.
pożywamy. Piękné przyſtoſowánie Páwłá świętégo / iednégo ćiáłá z
rozlicznych członków do iednégo chlebá/ który ieſt z wiela źiarn vpie-
y do winá/ które ieſt z wiela gron wyćiśnioné: Bo iáko z wielośći ma-
chléb y wino/ ieſt iedná iſtotá: ták z wiela członków ieſt iedno ćiáło.
iáko w ćiele iednym wſzytki ſię członki ſzánuią y miłuią / ták w żywio
chlebá y winá wielość máteryy człowiekowi ſmák podáiąc/ zgodę mie-
ią czynią.
oć ſą przykłády y náuki do náſzéy zgody Chrześćijáńſkiéy/ iż iáko z wie
n ieden chléb/ z wiela gron iedno wino/ z wiela członków iedno ćiáło:
z nas ieſt wiele/ wſzyſcy mamy być iedno w p. Chriſtuſie. A przetoć pan
o háſło Chrześćijáńſkiéy miłośći nam zoſtáwowáć raczył/ to roſkazá
: Roſkazánie nowé dáię wam / ábyśćie ſię ſpółecznie miłowáli / to Ioan: 13. ver: 34.
byśćie ieden drugiému wſzytkiégo dobrégo życzyli/ iákom ia z życzliwo- Od Páná mándatem roſkazána
miłośći przećiwko wam/ żywotá ſwégo dla was nie żáłował. A popra
tego mándatu ták roſkázuie: Toć wam przykázuię/ ábyśćie ſię ſpółe- Ioan: 15. verſu 17.
miłowáli / y wſzego dobrégo ſobie życzyli: boć w tym ludźie poznáią Ioan. 13. verſu 35.
ć moimi zwoleniki/ ieſliż ſobie wſzego dobrégo z miłośći Chrześćijáń-
życzyć będźiećie. Otóż wam prawdźiwie powiedam / że kto téy życzli-
y miłośći Chrześćijáńſkiéy niéma / muśi zoſtáć winien ćiáłu y krwi
ielá ſwégo. Co áby byłá prawdá/ dowodzęć z Páwłá Swiętégo/ który
yntów ták piſze: bym miał vmiejętność języków ludzkich y Anyelſkich/ 1. Cor: 13. verſu 1.
i kiedy nie będę miał/ ſtałem ſię iáko miedź źle brzmiąca: Bym był Jeſt nád wſzytko przewyſzoná.
iem y wſzytki táiemnice wiedźiał / bym táką wiárę miał żebym góry
ił z mieyſcá ná mieyſce: bym rozdał ná żywność vbogim wſzytkę má-
ſwą: bym dał ćiáło ſwé ná męczeńſtwo żeby w ogniu gorzáło/ á mi-
Chrześćijáńſkiéy mieć nie będę / niczem nie ieſt/ to ieſt/ nic mi to v Pá-
gá niepożyteczno.
Tućby było ſzérokié mieyſce was nápomnieć Chrześćijánie o ſpółe
życzliwośći Chrześćijáńſkiéy: lecz iż Jan święty Apoſtół y Ewányeli-
ko to roſpráwił / co to ieſt zá rzecz wielka ieden drugiégo przed Pá-
ogiem miłowáć/ ná iego wyroku przeſtawſzy/ iegóż náuki ſłuchayćie:
ówi/ że Páná Bogá miłuie/ á brátá ſwégo/ to ieſt Chrześćijániná ma 1. Ioan: 4.
wiśći/ kłamcá ieſt: A kto w nienawiśći ma brátá/ to ieſt człowieká 1. Ioan: 3. verſu 15.
ſćijáńſkiégo/ zábijácz ieſt ludzki. Tu maſz życzliwośći Chrześćijáńſkiéy
náukę/ iáko ſię ma záchowáć/ y iáko poważna ieſt v Páná Bogá ży-
ć miłośći Chrześćijáńſkiéy.
że ſię podźiwuymy wſzyſcy co ſię ſtáło: Miłość náde wſzytko Jezus
s Syn Bogá żywégo/ Pan á zbáwićiel náſz / nam záleca/ te nam v-
kázuie/ dla téy nam pozoſtáwił pod widomémi znáki ćiáło ſwé. Co Pan nawięcéy roſkázuie/ tego namniéy miedzy Chrześćijány.
ſtáło że miedzy Chrześćijány namniéy miłośći zoſtáło? y co im ná-
roſkazano o to namniéy dbáią/ ták że y pogáni á bluźniércy Syná bo-
ewyſzaią Chrześćijány w miłośći y w życzliwośći ieden przećiwko

drugiému. Dobrzé to było nasienié Christá PAná / które tłumiło y
czyniło Królestwo szátáńskié : lecz nieprzyiaciel człowieczy szátan tá
tnie z kąkolem swym posniécił/ że máło téy dobréy pszenice kąkolem n
ścił: bo y to hásło miłości Chrześcijáńskiéy/skąd zgody y życzliwości S
ment ciáłá Páńskiégo náswietszy/do tákiégo rostárgnienia przywiódł
mesmy sye iednoczyć mieli / tym nas we Zborze Chrześcijáńskim roz
rostárgał/w miłości pomiészał/vczyniwszy z miłości nie vkoioną niez
usmiérzony niepokóy / nienawisć nigdy niepohámowáną. Co iáki z
to przypuści do sercá / iáki smutek ludziem Chrześcijáńskim / którzy
y iedności w Chrześcijáństwie prágną / dowodzić nie trzebá : żalosi
prawdziwych Chrześcijan vstáwicznie to czuią.

Pokázuie iáko sye sstáłá niezgodá z strony Sákrámentu.

☞ Ale żebys Chrześcijáński człowiecze obaczył / iáko on wąż Cz
ry w tym tu naswietszym Sákrámentcie nas do niezgody przywiódł /
wał do nie vspokoioney nienawiści/ tákći pokázuie. Trzy rzeczy Szá
rzucił miedzy ludzie Chrześcijáńskié áby w podawániu ciáłá Páńskié
krámentu zgodni nie byli.

Z vżywánia kwászonégo y przásznégo.

¶ Naprzód około chlebá vczynił rozerwánié/iż iedni w kwászonyn
dzy w przasnym/ prawdziwéy bytności y własności ciáłá PAńskieg
wáią. Toć vczyniło rozerwánié/ y wieczną á nie vspokoioną nienaw
dzy Greckim á Łácinskim Kosciołem/ y z iednégo Kośćiołá Christ
dwá vczyniło. Czemu iáką przyczynę Szátan dał/ krótko pokaże.

Wzbudził Czárt nieprzyiaciela Christá Páná kácérzá Ebioná/ k
lud Chrześcijáński do ZYdostwá y ich Cerymony predzéy przyłudził
przysmákiem łowił : Ze iesli w co naprzedniéyszym SAkrámencie ob
Zydowskim lud Chrześcijáński podánié Páná Christusowo wypełnia
tedy y w inszych rzeczách Zakonu stárégo Cerimoniy/obrządków/ofia
zánia/ y inszych rzeczy násládowáć ma : gdyż y Pan Christus obrzezá
fiárowániem / Wielkąnocą nie tylo że sye nie obrzydził / ále y dostáte
w sobie wypełnił/á ná ostátek y ciáło swé pod spráwą y porządkiem
nocy Zydowskiéy wszystkim Chrześcijánom zostáwił : A przetóż po

Matt: 5. ver: 17.

że nie przyszedł Christus Pan psowáć Zakonu stárégo ále wypełniáć
go CHRistus wypełniał/ w nim táiemnice ciáłá swego własnégo zo
Czemu Chrześcijánie máią być od niego próżni ? Táką fárbiczką run
swą posiniáłą náukę zły kácérz Ebion/nie pámietáiąc ná Apostolski
y ich roskazánia / którzy niechcieli tego brzemieniá Zakonu stárégo
Chrześcijány. Lecz iż Szátan iad ten swóy przez Ebioná/á wiecéy p
nie iego/ták był hoynie ná swiecie rozsiał miedzy Chrześcijány/że sye
le w Zydostwo obrácáło / á rázem y Zydy y CHRześcijány być chciel
przez żaden inszy przysmák/iedno przez niekwászony chléb / w którym
Chrześcijánie ciáłá Páńskiégo. Tedy pásterz widomy Kośćiołá
Biskup Rzymski / wszystkiemu Kośćiołowi Chrześcijáńskiému pokó
vczynić/ błąd chcąc wyniszczyć y vśmiérzyć/ postánowił/áby wszyscy
ściánie po wszystkim swiecie w kwászonym chlebie ciáłá Páńskiégo
iáko o tym pisze Leo Papa ad Episcopos Syriae Epistola 41. Tr
dy tá vstáwá długi czás w powszechnym Kośćiele / áż kiedy błąd p
nie máiąc do zwodzenia ludzkiégo vstał: Tedy téż zásie własną
spráwę wieczerzéy czynienia/Kośćiołowi z téyże zwierzchniéy stolice
cono : Przystáli y wrócili sie do niekwászonégo chlebá Łácinnicy/ á
wie przystáć iuż niechcieli/ y przy kwászonym chlebie zostáli/y choć iedn
zy poświecenié kwászonému / iáko y niekwászonému chlebu / y ták m
Páńskich w kwászonym iáko y w niekwászonym własnosć ciáłá PA
spráwuie/ y choć to Grekom y ich násládówcom pokazano dosyć do

ż Conciliách Florenckim y Láteráńskim/ przedsye iednák zgody y iedno-
iéy piérwßéy nie vczyniono / áni do niéy y do tego czásu ieden Kośćiół
kusów przyść może. Toć iest naypiérwßé rozérwánié Chrześćijánów z
zyny chlebá.

Wtóré rozerwánié z strony vżywánia Sákrámentu.

Ale iużże Szátan przestał ná tym piérwßym swym rzemiesle / kiedy w-
słońcá od zachodu w iednośći Chrześćijáńskiéy rozerwał ? Chytry wąż
zestał ná tym/ bo ná zachód słońcá miedzy zgodliwymi CHRześćijány
vielką niezgode y nienawiść rozsiał/ że sye ieden drugim iáko párßywą o-
rzydźi/ dla tego świetégo Sákrámentu: Bo wnet kiedy obaczył/ że zgo-
e ná przasnym chlebie przestáli/ wnet iął bytność włásną ćiáłá Páńskié-
od osobámi widomémi z wiáry ludzkiéy/ plewić y gládźić/ oné PAńskié
i ßczéré y prawdźiwé / To iest ćiáło moie : rozmáićie mozgiem ludzkim
ąc/ y w nich wielką wątpliwość czyniąc. Bo
Jedny pobudźił/ áby wykłádáli/ To iest figurá ćiáłá mego.
Drugie/ áby mówili/ To iest vpominek ćiáłá moiego.
Trzecié/ áby vczyli/ To iest znák ćiáłá mego.
Czwárté/ Tu iest w chlebie ćiáło moie.
Piąté/ Tu iest przy chlebie ćiáło moie : R inßych wykłádów dosyć hoynie
ßytkim Chrześćijáństwie násiał y námnożył. Przypátrzże sye iáka nie-
zń/ iáka niezgodá iest miedzy témi / którzy ßczérze y prosto wierzą tym
om Páná Christusowym / To iest ćiáło moie : á miedzy onémi którzy ie
rosnie nicuiąc wedle lubośći swéy wykłádáią/ ták że sye y sámi od nas
zywßy Szwermerámi / wártołbámi ßálonymi iásnie sye zową. Chceß
ieć przyczyne ? Ato Sákráment iednośći y zgody / z zazdrośći ßátáń-
z niespokoynych rozumów (nie z strony siebie) vczynił przyczyne.

Trzećia przyczyná niezgody z strony Sákrámentu.

A iużże tu koniec ? Nie vspokoił sye ießcze ßátan/ bo kiedy obaczył zgo-
wierze onych Chrześćijánów/ którzy włásną bytność(słowom páńskim
ąc) ćiáłá páná Christusowégo pod osobámi widomémi wierzyli/ wnet
dźił Nestoryußá nieprzyiaciela BOstwá Páná CHRistusowégo/ któ-
o osobą chlebá martwé Ciáło ná krzyżu wysußoné / pod osobą Winá
wytoczoną vczył być/ y ták wierzyć roskázował. Stąd tedy iuż około
ánia ćiáłá Páńskiégo począł sye przez tego to kácérzá y iego Vcznie w
śćijáństwie wielki błąd rozmnážáć/ gdy osobno ćiáło/ osobno krew dźie
czął. Czemu wßytkiému Kośćiół świety zábiégáiąc/ stárał sye o tákié
two/ áby ßátánowi to pokazał/ że Pan Christus zupełny iest pod obie-
sobomá/ to iest/ że pod osobą chlebá nie vmárłé/ áni ná krzyżu wysußo-
ło/ ále żywé y prawdźiwé ćiáło iego iest : tákże téż pod osobą winá/ nie
rew od ćiáłá odłączoná : ále krew żywégo ćiáłá Páná Christusowégo
dźiwą iest/ co Kośćiół świety w onym pieniu ták wyznawa :

Pod róznémi osobámi.
Nie ćielesnie lecz znákámi.
Zákryté táiemnice/
Ciáłá y krwie vżywánia/
Zupełnégo Christá bránia.
Pod dwiemá osobomá. To iest/ równie pod osąbą chlebá/

pod osobą winá/ pod obiemá osobomá zupełny iest Christus/ żywé ćiá-
o y krew / zupełné bostwo/ on ieden Christus/ który iest bóg y człowiek.

Vkázuie iesli pod iedną osobą/ álbo pod dwiemá vżywáć.
Ioan: 6. versu 53.

☞ Tuć iuż nam przyydźie mówić o tym : Jesli z potrzeby zbáwienné y
łowiek Chrześćijáński pożywáć pod dwiemá osobomá. Ci którzy téy
vczą/ że powinien káżdy pod dwiemá osobomá vżywáć/ ták powiedáią/
ią Pismo po sobie / bo powßechné roskazánie być vczą/ w o nych sło-
v Janá świetégo : Jesli nie będźiećie pożywáć ćiáłá mego/ y nie będźie-

Ibidem versu 55. Dowody z pismá obudwu osob.

ćie pić krwie moiéy / nie bedźiećie mieć żywotá w sobie : bo ćiáło mo
prawdźiwy pokarm / á krew moiá iest prawdźiwy napóy. Powiedái t
że Pan Chrystus ták postánowił/ y ták rozdawał pod dwiemá osobom
dy y my wszyscy wierni iego wedle postánowienia páńskiégo/bráć y prz
wáć mamy. Potrzećié vczą/ że Chrystus wszytkim á wszytkim kazał tá

Matt:26. ver:27.

gdy mówił : Piyćie z tego wszyscy/kielich podáiąc Apostołom. Toć są
ki potężné dowody / á iákoby iákié mocné Kátápulty y tárani / którymi
dność Chrześćijańską/miłość y życzliwość zobopólną psuią/ niszczą y w
dźáią. Ale iż o osoby napiérwéy idźie (osoby zowie/ widomé żywioły
y winá) tedy naprzód pokázáć to musimy / co są osoby Sakrámentu á

O osobách náukę naprzód vkázuie.

moc y istotá ich/ y w czym zależą.

¶ Naprzód tedy káżdy Chrześćijański człowiek ma wiedźiéć/że zwiér
znaki/ w których istoty ćiáłá Páńskiégo táiemnéy vżywamy/ nie są ták
wagi/ áby łáskę Bożą żywot wieczny w sobie ták miały / żeby zá ich v
niém iuż to z powinnośći człowiek sobie otrzymał : Znáczą oné tylko

Psal: 83. versu 12.
1. Cor: 12.versu 6.

Bożą/ ále iéy nie dawáią : bo ták pismo święté świadczy : Łáskę y ch
Pan BOG dáie. Y Páweł święty : Pan Bóg sprawuie wszytko we
kich. A iż zwiérzchnie té żywioły znáczą / álbo znák łáski Bożéy tylko
bie odnoszą/tego ten iest dowód : bo kiedy żywioł chlebá y żywioł win

Matt. 26. ver:28.

muiemy/ nic tám inszégo nie rozumiémy / iedno to że Pan Chrystus c
krew dla naszégo zbáwienia wydáć raczył. Ale wszytká moc zbáwienia
ży w onéy prawdźiwéy wierze/ którą wierzymy słowom Páńskim/ że o
prawdźiwé ćiáło/które zá nas y zá wszytek świát iest wydané/ y krew
dźiwa/ która dla odkupienia grzéchów nászych iest przelaná. Tá wiár
ná Bogá dáleko większa iest y przyiemnieysza/á niż osoby Sákrámentu
rzeczom zwiérzchnim nie iest przywiązána łáská miłégo BOgá/ iáko s

Lib: 4. Epist: 7.

czy Cypryan święty / y przeto wiárá niewidomé á prawdźiwé ćiáło P
bywa przyymowáné/y wiárą wszytki obietnice Páńskié wiernym Pan
stusowym bywáią wykonáné.

¶ Lecz áby kto nie rozumiał żeby widomé Elementá do wiáry Ch

Potrzebné Elementá do wiáry być vkázuie.

áńskiéy nie potrzebné miály być / damy przyczyny/ dla czego ich wzg
nie mamy. Zeznawam że zwierzchnie znaki przez sye znáki tylo są / y dl
od Doktorów Kośćiołá Chrześćijáńskiégo názwáné są figurámi / os
zwiérzchnimi / świętéy rzeczy znákámi / chlebem / Winem. To áby pr
byłá/ Augustyn święty iest świádek który mówi : Sákráment ćiáłá Pá
go ze dwu rzeczy iest/ z widomych znáków/y z niewidomégo ćiáłá páná
stá y ze krwie iego. Y tenże ná drugim mieyscu : Ćiáło Páná Chrystuso
prawdą/ y figurą iest : Prawdą kiedy ćiáło y krew Páná Chrystusá w
iego spráwą Duchá świętégo wistoćie chlebá y Winá stawa sye:á figu
w tym co oczy násze widzą/ y ná co pátrzáią.

Bernardus serm: 2. de Cœna Domini.

Przeto káżdy Chrześćijáński człowiek / té trzy rzeczy baczyć ma w
krámentćie ćiáłá Páńskiégo.

Osobę chlebá y Winá.

Prawdę zupełną istotnégo y włásnégo ćiáłá Páńskiégo.

Moc łáski duszné / którą z obietnic swych Pan Chrystus dáwáć r
Osobę chlebá oko człowiecze ćieleśnie widźi/ ogień káźi/ robak toczy/ st
niszczy : Prawdę istotnégo y włásnégó ćiáłá PAńskiégo wiárá y oczy
wierzą y widzą : A moc łáski Bożéy w duszách nászych / y ożywienié ich

Co zowiemy Figurámi.

przyiećié wiárą ćiáłá Páńskiégo spráwcą/ miłość vprzéymą Chrześćijá
Co tedy widźimy znákiem rzeczy świętéy : chlebem/figurą/zwáć musim
ko y inszy przed námi Chrześćijánie zwáli. Lecz co wiérzymy pod osobá
iest prawdźiwé ćiáło y prawdźiwa krew P. Jezu Christá. Niechayże

ie zgarßáią piſmá v Doktorów/ tákże y v Páwłá świętégo/ kiedy zową
ezchnié znáki chlebem / Winem / Sákrámentem/ figurą y znákiem/ gdy
widźiß dla ktoréy przyczyny to czynią / lekce ich też ſobie nie vważay áni
árdzay/ gdy widźiß że nie ládá czego/ ále prawdźiwégo y w nich będącé-
áłá Páńſkiégo włáſnémi znákámi y figurámi ſą / iſtotę prawdźiwą rze-
iewidomych/ y obietnic zbawiennych w ſobie odnoßąc : bo ſą kßtałtem
omym łáſki Bożey niewidomym.

Są też drugie przyczyny nád té / dla czego tych zwiérzchnich znáków
ądáć ná ſtronę nie mamy/ y bez grzéchu wzgárdzáć ich nie możemy.

Elementá nié máią być wzgar dzáné.

Naprzód dla zwiérzchnich náßych ćieleſnych ſmysłów: bo ták pan á zbá
el naß mówi : Co ſye národźiło z ćiáłá / ćiáło ieſt/ myſmy ſye národźili z
/ćiáło ieſteſmy : przeto tedy ćiáłu znáki ćieleſné ſą bárzo potrzebné/ áby
ało náßé vpominki PAńſkié widźiáło/ ich ſye dotykáło/y pod ich poſłu-
ſtwo poddáné było. Przetóż Pan mówi do Apoſtołów: Bierzćie iédzćie/
rzchny znák chlebá im podáiąc.

Ioan. 3. veſu 6.

Matt: 26. ver:26

Druga przyczyná/ czemu wzgárdzáć nie mamy zwiérzchnich znáków/bo
iąż łáſká Boża nie ieſt do nich przywiązána/ tedy wiárę náßę która nam
v Paná Bogá otrzymawa/bárzo potwirdzáią/ vmacniáią : ábowiém
wodá nie dáie odpußczenia grzéchów ná krzćie/ále dla świątośći wiáry
łußeńſtwá ieſt potrzebna/ y świątość wiáry Krzeſt święty bez niéy być
może/ ták bez widomych znáków chlebá y winá/ prawdźiwégo ćiáłá páń-
ſkiego przyymowánié być nie może : A iáko nie polanié wody przynosi grzé-
ch odpußczenié/ále przyięćie Krztu świętégo przez wodę:Ták oſoby Sá-
krámentu widomé/ácz przez ſye odpußczenia grzéchów nie máią/ále złączoné
z wiárą / wiárę vmacniáią / y wßyſtki obietnice żywotá wiecznégo ná ſobie
z wiárą odnoßą: bo oſoby chlébá y Winá gdy ie przyymuiemy/czynią nas po-
ſłusznymi roſkázániu Chriſtuſowému/ ále wiárá iſtoty wßytki obietnic páń-
ſkich y słów PANſkich/ ktemu y ſprawiedliwość obiecáną w nas wypełnia.
A tedy obaczyć możeß/iáko dáleko wiárá náßá przewyßa té znáki zwiérz-
chnie/ bo to co ony tylo znáczą/ to wiárá wypełnia.

Co elementá á co wiárá czyni.

Wiárá Chriſtá Páná / iego włáſné Swięté ćiáło być iſtotnie pod oſo-
bami/wierzy y wyznawa. Wiárá nie to co ćieleſné oko widźi/ále to co wierzy/
chwali/ przed tym vpada/ temu poczćiwość czyni/ tego Bogiem ſwym wy-
znawa. A przetóż Auguſtyn ś. ták mówi : Nie te^v co widzę chwałę dawam/
ále od oſobą chlebá y Winá niewidomé ćiáło y krew Jezu Chriſtá vniżenie
chwale. Juz tedy krótko záwięzuiąc náukę koło oſob álbo elementów wi-
domych ták powiádam zgodną náuką Kośćiołá powßechnégo Chrześćiiáń-
ſkiego/ że wiárá wßytkich rzeczy około przyymowánia ieſt pánem wßytko w
ſobie zámykáiąc/wßytko czyniąc/wßytki obietnice páńſkié ná ſobie odnoßąc.

Wiárá co czyni y co chwali.

Co ma chwálić człowiek Chrześćiiáńſki w Sákrámenćie.

☞ Cóż tedy ći rzeką/ którzy o oſoby ták wiele ſye wádzą ? Zwiérzchnié
znáki ták wiele poważáią ? Zwierzchnim znákom ták wiele mocy dáią/y onie
wárząc/iedność Chrześćiiáńſką łamią y pſuią ? á práwie błąd Neſtoryu-
ßów przywróćić y wſkrzéśić chcą/ żeby oſobno ćiáło y oſobno krew byłá wier-
nym dawána : Aza nie wiedzą tego / że y Luter téy náuki wznawcá/ nie ták
wielką pracą o dwu oſobách miał/áby ie pod potrzebą zbáwienia przyymo-
wáć kazał/ ále mu o to ßło / żeby iedno od poſłußeńſtwá powßechnégo Ko-
śćiołá y iego zwiérzchniégo Páſtérzá lud Chrześćiiáńſki odwróćił/y z iednośći
Chrześćiiáńſkiéy rozerwał : Co ſye iáśnie z tego piſmá iego pokázuie: ábo-
wiem ták mówi : Jeſliby iákim przypadkiem Papież álbo Concilium/ to ieſt
Sobem duchowny ze wßégo świátá zgromádzony / oboię oſobę chlebá y wi-
ná przyymowáć roſkazáli / my niechćielibyſmy tego v ſwych náßládowców

Luterus de formula miſſandi.

V Luterá oſoby były máło ważné

áby dwie oſobie przyymowáć mieli / y ná oſtátek powiedamy / ná wzá
Papieża y Concilium/ chcielibyſmy to/ żeby áni iedney / á náoſtátek z
moi nie vżywáli : Bo zgołá wßytki tákie moiey Ewányeliey náßlád
przeklęté chcemy mieć/ktorzyby tákiego concilium/ktoreby dwie oſobie
wrociło ſłucháć mieli. Dawał temu Luter przyczynę táką/że P. Chriſtu
w tym zbáwieniu potrzebnego nie poſtánowił. Otoż widźiß y Lutrá /
bárzo v śiebie oſob widomych nie poważał / á zgołá ták ie porzucał/ że
żadney ná deſpekt Papieżowi y concilium przyymowáć nie kazał : widź
co powieda / że Chriſtus nic w tym potrzebnego nie poſtánowił ku zb
niu. Kiedyby to rzekł y nápiſał powßechnego Rzymſkiego Kośćioł
ktor ktory/ iákieby nań krakánie/ iákie wołánie/ iákieby łáiánie było ! L
Luter/ktory ſye zowie piątym Ewányeliſtą / wthorym Eliaßem/ Proro
ktory ſkáły krußy/to mowił : áto od niego wßytko wdźięcznie przyymuie
wy kráſomownémi to fárbuią / y ſłowá té iego iáko inße wßeteczné pi
ſproſné malowánia ták chwalą/ iáko Akáronite Beelzebubá / iáko Phi
nowie Dagoná/ iáko Zydowie Beelfegorá/ iáko pogáni Báłwány ſwoi
iego náßládowcy przed iego táką ſproſną náuką/ rozumem ſwym y wiá
padáią : á iáko oni Báłwochwálcámi byli/ ták ći Luterochwalcámi zo

Przećiwko onym ktorzy Lutrá ledwie nie zá Bogá máią.

Lecz nam ná tym doſyć / że to pokazáliſmy nie dla nas wiernych ſt
żytnych Chrześćiyánow/ ále dla tych ktorzy Lutrá ledwo nie zá bogá má
tegoż ſámego Lutrá piſmá co o znákách widomych chlebá y winá iego
zá náuká. Vkazał to przed námi zá żywotá ießcze Luterowego / ieden
ſtego rzemiosłá człowiek Káſper Quetamer w mieśćie Háli : Ze tenże p
Ewányeliſtá Luter trzydźieśći y ßeść błędow y niezgodliwych náuk o
Sákramentćie w kśięgách ſwych nápiſał / á káżdy był ſobie opáczny. C
máćie iákiému człowiekowi ći zbáwienia ſwego wierzą/ktorzy náuki iego
cháią. Mnimam żeſmy iuż pokazáli iáko człowiek Chrześćiyáński ma v
bie poważáć oſoby/ á iáko wiárę/ y kiedy obaczy/ iáko z ſłußnych y praw
wych dowodow obaczyć może/ że v Páná Bogá dáleko poważnieyßa y p
wyßßáiąca ieſt wiárá/ będźie ſye o tym ſtárał pilnie/ áby zupełnie pánu C
ſtuſowi wiárę záchował / á dla oſob zwierzchnich iednośći Chrześćiyáńſ
nie tárgał.

Błędy Luterowé o Sákrámentćie ćiáłá Páńſkiego.

¶ Ale podobno rzeczeß : Dwie oſſobie od PAná Chriſtuſá ſą roſkaza
iákom to wyßey z Piſmá Swiętego pokazał : bo mowi Chryſtus PA
Jeſli nie będźiećie vżywáć ćiáłá mego y pić krwie moiey / ꝛc. Ná coć
odpowiedam /

Ioan: 6. verſu 53. Przywodźi piſmo o dwu oſobách.

Swiątość Krztu y przyymowánia ćiáłá y krwie Páńſkiey/iednákim p
wßechnym roſkazánim ſą przykazáné : Abowiém ták o Krzćie Pan mow
raczył do Nykodymá / iáko mowił o ćiele y o krwi ſwey do tłußczey : t
mowił : Potrzebá żebyśćie ſye odradzáli z nowu / á ieſli ſye kto nie odrod
wody á z Duchá świętego/ nie może wniść do Krołeſtwá niebieſkiego. T
Sákrámencie ćiáłá ſwego y krwie ták mowi : Jeſli nie będźiećie pożywáć
łá y krwie moiey / nie będźiećie mieć żywotá w was. Jednákie to tedy y p
wßechné roſkazánia. Pytam ia tedy tego oſobniká/ktory to z potrzeby c
mieć/co tu PAN w tych dwu Sákrámentćiech roſkázáć raczył : kędy ſy
Męczenicy podźieli/ kthorzy prędzey do Męczenictwá przychodźili dla w
ry Páná Chriſtuſá/á niż do Krztu : Bo wnet ſkoro wyznánie wiáry PA
Chriſtuſowey czynili / tedy álbo ogniem álbo mieczem zábiiáni byli / zwie
chniego Sákrámentu Krztu ná ſye nie przyiąwßy : Juz tedy potępieni ſą
Krztu nie przyięli/ iż y powßechnego roſkazánia Chriſtá Páná o Krzćie r
ſkazánego nie zyśćili. Zaden tego Chrześćiyáńſki człowiek o nich wyznáć n
może/ bo to muśi wyznáć/ że rozlanie krwie ich dla wiáry Páńſkiey / męc

Ioan: 3. verſu 5. Wykład mieyſcá. Ioan: 6. verſu 53. *Niſi manducaueritis carnem &c.*

o ich/ogień który ie ſpalił im zá Krzeſt był/á ieſliżby z potrzeby zbáwie-
z wody żaden zbáwión być nie mógł / tedyby y ći Páńſcy Męczenicy
ieni być musieli. Muſiſz tedy zeznáć / że wodá ácz ieſt potrzebna do
/ ále nie ták gwałtownie / żeby potępiáłá / gdy do niéy który wierny
/ álbo dla vkrócenia czáſu z koroną Męczeniczą / álbo dla niedoſtát-
mentu / nie może. Przeto mądrzy Doktorowie w ſtárożytnym Kośćiele
i Krzeſt być vczyli / wodą / płomieniem ogniowym / y rozlaną krwią.
dy widźieli Męczeniki BOżé bez Krztu w ogień miotáné / mieczem
é / tedy on ogień y one kréw rozláną zá Krzeſt im być poczytáli / y v-
Com o Krzćie pokázował y o iego powſzechnym roſkazániu / tákże też
mowániu ćiáłá y krwie Páńſkiéy powiedam: Jeśli káżdy Chrześćiján
wiek powinien vżywáć ćiáłá y krwie Páńſkiéy / y przez tego vżywánia
on być według tego Piſmá y roſkazánia Páńſkiégo nie może: Dźiatki
dobrze podroſłé niemówiątká máłé v piérsi mátek ſwych będącé/ ćić
ſcy wiernymi PAná Chriſtuſowymi / bo ſye przez Krzeſt ſstáły dźie-
króleſtwá Bożégo/członkámi Chriſtuſowymi/bo z nim obumárły ná
/ sſtali ſye wybránym naczynim Duchá świętégo/ nie przyymnią pod
émi oſſobámi ćiáłá y krwie Páńſkiéy: A máiąż być przeto potępieni/
ſchodzą z tego świátá ⸮ kto ták beſpiecznie bezbożnie wierzyć y vczyć
Ludźie ná morzu/ po źiemi/w walkách/wierni będąc Pánu Chriſtu-
oeń vprzéymie wierząc/ dla iego wiáry gárdłá dáiąc/ vmiéráią nagle:
będą potępieni / że ćiáłá y krwie PAńſkiéy nie przyieli ⸮ Męczenicy
iáko przeze Krztu/ták przez przyymowánia Sákrámentu Swiętégo
á zchodźili w ſzczéréy prawdźiwéy wierze Chriſtá Páná / iuż tedy wie-
żywotá mieć nie będą/ále potępieni być máią náuką tych oſobników/
oſſobách ták ściſle y gwałtownie rozumieią/ y té ſłowá Páńſkié ták
wie/nagle y potrzebnie wykłádáią ⸮ Otóż możeſz obáczyć Chrześćijáń
wiecze / żeć prawdźiwie Chrześćijáńſcy Doktorowie to mieyſce Jana
to wykłádáli/że więcéy do Duchownégo vżywánia ćiáłá y krwie Páń
ſłowá przynależą / á niż do onégo vżywánia/które ieſt pod oſſobámi
winá/y przeto ták Auguſtyn święty mówi: A czemu gotuieſz brzuch
wiérz á iużeś pożywał. Cóż maſz vwierzyć⸮ vwiérz że Pan Chriſtus
ſwym ná śmierć wydánym / y krwią ſwą dla grzéchów twych wyla-
bie y wſzyſtek naród ludzki zbáwił / wiecznyć żywot dał / dźiedźicem
twá niebieſkiégo ćię vczynił / ćiáło ſwé y kréw / prawdźiwie y iſtotnie
omémi oſſobámi / dla żywotá twego wiecznégo tobie y narodowi
nu zoſtáwił: ták gdy vwierzyſz/ choć vſty nie pożywaſz/ wiárą poży-
rawdźiwégo ćiáłá y krwie Páná Chriſtuſowéy/ bo dobrodźieyſtwá ćiá
wią PAná Chryſtuſá tobie vczynioné / do pożytku zbáwienia twe-
caſz.

ecz zásie mówić będźieſz/iuż ſye tym nie dźiwuię/áni o nich źle wierzę/
lbo dla niedoſtátku lat/ álbo dla nagłéy przygody/ álbo dla prętkié-
zenictwá / przyſtępowáć do ćiáłá y krwie PAná ChRiſtuſowéy nie
Ale inſza mnie/który mam iuż po temu czás y wolność do naświętſzé-
rámentu przyſtępowáć / czemuż go bráć nie mam iáko Chriſtus po-
ł ná wieczerzéy / to ieſt pod oſſobą chlebá y winá / czemu go ſłucháć
/ który ták o kielichu do wſzyſtkich wiernych mówić raczy: Piyćie z
ſzyſcy. Czemu ták czynić nie mam iáko wy Księża/którzy dwie oſſo-
ećie ⸮ A nam roſkazawſzy pod iedną przyymowáć zákazáliśćie dru-
mże ieſteśćie lepſzy niż my⸮ czemuż roſkazánia Páńſkiégo nie wypeł-
który kazał wſzytkim dáwáć⸮
káżdé tedy tu pytánié odpowiédź prawdźiwą bez żadnéy Zophiſtyéy

Krzeſt troiáki.

Porównawa ſpráwę Krztu do przyymowánia ćiáłá Páńſkiégo.

Matt: 26 ver: 27.
Wykład onych ſłow. Bibite ex hoc omnes.

 ták po-

ták powiedamy. Powieda przećiwnik iednośći Chrześćijáńskiéy / że P
Chrystus postánowił ná wieczerzéy ostáteczney swéy pod ossobą chleb y
ná/ czego mu żaden Kátolik nie bróni/ y to z nim wyznawa/ iż ono po
wienié ná pámiątkę męki swéy / żeby nie byłá od ludźi zápámiętána / ák
sstáło. Lecz iesli to iuż postánowienié Páná Chrystusá odmienić sye n
ło/ czemu sam Pan Chrystus to odmienić raczył/ bo dwá kroć Pan Ch

Dwákroć Chrystus Pan Sákráment ćiáłá swego rozdawał.

Sákráment ćiáłá swego rozdáwáć raczył / raz ná wieczerzéy pod dwi
sobomá iuż prawie przed męką swą: Drugi raz po zmartwychwstániu
tegóż dniá kiedy zmartwychwstał / dwiemá Zwolenikom w miásteczu
maus/pod iedną ossobą chlebá Sákráment ćiáłá swego dáwáć raczy

Aug: lib: 3. de cō sensu Euangelistarum.
Chryso: hom: 17. super Matth:
Teophylactus.

świadczą o tym Doktorowie Kośćiołá Chrześćijáńskiego. Aby też y D
rowie Swięći tego nas nie náuczyli / że tám pod ossobą chlebá praw
Sákráment ćiáłá Páńskiégo oni Zwolenicy przyymowáli / tedy sáma
rya Ewányeliéy tego vczy / bo gdy powiáda iákim sposobem Pan C

Lucæ 24. ver: 30.

wziął chléb / to iest/ że go błogosłáwił/ łamał / y podawał im/ tedy
wizerunk sprawy wieczerzéy Páńskiéy w tym pokázuie. Nád to pożyt
bá onégo od Páná podánégo świádczy/że oni nie prosty chléb od Pá
li/bo przez przyięćie chlebá onégo/ łuská niedowiárstwá z oczu ich był

Ibidem versu 31.

ták/ że go poználi być prawdziwym Mistrzem swoim/który w piątek
ćierpiał/ vmárł y był pochowan/y o którym byli bárzo zwątpili: Czy
prosty vczynić chléb grzéch niedowiárstwá odiąć/y poznánié Páńskie
wiárkom przynieść? Zaden tego twierdźić nie może/áby prosty chléb
sobie dáry żywotá wiecznégo odnośić miał: Próżno tedy temu sye sp
co święći Doktorowie Duchem świętym nápełnieni nam w pismie sw
stáwili / iż pod ossobą chlebá ćiáło swé własné w on czás Pan Chrys
wáć raczył/czego áby iásnieyszy dowód káżdému był/z tegoż Pismá sw
pokázuie: że ná ksztalt Páná Chrystusów Apostołowie y wierni Páńs
rych sye było iednégo dniá Swiątecznégo ná wiárę PAná Chrystus
wróćiło trzy tysiące/ći wszyscy społecznie w iednym domu będąc z Ap
troiákiéy sprawy Chrześćijáńskiéy vżywáli / o czym ták Historya po

Acto: 2. ver: 41.

Okrzćili sye y trwáli w náuce Apostolskiéy w modlitwách y w przyy
niu łamánégo chlebá. Po Krzćie trwáiąc w APostolskiéy náuce y

Páńskich wiernych y Apostołow sprawy/po wźięćiu Duchá świętégo.

twách/przyymowáli w łamánym chlebie prawdźiwé ćiáło Páńskié/ b
stym chlebie tu Ewányelistá Lukasz święty nie pisze/ ábowiém próżn
wá pisał / boć káżdy żywy chléb ie/ nie trzebá tego nikomu ták pilnie
dáć. Ale kiedy przekłáda ich nabożeństwo/ ich sposób żyćia pobożny
náuki Apostolskiéy/ tedy też tego byłá potrzebá áby nie przepomniał
kázáć/że w Sákrámentćie/w vżywániu chlebá własnéy bytnośći ćiáł
skiégo bráć nie przepomináli/ ále go w widoméy ossobie chlebá vżywá
Pan Chrystus y iego Swięći Apostołowie pod iedną ossobą chlebá S
ment ten rozdawáli/przeto też y vczen Apostolski/żadnéy w tym wąt
śći nie máiąc/ná ksztalt Mistrzów swoich do tákiégóż pożywánia ćiá
skiégo nápominał : A ten był Ignácyus Zwolenik Janá świętégo :

Epistola ad Ephesios.

bądźćie posłuszni Biskupá wászégo y Kápłanom/którzy są stárszymi
prośćiuchnym smysłem/ przewrótność ná stronę odłożywszy/ łamćie c
pożywaycie go) boć on iest lékárstwo nieśmiertelnośći / lékárstwo
rzenia ále wiecznégo żyćia: o kielichu tám namnieyszégo słowá nie m
tóż baczysz vczniá Apostolskiégo iákiégo sposobu vżywánia ćiáłá Pá
vczy. Obáczże tedy/ iśći ono nie byłá táka vstáwá ná wieczerzéy któr
byłá odmienić miáłá/ bo widźisz że y sam Pan Chrystus odmienić ią r
APostołowie ináczéy nią száfowáli / y vczniowie APostolscy ináczé
vczyli.

Lecz dziwowáć ſye żaden temu nie ma / dla czego Apoſtołowie wier-
nowo náwróconym do wiáry Páná Chriſtuſowéy dawáli pod iedną o-
ciáło y krew Páná Chriſtuſá/ bo to czynili dla pewnéy y ſłuſzné przyczy
bowiem którzy z narodu Zydowſkiégo náwracáli ſye ná wiárę / byli z o-
rozmáitych y z rozlicznych ludzi / którzy ſye ślubámi rozmáitémi Pánu
u obwiezowáli/ miedzy którymi byli Názárei/ którzy ślubem Pánu Bo
zynionym / przysięgáli winá nigdy nie pić. Gdyż tedy Názáreyczykom
pić ſye nie godziło áby nie wpádli wkrzywoprzysięſtwo / APoſtołowie
iedną oſſobą chlebá Sákráment ciáłá y krwie Páńſkiéy im dawáli : bo
by im byli nowo náwróconym pod oſſobą winá dáwáć chćieli / bez w-
enia ich toby było być nie mogło / gdyż iednák z dźiciów Apoſtolſkich
y to/że śluby Názáreyczyków dwádźieśćia lat po Páná Chriſtuſowym
pieniu do niebá / w Kośćiele Apoſtolſkim trwáły / które Apoſtołowie
i ták długo w Kośćiele CHRześćijáńſkim ćierpieli dla tego / áby przez
ié odmienienié ślubów Pánu Bogu przez nie obiecánych/ obráženia ál-
gorſzenia w Kośćiele powſzechnym Chriſtuſowym nie vczynili.

Ukázuie dla cze-
go y Apoſtoło-
wie pod iedną o-
ſobą dawáli.
Názáreyczyko-
wie winá nie pi-
iáli.
Num: 6. verſu 3.
Iud: 13. verſu 4.
Ierem: 35. ver: 6.
Acto: 18. ver: 18.
& cap: 21. ver: 23.

Toć byłá przyczyná/dla czego pod iedną oſſobą Kośćiół Apoſtolſki da-
wiernym Páná Chriſtuſowym ſákráment ciáłá y krwie páná Chriſtuſá.
A iż ták pod iedną iáko y pod dwiemá iednáko było przyymowáć ten
ráment zá Apoſtołów: tedy tym którzy ſye z Pogáńſtwá náwracáli/pod
ná oſſobomá dawáli / dla téy przyczyny / że Pogáni w błedách ſwoich
ńſkich żywiąc/ Bogom ſwoim ofiáry w pićiu y w iedzeniu czynili/ iáko
y Piſmo świeté świadczy. Apoſtołowie tedy w oboiéy oſſobie chlebá y
dawáli im Sákráment ciáłá y krwie Páńſkiéy. To czynili/áby w onéy
y wierze ſwoiéy Pogáni nie rozumieli/że mniéy z wieczerzéy Páná Chry-
wéy bráć y vżywáć mieli/á niż z ofiar Czártowſkich y báłwochwálſkich.
baczyć możeſz ſpráwy Apoſtolſkié około dawánia iednéy y oboiéy oſſo-
akrámentu ciáłá Páńſkiégo/ á to bacząc rozumieć maſz/ iáko Apoſto-
w piérworodnym Kośćiele wiecéy przeſtrzégáli miłośći Chrześćijáń-
/ y áby żadné wzgorſzenié w Kośćiele Chriſtuſowym nie było / á niż ie-
álbo obudwu oſſob rozdawánia.

Deut: 32. ver. 38.
1. Cor: 10. ver: 20.
Dla czego pod
dwiemá.

Byłoć to y w ſtárożytnym KOśćiele/że oboie oſſobe wielkim roſkazá-
Kośćielnym kążdy Chrześćijáńſki człowiek przyymowáł/ bo kiedy Má-
nuſz Heretyk wzgardzał ſtworzenié Boźé y powiádał / że káżdé ſtworze-
tóré człowieká przywodźi do vpadku grzéchu/ złé ieſt/ y od złégo począt-
worzoné : á iż wino ták hydźił y złym czynił / tedy ie z vżywánia Sákrá-
u wymiátał. Co bacząc powſzechnégo Kośćiołá Páſtérz zwiérzchni / z
mi wſzémi Páſtérzmi / poſtánowili áby káżdy człowiek Chrześćijáńſki
owinien ná káżdy dźień Wielkonocny/pod dwiemá oſſobomá przyymo-
ciáło y krew Páná Jezu Chriſtá / iżeby przez to vżywánié oboiéy oſſoby
d Mánicheuſzów ſye wykorzenił / y vczniowie MAnicheuſzowi miedzy
oliki pomieſzáni / byli od Páſtérzów Kośćiołá powſzechnégo vznáni/y z
olitowánia Kośćiołá powſzechnégo odłączeni / y dla téy przyczyny oná
wá byłá od Gelázyuſá poſtánowióná / która ták ieſt nápiſaná : Doſzli-
tego pewnie / że ſą niektórzy miedzy Chrześćijány/ którzy przyiąwſzy tylko
Páńſkié pod oſobą chlebá/kielichá krwie naświetſzéy Chriſtuſowéy nie
muią/otóż álbo niechay zupełné Sákrámentá biorą/álbo od zupełnych
rámentów niech ſye wſtrzymawáią : bo rozdźielenie téyże y iednéy táie-
e bez wielkiégo świetokradztwá być nie może. Tá vſtáwá tego Káno-
iſkąd ingd nie poſzłá ná on czás/ iedno áby błąd Mánicheuſzów był wy-
nion / przed którym błedem w Kośćiele Chrześćijáńſkim powſzechnym
awſzy od Apoſtołów / ták pod iedną iáko y pod dwiemá oſobomá/ ciáło

Aug: lib: 30. cōt: Fauſtum cap. 5. & libro de mor: Manichæ: cap: 13.

Leo Papa primus ſerm: 4. de quadr: Item Leo Epi: 10. ad plebē Conſtāt:

De conſe: Diſt: 2. cap: comperimus.

Páńſkié

Páńskié y krew od wiernych było przyymowáné / y iáko kthóry z wie[...]
chćiał/ rozdawáné.

☞ Lecz iż Szátan záwżdy nie spi/ po błędzie Mánicheuszowym [...]
śćiołá świętégo wykorzenionym/nie przestał pobudzáć/iedność Chrześ[...]
ską tárgáiąc/ y inszych Heretyków/ którzy około tegóż Sákrámentu ro[...]
té opinie álbo mnimánia w ludźiách czynili : więc iáko záwżdy ná now[...]
roby nowé lékárstwá lékárze wynáydowáć muszą / ták Kośćiół Swię[...]
wszechny Chrześćijáński/ná nowé błędy/nowych lékarstw szukáć záwżd[...]
śiał y musi/bo po zgłádzonym błędźie Mánicheuszowym/ludźie Chrześ[...]
scy zásię ná kształt czásów Apostolskich y náuki ich / iedni pod iedną / [...]
dzy pod dwiemá osobámi przyymowáli / nic sye z tego nie gorsząc / y o[...]
więcéy pod iedną á niż pod dwiemá przyymuiąc. A przeto v nas w P[...]
dáléy niżli od sześći set lat/wiárę Chrześćijáńską przyiąwszy/nigdy inákszy [...]
sób vżywánia ćiáłá y krwie Páńskiéy nie był / iedno pod iedną osobą : [...]
miáná tego zwyczáiu nigdy v nas nie byłá : dopiéro od lat kilku dźiesię[...]
wstępem do nas náuki Luterowéy / wznáwiáć tę náukę vczniowie Lut[...]
poczęli/y tym przysmákiem w sercá ludzkié sye wkrádáć wszczęły/hydzą[...]
rodawną wiárę przodków nászych/im od ápostolskich namiestników po[...]

Widząc tedy on wąż stáry y chytry / że z prostośći Chrześćijáńsk[...]
dźie Chrześćijánscy / pod dwiemá osobámi y pod iedną wedle woléy s[...]
przyymowáli ćiáło y krew Páńską : iął śiać niezgodę miedzy wiernymi/[...]
wzgárdzáć ieden drugiégo/ lepszymy sye iedni nád drugié czyniąc/ o oso[...]
waśniąc y wádząc/ błąd Nestoryáński y insze błędy wzruszáiąc/własnoś[...]
łá Páńskiégo y krwie z widomych osób wymiátáiąc / z prostoty Ko[...]
świętégo Chrześćijáńskiégo przez Heretyki sye nátrząsáiąc. Do tákich ie[...]
chów y niesnask przywiódł przez Hussyty / Jáná Hussá dyscypuły / pow[...]
iąc : Ze przyymowánié pod dwiemá osobomá iest y być ma z potrzeby [...]
wiennéy : á ináczéy człowiek zbáwión być nie może.

Co widząc Kośćiołá powszechnégo zwiérzchnié członki Pástérze [...]
fárze słowá BOZEGO / że potrzebá byłá w téy y w tákiéy náuce [...]
wéy chytrość szátáńską zniszczyć y vtrzeć/ áby iego śmiáłość byłá poka[...]
fałszywa náuká odkryta/ dla pewnych y potrzebnych przyczyn/ iáko pie[...]
dwoię osobę SAkrámentu wszytkim pod posłuszeństwem Chrześćijá[...]
bráć roskazáli byli/błąd Mánicheuszów gládząc/ták zásię dla wielkich [...]
trzebnych przyczyn/iedne osobę Sákrámentu zátrzymáli ná Concylium [...]
stantyńskim y Bázylieńskim do czásu pewnégo: które przyczyny áby były [...]
dému wiádomé/ káżdą z osobná tu iáśnie powiémy.

¶ Naprzód dla tego/ com piérwéy vkazał/áby błąd Nestoryáński m[...]
wiernémi Páná Christusowémi mieyscá niémiał / y osobnym przyięćim [...]
łá pod osobą chlebá/osobnym zásię przyięćiém krwie/pod osobą winá/ći[...]
krwie Páná Chrystusowéy/róznie nie rozłączał : gdyż pod obiemá osob[...]
zupełny Christus iest : A radbym wiedźiał iákoby mi ći odpowiedźieli/ k[...]
ták wiele sye o osoby obie stáráią : bo iesli pod osobą chlebá prawdźiwé [...]
żywé y nieśmiertelné przyymuią / iákóż ták wiárą swą przyymowáć m[...]
czemu sye o krwi pytáią/która być záwsze musi wżywym ćiele? A iesli tá[...]
zumieią że bez drugiéy osoby nie zupełné ćiáło Chrystá PAná iest beze krw[...]
tedyć ćiáło martwé y krew martwą przyymuią. A gdźież sye oné słowá P[...]
skié podźieią : Jam iest żywy chléb którym z niebá sstąpił : á iesliż Chri[...]
Pan pod osobą chlebá iest żywy / tedyć pod tąż osobą chlebá ma krew ży[...]
Czy martwé ćiáło Páná Christusowé y martwa krew ćiebie ożywi? żad[...]
obyczáiem y żadnym sposobem to być nie może. Apostołowie ácz śmiert[...]

Polacy záwżdy pod iedną osobą przyymowáli.

Sess: 13.

Przyczyny odieśćia drugiéy osoby pokazuie.

Ioan: 6. versu 41.

ćia

Páńskié bráli tákże y krew / nie z strony onéy śmiertelnośći przyszłéy /
o ćiáło potkáłá ná krzyżu/pokarm wiecznégo żywotá bráli : ále wzgle
néy nieśmiertelnośći/o któréy im Pan mówić raczył : Trzećiégo dniá
wychwstáne/y ták po máłym czáśie oglądam was. Tá Christá Páná
iertelnosć/ nieśmiertelné swé ćiáło Apostołom y nam wiernym swym
biłá / o któréy ták Páweł święty mówi : Christus wstawszy od vmár-
ż nie vmiéra/ y śmierć mu wiecéy nie pánuie. Przeklety tedy błąd był
ryuszów/ który ieszcze Concylium Epheskié przed tysiącem lat poznáło/
zdéy osobie zupełnégo y żywégo Páná Christusá być vczyło/ o czym nie
náßég kościółá Doktorowie/ ále też y vczeń Luterów iásnie świadczy/
á nie ináczéy było/ dla czego też y podźiś iedná osobá Sákrámentu iest
owaná/ przeto y Grékowie/ Ruś/ y inszy náśládowcy Pátryárchátu
tégo/ áby rozdźiáłu żadnégo w Sákrámenćie nie pokazáli/ y Nestory-
go błedu w rozdźielnośći osób / dla rozdźiáłu ćiáłá y krwie nie náśla-
i : gdy ćiáło Páńskié pospolitemu człowiekowi rozdawáią / tedy na-
przez Dyakoná ták ludźie vczą: Przyimuyćie ćiáło nieśmiertelné y krew
iertelną Páná Jezu Christá : á choć z ćiáłá wytoczona byłá / przedsie
iertelna iest : y póki iedno przyymuią ludźie/ póty Dyakon to nápomi-
śpiéwáiąc czymi: Przyymuyćie/ etc. Ktemu nie osobno osoby winá y chle-
rázem w Kielichu zmiészawszy ćiáło y krew w osobách chlebá y winá
Pop dawa wszytkim/ którzy ná źiemię vpadáiąc przyymuią/ y do Sá-
ntu z vczćiwośćią wielką przystepuią. A chorym záśie pod osobą chle-
winie poświeconym námoczywszy go y vsuszywszy Sákráment dawáią/
Sákráment dla chorych w Cérkwiách vstáwicznie chowáią. A ba-
ko tego błedu Nestoryuszowégo nie tylko w Rzymskim Kośćiele / ále
Grékow pilnie sye przestrzégáią / y przeto osób rozdźielnie vżywáć nie
y ćiáło Páná Christá tákże y krew iego żywé y nieśmiertelné być wy-
iią/pod iedną ossobą chorym dawáią: boć iuż tám wszytká wilgotność
wyschnie y w máteryą chlebá sye obróći.

Ku krzywdźie tedy tu powiádáią szárpácze iednośći KOśćiołá Christá
onemu który iest przednim Pástérzem Kośćiołá Chrześćijáńskiégo/áby
myśly iego / álbo vstáwá Concylium Konstántynskiégo byłá / gdy ten
ay przyymowánia pod osobą chlebá ćiáłá y krwie Páńskiéy trwał záw-
Kośćiele świetym. Przeto Swiety Agápetus niemégo y chromégo
ieká przez dánié ćiáłá prawdźiwégo Páńskiégo pod iedną osobą vzdro-
áko Grzegórz świety świadczy. Concylium Remenskié pokázuie/iż do
ch pod osobą chlebá tylko ćiáło páńskié noszoné bywáło/ y áby tego pro-
cy nie śmieli sye ważyć zákazano. Przeto y Ambroży świety mówiąc o
epowániu do Sákrámentu ludźi pospolitych/o iednéy osobie tylko chle
pomina. Stáry to tedy zwyczay był / iż káżdy brał iáko chćiał / álbo
wiemá/álbo pod iedną : który to zwyczay pod iedną osobą bránia vmo
iest przez Concylium Kostántynskié/ iuż dla powyszéy námienionégo
/ tákże y dla inszych wiele przyczyn/ które iuż pokażemy.

Druga przyczyná/ która przywiodłá Kośćiół powszechny / áby pod ie-
sobą dawano káżdému/okrom tych co Mszą máią/bo y ći okrom mszéy
edną osobą przyymuią/ błąd Berengáryuszów/ który zá czásów nászych
dźił Vlryk Zwinglik / Jan Kálwin / y inszy. Ten Berengáryus vczył y
iego náśládowmcy po dźiś / że włásnéy bytnośći ćiáłá PAńskiégo pod
imi nie mász/ále hásło zbáwienia/ pámiątká męki/y znák tylo ćiáłá páń-
o zá nas wydánégo iest/ y przyymowánie nie iest tám będącégo y praw-
égo ćiáłá w nich : Ale duchownym obyczáiem (iáko oni zową) to iest:
y znáki zwierzchnie przyymuią/ do pożytków dusze swéy dobrodźieystwá

Matt: 27. ver: 63
Ioan. 16. ver: 17
Rom: 6. versu 9
Vrbanus Regius in suis locis communibus.
Lib: 3. Dialo: de consecr: 2.
Lib: de Sacramentis.

meki Chriſtá Páná y iego odkupienia przywłaſzczáią/ pámieć obchodz
ki Páńſkiéy / ále włáſnéy bytności ciáłá PAńſkiégo wedle brzmiącyc
to ieſt ciáło moie/ to ieſt krew moiá / nie wierzą áni wyznawáią / po
iąc że wſtąpił ná niebioſá y siedzi ná práwicy v Bogá/ przeto go tu n
A dla tego tedy żeby záwżdy trwáłá wiárá włáſnych ſłów PAńſkich
ciáło iego prawdziwé pod oſobą chlebá / y Proceſſye z ciáłem Páńſki
oſobą chlebá y vżywánie pod iedną oſobą ieſt poſtánowione. Abowi
wżdy té iády błedów Szátáńſkich / przećiwnym lekárſtwem léczyć ſye
Oni powiádáią/ że widomé oſoby znáki tylko ciáłá Páná Chriſtuſá ſą
rożytny Apoſtolſki Kościół/ nie wſtydáiąc ſye proſtoty Ewányeliéy s
w Proceſſyách z ciáłem Páńſkim/ y w dawániu pod iedną oſobą / y p
zdą zoſobná śpiéwa/ mówi / nápomina y vczy / onych ſłów Chriſtuſo
To ieſt ciáło y krew moiá : á im oni nadáléy przy ſwym błedzie trwáią
my wiecéy tę prawdę obiáśniáć mamy / wyznawáiąc pod iedną oſob
prawdziwé/ żywé y zupełné ciáło Páńſkié ze krwią y z boſtwem.

Vide Conradum Clingium in ſumma doctrinæ Chriſtianæ titulo 92.

¶ Trzecia przyczyná / byli záśie niektórzy ták domyslni / którzy wie
ſki BOżéy powiedáli być w kielichu á niż w oſobie chlebá / á mieli po
dowód ſłów PAńſkich / bo powiedáli/ że z kielichá wſzytkim roſkazał
Chriſtus pić/ á oſoby chlebá nie wſzytkim kazał vżywáć. Rozumieli te
potrzeby przykazánia/ z kielichá pić pożytecznięy im było ku zbáwieniu
pod oſobą chlebá ciáłá y krwie Páńſkiéy pożywáć. Trzebá tedy to by
zrównáć/ áby káżdy ták w oſobie chlebá / iáko y w oſobie Winá/ row
pełnégo Chriſtuſá wierzył y pożywał.

¶ Czwarta przyczyná / że ſye wielka nievczćiwość Sákrámentowi
Páńſkiégo dziáłá / przez rozléwánié z kielichá v ludzi mdłych/ chorych/
ſtárych/ y w ćiżbie/ czego iáko przeſtrzégáli w piérworodnym Kościele
swieći / áby táka nievczćiwość nie byłá/ czytay o tym w náſzym kátech

¶ Piąta przyczyná / dla czego záhámowána ieſt oſobá winá / bo ſy
dowáli y náyduią tácy ludzie / którzy nie tylko żeby wino mieli pić bez
dzenia/ ále y woniáć go nie mogą. Są téż tákié kráiny/ kedy ſye wino n
dzi/ y do nich przynieſioné wnet ſkwáśnieie : iużże tedy tácy ludzie wine
brzydzący / y tákié kráiny álbo ludzie wierni w onych kráinach / gdzie
być nie może/ nie máią ciáłá Páńſkiégo prawdziwégo przyymowáć / że
giéy oſoby przyymowáć nie mogą ? być to nie może. Temu tedy folgu
żeby wzgorſzenié nie było/ y Sákráment ciáłá PAnſkiégo wſzedy iednoſt

Luter Tomo 2. Vitemb: fol: 30. Brencius in Apolo: Vitemb: 2. parte.

był przyymowan/ záchowaná byłá y ieſt iedná oſobá. A przeto y Lute
że y vczen iego BRencius / pozwala ná to / iż pod iedną oſobą ieſt zu
Chriſtus : Abowiém to widźieli/ że nátur ludzi obrzydliwych y kráin s
ináczéy nád wolą BOżą poſtánowić / y odmienić nie mogli : Baczyli /
dla niedoſtátku winá/ y dla obrzydliwości iego/ wiele ludzi od Sákrám
wſtrzymawáć ſye musiáło/ y nie pożywáć go: Przeto wyználi to rádzi n
dzi/ że pod iedną oſobą chlebá ieſt zupełny y prawdziwy Chriſtus/ to ieſt/
prawdziwé zupełné ze krwią/ P. Chriſtuſowé. Ták prawdá y od vpornyc
pzyiaćiół iednéy oſoby musiáłá być wyznaná : Ták przez té Káiphaſzé c
Pan Bóg wiernym ſwym oznaymić prawdę/ áby ználi że w iednéy oſobi
pełnégo Chriſtuſá przyymuią.

¶ Oſtáteczna przyczyná/ á ze wſzytkich naywietſza/ áby pokazał KO
Boży ták być zupełnie Páná Chriſtuſá/ pod iedną iáko y pod dwiemá oſ
má/ bo ſye tego náuczył/ iż ták zacné vpominki łáſki Bożéy ten bierze/ k
iednéy oſoby vżywa / iáko y ten/ który Páná Chriſtuſá pod dwiemá oſob
przyymuie.

☞ Co áby káżdy wiedział iż ták iest á nie ináczéy / czworáką obietnicę
ą tego dowodze.
Mówi ták v Janá S. sam siebie niebieskim chlebem zowiąc: Ten iest Ioan: 6. versu 50.
który z niebá stąpił/ który go będźie vżywał/ nie vmrze.
Wtóra obietnicá Páńska tym którzy prawdźiwégo ćiáłá iego pożywá-
osobą chlebá/ tá iest/ którą Zydom opowiedźiał Pan mówiąc: Oyco- Ioan: 6. versu 49.
áßy iedli mánnę ná puszczy/ á pomárli są/ który vżywa tego chlebá/ bę- Ibibem versu 51.
ł ná wieki.
Trzećia obietnicá iest oná/ którą Pan mówi: Jam iest chléb żywotá/ Ibidem versu 48.
nie pożywa/ będźie żył dla mnie. Ibidem versu 57.
Czwarta obietnica PAná nászego iest oná/ kedy mówi: Chléb który ia Ibidem versu 51.
dam/ ćiáło moie iest/ które ia wydam zá żywot wszytkiego świátá.
e Chrześćijáński człowiecze/ przyymuieß pod iedną osobą chlebá praw-
ćiáło Páńskié/ co tobie zá to Pan obiecał? śmierćią nie vmrzeß/ to iest
ą ná duszy twéy/ w Christusie żyw iesteś / y dla PAná Christá mieć ży-
będźieß/ ćiáłá prawdźiwégo Christusowégo vżywaß/ które iest dáné nie
á żywot twóy/ ále zá żywot wszytkiégo świátá.
Já ostátek żywieß wiecznym żywotem ná wieki. Czegóż wiecéy chceß?
żądaß? czego prágnieß? gdyż ták wielkié obietnice przy vżywániu ćiá-
pod iedną osobą ná sobie odnosiß / y pewnym ich być maß.

☞ Tákieć obietnice Kośćiół święty bacząc/ á przyczyny do tego wiel-
ąc (które się iuż powyßéy pokazáły) hámował osobę iedne: wßákże
Kośćiół Boży o tym niewiedźiał / áni to kiedy w nim było / żeby tym
n iednéy osoby sákráment ćiáłá Páńskiégo rozdźielić y ták go vmniey-
ał/ y od ćiáłá krew odłączyć/ bo ták wierzył záwżdy y vczył/ że ták pod
chlebá iáko y pod osobą winá zupełny y wszytek iest CHRistus / lecz o
powyßéy dosyć się nápisáło. Ale rzeczeß: Czemuż PAN rzékł piyćie z Matt: 26. ver: 27.
i wszyscy/ toć nikogo nie odłączył / ále wszytkim wiernym roskazał á-
? Zeznawam y pozwalam tego/ że wszytkim kazał ná onéy wieczerzy
iest wszystkim dwánaśćie Apostołom/ którzy z nim siedźieli/ y do któ-
mówił / bo ieśliby do wszytkich wiernych tá mowá Páńska miáłá się
ieć/ iáko osobnicy mieć chcą/ y do wszytkich miáło być rzeczono/ tedyć
no dwánaśćie Apostołów swych wiernych miał Christus ná on czás/
m miał siedmdźiesiąt vczniów swoich/ miał Nykodémá y Jozephá/
nné Zwolenniki / miał nád Apostoły/ y nád té pomienioné wszytki na-
ą y wiárą przednieyßą Mátkę swą miłą / przeczysté naczynié Duchá
go/ miał też y oné święte Pánié/ które go máietnośćiámi swémi pod- Lucæ 23. versu 27.
záły / zá nim żáłobliwie płácząc ná górę Kálwáryą szły/ przy vkrzyżo- Ioan: 19. ver: 25.
iego były/ serdecznie go żáłuiąc.
Jeśliby tedy słowá/ piyćie wszyscy/ ná wszytki onégo czásu wierné przy-
y/ czemuż nie byłá przypußczona Pánná/ Zwolenicy/ Pánié święté/ á-
scy z Apostoły z kielichá pili? Nie do wszytkich tedy wiernych PAná
usowych przynależáły té słowá/ ále do onych wszytkich którzy z Pánem
sem siedźieli. Co Márek święty iáśnie pokázuie gdy mówi: Dał kie- Marci: 14. ver: 23.
vczynieniu dźięki im/ to iest Apostołom/ y pili z niego wszyscy. Pán-
więtßa Márya/ Zwolenicy/ y inßy wierni/ w dźien Świąteczny pod o-
chlebá ćiáłá Páná Christusowégo wiárą przyymowáłá/ y przyymowáli:
nie czytamy/ áby iéy y im mowióno/ piyćie z kielichá wszyscy.
Otóż baczyć możeß/ iáko maß rozumieć z Kośćiołem Chrześćijáńskim té
w/ piyćie z tego wszyscy.

¶ Ale ieſzcze kto mówić będzie: Czemuż wy Księża przyymuieci p
dwiemá oſobomá: czyście wy lepſzy niż my/ którym zákazuiecie dáwáć y
dawaćie ták nam/ iáko sámi przyymuiećie? Ná to ták odpowiedam:
nie Kápłáńſkim dwoiákié ieſt przyymowánié ćiáłá Páńſkiégo/ iedno
Mſzéy pod dwiemá oſobomá/ drugie ieſt okrom Mſzéy/ á tám Kápłn
żdy pod iedną oſobą przyymuie iáko y drudzy Chrześcijánie/ którzy nie ſ
płanmi: Iż ná Mſzéy pod dwiemá oſobomá przyymuie/ nie czyni teg
ſpoſobem/ áby wierzyć nie miał/ że pod káżdą oſobą zupełny ieſt Chryſt
to czyni dla pewnéy onéy táiemnice/ którą ſpráwuie we Mſzéy.

¶ Abowiém Mſza nic inſzégo nie ieſt/ iedno włáſny wizerunk y kor
męki Páná á zbáwićielá Jezu Chriſtá/ iż iáko on krwáwym obyczáie
siebie ofiárował przez mękę ſwą Bogu Oycu zá nas/ za przyczyną okr
rąk Zydowſkich/ ták ſzáfárze táiemnic Páńſkich Kápłani/ nie krwáw
byczaiem/ pod táiemnicámi wiernym PAná Chryſtuſowym to pokáz
przed oczy ich kłádą/ á pokázuią to w onéy vſtáwie PAńſkiéy/ któr
wował ná wieczerzy oſtáteczné/ gdyż oná wieczerza ſkutek ſwóy wzi
Krzyżu.

Lucæ 22. ver: 19. Mówi ták PAN ná wieczerzéy: To ieſt ćiáło moie/ które zá was
wydáné/ to ſye zyśćiło ná Krzyżu.

Mówi zásie: To ieſt krew moiá nowégo Teſtámentu/ która zá w
dzie przelaná/ zyśćiło ſye to ná Krzyżu/ bo tám ieſt przelaná do na
ſzéy kropie.

Otóż áby ſye wſzytká ſpráwá pokazáłá/ y to co był Pan obiecał/ p
doméml oſobami chlebá y winá/ y iáko ná Krzyżu to ſkutkiem wypełn
płani to ná Mſzéy nie krwáwym obyczáiem pokázuią/ poświęcáią pod
má oſobomá/ iáko Chriſtus Pan ná wieczerzy: Pokázuią iáko tóż ći
Krzyż było przybité/ záwieſzoné/ y podnieſioné/ pokázuią z oſobná iák
krew Páńſka byłá wytoczoná z ćiáłá/ y iáko wypłynęłá weſpół z wodą
myćie grzéchów náſzych: Toć Elewácya álbo podnieſienié ćiáłá y krw
ſkiéy na Mſzéy pokázuie. Iż tedy oną ſpráwą wieczerzéy Páńſkiéy/ K
krwáwą one wſzytkę męki Páńſkiéy ofiárę y ſpráwę wiernym Chrześci
przed oczy kłádzie/ y pokázuie/ muſzą ſye wſzyſtki ſpráwy PAná Chriſt
przezen wykonáwáć/ muśi ſye ćiáło y krew Páná Chriſtuſowá poświę
by práwie doſkonáłymi y iſtotnémi rzeczámi ony táiemnice były ſprá
né. A po ſpráwie ich gdy ſye tá ofiárá nie krwáwa/ á włáſny wizerun
ofiáry krwáwéy dokonywa/ Kápłan iuż po vczynieniu dźięk/ po modli
zá wſzytek gmin Chrześcijáńſki/ áby ſye nád nimi Pan Bóg dla Syná
ſmiłowáć raczył/ y dla ſrogiéy męki iego/ po wyznániu powſzechnéy
świętéy Chrześcijáńſkiéy/ po opowiedzeniu Ewányeliéy y Piſmá Świ
któré we Mſzéy ieſt/ koniec tym táiemnicom/ y téy nie krwáwéy ofierz
niąc/ oſoby widomé chlebá y winá á włáſné ćiáło Páńſkié y krew prz
ie/ wiárę nie tylo ſwoie/ ále wſzytkich wiernych w tym pokázuiąc/ że ten
który ná wieczerzy pod oſobámi widomémi/ ćiáło y krew ſwą zoſtáw
czył/ ten ná Krzyżu w tymże ćiele vmárł/ też krew rozlał/ y choć od ni
nych Zydów zá zginionégo był mian/ á to w onym ćiele ſwym wiecznie
y ono nam ku vżywániu ná wieki zoſtáwić raczył/ ábyſmy go pożywái
ná wieki. Oczymeſmy doſtáteczniéy y ſzérzéy w Kátechizmie náſzym gdy
Mſzéy co ieſt y dla czego ieſt piſáli/ tám kto chce doſtáteczniéy wiedźie
chay czyta.

To iuż báczyć káżdy może/ dla któréy przyczyny we mſzéy Kápłan
oſobie przyymuią: Kiedy ofiáry nie krwáwéy/ to ieſt Mſzéy/ nie máią
ták przyymuią ćiáło páńſkié pod iedną oſobą/ iáko y człowiek poſpolity

śćij

ſki. Przyczyná tá ieſt / że wiedzą y wierzą / iż nic mniéy áni wiecéy pod
ná/ iedno ták iáko y pod iedną oſobą przyymuią/to ieſt zupełnégo Chri-
yymuią. A przetoć ſżáfarze táiemnic Bożych Biſkupi/ Kápłani/ Do-
vie Chrześcijánſcy / ktorzy przedniéyſze máią mieyſce miedzy wiernymi
á Páná w Kościele/ ná Concilium Konſtántienſkim drugiéy oſoby nie
ili iákoby iákiéy rzeczy/ktoraby w Kościele Chriſtuſowym ná potomne
wiecéy nigdy nie miáłá być/ ále ná czás záhámowáli/ áby błędy były v
zoné / ktoré około tego Sákrámentu wſzczęły/ ſye były y hoynie w ſer-
udzkich pánowáły : Gdźie kiedyby ſye prawdziwa wiárá około vżywá-
ciáłá Páńſkiégo w ſercá ludzkié powrócíłá / błąd Neſtoryáńſki / Zwin
i / y inſzych gdyby był porzucon / ſnádnieby y druga oſobá przywrócić
ogłá/ nie dla potrzeby/ ále dla zgody/ boć wiecéyby ſye mieli fráſowáć
Chrześcijánſcy ná Zwingliany/ktorzy áni ciáłá áni krwie Páńſkiéy im
wáią/ niż ná ſtárożytny Kościół święty/ktory w iednéy oſobie nie zná-
edzeniu iáko oni/ ále zupełnégo Chriſtuſá im dáią ku vżywániu : Tám
biorą iedno znáki / á tego báczyć nie chcą : Tu w Kościele zupełnégo
uſá biorą/ á przedśię krzywdę ſobie náyduią.

¶ Pokazáło ſye łáſkam wáſzym iáſnie/ktorym Piſmem ſkáźiciele zgo
zześcijáńſkiéy dowodzą ſwoiego przedsięwźięcia/ y náuki ſwoiéy/ o da-
dwu oſób Sákrámentu / lecz iż nád oné dowody ſwé máią téż przy-
inſzé / ktorémi to cukruią / żeby pod dwiemá oſobomá było dawáne
krew Páńſka.
Naprzód mówią / ieſli dla obłędliwych y Heretyckich náuk ieſt kielich
/ niechże teraz będźie przywrócony : bo gdy przywrócą kielich/ śiłá ſye
mſkiéy ſtárożytnéy wiáry náwróci. Ná to ták im odpowiádamy.
Wiémy że Heretykowie do wſzytkich inſzych błędów wiáry Chrześcijáń-
émi wrotámi/to ieſt náuką dwoiéy oſoby weſzli/y w ſercá ludzkié ſie w-
/ ále żeby tákié pohámowánié przez dwie oſobie Sákrámentu błędów
ało/bárzo wątpimy : gdyż ſye temu záwżdy przypátruiemy/ że w Sá-
ntárſkich Zborzech ludźie/ áni ciáłá iſtotnie będącégo Chriſtá Páná/ á
ie świętéy iego przyymuią / iedno znáki zwiérzchnie chlebá y winá / zá-
mocy świątobliwośći w ſobie niemáiącé / á wżdy ich to námniéy nie
odźi/y owſzem nie tylko że ich to nic obruſza/ále ieſzcze prawą to Ewán-
ową : dla tákich tedy dopuśćić drugiéy oſoby máło potym/ bo bytno
aſnéy ciáłá Páńſkiégo y krwie świętéy iego nie wierzą. A ieſli dla Lu- *Lut: Tom: 6. fol:*
w / y tám ſye pożytku nie ſpodźiéway / gdyżem łáſkom wáſzym piér- *165. & Epi: ad Du*
owiedźiał/ że on ná wzgárdę Pápieżowi y Concylium ktoréby dwie o- *cem Georgium.*
oſtánowiło/y żadnéy oſoby bráć niekazał. Lecz iednák áby kiedy do
przyść mogło z Luterámi/Kościół powſzechny tego prągnąc/ná Con-
Trydentſkim to poſtánowił/iż ktorébykolwiek króleſtwo tego potrze-
o/ záwżdy to mieć może z dozwolenia Stolice Apoſtolſkiéy / gdy tego
o téyże ſtolice będźie:záchowawſzy to/áby błąd Neſtoryáńſki w wier-
Páńſkich mieyſcá niemiał/ ktory ſye powyſzéy doſyć ſzeroko pokazał.
o Pánie Jezu Chriſte/áby zgodá byłá w Kościele twym świętym: álec
ni ono ſłowo twoie : Nie przyſzedłem pokoiu puſzczáć ná źiemię/ ále *Matt: 10. ver: 34.*
Powiedáią ná to/ iż ácz pod iedną oſobą prawdźiwé vżywánié ciáłá *Chemnicius. Ca:*
iégo ieſt/ ále dla tego niemáią być ludźie oſzukawáni/ áby drugiéy oſo *comu: ſub vtraq;*
bráć niémieli / dla więtſzéy pociechy ich / y dla doſkonáłégo w nich obie- *ſpecie.*
áńſkich wypełnienia. Ale ná to łácną odpowiedź z powyſzéy pokazá-
bietnic Páńſkich / ktory ták zacné obietnice w vżywániu pod iedną o-
iko y pod dwiemá wiernym zoſtáwić raczył.

Caſſander & alij.

¶ Mówią też / że dla mdłych w wierze miałby Papież tego dop
pozwolić/ y ná kßtałt Páwłá świetégo dla pomnożenia wiáry wßytk
1. Cor: 9. ver: 20. rodom tym vgodźić / iáko Páwel świety sstał ſye ZYdom iákoby Z
nem / Pogánom bez zakonu żywiącym : sstał ſye iákoby bez zakonu /
ſtał Pánu Chriſtuſowi wßytki. Tákby ſye też godźiło wam y z wáßy
piezem vczynić / á tę ſpráwę mdłym w wierze pofolgowáć. Odpo
my im ná to.

Niewiemy które tu mdłymi w wierze rozumieią: ieſli nas Katolik
wdę nam ná tym czynią:iuż my doſtátecznie wierzymy y wyznawamy
iedną oſobą zupełnégo Chriſtuſá przyymuiemy/ żywé ćiáło iego/ praw
go onégo Chriſtuſá który był y ieſt BOgiem y człowiekiem : o nas
trudno rozumieć máią / y mdłą nam wiáre próżno przypiſowáć máią
ieſli o ſobie to rozumieią że mdło wierzą/ wſtydźićby ſye tego mieli : g
mocnéy wiáry zbáwienia nie máß/á wiárá mdła/ſłábo zbawia/ á przed
tákiéy wiáry bez przeſtánia inßé wiklą: lecz widźimy to iáśnie/iż prawd
bie mówią y pißą/ iż mdłéy wiáry ſą : bo gdyby w niéy potężni byli /
ſye w niéy ták czeſto nie odmieniáli / ále ich odmienność pokázuie / że
ich gruntu cálégo niemáß/przeto y iéy budowánié odmienné y złé. Ap
Páwłá nam pokázuią/ że z Zydy iákoby Zyd był/ z Pogány iákoby po
wiémy/że nietylo Páwel świety / ále y inßy Apoſtołowie tóż czynili /
nowo náwróconym wiele przemilczawáli / około zwiérzchnich poz
Bogomódlſtwá / CErymonij/ zwyczáiów : ále gruntu wiáry nie zán
wáli/ y owßem téy wiáry/którą ßáfowáli pilnie przeſtrzegáli / Sákrá
1. Cor: 11. ver: 17. pilnie ßáfowáli / źle ich vżywáiącym nie przepußczáli / ále ie karáli y
Galat: 2. ver: 11. iáko Páwel świety karał Korynty/ Gáláty/ y náoſtátek y Piotrowi ś
& cap: 3. verſu 1. mu Apoſtołowi nie przepuśćił. Otóż y my/ w rzeczách któréby ſye wiá
Galat: 1. verſu 8. ßéy dotykáły / nie mamy niwczym od niéy odſtepowáć / á nie tylko l
kwoli/ále y Anyołom w tym folgowáć nie mamy/bo my gruntownéy
náßéy/dla onych którzy ſye od nas ſwowolnie odłączyli/odſtepowáć
my. A chcą nie mdleć w wierze / niech ſye vpámietáią á przyydą do
my ich mdłość zá wdźieczné przyiąwßy / Apoſtolſkim ſpoſobem prz
my ie w DVchu łáſkáwośći : y krewkość ich KOśćioł powßechny im
zawßy/ miłośćią Oycowſką oné pocáłuie. Co day Pánie Iezu Chriſte/
to dał/że vználi wiáry ſwoiéy mdłość y niepotężność/ rácz to dáć/ áby
pámietáli/ á známi iedno o Sákrámentách twoich trzymáli / y w poſ
ſtwie wiáry twéy świetéy známi żyli y ćiebie chwalili.

☞ Toć ieſt powßechnégo Kośćiołá Chrześćijáńſkiégo náuká y
około vżywánia iednéy álbo obu oſób ćiáłá y krwie Páńſkiéy/ którą t
ßczérym ſercem wam tu ná ſtolicy Bożéy opowiedźieli / dla pożytku
śći zgody y miłośći Chrześćijáńſkiéy / ták o to Páná BOgá Oycá mi
Oycá miłośierdźia/ Oycá Páná náßégo Iezuſá Chriſtuſá/ dla którégo
chwały teſmy pracą podieli/ vprzéymie y vniżenie prośimy/ áby wam
kim którzy téy prawdy z vſt náßych ſłuchaćie/ dał ſwego Duchá świe
iżebyśćie nie zemną/ále ze wßytkim zborem Chrześćijáńſkim ták rozu
1. Cor: 14. ver: 33. ták wierzyli/ pámietáiąc ná oné ſłowá Páwłá świetégo / że Pan BO
ieſt roſtárgnienia iedno pokoiu : Pámietáiąc / że co okrom miłośći y
1. Petri 4. ver: 8. wośći Chrześćijáńſkiéy czynić bedźiećie/ żadnég pożytku nieodnieśiećie/
1. Ioan: 4. ver: 16. miłość okrywa wielkość grzéchów/ á kto iéy nie ma/ bogá nie ma/ y B
nim nie mießka. Mnie doſyć ná tym/żem prawde pokazał/y moge śmie
Galat: 1. ver: 20. wić oné ſłowá z Páwłem ś. Oto przed bogiem opowiedam/ iż nie kłam
ále prawde do was mówił/nikoᵛ w tẏ nie folguiąc/wiecéy miłośći y ied
chrześćijáńſkiéy/á niż przyiáźni y przyiaćielſtwá tegó świátá prágnąc. Te

którégo oblicznośćią iestem/ vznawcá sercá ludzkiégo/ Jezus Christus
ędzia spráwiedliwy wszytkich nas/ iest mi świádkiem.
Chwalić tedy zá to Páná Bogá będę y chwalę / ieśli iáki pożytek w po-
niu dusz wászych á owiec moich pracą tą vczynię : Nie mniéy páná swe-
walić będę/ iesliż zá tę pracą łáiánie/ pośmiéwánie / y vrągánie odno-
dę/gdyż to wiém pewnie/żem tu wiele im k lubośći nie mówił/ to sobie
wszy żem wolał słucháć BOgá / iego KOśćiołá świętégo/á niż ludźi /
: przed sobą one náukę / iż téy wiáry mocnie sye trzymáć chcę y będę w
ećiéch śrzednich moich / w któréiem vródźiwszy sye niemówiątkiem był
zon/ czegobym nie tylko sobie ále káżdému życzył. Dayże to P. Jezu
e z łáski á z miłośierdźia swegó/ ábyś otworzył sercá wiernych swoich do
stayné wiáry swéy / y do iednostáynégo vżywánia ćiáłá y krwie twéy
ietszéy/ żeby ten Sákráment którys dla pokoiu á zgody zostáwić raczył
wiernym/ Sákráment pokoiu y zgody był ná świećie miedzy wiernymi
i/ y on pokóy wieczny/ który zá obietnicámi twémi nam przynośi/ po-
y żywotá wiecznégo/ y żywot wieczny w Królestwie twoim/ w nas
wszytkich wiernych twoich pomnażał/ przez łáskę y miłośierdźie
twoie Pánie/ który z Oycem / y z Duchem Swię-
tym żywiesz prawdźiwym Bogiem
ná wieki wieków/ Amen.

Summá wszytkiégo Kazánia tá iest.

Pokázuie naprzód dla czego pod osobámi chlebá y winá Pan Sákrá- I.
ćiáłá swego ná wieczerzéy ostáteczné zostáwić raczył / y iáko Sákrá-
ten iest Sákráment wiáry/ miłośći/ pokoiu y zgody.
Jákim sposobem o vżywánie SAkrámentu ćiáłá Páńskiégo / naprzód II.
ći z Láćińskim/ á potym w Europie miedzy zgodnymi Chrześćijány nie
. y rozerwánie sye stáło/ y dla czego Sákrámentem/figurą/ₓc. znákiem
nym iest názwány od niektórych Doktorów Swiętych. Nádto iáko y
lementách álbo osobách człowiek Chrześćijáński rozumiéć y wierzyć ma.
Dla których przyczyn Kośćioł BOży pod iedną osobą chlebá vżywánie III.
y krwie Páná Christusowéy postánowić raczył / y czego w tym postá-
niu vczy/ ieśli też ták pożytecznie ku zbáwieniu pod iedną osobą iáko y
wiemá osobomá ćiáło y krew Páńską przyymowáć / y ieśli wszytkim tá
á służy/ ták Kápłanom iáko y nie Kápłanom dostátecznie pokázuie.
Téż pismá o dwoiéy osobie iáko sye rozumiéć máią prawdźiwie wy-
kłáda/ ku zgodźie wszytki wierné nápominaiąc/ którey
prágnąc/ tá náuká potrzebna wiernym Chrześći-
ánom / iest pisána / Pánu Christusowi
niech będźie ku czći y ku chwale.
AMEN.

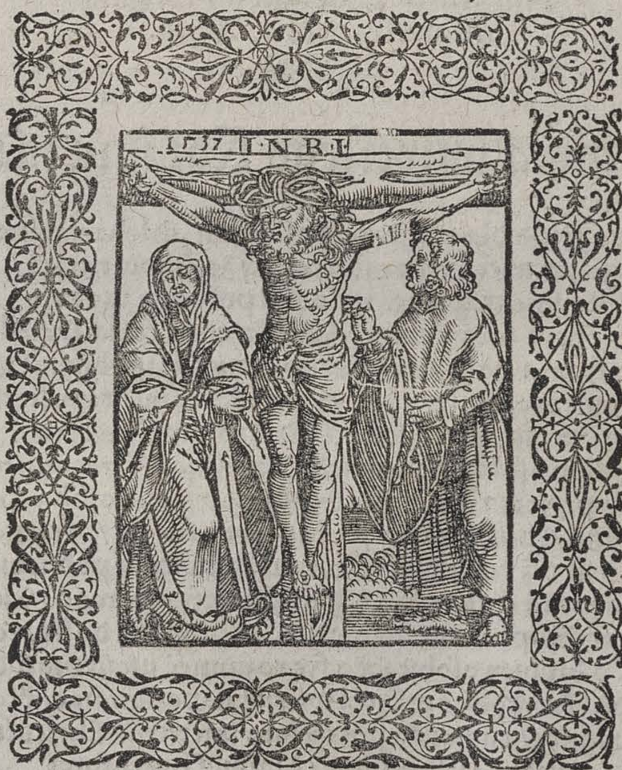

HISTORYA,

To ieſt,

PRAWDZIWA POWIES[...]

męki Páná Iezu CHriſtá, y tych rze[...]
które ſye przy niéy działy, ze cztérz[...]
Ewányeliſtów porządkie ſpiſána, Mát[...]
26. et 27. Márci 14. & 15. Lucæ 22. & 2[...]
Ioannis 18. & 19.

Gdy podźiękowáli Bogu oy[...]
wyszedł Jezus/szedł iáko był zwykł/zá ſtrumié[...]
dron ná góre Oliwną : szli też zá nim y Vczn[...]
iego. Tedy rzékł do nich Pan Jezus : Wszyſ[...]
Zach: 13. ver: 7. zgorszycie we mnie téy nocy : ábowiém ták n[...]
no ieſt : Vbije páſtérzá y roſprószą ſye owce tr[...]
ále kiedy zmartwychwſtáne/ vprzédze was d[...]
lileiéy. Odpowiádáiąc Piotr rzékł mu : by ſ[...]
wszyſcy zgorszyli/ ále ſye ia nie zgorszę. Y rzékł

Jezus : Záprawde powiádam ia tobie/ że ty téy dźisieyszéy nocy pierwéy
ur dwákroć zápoie / trzykroć sye mnie záprzysz : A on tym wiecéy mó-
bym też miał pospołu ztobą vmrzéć / tedy sye ćiebie nie záprze / tákież
nszy wszyscy mówili.
Potym przyszedł z nimi Pan Jezus do iednégo folwárku który názywa-
etsemani/ gdźie był ogród/ do którégo wszedł sam y Zwolenicy iego : A
iał y Judasz który go wydał ono mieysce / że często Jezus zchadzał sye
e Zwolenikámi swymi. Tedy Jezus rzékł im/ siedźcie tu że sye póyde po
. A wźiąwszy zsobą Piotrá y Jákubá y Janá dwá Syny Zebedeuszo-
oczął sye smućić y żálosnym byc : Y rzecze do nich : smutna iest Duszá
ąż do śmierći : Potrwaycie tu á czuyćie zemną / modląc sye / byśćie nie
i ná pokuszenie. Y odszedł od nich máluczko / iákoby ná zárzucenie ká-
á/ kleknąwszy ná koláná vpadł ná oblicze swé/ y modlił sye/ iesliby mo-
ć áby odeszłá od niego godźiná/ y rzékł : Abbá Oycze/ wszytki rzeczy to-
możné/ ieslize można rzecz iest niech przeydźie ten kielich odemnie: wszák
iáko ia chce ále iáko ty. Y przyszedł potym do Zwolenikow swoich y
ie / á oni śpią : y rzékł Piotrowi : Symonie śpisz ? nie mógłześ iednéy
ny czuć zemną ? Czuyćie á módlćie sye / byśćie nie przyszli nápokuszenie/
ći wżdy iest pogotowiu/ ále ćiáło krewkié. Y zás odszedszy/ modlił sye
ąc : Oycze móy / niemożeli ten kielich odeydź iedno żebym ij pił / stań
ola twoiá. A wróćiwszy sye / nálazł ie znowu á oni śpią : bo były oczy
ćiążoné/ y niewiedźieli co mu mieli odpowiedźieć. A zostáwiwszy ie od-
ás/ y modlił sye potrzećie tesz słowá mówiąc : Oycze iesli chcesz przenieś
lich odemnie : áwszákże / nie moiá wola ále twoiá niechay bedźie.
Y vkazał sye mu Anyół z niebá posiláiąc go. Y bedąc w onym boiu/ przy
ym sye modlił : y stał sye pot iego iáko kropie krwie płynący ná źiemie.
ostawszy z modlitwy / przyszedł do swych Zwolenikow/ y nálazł ie á oni
d smutku : Y rzékł im/ śpićie iuż y odpoczywayćie : czemuż śpićie? Jużći
: Przyszłáć godźiná / á oto Syn człowieczy bedźie wydan w rece grze-
m / wstańćie podźmy otoć ten / który mie wyda blisko iest.
n tego ieszcze domawia / álić Judasz ieden ze dwunaśćie wźiąwszy ro-
sługi od Biskupów y Pháryzeuszów / y od stárszych y Doktorów / idąc
tłuszczą wielką przyszedł tám z láterniámi / y pochodniámi/ z mieczmi y
i. A on wydawcá/ dał im był znák mówiąc : kogoćkolwiek pocáłuie/
iest/ trzymayćiesz go/ á wiedźcie ostróżnie. Wiedząc tedy Jezus wszyt-
czy / które nań miáły przyść / wystąpił y rzékł do nich : kogo szukaćie?
owiedźieli mu : Jezusá Názáráńskiégo. Rzékł im Jezus : Ja iestem. A
ż y Judasz/ który go wydawał z nimi : Gdy im tedy rzékł/ Ja iestem:
zyli sye/ y po vpadáli ná źiemie. Spytał ich zás powtóre : kogo szu-
? A oni rzekli : Jezusá Názáráńskiégo. Odpowiedźiał Jezus : powie
m wam/ żem ia iest : á ták/ iesliż mnie szukaćie/ dopuśććiesz tym odyść/
e wypełniły słowá które mówił : Jż któreś mi dał / nie stráćiłem z nich Ioan: 17. versu 12.
go. Y przystąpił sye Judasz / áby go pocáłował : y rzékł mu : Bądź
owión Mistrzu : y pocáłował go. Tedy rzékł do niego Jezus : Przyia-
ná cożeś przyszedł ? O Judaszu/ pocáłowánim Syná człowieczégo wy-
sz. Tedy oni rzućili sye nań y poymáli go. Widząc to oni/ co przy Je-
byli co sye miáło dźiać / rzekli do niego : PAnie mamyli bić mieczem?
Symon Piotr máiąc miecz dobył go / y vderzył ná Biskupiego sługe/ y
mu vcho práwé. A było imie temu słudze Málkusz. Odpowiedáiąc Je-
ékł : niechaycie áż do tąd. Y rzékł do Piotrá : Włóż twóy miecz w po-
Abowiém wszyscy którzy biorą miecz/ od mieczá giną. Czy mniémasz/ Genes: 9. ver: 6.
n nie mógł teraz prośić Oycá mego / á dami y teraz wiecéy niż dwána-

ście ćiem Anyołów ? kielichá ktory dał mi Oyćiec niechceß bym ij pił ? T
Iſaiæ 53. ver: 10. ſye tedy Piſmá wypelnią / że ſye ták muśi sſtáć. A gdy ſye dotknął vch
gi onégo/ vzdrowił go. Támże onéy godźiny rzékł Jezus do onych / c
nań przyßli do Kśiążąt Káplánſkich / y do vrzednikow Kośćielnych /
ſtárßych : By wiec ná łotrá wyßliśćie z mieczmi y z kiymi/ ábyśćie mie
máli : ná káżdy dźień v was śiedźiałem náuczáiąc w Kośćiele/á nie poy
ście mie : ále tá ieſt godźina wáßá / y moc ćiemnośći/áby ſye wypełnił
ſmá: A to ſye wßyſtko sſtáło/áby ſye wypełniły piſmá Prorockie. Tedy
lenicy wßyſcy opuśćiwßy go vćiekli. Ale ieden młodźieniec ßedł zá nim/
wßy ſye ták ná golé ćiáło prześćierádłem : tedy go też poymáli / á on z
wßy prześćierádło/ nágo od nich vćiékł. Rotá tedy y Rotmiſtrz/y ſłu
Zydowſcy poymáli Páná JEzuſá y związáli go / y przywiedli napierw
Annaßá : Abowiém był świokier Káyphaßów: ktory był Biſkupem ro
Ioan: 11. ver: 50. négo. A był Káyphaß on/co był dał ráde Zydom : iż vżytecznieý ieſt á
den człowiek vmárł zá lud. Szedł też zá JEzuſem Symon Piotr/ y
Zwolenik áż do dworu Biſkupiégo : á ten Zwolenik był znáiomy Biſ
wi : y wßedł z Jezuſem do dworu Biſkupiégo : A Piotr ſtał przede dr
mi. Wyßedł tedy on drugi Zwolenik / ktorégo znał Biſkup / y rzékł odź
ney/y w wiódł Piotrá. Stały tedy ſłużebnice y ſłudzy v wegla/ktoré b
niećili w posrzodku dworu / bo było źimno y grzali ſye: był też z nimi y
ſtoiąc y grzeiąc ſye/áby widźiał koniec. Dźiewká tedy ſłużebna nawyś
Biſkupá / ktora otwiéráłá / vyźrzawßy Piotrá á on ſye grzeie / poyźrz
nań rzekłá / y tyś z Jezuſem był : Abos y ty z Zwolenikow tego człow
A on ſye záprzał przed wßytkiémi mowiąc : Niewiáſto nie ieſtem / nie
go / áni wiém co mowiß : y wyßedł precz z dworu / á w tym gdy wyßed
zápiał. Tedy Biſkup pytał Jezuſá / o Zwoleniki y o náuce iego. Odp
dźiał mu Jezus : Ja mowiłem świátu iáwnie : iam záwße náuczał w
żnicy y w Kośćiele / tám gdźie ſye wßyſcy Zydowie zchodzą / á potáiem
nic nie mowił : Czemu mie pytaß ? Pytay tych ktorzy ſłucháli / com m
wiał / oto ći wiedzą com ia mowił : A gdy to wymowił / ieden z tych c
ſtali z ſłużebnikow/wyćiął policzek Jezuſowi mowiąc : Ták to odpow
Biſkupowi ? Odpowiedźiał mu Jezus : Jeſlim źle mowił/ day świádec
o złym : á ieſli dobrze/ czemu mie bijeß ? Odeſłał go tedy Annaß związ
do Káyphaßá Biſkupá/ kedy wßyſcy Káplani Szkrybowie y ſtárßy b
Piotr też ßedł zá nim zdáleká/y wßedł do sieni naywysßégo Káplaná/
że ſtał v weglá grzeiąc ſye z drugiémi: A po máléy chwili vyźrzáłá go d
ſłużebna dźiewká/y rzekłá do onych co tám ſtali : y ten był z Jezuſem N
ráńſkim. Rzékli tedy do nieg: Czyliś y ty ieſt z Zwolenikow iego/N drugi
mowił: y ty ieſteś z nich? N zás ſye záprzał pod przyśięgą mowiąc : Czł
cze nie ieſtem : ále áni znam tego człowieká. Potym pochwili iákoby
dźinie/drugi z ſtoiących twiérdźił to mowiąc : Záprawde y tyś z nich ieſ
też y Gálileyczyk / bo y tá mowá twoiá wydáie ćie. Rzékł mu potym ie
dworzánow Biſkupich powinowáty onégo/ ktorému Piotr vćiął vcho/
żem ia ćiebie nie widźiał z nim w Ogroycu? Tedy on iął ſye przeklináć y
śięgáć/żeć nie znam tego człowieká o ktorym powiedaćie. A nátychmia
ßcze on tego domawiał/kur drugi raz zápiał. A obroćiwßy ſye Pan/wey
ná Piotrá : tedy wſpomniał Piotr ná ſłowo PAńſkié / ták iáko był p
dźiał : Jż piérwéy niż kur dwá kroć zápoie/trzy kroć ſye mnie záprzyß. A
ßedßy z dworu onégo/ gorzko płákał.

Naywysßy tedy Káplani y wßytká rádá/ßukáli przećiw Jezuſowi
dectwá / áby go ná śmierć wydáli : ále nie náydowáli choć bárzo wiel
ßywych świádkow przyſtepowáło/y to nie były zgodné oné świádectwá

tedy przyßli dwá fáłeßni świádkowie/ y wydáli fáłeßné świádectwo
oko niemu mówiąc : Słyßeliſmy że ták mówił : iż mogę zburzyć KO-
n reką zbudowány /á zá trzy dni zbuduię iny nie reką vczyniony : ále y
ádectwo nie było ſłußné. Tedy powſtawßy naywysßy Kápłan w po- Ioan: 2. verſu. 19.
u wßyſtkich/ pytał Jezuſá mówiąc : Nic nie odpowiádaß ná to/co ći
oko tobie świadczą ? Ale Jezus milczał/y nic nie odpowiedźiał. Po-
ś pytał go nawysßy Kápłan/ y rzékł kniemu : Ty ieſteś Chriſtus Syn
Błogosłáwionégo ? Poprzysięgam ćię przez Bogá żywégo : ieſliś ty
uiſtus Syn BOży ? Rzékł mu JEzus : tyś powiedźiał : ia ieſtem. A
iednák powiádam wam/iż od tychmiaſt vyźrzyćie Syná człowieczé-
zącégo náprawicy mocy Bożéy / á on przychodźi w obłokách niebie-
. Tedy naywysßy Kápłan rozdárł ná ſobie odźienie/ y mówił/bluźnił/
więcéy potrzebuiemy świádków: oto tu teraz ſłyßeliśćie bluźniérſtwo :
wam zda ? A oni wßyſcy oſądźili go być winnym śmierći mówiąc :
śmierć. Tedy meżowie co trzymáli Jezuſá nágrawáiąc ſye z niego/
ná oblicze iego/ y poßyykowáli go : A drudzy zákrywßy twarz iego/bi-
arz iego nawiecéy ſłużebnicy mówiąc : Prorokuy nam Chriſtuſie/kto Iſaiæ 50. verſu 6.
ćie vderzył ? y wiele inßych rzeczy bluźniąc mówili przećiw iemu.
dy iuż było/ ráno zeßli ſye przełożeni Kápłáńſcy y Doktorowie/y ſtár-
/ y wßytek Senat : vczynili ráde przećiwko P. Jezuſowi áby go ná
wydáli : y w wiedli go do rády ſwoiéy mówiąc : Powiédz nam/ieſliś
Chriſtus? A rzékł im : powiémli wam/ niebędźiećie mi wierzyć : będę-
as pytał/nie odpowiéćie mi : áni mię wypuśćićie : A od tychmiaſt bę
n człowieczy śiedźiał ná práwicy mocy Bożéy. Tedy rzekli wßyſcy :
wżdy ieſt Syn Boży? A on im rzékł : wy powiádaćie iż ia ieſtem. A
li : cóż więcéy potrzebuiemy świádectwá/ bośmy ſámi ſłyßeli z vſt ie-
dy powſtawßy ono ich mnoſtwo/ wiedli Jezuſá od Káyphaßá do Ra
oddáli go Pontſkiému Piłatowi ſtárośćie : á było to ießcze ráno.
á ten czás widząc Judaß ten który go wydał/ że go iuż zdano/żáłuiąc
vczynił/przyniósł zás oné trzydźieśći srébrnych przełożonym Kápłán
ſtárßym mówiąc : Zgrzéßyłem iem wydał krew ſpráwiedliwą. A o-
dpowiedźieli : co nam do tego/ty to vyźrzyß. A porzućiwßy pienią-
Kośćiele ßedł precz / á ßedßy obieśił ſye ná powrozie : y obieśiwßy ſye/
ſye ná poły/ y wytoczyły ſye wßytkie wnętrza iego. A oni przełożeni
ńſcy/wźiąwßy pieniądze ták rzekli: Nie godźi ſye ich kłáść do Kárbo-
ą zapłátą krwie : Ale náradźiwßy ſye/ kupili zá nie rolą gárnczárſką/
wánié zmárłych Pielgrzymów: y z tegóż názwana byłá oná rola Hákel
to ieſt/ rola krwie/áż do dźiśieyßégo dniá. Ná ten czás ſye wypełniło
o było powiedźiano przez Záchárƴaßá Proroká témi ſłowy : y wźięli
eśći srébrnych zapłátę ſtárgowánégo/którégo ſtárgowáli v Synów Zach: 11. ver: 12.
kich:y dáli ie ná rolą gárnczárſką ták iáko mi poſtánowił Pan. Zydo
y nie weßli ná Ratuß / áby ſye byli nie ſplugáwili / áto żeby pożywáli
ká Wielkonocnégo. A dla tego wyßedł do nich Piłat z Ratußá/y rzékł:
żáłobę przynośićie ná tego człowieká ? Odpowiedźieli y rzekli mu :
nie był złoczyńcá / niewydálibyſmy go tobie. Tedy im rzékł Piłat :
ß wy go/ á wedle wáßégo práwá oſądźćie go. Rzekli mu Zydowie :
ſye niegodźi nikogo zábić : áby ſye wypełniły ſłowá JEzuſowé / które
źiał/ dáiąc znáć/którą śmierćią miał vmrzéć.
oczeli tedy nań żáłowáć naywyßy Kápłani y ſtárßy z ludu/ o wiele rze
mówiąc : Tegośmy náleźli/ á on odwráca lud náß/y zákázuie trybut dá-
Ceſárzowi: y powiada ſye być Chriſtuſem królem. Potym Piłat wßedł zás
Ratuß/ y przyzwawßy Jezuſá/ rzékł mu : Tyś ieſt Król Zydowſki ? odpo-

wiedźiał

wiedźiał Jezus/ſam to od siebie mówiß/czylić ini powiádáli o mnie ?
wiedźiał Piłat : á zamći ia Zyd? Naród twóy y Biſkupowie wydáli
cos vczynił ? Odpowiedźiał Jezus : Króleſtwo moie nie ieſt z tego ś
byc z tego świátá było króleſtwo moie/wżdyćby byli ſłużebnicy moi/
ſye bili o mię/ ábym nie był wydan Zydom : ále teraz Króleſtwo moie
ſtąd. Rzékł mu tedy Piłat : owas ty wżdy Król? Odpowiedźiał mu
ty powiádaß/iżem ia ieſt Królem/ iam ſye ná to národźił / y ná tom p
ná świat/ábym świádectwo wydał prawdźie : káżdy który ieſt z praw
cha głoſu moiego. Rzékł mu Piłat : Co ieſt prawdá? Y rzékßy to/
zás do Zydow : y rzékł im : ia w nim żadnéy przyczyny nienáyduie. A g
ſkárzyli przełożeni Kápłáńſcy/nie odpowiedźiał nic. Piłat tedy go zás
mówiąc/Nic nie odpowiedaß ? Oto iáko wiele przećiwko tobie pow
świádectwá/ nie ſłyßyß ? Y nie odpowiedźiał mu ná żadné ſłowo / tá
dźiwował Stároſtá niepomáłu. A oni tym ſye więcéy silili mówiąc :
lud náuczáiąc po wßytkim ZYdoſtwie / poczawßy od Gálileiéy áż
Piłat potym gdy vſłyßał o Gálileiéy/ pytał / ieſliby był człowiekiem
lileiéy. A gdy ſye dowiedźiał/ iż z Herodowéy mocy był / odeſłał go do
dá/ który też był ná ten czás w Jeruzálem.

Heród tedy vyźrzawßy Jezuſá / rozrádował ſye bárzo : bo go żą
dawnégo czáſu widźieć/ przeto iż ſłyßał o nim wiele : y nádźiéwał ſye/
vyźrzeć iáki dźiw od niego vczyniony / y pytał go wielą ſłów : á on
nie odpowiedźiał. Stali tedy Kśiążetá Kápłańſcy y Doktorowie / ſt
ſkárżąc : y wzgárdźił nim Heród/ y z ſwym woyſkiem/y pośmiéwał ſy
go? Oblókßy go w białé odźienie : potym go odeſłał do Piłatá / y ſ
przyiaćielmi Piłat z Herodem w on dźién : bo przedtym byli ſobie z ob
nieprzyiaćielmi.

A Piłat zezwawßy Kśiążetá Kápłáńſkié / y vrzedniki / y lud/ r
nich : Podáliśćie mi tego człowieká /iákoby on odwrácał lud / á oto
taiąc go przed wámi/nie nalazłem w tym człowiecze żadnéy przyczyny
w których mu winę dáiećie : Ale áni Heród : bom was był odeſłał do
á oto nic godnéğ śmierći nie ſtáło ſye mu:á ták ſkarawßy go ia wypuß

Ale ná dźień Swiety vroczyſty / zwykł był Sároſtá wypußczáć
wolno iednégo z więźniów / którégoby chćieli : á ná ten czás miał znác
więźniá/ którégo zwano Bárábaßem : który był w więźieniu z zbrodni
w zwádźie zbroił był mężoboyſtwo. A gdy weßłá w zgórę tłußcza / p
prośić/ żeby vczynił iáko záwżdy zwykł im czynić: A ták Pyłat zgroma
ßy ie/ odpowiedźiał : Maćie tén obyczay / ábym wam iednego więźni
pußczał w dźień wielkonocny : kogóż chcećie/ że wam wypußczę: Bárá
czyli Jezuſá Królá Zydowſkiégo / którégo miánuią Chryſtuſem ? Bo
wiedźiał że go byli znienawiśći wydáli. A gdy był vśiadł Piłat ná ſtol
dowym/ poſłáłá do niego Zoná iego mówiąc : nic ty nie maß z oto tym
wiedliwym / bomći wiele dźiś ćiérpiáłá we śnie dla niego. Ale prze
Kapłáńſcy/y ſtárßy námawiáli lud/áby żądáli Bárábaßá/ á Jezuſá ſt
A odpowiedáiąc Stároſtá rzékł im : kogóż wżdy chcećie z tych dwu że
wypußczę: Tedy krzyknąwßy záraz wßytká tłußcza rzekłá : zgub tego/
puść nam Bárábaßá. Piłat zás mówił do nich chcąc wypuśćić JE
Cóż tedy chcećie/iż vczynię Królowi żydowſkiému. A oni zás záwołáli v
żuy/ vkrzyżuy go. A on ießcze potrzećié rzékł do nich : Cóż wżdy złégo
nił ? Zadnéy przyczyny śmierći w nim nienáyduię : á ták ſkarzę go ia /
pußczę. A oni tym więcéy wołáli / áby był vkrzyżowan : Y przytyſk
wielkimi głoſy żądáiąc áby był vkrzyżowan.

Tedy Piłat wźiąwßy JEzuſá vbiczował go / A żołniérze Stároſ

go ná Ratuſz do śieni/y zebráli do niego wſzytkę hordę/ á zewlókſzy go
/oblekli go w Páwłokę/á vplótſzy Koronę z ćiernia włożyli ná głowę
á w rękę práwą dáli mu trzćinę / y vklekawáiąc przed nim ná koláno/
awáli go mówiąc : Bądź pozdrowión Królu żydowſki/y wyćináli mu
ki : á pluiąc nań / bráli trzćinę / y bili go w głowę iego / y vklękáiąc ná
á/ chwałę mu czynili.
Wyſzedł potym zás Piłat z Ratuſzá / y rzékł im : oto go wam wywodzę
ór/ ábyśćie wiedźieli żeć w nim żadnéy przyczyny nie náyduię : Wyſzedł
Jezus ná dwór nioſąc koronę ćiernową y Páwłoczáné odźienie / y rzékł
oto człowiek. A gdy go vyźrzeli Biſkupowie/ y ſłużebnicy/ krzyczeli mó
Vkrzyżuy/vkrzyżuy go/Rzékł im Piłat : weźćie go wy : Vkrzyżuyćieſz :
w nim nie náyduię przyczyny. Odpowiedźieli mu żydowie : My mamy
/ á według zakonu ma vmrzeć/ bo ſye Synem Bożym czynił. Gdy
ł Piłat té ſłowá / tym ſye wiecéy zlękł : Tedy wſzedł zas ná Ratuſz/ y
o JEzuſá. Skądżeś ty ? Ale JEzus / nie dał mu ná to odpowiedźi :
tedy Piłat. Nic mówiſz do mnie ? Niewieſz że mam moc ćiebie vkrzy
/ y mam moc wypuśćić ćię ? Odpowiedźiał JEzus niémiałby mocy
oko mnie żadnéy / być nie byłá daná zwierzchu : A przetóż ten kthóry
bie wydał/więtſzy grzéch ma. A od tego czáſu ſtárał ſye Piłat / áby
puśćił. Ale Zydowie wołáli mówiąc : JEſli tego wypuśćiſz nie ieſteś
ćiel Céſárſki : bo káżdy który ſye królem czyni/przećiwia ſye Céſárzowi.
Piłat potym gdy vſłyſzał té ſłowá/wywiódł ná dwór Páná Jezuſá/ y
ná ſądowym Stolcu co ij zową Litoſtrátos / á po Zydowſku Gáb
: á było zgotowánié Wielkonocné / iákoby o ſzóſtéy godźinié. A rzékł
ów : Oto Król wáſz : á oni wołáli/ weź/weź/ vkrzyżuy go. Rzékł im
: Królá wáſzégo vkrzyżuię ? odpowiedźieli Biſkupi : Niémamy Kró
o Céſárzá. Widząc tedy Piłat że mu nic nie pomagał / ále owſzem że
wiecéy rozruch sſtawał : chcąc ludowi doſyć vczynić / przyſądźił áby
ło ná żądánié ich: á wźiąwſzy wody / vmył ſobie ręce przed ludem/mó
Niewinienem ia krwie oto tego ſpráwiedliwégo: wy tego pátrzayćie.
wiedáiąc ná to wſzytek lud/ rzékł : Krew iego ná nas/ y ná náſzé ſyny.
Wypuśćił im tedy Bárábaſzá / który dla trwogi y mężobóyſtwá wſá
ył do ćiemnice/ którégo żądáli : á Jezuſá vbiczowánégo y náigránégo
ná wolą/ áby był vkrzyżowan.
Wźiąwſzy tedy Rycérze Jezuſá/ zwlekli go z Páwłoki / á oblekli go zás
ienié iego : y wywiedli go nioſącégo ſobie krzyż : áby go vkrzyżowáli.
hodząc nádeſzli niéiákiego człowieká Cyrynéyſkiego/ imieniem Symo
ącégo ze wſi/ Oycá Alexándrowégo y Rufá. Tego vchwyćiwſzy przy
/áby nióſł krzyż iego : y włożyli nań krzyż áby nióſł zá JEzuſem. Tedy
nim wielka tłuſzcza ludu/ y niewiaſt/ które rzewno płakáły/ y lámento
nád nim. A obróćiwſzy ſye do nich JEzus / rzékł : Córki Jerozolimſkié
płaczćie náde mną/ále płaczćie ſámy nád ſobą/ y nád Syny wáſzymi : A
in oto przyydą dni/ w które będą mówić : Błogoſłáwioné niepłodné/
oty które nie rodźiły/y pierśi które nie karmiły : W ten czás poczną mó
óram/obalćie ſye ná nas : á págorkam/ przywalćie nas. Bo ieſliż té rze Oſeæ 10. verſu 8.
zielonym drzewie czynią / ná ſuchym co ſye sſtánie ? Wiedźiono téż y Iſaiæ 2. verſu 19.
dwu złoczyńców z nim ná śmierć.
A potym przywiedli go ná mieyſce które zową Golgothá / co ſye wykłá
upich głów mieyſce: y tám mu dawáli pić wino z mirrą y z żółćią zmié
á gdy go ſkoſztował niechćiał pić.
A vkrzyżowáli go ná Golgoćie / y dwu Lotrów z nim/ iednégo po prá
drugiégo po lewéy ręce: á w pośrzodu nich Jezuſá. A wypełniło ſye pi

ſmo które

Iſaiæ 53. verſu 12. ſmo które mówi: Iże ze złoczyńcámi policzon ieſt: á było o trzeciéy god
gdy go vkrzyżowáli.
A Jezus mówił : Oycze odpuść im/niewiedzą co czynią.
Napiſał też y napis Piłat/to ieſt/wypiſánie przyczyny śmierći iego/
ſtáwili go nád głowę Jezuſowę: á było nápiſano: Jezus Názáráńſki/
Zydowſki. Ten napis czytáło wiele Zydów / bo bliſko miáſtá było mi
ná którym vkrzyżowano Jezuſá. A było nápiſano po Zydowſku/po Gr
y po Láćinie.Tedy Biſkupowie Zydowſcy mówili Piłatowi : Nie piß
Zydowſki : ále iż on powiedźiał/ieſtem Królem Zydowſkim. Odpowie
Piłat : Com nápiſał/ tom nápiſał.
Zołniérze lepak gdy go vkrzyżowáli/wźieli odźienié iego (y vczynil
ry częśći/ káżdému żołniérzowi część) y ſuknią/ á byłá ſuknia nie sßyta
od wierzchu byłá wßytká tkána.Mówili tedy ieden do drugiégo: nie ro
naymy iéy/ ále rzućmy o nię lós/ czyiáby byłá/ áby ſye wypełniło piſmo
Pſal: 21. verſu 19. mówi : Rozdźielili miedzy sie odźienié moie/ á o odźienié moie rzucili lo
siedząc ſtrzegli go. Zołniérze tedy té rzeczy vczynili : á lud ſtał czekáiąc.
A ći záśie co chodźili mimo oń/ bluźnili go chwieiąc głowámi ſwémi/ á
Ioan: 2. verſu 19. wiąc : ách ách/ który káżiß Kośćiół Boży/ á trzećiégo dnia zás go bud
zbaw ſam siebie: ieſlis ieſt ſyn boży/sſtąp z krzyżá.Tákże też y naywyßß
płani nágrawáiąc ſye z niego mówili ieden do drugiég z Doktormi/y z ſt
mi: y mówili ludowi: Inßé záchowywał á siebie ſamégo záchowáć y zb
nie może : Jeſliż ieſt Królem Izráelſkim/ wybránym Bożym/ niechay z
wa ſamégo siebie/ y niechay teraz sſtąpi z krzyżá/ ábyſmy widźieli y wi
mu : Dufał w BOgu niechże go teraz wyſwobodźi ieſli chce / ábowiém
wił/ żem ieſt Synem Bożym. Tymże też ſpoſobem y oni Lotrowie / k
byli vkrzyżowáni z nim / vrągáli mu. Nágrawáli ſye też z niego żołn
przyſtępuiąc/ y podawáiąc mu ocet/ y mówiąc : Jeſlis ty ieſt Król Zyd
ſki/ wybaw ſye ſam. Jeden też z onych Lotrów którzy wisieli/ bluźnił
ćiwko niemu mówiąc : Jeſlis ty ieſt Chryſtus/ wybawże siebie ſámégo y
też. Odpowiedźiawßy drugi/ fukał nań rzekąc : Ani ſye ty Bogá boiß b
w tym potępieniu : MY iednák ſpráwiedliwie wźieliſmy godną zapłá
náßé vczynki/ále ten nic złégo nie vczynił.Y mówił do Jezuſá : Pánie w
mni ná mię/gdy przyydźieß do Króleſtwá ſwego. Tedy mu rzékł Jezus
prawdę powiedam tobie : dźiś zemną bedźieß w Ráiu.
Stały też wedle krzyżá Jezuſowégo Mátká iego / y sioſtrá mátki
Márija żoná Kleophaſowá/y Márija Mágdálena. A gdy vyźrzał Je
mátkę y Zwolenniká ſtoiącégo/którégo miłował/rzékł do mátki ſwoiéy:
wiáſto oto SYn twóy : Potym rzékł do Zwolenniká : oto mátká twoi
od téyże godźiny/ wźiął ią Zwolennik zá ſwoię.
TEdy od ßóſtéy godźiny ćiemnośći ſye sſtáły po wßytkiéy źiemi / a
dźiewiątéy godźiny. A około dźiewiątéy godźiny záwołał JEzus gło
Pſal: 21. verſu 1. wielkim/ mówiąc : Eli Eli lámazábátáni/ to ieſt/ BOże mój/ BOże m
czemużeś mię opuśćił. A niektórzy z tych co tám ſtáli/ſłyßąc to/ieli mów
oto Eliaßá ten woła. Wiedząc tedy Jezus / że ſye iuż wßytko wypełn
áby ſye ſkończyły Piſmá/rzékł : Prágnę. LEżáło tedy tám naczynie p
octu : y nátychmiaſt bieżąc ieden z nich / wźiąwßy gębkę nápełnił ią oct
Pſal: 68. ver: 22. obłożywßy Izopem/ y włożył ią ná trzćinę / przytulił do vſt iego áby pił
drudzy mu mówili/niechay/áza vyźrzymy ieſli Eliaß przyydźie/áby go wy
wił. A gdy Jezus ſkoßtował octu/ rzékł : Dokonáło ſye ieſt. Y powtóre w
Pſal: 30. verſu 6. kał głoſem wielkim mówiąc : OYcze w ręce twoie poruczam Duchá mé
á to rzékßywy/puśćił duchá.
A oto zaſłoná Kośćielna rozpádłá ſye ná dwie częśći/od wiérzchu á

ziemiá ſye trzesłá: opoki ſye pádáły: groby ſye otwarzáły: y wiele
świętych / ktorzy byli poſneli powſtáło: y wyſzedſzy z grobow po iego
ychwſtániu/ przyſzli do miáſtá świetégo / y vkazáli ſye wielom.
to Setnik / ktory tám náprzeciwko ſtał / y ći co przy nim byli / ſtrze-
uſá/ widząc iż ták wołáiąc Duchá wypuśćił/ vyźrzawſzy ono drżenié
oné rzeczy ktoré ſye dźiały / polekáli ſye bárzo / y chwalili BOgá
: záprawde był to człowiek ſpráwiedliwy y Syn BOży: á wſzyſtká
onych ludźi / ktorzy ſye tám byli poſpołu zeſzli ná to pátrzyć / widząc
ciáło/ bijąc ſye w pierśi ſwoie/ wrácáli ſye do domow.
też tám wſzyſcy znáiomi iego zdáleka/y wiele niewiaſt/ktoré go były
wáli od Gáliléiey / pátrząiąc ná to. Miedzy ktorémi byłá Márija
lená/ y Márija Jákubá mnieyſzégo y Jozephowá mátká/ y Sálome
ynow Zebedeuſzowych: ktoré/ gdy był w Gáliléiey/chodźiły zá nim/ y
wáły mu: y inych wiele/ktoré znim poſpołu były weſzły do Jeruzálem.
dowie/iż był dźień gotowánia: áby nie zoſtáły ćiáłá ná krzyżu ná ſo-
był to dźień wielki ſobotny/ prośili Piłatá / áby były połamáné ich
potym ie zdieto: Tákże przyſzli Zołnierze / y połamáli wpierwſzym
onégo drugiégo / ktory był vkrzyżowan znim. Ale gdy przyſzli do Je-
o pobaczyli/iż iuż był vmárł nie łamáli w nim kośći: ále ieden z Zoł-
otworzył włocznią bok iego/ á nátychmiaſt wyſzłá krew y wodá: á
dźiał/ świadectwo o tym dał / á prawdźiwé ieſt świádectwo iego.
ié iż prawdźiwé rzeczy powieda: ábyśćie y wy wierzyli. Abowiém té
y sſtały/ żeby ſye piſmo wypełniło: kośći w nim nie złamiećie: y zás Exodi 12.ver:46.
iſmo powieda: *vyźrzą/kogo przebodli. Num: 9. verſu 12.
dy iuż był wieczor/że był dźień gotowánia/ ktory ieſt przed Sobotą/ *Zach:12. ver:10.
Józeph z Arymátiey dźieſiątnik/człowiek bogáty/dobry/ y ſpráwie-
en mąż był nieprzyzwolił rádźie y vczynkom ich/ktory też był oczeká-
Króleſtwá Bożégo: bo też y Zwolenikiem był Jezuſowym / ále po-
m: przeto że ſye bał Zydow: ten śmiele wſzedł do Piłatá / y prośił o
zuſowé. A Piłat dźiwował ſye temu/ by iuż miał vmrzeć: y przyzwa-
tniká pytał go / ieſliby iuż vmárł: y gdy ſye dowiedźiał od Setniká/
ł ciáło Jozephowi: á Jozeph kupił wnet prześćieradło. Przyſzedł też
ym/ktory był przyſzedł do Jezuſá w nocy pierwey/ niosąc z mieſzánié Ioan: 3. verſu 2.&
Aloes/iákoby ſto funtow. Wźieli tedy ćiáło Jezuſowé y obwineli ie cap: 7. verſu 50.
iéradło z máśćiámi/iáko ieſt obyczay chowáć ſye Zydom: y był ná o-
cu/gdźie go vkrzyżowano ogrod/á w ogrodźie grob nowy Jozephow
m ieſzcze nikt nie leżał/ktory był wykopał z opoki. Tám tedy dla dniá
nia Zydowſkiego/iż bliſko był grob/JEzuſa włożyli. A przywáliwſzy
wielki ku grobowym drzwiam/odeſzli precz. A byłá tám Mária Má
/ y Mária Jozehpowá / śiedzącé przećiwko grobowi / y inſzé niewiá
é były z nim przyſzły z Gáliléiey/ oglądáły grob/ y iáko było położono
o. Wroćiwſzy ſye/ nágotowáły źiołá wonné y máśći/ ále w So-
dług roſkazánia dáły wſzytkiemu pokoy. Názáiutrz/to ieſt w dźień
ł po wielkim piątku/zeſzli ſye przełożeni Kápłáńſcy/y Phárizeuſzowie
tá / mowiąc: Pánie/ wſpomnieliſmy że on zwodźićiél będąc ieſzcze
wiedźiał: Po trzech dniách zmartwychwſtánę: Przetoż roſkáż/ áby
o grobu/ áż do trzećiégo dniá: by lepak nie przyſzli Zwolenicy iego/ á
dli go: á potymby powiedźieli poſpolſtwu: Wſtałci zmartwy: tedy-
był oſtáteczny błąd gorſzy / niżli pierwſzy. Powiedźiał im Piłat:
Wſzák macie ſtraż/idźćieſz/ ſtrzeżćieſz iáko rozumiećie. Tedy
oni ſzedſzy/ opráwili/ y obwárowáli grob/ zápiecze-
towawſzy kámień / y oſádźiwſzy ſtraż.

PASSYA

ALBO KAZANIE O ME
Páná y zbáwicielá náſzégo Iezu Chr
ná dzién wielkopiątkowy, z Ianá S: y
ſzych Ewányeliſtów zebrána ku n
wiernym Chrzescjanom, Matth: 26.
Marci 14. & 15. Lucæ 22. & 23.
Ioannis 18. & 19.

Bchodzimy rocznice dniá dzi
ßégo / niewinnégo zámordowánia PAná á
ćielá náßégo Jezu Chriſtá/ktore ſye ſtało p
rzeniu świáta / we cztéry tysiące y we cztéry
wedle ſtárodawnégo CHRześćijáńſkiégo o
czynimy to/ z żalem/ z płáczem/ y z záſmucen
to roſpámietywáiąc mekę ćieżką / boleſną /
tną/y dolegliwą/ tegóż Páná náßégo : która
słuſznie káżdy Chrześćijáńſki człowiek z żal
zmysláć/ y przed oczy ſwé kłáść ma : gdyż w
téy meki/naoſtatek y ćieżkiéy śmierći ieg/człowiek/y grzéch człowieczy
ną ieſt : bo to wiémy/ że on grzéchu nie vczynił/ że nie dla winnośći ſw

ále ćierpiał dla grzéchów náßych / y dla przewinienia náßégo. Ták iá-
ym Izaiaß dawno Prorokował : Prawdźiwie choroby náßé on niósł/ y *Iſaie 53. verſu 4.*
ći náßé odnosił : Zránion ieſt dla nieprawośći náßych / ſtárty ieſt dla *5. & 6.*
náßych : Sinośćią iego ieſteſmy vzdrowieni / bo Pan włożył nań nie-
ośći wßytkich nas. Znáczna rzecz/iż nie zá winy ſwé/ ále zá grzéchy ná
niewinny Pan ćierpieć raczył. A co onégo karzą/nas ták miano ká-
o on ćierpi myſmy ćierpieć mieli : á ná oſtátek iáko Páweł S. świad-
Vmárł dla grzéchów náßych. Otóż baczyß żeby był nigdy Pan Chry- *1. Cor: 15. verſu 3.*
ák ſrogiéy męki nie ćierpiał / by był człowiek nie zgrzeßył. Grzéch tedy
ieczy / iż ieſt przyczyną niewinnéy męki y śmierći PAná Chryſtuſowéy/
go człowiek káżdy żałowáć/ że iego winność niewinnému dátá przyczy-
ták ſrogiéy męki y śmierći. Niechay ſye káżdy dotknie / tym potocz-
zykłádem : Kiedyby Syn Królewſki / álbo iákiégo zacnégo człowie-
árnie z tego świátá ginął/á do iego zginienia dałby mu kto z was przy
pátrzył ná to/że on zacny człowiek zá przyczyną iego niewinnie ginie:
on być weſół ? możeß on być dobréy myśli ? który widźi/że z przyczyny
iewinny z tego świátá zchodźi. Sámá rzecz pokázuie/ że trudno dobré-
nienia człowiek / nie miałby ſye oto fráſowáć y ſmućić. Toć ieſt co
iemy dniá dźiśieyßégo / Chriſtus Pan ták zacny człowiek á w iednym
Bóg y człowiek niewinny ćierpiał/ y vmárł : á do tego myſmy dáli przy
Otóż pátrząc ná ták dla nas zbitégo/ vtárgánégo/vplwánégo/ ćiér-
koroną vkoronowánégo/ vbiczowánégo/ náoſtátek zámordowánégo/
áć tego nie mamy ? Pan ćierpi zá nas : y myſmy mu to nárządźili : y
ß zá to być dobréy myśli? vżywáć weſela ? Nieprzyſtoi to nam/ániby
iło. Słußnie tedy w żalu/ y w płáczu / mamy roſpámiętywáć win-
áße : á niewinné ćierpienié y niewinną śmierć / Páná á zbáwićielá ná-
Jezu Chriſtá : Abowiém iáko my mamy człónkámi będąc być weſeli ?
głowá náßá Pan Chriſtus/ták ſrodze ſmutny był przed męką/vtrapio-
oymániu/ vdręczony w mękách/ zámordowány ná śmierć ná krzyżu ?
głowá v którégo człowieká chorzeie/widźimy to ná oko/że wßytkié in-
nki ſłábieią y mdleią. Jeſliż to w ćiele człowieczym ták náyduiemy :
ego w ćiele Kośćiołá Chriſtá Páná ták być niema ? Kośćiołá ſwego *Coloſſ: 1. verſu 18.*
nas wßytkich wiernych / Chriſtus Pan głową ieſt : my iego człónki : *Epheſ: 5. ver: 30.*
náßá ſmući ſye/od troſki siły nań biią/głowę náßę policzkuią/w łán-
h wodzą / pluią / biią / ßárpáią/ biczuią/ pośmiéwáią/ gwoźdźmi ná
zybiiáią/ morduią/á my człónki nie mamy tego litowáć? O Boże te-
day : Płáczmy z płáczącym Pánem/ lituymy/ y żáluymy głowy náßéy
zámordowánéy : bo o tym wiédzmy / iż będźiemyli z nim weſpół ćierpieć/ *2. Tim: 2. ver: 12.*
ny też z nim weſpół Królowáć : álé nie będźiemli vczeſtnikámi żalu y
i/nie będźiem też vczeſtnikámi y chwały iego. Ták tedy żáłobliwie v
rozważáiąc / niewinną mękę y śmierć Páńſką / y temu ſye przypátro-
m potrzebá / iáko wielkich rzeczy dźiś rocznicę obchodźimy. Abo-
rozpámiętywamy / y rozpámiętywáć mamy/ że dźiś dobroć dla złośći
rapioná : dźiś mądrość Syn BOży / dla głupſtwá człowieczégo byłá
vaná : dźiś prawdá/dla omylnośći byłá ſrodze karána : dźiś ſpráwie-
ć / od nieſpráwiedliwośći byłá ſądzoná : dźiś miłośierdźié / dla okru-
ćierpi : dźiś żywot / od śmierći vmiéra : dźiś niewinność ieſt poimá-
dźiś ſpráwiedliwy / od nieſpráwiedliwych ieſt zelżon / y z wielką krzywdą
nośći ſądzon. Srogać to rzecz/ktoć to v śiebie vważy/kto dobrze y bá-
zmyśli/ niepodobna rzecz / áby tego żáłowáć niemiał : niepodobna
by nád ták wielkimi rzeczámi/zdźiwić ſye niemiał : y ſerce iego áby bo-
zránioné być nie miáło. Nápominam tedy káżdégo Chrześćiiáńſkié-

go człowieká/ áby to dniá dźiśieyßégo v śiebie vważył/ á ten áby ieden
do żalu/niewinnéy męki Páńſkiéy przyłożył : y przypátrzywßy ſye ták ſr
ćiężkiéy/ y okrutnéy męce Páná ſwego/ktorą zań ćierpiał/áby to wyzn
2.Reg:24. ver:17. Dawid niekiedy mówił : Jam ieſt Pánie / ktorym zgrzéßył : Jam ieſt
rym źle vczynił : tyś winien nie był / podiąłeś męke niewinnie / vmárłe
winny zá winnégo : chwałę tobie tedy czynię/ á ná grzéch ná ſwóy nárze
niewinnośći twéy opłákiwam/ y to wyznawam/że niewinnośćią twoi
nosć moiá zgłádzoná ieſt : męką twoią/męká moiá oddaloná ieſt : śm
twoią/ śmierć moiá zgłádzoná ieſt.

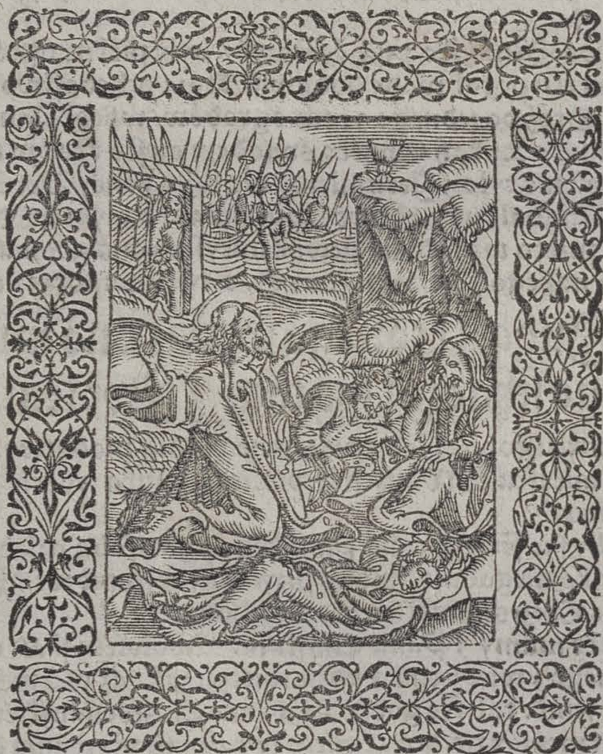
Lecz przytym ießcze obáczmy : iż nie tylo żáłoſna ále y boleſna b
Pánu á zbáwićielowi náßému / tá męká y śmierć iego byłá : bo go po
nie od opcych / ále od ſwoich / ktorym on wiele dobrégo czynił/ ktorym
chorych vzdrowił/ vmárłych wſkrzéśił/z ktorych ſye narodu vrodźił / o
miáſto dobrodźieyſtwá/ ták ſrogą męke y śmierć podiął. Otóż żáłoſna
męká Pánu/ y z ſtrony téy/że niewinnie ćierpiał/y z ſtrony téy/ że od ſw
bo to wiémy / iż kázdy człowiek znośniéy krzywde ćierpi od opcégo / á
Pſal. 54. ver: 13. ſwoiego. O to niekiedy Dawid Król nárzékał mówiąc: By nieprzyiaćie
mnie złorzeczył / ſkromnie bych to ćierpiał : A ieſli ten ktory mię w nie
śći miał ná mię wielkié rzeczy mówił/ſnadźbym wżdy v chrónił ſye przed
ále ty człowiecze iednomyslny/wódz móy/y znáiomy móy/ ktorys zemn
lu pokarm iadł / y w domu Bożym chwaliłeś ſpółem BOgá zemną.
Dawidowi było złorzeczenié od ſwego chlebo iedźce / á niż od obcégo.
rozumiéß / ieſli Páná Chriſtuſá tóż niedolégáło ? Mógł Pan mówić d
Iſaiæ 1. verſu 2. dów : SYnym wychował / y podwyßył / á oni wzgárdźili mię / á n
wzgárdźili/ ále y zámordowáli. Przeto w oſobie Prorockiéy/Pan mów
Micheæ 6. ver: 3. czył do tych niewdźięcznych Zydów : Ludu móy/cożemći vczynił álbo
mem ſye oprzykrzył tobie ? Odpowiédz mi. Czyli iżem ćię wywiódł z
Egiptſkiéy/ á z domu niewoléy wyſwobodźiłem ćię ? Téć ſą dobro
ſtwá/ ktoréć Pan á zbáwićiel náß vczynił ludowi Zydowſkiému/ z ſtro
go iáko prawdźiwy Bóg wywiódł lud Zydowſki z Egiptu : o czym
1. Cor:10. verſu 9. święty ták świadczy mówiąc : Nie kuśmy Chriſtuſá / iáko niektorzy z
ktorzy ßli z Egiptu kuśili/ y od wężów poginęli. Chriſtus Pan tedy iák
wdźiwy Bóg / wywiódł lud Zydowſki z Egiptu : On im dał źiemię ob
ną/on ie wychował/przez Proroki vczył y zgromadzał: A oni iáko mu
dáli / áto dniá dźiśieyßégo tego pámiątke obchodźimy. Pan ie wych
wykochał/vczćił/z niebeſpieczeńſtw wßytkich wybáwił/á oni go zá to v
li/ vśmiali/ y zábili. Załoſna to tedy męká byłá Pánu/bo ią od ſwych
boiedźców/ y wychowáńców ćierpiał. Byłá boleſna/ bo byłá ſroga/
Iſaiæ 1. verſu 6. bna/ y ćiężka : bo iáko Izáiaß świadczy : od podeßwy v nóg / aż do
chu głowy wßytek zbity / y zránióny był. Ná wßytkich członkách Pan
Sapien:2. ver:20. piał : y przeto śmierć iego/Piſmo ßkárádą śmierćią zowie. Częśćią dla
ſcá onégo ná ktorym ćierpiał / bo ná onym mieyſcu złoczyńce tylo trác
Częśćią dla oſądzenia ná śmierć/ bo z łotry rowno oſądzon ieſt : Z łot
wno vkrzyżowan / z łotry rowno vmárł. Nie było żadnégo ſmyſłu/
rymby Pan nie ćierpiał : A ná oſtátek y dußá iego / od doległéy bolesc
zna nie byłá. Ćierpiał Pan ná ſłuchu ſromocenié/ háńbienié/ potwárſ
zełżywośći wielkié. Ćierpiał w widzeniu/kiedy mu oczy záwiązowano/
kowano/ prorokowáć kazano : záléwáły ſye oczy Páná náßégo / nie tyl
tem/ y łzámi w Ogróycu / ále krwią z głowy świętéy iego ná on czás /
go ćierniową koroną koronowano / ná głowę mu ią świętą iego wćiſ
twarz świętą iego niewinną krwią z głowy polano. Ćierpiał Pan w
ßeniu : bo dniá dźiśieyßégo roſpámiętywamy to/ iż kiedy ná krzyżu prá

y r

ał z wielkiégo prágnienia / nápoion był żółćią y octem. Y powonie-
Pan ćiérpieć raczył/bo w ſmrodliwéy ćiemnicy dźiśieyſzéy noclék miał/
mrodliwym mieyſcu vkrzyżowan był. Owa ná wſzytkim ćiele / ná
ich członkách/ ná wſzytkich zmyſłách / á co nawietſzégo ná duſzy ſwéy/
Pan náſz zá nas grzeſzné meke ćiérpieć raczył. Jáko ſye to ſzérzéy
y doſtáteczniéy z Hiſtoryéy pokaże / którą Jan S. Ewán-
yeliſtá/ témi ſłowy záczyna.

Matt: 26. ver:32. Marci 14. ver:32. Lucæ 22. ver: 39.

WYſzedł Jezus z Zwolenikámi ſwémi / zá ſtrumień Cedron gdzie był ogród / do którégo wſzedł ſam y Zwolenicy iego.

ODpráwiwſzy wſzytko co ſye dźiáło przy wieczerzéy/ po
dźiekowawſzy Bogu Oycu/przez modły chwałę y dźiek czynienié:
Co Ewányeliſtowie Hymną zową: dopiéro ſye ruſzył z onégo wie
czerniká w którym wieczerzał/ w którỹ wierné ſwoie Zwoleniki v-
o którym ćiáło y krew ſwoię/pod oſobą chlebá y winá im rozdawał/w
y Kápłany nowégo Zakonu Apoſtoły poczynił / ofiárę niekrwáwą ná
atkę męki ſwéy krwáwéy im czynić ná wieczné czáſy roſkazał: Tám z
wieczerniká po tákich ſpráwách po chwale vczynionéy BOgu OYcu /
z iedenaśćią Zwolenikow / bo iuż dwánaſty Judaſz Jſzkáryot / ſſtał
wſzyſtek ſzátáńſkim Zwolenikiem. Abowiém iáko Jan swiety świad
koro po przyięćiu pod oſobą chlebá ćiáłá Páńſkiégo / wſzedł weń Dya-
zátym wyſzedł precz/y ſzedł iuż do Zydów onych/którym był Páná prze-
Z iedenaśćią tedy Zwolenikow wſtał Pan/ y ſzedł do góry Oliwnéy/y
rzyſzedł do wśi / którą zwano Getſemani / w któréy téż był folwárk / y

Ioan: 13. verſu 27.

Getſemani wykłáda ſye dół tłuſtośći/ álbo dół Oleiu.

ogród przy sámey górze Oliwnéy. Miáło ono mieysce drzewá Cedrowé
mało: y przeto potok on był názwan potok Cedron: Zydowie go zwą
dron: przez który potok / idąc z Jeruzálem Pan do ogrodá tego / kt
przy gorze Oliwney przeszedł / bo go minąć nie mógł. Drudzy piszą że
Cedrowégo drzewá był názwan ten potok od żydów Kidron/ále od po
nych ćiemności/ które były záwżdy w onym potoku / dla iego głebokos
wielkim pádołem szedł. O tym potoku Pismo Swieté na niektórych
scách wspomina.

Naprzód kiedy DAwid vćiekał z Zamku Syon przed Absolonem
2. Reg: 15. ver:23. nem swym. Przez ten potok Cedron vćiekał.

Wspomina go potym Pismo / á to kiedy wypisuie świetobliwą s
4. Reg: 23. ver:4. Jozyaszá Królá/który Báłwaná Báál ze wszytką ozdobą iego spalił/w
potoku Kidron.

3. Reg: 15. ver: 13 Tákże też y Azá Król vczynił: kiedy Báłwaná mátki swéy/w tym
toku spalił.

Brocardus in descriptione terræ sanctæ. Nád tym potokiem iáko pisze Historyk / były piekné ogrody rodzą
ochedożné/ bo im ten potok wody dodawał/którą ochedostwo w onych
dźiéch czyniono. Otóż do iednégo z tych ogrodów/ wszedł Pan ná modl
Lucæ: 21. ver: 37. Do tego ogrodá iáko Lukasz Swiety swiadczy czesto kroć w nocy Pa
dźił ná modlitwe / nie tylo z Jeruzalem / ále też y z onéy Betániéy/ ked
sto v Máryéy Mágdálány y Marty przebywał: o czym wiedźiał/y zd
iego Judasz: y przeto iuż iáko ná pewné mieysce z oną gromádą ludźi
poymánia Páná nászego szedł/iáko Jan S. o tym swiadczy mówiąc:

Ioan: 18. versu 2. **Wiedział Judasz który go wydał ono mieysce**
czesto Jezus schadzał sye tám z Zwoleniki swé

Inszy Ewányelistowie kłádą przyczyne/ że dla modlitwy.

☞ Z tego mieyscá EWányeliéy pieciorá náuká rośćie / człowie
Chrześćijáńskiému.

Piérwsza áby sye strzégł ćiáłá Páńskiégo pod osobą chlebá y winá
iąć niegodnie/ iáko niegodnie Judasz przyiał / y wstąpił weń Dyabeł:
rácz Pánie Boże Chrześćijáńskich ludźi záchowáć.

Wtórą náuke mamy z Páná Chrystusá. Abowiém Pan Chrystus
szedł od stołu onégo z wieczerniká gdźie wieczerzał / áż piérwéy Bogu
chwałe y dźieki czynił: ták sye godźi/ káżdému Chrześćijáńskiému człow
wi/ y przed pokármem/ y po pokármie/y w káżdym vżywániu dobrodźie
Bożych / Pánu Bogu dźiekowáć/ y iemu chwałe dáwáć.

Trzećia stąd sye pokázuie/ iż Pan Chrystus osobné y spokoyné miey
bie był obrał do modlitwy/ y ná tákim mieyscu/rad sye modlił. Dáie n
wszytkim/ żeby spokoyné y osobné mieyscá sobie obieráli do modlitwy/d
bespieczniéy y nabożniéy Pánu Bogu sye modlić. Przeto dla tego Kos
budowali dobrzy y cnotliwi Chrześćijánie/ áby nabożniéy w nich modłe
nu Bogu odpráwowáli/ z domu y od gospodárstwá precz wyieżdżáli /
chodźili / áby bespieczniéy Pánu Bogu służyli: á czynili to ná ksztáłt s
tych wybránych Bożych/ którzy w Kośćiele Pánu Bogu cześć y chwałe
Psal: 5. versu 8. nili/ iáko czynił Dawid / który ták mówił: Wnide w dom twóy / y chw
bede czynił tobie w Kośćiele twoim (nie mówi: bedeć chwałe czynił w
kárni/ w świetlicy/ pod brogiem: Ale mówi w KOśćiele twoim) w do
twoim/ w domu modlitwy/ domu chwały twoiéy. Tákże czyń Chrześći
ski człowiecze / iáko DAwid czynił / y iáko przodkowie twoi Swieći lu
Chrześćijáńscy czynili. Masz dom osobny ku iedzeniu y ku pićiu: masz dla

dla pokoiu : maß dla goſpodárſtwá : miéyże téż y dla modły PAnu
osobny / ſpokoyny/ dom ku czći ku chwale Pánu Bogu zbudowány /
ſam Pan Chriſtus domem ſwym y domem modlitwy názwał. Matt: 21. ver: 13.
Czwarta náuká tá ieſt. Niedármo Jan świety ten potok Cédronowy/
Kidronowy w Ewányeliéy ſwoiéy przypomniał : Abowiém wiedział
ctwo Dawidá Proroká/ który w Duchu Swietym dawno był przepo=
iał to : że ten który miał odkupić z grzéchów świát wßytek / to ieſt/ on
mánuel/ on Meſsyaß/ który ſye miał národźić z Pánny / niż wedle czło=
eńſtwá miał ſye sſtáć Królem y Pánem ná świećie/ ná którégoby imie
ié koláno klekáło/y wßytek swiat go wyznawal byc/nád ludźie inßé wie
y oſobnym : Miał pierwéy pić z byſtrégo potoku/álbo z ſtrumienia / Isaiæ 7. versu 14. Philip: 2. ver:10.
ták Dawid swiety mówi: Z byſtrégo ſtrumieniá ná drodze bedźie pił/
podwysßy głowe. Co ſye wypełniło kiedy Páná poymánégo w ogro= Psal: 109. ver. 7.
ázad wiedźiono do Jeruzalem : tám w on czás przez ten ſtrumień Cé=
bez żadnégo vßánowánia Pan náß iść muſiał : kthórégo zwiazánégo/
rgano y co wſkok wiedźiono / że w onym ſtrumieniu nie raz pograżá=
nurzony/ wody vpiiác muſiał.
e y pięta náuká/ tu ſye ludziem Chrześćijáńſkim pokázuie/ iáko Jádam
mułu od Bogá ſtworzony Oyćiec nas wßytkich/ grzéchem nieposłu= Genes: 2. ver: 7
ſwego zgrzéßył/ y wßytko złé nam począł/ w ogrodźie Eden/ to ieſt Gene: 3. versu 6
u : ták nowy Adam z duchá świetégo poczety/ z przeczyſtéy pánny ná=
y/ záczął wßytko dobré/ odkupienié y zbáwienié wßytkich ſynów ſtá=
Adámá/ w ogrodźie Gethſemani/ v początku góry Oliwnéy. Jáko w
grodźie śmierć záczełá ſye wßytkiému narodowi ludzkiému / ták
záśie w ogrodźie záczął ſye żywot/ temuż narodowi
ludzkiému/ przez poymánié w nim zbáwicielá
świátá Páná Jezuſá Chriſtuſá.

JVdaß tedy wziawßy róte ſłużebników / od Biſkupów y Pháryzeußów/przyßedł tám z látárniámi / z pochodniámi/ y z orężem.

Ewányeliſtowie inßy wypiſuią/co Pan czynić raczył w ogroycu : Bo wßedßy do ogrodá/ roſkazał Zwolenikom/áby ſye zátrzymáli y tám odpoczyneli/roſkazawßy im żeby ſye modlili/dla téy przyczyny/żeby nie przyßli wpokuſy.A ia(Pan mówił)póyde w dáléy / y bede ſye modlił : y wziawßy Piotrá / y dwu Synów Zebede= Matt:26.a ver:36 ad 47. Mar:14.a ver:32. ad 43.
ch/ odßedł od nich ták dáleko/ iáko może kámieniem záćiſnać/ klekną Lucæ 22.a ver:39. ad 47.
ná ziemie ná twarz ſwą / y modlił ſye w boiáźni / y w ſmutku. Lecz
ż w Hiſtoryéy meki Páńſkiéy pokazáło/ iáko y o co ſye modlił/ tu te= Synowie Zebedeußowi/Jan y Jákub.
tárzáć nie trzebá. Po modlitwie tedy/ kthórą trzykroć Pan powta=
orácał ſye do zwoleników/nápomináiąc ich do czuynośći y modlitwy/
go áż iuż Judaß z rótą ſwą przybliżał ſye. Co wiedząc Pan Chriſtus
Zwoleników ſwych/ że iuż przybliżálá ſye godźiná / którey Syn czło=
miał być dan w rece grzéßników : wſtańcie idźmy/iuż ſye ten przybli=
ry mie wyda. A ták ze Zwoleniki wyßedł przećiwko Judaßowi / y ie=
e/ iáko Jan świety świádczy témi ſłowy.

Wiedząc IEzus wszytki rzeczy / które nań mi[ały] przyść/ wystąpił y rzekł do nich : Kogo szukaćie

O mece swoiéy dawno przedtym Pan opowiedał Apostołom/ przet tym niż przyszła : iáko masz Matt: 20. versu 17. Marci 10. ver: 33 Luc: 18. ver: 31.

☞ Iż Pan przyszłé wszytki rzeczy wiedźiał: wiedźiał też y to co [...]
nań miáło. Tu sye iásnie vkázuie/ że Pan dobrowolnie/ y z dobrym rozm[...]
męke podiąć raczył. A w tym sye wypełniło Proroctwo Izáiaszá 53. [...]
Ofiárowan iest iż chćiał. Wypełniły sye też słowá sámégo Páná/ któ[...]
wił v Janá świetégo w Kápit: 10. w wierszu 18. Mam moc położyć [...]
móy. Nie poniewolnie tedy/ ále dobrowolnie Pan Christus śmierć podi[...]
nas : bo wyszedł do nieprzyiaćiół swych/ y pytał ich/ kogoby szukáli/ mó[...]
Kogo szukaćie.

Odpowiedźieli mu / Jezusá Názáráńskieg[o] Rzekł im Jezus : Ja iestem.

☞ Stąd sye pokázuie/ że oczy onych którzy chćieli poymáć Páná/ by[...]
trzymáné y záslepioné mocą boską páná Christusową/ że widząc nie wi[...]
A przeto nie mówią/ ćiebie szukamy/ który známi mówisz : ále mówią/ [...]
my Jezusá Názáráńskiégo : rozumieiąc/ żeby który z Zwolenników pyta[...]
kogoby szukáli. Ale Pan/ który dobrowolnie szedł ná śmierć/ nie záprza[...]
siebie/ ále sye im opowiedźiał mówiąc : Ja iestem.

¶ Ná które słowo Páńskie/ pádli wznák wszyscy / y z wódzem swym[...]
daszem. Wielka moc to byłá Páńska / że słowem tylo ták wielką rótę z[...]
nych ludźi pogromił / że wszyscy wznák pádli. A słusznie Ewányelist[...]
pisuie ich wznák pádnienié : bo od mocnieyszégo niż oni byli/ byli powal[...]
W czym sye y táiemnicá zámykáłá : że Żydowski naród od onégo czá[...]
práwie wznák od Páná Bogá y znáiomośći boskiéy padł. Jáko niekiedy[...]
aż o tym Prorokował : Pádną wznák/ y wpádną w sidło/ y będą poi[...]

Isaiæ 28. versu 13

ym ludziem pismo swieté záwzdy wznák pádnienié przypisuie. Przyczy- iest: Káżdy który wznák pádnie/ tám pádnie gdźie nie widzi: ten któ- ada przed sie/widzi kedy pádnie. Otóż źli ludźie/ iż niebespiecznie bár- odliwie vpadáią/ przeto im pismo swieté pádnienié wznák przypisuie/ vieczného zátrácenia vpadáią.

Tákći y ći nieprzyiaćiele Christusá Páná / wstawßy z źiemie znowu y aßem/ przedśie áni Judaß/áni oni Páná poznáć niemogli/áni sye obá- tym / iż iesli ie Pan Christus słowem mógł ták zgromić że wznák pá- wnie żeć mógł od nich sye oswobodźić/y wolnym być oné potráćić/ál- siebie odstráßyć. Lecz oni ná to niebacząc stali / á tego kogo poimáć nie ználi: áż ich sam znowu pytáć raczył/ mówiąc ták do nich iáko véy:

czo ßukáćie: Oni odpowiedźieli: Jezusá Ná- ráńskiego. Odpowiedźiał Jezus. Powiedźia- wam/że ia iestem. A ták iesli mie ßukacie/do- puśććie tym odyść.

Jásnie Ewányelistá wypisuie gotową vczynnosć Páná Christuso- otową wolą/którą miał do męki y śmierći przyßłéy/áby w tym wypeł- Proroctwo które mówi: *Wydał ná śmierć żywot swóy/á ze złoczyń- ył poczytan. A iáko wßytkim nam dobrowolną męká/y śmierć Páń- pokázuie: Ták wielkié záślepienié/y wielka zátwárdźiáłosć sercá/po- sye onych/kthórzy PAná niewinnégo poimáli. Baczyli niepotężnosć czuli że zá słowem Christusowym wßyscy pádli: Náostátek Judaß/ y imi poznáć go nie mogli. A wżdy przedśie nic ich to nie zmiękczyło / y n czekáią y pytáią sye/ iákoby Christusá poimáli.

ielka rzecz iest zátwárdźiáłosć sercá: którą gdy ná kogo Pan Bóg prze- / trudné nawrócenié y vpámiętánié bywa onégo człowieká do PAná / iáko o tym maß przykłády w Pháráonie/ w Saulu Królách/w Ju- w tych Żydách y w inßych.

z tego mieyscá/tych sye náuk vczmy.

aprzód gdy widźiemy / że Pan Christus iednym słowem nieprzyiaćiele ßytki mógł potráćić ták łátwie/ iáko ie mógł powálić: A wżdy iednák pał im: dáiąc z siebie przykład/ ábysmy y nieprzyiaćielom náßym/nie by- tnikámi: ále dla Bogá im winy przepußczáli: á nawięcéy onym/któ- ięcéy pokrytym sposobem/ nie są nam przyiaćiele. Bo onym/ którzy e zdrowiu náßému/ y máiętnośći nam od Bogá dánéy/są nieprzyiaćiel- nátura/ y Pan Bóg bronić sye każą. R sam Pan Christus/iáko praw- człowiek chrónił sye ich/y o on niewinny policzek swóy z tym który mu ł miał rozmowę/ którą go strofował/ iáko sye to poniżéy pokaże. A ie- przyiaćielom náßym okrutnymi być nie mamy / dáleko mniéy mamy krutnymi / poddánym y sługom náßym. Bo poddáné Pan Bóg Pá- áie / nie iżby ie okrućieństwem trapili/ ále żeby ie w dobrym rządźie/ y źni Bożéy Bogu záchowywáli.

ruga náuká. Jesli głos Páná Christusów / poimáczom iego/ ták był że wßytki wznák ná źiemie obálił. Niechay sobie káżdy rozmyśla/iáko srogi głos iego w on czás/ kiedy przyydźie sądźić złych/y dobrych. Te- ßytkich ludźi sługą będąc/złé ludźi słowy swémi o źiemie miece: á kiedy wßytkich Sędźią spráwiedliwym/ iáki stráßliwy głos tám iego będźie udźiém / káżdy to obáczyć może. Przeto káżdy stáray sye / ábys łáská-

Valerius Max: lib: 2. cap: 5. Powieda o iednym/ którégo zwano Caius Márius. Ten Márius/ gdy był do ostátniéy nędze przyßedł/ á w domu był zámkniony: postan był sługá do niego rodem Cymber/ áby go zábił/ przyßedł ná to sye nágotowawßy: skoro stárcá Márýußá vyźrzał/ iáko by świátłośćią iáką od niego záślepiony/ porzućiwßy miecz vćiekł z wielką boiáźnią. Ták sye éż to było v Pogánów tráfiło.

*Isaiæ 53. versu 12.

wy / á nie srogi głos/ czásu onégo srogiégo Sadu/ od Páná swego słyßł
Trzecia náuká/gdy słyßyß że Pan Christus dobrowolnie ná śmierć
przed nieprzyiacioły swémi/ imienia swego nie tái. Pytałby podobno
sli powinien káżdy człowiek/ przed nieprzyiacioły swémi/gdyby go ná ś
ßukáli/ imie swé oznaymić álbo nié. Ná to ták krótko odpowiedam:
nie grzeßyli święci ludźie / kiedy vchodźili z gniewu / y z oczu ludźiem zł
4.Reg: 6. ver:19. chrónili sye ich: Ták nie grzeßą y oni / którzy ßukáiącym sye ná śmierć
niá swego nie odkrywáią: iáko vczynił Elizeuß/który imie swoie zátáił
sługámi Królá Syryyskiégo/ kiedy go ßukáli ná śmierć.
Czwarta náuká / że Pan Christus stára sye o swé Zwolenikí / áby z
nie zginął. Czynił to dla dwu przyczyn: dla iednéy téy: Iż niechćiał m
odkupienia náßégo/nikogo towárzyßem: przeto sam chciał być poima
sam był wßytkich zbáwićielem. Druga przyczyná / áby nam dał náu
naywiecéy tym/ którym Pan Bóg dáie w porucżeństwo/ poddáné y słu
by ich ták strzégli / iákoby żaden / y wedle duße y wedle ćiáłá nie zginął rc.
Też té słowá Páńskié to pokázuią / że w pośrodku nieprzyiaciół /
bespieczeństwá nikomu nic nie będźie/ o którym Pan pracą swoie ma.

☞ Ale przypátrzmy sye co sye dáléy dźiało/ gdy táką rozmowę pan
z nieprzyiacioły swémi. Symon Piotr co czynił? Powiáda ták Ewányel

Symon tedy Piotr máiąc miecz dobył go/ y v rzył ná Biskupiégo sługe/y vćiął mu vcho prá á słudze było imie Málkuß.

Matt:26. ver:50. & 51. ☞ Inßy Ewányelistowie pokázuią/skąd Piotrowi przyßło/że mie
páná bronił. Bo gdy Iudaß przez pocáłowánié Páná swego/Żydom/y
Mar: 14. ver:46. & 47. róćie która był przywiódł/pokazał: Wnet oni rzućili sye ná Páná wßy
Zwolenicy to vyźrzawßy/ieli mówić do páná: Pánie każeß bić? Piotr n
Lucæ 22. ver: 49. & 50. káiąc odpowiedźi páńskiéy/wyiął miecz/ y vderzył tego to sługę/ y vch
vćiął. W czym Ewányelistá miłość pokázuie Piotrá / przećiwko Pánu
bronić Páná był gotów/y wßystko niebespieczeństwo dla niego ćierpie
niezbroynému ná zbroyné/y iednému ná wiele ich/rzućić sye/byłá to rzecz
ra pokázowáłá być śmiáłégo Piotrá: pokázowáłá też / y niebespieczeń
tegóż Piotrá / w któré mógł przyść sam / będąc od onych/ których było
Lucæ 22. ver: 38. Wiedźiał to Piotr/ że przy Pánu Christuśie nie było iedno dwá mieczá/
ßystkich Apostołow iego/á wżdy iednák/ ná to sye nic nie oglądáiąc/ v
to/zá krzywdą Páná swego/ co dobrému słudze przynależáło czynić. B
Páná/bo widźiał krzywdę iego.
Ale przypátrz sye/ iáki tráfunek: Apostół przednieyßy Christusów P
vćiął vcho/nie inßému iedno słudze Biskupię. Pewny to iuż znák był/
Piotr słowem bożym/ vcho/to iest posłußeństwo od sług/y od vczniów o
Biskupów/ miał odćiąć: iż którzy ich vstaw / ich posłußeństwá / ich M
statu Biskupiégo słucháli/ y przestrzégáli/ ná Kazánié potym Piotrow
tylo że od nich odstąpili / ále też przećiwko ich spráwam vstáwam y zábo
nam mówili / y inßym ich obłędliwość pokázowáli / iáko o tym świad
Acto: 2. ver: 41. Dźieie Apostolskié. Vćiął tedy Piotr vcho Málkußowi/ kthóré Pan zá
& cap. 7. ver:51. miłośierdźia swego vzdrowić raczył / y PIOtrá z tego począł strofo
mówiąc:

Włóż twóy miecz w pochwy.

☞ Ale czemu Pan kazał Piotrowi miecz schowáć? Ewányelisto
wypisuią dwie przyczynie.

Piér

Piérwßa Pan powiedźiał w tych słowiéch : Kto mieczem woiuie/ mie- Matt: 26. ver:52.
gine : które słowá Pan wźiął z onégo piſmá świetégo : Ktobykolwiek Gen.9.v:4.5.et.6.
ał krew człowieczą/ będźie wylaná krew iego : ábowiém krwie duß wá-
będę ßukał z ręki człowieczéy. A tákby zá ſpráwiedliwośćią záwżdy miá
ć/ áby meżobóycá/ y mordérz ludzki/ káżdy zámordowan był od vrzędu:
y vrząd Pan Bóg dla tego poſtánowił ná świećie / áby pómſtę czynili
złymi/ á dobré miłowáli: áczkolwiek wßytkim rzeczono ieſt : Niezábijay/ Exodi 20. ver:13.
ednák Pan bóg ziął to z vrzędu / któremu miecz podáiąc vczynił go wol-
od tego przykazánia: Ten winné zábijáć może: bo mu rzeczono: Złoczyńcy Exodi 22. ver: 18.
nie żyw ná świećie. A iż Pan Bóg chćiał mieć záwżdy vrząd ná świećie
którzyby złé karał/ á dobré miłował/ pełné tego piſmo świeté. Tylćby
obno tego byłá potrzebá / áby tácy byli wybiéráni ná vrzędy / o iákich
o/ źięć Moyzéßów / do MOyzéßá mówił témi słowy : Obáczże miedzy Exodi 18. ver: 21.
tkim ludem męże mądré/ y bogoboyné/ w którychby byłá prawdá / któ-
y nienawidźieli łákomſtwá/ poſtánówże z nich Hetmány/ Setniki/ pięć-
iątniki/ y dźieśiątniki/ którzyby ſądźili lud ná káżdy czás : Ieſli to vczy-
tedy y wolą Bożą wypełniß / y przykazánié iego będźieß mógł znosić / y
en wßytek będźie ſye wrácał ná mieyscá ſwoie z pokoiem. Day BOże
em Chrześćijáńſkim Sędźie/ mocné we cnoćie/ mądré y bogoboyné : bo
imi bez pochyby/ bárzoby było dobrze ná świećie.
Ták tedy Pan meżobóycam wßytkim / którzy własną pomſtą ludźi zá-
/ pomſtę pokazawßy / iż godni zábitéy śmierći / y z zrzadká áby ſye iéy
onić mieli/ powieda Piotrowi/ że on miał inßą obronę od oycá ſwego by
ćiał. Abowiém mógł mieć dwánaśćie ćiem Anyołów/ którzy nie tylko
óte Iudaßowe/ ále wßytek świát zwałczyćby mogli/ y zetrzéć. Bo ieſli
Anyół iednéy nocy ſto ośmdźieśiąt y pięć tyśiecy Aſsyryyczyków zábił/ 4.Reg: 19.ver: 35.
ká Senácherybá Królá Aſsyryyſkiégo : cóż rozumieß ták wiele Anyo- Cma iedná ma w
wánaśćie ćiem / coby ludźi mogli pobić ná świećie ? Nie zwyćiężony ſobie táką liczbę/
by był Pan/ gdyby było chcenié iego przyſtąpiło. Lecz iż był ná świát 6666.
edł nie mśćić ſye/ ále ćiérpiéć/ á czynić wolą Bogá Oycá ſwego : przeto
obrowolnie poddawa ſye pod posłußeńſtwo oycowſkié/ y dáie śię powo-
rzyiaćielom ſwoim. Co Ian święty pokázuie ták pißąc :

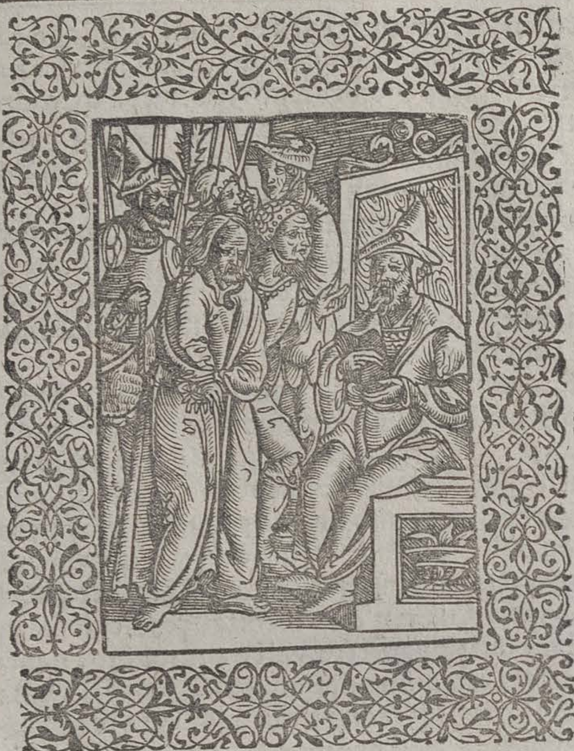
...tá tedy y Rotmiſtrz/ y ſłużebnicy Zydowſcy/ poimáli Iezuſá y związáli.

☞ Zá onym znákiem pewnym / który był Iudaß dał onym ſwym to-
yßom/ był Pan poimány : Bo piérwéy ták ich vpewnił był/ iż którégo
ł cáłował/ áby tego byli imáli/ co ſye y ták ſſtáło. Iudaß pocáłowá-
wydał Páná/ á rótá Zydowſka vyżrzawßy kogo pocáłował/ rzućili ſye/
áli/ y związáli. Iuż tu Pan Chriſtus dobrowolné posłußeńſtwo OYcá
odnoßąc / moc Boſtwá ſwego ták zátáił / iż iuż wßytko ćiérpliwie y
nie ćiérpiąc/ Boſkiéy mocy ſwéy w niwczym nie vżywa. Poczyna ſye
u męká Páńſka od poimánia / y od związánia iego. Byłáć wielka bo-
Pánu Chriſtuſowi w ogroycu/ kiedy wßytkę męké ſwoie/ y śmierć okru-
idząc potem krwáwym ſye poćił / żalem wielkim ſye ſmućił. Róſł mu
e máły/ że niewinnie ćiérpieć miał/ że ćiérpieć miał zá wiele ludźi niew-
nych męki iego / że męká iego nie tylo onym Zydom/ którzy go męczyć
/ miáłá być ku zágłádzeniu / y ſpuſtoßeniu ich ſámych/ y źiemie ich / ále
u wiecznému duß ich potępieniu. Nie tylo Zydom niewdźięcznym/ y
ćzom Chryſtá Páná / ále téż y wßytkim inßym narodom / którzy Pá-
znáć niechcą / męki iego nie znáią : álbo poznawßy PAná odkupićielá

swego słucháć nie chcą/ á máło oń dbáią. Czyniło to wielki żal Pánu
piał dla tego wielki smutek: Lecz iuż ćierpi wielką boleść/ rece mu wią
mégo imáią/ w żadnéy rzeczy mu nie folguią.
¶ A iż Judasz wiedźiał/ że podwákroć mocą Bostwá swego/ od tyc
Lucæ 4. ver: 29.
rzy chćieli z skáły go zepchnąć/ y od onych/ którzy go chćieli w Kośćiel
Ioan: 8. versu 59
mienowáć mocą Bostwá swego zásłonił sye/ y wyszedł z posrodku nie
ćiół swych: przeto nápominał pilnie one róte/ którą wiódł/ áby go poi
szy wiedli ostróżnie/ y strzegli go pilnie. Przeto poimánégo Páná wią
lutości: wiążą iáko złoczyńce: wiążą rece oné/ które wiele dobrégo ch
niedołeżliwym czyniły: wiążą rece oné/ które nigdy do żadnéy złéy rze
śćiągnęły sye/ rece niewinné/ które były bez grzéchu y bez zmázy. A to P
stus dáie sie dobrowolnie wiezáć/ od grzésznych/ dla grzésznych/ áby s
W téy róćie która Páná poymáłá/ było pieć set ludźi/ á táką róte zwano wietszą/ mnieysza byłá ze trzech set ludźi
Psal: 118. ver: 61.
pełniły Proroctwá: bo ták o tym Dawid Prorokował: Powrozy grz
oplotły mie. A prawdźiwie powrozy grzéchów/ bo to związánié Páná
chy násze vczyniły. O którym też y drugi Prorok mówił: W powrózk
Oseæ II. versu 4.
dámowych pociągne ie/ w związkách miłośći/ y bede im iáko podn
iárzmo ná policzki ich etc. Począł tedy Pan podnosić iárzmo násze/
też rozwiezowáć związki násze/ związkámi swémi niewinnémi. Ros
Jádam piérwszy Oyćiec nas wszytkich/ wyćiągnął rece swoie ná drzew
zákazáné/ y grzéch z żoną swą napiérwéy rekomá począł: Atóż zás
Jádam/ Pan nász y zbáwićiel Jezus Christus/ dosyć czyniąc zá rospu
Jádámowych/ Rece swoie dobrowolnie związáć dał/ winné rece/ sw
mi niewinnémi odkupuiąc/ y Bogu Oycu swemu zá
nie dosyć czyniąc. Związawszy tedy Páná
bez lutośći:

NApiérwéy przywiedli go do Annaszá/
wiém był świekier Káiphaszów/ który
Biskupem onégo roku.

NOimawszy Páná CHRistusá w ogroycu/ wie
przez strumień Cedron do miástá/ y wprowádźili go bron
Ioan: 5. ver: 2. et 3.
zwano/ owczą broną: bo tám nie dálecko téy brony byłá
dzawká bydleca/ którą zwano Bethsáidá/ kedy omywano
kiedy ie miano bogu ofiárowáć. Báránká tedy niewinné
ná Christusá/ broną owczą prowádzono: bo iáko Izáiasz prorok pow
Isaiæ 53. versu 7.
iż iáko owcá do zábićia/ miał być Pan wiedźion/ ták sye stáło. Przyw
tedy iest do Annaszá naprzód. Abowiem wiodąc go mimo dom tego
szá/ bacząc też to/ że bywał Biskupem/ y był Káiphaszowi świekrem/
li mu te poczćiwość/ że z Pánem związánym napiérwéy w dom iego
rozumieli iż mu mieli wdźieczną rzecz vczynić tym/ że Páná poimáneg
zánégo przedeń postáwili: gdyż on był głownym nieprzyiaćielem Pá
iáko Cyrillus świadczy: On był sprawcą/ y przedánia y poimánia P
go. Otóż do niego naprzód przywiedli Páná/ áby sye poćieszył y obacz
go praca nie byłá nádáremność/ którą pracą stárał sye áby Christus
poimány/ y zámordowány. Ták pospolićie rośćie złym ludźiem poćie
dy swego przedsiewźięćia nád kim dokażą/ á pomszczą sye/ lub nád w
Marci 6. ver: 22.
lub nie nád winnym. Ták oná zła niewiástá Herodias/ vćieszyłá sye/
tańcá dźiéwki iéy/ Heród Janá Swiętégo krzćićielá dał śćiąć. Ták t

wie weselili sye/kiedy Heród dał ściąć Jákubá swieteg dla náuki Pá
stusowéy/y Piotrá był wsádźił do ćiemnice. Tákim też sposobem An-
selił sye/ gdy widźiał iż Christus był poiman/ bo sye o to pilnie stárał.
też y to że mu to oná rotá vczyniłá/dla poććiwośći ieg/bo był oycem
szowym/który był Biskupem onégo roku. O tym Káiphaszu pisze
Zydowski Jozephus/ że był sobie zá pieniądze Biskupstwo kupił/tá-
sobem/że Annasz rok/ á Káiphasz drugi rok Biskupstwo rządźili. A
Łukasz swiety †Annaszá/y Káiphaszá biskupy zowie Zydowskimi. Abo
Biskupstwo Zydowskié było wielkich bogactw / y wielkiéy powagi:
było bárzo łákomé : y dla tego też ieden drugiégo podkupował. Jáko
Máchábeyskié ksyegi swiadczą: á rzadko sye tráfiło/żeby ná dobré lu-
chodźiło/ále przychodźiło ná ludźi łákomé/hárdé/y máło cnotliwé. Bo
poliéie bywa: Jáko kto ná vrząd wchodźi/táki iest: á nawiecéy ná on
który zá godnośćią/cnotą/dobrym obcowániem ma być dawan.
kié było Biskupstwo Zydowskié/piérwéy Aaron od Bogá wybrány/
iego naród/wedle woléy bożéy/rządźili/y spráwowáli biskupstwo. Po-
edy sye ieło dźiać swietokupstwo/ w tym wierutni łotrowie/łákomcy/
y báłwochwálcy/ Biskupstwem rządźili. Otóż/ iż y ći dwá/Annasz z
aszem/zá pieniądze biskupstwem rządźili/swietokupcámi/y łákomcá-
. A choć ten Káiphasz/ we wszystkich spráwách łotrem był : przedsye
Ewányelistá z strony tego/iż biskupem był/ przypisuie mu duchá pro-
zo/y wspomina to w texćie téy meki páńskiéy/témi słowy:

ył Káiphasz on który był dał ráde Zydom/iż zeb iest/áby ieden człowiek vmárł zá lud.

o sye dźiało w on czás / kiedy Pan/Lázárzá/w Bethániéy/ miásteczku
éy Magdáleny/y Márty/wskrzésić od vmárłych raczył : tám skoro sye
Biskupi y Pháryzeuszowie dowiedźieli/zebráli sye do rády/y mówili: Cóż

Acto: 12. á ver: 1. ad 4.

Iosephus, którégo Zydowie zową Jozeph Bengorion Lib: 18. Antiquitatum Iudaicarum cap. 4.

† Lucæ 3. versu 2.

Ioan: 11. á ver: 49. ad 54.

Ibidem versu 43. 44. 47. & 48.

czynimy? Oto ten człowiek wiele cudów czyni. Jeśliże go ták puśćim
ścyć weń vwierzą/y przyydą Rzymiánie/á wezmą mieysce náße/y lud
to w ten czás/ten Káiphaß prorokował/iż potrzebá było áby Christu
przeto/żeby wßyscy nie zgineli: które to proroctwo tu Jan Swięty
mieyscu Historiey wspomina/y przypisuie ie vrzędowi iego/nie person
wiedą: że od onégo czásu/myślili o tym/áby go zábili.

¶ Stánął tedy Pan przed Annaßem związány/stánął niewinny prz
nym/báránek przed wilkiem/związány iáko złoczyńcá/ áby wßyscy w
oni którzy go zá proroká/y dobrégo człowieká rozumieli/á pátrząc ná
négo/áby to obaczyli że nie iáko dobrégo/nie iáko proroká/ále iáko łot
człowieká złégo było skrepowano/y związano.

Tám gdy stał/ áby Annaß przyczynę iáką nálazł/ do iego pohán
iął go pytáć naprzód o Zwolenniki iego/potym o náukę iego: Ná co n
odpowiedźieć raczył: Iż záwżdy ten świát iáśnie vczył w bóżnicách
skich/y w Kośćiele/ gdźie sye wßyscy Zydowie zchodźili/ á potáiemni
nic nie vczył. Przeto ieśliby temu niewierzył/ niechayby pytał tych/kt
słuchali. Ták Pan o swoiey náuce vfał/że też y nieprzyiaciołóm przed
nym swoim nieprzyiaćielem Annaßem/ dawał ią ná rozsądek. O Zw
Pan zámilczał/bo ich iuż ná ten czás niemiał/rozbiegli sye byli precz
cá: ále o náuce swéy dał świádectwo/iáko prawdźiwy náuczyćiel.

¶ Tám zá tą dosyć skromną odpowiedźią/odniósł Pan niewinnie
policzek: bo ieden z tych sług którzy stali/dał Pánu w ięg świętą twa
wiąc: A ták odpowiedaß Biskupowi? Iż ten policzek miał Pán — *Threno:3.ver:30.*
káć/dla zbáwienia náßégo/opowiedźiał to dawno przedtym Jeremia
rok: Da bijącému sye lice swoie/ będźie násycon vrągánia. Vrąga
Ewányelistá nie kłádźie w Historyey/ choć było nie máłé: tylo osoblin
liczek kłádźie/ dla iego okrutnośći/ który iáko inßy pißą/onże Málkuß
mu Pan vcho vzdrowił w ogroycu/ máiąc rękáwicę zbroyną ná ręce/ — *Vt testatur Antonius Broyckwius in enarratione Euangeliorum parte 2. Articulo 32. Folio 292.*
zadał. Który to policzek ná Páńskiey twarzy ták był znáczny/ że y
sieyßy dźień/ w Rzymie ná obrázie twarzy Páńskiey/ który Weronika
ießcze go dobrze znáć. Chćiał sye Málkuß Biskupowi záchowáć/ prz
wßelkiey lutośći vderzył: choć tego niewiedźiał ieśli wdźięcznie álbo
dźięcznie on Biskup odpowiedź Páńską/ v siebie przyiął.

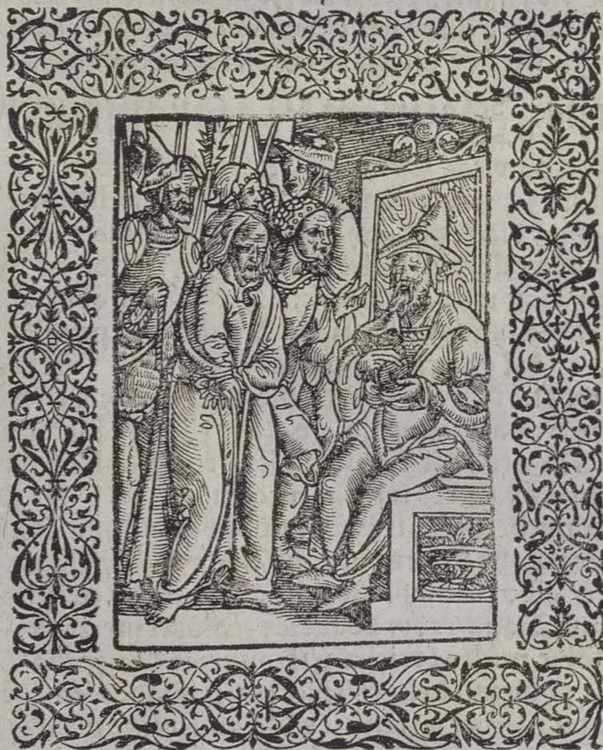
Ták pospolićie pochlébcy czynią/ áby sye PAnom swym záchow
przypodobáli/ więcey sye wßytkich rzeczy wążą niż potrzebá. Práwi
Málkuß wykonterfetował/ który niewinnégo bije/ choć mu Biskup ni — *Konterfet wßytkich pochlebców/ iest Málkuß.*
áby sye tym przypodobał. O co tákich Málkußów dźiś/ którzy niewinn
twarzániém v PAnów hydzą: á ná nié do wßytkiégo złégo/ Pány po
dzą: wßytkiégo złégo Pánom przyczyną są. A Pánowie choć to pod c
czą/przedsie ich słucháią/ nic im o to nie mówią/iáko y Annaß Málku
o niewinny Páński policzek nic nie rzékł.

¶ A bacząc Pan/że Kśiędzu Biskupowi to było miło/á sługi o to n
rał/sam iął mówić do tego który go vderzył: Jeślim źle mówił/wyday
dectwo o złym: A ieśli dobrze/czemu mie bijeß? Jákoby rzékł: mówię
Sędźia/ odpowiedam ná pytánié iego/ Sędźia mie nie osądźił/ bo teg
zna/ ábych źle przećiwko niemu mówił: A ieśli onému nie krzywdá/ ty c
sye tego mśćiß? Przystoyną tu rzecz Pan vkázuie káżdému niewinnému
sye bronił do tąd/dokąd mu niewinnośći y prawdy stawa: przeto żeby
dźie/ którzy dobré hánbią/ byli w swéy złośći inßym pokázáni.

Kłádą niektórzy/ że to pytánié o Zwolenniki/ y ten policzek w do
Káyphasá sye sstał/ á nie v Annaßá. Lecz iż też wiele ich piße/że v Ann
tedy ná tym nie widzę/ áby co należáło ku sporowi: Abowiém dosyć ná

ny że wiémy/ iż Pan niewinnie policzek wźiął dla nas/ v którégo Bisku-
pá wźiął/ máło ná tym nam iest/ y nic tu po dwornym o tym bádániu. Tákże
o pierwszym Piotrowym záprzeniu/ iest niemáły spór miedzy Doktory: bo
i powiedáią/ że piérwsze záprzenie Piotrowé/ było v Annaszá/ á drudzy
wszytko troie być v Káiphaszá/ gdyż mieli baczyć/ że tu wiecéy o rzecz
niż o mieysca. Otóż gdźiekolwiek sye Piotr záprzał/ przedsie iednák
trzykroć sye záprzał/ á záprzał sye niż dwá rázy kur zápiał. Máło tedy ba-
czyć po tych subtélnośćiach rozumu/ gdy sye rzecz iásna vczynku Pio
trowégo pokázuie/ przeto pusczáiąc to ná strone/ dálszému
postepkowi Historyéy przypátrzmy sye.

Odesłał go tedy Annasz związánégo do Ká-
iphaszá Biskupá. Ystał Symon Piotr
...rzał sye. Rzekli tedy do niego: Czyliś y ty iest
z zwolenników iego: záprzał sye Piotr y rzekł:
Nie iestem.

Tedy Annasz odpráwił te rozmowe z Pánem Chrystu-
sem/ odesłał go związánégo do Káiphaszá Biskupá/ y Xiążećiá
Kápłáńskiégo/ kedy iuż zgromádźili sye byli Szkrybowie/ náuczeni
w Zakonie/ Pháryzeuszowie/ Kápłani/ y stárszy Zydowscy: czeká-
li iuż áby im przywiedźiono Páná Christusá poimánégo/ y związánégo.
Zgromádźili sye wszyscy stárszy dla téy przyczyny/ żeby wietszy Máyestat/
wietsza powage przed wszytkimi ludźmi pokazáli w tym/ iż oni nic nie o-
bwáią/ postepowáć przećiwko onému/ którégo skáżcą Zakonu Moy-

zéßowégo/ gwałtownikiem świąt/ y Soboty/ zwodzicielem wßytk
záburzycielem wßytkiégo króleſtwá Zydowſkiégo/bluźniércą y pełn
belſtwá/ być powiedáli. Dla iego tedy ſkaránia/ y z niego wßytki
lepßégo wybádánia / wßyſcy ſye ſkupili : w czym ſye wypełniło P
Psal: 2. versu 2. Dawidowé : Zeßli ſye Kśiążętá poſpołu przećiwko PAnu / y przeći
mázáńcowi iego.

¶ Kiedy tedy Páná prowádzono od Annaßá/ ßedł też zá Pánem
zdáleká/pátrząc coby był z nim zá koniec. Szedł też y drugi Zwolen
trem/ y ták weßli zá Pánem/ do dworu Biſkupiégo. Ktoryby to b
lenik/ którégo tu Jan świety niewymienił/ wątpią niéktórzy Dokto
niéktórzy też pißą / że ſamże Jan świety Ewányeliſtá był / który ſye
oan: 20. versu 2. mienił / dla pokory / y ſkromnośći : bo ták y ná inßym mieyſcu EW
vczynił : o ſobie mówił/á przedśie oſoby ſwéy niewymieniał. Augu
zá dworſtwo to niepotrzebné rozumié/ badáć ſye o tym/ ktoby to był
Hieronymus in Epitaphio Marcellæ viduæ. wiedzieć o nim niechce. Hieronim/Chrizoſtom S. y Cyryllus/ći świ
to był ſam Jan świety/ y ták pewnie było/ że on był/ á nie inßy. Te
wił odźwiérnéy áby Piotrá puśćiłá : y ták ſye ſtáło : że go puśćiłá d
Pálacu / álbo do śieni nieprzykrytéy / w któréy ogień niécono / przet
źimno : y grzało ſye ich tám nie máło v ogniá : do których przyſtąp
Piotr/ grzał ſye z nimi wſpół chwilę nie bárzo długą. Bo wnet przyſ
wká odźwiérna/ y vyźrzawßy go á on ſye grzeie/ietá mówić do drugi
iących ſye : Y ten z nim był : to ieſt z Jezuſem : y obróćiwßy ſye do Pi
łá mu mówić : Jzaliżeś ty nie ieſt ze Zwoleników człowieká tego?

Y tyś z Jezuſem Názáráńſkim był.

Matt: 26. a ver: 69 ad finem. Hiſtorya álbo powieść záprzenia Piotrowégo po trzy kroć / y i
Marci 14. a ver: 66. ad finem. ſpoſobem Chriſtuſá záprzał/ wßyſcy cztéréy Ewányeliſtowie z pilnoś
pisáli. Mniémam iż dla tego/ áby pokazáli w Pietrze/ piérwßym Ch
Lucæ 22. a versu 55. ad 62. wym Apoſtole/iáko człowiek ſłáby y niepotężny ieſt/do rzeczy przed ś
tych/ieſli go Pan Bóg nie podpomoże.† A to Piotr obiecał był z P
†Matt:26.ver:35. mrzeć : obiecał ſye go nigdy niezáprzéć : A kiedy nań przyßłá pokuſá
kiégo zábaczył / co był obiecał / y Páná ſye záprzał. Stráßliwy ieſ
płác człowiekowi / ná którym ma gardło dáć : tákże y Piotrowi to
wa rzecz byłá/ że ſye bał poimánia : bał ſye y żywotá ſtrácenia : P
záprzał Páná. Może tu káżdy obáczyć/że to ieſt oſobliwy dar Boży/
dla Páná Chriſtuſá / y przeto wßyſcy męczenicy / by byli z Duchá ś
téy śmiáłośći nie mieli/ áby dáli żywot ſwóy dla imienia Páńſkiégo.
z potężnośći ſwéy tegoby byli nie vczynili/ nie tylo aby dla niego vmrz
li / ále też y męki / álbo przenáßládowánia/ dla niego ćiérpieć. Oſobl
dy to był dar Páná Bogá/który do tákiéy ſtałośći męczeniki/y wybrá
Acto: 5. ver: 41. ſkié posiłał : że ſobie mieli zá wielki zyſk/ vmrzéć dla Páná Chriſtuſá
ſelili ſye z tego/ że godnymi byli/ ćiérpieć przenáßládowánié dla niego.
ſye káżdy przypátrz : Piotr ná ten czás dla śmierći/záprzał ſye Páná/
ále trzykroć : który potym zá Neroná Céſarzá Rzymſkiégo / ſchućią
też dla Páná Chriſtuſá ćiérpiał. Cóż tego byłá zá przyczyná? Nie kt
ßa iedno tá/ że tu v Káiphaßá / niemiał poſilenia od Páná Bogá/ ći
piał y vmárł/á w on czás/gdy z weſelém ßedł ná śmierć/miał od Pán
gá dar śmiáłośći/y ćiérpliwośći/przeto tu ſye śmierći bał/tám ſye iéy n

Z záprzenia Piotrowégo/ którym ſye Páná ſwego záprzał/przyczy
łá tá/ że do dworu Biſkupiégo wßedł/ by był vległ z drugimi ná ſtroni
pewna żeby był do tego nie przyßedł. Dwór tedy dał mu do tego p
ne/ áby ſye Páná záprzał / choć tego Piotr w myſli nie miał / áby to v

kiedy w on dwór do Biſkupá wchodźił. Znáć z Hiſtoryéy / że iákim
n onégo dworu/ tákimi byli y ſludzy : á náoſtátek / y dźiéwki w onym
e. Był wielkim nieprzyiaćielem Chriſtuſowi Pánu on Biſkup : przeto
y/y ſlużebnice iego/gwóli Pánu ſwemu/Páná Chriſtuſá mieli w wiel-
enawiśći : y dla tego dźiéwki/ zábaczywſzy wſtydu przyrodzonégo/Pio
nieznáiomému/ták dokuczáły/że ſye dla ich wſzetecznégo pytánia/dwá
hriſtá Páná záprzał.
ywać to czeſto/Chrześćiánie mili/ y przed námi bárzo bywáło/ że bia-
y/ y przedtym dawáły/ y teraz dawáią/wiele przyczyn/ mężom do złe-
máią to/ iákoby przyrodzonym obyczáiem/ z mátki ſwéy JEwy/ która Geneſ: 3. verſu 6.
iému rodźicowi náſzému/á mężowi ſwemu Jádámowi/dáłá przyczyne
chu : á zátym y do wſzyſtkiégo złégo. Siłá ná świećie pogineło ludźi/
mi/z przyczyny białychgłów: siłá ná bieśiádách ginełó/y po dźiś ginie:
ch namowy / y z ich pobudki/ złégo ſye dźieie/ vſtáwicznie ná świećie.
nie dźiw/że y Piotrá nieboraká/ do tákiégo vpadku przywiodły.
e ſye ſtrzegą tego wſzyſcy oni/ którzy áż názbyt białym głowom/ téż y
kam ſwym/ſobą dádzą rzedźić/áby zá namowámi/y przyczyną ich/do
w grzéch nie przyſzli : máiąc to przed oczymá/że Mąż káżdy ieſt gło- 1. Cor: 11. verſu 3.
łéyglowy/á głowá mężowá ieſt/ſam Pan Chriſtus.
zy dworzech tákże biſkupich/ y páńſkich/day to Pánie Boże/áby Pá-
duchowni/y świetſcy/ táki porządek mieli/y tákié ſługi/żeby nikomu z
e roſłá przyczyná ku grzéchowi/ y ku źle czynieniu : co ták będźie/kiedy
ie będą żyć w boiáźni Bożéy / y wedle woléy Bożéy będą dwory ſwe
y ſpráwowáć.
Ale przypátrz ſye temu pilnie z hiſtoriéy/iáko w tym piérwſzym záprze-
otr/vżył iákoby fortelu tákiégo/ którym ſye mu zdáło/że ſye Páná nie-
: bo ná pytánie dźiéwki onéy/ieſliby był Jezuſów Zwolenik nie odpo
ał/nieieſtem: w czymby był pokazał iáſnie ſye przeć Jezuſa: ále iey od-
ział rożnie od iéy pytánia/mówiąc : niewiem co mówiſz. Przeto
áſie nápádłá go inſza pokuſá: bo przyſzłá druga dźiéwká y ięłá go vká-
inſzym/mówiąc: Ten był z JEzuſem Názáráńſkim : á oni to vſłyſzą-
ſtąpiwſzy go/ ięli go pytáć. A wſzákeś ty ieſt ze Zwolenikow iego ? A
nieborak/iuż bez fortelu/ iął ſye przyśięgáć/przec ſye być iego zwoleni-
powiedáiąc/że go nigdy nie znał : y rozumieiąc że iuż tym wtórym zá-
m miał vléć / y wolen być / nie pomniąc ná ſłowá Páńſkié / które mu
: że piérwéy niż kur zápoie / dwá kroć ſye mnie záprzyſz : trwał tám
e : y wyſzłá godźiná że mu nikt nic nie mówił. Aż w godźinie/ przyſzłá
pokuſá gwáltownieyſza: bo powinowáty onégo Málkuſzá/którému
o vćiął Piotr w ogroycu/ten vyżrzawſzy go/ iął mówić : Izalizem ia
niewidźiał w ogroycu z Jezuſem ? Co gdy drudzy vſłyſzeli/ ięli mowić:
awdę żeś ty ieſt z iego Zwolenikow/boś Gálileyczyk/ y mowá twoiá
iáſnie wydawa. Już tám Piotr był w wielkim ſtráchu : przeto przy-
lętwy ſobie zádáiąc iż nieznał człowieká tego/ to ieſt Jezuſá/o które-
pytáli.
u ſye łacwie káżdy przypátrzyć może/że którégo pan Bog w pokuſách
niém ſwoim opuśći/ten co dáléy tym głebiéy do vpadku idźie/iáko to
k Piotr vczynił : że Páná CHRiſtuſá wſpomożyćielem nie miał/ do
przyśieſtwá/ y do záprzenia Páná ſwego przyſzedł. Długo iednák
złémi był/ przeto im dáléy tym wiecéy grzéſzył. Tákći y dźiśieyſzych
złé towárzyſtwo vmié : toć y dźiś czyni ze złymi obcowánié. Przeto
o prawdźiwie nápomina : Z świetym / świety będźieſz / á ze złym/ zły. Pſal: 17. ver: 26.
z ſye ma káżdy złégo towárzyſtwá: bo im dłużéy z nim będźie przeby-

Matt: 12. ver: 35. wał / tym wiecéy gorßym ſye ſtánie: gdyż káżdy zły człowiek / zſkárb
Lucæ 6. verſu 45. ſwego/záwżdy złosć mnoży.
Hilarius & Ambroſius. Byli niektórzy z Doktorów swietych/ którzy niewiem z iákiéy po
ści/omawiáli Piotrá/y wßyſtko ieǵ troie záprzenie: powiedáiąc że ſye
nie záprzał Chriſtuſa Páná/iáko Bogá: ále ſye go záprzał/ iáko czło
y ták ieden z nich nápiſał: Dobrze ſye Piotr záprzał człowieká/ któreg
dział być Bogiem. Ale ieſli tá omowá Piotrowá ieſt przyſtoyna/ſło
ná Chriſtuſowé to pokázuią/ które do Piotrá mówił: Piérwéy nizli
poie/trzy kroć ſye mnie záprzyß. Nie mówi Chriſtus Pan/ záprzyß ſy
człowieká: ále mówi: záprzyß ſye mnie/to ieſt/zupełnégo Chriſtuſá/
y człowieká. Przetóż iż cáłégo ſye Chriſtuſá Piotr záprzał/ nie mogą
żadné omowy. Co Piotr swiety w ſobie bacząc/ że bez wßelákiéy o
nosći zgrzéßył: Vſłyßał też kurá powtore poiącégo: wſpámietał/że n
kur dwákroć zápiac / miał ſye Páná trzykroć záprzéć/ iáko mu to Pa
wiedział: przyſtąpiło do tego/że Pan weyźrzéć nań raczył/y okiem ćiel
y okiem miłosierdzia ſwego:przeto vpámietał ſye Piotr/wyßedł od zły
dzi/wyßedł z dworu złégo biſkupá/z róty złégo towárzyſtwá: y wyßed
kał ſrodze zá grzéch ſwóy. Trudno miedzy złymi/co dobrégo czynić: t
Piotr miedzy tákimi/ v których prawdá nie byłá. Chriſtus Pan był z
ny/y ćiérpiał rozmáite doległosći. Trudno tedy tám Piotr vpáść nie
gdźie prawdá z Chriſtuſem Pánem w niewoli byłá.

¶ Trzy rzeczy tu tedy Piotr czyni/gdy ſye z grzéchu vpámietywa.
Naprzód/wſpámietał ná ſłowo Páńſkié.
Potym to ſłowo v ſiebie vważywßy/ iął gorzko płákáć/y grzéch
go żáłowáć.
Potrzećié wyßedł precz z domu Biſkupá złoſliwégo/ y od iego dw

¶ Té trzy rzeczy przynależą káżdému pokutuiącému. Naprzód/áby
mietał ná ſłowo páńſkié/ które powieda/ że Pan BOg złosć ludzką/
ſrodze karał. Pámietał też ná to przećiwko komu zgrzeßył/ co grz
ſobie vtrácił. A to roſpámietawßy/vdał ſye do dobroći boſkiéy/wſpo
Lucæ 15. verſu 18. ná dom vtrácóny / iáko vczynił on ſyn roſpróßny: któremu kiedy ned
& 19. kuczyłá/tedy wſpomniał ná oycá ſwégo/y mówił: Wſtáne/y póyde d
mego/y bede mu mówił: Iużem nie godźien/ábym był zwan ſynem t
vczyń mie iáko iednégo z naiemników twoich.

Kto ſye chce vpámietáć prawdźiwie/potrzebá/ áby ßczérze wſpo
ná Bogá/ná ſłowo iego/do niego ſye prawdźiwie obróćił/dobrotliwos
v ſiebie vważył/ná dobrodźieyſtwá iego pámietał.

Potym áby wielkosć grzéchu v ſiebie vważywßy / płákał gorzko z
trem/ bo Piotr/ nie tylo płákał Ewányeliſtá mówi/ále gorzko płákał:
Lucæ 7. verſu 37. zo PAná miłował / przeto iego záprzenia bárzo płákał. Ták płákáłá
& 38. wiáſtá grzéßnicá: ták wßyſcy pokutuiący w płáczu / w worze/ w Pop
w pośćie pokutowáli.

Náoſtátek/ potrzebá pokutuiącému/ áby wyßedł z obcowánia zły
by żadnéy przyczyny do grzéßenia nie miał: y przetoć dobrzy Chrześci
áby przyczyny grzeßenia nie mieli/z poſpolitowánia ludzkiégo ná pußcz
chodzili/w ſkáłách/ y w chálupkách nedznych ſámi mießkáiąc/áż potym
ßtory ieto budowáć/ áby tám od wßytkiégo swietſkiégo/y poſpolitégo
dźmi obcowánia odłączywßy ſye/ wolniéy ludźie PAnu Bogu ſłużyli
grzéchy ſwé żáłowáli.

¶ Tu ieſt wątpliwosć / iáko Pan ná Piotrá weyźrzał / ieſli ćieleſné
czymá / álbo ieſli miłosierdźiém tylo ſwoim: bo EWányeliſtowie piß
Chriſtus Pan był we wnątrz w gmáchu/ miedzy Xieżą/ Doktórmi/ ſt

Biskupy: á Piotr był ná dole w sieni. Jákóż to mogło być/ áby Chri=
nań weyźrzeć miał / gdy indziey Piotr / á indziey Christus był. Ale ta=
te wątpliwość wyrozumieć: bo zá wtórym zápianiem kurów / iuż sye
odziło / ono Concilium stárßych Zydowskich: y ták práwie w trzecim
eniu Piotrowym / Christusá PAná wywodzono / z onégo gmáchu od
upá do oney sieni / gdzie Piotr z záklinániém sye przysięgał / że Jezusá
ał. Bo ledwo tego Piotr domawiał / á Páná Jezusá w ten czas wy=
ziono: y w ten czás Pan weyźrzał ná Piotrá: zá którym weyźrzeniém
: vpámiętał sye y płákał. A zá tym łzy iego / pomogły mu bárzo / iáko
roży swięty swiadczy do dosyć vczynienia zá grzech. Są niektórzy/ któ
weyźrzenié Páńskie Duchownie rozumieią. Wßákże pewna rzecz iest/
n y okiem cielesnym weyźrzał ná Piotrá/ iáko o tym Lukaß S. swiad= *Luca 22. ver: 61.*
okiem łáski y miłosierdzia dotknął sercá iego / áby pokutował.

☞ W tym czásie / kiedy sye to z Piotrem działo / wypisuią też Ewán=
owie / co sye z PAnem náßym JEzusem Christusem / w onym Concili=
ziało.

ąże Káplánskié / y on wßystek Zbór/ nábywáli
żywégo świádectwá przeciwko Jezusowi / áby
á śmierć wydáli/ ále nie nálezli / ácz wiele fał=
ych świádków przystępowáło.

ierwéy EWányelistá pokazał / że sye było wßystko Duchowieństwo
wskié/ do Kaiphaßá Biskupá roku onégo zeßło. Teraz vkázuie dla któ
yczyny zeßli sye byli. Bo dla tego / áby pospolitą rádą swoią zgoto=
PAnu Chrystusowi śmierć. Szukáli tedy fałßywych świádectw / bo
ziwych náleść nie mogli: y miásto tego / coby sye był z świádectw
m Pan Christus miał pokázáć / pokazał sye niewinnym.
Tuby mieysce było o fałßywych świádkách pisáć/ ále dla skrócenia Hi=
y/ y iéy wykłádu / troche o nich przypomnię/ że fałßywy świádek/ prze=
trzem grzeßy.
rzodkiem przeciwko Bogu/ bo przykazánié iego przestępuie.
otym przeciwko Sędziemu/ bo go kłamliwym świádectwem od sprá=
wości odwodzi.
áostátek przeciwko onému niewinnému / co nań swiadczy: bo go
ie/ y fałßem trapi. Przeto Pismo o nim mówi: Fałßywy świádek/ nie *Prou: 19. versu 5.*
karánia / á który mówi kłamstwo/ y ten bez kázni nie będzie: bo/ iáko
gim mieyscu Pismo mówi: Oßczep / miecz / y strzałá ostra/ iest táko= *Prou: 25. ver: 18.*
złowiek/ który mówi przeciw bliźniému swemu fałßywé świádectwo.
Powieda Historya/ że nienáydowáli świádectwá złégo o Christusie: w
dwie rzeczy pokázuie.
apr zód niewinność żywotá Páná Christusowégo táka / iż też y oni źli
/ máiąc ták wiele złych/ y fałßywych świádków/ nie mogli nic náleść w
Christusie/ coby byli gánić mogli: wierzę/ że to Ewányelistowie nápi=
á potwierdzenié wiáry náßéy/ o niewinności Páná á zbáwicielá náßé=
óra sye iáśniey pokázáć nie mogłá/ iedno gdy nieprzyiaciele iego pilnym
iém swoim/ nic nie mogli náleść w nim złégo.
ruga rzecz pokázuie / iáko Pan Bóg spráwą swoią / kłamstwo kárać
bo iednostáyności/ y zgody/ fałß/ nigdy mieć nie może. Ale y w świá=
ách bywa rózny / y w náuce bywa niezgodliwy / iáko sye to pokazáło

w tych świádkách/którzy byli zgromádzeni przećiwko pánu Christusowi
rzy iż fáłszywymi byli/w swych świádectwách / zgodźić sye nie mogli/ p
on zbór Zydowski zgromádzony tym sye wiecéy stárał/áby fáłszywymi ś
kámi mógł przekonáć Páná Christusá. A gdy sye ták o nie stáráli : Po
Historya :

Tedy przyszli dwá fáłeszni świádkowie/ y rze
Ten powiedźiał / iż moge zburzyć Kośćiół B
y po trzech dniách záśie gi zbudowáć.

Deut: 17. versu 6. Wiedźieli że iednégo świádectwo/wedle zakonu ich/ máło było w
przeto dwu náprawili/áby go potepić mogli.

Ioan: 2. versu 19. ☞ Byłoć to/że niekiedy podobne słowá tym Pan mówić raczył/
czás/ kiedy kupuiące / y przedawáiące z Kośćiołá wyganiał : Ale słow
od tych/były rózné : bo nie mówił Pan/moge skáźić kośćiół Boży/ álbo
Márek święty powieda/ vkázuiąc tych fáłszywych świádków świádec
ia skáże kośćiół ten/który reką ma iest zbudowan. Ale Pan mówił : Ze
Marci 14. ver:58. ćie ten kośćiół. Nie mówił záśie / zá trzy dni zbuduie go/ álbo iáko M
święty powieda/we trzéch dniách inszy zbuduie/ nie reką vczyniony : ále
wił Pan/we trzy dni wzbudzę gi. Dáleka tedy różność byłá mowy
skiéy/od świádectwá/ tych złych świádków : bo oni ná reczny kośćiół/
páńskie wykłádáli/á Pan té słowá mówić raczył/o kośćiele ćiáłá swego

¶ I tu iest nam przestrogą / ábysmy sye vczyli/ iáko słowá inszych
rozumieć/y iáko ie do ludźi odnośić : bo tego siłá baczymy/ że ludźie in
wiec przenoszą słowá ludzkie do ludźi/á niż o nich rozumié/co ie mówił:
bywáią y rostą zwády/waśni/ y niezgody miedzy ludźmi. Ma człowie
wżdy w lepszy obyczay / słowá bliźniego swego rozumieć/ y nie być pró
plotomówcą/á nád wolą bliźniego/mowy iego/niema rozumieć/áni wykł

Był onégo czásu wielki grzéch v Zydow/przećiwko kośćiołówi m
Matt: 23. ver: 16. y przysiegáć ná kośćiół : á więtszy ieszcze przysiegáć ná złoto/które w k
lé było: á naywiętszy/mówić przećiwko niemu. Otóż rozumieli fáłszywi ś
dkowie/ że tym świádectwem/ o zepsowánym Kośćiele mieli go poko
przeto sámi oni Sedźiowie/to obaczyli/ że świádectwo onych fáłszerzó
było słuszné/áni ták mocné/żeby byli przez nie Christá Páná pokonáli.

Widząc to tedy Káiphasz Biskup/że mu sye oné świádectwá nie s
wáły/chcąc sye pokázáć spráwiedliwym Sedźią/z sámych vst páńskich
przyczyny : y przeto stánąwszy w pośrzodku onégo zgromádzenia/ pytał
ná/czemuby nie odpowiedał ná té świádectwá/które mu zádawano/ále
obaczył/że Pan milczał/á odpowiedáć niechćiał/ iuż sye oborzył inszym
télem ná Páná/y iął go záklináć/mówiąc:

Poprzyśiegam ćie przez Bogá żywégo/ábyś n
powiedźiał/iesliżeś ty iest Christus syn Boży
w Greckim stoi/Syn on Boży.

☞ Poprzyśiągł dla tego Páná/przez Bogá żywégo/áby go przym
sobie odpowiedźieć : ták v śiebie to vważáiąc : álbo sye wyzna być/ Sy
onym Bożym/ á ták z vst iego potepimy go: álbo nie wyzna/tedy iuż bedź
mieć przyczyne nań/czemu sye Christusem y Synem Bożym dał zwáć/y
ćiwość sobie/iáko Syn Boży/dopuszczał wyrzedzáć.

Przypátrzże sye káżdy/iáka to chytrość byłá tego Biskupá/poprzyś

á Chriſtuſá imieniem Bożym/bierze imie Boże w vſtá ſwe/nie dla tego
ſye dowiedział prawdy/którey nie miłował/ále dla tego/áby nálazł przy=
e obwinienia niewinnégo. Ták też nie kiedy y on zły król Achab po= 3.Reg: 22. ver:16.
iegał prorokà Micheaßá: nie iżby ſye prawdy od nieǧ dowiedział/bo iéy
ierzył/ále żeby przyczyne miał nan/wſádzić go do ćiemnice/y karmić go
bem ſmutku/á poić wodą vćiſku. Jeden to vmyſł był/w tym złym królu
y w tym złym Biſkupie : bráli imie BOżé w vſtá ſwé / ku złoſliwému
ſiewzięćiu.

Pan Chriſtus tedy/ácz do tego czáſu milczał/ále kiedy poprzyſiężon był
niem bożÿ/iuż milczeć niechćiał/ále prawdźiwie odpowiedźiał/mówiąc:

Tyś powiedźiał/iż ia ieſtem.

Nie tái ſye Pan z tym/prawdźiwie wyznał być ſye ſynem Bożym/
adnéy wymówki/ niewiádomośći nie mieli. Wßákże ſye w tákiéy po=
/być Synem Bożym pokázuie/iż ná złych rece/y ná złych ludzi Sąd był
edł : ále żeby nie rozumieli / żeby im to miáło być bez pomſty/ by też nie
nieli tego/żeby on od nich nieſpráwiedliwie oſądzony/iuż zágináć miał/
ták do nich mówi :

wiedam wam/ iż od tychmiaſt/ vyźrzyćie ſyná złowieczego śiedzącego ná práwicy Bożéy/ y przychodzącego w obłokách.

owiedźiawßy ſye być prawdźiwym onym Synem Bożym/z nátury oy=
tiéy własnym/iuż teraz pokázuie/ czego ſye mieli ſpodźiéwáć po nim : y
nim pogróżkę / którey ſye potym ſámi doświadczyć mieli : iákoby rzékł: To mieyſce pytá=
nie teraz wierzyć niechcećie/áni vwierzyćie/ale ſye teǧ potym doświad= nia Chriſtuſá Pá=
/ że tego/ którégo teraz w oſobie człowieczéy wzgardząćie / w rychle o= ná/iesli był Sy=
ćie/śiedźieć ná práwicy mocy Bożéy: to ieſt: poznáćie go w Máyeſtá= nem Bożym/y iá=
oſkim/ świátu roſkázuiącégo/ y potym poznaćie go przychodzącégo w kim był Syn em
ach niebieſkich ná Sąd powßechny : y którégo teraz człowiekiem po= Bożym/iesliprzy
n / y wzgárdzonym widźićie / w Boſkiéy mocy potym go oglądaćie. ſpoſobionym ál=
to Boſką moc Chriſtá PAná / ćiż przećiwnicy iego / wnet po zmar= bo iednourodzo=
wſtániu iego vczuli/bo widźieli co ſye mocą ieǧ dźiało przez Apoſtoły/ nym / ieſt wyło=
li zátrwożenié świátá náuką iego/widźieli moc táką iego/w vczniách żoné w Niedźielę
cudách y w náuce/ że ſye iéy ſprzećiwić niemogli : oglądáią go y po= po Wielkiéynocy
ędźią wßyſtkich z wielkim ſwym ſtráchem/y z wielką boiáźnią. cżwartą/ Pági:
125.

Leczby kto pytał : Biſkup Żydowſki/pyta pod przyſiężeniem Páná/
ł Synem Bożym onym przyrodzonym: A Pan Chriſtus/záraz wyzna=
e Synem Bożym/dálßą mowe ſwą/iuż nie o Synu Bożym/ále o Sy=
owieczym mówi. Dla czego to Pan vczynił / pytałby podobno :
yná tá ieſt. Jż rázem Pan/ y Synem Bożym/y Synem człowieczym
e opowieda : czyni to dla tego/áby nátury Boſkiéy/y nátury człowie=
am w ſobie świádkiem był: Aby káżdy rozumiał/tegoż być Syná czło=
go/który był Synem bożym prawdźiwym.

y Kśiążę Kápłáńſkié rozdárło ná ſobie odźie= woie/mowiąc: bluźni: á cóż wiecéy potrzebu= o świádków ? Oto teraz ſłyßeliśćie bluźnier=

ſtwo. Co

ſtwo. Co ſye wam zda? A oni odpowiedziel: Záſlużył śmierć.

☞ Rad był zły Biſkup/ że przyczyne z wyznánia Páná Chriſtuſo
nálazł/pohánbienia y potepienia Chriſtá Páná: czyni ſye tu zawiſnym
wdy Bożéy/y iákoby go barzo doległá/ drápa ná ſobie odzienié/woła/
niérca Páná pokázuiąc: iákoby rzékł: A to ſye czyni Chriſtuſem: czyni
nem Bożym/władzcą mocy Bożéy/równym Bogu: Słyßycie/ſłyßycie
to bluźnierſtwo przećiwko Bogu/y przećiwko mocy iego. Miáſto teg
by go był miał pytáć/ieſli to prawde o ſobie mówił/żeby był Synem b
y doſtátecznie ſye tego z niego dowiedzieć/záraz wydáie ortel winnośći
nie wywiedziawßy ſie z nieg/czyią mocą tredowáté vzdrawiał/ślepym
wrácał/czárty wyganiał/páráliżem zárázoné vzdrawiał/y wßelákie ch
od chorych oddalał/zdrowie im dáiąc/ vmárłé wſkrzéßał/ y tákie rzecz
nił dziwné/których nigdy żaden człowiek nie czynił. Tego ſye pierwé
wiedzieć miał/ od Páná Chriſtuſá/tedyby był łacwie poznał/ że był S
bożym/gdyż tákich rzeczy człowiek proſty/á dáleko mniéy człowiek zły
źniércá czynić niemógł. Nádto Káiphaß był Biſkupem/ powinien b
ſmo Prorockié vmieć/y vczyć ſye z niego/że Chriſtus/álbo Meſyaß/kt
świát przyść miał/ był prawdziwym ſynem Bożym/ z Bogá Oycá v
nym/ iáko o tym Dawid świety świadczy w Pſalmie wtórym/ A w ſ
dzieſiątym : że tenże CHRiſtus/ miał siedzieć ná prawicy mocy Boże
tenże Dawid świadczy : iż też ma przyść w obłokách Niebieſkich ná
świadczy o tym Dániel Prorok w siódmym kápitulum. Otóż/by t
Biſkup piſmo Prorockié vmiał/ vważałby ie był v siebie/ y poznałby
Meſyaß tákim miał być/iákim ſye przed nim Chriſtus Pan być opowie
Sproſna to bárzo rzecz ná świecie/ kśiedzu nie vmieć piſmá świetego
to ieſt iego rzemieſło. Káiphaßowi/ y wrodzona złość/y piſmá świ
nieumieietność bárzo záwádziłá/że prawdy niemógł poznáć: y czynił t
go mu zakon zákázował : bo zákázował zakon Boży/ naywyßßému K
nowi/że niemiał ná ſobie odzienia tárgáć:on/znáć że tego zakonu nie
przeto ná ſobie odzienie tárgał/iáko Ewányeliſtá piße. Acz iednák b
obyczay v Żydów/że tárgáli odzienié ná ſobie ludzie/ták dobrzy iáko y p
ći/vkázuiąc po ſobie żal/álbo krzywdy Bożéy/ álbo żal iáki lámentliwy
o tym możeß czytáć/w hiſtoriách †o Dawidzie/ *o Helizeuſie/ ᵃo Jobie
Biſkup iż nád roſkazánié Zakonu ná ſobie odzienié rozdárł / nie było
oſobnéy táiemnice. Abowiém iż Kápláńſtwo Żydowſkié / Zakonem
Chriſtuſowym miáło ſye roſtárgnąć y wniwecz obróćić / iuż to ono ro
gnienié przez recé Biſkupié/ ßáty Biſkupiéy znáczyło. Co iáko ſye iuż
niło wßyſcy to baczym/ dowodzić tego nie potrzebá.

Ták tedy iuż zdrápawßy ná ſobie odzienié/ bluźniércą Páná oſadzi
pytał drugich coby ſye im też widziáło. Ale oni od ſkazánia Biſkupiég
odſtępuiąc/ wßyſcy Páná Chriſtuſá iáko bluźniérce wedle Zakonu/ god
być śmierći záwołáli/ y ták iuż od Biſkupá/ y od siebie ná śmierć oſad
go/ ieli go iáko bluźniérce károć : o czym Ewányeliſtowie ták pißą:

**Tedy ieli plwáć ná oblicze iego / y oni którzy
trzymáli związánego / ieli ſye z niego pośmiew
wáiąc/policzki w twarz iego zádawáiąc/oczy mu**

Pſal: 2. verſu 7.
Pſal: 109. ver: 1.
Daniel: 7. ver: 13.
Leuit: 21. ver: 10.
Ezechyaß Król Judſki / ſłyßąc bluźniérſtwo Rábſaceſá przećiwko Pánu Bogo / zdárł odzienié ſwoie ná ſobie 4. Reg: 18. v. 1
† 2. Reg: 1. ver: 11.
* 4. Reg: 2. ver: 12.
ᵃ Iob 1. verſu 20.

ſtáni

niáiąc/ poßyykuiąc/ y mówiąc: prorokuy nam Chriſtuśie/ kto ieſt/ który ćie bije.

☞ Tych wßytkich dolegliwośći / tego wßytkiego bićia / y vrągánia ...ná Chriſtuſowégo / tá przyczyná byłá / że go iuż byli oſądźili Kśiężá Żydowſcy/ być bluźniercą y nieprzyiaćielem Bożym: które oſądzenie ſtáło ſye ...o wtórym zápianiu kurów: y zátym oſądzeniem rozeßli ſye wßyſcy od Bi...á / zoſtáwiwßy Páná Chriſtuſá w ręku y w mocy onych kátów / y ludźi ...: którzy iáko ſye z nim obchodźili do ſámego dniá/ y co mu czynili/ iuż po...ßéy z piſmá Ewányeliſtów ſye pokazáło.

O iáko tám był boleſny nocleg Páńſki/ w bićiu/ w policzkowániu/ w ...ykowániu/ y w pośmiewiſkách! Ćierpliwie znosi Pan wßytko ſwoie v...ienié/ wßytki ſwé dolegliwośći/ bićia/ y nágrawánia ćierpiał Bog Oy...ták wielkiéy krzywdy Syná ſwego od złych ludźi/ więcéy pátrząc ná po...ńſtwo iego/ które ſye mu gwóli dźiało/ á niż ná krzywdę Syná ſwego. ...amy / że dla ſámych pośmiewiſk ludźie mężni y cnotliwi/ zbrzydzáli ſo...wot/ y woleli śmierć/ á niżby byli mieli w pośmiewiſko przyść / iáko v...ł Sámſon iuż oślepiony/ który dla tego/ áby więcéy pośmiewiſká/ y po...zy nic ćierpiał od nieprzyiaćiół: Vmárł y z nieprzyiaćioły ſwemi/ obáli...ná sie/ y ná nie dom. Ták vczynił y Saul król Żydowſki/ gdy widźiał/ ...ał w ręce nieprzyiaćielſkié przyść/ kazał ſye giermkowi ſwemu zábić/ mó...: Zábiy mię / dla tego / áby nie przyßli ná mię nieprzyiaćiele moi / ći nie ...záńcy/ á potymby mię zábili/ ze mnie ſye nátrząſaiąc y pośmiewáiąc. ...vſpominam pogáńſkich Hiſtoryy / w których tákżeby ſye pokazáło/ że ...i ludźie woleli ćierpieć śmierć/ á niż nágrawánia y pośmiewiſká. A pan ...tus náß téy nocy dla nas / y zbáwienia náßégo / nie tylo vrągánia nie ...pośmiewiſká / ále bićié/ policzkowánié/ y poßyykowánié ſkromnie ćier...aczył/ áby ſye wypełniło Proroctwo ono/ które nápiſał Izáiaß Prorok: ...moie dałem bijącym / á policzki twarzy moiéy targáiącym mię / obli...oiego nie odwróćiłem od tych/ którzy mi łáiáli/ y którzy ná mię plwáli. ...áki tedy nocleg Páńſki był w ćiemnicy dla zbáwienia náßégo/ áż do ſámégo dniá/ który był dźień piątkowy. Co ſye bárzo ráno dźiało/ powiedáią Ewányeliſtowie:

Iudic: 16. ver: 25. 29. & 30.

1. Reg: 31. ver: 4.

Iſaiæ 50. verſu 6.

❧

A GDY było ráno/ rádę vczynili wßytki Kśiążętá Kápłáńſkie / y ſtárßy ludu ŻY...owſkiego przećiwko Iezuſowi/ áby go ná śmierć ...ydáli: y związánego przywiedli y oddáli go Pońcſkiemu Piłatowi Stároście.

Zßedßy ſye poránu do iednéy gromády / do Biſkupá ſwego/ ießcze przyczyny ßukáli dla któréyby go ſłußnie/ iuż ná śmierć oſądźić mieli: przeto pytáią go ießcze/ áby im powiedźiał iáſnie/ ieſliby on był Chriſtuſem? Ale im Pan odpowiedźiał / bacząc ich zdrá...iwe pytánie: iż choćby im też był o ſobie prawdźiwie powiedźiał / że był ...hriſtuſem/ tedyby mu byli nie vwierzyli/ ániby mu ná to byli odpowiedźieli:

Jednák przedśie władzéy ſwéy nie chćiał zátáić przed nimi / y powied
iż od onégo czáſu Syn człowieczy / miał záśieść práwice mocy BOżéy.
gdy oni vſłyßeli ieli mówić do niego. Tedyś ty ieſt Synem Bożym : któ
odpowiedźiał/iż ia ieſtem. A oni vſłyßawßy to/ieli mówić : cóż nam p
céy świádectw / átoſmy iuż ſłyßeli z vſt iego. A zátym wſtáłá wßytk
ordá/ związawßy Páná Jezuſá/ wiedli go od Káiphaßá/y dáli go Pon
mu Piłatowi ſtárośćie ná Ratußu : ták rozumieiąc : iż gdyby był od ſ
ſty oſądzon / przyczyny żadenby był nie miał przećiwko nim mówić.

Ioſephus lib: 18. Antiquitatum Iudaicarum cap. 4. vſq; ad ſeptimum.

¶ Lecz iż iuż w téy Hiſtoryéy/ bedźie częſta wzmiánká Piłatá/ tedy
ko wypißemy / co to był zá człowiek. Abowiém był człowiek Pogáńſk
ſłány od Tyberyuſá Céſárzá Rzymſkiégo/ do źiemie Zydowſkiéy/dla téy
czyny/ że iuż źiemiá Zydowſka byłá poddána Ceſárzom Rzymſkim. B
dy tám poſłan Piłat / áby ná mieyſcu Ceſárſkim / Zydy w pokoiu zách
wał/ práwo y ſpráwiedliwość czynił / y Máyeſtatu Ceſárſkiégo poſłu
ſtwá/ we wßytkim przeſtrzégał. Ten dźieśięć lat w Jeruzálem był ſtár
á oſmégo roku ſtároſtwá ſwego / Chriſtuſá Páná oſądźił ná śmierć / p
we dwie lećie/ dał pobić niewinnie wiele Sámárytanów : prze którą prz
ne od Witeliußá ſtároſty Syriyſkiégo/ieſt złożón z ſtároſtwá Jerozoli
go/ y pozwan do Rzymu áby ſye ſpráwił Sámárytanom/ którzy nań ſk
li / o pobićie bráćiéy/ y rodaków ſwoich. Piłat tedy / gdy do Rzymu ie
vmárł w tym Tyberyuß Ceſarz / á ná iego mieyſce náſtąpił Gáius : p
Piłat / niż do wyroku Céſárſkiégo przyßło / ſam śiebie zábił. To ieſt w
powieść o Piłaćie / iáko ią Hiſtorye wypiſuią.

Euſebius Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ lib: 2. cap: 7.

¶ Wydan tedy Pan Piłatowi od ordy DVchownych ZYdowſkich
dwu przyczyn:

Przodkiem dla tego/ áby wßyſcy oni Duchowni/ vßli nienawiśći o
dźi/ o śmierć Páná Chriſtuſowe:y przeto gdy Apoſtołowie wymiátáli i
oczy/ niewinné rozlanié krwie Chriſtá Páná/ y śmierć iego/ mówili do

e ná nas w wieść krew człowieká onégo/ to ieſt Chriſtuſá : iákoby rze= *Acto: 5. ver: 28.*
to nam przypiſuiecie : bo nie my / ále moc Rzymſka oſądźiłá go/ y iá=
négo ná śmierć wydáłá.
ruga przyczyná / iż PAná Chryſtuſá wydáli Piłatowi / to ieſt / że go
hániebną / ſzkáradą y ſromotną śmiercią / zgłádźić z tego świátá / to
żową : ábowiém przeklęty káżdy był z Zakonu Bożégo / ktoryby wy= *Deut: 21. ver: 23.*
drzewie : táką tedy przeklętą / y ſzkáradą śmiercią / chćieli áby PAN
s vmárł dla téy przyczyny / żeby záraz y oſobę Páná Chriſtuſowę zel=
zeklętą vczynili / v wſzyſtkiégo narodu Zydowſkiégo : y dla tegoć w
y gromádźie/ y długo rádźili/ áby go nie tylo o śmierć przypráwić/ ále
potępić ná táką przeklętą śmierć/ ktoráby go byli obrzydźili wſzytkie
raelowi. Bo iż go bluźniercą byli oſądźili : tedy wolno im go było v=
owáć / wedle Zakonu ich : ále iż ſye im táka śmierć niezdáłá być ſłu=
ynálezli okrutnieyſzą/ y przeklętſzą.
le żeby ſye we wſzytkim pokazáli być niewinnémi/ przed ludźmi/ nie we
i w Ratuſz/ by ſye niepomázáli/ obcowániem z Pogány dla ſwéy wiel=
y.
rwné nabożeńſtwo : rozumieli ſobie zá grzéch / wniść do gmáchu
ſkiégo : á tego ſobie zá grzéch nie rozumieli/ wydáć ná śmierć człowie
innégo : Ale iáko byli zwykli wielkich grzéchów máło v ſiebie vwá=
máłé bárzo poważáć / ták y ná ten czás vczynili.
☞ Gdy iuż Pan był wydan do Ratuſzá/ ná ſąd pogáńſki/ obaczył to
przedawcá Chriſtá Páná/ iż iuż ná śmierć oſadzon był od Kśiążąt Ká
ch/ y ſtárſzych żydowſkich : viął go żal wielki/ y obaczył ſwóy zły vczy=
ák vpámiętawſzy ſye : Przynióſł názad trzydźieśći śrébrnych Kśią=
Kápłáńſkim/ y ſtárſzym Zydowſkim/ mowiąc : Zgrzéſzyłem/ bom wy=
rw ſpráwiedliwą. A oni odpowiedźieli : Co nam do tego : ty pátrz coś
. A on porzućiwſzy śrébrniki w Kośćiele/ poſzedł precz y obieśił ſye po=
en : y ták wiſząc roſpukł ſye/ áż z niego wſzytki trzewá wyſzły.
☞ Sroga śmierć Iudaſzowá : ſrodze był zgrzéſzył / ále hániebnie ſye
d ſobą pomśćił/ ſpráwiedliwym ſądem bożym. Smiele Iudaſz zgrzé=
nápominánié Chriſtá Páná nic niedbał. Słyſzał kiedy Pan mówił :
być miáłá onému człowiekowi / przez ktorégo Syn człowieczy miał *Matt: 26. ver. 24.*
dan. Nic ná to niedbał/ śmiele w przedśięwźięćiu złym ſwym trwał/
ą śmiáłość ſam nád ſobą táki mórd vczynił / iż rázem y żywot cześny
ny ſtráćił. Nieznał Iudaſz iedno tylo grzéch ſwóy / iáko też niékiedy *Geneſ: 4. ver: 13.*
am: ále o odpuſzczeniu grzéchu nic nie wiedźiał: przeto do tákiéy roſpá=
ſzedł. Wyznał grzéch/ czynił pokutę zań / Chryſtuſowi Pánu dawał
ctwo niewinnośći : ſobie/ y onym ktorzy go v niego kupili grzéch przy=
winnym ſye vkázuiąc ſtąd/ że przedał niewinną krew : á oni że też nie=
krew kupili: lecz iż wiáry dobréy o odpuſzczeniu grzéchu ſwegó niémiał/
odpuſzczenia nie mógł mieć/ ážby był o onym dobrze trzymał/ y o mi=
źiu iego vfał/ ktorégo ná śmierć wydał : ále iż rázem y w ſwym grzé=
o Chriſtuśie Pánie roſpaczał / przeto iego pokutá/ ſpowiedź álbo wy=
grzéchu nic nie byłá pożyteczna.
dy był Iudaſz wyznał grzech ſwóy mówiąc : Zgrzéſzyłem/ bom wydał
iſá Páná mego / Syná Bogá żywégo / miałby był wielki wſtęp do po=
iéy pokuty : ále znáć to / że nigdy dobréy wiáry w Chriſtá PAná nié=
ini go wierzył być prawdźiwym Synem Bożym/ przeto go Pan Chry=
iedzy dwiemánaſty Apoſtołów ſwych/ Dyabłem názwał/ dáiąc do te= *Ioan: 6. verſu 70.*
przyczynę témi słowy : Są niéktorzy miedzy wámi/ kthorzy nie wierzą : y *Ibidem verſu 64.*
da Ewányeliſtá / że to Pan dla tego mówił/ że wiedźiał ktory go miał

ná śmierć wydáć / y przeto tego dołożył / ieden z was Dyabeł ieſt. C
Ioan: 12. verſu 6. Judaßu był dawno zły vmyſł/ zdrádliwy y bezbożny. Bo był zlodzie
Matt: 26. ver: 21 ßafárſtwie ſwym/á przedsie czynił ſie dobrym: był zdrayca y wydawca
á wżdy omowe z drugimi czynił/ że tákim nie był. Ani tedy wiáry dol
nim było/áni ſpraw cnotliwych: przeto też iż bez wiáry/y bez vczynkó
tliwych vpámietał ſye był w tȳ że Chriſtuſá przedał/nic mu to nie pom
Co ſye pokázuie z dálßéy powieśći Ewányeliſtów : bo kiedy pieniądze
ćił w Kośćiele / bacząc że wßytek grzéch/oni duchowni Zydowſcy nal
dáli/powiedáiąc : ty pátrz coś vczynił : do wietßéy ießcze roſpáczy prz
Jákié miał ſpowiedniki/ tákié odniósł rozgrzéßenié/y poćieche. Bo iá
niechćieli ſye vznáć y obáczyć / że Chriſtus niewinny/ niewinnie był po
ták też áni Judaßá/ o niewinnośći Páńſkiéy świádectwo daiącégo ſ
niechćieli/ áni mu żadnégo poćießenia dáli. Przeto on wyßedßy z Koś
od onéy Kśieżéy/ których cześć było w Kośćiele/á cześć v Pilatá w R
popiéráiąc śmierći Páná Chriſtuſowéy/ powrozem ſye obieśił.

To ieſt ſkończenié Judaßowo/ wßytkim złym ludźiem ná przykła
piſané/ że zá złé ſwé ſpráwy końcá dobrégo mieć nie mogą/ ále źle zgin
ßą iáko Judaß/ bo wßytkich złoczyńców/złodźiei/zdrádźiec Judaß mi
y głową ieſt. Otóż iáko miſtrz zá złé ſwé ſpráwy zginął/ ták y vczniow
poginąć mußą.

☞ Przyrodzona rzecz ieſt człowiekowi bać ſye śmierći/ wßákże i
Auguſtinus lib: 1. de Ciuitate Dei cap: 26. Auguſtyn S. wypiſuie cztéry przyczyny/przecz ludźie ſámi śiebie mordu
Plinius in Epiſtolis.
¶ Piérwßa przyczyná. Niećiérpliwość chorób/ fráſunków/ y kłop
Tákże boiáźń złéy przygody/ álbo śmierći/álbo też/ y niewolſtwá. Dl
przyczyn zábił ſye Cato Vticenſis/ Cornelius Rufus/ który ſye ſam gł
vmorzył : Zelote/ o których piße Jozephus/y inßy.

¶ Druga przyczyná cudzy grzéch/którégo kiedy ſye kto pomśćić chce
ſye go vſtrzédz/a nie może/tedy ſam śiebie morduie. Dla tego ſye zábił
cretia Rzymſka niewiáſtá/że ią Tarquinius mnieyßy zgwałćił. Dla teg
wieśiło ſye dobrowolnie wiele niewiaſt/Zon porázonych Cymbrów/któ
dząc mężów ſwych Rzymſkié zwyćięſtwo przez Caiußá Máriußá/gdy z
rzom Rzymſkim vść niemogły/ piérwéy dźieći ſwe pobiły/ á potym ſám
wßytki powieśiły/iedno dla téy przyczyny/áby nieprzyiaćielom nie przyß
zgwałcenia/iáko świadczy tenże Auguſtin ś. w wyßéy námienionym mi

Dwoiá porażká Cymbrów od Kaiußá Máryußá ſtáłá ſye poſt cōditam Vrbem, Anno 652. Durauit bellum in tertiū vſq; annum, donec funditus deleti ſunt Cimbri, qui antea octoginta millia Romanorum occiderant.

¶ Trzećia przyczyná/ czemu ſye ludźie mordowáli/ byłá żądza przyß
żywotá/dla którégo zábił ſye Kleombrotus/ który czytáiąc kſyegi Płat
wé/o nieśmiertelnośći duße/nátychmiaſt áby ią mógł otrzymáć/ z wyſ
go muru ſpuśćił ſye/y ták gárdło dał.

¶ Czwarta przyczyná/roſpácz w grzéchu tá bywa/gdy kto ſtráći nád
o miłośierdźiu Bożym : z téy przyczyny Judaß ſye obieśił.

¶ Możemy piątą przyczyne przydáć / dla któréy ludźie nieſtrácháli ſ
2. Machab: 14. a ver: 37. ad finem. mierći/y ſámi śiebie gubili : Próżnéy chwały ná świećie chćiwość. Dl
chwały/ y ſławy tego świátá / Rázyas Zyd zginął : y iáko dawno/ ták
dźiś śiłá ludźi ginie/ iáko o tym hiſtorie świadczą.

Téć ſą przyczyny/ dla których ludźie gineli/ y giną ná świećie : ále t
y były ßátáńſkié mamidłá/których káżdy wierny ma ſye pilnie wyſtrzégá
Páná Bogá prośić / áby tákiégo zamyſłu go vchował/ żeby kiedy zám
miał ſam śiebie zámordowáć.

☞ Ale przypátrzmy ſye co ſye dáléy dźiało/gdy iuż Judaß nád ſob
mordérſtwo vczynił/że ſye obieśił y przepukł :

Tedy Kśiążetá káptáńſkié/wźiąwßy oné ſrebrn

cvili: Nie godzi sye ich kłáść w korbone/to iest/ w skrzynie kośćielną ofiárną.

☞ Pokázuie sye tu spráwiedliwość Phárizeyska iáka byłá. Nie rozu-
obie tego zá grzéch być/kupić człowieká niewinnégo zá pieniądze: á to
ieli być grzechem/ pieniądze od Judaszá porzucone w kośćiele/włożyć
zynie onéy/ w którą pieniądze kłádźiono/ ná potrzeby kośćiołá reczné-
ák oni záwżdy czynili / cédźili sye s komorem / á wielbłądá połykáli : Matt:23. ver:24.
niewinną przelali/á pieniądze zá które te krew kupili/do skrzynie kośćiel
ko świetéy/włożyć niechćieli. Abowiem to rozumieli / iż cobykolwiek
czći y chwale pánu bogu/zá té pieniądze vczynili/byłoby to było pánu
nieprzyiemno/bo sámi przyczyne teg powiedáli/iż były zapłátą krwie.
u oni przestroge mieć máią / którzy cokolwiek Pánu Bogu ofiáruią/ Eccles:34. ver:24.
złego nábyćia nic nie ofiárowáli/ gdyż z krzywdy bliźniego / gdy kto
Bogu ofiáruie/ták to iest v niego rzecz wdźieczna/iáko v onégo oycá
którym syná iego morduią. Záwżdy sye Pan tym brzydźił/ mieć z dra-
á ofiáre. Przeto z pobożnégo groszá/ iálmużnę y ofiáre czynić/ dobra
st/z niepobożnégo bárzo zła.
to Licemiernicy/pieniedzy/ które sye im widźiáły być niepobożné/nie-
bróćić do kośćiołá/áni ná potrzeby iego : ále rádzą/ coby zá nie kupić:
k tám ie włożyć/gdźieby sye pokazáło ich nabożeństwo. Przeto obrá-
ná rzecz pobożną: tego niebacząc/że sye to wszystko dźiało/zrządzenia
o/áby we wszystkich spráwách/ około Páná Christusá wypełniáły sye
prorockie. Przeto powiedáią Ewányelistowie/że

kupili zá nie rolą gárnczárską/ ná pogrzéb piel- grzymów.

o iest/onych ludźi/którzy dla nabożeństwá przychodźili do Jeruzálem
stkiégo Żydostwá : á tám nabożeństwo odpráwuiąc vmieráli: dla tá-
upiono było te rolą. Tákże też y dla vbogich/którzy niemieli mieysca/
y byli chowáni : y nie názwano onéy roléy/álbo onégo cmyntarzá/ro-
grzymską/ ále názwano ią HAkeldemá/to iest/rola krwie.
Słowo to Hákeldemá/iest wiecéy Chaldeyskié/á niż Żydowskié/bo Ży-
krew zową dám/ á Cháldeyczykowie/ demá. Słowo iest złożoné ze
ów/to iest z Hákel/co sye wykłada rola/á demá/wykłada sye krew.
☞ Lecz sye przypátrz spráwom Bożym/że y to kupno tákiéy roléy by-
dawno przez proroki przepowiedźiáne/iáko tenże Mátheusz świety to wy-
mówiąc:

Wypełniło sye ono/ co było powiedźiano przez Jeremiaszá proroká mówiące. Y wźieli trzydźie- śrebrnych zapłáte stárgowánégo/którégo stár- owáli v Synów Izráelskich/ y dáli ie ná rolą gárnczárzową/ták iáko mi postánowił pan.

☞ Origenes/Euthymius/Rupertus/Ewángelium Syriacum ták czy-
ią. Tedy wypełniło sye co było mówiono przez proroká. Ták y glosa ordi-
ria świadczy/że w wielu ksyegách bibliéy/nie náyduią sye té słowá v Je-
miaszá/iedno tylo ták zgołá v proroká. Co iednák prawdźiwa rzecz iest/że

Origenes etiam dicit, quod in secretis Ieremiæ hæc continentur.
Hieronymus.
Legi nuper in quo-

quodam volumine Hebræo, quod nazareæ ſectæ mihi Hebræus obtulit, Ieremiæ Apocryphum, in quo ad verbum hæc ſcripta reperi.
† Ierem 18. a v: 2. ad 7. & cap: 19. verſu 11.
*Zacha: 11. ver: 12.

Lib: de locis Hebraicis
Brocardus
Acto: 1. verſu 18.

Ieremiaß prorok/ácz wſpomina †gárncarzá/ieg naczynie/ále namniéy
przynależy do téy ſpráwy/którą tu Ewányeliſtá wſpomina/bo tám o
niu Jerozolimſkim prorok zabáwe miał/y to pokázował/iż iáko łácwie
cárſkie ſye naczynie kázi / ták było łacwie PAnu Bogu ſkáżić miáſto
zálem/y wßyſtko króleſtwo Zydowſkié. Otóż nie v Jeremiaßá/ále v p
Zácháriaßá to ſie proroctwo náyduie:témi ſłowy.* Przynieſcie zapłát
ieſliż wiec nie dobra/dayćieß pokoy. Tedy odważyli zapłáte zá mie/ tr
ści ſrébrnych. A rzékł Pan do mnie. Wrzuć ią do gárncarzá/ ozdob
płáte zá którą mie oßácowáli. A wziąłem ia Prorok/ trzydźieſci ſréb
y wrzuciłem ie do domu páńſkiégo/to ieſt/ do kośćiołá/ do gárncarzá
proroctwo włáſnie należy do téy ſpráwy/ która ſye ſtáłá czáſu Meki
ſkiéy/kiedy Judaß pieniądze zá które przedał Chriſtá Páná/Ksyążeton
płáńſkim porzucił w kośćiele/á oni ie obróćili gárncarzowi zá rolą. C
miáſto Zácháriaßá/Jeremiaßá nápiſano w textćie Ewányeliéy/ ſtá
to omylnośćią/ y nieumieietnośćią piſárzów. Którą omylnośćią/ y
ßych mieyſcách poczynili wiele obłedliwośći. Lecz ná tym doſyć/że o
roká dawno tá rzecz byłá przepowiedźiána/że ty trzydźieśći ſrébrné/o
ły ſye gárncarzom. Mattheuß świety dokłáda ná co/gdy mówi:
pili zá nie rolą gár ncárſką/ która byłá/ iáko świety Jeronim powie
południe przy górze Sion/nie dáleko ſadzawki Siloe. O któréy roléy
świety w dźieiách Apoſtolſkich mówi/że ią Judaß otrzymał z złośliw
płáty/to ieſt/że zá iego złośliwą zapłáte byłá kupiona.
¶ To gdy ſye ſtáło/powiedáią Ewányeliſtowie/wypiſuiąc dáléy
páńſką:

Tedy JEzus ſtánął przed Stároſtą:

To ieſt/poſtáwion ieſt iáko złoczyńcá przed Stároſtą/y ſtánął áby ſy
wował w tym wßytkim/w czymby mu wine dawano/á to ſye dźiało
Stánął pan związány/wielkimi winámi obwiniony/ wielkimi ſkárgá
ſkárżony: ſtánął przywiedźiony/ y do reku pogáńſkich podány. A iż o
Piłatá z nim nie weßli/żeby ſye dla vżywánia báránká wielkonocnég
mem pogáńſkim niepomázáli/ tedy wyßedł Piłat do nich / y pytał ic
wiąc:

Co zá żáłobe przynośićie ná tego człowieká:

☞ Nie pyta/ co chcećie ábym z tym człowiekiem vczynił: nie obg
ſye ná ich záchowánié/ áni ná ich przyiaźń/ iáko dźiś wiele ſedźiów czyni
piérwéy pyta/coby byłá náń zá żáłobá/coby ták złégo vczynił żeby był ś
ći godźien.
¶ To ieſt ſpráwiedliwégo ſedźiégo: nikomu gwóli nie ſądźić/á ſądźi
iáko kto záſłuży. Abowiém dwoie cnote tu Piłat záchował.
Jedne / że bedąc człowiekiem Pogáńſkim/ porównawał ſye obycz
żydowſkim / y nie przymußał ich do tego / ácz to mógł vczynić / áby by
niego w dom weßli: niepſuiąc im ich nabożeńſtwá / wyßedł ſam do nic
rozmowe.
Drugą cnote pokazał / iż ácz widźiał Biſkupy / Kśiążetá Kápłán
ſtárße żydowſkié/ Doktory/ Szkryby/ że mu człowieká obwiniwßy przy
dli/ nie wnet go ná ich wolą oſądźił/ ále ſye dowiáduie od nich/ coby zá
ny náń kłádli/ y coby ták złégo vczynił/ dla czegoby śmierć záſłużył. A
to mu odpowiedźieli:

Być ten nie był złoczyńcą/niewydálibyſmyć tobie

☞ Jákoby rzékli: Myćieſmy głową duchowieńſtwá/ my ieſteſmy zá-
duchowné/ przeſtrzégácze Zakonu náßego/ Kośćiołem rządzący ná-
á tákimi będąc/ więcbyſmy my podáli tobie człowieká niewinnégo?
ſyć maß ná tym/ żeſmy my go obwinili/ obwiniwßy/ tobie go przywie-
ś go ſkarał/ ná śmierć oſądźił/ iákoś to powinien z vrzędu twego.
☞ Ale widząc Piłat/ że nic tákowégo nie powiedáli/ dla czegoby on
záſłużył/ ták im odpowiedźiał:

Weźmićież wy go/ á wedle wáßégo práwá oſądźćie go.

Akoby rzékł/ iákośćie go tám obwinili/ y nálezli winnym/ tákże go
ądźćie wedle wáßégo Zakonu. Ale oni záwołáli:

Nam ſye niegodźi nikogo zábić.

☞ To ieſt/ táką śmierćią iáką chcemy áby ten był zábit/ ktoręgoćieſmy
ná Ratuß/ nie godźi ſye go nam zábić: gdyż táka śmierć/ zá twoim ro
ém y oſądzeniem być muśi/ boćieſmy go podáli iáko złoczyńcę/ ná
té winy kłádźiemy. Jeſt náßego narodu zwodźcá: przewrotnik ná-
akonu: czyni ßkodliwé wzrußenia miedzy ludźmi/ począwßy od Gá-
ąż do Jeruzálem: czyni zámießánia w Zakonie náßym: A co naywięt
kázuie Céſárzowi dáwáć płatu: Chriſtuſem y Królem Zydowſkim
i. etc. Przeſtępcá tedy ieſt Zakonu przyrodzonégo/ bo Pánu ktory nas
kázuie trybutow dáwáć: á tego przyrodzenié vczy/ iż onému ktory o
ąca y ſtáránié ma/ powinniſmy poſłußeńſtwo/ powinniſmy nágrodę.
dto ſkáżcá y práwá ludzkiégo/ bo ſpiknienié ßkodliwé z inßymi czyni:
odźi do śiebie lud: á co więtßa ſkáżcą ieſt bożégo Zakonu/ bo przećiw-
u y przećiwko nam śiłá mowił/ śiłá czynił/ SYnem ſye BOżym zo-
Chriſtuſem pomázáńcem/ álbo Królem ſye czyni. Máłoż to ieſzcze maß
śći? Co gdy Piłat vſłyßał od ták zacnych ludźi/ ták wielkié obwinie-
wiedł zás ná Ratuß/ y przyzwawßy Jezuſá rzékł mu:

Tyżeś ieſt Krol Zydowſki.

☞ O tym Piłat pyta/ co ſye dotykáło Máyeſtatu Céſárſkiégo. Bo
ez ná ten czás był PAnem wßytkiéy źiemie Zydowſkiéy/ należáło Pi-
áby tegő przeſtrzégał/ żeby w niwczym władzéy/ y pánowánia Céſár-
ye nie vmnieyßáło: coby iednák być muśiáło/ by ſye był kto vczynił
n/ nád narodem Zydowſkim. Przeto Piłat o inßé rzeczy nie pyta/ któ
przynależáły do vrzędu iego: o tym ſye pyta/ co do rzeczypoſpolitéy
iu przynależáło. Słyßał też podobno o tym/ że kiedy przez poſłáńce
Pháryzeußowie/ pytáli tegoż Páná Chriſtuſá/ ieſli ſye godźiło naro- *Matt: 22. ver: 17.*
ydowſkiému dań dáwáć Céſárzowi. A on roſkazał dáwáć. Było mu
odobno nie táyno/ że go chćieli Królem vczynić/ á on vßedł precz. O- *Ioan: 6. verſu 5.*
ynß/ y o inßé rzeczy go nie pyta: ále go pyta o Króleſtwo: bo iednák
ák było/ áby ſye on Królem czynić miał/ tedy łácnieby ſye y w innych
był winnym pokazał. Ná to tedy pytánié ták Pan odpowiedźiał:

Sam z śiebie to mowiß: czyć inßy powiedáli o mnie?

☞ Jákoby rzékł. Czy ſye z iákich przyczyn domniémawaß tego/ y
mnie to podeyźrzenié/ ábych ſye ia Królem czynił: Czy inßy tobie tá-
nie ſpráwę dáli?

A Piłat to vſłyſzawſzy iął mu ſye ſpráwowáć / że tákiégo mniém
był o nim / bo y narodu Zydowſkiégo nie był/ y z Zydy obcowánia nie
Powieda tedy ſkąd mu to pytánié przyſzło.

Naród twóy / y Biſkupowie wydáli mi ćie. bczynił:

☞ Wſzyſcy ſye tu chcą pokázać niewinni krwie Chriſtuſowéy.
żetá Kápłáńſkié chćieli niewinność pokázáć w tym/ że go Piłatowi p
dli y wſzytke nienawiść/ y winność/ z śiebie ſkłádáiąc/ do Piłatá go n
dali/ áby go on oſądził ná śmierć. Piłat záśie/ omawia ſye Pánu C
ſowi mówiąc : że on nic nie był winien : gdyż naród y ſtárſzy Zydowſc
go do vrzedu podáli. A on nie będąc Zydem/ iedno Pogáńſkim Sędzi
niepragnął / áby Pan Chriſtus do iego ręku był podan. Pokazał té
on o nim żadnégo złégo mniémánia nie miał/ áni ſye tego ſpodźiéwał
aby on miał Kroleſtwá Zydowſkiégo prágnąć : bo żadnych znaków
czył / z którychby wyrozumieć miał / áby ſye on miał ku Króleſtwu Z
ſkiému : gdyż przedtym / o tym nic nie było ſłycháć/ áni wzruſzenié żad
dczyrzáne / od Chriſtuſá Pána było ſłychané/ którymby dał ſye znáć /
gnął Króleſtwá Zydowſkiégo. Przeto y ſam Piłat to bacząc / nie d
wierzy temu oſkárżeniu : y przeto Pána pyta/ áby mu powiedział co v
áby mu dał o ſobie ſpráwę / chcąc z niego wyrozumieć/ coby też mów
ciwko temu. A Pan to bacząc/ ták odpowieda Piłatowi:

Króleſtwo moie nie ieſt tego świátá / by z świátá było Króleſtwo moie / wżdyćby byli ſ bnicy moi bili ſye o mie/ ábych nie był wydan dom. Ale teraz Króleſtwo moie/ nie ieſt ſtąd.

☞ Proſtym ſpoſobem/ á prawdźiwym / vkázuie Pan / że nie był
lem tego świátá / y nie przyſzedł tu był ná świát Królowáć / ále w vb
prácowáć. Wſzákże iednák / nie powiedział áby Królem nie był / ále p
dział że był Krolem/ iedno nie z tego świátá/ y by był po temu czás/ m
y oſobá do tego ſpoſobna/ pewna rzecz żeby był pokazał/ iákim Króle
Ale iż niebaczył po temu plácu / vżył tylo w ſwéy mowie tego rozdźia
dwoiákié ieſt Króleſtwo : iedno tego świátá / które należy w roſkoſzá
chwale/ y w bogáctwách tego świátá/ w roſkázowániu/ w pompie/ y
ſzéy ozdobie ná świećie : Od tákiégo Króleſtwá próżnym ſye czyni Pan
wieda / że iego Króleſtwo nie ieſt tákié. Dáie znáć záśie o inſzym K
ſtwie które ma/ y mieć miáło/ władzą inſzą wiecéy niebieſką/ á niż tego ś
ta : bo tá władza miáłá być wieczna/ y wiecznégo poſłuſzeńſtwá : miał
nád duſzámi / miáłá być nie przez miecz / ále przez ſłowo : nie przez zbro
przez wiárę : nie z źiemie/ ále z niebá. Do tego Króleſtwá ludźie wſzyſc
mieli być podbići przez miecz/ ále náwróceni przez ſłowo Boże : nie mie
podbići przez Céſárze/ Króle/ Kśiążetá/ y mocarze tego świátá/ ále mie
przywiedźieni / przez proſtaki niezbroyné / nie waleczné rybitwy / który
woyſko wielkié było / ále iedno dwánaśćie ludźi proſtych / y w lećiéch p
ſłych. Otóż iáko wſzytkiému świátu dźiwné to Króleſtwo być miáło/ t
dźiwnym ſpoſobem ſye rozmnożyło / nie mocą tego świátá / ále mocą B
Jáko ieſt dźiwné to Króleſtwo / ták też dźiwnie ná nim ten Król p
ie : Króleſtwá tego świátá nie znáią Królów : poczćiwośći/ podatku/ p

ѕá im nie wyrzadzáia/ iedno żywym : gdy który z nich vmrze/ ginie ich
a/ginie pánowánié/ śmierć odyymuie im wßytko roſkázowánié. Nie
: ſtáło náßému Królowi PAnu Chriſtuſowi : poki był ná świećie / był
/ ſłużył wßytkim/ świát go nie przyiał/ ſwoi nim wzgárdźili : oto go y
ili/ zwiazáli/ vbili/ vplwáli/ vpoßyykowáli : Piłatowi/iáko złoczyńce
i/ obwinili/ oſadzonégo vkrzyżowáli/ y zábili. A po śmierci daná mu Matt: 28. ver: 18.
oc ná niebie y ná ziemi / otrzymał cześć/ że ná imie iego/ niebieſkié/ pie= Philip: 2. ver: 10.
/ y ziemſkié koláná padáia. Jeſt Królem nád Królmi / Pánem nád Apoc: 17. ver: 14.
/ podbił ſobie świát ku poſłußeńſtwu / nie woyſkámi / nie ſtrzelbą/ nie
/ nie mocą/ ále ſłowem : ma ná świećie chwałe/ poſłußeńſtwo roſká=
ſwego/ podatek ſługom ſwoim / którym zlećił chwałe ſwą / y Króle=
ſwé záchowywáć / y rozßérzáć ná wieki. Rozßérzył MAyeſtat ſwóy/
poſłußeńſtwo/ y chwałe ſwą/nie tylo w ſercách/y w Dußách ludzkich/
y w dźiérżáwách ziemſkich// y w domách/to ieſt w Kośćielech chwa=
ey.
o onégo czáſu iáko ten Król Pan Chriſtus vmárł/do náßych wieków
two Rzymſkié ſye ſkáźiło/ Króleſtw ſye śiłá odmieniło/ o Céſárzách/y
ch / co w nich pánowáli/ máła wiádomość ieſt : á drugich pámiec y
zginelá. Król náß Pan Chryſtus zupełną czćią y chwałą/ ná świećie
á choć ſye wiele ludźi oń roſtrąca/wiele ſye ich z niego wzgárßa/przed
óleſtwo iego/ od ſłońcá wſchodu/ áż do zachodu trwa/ y trwáć bedźie
ki : ták iż żaden możny CEſarz/ żaden waleczny KRól/ żaden mocny
nie mógł vgruntowáć KRóleſtwá ſwego / ná ſwé potomſtwo / iáko
hriſtus vgruntował ſobie Króleſtwo wßytkiégo świátá / w ſwé po=
two / w ſwoie wiáre / w ſwoie poczćiwość/ y w ſwoie boiaźń. Toć
t Króleſtwo/ którégo końcá niemáß/ áni bedźie áż do Sądnégo dniá:
u porownánia żaden vkázáć nie może : którégo nieprzyiaćiele wygłá=
ni wykorzenić nie mogą. A iż tego Króleſtwá Chriſtus Pan ieſt/ ſłu=
zez Janá świetégo nazwan ieſt/ Król nád Królmi. Apoc: 17. ver: 14.
y naród Żydowſki zakámiáły / dźiśieyßych czáſów / chćiał te władzą
twá PAná Chriſtuſowégo / v śiebie vważyć : tedyby poznał/ że to ieſt
ól Meſſyaß/ który ſye z ich narodu miał vrodźić/ á wßytkiému świá=
ázowáć : który nie tylo w mieśćie Jeruzálem/ nie tylo w ziemi Żydow=
PAleſtynie rozćiągnął moc/ poſłußeńſtwo / vczćiwość / y podatki
ále ie rozćiągnął po wßytkim świećie : á záwżdy buduie JEruzálem Isaiæ 66. versu 19.
z kámieni drogich / y z koßtownégo budowánia : to ieſt : buduie wi= Malach: 4. ver: 2.
doſkonáłé pokoiu/w Króleſtwie ſwym : tu ná świećie w wiernych ſwo
w wiecznym Króleſtwie niebieſkim oſádzą ich / gdy ie tám ma gdźie
ik / tám gdźie żadnégo fraſunku áni żalu nie znáią / iedno wieczną ro=
to tám práwé ieſt Jeruzálem/wieczné Jeruzálem/bo w nim ieſt wiecz
zenié pokoiu. ¶ Lecz dálßéy hiſtoryéy przypátrzmy ſye/kiedy Pi=
yßał/ że Pan Chriſtus nie tego świátá zwał ſye KRólem/ tedy ſye do=
awał/ że ſye przedśie Królem czynił/choć nie tego świátá/ ále iákimśi
przeto chćiał ſye dowiedźieć iákimby Królem był / y pyta go :

Owaś ty wżdy Król.

¶ To ieſt/tedyś wżdy iednák Królem/choć nie tego świátá tedy inßé=
óleſtwá. A przeto ták pilnie pytáiącému Pan odpowiedźiał.

Ty powiedaß.

¶ Jákoby rzékł / nie moiá to powieść ábym ſye zwał / y czynić miał
ólm Żydowſkim : ále to powieść ieſt nieprzyiaćioł moich/y twoiá. Lecz

ábychći prawde o ſobie powiedźiał/ dla któréyiem przyßedł/ tedy wyzn
ſye / Iżem ia ieſt Królem. Jedno pomni comći piérwéy powiedźiał/że
lem nie tego świátá. A by był Piłat ná to pomniał / że Pan CHr
Królem był nie tego świátá / gdyż też wiedźiał / iż zazdrośćią Żydow
poimány/ y iemu wydány : nigdyby był żadnéy przyczyny náleść nie m
oſądzenia ná śmierć Páná Chryſtuſá. Ale zápomniawßy/y obmowy C
ſowéy którą dobrze rozumiał/ zápomniawßy y ſpráwiedliwośći / ná ty
znániu Chryſtuſowym/ Dekrét śmierći nań wydał/y iáko tego który ſye
lem czynił vkrzyżował / co ſye potym pokaże. Odpowieda mu tedy
mówiąc :

Jam ſye ná to vrodźił / y ná tom przyßedł świát / ábym świádectwo wydał prawdźie : ka który ieſt z prawdy / ſłucha głoſu moiego. R mu Piłat. Co ieſt prawdá?

Niektórzy wykłádácze ták rozumieią/ że to pytánie Piłatowé co ieſt prawdá ? nie dla tego było mówioné od niego/ áby ſye chćiał dowiedźieć co ieſt prawdá: ále z lekkiégo vważenia mowy Chryſtuſowéy / iákoby ná wzgárdę Chryſtuſowéy powieśći/ lekce ſobie ważąc te mowe o prawdźie.

☞ Prawdźiwie Pan wyznawa być ſye Królem / choć wiedźiał
wyznánié było niebeſpieczné. † Ale iż wielka rzecz ieſt prawdá / y moc
náde wßytko/przeto Pan nic ná to niebeſpieczeńſtwo nie oglądáiąc ſy
wdę powiedźiał : pámiętáiąc ná to / że z prawdą nic ſye nie mießa złe
go. * A ponieważ ludźie Pogáńſcy wyznawáli to/że świeta rzecz ieſt/ n
vczćiwośći prawdę/tedy przyſtáło Pánu tę prawdę wyznániem ſwym
Lecz Piłat iáko człowiek Pogáńſki podobno wiedźiał / iáko ludźi
gáńſcy prawdę wypiſowáli/ y co zá mniemánié o niéy mieli/ máło o te
wdźie chćiał ſye dowiadowáć : y ſpytawßy tylo co ieſt prawdá/ o téy
o któréy nieiáką vmieietność miał z Philozophów / wiecéy niechćiał ſł
ále wyßedł do Żydów/ y iął mówić do Kśiążąt Kápłáńſkich / y tłuße

† 3. Eſdræ 4. ver: 35. & 41.

* Ariſto: lib: 1. Metaphyſicorum.

Ja nienáyduie w tym człowiecze przyczyny żadnéy.

☞ Jákoby rzékł/ doſyćiem go o to wßyſtko pytał/ w czym go w
ćie / y widzę że nic niewinien. Rozum ludzki w PIłaćie broni niewin
Páná Chryſtuſowéy/pokázuiąc y z Pogáńſkiégo práwá/ którégo przeſtr
pokázuiąc też y z vrzędu ſwego iego niewinność. Co ieſt nam y wiádom
náßéy bárzo rzecz potrzebna. Bo ſye ſtąd vczymy/że niewinnie Chryſtu
piał / ponieważ y ſam Sędźia/ o nim świádectwo dáie/że był niewinny
W czym ſye viśćiły oné ſłowá Izáiaßá : iż grzéchu nic vczynił/ áni zdrá
łá náleźioná w vśćiéch iego.

Iſaiæ 53. verſu 9.

¶ Ale v złych ludźi nie pomogło świádectwo Chryſtuſowéy niewin
nić/ bo im wiecéy Piłat omawiał Chryſtuſá PAná/tym wiecéy oni w
áby był zátrácony mówiąc :

Wzruſził lud náuczáiąc po wßytkim żydoſtwi począwßy od Gálileiéy áż do tąd.

☞ Wołániém y krzykiem zwyćiężyć chcą / bo im prawdy niedoſta
á vżywáią ſtárégo fortelu przodków ſwych / táką potwarz ná Chryſtá
kłádąc/ iáką przedtym kłádli przodkowie ich ná wybráné iego. Ták Ar
cháb Heliaßá Proroká wzrußyćielem wßytkiégo żydoſtwá názwał mów
A tyżeś to który burzyß Izráelá ? A on mu odpowiedźiał : Nie iam záb
lud Izráelſki / ále ty y dom Oycá twego/ ꝛc. Tákże przodkowie ich Żyd

3. Reg: 18. ver: 17.

li Jeremiaßowi: Człowiek ten nie ßuka pokoiu ludowi/ ále wßytkiégo *Ierem: 38. ver 4.*
Tákżeć też tu/ też wine ná Páná Chrystusá kładą/ y powiedaią/ żeby
áliléiéy wzrußał lud/ wietßą tym nienawiść pánu Christusowi v Piła-
niąc. Bo nie dawnych czásów Judaß Gálileyczyk/ vczynił był záburze- *Acto: 5. ver: 37.*
elkié przeciwko władzéy/ y roskázowániu Césárskié^v. Otóż żydowie Gá
lateg przypomináią/ áby wspomniał Piłat/ iż z támtąd przećiwko mo
árskiéy iuż záburzenié było. Lecz Piłat gdy o Gálileiéy vsłyßał/ pytał
był Gálileyczykiem: y chcąc zniknąć z sądu iego/ wywiedziawßy sye/ że z
owéy dźierżáwy był/ rad temu był/ y odesłał go do Herodá Antipy/ któ
ten czás w JEruzalem był / dla dniá świetégo wielkonocnégo. Ten
swemu Philipowi wziął był żonę/ rzeczoną Herodiade/ dla któréy po- *Marci 6. ver: 17.*
ał Janá świetégo Krzćićielá śćiąć. Był Synem Herodá Aßkálonity/ *Matt: 2. ver: 16.*
ył dźiatki w Bethlehem pobił. Abowiém trzech Herodów vkázuie pi
owégo Zakonu/ á wßyscy byli rozléwácze niewinnéy krwie/ y przenáßlá
Páná Christusowi/ które témi wiérßámi ták wypisuie.
Aßkálonitá/ dźiatki niemówiątká pobił.
A Antipá/ Krzćićielá niewinnégo zábił.
Agryppá / Syn Archelay/ JAkubá Swietégo.
śćiąć dał/ Piotrá w wieźienié wsádźił niewinnégo.

Jákubá wietßégo dał śćiąć Heród.
Jákub brát Janá EWányelisty rodzony/ nazwan iest maior/ wzgledem drugiég Jákubá brátá Páńskiégo/ który názwan iest iustus/ to iest spráwiedliwy: bo wietßym dla tego nazwan iest/ że go piérwéy Christus pan wezwáć raczył ná Apostolstwo/ álbo zwolenictwo swoie.

Do tego tedy Herodá Antipy / odsyła Christá Páná Piłat/ dla tego /
iuż on tám żydom gwóli osádźił. W czym troiáko zgrzéßył przećiwko
wi swemu.
aprzód poznawßy Christá być niewinnégo/ że go wolno nie wypuśćił.
otym / iż tegóż niewinnégo posłał ná sąd okrutnikowi/ związánégo.
otrzećié dał wielką przyczyne Żydom / wiecéy y vpornéy mówić prze-
Pánu Christusowi/ y foldrowáć ná śmierć iego. Z roskazánia tedy
iłatowégo/ wiedźion iest Pan Christus do Herodá cudzołożniká/
y niewinnych zábijáczá: którégo gdy Heród vy-
źrzał zdźiwił sye / iáko powieda
Historya.

HEród vyźrzawßy Jezusá / rozrádował sye
bárzo / bo go żądał od dawnégo czásu wi-
ć: przeto iż słychał o nim wiele/ y nádźiewał sye
iał vyźrzéć iáki dźiw od niego vczyniony. Y
pytał go wielą słów. A on mu nic nie
odpowiedźiał.

TOżym zrządzeniém osobnym wßytko sye to dźiało/ áby
niewinności Páná Christusowéy wiecéy świádków było. Bo y
Heród by go był winnym baczył / pewnie żeby mu był nie przepu-
le iż nie widźiał nic w nim / śmierći godnégo / chćiał czego inßégo po
o iest áby był iáki cud pokazał przed nim. BO iáko Lukaß Swiety *Luce 9. versu 9.*
czy/ gdy słyßał o wielkich cudách Páńskich/ mówił: Który to iest/ o
n ia to słyßę: Y od onych czásów prágnął go widźieć. A iż zátym ode-

ſtániém Piłátowym vyźrzał go/ rad temu był/ y dziwował mu ſye.
☞ Cztérech ſedźiów pan mieć raczył: dwu duchownych/ y dwu świe
❡ Duchownych Annaſzá z Kaiphaſzem/ ci ſzukáli świádectw/ któ
Páná Chriſtuſá przeświadczyć y pokonáć mogli: á choć wiele ich mie
rzy świadczyli/ przedsię iednak nie nálazło ſye prawdźiwé świádectwo
winność Chriſtá Páná vſtá wſzytkim byłá záćmiłá.
❡ Miał też y dwu świetſkich ſedźiów Pan Chriſtus: Piłatá/ y He
y ći nie náydowáli w nim żadnéy winy / dla któréyby był śmierć záſłu
czym Piłat ſam świádectwo wydał. A Heród iż widźiał niewinnego
towi go odeſłał / piérwéy pytáiąc go o wiele rzeczy dwornie: á gdy w
że Pan milczał z pokorą/ trzy rzeczy mu vczynił.
Naprzód wzgárdźił go/ iáko proſtaká/ y głupiégo: dla téy przycz
áni do niego mówił/ áni onym odpowiedał/ którzy nań winy kładli.
Eccleſ: 10. ver. 2. Wzgárdźił go nie tylo ſam / ále y wſzytek dwór iego: bo iáki był ſ
tácy byli y ſłudzy iego.
Náoſtátek pośmiéwał ſye z niego / y ná więtſzé pośmiéwiſko / o
Iob 21. verſu 3. go w białé odźienié iáko błazná. Dawno proſtotá ſpráwiedliwégo i
pośmiéwiſku. A iż to ſłyſzał że kładli nań te winę/ iż ſye Królem czynił
to z tego więcéy ſzydźił/ y w żárt to obracáiąc/ dał mu odźienié tákié/ iák
onému godźiło/ który głupie Królem ſye zwał/ á do tego/ áni siły/ áni
mu niémiał. Y ták vpośmiéwánégo odeſłał Piłatowi/ ták go vbrawſ
káżdy który go widźiał z niego ſye śmiał. Acz to białé odźienié / niewin
Chriſtuſowe pokázowáło. Bo iáko w białości czarnéy zmázy niémáſz/ t
Páná Chriſtuſowéy niewinności żadnéy zmázy winy nie było. Jednák
Páná od HEródá potkáło z naśmiéwiſká / tedy y zá to/ y zá rozlaną
Janá świętégo Krzćićielá wźiął potym godną zapłátę od BOgá. Bo
ná częśći Króleſtwá Zydowſkiégo ſteſknił ſye być Tetrárchą: á z nam
Herodiady ſtárał ſye o Króleſtwo wſzytko Zydowſkié/ v KAiuſzá CEſ

wy

mu potym y to co miał w Zydostwie. A sámégo/ y z Herodiadą wy-
/ y precz wygnano/ áż do Wiédniá miástá Fráncuskiégo/ gdźie w ne-
vbóstwie z cudzołożnicą swą zdechł. Ták sye Bóg Oyćiec pomścił
y krwie niewinnéy Janá świetégo/ y pośmiéwiská Syná swego.

Ioseph: lib: 18. antiquitatum Iudaicarum cap: 14. & lib: 2. de bello Iudaico cap: 8.

osyła tedy Heród do Piłatá zásie Páná Chrystusá: y którzy byli so-
otym nieprzyiacielmi/ stáli sye przyacielmi/ przez te przyczyne/ iż Piłat
te poczćiwość Herodowi/ że mu tákiégo człowieká odesłał/ który był
áwie iego: bo iáko sye pierwéy byli o to pogniewáli / że Piłat bez
erodowéy pobił był wiele Gáliley czyków z Herodowégo Páństwá/
şał krew ich z ofiárámi / iáko o tym Łukasz świety świadczy: Ták
sie tym sye poiednáli/ że bez iego woléy człowieká Christusá / z iego
 trácić niechćiał. Jużći to był znák / że Christus Pan męką swą
ytko poiednáć / wszytko pogodźić ná świećie miedzy ludem pogán-
Zydowskim/ iáko o tym Páwel świety świadczy/ że sye on stał poko-
ym/ który vczynił z obu iedno: bo dwóy lud zbudował w sámym so-
onégo nowégo człowieká/ vczyniwszy pokóy.

Lucæ 13. versu 1.

Ephes: 2. ver: 14.

e przypátrz sye pilnie/ iáko dwá źli zgodźili sye ná złé/ iednégo dobré-
go zátrácili. Dawny fortél/ że źli choć sye z sobą wádzą/ kiedy dobré-
wieká pognábić/ prawdę Bożą vćisnąć/ Kośćiół Christusow zepso-
et sye zgodzą. Ták sye zgadzał/ náprzećiwko kośćiołowi Christuso-
owszechnému/ Luter z Zwingliuszem. Zgadzáią sye Luterani z Sá-
arzmi / nie iżby sobie przyiaćielmi byli/ co to być nigdy nie może/ ále
ośćiołowi Páná Chrystusowému stárádawnému/ szkodźili.

Sleidanus in commentarijs de statu religionis & Reipublicæ lib: 8.

t tedy wezwawszy Kśiążąt kápłáńskich/ stár-
Zydowskich/ y vrzedniki ludu/ mówił do nich.
wiedliśćie mi tego człowieká/ iákoby on od-
ał lud. A to ia pytáiąc go przed wámi/ nie ná-
n żadnéy w nim przyczyny. Ale áni Heród/
vas był odesłał do niego/ á oto mu nic godné-
go śmierći sye nie stáło.

Poczyna tu być iuż Piłat/ miásto Sędźiégo/ obrónicą Páná Chri-
m/ ze dwu przyczyn.
ierwsza/ że widźiał człowieká gwałtownie vmordowánégo/ vbitégo/
owánégo/ y śiedmiorákim powłóczenim strapionégo. Bo naprzód
li go z ogroycá do Annaszá/ tám go vpoględkowáli: Potym od An-
Káiphaszá/ tám iuż iáko bluźniérce/ vplwáli/ vbili/ y vposzyykowáli:
otym do ćiemnice ná nocleg/ tám cáłą noc go nágrawáli/ y rozmá
pili: Z ćiemnice bárzo ráno go wiedli do rády znowu/ do domu Ká-
ego: Od Káiphaszá do Piłatá: Od Piłatá do Herodá: Z nowu
Herodá do Piłatá. W tych wszystkich powłokách páńskich/ ćieżkié
é/ gęsté bićia/ obćiążliwé tárgánia/ zá głowe/ y brodę świętą rwánia
nia ná twarz świetą Pan ćierpiał. Przeto / iż go widźiał Piłat
trapionym/ chćiał go z ich okrutnośći wybáwić.
a przyczyne sam powieda / że áni on/ áni Heród/ żadnéy winy w nim
li/ dla któréyby śmierć zásłużyć miał. A iż obwinión iest od was/ iá-
lud wam odwrácał/ á niemożećie tegó nań dowieść świádectwy/ y v-
w dowodźiech/ iednák ábych sye wam we wszytkim nie sprzećiwił/ ska
wypuszcze wolno.

Ale gdy

❡ Ale gdy widział/że y tak nie mógł vpokoić onych przełożonych k
ſkich/y oney tłuſczey ludu poſpolitégo/wziął inßą rade przed ſie. Mia
zieniu łotrá wierutnégo/ imieniem Bárabaßá/ który był w zwádźie
mężoboyſtwo: vważył tedy v śiebie/ zrównáć zwadźce/ y mężobóyc
winnym: ták rozumiejąc/że tym ſnádniey miał wybáwić Páná CHR
przeto do nich mówił:

**Jeſt ten zwyczay v was/żebym wam iednégo
puścił ná wielkenoc. Chcecieß tedy/ że wam
puſzcze Jezuſá którégo zową Chriſtuſem/czy
rábbaßá: á to mówił/ wiedząc iż nawyßßy ká
ni/dla zazdrości/wydáli mu go.**

☞ Widząc Piłat/ że v przełożonych trudno miał otrzymáć wy
nié od śmierci Chriſtuſa páná/vdał ſye do ludu onégo poſpolitégo/y
nimi te rozmowe/pytáiąc kogoby chcieli ze dwu mieć wolnégo: przyp
im ſtáry zwyczay ná pámięć/ że im gwoli zwykł był więźniá záwżdy
ſczáć ná wielkenoc. Ale iż byłá iuż naprawá kápłáńſka/y ſtárßych/á
rabbaßá prośili/ á ná JEzuſá foldrowáli: Tedy lud on/y prosbámi/
nym wołániem prośili/áby Bárábbaß był wypuſzczon/á Chriſtus ná
krzyżową był oſądzon.

❡ Wſpomináią tu Ewányeliſtowie zwyczay ſtáry/ który Żydow
w dźien wielkonocny/á mieli go nie z piſmá świetégo/ ani z zakonu B
który kazał złoczyńce trácić/ ale z zwyczáiu pobożnego ná pámiątkę
w ten dźień wielkonocny byli wybáwieni z Egiptu/z ciężkiey niewole
to oni iednégo złoczyńce godnégo śmierci/w ten dźien z więźienia/y od
ći wybawiáli. Origenes inßą przyczyne tey ſprawy być kładźie/ y po
że ten zwyczay v Żydów/wypuſzczáć winnégo na wielkenoc/ począł ſy
1. Reg. 14. ver. 44. czás/kiedy Jonáte/Syná Saula Krola Żydowſkiégo/iuż od oycá ná
oſądzonégo przez zgwałcenié poſtu/ lud poſpolity od śmierci wybaw
Ná pámiątkę tedy tego/że y nieprzyiaciele porázili/y Syná Królewſki
śmierci wybawili/zwykli byli záwżdy puſzczáć więźniá iednégo w dźie
konocny. Ácżkolwiek w Rzymſką moc y poſłuſzeńſtwo byli przyſſ
im przedśie Rzymiánie tego vczynku/ iáko pobożnégo nie ſkáźili. N
pobożność w tey vſtáwie/y w tym zwyczáiu Żydowſkim pokazali Rzy
pogáni/ á niż pokázuią ná pobożné y świeté zwyczáie/ y trádicye Ko
świetégo Chrześciáńſkiégo powſzechnégo/ Heretikowie: Bo oni zách
wcále Żydom ſtárą trádicyą: Ci záśie/ żadnych świetych trádicyy/ ża
pobożnych zwyczáiów/ćierpieć niechćieli w kośćiele ſtárożytnym/ani ci
chcą. Ták ten iáſzczórcy narod/poßedßy z kosciołá/ nie tylo że wyſł
go precz/ále y iego wßyſtkę pobożność/zdawnych czáſów od Apoſtoło
czniów Apoſtolſkich podáną/niſzczą y wniwecz obrácáią. Niepámiętai
2. Theſ. 2. ver. 15. to/co Páweł świety roſkazał/ pilnie trzymáć trádicye/to ieſt/ podáne
ßych podáné/ bądź przez mowe/ bądź przez liſt. Ale máią omowe ná t
mówią: Ludzkie to vſtáwy. Prawdá/ że ludzkie vſtáwy/ ale poboż
czći ku chwale Páná Bogá poſtánowióné/ku ozdobie wiary świetey C
ściáńſkiey vczynioné/ od ludźi świetych Duchá świetégo pełnych/ ná C
liách duchem świetym zebránych. Wiec to vſtáwy v nich złé/co zbór
tych ludźi poſtánowił/Apoſtołowie/y vczniowie Apoſtolſcy podáli. A
poſtánowią w zborzech ſwoich/ to zá świeté poſtánowienia być powi

itrzmy/y porownaymy té ich świeté postánowienia/ z ich trádicyámi/ monianii.

hristus Pan Apostołowie iego/ świeci wßyscy/ y wybráni nowégo zamodlili sye pádáiąc ná twarz swą/ y klekáiąc ná koláná swé/ y ták po n obyczay wiérnym Chrześcianom: Heretycy siedząc/nogi rościągną zborzéch swych/modłe odpráwuią. Záprawde nabożna vstawá.

CHRistus Pan Apostołowie iego/ y wßyscy ludźie w Chrześciáństwie i/ pościli sye pewnych czásów/ y pewnych dni/y ták podáli wiernym: kowie powiedáią/ że postu nie trzebá wiernym/ y podáli przeciwną v nie pościć/przećiwko Bogu y pismu.

istus P. Apostołowie iego/y wybráni/w kośćieléch kazáli/y vczyli/tám olili/kośćioły budowáć kazali/y podáli: Héretykowie vczynili inßą trá o iest/kośćioły psowáć/ y co Bożégo nie dáwáć: wiec wynicowawßy mentá/álbo świątośći/ vstáwy o nich czynić: ku ich zelżywośći/ iedni drudzy tylo dwoie / ich postánawiáiąc. A przedsie tákié bezbożnośći/ mi rzeczámi názywáć śmieią/ y świetémi vstawámi. Co iáko dobrze niechay káżdy pobożny Chrześćiánin obaczy/ co to są zá vstáwy ich/ á i vstáwy stárożytnego kośćiołá. Aleć to záwżdy bywa/ kedy to/ co o iest/ginie/tám musi nástąpić co złégo iest. A kiedy dobré spráwy by zánioné/ iuż tám złé chwałe otrzymáć muszą/ tákći sye sstáło v Here á slepotá ludzka to záwdźieczné przyiełá: bo vmiłowáli ludźie wiecéy złégo/niż to/co było dobrégo. Ale czas sye nam wróćić do historiéy.

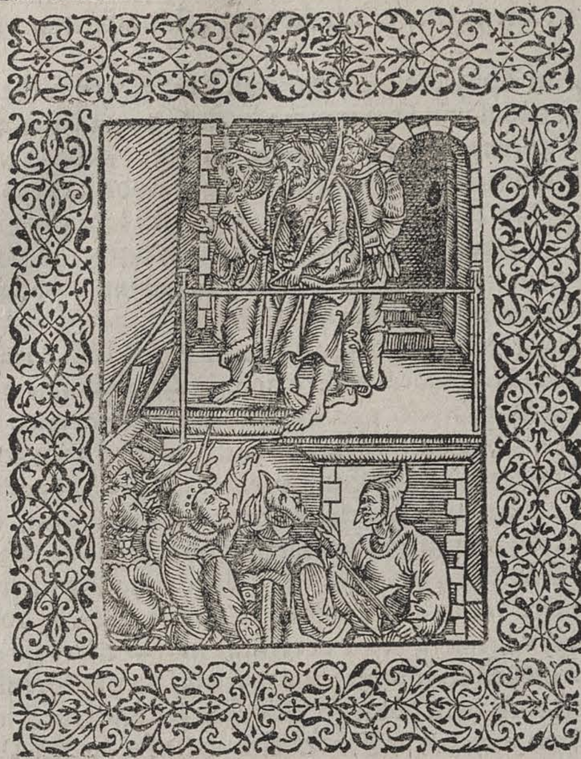
Piłat stárym zwyczáiem Żydowskim chćiał Christá Páná wybáwić/ winnégo/ále nie mógł nic przemóc/y owßem wietßé wzrußenie w lu il/że wołáli wielkim krzykiem. Vkrzyżuy Christusá/wypuść Bárab o trzykroć Piłat/ pilność y stáránié czynił / niewinność Páná Chri sowe opowiedáiąc : ále tym wietßé wołánié było : Vkrzyżuy go/ vkrzyżuy go. Y chcąc ie iákokolwiek vbłágáć/ á żeby go od śmiérći wybáwił / dał go im gwóli vbiczowáć.

TEdy Piłat wziąwßy IEzusá/ vbiczował go. A Żołnierze vplótßy Korone z ćiérnia włożyli ná głowe iego/ y odziali go w ßáte pawłową/ dawßy mu trzćine w práwą reke. Potym przystepowáli kniemu y mówili: Bądź pozdrowion Królu Żydowski / y wycináli mu policzki.

O Królu niebieski/dla kogóż ćiérpiß ták wielkié policzki/ y gesté? O niewinny Pánie / dla kogożes ták zdreczony? Odpowieda ták PRorok zań : Ná té wßytkié dolegliwośći wydanem iest / áby ludźie sinośćiámi moimi byli vzdrowieni. Té policzki / były dawno przez Proroki opowiedźiáné. Bo ták mówił Ieremi bijącému sye licé swé/ bedźie syt vrągánia. Tákże y Micheaß. Be

Isaiæ 53. versu 5.

Threno:3. ver:30.

Michee 5. ver: 1 da bić licé Sedźiégo Izráelſkiégo. A Izáiaſz ták mówi / w oſobie Oycá
Isaiæ 53. verſu 8. bieſkiégo : Dla złości ludu moiego zbiłem go.
Dał biczowáć Piłat Páná Chriſtuſá niewinnie/áby ſye wypełnięły ſł
Psal: 72. ver: 14. Dawidá Proroká/które mówił w oſobie Páná Chriſtuſowéy : Byłem bi
Psal: 34. ver: 15. wan cáły dźień od nich / bo ſye zgrómádźiły ná mie trapienia / á iam go
Psal: 37. verſu 18. był ku biczowániu : boleść moiá byłá przed mémi oczymá.
¶ Vbiczowáli tedy PAná niewinnégo / ále ná tym máło mieli żołnie
chcąc ſye záchowáć narodowi Zydowſkiému/ y onym przełożonym ich/
sieciorákę krzywdą/ nád roſkazánié Piłatowo Páná vkrzywdźili.
1. Naprzód zebráli do niego wſzytkę Orde gminu poſpolitégo : cześci
by ſye dźiwowáli / co mu czynić mieli : cześcią też/ áby mu złość wyrząd
2. Drugą krzywde/ że go zwlekli z iego odźienia.
3. Trzecią / oblekli go w czérwoną ſzáte ná pośmiéwiſko/ y ná pokazá
iákoby on hárdą myslą/ przywłaſzczał ſobie Króleſtwo . Bo naprzód w
téy ſzácie był pośmiéwan/w którą go obleczono v Herodá : A potym w c
wonéy w Ratuſzu Jerozolimſkim.
4. Czwartą mu krzywde vczynili / bo korónę ćiérniową włożyli ná gł
iego/ którą zránili głowe wſzytkę iego : á ná więtſzé pośmiéwiſko wym
5. Piątą krzywde / iż mu dáli miáſto Sceptrum Królewſkiégo trzćin
reke. Nie doſyć ná tym máiąc :
6. Szóſtą krzywde nátrząſánia z niego / iemu vczynili. Bo przyklęka
iąc ná iedno koláno / y pośmiéwáiąc ſye wołáli : Bądź pozdrowión K
Zydowſki : práwyś teraz Król/w czérwonéy ſzácie : máſz korone/máſz y S
ptrum : czegoć ſye chćiało / otóż máſz. Ale żebyć ſye to dáło znáć / iáko
ćię vkoronowáli/ ták ćię będźiem mieć we czći.
Przeto go siodmą krzywdą vkrzywdźili/kiedy go vplwáli/y policzko
Isaiæ 53. verſu 2. li / ták że nie miał áni kráſy / áni piękności : nie było nacz poyźrzéć : bo
wzgárdzona twarz iego/ y niemieli go ſobie nizacz.

C

ſine krzywde / y boleść PAnu wielką czynili / kiedy go w głowe iego
ietſzą trzćiną bili/ w one twárdą korone/ y oſtrą : á ták głowe Páńſką/
m ciérniowym bárzo obrázili.
ziewiąta/ kiedy go pośmiéwáli znowu biiąc.
ziesiąta/ á oſtátnia/gdy go zwlekli z onéy czérwonéy ſzáty/á oblekli go
w ono iego odźienié. Ták go vkrzywdźiwſzy/ y vpośmiéwawſzy/ zno-
Piłatowi oddáli / który znowu wyznawſzy iego niewinność / vkazał go
oz Zydom / w koronie ciérniowéy / y w Páwłocznym odźieniu / y rzékł
h:

Oto człowiek.

☞ Dwie rzeczy rázem złączył Piłat. Naprzód wydał świádectwo o
ſty ſwémi/ że niewinien. A potym iuż ták znedzonégo/ſtrapionégo/v-
oánego / zelżonégo/ ciérniém vkoronowánégo/ vkazał : áby do lutośći
źił / oné okrutné Zydowſkié przełożoné / y z onym gminem ludźi/ który
ł śmierci Chriſtuſowéy. Właśnie iákoby im rzékł : Iuż náſyććie złość
/ miéyćie w tym doſyć / żem gwóli wam / ácz niewinnégo dał vbiczo-
ták poſzkáradźić/ że wſzytek krwią opłynął : áto od głowy / áż do ſto-
ytek zbity. Przeto ieſli maćie ludzkośći co w ſobie/ieſli ieſt w was na-
two / z którégo ſye ſzczyćićie / śmiłuyćież ſye nád ták człowiekiem nedz-
y vtrapionym / á iuż mu o gárdło nie fołdruyćie : bo widźićie żeć iuż
karan. Ale to nic nie pomogło / bo których ſye ſpodziéwał tym ſpo-
vśmiérzyć / y do miłośierdźia przywieść / wiecéy ie záiuſzył. Bo ſkoro
rzeli Biſkupowie/ y ſłużebnicy ich/ krzyczeli wielkim głoſem:

Vkrzyżuy / vkrzyżuy go.

☞ Dwá kroć wołáią vkrzyżuy/ áby tym wietſzy vpór ſwóy pokazáli/ y
ą chuć / áby był zámordowan. Iákoby rzekli : Zgładź go / ábowiém Sapien: 2. ver: 15.
nam nań pátrzyć : y ták iáko Dawid powiedźiał : Rozdárli nań vſtá Pſal: 21. verſu 14.
/ iáko Lew łápáiący y ryczący. A nie tylo Biſkupi krzyczeli / ále y ſłu-
: bo Biſkupi z nienawiśći/ á ſłudzy z pochlébſtwá/ áby ſye ſwym Pá-
podobáli : Iáko to wiec y po dźiś rádo bywa / że ſłudzy we złych rze-
Pánom ſye przypodobáć chcąc / tóż czynią co y Pánowie : Páńſkié złé
ki chwalą / y ták wſpół z Pány gniéw Boży / ná ſobie odnoſzą.
Lecz Piłat chcąc być prózen nieſpráwiedliwégo Sądu / ná ich krzykli-
ołánié / ták odpowieda:

źmićieſz go wy/ vkrzyżuyćieſz/ bo ia w nim nie náyduie przyczyny.

☞ To ieſt wedle Rzymſkich praw/ nie widze dla czegobych go vkrzy-
c miał : gdym tego niewinnym nie zwykł czynić. Ale iednák / y tu Pi-
ładźił drógi / dobrégo Sędźiégo : bo bacząc niewinność Chriſtuſowę/
o wypuſzczeniu iego wolnym / nie o vkrzyżowániu mówić : Miał mó-
Wypuśććie go/ iáko niewinnégo : álbo ia go wypuſzcze : á nie miał mó-
vkrzyżuyćie go : gdyż żaden tego czynić nie ma/ czego mu ſye czynić nie
: A Sędźiemu nieſpráwiedliwie ſędźić nie godźi ſye : Tedy y Piłato-
óż ſye nie godźiło. Wſzákże iednák wiecéy litośći náyduie ſye w Piłaćie/
czynił przećiw Pánu Chriſtuſowi / á niż w onych zákámiáłych Zydow-
Biſkupách/ y przełożonych/ którzy bez miáry fołdruiąc/ áby był wydan
śmierć/ wołáli témi ſłowy :

MY Zakon mamy : A według Zakonu ma

vmrzeć / ábowiem Synem BOżym sye czynił.

Już sye vćiekáią do Zakonu/ chcąc to pokázáć/że dobrym vmysłem ná
foldrowáli/ powiedáiąc: Jeśli nie zgrzeszył przećiwko CEsárskiému
dla czego go rozumiesz być niewinnym: Tedyć powiedamy / że grzeszy prze
ćiwko Zakonowi nászému: á Zakon nász / iest Zakon BOży: Otóż zgrzeszył
przećiwko BOżému Zakonowi / w tym że bluźnił przećiwko BOgu á na
Zakon bluźniércé/ zábiiáć każe: on sye Synem Bożym czynił/ rowny Bo
gu/ przeto bluźniércá iest godźien/ ábyś go vkrzyżował.

Leuit 24. ver: 16.

Ktoby táki był/któryby sye czynił onym włásnym Bogá Oycá Synem
á nie byłby im/ rzecz pewna/ żeby był godźien śmierći iáko bluźniércá. Ale
Pan Christus nie czynił sye / ále był istotnie y prawdźiwie włásnym Synem
Bożym z nátury Oycowskiéy / tedy nieprzynależáło nań bluźniérstwo. Kiedy
sye Synem Bożym być/ nie tylo powiedał/ ále wielkimi cudámi pokázował.
Otóż fałszywie nań kłádli bluźniérski występ/ bo od niego był Pan wolen.

¶ Lecz Piłat gdy vsłyszał wzmiankę SYná BOżégo zlękł sye: bo iż był
Pogáninem/ á siłá Bogów być wierzył/obawał sye by to nie ktoregó Bogá
Pogáńskiégo Syn. Bał sye tedy / áby nie tylo przećiw człowiekowi niewin
nému co wystąpił/ ále też przećiwko Bożému Synowi: Gdyż z Pogáńskich
baiek náuczył sye był tego / że Bogowie z białymi głowámi pospolicie sye
płodźili ná świát SYny sobie podobné / ále nie we wszytkim rowné. Otóż
Piłat gdy vsłyszał tę rzecz nową / że sye Synem Bożym czynił/ widźiał też
go wielką skromność/y ćierpliwość/wták nieznośnych mękách: Słyszał po
ważné iego odpowiedźi ná wszytko: widźiał státeczność/ y niewinność iego
rozumiał go być nád ludźi: przeto łácno temu vwierzył/ że/z liczby onych
go Bogów Pogáńskich którégo/ Synem był: y przeto wszedł z nowu do Ra
tuszá/ y chćiał sye dowiedźieć skądby był: O co go z pilnośćią pytał: á la
go / áby o rodźie iego sye dowiedźiał. Ale Pan niechćiał mu ná to nic odpo
wiedźieć: gdyż to nań było trudno wiedźieć ród Chrystusów / nie tylko wedle
Bostwá/ále też y wedle ćiálá. Otóż niechćiał sye Pan wdáć z nim w rzecz
wiedząc to/żeby był rozmową z nim máły pożytek vczynił: y przeto miał to
sobie Piłat zá krzywdę od niego / ták rozumieiąc / że mu to ná wzgárdę czy
nił / iż z nim mówić niechćiał. Y przeto do niego mówił:

**Nie mówisz do mnie? Nie wiesz że mam moc cie
bie vkrzyżowáć/y mam moc wypuśćić ćie**

☞ Już tu Piłat pokázuie hárdość swą w tym / iż powiedźiał/ że to w
mocy iego było/ y potępić / y wybáwić go. Ano Sedźia nie ma dálszéy mo
cy / wedle spráwiedliwośći / iedno winnégo kÿráć/ á niewinnégo wybáwić.
Otóż zła to moc táka w Sedźim / czynić wedle swego chcenia / á przećiwko
spráwiedliwośći władzéy swoiéy vżywáć. O co tákich czásów dźisie żych
którzy władzéy vrzędu swego vżywáią/ wedle swego chcenia/ nie wedle spra
wiedliwośći: tácy máią pámiętáć ná ono nápominánié Dawidá Proroká:
†Spráwiedliwie sądźćie Synowie ludzcy.

†Psal: 57: versu 2.
Niektórzy ták wykłádáią/że z Bożego przepuszczenia Piłat miał mieć nád pánem moc ćiemnośći/ y mocy Szátáńskiéy/o którey pan piérwey mówił Zydom: godźiná to iest wászá / y moc ćiemnośći/ Luc: 22. ver: 53.

¶ Ale przypátrzmy sye iáko ná tę hárdą powieść Piłatowę / Pan odpo
wiedáć raczy:

**Nie miałby mocy przećiwko mnie żadnéy/ by ni
byłá dána zwiérzchu. Y przetóż ten który mi to
bie wydał więtszy grzech ma.**

☞ Jákoby Pan rzékł: Niewiém dla czego masz sye buczyć z mocy/ y z
dzéy/ którą masz nádemną: gdyż twoiá moc iest od inszéy zwiérzchności/
[…]st od CEsárzá/ który cie tu Stárostą postánowił. Są też niektórzy/
[…]zy rozumieią/ iż Pan Christus te moc którą Piłat miał/ że ią miał z nie-
[…]á iż ią z niebá miał/ miał iéy spráwiedliwie vżywáć/ á nikomu gwóli nie
[…]ić: Bo gdźie niespráwiedliwie osądźisz/ y Cesárzowi którégo mieysce trzy-
[…]z/ obelżenié vczynisz: y pomste Bożą ná sye przywiedźiesz. Acz oni wiet-
[…]pomste Bożą poznáią/ którzy mie tobie wydáli: bo wietszy grzéch vczy-
[…]á niż ty.
[…] Byli niektórzy medrcy świátá tego/ którzy powiedáli być rowné grzé-
[…] Acz sye też náyduią/ y náydowáli Heretykowie/ którzy tegóż vczą/ y v-
[…]: Jch te wszytke náuke Pan Christus tu wniwecz obráca/ gdy rozdźiał
[…]dzy grzéchy czyni/ być ieden wietszy/ á drugi mnieyszy. Ale o tym pisáli-
[…] ná inszych mieyscách postylle: Przeto co dáléy Jan Swiety pisze w Hi-
[…]géy obáczmy.
[…] Powieda Jan Swiety/ iż wszelákim sposobem stárał sye Piłat/ áby go
[…]uścił/ z zezwoleniém Zydowskim/ bo bez przyzwolenia ich/ obawał sye
[…] vczynic: przodkiem/ áby ná sye nienawiśći/ y nieprzyiáźni Zydowskiéy
[…]przywiódł/ y w mieśćie iákiégo záburzenia/ od pospolitégo człowieká nie
[…]uszył. Baczyli to Zydowie/ że chuć byłá Piłatowá do tego/ áby go był
[…]uścił: przystąpiło było też do tego/ że Zoná iego posłáłá do niego/ áby
[…]zymał sye od osądzenia Christusá/ iáko człowieká spráwiedliwégo/ powie
[…]ác/ że miáłá wielkié przenágábanié w nocy dla niego. Otóż był vćiśnio-
[…]Piłat ná vmysle swym/ rozumieiąc/ że y Zoná iego nie dármo dla niego
[…]piáłá/ y wiedźiał go być niewinnym: chćiał go tedy wypuśćić/ y szukał do
[…] rozmáitych przyczyn. Co gdy obaczyli Książetá Kápłáńskié/ że w po-
[…] nie szły ich skárgi/ któré czynili nań/ o zgwałcenié Zakonu przez bluźniér
[…]/ o skáżenie ich náuki/ y Cerymoniy/ o wzruszánie ludu/ począwszy od Gá
[…]éy/ áż do Jeruzalem/ iuż iednéy winy viąwszy sye/ mocnie go nią winili/
[…]á iuż y Piłatá zemdlili/ y do wszytkiégo przedsiewźięćia przywiedli/ że to
[…]nił/ co oni chćieli. Jeli tedy mówić do niego:

[…]esli tego wypuśćisz/ nie iesteś przyiaćielem Ce-
[…]zowi/ bo káżdy który sye Królem czyni/ sprzeći-
wia sye Cesárzowi.

☞ Témi słowy iuż zwątlili Piłatá/ który we wszytkim przestrzégał sła-
[…]czći/ y pánowánia Césárskiégo. Boiąc sye tedy/ áby w czym nie był o-
[…]on Máyestat Césárski/ á on zá tym żeby nie był oskárżon: gdy vsłyszał tá-
[…]owe/ wywiódł ná dwór Páná Jezusá/ ná mieysce wysokié/ któré było
[…]e domu PJłatowégo zbudowáné/ iákoby iáki ganek/ áby łácniey od
[…]tkich był widźian/ y słowá PJłatowé/ któré miał mówić/ áby były od
[…]tkich słyszáné. Tám tedy

[…]iadł ná stolcu sądowym/ ná onym to mieyscu
[…]ré zwano Lithostrotos/ á po Zydowsku Gáb-
[…]á. A było gotowánié Wielkonocné iákoby o
szóstéy godźinie.

☞ Márek S. w káp. 15. v. 25. pisze trzećią godźine/ á Jan S. w kap.
[…]. 14. szóstą. Widźi sye tu iákoby iáka różność miedzy Ewányelisty/ ále

Stoici Philosophi dixerunt omnia peccata esse paria

Beda.

Teophilákt powieda / że omylnością Pisárzów niewmietnych / v Má
świetégo nápisano czwartą godźine/ miasto ßóstéy. A Augustyn świety
tę różność zgadza mówiąc : Dwoiákié było vkrzyżowánie Páná Christu
Jedno było iezykiem Zydowskim /gdy woláli vkrzyżuy vkrzyżuy/á to sye
czeło godźiny trzećiéy ná dźień. Drugié było rękomá Pogáńskimi/ przez o
dzenié Pilatowo / á to było godźiny ßóstéy. Niektórzy zásie Doktoro
ták to zgadzáią v Zydów/ w rozdźiale dniá godźiná trzećia trwáłá áż do
stéy/ iáko ßósta/ áż do dźiewiątéy : tedy cokolwiek sye dźiało miedzy godź
trzećią/ dźiało sye w dokończeniu godźiny trzećiéy/ á w poczećiu godźiny
stéy. A iż to byłá Wigilia iedná té trzy godźiny / á Chrystusów sąd/ prze
wßytkę Wigilią trzech godźin trwał : przeto Márek świety wypisał te sp
wę być / náześciu godźiny trzećiéy : á Jan świety zásie skutek iéy wypi
ná przyßciu godźiny ßóstéy. Bo Zydowie ná cztéry Wigilie/to iest czuyi
ści/ rozdźielali dźień.

Piérwßą kládli od świtánia / do godźiny trzećiéy.

Wtórą od godźiny trzećiéy / do godźiny ßóstéy. A ten wßytek czás zw
no godźiną trzećią.

Trzećią od godźiny ßóstéy/ do godźiny dźiewiątéy : á zwano ią godź
ßóstą/ iż sye od ßóstéy poczynáłá.

Czwarta od godźiny dźiewiątéy/ áż do zaśćia słońcá/zwano ią tákże
dźiną dźiewiątą. Jásnie táki rozdźiał dniá Zydowskiégo Pan Christus
kázowáć raczy/ w onéy przypowieśći/ o robotnikách wezwánych do winn
Matt:20. versu 1. 3. 5. & 6. V Mattheußá świetégo we dwudźiestym Capitulum. Tych Doktorów s
tentia zda mi sye naprawdźiwßa być/y naśnádnieyßa do pogodzenia Ew
yelistów świetych : áwßákże wolny ßanc w téy mierze wyrozumienia ká
mu zostáwuie.

¶ Siedząc tedy ná onéy kámiennéy stolicy/ á widząc że swoiémi omor
mi nic nie pomagał Pánu Christusowi / y owßem wiecéy zámießánia czy
Wźiąwßy wody/vmył sobie ręce przed ludem/mowiąc:

Niewinienem ia krwie oto tego spráwiedliweg wy byzrzyćie.

☞ Nie tylo słowy/ále y zwiérzchnią cerymonią/chce Zydy odwieść
okrućieństwá/á sam niewinnym sye vczynić/ śmierći y przelánia krwie Ch
stusá spráwiedliwégo: ále nie omyćiem wody to vczynić miał : bo sye w t
winnym być pokazał wiecéy / że dawáiąc świádectwo niewinnośći / Dec
przećiwko niewinnému vczynił/ sam w tym winien zostawßy / niewinno
Páńskiéy sstał sye świádkiem. Ale oni ná to odpowiedźieli :

Krew iego ná nas/y ná náße Syny.

☞ Nie prza tego/ áby krew Páná Christusá niemiáłá być niewinn
spráwiedliwa/ iáko Piłat wyznał : ále áby co rychléy spráwili przedsiewźię
swé/á Piłatá do tego śpießnieyßym vczynili/ zéymuią z niego pomstę roz
nia niewinnéy krwie Páná Christusowéy/á biorą ią ná śie/ y ná potomst
swé. Którą to pomstę/téy niewinnéy krwie/ srodze dosyć odnieśli ná on cz
kiedy Rzymiánie królestwo ich y Jeruzálem spustoßyli/ y trzydźieśći Zyd
zá ieden srébrny przedawáli/y wielką liczbę ich zámordowáli. Trwa ießc
do tego czásu/ y trwáć będźie w narodźie Zydowskim pomstá téy niewin
krwie:bo niemáß żadnég narodu ná świećie/którzyby sye Zydy hydźić niem
ácz ieden wiecéy/ drugi mniéy : przedsie iednák Zyd żaden/ v nikogo nie
doskonáłéy przyiáźni: á czyni to niewinnie przelaná krew Páná Christuso
dla któréy omiérźli wßytkiému świátu.

¶ [G]dy tedy iuż Piłatá vbeſpieczyli tym/ że wźieli ná śie pomſtę krwie nie[winn]/ tedy wypuśćił im Bárábbaſzá/ zábijáczá/ y zwadzcę/ A

Jezuſá vbiczowánégo dał im áby był vkrzyżowan.

¶ Wydan tedy Pan Jezus żołnierzóm iuż ná śmierć krzyżową/ którzy [...]ſzy go/ zewlekli go z purpury/ álbo z páwłoki/ y oblekli go w iego odźie[...] Może káżdy báczny to obáczyć / ieſli Pan Chriſtus ná śmierć ieſzcze [...]dzony / ták wielkié bićia/ vrągánia/ policzkowánia/ y poſzyykowánia [...]: Cóż rozumieſz/ kiedy iuż był ná śmierć oſądzony / iákiéy tám roſkoſzy [iá]kiégo tárgánia / y iákiégo nágrawánia ? Zwlekli go tedy z onégo o[...] pawłocznégo / któré było do ran Páńſkich przywrzáło : co bez wiel[...]ki być nie mogło : á oblekli go w iego ſzáty/ áby go iuż káżdy znał/ że [...]égo ále onégo Jezuſá/ który ſye czynił Synem Bożym/ y Królem Zy[dowſ]kim wiedli ná śmierć/ ná ono mieyſce gdźie złoczyńce trácono.

¶ Wywiódſzy tedy z Ratuſzá Chriſtuſá Paná/ włożyli nań drzewo krzyżo[we/ y t]ák ſobie muśiał nieść Krzyż áż ná ono mieyſce/ które zwano Golgotá/ [to ieſt] trupia głowá. Lecz iż niemiał z to iuż mocy Pan Chriſtus/ iáko czło[wiek ...]ity/ y bárzo ſtrapiony/ nie mógł dáléy krzyżá nieść/ iedno od domu Pi[łá]tow[é]go/ áż do bróny/ którą zwano Portá vetus / to ieſt/ ſtára bróná : A [gdy z] miáſtá wyſzedł/ żołniérze oni/ vchwyćili Symoná Cirenéńſkiégo / idą[cego z] wśi/ y przymuśili go áby niósł krzyż iego/ y włożyli nań krzyż / który [...] ná Golgotę/ to ieſt/ ná ono mieyſce gdźie go vkrzyżowáli. Wielkość [krzyżá] wypiſuią być ná piętnaśćie ſtóp ná dłuż / przeto lekki być nie mógł/ [gdy t]ák wielki był. Hieronymus.

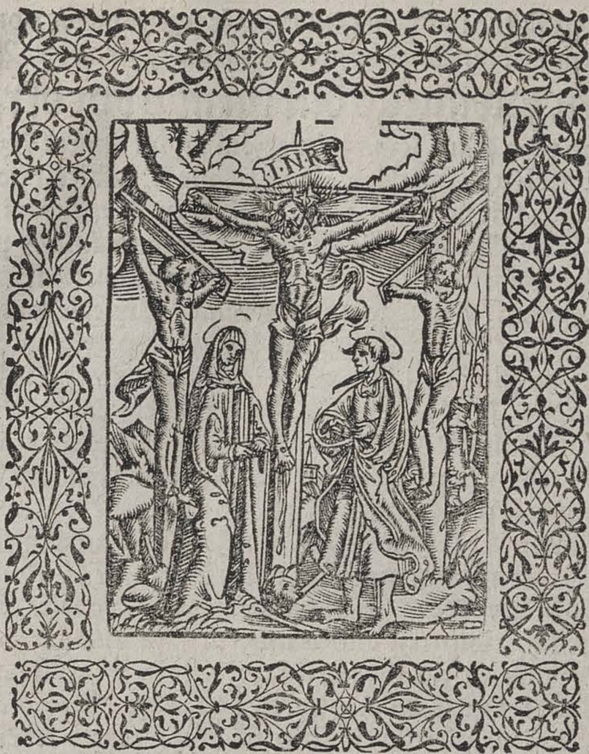
A [gd]y ták P. Chriſtuſá wiedli/ ſzłá tłuſzczá wielka ludu/ y niewiaſt zá nim/ [...]zy dla tego áby go widźieli vkrzyżowánég[o]/ y vćieſzyli ſye z tákiéy śmier[ći ...]/ iákiéy pragnęli : Niewiaſtki lutośćiwſzé były niż inſzy/ przeto ſzły płá[cząc] y żáłuiąc vtrapienia wielkiégo / y śmierći przyſzłéy ćiężkiéy Páńſkiéy : [...] Pan mówił do nich/ áby nie płákáły nań/ ále żeby płákáły ná śie y Sy[ny ſw]oie : gdyż iego śmierć niewinna miáłá być wielką pómſtą/ nie tylo nád [...] ále też y nád Synmi ich/ iáko o tym ſzérzéy ieſt nápiſano w Hiſtoryéy [...] Páńſkiéy.

¶ Niósł tedy Pan krzyż ná ſobie póki mógł ná ſwą śmierć / ták iáko nie[...]niósł Izáák/ który był figurą Chryſtuſową/ drwá ná ſobie ná ſwą ofiá[rę ...] Niósł Chriſtus Pan krzyż / áby nam dał przykład / żeby káżdy człowiek [k]rzyż ſwóy ćiérpliwie zá nim niósł/ nie przymuſzonym obyczáiem iá- Genes: 22. ver: 6.
ko Symon / ále dobrowolnie : dźiękuiąc Pánu Bogu
zá to wſzytko co ná kogo dopuśćić
raczy.

TAk tedy przywiedli CHryſtuſá Páná ná mieyſce Lyséy góry: támże go vkrzyżowáli/ nápoiwſzy go piérwéy winem z żółćią zmiéſzánym.

GOrá tá gdźie niewinny pan zá nas winné vkrzyżowan ieſt/ byłá okrągła/ ná kſztałt wiérzchu głowy człowieczéy : Orygenes piſze/ że tám Chryſtus ieſt vkrzyżowan/ gdźie Jádam nas wſzytkich oyćiéc ieſt pochowan. Już ſye tu oné słowá wypełniły Izáiá-

Theophilactus, Hieronymus in Epiſtola ad Marcellum, & in Epiſtolam ad Epheſ.

ßá/ że iáko Owcá ná zábicie był wiedzion/ iáko báránek cichy/ którég
ná ofiáre.
Vkrzyżowan iest Pan/ bo ták było figurą przeznáczono przez záwi
go weżá ná puszczy/ iáko sam Pan raczył o tym świadczyć do Nikode
oná figurá znaczyłá to/ † że Christus miał być ná krzyżu záwießon.
náß pierwßy Jádam przez drzewo vpadł w grzéch: Wtóry Jádam Ch
Pan/ przez drzewo / męką y śmiercią swoią zgłádził tenże grzéch. L
wßytkim Proroctwá sye miáły iśćić.
Vkrzyżowan iest Pan / przebito gwoździmi nogi y ręce iego / przyb
go do krzyżá/áby sye wypełniło Proroctwo Dawidowé: * Skłóli ręce
nogi moie/ á wßytki kości we mnie policzyli.
Miedzy dwiemá łotry vkrzyżowan / y w tym sye Proroctwo wyp
Izáiaßá Proroká mówiącégo: Ze złoczyńcámi policzon iest. A ácz
rzeczy nie opuścili Zydowie/ co przynáleżáło do zelżywości Páńskiéy/
rozumieiąc że sye do sytości pomścili nad nim/przed sie iednak to czynil
ciw niemu / o czym dawno Prorocy byli prorokowáli.
¶ Ták tedy gdy go vkrzyżowáli/ Piłat ná wzgárdę więtßą iego/ n
dla czego by był vkrzyżowan / którégo napisu te słowá były nápisáné
kim pismem/ Zydowskim/ Gréckim/ y Láciń skim:

Jezus Názáráński / Król Zydowski.

☞ Ten Tytuł záwiesił dla dwu przyczyn.
Piérwßa áby mu kto potym / o niespráwiedliwé osądzenié Ch
czego nie mówił/ przeto w napisie w tym dał znáć/że go o to ná śmier
dził/iż sye Królem czynił.
Druga przyczyná/ dla któréy to vczynił/ byłá tá wzgárdá Zydowsk
to byłá wielka sromotá Zydom/ iż im to nápisano/ iákoby ich Król mi
záwießon ná krzyżu. A przeto to obráziło Zydów/y prágneli tego po Pi

Isaiæ 53 versu 7.
Caluaria appellatur, quod ibi sit antiqui hominis Caluaria condita, vt secundus Adã, primi Adam iacẽtis peccata dilueret sanguine de cruce stillante.
† Ioan: 3. versu 14.
* Psal: 21. ver: 17.
Isaiæ 53. versu 12.

...ył ten napis odmieniony : ále tego otrzymáć nie mogli / ábowiem nie
...ydowskim Królem/ ále Królem Królów ná świecie był : przeto słusznie
...em Królewskim vmrzéć miał.
...dy sye tedy iuż ták stáło / że Christus Pan nász przybity ná krzyżu był /
...sion ná tymże krzyżu / y miedzy dwiemá łotry postáwion : Oni żoł...
...co vkrzyżowáli Páná/ powieda Historya :

...eli odzienie iego / y vczynili cztérzy części/ etc.

Stąd sye pokázuie : że Christus Pan nágo záwieszon był ná krzyżu :
...im nie mogło być/ áby sye Proroctwo nie wypełniło/ które Dawid pro...
...ał dawno przedtym témi słowy: Rozdziélili miedzy sie odzienia moie. *Psal: 21. versu 19.*
...uknię wszytkę vtkáną nie dzieląc iéy/miotáli lós/ y to Dawid proroko...
...ówiąc : A o odzienie moie rzucáli lós. Doktorowie rozumieią przez tę
...ę Páńską/ nie szytą ále tkáną/ Kościół powszechny Chrześcijáński : ná...
...cz sye kusili okrutnicy / Heretycy áby go rozdzielili / iednák on w po...
...ności swéy w cále trwa.
...owieda Euthymius / że tá sukienká rękomá Błogosłáwionéy Pánny
Máryéy byłá robioná.
...dy tedy żołniérze ták sye odzieniém páńskim podzieláli/ insszy Zydowie
...tám byli/chodząc mimo vkrzyżowánégo/chwiali głowámi swymi/ná...
...ąc sye z niego/bluzniąc go/ y wołáiąc nań : Ach ách/ który kázisz Ko...
...Boży/ á trzeciégo dniá gi zás budujesz/ zbaw sye sam : ieslis Syn Boży
...krzyżá / á vwierzymyć. To prosty lud tákie pośmiewiská czynił. A
...tá zásie Kápłáńskie zosobná / z stárszymi żydowskimi mówili : Insszé
...ł/ á siebie sámégo zbáwić nie może. etcet. Jáko iest nápisano iuż w
...ey.
...ewnie być był chciał/ oną moca którą insszé zbáwiał/ y sam siebieby
...wił. Ale że niechciał/ bo tego potrzebowáło zbáwienie násze/ przeto
...niéwiská ciérpliwie znosił; á nie tylo nátrząsánia y łáiánia/od Zydów
...ł/ y od onégo gminu ludzkiégo / który pod krzyżem był / ále też łáiáli
...ni łotrowie/ którzy z nim wisieli.
...óż tedy Chrystus Pan czynił w ták wielkich mękách / y w ták wielkim
...iu : Naprzód zá oné wszytki którzy go krzyżowáli/ pośmiéwáli/prosi
Bogá Oycá ná krzyżu záwieszony zá nimi/mówiąc :

...u sye poczynáią słowá Páná Christuso...
...wé, które mówił ná krzyzu : á to iest pierwsze.

...yze odpuść im/ ábowiem niewiedzą co czynią.

Wypełnił tu Pan one náukę swą / którą roskazał wiernym swym/
...przyiaciołom swym wszytkiégo dobrégo życzyli / y zá nie Pánu Bogu *Matt: 5. ver: 44.*
...olili. Co vczył/to sam iści : áby sye prawdziwym náuczycielem poká... *Lucæ 6. versu 27.*
...siebie wszytkim wobec do téy vczynności przykład podał.
...ruga przyczyná / dla czego sye modlił zá krzyżowniki / y pośmiéwce
...by ofiárę ciáłá swego ná krzyżu BOgu Oycu ofiáruiąc / pokazał sye
...żiwym Biskupem. Abowiém vrząd Biskupi wedle Páwłá świętégo
... : Ofiárowáć zá ludu swego niewiádomości. Otóż ten vrząd wypeł... *Hebræ: 9. ver: 7.*

niáiąc iáko

niáiąc iáko prawdziwy Biſkup kthóry przez krew ſwoie przelaną / w
Ibidem verſu 12. do świątnice Oycowſkiégo miłosierdzia : począł iuż ofiárowáć mo
zá niewiádomość Zydowſką.

Trzecia przyczyná iego modlenia/ieſt tá/ áby pokazał dla czégo
żu był záwießon : ábowiem dla tego/ áby był przyczyńcą/ y iednacz
ßnych ludzi/do Bogá Oycá. A przeto záraz ná krzyżu / zá grzéßné p
modlić.

¶ Wyznawa Pan Chriſtus ich niewiádomość/y przeto im o odp
1. Cor: 2. verſu 8. prosi. Toć iednák y Páweł święty o nich wyznał/gdy mówił: By by
li/nigdyby byli Páná chwały nie vkrzyżowáli. Tákże y Piotr święty
Acto: 3. ver: 17. Wiem iżeście przez niewiádomość vczynili/iáko y przełożeni wáßy.
domość tu rozumiéy w tym/że oni niewiedzieli/ áby CHRiſtus był
wym Synem Bożym. A iż tá niewiádomość z niedowiárſtwá ßłá/
wierzyć niechćieli/áby Chriſtus Pan był Synem Bożym/ widząc cu
kié/y słyßąc náuke: przeto z ſtrony niedowiárſtwá/winni pánu Bogu
y dla tego Syná Bożégo vkrzyżowáli. Niewiedzieli/ iednák przed
zgrzeßyli/ábowiem prawdzie nie wierzyli.

¶ Aleby pytał. Cóż zá pożytek tá modlitwá Chriſtuſowá żydom v
Pożytek piérwßy ten vczyniłá/że Bog Oyciec nie zárzucił wßyt
rodu Zydowſkiégo/od poznánia ſyná ſwego iednorodzonégo. Bo
Acto: 2. ver: 41. poſtolſkié świádczą/ że ná kazánié Piotrá świętégo wiele tysiecy Zy
& cap: 4. ver: 4. náwróciło/y zá ſwóy grzech żałowáło.

Drugi pożytek/ że im przedłużona byłá pomſtá/ do czterdzieści
ſye vpámietáli. Bo áż we czterdzieści lat/po Chriſtuſowym wniebo
niu/przyßło od Rzymiánów ſpuſtoßenié Zydowſkié. Co iednák ſp
modlitwá Páná Chriſtuſowá.

¶ Znáć którzy byli ze ßkoły Chriſtuſowéy/bo im było nie ciężko prz
Páná Chriſtuſowym/nie tylo odpußczáć nieprzyiaciółom winy / ále
Acto: 7. ver: 6. nie ſye Pánu Bogu modlić. Táki był Szczepan święty/ iáko dziele
ſkié świádczą. Táki y Jákub święty mnieyßy/ który témiż słowy/zá
wniki ſwé Páná Bogá prosił/ iáko y Miſtrz iego JEzus Chriſtus.
Matt: 18. ver: 35. nam oné słowá páńſkié máią brzmieć w vßach : iż iáko my winowáy
ßym/ winy ich odpußczáć będziemy/ták nam Pan Bóg.

Drugié słowá ná krzyżu Páná Chriſt
wé, były do Lotra na prawey ſtron
iego wiſzącego.

Abowiem ieden z onych łotrów/który piérwéy bluźnił Páná/vp
ſye/y wyznał drugiégo hámuiąc winność/dla któréy ſpráwiedliwie c
Wyznał zásie/ y niewinność męki Páńſkiéy/ że nic złego nigdy nie vcz
mówił do Páná : Pánie pámietay ná mie/ gdy przyydzieß do króleſtw
go. A Pan JEzus ták mu odpowiedział:

Záprawdę mowię tobie/dziś zemną będzie
w Ráiu.

☞ Dziwna odmiáná ſtáłá ſye w tym złoczyńcy/á prędka: bo z
ſtał ſye wnet dobry/y piérwßé ſwoie bluźniérſtwo zátárł wyznániem
dziwym : w którym cztéry rzeczy vczynił.

apżód towárzyszá sfukał.
otym sam siebie obwinił/iż był łotr.
o trzecie/ ChRistusá Páná niewinność wyznał: y to iest ostáteczne
ectwo ná krzyżu niewinności Páńskiey.
o czwarte/Christusá Páná nie tego świátá królem/ále inszego świátá
yznał. Acz o tym królestwie/które sye poczyna po śmierci/nigdy przed-
ie słychał. A trudno królestwo tego świátá/Christusowi miał przypiso-
o widział bliziuchné iego zeszcie z tego świátá przez śmierć: trudno też
ná świecie co miał obiecowáć / który krótki żywot swóy baczył. Otóż
sye pokázuie/ że wierzył potym żywoćie/ inszy żywot być w Królestwie
skim: którégo żywotá/y którégo Królestwá/ Christusá być wyznawał
. A áby tego Królestwá był vczestnikiem/o to pilnie prosi.
yłyć podobno przyczyny / które przywiodły tego łotra do tákiego wy-
: Bo słyszał przedtym o cudách Páńskich: słyszał/y o náuce iego: nie
u táyna/y sławá dobra iego. Widział nád to/ w wielkich iego bole-
/y mece/ wielką cichość/ niewymowną cierpliwość / y wielką pokore.
 temu sye wszystkiému przypátrzywszy/ ono co słyszał o nim/wspámie-
iał w sercu swym to vważáć. Do czegó przystąpiło wspomożenie Chri-
ánáktóremu nie táyné było serce iegó/zá którym wspomożeniem/y przez
 świetégo posileniem/stał sye z łotrá meczennikiem/z grzesznégo sprá-
wym/z syná szátáńskiego/synem ChRistusowym. Przeto Pan wiecéy
iecał/niż prosił: bo on go prosi/áby go nieprzepominał w Królestwie
/á Pan mu záraz obiecuie zsobą bytność w Raiu.
 czym tu PAN pokazał sye być dawcą grzésznym ludziem Króle-
wégo. A który piérwéy ze mdłości człowieczeństwá/ iáko prawy czło-
rosi BOgá Oycá/ áby odpuścił iego winowáycom. Ten zásie iáko
 Bóg łotrowi grzéchy odpuszcza/y Królestwo rayskié mu dáie.
rzypátrzyć sye może káżdy/iáką wielką moc ma pokutá wiernych Pá-
ristusowych/y od grzéchów vpámietánie/ gdy té dwie rzeczy/wiára/ á
á/łotrowi/y odpuszczenie grzéchów/y Ráyskié królestwo v paná otrzy-
 Przeto niech sye przypátrzą oni náuczyciele/którzy pokute zgładzaią/ie-
obrze czynią: gdyż pokutá káżdégo człowieká wiernégo/ iest ták pánu
 wdzieczna/że y plagi/które nagotuie dla pomsty/od pokutuiących od-
 grzéchy w łáske ie swoie przyiąwszy/im odpuszcza.
o też mieysce słów Christusowych pokázuie/ że dusze po śmierci żywą
h Chrześcijánów/ z Pánem Christusem: iáko duszá tego to/ który był
. A złych wedle wyroku Páńskiégo / tám żywą gdzie sye im złé dzieie.
mesmy dostátecznie pisáli w wykłádzie Ewanyeliéy/o Bogaczu/y Lá-
tám tego mieyscá wykład czytay.

zecie słowa Pana Christusowe ná krzyzu były, do Matki iego.

lbowiem gdy vyzrzał wedle krzyżá smetną mátke swoie/y siostre mátki
y/Márią Kleophe/y Máriá Mágdálene. Vyzrzał też y zwoleniká któ-
miłował/ to iest / Janá świetégo Ewányeliste / iął mówić z krzyżá do
átki swoiéy.

ewiásto / oto syn twóy. Potym rzekł do zwoleniká. Oto mátká twoiá.

☞ Nie zápomniał Pan/ w onych swoich okrutnych boleściách
ciáłey mátki swoiéy/przeto pocieszył ią: zlécáiąc ią/y pracą o niéy/zwo
wi którégo miłował. Tu łacno káżdy obáczyć może/ że Mátká Pán
wszystkiey mece syná swego/ byłá: y kiedyby to kto vważyć v siebie n
zá żal/y smutek oná ćierpiáłá/pátrząc ná rozliczné mordowánia syná
pátrząc/ kiedy go gwozdźmi ná krzyż przybijano / y potym iuż ná kr
wieszonégo: obaczyłby/iż téy mátki iedynégo syná swégo/nie ledá ża
dá smutek/y nie ledá żáłość byłá. A pewna to rzecz iest/ że oná od C
Páná syná swégo/ byłá w tym przedtym/ y przestrzeżoná/y náuczona
miał Christus ćierpieć/y ták przyść do chwały swéy/ y tákim sposobe
stek naród ludzki odkupić. Bo gdźieby byłá tego nie wiedźiáłá/ y o t
státecznie nie byłá náuczona/rzecz to niepodobna/áby całym zdrowie
im/ miáłá ten smutek byłá znosić. Mátki to wiedzą/ co to zá żal/ t
dźiatki vmiéráią: álbo iáko wietszy/kiedy iedyny syn vmiéra: y iáko
żal iest/kiedy mátká álbo Oyćiec/ iedynégo syná swégo widźi/á on ni
hániebną y gwałtowną śmierćią z tego świátá schodźi. Co rozumi
szych mátkách/y rodźicách: To rozumiesz o przeczystéy Pánnie Már
mátką byłá iedynégo syna swegó/tá go piersiámi swémi wychowáłá/ t
do Egiptu vćiekáłá/tá rekomá swoiemi zárabiáiąc iegó żywiłá/ tá prze
dáiącégo słowo Boże słucháłá: tá ná iegó wszystki meki/y rány pátrzá
ostátek y pod krzyżem/ná nágo záwieszonégo/żałosna pátrzáłá. Práw
ká/ bo nigdźiéy syná swego nie opuśćiłá: ále ták czásu żywotá / iáko
śmierći/przy nim byłá/y iáko mogłá oń sye stáráłá.
Vćiekli Zwolenicy/záprzał sye Piotr: Sámá mátká áni sye wsty
hániebnie záwieszonégo syná/ áni sye bói nieprzyiaciół syná swégo Ksi
pláńskich/stárszych Zydowskich/gminu żydowskiégo/pośmiewców sy
go. A ná ostátek nie obawia sye/iego mordowników. Stoi pod krzyże
cha co mówią Zydowie: pátrzy/ co czynią żołniérze/ wszyscy iéy przyd
żałośći/żaden iéy nie ćieszy. A tu sye wypełniło proroctwo Symeoná p
Lucæ 2. versu 35. y kápłaná/że nie tylko serce iéy smutek/ále dusze iéy/ miecz boleśći mia
niknąć. Lecz oná przedsie nic niestromnégo w tym żalu / y smutku so
poczełá. Vczćiwie/ y skromnie te boleśc w sobie miáłá. Bo nie pisze E
yelistá/áby z żalu miáłá nárzékáć/krzyczéć głosem/y insze niestrómné z
lu pokázowáć/ iáko to w smutku zwykły niektoré białegłowy czynić: A
lo serdeczny żal ćierpiąc/wstyd pánieński we wszystkim záchowáłá: r
ná swego záwieszenié srogie ná krzyżu iego/wstydliwym żalem opłákiw
O Jádámie Oycze nász/nágoś w Ráiu zgrzészył/ nágo zá ten grze
Boży Jádam wtóry nász dosyć vczynił. O Jewo mátko nászá:
szne/y smáczné tobie iábłko było/ gdyś go pożywáłá/ ku zátrácenu ná
Lecz mátká syná Bożego przeczysta pánná gorzkim żalem/y smutkiem
przypłáćiłá / gdy syná swego srodze ná krzyżu rośćiągnionégo / zá przy
onégo iábłká widźiáłá. Wdźieczna słodkość Jewiná w gorzki żal y b
Máriéy sye Pánnie obróćiłá.
Stoi Pánná z inszymi wysszéy opisánymi pod krzyżem. Násláduym
prosze. A iż niemożem wedle ćiáłá ćielesnie/násláduymy szczérą pobożno
Záłuymy z żáłosną Mátką Christusową/niewinnéy meki/y smierći Syn
Páná nászégo: á z vkrzyżowánym Christusem ćiáłá násze od złośći/od r
Galat: 5. ver: 24. szy tego świátá/od lubieznośći wszelákich/krzyżuymy: Chcemyli odnieś
żytek z téy niewinnéy meki Páná Jezu Christá.
¶ A iżeśmy powysszéy to pisáli/ że od Syná swego Christá Páná wie
łá/o tákiéy mece iego przedtym niż sye sstáłá/ łácnie to stąd obaczamy:
wiém iesli Pan Christus przed Zwolenikí swémi czesto smierć swą krzyż

y poſmiéwiſká/vrągánia / y biczowánié opowiedał/przeſtrzégáiąc ich
i co z nim miáło być. Dáleko więcéy przed mátką ſwą powinien był
wiedźieć / y onę o ſwéy śmierći krzyżowéy y o inßych iego mękách przy-
przeſtrzéc. Jákóż bez pochyby y powiedźiał/ y przeſtrzégł. Lecz iż Apo-
oie ná one przeſtrogę o męce Páńſkiéy nic nie pámiętáli/ y przeto czáſu
rozbiegli ſye / dawáią Ewányeliſtowie przyczynę / że nierozumieli ſłów
ich. A iż mátká Pánná przeczyſta/ y przy męce byłá / y do końcá ſtáłą
downiczką Syná ſwego zoſtáłá / przyczyná tá ieſt : że lepiéy v śiebie
Syná ſwego vważáłá. BO ták Ewányeliſtowie o niéy powiedáią /
árija záchowywáłá wßytki ſłowá Syná ſwego / vważáiąc ie w ſercu Lucæ 2. verſu 51.
. A przeto trwále przy Synie ſwym żal/ y boleść ćiérpiáłá/ wiedząc iuż
ym o wßytkim.
Ale iż ſye tu godźi przypomnieć/ iż Pan Chriſtus/czáſu oſtátniéy godźi-
otá / mátki ſwéy przez opiekuná opuśćić nie raczył / że téy ſpráwy nie
vczynić raczył : Ale dał w tym náukę ſpolnéy opátrznośći / dźieciom
źicow : á rodźicom do dźieći ich : áby z tego świátá zchodząc / o ſobie
áką opátrznosć/ żeby dziatki/ieſli im Bóg da/czymby mogli opátrzyć
:/ áby przed śmiercią opátrzyli. A tákże rodźice dziatki ſwé/ żeby z do-
práwą ſpołecznie z tego świátá ſchodźili.
lle przypátrz ſye Páńſkiéy ſpráwie : Márija Pánnę mátkę ſwą / Pán-
anowi świętému vmiéráiąc zléca w opiekę / áby miáſto Syná ſwego
Chriſtuſá / który czyſtą Pánną był/ Pánnę Jáná Swiętégo zá Syná
Znáć że Syn Boży Chriſtus Pan tákiégo miłował/ w tákim ſye ko-
tóry tákim był iákim on ſam. Czyſtość Pániénſka / miła byłá PAnu
ſowi / bo ſam Pánną był / miłá mu byłá y w Janie świętym bo mu
ſwą Pánnę polécił / áby o niéy pracą / y ſtáránié miał : Co y vczynił;
wiedą ſamże o tym/ że ią wźiął w ſwoie opiekuńſtwo/ y w ſwoie prá-
tóż ná krótce obáczyć możeß / w iákiéy powadze czyſtość Pánienſka/
Páná Chriſtuſá. Co tu rzekną ná to nieprzyiaćiele Pánieńſkich czy-
heretycy / którzy Pánny Bogu poślubioné / ták w żeńſkiéy/ iáko y w
y płći do gwałcenia czyſtośći przywodzą: powiedáiąc/że czyſtość cho-
ieſt rzecz niepodobna/ y v Páná Bogá zapłáty nie máiąca.
l iż tu Pan mátkę ſwą niewiáſtą zowie / nie czyni tego / áby oná kiedy
ſtráćić dźiewictwo/ á przeto niewiáſtą zoſtáć : ále to czyni/wzglédem
wieśćiéy / któréy Pánná byłá. A téż czyſtość y Pánienſtwo Pánny
ſtéy Máryiéy/ nie w on czás miáło ſye pokázáć/ kiedy wßyſcy Zydowie
bem Syná / z niéy porodzonégo/ zá niewiáſtę ią mieli : Ale w on czás/
zez Duchá świętégo miáło ſye świátu wßytkiému pokázáć / iáko ſye
Syn w niéy począł / kto go zwiáſtował / czyią ſpráwą był poczęty w
e: W ten czás ſye dopiéro miáłá pokázáć czyſtość przeczyſtégo dźiewi-
Pánny Máryéy. Ale dla czego Syn Boży Chriſtus pan/Pánnę/á mát-
niewiáſtą názywał, Piſáliſmy o tym doſtátecznie w Niedźielę wtórą
ch KRólách ná oné ſłowá Ewányeliéy. Co mnie ſtobą niewiáſto : R
am tego/ zámykáiąc wykład tych ſłów Chriſtá Páná do mátki ſwéy :
ło tego potrzebá/ áby Chriſtus PAN mátkę ſwą Pánną miał zwáć /
narodem Zydowſkim : Abowiém oni niewiedźieli/iákim ſpoſobem oná
byłá/ á mátką będąc/ pánienſtwá nieſtráćiłá. Bo gdźieby Chriſtus
ą Pánną Synem iéy będąc/ więcéyby to iéy ßło było ku zelżywośći/niż
czćiwośći : czás to potym miał pokázáć / iáko oná / która niewiáſtą
Pánną przeczyſtą byłá / y pánienſtwá dla porodzenia nie ſtráćiłá. Co
ßytkiému świátu iáśnie pokazáło / ták / że o Pánienſtwie czyſtym Pán-
Máryéy / nie tylo Chrześćijánie / ále y Turcy / y wßyſcy Máchometani
ierą / y wiedzą.

Czwarte ſłowá páná Chriſtuſowe ná krz zu były te, wielkim głoſem mówione.

Eloi / Eloi / lámázábátáni / to ieſt / BOże mó Boże mów / czemużeś mię opuśćił.

Słowá té które Pan Chriſtus ná krzyżu mówił / ſą włáſnie nápiſáne w Zołtarzu / Pſal: 21. ver: 1. które w Zydowſkim iezyku włáſnie ták ſą / iáko ie Pan Chriſtus ná krzyżu mówić raczył. Siedmdźieśiąt Tłumáczów włożyli [illegible] te ſłowá / trzy ſłowá té: weyźrzy ná mię : Ale nie nay[illegible] ſye w Zydowſkim Pſałterzu.

† *Amos* 8. *ver*: 9

Dionyſius Areopagita in Epiſtola ad Polycarpum cõtra Apollophanem Philoſophũ, ták powiedáią / że ten Dionyſius czáſu tych ćiem[illegible]ośći / ták miał mówić / aut mundus perit, aut naturę Deus patitur

* Paulus Oroſius lib: 7. cap: 3.

☞ Acz mianoby czytáć miáſto lámázábátáni / ſłowo Cháldeyſki ctáni / gdyż y Zydowſkié ſłowo nie ieſt lámázábátáni / ále ieſt włáſnie tání. Otóż Pan Chriſtus / nie mówił tego ſłowá lámázábátáni / bo było / áni w Zydowſkim áni w Cháldeyſkim iezyku / ále mówił / álbo Ch ſkim iezykiem / którégo Zydowie vżywáli ná on czás bárzo wiele / Sá ni : álbo ieſli Zydowſkim mówił / tedy mówił / Azábtáni.

¶ Gdy té ſłowá Pan mówić raczył / záćmiło ſye było ſłońce / y ćiem były po wßytkiéy ziemi / od godźiny ßóſtéy / áż do godźiny dźiewiątéy. N ſye wypełniło Proroctwo Proroká Amos / który ták mówił : † Zaydźie w południé / y ćiemną vczynię źiemię w dźień świátłośći. Ciemnośći gniewu BOżégo były / nie były z przyrodzonégo záćmienia ſłońcá : á nád przyrodzenié / przepußczoné od BOgá / dla obrzydliwégo y ßkárá grzéchu Zydowſkiégo / ná który y ſłońce pátrzyć niechćiáło / y niebo z mi łoſné było : które ćiemnośći / nie tylo w Zydowſtwie były / ále były y w ćie / bo ie Dyonizyus Areopágitá / z Apollophanem Philozophem / y z i medicy / w Heliopolim widźieli y bárzo ſye im dźiwowáli. Wſpom Orygenes / że Phlegon w ſwoich Krónikách / wypiſuie té ćiemnośći czáſów Tyberyuſá Céſárzá w Rzymie / czego y Euzebiuß poświádcza ſłowá przywodząc Olimpiáde 202. Wielkié záćmienié ſłońcá było / bo od godźiny ßoſtéy / ták ſye w ćiemnosć obróćił / że gwiazdy świećiły *Paulus Oroſyus w ſwéy Hiſtoryéy piße / że té ćiemnośći powßechné p ćie były / przeto też y Ewányeliſtowie kłádą ie być wßędźie po wßytk mi. Ták tedy w onych ćiemnośćiách / Pan wołał wielkim głoſem / BO czemuś mię opuśćił.

Wielki ból / który we wßytkich członkách ćiérpiał / wyćiſnął z niego ki głos nárzékánia y ſkárgi / ták iákoby był od Bogá opußczon / ábo ták ſtrapiona byłá mdłość człowieczeńſtwá w Pánu Chriſtuſie / że n czym porátowánia Boſtwá nieczuł / y práwie on prawdźiwy człowiek ſtus / vczuł w ſobie tákié karánié / iákie zwykł Pan Bóg czynić / onym ré ſye gniewa: bo był opußczon / w onym vćiſku bólu / który go trapił. grawánia y pośmiéwiſká go dręczyły : á poćiechy / y ochłody nie było. to ſmętek wnętrzny / y ból zwiérzchny / przymuſił Páná do wołánia ták vczuł Pan / co to było ćiérpieć / zá grzéchy wßytkiégo świátá / y iáka rzecz mu byłá záſtąpić przed Bogiem Oycem / ofiárą ćiáłá ſwego człow Ciężko tedy ćiérpiał / bo zá wielkié grzéchy : głoſem wielkim wołał / b wielkié boleśći przynagláły : od Bogá ſye opußczonym opowiedał / bo wczym folgowánia / iáko prawdźiwy człowiek niemiał : y tákié vtrap w ſobie czuł / iákoby on któryby był od Bogá opußczon. A dźiwowáć mu nietrzebá / że w tym czáſie odkupienia náßégo / bez podpomożenia ſtwá wßytkié męki w człowieczeńſtwie / y w ćiele ſwym ćiérpiał / bo człowiekiem będąc / zá ludźi vmiérá / á vmiérał w tákich boleśćiách / y w tákich nieprzyiaćioł pośmiéwiſkách / że wßyſcy to rozumieli o nim / iákoby był ſnie od Bogá opußczony. Y przeto o to Pan nárzéka / że go podał Bó nieprzyiaćioł iego w to mniémánié / iákoby go był opuśćił. Nárzéka

z czło

wieczeństwá/ przeto iż żadnégo posilenia niemiał od BOstwá/ żadnéy
hy od ludźi/ żadnéy folgi od bólu/ żadnégo wybáwienia od śmierći/ á
rawdźiwy człowiek vmiérał/ ták prawdźiwy człowiek w niewymow-
oleśćiách nárzékał/ mówiąc do Bogá/ iż ćiérpiał/ y vmiérał iáko on/
oby Bóg opuśćił: y przeto prawdźiwie on Doktor mówił: vtáiło sye
/ to ieśt Bostwo/ á ćiérpiáło człowieczeństwo. A tóż dla wielkiéy bo-
nárzékáło.

Dla czego Pan ták bárzo nárzékał/ pokázuie.

byli niektórzy Heretycy/ których náuczyćiél był Berthóld/ Beghárd
icensis/ o którym piśe Joannes Nauklerus/ Proboszcz Jubinieński w
Krónice: który miedzy inszémi błedy swoimi/ tego też vczył/ że PAN
istus ná krzyżu dla wielkich boleśći swych/ wątpił o zbáwieniu Duszé
Który błąd przed dwiemá sty/ y széśćianaśćie lat/ ten to Berthóld v-
Ale y nászégo czásu nie omieszkał Szátan tego błedu/ przez swoie Zwo-
vzbudźić: bo przez Kálwiná ták mówi: Christus srogié/ y okrutné v-
nia ná Duszy swéy ćiérpiał/ które ták srogié były/iáko człowieká zátrá-
o y potepionégo/ które mu było zgotowáło przeklectwo y gniew Bo-
Czy to nie rowna náuká Berthóldowéy? Ale y Philip Melánchton/
nim piśe Albertus Szperlin z Reychnawu/ vczy y piśe: że Christus
zał wiszac ná krzyżu od wielkich boleśći: á iżby z desperátiéy miał to
do Oycá swego: Boże móy/ Boże móy/czemuś mie opuśćił. Co iá-
bluźniérstwo/káżdy dobry Chrześćiiánin obáczyć może. Lecz Szátan
o błedu nie opuśćił/ ktoregoby tych nászych nieszczesliwych czásów/su-
vzbudźić niemiał: przeto y Bertholdów błąd bárzo surowie wzbu-
Ale pokazalismy powysszéy co zá przyczyny téy mowy Pańskiey były/
iuż tego drugi raz powtárzáć nie bedźiem.

Caluinus lib:2 institut: cap. 26. sect: 8. 9. 10. &c.

De maiestate & præsentia corporis Christi Domini in Eucharistia.

Piąte słowo páná Christusowe ná krzyzu, było to.

Prágne.

Nie dźiw że Pan prágnął/ y dla wielkich boleśći/ y dla wytoczenia
ćiáłá iego/ á też od ostáteczné swéy wieczerzéy we czwartek/ nic nie
i pił/ á niepomálu był strudzony/ y sprácowány: przeto/ ácz y to prá-
wytrwáć mógł/ iáko insze boleśći ćiérpiał/ále áby sye wypełniło Pro-
/ iż go w iego ćieżkich mekách y w prágnieniu/ mieli nápoić octem/
prágnienié swoie z krzyżá opowiedźiał. A oni wnet posługe vczynili.
en wźiąwszy gebke nápoioną octem / obłożywszy ią Jzopem przytulił
ieg/á on skosztował. A wypełniły sye słowá Prorockié: † W prágnieniu
nápoili mnie octu. Prágnął Pan wedle ćiáłá/iáko strapiony człowiek:
ku tylo ieszcze nie był zmeczony: áto niż vmárł/ y iezyk iego ćiérpiał.
n stáry grzészac/ w iezyku napiérwéy vznał roskosz. Christus Pan wtó
am / zá te roskosz vmiéráiąc/ w iezyku od żółći y octu był vtrapiony.
to ocet dla tego ná trzćinie w gebce Pánu był podan/ że krzyż był wy
/ ták nie mogli ináczéy iedno ná długiéy trzćinie tego vczynić: w na-
też nie mogli podáć/ przeto w gebce podáli: á podáli dla tego ocet/bo
było naczynié gotowé y pełné/ który dla tego dawáli pić ná krzyżu
onym y zránionym/ áby predzéy vmárli. Bo ocet te moc ma/ iż zem-
iemocą serce predko vmarza. Otóż dáli mu dla tego octu pić / áby
vmárł. Co widząc/ y wiedząc drudzy bronili tego/ mówiąc: Day po-
a przyydźie Heliasz zdéymowáć go: boć Heliaszá woła. To oni żołnié

To słowo Páńskié prágne/ wykładáią niektorzy takim sposobem/ prágne zbáwienia ludzkiég/ ále ten wykład témú słowu nie służy: bo CHristus Pan tego nie prágnął co wykonował/ lecz zbáwienié ludzkie iuż práwie konał ná krzyżu/ przeto trudno o tym mówić miał/ áby go prágnął/ bo go iuż śmiercią pieczetował y dokonywał.

† Psal. 68. ver: 22.

 rze Rzym-

rze Rzymſcy mówili/ którzy po Zydowſku nieumieli. Przeto gdy mówi C
ſtus Eloi/ oni mnimáli/ áby Heliaſzá ná rátunek wołał. A mówili t
wie/ przed Pogány opák nicuiąc ſłowá Chriſtuſowé/ á z Eloi Eliaſz
dáiąc/ y powiedáiąc że go ná rátunek wołał: á czynili to dla wietßz
wośći Páná Chriſtuſowéy/ iż w onych boleśćiách ſwych ſam ſye ráto
mógł: przeto ná rátunek wołał Heliaſzá. Ale gdy Pan podánégo ſol
ſkoſztował/ rzékł:

Szóſte ſłowa.

Dokonáło ſye ieſt.

☞ Już tu Pan opowiedźieć raczył / że wßytká praca / dla zb
náßégo przezeń czynioná iuż ſye byłá dokonáłá. Dokonáły ſye Proroc
figury/ nie tylo w poczećiu y w národzeniu iego: nie tylo w kazániu w
y w ſpráwách iego: ále też w poimániu/ w powłaczaniu/ w mece w
y w vkrzyżowániu iego. Przeto ſłußnie powiedźiał/ że ſye wßytko w n
konáło. Wßytkoć Pan wykonáć raczył/ z ſtrony poſłußeńſtwá ſwe
biádá nam niewdźięcznym Chrześćijanom / biádá niewiernym ludźie
rzy téy wykonánéy ſpráwy przez Páná Chriſtuſá doſtąpić nie mogą.
koć ſye wypełniło co było potrzebá do zbáwienia náßégo. Lecz w n
nych y w niewdźięcznych Chrześćijanách praca doſkonále wypełnion
Chriſtuſowá/ w pożytek ſye nie obráca. Ale gdyż Pan Chriſtus wßyt
pełnił co był powinien/ w nim niémáß żadnéy przyczyny zginienia wß
człowieká/ przeto zginienié niewdźięcznych ludźi z nich ſámych ieſt / C
Pan nic im niezoſtał. Y toć był żal nie máły Páná Chriſtuſów / że i
ſroga męká y śmierć / niémiáłá być wßytkim ludźiem pożyteczna. T
Pan gdy iuż wßytkiégo dokonał / y nic niezoſtawáło coby ſye w nim
pełniło:

Oſtáteczne ſłowá ſwe wielkim głoſe mówic raczył.

Oycze w ręce twoie porucząm Duchá mego/ ſkoniwßy głowę ſwą dał duchá/ to ieſt/ vmá

Pſal: 30. verſu 6. W Greckim textćie ſtoi: Oycze w ręce twoie polécę álbo położę duch móy. Tákże y w Zydowſkim/ ták y śiedmdźieśiąt Wykłádáczów przetłumaczyli ná Greckié z Zydowſkiégo.

☞ Dwákroć Pan wielkim głoſem ná krzyżu wołał. Raz gdy
śćiách wielkich od Bogá opußczonym śię być ſkárżył. Drugi raz gdy
miał. A práwie vmieráiąc/ z Zołtarzá Dawidowégo ſłowá mówił/ p
iąc duchá ſwego Bogu Oycu. Oycem Bogá zowie/ dawáiąc znáć / że
iednourodzonym Synem iego: dawáiąc y to znáć / że y wedle człow
ſtwá ſwego/ y czáſu męki ſwéy okrutnéy / nic w iego Oycowſkiéy mo
pátrznośći niewątpił. Poléca tedy duchá ſwego Bogu Oycu / nie dl
áby ſye obawiał o duße ſwą/ álbo obawiał ſye ſtráchów iákich/ y poſtr
ßátáńſkich przy śmierći ſwoiéy: Ale to czynić raczył dla dwu rzeczy.

Przodkiem áby pokazał/ że áczkolwiek był Bogiem y człowiekiem
dnym przyiętym ćiele: przedśię był prawdźiwym człowiekiem/ z duße y
łá ſtworzonym / máiąc duße rozumną / y ćiáło ożywiáiącą. Przeto ſ
błądźili oni Heretycy / którzy powiedáli / że boſtwo ożywiáło człowi
ſtwo Chryſtuſowé/ á nie dußá: bo ſłowo ćiáłem ſye ſtáło: to ieſt B
ło wźiął: y przeto ie ożywił/ żywot mu dawał/ y wßytko poſilenié. Te
tu Pan káźi/ kiedy duße ſwą poléca Bogu Oycu w ręce/ któréyby był

dyby iéy był niémiał/ ále ią przeto polécał że ią miał.
ıga przyczyná dla czego Pan duchá swego Bogu Oycu polécał/ áby
h wiernych swych náuczył/ iáko máią vmiéráć/ żeby mieli to ná ba-
v ostáteczną godzine śmierći/ duchá swego w rece Bogu Oycu polé-
łusznie to máią czynić / gdyż wiedzą że tegóż duchá od niego máią /
by nie vczuł od szátáná żadnégo niebespieczeństwá/ma być Pánu Bo-
cony/ iáko zwiérzchniému opiekunowi iego. Ták tedy Pan vmárł zá
násze/ którégo śmierći człowiecze Chrześćiáński ták sye przypátrz.
Słyszysz Páná rośćiągnionégo ná krzyżu / rozmyslay/ że ćiáłem swym
trapionym/ ćiáło twoie odkupił.
yszysz / rece y nogi ná krzyż przybité / rozmyslay / że zá rospustné no-
e twoie/ ták Pan ćiérpiał.
yszysz/ że niż vmárł głowe swoie skłonił/ rozmyslay/ żeć ią dla tego ku
ıkłonił/ áby ćie iego wzywáiącégo prędzéy wysłuchał.
yszysz/że iego rece były rośćiągnione ná krzyżu/ rozmyslay/ że wszytki
e przychodzącé/ y vćiekáiącé sye/nie tylo z wdzięcznośćią ále y z obłá
y do siebie z przytuleniém wdzięcznie przyymuie.
yszysz że Duchá swego zlécił Bogu Oycu / rozmyslay / że z duszą swo-
tkié dusze wiernych swoich BOgu OYcu zlécił. Stáráyże sye / ábys
tego Orszaku niewyłączył / gdyż iuż wiesz / że y twoiá duszá/ iest przy
ıiná Christusowéy BOgu Oycu zlécona. Ták gdy będźiesz rozmy-
e Páńską/ nic w tym niewątp / że wielkié pożytki duszy swéy / y zbá-
wemu otrzymasz.

Ale iuż pátrzmy co sye dźiało po śmierći Páńskiéy. Naprzód zasło-
ćielna rospádłá sye ná dwie częśći/ to iest/ mur który przedźielał ćiá-
ielné od świątnice/ten sye rozpadł : ná znák tego/ że iuż zasłoná Za-
Moyzészowégo / miáłá być obiáśnioná / y oná świątnicá z onym Ko-
/ miáłá być zepsowána : Kośćiół Zydowski ręczny/ nieśćiérpiał nie-
śmierći Chrystusowéy. Ale sye co ná naswiętszym mieyscu pádał: po
nieznośny grzéch Zydowski. Otóż zárаz y słońce záćmiwszy sye/y Ko
ize w sobie pokazawszy/niezbedny grzéch żydowski pokazáły. Lecz nie
: tym/ bo y źiemiá drżáłá/ y opoki sye pádáły/ groby sye otwiéráły/ y
ostátek z grobów powstawáły/ wzruszyły sye nieme rzeczy : sercá Zy-
do vpámiętánia wzruszyć sye nie mogły : wzruszyło sye niebo y źie-
kázuiąc że śmierć onégo człowieká którégo vkrzyżowáli / miáłá od-
czynić y ná niebie y ná źiemi. Niebo/ źiemiá/kámienié/ y opoki/ przez
záyné swé spráwy/ iákoby z iákiégo żalu lituią śmierći Chrystá Páná:
e zákámieniáli tego baczyć niechćieli.
iż tu Ewányelistowie wspomináią / że sye groby otwiéráły / y ćiáłá
h od śmierći powstawáły/ ták sye rozumiéć to ma/ że ćiáłá té nie w-
martwych w on dźień kiedy sye groby pootwiéráły/ ále w on/ kiedy P.
us zmartwychwstał. O czym Máttheusz święty ták pisze : Y wy- *Matt: 27. ver:53.*
grobów po iego zmartwychwstániu/ przyszli do miástá świętégo/ to
Jeruzálem / y vkazali sye wielom. Abowiém Zydowie przed miástem
chowáli : przeto oni do miástá przyszli/áby dáli świádectwo Christu-
Pánu/ y iego zmartwychwstániu. Jedni Doktorowie powiedáią/ żeby
o wydánym świádectwie Christusowym w Jeruzálem/ zásie weszli do
swych/ y poumiéráli. Drudzy zásie mocnie twiérdzą y vczą/ że nie- O tym czytay
lnym zmartwychwstániem od vmárłych powstáli/ y iuż z Christusem Cornelium Ianse-
żywą ná wieki. nium in commen
Po onym zepsowániu zásłony KOśćielnéy / SEtnik vyzrzawszy drże- tarijs concordiæ Euangelicæ Cap: 143.

nié ziemie / y oné rzeczy które ſye działy/ iął ſye bać ze wßytkimi któ
przy krzyżu byli/ ſłyßąc z iákim wołániém Pan vmárł : ieli mówić :

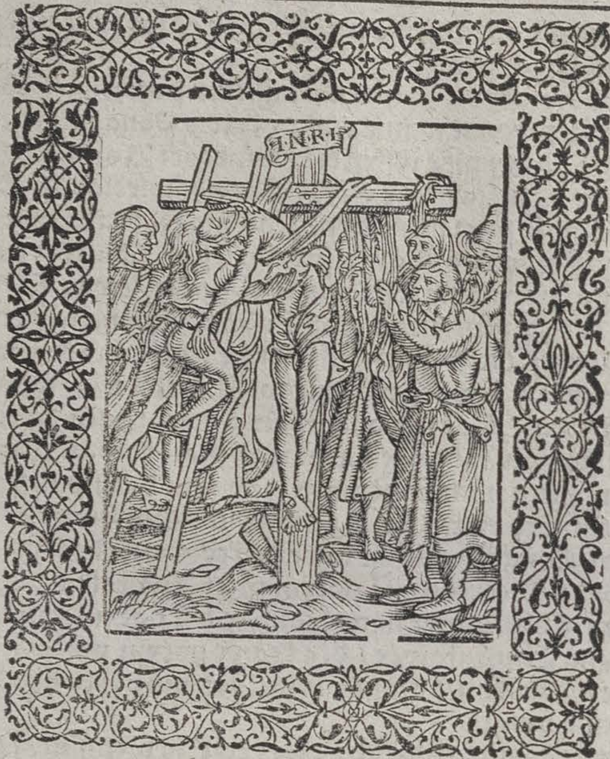
Záprawdę ten człowiek ſpráwiedliwy / Sy
Bożym był.

☞ Pogánie pod krzyżem ieli wyznáwáć Syná BOżégo / zn
pewny nawrócenia narodu Pogáńſkiégo do Páná Chriſtuſá. Po
Lukáß swiety/ że y inßa tłußcza/ to ieſt gmin poſpolity Zydowſki/
był sßedł pátrzyć ná śmierć Chriſtuſowę/ pátrząc ná to co ſye dział
w piersi ſwoie/ y wrácáli ſye do domu : iuż to baczyli/ iż którégo wid
ſu żywotá iego pokornym y wzgárdzonym / tego w śmierći iego wi
mocnégo/ że ziemiá niebo dla śmierći iego odmiáne wźieło. Ták P
ſtus od śmierći ſwéy/ moc y władzą nád wßytkimi nieprzyiacioły ſ
zić raczył/ że po śmierći iego dopiéro poczeli poznáwáć władzą y m
Powiedáią też Ewányeliſtowie/ że niewiáſty zdáleká ſtáły/ temu
wßytkiému przypátruiąc/ á té były przyßły ſłużyć
Pánu z Gálileiéy/ których imioná w Hi-
ſtoryéy ſą opiſáné.

Zydowie tedy iż był dźień gotowánia,
niezoſtáły ćiáłá ná krzyżu ná Sobotę/
no był dźień wielki Sobotny/ prośili Pilatá
były kośći ich połamáné/ á potym ie zięto

Ludźie którzy chćieli być widźiáni nabożni/ iuż ſk
wßy ná co ſye byli vſádźili/ y zábiwßy niewinnégo P. Chriſt
ráią ſye/ áby co rychléy vmárł y z drugimi. A dla poczćiwośc
gá świąt/ y Soboty/ y wielkiéynocy/ proßą Piłatá/ áby vkrz
nych ćiáłá były pochowáné/ obawáiąc ſye/ áby/ gdyby były oné ćiáłá
miedzy ludem poſpolitym/ o Chriſtuſá iáka zamięßká nie vroſłá. Ab
ich było wiele/ którzy ná dźień wielkonocny byli przyßli do Jeruzalen
Chriſtus Pan vzdrowił. Otóż/ gdyby byli ieg ćiáło vmárłé widźieli ná
zięći żalem / mogliby byli iáki rozruch miedzy ludźmi vczynić / któryb
ßkodźić/ ſámymże Kśiążętom kápłáńſkim/ y przełożonym Zydowſkim
rizeußom : Przeto/ nie ták wiele ich nabożeńſtwo dniá świętégo do teg
dło/ áby ćiáłá vkrzyżowánych były pochowáné/ ále obawiáli ſye/ by i
niebeſpieczność z tego nie vroſłá/ od ludu poſpolitégo. Mieli też roſk
Deut: 21. ver: 22. w ſwoim zakonie/ że tákie ludźie które wießano ná drzewie/ tegóż dniá
wießenia/ mieli być pochowáni. Otóż podobno y ná to roſkazánie pá
iąc/ prosbę czynili do Piłatá/ áby onegoż dniá/ vkrzyżowáni byli pocho
Kazał tedy Piłat kośći w nich połámáć/ áby prędzéy pomárli: y v
li ták iego żołniérze/ że w łotrách obudwu/ połamáli kośći. Ale iż by
Chriſtus iuż vmárł / nie łamáli w nim kośći / bo widźieli że tego iuż by
potrzebá. Ale żeby go práwie domordowáli/

Jeden z żołnierzów otworzył włocznią bok ieg
nátychmiaſt wyßłá krew y wodá.

¶ Wielki cud sstał sye w tym otworzeniu boku Páná Christusowégo/
márłégo ciáłá dziw to ieden iest/ciéc krwi: á żeby kto nierozumiał/że ie-
w był p.Christus:tedy wody wyśćié zosobná ode krwie/to pokazáło/że
vmárłég̊ oná krew wyszłá. A iż to byłá rzecz trudna ku wierzeniu/áby
rłégo ciáłá krew iść miáłá: przeto Jan swiety powieda / że ná to pá-
prawdziwé świádectwo o tym wydał co widział. Acz sye to niedármo
/bo wyśćié krwie y wody z ciáłá Christusowégo/dawáią świádectwo/
istusowé ciáło/było prawdziwé ciáło człowieczé/máiąc w sobie krew y
iáko inszé wszytki ciáłá ludzkié. W czym sye kázi błąd onych Heretików/
śmieli mówić/że ciáło Páná Christusowé było z powietrza/ksztáłt ty-
á człowieczégo máiąc/á nie własné człowieczé ciáło. Otóż w którym
st krew y wodá / iest własné ciáło: á iż tákie było ciáło Christusowé/
rawdziwé y własné ciáło było.
¶ Powieda Ewányelistá / że z boku Páná Christusowégo przebodzioné-
płynełá krew y wodá. Stáło sye to dla wielkiéy táiemnice/która w so-
nykáłá męká páńska: Abowiem krew Christá Páná/iáko Páweł świe
o dowodzi do Zydów/ omyłá nas od grzéchów nászych: gdyż iest we w- *Hebræ 9. ver: 13.*
n szláchetnieysza/niż krew iałowicza/kozła/y ćielców. Táką krwią by-
gdy byli pokropieni Zydowie/rozumieli sye być poświeconymi. Dáleko
krew Páná ChRistusowá oczyśćia sumnienia násze od vczynków v-
ch. Wypłynełá tedy krew z ciáłá y z boku Páná Christusowégo/dla
rzyczyny która Jan świety powieda: Omył nas od grzéchów nászych *Apoc: 1. versu 5.*
swoią. Czego y Piotr świety poświadcza/ mówiąc: Nie skażonémi *1. Petri 1. ver: 18.*
ni/ srebrem álbo złotem iesteśmy odkupieni / ále drogą krwią báránká
négo Páná Jesu Christá. A iż do zasługi krwie Christusowéy/ wste-
y przez krzest/ przeto słusznie rázem z boku páńskiégo krew y wodá wy-
: dawáiąc w tym náuke/iż kto chce pożytek odnieść ze krwie Páná swe
/ niechay sye omyie wodą krztu świetégo. Bo tym dwoim wypłynienim

krwie y wody/rázem y odkupienié przez krew y odrodzenié przez wode/ wßy
kim wiernym ſye otworzyło.

Tu oné dwie świątości zbáwieniu nąßému potrzebné/ z boku páńſ
wypłynely/które ſą/przyymowánié ciáłá y krwie Páná náßégo/y przyyr
nié krztu swietégo. Acz y inßé wßyſtkié świątości Kościółá Chrzescij
go/ſtąd ozdobe ſwoie máią/ że ie CHRiſtus poświecić raczył krwią y
z boku ſwégo. Ták/że przez nie/wierni/ſtawáią ſye práwémi członkám
Ephes: 5. ver: 23. ściółá Páná Chriſtuſowégo/który ieſt ciáło iego. A iáko z boku piérw
Jádámá ſpiącégo/ vczyniona ieſt iemu małżonká Jewá: Ták z boku n
go Jádámá ná krzyżu vſpionégo Chriſtuſá/ vczyniona ieſt iemu oblu
cá/powßechny Kościół iego wiernych / które iego krew duchownie tu
pożytków zbáwienia/y żywotá wiecznégo. A wodá ie/ ze wßyſtkich ſp
Zacha: 13. ver: 1. ści grzéchów omywa. Toć ieſt oná ſtudnia otworzyſta domu Dawid
go/ku omyciu grzéchów/o którey Záchariaß prorokował. Wielkie tedy t
nice zbáwienia náßégo nam ſie otworzyły/w tym boku páńſkiégo zrán

¶ Aleby pytał/ kto to był który to vczynił? Odpowieda Iſidorus
to mąż imieniem Longin/zeßły ná wzroku/który przez dotknienié krwie
Chriſtuſowéy/był vzdrowiony/ á potym przez Apoſtoły Chriſtá Páná
czony/y ná wiáre Chriſtuſowe náwrócony/ y był potym Biſkupem/ y
dzieią wiáry Páná Chriſtuſowéy / dla któréy potym vmeczony żywie
nie w króleſtwie niebieſkim/z tym Pánem/któremu był bok przebił: bo
go wiáry y imieniá vmárł.

¶ Jan świety Ewányeliſtá/gdy rzecz trzecią wypiſuie/ którą czyni
niérze Piłatowi/ tedy powieda: że w Chriſtuſie Pánu kości nie połam
przywodzi piſmo z wtórych ksiąg Moizeßowych / które było o báránku
Exodi 12. ver: 46. konocnym nápiſané: Kości w nim nie połamiecie. W czym dawa nám
on wielkonocny Zydowſki báránek / był własną figurą tego niewinnég
Ioan: 1. verſu 29. ránká/który nosił grzéchy ludzkié/Páná JEzuſá Chriſtuſá/ który teg
czáſu ná krzyżu ofiárowan był/kiedy y ów wielkonocny był pożywan.
dziwie tedy Jan święty krzciciel o Pánu Chriſtuſie mówił: Oto Bá
Boży/etcet.

Przywodzi téż y wtóré piſmo z Záchariaßá o przebodzieniu boku
Zacha: 12. ver: 10. ſkiégo/mówiąc: Vyrzą w kogo bodli. Kiedy to vyżrzenié bedzie/tenże
świety w obiáwieniu ſwym powieda: Otoć idzie z obłóki/ to ieſt/ ná
Apocal: 1. ver: 7. vyżrzy go wßelkié oko / y ci którzy go vkłóli / y będą płákáć ſami ná
niego. Czáſu tedy dniá ſądnégo/niewierni Zydowie oglądáią tego páná
régo ták hániebnie vkłóli y zámordowáli.

A gdy był wieczór/przyßedł niektóry człowiek/
bry y ſpráwiedliwy/bogáty/zacny dziesiątnik/
rému imie było Jozeph/ z Arimáciey miáſtá
dowſkiégo/który był zwolenikiem CHriſtuſow
potáiemnym/etc. Ten przyßedł do Piłatá/y p
ſił áby wziął ciáło Chriſtuſowe/etc.

Jozeph człowiek ſpráwiedliwy/ iż ſye nie kochał w bieſiádách/ áni w tańcách/przeto w ogrodzie ſwy nie budował Altan álbo Sal dla tańców/ále ſobie zbudował grób/ áby záwżdy miał śmierć przed oczymá/ y ná nié pámietał/á onéy ſye philoſophiey vczył. Omnia vanitas.

☞ Miedzy inßémi cnotámi / które w tym Jozephie Ewányeliſt
wypiſuią/to o nim powiedáią że nie zezwalał z inßymi Zydy ná śmierć
Chriſtuſowe. A iż ták był cnotliwy/ ſpráwiedliwy/ y bogoboyny / áto o
mał v Páná Bogá/ że mu było dano ciáło Páná Chriſtuſowé ku ſchow

źie zacni / Jozeph z Nykodymem mieli pracą / o vmárłym Christusie / o
z którégo ledá łotrowie męczyli y krzyżowáli. Aby go poczćiwie pocho-
. Jeden był zacnym Rycérzem / iáko Jozeph. A drugi był Kśiążęćiem
láńskim/iáko Nykodym: Obádwá Zwolenicy Christusowi/ potáiemni
oiáźni Zydowskiéy. Gdyż Zydowie káżdégo z Bóżnice wymiátáli/który- Ioan: 9. versu 22.
ł przychylny Pánu Christusowi: Tego sye téż oni obawáiąc / nieśmieli
iwnymi Zwolenikámi CHRistusowémi. Lecz iednak po śmierći iego
ą mu przyiáźń pokazáli / gdy go bogáćie y vczćiwie pochowáli: Abo-
Christus Pan/ y vbogim był: y vbogo vmárł/ y náostátek/ nie swym/
dzym koßtem był pochowan: nie w swé / ále w Jozephowé prześćierá-
ył obwinion: nie w swóy / ále w Jozephów grób był włożon / który był
wykował w skále. A iáko męká PAńska / w ogrodźie sye poczęłá przez
ánié/ták sye w ogrodźie dokonáłá przez Christusowo pochowánié.
Obostwu Páńskiému dźiwowáć sye nie trzebá / bo święty Páweł vka-
zyczynę dla czego był vbogim mówiąc: Stał sye vbogim/ ábysmy my 2. Cor: 8. versu 9.
bostwem vbogáceni byli/ ále to iest rzecz ku podźiwieniu godna/ że on
zytkich práwie wzgárdzony/ posromocony/y hániebnie zámordowány/
ták zacné ludźi do pochowánia swego / y pogrzéb / nie iáko człowiek
rdzony / ále iáko Pan zacny: w czym sye wypełniło ono Pismo Izáia-
oroká. Grób iego będźie chwalebny. Isaiæ 11. versu 10.
Powieda EWányelistá / że wźiąwßy ći zacni ludźie Jozeph z Nykody-
ćiáło z krzyżá / sto funtów mirry y Alloes / z inßémi zioły wonnémi/ ná
Christusowé włożyli/ y ták go wprześćierádłá vwineli/ y włożyli w no-
ób od Jozephá wykowány w skále / w którym ießcze nikt nigdy nie le-
ák to Pan Bóg spráwić raczył/ áby ćiáło Chrystusá Páná w nowym
było pochowáné / które miáło trzećiégo dniá zmartwychwstáć: bo
y był tám w onym grobie kto drugi pochowan/ rzékliby byli Zydowie/
Christus/ále kto inßy Zmartwychwstał. Tákże dla tego Bożym zrzą-
m w skále ten grób był wykowan: áby potwarzy ná Zwolenikí Chry-
wé było nie włożono/ że sye podkopáli/ y ćiáło vkrádli. Powiedáią Do-
wie miárę grobu Páńskiégo / że był wzdłuß ná śiedm stóp / wzwyß ná
rzwi máiąc ze wschodu słońcá/w którym ćiáło Páńskié było położono
łnocy.
Dźiwował sye Piłat/ że ták rychło był Christus vmárł/ bo tego niewie
iákie męki Christus Pan w nocy ćiérpiał: y by był wiedźiał/pewnie że
był nie dźiwował.
Gdy téż Ewányelistowie powiedáią o grobie Páńskim/ że go był sobie
h przed miástem Jerozolimskim w swym ogrodźie wykował/álbo wy-
ć dał. Dáią w tym znáć/że ácz ten Jozeph rodem nie był z Jeruzálem/
z Arimátiéy álbo z Rámáty / gdźie sye vrodźił Sámuel Prorok: przed- 1. Reg: 1. versu 19.
nák JErozolimskim mießczáninem był / człowiekiem zacnym y bogá-
o którym/ właśnie może być rozumian / y iemu przyczytan Psalm piér-
Dawidów / który sye ták poczyna: Błogosłáwiony Mąż który nie w- Psal: 1. versu 1.
o rády niepobożnych/y ná drodze niepobożnych niestánął/ áni ná stol-
ázliwych vśiadł ꝛć. ꝛć.
Powieda Ewányelistá / że ćiáło Páná Christusowé obwinął Jozeph w
ćiérádło czysté / przeto téż / w Kośćiele Chrześćijáńskim powßechnym/
áment ćiáłá Páńskiégo / pod osobą chlebá/ wiernym Páná Christuso-
zostáwiony / od sámégóż Páná Christusá: nie w żadné iedwabné rze- Mandato Sylue-
chowánia obwijáią/ále w płótno chędogié y białé/ná pámiątkę tego/ stri primi PP.
ná JEzu CHRystá ćiáło z krzyżá złożoné / w prześćierádło białé było
nioné.

Acz Ewányeliſtowie tego iáſnie nie piſzą / áby mátká Páńſka by
pogrzebie iego/ ále o tym wątpić żadnému nie potrzebá/że byłá: bo i
łá pod krzyżem / z żalem pátrząc ná záwieſzonégo SYná: Byłá też
śmierci: pewnie żeć nieomieſzkáłá y pogrzebu. Powieda Mátheuſz św
iuż po ſchowániu Chriſtá Páná / Márya Mágdálená/ y z drugą Má
ieſt mátką PAńſką/ſiedźiáły przećiwko grobowi. W czym dáie znáć
tylo Jozeph z Nykodymem / chowáli do grobu ćiáło Páńſkié: ále te
y Pánie święté z nimi/które im pomagáły: miedzy którémi byłá y Pán
świetſza/ pewnie w ſmutku y w żáłośći / ponieważ béz pochyby / oni
którzy Páná chowáli/w żalu y w ſmutku do grobu go kłádli: Rozpá
wáiąc / iákiégo z niego náuczyćielá / iákiégo chorych vzdrowićielá byl
ćili. A ieſli oni ſmutni byli/ dáleko więcéy Pánná/pátrząc ná ták zbit
nioné/y vmárłé ćiáło/ſyná ſwegó miłégo. Ták tedy gdy włożyli w grób

Te drugą Márya Márek święty wypiſuie być Márya Jozephową/to ieſt matką Páná Chriſtuſową/którą dla tego Márya Jozephową zwano/że Jozephá małżonkiem miáłá.

JOzeph przywálił kámień wielki ku grobow dzwiom/ y odſzedł.

☞ A to ſye ſtáło z zrządzenia BOżégo / że ták wielkim kámieni
wáloné drzwi grobowé były/ á to dla tego áby w pokoiu ćiáło Páńſki
ło/ żeby ſye źli ludźie byli nád nim nie paſtwili/iáko ſye paſtwili nád ży

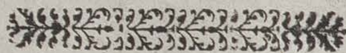
Baczymy z Hiſtoryéy / że ná zeſćiu dniá piątkowégo Pan poch
przez wſzytke Sobotę odpoczywał w grobie/w Niedźielę Zmartwych
Odpoczął Pan od pracéy wſzytkiéy zbáwienia náſzégo / przez dźień
tni / ták iáko niekiedy z Oycem ſwym odpoczynął / od ſtworzenia wſ
rzeczy dniá śiodmégo/ który Sobotą mieć chćiał/ to ieſt dniém pokoiu
poczynienia. Nam też tákże potrzebá / żebyſmy mieli pożyteczną do zb
nia náſzégo mękę Páńſką/ naſláduymy Duchownym obyczáiem/ tych
Páná do grobu ſchowáli. Stáraymy ſye/iákobyſmy go ſchowáli w ſer
ſzé/ obumiéráiąc grzechom / á ſtawáiąc ſye nowymi ludźmi w Pánie
ſtuſie: bo gdyżeſmy z nim wſpół obumarli ná Krzćie / mamy być v
grzéchowi / á żyć ſpráwiedliwośći. Ták gdy przyymiém Chriſtuſá P
ſercá náſzé / przykriymyſz go tám kámieniém/ to ieſt/ ták ſye w nim vko
my / iż niechay nam nie będźie nic milſzégo náden: on niechay będźie
kochánié/ náſzá rozkoſz/ y naſzá ochłodá. Obłóżmyſz go woniáiącémi źi
ieſt/ dobrym/ cnotliwym/ y pobożnym żyćiém/ábyſmy byli wdźięczną
Páná Chriſtuſową ná káżdym mieyſcu. Kochaymy ſye w nim: áto J
ná vmárłégo / nieżáłował ták wielkiégo nakłádu / ná źiołá ná Mirrę
Alloes. Dotknimy ſye/ ieſliſmy kiedy co dáli dla Chriſtuſá. Jeſliſmy
dy dla iego imienia vczynili. Jeſliſmy iego właſnośći/ iego máietnośc
śćiołów iego nádánia nie dárli/ y nie ſzárpáli. Co ieſliſmy czynili/nágró
to iemu / żalem / y powróceniem. Bo póki tego nie vczynim / nie może
ſchowáć w ſercá náſzé/ nie możem go obwinąć w białé prześćiérádłá / t
w czyſté náſzé ſumnienié. Przez którégo czyſtégo ſumnienia żaden B
gá widźiéć nie będźie. Proſmyſz tedy Bogá Oycá/áby przez Du
chá ſwego świętégo ſpráwić to w nas raczył/ żebyſmy Syná
iego miłégo mękę godnie roſpámiętywáli/dźięki zá nié
czynili/Páná Jezu Chriſtá w ſercá náſzé przyieli/
w nim ſye nádewſzytko kocháli / á po śmier-
ći náſzéy z nim wſpół wiecznie
Królowáli/ Amen.

Geneſ: 2. verſu 2.

Rom: 6. ver: 4. 8. & 11.

2. Cor: 2. ver: 15.

Koniec piérwſzéy częśći Poſtylle.

Do łaſkawégo czytelnika:

PROſze ćie nie miéy zá złé/ ieſli w tym wykłádźie
Nie wſzytkiégo wyſzukaſz/ co w Doktorách naydźie.
Z wielkiéy cześći ilem mógł/ z nichem tu wybiérał:
Jáko pſzczołá miód z kwiatków/tákem to z nich zbiérał.
A być było potemu/ nie mé zdrowie choré/
Czytałby był temu wiérz/ wykłádánié ſporé.
Ale kiedym to piſał/ dość wielkié boleśći/
Z podágry/ y z chirágry/ ćiérpiałem ćiezkośći.
Nie lekka Chryſtuſowi tá byłá Páſsya:
Lecz w moim vtrapieniu/ nárzékałem y ia.
Przyymiſz wdźiecznie/ móy miły/ iáko od chorégo/
Tobie wſzego dobrégo/ná wſzem życzliwégo.
A ćiebie Chryſte proſze przez twé vmeczenié/
Niech znam ná moim zdrowiu twoié vléczenié:
Gdyż lékárſtwá z Doktory máło pomagáią/
Niech mé rece y nogi/ twoie łáſke znáią.
Smiłuy ſye/ bos ieſt lékarz który wſzytko możeſz:
Gdy bedźie wola twoiá/ zdrowiem mnie wſpomożeſz.
A ia cześć chwałe tobie záwżdy bede dawał:
Sercem/ vſty/ y piórem /bede ćie wyznawał.

